

Tuti yó'o kúú tō'on Ndios, ta
xí'o ña kuendá sa'a Jesús

Tezoatlán Mixtec New Testament

Contents

To'on yó'o kían nì taa San Mateo, ña ká'an sa'a Jesús	1
To'on yó'o kían nì taa San Marcos, ña ká'an sa'a Jesús	57
To'on yó'o kían nì taa San Lucas, ña ká'an sa'a Jesús	94
To'on yó'o kían nì taa San Juan, ña ká'an sa'a Jesús	154
To'on yó'o ká'an sa'a ña nì kee na kúu apóstol	197
To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Roma	254
To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Corinto	277
To'on yó'o kían kúu uú nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Corinto	300
To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ndéi kuendá Galacia	315
To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Éfeso	323
To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Filipos	331
To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Colosas	337
To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Tesalónica	343
To'on yó'o kían kúu uú nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Tesalónica	348
To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pablo nì sa'an noó Timoteo	351
To'on yó'o kían kúu uú nì taa San Pablo nì sa'an noó Timoteo	358
To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó Tito	363
To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó Filemón	366
To'on yó'o kían kua'an noó na Israel kúu kuendá Jesús	368
To'on yó'o kían nì taa Santiago nì sa'an noó na kúu kuendá Jesús	385
To'on yó'o kían mií noó nì taa San Pedro nì sa'an noó na kúu kuendá Jesús	391
To'on yó'o kían kúu uú nì taa San Pedro nì sa'an noó na kúu kuendá Jesús	398
To'on yó'o kían mií noó nì taa San Juan nì sa'an noó na kúu kuendá Jesús	402
To'on yó'o kían kúu uú nì taa San Juan	408
To'on yó'o kían kúu onì nì taa San Juan	409
To'on yó'o kían nì taa San Judas nì sa'an noó na kúu kuendá Jesús	410
To'on yó'o nákanì sa'a ndidaá ña vej koo	412

Tuti yó'o kúú to'on Ndios, ta xí'o ña kuendá sa'a Jesús

New Testament in Mixtec, Tezoatlán (MX:mxh:Mixtec, Tezoatlán)

Language: Mixtec, Tezoatlán

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

43132758-95c3-5605-8436-384f6e50fdcc

ISBN: 978-1-5313-0454-6

To'on yó'o kían nī taa San Mateo, ñā ká'an sa'a Jesús

Nā yó'o kúú nā ve'e Jesús

1 Ñā yó'o kúú tuti noo tándaa yíko kuu ndidaá ñayuu nī sa kuu nā ve'e Jesucristo, nā nī kii tein nā ve'e rey David, ta rey David nī kii tein nā ve'e Abraham. ² Chi de'e Abraham ñoó nī sa kuu Isaac, ta de'e Isaac nī sa kuu Jacob, ta de'e Jacob nī sa kuu Judá xí'ín dao ka ñani ra. ³ Ta de'e Judá xí'ín iin ñá'a naní Tamar nī sa kuu Fares xí'ín Zara, ta de'e Fares nī sa kuu Esrom, ta de'e Esrom nī sa kuu Aram, ⁴ ta de'e Aram nī sa kuu Aminadab, ta de'e Aminadab nī sa kuu Naasón, ta de'e Naasón nī sa kuu Salmón, ⁵ ta de'e Salmón xí'ín Rahab nī sa kuu Booz, ta de'e Booz xí'ín Rut nī sa kuu Obed, ta de'e Obed nī sa kuu Isaí. ⁶ Ta de'e Isaí nī sa kuu David, nā nī sa kuu rey noo nā Israel, ta de'e rey David nī sa kuu Salomón, ta naná Salomón nī sa kuu ñadi'í Urías.

⁷ Ta de'e Salomón nī sa kuu Roboam, ta de'e Roboam nī sa kuu Abías, ta de'e Abías nī sa kuu Asa, ⁸ ta de'e Asa nī sa kuu Josafat, ta de'e Josafat nī sa kuu Joram, ta de'e Joram nī sa kuu Uzías, ⁹ ta de'e Uzías nī sa kuu Jotam, ta de'e Jotam nī sa kuu Acáz, ta de'e Acáz nī sa kuu Ezequías, ¹⁰ ta de'e Ezequías nī sa kuu Manasés, ta de'e Manasés nī sa kuu Amón, ta de'e Amón nī sa kuu Josías, ¹¹ ta de'e Josías nī sa kuu Jeconías xí'ín dao ka ñani ra tá tiempo nī kuei nā ñoo Israel noo ndá'a ta ñoo Babilonia.

¹² Tá nī ndi'i nī kuei nā Israel tixi ndá'a ta Babilonia, dá nī sa io iin de'e Jeconías ñoó, ta nī sa naní rá Salatiel, ta de'e Salatiel nī sa kuu Zorobabel, ¹³ ta de'e Zorobabel nī sa kuu Abiud, ta de'e Abiud nī sa kuu Eliaquim, ta de'e Eliaquim nī sa kuu Azor, ¹⁴ ta de'e Azor nī sa kuu Sadoc,

ta de'e Sadoc nī sa kuu Aquim, ta de'e Aquim nī sa kuu Eliud, ¹⁵ ta de'e Eliud nī sa kuu Eleazar, ta de'e Eleazar nī sa kuu Matán, ta de'e Matán nī sa kuu Jacob, ¹⁶ ta de'e Jacob nī sa kuu José, ta José nī sa kuu yíí María, ta de'e María kúú Jesús, nā kúú Cristo, nā dákaki ñaá. ¹⁷ Noo ndidaá nā sá'ano yó'o, kándaá inio ñā ndā Abraham, ta ndā David nī sa kuu na uxí komi nā sá'ano. Ta ndā David, ta ndā tiempo nī kuei nā Israel tixi ndá'a ta Babilonia, nī sa kuu na uxí komi ka nā sá'ano. Ta ndā tiempo nī kuei nā ñoo Israel tixi ndá'a nā ñoo Babilonia, ta ndā tiempo Cristo nī sa kuu tuku na uxí komi nā sá'ano.

Di'a nī kuu tá nī kaki Jesús

¹⁸ Di'a nī kuu tá nī kaki Jesús: María, ta kakuu naná Jesús, sa nī xi'o va xi to'on xi noo José ñā tanda'a xí xí'ín rá. Tído tá ko ñá'a naki'in tá'an na kande'i na, kúú nī tju va María ñó'o de'e xi, chi Espiritu ij Ndios nī xi'o ñā ndato yó'o noo xí. ¹⁹ Ta José naní tja kakuu yíí xí, ta sa'a ñā kúú rá iin tja ndaa, ta ko kóni ra chinaní kini ñaá rá, sa'a ñoó nī nakani ini ra ñā dión oon va dánkoo ñaá rá. ²⁰ Tá nī ndi'i nī ka'i ini ra ñā dión kee ra, ta kúú nī na'a noo iin ángel nī kixi noo sato'o yo Ndios noo rá tixi sani. Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—José, nā ve'e David, o sa nákaní kuáchi inon ki'ón María kakuu ñadi'oon, dá chi mií Espiritu ij Ndios nī xi'o ñā'a ndato yó'o noo xí, sa'a ñoó nī tju xi ñó'o de'e xi. ²¹ Ta dákaki xi iin tayíí ló'o, ta chinanón xi Jesús, dá chi ta yó'o dákaki nā ñoo xi noo kuachi kée na —kaá nā.

²² Ta ndidaá ñā yó'o nī kuu, dá nī xinkoo noo nī ka'an Ndios xí'ín profeta, tá'an nā sa kasto'on xí'ín ñayuu to'on nī ka'an mií Ndios xí'ín ná, chi di'a nī kaa nā:

²³ Miían tju iin tadi'í táki kaño'o de'e xi. Ta chinaní ná xi Emanuel. To'on yó'o kóni kaa: Ió Ndios xí'ín yó.

²⁴Tá n̄i ndoto va José, kúú n̄i kee ra choon n̄i sa'anda ángel ñoó. Ta kúú n̄i t̄andá'a vá rá xí'ín xí. ²⁵Tído k̄o ní náki-i'ín tá'an ta'on na kud̄i nduú n̄a x̄i'an nani n̄i s̄a ño'o taleé ñoó. Tá n̄i kaki xi, dá n̄i ch̄inani ñaá ná Jesús.

Di'a n̄i kuu tá n̄i sa'an t̄a ndichí ñoó n̄i kaki Jesús

2 Ta n̄i kaki Jesús ñoo Belén, ñ̄a nákaa chí kuendá Judea, ta daá nákaa Herodes kúú rá rey chí kuendá Judea. Dá n̄i k̄asáa dao t̄a ndichí ñoo Jerusalén, ta n̄i kii ra chí noo x̄ino nd̄indii. ²Ta n̄i nd̄ato'ón rá n̄a ñoo Jerusalén, ta kaá r̄a:

—¿Ndeí ió n̄a kúú rey ñoó n̄a Israel, n̄a n̄i kaki ñoó? Dá ch̄i nd̄a ñoo nd̄u ñoó n̄i xini nd̄u n̄i x̄inkoo iin t̄iñoó s̄aá, sa'á ñoó n̄i k̄andaa ini nd̄u ñ̄a n̄i kaki na, ta veí nd̄u kandaño'o nd̄u n̄a —kaá r̄a.

³Tá n̄i ni'í tó'on rey Herodes, ta kúú n̄i naá vá ini r̄a, ta dión ta'ani n̄i ndo'o ndi-daá n̄a ñoo Jerusalén. ⁴S̄a'á ñoó n̄i kana Herodes ndidaá kúú t̄a dut̄i sakua'a, xí'ín t̄a dána'a ley Moisés, ta n̄i nd̄ato'ón ñaá rá:

—¿Ndeí kaki n̄a kakuu Cristo, n̄a dákaaki ñaá?

⁵Dá n̄i kaa t̄a ñoó xí'ín rá:

—Kaki na ñoo Belén, ñ̄a nákaa kuendá Judea yó'o, dá ch̄i di'a n̄i taa iin profeta ñ̄a n̄i ka'an Ndios xí'ín ná:

⁶Ñoo Belén, ñ̄a nákaa kuendá Judá, kandaya'i cháá k̄a yo'ó noo dao k̄a ñoo ñó'o kuendá Judá,

dá ch̄i xaan kaki iin r̄a katiin ndaa n̄a ñoo Israel, n̄a kúú ñooi,

ta dándáki ñaá rá, kaá Ndios xí'ín profeta n̄a

—kaá r̄a.

⁷Dá n̄i kana de'é rey Herodes t̄a ndichí ñoó, dá n̄i nd̄ato'ón ndichí ñaá rá ndá kuu kúú mií mií kuu n̄i x̄inkoo t̄iñoó ñoó. ⁸N̄i ndi'i, dá n̄i t̄anda'a ñaá Herodes kua'an r̄a ñoo Belén, ta kaá r̄a xí'ín rá:

—Kua'án nd̄o ñoó nd̄ato'ón va'a ndó ndeí ió tayíí ñoó. Tá n̄i naní'i nd̄o xí, dá nakí'o ndó kuendá nooí, dá ná ko'on ta'ani yu'u kandaño'i x̄i —kaá r̄a.

⁹Tá n̄i ndi'i n̄i ka'an Herodes dión, dá n̄i k̄ankuei t̄a ñoó kua'an r̄a. Ta t̄iñoó, kirí n̄i xini r̄a nd̄a ñoo mií rá ñoó x̄ionoo rí kua'an r̄i noo rá. Ta n̄i s̄aá r̄i n̄i s̄a tuu rí din̄i vé'e noo ió tayíí ñoó. ¹⁰Tá n̄i xini r̄a n̄i s̄a tuu rí, kúú n̄i kad̄i nd̄a'o iní r̄a.

¹¹Dá n̄i ku'u ra ve'e ñoó. Dá n̄i xini r̄a xí xí'ín María, naná x̄i. Dá n̄i s̄a kūi'ta x̄ití rá noo xí, ta n̄i s̄a ndaño'o ñaá rá. Dá n̄i sonó rá yú'u sato noo ñó'o ñ̄a va'a, dá n̄i taó rá ñ̄a n̄i dok̄o rá noo xí. Ta ñoó kúú oro, xí'ín d̄usa támi sá'an, xí'ín sití támi sá'an naní mirra. ¹²Tído t̄ixi s̄ani n̄i ka'an Ndios xí'ín rá ñ̄a ná dá'a ni nandió kuéi ra noo Herodes. S̄a'á ñoó iin k̄a va ích̄i n̄i nandió kuéi ra kua'an nó'o rá.

Di'a n̄i kuu tá n̄i sa'áni rey Herodes kua'a nd̄a'o taleé

¹³Tá n̄i ya'a t̄a ñoó kua'an r̄a, dá n̄i ka'an iin ángel n̄i kii noo sato'o yo Ndios xí'ín José t̄ixi s̄ani, dá kaá n̄a:

—Ndakoo yo'ó, ta ki'in taleé xaan xí'ín naná x̄i, ta kuino k̄í kua'án Egipto, ta ñoó kandeí ndó nd̄a ná kasto'on tukui xí'ín ndó, dá ch̄i kasá'a rey Herodes n̄andukú rá taleé xaan ka'áni rá —kaá n̄a.

¹⁴Dá n̄i ndoto José, ta sakuaá kuu dáá ñoó n̄i ki'in ra taleé ñoó xí'ín naná x̄i, dá n̄i kee ra kua'an r̄a Egipto. ¹⁵Ta ñoó n̄i s̄a ndei na nd̄a n̄i kasandaá kuu n̄i xi'í Herodes. Dión, dá n̄i x̄inkoo to'on n̄i ka'an Ndios xí'ín profeta n̄a: “Nd̄a ñoo Egipto n̄i nakanai de'i vei xi.”

¹⁶Tá n̄i kandaa iní Herodes ñ̄a n̄i dan-da'í ñaá t̄a ndichí ñoó, kúú n̄i xido nd̄a'o ini r̄a. S̄a'á ñoó n̄i sa'anda r̄a choon ñ̄a ná kuu ndidaá takuálí yí k̄o ñ̄a'a x̄ino uy kuia ndéi ñoo Belén xí'ín ndidaá takuálí yí ndéi ñoo kuálí ñó'o noo kúú kuendá Belén ñoó, ch̄i s̄a kua'an x̄inkoo uy kuia n̄i xini t̄a ndichí ñoó n̄i x̄ino t̄iñoó. ¹⁷Ta

sa'a ná n̄i kee ra dión, sa'a n̄oó n̄i xinkoo noó n̄i ka'an profeta Jeremías:

¹⁸Táí káyu'tú na n̄á'a ndéi ñoo Ramá.

N̄i'i nda'o sá kían, ta nda'í tánaán xí'ín ndirá nooan.

Ta ndé'i Raquel sa'a de'an,

ta ko kúú ta'on natiian tãdeé iní, ch̄i n̄i x̄i'i ndi'i xi.

¹⁹Tá n̄i x̄i'i Herodes, dá n̄i na'a noo túku iin ángel n̄i kii noo sato'o yo Ndios noo José t̄ixi sani noo ió ra ñoo Egipto, ²⁰dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Ndakoo, ta kuaka tayií ló'o xaan xí'ín naná xi, ta nandió kuéi ndó kua'an nó'o ndo Israel, dá ch̄i sa n̄i x̄i'i ndi'i va taa, ra ndúkú tayií ló'o xaan ka'ání rá —kaá na.

²¹Dá n̄i ndakoo ra, dá n̄i nakuaka ra tayií ló'o ñoo xí'ín naná xi, dá n̄i kee na kua'an nó'o ná ñoo Israel. ²²Tído n̄i ni'i tó'on na n̄a Arquelao n̄i naku'ín noo tatá ra rey Herodes dándáki ra kuendá Judea, sa'a n̄oó n̄i yu'tú na ko'on na kande na ñoo. Tído n̄i kasto'on tuku Ndios t̄ixi sani xí'ín José n̄a ná ko'on na chí kuendá Galilea kande na. ²³Dá n̄i saa na ñoo Nazaret, n̄a nákaa chí kuendá Galilea, ta ñoo n̄i sa ndei na. Dión, dá n̄i xinkoo noó n̄i ka'an profeta n̄a kananí x̄i ta ñoo Nazaret.

Di'a n̄i kuu, dá n̄i kasá'a kásto'on Juan n̄a kasaa Jesús

3 Tein tiempo daá ñoo, dá n̄i kasá'a Juan, na dákodo ndúta ñayuu, dá-na'a na noó ñayuu noo kúú yukú ichí chí kuendá Judea, ²ta kaá na xí'ín ná:

—Nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, ch̄i sa n̄i kuyati va kuu n̄a ndu'u ñayuu t̄ixi ndá'a Ndios dándáki ñaá ná.

³Ta sa'a mií Juan yó'o n̄i ka'an profeta Isaías tá sa na'a, ch̄i di'a n̄i kaa na:

Kayu'tú iin taa noo kúú yukú ichí, ta kaa ra:

“Kande nduu ndo natiin ndó sato'o yo Ndios,

ta ná konó ndó iin ichí ndaa noo ná”, kaá na.

⁴Ta dá'on n̄i sa ndixi Juan n̄i kava'a xí'ín ídi camello. Ta iin cincho ñi n̄i ka'o noo nákaa t̄ixi na. Ta sa seí ná t̄ika xí'ín ndudí yukú. ⁵Ta kua'a nda'o ñayuu ndéi ñoo Jerusalén xí'ín na ndéi dao ka ñoo ñó'o chí kuendá Judea xí'ín na ndéi ñoo ñó'o yati yuta Jordán noó sa kii noo nákaa Juan. ⁶Ta sa na'o na kuachi na noo Ndios, ta kúú sa dákodo ndúta ñaá Juan ini yuta naní Jordán.

⁷Tá n̄i xini Juan n̄a kua'a nda'o ta fariseo xí'ín ta saduceo vei ta'ani kodo ndúta rá noo ná, dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Ndo'ó kúú tata de'e koo! ¿Ndá yoo kaá daá xí'ín ndo'ó ña dión oon ni káki ndó noó ña xido ini Ndios, n̄a vei dándó'o naní n̄o ndo? ⁸Koo ini ndo kee ndó ña va'a, n̄a ná'a n̄a miían ndaa kuiti n̄i nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó. ⁹Ta ná dá'a ni ka'an ndó ña sa'a n̄a kúú ndó na ve'e Abraham, sa'a n̄oó káki ndó. Dá ch̄i miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña kuu va ndee Ndios yuu ndéi yó'o kakuuan na ve'e Abraham. ¹⁰Ta kana'a ta'ani ndó ña sa ió nduu va hacha ka'andaan yo'o yíto, sa'a n̄oó ndi ndáa mií vá yíto ko xí'o ku'i va'a, yiróon kúú rá ta'anda, dá kee ra kei ra noo k̄eí ñó'o.

¹¹Miían ndaa kían dákodo ndútaí ndo'ó ini takuí, ch̄i n̄i nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó. Tído sata yú'u vei iin na ndáya'i cháa ka o duú yu'u, ta ni ko káni vían taó yu'u ndisa ná, ch̄i ndáya'i cháa ka na o duú yu'u. Ta noón kúú na dákodo ndúta ndo'ó xí'ín Espíritu i Ndios, xí'ín ño'ó ita. ¹²Ta noón kúú t̄ato'on iin taa tánee iin ña'a ndá'a ná dáxixi na tirió xí'ín tachi. Ta k̄i'o dión taó xoo na noni tirió tein xe'an. Ta nataán va'a naan ini yáka ná, ta xe'an ñoo chiñó'o na xí'ín ñó'o k̄eí, n̄a ni iin kuu o ndá'o —kaá Juan.

¹³Ta kúú n̄i keta Jesús chí kuendá Galilea vei na yuta Jordán noo nákaa

Juan, dá dákodo ndúta ñáá ná. ¹⁴Tído ko xín ta'on Juan dákodo ndúta ñáá ná, chí kaá na:

—Yu'u di'a va xínñó'ó kodo ndúta kee míí ní. Ta, ¿ndivá'a vei di'a ní noo yú'u ña dákodo ndútaí míí ní?

¹⁵Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Joon ní kaaon, dá chí kánian kee yó ndidaá choon sa'ándá Ndios —kaá na.

Dá nì xino ini Juan dákodo ndúta ñáá ná. ¹⁶Tá nì ndi'i nì sodo ndúta Jesús, dá nì nakufín ndichi na ini takuíí ñoo. Kúú míí dáá nì nonó induú. Dá nì xini na Espíritu iì Ndios nì naxino na sata Jesús, ta káa na táto'on káa iin paloma. ¹⁷Ta nda induú táí nì ka'an Ndios xí'ín Jesús:

—Yo'ó kúú de'e manì yu'u, ta náta'an nda'o ini xíní yo'ó —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì ka'án ña u'u dátuyán Jesús

4 Dá nì kee Espíritu iì Ndios ndáka na Jesús kua'an na dinì yúku ichí, dá korndodó ñáá ña u'u. ²Ta nì sa ne'e iì ná u'u diko ku'u, u'u diko ñoo, ta ni iin ña'a ko ní seí na. Ta nì ndi'i, dá nda'í nì kasá'á kuíko na. ³Ta kúú nì kasáá ña u'u, ña xírndodó ñáá, noo ná. Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Tá miían ndaa ndisa de'e Ndios kúú ní, dá kían ka'anda ní choon noo yuu xaan, dá ná nduuan pan kaxí ní.

⁴Dá nì kaa na xí'ín:

—Di'a va kaá tuti iì Ndios: “O duú tá'ón tó'ón pan xínñó'ó ñayuu keí ná, dá kataki na. Di'a to'on Ndios ta'ani xínñó'ó ná kueídó'o na, dá kataki ndisa na” —kaá Jesús.

⁵Nì ndi'i, dá nì kee ña u'u ndáka ñaáan kua'an ñoo Jerusalén, ña kúú ñoo Ndios. Dá nì dakáa ñaáan noo dikó cháá ka dinì ve'e ño'o ká'ano iin ñoo. ⁶Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Tá miían ndaa ndisa de'e Ndios kúú ní, dá kían dánkao ní míí ní nda noño'ó káa, chí di'a kaá tuti iì Ndios:

Ka'anda Ndios choon noo ángel ná saa na kandaa na yo'ó.

Ta kuita nduu na xí'ín ndá'a ná natiin na yo'ó,

dá kían ná o tákue'e sa'on kee yuu.

⁷Dá nì kaa Jesús xí'ín:

—Ta di'a ta'ani kaá tuti iì Ndios: “O sa kórndodó ndó Ndios, na kúú sato'o ndo” —kaá na.

⁸Dá nì kee tukuan ndáka ñaáan kua'an nda dinì iin yúku dikó nda'o. Dá nì daná'an ndidaá kúú ñoo ño'o iin ní kúú ñayuu noo ná, xí'ín ndidaá tá'an ña ndato dándákián. ⁹Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Ío yu'u ña nakí'oi ndidaá ña káa noo ní tá ná nakuiin xití ní nooi, ta kandaño'o ní yu'u.

¹⁰Dá nì kaa Jesús:

—Kuya'a kua'án nooi, ña u'u, chí di'a va kaá tuti iì Ndios: “Koo ini ndo kandaño'o ndó iin tó'ón dinì Ndios, na kúú sato'o ndo, ta sava'a noo iin tó'ón míí ná koni kuáchí ndó” —kaá na xí'ín.

¹¹Dá nì kexoo ña u'u kua'an. Dá nì kasáa ángel nì chindeé ná Jesús.

Di'a nì kuu tá nì kasá'á Jesús dána'a na noo ñayuu

¹²Tá nì ni'í tó'on Jesús ña nákaa Juan ve'e kaa, dá nì nandíó koo na chí kuendá Galilea. ¹³Kúú nì dankoo na ñoo Nazaret noo nì sa io na. Dá nì ki'in na kua'an na koo na ñoo Capernaum, ta kíán iin ñoo nákaa yati yú'u taño'o noo nì sa kuu ño'o na kuendá Zabolón xí'ín Neftalí. ¹⁴Dión nì kuu, dá nì xinkoo to'on nì ka'an profeta Isaías, chí di'a nì kaa na:

¹⁵Di'a ndo'o na ndéi kuendá Zabolón xí'ín na ndéi kuendá Neftalí, tá'an na ndéi chí yú'u taño'o, ña nákaa iin ka xoo yuta Jordán, noo kúú kuendá Galilea, noo ndéi ñayuu ko kúú na Israel.

¹⁶Ta ñayuu ndéi ñoo ñoo, sa iin naá ñax-intóni ná, tído viti ndato nì natoon noo ná.

Ta va'ará sa xionoo na iin íchi naá noo kuu na,

tído viti ndato ni natoon noo ná, kaáan.

¹⁷ Nda daá ni kasá'á Jesús dána'a na noo ñayuu ñoó, ta kaá na:

—Nandikó iní ndo sa'á kuachi kée ndó, dá chi sa ni kuyati va kuu ña kían ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios dándáki ñáá ná.

Di'a ni kuu tá ni kana Jesús dao taa tíin tiyaká ña kanoo ra xí'ín ná

¹⁸ Ta noo xíka Jesús kua'an na yú'u taño'o naní Galilea, ñoo ni xini na uu taa, iin ra kúu Simón, tá'an ra ni chinnaní ná Pedro, ta iin ra kúu Andrés, ñani mií rá. Ta ñó'o ra chíkaa ra ñóno rá ini takuí, chi kúu rá ta tíin tiyaká. ¹⁹ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Nakí ndo ná ko'o kanooó xí'ín yu'u, dá ná dána'i noo ndo taó ndo ñayuu tein kuachi na táto'on kée ndó taó ndo tiyaká ini takuí —kaá na.

²⁰ Ta kúu vití'ón ni ñankoo ra ñóno rá. Kúu ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'ín Jesús.

²¹ Ta noo xíka Jesús kua'an na cháá ka chí noo, kúu ni xini na uu ka taa, ta iin ñani kúu, iin ra naní Jacobo, ta iin ka ra naní Juan. Ta kúu rá ñe'e taa naní Zebedeo. Ta ñó'o ra ini barco náko to ra ñóno rá xí'ín tatá ra. Dá ni kana ñáá Jesús.

²² Ta kúu vití'ón ni ñankoo ra tatá ra xí'ín barco ñoó. Dá ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'ín Jesús.

²³ Ta ni nata'an Jesús ni xionoo na chí kuendá Galilea ñoo sa ñána'a na iin rá iin ve'e noo ndítúti na Israel. Ta dána'a na to'on va'a, ña kían ká'an ndi koo ndu'u yó tixi ndá'a Ndios. Ta sa nduva'a na ñayuu ndó'o ndi ndáa mií vá kue'e, ta sa nduva'a na na u'u ñí. ²⁴ Ta iin ní kúu kuendá Siria ñoo ni kasánda'a to'on sa'a Jesús, sa'á ñoo ndidaá xían ndáka ñayuu na kú'u vei na noo Jesús, á mií ná ndó'o na kue'e, o mií ná kúu ná na u'u ñí, o mií

ná kúu ná na ndó'o ní kée espíritu kini, o mií ná kúu ná na xí'i yí'i, o mií ná kúu ná na ni natí ñí. Ta ndidaá ná ni ndu-va'a ni kee Jesús. ²⁵ Ta kua'á nda'o na ndéi kuendá Galilea, xí'ín na ndéi ndin uxí ñoo ká'an xí'ín ná Decápolis, xí'ín na ñoo Jerusalén, xí'ín dao ka na ndéi kuendá Judea, xí'ín na ndéi iin ka xoo yuta Jordán tákuei na Jesús xionoo na.

Di'a kua'an ña ni ñána'a Jesús diní iin yúku

5 Tá ni xini Jesús ña kua'á nda'o kúu ñayuu ñoó, dá ni kaa na diní iin yúku íin ñoo. Dá ni sa koo na. Ta ni natuu yati taa xionoo xí'ín ná ñoo noo ná. ² Dá ni kasá'á ná dána'a na noo rá, ta kaá na:

³ —Ndiká'an ndi kúu ví na nákoní ña xínñó'ó ná Ndios, chi na yó'o kúu na sa ñó'o tixi ndá'a Ndios.

⁴ 'Ndiká'an ndi kúu ví na ndé'i, dá chi natiin na tandeé iní noo Ndios.

⁵ 'Ndiká'an ndi kúu ví ñayuu nda'í ío ini, dá chi na yó'o kúu na natiin noño'o yó'o noo Ndios.

⁶ 'Ndiká'an ndi kúu ví na xí'i ñoko sa'á ña ndaa, ta íchi ini na koni na ñá, dá chi ndinoo ini na xí'ín ña ndaa kee Ndios.

⁷ 'Ndiká'an ndi kúu ví na ká'ano ini, dá chi ku'u ini Ndios sa'a ná.

⁸ 'Ndiká'an ndi kúu ví na kómí iin ní vii, dá chi koni xí'ín noo ná Ndios.

⁹ 'Ndiká'an ndi kúu ví na ndúkú ña nandei va'a dao ka ñayuu, dá chi na yó'o kúu na kananí ñe'e Ndios.

¹⁰ 'Ndiká'an ndi kúu ví na ndó'o ní sa'á ña kée na ña ndaa, dá chi na yó'o kúu na ní'i ña kaño'o na tixi ndá'a Ndios.

¹¹ 'Ndiká'an ndi kúu ví ndo'ó tá ká'an ndava'a ñayuu xí'ín ndó, o tá kéndava'a na xí'ín ndó, o tá káva'a na kua'á noo ña to'on sa'a ndo sa'á ña kúu ndó kuendá yu'u. ¹² Ta ná kadii iní ndo, ta ñochí kuu ini ndo, dá chi ká'ano nda'o ña va'a ko'on Ndios kí'o na noo ndo chí induú sa'á ña ndó'o ndó dión, dá chi kí'o dión

ta'ani ni kendava'a na xí'ín profeta ni sa ndei sa na'á.

**Yó'o dána'a Jesús ña kúu
yó táto'on ñii ñayuu yó'o**

¹³ 'Ndo'ó kúu táto'on ñii ñayuu yó'o, tído tá ni ndi'i ña o'ovaan, ¿ndi kee yó xí'án, dá ndu'o'ova tukuan? Kò ta'ón ka ña'a kuu kechóon yóan. Ndá kata va yóan sata vé'e, ta kuei ni'ini ñayuuan kanoo na.

**Kúu yó táto'on iin ña'a
dátoon noo ñayuu**

¹⁴ 'Ta kúu ta'ani ndó táto'on iin ña'a dátoon noo ñayuu, ta ndó'o ndó táto'on ndó'o iin ñoo kánóo diní yúku, dá chi o kúu ta'on dáda'i na ña. ¹⁵ Ta dión ní, ni iin tó'ón ñayuu kò chí'ño'o iin íti, dá chikaá naán tíxi iin sató. Di'a chínoo naan noo dikó, dá katoqan noo ndidaá na ndéi ini ve'e. ¹⁶ Ta ki'o dión kánian katoon ndo noo iin rá iin ñayuu, dá ná koni na ña va'a kée ndó, dá ná keká'ano na tatá yo Ndios, na ió induú.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a choon
sa'ándá ley Moisés**

¹⁷ 'Ná dá'a ni ka'án ndó ña vej yu'u dá-tuúí choon sa'ándá ley Moisés xí'ín ña ni taa ndidaá profeta. Di'a vej yu'u dáx-inkooi choon sa'ándáan. ¹⁸ Dá chi miñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña xí'an nani ió induú xí'ín noñó'o, ni iin tó'ón ta'on tá'í letra ley o kánda, miñan xinkoo ndi'i noo ká'an. ¹⁹ Sa'a'á ñoo, ndi ndaa mií vá ñayuu xío kao iin kaa choon kuálí sa'ándá ley, ta ki'o dión ta'ani kee na dána'a naán noo dao ka ñayuu, dá kían cháá vá kandaya'i na tein na ñó'o tíxi ndá'a Ndios. Tído ndi ndaa na seídó'o choon kuálí yó'o, ta dión dána'a na noo dao ka ñayuu, noón kúu na kandaya'i nda'o tein na ñó'o tíxi ndá'a Ndios. ²⁰ Ta ká'in xí'ín ndó ña kánian kuita ndaa cháá ka ndo kee ndó ña kóni Ndios o duú tá

dána'a ley xí'ín ta fariseo, dá chi tá koó, dá kían ni iin kuú ta'ón o ndú'u ndó tíxi ndá'a Ndios, na ió induú.

**Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni
karyí yó xí'ín ñani tá'an yó**

²¹ 'Sa ni seídó'o va ndó choon ni ta'an-da noo na sá'ano ve'e yó: “O sa ka'ání ndó ndji, ta ndi ndaa ñayuu sa'ání ndji, miñan keyíko sa'a ná sa'a kuachi ni kee na.” ²² Tído yu'u di'a ká'in xí'ín ndó ña ndi ndaa mií vá ñayuu, va'ará ná karyí óon na xí'ín ñani tá'an na, miñan keyíko Ndios sa'a ná. Ta ndi ndaa mií vá ñayuu yá'a ká'an xí'ín ñani na ña kúu ná ñayuu xixi, noón kúu na kandoo kakuu na ñayuu kómí kuachi noo na sá'ano ñoo yo. Ta ndi ndaa mií ñayuu, na ká'an xí'ín ñani tá'an na ña ni lú'u kò chóon na, noón kúu na ko'on kaño'o indayá noo kái ñó'o.

²³ 'Ta viti, tá kua'an ndo doko ndo ña'a noo Ndios, ta ni ndusáa ini ndo ña kò ñá'a ndeyíko ndo tandó'o ndo xí'ín ñani ndo, ²⁴ dá kían kánian dánkoo tóo ndó ña né'e ndó kua'an ndo doko ndo noo náá ñoo, ta dinó'o kua'an ndo ndaka ndo ña maní noo ñani ndo. Tá ni ndi'i, dá nandió kuéi ndó doko ndoán noo Ndios. ²⁵ Ta ndi'i ini ndo kandoo maní ndo xí'ín ñayuu naá xí'ín ndó nani xíka ndó kua'an ndo noo ta né'e choon. Dá chi tá koó, dá naki'o na ndo'o noo ndá'a rá. Ta ta né'e choon ñoo kúu ra naki'o ndo'o noo ndá'a ta ndaa yé'é kaa, dá chikaá ra ndo'o ve'e kaa. ²⁶ Tá miñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña o yáa ta'on ndó nda rá ná chiya'i ndi'i ndó sa'a ña ni kee ndó.

**Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a
ni kee yó kuachi xí'ín na
kò kúu ñadi'í yo o yí yo**

²⁷ 'Sa ni seídó'o va ndó choon kaá di'a: “O sa kée ndó kuachi xí'ín na kò kúu ñadi'í ndo o yí ndo.” ²⁸ Tído yu'u ká'in xí'ín ndó ña ndi ndaa mií vá ta ná kani

lóko ini ra ndé'é rá iin nã'a, ta nákani kue'é ini ra xí'án, roón kúu ra ni ya'a ni kee kuachi xí'án xí'ín ñaxintóni rá.

²⁹ Sa'á ñoó, tá yá'a ndó kée ndó kuachi xí'ín nduchí nóo xoo kuá'a ndo, dá kían taó ndoán, ta kañó'ó ndoán. Dá chi va'a cháá kaan ná naá iin nduchí nóo ndo o duú kaan dáketa na iin níí ndó indayá. ³⁰ Tá yá'a ndó kée ndó kuachi xí'ín ndá'a xoo kuá'a ndo, dá kían ka'anda ndoán, ta kañó'ó ndoán. Dá chi va'a cháá ka ña ná kamaní iin ndá'a ndo o duú kaan dáketa na iin níí ndó indayá.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni dánkoo iin taa ñadi'í ra

³¹ Sa ni seídó'o ta'ani ndó iin ka choon kaá di'a: “Ndi ndáa mií vá taa kóni dánkoo ñadi'í ra, dá kían naki'o ra iin tuti ña ká'an ña kóni ra dánkoo ñaá rá.”

³² Tído yu'u ká'in xí'ín ndó ña ndi ndáa mií vá taa dánkoo ñadi'í ra, ta ko kían sa'á ña ni xini xíxi ñaá, dá kían mií rá kedaá xí'ín ñadi'í ra, dá ya'án keeán kuachi xí'ín iin ka taa. Ta dión ní taa náki'in tá'an xí'án, yá'a ra kee ra kuachi xí'án.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni nachina'á yó ni iin ña'a

³³ Ta sa ni seídó'o ta'ani ndó iin ka choon ni ta'anda noo na sá'ano ñoo yo: “O sa kétó'ón ndó ña ni nachina'á ndó kee ndó noo sato'o yo Ndios. Di'a koo ini ndo kee ndó ña ni kaa ndo kee ndó.”

³⁴ Tído yu'u ká'in xí'ín ndó, o sa náchina'á ndó ni iin ña'a, dá ki'o ndó to'on ndó. O sa náchina'á ndó induú, dá chi noo ió mií Ndios kían, ³⁵ ta o sa náchina'á ndó noñó'o yó'o, dá chi yó'o ndíta sa'a Ndios, ta o sa náchina'á ndó ñoo Jerusalén, dá chi ñoo mií rey ká'ano kían. ³⁶ Ta ni o sa náchina'á ndó diní ndo, dá chi o kándeé ta'on ndó ndekuxí ndo ni iin tó'ón idí diní ndo, ta ni o kándeé ndó ndendei'í ndoán. ³⁷ Tído ndo'ó,

tá kaa ndo jaan, ta dión ná kakian. Tá kaa ndo koó, ta dión ná kakian. Chi tá yá'a ndó ká'an ndo cháá ka to'on, dá kían ndéi ndó kée ndó ña kóni ña kini.

Yó'o dána'a Jesús ña ná ku'u ini yo sa'á na xini u'u ñaá

³⁸ Ta dión ní sa ni seídó'o ndó iin ka choon kaá di'a: “Tá ni taó ná iin nduchí nóo ndo, dá kían taó ta'ani ndó nduchí nóo na. Tá ni taó ná iin no'o ndó, dá kían taó ta'ani ndó iin no'o na.” ³⁹ Tído yu'u ká'in xí'ín ndó, o sa chídáo tá'an ndó xí'ín ñayuu kini. Va'a kaan di'a kee ndó: Tá ni kani na iin xoo noo ndo, ki'o ndó iin ka xoo ná kani na. ⁴⁰ Ta ndáa na kóni ka'an kuachi sa'a ndo, ta xío ndaa ra do'ono ndo, dá kían ki'o ndoán noo rá, ta konó ta'ani ndó naki'in ra kotó ndo. ⁴¹ Ta ndi ndáa mií ra kéndúsa xí'ín ndó kandio ndó ña'a ra ko'on ndo iin kilómetro dao, kua'án ndo xí'ín rá nda oni kilómetro. ⁴² Ta ndáa na xika iin ña'a noo ndo, ki'o ndoán noo ná. Ta ndáa na kóni ki'in tóo ña'a noo ndo, o sa kádí'inda ndoán noo ná.

⁴³ Ta sa seídó'o ta'ani ndó ña ni ka'an dao ka ñayuu: “Ku'u ini ndo sa'a ñayuu xi'ín ndó, ta koni u'u ndo na xini u'u ñaá.” ⁴⁴ Tído yu'u di'a ká'in xí'ín ndó ña ku'u ini ndo sa'á na xini u'u ñaá, ta ka'an va'a ndó xí'ín na ká'an ndava'a xí'ín ndó, ta keva'a ndó xí'ín na kañó'ó ñaá, ta kaka ndo ña maní noo Ndios sa'á na kénóo ñaá, xí'ín sa'á na kéndava'a xí'ín ndó. ⁴⁵ Dión, dá ná'a ndo ña miían ndaa kúu ndó de'e tatá Ndios, na ió induú, na dáxinkoo ndindii sata ñayuu kini xí'ín ñayuu vá'a, na dákoon dai sata ñayuu ndaa, xí'ín ñayuu kini. ⁴⁶ Dá chi tá kú'u ini ndo sava'a sa'á na kú'u ini sa'a mií ndó, ¿ndí kían va'a ni'i ndo? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña dión ta'ani kée ra kí'in ya'i sa'a ñó'o? ⁴⁷ Tá ká'an ndo ndisá'án xí'ín sava'a ñani tá'an ndó, dá kían, ¿ndí kían va'a kée ndó, xini ndo? ¿Á ko ná'á ta'on

ndó ña dión ta'ani kée na kọ ná'á Ndios tein mií ná? ⁴⁸Tído ndo'ó, koo ini ndo kendaá ndi'i ndó choon táto'on kendaá tatá yo Ndios, na ió induú, choon.

**Yó'o dána'a Jesús ndi kee
yó chindeé yó na kúnda'í**

6 ¹Kandaá ndo mií ndó, o sa ndúkú ndó kee ndó ña va'a noó ñayuu sa'á ña kóni ndo kande'é va'a na ndo. Dá chi tá kée ndó dión, dá kían ni iin ña va'a o nándió né'e tatá Ndios, na ió induú, noo ndo. ²Sa'á noó, tá kua'an ndo k'i'o ndó di'ón noó na kúnda'í, ná dá'a ni ka'an ndo xí'ín ra tuú trompeta ña kuita ra tuu ra noo ndo táto'on kée taa uu noo ini ve'e noo nátaka yo xí'ín noo xionoo ra keí. Dión kée ra, dá ná chinaní va'a ñaá ñayuu. Ta miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sa ni ñatiin ra ya'i ra sa'á ña kée ra. ³Tído, ndo'ó, tá kua'an ndo k'i'o ndó di'ón noó na kúnda'í, ná dá'a ni kana'á nda'á íti ndo ndí kían xí'o nda'á kuá'a ndo, ⁴dá kían ná koo de'é ña maní kée ndó, chi tatá Ndios, na ndé'é ña kéde'é ndo, noón kúú na nandió né'e túu ña va'a noo ndo.

**Yó'o dána'a Jesús ndi kee
yó tá ká'an yo xí'ín Ndios**

⁵Tá kua'an ndo ka'an ndo xí'ín tatá Ndios, o sa kée ndó táto'on kée taa uu noo, dá chi kátoó ra kandita ndichi ra ini ve'e noo nátaka yo ka'an ra xí'ín Ndios, ta kátoó ta'ani ra kandita ra iin rá iin do'o keí ka'an ra xí'ín Ndios, dá ná kande'é ñayuu ña kée ra. Tído miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sa ni ñatiin ra ya'i ra sa'á ña kée ra. ⁶Tído ndo'ó, tá kua'an ndo ka'an ndo xí'ín tatá Ndios, kua'an ndu'u ndó ini ve'e ndó, ta kadi ndo yé'é ndó, dá ka'an ndo xí'ín Ndios, na kọ túu, na ndé'é ña kéde'é ndo, dá ná nandió né'e túu na ña va'a noo ndo.

⁷Ta noo ká'an ndo xí'ín ná, ná dá'a ni nandió kuéi tóo tuku ndó ka'an ndo

to'on, ña sa ni ka'an ndo táto'on kée ñayuu kọ ná'á Ndios, dá chi ká'an ná ña sa'á ña kuá'á téi ká'an na, dá natiin na ña xíka na. ⁸Sa'á noó ná dá'a ni kee ndó táto'on kée na, chi sa na'á vá tatá yo Ndios ndí kían xínno'ó ndó va'ará kọ ñá'a kaka ndoán noo ná. ⁹Tá kua'an ndo ka'an ndo xí'ín Ndios, ta di'a kaa ndo:

Tatá mií ndu'u, na ió induú,

ná natiin kuú mií ní ndidaá tá'an ñaño'ó.

¹⁰Ta ná kii ní dándáki ní ñayuu yó'o.

Táto'on k'i'o kée ní ña kóni ní induú xa'an, k'i'o dión ta'ani ná koo noño'o yó'o.

¹¹Ta k'i'o ní ña xínno'ó ndu'u keí ndú iin iin kuú kuú.

¹²Ta ká'ano koo ini ní sa'á kuachi ndu táto'on k'i'o xí'o ká'ano ta'ani ini ndu sa'á na yá'a noo ndú.

¹³Ta o sa kónó ní kuei ndu noó kuachi, ta dákaki ní ndu'u noó ña kini.

Dá chi mií ní kúú na dándáki, ta mií ní kúú kúú na kómí choon, ta mií ní kúú na kánian natiin ndidaá tá'an ñaño'ó.

Ta daá kuití dión ná koo.

Dión ná koo.

¹⁴Dá chi tá ná ku'u ká'ano ini ndo sa'á ñayuu ni ya'a noo ndo, dá kían ku'u ká'ano ta'ani ini tatá yo Ndios, na ió induú, sa'á kuachi mií ndó. ¹⁵Tído tá ná o kú'u ká'ano ini ndo sa'á ñayuu ni ya'a noo ndo, dá kían ni tatá yo Ndios o kú'u ká'ano ta'on ini sa'á kuachi ndo.

**Yó'o dána'a Jesús ndi
kee yó tá né'e ii yo**

¹⁶Tá kua'an ndo kane'e ii ndo, o sa kítama ndo táto'on kée taa uu noo, dá chi nda'í nda'o ndé'é rá xionoo ra, dá ná'a ra mií rá noó ñayuu ña né'e ii rá. Ta miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sa ni ñatiin ra ya'i ra. ¹⁷Tído ndo'ó, tá né'e ii ndo, luu ná nacho'on diní ndo, ta nakata ndó noo ndo, ¹⁸dá kían ná dá'a ni na'a ndo mií ndó noó ñayuu ña né'e ii ndo. Ta sa'á'a iin tó'on diní tatá yo Ndios, na

kọ túu, ná kana'á ña kée ndó dión. Ta iin tó'ón míí tatá Ndios, ña ndé'é ña kéde'é ndo, ná nandió né'e túu ña va'a noo ndo.

Yó'o dána'a Jesús ña ná ndukú yó koo kuiká yó noo ña kóni Ndios

¹⁹ 'Ná dá'a ni ketútí ndó ña kuiká ñayuu yó'o, dá chī yó'o kúú noo dá-naá tikiidi ña'a, ta yó'o kúú noo dánaá ðaye'e ña'a, ta yó'o ta'ani kúú noo ndéi ta kuí'íná, chī koku'u ra ve'e, ta kí'in kuí'íná rá ña'a. ²⁰ Va'a kaan ndukú ndó koo ña kuiká ndo induú, dá chī ni tikiidi, ni ðaye'e kọ dánaá ña'a ió ñoó, ta ni ta kuí'íná o kúu ku'u ki'in kuí'íná ña ió ñoó. ²¹ Dá chī noo ió ña kuiká ndo, ñoó ta'ani nákaa nío ndo.

Yó'o dána'a Jesús ña nduchí nóo yo kúú táto'on iin ñó'o dátoon noo yo

²² 'Ta nduchí nóo ndo kúú táto'on iin ñó'o nákaa toon ñi ndo, ña dátoon nío ndo. Sa'a ñoó tá va'a nduchí nóo ndo, dá kían iin níí vá túu noo ndo. ²³ Tído tá kọ vá'a nduchí nóo ndo, dá kían iin níí vá ñi ndo iin naá. Tá ni nda'o ña dátoon noo ndo, dá kían ndi k'i'o ká ví ni ñakufin naá noo ndo.

Yó'o dána'a Jesús ña o kúu ta'on ndikọ yo Ndios, ta ndikọ ta'ani yo di'ón

²⁴ 'Ta ni iin tó'ón ñayuu o kúu kéchóon noo uu sato'o, dá chī iin na koni u'u na, ta iin ká ña koni na, o chindaya'i na iin na, ta kenóo na iin ká ña. Ta dión ta'ani o kúu ta'on ndikọ ña Ndios, ta ndikọ ta'ani na ña kuiká.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni ndi'i téi ini yo sa'a ña ió ñayuu yó'o

²⁵ 'Sa'a ñoó ká'in xí'ín ndó viti, o sa ndi'i ini ndo sa'a ndi kían kasá'an ndó, dá kataki ndo, ta ni sa'a ña ko'o ndó, ta ni sa'a dá'on kandixi ndó, dá kada'i ñi ndo. ¿Á kọ ná'a ta'on ndó ña ió ña'a

ndáya'i cháá ká kee ndó nani takí ndo o duú ña kasá'an oon ni ndó? Ta ió ña'a ndáya'i cháá ká xínñó'ó ñi ndo o duú dá'on kandixi ndó. ²⁶ Kande'é ndó to'on ndó'o laa, chī ni kọ chí'i rí tata, ni kọ dákée rí, ta ni yáka ri kóo ná-taán va'a rí ña'a rí. Tído tatá yo Ndios, ña ió induú, xito va na ri. ¿Á kọ ná'a ta'on ndó ña ndáya'i cháá ká ndo o duú laa? ²⁷ ¿Ndi ndáa ndó kandeé kua'ano iin kondo ndá'a cháá ká sa'a ña ndi'i ini ndo?

²⁸ 'Ta, ¿ndiva'a ndi'i ini ndo sa'a dá'on kandixi ndó? Kande'é ndó táto'on k'i'o sá'ano torí ndi'indi káa yúku, chī kọ kéchóon ta'an vaan, ta ni kọ káva'an dá'on kandixian. ²⁹ Tído yu'u ká'in xí'ín ndó ña ni rey Salomón, va'ará ndidaa ta kuiká ni sa kuu ra, tído kọ ní sá ndixi va'a ra táto'on k'i'o ndato iin torí ndi'indi ñoó. ³⁰ Tá k'i'o dión kée Ndios xí'ín ita káa yúku, tá'an ña káa kuu viti, tído iin taan chí'ín'ó ñaá ná ini xito, ¿á kọ ná'a ndó ña ndato ká ví chindee Ndios ndo'o, ta cháá téi kándée ini ñaá? ³¹ Sa'a ñoó ná dá'a ni ndi'i téi ini ndo sa'a ndi kían kasá'an ndó o sa'a ndi kían ko'o ndó o sa'a ndi kían kandixi ndó, ³² chī sa'a ndidaa ña yó'o ndi'i nda'o ini ñayuu kọ ná'a Ndios. Tído míí tatá yo Ndios, ña ió induú, sa ná'a vá ná ña xínñó'ó ndoan. ³³ Sa'a ñoó dínñó'ó ká ndukú ndó ña kaño'o ndó tixi ndá'a Ndios, ta koo ini ndo kee ndó ña ndaá kóni na, ta kúú ndidaá ña'a yó'o koo noo ndo. ³⁴ Sa'a ñoó ná dá'a ni ndi'i ini ndo ndi koo ndó taan, dá chī vei díin va ña'a ndo'o ndó. Sa'a ñoó koo ini ndo kande'é ndó xí'ín ña ndó'o kuu viti ni.

Dána'a Jesús ña ná dá'a ni keyíko míí yó sa'a ñayuu

7 'Ná dá'a ni keyíko míí ndó sa'a ñayuu, dá kían ná dá'a ni keyíko Ndios sa'a míí ndó. ² Dá chī táto'on k'i'o keyíko ndo sa'a ná, k'i'o dión ta'ani keyíko Ndios sa'a ndo, chī táto'on k'i'o

chíkí'ó ndo, kí'ó dión ná chikí'ó Ndios mií ndó. ³¿Ndiva'a ndé'é ndó xe'e ló'ó nákaa noo ñani ndo, ta ko xí'ó ndó kuendá ká'ano ka tĩndú'u nákaa noo mií ndó? ⁴Ta, ¿ndi káa noo ndo ka'an ndo xí'in ñani ndo: “Konón ná taóí xe'e nákaa noo xaan”, kaá ndo, ta ko ndé'é ta'on ndó ndo kí'ó ví káa tĩndú'u nákaa noo mií ndó? ⁵¡Kúú ndó ñayuu uu noo! Taó ndó dinnó'ó tĩndú'u nákaa noo mií ndó xaan, dá natuu va'a noo ndo, dá kuu taó ndó xe'e nákaa noo ñani ndo.

⁶’O sa kí'ó ndó ña ij noo tina, chi nandió kuéi rí tiin rí ndo'ó. Ta o sa dákuéi ndó yuu díon né'e va'a ndó noo ñó'o kochí, dá chi chiní'ini sa'a rian.

Yó'o dána'a Jesús sa'a ndi kee yó ka'an yo xí'in Ndios

⁷’Ta kaka ndo ña xinnó'ó ndó noo Ndios, ta kúú ni'í vá ndoan. Ndukú ndoan, ta kúú ni'í vá ndoan. Dákásá ndó yé'é, ta kúú nonó váan noo ndo. ⁸Dá chi ndidaá na xíkaan, ni'í náan, ta ndi ndáa na nándukú ñá, ni'í náan. Ta ndi ndáa na dákásá yé'é, nonó vá yé'é noo ná.

⁹’Ta, ¿ndi ndáa ndo'ó, tá xíka de'e ndó pan keí xí noo ndo, á xí'ó ndó iin yuu noo xí? ¹⁰O, tá xíka xí iin tiyaká keí xí, ¿á xí'ó ndó iin koq noo xí? ¹¹Koq, dá chi va'ará kúú ndó ñayuu kíni, tído tí'a ndó kí'ó ndó ña va'a noo de'e ndó. ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña sa kaá ka ví tatá yo Ndios, na ió induú, chi kí'ó na ña va'a noo na xíkaan? ¹²Tát'o'on kí'ó kóni ndo kee dao ka ñayuu xí'in ndó, kí'ó dión ta'ani kee ndó xí'in ná, chi kí'ó dión dándáki ley xí'in ña ni taa profeta.

Yó'o dána'a Jesús ña ná koo ini yo ku'u yó yé'é ku'in

¹³’Koo ini ndo ku'u ndó noo kúú yé'é ku'in, dá chi ndíka nda'o yé'é, ta ndíka nda'o íchi, ña né'e ñaá kua'an indayá. Ta kua'á nda'o ñayuu koku'u kua'an íchi ñoó. ¹⁴Tído ku'in vá yé'é, ta ku'in vá

íchi, ña kua'an noo kataki chíchí ná, ta cháá nda'o ñayuu kondu'u kua'an ñoó.

Yó'o dána'a Jesús ña xí'in ku'i xí'ó iin yíto, dá kanda'a ini yo ndá yíto kúú rá

¹⁵’Kanda'a ndo mií ndó noo profeta to'ón, dá chi vej ra noo ndo, ta kée ra mií rá kúú rá tát'o'on léko, tído ndigüe'í lobo va kúú rá. ¹⁶Tído xí'in ña kée ra, kanda'a ini ndo ndá yoo kúú rá, dá chi o duú ta'íon xí'ó uva, ta ni ión títi ko xí'ó tĩno'ó. ¹⁷Dá chi ndidaá yíto va'a xí'ó ku'i va'a, tído yíto ko vá'a xí'ó ku'i ko vá'a. ¹⁸Ta ni iin tó'ón yíto va'a ko xí'ó ku'i ko vá'a, ta ni iin tó'ón yíto ko vá'a ko xí'ó ku'i va'a. ¹⁹Ta ndidaá yíto ko xí'ó ku'i va'a kúú rá ta'anda, dá kei ra noo kéj ñó'o. ²⁰Sa'á ñoó, xí'in ña kée ra, dá kanda'a ini ndo ndá yoo kúú rá.

Yó'o dána'a Jesús ña o duú ndidaá ñayuu ná chinani ñaá sato'o na koni na ndu'u na noo ió Ndios

²¹’Ta o duú ndidaá ñayuu ká'an xí'in yu'u: “¡Mií ní kúú sato'í, mií ní kúú sato'í!” koni ndu'u noo dándáki Ndios. Sava'a na kée ña kóni tatái, na ió induú, noón vá kúú na koni ndu'u noo dándáki Ndios. ²²Chi kua'á nda'o ñayuu kaa di'a xí'in yu'u tá ná kasandaá kuú dáá ñóo: “Sato'o ndu'u, sato'o ndu'u, ¿á ko ndúsaá ta'on ini ní ña xí'in kuú mií ní ni ka'an ndu ña koo chí noo, ta xí'in kuú mií ní ni taó ndú espíritu kini, ta xí'in kuú mií ní kua'á nda'o ña ná'ano ni kee ndu'u?” ²³Dá kaai xí'in ná: “Ko ná'á ta'on yu'u ndá yoo kúú ndó. Kuxoo ndó nooí, chi kúú ndó na kée ña kini.”

Yó'o dána'a Jesús sa'a uú taa káva'a ve'e

²⁴’Ta ndi ndáa na seídó'o to'ón dána'í, ta kée na choon sa'ándaan, noón kúú na ko'in dákí'in tá'in ña kée na xí'in iin taa ió ñaxintóni, tá'an ra ni kava'a ve'e

noo tóto. ²⁵Ni koon dai déen, ta ni xino takuí kua'a ini yuta ñoo, ta ni kana tachi déen, ta ni kani tá'an xí'ín ve'e ñoo, tído ni iin ña'a ko ní ndó'an, dá chi iin toan noo tóto. ²⁶Tído ñayuu seídó'o to'on dá-na'i, ta ko kée na ña, noón kúu táto'on iin taa ko ká'i ini, tá'an ra ni kava'a ve'e noo ñotí. ²⁷Ni koon dai déen, ta ni xino takuí kua'a ini yuta ñoo, ta ni kana tachi déen, ta ni kani tá'an xí'ín ve'e ñoo, ta kúu ni kooan, ta ni naá ndí'i vaan —kaá Jesús.

²⁸Ta ni ndi'i ni ka'an Jesús ndidaá to'on yó'o, kúu ni naá iní ñayuu ni kee ña ni daná'a na, ²⁹chi ko kée na táto'on ki'o kée ta dána'a ley Moisés, chi dána'a na táto'on ki'o kée iin na né'e choon.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa ndó'o kue'e té'i'i ñii

8 Tá ni naxino Jesús sa'a yúku ñoo, ta kúu kua'a nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an na. ²Dá ni natuu yati iin taa ndó'o kue'e té'i'i ñii noo Jesús. Kúu ni sa kuíin xítí rá noo ná, dá ni kaa ra xí'ín ná:
—Tatá, tá kóni ní, kuu va nduvií ní ñii.

³Dá ni chinóo Jesús ndá'a ná sata rá, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Jaan, kóni. Ná nduviion —kaá na.

Ta kúu vití'on di'a ni ndañó'ó ni'ini kue'e ndó'o ra.

⁴Dá ni kaa na xí'ín rá:

—O sa koo inon nakanón xí'ín ni iin tó'on ñayuu ña ni kee xí'ón. Di'a kua'an na'a mífon noo ta duti, ta kane'e ña'a kua'an kemánon Ndios, táto'on ki'o sa'andá ley Moisés choon, dá ná kandaá ini ra ña sa ni nduvií ñiion —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin ta kéchóon noo iin taa dándáki iin ciento soldado

⁵Tá ni ndu'u Jesús kua'an na ñoo Capernaum, dá ni kasaa iin taa dándáki iin

ciento soldado noo ná. Ta ni seí nda'yí ra noo ná, ⁶ta kaá ra:

—Tatá, ta kéchóon noói kándu'u rá ini ve'i, ta ni natí sa'a rá, ta ndó'o nda'o nio rá.

⁷Dá ni kaa Jesús:

—Kó'o ve'ón, dá ná nduva'i ra.

⁸Dá ni kaa taa dándáki iin ciento soldado ñoo xí'ín Jesús:

—Tatá, ko tá'on ña'a kúu yu'u ña ku'u ní ve'i, tído xí'ín to'on ka'an oon va ní, ta kúu nduva'a va ta kéchóon noói. ⁹Chi kúu ta'ani yu'u iin taa nákaa tixi ndá'a ta né'e choon. Ta ñó'o ta'ani soldado tixi ndá'a yu'u. Sa'a ñoo tá ná ka'in xí'ín iin ra, “Kua'an”, ta kúu kua'an va ra. Ta tá ka'in xí'ín iin ka ra, “Nakí”, ta kúu vei va ra. Tá ka'in xí'ín ra kéchóon noói, “Kee choon yó'o”, ta kúu kée va raan —kaá ra xí'ín Jesús.

¹⁰Tá ni seídó'o Jesús to'on yó'o, kúu ni naá iní na. Dá ni kaa na xí'ín ñayuu tákuei ñaá vei ñoo:

—Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ni iin tó'on na Israel ko kándéé iní na yu'u táto'on ki'o kándéé iní ñaá taa yó'o. ¹¹Ta kaá yu'u xí'ín ndó ña ná kii ñayuu chí xoo noo xíno ndindii, xí'ín noo kétaan, ta kandeí dáó ná xí'ín Abraham, xí'ín Isaac, xí'ín Jacob noo dándáki Ndios induú. ¹²Tído na kánian ni'í ña kandeí na noo dándáki Ndios, noón kúu na taó di'a ñaá Ndios sata vé'e noo iin naá, ta ñoo kuaki na, ta kuchi tá'an no'o na.

¹³Dá ni kaa na xí'ín taa dándáki iin ciento soldado ñoo:

—Kua'an nó'on ve'ón, chi sa'a ña ni kandeé inoon yu'u, sa'a ñoo sa io va ña ni xikon —kaá na.

Ta kúu mí hora daá vá ni nduva'a ta kéchóon ñoo.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús ña kúu xido Simón Pedro

¹⁴Tá ni saá Jesús ve'e Simón Pedro, ta kúu kándu'u xido ra noo xito kú'an kée

kue'e dáa. ¹⁵ Dá nì kàkò'on Jesús ndá'an, ta kúú nì yá'a va ña dáa'an. Ta kúú nì ndàkooán nì kasá'á kenduuañ ña'a keí ná.

Ta kua'á nda'o ñayuu nì nduva'a nì kee Jesús

¹⁶ Dá tá nì kuaá kuu dáá ñóó, dá ndáka ñayuu ndéi ñóó na ñó'o espíritu kini nì kasáa na noo Jesús. Ta xí'ín to'on nì ka'an na xí'án, ta kúú nì kankuei ña kua'an. Ta ndidaá na kú'u nì nduva'a nì kee na. ¹⁷ Dión, dá nì xinkoo to'on nì ka'an profeta Isaiás: “Míí ná nì nakuido kue'e ndó'o iin rá iin yó, ta nì naki'in na ña u'u ñíí yo.”

Di'a kua'an ña nì ka'an Jesús xí'ín dao ta'a nì ka'án kanoo xí'ín ná

¹⁸ Tá nì xini Jesús ña kua'á nda'o ñayuu nì ndítútí ñóó, dá nì kaa na xí'ín ta'a xionoo xí'ín ná:

—Ná ko'ò chika'anda yo iin ka xoo taño'o.

¹⁹ Ta nì natuu yati iin ta dána'a ley, dá nì kaa ra xí'ín Jesús:

—Maestro, íóí ña kanooi xí'ín míí ní ndéi kúú míí vá noo ko'on ní.

²⁰ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kana'ón ña íó va káo noo ñó'o ndikuii, ta íó ta'ani táka noo ñó'o laa. Tído na nì nduu ta'a ñayuu yó'o, ni noo kanoo dinì na koo.

²¹ Dá nì kaa iin ta xionoo xí'ín ná ñóo:

—Tatá, konó ní dinño'ó ka ná ko'in dánduxi tatái, dá ná kasaí, ko'ò.

²² Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Nakí, ná kanoo xí'ín yu'u viti, ta dánkoo na kúú ndíí ná dánduxi ñaá dao ka na kúú ndíí —kaá na.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús choon noo tachi xí'ín taño'o

²³ Dá nì kaa Jesús ini iin barco ko'on na xí'ín ndin uxí uu ta'a xionoo xí'ín ná.

²⁴ Tein yá'a na kua'an na noo taño'o ñóó,

kúú nì kasá'á kána tachi déen. Ta kúú nì kasá'á ndákoo noo taño'o, ta kokee rá ini barco. Tído kídí va Jesús kándu'u ná.

²⁵ Dá nì natuu yati ta'a xionoo xí'ín ná noo kándu'u ná, dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Tatá, dákaki ní ndu'u, chí íó ña kuu ndu!

²⁶ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a yu'ú téí ndo? ¿Á ko kándéé ta'on ini ndo yu'u?

Dá nì ndákoo na. Dá nì sa'anda na choon noo tachi xí'ín taño'o ñóó. Kúú nì kutádí vá rá xí'ín tachi ñóó. ²⁷ Kúú nì naá vá iní ta'a xionoo xí'ín ná ñóó. Dá nì kasá'á ndátó'ón tá'an míí rá:

—¿Ndá yoo ví kúú na yó'o, chí nda tachi xí'ín nda taño'o seídó'o choon sa'ándá na? —kaá ra.

Di'a nì kuu tá nì taó Jesús espíritu kini ñó'o ini uu ta'a

²⁸ Dá tá nì saa na iin ka xoo taño'o ñóó noo kúú kuendá Gadara, kúú nì kasáa uu ta'a ñó'o espíritu kini, ta nì kankuei nì kii ini káo noo ñó'o ndíí. Ta ndakí nda'o ra, sa'á ñóó ni iin tó'ón ñayuu ko kuu yá'a íchí nákaa ñóó kée ra. ²⁹ Dá nì kasá'á káyu'ú espíritu kini ñó'o ini ra:

—¿Ndí kían ndó'o ní xí'ín ndu'u, Jesús, míí ní na kúú de'e Ndios? ¿Á nì kasáa ní dándó'o naní ní níó ndu'u tá ko ñá'a kasandaá tiempo noo ndí'i? —kaáan.

³⁰ Ta sa xíká vá ndéi kua'á nda'o kochí sásá'an rí. ³¹ Dá nì seí nda'í espíritu kini ñóó noo ná:

—Tá vei ní taó ní ndu'u, dá kían konó ní ná ndu'u ndu'u ini kochí ñó'o káa.

³² Dá nì kaa na xí'án:

—Kua'án ndo, tá dáá.

Dá nì kankuei ña ini ta'a ñóó. Dá nì sa'an nì ndu'an ini kochí kua'a ñóó. Ta kúú nì taxí tá'an ndi ndí'i rí kua'an rí yu'ú da'o, dá nì dakuéi rí míí rí ini taño'o ñóó. Ñóó nì kanda'a rí, dá nì xí'í rí.

³³ Kúú nì taxí tá'an t̄a ndáka kochí ñóó kua'an nó'ò rá. Tá nì nasáa r̄a ñoo r̄a, dá nì kast̄on ra xí'ín ñayuu sa'á ña nì ndo'o kochí r̄a xí'ín sa'á ña nì ndo'o t̄a sa ño'o espírítu kini ñóó. ³⁴ Dá nì k̄ankuei ndidaá ñayuu ndéi ñoo ñóó kua'an n̄a noo nákaa Jesús. Dá tá nì xini ñaá ná, dá nì seí nda'í n̄a noo Jesús ña ná ko'on n̄a iin k̄a xían.

Di'a nì kuu tá nì nduv̄a'a Jesús iin t̄a nì natíí sa'a

9 Dá nì kaa tuku Jesús xí'ín t̄a xíonoo xí'ín ná ini barco ñóó. Dá nì ch̄ika'anda n̄a noó taño'o kua'an n̄a. Dá nì nasáa n̄a ñoo mií ná. ² Dá nì kasáa dao t̄a, ta yí'í ra iin x̄ito noo kánóo iin t̄a nì natíí sa'a. Tá nì xini Jesús ña kándéé nda'o ini ñaá rá, dá nì kaa n̄a xí'ín t̄a nì natíí sa'a ñóó:

—Koo t̄andéé inoón, de'e ló'o, dá ch̄i sa nì ndoo va kuachón —kaá n̄a.

³ Dá nì kasá'a nákani kuách̄i ini t̄a dá-na'a ley ndíta ra: “T̄a káa kúú r̄a yá'a ká'an ndava'a xí'ín Ndios.” ⁴ Tído nì k̄andaa va ini Jesús ña dión nákani ini r̄a. Dá nì kaa n̄a xí'ín rá:

—¿Ndiv̄a'a nákani kuách̄i ini ndo?

⁵ ¿Ndí k̄ián k̄o ú'u cháá k̄a ka'ín xí'ín t̄a yó'o, ká'án ndó? “Sa nì ndoo va kuachón”, o ka'ín xí'ín rá, “Ndakuiin ndichi, ta kua'an nó'on.” ⁶ Tído viti dá ná ko'ín dána'í noo ndo ña kómí ndisa n̄a nì nduu t̄a ñayuu yó'o choon ña dándóo na kuach̄i kée ñayuu ndéi ñayúú yó'o.

Dá nì kaa n̄a xí'ín t̄a nì natíí sa'a ñóó:

—Ndakuiin ndichi, ta naki'in x̄it̄on kane'e kua'an nó'on.

⁷ Ta kúú nì ndakuíin ndichi r̄a. Dá nì kee ra kua'an nó'ò rá. ⁸ Kúú ndidaá vá ñayuu ñóó nì naá iní tá nì xini n̄a ña nì kee Jesús, ta nì keká'ano na Ndios, n̄a nì x̄i'o choon yó'o noo iin t̄a.

Di'a nì kuu tá nì kana Jesús iin t̄a nani Mateo ña kanoo ra xí'ín ná

⁹ Dá nì keta Jesús ve'e ñóó kua'an na. Kúú nì xini n̄a ió iin t̄a nani Mateo, ta ió r̄a kí'ín ya'í ra sa'a ñó'o. Dá nì kaa n̄a xí'ín rá:

—Nakíí, ná ko'o kanooón xí'ín yu'u.

Dá nì ndakuíin r̄a, dá nì kee ra kua'an r̄a kanoo ra xí'ín ná.

¹⁰ Di'a nì kuu tein noo ió Jesús sásá'an na ve'e ra, dá nì kasáa kua'á nda'o t̄a kí'ín ya'í sa'a ñó'o, xí'ín dao k̄a ñayuu kaá r̄a kómí kuach̄i, ta nì sa ndei na mesa sásá'an na xí'ín Jesús, ta ndéi ta'ani t̄a xíonoo xí'ín ná. ¹¹ Dá tá nì xini t̄a fariseo ña ió Jesús sásá'an na xí'ín ñayuu ñóó, dá nì kaa r̄a xí'ín t̄a xíonoo xí'ín ná ñóó:

—¿Ndiv̄a'a sásá'an maestro ndo xí'ín t̄a kí'ín ya'í sa'a ñó'o, xí'ín dao k̄a ñayuu kómí kuach̄i?

¹² Tá nì seido'o Jesús ña nì ka'an r̄a dión, dá nì kaa n̄a xí'ín rá:

—N̄a ió va'a k̄o xínñó'ó ta'on na iin t̄a k̄etátá ñaá. Sava'a n̄a kú'u va kúú n̄a xínñó'ó ñaá. ¹³ Ta kua'an ndo dákuá'a ndó ndi kóni kaa ña nì ka'an Ndios noo tuti ií ná, ch̄i di'a kaan: “Kóni yu'u ña ku'u ini ndo sa'a dao k̄a ñayuu, ta o duú ña dok̄o ndo ña'a nooí”, kaan. Ch̄i yu'u, k̄o véi ta'on yu'u kanai n̄a ká'án ña kúú ñayuu ndaa. Vei yu'u kanai n̄a nákoní ña kómí ná kuach̄i, dá ná nandikó iní n̄a sa'a kuach̄i kée na —kaá Jesús.

Dána'a Jesús ña kúú ná táto'on iin tongo

¹⁴ Dá nì kasáa t̄a xíonoo xí'ín Juan, n̄a dákod̄o ndúta, dá nì kaa r̄a xí'ín Jesús:

—Né'e ií vá ndu'u, ta né'e ií ta'ani t̄a fariseo. Ta, ¿ndiv̄a'a k̄o né'e ií ta'on t̄a xíonoo xí'ín mií ní?

¹⁵ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ká'án ndó ña kánian kandeí nda'í ñayuu nì nataka noo ió vikó tánda'a nani ió ií vá tongo xí'ín ná? Tído nda ná kasan-

daá kuꝯ naki'in ra tonꝯ kandaka ra ko'on ra, nda daá ví, dá kían kánian kane'e iꝯ ná —kaá na.

Dána'a Jesús ña ko náki'in tá'an va'a ña dána'a na xí'ín ña dána'a ta fariseo

¹⁶ Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:

—Ta ko ín ta'on nákoto noꝯ ni ndata iin do'ono yátá xí'ín iin tá'í da'on saá. Dá chi tá ná nakata na do'ono ñoó, ta kúú nati'in va da'on saá ñoó, ta kúú ví'í ka ví ndata do'ono yátá ñoó.

¹⁷ Ta ko ín ta'on taán vino saá ini ñíi yátá, dá chi tá ná kee na dión, dá kían dáka'ándí va vino saá ñoó ñíi yátá ñoó, ta ndata vá ñíi ñoó, ta kuita ndi'i va vino ñoó. Sa'á ñoó va'a cháá kaan ná taán yo vino saá ini ñíi saá, dá kían ni iin tó'án ná o túú.

Di'a ni ndo'o de'e di'í iin ta naní Jairo xí'ín iin ñá'a ndó'o kue'e táí ni

¹⁸ Ta nani ió na dána'a na to'on yó'o, dá ni kasáa iin ta né'e choon. Dá ni sa kuíin xítí rá noꝯ Jesús, dá kaá ra:

—Sa ni xi'í va de'e di'í, tído nakíi ní, ná ko'o, ta chinóo ní ndá'a ní sata xí, ta kúú nataki va xi —kaá ra.

¹⁹ Dá ni ndakuíin Jesús, dá ni kee na kua'an na xí'ín rá. Ta kua'an ta'ani ta xíonoo xí'ín ná. ²⁰ Ta kúú chí sata di'a Jesús ni natuu yati iin ñá'a ndó'o kue'e táí ni. Ta sa ni xino uxí uꝯ kuia ndó'án kue'e ñoó. Dá ni kaka'on ndá'an yú'u dá'on ná, ²¹ dá chi di'a ni nakani inian: “Sava'a rá dá'on oon na ná kako'in, ta kúú ná nduva'i.” ²² Dá ni nandíó koꝯ Jesús, dá ni sa nde'é ñaá ná, dá ni kaa na xí'án:

—Koo tandeé inoꝯn, de'e di'í ló'o, chi ni nduva'on sa'á ña kándéé inoꝯn yu'u —kaá na.

Ta kúú mií hora daá vá ni nduva'án.

²³ Dá ni saá na ve'e ta né'e choon ñoó. Ta kúú ni xini na ndéi ta tuú flauta, ta ñina vaá nda'o ñayuu ndéi na ndé'i na

sa'a tadi'í ñoó. ²⁴ Dá ni kaa Jesús xí'ín ná:

—Kankuei tóo ndó sata vé'e, chi ko ní xi'í ta'on tadi'í ló'o ñoó, kídí va xi —kaá na.

Ta kúú ni saki ndaa va ñaá ñayuu ñoó sa'á ña ni ka'an na dión.

²⁵ Tá ni ndi'i ni kankuei ñayuu ñoó sata vé'e, dá ni ku'u Jesús. Dá ni tiin na ndá'a tadi'í ló'o ñoó, ta kúú ni ndakoo va xi. ²⁶ Ta kúú ku'á nda'o ñayuu ndéi yati ñoó ni ni'í tó'on ña ni kuu dión.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús uu ta ko túu noꝯ

²⁷ Dá ni keta Jesús ve'e ñoó kua'an na. Kúú ni kasá'a tákuei ñaá uu ta ko túu noꝯ kua'an ra, ta kaá ra káyu'ú ñaá rá:

—De'e na ve'e rey David, ku'u ini ní sa'á ndu'u!

²⁸ Dá tá ni sa Jesús ve'e noꝯ kua'an na ñoó, dá ni natuu yati ndi nduú ta ko túu noꝯ ñoó. Dá ni ndato'on ñaá Jesús:

—¿Á kándísa ndó ña ió choon noꝯ ndá'í nduva'i ndo?

Dá ni kaa ra:

—Jaan, kándísa ndu ña dión kían, tata.

²⁹ Dá ni kaka'on ndá'a ná noꝯ rá, ta kaá na xí'ín rá:

—Sa'á ña kándéé iní ndo yu'u, sa'á ñoó ná natuu noꝯ ndo.

³⁰ Ta kúú ni natuu va noꝯ rá. Dá ni sa'anda na choon noꝯ rá, ta kaá na:

—O sa nákani ndó xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ndi ni kuu ni nduva'a noꝯ ndo.

³¹ Tído tá ni kankuei ra ve'e ñoó, ta kúú ni nakani ra xí'ín ndidaa ñayuu ndéi ñoó ña ni kee Jesús xí'ín rá.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin ta ñí'i

³² Tá ni ndi'i ni kankuei ta ni nduva'a ñoó kua'an ra, dá ni kasáa dao ñayuu, ta ndáka na iin ta ni kandoo ñí'i ni kee espíritu kini nákaa ini ra. ³³ Dá ni taó Jesús

espíritu kini nákaa ini taa ñoo, ta kúu ni náka'an va ra. Ta kúu ni naá vá ini ñayuu ndéi ñoo, ta kaá na:

—Ni kuu ni hora ko xini yo ña kúu dión ñoo Israel, ña ni xini yo viti.

³⁴ Dá kaá dao ta fariseo ndíta ñoo:

—Mii vá sato'o espíritu kini kían xí'o choon noo taa káa, sa'a ñoo kándéé rá tao ra espíritu kini.

**Dána'a Jesús ña ná kaka yo noo
Ndios, dá ná tanda'a ná cháa ka
ñayuu kii dána'a to'on na**

³⁵ Ta ni xionoo Jesús ndidaá ñoo ná'ano xí'in ñoo kuálí, ta sa daná'a na ini iin rá iin ve'e noo ndítúti na Israel. Ta dána'a na to'on va'a, ña ká'an ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios. Ta sa ndu-va'a na ndidaá na ndó'o kue'e xí'in na u'u ñíí. ³⁶ Tá xini na ñayuu kuá'a ñoo, kúu kú'u nda'o ini na sa'a ná, chi ndó'o nda'o níó ná, ta ndéi ndava'a na, chi ndó'o na táto'on ndó'o léko, kirí ko iin ndáka. ³⁷ Dá ni kaa na xí'in taa xionoo xí'in ná:

—Mifan ndaa ná ka'in xí'in ndó ña ñayuu yó'o kúu táto'on iin ñoo xíti ká'ano noo sa ío nduu dákée, tído cháa vá kúu na kéchóon. ³⁸ Sa'a ñoo kaka ndo noo Ndios, na kúu sato'o ñoo xíti yó'o, dá ná tanda'a ná cháa ka ñayuu kii kechóon noán.

**Di'a ni kuu tá ni kaxi Jesús
uxi uu taa kane'e to'on na**

10 Dá ni tao xoo Jesús uxi uu taa xionoo xí'in ná, dá ni xí'o na choon noo rá, dá kandeé rá tao rá espíritu kini ñoo ini ñayuu, ta kandeé rá nduva'a ra ñayuu ndó'o ndi ndaa mií vá kue'e xí'in ña u'u ñíí ná. ² Ta di'a naní ndin uxi uu apóstol, tá'an ra ni kaxi Jesús kane'e to'on na. Taa mií noo naní Simón, ta ni chinaní ta'ani ñaá ná Pedro, ta iin ka ra naní Andrés, ta kúu ñani Pedro, ta iin ka ra naní Jacobo, tá'an ra kúu

de'e Zebedeo, ta iin ka ra naní Juan, ra kúu ñani Jacobo. ³ Ta iin ka ra naní Felipe, xí'in ra naní Bartolomé, xí'in ra naní Tomás, xí'in ra naní Mateo, tá'an ra ni sa ki'in ya'i sa'a ñoo, xí'in ra naní Jacobo, ra kúu de'e iin taa naní Alfeo, xí'in ra naní Lebeo, ta ká'an xí'in ná Tadeo, ⁴ xí'in ra naní Simón, tá'an ra ni sa kuu kuendá ta cananista, xí'in ra naní Judas Iscariote, tá'an ra ni kasandaá ni naki'o Jesús noo ta xini u'u ñaá.

**Yó'o ni sa'anda Jesús choon noo
ndin uxi uu taa xionoo xí'in
ná ña ko'on ra dána'a ra**

⁵ Ta ndin uxi uu taa yó'o ni tanda'a Jesús kua'an ra kanoo ra dána'a ra noo ñayuu, ta di'a ni kaa na xí'in rá:

—Ná dá'a ni ko'on ndo noo ndéi na ko kúu na Israel, ta ni o sa koo ini ndo ku'u ndó ni iin ñoo, ña kúu kuendá Samaria. ⁶ Sava'a noo na Israel, tá'an na kúu táto'on léko ni ndañó'o, kua'an ndo dána'a ndo. ⁷ Tá kua'an ndo dána'a ndo noo ñayuu, di'a kaa ndo: “Sa ni kuyati va kuu ña ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios dándaki ñaá ná.” ⁸ Ta nduva'a ndó na kú'u, ta nduvii ndó na ndó'o kue'e títí, ta dánátaki ndo na ni xí'i, ta tao ndó espíritu kini ñoo ini ñayuu. Ta kee ndó ña maní yó'o xí'in ná táto'on kí'o kémani yu'u ndo'o xí'in choon yó'o.

⁹ O sa taán ndo di'on oro ni di'on plata ni di'on kuaan ini vatí ndo, dá ki'in ndó ko'on ndo. ¹⁰ Ta ni léka o sa kándio ndó ko'on ndo, ta o sa káne'e ndó uu kotó, ni dao ka ndisa kayi'i ndó, ni vara katuu ndó o sa káne'e ndó ko'on ndo, dá chi iin ta kéchóon, ío íchi ra kasá'an ra noo choon kée ra.

¹¹ Ta ndi ndaa mií vá ñoo ná'ano o ñoo kuálí ni saa ndo, ta tao to'on ndó ndeí ndéi ñayuu ío ñañó'o, ta sava'a ñoo ní kandeí ndó nda ná kasandaá kuu kankuei ndó ko'on ndo iin ka ñoo. ¹² Tá ni ku'u ndó ve'e ñoo, dá kaa ndo xí'in

ná, “Va'a kandeí ní.”¹³ Tá kúú ná ñayuu va'a, dá kíán ná kandeí va'a na. Tído tá kọ kúú ná ñayuu vá'a, dá kíán naki'in ndó ña kaá ndọ kandeí va'a na ko'an xí'ín ndó.¹⁴ Tá kọ ní nátiin va'a iin káa na ndọ'ó, ta kọ ní xíin na kueídó'o na ña dána'a ndọ, dá kíán tá nị kankuei ndó ve'e na o ñoo na, kidi ni'ini ndó ñoyaká íin sa'a ndọ, ta ñoó ná'a ña kọ náta'an ini Ndios xini na ña ñoo ñoo.¹⁵ Miíán ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kíán ka'í chhá ká ví ndo'o na ñoo ñoo o duú ñayuu kini nị sa ndei ñoo Sodoma xí'ín ñoo Gomorra.

Yó'o dána'a Jesús noo rá ña kenda'á ñayuu xí'ín rá chí noo

¹⁶ Ta viti, tánda'á yu'u ndọ'ó ko'on ndọ, ta kúú ndó táto'on léko kua'an kanoo tein ndigüé'í lobo. Sa'á ñoó kaon koo ndó táto'on kée koọ. Ta nda'í koo ini ndọ táto'on kée paloma.¹⁷ Ta kanda ndọ mií ndó noó ñayuu, chí ko'on na nakí'o na ndọ'ó noó ta né'e choon. Ta kani na ndọ'ó ini ve'e noó náta'ka na.¹⁸ Ta nda noó ta né'e choon ná'ano xí'ín noó rey kandaka na ndọ'ó ko'on ndọ sa'á ña kúú ndó kuendá yu'u. Díon koo, dá ni'í ndọ kị'o ndó kuendá sa'a yú'u noó ta né'e choon ná'ano ñoo, xí'ín noó na kọ kúú na ñoo yo.¹⁹ Tído tá nị nakí'o na ndọ'ó noó ta né'e choon, o sa nákaní tée ini ndọ sa'á to'on ka'an ndọ o ndi kaa ndọ chindeé ndó mií ndó, chí mií hora daá ñoo kị'o Ndios to'on ka'an ndọ.²⁰ Chí kọ ta'on mií ndó kúú na ka'an, mií Espíritu ij, na nị kii noó tatá Ndios, noón kúú na kị'o to'on ka'an ndọ.

²¹ Ta iin ñani nakí'o ra ñani mií rá noó ta né'e choon, dá ka'ání náá rá. Ta díon ta'ani kee na kúú tatá xí'ín de'e ra. Ta dao de'e ndakuei naá xí'ín tatá xi, ta ka'ání náá rá.²² Ta koni u'u kini ndidaá ñayuu ndọ'ó sa'á ña kúú ndó kuendá yu'u. Tído ndi ndáa na nị xí'o ndeé ini

nị sa ndita ndaa xí'ín nda noó ndí'í kuií, noón kúú na ni'í ña káki na.²³ Tá kén-dava'a na xí'ín ndó ñoo ká'ano noó ko'on ndọ, dá kíán kankuei kị ndọ ko'on ndọ iin ka ñoo. Dá chí miíán ndaa ká'ín xí'ín ndó ña o kándeé ta'on ndó nata'an ndọ ndidaá ñoo ño'o Israel nda ná nandió koo tuku na nị nduu ta ñayuu yó'o kasaa na.

²⁴ Ta ni iin ta dáku'a kọ ndáya'i chhá ká noó ta dána'a noo rá, ta ni ta kéchóon, kọ ndáya'i chhá ká noo sato'o ra.²⁵ Sa'á ñoó ná nata'an ini ta dáku'a ndo'o ra táto'on kị'o ndó'o ta dána'a noo rá, díon ní, ta kéchóon, ná nata'an ini ra ndo'o ra táto'on kị'o ndó'o sato'o ra. Dá chí nị chinaní ná sato'o ndọ, Beelzebú, sa'á ñoó ka'í ká kee na xí'ín ndo'ó.

Yó'o dána'a Jesús sa'a ndá yoo kánian yu'ú yo

²⁶ Sa'á ñoó ná dá'a ni yu'ú ndọ kee ñayuu kée díon, dá chí ndidaá vá ña'a ío de'é, daí ña natuuan. Ta ndidaá vá ña'a kéde'é ñayuu, daí ña natuuan.²⁷ Ta ña ká'an de'é yu'u xí'ín ndó, ka'an ndoán noo túu, ta ña nị seídó'o ndó nị ka'an kayá yu'u, kua'án kaa ndó diní vé'e, ta ni'í ka'an ndoán.²⁸ Ta ná dá'a ni yu'ú ndọ na kándeé ka'ání yikí koño ndọ, chí o kándeé ta'on na ka'ání na níó ndọ. Va'a kaan yu'ú ndọ na kómí choon ña dándó'o na níó ndọ xí'ín yikí koño ndọ indayá.

²⁹ 'Á kọ díkó ta'on ñayuu uu laa kuálí sa'a iin dí'ón kaa? Ta va'ará nóo ya'í rí, tído kọ kuéi ndava'a ta'on rí nda noño'o tá kọ kíán táto'on kóni mií tatá yo Ndios.³⁰ Ta díon ní ndó'o na xí'ín ndo'ó, chí nda idí diní ndọ, ná'á Ndios ndidaá kúú.³¹ Sa'á ñoó o sa yu'ú ndọ, chí ndáya'i chhá ká ndọ noo Ndios o duú kuá'a nda'o laa kuálí.

³² Ta ndi ndáa mií ñayuu ká'an ña kúú ná kuendá yu'u noo dao ká ñayuu, díon ta'ani ka'an yu'u ña kúú ná kuendá noo

tatáí Ndios, na ió induú. ³³ Ta ndi ndáa na ndáta sa'a yú'u noo dao ka ñayuu, dá kían k'i'o dión ta'ani ndata yu'u sa'a ná noo tatáí Ndios, na ió induú.

**Yó'o dána'a Jesús ña taó
xoo tá'an ñayuu sa'a mií ná**

³⁴ 'Ná dá'a ni ka'án ndo'ó ña vei yu'u nachindei va'i ñayuu. Di'a ni kasáai xí'ín espada, dá ná ka'anda tá'an ñayuu sa'a yú'u. ³⁵ Ch'i ni kasáai dánaái de'e xí'ín tatá ra. Dión ta'ani naá de'e di'í xí'ín naná xi. Ta dión ta'ani kee iin sano xí'ín xidoan. ³⁶ Ta dión ta'ani kee na ve'e iin taa, ndakuei na naá na xí'ín rá. ³⁷ Ta na kóni cháá ka tatá na xí'ín naná na o duú yu'u, noón kúu na ko káni ta'an vaan kakuu kuendá yu'u. Ta na kóni cháá ka de'e yií na xí'ín de'e di'í na o duú yu'u, noón kúu na ko káni ta'an vaan kakuu kuendá yu'u. ³⁸ Ta na ko xí'í o mií ña kadokó na cruz ná, ta karkaa na sata yú'u kii na, noón kúu na ko káni ta'an vaan kakuu na kuendá yu'u. ³⁹ Ta na kóni dákaaki mií ná, noón di'a kúu na kuu. Tído na xí'í o mií ña kuu na sa'a yú'u, noón di'a kúu na ni'í ña kataki na.

**Yó'o dána'a Jesús ña nandió
né'e Ndios ña va'a noo na
kéé ña va'a xí'ín ñayuu na**

⁴⁰ 'Ta ndi ndáa ñayuu nátiin va'a ndo'ó, nda yu'u nátiin va'a na. Ta na nátiin va'a yu'u, nda na ni tanda'á yu'u veii nátiin va'a na. ⁴¹ Ta na nátiin va'a iin profeta sa'á ña kúu ná iin profeta, dá kían natiin ta'ani na ña va'a kánian natiin iin profeta. Ta dión ta'ani, iin na ni natiin va'a iin ñayuu ndaa sa'á ña kúu ná iin na ndaa, dá kían koni ta'ani na natiin na ña va'a kánian natiin iin ñayuu ndaa. ⁴² Ta ndi ndáa mií ñayuu náki'o iin yáxi takuií vixi ko'o iin káa ñayuu kuálí yó'o, miífan natiin na ña va'a sa'á ña ni kee na, chi ni kemáni ná iin na xionoo xí'ín yu'u.

**Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'a
Juan, na dákodó ndúta ñayuu**

11 Tá ni ndi'i ni kast'on Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná ndi kee ra dá-na'a ra, dá ni kee ra kua'an ra. Tá ni ndi'i, dá ni kee mií ná kua'an na dána'a na, ta kast'on na xí'ín ñayuu ndéi iin rá iin ñoo.

² Ta noo nákaa Juan, tá'an na dákodó ndúta ñayuu, ini ve'e kaa, ni ni'í tó'on na sa'a ndidaá ña ndato kée Cristo Jesús. Sa'á ñoo ni tanda'á ná dao ta xionoo xí'ín ná kua'an ra noo nákaa Jesús. ³ Tá ni saa ra, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—¿Á mií ní kúu na ni kaa Ndios tanda'á ná kasaa dákaaki ñaa, o á kandati ndu kasaa iin ka na?

⁴ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'an ndo, ta kast'on ndó xí'ín Juan sa'a ndidaá ña'a ndé'é ndó, xí'ín sa'a ndidaá ña seídó'o ndó. ⁵ Ch'i nátuu noo na ko túu noo, ta sa kúu va xíka na ni natí sa'a, ta sa ni nduvii vá ñí na ndó'o kue'e té'i, ta sa ni natai va do'o na ko tái do'o, ta ni nataki va na ni xi'i, ta kast'in to'on va'a Ndios xí'ín ñayuu kúnda'i. ⁶ Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu ko nákani kuáchi ini xini na yu'u —kaá Jesús xí'ín taa ñoo.

⁷ Tá ni ndi'i ni nandió kuéi taa ñoo kua'an ra, dá ni kasá'a Jesús ká'an na xí'ín ñayuu ñoo sa'a Juan, ta kaá na:

—¿Ndá yoo ni sa'an ndo'ó ni sa nde'é ndó noo kúu ño'o ichi ñoo? ¿Á iin taa ko iin toon, tá'an ra xíko táto'on xíko iin ndoo kée tachi ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó? ⁸ Koó, sa'á ñoo, ¿nda yoo ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin taa ndíxi dá'on táyí ndáa? Koó, chi ná'á vá mií ndó ña ñayuu ndíxi dá'on táyí ndáa, noón kúu na ndéi ve'e rey. ⁹ Sa'á ñoo, ¿nda yoo ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin profeta? Jaan, miífan ndaa kuiti kaá yu'u ña ñaa kúu ná, ta ndáya'i

cháa ká nā o duú iin profeta. ¹⁰ Chì sa'a míí ná ká'an tuti iì Ndios di'a:

Ná ko'in tanda'í iin taa kuió noó ko'on noo yo'ó,

ta kast'o'on ra to'in xí'ín ñayuu,

dá ná kandeí nduu nā kueíd'ó na ña ko'on ka'on xí'ín ná.

¹¹ Miíñ ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña Juan, nā dákodo ndúta ñayuu, noón kúú nā ndáya'i cháa ká noo ndidaá ká taa ni kaki tixi ñá'a. Tído nā nó cháa ká nákaa tixi ndá'a Ndios, noón di'a kúú nā ndáya'i cháa ká o duú Juan.

¹² Nda kuu ni sa xionoo Juan, nā dákodo ndúta ñayuu, ta nda kuu víti deén nda'o kéndava'a ñayuu xí'ín nā dá-na'a noó ñayuu ndi kee na ndu'u na tixi ndá'a Ndios, ta sadí ñayuu kíni noó ñayuu ndúkú ndu'u tixi ndá'a Ndios.

¹³ Ndidaá tá'an profeta xí'ín ña ká'an ley Moisés ni ka'an ña kasá'a Ndios dándáki na ñayuu nā, ta nda Juan ta'ani ni ka'an dión. ¹⁴ Ta ndá kuendá míí ndó ná kakian á kándísa ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó o koó, tído ká'an yu'u xí'ín ndó ña Juan kúú Elías, nā ni ka'an profeta kasaa. ¹⁵ Ta ndi ndaa ndó ió do'o, ta kúú kueíd'ó va'a ndó.

¹⁶ ¿Ndi kían tiin yu'u, dá ka'in xí'ín ndó táto'on kée ñayuu ndéi tiempo viti? Chì kée na táto'on kée takuáchí tá ndéi xi sádikí xì noo yá'i, ta káyu'ú tá'an xi: ¹⁷ "Ni tuu ndu flauta, tído ko ní sársá'a ta'on ndo'ó. Ta ni xita ndu yaa nda'í kua'an, tído ko ní ndei'i ta'on ndo'ó."

¹⁸ Ta k'i'o dión ta'ani kée ñayuu ndéi viti, chì tá ni kasaa Juan, ko ní seí ta'on na pan, ta ko ní xi'i na vino, tído kaá ndo ña nákaa espíritu kini ini nā. ¹⁹ Ta viti ni kasaa nā ni nduu taa ñayuu yó'o, ta sásá'an va'a na, ta xi'i na vino, tído kaá ndo ña kúú ná iin taa nde'é, iin ta xi'i. Ta kaá ta'ani ndó ña kúú ná iin ra né'e tá'an va'a xí'ín ñayuu kíni, xí'ín taa kí'in ya'i sa'a ñó'o. Tído nā kúú nā ndichí, noón kúú nā ná'a ña kómí ndisa na ña ndichí.

Nda'í kúú ví nā ndéi ñoo Corazín, xí'ín nā ndéi ñoo Betsaida, kaá Jesús

²⁰ Ni ndi'i, dá ni kasá'a Jesús dánani na ñayuu ndéi ñoo ná'ano noó ni kee na kua'á ña ndato, dá chì ko ní xíin ta'on nā ñoo ñoo nandikó iní nā sa'a kuachi kée na, ta kaá Jesús:

²¹ —iNda'í kúú ví ndo'ó, nā ndéi ñoo Corazín! Ta, jnda'í kúú ví ndo'ó, nā ndéi ñoo Betsaida! Chì tá ní kée yu'u ña ná'ano noó ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón táto'on ni kee yu'u ña ná'ano noo míí ndó, ta kúú nda sa oon va ni nandixi nda'í nā, ta ni nandei nda'í nā noo yaa sa'a ña ni nandikó iní nā sa'a kuachi ni kee na, ní kúú. ²² Sa'a ñoo ká'in xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kían ka'í ká ví ndo'o ndo'ó o duú ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón. ²³ Ta ndo'ó, nā ñoo Capernaum, ká'an ndó ña nda induú xinkuei ndó, tído ndo'ó kúú nā ko'ono ni'ini Ndios nda maá indayá, dá chì tá ní kée yu'u ña ná'ano ñoo Sodoma, ña kían ni keei noo ndo'ó, miíñ ndaa kakaa iì vá ñoo Sodoma nda kuu víti, ní kúú. ²⁴ Sa'a ñoo ká'in xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kían ka'í cháa ká ví ndo'o ndo'ó o duú ñayuu kíni ni sa ndei ñoo Sodoma.

Kádij nda'o ini Jesús kée nā kúú Espíritu iì Ndios

²⁵ Míí hora daá ni ka'an Jesús xí'ín Ndios:

—Kéká'ano yu'u míí ní, tatá Ndios, míí ní kúú sato'o induú xí'ín noño'o yó'o, chì ni chikáa de'é ní ña yó'o noó nā ndichí, xí'ín nā kátóni ini. Ta ni na'a ñan noó nā ko kátóni va'a ini. ²⁶ Dión ni kee ní, tatá Ndios, chì k'i'o dión ni ñata'an ini míí ní.

²⁷ Ta ndidaá ña'a ni nak'i'o tatá Ndios noo yú'u. Ta ni iin tó'on ñayuu ko ná'a ndá yoo kúú yu'u, nā kúú de'e Ndios, chì iin tó'on mííó tatá Ndios kúú nā ná'a

ndá yoo kúúí. Ta ni iin tó'ón ñayuu ko ná'á ndá yoo kúú tatá Ndios, chí iin tó'ón diní yu'u, na kúú de'e na, kúú na ná'á ñáá, xí'ín ndi ndáa mií vá ñayuu ká'án yu'u, na kúú de'e Ndios, na'ín ná noo. ²⁸ Nakíí ndidaá ndo'ó, na kúú tatí, ndo'ó na ndído vee, noo yú'u, dá nakí'oi ña nani'i ndée ndo. ²⁹ Ta kandio nduú ndo yukú xí'ín yu'u, dá kati'a ndó kee ndó tá-to'on kée yu'u, chí yu'u kúú iin na masó, iin na nda'í ió ini, ta xí'ín yu'u, dá koni ndo nani'i ndée ndo, ³⁰ dá chí ko kuáchi ta'on kandio ndó yukú yu'u, ta o dákuío vee ta'oin ndo'ó —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni ña'á Jesús sa'á kuu nani'i ndée na Israel

12 Tiempo daá ñóó chíka'anda Jesús kua'an na noñó'o noo káa tirió tein iin kuu nani'i ndée na Israel. Ta kuíko nda'o ta xionoo xí'ín ná. Sa'á ñoó ni kasá'á rá taó ra yoko tirió, ta seí ra nonián kua'an ra. ² Dá ni xini dao ta fariseo ña kée ra dión, dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—Yá'a ta xionoo xí'ín ní kée ra ña ko kánian kee ra kuu nani'i ndée yo.

³ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ko óon ta'on ka'i ndó ña ni kee David tá sa ná'á xí'ín ta sa xionoo xí'ín ná tá nda'í ni kuiko na? ⁴ Chí kaáan ña ni ku'u na ini ve'e Ndios, ta ni seí na pan, ña dóko ta dutí noo Ndios, chí ni ko kánian keí mií ná ña, ni ta xionoo xí'ín ná. Sava'a ta dutí va kuu keí ñá. ⁵ O, ¿á ko óon ta'on ka'i ndó noo ley ña ni ya'a ta dutí ni kechóon ra ini ve'e ño'o ká'ano yó kuu nani'i ndée yo? Tído ko ta'ón kuáchi kíán ña kée ra dión. ⁶ Ta ká'ín xí'ín ndó ña ndáya'i cháá ka na iin noo ndo o duú ve'e ño'o ñoó. ⁷ Di'a kaá to'on Ndios: “Kóni ña ku'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu, ta o duú ña dokó ndo ña'a nooí.” Tá ni kandaá ini ndo to'on yó'o, dá kíán o dátaí kuáchi ta'on ndó na ko ña'a kée. ⁸ Chí ió choon noo ndá'a na ni

nduu ta ñayuu yó'o ña dándáki na tein kuu nani'i ndée yo —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin ta ni natíí ndá'a

⁹ Dá ni naki'ín Jesús kua'an na. Ta ni saa na ni ku'u na ini ve'e noo náta na ñoo ñoó. ¹⁰ Ta ñoó nákaa iin ta ni natíí iin xoo ndá'a. Ta kóni ta fariseo ni'i rá ndi koo dátaí kuáchi ra Jesús noo ta né'e choon, sa'á ñoó ni ndato'ón ñaá rá:

—¿Á kuu nduva'a yó ñayuu kuu nani'i ndée yo, kaá ley?

¹¹ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta, ¿ndi ndáa ndo'ó, tá ná kankao iin léko ndo ini iin yái tein kuu nani'i ndée yo, á o kó'on ta'on ndó taó ndo rí?

¹² Ta kana'á ndó ña ndáya'i cháá ka iin ñayuu o duú iin léko. Sa'á ñoó kaá yu'u ña kuu va kee yó ña va'a tein kuu nani'i ndée yo.

¹³ Dá ni kaa na xí'ín ta kú'u ndá'a ñoó:

—Ná dákaa ndá'on.

Dá ni nadákaa ra ndá'a rá, kúú ni nduva'a vaan táto'on kí'o ió va'a iin kaa.

¹⁴ Dá ni kankuei ta fariseo ñoó kua'an ra. Dá ni kasá'á rá ndátó'ón kue'é ra ndi kee ra, dá ka'ání rá Jesús.

Di'a kua'an ña ni taa Isaías sa'a Jesús

¹⁵ Tá ni kandaá ini Jesús ña kóni ra ka'ání ñaá rá, dá ni kee na kua'an na iin ka xíán, ta kuá'a nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an na. Ta ni nduva'a Jesús ndidaá na kú'u. ¹⁶ Ta ni sa'anda na choon noo ñayuu ñoó ña ná dá'a ni kasto'on na xí'ín dao ka ñayuu sa'á ña ndato ni kee na. ¹⁷ Dión, dá ni xinkoo to'on ni taa profeta Isaías, chí di'a kaáan:

¹⁸ Yó'o iin ta xínkuáchí nooí, ta mií yu'u ni kaxi xi,

ta ndó'o nda'a vai sa'a xí, ta náta'an inii xiníí xí.

Ko'ín dákooin Espírituí diní xí.

Ta noo ndidaá na tukú kasto'on xi ña vei kuu keyíkoí sa'a ndidaá ñayuu.

¹⁹ Ta o ngá tá'an ta'on xi xí'ín ni iin tó'ón ñayuu, ta o káyu'ú nì'i ta'on xi, ta ni ko iin ta'on xíka keí o kueídó'o ña ka'an xi.

²⁰ Ta o ká'ano ta'on xi tayóó, kirá sa ni ta'ano.

Ta o nda'ó ta'on xi tirño'ó sa kua'an nda'ó, nda ná kasandaá kuu kandeé xí dánkoo ndaa xi ñayuu noó.

²¹ Ta mií xí kúú tandeé iní noó na ko kúú na Israel.

Dión ni taa Isaías.

Di'a ndo'o ñayuu ká'an ndava'a sa'a Espiritu iñ Ndios

²² Dá ndáka ñayuu ñoo iin taa nákaa iin espíritu kini ni kasaa na noo Jesús, ta ko túu noo rá, ta ni ko kuú ka'an ra kée espíritu kini ñoo. Dá ni nduva'a ñaa ná. Ta kúu ni ñaka'an ra, ta ni natuu noo rá.

²³ Ta kúu ni naá vá ini ñayuu kuá'a ñoo ni xini na ña ni kee Jesús, ta kaá na:

—Ndá ndi kuu de'e na ve'e rey David, na kaá na tanda'á Ndios kasaa, kúu taa káa —kaá na.

²⁴ Tá ni seídó'o ta fariseo ña dión ndátó'ón ñayuu ñoo, dá ni kaa ra:

—Kándéé taa káa taó rá espíritu kini, chi Beelzebú, tá'an ña kúu sato'an, xí'o choon noo rá —kaá ra.

²⁵ Kúu ni kandaá va ini Jesús ña dión nákani ini ra, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Kana'á ndó ña tá naá tá'an iin rey xí'ín ñayuu dándáki ra, dá kían naá vá choon né'e ra. Ta dión ta'ani ndo'o iin ñoo o iin ve'e tá sa'ándá dao tá'an ñayuu ndéi iniñ, chi naá váán. ²⁶ Tá ná taó ña u'u kúu noó ña kini kéchoon nooán, dá kían ta'andá tá'an vaan. Ta, ¿ndi koo kaka choon né'an? ²⁷ Sa'a'á ñoo tá taó yu'u espíritu kini xí'ín choon ni xí'o Beelzebú noó, dá kían, ¿ndá yoo ni xí'o choon noo ndá'a dao ka ña ñoo mií ndó ña taó ná espíritu kini, tá dáá? Mií vá na yó'o kúu na ná'a ña o duú ña ndaa ká'an ndo.

²⁸ Tído tá taó yu'u espíritu kini xí'ín ndée

Espiritu iñ Ndios, dá kían kana'á ndó ña sa ni kasandaá va kuu ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios.

²⁹ Chi, ¿ndi kee ví iin taa ku'u ra ve'e iin taa tondó ki'in kuí'íná rá ña ñó'o ve'e ra tá ná o ko'óni ñaa rá dinño'ó ka? Dión kanian kee ra, dá kandeé rá taó ndí'i ra ña'a ñó'o ve'e ra.

³⁰ Ta na ko ndíta xoo yu'u, noón kúu na xini u'u ñaa, ta na ko chindeé yu'u noo choon kéei, noón kúu na dátuu choon kéei. ³¹ Sa'a'á ñoo ká'in xí'ín ndó ña kuu va ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ndidaá kúu kuachi kée ñayuu, xí'ín sa'a ndidaá kúu ña'a kini ká'an na. Tído ndi ndaa na yá'a ká'an ndava'a sa'a Espiritu iñ Ndios, noón kúu na ni iin kuu ta'ón o kú'u ká'ano ini Ndios sa'a kuachi ni kee na. ³² Ta ndi ndaa na yá'a ká'an ndava'a sa'a na ni nduu taa ñayuu yó'o, kuu va ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. Tído ndi ndaa na yá'a ká'an ndava'a sa'a Espiritu iñ Ndios, noón kúu na ni iin kuu ta'ón o kú'u ká'ano ini Ndios sa'a kuachi ni kee na, ni ñayuu yó'o ni ñayuu vej chí noo o kú'u ká'ano ini Ndios sa'a ná.

³³ Dá chi iin yíto va'a, ku'i va'a va xí'o rá. Ta iin yíto ko vá'a, nda ku'i xí'o va rá ko vá'a. Ta xí'ín ku'i xí'o va rá kandaá iniño ndá yíto kúu rá. ³⁴ ¿Ndo'ó kúu kuendá de'e ko! ¿Ndi kee ví ndó ka'an ndo iin to'on va'a tá ñayuu kini va kúu ndó? Dá chi to'on ni chití ñó'o ini nio iin ñayuu kían kánkuei yú'u ná, dá ká'an na. ³⁵ Dá chi iin taa va'a, to'on va'a ñó'o ini nio rá taó ra ká'an ra. Tído iin taa kini, to'on kini ñó'o ini nio rá taó ra ká'an ra. ³⁶ Tído yu'u ká'in xí'ín ndó ña nakí'o ndó kuendá sa'a ndidaá to'on ko choon ni kánkuei yú'u ndo ni ka'an ndo tá ná kasandaá kuu keyko Ndios sa'a ndidaá ñayuu. ³⁷ Dá chi xí'ín to'on ká'an ndo, kédaá xí'ín ndó, dá kandoo va'a ndó noo Ndios. Ta xí'ín to'on ká'an ta'ani ndó kédaá xí'ín ndó, dá kandoo ndó kakuu ndó ñayuu ió kuachi noo ná.

**Yó'o nì xíkà ñayuu
ñà kee Jesús iin ñà ndato**

³⁸ Dá nì kasáa dao tã dána'a ley xí'ín dao tã fariseo, dá nì kaa rã xí'ín Jesús:

—Maestro, kóni ndu ñà kee ní iin ñà ndato noo ndú'u.

³⁹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ñayuu kíni nda'lo kúú ndó'ó, ñà ndéi tiempo viti, ta xini xixi va ndó Ndios, chí xíkà ndo ñà kee yu'u iin ñà ndato, dá kandía ndó. Tído ni iin t'ón ñà ndato o kéei noo ndo, sava'a ñà ndato nì kee Ndios xí'ín profeta Jonás kían koni ndo.

⁴⁰ Chí tãto'on oni nduú, oni ñoo nì sã kãã Jonás tji tiyaká ká'ano, k'i'o dión ta'ani koni ndo kakaã ñà nì nduu tã ñayuu yó'o tixi ñó'o oni nduú, oni ñoo.

⁴¹ Ta nakujta ndichi ñayuu nì sã ndei ñoo Nínive tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, ta ka'an kuachi na sa'á ñayuu ndéi tiempo viti. Dá chí nì ñandikó iní ñà sa'á kuachi nì sã kee na tá nì ñaná'a Jonás noo ná. Ta iin tã ndáya'i cháá kã o duú Jonás iin noo ndo viti. ⁴² Ta nakuijn ndichi ta'ani ñá'a sã dándaki chí Sur di'a tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá ka'an kuachián sa'a ñayuu ndéi tiempo viti, dá chí nda noo xíkã cháá kã ñayuu yó'o nì kixián nì seídó'án ñà ndichí nì ka'an rey Salomón. Ta iin tã ndáya'i cháá kã kúú ñà iin ká'an xí'ín ndó viti'ón o duú rey Salomón ñoo.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a
ndi kée espíritu kini**

⁴³ Tá keta iin espíritu kini iin tã, dá kían kua'an iin xián noo íchi ndúkúán noo nani'i ndééán. Tído ko nani'án noo nani'i ndééán. ⁴⁴ Dá kásá'án nákaní ini-ã: “Nandió ko tukui no'i ve'e noo nì ketai veii”, kaáã. Tá nì nasáãan nì ndu'an ini tã noo nì sã ioan, ko iin ta'on nákaa ñoo, ta ndato nì natu'án, ta ñochí vii káãan. ⁴⁵ Dá kua'an kuakaan

usã kã espíritu kini cháá kã o duú mián. Dá nasáãan ndu'an kaño'an ini tã ñoo. Ta kúú ka'í kã ví kásá'a ndó'o nio rá o duú tãto'on k'i'o nì sã ndo'o nio rá nì sã kee espíritu kini mií noo ñoo. Dión ta'ani ndó'o ñayuu ndéi tiempo viti —kaá Jesús.

**Di'a nì kuu tá nì kasáa naná
Jesús nandukú ñáá ná**

⁴⁶ Xíã nani nákaa ñà dána'a ñà noo ñayuu kuá'a ñoo, kúú nì kasáa naná ñà xí'ín ñani ñà. Ta kúú nì sã kujta na sã vé'e, chí kóni ñà ka'an ñà xí'ín Jesús.

⁴⁷ Dá nì kãsto'on iin tã iin ñoo xí'ín Jesús:

—Naná ní xí'ín ñani ní, ta ndíta na sã vé'e, ta kóni ñà ka'an ñà xí'ín ní.

⁴⁸ Dá nì kaa Jesús:

—Ná kãsto'on ndaã xí'ín ndó ndá yoo kúú nanáí, ndá yoo kúú ñanií —kaá ñà.

⁴⁹ Ta kúú nì ñaná'a ndá'a ná ndidaá tã xionoo xí'ín ná, dá nì kaa ñà:

—Tã yó'o va kúú nanáí, kúú ñanií. ⁵⁰ Chí ndidaá ñà kée ñà kóni tatáí Ndios, ñà ió induú, noón kúú ñanií, kúú k'i'oi, kúú nanáí —kaá ñà.

**Di'a kua'an ñà nì ñakani
Jesús sa'a iin tã xiti**

13 Kuu dáá ñoo nì keta Jesús ve'e ñoo. Dá nì sã ñà nì sã ko na ió ñà yu'ú tãño'o. ² Ta kúú nì natãka kuá'a nda'lo ñayuu noo ió ñà. Sa'á ñoo nì kaa Jesús ini iin barco, dá nì sã ko na ini ro. Dá nì sã ndei ñayuu kuá'a ñoo yu'ú tãño'o ñoo. ³ Dá nì kasá'a Jesús dáki'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a ñà, ta kaá ñà:

—Iin tã xiti nì kee ra kua'an rã kuti ra tata noño'o rá. ⁴ Ta sa'á ñà nì koon ni'ini ra tata ñoo, sa'á ñoo dao ñà nì kuei yu'ú íchi. Kúú nì kasáa laa, ta kúú nì seí vá ríã. ⁵ Ta dao kã tata ñoo nì kuei tein yuu, noo ko ñoo ndéé. Sa'á ñoo kúú yachi va nì xitaan, chí ko ní kuei ta'on

ña noó kúú ño'ó ndéé. ⁶Dá tá nì xinkoo ndiandii, ta kúú nì dii vaan. Ta sa'á ña ko ta'ón yo'an, sa'á ñoó nì ichi vaan. ⁷Ta dao ka tata ñoó nì kuei tein ta'íón. Ta nì sa'ano dáó ña xí'ín ta'íón ñoó, sa'á ñoó nì kuyáta váán nì kee rá. ⁸Ta kúú dao ka tata ñoó nì kuei noo kúú ño'ó va'a. Ta kúú kuá'á nda'lo noni nì xí'oan, dá chi iin ciento noni nì xí'o dao tata yó'o, ta dao kaan nì xí'o oní diko noni, ta dao kaan nì xí'o oko uxian. ⁹Ndi ndáa ndo'ó ió do'o, ta kueí'dó'o ndó —kaá Jesús.

Yó'o kásto'on Jesús ndiva'a dákí'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na

¹⁰Dá nì kaśáa ta xionoo xí'ín ná noo ió na, dá nì ndato'ón ña'a rá:

—Ndiva'a dákí'in tá'an ní dao ña'a xí'ín to'on dána'a ní?

¹¹Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Dá chi noo ndo'ó va nì xí'o Ndios ña kandaá ini ndo ña ná'á mií ná sa'á ndi kee na dándáki na. Tído ko xí'o Ndios noo dao ka ñayuu ña kandaá ini na sa'á ña yó'o. ¹²Dá chi ndi ndáa na nì natiin to'on ká'ín, noón kúú na natiin ña kandaá cháá ka ini na. Tído ndi ndáa na ko xí'ín natiin ña, noón kúú na díta di'a Ndios cháá ña kandaá ini na. ¹³Sa'á ñoó dákí'in tá'an yu'u dao ña'a xí'ín to'on dána'i noó dao ka ñayuu, dá kían, va'ará ndé'é ná, tído o kandaá ta'on ini na ndi kóni kaaan, ta va'ará seí'dó'o na to'on ká'ín, tído o kátóni ta'on ini na. ¹⁴Ki'o dión, dá xinkoo to'on nì taa profeta Isaiás, chi di'a kaáan:

Va'ará ndidaa ka vían ná kueí'dó'o ndó, tído o kátóni ta'on ini ndo.

Ta va'ará ndidaa ka vían ná kande'é ndó, tído o kandaá ta'on ini ndo.

¹⁵Chi nì ndukáxi nda'lo níó na ñoo yó'o, ta ko xí'o na mií ná kueí'dó'o na, ta nì sadi ta'ani na noo ná, dá ná o koni na xí'ín noo ná, ta ni o kueí'dó'o na xí'ín do'o na, ta ni o kátóni ta'on ini na,

ta ni o nándio kuéi na noo yú'u, dá ndu-va'i na.

¹⁶Tído ndiká'án ví noo ndo'ó, chi túu noo ndo ndé'é ndó, ta ndiká'án ví do'o ndó, chi seí'dó'o ndó. ¹⁷Chi miían ndaa ká'ín xí'ín ndó ña kuá'á nda'lo profeta xí'ín ñayuu ndaa nì sa ndei sa na'á nì ka'án ná koni na ña xini ndo viti, tído ko ní xini ta'on naan. Ta nì ka'án ta'ani na kueí'dó'o na to'on seí'dó'o ndó viti, tído ko ní seí'dó'o ta'on naan —kaá na.

Nákani Jesús ndi dándáki ña nì ñana'a na sa'á ta xiti

¹⁸—Kueí'dó'o va'a ndó, chi ko'ín kas-to'in xí'ín ndó ndi dándáki to'on nì dákí'in tá'in nì ñana'i noo ndo sa'á ta xiti ñoó. ¹⁹Tá'an ñayuu seí'dó'o to'on va'a ña ká'án sa'a ndi kée Ndios dándáki na ñayuu, ta ko xí'o na mií ná kandaá ini naan, dá kían kasaá ña u'u, ta díta váán to'on Ndios, ña nì kankao níó ná. Díón dándáki yu'ú ichi ñoó noó nì kuei dao tata ñoó. ²⁰Ta tein yuu noó nì kuei dao ka tata ñoó kúú ñayuu seí'dó'o to'on Ndios, ta nátiin naan xí'an kádii ini na. ²¹Tído ko ta'ón yo'an ini níó ná, sa'á ñoó tóó vá kándisa naan. Chi tá vei tandó'ó ndó'o na, o tá kás'áá ñayuu kéndava'a na xí'ín ná sa'á ña kándisa naan, kúú dánkoo va naan. ²²Ta tein ta'íón noó nì kuei dao ka tata ñoó kúú ñayuu seí'dó'o to'on Ndios. Tído kás'áá ndí'i cháá ka ini na sa'á ña'a ió ñayú yó'o, ta kátóo na koo kuí'ká ná. Sa'á ñoó ko sá'ano na xí'ín to'on Ndios, ta ni iin ña va'a ko kée na. ²³Tído noñó'o va'a noó nì kuei dao ka tata ñoó kúú ñayuu seí'dó'o to'on Ndios, ta xí'o na mií ná ña kandaá ini naan. Dao noón kúú tát'o'on tata, ña nì xí'o iin ciento noni. Ta dao ka na kúú tát'o'on tata, ña nì xí'o oní diko noni. Ta dao ka na kúú tát'o'on tata, ña nì xí'o oko uxí noni, chi kée na ña kóni Ndios —kaá Jesús.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a tirió
kuéi ni xita tein tirió va'a**

²⁴ Dá ni dakí'in tá'an Jesús iin ka ña'a xí'in to'on ni daná'a na noó ñayuu ñoó, ta kaá na:

—Táto'on kị'o ni kee iin taa ni xiti tata va'a noño'ó rá, kị'o dión kée Ndios dándáki na ñayuu na. ²⁵ Ta tein kídị tã xítí ñoó, ni kii iin tã xiní u'u tá'an xí'in rá, ta ni chí'i ra tata tirió kuéi noó káa tirió ra. ²⁶ Sa'á ñoó tá ni kasá'á kána yoko tirió, dá ni kandaá ini tã kéchóon noó rá ña káa ta'ani tirió kuéi tein tirió ra. ²⁷ Dá ni sa'an ra ni ndato'ón rá sato'o ñó'ó ñoó: “Tatá, ¿á o duú tirió va'a ní xítí ní? ¿Ndiva'a káa ta'ani tirió kuéi tein tirió ní, tá dáá?” ²⁸ Dá ni kaa sato'o ñoó xí'in rá: “Iin tãa xiní u'u va ñaa ni kexíxi ni chí'an.” Dá ni kaa tã kéchóon ñoó: “¿Á kọ kóní ní ná ko'on ndu to'on nduan?” ²⁹ Dá ni kaa ra: “Ná dá'a ni ko'on ndo to'on ndóan, dá chí tá ná to'on ndóan, ndã tirió va'a kana xí'án. ³⁰ Konó ndó ná kua'ano dáó ña xí'in tirió va'a ñoó ndã ná kasandaá kuú naki'in va'a yó tirió ñoó. Dá tá ná kasandaá kuú ta'andaan, dá ka'andai choon noó ra náki'in va'a tirió, ta kaají xí'in rá: To'on ndó dinño'ó tirió kuéi, ta kató ndóan táto'on kató ndó ndáyo'o, dá chinó'ó ndoán. Tído ña kúú tirió va'a ñoó, ná taán va'a ndóan ini yákaí” —kaá Jesús.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a iin
tata leé ló'o naní mostaza**

³¹ Dá ni dakí'in tá'an Jesús iin ka ña'a xí'in to'on ni daná'a na, ta kaá na:

—Táto'on kị'o ndó'o iin tata naní mostaza, ña ni xiti iin tãa noño'ó rá, kị'o dión kée Ndios dándáki na ñayuu na. ³² Ta miñan ndaa ña yó'o kúú tata pálí cháá ka noó dao ka tata chí'i yó noño'ó yo. Tído tá ni xitaan, ta kúú sá'ano dikó ka vian o duú dao ka yuku, ta ndúuan iin

yíto, sa'á ñoó kásaá laa, ta káva'a rí táka ri tein ndá'a rá —kaá Jesús.

**Yó'o dána'a Jesús sa'á ña
dákuitã tachí yúsã pan**

³³ Dá ni dakí'in tá'an tuku na iin ka ña'a xí'in to'on ni daná'a na noó ñayuu ñoó, ta kaá na:

—Kị'o dándáki Ndios ñayuu na kíán táto'on kị'o kée ña dákuitã tachí yúsã káva'a pan, ña ni tiin iin ñá'a, ta ni dakí'in tá'an ñaa xí'in oní yáxi harina, dá nakuítã tachian —kaá na.

**Ña yó'o nákaní ndivã'a
dána'a Jesús dión**

³⁴ Ta dión ni dakí'in tá'an Jesús dao ka ña'a xí'in to'on ni daná'a na noó ñayuu kuá'a ñoó. Ta kọ ní sá dána'a ta'on na tá kọ ní sá dakí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on ni sa daná'a na. ³⁵ Dión, dá ni xinkoo to'on ni taa profeta, chí di'a kaáan:

Ko'in dákí'in tá'in dao ña'a noó to'on dá-na'i noó ñayuu.

Ta kị'o dión dána'i noó ná sa'a ndidaá ña sa io de'é ndã rá ni kasá'á sa'a ñayuu.

**Yó'o nákaní Jesús ndi dándáki
ña ni daná'a na sa'a tirió
kuéi xí'in tirió va'a**

³⁶ Tá ni ndi'i ni ka'an Jesús ndisá'an xí'in ñayuu ñoó, dá ni ku'u na ini ve'e iin ñoó. Dá ni natuu yati tã xionoo xí'in ná ñoó, dá ni kaa ra:

—Nakani ní xí'in ndu'u ndi dándáki ña ni daná'a ní sa'a tirió kuéi ñoó.

³⁷ Dá ni kaa na xí'in rá:

—Tãa ni xiti tirió va'a ñoó kúú na ni nduu tãa ñayuu yó'o. ³⁸ Ta ño'ó xítí ñóó kúú ñayuu yó'o, ta tata tirió va'a ñoó kúú ndidaá ñayuu ño'ó tixi ndá'a Ndios, ta tirió kuéi ñoó kúú na ño'ó tixi ndá'a ña u'u. ³⁹ Tá'an ra ni xini u'u tã ni xiti ñoó kúú ña u'u, ta kuú ni naki'in va'a ra tirió

ñoó kúú kuꝯ keyíko Ndios sa'á ñayuu. Ta taa ni naki'in va'a tirió ñóó kúú ángel Ndios. ⁴⁰ Dá chi táto'on ni kee ra ni to'on ra tirió kuéi noñó'ó rá, ta ni ndi'i ni chiñó'ó raán noo kéi ñó'ó, ki'o dión koo tá ná kasandaá kuꝯ noo ndi'i. ⁴¹ Chi tanda'á na ni nduu taa ñayuú yó'o ángel kéchóon noo ná kii na nakaxi na ñayuu ñó'o tixi ndá'a Ndios, ta taó xóo na ndidaá na kédaá xí'in ñayuu na, dá kée na kuachi xí'in ndidaá na kée ña kini. ⁴² Dá ko'on ángel ñóó taán ñaá ná noo kéi ñó'ó ini xito. Ñóó kuaki na, ta ñóó kúú noo kaño'o na nakuchi tá'an no'o na. ⁴³ Ta na kúú ñayuu ndaa noo Ndios, ndato natoon na táto'on tóon ndindii kande'i na noo ió tata Ndios dándáki na. Ta na ió do'o, ná kuedí'ó na.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin taa ni naní'i iin kidi di'ón

⁴⁴ "Táto'on ki'o dándáki Ndios ñayuu na kían táto'on iin kidi di'ón nákaa de'le noño'ó xítí. Chi iin kuꝯ, dá ni naní'i iin taa kidi ñóó, dá ni nachikáa de'le tuku raan, ta kadii ini ra kua'an nó'ó rá. Dá ni sa'an ra ni dikó ndi'i ra ña'a ió noo rá, dá ni xiin ra ñó'ó noo nákaa de'le kidi di'ón ñóó.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin taa ni naní'i iin yuu dión ndato nda'o

⁴⁵ "Táto'on ki'o dándáki Ndios ñayuu na kían táto'on ña ni ni'i iin taa ni naka'an nda'i xí'in yuu dión. ⁴⁶ Chi tá ni naní'i taa ñóó iin yuu dión ndato cháa ka, dá ni sa'an ra ni dikó ndi'i ra ña ió noo rá, dá ni xiin raan.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin ñóno

⁴⁷ "Táto'on ki'o dándáki Ndios ñayuu na kían táto'on iin ñóno, ña kían chírne'e ra ini taño'o, ta ndi ndáa míí vá tiyaká sárnee nooán. ⁴⁸ Tá ni chití nooán, dá taó raán yu'ú takuii, dá kande'i ra kaxi ra tiyaká taán ra ini tiyika rá, ta kirí ko vá'a

taó xóo ra. ⁴⁹ Ta dión ta'ani koo kuꝯ noo ndi'i, chi kankuei ángel kanoo na taó xóo na ñayuu kíni tein ñayuu ndaa. ⁵⁰ Ndi'i, dá taán ná ñayuu kíni ñóó noo kéi ñó'ó ini xito. Ta ñóó kuaki na, ta ñóó kaño'o na nakuchi tá'an no'o na —kaá na.

Yó'o dána'a Jesús sa'a ña saá xí'in ña yatá

⁵¹ Dá ni ndato'ón Jesús ta xíonoo xí'in ná:

—¿Á ni kandaá ini ndo ndidaá ña ni ka'in xí'in ndó?

Dá ni kaa ra xí'in ná:

—Jaan, tatá.

⁵² Dá ni kaa na xí'in rá:

—Kana'á ndó ña tá ni ndu'u iin ra dána'a ley Moisés tixi ndá'a Ndios, dá ndo'o ra táto'on ndó'o sato'o iin ve'e, dá chi taó rá ña saá xí'in ña yatá ñó'o ini sato rá.

Di'a ni ndo'o Jesús tá ni no'o na ñoo Nazaret

⁵³ Dá tá ni ndi'i ni dakí'in tá'an Jesús ndidaá to'on yó'o ni ka'an na xí'in rá, dá ni kee na kua'an na. ⁵⁴ Dá tá ni nasáa na ñoo míí ná, dá ni daná'a na ini ve'e noo náta na ñoo ñóó. Ta ni naá ini na ñoo na ndé'le ñaá ná, ta kaá na:

—¿Ndeí ni ni'i taa káa ña ndichí ná'á rá, xí'in ña kándéé rá kée ra ña ná'ano xí'in ñayuu? ⁵⁵ ¿Á o duú de'e taa túxí yíto vá kúú ra káa? ¿Á o duú María va kúú naná ra káa, ta ñani ra kúú Jacobo xí'in José, xí'in Simón, xí'in Judas? ⁵⁶ ¿Á o duú ki'o ra káa ndéi tein yó yó'o? Sa'á ñóó, ¿ndeí ni ni'i taa káa ña ndichí ná'á rá? —kaá ñayuu ñóó.

⁵⁷ Sa'á ñóo ko ní nákoní ta'on ñaá ná. Dá ni kaa Jesús xí'in ná:

—Ndeí kúú míí vá ió ñañó'ó ñayuu noo ndu'u, na kúú profeta. Tído na kúú na ñoo ndu, xí'in na ve'e ndu, noón di'a kúú na káño'ó ñaá —kaá na.

⁵⁸Ta kọ ní kée kua'ạ ta'on na ña ná'ano noo ná sa'á ña kọ ní xín na kandísa ñaá ná.

**Di'a ni kuu tá ni xi'i Juan,
na sa dakódo ndúta ñayuu**

14 Tiempo daá ñóó ni ni'i tó'on rey Herodes sa'ạ ndidaá ña ndato kée Jesús. ²Dá ni kaa ra xí'ín ta kéchón noo rá:

—Juan, tá'an ra sa dakódo ndúta ñayuu va kúu ẹa ñoó. Ni nataki va ra, sa'á ñoó kándéé rá kée ra ña'a ndato xí'ín ñayuu.

³Dión ni kaa Herodes, dá chi mií rá ni sa'anda choon, dá ni tiin soldado Juan, dá ni so'oni ñaá rá xí'ín cadena, dá ni chikáa ñaá rá ve'e kaa, chi k'i'o dión ni xika Herodías, ña ni sa kuu ñadi'í ñani ra, ta ni sa naní Felipe. ⁴Dión ni kee ra, chi di'a ni kaa Juan xí'ín rá:

—Kuachi nda'o kíán, chi ió yó'ó xí'ín ñadi'í ñanon —kaá na.

⁵Sa'á ñoó ni ka'án rá ka'ání ñaá rá, tído yu'ú ra na ñoo ra, chi ni kandísa na ña Juan kúu iin profeta. ⁶Tído tá ni nax-ino Herodes kuia rá, dá ni sarsá'á de'e di'í Herodías noo rá. Ta kúu ni nata'an ini ra ña ni kee xi. ⁷Sa'á ñoó ni ya'a yú'u rá ni ka'an ra to'on ẹa ña k'i'o ra ndi ndáa míí vá ña'a ná kaka xi. ⁸Dá ni daká'an kue'é ñaá ña kúu naná xi. Sa'á ñoó ni kaa xi xí'ín rá:

—K'i'o ní iin ko'ọ ná kaka diní Juan, ta dakódo ndúta ñayuu, nooí —kaá xi xí'ín rá.

⁹Tá ni kaa xi dión, kúnda'í nda'o ni kuu ini Herodes, tído sa'á ña ni xi'o ra to'on ra noo xí, ta sa'á ña ni seíd'o'ndidaá ñayuu ndéi mesa ña ni ka'an ra dión xí'ín xí, sa'á ñoó ni sa'anda ra choon ña dión koo. ¹⁰Dá ni sa'anda ra choon noo soldado ra ña ná ka'anda ra dikọ Juan noo nákaa na ve'e kaa. ¹¹Dá ni sa'anda raán, ta ni chikáa ra diní ná ini iin ko'ọ

né'e ra ni kasáa ra ni xi'o raan noo tadi'í ñoó. Dá ni xi'o xian noo naná xi.

¹²Dá ni kasáa ta xionoo xí'ín Juan ni nakí'in ra yikí koño na. Dá né'e raan ni sa'an ra ni dandúxi ra. Dá ni kee ra kua'an ra kast'o'on ra xí'ín Jesús ña ni kuu.

**Di'a ni kuu tá ni xi'o Jesús
ña'a ni sasá'an o'on mil ẹa**

¹³Tá ni kandaá ini Jesús ña dión ni ndo'o Juan, dá ni kaa na ini iin barco, dá ni kee na kua'an na iin ka xían noo koó ñayuu ndéi. Tído ni kandaá ini ñayuu noo kua'an Jesús, dá ni kankuei na iin rá iin ñoo noo ndéi na xika sá'á ná tákuei na kua'an na ni'i ná Jesús. ¹⁴Tá ni keta Jesús ini barco ñoó, kúu ni xini na ña kua'á nda'o ñayuu ndéi ndátí ñaá. Ta kúu ni ku'u nda'o ini na sa'á ná, sa'á ñoó ni nduva'a na ndidaá na kú'u ño'o tein ñayuu ñoó. ¹⁵Tá ni ini kuu dáá ñoó, dá ni natuu yati ñaá ta xionoo xí'ín ná. Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Kọ ta'ón ve'e ndíta yati yó'o, ta sa ni ini va, sa'á ñoó ka'anda ní choon noo ñayuu kuá'a yó'o ña ná ko'on na noo ño'o ñoo kuálí, dá ná kuin na ña'a kasá'an na.

¹⁶Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kọ káni ta'an ko'on na ndukú ná ña kasá'an na. K'i'o mií ndo'ó ña'a ná kasá'an na.

¹⁷Dá ni kaa ra:

—Kọ ta'ón ña'a kua'a né'e ndu. Sava'a o'on pan xí'ín uu tiyaká va.

¹⁸Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'án ndọ ki'in ndóan, tá dáá.

¹⁹Dá ni sa'anda na choon ña ndidaá ñayuu ná kandeí na noo ita ñoó. Dá ni tiin na ndin o'on pan ñoó xí'ín ndi nduú tiyaká ñoó. Dá ni nandé'é noo ná chí induú. Dá ni nakí'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. Dá ni dakuáchi na pan ñoó xí'ín tiyaká ñoó. Dá ni xi'o naan noo ẹa xionoo xí'ín ná. Dá ni dasá raan noo

ñayuu kuá'a ñoo. ²⁰ Dá nì sasá'an ndidaá ñayuu ñoo nda nì ndínoo va'a ini na. Dá tá nì ndi'i, dá nì dakúti tá xínoo xí'ín Jesús ñoo uxí uu tiyika xí'ín ña'a nì kandoo noo nì sasá'an na. ²¹ Ta tát'on o'on mil taa nì sasá'an nì kee Jesús, ta kò fin ta'on ní kekuendá ñañá'a xí'ín takuálí.

Di'a nì kuu tá nì xika Jesús noo taño'o

²² Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda Jesús choon noo taa xínoo xí'ín ná ña ná kaa ra ini barco, ta ná chika'anda ra ko'on ra iin ka xoo taño'o. Dá nì kandoo Jesús ka'an na ndisá'an xí'ín ñayuu kuá'a ñoo. ²³ Tá nì ndi'i nì ka'an na ndisá'an xí'ín ná, dá nì kee na kua'an na diní yúku iin ñoo ka'an na xí'ín Ndios. Dá tá nì kuaá, iin tó'ón mií vá ná nákaa diní yúku ñoo. ²⁴ Ta duú nì ta'i dáo ií vá barco ñoo kua'an ra noo taño'o ñoo. Ta kúu xoo di'a xoo di'a nákuin ndichi takuíí ñani tá'an rá ndika barco noo kánóo rá kua'an ra, ta deen nda'o vei tachí chí xoo noo kua'an ra.

²⁵ Dá tá nì kundikí, dá nì kee Jesús xíka na noo takuíí ñoo kua'an na ni'i ná barco ñoo. ²⁶ Tído tá nì xini tá xínoo xí'ín Jesús ña xíka na vei na noo takuíí ñoo, kúu nì kandadí nda'o ra, ta nì kayu'ú rá:

—¡Kaa vei í'íná!

Ta kúu ni'i nda'o nì kayu'ú rá sa'á ña nì yu'ú ra. ²⁷ Ta kúu nì kaa Jesús xí'ín rá: —Ndeé koo ini ndo. Mií vá yu'u kúu.

O sa yu'ú ndo.

²⁸ Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

—Tatá, tá mií ní kúu ní, konó ní ná kakai noo takuíí xaan saai ni'i mií ní.

²⁹ Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nakí.

Dá nì noo Pedro. Dá nì kee ra xíka ra noo takuíí ñoo kua'an ra ni'i rá Jesús. ³⁰ Tído sa'á ña ndé'é rá ña deen kána tachí ñoo, sa'á ñoo nì kixian nì yu'ú ra. Ta kúu nì kasá'a koketa ka'ani ra kua'an ra ini takuíí. Dá nì kayu'ú rá:

—¡Dákaki ní yu'u, tatá!

³¹ Dá nì tiin na ndá'a rá nì kane'e na, dá kaá na xí'ín rá:

—Cháa nda'o kándéé inon yu'u. ¿Ndi-va'a nì nakani kuáchí inon?

³² Dá tá nì keta na xí'ín rá ini barco, kúu nì sa tuu va tachí deen ñoo. ³³ Dá nì natuu yati ndidaá taa ñó'o ini barco ñoo noo Jesús, ta nì sa ndaño'o ñaá rá, ta kaá ra xí'ín ná:

—Mífan ndaa ndisa de'e Ndios kúu mií ní.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús na kú'u ndéi chí kuendá Genesaret

³⁴ Dá tá nì ndi'i nì chika'anda na noo taño'o ñoo, dá nì saa na noo kúu kuendá Genesaret. ³⁵ Tá nì nakani ñayuu ñoo ña Jesús kúu ná, dá nì taxi tá'an na nì sa'an na iin rá iin ñoo ñó'o ñoo, ta nì kast'on na xí'ín ndidaá ñayuu ña nì kasáa Jesús. Ta ndáka na ndidaá na kú'u nì saa na noo Jesús. ³⁶ Dá nì seí nda'í na noo Jesús ña ná konó ná dáko'on ndá'a ná savá'a yu'ú kotó na, dá ná nduva'a na, kaá na. Ta ndidaá na nì dakó'on ndá'a yu'ú kotó na ñoo nì nduva'a.

Yó'o dána'a Jesús ña kánian kee yó ña kóni Ndios, ta o duú ña kóni taa

15 Ta kúu nì natuu yati dao tá fariseo xí'ín tá dána'a ley Moisés noo Jesús. Ta yó'o kúu ra nì kii ñoo Jerusalén. Dá nì kaa ra xí'ín ná:

² —¿Ndiva'a kò kée tá xínoo xí'ín mií ní tát'on ki'o nì daná'a tá sá'ano ñoo yo tá sata? Chí kò nákata ra ndá'a rá xí'ín ñañó'ó, dá keí rá pan.

³ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ndo'ó, ¿ndiva'a dánkoo xoo ndó choon sa'ándá Ndios, ta ndi'i cháa ka ini ndo kee ndó choon nì sa'anda tá sá'ano ñoo yo? ⁴ Dá chí di'a kua'an choon nì sa'anda Ndios: “Koo ñañó'ó ndó noo tatá ndo xí'ín noo naná ndo”, ta “Ndi ndáa mií vá ñayuu ná ya'a ka'an ndava'a xí'ín

tatá na o xí'ín naná na, na yó'o kúú na kánian kuu.”⁵ Tído ndo'ó kúú ra kaá ña kuu va ka'an ñayuu xí'ín tatá na, xí'ín naná na: “O kúú ta'on chindeéí mií ní xí'ín ña'a né'e va'i, chi sa ni kaaj ki'oi ña noo Ndios.”⁶ Ta sa'á ña ka'an na díon, sa'á ñoó ko káni kaan chindeé ná tatá na xí'ín naná na, kaan ndo'ó. Ta díon kée ndó dátúú ndó choon ni sa'anda Ndios xí'ín ña ni ndaki ini mií ndó.

⁷ Ta uú noo vá kúú ndó! Ndaa va ni ka'an profeta Isafas sa'a ndo, chi di'a ni taa na:

⁸ Tá'an ñayuu ndéi viti kéká'ano na yu'u xí'ín yú'u oon va na, tído xí'ín níó ná ko kóni ta'on na yu'u.

⁹ Ko ndáya'i ta'on ña ndáño'o na yu'u, dá chi ña dána'a na kúú ña ni ndaki ini ñaxintóni taa va.

¹⁰ Dá ni kana Jesús ñayuu kuá'a ñoó ña ná natuu yati cháa ka na, dá ni kaa na xí'ín ná:

—Kueíd'óo va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó, dá kátóni va'a ini ndo.¹¹ Ni iin ña'a sef ndo ko dáyakó ñaá noo Ndios. To'on kánkuei yú'u vá ndó kían dáyakó ñaá.

¹² Dá ni natuu yati taa xionoo xí'ín ná, dá ni kaa ra:

—Á ná'á ní ña ni tar'u'u nda'o ini ta fariseo sa'á ña ni ka'an ní díon?

¹³ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndidaá yuku, ña ko ní xíti tatái, na ió induú, ñoó kían kánian to'on na xí'ín nda yo'an.¹⁴ Ná dá'a ni nakani ini ndo sa'a rá, chi taa ko túu noo vá kúú rá, ta tñin ndaa ra dao ka na ko túu noo. Chi tá tñin ndaa iin taa ko túu noo iin ka ta ko túu noo, dá kían ndi nduú ra kuei ini yái.

¹⁵ Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

—Nakani ní xí'ín ndu'u ndi dándáki to'on ni dakí'in tá'an ní ña daná'a ní noo ñayuu kuá'a ñoó.

¹⁶ Dá ni kaa na xí'ín Pedro:

—¿Á díon ta'ani ko kátóni ta'on ini ndo'ó? ¹⁷ ¿Á ko kándaá ta'on ini ndo ña ndidaá ña'a sef ñayuu, ini tixi va na kua'an? Tá kúú tá ni ndi'i, dá kua'an na sata vé'e tatá náan.¹⁸ Tído to'on kánkuei yú'u ná, ñoó kían vei nda maá níó ná, ta ñoó di'a kían dáyakó ñaá noo Ndios.¹⁹ Dá chi nda maá níó ná vei ña kini nákani ini na kee na, dá ka'ání ná ñayuu, ta kée na kuachi xí'ín na ko kúú ñadi'i na o yíi ná, ta kée na ña ka'an noo xí'ín ñi ná, ta kí'in kuí'íná ná, ta káva'a na kuachi tó'on sa'a dao ka na, ta ka'an ndava'a na sa'a ndi ndáa mií vá ñayuu.²⁰ Ndidaá ña kini yó'o kían dáyakó ñaá noo Ndios. Tído ña ko nákata na ndá'a ná xí'ín ñaño'ó, dá keí ná ña'a, ko dáyakó ta'on ñaá noo Ndios.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin de'e di'i ña'á túkú

²¹ Dá ni keta Jesús ñoo ñoó, dá ni kee na kua'an na xí'ín taa xionoo xí'ín ná chí kuendá ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón.²² Ñoó ni kasáa iin ña'a, ta kían iin ña'a kuendá Canaán. Ta ni kixián iin ñoo ló'o nákaa yati ñoó. Dá ni kayu'án Jesús:

—Tatá, mií ní na kúú de'e na ve'e rey David, ku'u ini ní sa'á yu'u, chi ndó'o nda'o níó de'e di'i kée iin espíritu kini.

²³ Tído ni iin to'on ko ní ka'an na xí'án. Dá ni natuu yati taa xionoo xí'ín ná. Dá ni sef nda'i ra noo Jesús, ta kaá ra xí'ín ná:

—Ka'an ní xí'ín ña'a kaa ná ko'an, dá chi káyuu'ú nda'a vaán tákaaán vei ña sa-ta yo.

²⁴ Dá ni kaa Jesús:

—Sava'a noo na Israel, na kúú tát'o'on iin léko, kirí ni ndáño'ó vá, ni tãnda'a Ndios yu'u veii.

²⁵ Dá ni kasáa ña'a ñoó ni sa kuí'in xítán noo Jesús, ta ni kaaan:

—Chindeé ní yu'u, tatá!

²⁶ Dá ni kaa Jesús xí'án:

—Ko vá'a ta'on kuio ndaa yo pan ndá'a takuálí, ta ki'o yóan noo tina.

²⁷ Dá n̄i kaa ñá'a ñoó xí'ín ná:

—Ndaa va ká'an ní, tatá. Tído seí va t̄ina ñoó yúchi pan ña kuéi yú'u mesa sato'o ri.

²⁸ Dá n̄i kaa Jesús xí'an:

—Naná ló'o, miían ndaa ndisa kándéé ká'ano inon yu'u. Ta ná ko'ín keei ña xíkõn —kaá na.

Ta kúu mií hora daá ñóó n̄i nduva'a de'e di'áan.

Di'a n̄i kuu tá n̄i nduva'a Jesús kuá'a nda'o ñayuu

²⁹ Dá n̄i kee Jesús kua'an na. Tá n̄i kasandaá yati na yú'u taño'o naní Galilea, dá n̄i kaa na din̄i iin yúku fín ñoó. Dá n̄i sa koo na ió na. ³⁰ Ta kuá'a nda'o ñayuu n̄i natuu yati noo ná, ta ndáka na na n̄i natíi sa'a, xí'ín na ko túu noo, xí'ín na ko kuú ká'an, xí'ín na ko ndaa va'a ndá'a xí'ín sa'a, xí'ín na ndó'o dao ka kue'e, n̄i kasaa na n̄i ch̄indei ñaa ná noo iin Jesús. Dá n̄i nduva'a ñaa ná.

³¹ Ta kúu n̄i naá ini ñayuu ñoó sa'a ña n̄i naka'an na ko kuú ka'an, ta n̄i nduva'a na ko ndaa va'a ndá'a xí'ín sa'a, ta n̄i nakaka na n̄i natíi sa'a, ta n̄i natuu noo na ko túu noo. Ta n̄i keká'ano ndidaá ñayuu ñoó Ndios, na ndaño'o na Israel.

Di'a n̄i kuu tá n̄i x̄i'o Jesús ña'a n̄i sasá'an komi mil ta

³² Dá n̄i kana Jesús ta xionoo xí'ín ná ñoó. Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Kú'u nda'o ini sa'a ñayuu kuá'a yó'o ch̄i sa n̄i x̄ino on̄i kuú ndéi na xí'ín yu'u, ta koó ka ña'a kasá'an ná. Tído ko kóni ta'on yu'u tanda'á nditai na no'o ve'e na, dá ch̄i oon ni kuu yí'í na íchi.

³³ Dá n̄i kaa ta xionoo xí'ín ná ñoó:

—¿Ndeí ki'in yó kua'a pan noo kúu ño'ó íchi yó'o k̄i'o yó keí ñayuu kuá'a yó'o, dá ndinoo ini na?

³⁴ Dá n̄i ndato'ón ñaa Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e ndó?

Dá n̄i kaa ra xí'ín ná:

—Usa va pan né'e ndu'u, xí'ín cháá tiyaká.

³⁵ Dá n̄i sa'anda Jesús choon ña ná kandeí ñayuu ñoó noño'o. ³⁶ Dá n̄i tiin na ndin usa pan xí'ín tiyaká ñoó. Dá n̄i nak̄i'o na ndiv'e'e noo Ndios. Dá n̄i sa'anda na pan ñoó. Dá n̄i x̄i'o naan noo ta xionoo xí'ín ná. Dá n̄i dasá raan noo ñayuu kuá'a ñoó. Ta dión ta'ani n̄i kee na xí'ín tiyaká ñoó. ³⁷ Dá n̄i sasá'an ndidaá ñayuu ñoó nda n̄i ndinoo va'a ini na. Tá n̄i ndi'i, dá n̄i dakúti rá usa tiyika xí'ín ña n̄i kandoo noo n̄i sasá'an ñayuu ñoó. ³⁸ Ta ta n̄i sasá'an ñoó n̄i sa kuu tát'o'on komi mil, ta ko fín ta'on ní kekuendá na ñá'a xí'ín takuáli.

³⁹ Tá n̄i ndi'i, dá n̄i ka'an Jesús ndisá'an xí'ín ñayuu kuá'a ñoó. Dá n̄i kaa na ini barco xí'ín ta xionoo xí'ín ná. Dá n̄i ki'in na kua'an na chí kuendá Magdala.

Yó'o n̄i xika ta fariseo ña ná kee Jesús iin ña'a ndato

16 Ñoó n̄i kasaa dao ta fariseo xí'ín ta saduceo, ta n̄i ka'an rá dátúú rá Jesús, ch̄i n̄i xika ra ña kee na iin ña'a ndato chí induú, dá ná kande'á á miían ndaa n̄i kii na noo Ndios. ² Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Tá kua'an kuaá, dá kaá ndo: “Va'a nda'o koo taan, ch̄i n̄i kana kua'á induú.”

³ Tá n̄i tuu noo na'a, dá kaá ndo di'a: “Kana nda'o tach̄i kuú viti, ch̄i n̄i kana kua'á induú, ta fín víko nda'o.” ¡Kúu ndó ñayuu uu noo, dá ch̄i va'a t̄i'a ndó kandaá ini ndo ndi kee induú, tído ko kandaá ini ndo ndi kóni kaa ña ná'ano xini ndo tiempo viti! ⁴ Ñayuu k̄ini nda'o ndéi tiempo viti, ta xini xixi na Ndios, ch̄i xika na ña kee yu'u ña ndato noo ná, dá kandisa na. Tído o kée ta'an vai ni iin ña ndato noo ná. Sava'a ña ndato n̄i ndo'o Jonás koni na ndo'o yu'u —kaá na.

Dá n̄i dankoo ñaa Jesús, dá n̄i kee na kua'an na.

**Di'a kua'an ña ni dána'a Jesús sa'á
ña ko vá'a dána'a ta fariseo**

⁵ Ta ni saꝓ na iin ka xoo taño'o, tído ni ñandodó ta xíonoo xí'ín ná kane'e ra pan keí rá xí'ín ná. ⁶ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó noó ña dákuita tachí pan, ña kían kéchóon ta fariseo xí'ín ta saduceo.

⁷ Dá ni kasá'a ndátó'ón tá'an mií ta xíonoo xí'ín ná ñoo:

—Dión ká'an na, chí ko ní sá ne'e yó pan kixió.

⁸ Kúu ni kandaa va ini Jesús ña ni ka'an ra dión. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndátó'ón kuáchí ndo sa'á ña koó pan né'e ndó? ¿Á cháá vá kándéé ini ndo yu'u, ndani? ⁹ Ta, ¿á ko kándaá ií vá ini ndo? ¿Á ko ndísaa ta'on ini ndo ña o'on va pan ni tiin yu'u ni xí'oi ni sasá'an o'on mil ta ñoo? ¿Á ko ndísaa ta'on ini ndo ndidaá tìyika ni dakútí ndó xí'ín ña ni kandoo noó ni sasá'an ñayuu ñoo? ¹⁰ Ta, ¿á ko ndísaa ta'on ini ndo ña usa va pan ni tiin yu'u ni xí'oi ni sasá'an komi mil ta? Ta, ¿á ko ndísaa ta'on ini ndo ndidaá tìyika ni dakútí ndó xí'ín ña ni kandoo noó ni sasá'an ñayuu ñoo? ¹¹ ¿Á ko kándaá íí vá ini ndo ña ko ní ka'an ta'on vei sa'a pan? Chí ña ni ka'in xí'ín ndó kían dándáki ña kánian kandaa ndo mií ndó noó ña dákuita tachí pan, ña kéchóon ta fariseo xí'ín ta saduceo.

¹² Dá ví ni kandaa ini ra ña ko ní ka'an na sa'á ña kánian kandaa ra mií rá noó ña dákuita tachí ndisa pan. Chí di'a ni ka'an na ña kandaa ra mií rá noó to'on dána'a ta fariseo xí'ín ta saduceo.

**Di'a ni kuu tá ni kaa Pedro ña Jesús
kúu Cristo, na dákaiki ñaá**

¹³ Tá ni saꝓ Jesús chí ñoo Cesarea Filipo, dá ni ndato'ón ná ta xíonoo xí'ín ná, ta kaá na xí'ín rá:

—¿Ndá yoo kúu yu'u, na ni nduu ta ñayuu yó'o, kaá ñayuu ñoo?

¹⁴ Dá ni kaa ta xíonoo xí'ín ná:

—Dao na kaá ña kúu ní Juan, na sa dakódo ndúta ñayuu. Ta dao ka na kaá ña kúu ní profeta Elías. Ta dao ka na kaá ña kúu ní profeta Jeremías. Ta dao na kaá ña kúu ní iin ka profeta.

¹⁵ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ndo'ó viti, ¿ndá yoo kúu yu'u, kaá ndo'ó?

¹⁶ Dá ni kaa Simón Pedro:

—Mií ní kúu Cristo, na dákaiki ñaá. Ta mií ní kúu de'e Ndios takí.

¹⁷ Dá ni kaa na xí'ín Pedro:

—Ndiká'an ví yo'ó, Simón, de'e Jonás, dá chí o duú ñayuu ní dátoon ñax-intónon, dá nákonon yu'u. Di'a tatái Ndios, na ió induú vá, ni datóon nooon.

¹⁸ Ta ká'an ta'ani yu'u xí'ón viti ña kananí yo'ó Pedro, ña kóni kaa yuu, ta satá yuu yó'o ko'in kava'i ve'e ño'i, na kúu kuendái, ta o kándéé ta'on ña kúu yáí ndji dánaá ñaán. ¹⁹ Ta noó ndá'a miíon nakí'o yu'u nda'á kaa, dá ka'an-don choon noó ñayuu ño'o tixi ndá'a Ndios. Chí tá ná ka'andon choon noó ñayuu Ndios, ta kuiin Ndios xí'ón. Tá ná kadon dao choon noó ná, ta kuiin ta'ani Ndios xí'ón —kaá na.

²⁰ Dá ni sa'anda na choon noó ta xíonoo xí'ín ná ña ná dá'a ni ka'an ra xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ña mií ná kúu Jesús, na kúu Cristo.

**Yó'o kásto'on Jesús xí'ín ta xíonoo
xí'ín ná ndi ndo'o na, dá kuu na.**

²¹ Nda daá ni kasá'a ná kásto'on na xí'ín ta xíonoo xí'ín ná ña miían ko'on na ñoo Jerusalén, dá ndo'o naní níó ná kee ta sá'ano xí'ín ta duti saku'a'a, xí'ín ta dána'a ley Moisés, ta kuu na. Ndi'i, dá nataki na tixi kuu óni. ²² Dá ni taó xóo ñaá Pedro. Dá ni kasá'a rá dánani ñaá rá, ta kaá ra xí'ín ná:

—Tatá, o kóno ta'on Ndios ña ndo'o ní dión. ¿Ni iin kuu o ndó'o ní dión!

²³ Dá nì nandíó koo Jesús nì sà nde'è ná Pedro. Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Kua'án kuxoo noóí, chí kéeón táto'on kée ña u'ú! Yo'ó kúú rá kétéin noóí, chí koo nákani inon sa'á ña kóni Ndios, di'a nákani inon táto'on kì'o nákani ini taa va.

²⁴ Dá nì kaa nà xí'ín tã xíonoo xí'ín ná:

—Ndi ndáa ndo'ó ká'án kanoo xí'ín yu'u, dá kían kánian dánkoo ndó ña kóni míí ndó, ta natiin ndó cruz, ña kían ió ndo kuu ndo sa'í, ta ndiko ndo yu'u, ná ko'ó. ²⁵ Chí ndi ndáa nà kóni dákaki na míí ná ñayúú yó'ó, noón di'a kúú nà kuu. Tído ndi ndáa nà xí'ó míí ña kuu nà sa'a yú'u, noón di'a kúú nà nì'í ña kataki nà.

²⁶ Dá chí, ¿ndí kían va'a nì'í ñayuu tá ná kandeé ná nì'í ná ndidaá ña kuiká ió ñayúú yó'ó, ta naá vá ná noo Ndios? O, ¿ndí kían kúú ña'a ndáya'i cháá ká tá o dúú ña nì'í ná ña kataki chíchí ná, ká'án ndó? ²⁷ Dá chí iin kuú, dá nandíó koo nà nì nduu tã ñayúú yó'ó kasaá nà, ta ndato naye'e ndaa nà táto'on kì'o náye'e tatá nà, ta nandíó koo na xí'ín ndidaá ángel kéchóon noo ná, dá chiya'li na iin rá iin ñayuu táto'on kì'o káa choon nì kee na. ²⁸ Mííán ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ió dao ndo'ó, nà ndíta yó'ó, o kuú ta'on ndó nda ná koni ndo nà nì nduu tã ñayúú yó'ó tá koo na kii na dándáki na —kaá Jesús.

Dí'a nì kuu tá nì naye'e ndaa ñíí Jesús xí'ín dá'on ná

17 Tá nì ya'a iño kuú, dá nì kee Jesús ndáka na Pedro, xí'ín Jacobo, xí'ín ñani rá, tã naní Juan kua'an nà diní iin yúku díkó. ² Ta ñoó nì ndaon na táto'on kì'o káa na noo rá. Kúú nì naye'e ndaa oon ví noo ná táto'on yé'e ndíndii. Ta nì ndukuxí kachí dá'on ná táto'on kì'o ndato tóon ñó'ó. ³ Ta kúú iin kuití vá nì na'a noo Moisés xí'ín Elías, ta ndíta na ndátó'ón ná xí'ín Jesús. ⁴ Dá nì kaa Pedro xí'ín Jesús:

—Va'a kúú ndéi ndu yó'ó, tatá. Tá kóni ní, dá ná kava'a ndu oní tíya'ó. Iian ná koo míí ní, ta iian ná koo Moisés, ta iin kaa nà koo Elías —kaá ra.

⁵ Ta xíán nani ká'an ií Pedro xí'ín ná, kúú nì naxino iin viko ndato yé'e. Ta kúú nì dadá'i ñaá. Ta kúú tein viko ñoó nì seido'ó ra nì ka'an Ndios:

—Ta yó'ó kúú de'e maní yu'u, ta náta'an inií xiníí xí. Kueidó'ó ndó to'on ká'an xí —kaá nà.

⁶ Tá nì seido'ó ta xíonoo xí'ín ná ñoó to'on nì ka'an Ndios, dá nì sà kuíta xití rá, ta nì xino taan rá nda noño'ó, ta nì yu'ú nda'ó ra. ⁷ Dá nì natuu yati Jesús noo ndéi ra, dá nì kani ndá'a ná sata rá, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Ndakuei ndó, ta ná dá'a ni yu'ú ndo.

⁸ Dá tá nì ndane'e noo rá, kúú sà koó ká va tã ñoó ndíta xí'ín Jesús. Ndáda iin tó'ón míí vá ná iin noo rá.

⁹ Ta noó konoo Jesús kua'an nà ndika yúku ñoó xí'ín tã ñoó, dá nì sa'anda nà choon noo rá, ta kaá nà:

—Ná dá'a ni nakani ndó xí'ín ni iin tó'ón ñayuu sa'á ña nì na'a Ndios noo ndo nda ná kasandaá kuú nataki nà nì nduu tã ñayúú yó'ó.

¹⁰ Dá nì ndato'ón rá Jesús:

—¿Ndiva'a ká'an tã dána'a ley Moisés ña dinño'ó ká kánian kii profeta Elías, dá kasaá nà dákaki ñaá?

¹¹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndaa va ká'an rá ña dinño'ó ká kánian kii Elías ndeyíko nà ndidaá ña'a. ¹² Tído yu'u ká'in xí'ín ndó ña sà nì kixi va Elías, ta ko ní nákoní ta'on ñaá rá, chí nì kee ra xí'ín ná táto'on kì'o nì ka'án míí rá. Ta díon ta'ani ko'on rá kee ra xí'ín nà nì nduu tã ñayúú yó'ó —kaá nà.

¹³ Dá nì kandaá ini tã xíonoo xí'ín ná ñoó ña ká'an nà sa'a Juan, nà sà dakódo ndúta ñayuu.

**Di'a ni kee Jesús ni nduᵛa'a na
iin tayií nákaa espíritu kini**

¹⁴Tá ni naxino na noo ndéi ñayuu kuá'a ñoó, dá ni natuu yati ñáá iin taa, dá ni sa kuíin xití rá noo Jesús, dá ni kaa ra xí'ín ná:

¹⁵—Tatá, ku'u ini ní sa'a de'e ló'i, dá chi ndó'o xi kue'e xí'i yí'i, ta ndó'o nda'o níño xí, chi kánkao nda'o xi noo kéi ñó'o, xí'ín noo ñó'o takuíi kée kue'e ndó'o xi.

¹⁶Ta ndákai xi ni kasáai noo taa xionoo xí'ín ní, dá nduᵛa'a ñáá rá, tído ko ní kándeé ta'on ra —kaá ra.

¹⁷Dá ni kaa Jesús:

—iNandéé ka vían ñayuu ko kándisa kúu ndo'ó, ta d'ó'o nda'o ndó! ¿Ndidaa ka ví kooi xí'ín ndó? Ta, ¿ndidaa ka ví k'i'o ndeé iní sa'a ndo? Kane'e ndó tayií xaan nakíi ndo —kaá na.

¹⁸Dá ni sa'anda Jesús choon noo espíritu kini nákaa ini xi. Dá ni ketaan kua'an. Ta kúu iin ndée vá ni nduᵛa'a xi míi hora daá ñóó.

¹⁹Dá ni natuu yati tá xionoo xí'ín ná noo ná, dá ni ndato'on xoo ñáá rá:

—¿Ndiva'a ko ní kándeé ndu'u taó ndú espíritu kini ñoó?

²⁰Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Chi cháá vá ni kándeé iní ndo ña nduᵛa'a xi kee Ndios. Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña va'ará lú'u kándeé iní ndo Ndios táto'on k'i'o leé ndíki mostaza, dá kían kuu va ka'an ndo xí'ín yúku iin káa: “Kua'an ná kuiion chí káa”; ta kúu dión vá kakuuan. Ta kúu ni iin ña'a o kákuu ña kuáchi noo ndo. ²¹Tído o kándeé ta'on ndó taó ndo espíritu kini, ña kée dión, tá ná o káka ndo ña maní noo Ndios, ta xían nani o káne'e ií ndo —kaá na.

**Yó'o kásto'on tuku Jesús ndi
ndo'o na, dá kuu na**

²²Ta nani ndéi na kuendá Galilea, dá ni kaa Jesús xí'ín tá xionoo xí'ín ná:

—Ko'on iin taa nakí'o ra na ni nduu taa ñayuu yó'o noo ndá'a tá xiní u'u ñáá, ²³dá ka'ání ñáá rá. Tído tíxi kuu óni, ta kúu nataki va na —kaá na.

Ta kúu ni kunda'í nda'o ini ra sa'a ña ni ka'an na dión.

**Di'a ni kuu tá ni xi'o Jesús
di'ón sa'a ve'e ño'o ká'ano**

²⁴Tá ni saa na ñoo Capernaum, dá ni natuu yati dao taa kí'in ya'i sa'a ve'e ño'o ká'ano noo ió Pedro, dá ni ndato'on ñáá rá:

—¿Á ko xí'o ta'on maestro ní di'ón sa'a ve'e ño'o?

²⁵Dá ni kaa Pedro:

—Jaan, xí'o naan.

Tá ni ndu'u Pedro ve'e, ta kúu yachi va ni ndato'on ñáá Jesús:

—¿Ndi ká'án yo'ó, Simón? ¿Ndá noo kí'in ya'i tá né'e choon ñayuu yó'o sa'a ñó'o? ¿Á noo na ñoo míi rá, o noo na ñoo tukú dándáki ra?

²⁶Dá ni kaa Pedro:

—Noo na ñoo tukú vá kí'in ya'i ra.

Dá ni kaa Jesús:

—Jaan, chi na ñoo ra, ko káni ta'an vaan chiya'i na. ²⁷Tído ná dá'a ni dár'u'u yo rá. Kua'an yú'u taño'o, ta tiión tíyaká, ta kirí míi noo ni tiión, ta nandika yú'u ri. Ta ñoo nani'on iin di'ón kaa. Ta kane'ón ña kison, dá ki'ón ña noo rá sa'a yú'u xí'ín sa'a miión —kaá na.

**Yó'o dána'a Jesús sa'a ndá yoo kúu
na ndaya'i cháá ka noo Ndios**

18 Ta tiempo daá ñóó ni natuu yati tá xionoo xí'ín Jesús noo ió na, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúu na ndaya'i cháá ka tein na ñó'o tíxi ndá'a Ndios?

²Dá ni kana Jesús iin tayií ló'o iin ñoó ni saa xi noo ná. Dá ni chikani ñáá ná tein taa xionoo xí'ín ná ñóó. ³Dá ni kaa na:

—Miíḡan ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña tá ná o nádaon ndó mií ndó nduu ndó táto'on kị'o kúu takuálí, dá kían ni iin kuu o kóni ndo ndu'u ndó tixi ndá'a Ndios. ⁴Chị ndi ndáa na kénóo mií táto'on kị'o kúu takuálí, noón vá kúu na ndáya'i cháá ka tein na ñó'o tixi ndá'a Ndios. ⁵Ta ndi ndáa miíó ñayuu ná natiin va'a iin takuálí ta káa táto'on kị'o káa tayíí yó'o sa'a ná kúu ná kuendá yu'u, dá kían keei kuendá ña mií vái ni natiin va'a na.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni dáka'an kue'é yo dao ka ñayuu ña ya'a na kee na kuachi

⁶Ta ndi ndáa mií ñayuu kándéé dáka'an kue'é takuálí kándisa yu'u ña ya'a xi kee xi kuachi, noón kúu na va'a cháá ka ná kandiko yuu molino dikó ná, ta ná dáketá ñaá ná nda maá ini taño'o. ⁷ḡnda'í kúu ví ñayuu ndéi ñayúú yó'o, chí kuá'a nda'o ña'a dáka'an ñaá, dá ya'a na kee na ña kini! Ta daá kuití vei ña dáka'an ñaá ña kee na kuachi. Tído ḡnda'í cháá ka ví ndo'o na dáka'an kue'é dao ka ñayuu, dá ya'a na kee na kuachi!

⁸Sa'a ná noó tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín ndá'a ndo o sa'a ndo, dá kían ka'anda ndo iin xooan, ta dákana ndoan. Chí va'a cháá ka ví ña ku'u ndó noo ío Ndios xí'ín iin xoo ndá'a ndo o xí'ín iin xoo sa'a ndo o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndi nduú ndá'a ndo o ndi nduú sa'a ndo kaño'o ndó indayá noo kéi ñó'o, tá'an ña ni iin kuu o ndá'o. ⁹Tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín nduchí nóo ndo, dá kían taó ndoan, ta dákana ndoan. Chí va'a cháá ka ví ña ku'u ndó noo ío Ndios xí'ín iin xoo nduchí nóo ndo o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndi nduúan kaño'o ndó indayá noo kéi ñó'o.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin léko ni ndaño'ó

¹⁰O sa káño'ó ndó ni iin tó'ón takuálí yó'o, chí miíḡan ndaa ká'ín xí'ín ndó ña

daá ndíta va ángel ndáka ñaá náki'o na kuendá sa'a xí noo tatái, na ío induú, ¹¹chị ni ña kasaá na ni nduu ta ñayúú yó'o nandukú ná ñayuu ni kana xoo noo Ndios, dá dáka'iki ñaá ná.

¹²'ḡNdi kée iin ta ndáka iin ciento léko tá ni ndaño'ó iin rí, ká'an ndó? ḡÁ ko dánkoo ta'on ra komi díko sa'on komi ka ríon, dá ki'in ra ko'on ra yúku nandukú rá kirí ni ndaño'ó ñoó? ¹³Dá tá ni ñani'í rá rí, ná ka'an ndaa xí'ín ndó ña kádii cháá ka ini ra sa'a kiríóón o duú sa'a komi díko sa'on komi kirí ko ní ndaño'ó ñoó. ¹⁴Ta dión ta'ani ko kóni ta'on tatá yo Ndios, na ío induú, ña ndaño'ó iin káa takuálí yó'o.

Yó'o dána'a Jesús ña kánian ku'u ká'ano ini yo sa'a sátá'an yó

¹⁵'Ta tá ni ya'a iin káa ñani ndo ni kee na iin kuachi noo ndo, kua'an ndo dánani ndó na noo ko iin ndéi. Tá ni nakoni na kuachi na, dá kían nandei va'a tuku ndó. ¹⁶Tído tá ko kóni na nakoni na kuachi ni kee na, dá kían kua'an ndo kuaka ndó iin o uu ka ñayuu, dá chí kaá ley ña uu o oni ta xínño'ó kị'o kuendá sa'a iin ña'a, dá kían keyíko choon. ¹⁷Tído tá ko ní kékuendá na ñayuu ndáka ndó ni sa'an ndo, dá kían náki'o ndó kuendá noo ndidaá na kándisa xí'ín ndó sa'a kuachi ni kee na. Tá ni noo na kándisa ñoó ko ní xín na nakoni na kuachi na, dá kían ná kandoo na kakuu na iin na ko ná'a Ndios, o iin na kí'in ya'i sa'a ñó'o noo ndo.

¹⁸'Miíḡan ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña tá ná kadi ndo dao choon noo ñayuu ñayúú yó'o, kuiin va Ndios xí'ín ndó nda induú. Ta tá ná ka'anda ndo choon noo dao ka na ñayúú yó'o, kuiin ta'ani Ndios xí'ín ndó nda induú. ¹⁹Ta nándiό koo tukui ká'ín xí'ín ndó ña tá náki'in tá'an uu ndo, ta iin noo ni nduu ñaxintóni ndo, ta kaka ndo ndi ndáa mií vá ña'a, dá kían tatái Ndios, na ío induú, kị'o na ña noo ndo.

²⁰ Dá chí noo nátake uu o oni ñayuu ndéi na kéká'ano na yu'u, me'í na ñoo íoi.

²¹ Dá ni natuu yati Pedro noo ná, dá ni kaa ra:

—Tatá, ¿ndidaá ta'ándá kánian ku'u ká'ano ini sa'a ñani tá yá'a na nooí? ¿Á nda usa ví ta'ándá?

²² Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—O duú usa oon ni ta'ándá, kaá yu'u. Di'a nandió kooon ku'u ká'ano inon sa'a ná oni diko uxí ta'ándá. Ta keeón dión usa ta'ándá.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a uu taa táj noo iin rey

²³ Kí'o dándáki Ndios ñayuu na kían táto'on kí'o kée iin rey tá ndékuendá ra xí'in ta kéchóon noo rá. ²⁴ Iin ku'u, dá ni kasá'a rá ndékuendá ra xí'in ra táj noo rá. Kúu ni kana ra iin taa táj uxí mil di'ón plata noo rá ni sa'a ra. ²⁵ Ta ko ní kándeé ta'on ra chiya'i ra di'ón táj ra. Sa'a ñoo ni sa'anda rey ñoo choon ña ná dikó rá míf rá xí'in ñadi'í ra, xí'in de'e ra, xí'in ndidaá ña va'a ío noo rá, dá ná naa ña táj ra. ²⁶ Dá ni sa ku'ín xítí ta kéchóon ñoo, dá ni kasá'a rá seí nda'í ra noo rey ñoo, ta kaá ra: “Tatá, kandati tóo ní yu'u, dá ná chiya'i ndi'ii ña távi noo ní.” ²⁷ Dá ni ku'u ini rey ñoo sa'a rá. Ta kúu ni dayáa ñaá rá, dá ni xí'o ká'ano ini ra sa'a di'ón táj taa ñoo noo rá.

²⁸ Tído tá ni yaa ta ñoo kua'an ra, ta kúu ñoo ni ñaki'in tá'an ra xí'in iin ka ta kéchóon dáó xí'in rá, ta táj taa yó'o iin ciento di'ón plata noo míf rá. Dá ni tiin ñaá rá, dá ni kasá'a dákuá'áno ñaá rá, dá kaá ra: “Chiya'i kíi ña távon nooí.” ²⁹ Dá ni sa ku'ín xítí ta'ani taa kéchóon dáó xí'in rá ñoo, ni kasá'a seí nda'í ra noo rá, ta kaá ra: “Kandati tóo ní yu'u, dá ná chiya'i ndi'ii ña távi noo ní.” ³⁰ Tído ko ní xíin ta'on ra kandati tóo ñaá rá. Di'a ni sa'an ra ni saki ra choon sa'a rá táj noo rá, dá ni chikáa ñaá rá ve'e kaa nda ná chiya'i ndi'i ra ña táj ra noo rá. ³¹ Tá

ni xini dao ka ta kéchóon dáó xí'in rá ña dión ni kee ra, kúu ni tar'u'u nda'o ini ra. Dá ni sa'an ra ni ñakani ndi'i ra xí'in rey ñoo sa'a ndidaá ña ni kuu. ³² Dá ni kana rey ñoo taa ni kee dión. Dá ni kaa ra xí'in rá: “Taa kéchóon kini nda'o kúu yo'ó. Dión ví kua'a di'ón táj yo'ó nooí, tído ni xí'o ká'ano va ini sa'on, dá chí ni seí nda'ávooon nooí. ³³ Ta, ¿ndiva'a ko ní xí'o ká'ano inon sa'a tá kéchóon dáó xí'in táto'on kí'o ni xí'o ká'ano ini yu'u sa'on?”, kaá rey. ³⁴ Ta ni xido nda'o ini rey ñoo. Sa'a ñoo ni ñaki'o ñaá rá noo ndá'a soldado ña dándó'o ra níó rá nda ná chiya'i ndi'i ra di'ón táj ra. ³⁵ Ta dión ta'ani kee tatá yu'u, na ío induú, xí'in iin rá iin ndo'ó tá ná o kú'u ká'ano ndisa ini ndo sa'a ñani ndo —kaá Jesús.

Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a ni dánkoo iin taa ñadi'í ra

19 Tá ni ndi'i ni ka'an Jesús to'on yó'o, dá ni keta na kuendá Galilea kua'an na kuendá Judea nda iin ka xoo yuta Jordán. ² Ta kúu kua'a nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an na, ta ñoo ni nduva'a na ndidaá na kú'u.

³ Dá ni natuu yati dao ta fariseo noo iin Jesús, dá ni ka'an rá dátuu ñaá rá, dá ni ndato'ón ñaá rá:

—¿Á kuu dánkoo iin taa ñadi'í ra sa'a ndi ndáa míf vá ña'a?

⁴ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—¿Á ko óon ta'on ka'i ndó ña na ña kava'a ñayuu yó'o nda míf sa'a, “noón kúu na ni kava'a iin taa xí'in iin ñá'a”? ⁵ Dá ni kaa na: “Kánian dánkoo taa tatá ra xí'in naná ra, dá ñaki'in tá'an ra xí'in ñadi'í ra, dá kían nduu na nda iin tó'ón vá.” ⁶ Ta ko kúu ka na uu, ndadá iin tó'ón vá kúu ná. Ta míf Ndios kúu na ni ñaki'in tá'an ñaá, sa'a ñoo ni iin tó'ón ñayuu ko kánian ka'anda tá'an na —kaá Jesús.

⁷ Dá ni kaa ra xí'in ná:

—Tá kí'o dión kían, ta ¿ndiva'a ni sonó Moisés ña kuu va kí'o iin taa iin

tuti noo ñadi'í rā ñā ká'an ñā kóni rā ka'anda tá'an ra xí'an, ndi'i daá, dá kuu va dánkoo ñaá rá? —kaá rā.

⁸ Dá nī kaa Jesús xí'in rá:

—Sá'á ñā káxi ndá'o níō ndo, sá'á ñoó nī sonó Moisés ñā kuu ka'anda tá'an iin taa xí'in ñadi'í rā. Tído ndā míí sa'a ñayuu yó'o kō nī kaá ta'on Ndios ñā dión kee ra. ⁹ Sá'á ñoó ká'an yu'u ñā ndi ndáa míí vá taa nī dánkoo ñadi'í rā, xí'an nani kō kían kuachi ñā nī natuán xí'in iin ka taa, ta nī tandá'a rá xí'in iin ka ñá'a, dá kían roón kúú rā yá'a kée kuachi xí'in ñá'a ñoó noo Ndios. Ta ndi ndáa míí vá taa ná tanda'a xí'in ñá'a nī kandoo ñoó, roón ta'ani kúú rā yá'a kée kuachi xí'in ñá'a ñoó noo Ndios.

¹⁰ Dá nī kaa taa xí'onoo xí'in ná:

—Tá dión ndó'o taa xí'in ñadi'í rā, dá kían va'a kaan ná dá'a ni tanda'a yo.

¹¹ Dá nī kaa ñā xí'in rá:

—O dūy ndidaá taa kándia kee dión, sava'a rā nī ni'í tá'í noo Ndios vá kúú rā kandeé iní kee dión. ¹² Dá chī dao taa kúú rā kándéé iní ndéi míí, dá chī kī'o dión kúú rá ndā nī kaki ra. Ta dao ka rā kándéé iní ndéi míí, dá chī dao taa nī ndata ñaá, dá ná dá'a ni katoó rā ñā ñá'a. Ta dao ka rā kándéé iní ndéi míí, dá chī kándadí rā ñā ñá'a, chī kóni rā ñā ndu'u cháá ka ñayuu tixi ndá'a Ndios. Tá xí'o ndéé iní ndo kandeí míí ndó, dá kían kee ndó dión —kaá Jesús.

Di'a nī kuu tá nī natiin va'a Jesús takuálí

¹³ Ta nī ndi'i, dá ndáka ñayuu dao takuálí vei na noo Jesús, dá ná chinóo na ndá'a ná dinī xí, dá ná kaka ñā ñā manī noo Ndios sa'a xí. Tído nī kasá'a taa xí'onoo xí'in Jesús dánani ra ñayuu ñoó sá'á ñā kée na dión. ¹⁴ Dá nī kaa Jesús xí'in rá:

—Konó ndó noo takuálí xaan ná kii xi noo yú'u. Ná dá'a ni chituu ndó xi, dá chī ñayuu kándéé iní tatá Ndios táto'on

kándéé iní takuálí xaan tatá xi, noón kúú na ñó'o tixi ndá'a Ndios —kaá ñā.

¹⁵ Dá nī chinóo na ndá'a ná dinī iin rá iin xi. Dá nī xika ñā ñā manī noo Ndios sa'a xí. Tá nī ndi'i, dá nī kee na kua'an ñā.

Di'a nī ka'an Jesús xí'in iin taa kuiká

¹⁶ Kúú nī natuu yati iin taa noo ín Jesús, dá nī kaa rā xí'in ná:

—Maestro va'a kúú ní. Ta, ¿ndí kían kánian keeí, dá ni'í ñā kataki chíchíí?

¹⁷ Dá nī kaa ñā xí'in rá:

—¿Ndiva'a ká'an yo'ó ñā kúú yu'u iin na va'a? Ta ni iin tó'on ñayuu kō kúú na va'a. Iin tó'on dinī Ndios vá kúú na va'a. Tído, tá kónon ni'on ñā kataki chíchón, dá kían kánian keeón choon sa'ándá Ndios.

¹⁸ Dá nī kaa rā xí'in ná:

—¿Ndi ndáa choon kánian keeí?

Dá nī kaa Jesús xí'in rá:

—O sá ka'ánoon ndii, ta o sá kéeón kuachi xí'in iin ñá'a kō kúú ñadi'ón, ta o sá kí'in ku'ínón, ta o sá káva'ón ñā to'ón ka'on, ¹⁹ ta koo ñañó'o noo tatóon xí'in noo nanóon, ta ku'u inon sá'á ñayuu xí'ón táto'on ndó'ón xí'in mi'ón.

²⁰ Dá nī kaa taa ñoó:

—Ndā ló'o vei nī kasá'a sefdo'í ndidaá choon yó'o. ¿Á ió iin ka ñā'a kómani keeí?

²¹ Dá nī kaa Jesús xí'in rá:

—Tá kónon kakuuón iin taa ndaa noo Ndios, kua'an dikó ndí'ón ñā'a ió nooon, ta dasóon di'ón ñoó noo ñā kúnda'í, dá kían koo ku'kón chí induú, dá kían kison kanooón xí'in yu'u.

²² Tá nī seido'o ra ñā dión nī kaa Jesús, ta kúnda'í ndá'o nī kuu ini rā nī nandió koo ra kua'an rā, chī taa kuiká ndá'o kúú rá.

²³ Dá nī kaa Jesús xí'in taa xí'onoo xí'in ná:

—Mifan ndaa ná ka'in xí'in ndó ña kuáchì nda'o kíán, dá ndu'u ñayuu kuiká tixi ndá'a Ndios. ²⁴ Ta nándió koo tukui ká'in xí'in ndó ña kaon cháá ka chika'anda iin camello yá'i iin ión tukú o duú ka ña ndu'u iin na kuiká tixi ndá'a Ndios —kaá na.

²⁵ Tá ni seídó'o tã xionoo xí'in ná to'on yó'o, kúu ni naá nda'o ini ra. Dá ni nda-to'ón rá Jesús:

—¿Ndá yoo ni'i ña kãki na, tá dáá?

²⁶ Dá ni nándió koo Jesús ni sa nde'é ná noo rá, dá ni kaa na xí'in rá:

—Ni iin tó'ón ta'on ñayuu o kán-deé kee dión, tído ndidaá tá'an va ña'a kándéé Ndios kee na.

²⁷ Dá ni kaa Pedro xí'in ná:

—Ndu'u kúu ra ni dãnko ndi'i ndidaá kúu ña'a ió noo ndú, ta xionoo ndu xí'in mií ní, tatá. ¿Ndí kían k'i'o Ndios noo ndú'u, tá dáá?

²⁸ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Mifan ndaa ná ka'in xí'in ndó ña tá ná kasandaá kuu ndesaá Ndios ndidaá ña'a, dá kakoo na ni nduu tã ñayuu yó'o noo téi noo dándáki na noo ndato téi náye'e ndaa induú. Ta ndo'ó, na sa xionoo xí'in yu'u, nandai ta'ani ndó noo ndin uxí uu téi ndíta ñoó, dá keykõ ndo sa'á ñayuu ni kii tein na ve'e ndin uxí uu de'e tã Israel. ²⁹ Ta ndi ndáa mií'o na ni dãnko ve'e na, o ñani na, o k'i'o na, o ku'u na, o tatá na o naná na, o ñadi'í na, o de'e na o ñó'o ná sa'a yú'u, na yó'o kúu na nani'i nda iin ciento cháá ka ña'a noo Ndios, ta ni'i ta'ani na ña kataki chíchí ná. ³⁰ Tído kuá'a nda'o ñayuu kúu noo ñayuu yó'o, noón di'a kúu na kakuu noo ndi'i kuií noo Ndios. Ta na kúu noo ndí'i kuií noo ñayuu ñayuu yó'o, noón di'a kakuu na kuita noo noo Ndios tiempo daá ñóó.

Yó'o nákaní Jesús sa'a iin tãa xítí uva

20 ¹Tá k'i'o dándáki Ndios ñayuu na kíán táto'on kée iin tãa xítí uva,

chì na'a nda'o ni kee ra kua'an ra ndukú rá tãa kechóon noo uva ra. ² Dá tá ni ni'i ñaa rá, dá ni kandoo ndaa ra xí'in tã kéchóon ñoó ña chiya'i ñaa rá tá kuu. Dá ni tanda'á ñaa rá kua'an ra noo chóon. ³ Dá ni nándió koo tuku ra kua'an ra ndukú rá cháá ka tã kechóon noo rá tá-to'on ka iin na'a. Dá ni xini ra ndéi oon dao tãa noo yá'i ñoó. ⁴ Dá ni kaa ra xí'in rá: “Kua'an ndo'ó kechóon ndó noo kaa uva yu'u, dá ná chiya'i va'i ndo'ó”, kaá ra xí'in tãa ñoó. Dá ni kee tãa ñoó kua'an ra noo chóon. ⁵ Táto'on dao nduu ni ni'i sato'o uva ñoó cháá ka tãa ni kandía ko'on kechóon noo uva ra. Ta nda ka oni sa'ini ni ni'i rá cháá ka tãa kechóon noo uva ra. ⁶ Dá ni kee tuku ra kua'an ra táto'on ka o'on sa'ini, ta ni ni'i túku ra dao ka tãa ndéi oon. Dá ni kaa ra xí'in rá: “¿Ndiva'a ndéi oon ndó iin ní kuu víti?” ⁷ Dá ni kaa tãa ñoó: “Dá chí ko iin ta'on xí'o choon kee ndu'u.” Dá ni kaa sato'o uva ñoó xí'in rá: “Kua'an ndo noo kaa uva'i kechóon ndó, dá ná chiya'i va'i ndo.” ⁸ Tá ni kuaá, dá ni kaa sato'o uva ñoó xí'in tã dándáki ve'e ra: “Nditúti yo'ó tã kéchóon kaa, dá chiya'ávón ra iin ní kuu. Ta dinñó'ó ka chiya'ávón tã ni kasáa noo ndí'i, dá chiya'ávón tã ni kasáa mií noó.” ⁹ Dá ni kasáa tã ni kasá'a kéchóon táto'on ka o'on sa'ini ñoó, ta kúu iin ní vá kuu ni chiya'i ñaa rá. ¹⁰ Tá nda noo ndí'i, dá ni kasáa tãa ni ku'u nda na'a ñoó. Dá ni ka'an rá ña chiya'i ñaa rá cháá ka. Tído ni chiya'i ta'ani ñaa rá iin ní kuu vá. ¹¹ Dá tá ni ni'i rá ya'i ra, dá ni kasá'a rá ká'an kuáchì ra noo sato'o ñoó, ¹² ta kaá ra: “Tá'an tãa ni kasáa nda noo ndí'i ñoó, iin tó'ón vá hora ni kechóon ra, tído, iin nóó vá ni kana ya'i ndu'u xí'in rá, va'ará ni ku'u ndu nda na'a, ta ni ndo'o nda'o ndu, ta ni kei ndu ni kee ká'ani iin ní ndii yaká.” ¹³ Dá ni kaa sato'o ñoó xí'in iin tãa ñoó: “Amigo, ko ní ya'a ta'on yu'u nooon, dá chí ni chiya'li yo'ó iin ní kuu táto'on

kí'o nì kandoo yó. ¹⁴ Sa'á ñoó, ki'in di'ón ña kánian ni'on, ta kua'an nó'on. Chì nì chikaa inii ña chiya'i ta nì kasaa noo ndí'í yó'o táto'on kí'o nì chiya'ii yó'o. ¹⁵ ¿Á kò ná'á ta'an voón ña ió va íchì yu'u kee ña ká'an mií'í xí'ín di'óin? ¿Á tá'u'u va inon sa'á ña kúu yu'u iin ta va'a ini, ndani?" kaá ra. ¹⁶ Dá chì ñayuu kúu noó ñayuu yó'o, noón di'a kúu ña kakuu noo ndí'í kuií noo Ndios. Ta ña kúu noo ndí'í kuií noo ñayuu ñayuu yó'o, noón di'a kakuu ña nakujita noo noo Ndios. Dá chì kua'á nda'o ñayuu nì nakana Ndios, tído cháá vá ná natiin ña káki na.

Kásto'on tuku Jesús ndi ndo'o na, dá kuu ña

¹⁷ Ta noó kòkaa Jesús kua'an ña íchì kua'an ñoo Jerusalén, dá nì taó xóo na ndin uxí uu ta xionoo xí'ín ná tein ñayuu ñoo, dá nì kaa ña xí'ín rá:

¹⁸ —Viti kían kòkaa yó kua'an yo ñoo Jerusalén. Ta ñoo ko'on iin ña nakí'o ra ña nì nduu ña ñayuu yó'o noo ndá'a ta dutí saku'a, xí'ín noo ndá'a ta dá-na'a ley. Dá kandoo ra ña kánian kuu ña, ¹⁹ dá nakí'o ñaá rá noo ndá'a ta tukú. Dá kediki ndaa ñaá rá, ta kani ñaá rá, ta chirkaa ñaá rá ndíka iin cruz. Tído tíxi kuu óni, kúu nataki va na —kaá Jesús ká'an ña sa'a mí ná.

Di'a nì kuu tá nì xiká Juan xí'ín Jacobo iin ña maní noo Jesús

²⁰ Dá nì natuu yati ñadi'í Zebedeo xí'ín ndi nduu de'an noo Jesús. Dá nì sa kuíin xítíán noo ná. Dá nì ka'an xí'ín ná ña ná kee na iin ña maní xí'ín.

²¹ Dá nì ndat'ón ñaá Jesús:

—¿Ndí kíán kónon kee xí'ón?

Dá nì kaaan xí'ín ná:

—Konó ní ña ná kandeí ndi nduu de'i yó'o noo koo ní dándáki ní. Iin xi ná koo xoo kuá'a ní, ta iin ká xí ná koo xoo íti ní.

²² Dá nì kaa ña:

—Kò ná'á ta'on ndo'ó ndí kíán xíká ndo. ¿Á ió ndo ña ko'o ndó kirá ova ko'o yu'u? ¿Á ió ndo ña kodo ndúta ndo táto'on kí'o kodo ndúta yu'u xí'ín ña ndo'i?

Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Ío va ndu'u ña ndo'o ndu dión.

²³ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Miíán ndaa ndisa ko'o ndo'ó kirá ova ko'o yu'u, ta kodo ndúta ta'ani ndó xí'ín ña ndo'o naní ndó táto'on kí'o ndo'o yu'u. Tído ña kandeí ndó xoo kuá'a yu'u o xoo íti yu'u, o duú choon sa'ándá yu'u kíán. Chì ñoo kúu noo nì kenduu tatái Ndios kandeí ñayuu nì kaxi mí ná —kaá Jesús.

²⁴ Tá nì seido'o uxí ká ña xionoo xí'ín Jesús ña nì xiká ndi nduu ra kúu ñani ñoo noo ná, dá nì karyíí rá xí'ín rá. ²⁵ Dá nì kana Jesús ndidaá rá, dá nì kaa ña xí'ín rá:

—Sa ná'á vá ndó táto'on kí'o kée ta né'e choon dándáki ra ñoo ñó'o ñayuu yó'o, chì kéndúsa ra xí'ín ñayuu kuedó'o ñaá ná. Ta ra né'e choon ná'ano sa'ándá ra choon noó ñayuu ñó'o tíxi ndá'a rá.

²⁶ Tído kò káni ta'an vaan kee ndó dión tein mí ndó. Chì ndi ndaa ndo'ó katoó kakuu iin ña ndáya'i tein mí ndó, dá kíán kánian koni kuáchí di'a ndó noo dao ká ndo. ²⁷ Ta ndi ndaa ndo'ó katoó kakuu noo tein mí ndó, dá kíán kánian koni kuáchí di'a ndó noo dao ká ndo, ²⁸ ta kee ndó táto'on kée ña nì nduu ña ñayuu yó'o, chì kò ní kásaa ña, dá koni kuáchí ñayuu noo ná. Di'a nì kasaa ña koni kuáchí di'a na, ta nakí'o na mí ná kuu ña, dá díta ná ndidaá ñayuu tíxi ndá'a ña kánian ndo'o na sa'á kuachi kée na —kaá Jesús.

Di'a nì kuu, dá nì ndu'va'a Jesús uu ña kò túu noo

²⁹ Dá nì keta Jesús ñoo naní Jericó kua'an ña xí'ín ña xionoo xí'ín ña. Ta kuá'a nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an ña.

³⁰ Ta yu'ú íchì noó kua'an ña ñoo ndéi uu

ṭaa kō túu noo. Tá nī seǵo'o ra ña yá'a Jesús kua'an na íchi ñoo, dá nī kasá'a káyu'ú rá:

—¡Tatá, de'e na ve'e rey David, ku'u ini ní sa'a ndú'u! —kaá ra.

³¹ Ta dánani ñaá ñayuu ñoo, dá ná kandeí tǵí rá. Tído kúú ví'í kǵa ví ndúndéé rá káyu'ú rá:

—¡Tatá, de'e na ve'e rey David, ku'u ini ní sa'a ndú'u! —kaá ra.

³² Dá nī sa tuu tóo Jesús, dá nī kana ñaá ná, dá nī kaa na xí'ín rá:

—¿Ndí kǵan kóni ndo keei xí'ín ndó?

³³ Dá nī kaa ra:

—Tatá, kóni ndu natuu noo ndú.

³⁴ Dá nī ku'u ini Jesús sa'a rá. Dá nī kǵo'on ndá'a ná noo rá. Kúú vití'ón vá nī natuuan. Ta kúú nī kee ra tákuei ra Jesús kua'an ra.

Di'a nī kuu, dá nī ku'u Jesús ñoo ká'ano Jerusalén

21 Kúú nī kuyati na ñoo Jerusalén, chí nī kasandaá na ñoo naní Betfagé, ña nákaa yati yúku naní Olivos. Dá nī sa'anda Jesús choon noo uu ṭaa xionoo xí'ín ná, ² ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'án ndo ñoo ló'o nákaa chí noo káa. Ta ñoo nani'i ndo noo ndíko iin burro di'í xí'ín de'e rí. Ta ndaxí ndó rí, dá kandaka ndó rí kii ndó. ³ Tá ndáa na ndatǵ'ón ñaá: “¿Ndiva'a ndaxí ndó rí?”, dá kaa ndo xí'ín ná. “Dá chí xínñó'o sato'o ndu rí. Ndi'i daá, dá ná tanda'á ná ndu kii ndu nandaka ndu rí”, kaa ndo —kaá na.

⁴ Ta dión nī kuu, dá nī xinkoo noo nī ka'an profeta, chí di'a nī taa na:

⁵ Ka'an ndo xí'ín na ndéi ñoo Sión,

“Káa vei rey ndo,

ta nda'í nda'o ió ini na, ta kánoo na sata iin burro vei na,

chí sata iin burro ló'o, de'e kirí xío ña vee, kánoo na vei na.”

⁶ Dá nī kee uu ṭaa xionoo xí'ín ná ñoo kua'an ra. Ta nī kee ra tátǵ'on nī sa'anda

na choon noo rá, ⁷ chí ndáka ra burro di'í ñoo xí'ín de'e rí nī kasáa ra. Dá nī chíkodó rá kotó ra sata rí. Dá nī kaa Jesús kánoo na kua'an na.

⁸ Dá nī kasá'a kua'á nda'o ñayuu chin-dei na kotó na íchi noo vei Jesús, ta dao kǵa na nī sa'anda nda'á yíto, ta nī chíndeí naan íchi noo ya'a na ñoo. ⁹ Ta ndidaá ñayuu xío noo kua'an noo Jesús xí'ín ñayuu tákuei vei chí sata káyu'ú ná kua'an na:

—¡Ná natiin de'e na ve'e rey David ñañó'ó! ¡Na ká'ano kúú na vei xí'ín choon sato'o yo Ndios! Ná natiin Ndios ñañó'ó nda noo ió na noo dikó —kaá ñayuu ñoo.

¹⁰ Dá tá nī ku'u na ñoo Jerusalén, kúú nī naá nda'o ini na ñoo ñoo, ta ndátǵ'ón tá'an na:

—¿Ndá yoo kúú ṭaa káa?

¹¹ Dá nī kaa ñayuu kua'an xí'ín ná ñoo:

—Na yó'o kúú Jesús, na kúú profeta nī kaa Ndios kasaá, na nī kii ñoo Nazaret, ña nákaa chí kuendá Galilea —kaá na.

Di'a nī kuu tá nī taó Jesús ṭa díko xí'ín ṭa xiin ndéi ini ve'e ño'o ká'ano

¹² Dá tá nī ku'u Jesús yé'é ño'o ká'ano Ndios, dá nī taó ndí'i na ṭa díko xí'ín ṭa xiin kua'an ra sata vé'e. Ta nī dakuei na mesa noo ndéi ṭaa náḍon di'ón. Ta nī sata ni'ini na téi noo ndéi ṭa díko paloma. ¹³ Dá kaá na xí'ín rá:

—Di'a va kaá tuti ií Ndios: “Ve'e yu'u kúú ve'e noo kánian nataka ñayuu ka'an na xí'ín.” Tído ndo'ó kúú na ndéi kéean tátǵ'on iin kǵo ṭa kuí'íná —kaá na.

¹⁴ Dá nī kasáa na kō túu noo xí'ín na kō kuú kaka ini ve'e ño'o ká'ano ñoo. Dá nī nduva'a ñaá Jesús. ¹⁵ Tído nī xido nda'o ini ṭa duti saku'a'á xí'ín ṭa dána'a ley tá nī xini ra ndidaá ña ná'ano nī kee na, ta nī seídó'o ra ña xíta takuáchí, chí kaá xi: “Ná natiin de'e na ve'e rey David ñañó'ó.” ¹⁶ Dá nī kaa ra xí'ín Jesús:

—¿Á kō seídó'o ta'on ní ndidaá ña ká'an takuáchí káa, ña kō kánian ka'an xí?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Jaan, seídó'o va yu'u ña xíta xi. ¿Á kō óon ta'on ka'i ndó ña ká'an tuti iì Ndios? Chì di'a kaáan:

Ini yú'u takuáchí xí'ín ini yú'u taleé chíchí

nì chikáa ní ña kéká'ano ñaá xí.

¹⁷ Dá nì ñanoo ñaá Jesús. Dá nì keta na ñoo ñoo kua'an na ñoo Betania. Ta ñoo nì sa tuu na sakuáá dáá ñoo.

Di'a nì ndo'o iin taño'ó nì kee Jesús

¹⁸ Tá nì tuu noo iin ká kuu, dá nì nandió koo Jesús kua'an na ñoo Jerusalén. Dá nda'í nì kasá'á kuíko na.

¹⁹ Kúu nì xini na ñin iin taño'ó yu'ú íchì ñoo. Dá nì natuu yati na nì sa nde'é ná noo ra, tído kō ta'ón tiño'ó iin noo ra. Sava'a ndá'a óon va rá iin. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nì iin kuu ká ná o koní yo'ó kana kuu'í nooon!

Ta kúu mií hora daá vá nì ichì taño'ó ñoo. ²⁰ Tá nì xini ta xionoo xí'ín ná ña dión nì ndo'o rá, ta kúu nì naá vá iní ra, ta kaá ra:

—¿Ndiva'a kaon téi nì ichì taño'ó xaan?

²¹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Miíjan ndaa kuiti ná ka'in xí'ín ndó, tá kándéé ká'ano ini ndo Ndios, ta kō nákaní kuáchì ini ndo, dá kían o duú ña yo'ó oon ni kandéé ndó kee ndó xí'ín taño'ó yo'ó. Di'a kandéé ndó ka'an ndo di'a xí'ín yúku káa: “¿Kuxoo, ta kua'an dáketón miíon ini taño'ó!” Ta kúu dión vá koo. ²² Ta ndi ndáa mií vá ña'a ná kaka ndo noo Ndios, tá kándéé ká'ano ini ndo ná, ta kúu nì'í ndisa va ndoan.

Yó'o nì ndato'ón ta fariseo ndá yoo nì xí'o choon noo Jesús

²³ Dá tá nì nandió koo tuku Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoo, kúu nì natuu yati dao ta duti sakuá'a xí'ín dao ta sá'ano noo nákaa na dána'a na noo ñayuu. Dá nì ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndá choon né'e ní ña nákaa ní kée ní di'a? Ta, ¿nda yoo nì xí'o choon noo ní ña kée nian?

²⁴ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ná ndato'ón ta'ani yu'u ndo'ó sa'a iin ña'a. Tá nì katì'a ndó nì nandió né'e ndoan, dá kían kasto'on yu'u xí'ín ndó ndá yoo nì xí'o choon noo, dá kéei ña yo'ó. ²⁵ ¿Ndá yoo nì xí'o choon noo Juan ña sa dakódo ndúta ná ñayuu? ¿Á Ndios nì xí'oan o ta'a? —kaá na.

Dá nì kasá'á rá ndátó'ón tá'an mií rá:

—Tá ná kaa yo ña Ndios nì xí'oan, dá kaa ra xí'á: “¿Ndiva'a kō ní kándisa ndó ña nì daná'a ra, tá dáá?” ²⁶ Tído o kúu ta'on kaa yo ña ta nì xí'o ña, dá chì yu'ú yo ñayuu kuá'a yo'ó, dá chì ndidaá vá ná kándisa ña Juan nì sa kuu iin profeta.

²⁷ Dá nì kaá ra xí'ín Jesús:

—Kō ná'á ta'on ndu ndá yoo nì xí'o choon noo Juan.

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta nì yu'u o kásto'on xí'ín ndó ndá yoo nì xí'o choon noo ña kéei ndidaá ña yo'ó.

Yó'o dána'a Jesús sa'á uu de'e

²⁸ Ta viti nata'í ini ndo ña ko'in ka'in xí'ín ndó. Nì sa io iin ta, ta nì sa ndei uu de'e ra. Iin kuu, dá nì natuu yati ra noo de'e ra, ta kúu noo, dá nì kaa ra xí'ín xí: “De'e ló'o, viti kían kua'an yo'ó kechóon noo uva yu'u.” ²⁹ Dá nì kaa xí: “O kó'on ta'oin.” Tído nì ndi'i, dá nì nandikó iní xí. Dá nì kee xi kua'an xí kechóon xi. ³⁰ Dá nì natuu yati ta ñoo noo nákaa iin ká de'e ra, dá nì sa'anda ra choon noo xí ña ná ko'on xí kechóon xi. Dá nì kaa

xí xí'ín rá: “Joon, vití'ón dá ko'in, tatá”, kaá xi. Tído ko ní sa'an ta'on xi. ³¹ Ta, ¿ndi ndáa takuáchí yó'o ni kee ña kóni tatá xi, ká'án ndo'ó?

Dá ni kaa ra:

—Ta kúu de'e kúu no'ó ñoó.

Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Mí'ian ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ta kí'in ya'i sa'a ño'ó, xí'ín na ñá'a díkó míi, no'on kúu na ío cháá ka tandeé iní ndu'u tixi ndá'a Ndios o duu ndo'ó. ³² Dá chi ni kii Juan noo ndo'ó ni ñaná'a na iin íchi ndaa, tído ko ní kándisa ta'on ñaa ndó. Tído ta kí'in ya'i sa'a ño'ó xí'ín na ñá'a díkó míi ni kándisa ñaa ná. Ta va'ará ni xini ndo ni kuu dión, tído ko ní nándikó ta'on iní ndo sa'a kuachi ndo, ta ko ní sa'an ta'on ndó kándisa ndó ña ni ka'an na.

Di'a kua'an ña ni nakani Jesús sa'a ta kini kéchóon noo iin ta'a ni xiti uva

³³ Kueídó'o va'a ndó, ná ko'in dáki'in tá'an tukui dao ña'a xí'ín to'on dána'i noo ndo. Ni sa io iin ta'a, ta ni dandee ra yitó uva noño'ó rá. Ta ni chikaa ra kor-ráan. Dá ni kava'a ra noo ko'óni ndutá uva ñoó. Ta ni kava'a ra iin ve'e dikó noo kanóo ra kandaa uva ñoó. Dá ni dikó ndodó raán noo dao ka ta kéchóon. Dá ni kee ra kua'an xiká rá. ³⁴ Dá tá ni xinkoo tiempo ña ta'anda uva ñoó, dá ni sa'anda ra choon noo dao mozo ra ña ná ko'on ra noo ndéi ta kéchóon ñoó natiin ra uva, kirí kánian ni'i rá. ³⁵ Tído tá ni saa mozo ñoó, dá ni ndakuei ta kéchóon noo uva ñoó ni kani ra iin ra, ta ni sa'áni rá iin ka ra, ta iin ka ra ni chiyúu rá. ³⁶ Dá ni tanda'a ta kúu sato'o uva ñoó kua'a cháá ka mozo ra kua'an ra o duu táto'on kúu ta ni tanda'a rá ta'ándá míi no'ó ñoó. Kúu ni kendava'a tuku ta kéchóon ñoó xí'ín rá táto'on ki'o ni kee ra xí'ín ta ni sa'an míi no'ó ñoó. ³⁷ Tá ni ndi'i, dá ni

chikaa ini ta kúu sato'o uva ñoó tanda'a rá de'e ra ko'on xi, chi di'a ni ka'an rá: “Ndá ndi kuu koo va ñaño'ó rá noo xi.” ³⁸ Dá ni kee xi kua'an xi. Tído, tá ni xini ñaa ta ñoó, dá ni kasá'a rá ndátó'on kue'é ra: “Ta kaa kúu ra natiin ndidaa kúu ño'ó yó'o noo tatá xi. Kó'o ka'áni yo xí, dá ná kandoo ño'ó yó'o noo yo”, kaá ra. ³⁹ Kúu ni tiin ñaa rá, ta ni taó ñaa rá sata korrá noo kaa yitó uva ñoó. Ta kúu ñoó ni sa'áni ñaa rá. ⁴⁰ Ta, ¿ndi kían kee ta kúu sato'o uva ñoó xí'ín ta kéchóon ñoó viti, ká'án ndó? —kaá na.

⁴¹ Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Kasaa ra, ta dánaa ndi'i ra ta kini ñoó, ta ni o kú'u ini ra sa'a rá. Dá dikó ndodó ra ño'ó rá noo dao ka ta kéchóon, tá'an ra mí'ian ndaa nakí'o uva kánian ni'i sato'o uva ñoó.

⁴² Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ko óon ta'on ka'i ndó tuti ii Ndios? Chi di'a kaáan:

Tá'an yuu ni kaño'ó ta kava'a ve'e, ñoó di'a va ni kasandaá kakuu yuu tito. Dión ni kee sato'o yo Ndios xí'ín yuu yó'o,

sa'a ñoó iin ña'a ndato nda'o kían noo yo, kaáan.

⁴³ Sa'a ñoó ká'in xí'ín ndó ña ko'on Ndios dí'tá ná ña maní ni xi'o na noo ndo ña kaño'o ndó tixi ndá'a ná, ta ko'on na nakí'o naan noo dao ka ñayuu, na mí'ian ndaa ndisa kee ña kóni na. ⁴⁴ Tá ndi ndáa na ná kankao sata yuu yó'o, kuachi ndi'i na. Ta na kankao yuu yó'o sata, no'on kúu na tadí ndi'i na keean —kaá Jesús.

⁴⁵ Tá ni seídó'o ta duti saku'a ñoó xí'ín ta fariseo ñoó to'on ni dáki'in tá'an Jesús ni ka'an na, kúu ni kanda'a ini ra ña ni ka'an na sa'a míi rá. ⁴⁶ Sa'a ñoó ni ka'an rá tiin ñaa rá kadi ra ve'e kaa, tído yu'u ra ñayuu kuá'a ñoó, chi nákomí na Jesús ña kúu ná iin profeta.

**Di'a kua'an ña ni ña'á Jesús sa'a
iin taa ni kee iin víko tánda'a**

22 Dá ni ñandió koo Jesús ni ñakí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on dá-na'a na, ta kaá na:

²—Táto'on kí'o ni kee iin rey ni kee ra iin víko ká'ano noo tánda'a ñe'e ra, kí'o dión kée Ndios dándáki na ñayuu na. ³Dá ni ñanda'á rey ñoó ña kéchóon noo rá kua'an ra kuaka ra ñayuu sa ni kana ra kii noo koo víko ve'e ra. Tído ni iin na kó ní xíin ta'on saa. ⁴Dá ni xí'o ra choon noo dao ka ña kéchóon noo rá, ta ni kaa ra xí'in rá: “Kua'an ndo ka'an ndo xí'in ñayuu ñoó ña sa io nduu va ña'a kasá'an na, chí sa ni sa'ání vái toroj xí'in ndidaá kirí ndí'i ni ñanda'ái. Ta sa ni cho'o vá rí. Ta ka'an ndo xí'in ná ña ná kii na, chí sa ió va víko tánda'a”, kaá ra. Dá ni kee ña kéchóon ñoó kua'an ra. ⁵Tído kó ní kékuendá ta'on ñayuu ñoó ña ni ka'an ra xí'in ná. Dao na ni kee kua'an kuti, ta dao ka na kua'an naka'án nda'i, ⁶ta dao ka ña ni ndakuei ni kenda'á'a xí'in ña kéchóon ñoó, ta ni sa'ání ñaá ná. ⁷Tá ni ni'í tó'on rey ña dión ni kuu, kúu ni karyíi nda'o ra. Dá ni ñanda'á rá soldado ra ni sa'an ra ni sa'ání ndí'i ra ñayuu kíni ñoó, ta ni chíño'o ra ñoó na. ⁸Dá ni kaa ra xí'in dao ka ña kéchóon noo rá: “Sa ió nduu va víko viti, tído ndidaá kúu ña ni kana kii, ndá kó káni ta'an vaan kii na, ndani. ⁹Kua'an ndo noo náki'in tá'an íchi, ta kana ndó ndi ndáa mií vá ñayuu ni xini ndo ná kii na víko tánda'a yó'o”, kaá ra. ¹⁰Dá ni kee ña kéchóon ñoó kua'an ra ndidaá ní íchi. Dá ni ñakaká ra ndidaá ñayuu ni ñaki'in tá'an xí'in rá, mií ná kúu ná ñayuu kíni, o mií ná kúu ná ñayuu vá'a. Ta dión ni kee ra, dá ni chití ve'e noo ió víko tánda'a ñoó.

¹¹Dá tá ni kuu'u rey ñoó ni sa ñe'é rá ndidaá ña ni kasáa víko ñoó, kúu ni xini ra nákaa iin taa kó ndíxi dá'on ndí na

ñó'o víko tánda'a. ¹²Dá ni kaa rey ñoó xí'in rá: “Amigo, ¿ndi ni kuu ni kuu'u yó'o yó'o, ta kó ta'ón dá'on ndíxi na ñó'o víko tánda'a ndíson?” kaá ra. Ta kúu tádi óon iin taa ñoó. ¹³Dá ni kaa rey ñoó xí'in taa dánduu ña'a noo ió víko ñoó: “Ko'oni ndo sa'a taa yó'o, xí'in ndá'a rá, ta taó ndo rá sata vé'e noo in naá, chí ñoó kúu noo ndei'i ñayuu xí'in ndirá noo ná, ta kuchi tá'an no'o na”, kaá ra. ¹⁴Ta viti, kana'á ndó ña kua'á nda'o ñayuu ni kana Ndios, tído cháá vá ná ni'í ña káki na —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni ka'án
dao taa dátuu rá Jesús**

¹⁵Dá ni kee ña fariseo kua'an ra. Dá ni kasá'á rá ndátó'on kue'é ra ndí kían kee ra, dá dátuu rá Jesús, dá ya'a na noo ká'an na. ¹⁶Sa'á ñoó ni ñanda'á rá dao ka ña xionoo xí'in mií rá, xí'in ña kúu kuendá Herodes kua'an ra noo nákaa Jesús. Tá ni saa ra, dá ni kaa ra xí'in ná:

—Maestro, ná'á vá ndu'u ña kúu ní iin na ndaa, ta dána'a ndaa ní íchi Ndios. Ta kó yu'u ní ni iin tó'on ñayuu, ta kó né'e ní ñandíni ndá yoo kúu iin rá iin ñayuu, á mií ná kúu ná ña ndáya'i o kóo. ¹⁷Sa'á ñoó, ¿ndi kaá mií ní? ¿Á va'a ni kée yó chíya'i yó sa'a ñó'o yó noo ra kúu kuendá César o kóo? —kaá ra.

¹⁸Tído ni kanda'a va ini Jesús ña káto'o ra dátuu ñaá rá. Dá ni kaa ña xí'in rá:

—¡Taa uu noo vá kúu ndó! ¿Ndi'á ndúkú ndó ña ya'i noo ká'in? ¹⁹Tei tóo ndó iin di'ón, tá'an ña chíya'i ndó sa'a ñó'o ndo, dá ná kande'á —kaá na.

Dá ni xí'o tóo ra di'ón kaa ñoó noo ná. ²⁰Dá ni kaa ña xí'in rá:

—¿Ndá na'ána kían ndá'a noo di'ón yó'o? ¿Ta ndá kuu kían ndá'a noo'án yó'o?

²¹Dá ni kaa ra:

—Na'ána César kían xí'in kuu rá.

Dá ni kaá Jesús xí'in rá:

—Nakí'o ndó ña kúú ña'a César noo rá, tá dáá, ta nakí'o ndó ña kúú ña'a Ndios noo ná.

²² Tá nì seido'o ra ña dión nì ka'an na, kúú nì naá vá iní ra. Dá nì dankoo ñaa rá, dá nì nandió kuéi ra kua'an ra.

Di'a kua'an ña nì ñana'a Jesús ña miñan ndaa nataki na nì xi'i

²³ Ta míi kuu dáá ñoo nì natu yati ta'ani dao ta saduceo noo Jesús. Ta kò kándisa ta'on ra ña nataki na nì xi'i.

²⁴ Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, di'a kaá iin ley nì taa Moisés: “Tá nì xi'i iin taa, ta ni iin de'e yíi ra kò ní sá io xí'ín ñadi'i ra, dá kían kánian naki'in ñaa ñani ra tanda'a ra xí'án, dá koo iin tayíi naki'in kuu ñani ra.” ²⁵ Ta viti, nì sa ndei usa ñani ñoo yó'o. Ta kúú nì tandá'a ta kúú noo ñoo. Ta kúú nì xi'i va ra, ta kò ta'ón de'e yíi ra nì sa io xí'án. Sa'á ñoo nì tandá'a ñani ra xí'án. ²⁶ Tído nì xi'i ta'ani ta kúú uu ñoo, ta kò ní sá io tuku de'e yíi ra xí'án. Ta kí'o dión ta'ani nì ndo'o ta kúú oni. Ta kúú ndin usa ñani ñoo nì ndo'o dión xí'ín ña'a ñoo. ²⁷ Tá nì ndi'i, dá nì xi'i ta'ani míi ña'a ñoo. ²⁸ Sa'á ñoo, tá ná kasandaá kuu nataki na nì xi'i, ¿ndi kaa iin taa ñoo kakuu yíñan, chí ndin usa va ra nì sa kuu yíñan?

²⁹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kò ná'a ta'on ndó ndí kían ká'an ndo, chí kò kékuendá ta'on ndó ña ká'an tuti i Ndios, ta kò nákoní ndo choon ká'ano ió noo ndá'a ná. ³⁰ Chí tá ná kasandaá kuu nataki ñayuu nì xi'i, o kóo ka ña tanda'a ná, ta o kí'o ka na de'e na tanda'a xí, dá chí táto'on kí'o ndéi ángel induú, nda kí'o dión vá kandeí na. ³¹ Tído viti ná ko'in kasto'in xí'ín ndó ña miñan nataki na nì xi'i. ¿Á kò óon ta'on ka'i ndó to'on nì ka'an míi Ndios, chí di'a nì kaa na: ³² “Yu'u kúú Ndios noo Abraham, ta yu'u kúú Ndios noo Isaac, ta yu'u ta'ani kúú Ndios noo Jacob?” Díon

nì kaa na, dá chí kò kúú ta'on na Ndios noo na nì xi'i, di'a noo na takí vá kúú ná Ndios, chí ndidaá vá ñayuu ndéi takí noo ná.

³³ Tá nì seido'o ñayuu ñoo to'on nì ñana'a Jesús, kúú nì naá vá iní na, chí va'a nda'o nì ka'an na.

Yó'o nì ñana'a Jesús ndi kaa choon ndáya'i cháa ka nì sa'anda Ndios keeá

³⁴ Tá nì seido'o ta fariseo ña nì tuú ta saduceo xí'ín ña dána'a ra nì kee Jesús, dá nì kasá'a rá ndátó'on tá'an ra. ³⁵ Ta iin ta fariseo ñoo, tá'an ra ná'a va'a choon sa'anda ley, roón kúú ra nì ndato'on Jesús, dá korndodó ñaa rá, ta kaá ra:

³⁶ —Maestro, ¿ndi kaa iin choon ndáya'i cháa ka noo choon nì sa'anda Ndios keeá?

³⁷ Dá nì kaa Jesús:

—“Koní ndo sato'o yo Ndios xí'ín ndi-no'o ini níno ndo, xí'ín ndino'o ini míi ndó, ta xí'ín ndidaá ñaxintóni ndo.” ³⁸ Ña yó'o kúú choon kúú noo, ña ndáya'i cháa ka nì sa'anda Ndios keeá. ³⁹ Ta ña kúú uu kían sa kí'ín tá'an xí'ín ña yó'o, chí di'a kaáan: “Ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'ín ndó táto'on kí'o ndó'o ndó xí'ín míi ndó.” ⁴⁰ Ta ndi nduú choon yó'o kúú míi sa'a noo ndidaá ka choon sa'anda ley, xí'ín ña nì ka'an profeta —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña dána'a Jesús sa'a Cristo, na dákaiki ñaa

⁴¹ Ta ndíta tú'u ií vá ta fariseo. Dá nì ndato'on ñaa Jesús:

⁴² —¿Ndi kaá ndo sa'a na kúú Cristo, na dákaiki ñaa? ¿Nda tein na ve'e kakuu na?

Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Tein na ve'e rey David.

⁴³ Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a nì kaa rey David ña Cristo ñoo kúú míi sato'o na, tá dáá? Chí di'a nì kaa na nì kee Espíritu ií Ndios:

⁴⁴Di'a ni kaa sato'o yo Ndios xí'ín nā kúú sato'i:

“Kakoo yo'ó xoo kuá'a yu'u nda ná kasandaá kuu nataán ndí'ii ta xini u'u ñáá tixi sa'on.”

⁴⁵Yó'o ni ka'an mií David ña sato'o na kúú krio, sa'á ñoó, ¿ndiva'a ká'an ndo ña kii Cristo tein na ve'e rey David, tá dáá? —kaá Jesús.

⁴⁶Ta ni ko fin ta'on kándéé nandió né'e noó ni ka'an na, ta ni ko fin ka ra ní chindaa noo ndato'ón ñáá rá nda kuu dáá ñóó.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'á ña kini kée ta dána'a ley xí'ín sa'á ña kini kée ta fariseo

23 Dá ni ka'an Jesús xí'ín ñayuu ñoó, ta ni ka'an ta'ani na xí'ín ta xionoo xí'ín ná, ta kaá na:

²—Tá'an ta dána'a ley xí'ín ta fariseo ni tiin ra choon ña nakani ra ndi kóni kaa choon sa'ándá ley Moisés. ³Sa'á ñoó natiin va'a ndó ndidaá ña'a ká'an ra, ta koo ini ndo kueídó'o ndóan, ta kee ndóan. Tído o sa kée ndó tát'on k'i'o kée ra, dá chi va'ará dána'a ra ley, tído ko kée ta'on ra choon sa'ándáan. ⁴Ta kuá'a nda'o choon kuáchi sa'ándá ra noó ñayuu, ta chíkodó rá ña vee dokó ná, tído ni lú'u ko nátuu ndá'a mií rá chindeé ñáá rá xí'án. ⁵Tá kua'an ra kée ra ña va'a, ta ndúkú rá kee ra ña noo ndidaá ñayuu, dá ná koni na ña kée ra. Ta ká-va'a ná'ano ra noo ñó'o tuti ij Ndios né'e ra xionoo ra, ta kátoó ra koo nánj ndíki dá'on karkuei yú'u kotó ra. ⁶Ta kátoó ra kandeí ra noo téj kúú noó noo ndéi ta ndáya'i sásá'an ra noo ió víko. Ta ini ve'e noo ndítútú ña ñoo ra, kátoó ra kandeí ra téj ndíta mií noó. ⁷Ta kátoó ra ña ndidaá ñayuu ná ka'an ndisá'an xí'ín rá noo xionoo ra noo yá'i, ta kátoó ra ña ka'an na xí'ín rá, “Maestro, maestro.”

⁸Tído ndo'ó, ná dá'a ni konó ndó chinaní ná ndo'ó maestro, dá chi iin tó'ón

vá kúú maestro ndo, ta noón kúú Cristo, ta sav'a ñani oon va kúú ndidaá ndó.

⁹Ta o sa ká'an ndo tatá xí'ín ni iin ñayuu, chi iin tó'ón dinj vá kúú tatá ndo, ta noón kúú na ió nda induú. ¹⁰Ta ná dá'a ni konó ndó ka'an na sato'o xí'ín ndó, dá chi iin tó'ón dinj vá kúú sato'o ndo, ta noón kúú Cristo. ¹¹Ta na kúú noó noo ndo, noón kúú na kánian koni kuáchi di'a noo ndo. ¹²Dá chi na chindaya'i mií, noón di'a kúú na kandoo nóo. Ta na kénóo mií, noón di'a kúú na kandaya'i kee Ndios.

¹³Tído, jnda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! jNdo'ó kúú taq uú noo! Dá chi sadí ndo noó ñayuu ndu'u na tixi ndá'a Ndios, ta ni ko ndúkú mií ndó ña ndu'u ndó, di'a kétéin ndó noó na kónj ndu'u tixi ndá'a ná. ¹⁴jNda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! jNdo'ó kúú taq uú noo! Dá chi koku'u ndó ve'e na kuáan kí'in kuí'íná ndó ña né'e va'a na. Ta sa'á ña kónj ndo ña chindaya'i ñayuu ndo'ó, sa'á ñoó na'á nda'o xí'ka ta'i ndo. Ta sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoó ndo'o naní cháá ka níno ndo. ¹⁵jNda'í kúú ví ndo'ó, ta dána'a ley, xí'ín ndo'ó, ta fariseo! jNdo'ó kúú taq uú noo! Dá chi kua'an ndo iin ka xoo taño'o, ta xionoo ndó iin ní kúú xí'án, dá kandeé ndó kandísa iin ñayuu to'on k'i'o kándísa mií ndó. Tá ni kandeé ndó xí'ín ná, dá ndée ñáá ndó uú cháá ka ví ndée de'e indaya o duú mií ndó.

¹⁶jNda'í kúú ví ndó, chi tiin ndaa ndo ñayuu va'ará ko túu noo ndo! Chi kaá ndo ña tá ná nachina'á ná ve'e ño'o ká'ano yó, dá kían ko xínño'ó ná kee na noó ni ka'an na. Tído tá ná nachina'á ná oro ñó'o ve'e ño'o, dá kían kánian dáxinkoo na noó ni ka'an na, kaá ndo'ó. ¹⁷jTa xixi, ta ko túu noo kúú ndó! ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ndáya'i cháá ka ve'e ño'o ñoó o duú oro ñó'o inían, dá chi mií ve'e ño'o kédaá xí'ín oro, sa'á ñoó kían ña ij? ¹⁸Ta kaá ta'ani ndó ña tá ná nachi-

na'á ná noo náa noo dóko ná ña'a noo Ndios, dá kían ko xínñó'ó ná kee na noo ni ka'an na. Tído tá ná nachina'á ná ña ni doko ná, dá kían kánian dáxinkoo na noo ni ka'an na, kaá ndo. ¹⁹ ;Tá xixi, tá ko túu noo kúu ndó! ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ndáya'i cháá ka noo náa ñoó o duú ña'a ni doko ná, dá chi noo náa kían kédaá xí'ín ña ni doko ná, dá chi noo náa kían kédaá xí'ín ña ni doko ná, dá chi noo náa kían ña i? ²⁰ Dá chi na náchina'á noo náa, noon kúu na náchina'á mián xí'ín ndidaá ña'a ni doko ná kándodó nooán. ²¹ Ta dión ní, na náchina'á ve'e ño'o, náchina'á ná mián, ta nda Ndios náchina'á ná, chi mií ná kúu na ió ñoó. ²² Ta na náchina'á induú, noon kúu na náchina'á noo téi noo ió Ndios dándáki na, ta náchina'á ta'ani na na ió noo téi ñoó.

²³ ;Nda'í kúu ví ndo'ó, tá dána'a ley, xí'ín ndo'ó, tá fariseo! ;Ndo'ó kúu ta u u noo! Chi xí'o ndó noo Ndios uxí ndu'ú mjno noo iin iin ciento ndu'ú ña kána noñó'o ndo, ta dión ta'ani kée ndó xí'ín yukú anís xí'ín yukú comino viti, tído dánkoo xoo ndó ña kee ndó choon ndáya'i cháá ka sa'ándá ley, dá chi ko kée ndó ña ndaa, ta ko kú'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu, ta ko kándéé ini ndo Ndios. Ña yó'o kían kánian kee ndó, tído ná dá'a ni dánkoo xoo ndó ña doko ndo ña'a noo Ndios. ²⁴ ;Tá ndáka ñayuu kúu ndó, tído ko túu ta'on noo ndo! Chi ndí'i ini ndo dáxixi ndó takuíí, dá ná o yá'a tikaon ini ra, tído ni kuendá ko xí'o ndó kokó ndó camello nákaa ini takuíí xí'i ndó.

²⁵ ;Nda'í kúu ví ndo'ó, tá dána'a ley, xí'ín ndo'ó, tá fariseo! ;Ndo'ó kúu ta u u noo! Chi nákata ndó sava'a sata óon va vaso, xí'ín sata ko'o, tído kándoo yakó vá iniañ. Dión ta'ani kée ndó xí'ín mií ndó, dá chi kúu ndó ñayuu kuí'íná, xí'ín ñayuu maña. ²⁶ ;Ndo'ó kúu tá fariseo ko túu noo! Dinñó'ó ka nduvii ndó ini vaso xí'ín ini ko'o, dá kían kandoo vii ta'ani sataán.

²⁷ ;Nda'í kúu ví ndo'ó, tá dána'a ley, xí'ín ndo'ó, tá fariseo xaan! ;Ndo'ó kúu ta u u noo! Chi kúu ndó táto'on náon ndii, ña luu ni nake'i kuxí. Luu ná'a sataán, tído ndino'o lásá ndii xí'ín koño tei'í ñó'o iniañ. ²⁸ Dión ta'ani ndó'o ndo'ó, dá chi mián ndaa kée ndó mií ndó ña kúu ndó ñayuu ndaa noo ñayuu, tído kómí ndó iin níto tó'on, iin níto káto kee ña kini.

²⁹ ;Nda'í kúu ví ndo'ó, tá dána'a ley, xí'ín ndo'ó, tá fariseo xaan! ;Ndo'ó kúu ta u u noo! Chi káva'a ndó náon saá kaño'o lásá profeta ni sa ndei sa na'á, ta ndúvii ndó noo ñó'o lásá na ni sa kuu ta ndaa, ³⁰ ta kaá ndo ká'an ndo: "Tá ni sa ndei yó tiempo ni sa ndei na yatá ve'e yó, o kí'ín tá'an ta'on yó xí'ín ná katí yó ni na ni sa kuu profeta, ní kúu", kaá ndo. ³¹ Ta sa'á ña kaá ndo dión, mií vá ndó xí'o kuendá sa'a mií ndó ña kúu ndó de'e na ni sa'ání profeta. ³² Sa'á noo ndo'ó kúu ra dáxinkoo choon ni kee na yatá ve'e ndó xí'ín profeta.

³³ ;Koo vá kúu ndo'ó, na ndéi tiempo viti, chi de'e rí kúu ndó! ;Ndi koo káki ndó, dá o kó'on ndo ndo'o níto ndo indayá, ká'an ndó?

³⁴ ;Viti, dá ko'in tanda'í dao ka profeta, xí'ín tá ndichí, xí'ín tá dána'a noo ndo. Tído ndakuei ndó ka'ání ndó dao na, ta dao ka na chirkuei ndó ndika cruz, ta dao ka na kani ndó ini ve'e noo ndítutí ndó. Ta ñoo yó'o, ñoo káa karkuei ñaá ndó kanoo ndó kendava'a ndó xí'ín ná. ³⁵ Dión, dá kandio ndó sa'á ni ndidaá na ni sa ndita ndaa xí'ín Ndios, na ni sa'ání na ve'e ndó, nda Abel, xí'ín ndidaá ka ta ndaa ni sa ndei nda tiempo ni sa io Zacarías, de'e Berequías. Ta yó'o kúu ra ni sa'ání na ve'e ndó yé'é ño'o noo kúu noo náa noo dóko tá dutí ña'a noo Ndios. ³⁶ Ta ná ka'an ndaa xí'ín ndó ña ndidaá ñayuu ndéi tiempo viti ndo'o níto ná sa'a ndidaá ña kini yó'o.

**Di'a ni kuu tá ni ndei'i
Jesús sa'a ñoo Jerusalén**

³⁷ Na ñoo Jerusalén, na ñoo Jerusalén, ndo'ó kúu na sa'áni profeta, ta chíyúu ndó ná tándá'á Ndios vei kast'on xí'ín ndó! ¡Ndidaá ví ta'ándá ni ka'an yu'u ña kían nditúú ndo'ó tát'on k'i'o kée iin tiñoó ndítúú rí de'e kuálí rí nátaán va'a rí tii ndixi rí! Tído ko ní xí'ín ta'on ndo'ó. ³⁸ Sa'a ñoo kandoo í ve'e ndó viti, ³⁹ dá chí ká'ín xí'ín ndó ña o koni ka ndo'ó yu'u nda rá ná kasandaá kuú kaa ndo, "Na ká'ano kúu na vei xí'ín choon Ndios, na kúu sato'yo" —kaá Jesús.

**Kást'on Jesús ndí kían koo, dá
naá ve'e ño'o ká'ano**

24 Dá ni keta Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoo kua'an na. Dá ni natuu yati taa xionoo xí'ín ná. Dá ni daná'a ndá'a rá ve'e ño'o ká'ano, ña ñóhí nda'o ndaa yuu ni kava'an. ² Dá ni kaa Jesús xí'ín rá: —¿Á ñóhí nda'o kaa ve'e ño'o ká'ano kaa, xiní ndo? Mífan ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña ni iin tó'ón yuu kaa o kándoo kandodó tá'an, chí koon ndi'i vaan —kaá na.

**Kást'on Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín
ná ndí kían koo, dá naá ñayuu yó'o**

³ Dá ni sa koo Jesús diní yúku naní Olivos. Dá ni natuu yati taa xionoo xí'ín ná. Dá ni ndato'ón xoo ñaá rá, ta kaá ra:

—Kast'on ní xí'ín ndu'u, ¿nda oon koo dión, ta ndí kían koo tá nandió koo tuku ní kii ní ñayuu yó'o? Ta, ¿ndí kían koo tá sa kua'an kasandaá kuú noo ndí'i?

⁴ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó, dá ná o danda'í ñaá ni iin tó'ón ñayuu, ⁵ dá chí kuá'a nda'o taa kasaa, ta kechóon ra kuú yú'u, ta kaa ra: "Yu'u kúu Cristo, na dáka'í ñaá", ta kandeé rá danda'í ra kuá'a nda'o ñayuu. ⁶ Tá ni kandaá ini ndo ña sa'áni

tá'an iin ñoo xí'ín iin ka ñoo, ta ni ni'i tó'on ndó ña naá tá'an dao ka ñoo ñó'o xí'ín, tído ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chí k'i'o dión káni vaan koo, tído ko ñá'a ta'on kasandaá kuú noo ndí'i.

⁷ Chí ndakuei dao nación naá tá'an xí'ín dao ka nación, ta naá tá'an ta né'e choon ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. Ta yó'o rá yó'o va kasá'a koo tama, ta yó'o rá yó'o ta'ani kasá'a ni'i nda'o taa. ⁸ Tá ni kasá'a kúu dión, dá kían kana'á ndó ña sa ni kasá'a vá tandó'ó ndo'o ñayuu ndéi ñayuu yó'o.

⁹ Ta naki'o na ndo'ó noo ndá'a ta né'e choon, dá kendava'a ra xí'ín ndó, ta ka'áni rá ndo'ó. Ta koni u'u ndidaá ñayuu ndo'ó sa'a ña kúu ndó kuendá yu'u. ¹⁰ Ta kuá'a nda'o ñayuu dánkoo ña kándisa na yu'u tiempo daá ñóó, ta kasá'a ná dikó tá'an na noo taa né'e choon, ta koni u'u tá'an mií ná. ¹¹ Ta kuá'a nda'o profeta to'ón ndakuei, ta kandeé rá danda'í ra kuá'a nda'o ñayuu. ¹² Ta sa'a ña ni ndukini cháa ka ñayuu, sa'a ñoo o kú'u ka ini sátá'an na sa'a ná, ta o kóni ka na Ndios. ¹³ Tído ndidaá na ni xi'o ndeé ini ni sa ndita ndaa xí'ín nda noo ndí'i kuií, noón kúu na ni'í ña káki na. ¹⁴ Ta mífan dána'a na kúu ñayuu t'o'on va'a na ká'an sa'a ndí koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios iin ní kúu ñayuu yó'o, dá kían kueidó'o ñayuu ndéi ndidaá tá'an ñoo sa'a ña, nda daá ví, dá kasandaá kuú noo ndí'i.

¹⁵ Tá ni xini ndo ña ío ña kini, ña dáyakoo noo kúu noo íi ini ve'e ño'o ká'ano yo, tá'an ña ni ka'an profeta Daniel sa'a —ndo'ó, na ká'i to'ón yó'o, nata'í ini ndo sa'an, dá kandaá ini ndo—, ¹⁶ dá kían ndidaá na ndéi chí Judea ná kuino kii ná ko'on na diní yúku. ¹⁷ Ta na kándodó diní ve'e kuú daá ñóó, ko kánian ndu'u na ve'e na naki'in na ña'a na kane'e na ko'on na. ¹⁸ Dá ri na ñó'o yúku, ko kánian nandió kuéi na no'o na naki'in na kotó na. ¹⁹ Tído nda'í kúu ví na ñá'a

ñó'o de'e. Ta nda'í kúu ta'ani ví nā ndéi taleé chíhí kuṽ dáá ñóó.²⁰ Kaka ndo ña maní noṽ Ndios, dá ná dá'a ni ndo'o ndó dión tein yoṽ vixi, ni tein kuṽ nání'i ndée yo.

²¹ 'Chí kuṽ dáá ñóó kakuu iin kuṽ noṽ ndo'o naní nío ñayuu. Chí nda nī kasá'á vá sa'a ñayuu, ta nda viti ko óon ndo'o ñayuu táto'on kī'o ndo'o na tein kuṽ dáá ñóó. Ta ni iin kuṽ o koo ka dión.²² Tído tá ko ní chítuu Ndios tandó'ó veí koo tein kuṽ dáá ñóó, dá kīan ndi'i va ñayuu ñóó naá. Tído sa'á ña kú'u ini Ndios sa'á ñayuu nī kaxi mīf ná, sa'á ñoṽ chituu na tandó'ó koo tein kuṽ dáá ñóó.

²³ 'Sa'á ñoṽ tá kaa dao ñayuu xí'ín ndó: "Kande'é ndó, yó'o nákaa Cristo, nā dáka'í ñaá", o tá kaa nā xí'ín ndó "Kande'é ndó, chí kaa nákaa nā", ná dá'a ni kandísa ndó.²⁴ Chí ndakuei dao ta ta to'ón, ta kaa ra ña mīf rá kúu Cristo. Ta ndakuei ta'ani profeta to'ón. Ta kee ra ña ndato, xí'ín ña ná'ano, ta kī'o dión kee ra, dá kande'é rá danda'í ra ñayuu, ta kúu nda ñayuu nī kaxi mīf Ndios ndukú rá danda'í ra.²⁵ Sa nī datí'ai ndo'ó tá ko ñá'a koo dión.²⁶ Sa'á ñoṽ tá kaa nā xí'ín ndó: "Kua'án ndo kande'é ndó, chí nákaa nā kúu Cristo noṽ kúu yukú íhí kaa", ná dá'a ni ko'on ndo. Ta tá kaa nā xí'ín ndó: "Ini ve'e kaa nákaa nā", ná dá'a ni kandía ndó noṽ ka'an nā.²⁷ Dá chí tá-to'on kī'o xini ndo sá nduta noṽ xíno ndindii, ta kasandaá naye'e nda noṽ nī keta ña, kī'o dión koo tá nandió koo nā nī nduu ta ñayuu yó'o kasaa nā.²⁸ Dá chí ndeí kúu mīf vá noṽ kandu'u ndii, ñoṽ nditútí tiyokó ñó'ó.

Nandió koo ndisa Jesús ñayuu yó'o

²⁹ 'Ta mīf hora nī ndi'i nī sa io ndidaá kúu tandó'ó tein kuṽ dáá ñóó, dá nákuuñ naá noṽ ndindii, ta ni yoṽ ka o tóon. Dá kuei tiñoṽ ñó'o ndá induú kaa, ta kidi ni'ini ndidaá ña'a ná'ano ñó'o induú.³⁰ Dá koo ña ndato chí induú, ña

ná'a ña sa veí nā nī nduu ta ñayuu yó'o. Ta nda'í nda'o kuaki ñayuu ndéi iin rá iin ñoo ñó'o ñayuu yó'o, chí koni nā ña veí nā nī nduu ta ñayuu yó'o tein viko, ta ndato naye'e ndaa noṽ kii na xí'ín ndidaá choon kómí ná.³¹ Ta ka'anda nā choon noṽ ángel veí xí'ín ná xí'ín tachi trompeta, dá ko'on nā nditútí ná ndidaá kúu ñayuu nī kaxi mīf ná ndéi ndin komi xoo tachi, dá náta'an nā ndidaá tá'an xoo nditútí ñaá ná.

³² 'Kane'e ndó kuendá táto'on kī'o kée taño'ó. Tá nī nduyita noṽ ra, ta veí nóma yúta kuálí ra, kúu sa ná'á vá yó ña sa nī kuyati yoṽ koon dai.³³ Ta dión ta'ani, tá nī xini ndo kúu ndidaá tandó'ó yó'o, dá kīan kana'á ndó ña sa nī kuyati kuṽ nandió kooi kasaaí.

³⁴ 'Miñan ndaa kuiti ká'ín xí'ín ndó ña o kuú ta'on ñayuu ndéi tiempo daá nda ná koo ndidaá ña yó'o.³⁵ Induú kaa xí'ín noño'o yó'o naá váán, tído to'on ká'ín, o yá'a ta'an vaan.

³⁶ 'Tído ko iin ta'on ná'á ndá kuṽ kakian o ndá hora kooan, ta ni ángel ndéi induú ko ná'á. Sava'a iin to'ón dini mīf vá tatá Ndios kúu nā ná'á.

³⁷ 'Ta táto'on kī'o nī sa kee ñayuu tiempo Noé, kī'o dión ta'ani kee na kuṽ nandió koo tuku nā nī nduu ta ñayuu yó'o kasaa nā.³⁸ Dá chí tá ko ñá'a kasá'á koon dai déen, ndéi ñayuu sásá'an na, ta ndéi na xí'i na, ta ndéi na tánda'a ná, ta ndéi na dárnda'a ná de'e na nda rá nī kasandaá kuṽ nī ndu'u Noé ini barco.³⁹ Ta ko ní xí'o ta'on ñayuu ñoṽ kuendá nda nī kasá'á dai déen koon ra. Ta kúu ni xí'i ndi'i va na nī kee rá. Ta dión ta'ani koo tá ná nandió koo tuku nā nī nduu ta ñayuu yó'o kasaa nā.

⁴⁰ 'Tein kuṽ dáá ñóó kaño'o uu ta kechóon ra yukú. Iin ra naki'in Ndios kane'e na ko'on nā, ta iin ka ra kandoo.

⁴¹ 'Ta tein kuṽ dáá ñóó ta'ani kaño'o uu nā ñá'a ndiko na. Iin na naki'in Ndios kane'e na ko'on nā, ta iin ka nā kan-

doo. ⁴² Sa'á ñoó kaño'o ini ndo, chi ko ná'á ta'on ndó ndá oon nandió koo tuku sato'o ndo kasaa na.

⁴³ Ta kana'á ndó ña tá ná kandaá ini sato'o ve'e ndá hora kasaa ta ku'i'íná ve'e ra, dá kían kandeí nduu ra kanda raán, ta o kónó ta'on ra ku'u ta ku'i'íná ki'in ku'i'íná rá ña'a ño'lo ve'e ra. ⁴⁴ Sa'á ñoó kandeí nduu ta'ani mií ndó, chi mií hora ko ndáti va ndó, dá nandió koo na ni nduu taá ñayuu yó'o kasaa na.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin ta kéchóon va'a xí'ín iin ta ko kéchóon va'a

⁴⁵ ¿Ndá yoo kúu iin ta kéchóon ndaa, iin taá ndísá'ano, ká'án ndó? Roón kúu ra chikani na kúu sato'o ra ka'anda ra choon noo dao ka ta kéchóon ve'e na, dá ki'o ra ña'a kasá'an dao ka ta kéchóon ñoó. ⁴⁶ Ndiká'án ví ta kéchóon ñoó tá ná ndusaa sato'o ra natiin ñaá ná kée ra choon ni ta'anda noo rá. ⁴⁷ Mií'án ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ki'o sato'o ra choon ká'ano cháá ka noo rá ña dándáki ra ndidaá ña va'a ió noo ná. ⁴⁸ Tído tá ná kakuu ra iin ta kéchóon kini, dá kían nakani ini ra ña yó'o: “Kueé vá ndusaa sato'í”, ⁴⁹ ta kasá'á rá kani ra ta kéchóon dáó xí'ín rá, ta kasá'á rá kasá'an ra, ta kasá'á rá ko'o ra xí'ín ta xí'í, ⁵⁰ ta kúu ndusaa sato'o ta kéchóon ñoó mií kuu ko ndáti ra, ta mií hora ko ná'á rá. ⁵¹ Ta kúu dándó'o naní na nío rá, ta chikaa ñaá ná noo ño'lo ñayuu uu noo, ta ñoó kuaki ra xí'ín ndirá noo rá, ta ñoó kuchi tá'an no'lo ra.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a uxí tadi'í táki

25 Tátō'on ni ndo'o uxí takuáchí di'í táki, ki'o dión koo tá kasaa Ndios dándáki na ñayuu na. Iin rá iin takuáchí di'í ñoó ni ki'in candil xí, dá ni kee xi kua'an xi natiin xi ta kúu tonō. ² Ta o'on takuáchí di'í ñoó kúu ta kaon ini, ta o'on ka xi ñoó kúu takuáchí di'í

oon nda'lo ini. ³ Takuáchí di'í oon ini ñoó ni ki'in xi candil xí né'e xi kua'an xi, tído ko ní kí'in xi cháá ka sití kane'e xi ko'on xi. ⁴ Tído takuáchí di'í kaon ini ñoó ni ketí'a xi ni dakútí xí tindo'o xí xí'ín sití né'e xi kua'an xi xí'ín candil xí. ⁵ Ta sa'á ña ni kuee tonō ñoó, sa'á ñoó ni kasaa ña ma'ánó noo xí, ta kúu ni naá ini xi ni kidí xi. ⁶ Ta ni kudao ñoó, dá ni kayu'ú iin taá: “Sa veí va tonō. Ndakueí ndó natiin ndó ra.” ⁷ Dá ni ndakueí ndidaá takuáchí di'í táki ñoó, dá ni kenduu xi candil xí. ⁸ Dá ni kaa takuáchí di'í oon ini ñoó xí'ín ra kaon ini: “Tei ndó cháá sití nani'í ndú, dá chi sa kua'an nda'lo ño'lo candil ndu'u”, kaá xi. ⁹ Dá ni kaa takuáchí di'í kaon ini ñoó: “Oon ni ví o keta ta'on sití ndu tá ná kechóon ndi'i yó ra. Sa'á ñoó va'a kaan kua'an ndo kuiin ndó ra noo na díko rá kechóon ndó”, kaá xi. ¹⁰ Tído xí'án nani kua'an takuáchí di'í oon ini ñoó kuiin xi sití, kúu ni kasaa vá tonō ñoó. Dá ni ku'u takuáchí di'í ndéi nduu ñoó xí'ín tonō ini ve'e noo ió víko. Dá ni sadi na yé'é. ¹¹ Ni ndi'i, dá ni ndisaa dao ka takuáchí di'í ñoó, dá kaá xi: “Tatá, tatá, konó ní yé'é ná ku'u ndu víko.” ¹² Dá ni kaa tonō ñoó xí'ín xi: “Mií'án ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ko ná'á ta'on yu'u ndá yoo kúu ndo'ó”, ni kaa ra. ¹³ Sa'á ñoó kaño'o ini ndo, dá chi ko ná'á ta'on ndó ndá kuu o ndá hora nandió koo na ni nduu taá ñayuu yó'o kasaa na —kaa Jesús.

Yó'o dána'a Jesús sa'a iin ta ni xi'lo di'ón noo ta kéchóon noo rá

¹⁴ Dá ni kaa ta'ani na:

—Tátō'on ki'o dándáki Ndios ñayuu na kían tátō'on ni kee iin taá ni kana kua'an xíká. Tído tá ko ña'a ko'on ra, dá ni kana ra taá kéchóon noo rá. Dá ni xi'lo ra di'ón noo rá, dá ná naka'án nda'í ra xí'án. ¹⁵ Ta noo iin ra ni xi'lo ra o'on di'ón ndáya'i, ta noo iin ka ra ni xi'lo ra uuan, ta noo iin ka ra ni xi'lo ra iian. Dá

chí tátò'on kị'ò kaon va ra nị nị'í ráan. Ndi'í, dá nị kee ra kua'an xíká rá. ¹⁶ Dá nị kee ẵa nị nị'í o'on dị'ón ñóó kua'an ẵa naka'án nda'í ráan. Ta nị kandeé rá nị nanóo o'on kạ dị'ón sataán. ¹⁷ Ta dión ta'ani nị kee ẵa nị nị'í uụ dị'ón ñóó. Nị kandeé rá nị nanóo uụ kạ dị'ón sataán. ¹⁸ Tído ẵa nị nị'í iin tó'ón dị'ón ñóó, roón kúú rá nị sa'an nị kaan iin yáí ñonó'o, ta ñóó nị chikáa de'é rá dị'ón sato'o rá.

¹⁹ "Tá nị ya'a kua'á nda'o tiempo, dá nị ndisáa sato'o ẵa kéchóon ñóó. Dá nị kana ñáá rá, dá nị ndekuendá rá xí'ín iin rá iin ra. ²⁰ Dá nị kasáa dinñó'ó ẵa nị nị'í o'on dị'ón ñóó. Ta kúú né'le ra o'on kạ dị'ón, ta kaá rá: "Tatá, nị xị'ò ní o'on dị'ón ñóó. Ta yó'o íoan xí'ín o'on kạ dị'ón nị nị'í sataán", kaá rá. ²¹ Dá nị kaa sato'o rá xí'ín rá: "Va'a nda'o nị keeón. Yo'ó kúú iin ẵa kéchóon va'a, iin rá kéchóon ndaa. Iin ẵa ndaa nị sạ kuu yo'ó ñoó choon ló'ò nị xị'oi ñoón, ta viti ko'ín kị'oi iin choon ndáya'í cháá kạ ñoón. Kua'án ku'u koo dijon xí'ín sato'on viti", kaá rá.

²² "Dá nị kasáa ta'ani ẵa nị nị'í uụ dị'ón ñóó, dá nị kaa rá: "Tatá, uụ dị'ón nị xị'ò ní ñóó. Ta yó'o íoan xí'ín uụ kạ dị'ón nị nị'í sataán", kaá rá. ²³ Dá nị kaa sato'o rá: "Va'a nda'o nị keeón. Yo'ó kúú iin ẵa kéchóon va'a, iin rá kéchóon ndaa. Iin ẵa ndaa nị sạ kuu yo'ó ñoó choon ló'ò nị xị'oi ñoón, ta viti ko'ín kị'oi iin choon ndáya'í cháá kạ ñoón. Kua'án ku'u koo dijon xí'ín sato'on viti", kaá rá.

²⁴ "Tído tá nị kasáa ta'ani ẵa nị nị'í iin dị'ón ñóó, dá nị kaa rá: "Tatá, ná'í ña kúú ní iin taa tondó, ta dákée ní ñoó kọ ní xítí ní, ta dátaká ní ña'a ñoó kọ ní satá ní nonián. ²⁵ Sa'á ñoó nị yu'í, ta nị sa'in nị chide'í dị'ón ní tixi ñó'ò. Jó'on, yó'o íó ña kúú dị'ón ní", nị kaa rá. ²⁶ Dá nị kaa sato'o rá xí'ín rá: "Yo'ó kúú iin ẵa kéchóon kini, iin ẵa kéchóon dúsá. Sạ ná'á vá yo'ó ña kúú yu'u ẵa tondó, ña dákéei ñoó kọ ní xítii, ta dátaká

yu'u ña'a ñoó kọ ní satáí nonián. ²⁷ Sa'á ñóó, ñdiva'a kọ ní sá'on chikaon dị'ón yu'u banco, dá ná koo cháá sataán nani ndusaai?", kaá rá.

²⁸ "Dá nị kaa rá xí'ín dao kạ rá: "Kuio ndaa ndo dị'ón né'le ẵa xaán, ta kị'ò ndoan ñoó rá kómí uxí dị'ón xaán. ²⁹ Dá chí nạ sạ íó ña'a ñoó, ñoón kúú nạ nị'í cháá kạan. Ta nạ kọó ña'a ñoó, dị'a dítá ná lú'u ña kómí ná. ³⁰ Ta chikaa ndo ẵa kọ chóon xaán ñoó íin naá sata vé'le. Káa kúú ñoó kuaki ra xí'ín ndirá ñoó rá, ta kuchi tá'an ño'o ra."

Di'a koo tá ná kasaa Jesús keyíko nạ sa'a nạ ndéi ñayúú yó'o

³¹ "Tá ná nandió kọo tuku nạ nị nduu ẵa ñayúú yó'o kasaa nạ, ndato naye'e ndaa kii na xí'ín ndidaá ángel kéchóon ñoó ná, dá kakoo na ñoó téi ndato naye'e ñoó dándáki na, ³² dá nakuíta ñayuu ndéi ndidaá tá'an ñoo ñoó ná, dá kasá'á ná taó xóo na iin rá iin ñayuu ñóó tátò'on kée ẵa taó xóo ra léko tein kítí. ³³ Ta ná chikata na kirí kúú léko xoo kuá'a nạ, ta xoo íti nạ ná chikata na kirí kúú kítí. ³⁴ Dá kaa nạ kúú rey ñóó xí'ín nạ ndíta xoo kuá'a na: "Nakí'í ndo'ó, nạ nị kemáni tatáí, chí ndo'ó kúú nạ nị nị'í tá'í kandeí ndó ñoó dándáki yu'u, ña kían sạ daá íó nduu kandeí ndó ndạ mí'í sa'a ñayúú. ³⁵ Dá chí tá nị kuikoi, ta nị xị'ò ndó ña'a nị sasá'in; tá nị ichi ini, ta nị xị'ò ndó takuí'í nị xí'ii; tá nị xionoo nda'áví, ta nị nakuaka va'a ndó yu'u nị sạ ioi ve'le ndó; ³⁶ tá nị sạ kaa vichíí, dá nị xị'ò ndó dá'on nị sạ ndixii; tá nị sạ kú'í nị sạ ndo nị xito ni'ini ndó yu'u; tá nị sạ káai ve'le kaa, dá nị sạ ta'ani ndó nị ka'an ni'ini ndó ñoó nákaai", kaa rey ñóó. ³⁷ Dá kaa nạ kúú ñayuu ndaa ñóó xí'ín ná: "Tatá, ñnda oon nị xini ndu mí'í ní ña kuiko ní, dá nị xị'ò ndu ña'a nị sasá'an ní? Ta, ñnda oon nị xini ndu mí'í ní ña íchí ini ní, dá nị xị'ò ndu takuí'í nị xí'í ní? ³⁸ Ta, ñnda oon nị xini ndu mí'í ní ña xionoo nda'í ní, dá nị

nākuaka va'a ndu mií ní? Ta, ¿ndā oon ni xini ndu mií ní kaa vichí ní, dá ni xí'o ndu dá'on ni sa ndixi ní? ³⁹ Ta, ¿ndā oon ni xini ndu ña sa kú'u mií ní o ni sa káa ní ve'e kaa, dá ni saa ndu ni xito ni'ini ndu mií ní?" kaa na. ⁴⁰ Dá kaá rey ñoo xí'ín ná: "Mifan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sa'á ña ni kee ndó dión xí'ín na kúu ñani, na kuáli cháa ka yó'o, sa'á ñoo kéei kuenda ña mií yu'u ni kee ndó dión xí'ín."

⁴¹ Dá kaa na xí'ín na ndíta xoo íti na ñoo: "Kuxoo ndó nōi, ndo'ó na kúu ñayuu kini. Kua'án ndō kaño'o ndó tein ño'ó ita, ña ni kū o ndá'o, nō sa daá ió nduu kakaa ña u'u xí'ín ndidaá ña kini kéchóon noqán. ⁴² Dá chi sa kuikoi, ta ko ní xí'o ta'on ndó ña'a kasá'in; ni sa íchi ini, ta ko ní xí'o ta'on ndó takuií ko'i; ⁴³ ni xionoo nda'áví, ta ko ní nákuaka va'a ndó yu'u, ni sa kaa vichí, ta ko ní xí'o ta'on ndó dá'on kandixii, ni sa kú'i, ta ni sa káa ve'e kaa, ta ko ní saa ta'on ndó koto ni'ini ndó yu'u", kaa na. ⁴⁴ Dá kaa na ndíta xoo íti na: "Tatá, ¿ndā oon ni xini ndu'u mií ní ña ni kuiko ní, ña ni ichi ini ní, ña ni xionoo nda'í ní, ña sa kaa vichí ní, ña sa kú'u ní, ña sa káa ní ve'e kaa, ta ko ní saa ndu koto ni'ini ndu mií ní?" kaa na. ⁴⁵ Dá kaa rey ñoo xí'ín ná: "Mifan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña sa'á ña ko ní kée ndó dión xí'ín na kúu ñani, na kuáli cháa ka yó'o, sa'á ñoo kéei kuenda ña nda yu'u ko ní ku'u ini ndo sa'a", kaa na xí'ín ná. ⁴⁶ Sa'á ñoo ndidaá ñayuu kini ñoo ko'on ndo'ó ní ndidaá tá'an kū, ta ndidaá ñayuu ndaa ñoo ni'í ña kataki chíchí ná.

Yó'o ni ndató'on kue'é ta né'e choon ndi kee ra, dá tiin ra Jesús

26 Tá ni ndi'i ni ka'an Jesús ndidaá to'on yó'o, dá ni kaa na xí'ín ta xionoo xí'ín ná:

²—Sa ná'á vá ndó ña kámani ū ka kū, dá koo víko pascua, dá naki'o ra na ni nduu ta ñayuu yó'o noq ndá'a ta

xini u'u ñaá, dá chirkaa ñaá rá ndika cruz —kaá na.

³ Daá ñoo ni nataka ndidaá ta duti saku'a xí'ín ta dána'a ley xí'ín ta sá'ano ñoo ñoo yé'é ve'e ta duti kúu noq naní Caifás. ⁴ Ta ñoo ni ndató'on mañá ra ndi koo kee ra, dá tiin ndakána ra Jesús, dá ka'ání ñaá rá, ⁵ ta kaá ra:

—Ná dá'a ni tiin yó ra tein víko, dá chi ndakuei ñayuu nakuina vaq na ki'in na sa'a rá.

Di'a ni kuu tá ni kuei iin ñá'a ndutá támi sá'an diní Jesús

⁶ Tá nákaa Jesús ñoo Betania noq kúu ve'e Simón, tá'an ra ni sa ndo'o kue'e té'i, ⁷ dá ni kasáa iin ñá'a noq nákaa na ñoo, ta né'an iin tindo'o ni kava'a xí'ín yū díon naní alabastro. Ta ni chitíán ño'ó ndutá támi sá'an, ta ndutá ya'i nda'o kúu rá. Ta kúu ni kuei ndi'an ra diní Jesús noq ió na mesa. ⁸ Tá ni xini ta xionoo xí'ín ná ña ni kee ñá'a ñoo dión, kúu ni xido nda'o ini ra, dá ni kaa ra:

—¿Ndiva'a ni danaá óon ñá'a kaa ndutá támi sá'an kaa? ⁹ Ta va'a ka ví ní dikó yó ra, chi ndutá ya'i nda'o kúu rá, ta kandoo di'ón ñoo chindeé yó na kúnda'í, ní kúu —kaá ra.

¹⁰ Tído ni kandaq va ini Jesús ña ka'an ra dión, dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a dáta'an ndo ñá'a yó'o? Chi ña va'a va kían ni keeán xí'ín yu'u. ¹¹ Chi daá ndéi va ñayuu kúnda'í xí'ín ndo'ó, tído yu'u, o koo kuií ta'on yu'u xí'ín ndó.

¹² Chi sa'á ña ni dakúchián yu'u xí'ín ndúta támi sá'an yó'o, sa'á ñoo ni kendu-uan yikí koñoi táto'on ki'o kooi nduxii.

¹³ Mifan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndeí kúu míí vá noq dána'a na to'on va'a sa'í iin ní kúu ñayuu yó'o, nakani ta'ani na sa'á ña ni kee ñá'a yó'o xí'ín yu'u, dá ná kaño'o ini ñayuu sa'á ña ni keeán —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu, dá ni kandoq
Judas ña naki'o ra Jesús
noq ndá'a ta duti kúu noq**

¹⁴ Dá ni kee Judas Iscariote, tá'an ra nákaa tein ndin uxí uu taa xionoo xí'in Jesús, kua'an ra noq ndéi ta duti sakuá'a.

¹⁵ Tá ni saa ra, dá ni kaa ra xí'in rá:

—¿Ndidaá ki'o ní noq yú'u, dá ná naki'oi Jesús noq ndá'a ní? —kaá ra.

Dá ni kandoq ta duti ñoó ña ki'o ra oko uxí di'ón plata noq rá. ¹⁶ Nda kuu dáá ni kasá'a Judas ndúkú rá ndi kee ra naki'o ra Jesús noq ndá'a rá.

**Di'a ni kuu tá ni sadini Jesús noq
ndí'i kuii xí'in ta xionoo xí'in ná**

¹⁷ Tá ni kasandaá kuu mií noq, ña kúu víko noq seí na Israel pan, ña ko ní kí'in tá'an xí'in ña dákuita tachí'an, dá ni natuu yati ta xionoo xí'in Jesús noq ná, dá ni ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndeí kóni ní ko'on ndu kenduu ndu ña kadíni yó kuendá pascua?

¹⁸ Dá ni kaa na xí'in rá:

—Kua'an ndo ñoo ká'ano káa. Ta káa naki'in tá'an ndó xí'in iin taa, ta ka'an ndo xí'in rá: “Di'a kaá maestro ndu'u: Sa ni kasandaá vá kuu ndo'o níoi, ta saai ve'e ní kadíni kuendá víko pascua xí'in ta xionoo xí'in”, kaa ndo xí'in rá —kaá Jesús.

¹⁹ Dá ni sa'an taa ñoó ni kee ra choon ni sa'anda Jesús noq rá, ta ni kenduu ra ña kadíni na kuendá víko pascua.

²⁰ Dá tá ni kuaá kuu dáá ñoó, dá ni saa Jesús ve'e ñoó ni sa koo na mesa xí'in ndin uxí uu taa xionoo xí'in ná. ²¹ Ta tein sásá'an na ñoó, ni kaa na xí'in rá:

—Mií'an ndaa ná ka'in xí'in ndó ña iin mií vá ndo'ó ko'on naki'o ñaá noq ndá'a taa xiní u'u ñaá —kaá na.

²² Ta kúnda'í nda'o ni kuu ini ra sa'á ña ni ka'an na dión. Dá ni kaa iin rá iin ra xí'in Jesús:

—¿Á yu'u kúuí, tatá?

²³ Dá ni kaa Jesús:

—Iin taa dáqueta dáó ndá'a xí'in yu'u ini ko'o, roón kúu ra naki'o ñaá noq ndá'a taa xiní u'u ñaá. ²⁴ Ta mií'an ndaa ndo'o na ni nduu taa ñayuu yó'o táto'on ki'o ká'an tuti ii Ndios. Tído, jnda'í va taa naki'o ñaá noq ndá'a ta xiní u'u ñaá! Va'a cháá ka vían ní xio dá'a ni kaki taa ñoó, ní kúu.

²⁵ Dá ni kaa Judas, tá'an ra ko'on naki'o ñaá:

—¿Á yu'u kúu ra kee dión, maestro?

Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Ja'an, táto'on ni ka'on, ki'o dión kíán —kaá na.

²⁶ Ta tein noq sásá'an na ñoó, dá ni tiin Jesús pan. Dá ni naki'o na ndivé'e noq Ndios sa'an. Dá ni sa'anda dáó naán, dá ni xi'o naan noq ta xionoo xí'in ná. Dá ni kaa na xí'in rá:

—Keí ndoán, chi ña xa'an kúu yiki koñoi.

²⁷ Dá ni tiin na copa. Dá ni naki'o na ndivé'e noq Ndios sa'a ra, dá ni xi'o na ra noq ta xionoo xí'in ná. Dá ni kaa na xí'in rá:

—Ndidaá ní ndó ko'o lú'u lú'u vino xa'an, ²⁸ chi kirá xa'an kúu ni yu'u, kirá dáxinkoo ña ni kandoq Ndios kee na xí'in ñayuu na, chi sa'á ña kuita ra, sa'á ñoó ndoo kuachi kua'á nda'o ñayuu. ²⁹ Ká'in xí'in ndó ña o nándio koo kai ko'i ndutá uva yó'o nda ná kasandaá kuu, dá ko'o saái ndutá uva xí'in ndó noq ió tatái Ndios dándáki na —kaá na.

**Yó'o ni ka'an Jesús ña
ndata Pedro sa'a ná**

³⁰ Dá tá ni ndi'i ni keká'ano na Ndios xí'in iin yaa, dá ni kee na kua'an na dini yúku naní Olivos. ³¹ Dá ni kaa Jesús xí'in ta xionoo xí'in rá:

—Ndidaá vá ndo'ó dánkoo ndava'a ña sakuáá víti, dá chi di'a kaá tuti ii Ndios: “Dáruke'e kal'í yu'u ta ndáka léko, ta kúu ndi ndi'i va léko kuita noo ko'on”,

kaáan. ³²Tído tá n̄i ndi'i n̄i natakiij, dá kúio noó̄i noō ndō ko'in chí Galilea di'a, dá kasandaá ndō.

³³Dá n̄i kaa Pedro:

—Va'ará ná dánkoo ndava'a ndidaá taa yó'o míí ní, tído yu'u, o kée ta'on yu'u dión.

³⁴Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Míían ndaa ná ka'in xí'ón n̄a sakuuá víti, tá ko n̄a'a ta'on kana chéli, kúú sa on̄i va ta'ándá ndaton sa'a yú'u.

³⁵Dá n̄i kaa Pedro:

—Va'ará ná kánian kuu nduúj xí'ín ní, tído o ndáta ta'oin sa'a ní —kaá ra.

Ta kúú dión n̄i ka'an ndidaá ka ta xionoo xí'ín ná ñóó.

Di'a n̄i kuu tá n̄i ndat'ón Jesús xí'ín Ndios iin noo naní Getsemaní

³⁶Dá n̄i saa Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná noo naní Getsemaní. Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Yó'o ni kandeí tóo ndó, dá ná ko'in lú'u ka chí káa ka'in xí'ín Ndios —kaá na.

³⁷Dá n̄i kee Jesús ndáka na Pedro xí'ín ndi nduú de'e Zebedeo kua'an na lú'u ka noo. Dá n̄i kixian n̄i kunda'í nda'o ini Jesús, ta n̄i kasá'á ndó'o nda'o níó ná.

³⁸Dá n̄i kaa na xí'ín taa kua'an xí'ín ná ñóó:

—Nda'í nda'o kúu ini. Sa ndaa ndij va kúú xin̄i. Yó'o ni kandeí tóo ndó, ta kaño'o dáó ini ndō xí'ín yu'u sakuuá víti —kaá na.

³⁹Dá n̄i kee na kua'an na lú'u ka chí noo. Dá n̄i sa ku'in xití ná, ta n̄i xin̄o taan na nda noño'o. Dá n̄i kasá'á ná ká'an na xí'ín Ndios:

—Tatá míí, tá kuu ditá ní ndirá ova, n̄a kían vei ndo'i, dá kían ditá nían. Tído ná dá'a ni kakuuan tát'o'n k̄i'o kóni yu'u. Ná kakuuan tát'o'n k̄i'o kóni míí ní —kaá na.

⁴⁰Dá n̄i nandió koo na n̄i ndisáa na noo ndéi taa kua'an xí'ín ná ñóó, kúú

sa kíd̄i va ra ndéi ra. Dá n̄i kaa na xí'ín Pedro:

—¿Á ko xí'o ndeé ta'on ini ndō kaño'o ini ndo, va'ará iin hora? ⁴¹Kaño'o ini ndo, ta ka'an ndō xí'ín Ndios, dá ná dá'a ni kexíxi n̄a kini xí'ín ndó. Ch̄i sa ió nduu níó ndō kee ndó n̄a kóni Ndios, tído n̄a kóni níí ndō kían chítuu ñaa —kaá na.

⁴²Dá n̄i nandió koo tuku na kua'an na. Dá n̄i kasá'á ká'an tuku na xí'ín Ndios:

—Tatá míí, tá o kúu ditá ní ndutá ova, n̄a vei ndo'i, dá kían ná kakuuan tát'o'n k̄i'o kóni míí ní —kaá na.

⁴³Dá n̄i nandió koo tuku na n̄i ndisáa na noo ndéi taa ñóó. Kúú sa kíd̄i tuku va ra ndéi ra, ch̄i sa'ání nda'o ñaa n̄a ma'ánó. ⁴⁴Dá n̄i nandió koo tuku na n̄i sa'an na n̄i ka'an na xí'ín Ndios ta'ándá kúú on̄i, ta n̄i ka'an na xí'ín ná tát'o'n k̄i'o n̄i ka'an na dao ka ta'ándá ñóó.

⁴⁵Dá n̄i nandió koo tuku na n̄i ndisáa na noo ndéi taa kua'an xí'ín ná ñóó, dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—¡Kud̄i ní ndó viti! ¡Ta nani'i ndeé ndo viti! Ch̄i sa n̄i kasandaá vá hora naki'o ra na n̄i nduu taa ñayuu yó'o noo ndá'a taa kómí kuachi. ⁴⁶¡Ndakuei k̄i ndo, ná ko'o! Kande'é ndó, ch̄i sa kúyati taa vei naki'o yu'u noo ndá'a ta xin̄i u'u ñaa —kaá na.

Di'a n̄i kuu tá n̄i tiin ra Jesús n̄a ko'on na noo ta né'e choon

⁴⁷Ká'an jí vá Jesús íin na, kúú n̄i kasáa va Judas, tá'an ra nákaa tein ndin ux̄i ūu taa xionoo xí'ín ná. Ta kua'á nda'o taa vei xí'ín rá. Dao ra né'e espada, dao ka ra né'e yíto. Ch̄i vei ra xí'ín choon n̄i sa'anda ta dut̄i sakuu'a, xí'ín ta sá'ano ñoo. ⁴⁸Sa n̄i kast'o'n va Judas xí'ín taa ñóó ndi kee ra, dá na'a ra ndá yoo kúú Jesús, ch̄i n̄i kaa ra:

—Taa n̄i chitói noo ñóó, roon tiin ndó.

⁴⁹Ta kúú vití'ón n̄i natuu yati Judas noo íin Jesús, dá n̄i kaa ra xí'ín ná:

—Nákaa ní, maestro.

Dá n̄i chitó rá noo ná. ⁵⁰Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Amigo, ¿ndá choon vasón?

Ta kúú n̄i natuu yati taa kua'a ñoó n̄i tiin ñaá rá.

⁵¹Ta iin taa ío xí'ín Jesús ñoó n̄i taó rá espada ra. Ta kúú n̄i chitó'on ra do'o iin ta kéchóon noo ta duti kúú noo. ⁵²Dá n̄i kaa Jesús:

—Nachikaa va'a espada xaan noo n̄i sa káa, dá chí taa tiin espada, xí'ín espada ta'ani kuu ra. ⁵³¿Á ko ná'a ta'an voon ña kuu va ka'in xí'ín tatái, dá tанда'á ná uxí uú tu'u ángel kii na chindeé ná yu'u? ⁵⁴Tído tá ná kee yu'u dión, dá kían, ¿ndi koo, dá xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios? Chí ká'an ña kí'o dión kánian ndo'i.

⁵⁵Dá n̄i kaa na xí'ín taa kua'a ñoó:

—¿Á tá kuí'íná vá kée ndó yu'u kúúí, sa'a ñoó vei ndó xí'ín espada xí'ín yíto tiin ndó yu'u? Ta ndidaá kuu vá n̄i sa káaí xí'ín ndó yé'é ño'o sa daná'í noo ndo, ta ni ko ní tiin ndó yu'u. ⁵⁶Tído ndidaá ña yó'o kúu viti, dá ná xinkoo noo n̄i ká'an profeta noo tuti ií Ndios —kaá na.

Ta kúú ndidaá vá tá xionoo xí'ín ná n̄i ñankoo ndava'a ñaá, ta n̄i xino ra kua'an ra.

Di'a n̄i kuu tá n̄i sa iin Jesús noo mií tá duti kúú noo

⁵⁷Ta taa n̄i tiin Jesús, roón kúú ra ndáka ñaá kua'an ve'e Caifás, ra kúú duti kúú noo, chí ñoó n̄i ndítutí taa dána'a ley Moisés xí'ín tá sá'ano ñoo. ⁵⁸Ta Pedro, ndaá xíká xíká tákaa ra kua'an ra. Dá n̄i sa ra n̄i ku'uru ra noo kúú yé'é ve'e tá duti kúú noo ñoó. Dá n̄i sa ko ra ío ra tein tá ndaá yé'é ñoó, dá koni ra ndi koo.

⁵⁹Ta ra duti saku'a'a ñoó xí'ín tá sá'ano ñoó xí'ín ndidaá ka tá né'e choon ñoo Jerusalén n̄i ndítutí rá ndéi ra ndúkú rá tá ka'an to'on sa'a Jesús, dá kuu nakí'o ñaá rá noo nda'á tá romano, dá ka'ání

ñaá rá. ⁶⁰Tído ko ní ni'í ta'on ra iin kuachi ká'ano dákuío ra Jesús, va'ará ku'a'á nda'o taa n̄i nakuíta n̄i ka'an to'on sa'a ná. Tído tá n̄i ndi'i, dá n̄i ndakuei uú ka taa n̄i ka'an kuachi ra sa'a ná, ⁶¹ta kaá ra:

—Di'a ta'ani n̄i kaa taa xaan: “Ío choon noo ndá'í ña kían nakani ndi'ii ve'e ño'o Ndios, ta tixi kuu óni kandeé yu'u ndu-va'i ña” —kaá ra.

⁶²Dá n̄i ndakuí'ín ndichi mií tá duti kúú noo ñoó. Dá n̄i kaa ra xí'ín ná:

—¿Ndiva'a ko ká'on chindeéón mií'ón? ¿Á ña ndaa kían ká'an kuachi taa káa sa'on o koó? —kaá ra xí'ín Jesús.

⁶³Tído tádi óon va iin Jesús.

Dá n̄i nandíó ko tuku tá duti kúú noo ñoó n̄i ndato'on ñaá rá:

—Xí'ín kuu Ndios takí sa'ándáí choon nooon ña kast'o'on ndaa xí'ín ndu'u. ¿Á yo'ó kúú Cristo, na dáka'ki ñaá? ¿Á yo'ó kúú de'e Ndios?

⁶⁴Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Táto'on kí'o ká'an ní, kí'o dión kían. Ta ká'an ta'ani yu'u xí'ín ní ña nda kuu víti koni ndo na n̄i nduu taa ñayuu yó'o nakoo na xoo kuá'a tatá Ndios, noo ío na dándáki na. Ta koni ta'ani ndó kii na tein viko tánee induú —kaá na.

⁶⁵Ta kúú n̄i ndatá tá duti kúú noo ñoó kotó ra sa'a ña n̄i xido téi ini ra. Dá n̄i kaa ra:

—N̄i ka'an ndava'a taa yó'o sa'a Ndios! ¿Ndá choon kuu ka yo cháa ka taa ka'an kuachi sa'a rá? Chí vití'ón kuí n̄i seíd'o va mií ndó ña n̄i ka'an ndava'a taa yó'o sa'a Ndios. ⁶⁶¿Ndi kían náta'an ini ndo keeá xí'ín rá?

Dá n̄i kaa dao ka taa ñoó:

—Kánian kuu va ra sa'a ña n̄i ka'an ra dión.

⁶⁷Dá n̄i tuu ndaa díí dao ra noo ná, ta dao ka ra n̄i kani ñaá xí'ín yíkí, ta dao ka ra n̄i koon da'anda noo ná, ⁶⁸ta kaá ra xí'ín ná:

—Tá miían ndaa kúúón Cristo, dá kían nakoni ini kii ndi ndaa ndu'u ni kani ñaá.

Di'a ni kuu, dá ni ndata Pedro sa'a Jesús oni ta'ándá

⁶⁹Ta ió Pedro sata vé'e noo ndéi dao ka ñayuu ñoó. Dá ni natuu yati iin ñá'a kéchóon ve'e ñoó. Dá ni kaaan xí'ín rá:

—Xionoo ta'ani yo'ó xí'ín Jesús, ta kúú kuendá Galilea káa, ¿daá koó?

⁷⁰Tído ni ndata vá Pedro sa'a Jesús noo ndidaá ñayuu ndéi ñoó, ta kaá ra:

—Kó ná'í nda sa'a ká'on.

⁷¹Dá ni kee ra kua'an ra noo kúú yé'é di'a. Dá ni xini ñaá iin ka ñá'a. Dá ni kaaan xí'ín dao ñayuu ndíta ñoó:

—Taa káa ta'ani kúú kuendá Jesús, ta ñoo Nazaret.

⁷²Ta kúú tuku va ni ndata rá sa'a Jesús, ta kaá ra:

—Miían ndaa kuiti kó ná'á ta'on yu'u taa ká'an ní sa'a.

⁷³Ta kúú lú'u ka tóó, dá ni natuu yati dao ka na ndíta ñoó, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Miían ndaa kuiti kuendá Jesús kúú yo'ó, dá chi táto'on ká'an ta Galilea, ki'ó dión ká'on.

⁷⁴Dá ni kasá'á ká'an ndava'a ra, ta kaá ra:

—Ná'á Ndios ña kó ná'á ta'on yu'u taa ká'an ní sa'a ñoó.

Ta ni ndi'i ni ka'an ra dión, ta kúú ni kana va chéli. ⁷⁵Dá ví ni ndisáa ini ra to'on ni ka'an Jesús xí'ín rá, chi di'a ni kaa na: “Tá kó ñá'a kana chéli, ta kúú sa ndata yo'ó sa'á yu'u oni ta'ándá”, kaá na. Dá ni keta ra sata vé'e, ta kúú nda'í nda'o ni saki ra.

Di'a ni kuu tá ni sa iin Jesús noó ta naní Pilato

27 Tá ni tuu noo, dá ni ndató'ón kue'é ta duti saku'a'a, xí'ín ta sá'ano ñoo ndi koo kee ra, dá nak'i'o ra Jesús noo ndá'a ta né'e choon romano,

dá ka'ání ñaá rá. ²Dá ni kató ñaá rá ndáka ra ni sa'a ra ni nak'i'o ra noo ndá'a ta né'e choon romano naní Pilato.

Di'a ni kuu tá ni sa'ání Judas mií rá

³Kúú ni kanda'a ini Judas, tá'an ra ni nak'i'o Jesús noo nda'á taa xini u'u ñaá, ña sa ni kandoo ra né'e choon ña ka'ání rá Jesús. Kúú ni nandíó né'e ra oko uxi di'ón plata noó ta duti saku'a'a xí'ín ta sá'ano, dá chi ni nandikó ini ra sa'á ña ni ya'a ra ni kee ra, ⁴dá kaá ra:

—Ni kee yu'u iin kuachi, dá chi ni nak'i'o yu'u iin taa koó kuachi noo ndo'o.

Dá ni kaa ta duti ñoó:

—Kó sa'ání ta'on ndu mií ndú. Kuachi mií vóón kían.

⁵Dá ni ko'ono ni'ini ra di'ón plata ñoo noo kúú yé'é ño'o ñoó. Dá ni keta ra kua'an ra. Ta kúú ñoó ni sa'an ra ni chirkaa ra mií rá, dá ni xi'i ra.

⁶Dá ni nditúti ta duti saku'a'a ñoo di'ón ñoó, dá ni kaa ra:

—O kúú ta'on taán yo di'ón yo'ó noó di'ón dóko ñayuu noo Ndios, dá chi kían ya'i sa'a ni ndii.

⁷Dá tá ni ndi'i ni ndató'ón kue'é ra, dá ni xiin ra iin ñó'o noó ta káva'a kidi, dá ná koo noó nduxi na tukú xí'í. ⁸Sa'á ñoó nda kuu víti naní ñó'o ñoó, noñó'o ni. ⁹Dión, dá ni xinkoo to'on ká'an ña ni taa profeta Jeremías: “Ni ki'in ra oko uxi di'ón plata, ña ni chiya'i ra sa'a ná tá-to'on ni chirkaa ini ta ñoo Israel kakuu ya'i na, ¹⁰ta xí'ín di'ón ñoó ni xiin ra ñó'o noó taa káva'a kidi. Dión ni kaa sato'o yo Ndios xí'ín yu'u.”

Di'a ni kuu tá ni sa iin Jesús noó taa naní Pilato

¹¹Tá ni sa kuíin Jesús noo Pilato, ra dándáki ñoo ñó'o kuendá Judea ñoó, dá ni ndató'ón ñaá rá:

—¿Á yo'ó kúú rey noó na Israel?

Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta dión kaá mií ní.

¹²Ta va'ará dátaí kuachi ñáá tã dutí saku'a, xí'ín tã sá'ano ñoo, tído ni iin tó'ón to'on kò ní ka'an na. ¹³Dá ní kaa tuku Pilato xí'ín ná:

—¿Á kò seídó'o ta'an voón ñã kị'o dión ví káva'a ra kuachi sa'on? —kaá ra.

¹⁴Tído ni iin tó'ón to'on kò ní ka'an na. Sa'á ñoó kúu ní naá vá iní Pilato.

Di'a ní kuu, dá ní sa'anda Pilato choon ñã ná karkaa Jesús ndjika cruz

¹⁵Ta iin iin tein víkò pascua dáyaá Pilato iin tã nákaa ve'e kaa, tá'an ra kándoo na ñoo Israel sa'a. ¹⁶Ta daá ñóó nákaa iin tã naní Barrabás ve'e kaa, ta iin ní kúu ká'an na sa'a rá ñã kúu rá iin tã kini.

¹⁷Ta sa'á ñã ní ñataka kuá'a ñayuu noo Pilato, sa'á ñoó ní ndato'ón ñáá rá:

—¿Ndá yoo dáyaá yu'u, kóni ndo? ¿Á Barrabás dáyaai, o Jesús, tá'an ra chí-naní ndó kúu Cristo?

¹⁸Dión ní kaa Pilato, chị ní kandaá ini ra ñã sa'á ñã u'u iní vá tã dutí ñoó, sa'á ñoó ní ñakí'o ra Jesús noo ndá'a rá.

¹⁹Ta nda noo ío ra sa'ándá ra choon ñoó, ní tãnda'á ñadi'í ra choon ní saagan noo rá, ta kaáan: “Ná dá'a ni kendava'ón xí'ín tã xaan, chị tã ndaa kúu rá. Dá chị nda'í nda'o ní saní sa'a rá ní tũu noo kuu víti.”

²⁰Tído ní kasá'á tã dutí saku'a xí'ín tã sá'ano ñoo dáka'an kue'é ra ñayuu kuá'a ñoó ñã ná kaka na ñã dáyaá ra Barrabás, ta ná ka'ání rá Jesús. ²¹Dá ní nandíó koo tuku Pilato ní ndato'ón rá ñayuu ñoó:

—¿Ndi káa iin tã yó'o dáyaai, kóni ndo?

Dá ní kaa ñayuu kuá'a ñoó:

—Dáyaá ní Barrabás xaan.

²²Dá ní kaa Pilato xí'ín ná:

—¿Ndi kían kóni ndo keeí xí'ín Jesús yó'o, tá'an ra kaá ndo kúu Cristo, tá dáá?

Dá ní kaa ñayuu kuá'a ñoó:

—Chirkaa ní ra ndjika cruz.

²³Dá ní kaa Pilato xí'ín ná:

—Ta, ¿ndí kían kini ní ya'a tã yó'o ní kee ra?

Tído kúu ní'í cháá ká ví ní kasá'á káyu'ú ñayuu kuá'a ñoó:

—¿Chirkaa ní ra ndjika cruz!

²⁴Kúu ní kandaá ini Pilato ñã kò kándeé ká ra ka'an ra xí'ín ñayuu kuá'a ñoó, chị di'a ní ñaku'ina vaá cháá ká ví ná. Sa'á ñoó ní k'i'in ra cháá takuí, ta ní ñakata ra ndá'a rá noo ndidaá na ñoo Israel ñoó, dá ní kaa ra xí'ín ná:

—O kándio kuachi ta'on yu'u sa'á ní tã yó'o, chị kúu rá iin tã ndaa. Míí vá ndó kúu na ná kandido kuachi sa'a rá.

²⁵Dá ní kaa ndidaá na ñoo ñoó:

—Ndu'u ná kandido kuachi sa'á ní ra, ta nda de'e ndu ná kandido kuachi sa'a ra.

²⁶Dá ní dáyaá Pilato Barrabás. Dá tá ní ndi'í ní kani soldado Jesús xí'ín chirrión, dá ní ñakí'o ñáá Pilato noo ndá'a rá, dá ná kò'on ra chirkaa ñáá rá ndjika cruz.

²⁷Dá ní ñakí'in ñáá soldado kuendá Pilato ndáka ra kua'an ra nda maá ini ve'e choon tã romano. Dá ní ñadataká ra ndidaá ká soldado kúu kuendá ra, dá ní koo noo ra Jesús noo íin na ñoó. ²⁸Dá ní taó rá dá'on ná. Dá ní ñaku'ino ñáá rá iin dá'on kuá'a toón. ²⁹Dá ní chínóo ra iin corona ní kava'a xí'ín fon diní ná. Ta ní chirnee ra iin tañíí ndá'a xoo kuá'a na. Dá ní kasá'á sá ku'ita xítí rá noo ná, dá kediki ñáá rá, dá kaá ra xí'ín ná:

—Na ká'ano kúu míí ní, na kúu rey noo na Israel —kaá ra.

³⁰Ta ní tũu ndaa díí ñáá rá, ta ní xio ndaa ra tañíí né'e na ñoó ní koon ra diní ná. ³¹Tá ní ndi'í ní kediki ñáá rá, dá ní dí'tá rá dá'on ñoó. Dá ní ñaku'ino ñáá rá dá'on míí ná. Dá ví ní kee ra ndáka ñáá rá kua'an ra chirkaa ra ndjika cruz.

Di'a ní kuu tá ní chirkaa ra Jesús ndjika cruz

³²Ta noo ndáka ñáá rá kua'an ra ñoó, ní ñakí'in tá'an ra xí'ín iin tã naní

Simón, tã kúú kuendá Cirene. Dá nì kendúsã rã xí'ín tãa yó'o ñã ná kadokó rã cruz ko'on rã.

³³ Dá nì saa rã noo naní Gólgota. To'on yó'o kóni kaa yikí lásã dinì ndjì.

³⁴ Dá nì xì'o ra vino nì daká tá'an xí'ín ndiró ovã ko'o Jesús. Dá tá nì ndi'i nì xirndodó ná rã, kúú kò ní xín ta'on na ko'o na rã. ³⁵ Dá tá nì ndi'i nì chĩrkaa ñãá rá ndĩka cruz, dá nì sa ndei ra nì sadikí rã suerte xí'ín dá'on ná, dá ná kande'á ndi ndáa dá'on kánian ni'i iin rá iin ra. Díon nì kee ra, dá nì xinkoo to'on nì ka'an profeta, chí di'a nì kaa nã: “Nì naka'anda rã dá'ámái, chí nì sadikí rã suerte xí'án.”

³⁶ Tá nì ndi'i, dá nì sa ndei ra ndéi ra ndaa rã Jesús. ³⁷ Ta nì kani ra iin tabla yati dinì cruz ñoo, ta ká'an ndá sa'a kían tákaa na ñoo. Ta di'a kaáan: “Tãa yó'o kúú Jesús, tã kúú rey noo ñã noo Israel.”

³⁸ Ta nì chĩrkuei ta'ani ra uu tã kuí'íná ndĩka dao kã cruz. Iin ra tákaa xoo kuá'a nã, ta iin kã rã tákaa xoo íti nã.

³⁹ Ta ñayuu chíka'anda kua'an noo tákaa na ñoo kédiki ndaa ñãá ná, ta kaó nã dinì ná kénoo na Jesús, ⁴⁰ ta kaá nã:

—Kaá yó'ó ñã nakani ndi'ón ve'e ño'o ká'ano yo, ta kúú tixi onì va kuu, kúú sa nduvã'a voón ñã, kaáon. Sa'á ñoo ndani dákaiki miíon viti. Kua'án noo kí ndĩka cruz xaan tá miífan ndaa de'e Ndios kúúon.

⁴¹ Ta díon ta'ani kédiki ñãá tã duti sakua'a ñoo, xí'ín tã dána'a ley Moisés, xí'ín tã fariseo ndíta ra, ta kaá rã:

⁴² —Dao kã va ñayuu sa kandeé rá sa dakáki ra, tído kò kándéé ta'on ra dákaiki ra mií rá viti. Tá nda rey yo kúú rá, dá kían ná noo kí rá ndika cruz káa, dá ná kandísa yó rã. ⁴³ Nì kandeé iní tã káa Ndios, sa'á ñoo ná dákaiki ñãá Ndios viti tá miífan ndaa kú'u ini nã sa'a rá, chí kaá rã ñã kúú rá de'e Ndios —kaá rã ndíta ra.

⁴⁴ Ta kána'á ta'ani nda uu tã kuí'íná tãkuei iin iin xoo díin ná xí'ín ná.

Dì'a nì kuu tá nì xi'i Jesús

⁴⁵ Ta nda kaxuu kuu dáá ñoo nì nakúin naá iin ní kúú ñayuu nda kã onì sa'ini.

⁴⁶ Tá kua'an kasandaá kã onì sa'ini, kúú ni'i nda'o nì kayu'ú Jesús, ta kaá nã: —Elí, Elí, ¿lama sabactani? —to'on yó'o kían kóni kaa: Ndios mií, Ndios mií, ¿ndiva'a nì dayáa ndá'a ní yu'u?

⁴⁷ Tá nì seido'o dao kã tãa ndíta ñoo ñã nì kaa nã díon, dá nì kaa rã:

—Kueíd'ó ndó, chí kána ra profeta Elías.

⁴⁸ Ta kúú vití'ón nì kankono iin tãa nì sa'an rã nì dandáxi ra iin tá'í dá'on xí'ín vino iá. Dá nì so'oni raán dinì iin tañí. Dá nì chĩnee raan yú'u Jesús, dá ná ko'o na rã. ⁴⁹ Dá nì kaa dao kã ñayuu ndíta ñoo:

—Ná dá'a ni kee ní díon. Ná kandati yó, ta ná kande'á á kasaa Elías chindeé ñãá ná —kaá nã.

⁵⁰ Ta kúú ni'i nda'o nì kayu'ú tuku Jesús, dá nì nakí'o na mií ná nì xi'i nã.

⁵¹ Ta kúú mií hora daá ñoo nì ndatao dao dá'on tákaa ndadí ini ve'e ño'o ká'ano. Nì keean nda yú'án nino, ta kúú nda yú'án nino nì xino noo nì ndata ñã. Ta kúú ni'i nda'o ni taan, ta kúú nì ndatao dao ñã kúú yuu ndáá, ⁵² ta nì nono yé'é káo noo ñoo ndjì, ta kúú kua'á nda'o ñayuu Ndios, nã nì xi'i, nì nataki. ⁵³ Dá tá nì ndi'i nì nataki Jesús, dá nì kuu nì kankuei ñayuu ñoo ini káo ñoo, dá nì sa'an nã ñoo Jerusalén, ñã kúú ñoo ij, ta ñoo nì na'a noo ná noo kua'á nda'o ñayuu.

⁵⁴ Ta mií tã dándáki soldado iin ra xí'ín dao kã soldado ndaa rã Jesús noo tákaa na ndika cruz ñoo. Dá tá nì xini rã ñã nì taan xí'ín dao kã ñã'a nì kuu, kúú nì yu'ú nda'o ra, ta nì kaa rã:

—Miífan ndaa ndisa de'e Ndios nì sa kuu tãa yó'o —kaá rã.

⁵⁵ Ta xíká vá ndíta kuá'á ndá'o na ñá'a ndé'é ná ña nì ndo'o Jesús. Ta noón kúú na nì xionoo xí'ín Jesús ndá rá nì kasá'á ná kuendá Galilea xionoo na, ta sa chĩndeé ñáá ná. ⁵⁶ Ta tein na ñá'a ñoo nákaa María Magdalena, xí'ín María, naná Jacobo xí'ín José, xí'ín naná Ƨa kúú de'e Zebedeo.

Di'a nì kuu, dá nì nduxi Jesús

⁵⁷ Tá nì kuaá kuu dáá ñóó, dá nì saa iin Ƨa kuiká naní José, Ƨa ñoo Arimatea, ta sa xionoo ta'ani ra xí'ín Jesús. ⁵⁸ Ta nì sa'an ra noo nákaa Pilato, dá nì xika ra ña ná nakì'o ra yikí koño Jesús noo rá. Dá nì sa'anda Pilato choon noo soldado ra ña ná ko'on ra nakì'o ra yikí koño Jesús noo José ñoo.

⁵⁹ Dá nì saa ra nì danóo ñáá rá ndjka cruz. Dá nì naki'in ñáá José, dá nì naxi-tuú ñáá rá xí'ín iin sávana nì ndoo. ⁶⁰ Dá nì sa'an ra nì chikáa ñáá rá ini iin yáí saá, ña nì kaan mií rá ndjka káo. Dá tá nì ndi'i nì sadi ra yu'ú yáí ñoo xí'ín iin yuu chiká'ano, dá nì kee ra kua'an ra. ⁶¹ Ta yu'ú yáí ñoo nì ndoo María Magdalena xí'ín iin ka María ñoo ndéi na.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda Pilato choon ña kandeí soldado kandaa ra yu'ú yáí ñoo

⁶² Sa nì ya'a kuu kénduu na Israel ña'a kasá'an na. Tá nì tuu noo iin ka kuu, dá nì nataka Ƨa duti sakuá'a xí'ín Ƨa fariseo noo Pilato, ⁶³ dá nì kaa ra xí'ín rá:

—Tatá, nì ndisáa ini ndu ña sa ká'an Ƨa to'on ñoo ña tixi kuu óni, dá nataki ra, kaá ra tá ko ñá'a kuu ra. ⁶⁴ Sa'á ñoo ka'anda ní choon ña ná kandaa va'a soldado ní yu'ú yáí noo nákaa ra nda ná kasandaá kuu óni. Dá chĩ oon ni ví kasaa Ƨa sa xionoo xí'ín rá iin sakuaá nataó kuí'íná ñáá rá, dá kaa ra xí'ín na ñoo ndu ña nì nataki ra, dá kían tuú cháá ka choon o duú ta'ándá mií noó.

⁶⁵ Dá nì kaa Pilato xí'ín rá:

—Xaan ndíta soldado. Kandaka ndó ra kua'an ndo, ta nakuíta ra kandaa ra yáí ndij ñoo táto'on kì'o kóni ndo —kaá ra.

⁶⁶ Dá nì sa'an ra nì sadi toon ra yu'ú yáí ñoo, chĩ nì kani ra sello yé'an, ta nì chikata ra soldado ndíta ra ndaá raan.

Di'a nì kuu tá nì nataki Jesús

28 Tá nì ya'a kuu nání'i ndée na Israel, na'a va'a kuu mií noó kasá'á sa'a semana, dá nì kee María Magdalena xí'ín iin ka María ñoo kua'an na kande'é ná yáí noó nì nduxi Jesús. ² Ta kúú nì'i nda'o nì taan, dá chĩ nì naxino iin ángel kéchóon noo sato'o yo Ndios nì kii chí induú, dá nì natuu yati na noó nì nduxi Jesús, dá nì ditá ná yuu ká'ano ñoo, dá nì sa koo na ió na sataán. ³ Táto'on kì'o náye'e ndaa noo sá kuiin tasa, kì'o dión ndato yé'e na, ta kuxí kachĩ dá'on ná. ⁴ Ta kúú nì yu'ú nda'o soldado ndíta ndaá yu'ú yáí ñoo nì kee na, ta kúú ndéj nino oon ví rá ndíta ra, ta kéeá kuendá ndaá ndij va kúú rá ndíta ra. ⁵ Dá tá nì saa na ñá'a ñoo, dá nì kaa ángel ñoo xí'ín ná:

—Ná dá'a nì yu'ú ndo, chĩ sa ná'á váí ña vei ndó nándukú ndó Jesús, na nì sarkaa ndjka cruz. ⁶ Tído koó ka na nákaa yó'o. Sa nì nataki va na táto'on kì'o nì sa ká'an na xí'ín ndó. Nakij ndo kande'é ndó noó nì sa nóo na kúú sato'o yo, dá koni ndo. ⁷ Kua'an kíi ndo kasto'on ndó xí'ín ndidaá Ƨa xionoo xí'ín ná ña nì nataki va na. Ta kuió noó na ko'on na noo rá chí Galilea di'a. Ta nda ñoo ví, dá koni ñáá rá, kaa ndo xí'ín rá. Choon yó'o vei kasto'in xí'ín ndó —kaá ángel ñoo.

⁸ Dá nì kankuei na yu'ú yáí ñoo, ta kúú yu'ú nda'o na. Tído kádij nda'o ta'ani ini na taxí tá'an na kua'an na kasto'on na to'on saá yó'o xí'ín Ƨa xionoo xí'ín Jesús. Ta noo taxí tá'an na kua'an na kasto'on na sa'a to'on saá yó'o xí'ín Ƨa xionoo xí'ín

ná, ⁹ kúú iin kuití vá nī na'á noo Jesús noo kua'an nā ñoo, dá nī kaa nā:

—¿Á kúkueé ni ndó?

Dá nī natuu yati na noo iin Jesús, ta nī nomi ni'ini na sa'á ná, ta dión nī sa ndaño'o ñáá ná. ¹⁰ Dá nī kaa Jesús xí'ín ná:

—Ná dá'a ni yu'ú ndo. Kua'án ndo kas-to'on ndó xí'ín ñani kuálí ña ná ko'on xi chí Galilea di'a, ta ñoo koni xi yu'ú —kaá nā.

Di'a kua'an ña nī kaa soldado sa'á ndí kían nī ndo'o Jesús

¹¹ Tá nī ndi'i nī kee nā ná'á ñoo kua'an nā, dá nī kee tā ndaa yu'ú yái ñoo kua'an rā ñoo Jerusalén. Tá nī saā rā, dá nī nak-i'o ra kuendá noo tā duti saku'a'á sa'a ndidaá ña nī kuu ñoo. ¹² Dá nī kana tā duti kúú noo ñoo ndidaá tā sá'ano ñoo. Dá tá nī ndi'i nī ndat'ón kue'é rā, dá nī xi'o ra ku'a'á nda'o di'ón noo soldado ñoo, ¹³ ta nī kaa rā xí'ín rá:

—Kaa ndo xí'ín ñayuu ña ñoo tádi nī kii tā sa xionoo xí'ín rá, ta nī taó kuí'íná rá yikí koño rā né'e ra kua'an rā tein kídí ndu, kaa ndo. ¹⁴ Tá ndá ndi kuu nī ni'i tó'on Pilato, o sa ná'ani ini ndo, chí mii vá ndú ná'á ká'an ndu sa'á ndo, dá ná

dá'a ni ka'ání rá ndo —kaá rā xí'ín soldado ñoo.

¹⁵ Dá nī ki'in ra di'ón ñoo. Dá nī kee ra tát'on nī ta'anda choon noo rá. Ta nda kuu víti ká'an nā Israel ña nī natao kuí'íná ñáá tā nī sa xionoo xí'ín ná.

Yó'o sa'ándá Jesús choon noo taa xionoo xí'ín ná ña ná ko'on rā dána'á rā to'on na iin ní kúú ñayuu yó'o

¹⁶ Dá nī kee ndin uxí iin taa xionoo xí'ín Jesús kua'an rā iin yúku iin chí kuendá Galilea tát'on nī sa'anda nā choon noo rá. ¹⁷ Tá nī xini rā Jesús, dá nī sa ndaño'o ñáá rá. Tído ná'ani kuá'hi ií vá ini dao ra. ¹⁸ Dá nī natuu yati Jesús noo rá, dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Nī natiiin yu'ú ndidaá choon ña dándákii induú xí'ín noño'o yó'o. ¹⁹ Sa'á ñoo kua'án ndo dána'á ndo noo ñayuu ndéi ndidaá ñoo ñó'o ñayuu yó'o sa'á yu'ú, dá ná kakuu na kuendá yu'ú. Ta dákodo ndútā ndo ná xí'ín kuu tatá Ndios, xí'ín kuu de'e na, xí'ín kuu Espíritu ij, ²⁰ ta dána'á ndo noo ná ná kee na ndidaá choon nī sa'andai noo ndo. Ta kooi xí'ín ndó ndidaá tá'an kuu, nda noo ndi'i kuií ñayuu yó'o. Dión ná koo.

To'on yó'o kían n̄i taa San Marcos, ñ̄a ká'an sa'a Jesús

Di'a n̄i kuu, dá n̄i kasá'á kásto'on Juan ñ̄a kasaa Jesús

1 Di'a n̄i kasá'á to'on va'a sa'a Jesu-cristo, na kúú de'e Ndios. ² Isaías n̄i sa kuu iin profeta, tá'an na sa kásto'on xí'ín ñ̄ayuu ñ̄a n̄i ka'an míí Ndios xí'ín ná. Di'a kua'an to'on n̄i taa na:

Ná ko'in tanda'í iin taa kuió noó ko'on noo yo'ó kásto'on ra to'on yu'u xí'ín ñ̄ayuu,

dá ná kandeí nduu na kueíd'ó na ñ̄a kían ko'on ka'on xí'ín ná.

³ Kayu'ú taa ñ̄oó noo kúú yukú ichí:

“Kandeí nduu ndo natiin ndó sato'o yo Ndios, ta ná konó ndó iin ichí ndaa noo ná.”

⁴ Ta mifan ndaa dión n̄i kuu, chí n̄i kasá'á iin taa naní Juan dákodo ndúta ná ñ̄ayuu ini takuíí iin xí'ín noo kúú yukú ichí. Ta kásto'on na xí'ín ñ̄ayuu ñ̄a ná nandikó iní na sa'a kuachi kée na, dá ná k̄i'ó ká'ano ini Ndios sa'á kuachi na, dá ná kuu kodo ndúta ná.

⁵ Ta kua'á nda'o ñ̄ayuu ndéi ñ̄oo Jerusalén xí'ín na ndéi dao ka ñ̄oo kuálí ñ̄o'ó chí kuendá Judea n̄i sa'an na n̄i seíd'ó na to'on dána'a Juan. Ta n̄i na'o na kuachi na noo Ndios. Ta kúú n̄i dakó-do ndúta ñ̄aá Juan ini yuta naní Jordán.

⁶ Ta dá'on n̄i sa ndixi Juan n̄i kava'a xí'ín íd̄i camello. Ta iin cincho ñ̄í sa ndíko t̄i na. Ta sa seí na t̄ika xí'ín ndudí yukú. ⁷ Ta sa kásto'on na xí'ín ñ̄ayuu, ta kaá na xí'ín ná:

—Sata yu'u vei iin na ndáya'i cháá ka o duú yu'u, chí ni ko káni vian nakuiin ndei yu'u ndaxíí yó'o ndisa ná. ⁸ Chí yu'u dákodo ndúta ñ̄aá xí'ín takuíí, tído noón kúú na dákodo ndúta ñ̄aá xí'ín na kúú Espiritu ij Ndios —kaá na.

Di'a n̄i kuu tá n̄i sodó ndúta Jesús

⁹ Ta tein kuu dáá ñ̄oó n̄i keta Jesús ñ̄oo naní Nazaret, ñ̄a nákaa kuendá Galilea, kua'an na noo nákaa yuta Jordán. Ta ñ̄oó n̄i dakódo ndúta ñ̄aá Juan. ¹⁰ Tá n̄i keta Jesús ini takuíí, kúú n̄i xini na n̄i nono induú. Ta kúú n̄i ñaxino na kúú Espiritu Ndios sata ná, ta kaa na táto'on kaa iin paloma. ¹¹ Ta nda induú táí n̄i ka'an Ndios xí'ín Jesús:

—Yo'ó kúú de'e maní yu'u. Ta náta'an nda'o ini xini yo'ó —kaá na.

Di'a n̄i kuu tá n̄i ka'an ñ̄a u'u mií noó dátuuán Jesús

¹² Tá n̄i ndi'i ñ̄oó, dá ndáka Espiritu Ndios Jesús kua'an na noo kúú yukú ichí.

¹³ Ta u'u diko kuu n̄i sa kaa na ñ̄oó. Ta n̄i sa kaa na tein kirí vích̄i deen. Dá n̄i xirndodó ñ̄aá ñ̄a u'u. Ta n̄i kasaa dao ángel n̄i kii noo Ndios, n̄i ch̄indee ná Jesús.

Di'a n̄i kuu tá n̄i kasá'á dána'a Jesús sa'a to'on va'a Ndios

¹⁴ Tá n̄i tiin ra Juan n̄i sadi ra ve'e kaa, dá n̄i kee Jesús kua'an na chí kuendá Galilea kásto'on na sa'a to'on va'a, ñ̄a ká'an sa'a ndi kee ñ̄ayuu, dá ndu'u na t̄ixi ndá'a Ndios, ¹⁵ ta kaá na:

—Sa n̄i kasandaá vá hora, sa n̄i kuyati va ñ̄a ndu'u ñ̄ayuu t̄ixi ndá'a Ndios. ¡Nandikó iní ndo sa'á kuachi kée ndó, ta kandisa ndó xí'ín ndino'o ini ndo to'on va'a Ndios! —kaá na.

Di'a n̄i kuu, dá n̄i kana Jesús komi taa tiin t̄iyaká ñ̄a kanoo ra xí'ín ná

¹⁶ Ta noo xika Jesús kua'an na yú'u taño'o naní Galilea, ñ̄oó n̄i xini na iin taa naní Simón xí'ín ñ̄ani ra Andrés. Ta ñ̄o'ó ra chíkaa ra ñ̄ono rá ini takuíí, chí kúú rá taa tiin t̄iyaká. ¹⁷ Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná k̄i ndo ná ko'o kanoo ndó xí'ín yu'u, dá ná dána'i noo ndo taó ndó

ñayuu tein kuachi na tátò'on kée ndó taó ndó tiyaká ini takuíí.

¹⁸ Ta kúú vití'ón vá nì dankoo ra ñóno rá. Ta kúú nì kee ra kua'an rá kanoo ra xí'ín Jesús.

¹⁹ Ta noo xíka Jesús kua'an na cháá ka chí noo ñoo, kúú nì xini na nákaa iin taa naní Jacobo xí'ín ñani rá Juan, ta kúú rá de'e ta naní Zebedeo. Ta ñó'o ra ini barco nákoto rá ñóno rá. ²⁰ Dá nì kana ñáá ná. Dá nì dankoo ra tatá rá Zebedeo ini barco xí'ín ndidaá ka ni taa kéchóon noo tatá rá. Dá nì kee ra kua'an rá kanoo ra xí'ín ná.

Di'a nì kuu tá nì nduṽa'a Jesús iin taa nákaa iin espíritu kini

²¹ Dá nì nasáa Jesús ñoo Capernaum xí'ín taa ñoo. Dá tá nì kasandaá kuú nání'í ndée na Israel, dá nì ku'u Jesús ini ve'e noo nákata na ñoo ñoo. Dá nì kasá'á ná dána'a na. ²² Kúú nì naá vá iní ñayuu ñoo sa'á ña dána'a Jesús, chí ko kée na tátò'on kée taa dána'a ley Moisés, dá chí dána'a na tátò'on kí'o kée iin na né'e choon.

²³ Ta ini ve'e ñoo nákaa iin taa nákaa iin espíritu kini. Ta kúú nì'í nda'o nì kayu'ú espíritu kini ñoo, ta kaáan:

²⁴ —¿Ndi kíán ndó'o ní xí'ín ndu'u, Jesús, na ñoo Nazaret? ¿Á vei ní dánaá ní ndu'u? Sa ná'á vá yu'u ndá yoo kúú mií ní, chí mií ní kúú na ií nì kii noo Ndios.

²⁵ Dá nì danáni ñaá Jesús, ta kaá na xí'án:

—¡Kadi yú'on! ¡Kua'án keta kii ini taa xaan!

²⁶ Ta kúú vití'ón nì sa'ání yí'í espíritu kini taa ñoo. Ta kúú nì'í nda'o nì kayu'án, dá nì ketaan kua'an.

²⁷ Ta kúú nì naá vá iní ndidaá kúú ñayuu ñoo, dá nì kasá'á ná ndátó'ón tá'an ná:

—¿Ndi kua'an vían yó'o? Na ndeé ka vían ká'ano tandeé iní saá dána'a taa káa, chí xí'ín choon kómí rá sa'ándá rá

choon noo espíritu kini, ta kúú seídó'o ñaan —kaá na.

²⁸ Ta kúú kaon nda'o nì kandaá ini ndidaá ñayuu ndéi ñoo kuálí ñó'o chí kuendá Galilea sa'a ña ndato nì kee Jesús.

Di'a nì kuu tá nì nduṽa'a Jesús ñá kúú xido Simón Pedro

²⁹ Tá nì keta Jesús ve'e ñoo, dá nì kee na kua'an na ve'e Simón xí'ín Andrés, ta ndáka ta'ani na Jacobo xí'ín Juan kua'an na. ³⁰ Ta káandu'u xido Simón noo xito, ta ka'í nda'o ndó'án kée kue'e dáa. Dá nì kasto'on ñayuu xí'ín Jesús ña kú'an. ³¹ Dá nì natuu yati na noo káandu'an. Kúú nì tiin na ndá'an. Kúú nì ndane'e ñaá ná. Ta kúú vití'ón vá nì ya'a kue'e dáa ñoo. Ta kúú nì kasá'á váán kénduuan ña kasá'an na.

Kua'á nda'o ñayuu nì nduṽa'a Jesús

³² Sa nì keta va ndindii, ta sa kua'an kuaá vá kuú dáá ñoo, dá ndáka ñayuu ndidaá na kú'u xí'ín na ñó'o espíritu kini nì kasáa na noo Jesús. ³³ Sa'á ñoo nì chití yé'é ve'e ñoo nì nákata ndidaá na ñoo ñoo. ³⁴ Ta kúú kua'á nda'o ñayuu ndó'o iin rá iin kue'e nì nduṽa'a na, ta kua'á nda'o espíritu kini nì taó ná. Ta ko sónó vá ná ña ka'an espíritu kini ñoo, chí ná'á vá ña ndá yoo kúú ná.

Di'a nì kuu tá nì ndató'ón Jesús xí'ín tatá Ndios iin xían noo ko iin ndéi

³⁵ Ta na'a nda'o nì ndakoo Jesús, chí iin naá ií vá. Dá nì keta na ñoo ñoo kua'an na iin xían noo ko iin ndéi. Ta ñoo nì ka'an na xí'ín tatá Ndios. ³⁶ Dá nì kee Simón xí'ín dao ka ta né'e tá'an xí'ín rá kua'an rá nandukú ñaá rá. ³⁷ Dá tá nì naní'í ñaá rá, dá nì kaa rá xí'ín ná:

—Ndidaá ñayuu nándukú ná mií ní.

³⁸ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná ko'o dao ka xían noo yati yó'o, dá ná dána'a ta'ani yu'u noo ñayuu ndéi

ñoó, **chì** sa'á choon yó'o **vej** yu'u —kaá na.

³⁹ Ta **nì** xionoo na iin ní kúú kuendá Galilea **nì** daná'a na ini ndidaá ve'e noo ná'taka na Israel, ta **nì** taó ná espíritu kini ñó'o ini ñayuu.

**Di'a nì kuu tá nì nduvá'a Jesús
iin taa ndó'o kue'e té'i'ì ñí'ì**

⁴⁰ Kúú **nì** kasáa iin taa ndó'o kue'e té'i'ì ñí'ì noo Jesús. Kúú **nì** sa kuí'ín xítí rá noo ná, dá **nì** kaa ra xí'ín ná:

—Tá kónì ní, kuu va nduvii ní ñí'ì —kaá ra.

⁴¹ Ta sa'á ña **nì** ku'u ini Jesús sa'a rá, sa'á ñoó **nì** chinóo na ndá'a ná sata rá, dá **nì** kaa na xí'ín rá:

—Jaan, kónì. Ná nduvií ñí'ìon.

⁴² Dá tá **nì** ndi'i **nì** ka'an na, kúú vití'ón di'a **nì** ndañó'ó ni'ini kue'e té'i'ì ndó'o ra. Ta kúú **nì** kandoo vii vá ñí'ì rá.

⁴³ Dá tá **ko** ñá'a tanda'á ñáá ná ko'on ra, dá **nì** sa'anda na choon noo rá, ⁴⁴ ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'án, tído o sa nákanón xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ña **nì** keei xí'ón. Di'a kua'án na'a mií'ón noó ta dutì. Ta kua'án doko ña'a noo Ndios sa'á ña **nì** kandoo viion noo ná, táto'on kì'o sa'ándá ley Moisés choon, dá ná kandaá ini ra ña sa **nì** nduviion —kaá na.

⁴⁵ Tído **ko** ní kée ta'on taa ñoó tá-to'on **nì** ta'anda choon noo rá. Di'a **nì** kasá'á ná'kani va ra ña **nì** kee Jesús xí'ín rá kua'an ra. Sa'á ñoó **ko** kuú ka ku'u túu Jesús ni iin ka ñoo. Ndadá yu'ú ñoo noó **ko** ka ñayuu ndéi va sa kaa na. Ta va'ará ndéi kúú míí vá ndéi ñayuu, tído vej na noo nákaa Jesús.

**Di'a nì kuu, dá nì nduvá'a
Jesús iin taa nì natí'ì sa'a**

2 Tá **nì** ya'a dao kuú, dá **nì** nandí'ó **ko**o tuku Jesús ñoo Capernaum. Tá **nì** kandaá ini ñayuu ña **nì** ndísáa Jesús ve'e na, ² kúú kua'á ndá'o na **nì** nataka

ñoó. Ta **ko** ní kéta ka ve'e ñoó kaño'o na. Ta kúú nda sata vé'e ndíta ñayuu seídó'o na to'on dána'a Jesús.

³ Dá **nì** kasáa dao ka ñayuu xí'ín iin taa **nì** natí'ì sa'a, ta yí'ì ñáá komì taa **nì** kasáa ra. ⁴ Tído **ko** ní kúu ta'on ku'u ra xí'ín ta kú'u ñoó ini ve'e noo nákaa Jesús, **chì** kua'á ndá'o ñayuu ñó'o. Sa'á ñoó **nì** dakáa ñáa rá dinì vé'e. Dá **nì** sonó rá iin yáí. Dá **nì** kuu **nì** danóo ra xito kánóo ta kú'u ñoó ini ve'e noo ió Jesús.

⁵ Tá **nì** xini Jesús ña kándéé ini ñáá rá, dá **nì** kaa na xí'ín ta **ko** kuú kaka ñoó:

—De'e ló'o, sa **nì** ndoo va kuachón —kaá na.

⁶ Ta kúú ñoó ndéi dao taa dána'a ley Moisés seídó'o ra. Dá **nì** kasá'á ná'kani kuáchì ini ra: ⁷ “Ta, ¿ndiva'a ká'an taa kaa dión? Taa kaa kúu ra yá'a ká'an ndava'a xí'ín Ndios. Chì ni iin tó'ón ta'on taa o kúu dándóo kuachi ñayuu. Iin tó'ón dinì míí vá Ndios kúu na kuu kee dión.”

⁸ Tído vití'ón di'a va **nì** kandaá ini Jesús ña kì'o dión ná'kani ini ra. Dá **nì** ndato'ón ñáá ná:

—¿Ndiva'a ná'kani ini ndo dión?

⁹ ¿Ndí kían **ko** ú'u cháá ka ka'ín xí'ín taa **ko** kuú kaka yó'o, ká'án ndó? “Sa **nì** ndoo va kuachón”, o ka'ín xí'ín rá, “Ndakui-ín ndichi, ta naki'in xiton kane'e kua'an nó'on.” ¹⁰ Tído viti dá ná ko'ín dána'i noo ndo ña kómí ndisa na **nì** nduu taa ñayuu yó'o choon ña dándóo na kuachi kómí ñayuu ndéi ñayuu yó'o.

Dá **nì** kaa na xí'ín ta **nì** natí'ì sa'a ñoó:

¹¹ —Ta ká'ín xí'ín yo'ó viti. Ndakui-ín ndichi, ta naki'in xiton, ta kua'án nó'on ve'ón.

¹² Ta kúú **nì** naku'ín ndichi ra. Dá **nì** naki'in ra xito noó **nì** sa nóo ra né'e ra **nì** kì'in ra kua'an ra noó ñayuu kuá'a ñoó. Ta kúú ndidaá vá ná **nì** naá iní. Ta kúú **nì** kasá'á ná kéká'ano na Ndios, ta kaá na di'a:

—Ni iin kuú **ko** xíní'o iin ña'a ndato tá-to'on **nì** xinió kuú viti —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni kana Jesús iin t̄a nani Leví Mateo ña kanoo ra xí'in ná

¹³Tá ni ndi'i ni kuu dión, dá ni nandió koo tuku Jesús kua'an na yu'u taño'o. Ta kúu kuá'a nda'o ñayuu ni natuu yati ñaá. Dá ni kasá'a ná dána'a na noo ná sá xika na kua'an na. ¹⁴Ta noo yá'a na kua'an na ñoo, kúu ni xini na ió iin t̄a nani Leví, de'e ta nani Alfeo, ta ió ra kí'in ya'i ra sa'a ñó'o. Dá ni kaa na xí'in rá:

—Nakí, ná ko'o kanoón xí'in yu'u.

Dá ni ñaku'in ndichi ra. Dá ni kee ra kua'an ra kanoo ra xí'in ná.

¹⁵Di'a ni kuu tein noo ió Jesús sás'an na xí'in Leví ñoo ini ve'e ra. Ta kuá'a nda'o t̄a kí'in ya'i sa'a ñó'o xí'in dao ka ñayuu kaá ra kómí kuachi ni sa ndei xí'in Jesús. Ta ndei ta'ani t̄a xionoo xí'in ná, chi kuá'a nda'o ñayuu ndíko ñaá. ¹⁶Tá ni xini t̄a fariseo xí'in dao t̄a dána'a ley Moisés ña sás'an dáó Jesús xí'in t̄a kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'in ñayuu, tá'an na kaá ra kúu na kini ñoo, dá ni kaa ra xí'in t̄a xionoo xí'in Jesús:

—¿Ndi kua'an ña yó'o? ¿Ndiva'a sás'an ri maestro ndo'ó xí'in t̄a kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'in dao ka ñayuu kómí kuachi yó'o? —kaá ra.

¹⁷Tá ni seídó'o Jesús ña ni ka'an ra dión, dá ni kaa na xí'in rá:

—Na ió va'a ko xínñó'o ta'on na ta ketatá ñaá. Sava'a na kú'u va kúu na xínñó'o ñaá. Ta dión ta'ani yu'u, ko véi ta'on yu'u ná kanai na ká'an ña kúu ná ñayuu ndaa. Di'a vei yu'u kanai na nákoní ña kómí ná kuachi —kaá na.

Dána'a Jesús ña kúu ná táto'on iin tonó

¹⁸Iin kuu, dá ni sa ndei t̄a sa xionoo xí'in Juan, na sa dakódo nduta ñayuu, ni sa ne'e ii rá xí'in t̄a fariseo. Dá ni kasá'a dao ñayuu noo nákaa Jesús. Dá ni nda-to'ón ñaá ná:

—¿Ndiva'a ko né'e ii t̄a xionoo xí'in mií ní táto'on né'e ii t̄a fariseo xí'in t̄a sa xionoo xí'in Juan?

¹⁹Dá ni kaa Jesús xí'in ná:

—¿Á ká'an ndó ña kánian kane'e ii ñayuu ni nataka noo ió vikó tánda'a nani ió ii vá tonó xí'in ná? Koó, chi xian nani ió ii tonó xí'in ná, ta o kúu ta'on kane'e ii ná. ²⁰Tído kasandaá iin kuu, dá naki'in ra tonó kandaka ra ko'on ra. Nda daá ví, dá kían kánian kane'e ii ñayuu ñoo.

Dána'a Jesús ña ko náki'in tá'an ta'on ña dána'a na xí'in ña dána'a t̄a fariseo

²¹'Ta ko iin ta'on nákoto noo ni ndata iin do'onó yata xí'in iin tá'i dá'on saá. Dá chi tá ná nakata na do'onó ñoo, ta kúu nati'in va dá'on saá ñoo, ta kúu ví'i ka ví ndata do'onó yata ñoo.

²²'Ta ko iin ta'on taán vino saá ini ñii yata. Dá chi tá ná kee na dión, dá kían dáka'ándí vino saá ñii yata ñoo, ta kúu ndi'i vino ñoo kuita, ta kúu tuú oon va ñii ñoo. Sa'a ñoo va'a cháa ka ná taán yó vino saá ini ñii saá —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni dan'a'a Jesús sa'a kuu nani'i ndée na Israel

²³Ta tein iin kuu nani'i ndée na Israel, chíka'anda Jesús kua'an na noño'o noo kaa tirió. Kúu ni kasá'a t̄a xionoo xí'in ná tó'on ra yoko tirió, ta seí ra nonján kua'an ra. ²⁴Dá ni kaa t̄a fariseo xí'in Jesús:

—¿Ndiva'a kée t̄a xionoo xí'in ní ña ko kánian kee ra tein kuu nani'i ndée yo?

²⁵Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—¿Á ko óon ta'on ká'i ndo'ó ña ni kee David tá sa na'a tá nda'i ni kuiko na xí'in t̄a sa xionoo xí'in ná? ²⁶Chi kaáan ña ni ku'u na ve'e Ndios. Ta daá ñoo kúu t̄a nani Abiatar duti kúu noo. Ta ni seí David pan, ña dóko t̄a duti noo Ndios, ña ko kánian keí ñayuu óon, chi sava'a t̄a duti kuu keí ná. Ta nda t̄a xionoo xí'in David ñoo ni xi'o na ni seí.

²⁷ Dá nì kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:

—Kuü nání'i ndée yō nì kavā'an Ndios ñā kakuuan iin ñā va'a noó ñayuu. Tído kō ní káva'a ta'on Ndios ñayuu keká'ano na kuü nání'i ndée yō tátō'on kī'o kée ndó'ó. ²⁸ Ta viti kana'á ndó ñā ió choon noo ndá'a nā nì nduu taa ñayuu yó'o ñā dándáki na tein kuü nání'i ndée yō —kaá Jesús ká'an nā sa'a míí ná.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin taa nì natíí ndá'a

3 Dá nì ku'u tuku Jesús ini ve'e noo náataka nā Israel. Ta ñoo nákaa iin taa nì natíí ndá'a. ² Ta ndíta tã fariseo nání rá Jesús, ná kande'á á nduva'a ñaa ná kuü nání'i ndée ná. Dión, dá ni'i rá ndí koo dátaí kuachi ra Jesús noó tã né'e choon.

³ Dá nì kaa Jesús xí'ín taa nì natíí ndá'a ñoo:

—Nakuijn ndichi, ta kakuñin me'í yó'o.

⁴ Dá nì kaa nā xí'ín dao kã taa ñoo:

—¿Ndá kján kuu kee yó kuü nání'i ndée yō? ¿Á kee yó ñā va'a o á kee yó ñā kini? ¿Á dáka'kió iin ñayuu o ka'ání yó ná? Ka'an ndo ná nde'á —kaá nā.

Tído ni iin tó'on rá kō ní ká'an. ⁵ Dá nì kaō noo Jesús nì sa nde'é deen ná taa ndíta ñoo. Dá nì kixiān nì kunda'í ini nā sa'a rá, chí káxí nda'o nio rá. Dá nì kaa nā xí'ín tã kú'u ndá'a ñoo:

—Ná dákaa ndá'on xaan.

Tá nì nadakáa rã ndá'a rá, kúu nì nduva'a vaan.

⁶ Dá nì kankuei tã fariseo ñoo kua'an rã. Ta nì kasá'a ndátó'on kue'é rã xí'ín rã kuendá rey Herodes ñoo ndi kee ra, dá ka'ání rá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì sa káa Jesús yu'ú taño'o

⁷ Dá nì kee tuku Jesús kua'an nā xí'ín tã xionoo xí'ín ná yu'ú taño'o. Ta kuá'a nda'o ñayuu ndéi kuendá Galilea xí'ín nā ndéi ñoo kuálí ñó'o chí kuendá

Judea tákuei sata ná kua'an nā, ⁸ xí'ín nā ndéi ñoo ká'ano Jerusalén, xí'ín nā ndéi kuendá Idumea, xí'ín nā ndéi iin kã xoo yuta Jordán, xí'ín nā ndéi ñoo Tiro xí'ín nā ndéi ñoo Sidón, chí sa'a ñā nì ni'i tó'on na sa'a ñā'a ndato kée Jesús, sa'a ñoo kuá'a nda'o ñayuu tákuei ñaa kua'an nā.

⁹ Ta kúu nì ka'an Jesús xí'ín tã xionoo xí'ín ná ñā ná kenduu rã iin barco kakaã nā, dá ná o dándúti ñaa ñayuu kuá'a ñoo. ¹⁰ Chí sa'a ñā nì nduva'a na kuá'a ñayuu, sa'a ñoo ndidaá kúu nā kú'u kátaí tá'an vei sata ná, dá kako'on na dá'on Jesús, dá ná nduva'a na.

¹¹ Ta tá nì xini ñaa ñayuu ñó'o espíritu kini, ta kúu sa kuíta xítí ná noo Jesús. Dá nì kasá'a káyu'ú espíritu kini ñoo, ta kaáan:

—Míí ní kúu de'e Ndios.

¹² Tído nì sa'anda Jesús choon noqan ñā ná dá'a ni ka'an ndá yoo kúu ná noó ñayuu ñoo.

Di'a nì kuu tá nì kaxi Jesús uxí uu taa kanoo xí'ín ná

¹³ Ndi'i, dá nì kaa Jesús diní iin yúku iin ñoo. Dá nì kana na ndidaá kúu taa nì nata'an ini nā, ta nì natuu yati ra noo ió nā. ¹⁴ Dá tein roón nì kaxi na uxí uu taa kanoo xí'ín ná. Ta taa yó'o kakuu rã tãnda'á Jesús ko'on dána'a to'on va'a noó ñayuu, ¹⁵ ta koo ta'ani choon noo ndá'a rá ñā nduva'a ra nā kú'u, ta taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu.

¹⁶ Iin taa yó'o naní Simón. Ta nì chí-naní ñaa ná Pedro. ¹⁷ Ta iin kã rã kúu de'e Zebedeo naní Jacobo xí'ín ñani rã, rã naní Juan. Ta nì chínaní ñaa ná Boanerges. To'on yó'o kóni kaa de'e ñā ka'ándí, chí ni'i diní rá. ¹⁸ Ta iin kã rã naní Andrés, xí'ín rã naní Felipe, xí'ín rã naní Bartolomé, xí'ín rã naní Mateo, xí'ín rã naní Tomás, xí'ín rã naní Jacobo, tã kúu de'e Alfeo, xí'ín rã naní Tadeo, xí'ín rã naní Simón, tá'an rã nì sa

kuu kuendá t̄a cananista, ¹⁹ xí'ín r̄a naní Judas Iscariote, tá'an r̄a n̄i kasandaá n̄i nakí'o Jesús noo ndá'a r̄a xiní u'u n̄aá.

Tá n̄i ndi'i ñoó, dá n̄i ndu'u na ini iin ve'e.

Di'a n̄i kuu tá n̄i kaa dao t̄a ña taó Jesús espíritu kini kée ña u'u

²⁰ Ta tuku va kuá'a ñayuu n̄i ndítútí ñoó. Ta ni k̄o nónoo vá Jesús kasá'an na xí'ín t̄a xínoo xí'ín ná. ²¹ Tá n̄i ni'í tó'on na ve'e Jesús ña ndó'o na, dá n̄i kee na kua'an na nakuaka ñaá ná kandaka na no'o na, dá ch̄i n̄i nadana va na, ká'an ná.

²² Dá n̄i kaa dao t̄a dána'a ley Moisés, tá'an r̄a n̄i kii ñoo Jerusalén, ña Beelzebú, tá'an ña kúu sato'o espíritu kini, ñoó vá kían nákaa ini Jesús, ta ñoó kían xí'o choon noo ná, sa'a ñoó kándéé ná taó na espíritu kini ñó'o ini ñayuu, kaá ra.

²³ Dá n̄i kana Jesús t̄a n̄i ka'an dión ñoó, dá n̄i kasá'a ná dáki'in tá'an na dao ña'a xí'ín ña dána'a na, ta kaá na xí'ín rá:

—¿Ndi kee ví sato'o espíritu kini taó ña mián ini ñayuu, ká'an ndó? ²⁴ Kana'a ndó ña tá naá tá'an iin rey xí'ín ñayuu dándáki ra, dá kían naá vá choon né'e ra.

²⁵ Ta tá tá'anda tá'an ñayuu ndéi ini iin ve'e, dá kían naá vá noo ndéi na. ²⁶ Ta k̄i'o dión ta'ani ndó'o ña u'u kúu noo tá ná kasá'a naá tá'an xí'ín ña kéchoon noán. Ch̄i kasá'a ta'anda tá'an mián, dá kían o káka k̄a choon né'an, ch̄i sa n̄i kasandaá hora ña kían ndi'i noán.

²⁷ Ta ni iin tó'on t̄a o kúu ku'u ve'e iin t̄a ndakí, ta taó rá ña'a ñó'o ve'e ra, tá dinñó'o k̄a ná o kátó ñaá rá. Mián ndúsá kee ra dión xí'ín rá, dá kuu taó rá ña'a ñó'o ve'e ra. ²⁸ Mián ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña kuu va ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ndi ndáa mií vá kuachi kée ñayuu, ta sa'a ndidaá kúu to'on kini ká'an ndava'a na sa'a Ndios. ²⁹ Tído ndi ndáa na ya'a

ká'an ndava'a na sa'a na kúu Espíritu i Ndios, noón kúu na ni iin kuu t̄a'ón o kúu ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. Noón kúu na iin ích̄i o ndóo kuachi noo Ndios —kaá Jesús.

³⁰ Dión n̄i kaa na, dá ch̄i n̄i kaa t̄a ñoó ña nákaa espíritu kini ini na.

Di'a n̄i kuu tá n̄i kasáa na ve'e Jesús nándukú ñaá ná

³¹ Dá n̄i kasáa naná Jesús xí'ín ñani na. Ta n̄i sa kuita na sata vé'e. Dá n̄i kaa na xí'ín ñayuu ndéi ñoó ña ná ka'an na xí'ín Jesús keta na sata vé'e.

³² Dá n̄i kaa ñayuu ndéi d̄in Jesús ñoó xí'ín ná:

—Naná ní xí'ín ñani ní ndíta na sata vé'e nándukú ná mií ní.

³³ Dá n̄i kaa Jesús xí'ín ná:

—Ná kast̄'on ndaaí xí'ín ndó ndá yoo kúu nanái, ta ndá yoo kúu ñani xí'ín k̄i'oi —kaá na.

³⁴ Ta kúu n̄i sa nde'é ná noo ñayuu ndéi noo ná ñoó. Dá n̄i kaa na:

—Na yó'o kúu nanái, kúu ñani, kúu k̄i'oi. ³⁵ Ch̄i ndidaá na kée ña kóni Ndios, noón kúu ñani, kúu k̄i'oi, kúu nanái —kaá na.

Di'a kua'an ña n̄i nakani Jesús sa'a iin t̄a xíti tata

4 N̄i kasáa tuku Jesús yu'ú taño'o, dá n̄i kasá'a ná dána'a na noo ñayuu. Ta sa'a ña n̄i nat̄aka kuá'a nda'o na, sa'a ñoó n̄i kaa Jesús ini barco, kirá kánóo noo taño'o. Dá n̄i sa k̄o na ió na ini ra. Ta ndéi ñayuu ñoó yu'ú taño'o seídó'o na. ² Dá n̄i kasá'a Jesús dáki'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na, ta kaá na:

³ —Kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó. Iin t̄a xíti n̄i kee ra kua'an r̄a kuti ra tata noño'o rá. ⁴ Ta sa'a ña n̄i koon ni'ini ra tata ñoó, sa'a ñoó dao ña n̄i kuéi yu'ú ích̄i. Ta kúu n̄i kasáa laa, ta kúu n̄i seí vá rían. ⁵ Ta dao k̄a tata ñoó n̄i kuéi tein yuu noo ndéi cháá ñó'o. Sa'a

ñóó kúú yachi va ni xitaan, chi ko ní kuéi ta'on ña noo kúú ñó'ó ndéé. ⁶Tído, tá ni xinkoo ndindii, ta kúú ni dii vaan. Ta sa'á ña koó yo'an, sa'á ñóó ni ichi vaan.

⁷Ta kúú dao ka tata ñóó ni kúei tein ta'íón. Ta ni sa'ano dáó ñá xí'ín ta'íón ñóó, sa'á ñóó ni kuyatá vaaan ni kee rá. Sa'á ñóó ko ní xí'o ta'an vaan nonián.

⁸Ta kúú dao ka tata ni kúei noo kúú ñó'ó va'a. Kúú kuá'á nda'o noni ni xi'oan, chi ni xitaan, ta ni sa'ano va'an. Ta kúú ió dao tata ñóó ni xi'o oko uxi noni. Ta dao kaan ni xi'o oni diko noni. Ta dao kaan ni xi'o iin ciento noni —kaá Jesús.

⁹Dá ni kaa ta'ani na:

—iNdi ndaa ndo'ó ió do'o, ta kúú kúeídó'o va'a ndó! —kaá na.

Yó'o nákaní Jesús ndiva'a dáki'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na

¹⁰Dá tá ni kandoo iin tó'ón Jesús iin ná, dá ni ndato'ón ñaa tá xionoo xí'ín ná xí'ín dao ka ñayuu ndíta yati ñóó ndi dándáki to'on ni nakani na xí'ín ná ñóó.

¹¹Dá ni kaa Jesús:

—Noo ndo'ó vá ni xi'o Ndios ña kanda ini ndo ña ná'á mií ná sa'á ndi kée na dándáki na. Tído noo na ko ná'a ndu'u tixi ndá'a Ndios, dáki'in tá'an yu'u dao ña'a xí'ín to'on dána'i, dá ná xinkoo noo ká'an tuti i Ndios, chi di'a kaáan: ¹²“Ta va'ará ndidaá ka vían ndé'é ná, tído o kánda ta'on ini na ndi kóni kaaan. Ta va'ará ndidaá ka vían ná kúeídó'o na, tído o kátóni ta'on ini na, dá ná dá'a ni nandió kuéi na noo Ndios, dá kían ná o kí'o ká'ano ini na sa'a kuachi na.”

Nákaní Jesús ndi dándáki ña ni daná'a na sa'a ta xiti tata

¹³Dá ni kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:

—¿Á ko ní kánda ta'on ini ndo ndi dándáki ña ni nakanii xí'ín ndó? ¿Ndi kee ndó, dá kanda ini ndo sa'a cháa ka

ña'a dáki'in tá'in xí'ín to'on dána'i noo ndo, tá dáá?

¹⁴Taa xiti tata ñóó kúú ta xionoo dána'a to'on Ndios. ¹⁵Ta yu'ú ichi noo ni kúei dao tata ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios. Tído tá ndí'i seídó'o naan, ta kúú kásaa ña u'u, ta díta vaaan to'on ni seídó'o na. ¹⁶Ta tein yuu noo ni kúei dao ka tata ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios, ta mií hora seídó'o naan, nátiin va'a naan xí'an kádii ini na. ¹⁷Tído ko ta'ón yo'an ini nfo ná, sa'á ñóó ko ndíta toon na xí'ín to'on Ndios. Chi tá kásá'a ndo'o na tandó'ó, o tá kéndava'a ñayuu xí'ín ná sa'á ña kándisa na to'on ñóó, ta kúú dánkoo na ña. ¹⁸Ta tein ta'íón noo ni kúei dao ka tata ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios, ¹⁹tído kásá'a ná ndí'i cháa ka ini na sa'á ña ió ñayuu yó'o, ta kátoó na koo kuíka ná. Ta ndí'i ta'ani ini na sa'á dao ka ña'a. Ta ndidaá ñóó kedaá xí'ín ná, dá kásá'a ná ku'ichi ini na xini na to'on Ndios, ta kúú ná táto'on iin tata ko xí'o noni.

²⁰Tído noño'o va'a noo ni kúei dao ka tata ñóó kúú ñayuu seídó'o to'on Ndios xí'ín ndino'o ini na, ta kándisa naan. Dao noón kúú táto'on tata, ña ni xi'o oko uxi noni. Ta dao ka na kúú táto'on tata, ña ni xi'o oni diko noni. Ta dao ka na kúú táto'on tata, ña ni xi'o iin ciento noni, chi kée na ña kóni Ndios —kaá na.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'á ña kúú ña ndaa Ndios

²¹Dá ni dáki'in tá'an tuku Jesús iin ka ña'a xí'ín to'on ni daná'a na, ta kaá na:

—Tá né'e yó iin íti tóon, ¿á chikani ndei yó iin kidi nooán o chikani yóan tixi iin xito? Koó, iin íti tóon kánian chinoo yó ra iin noo dikó, dá ná katoon ra iin ní kúú xíán. ²²Dá chi ndidaá vá ña dá'i noo ndo viti, kasanda natuuan. Ta ndidaá vá ña'a ñó'o de'é viti, daí ña natuuan. ²³Ta ndi ndaa ndo'ó ió do'o, ta kúú kúeídó'o va'a ndó —kaá na.

²⁴ Dá nì kaa ta'ani Jesús:

—Kueídó'ò vạ'a ndó tọ'on ká'ín xí'ín ndó viti, chì tító'on kị'o kaon ió nduu ndọ natiin ndóan, kị'o dión kị'o Ndios ña noọ ndọ, ta kị'o cháá kạ naán noọ ndọ ọ dụú ña nì seídó'ò ndó, ²⁵ dá chì nà nì natiin ndisa tọ'on na, noón kúú nà nì'í cháá kạ ña kandaạ ini nà. Tído nà kọ ní natiin tọ'on na, noón kúú nà nandodó di'a va lú'ụ ña nì seídó'ò na.

Yó'o nì daná'a Jesús sa'a ndi kị'o ndukua'a ñayuu tịxi ndá'a Ndios

²⁶ Dá nì kaa ta'ani Jesús:

—Tító'on kị'o dándáki Ndios ñayuu nà kián tító'on ndó'o iin tata nì chì'i iin taa noñó'ò rá, ²⁷ chì sakuá kídì taa ñóó, ta na'a ndákọo ra. Ta nduú ñóó ka'ándí noọ tata ñóó, ta sá sá'anoan kua'an. Tído kọ kandaạ ta'on ini rạ ndi kuu sá'anoan. ²⁸ Dá chì mií vá ñó'ò ñóó dakuá'ano ña. Dinñó'ó xitaan kián yukụ, dá xínkọo yokoan, dá chítí yokoan xí'ín nonì. ²⁹ Dá tá nì chichian, dá kua'an rạ ka'anda raán, chì nì kasandaá kuu nataán vá'a raan —kaá nà.

Yó'o nì daná'a tuku Jesús sa'a ndí kị'o ndukua'a ñayuu tịxi ndá'a Ndios

³⁰ Dá nì kaa tuku Jesús:

—¿Ndí kián dáó kúú xí'ín tọ'on kée Ndios dándáki na ñayuu nà, ká'án ndó? Ta, ¿ndá kián dákí'in tá'in xí'án, dá kandaạ ini ndọ sa'án? ³¹ Kián tító'on iin tata naní mostaza, ña kúú tata pálí cháá kạ noọ dao kạ tata chí'i yó noñó'ò yọ. ³² Tído tá nì xitaan, ta kúú sá'ano ná'ano cháá kạan ọ dụú dao kạ yukụ. Ta ná'ano ndạ'o ndá'án, sa'á ñóó kúú káva'a laa tákạ rị tịxi kátján —kaá nà.

³³ Ta kị'o dión nì dakí'in tá'an Jesús kua'a ndạ'o ña'a xí'ín tọ'on nì daná'a nà, kị'o kandaạ ini ñayuu ñóó. ³⁴ Ta kọ ní dá-na'a ta'on na tá kọ ní sá dákí'in tá'an na dao ña'a xí'ín tọ'on dána'a nà. Tído tá nì kana xoo mií ná kua'an nà, dá nì nakani

na xí'ín tạ xionoo xí'ín ná ndi dándáki ña nì daná'a nà.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús choon noọ tachi xí'ín taño'o

³⁵ Tá nì kuaá kuu dáá ñóó, dá nì kaa Jesús xí'ín tạ xionoo xí'ín ná:

—Ná ko'ọ chika'anda yọ iin kạ xoo yu'ú taño'o.

³⁶ Tá nì ndi'i nì ka'an tạ xionoo xí'ín ná ndisá'án xí'ín ñayuu kua'a ñóó, dá nì kaa ra ini barco noọ nákaa nà. Ta nì sarkuei dao kạ barco noọ ñó'o cháá kạ ñayuu kua'an nà noọ kua'an Jesús. ³⁷ Ta kúú noọ kua'an nà ñóó nì kasá'a vá kána tachi déen. Sa'á ñóó nì kasá'a kọkee takuíf ini barco ñóó. Ta kúú sạ kua'an kutí vá ini rạ xí'ín takuíf. ³⁸ Ta kúú kán-du'ụ Jesús kídì nà ini rạ noọ nóno chí sata di'a ra. Ta yí'i iin dá'on dinì ná kán-du'ụ ná.

Dá nì dandóto ñaá tạ xionoo xí'ín ná ñóó, dá kaá rạ:

—¡Maestro! ¿Á kọ sa'ání ta'on ni mií ní ña kuuo?

³⁹ Dá nì ndakuíin ndichi Jesús. Dá nì sa'anda nà choon noọ tachi xí'ín taño'o, ta kaá nà:

—¡Katuu! Tádì kooón.

Ta kúú nì sạ tuu va tachi, ta nì nakáa táđì vá taño'o.

⁴⁰ Dá nì kaa nà xí'ín taa ñóó:

—Ta, ¿ndiva'a yu'ú téí ndọ? ¿Á kọ kándéé ta'on iní ndọ yu'ụ, ndani?

⁴¹ Kúú nì yu'ú ndạ'o ra. Dá nì kasá'a rá ndátó'ón tá'an rá:

—¿Ndá yoo ví kúú nà yó'o, chì ndạ tachi xí'ín taño'o seídó'ò choon sa'anda na? —kaá rạ.

Di'a nì kuu tá nì taó Jesús espíritu kini ñó'o ini iin taa

5 Dá nì saạ nà iin kạ xoo taño'o noọ kúú kuendá Gadara di'a. ² Dá tá nì noo na barco ñóó, dá nì keta iin taa ñó'o espíritu kini ini káo noọ ñó'o ndii

vei ra ni'i ñaá rá. ³Dá chi ini káo noo ñó'o ndii ñóó ió ra. Ta ni iin tó'on ñayuu ko kándéé ko'oni ñaá ná, ta ni cadena ko kándéé kandiko ra, ⁴chi sa kua'a vá ta'ándá so'óni na sa'a rá xí'in ndá'a rá xí'in cadena, xí'in ka viti. Tído vaá óon va kándéé rá dakuáchi ra cadena ñóó, ta sa'ándá ra ka ñóó, chi ndakí nda'o ra. Ta ni iin tó'on ña'a kée ñayuu ko kándéé xí'in rá. ⁵Ta nduu ñóó xionoo ra dini yúku káyulu'ú rá xí'in tein káo ndii ñóó, ta dárkue'e ra mií rá xí'in yuu.

⁶Ta kúu xíká vá ni xini ra ña vei Jesús. Ta kúu ni kankono ra ni sa ra ni sa kuíin xítí rá noo ná. ⁷Ta kúu ni'i nda'o ni kayu'ú espíritu kini nákaa ini ra, ta kaáan:

—¿Ndi kían ndó'o ní xí'in yu'u, Jesús, mií ní na kúu de'e Ndios ndáya'i? ¡Noo mií Ndios seí nda'í noo ní ña ná dá'a ni dándó'o naní ní yu'ú!

⁸Díon ni kaáan, chi di'a ni kaa Jesús xí'an:

—¡Espíritu kini, dáyaá ta xaan!

⁹Dá ni ndato'on ñaá Jesús:

—¿Ndi nanón?

Dá ni kaa espíritu kini ñóó:

—Legión naní, chi kua'a nda'o kúu ndu'u.

¹⁰Dá ni seí nda'í ña noo Jesús ña ná dá'a ni tanda'a ñaá ná ko'an iin ka xían.

¹¹Ta yati yúku iin ñóó ñó'o kua'a nda'o kochí sásá'an rí. ¹²Dá ni seí nda'í espíritu kini ñóó noo Jesús:

—Konó ní ná ko'on ndu ndu'u ndu ini kochí kaa —kaáan.

¹³Dá ni sonó Jesús noán. Dá ni kankuei espíritu kini ñó'o ini ta ñóó. Dá ni sa'an ni ndu'an ini kochí ñóó. Ta kúu rí tát'on uu mil. Kúu ni taxí tá'an ndi ndi'i rí kua'an ri yu'ú da'o. Dá ni kuei ndava'a rí ini taño'o ñóó. Ta kúu ni kanda daa ri, dá ni xi'i ri.

¹⁴Dá ni kee ndidaá ta ndáka kochí ñóó taxí tá'an ra kua'an nó'o ra kasto'on ra xí'in ñayuu ndéi ñoo ra, xí'in na ndéi

yúku sa'a ña ni kuu díon. Dá ni kankuei ñayuu ñóó kua'an na kande'é ná ndi kían ni kuu. ¹⁵Tá ni sa ñayuu ñóó noo iin Jesús, dá ni xini na ña ió ta sa ndo'o nio ni sa kee kua'a nda'o espíritu kini ñóó. Ta kúu sa ndíxi va ra dá'on ió ra. Ta sa iin ta ió va'a kúu rá. Ta kúu ni yu'ú nda'o na.

¹⁶Ta ñayuu ni xini ña ni kuu díon kúu na ni nakani xí'in dao ka ñayuu ña ni ndo'o ta ni sa ño'o espíritu kini ñóó xí'in ña ni ndo'o kochí ñóó.

¹⁷Dá ni kasá'a ná seí nda'í na noo Jesús ña ná ko'on na iin ka xían. ¹⁸Tá kua'an Jesús kaa na ini barco ñóó, dá ni seí nda'í ta ni sa ño'o espíritu kini ñóó noo ná ña ná konó ná ko'on ra xí'in ná. ¹⁹Tído ko ní xín ta'on na. Dá ni kaa na xí'in rá:

—Nandió ko'on kua'an nó'on ve'on noo ndéi tá'on, ta nakanón xí'in ná sa'a ndidaá ña ná'ano ni kee sato'o yo Ndios xí'on, ta nakani ta'anón xí'in ná tát'on k'i'o ni ku'u ini na sa'on —kaá na.

²⁰Dá ni naki'in ra kua'an nó'o ra. Ta kúu ni kasá'a rá nakani ra sa'a ña ndato ni kee Jesús xí'in rá noo ñayuu ndéi kuendá Decápolis. Ta ndidaá na ni seídó'o ña ni nakani ra, kúu ni naá nda'o iní na.

Di'a ni ndo'o de'e di'í iin ta naní Jairo xí'in ña ni ndo'o iin ná'a ndó'o kue'e táj ni

²¹Dá ni chika'anda Jesús xí'in ta xionoo xí'in ná kua'an na iin ka xoo taño'o. Ta kúu sa kua'a nda'o ñayuu ni nataka ndéi yu'ú taño'o ñóó. Tá ni noo Jesús ini barco, dá ni sa kuíin na iin na yu'ú taño'o ñóó. ²²Dá ni kasá'a iin ta naní Jairo, tá'an ra dándáki ve'e noo ná-taka na Israel ndéi ñoo ñóó. Tá ni xini ra Jesús, kúu ni sa kuíin xítí rá noo ná. ²³Dá ni kasá'a rá seí nda'í ra noo ná, ta kaá ra:

—Sa xí'í va de'e di'íí. Nakíí ní ná ko'ò chinóo ní ndá'a ní sata xí, dá ná nduva'a xi, dá ná o kuú xi.

²⁴ Dá nì kee Jesús kua'an na xí'ín rá. Ta kuá'a nda'o ñayuu nì kee kua'an xí'ín ná, ta dándútí ná Jesús kua'an na. ²⁵ Ta tein ñayuu kuá'a ñoo nákaa iin ñá'a ndó'o kue'e táí nì, ta sa nì xino uxi uu kuaí ndó'án dión. ²⁶ Ta sa ndo'o nda'o níman, chí noo kuá'a nda'o taa kétátá nì sa'an. Ta sa nì dandí'i vaán di'ón né'e va'án nì chiya'avián ra kétátá ñoo. Tído nì iin tó'ón ta'on ra ko ní kandeé nduva'an. Ví'í ka ví ndó'án.

²⁷ Tído tá nì kandaá inian ña kándéé Jesús nduva'a na na kú'u, dá nì ndundééán nì ku'án tein ñayuu kuá'a ñoo. Dá nì natuu yatíán sata Jesús, ta kúu nì kaka'on ndá'an dá'on ná. ²⁸ Dión nì keeán, dá chí nì nakani inian ña sa-va'a rá dá'on óon Jesús ná kaka'an, ta kúu nduva'a vaán. ²⁹ Ta kúu vití'ón di'a va nì natuu nì ñoo. Ta kúu nì kandaá inian ña nì nduva'a vaán noo kue'e ndó'án.

³⁰ Ta kúu nì kandaá va ini Jesús ña nì nduva'a iin ñayuu nì kee ndéé ná. Dá nì nandió koo na nì sa nde'é ná noo ñayuu kuá'a vei sata ná ñoo. Dá nì ndato'ón ñaa ná:

—¿Ndá yoo nì kaka'on ndá'a dá'amái?

³¹ Dá nì kaa ta xionoo xí'ín ná ñoo:

—Nde'é vá míí ní, dión ví ñayuu kuá'a vei yó'o dándútí ñaa. Sa'a ñoo, ¿ndiva'a ndátó'ón ní ndá yoo nì kaka'on ndá'a ñaa?

³² Tído nì sa nde'é va'a Jesús noo ndidaá ñayuu ñoo, dá ná kande'a ndá yoo nì kaka'on ñaa. ³³ Sa ná'a vá ñá'a ñoo ña nì nduva'an sa'a ña nì kaka'an dá'on Jesús. Ta va'ará yu'úan, ta ndéj ninoán, tído nì sa'an nì sa kuíin xitán noo ná, ta nì nakani ndaaan xí'ín ná ña nì keeán.

³⁴ Dá nì kaa Jesús xí'án:

—De'e di'íí, nì nduva'ón sa'a ña kándéé inóon yu'u. Ta viti, kua'an nó'on

ve'ón xí'an ió va'a inóon, chí nì nduva'ón noo kue'e nì sa ndo'ón.

³⁵ Ta kúu ká'an jíó Jesús íin na, kúu sa nì kasáa va dao taa nì kii ve'e Jairo, tá'an ra dándáki ve'e noo náata na ñoo ñoo. Dá nì kaa ra xí'ín Jairo ñoo:

—Sa nì xi'í va de'e di'í ní. Ná dá'a ka ní dáta'án ní maestro xaan.

³⁶ Tá nì seíd'o Jesús ña nì ka'an ra dión, dá nì kaa na xí'ín Jairo:

—O sa yú'óon. Sava'a yu'u kandeé inóon —kaá na.

³⁷ Ta kúu ko ní sóno ta'on Jesús noo dao ka ñayuu ña ko'on na xí'ín ná ve'e taa ñoo, sava'a Pedro xí'ín Jacobo xí'ín ñani ra naní Juan va ndáka na kua'an na. ³⁸ Dá tá nì saá na nì ku'u na ve'e Jairo, kúu nì xini na ña nína vaá nda'o ñayuu ndé'í na ndéi na, ta nda'í káyu'ú ná sa'a tadi'í ñoo. ³⁹ Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—¿Ndiva'a nína vaá téi ndo? Ta, ¿ndiva'a ndé'í téi ndo ndéi ndó? Chí ko ní xí'í ta'on xi, kídí va xi —kaá na.

⁴⁰ Tído nì saki ndaa va ñaa ñayuu ñoo. Dá nì sa'anda Jesús choon ña ná kankuei ndidaá ná sata vé'e. Dá nì kana na tatá tadi'í ñoo xí'ín naná xi xí'ín ndin oní ka taa ndáka na kua'an na ñoo. Dá nì ku'u na noo kándu'u xí. ⁴¹ Dá nì tiin Jesús ndá'a xí. Dá nì kaa na:

—Talita, cumi —kaá na. To'on yó'o kóni kaa: Di'í ló'o, ká'in xí'ón, ndakoo.

⁴² Ta kúu vití'ón di'a vá nì ndakoo xi. Ta kúu nì kasá'a xíka xi xionoo xi. Ta uxi uu kuaí ió xi. Tá nì xini ñayuu ñoo, kúu nì naá nda'o iní na. ⁴³ Tído nì sa'anda Jesús choon noo na ve'e xi ná o sa nakani na xí'ín ni iin tó'ón ñayuu sa'a ña nì kuu dión. Dá nì kaa na xí'ín ná ña ná kí'o na ña'a kasá'an xi.

Di'a nì ndo'o Jesús tá nì nandió koo na nì nasáa na ñoo Nazaret

6 Dá nì keta Jesús ñoo ñoo, dá nì kee na kua'an nó'o ná ñoo míí ná, ta tákuei ñaa taa xionoo xí'ín ná kua'an ra.

²Tá nì kasandaá kuu náni'i ndée nà Israel, dá nì ku'u na ini ve'e noo náta nà nòo nòó. Dá nì kasá'á ná dána'a nà. Ta ndéi kuá'á nda'o ñayuu seídó'o ñaa ná, ta nì naá vá ini nà ndé'é ñaa ná, ta kaá nà:

—¿Ndeí nì katì'a taa káa ña dána'a ra? ¿Ndeí nì ni'i tã káa ña ndichí ná'á rá, xí'ín ña kándéé rá kée ra ña ndato xí'ín ñayuu? ³Á o duú tã túxí yító vá kúú ra káa, chí de'e María kúú rá, ta ñani ra kúú Jacobo xí'ín José, xí'ín Judas, xí'ín Simón viti? ¿Á o duú kì'o ra káa ndéi tein yó yó'o? —kaá ñayuu nòó.

Sa'á ñoó kò ní nákonì ñaa ná.

⁴Dá nì kaa Jesús:

—Ndeí kúú míí vá ío ñaño'ó ñayuu noo ndu'u, nà kúú profeta. Tído nà nòo míí ndú, xí'ín nà kúú tá'an ndu, xí'ín nà ve'e ndu, noón di'a kúú nà káño'ó ñaa —kaá nà.

⁵Sa'á ñoó kò ní kúú ta'on kee na ña'a ná'ano xí'ín nà nòo míí ná, sava'a sata dao nà kú'u vá nì chínóo na ndá'a ná, dá nì nduv'a na. ⁶Kúú nì naá vá iní Jesús xiní nà, chí kò ní xíin ta'on nà nòo míí ná kandísa ñaa ná. Dá nì kee na kua'an nà. Dá nì kasá'á ná xionoo na dána'a nà dao kà nòo ñó'o yati nòó.

Yó'o nì sa'anda Jesús choon noó taa xionoo xí'ín ná ña ko'on ra dána'a ra to'on va'a sa'a Ndios

⁷Tá nì ndi'i, dá nì kana na ndin uxí uú taa xionoo xí'ín ná nòó. Dá nì kasá'á ná tánda'á ná uú rá uú ra kua'an ra kanoo ra dána'a ra. Ta nì xí'o na choon noo rá ña kandeé rá taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu. ⁸Ta nì kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Ni iin ña'a o sã kóo ini ndo kane'e ndó ko'on ndo íchi. Sava'a iin tón yító, kirá katuu va ndó, kane'e ndó ko'on ndo. O sã káne'e ndó léka ndo, ni pan, ta ni di'ón o sã káne'e ndó ko'on ndo. ⁹Sava'a ndisa yí'i ndó kayí'i ndó ko'on ndo, ta

ná dá'a ni kane'e ndó iin kà kotó nadaon ndó —kaá nà.

¹⁰Dá nì kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Ta ndi ndaa míí vá ve'e nì saã ndo nì ku'u ndó, sava'a ñoó ni kandeí ndó nda ná kasandaá kuu kankuei ndó ko'on ndo iin kà nòo. ¹¹Tído tá nì saã ndo iin nòo noó kò ní xíin na natiin va'a na ndo'ó, ta kò ní xíin na kueídó'o na to'on dána'a ndo, dá kían tá kua'an ndo kankuei ndó nòo nòó, kidi ni'ini ndó ñoyaká fin sa'a ndo, ta ñoó kían ná'a ña kò náta'an ini Ndios xiní nà nà nòo nòó. Miiñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaa ñayuu, dá kían ka'í cháá kà ndo'o nà nòo nòó o duú ñayuu kini nì sã ndei nòo Sodoma xí'ín nòo Gomorra —kaá nà.

¹²Dá nì kee ra kua'an ra. Dá nì kasá'á rá kásto'on ra xí'ín ñayuu ña ná nandikó iní nà sa'a kuachi kée na. ¹³Ta kúú kuá'á nda'o espíritu kini nì taó rá, ta nì chikodó rá sití diní kuá'á nà kú'u, dá nì nduv'a na.

Di'a nì kuu tá nì xi'i Juan, nà sã dakódo ndúta ñayuu

¹⁴Kúú nì ni'i tó'on rey Herodes sa'a Jesús, dá chí ndeí kúú míí vá ká'an ñayuu sa'a ná. Chí dao ñayuu nòó kaá di'a: “Nì natakí va Juan, nà sã dakódo ndúta ñayuu, ta noón kúú Jesús, sa'á ñoó kándéé ná kée na ña'a ndato.” ¹⁵Ta dao kà nà kaá ña profeta Elías kúú ná. Ta dao kà nà kaá ña kúú ná iin profeta, o ndá ndi kuu kúú ná iin profeta nì sã io sã na'a, kaá nà.

¹⁶Tído tá nì seídó'o rey Herodes ñoó ña ká'an nà dión, dá nì kaa ra:

—Taa yó'o kúú Juan, tá'an ra nì sa'anda yu'u diko. Tído nì natakí va ra.

¹⁷Dión nì kaa Herodes, chí míí rá nì sa'anda choon, dá nì tiin soldado Juan. Dá nì so'oni ñaa rá xí'ín cadena. Dá nì chikáa ñaa rá ve'e kaa, chí kì'o dión kóni Herodías, ña nì sã kuu ñadi'í ñani ra

naní Felipe, tído nì ñakì'in ñaá rá kaku-uán ñadi'í rā. ¹⁸ Ta sà'á ñā nì kaa Juan xí'in rá ñā kuachi ká'ano kíán ñā ió rā xí'in ñadi'í ñani rā, ¹⁹ sà'á ñoó nì xini u'ụ ñāá Herodías, ta kóniān ka'ání ñāáán. Tído kọ ní'ì ta'an vaán ndí keeán, dá ná kuu Juan, ²⁰ dá chì yu'ú va Herodes ka'ání ñāá rá, chì ná'á vā rá ñā tã ndaa, tã kéchóon noo Ndios kúú ná. Sà'á ñoó ndáá vā ñāá rá noo Herodías. Ta va'ará nì kutúú iní rā nì kee to'on nì ka'an nā, tído kátoó rā kuefíd'ó ñāá rá.

²¹ Ta tein víko nì naxino Herodes kuia rá, dá nì nì'ì Herodías ndí keeán, dá kuu Juan. Chì nì ñataka tã dándáki xí'in Herodes, xí'in tã sa'ándá choon noo soldado, xí'in ndidaá tã ndáya'ì nì kii chí kuendá Galilea, ta ndéi ra sásá'an ra xí'in Herodes. ²² Ta kúú ñoó nì ku'ụ de'e di'í Herodías. Dá nì sarsá'á xí. Ta kúú nì ñata'an ini Herodes nì kee xi, ta nì ñata'an ta'ani ini ndidaá tã ndéi sásá'an xí'in rá ñoó. Dá nì kaa rey Herodes ñoó xí'in xí:

—Tá ná kakon ndí kuu míí vān kónon noo'í viti, ta kúú kì'o vei ñā nooñ —kaá rā.

²³ Dá nì xì'o ra to'on ra noo xí, ta kaá rā:

—Mífan ndaa ndisa kì'oi ndidaá míí vā ñā'a xíkōn noo'í, chì ió'ì kì'oi ndā iin ñe'e noo dándákii nooñ —kaá rā.

²⁴ Dá nì keta xi kankono xi kua'an xì ndato'ón xí naná xi Herodías:

—¿Ndí kíán kakajì viti?

Dá nì kaa naná xí:

—Kua'án kakon dinì Juan, tã sà ñakódo do ndúta ñayuu —kaáñ.

²⁵ Dá kánkono xi nì ndu'u tuku xi noo ió rey Herodes. Dá nì kaa xì xí'in rá:

—Viti'ón kuí kóni yu'ú ñā kì'o ní iin ko'ọ ná kakañ dinì Juan, tã sà ñakódo ndúta ñayuu, noo'í.

²⁶ Kúú nì kunda'í nda'o ini rā, tído sà'á ñā nì xì'o ra to'on ra noo xí, ta sà'á ñā nì seíd'ó tã ndéi xí'in rá ñā nì ka'an rā díon, sà'á ñoó kọ ní kúú ta'on kaa rā ñā

kọó. ²⁷ Ta kúú viti'ón nì sa'anda rā choon noo soldado rā ñā ná ko'on rā ka'anda rā diko Juan, ta ná kane'e ra dinì ná kii rā. ²⁸ Dá nì sa'an tã ñoó nì sa'anda rā diko Juan noo nákaa ñā ini ve'e kaa. Dá nì chikáa rā dinì ná ini iin ko'ọ né'e rañ nì kasáa rā. Dá nì xì'o rañ noo tadi'í ñoó. Dá nì xì'o xian noo naná xi Herodías.

²⁹ Tá nì nì'ì tó'on tã xionoo xí'in Juan ñā nì xì'ì nā, dá nì sa'an rā nì ñakì'in ra yikí koño na. Ta né'e rañ nì sa'an rā nì dandúxi rā.

Dí'a nì kuu tá nì xì'o Jesús ñā'a nì sasá'an o'on míl tã

³⁰ Dá nì ñakì'in tá'an tuku tã xionoo xí'in Jesús xí'in míí ná. Dá nì kasá'á rá nákani ra xí'in ná sa'a ndidaá kúú ñā nì kee ra, xí'in sa'a ndidaá ñā nì ñaná'a rā noo nì sa'an rā.

³¹ Dá nì kaa ñā xí'in rá:

—Nakíi ndo, ná ko'ọ iin ká xían nani'ì ndée yọ noo kọ iin ndéi.

Díon nì kaa ñā, dá chì kúú kua'an, kúú vei kúu kuá'a nda'o ñayuu kásaa ñā noo Jesús, sà'á ñoó kọ nóno vā ná kasá'an na.

³² Dá nì kaa na xí'in tã xionoo xí'in ná ini iin barco, dá nì kanxoo na kua'an ñā iin xían noo kọ iin ndéi. ³³ Tído kua'a vā ñayuu nì xini ñā kua'an ñā, ta nì ñakoni va na Jesús. Ta kúú nì kee ñayuu ndéi ndidaá kúú ñoo ñó'o yati ñoó xíka sá'á ná kua'an ñā nì'ì ñāá ná. Ta kúú sà ndéi di'a va ñayuu ñoó ndáti na tá nì saa Jesús. ³⁴ Dá tá nì keta Jesús ini barco ñoó, kúú nì xini ñā ñā kuá'a nda'o ñayuu ndéi ndáti ñāá. Ta kúú nì ku'ụ nda'o ini na sa'a ná, chì ndéi na táto'on ndéi léko, kirí kọ iin ndáka, kì'o díon ndéi na. Dá nì kasá'á Jesús dána'a ñā kuá'a nda'o ñā'a noo ñayuu kuá'a ñoó.

³⁵ Dá tá nì ini, dá nì natuu yati ñāá tã xionoo xí'in ná. Dá nì kaa rā xí'in ná: —Kọ tal'ón ve'e ndíta yati yó'o, ta sà nì ini va. ³⁶ Ka'anda ní choon noo ñayuu yó'o ñā ná ko'on ñā ve'e túu ndíta káa

xí'ín ñoo kuálí túu ñó'o káa, dá ná kuiin na ña'a keí ná, chí kọ tǎ'ón ña'a keí ná yó'o.

³⁷ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kì'o ni míí ndó ña'a ná kasá'an na.

Dá nì kaa rá:

—¿Á kónì ní ña ko'on ndu kuiin ndu pan xí'ín dì'ón, kì'o ní'ì ñayuu kéchóon na uu ciento kuu, dá kì'o nduan noo ná kasá'an na?

³⁸ Dá nì kaa Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e va'a ndó? Kua'án ndo kandé'é ndó.

Dá nì sa'an rá nì sa nde'é rá. Dá nì kaa rá xí'ín ná:

—O'on kúu pan, ta uu kúu tiyaká —kaá ra.

³⁹ Dá nì sa'anda Jesús choon ña ná kandèi tá tu'u tá tu'u na noo itá kuíí ñoo.

⁴⁰ Dá nì sa ndèi ñayuu ñoo. Táto'on iin ciento kúu iin iin tu'u na, ta dao ka tu'u kúu uu diko uxí. ⁴¹ Dá nì tiin Jesús ndin o'on pan xí'ín ndin nduú tiyaká ñóó. Dá nì nane'e noo ná chí induú. Dá nì nakì'o na ndivé'e noo Ndios. Dá nì sa'anda na pan ñoo. Dá nì xì'o naan noo tǎ xionoo xí'ín ná. Dá nì dasá raan noo iin rá iin ñayuu ñoo. Díón ta'ani nì kee na xí'ín ndin nduú tiyaká ñóó. ⁴² Dá nì sasá'an ndidaá ñayuu ñoo nda nì ndinoo va'a ini na. ⁴³ Tá nì ndi'i, dá nì ñakútí tǎ xionoo xí'ín Jesús uxí uu tiyika xí'ín tá'í pan, xí'ín tá'í tiyaká ña nì kandoo noo nì sasá'an ñayuu ñoo. ⁴⁴ Ta o'on mil nì sa kuu tǎa nì sasá'an nì kee Jesús.

Di'a nì kuu tá nì xika Jesús noo taño'o

⁴⁵ Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda Jesús choon noo tǎa xionoo xí'ín ná ña ná kaa ra ini barco, ta ná chika'anda ra ko'on rá noo taño'o, dá ná saa rá ñoo naní Bet-saida. Dá nì kandoo Jesús nì ka'an na ndisá'an xí'ín ñayuu kuá'a ñoo. ⁴⁶ Tá nì ndi'i nì ka'an na ndisá'an, dá nì kee na kua'an na dinì iin yúku iin ñoo ka'an na xí'ín Ndios.

⁴⁷ Tá sa nì kuaá vá, ta kúu duú nì ta'í dáo ió barco noo ñó'o tǎa xionoo xí'ín ná ñoo kua'an rá noo taño'o. Ta kúu nákaa iin tó'ón íí vá Jesús noño'o. ⁴⁸ Kúu nì xini na ña ndó'o níó rá dákaka ndá'a rá barco ñoo, chí kána nda'o tachi chí xoo noo kua'an rá.

Dá tá nì kundikí, kúu nì kuyati Jesús noo kua'an rá, chí xika sá'a ná kua'an na noo takuúí ñoo, ta sá yá'a na kua'an na chí noo. ⁴⁹ Tído tá nì xini rá ña xika Jesús kua'an na noo takuúí ñoo, dá nì ka'an rá ña kúu ná iin í'íná. Sǎ'a ñoo nì'ì nda'o nì kayu'ú rá, ⁵⁰ chí ndidaá vá rá nì xini ñaá, ta kúu nì yu'ú nda'o ra. Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndeé koo ini ndo. O sa yu'ú ndo, dá chí míí vá yu'ú kúu —kaá na.

⁵¹ Dá nì kaa na ini barco noo ñó'o ra ñoo. Ta kúu nì sa tuu vá tachi ñoo. Kúu nì naá vá iní rá, ta nì yu'ú rá, ⁵² dá chí kọ kándaá íí vá ini rá ndi dándáki ña ndato nì kee na nì dandukua'a ná pan ñoo, chí ndadí íí vá ñaxintóni rá.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús na kú'u ndéi kuendá Genesaret

⁵³ Dá tá nì ndi'i nì chika'anda na noo taño'o, dá nì saa na noo kúu kuendá Genesaret. Dá nì so'oni na barco yu'ú taño'o. ⁵⁴ Tá nì kan kuei na ini barco ñoo, ta kúu ndidaá ñayuu ndéi ñoo nì nakoni ñaá. ⁵⁵ Ta kúu nì taxi tá'an ñayuu ñoo iin rá iin ñoo nì sa'an na nì nakì'in na ñayuu kú'u kándodó noo xito né'e na nì saa na noo nì kandaá ini na nákaa Jesús.

⁵⁶ Ta ndéi kúu míí vá noo kásandaá Jesús, ñoo kuálí o ñoo ná'ano o yukú ichí kíán, ta kúu chindei ñayuu ñoo na kú'u ná yu'ú íchi, ta seí nda'í na noo Jesús ña ná konó ná dako'on ndá'a ná yu'ú kotó na. Ta kúu ndidaá vá na nì dakó'on ndá'a yu'ú kotó na nì nduva'a.

Yó'o ni daná'a Jesús ña kánian kee yó ña kóni Ndios, ta o duú ña kóni taa

7 Kúú ni natuu yati ta fariseo xí'ín dao taa dána'a ley Moisés noo Jesús. Ta taa yó'o kúú ra ni kii ñoo Jerusalén. ²Kúú ni xini ra ña ko ní nákata ta'on taa xionoo xí'ín Jesús ndá'a rá xí'ín ñañó'ó, dá kasá'an ra. Chi ko ní kée ra táto'on ki'o ni daná'a ta sá'ano ñoo ra tá sata. Sa'a'á ñoo ni datáí kuachi ñaá rá, ³dá chi ta fariseo xí'ín ndidaá ka na Israel tfin toon na táto'on ni sa kee ta sá'ano ñoo na tá sata, chi dinñó'ó kánian nakata na ndá'a ná xí'ín ñañó'ó, dá kasá'an na. ⁴Ta dión ta'ani kée na tá ndusaá na sá'an na noo yá'i, chi ko sásá'an ta'on na tá ná o nákata na ndá'a ná xí'ín ñañó'ó. Ta ió kuá'a ka ví ña'a kée na táto'on ni daná'a ta sá'ano ñoo na, chi nákata ta'ani na vaso na xí'ín ñañó'ó, xí'ín tindo'o ná, xí'ín ko'o ka na, xí'ín kidi na.

⁵Sa'a'á ñoo ni ndato'ón ta fariseo xí'ín ta dána'a ley Moisés ñoo Jesús, ta kaá ra:

—¿Ndiva'a ko kée ta xionoo xí'ín mií ní táto'on ni daná'a ta sá'ano ñoo yo tá sata? Chi ko nákata ra ndá'a rá xí'ín ñañó'ó, dá kasá'an ra.

⁶Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Taa uu noo vá kúú ndo'ó. Ndaa va ni ka'an profeta Isaías sa'a ndo'ó, chi di'a ni taa na:

Tá'an ñayuu ndéi viti kéká'ano na yu'u xí'ín yú'u óon va na, tído xí'ín níó ná, ko kóni ta'on na yu'u.

⁷Ko ndaya'i ta'on ña ndañ'o na yu'u, dá chi ña dána'a na kúú ña ni ndaki ini ñaxintóni taa va, ta ká'an na ña choon ni sa'anda Ndios kían.

⁸Chi ndo'ó kúú na dánkoo xoo choon sa'ándá Ndios, ta ndí'i cháá ka ini ndo kée ndó choon sa'ándá taa, chi ndí'i nda'o ini ndo nákata ndó tindo'o ndo, xí'ín vaso ndo, ta ndí'i ta'ani ini ndo kée

ndó cháá ka ña'a kua'an táto'on kua'an ña yó'o.

⁹Dá ni kaa ta'ani na:

—Chi dánkoo xoo ndó choon sa'ándá Ndios, ta ndí'i cháá ka ini ndo kée ndó choon ni ndaki ini mií ndó. ¹⁰Dá chi di'a kaá ley Moisés: “Koo ñañó'ó ndó noo tatá ndo xí'ín noo naná ndo”, ta “Ndi ndáa mií vá ñayuu ni ya'a ni ka'an ndava'a xí'ín tatá na o xí'ín naná na, na yó'o kúú na kánian kuu.” ¹¹Tído ndo'ó kúú ra ká'an ña kuu va ka'an iin ñayuu xí'ín tatá na, xí'ín naná na: “O kúu ta'on chindeéí mií ní xí'ín ña'a né'e va'i, chi sa ni ka'in ña ki'oi ña noo Ndios.” ¹²Ta ndo'ó kúú ra ká'an ña ndi ndáa na ká'an dión, noón kúú na ko káni kaan ña chindee ná tatá na xí'ín naná na. ¹³Ta dión kée ndó dátuu ndó choon ni sa'anda Ndios xí'ín ña ni ndaki ini mií ndó. Ta kuá'a ka ví ña'a kua'an táto'on kua'an ña yó'o kían kée ndó —kaá Jesús xí'ín rá.

¹⁴Dá ni nandio'ó koo Jesús ni kana na ñayuu kuá'a ñoo, dá ni kaa na:

—Kueídó'o va'a ndó ña kol'in ka'in xí'ín ndó, dá katóni va'a ini ndo. ¹⁵Ni iin ña'a seí ndo ko dáyakó ñaá noo Ndios, chi ña kini kánkuei nió ndo, ñoo vá kían dáyakó ndo'ó noo Ndios. ¹⁶Ta ndi ndáa ndo'ó ió do'o, dá kían kueídó'o va'a ndó —kaá na.

¹⁷Dá ni kana xoo na tein ñayuu kuá'a ñoo. Dá ni ku'u na ini iin ve'e. Dá ni ndato'ón ñaá taa xionoo xí'ín ná ndi dándáki to'on ni dakí'in tá'an na ni ka'an na xí'ín ñayuu ñoo. ¹⁸Dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Á dión ta'ani ko kátóni ta'on ini ndo'ó? ¿Á ko kándaá ta'on ini ndo ña ni iin ña'a seí ñayuu ko dáyakó ñaá noo Ndios? ¹⁹Dá chi o duú níó ná kokee ña'a seí na. Ini tixi va na kua'an. Ta kúú tá ni ndi'i, dá kua'an na sata vé'e tatá náan.

Dión ni kaa Jesús, dá ná kandaá ini ra ña ni iin ña'a seí yo ko dáyakó ñaá noo Ndios.

²⁰ Ta ni kaa ta'ani Jesús xí'ín rá:

—Ñā kini kánkuei ini nío ñayuu, ñoó vá kíān dáyako ñāá noo Ndios. ²¹ Dá chí ndā maá ini nío vá ná v̄ei ñā kini nákanini ini nā kee na, dá kee na kuachi xí'ín nā ko kúú ñadi'í nā o yíí ná, ta kée na ñā ka'an noo xí'ín ñíí ná, ta sa'ání ná ñayuu, ²² ta kí'ín ku'íná ná ñā'a, ta kátoó nā ñā'a ió noo dao ka nā, ta ió ñā xíxi ini nā, ta ndúkú ná ñā dándá'í nā dao ka ñayuu, ta ni lú'u ví ko chítuu ini nā kée na ñā kini, ta u'u ini nā, ta ndéine'e tá'an na, ta chíndaya'i na míí ná, ta kúú ná nā ko xíka'an noo. ²³ Ta ndidaá ñā yó'o kíān kánkuei ndā maá nío ná, ta dáyako ñāá noo Ndios.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús de'e di'í iin ñá'a tukú

²⁴ Dá ni keta Jesús ñoo ñoó, dá ni kee na kua'an nā xí'ín taa xionoo xí'ín ná chí kuendá ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón. Tá ni saā nā ñoó, dá ni ku'u na ini iin ve'e, chí ko kóni ta'on na ñā kandaā ini ñayuu ñā ni kasáā nā ñoo ñoó. Tído ko ní kúu ta'on chide'é nā, ²⁵ dá chí yachi vá ni kandaā ini iin ñá'a ñā ió nā ñoó. Ta nákaa iin espíritu kini ini de'e di'áan. Ta kúú ni kasáāan noo nákaa Jesús, kúú ni sa ku'ín xítán noo ná. ²⁶ Ta kúúán iin ñá'a ká'an to'on griego, chí iin ñoo nákaa chí kuendá Sirofenicia di'a kúú ñooan. Dá ni seí nda'í ñā noo Jesús ñā ná taó ná espíritu kini nákaa ini de'e di'áan. ²⁷ Dá ni kaa Jesús xí'án:

—Konó ná kasá'an takuálí ndā ná ndinoo va'a ini xi, dá chí ko vá'a ta'on kuio ndaa yo pan noo ndá'a xí, ta ki'í yoān noó tina.

²⁸ Dá ni kaa ñá'a ñoó xí'ín ná:

—Ndaā ká'an ní, tatá. Tído seí va tina yúchi pan, ñā kuéi tji mesa kée takuálí.

²⁹ Dá ni kaa Jesús xí'án:

—Va'a ni ka'on, sa'á ñoó kua'án nó'o ve'ón viti, dá chí sa ni keta va espíritu

kini ñā ni sa káā ini de'e di'óon kua'an —kaá nā.

³⁰ Dá ni keeán kua'an nó'an. Tá ni nasáāan ve'án, kúú sa kándu'u va'a va de'e di'áan noo xito, chí sa ni keta va espíritu kini ñā ni sa káā ini xi kua'an.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa ko táí do'o, ta ká'an tata ra

³¹ Dá ni keta Jesús noñó'o kuendá ñoo Tiro di'a. Dá ni chíka'anda nā ñoo Sidón xí'ín ñoo ñó'o chí kuendá Decápolis kua'an nā. Dá ni nasáā nā yu'u taño'o naní Galilea. ³² Ta ñoó ndáka dao ñayuu iin taa ko táí do'o, ta ká'an tata ni saā nā. Dá ni seí nda'í nā noo Jesús ñā ná chinóo na ndá'a ná diní rá, dá ná nduva'a ra.

³³ Dá ni taó xoo Jesús taa yó'o noó koó ñayuu ndéi. Dá ni tuu na diní ndá'a ná yáí do'o ra. Dá ni dandáxi na diní ndá'a ná xí'ín tadíí nā, dá ni dakó'on naán noo yáā taa ñoó. ³⁴ Dá ni nandé'é ná chí induú, kúú ni sakā ini nā. Dá ni kaa nā:

—¡Efata! —To'on yó'o kóni kaa: ¡Nono viti!

³⁵ Kúú viti'ón vá ni natai do'o ra, ta ni kexoo ñā kedaá xí'ín yáā rá, ta kúú ni náka'an va'a va ra.

³⁶ Dá ni sa'anda Jesús choon noó ñayuu ñoó ñā ná o sa kóo ini nā ka'an nā xí'ín ni iin tó'ón ñayuu sa'á ñā ndato ni kee na xí'ín taa ñoó. Ta va'ará ndidaá ka ví ni sa'anda nā choon noó ñayuu ñoó ñā ná o sa ká'an nā, tído ví'í ka ví ni dasá tó'on ñāá ñayuu ñoó. ³⁷ Ta kúú ni naá va iní ñayuu ñoó xiní nā ñā ni kee Jesús dión, dá kaá nā:

—Va'a nda'o kée na ndidaá ñā'a. Chí kándéé ná natai do'o ñayuu ko táí do'o, ta ndā nā kúú ñí'í kándéé ná ná ka'an —kaá nā.

Di'a ni kuu tá ni xi'o Jesús ñā'a ni sasá'an komi mil ñayuu

8 Ta tein kuú dáá ñoó ni nditútí kuá'á nda'o ñayuu. Ta ko ta'ón ñā'a

kasá'an na. Dá n̄i kana Jesús ɬa xíonoo xí'ín ná. Dá n̄i kaa n̄a xí'ín rá:

²—Kú'u ndá'o inii sa'á ñayuu yó'o, chí sa n̄i xino on̄i kuu ndéi na xí'ín yu'u, ta ni koó k̄a ñá'a kasá'an ná. ³Tído tá ná tанда'í n̄a no'o n̄a ve'e na tá ko ñá'a kasá'an na, oon ni ví kuu yí'í n̄a ích̄i, chí xíká ndá'o n̄i kii dao na.

⁴Dá n̄i kaa ɬa xíonoo xí'ín ná ñoó:

—¿Ndeí ki'in yó kua'á pan ki'o yó keí ñayuu kua'a káa, chí yukú ich̄i vá k̄ian yó'o?

⁵Dá n̄i ndato'ón ñáá Jesús:

—¿Ndidaá pan né'e ndó?

Dá n̄i kaa ra:

—Usá k̄ian.

⁶Dá n̄i sa'anda Jesús choon ña ná kan-dei ñayuu ñoó noño'o. Dá n̄i tiin na ndin usa pan ñoó. Dá n̄i nak̄i'o na ndivé'e noo Ndios. Dá n̄i sa'anda naán. Dá n̄i xi'o naan noó ɬa xíonoo xí'ín ná ñoó. Dá n̄i dasá ráan noo iin rá iin ñayuu kuá'a ñoó. ⁷Ta né'e ta'ani ra cháá ɬiyaká. Ta kúu n̄i nak̄i'o ta'ani Jesús ndivé'e noo Ndios sa'a ri. Dá n̄i xi'o na ri noó ɬa xíonoo xí'ín ná ñoó. Dá n̄i dasá rá ri noó ñayuu kuá'a ñoó. ⁸Dá n̄i sasá'an ndidaá ná nda noó n̄i ndinoo va'a ini na. Tá n̄i ndi'i n̄i sasá'an na, dá n̄i dakútí ɬa xíonoo xí'ín Jesús usa ɬiyiká xí'ín ña n̄i kandoo noó n̄i sasá'an na. ⁹Táto'on komi mil n̄i sa kuu ñayuu n̄i sasá'an ñoó. Dá n̄i ka'an Jesús ndisá'an xí'ín ñayuu kuá'a ñoó. ¹⁰Dá n̄i kaa na ini barco xí'ín ɬa xíonoo xí'ín ná. Dá n̄i ki'in na kua'an na. Dá n̄i kasandaá n̄a iin ka xoo ɬaño'o noo kúu kuendá Dalmanuta.

Yó'o n̄i xiká ɬa fariseo ña ná kee Jesús iin ña ndato chí induú

¹¹Kúu n̄i kasáa dao ɬa fariseo. Dá n̄i kasá'á rá ndátó'ón ndichí ra Jesús, chí n̄i xiká ra ña kee na iin ña ndato chí induú, dá korndodó ñáá rá, dá ná kande'á á miían ndaa n̄i kii na noo Ndios. ¹²Dá kúu konó oon ví n̄i kixian n̄i saká ini na. Dá n̄i kaa n̄a xí'ín rá:

—¿Ndiva'a xíká n̄a ndéi tiempo viti ña keei iin ña ndato? Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña o kée ta'on yu'u ni iin ña ndato noó ndó'o —kaá na.

¹³Dá n̄i dankoo na ɬa ñoó, dá n̄i kaa tuku na ini barco xí'ín ɬa xíonoo xí'ín ná. Dá n̄i kee na kua'an n̄a iin ka xoo ɬaño'o.

Di'a kua'an ña n̄i daná'a Jesús sa'a ña ko vá'a dána'a ɬa fariseo

¹⁴Tído n̄i nandodó vá ɬa xíonoo xí'ín Jesús kane'e ra pan ko'on ra. Sava'a iin tó'ón din̄i vá pan nákaa né'e ra kua'an ra ini barco ñoó. ¹⁵Dá n̄i sa'anda Jesús choon noo rá, ta kaá n̄a xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó xí'ín ña dákuita ɬachí pan, ña kéchóon ɬa fariseo xí'ín ɬa kuendá rey Herodes —kaá na.

¹⁶Kúu n̄i kasá'á ndátó'ón tá'an mií rá:

—Sa'á ña ko ní sá ne'e yó pan kixi'o, sa'á ñoó ká'an n̄a dión xí'á —kaá ra.

¹⁷Kúu n̄i kandaá va ini Jesús ña n̄i ka'an ra dión. Dá n̄i kaa n̄a xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndátó'ón ndó sa'a pan vei ndó? ¿Á ko kandaá íí vá ini ndo, ta á ko kátóni ta'on ini ndo? ¿Á ndadí íí vá ñax-intóni ndo? ¹⁸Ió noo ndo, tído, ¿á ko túu ta'an vaan? Ta ió do'o ndó, tído, ¿á ko táí ta'an vaan? ¿Á ko dúsaá ta'on ini ndo ña n̄i keei? ¹⁹Chí tá n̄i sa'anda yu'u pan n̄i seí ndin o'on mil ɬa ñoó, ¿ndidaá ɬiyiká n̄i dakútí ndó xí'ín yúchi pan ña n̄i kandoo ñoó?

Dá n̄i kaa ra:

—Uxi uu ra.

²⁰Dá n̄i kaa tuku Jesús xí'ín rá:

—Ta, ¿ndidaá ɬiyiká n̄i dakútí ndó xí'ín yúchi usa pan n̄i xi'o yu'u n̄i seí ndin komi mil ñayuu ñoó?

Dá n̄i kaa ra:

—Usá ra.

²¹Dá n̄i kaa n̄a xí'ín rá:

—¿Á ko kandaá íí ví ini ndo, tá dáá? —kaá na.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a
Jesús iin taa ko túu noo**

²²Tá ni saꝓ Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ñoo naní Betsaida, kúú ni kasáa ñayuu xí'ín iin taa ko túu noo. Dá ni seí nda'í ná noo Jesús ña ná kako'on ndá'a ñaa ná. ²³Dá ni tiin Jesús ndá'a rá, dá ndáka ñaa ná kua'an ná nda noo kúú yu'ú ñoo ñoo. Dá ni tju ndaa ná tadjí ná nduchí nóo ra. Dá ni chinóo na ndá'a ná diní rá. Dá ni ndato'on ñaa ná:

—¿Á sa ni natuu cháá nooŋ viti?

²⁴Dá ni nandé'é rá, dá ni kaa ra:

—Xiní vai taa káa, tído táto'on ndáa yito vá, kí'o dión ndáa ra xionoo ra, xiní.

²⁵Dá ni chinóo tuku Jesús ndá'a ná sa-ta nduchí nóo ra. Dá tá ni nandé'é tuku ra, kúú sa ni natuu va'a noo rá. Sa ndidaá kúú vá ña'a ndato xiní va'a ra, kaá ra. ²⁶Dá ni sa'anda Jesús choon noo rá, ta kaá na:

—Ná dá'a ni ndu'on ñoo káa, ta o sa nákanón xí'ín ni iin tó'on ñayuu ndéi nóo ña ni keei xí'on —kaá na.

**Di'a ni kuu tá ni kaa Pedro
ña Jesús kúú Cristo, na ni
tanda'a Ndios kasaa dákaiki ñaa**

²⁷Dá ni kee Jesús kua'an ná xí'ín taa xionoo xí'ín ná ñoo kuálí ñó'o yati ñoo Cesarea Filipino. Ta íchi noo kua'an ná ñoo, kúú ni ndato'on ñaa Jesús, ta kaá na xí'ín rá:

—¿Ndá yoo kúú yu'u, kaá ñayuu ñoo?

²⁸Dá ni kaa taa xionoo xí'ín ná:

—Dao na kaá ña kúú ní Juan, na sa dakódo ndúta ñayuu. Ta dao ka na kaá ña kúú ní profeta Elías. Ta dao ka na kaá ña kúú ní iin ka profeta.

²⁹Dá ni ndato'on tuku ñaa Jesús, ta kaá na:

—Ta ndo'ó viti, ¿ndá yoo kúú yu'u, kaá ndo'ó?

Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

—Mií ní kúú Cristo, na dákaiki ñaa.

³⁰Tído ni sa'anda Jesús choon noo taa xionoo xí'ín ná ña ná o sa kóo ini ra ka'an ra xí'ín ni iin tó'on ñayuu ndá yoo kúú ná.

**Yó'o ni kast'on Jesús xí'ín
taa xionoo xí'ín ná ndí kían
ndo'o na, dá kuu na**

³¹Dá ni kasá'a Jesús dána'a ná noo taa xionoo xí'ín ná ña kánian ndo'o naní nío na ni nduu taa ñayuu yó'o, chi kuño'ó ñaa taa sá'ano ñoo, xí'ín taa duti saku'a, xí'ín taa dána'a ley Moisés, ta kánian kuu na. Tído tá ná ya'a oni kuy, dá natakí na. ³²Yó'o kían ni ka'an ndaa Jesús táto'on ndo'o mií ná cháá ka chí noo. Dá ni taó xóo ñaa Pedro. Dá ni kasá'a dánani ñaa rá sa'á ña ni ka'an na dión. ³³Tído ni nandio koo Jesús ni sa nde'é ná noo ndíta dao ka taa xionoo xí'ín ná. Dá ni dánani na Pedro, ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'an kuxoo nooí, dá chi kéeon táto'on kée ña u'u, chi ko nákaní inon sa'á ña kóni Ndios, di'a nákaní inon táto'on kí'o nákaní ini taa va —kaá na.

**Yó'o ni kast'on Jesús ndí
kían kánian kee ñayuu tá
kóni na kanoo na xí'ín ná**

³⁴Dá ni kana Jesús taa xionoo xí'ín ná, xí'ín dao ka ñayuu ñoo, dá ni kaa na xí'ín ná:

—Ndi ndáa ndo'ó ká'an kanoo xí'ín yu'u, dá kían kánian dánkoo ndó ña kóni mií ndó, ta natiin ndó cruz, ña kían ío ndo kuu ndo sa'í, ta ndiko ndo yu'u, ná ko'o. ³⁵Chi ndi ndáa na kóni dákaiki na mií ná ñayuu yó'o, noón kúú na kuu di'a. Tído ndi ndáa na xí'o mií ña kuu na sa'a yú'u, o sa'a to'on va'a dána'i, noón kúú na ni'i ña ka'ki na. ³⁶Dá chi, ¿ndi kían va'a ni'i ñayuu tá ná kandeé ná ni'i ná ndidaá ña kuiká ío ñayuu yó'o, ta naá vá ná noo Ndios? ³⁷Ta, ¿ndí kían kúú ña'a

ndáyá'i cháá ká tá o duú ñá ni'i ná ñá kataki chíchí ná, ká'án ndó?

³⁸Ta ndi ndáa ñayuu ná xíka'an noo sa'á yu'u o sa'á to'in noó ñayuu kini, noó ñayuu kómí kuachi ndéi tiempo yó'o, dá kían kaka'an ta'ani noó na ñi nduu taa ñayúú yó'o sa'á ñayuu ñoó tá ná kasan-daá kuu nandií koo na xí'in ndidaá ndéi ndato ni xí'o tatá Ndios noo ná, xí'in ndidaá ángel kéchóon noo ná —kaá na.

9 Dá ñi kaa ta'ani Jesús xí'in rá:
—Miían ndaa ná ka'in xí'in ndó ña ió dao ndo'ó, na ndíta yó'o, o kuú ta'on ndó nda ná koni ndo ndi k'i'o dándáki Ndios xí'in ndidaá kúú choon né'e ná —kaá na.

Di'a ñi kuu tá ñi ñaye'e ndaa noo Jesús xí'in dá'on ná

²Tá ñi ya'a iño kuu, dá ñi kee Jesús ndáka na Pedro, xí'in Jacobo, xí'in Juan kua'an na diní iin yúku dikó iin ñoó. Ta ñoó ñi ñadaon na táto'on káa na noó taa ñoó. ³Kúú ñi ñaye'e ndaa dá'on ná. Ta kúú ñi ndukuxí kachían táto'on k'i'o ndélé yi'o. Ta ni iin ñayuu nákata dá'on ndéi ñayúú yó'o ko kándeé ta'on dándúkuxián táto'on k'i'o ndato kuxí ñi nduu dá'on Jesús. ⁴Dá ñi na'a noo profeta Elías xí'in Moisés, ta ndíta na ndátó'on ná xí'in Jesús. ⁵Dá ñi kaa Pedro xí'in Jesús:

—Va'a kúú ndéi ndu'u yó'o, maestro. Ná kavá'a ndu oni tiya'ó. Iian ná koo míí ní, ta iian ná koo Moisés, ta iin kaan ná koo Elías.

⁶Dión ñi kaa ra, chí ko ná'á ta'on ra ndí kían ká'an ra sa'á ña ñi yu'ú ra. ⁷Kúú ñi ñaxino iin viko. Ta kúú ñi chikátíán noo ndíta na. Ta tein viko ñoó ñi ka'an tachí Ndios:

—Ta yó'o kúú de'e maní yu'u. Kueídó'o ndó to'on ká'an xí —kaá na.

⁸Tá ñi ñande'é tuku ra, kúú sa koó ka va taa ñoó ndíta. Ndadá iin tó'on míí vá Jesús iin.

⁹Ta noo konoo na kua'an na ndika yúku ñoó, dá ñi sa'anda Jesús choon noó taa ñi sa'an xí'in ná ñoó ña ná o sa koo ini ra nakani ra xí'in ni iin tó'on ñayuu sa'á ña ñi xini ra diní yúku ñoó nda ná kasandaá kuu nataki na ñi nduu taa ñayúú yó'o. ¹⁰Sa'á ñoó ko ní nakani ta'on ra sa'án. Dá ñi kasá'á ndátó'on míí rá kua'an ra ndi kua'an ña ñi ka'an Jesús ña nataki na. ¹¹Dá ñi ndato'on ñaá rá:

—¿Ndiva'a ká'an taa dána'a ley Moisés ña dinñó'ó ka kánian kii profeta Elías, dá kasaq na dákaí ñaá?

¹²Dá ñi kaa Jesús xí'in rá:

—Ndaa va ña dinñó'ó ka kánian kii Elías ndeyíko na ndidaá ña'a. Ta, ¿á ko ná'á ta'on ndó ña ká'an ta'ani tuti ií Ndios ña kánian ndo'o nda'o ní o na ñi nduu taa ñayúú yó'o, ta kenoo nda'o ñaá ñayuu? ¹³Tído yu'u kúú na kaá ña sa ñi kixi va Elías, ta ñi kee ra xí'in ná táto'on k'i'o ñi ka'án rá kee ra, chí k'i'o dión ká'an tuti ií Ndios sa'a ná —kaá Jesús.

Di'a ñi kuu tá ñi nduva'a Jesús iin tayí nákaa espíritu kini

¹⁴Tá ñi ñaxino na noó ñi kandoo dao ka taa xionoo xí'in ná, kúú ñi xini na kuá'á nda'o ñayuu ndíta noo ndéi ra. Ta ndíta ta'ani dao taa dána'a ley Moisés dándichí ñaá rá. ¹⁵Tá ñi xini ñayuu ñoó ña vei Jesús, kúú ñi naá vá iní na ndélé ñaá ná. Dá ñi kee na taxí tá'an na kua'an na ka'an na ndisá'án xí'in ná.

¹⁶Dá ñi ndato'on Jesús taa xionoo xí'in ná:

—¿Ndá sa'a dándichí tá'an ndó xí'in taa dána'a ley Moisés káa?

¹⁷Dá ñi kaa iin taa nákaa tein ñayuu kuá'á ñoó xí'in ná:

—Maestro, yó'o né'i de'i ñi kasáai, dá chí nákaa espíritu kini ini xí, ta ñi kandoo ñí'i xí kéean. ¹⁸Ndeí kúú míí vá noo nákaa xí, ta tíin ñaá espíritu kini yó'o, ta dánkao ñaáan nda noño'ó, ta kánkuei chí'ion yú'u xí, ta chíchi tá'an no'o xí, ta

kúyito xī kéean. Sà nī seí nda'áví noó t̄a xíonoo xí'ín ní ña ná taó ráan, tído kō ní kándéé ta'on ra —kaá r̄a.

¹⁹ Dá nī kaa Jesús xí'ín t̄a xíonoo xí'ín ná:

—jNandéé k̄a vían ñayuu kō kándísa kúú ndo'ó! ¿Ndidaá k̄a ví kooi xí'ín ndó, dá kándéé ini ndo yu'u? Ta, ¿ndidaá k̄a ví k̄i'o ndéé ini sa'a ndo? Kane'e ndó xī ná kii ndó —kaá na.

²⁰ Dá né'e ñayuu noó tayíí ló'o noó nī kasáa na noo íin Jesús. Dá tá nī xini espíritu kini ñoó Jesús, ta kúú nī sa'ání yí'í va ñaáán, ta kúú nī kankao xi nda noñó'o nī keean, ta nī dandíó tuú ñaáán. Ta kúú kánkuei chí'ion yú'u xī. ²¹ Dá nī ndato'ón Jesús tata xi:

—¿Ndá oon nī kasá'á ndó'o xi dión?

Dá nī kaa r̄a:

—Ndaá leé va xi nī kasá'á ndó'o xi dión. ²² Ta kuá'á nda'o ta'ándá dánkao ñaá espíritu kini yó'o noo kéí ñó'o, noó takuíí viti, dá chí ka'ání ñaáán kónian. Tá kándéé ní nduva'a ní xī, dá kían ku'u ini ní sa'á ndu'u, ta chindeé ní ndu'u.

²³ Dá nī kaa Jesús:

—Ná dá'a ní ka'on, “tá kándéé ní nduva'a ní xī”, chí ndidaá vá ña'a kuu kee yu'u xí'ín ñayuu kándéé iní ñaá.

²⁴ Kúú nī kayu'ú tata xi:

—Kándéé iníí mií ní. Ta chindeé ní yu'u ná kándéé cháá k̄a iníí mií ní —kaá ra.

²⁵ Tá nī xini Jesús ña nī kasá'á ná-taka kuá'á nda'o ñayuu, dá nī sa'anda na choon noo espíritu kini ñoó, ta kaá na:

—jEspíritu kini, espíritu kéní'í, espíritu kédó'ó! jYu'u sa'ándá choon nooñ! jKua'án keta kíí ini tayíí xaan! jTa o sa nándíó koo k̄aon ndu'ón ini xī! —kaá na xí'án.

²⁶ Dá nī kayu'ú kó'óán. Ta kúú tuku va nī sa'ání yí'í ñaáán. Dá ví nī ketaan kua'an ini xī. Ta kúú tátó'on kándu'u iin ndii, k̄i'o dión nī nandú'u xī nī kee espíritu kini ñoó. Sa'á noó kuá'á nda'o

ñayuu noó ká'an ña nī xí'í va xi. ²⁷ Dá nī tiin Jesús ndá'a xí. Dá nī ndane'e ñaá ná. Ta kúú nī nakuíin ndichi xi.

²⁸ Tá nī ndí'í, dá nī ku'u Jesús ini iin ve'e íin ñoó. Dá nī ndato'ón ñaá t̄a xíonoo xí'ín ná:

—¿Ndiva'a kō ní kándéé ndu'u taó ndú espíritu kini ñoó?

²⁹ Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná o káka ndo ña maní noo Ndios, ta ná o káne'e ií ña, dá kían o kándéé ta'on ndó taó ndoan, chí ña kini nda'o kíán —kaá na.

Yó'o nī kasto'on tuku Jesús xí'ín t̄a xíonoo xí'ín ná ndí kíán ndo'o na, dá kuu na

³⁰ Dá nī keta Jesús xí'ín t̄a xíonoo xí'ín ná ñoó, dá nī kee na kua'an na chí kuendá Galilea di'a. Ta kō kóni ta'on Jesús ña kandaá ini dao k̄a ñayuu ndeí ko'on na, ³¹ chí kóni na dána'a na sav'a noó t̄a xíonoo xí'ín ná ñoó, ta di'a nī kaa na xí'ín rá:

—Ko'on iin t̄a nakí'o ra na nī nduu t̄a ñayuu yó'o noo ndá'a t̄a tukú, dá ka'ání ñaá rá. Tído t̄ixi kuú óni, ta kúú nataki va na —kaá na.

³² Tído kō kátóni ta'on ini r̄a ndiva'a ká'an na dión, chí yu'ú r̄a ndato'ón ñaá rá.

Yó'o nī daná'a Jesús sa'á ndí ndáa ra kúú t̄a ndáya'i cháá k̄a noo Ndios

³³ Dá nī saá na ñoo ká'ano naní Capernaum. Ta noo ndéi na ini iin ve'e, dá nī ndato'ón Jesús t̄a xíonoo xí'ín ná:

—¿Ndá sa'a ndátó'ón kuáchi ndo vei ndó íchi ñoó? —kaá na.

³⁴ Tído ni iin tó'ón rá kō ní ka'an, dá chí noó vei ra íchi ñoó ndátó'ón kuáchi r̄a sa'a ndi ndáa ra kúú t̄a ndáya'i cháá k̄a tein mií rá. ³⁵ Dá nī sa koo Jesús. Dá nī kana na t̄a xíonoo xí'ín ná ñoó. Dá nī kaa na xí'ín rá:

—Ndi ndáa ndo'ó kátoó kakuu ɬa kandaya'i kuiin noo, dá kían kasandaá ndo kakuu ndó na iin sata kuií, ta koni kuáchí ndó noo ndidaá ka na —kaá na.

³⁶ Dá nì tiin Jesús ndá'a iin tayíí ló'o. Dá nì chikani ñáa ná noo ɬa xionoo xí'ín ná ñóó. Dá nì ndane'e ndaa ñáa ná. Dá nì kaa na:

³⁷ —Ndi ndáa miíó ñayuu natiin va'a iin ta ló'o táto'on kúú ta yó'o sa'a ña kúú ná kuendá yu'u, dá kían nda mií vá yu'u nì natiin va'a na. Ta na nì natiin va'a yu'u, nda tatá Ndios nì natiin na, chì mií ná nì tanda'á yu'u vei ñayuú yó'o —kaá na.

Kaá Jesús ña ñayuu kọ naá xí'ín ná, noón kúú na ndíta xoo mií ná

³⁸ Dá nì kaa Juan xí'ín ná:

—Maestro, nì xini ndu'u iin ɬa taó espíritu kini xí'ín kuu mií ní. Tído kọ xionoo ta'on ra xí'ín yó, sa'a ñoó nì chituu va ndu'u ra.

³⁹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná dá'a ni chituu ndó ra, dá chì ndi ndáa miíó ñayuu kée ña ndato xí'ín kuu yú'u, noón kúú na o kúú ta'on ka'an ndava'a na sa'í. ⁴⁰ Chì na kọ naá xí'á, noón kúú na ndíta xoo yó. ⁴¹ Ta ndi ndáa miíó ñayuu nakí'o, va'ará iin yáxi ló'o ɬakuíí ná ko'o ndó sa'a ña kúú ndó kuendá yu'u, na kúú Cristo, ta kúú miífan ndaa kuiti ká'in xí'ín ndó ña nandió né'e Ndios ña va'a noo ná —kaá Jesús.

Míífan ndúsá kandaa yọ mií yó, dá chì oon ni ví ya'a iin ka na kee na kuachi sa'a yọ

Dá nì kaa ta'ani Jesús:

⁴² —Ndi ndáa mií vá ñayuu nì kandeé nì ɬaká'an kué'é takuálí kándísa yu'u ña ná ya'a xi kee xi kuachi, noón kúú na va'a cháá ka ná kandiko yuu molino diko ná, ta ná ɬáketa ñáa ná ini ɬaño'o. ⁴³ Tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín ndá'a ndo, dá kían ka'anda ndo iin xooan. Chì va'a

cháá ka ví ña ku'u ndó noo ió Ndios xí'ín iin xoo ndá'a ndo, ta o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndin nduú xoo ndá'a ndo indayá noo kéí ñó'o, tá'an ña ni iin kuu o ndá'o, ⁴⁴ noo ñó'o ɬikudí seí ñáa, kirí kọ xí'í, dá ri ñó'o kéí ñóó, ni iin kuu o ndá'o ña. ⁴⁵ Tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín sa'a ndo, dá kían ka'anda ndo iin xooan. Chì va'a cháá ka ña ku'u ndó xí'ín iin xoo sa'a ndo noo ió Ndios, ta o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndin nduú xoo sa'a ndo indayá noo kéí ñó'o, tá'an ña ni iin kuu o ndá'o, ⁴⁶ noo ñó'o ɬikudí seí ñáa, kirí kọ xí'í, dá ri ñó'o kéí ñóó, ni iin kuu o ndá'o ña. ⁴⁷ Ta tá ya'a ndó kée ndó kuachi xí'ín iin nduchí nóó ndo, dá kían taó ndoan. Chì va'a cháá ka ña ku'u ndó xí'ín iin xoo nduchí nóó ndo noo ió Ndios dándáki na, ta o duú kaan ko'on ndo xí'ín ndin nduú nduchí nóó ndo indayá, ⁴⁸ noo ñó'o ɬikudí seí ñáa, kirí kọ xí'í, dá ri ñó'o kéí ñóó, ni iin kuu o ndá'o ña.

⁴⁹ Chì ndidaá vá ñayuu kandọ vii kee ñii xí'ín ñó'o, ta ndidaá ña'a dóko ná noo Ndios kandọ vii kee ñii. ⁵⁰ Ta iin ña va'a kúú ñii, tído tá nì ndi'í ña o'o-vaan, ¿ndi koo keeá, dá ke'o'ova tuku yóan? Cho'on ini ndo kechóon va'a ndó táto'on kéchóon va'a ñii, dá koni ndo kandeí va'a ndó xí'ín iin ndó xí'ín iin ka ndo —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña nì ɬaná'a Jesús sa'a ña kọ vá'a ɬánkoo ɬa ñadi'í ra

10 Dá nì keta Jesús ñoo ñóó kua'an na xí'ín ɬa xionoo xí'ín ná. Dá nì ya'a na noo kúú kuendá Judea. Dá nì kasandaá na iin ka xoo yuta naní Jordán. Ta ñóó nì nataka tuku ñayuu noo Jesús. Dá nì ɬaná'a tuku na táto'on kí'o kée na. ² Dá nì natuu yati dao ɬa fariseo noo iin na, dá nì ka'an rá dátuu ñáa rá noo ñayuu ñóó. Sa'a ñoó nì ndato'on ñáa rá: —¿Á kuu ɬánkoo iin ɬa ñadi'í ra?

³ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndí nì sa'anda Moisés choon noo ndo sa'á ña yó'o?

⁴Dá nì kaa tã fariseo xí'ín ná:

—Nì sonó vá Moisés ña kuu va kị'o iin tãa iin tuti noo ñadi'í ra ña ká'an ña kóni ra ka'anda tá'an ra xí'an. Ndi'i daá, dá kuu va dánkoo ñaá rá.

⁵Dá nì kaa Jesús:

—Sa'á ña káxi nda'lo nío ndo, sa'á ñoó nì sonó Moisés noo ndo ña kuu kee ndó dión, ⁶tído nda míf sa'a, tá kuu nì ka-va'a Ndios ndidaá ña'a, “nda daá vá nì kava'a na iin tãa xí'ín iin ñá'a”. ⁷“Sa'á ñoó kánian dánkoo tãa tatá ra xí'ín naná ra, dá naki'in tá'an ra xí'ín ñadi'í ra, ⁸dá kían nduu na ndadá iin tó'ón vá.” Ta kọ kúú kà nà uu, ndadá iin tó'ón vá kúú ná. ⁹Ta míf Ndios kúú nà nì dakí'in tá'an ñaá, sa'á ñoó ni iin tó'ón ñayuu kọ kánian ka'anda tá'an na —kaá nà.

¹⁰Dá tá nì ndisáa nà ve'e noo ndéi na, dá nì ndatọ'ón ñaá tã xionoo xí'ín ná ndi kóni kaa ña nì ka'an nà. ¹¹Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndi ndáa míf tãa nì dánkoo ñadi'í ra, ta nì tandá'a rá xí'ín iin kà ñá'a, roón kúú ra yá'a kée kuachi xí'ín iin kà ñá'a ñoó noo Ndios. ¹²Ta ndi ndáa míf vá ñá'a nì dánkoo yí'ian, ta nì tandá'an xí'ín iin kà tãa, dá kían yá'a ta'anián kéeán kuachi xí'ín iin kà tãa ñoó noo Ndios —kaá nà.

Yó'o nì xiká Jesús ña manì sa'a takuálí noo Ndios

¹³Ta ndáka ñayuu ñoó takuálí vei na noo Jesús, dá ná chinóo na ndá'a ná dinì xí. Tído nì kasá'a tãa xionoo xí'ín ná dá-nani ra ñayuu ñoó. ¹⁴Ta kọ ní náta'an ta'on ini Jesús tá nì xini nà ña kée ra dión. Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Konó ndó noo takuálí xaan ná kii xi noo yú'u. Ná dá'a ni chituu ndó xí, dá chi ñayuu kándéé ini tatá Ndios táto'on

kándéé ini takuálí xaan tatá xí, noón kúú nà ño'lo tixi ndá'a Ndios. ¹⁵Mií'ian ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndáa nà kọ kándia ña dándáki ñaá Ndios táto'on kị'o kándia takuálí ña dándáki ñaá tatá xí, noón kúú nà o koní ndu'u na tixi ndá'a Ndios —kaá Jesús.

¹⁶Dá nì nomi na takuálí ñoó. Dá nì chinóo na ndá'a ná dinì xí. Dá nì xika nà ña manì noo Ndios sa'a xí.

Di'a nì ka'an Jesús xí'ín iin tãa kuiká

¹⁷Dá nì naki'in tuku Jesús íchi kua'an nà, dá kánkono iin tãa nì saa ra nì sa kuí'ín xití rá noo ná. Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Maestro va'a kúú ní. Ta, ¿ndí kían kánian kee yu'u, dá nì'í ña kataki chíchíí?

¹⁸Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ká'an yo'ó ña kúú yu'u iin nà va'a? Ta ni iin tó'ón ñayuu kọ kúú nà va'a. Sava'a iin tó'ón dinì Ndios vá kúú nà va'a. ¹⁹“Sa ná'a vá yo'ó ndi kua'an choon nì sa'anda Ndios: o sa kéeón kuachi xí'ín iin ñá'a, ná kọ kúú ñadi'í'oon, ta o sa ka'án'oon ndii, ta o sa kí'ín kuí'ín'ón, ta o sa ká'on ña to'ón, ta o sa dándá'ávó'oon ñayuu, ta koo ñaño'ó noo tatóon xí'ín noo nanóon” —kaá nà.

²⁰Dá nì kaa tãa ñoó:

—Nda ló'o vei nì kasá'a seídó'i ndidaá choon yó'o, maestro.

²¹Dá nì ku'u ini Jesús sa'a rá, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Ndadá iin tó'ón vá ña'a kómani keeón viti, tá daá. Kua'an ñikó ndi'ón ña'a ió nooon. Ta dasón di'ón ñoó noo nà kúnda'í, dá kían konon koo kuikón chí induú. Dá kison kanoón xí'ín yu'u.

²²Tá nì seídó'o ra ña nì ka'an Jesús, kúú ndaa nda'í va nì kuu ini ra, dá nì ndakuí'ín ra kua'an ra xí'an kúnda'í ini ra, chi tã kuiká nda'o kúú rá.

**Di'a kua'an ña ni ñan'a
Jesús sa'a na kuiká**

²³ Dá ni ñande'é Jesús noo ndidaá ñayuu ni kaḡ noo ndíta ñóó. Dá ni kaa na xí'ín ta xionoo xí'ín ná ñóó:

—ñNandeé ka ví kuáchì kíán, dá ndu'u na kómí ña kuiká tixi ndá'a Ndios!

²⁴ Ni naá vá iní ta xionoo xí'ín ná tá ni seido'o ra ña ni ka'an na dión. Tído ni ñandió koḡ tuku Jesús ni ka'an na:

—ñNandeé ka ví kuáchì, dá ndu'u na kándéé téí iní ña kuiká ná tixi ndá'a Ndios! ²⁵ Kaon cháá ka chika'anda iin camello yáí iin ión tukú o duú ña ndu'u iin na kuiká tixi ndá'a Ndios —kaá na.

²⁶ Tá ni seido'o ra to'on yó'o, kúú ka'í ka ví ni naá iní ra. Dá ni kasá'a ndátó'on tá'an ra:

—¿Ndá yoo ni'í ña ka'ki na, tá dáá? —kaá ra.

²⁷ Dá ni ñande'é ñaá Jesús, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ni iin tó'on ta'on ñayuu o kándéé kee dión, savá'a Ndios kúú na kándéé kee dión, dá chí ndidaá tá'an va ña'a kándéé ná kee na.

²⁸ Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

—Kande'é ní, chí ndu'u kúú ra ni ñankoo ndí'i ndidaá kúú ña'a ió noo ndú, ta xionoo ndu xí'ín míí ní.

²⁹ Dá ni kaa Jesús:

—Míían ndaa ná ká'in xí'ín ndó, ndi ndáa mííó na ni ñankoo ve'e na, o ñani na, o kú'o na, o ku'u na, o tatá na xí'ín naná na, o de'e na, o ñó'o ná sa'a yú'u o sa'a to'on va'a dána'i, ³⁰ noón kúú na nani'i iin ciento ka ña'a tiempo viti sa'a ña ni ñankoo na, chí ni'i ná kuá'a ka ve'e, xí'ín kuá'a ka ñani, xí'ín kuá'a ka kú'o, xí'ín kuá'a ka ku'u, xí'ín kuá'a ka naná, xí'ín kuá'a ka de'e, xí'ín kuá'a ka ñó'o, va'ará ndo'o naní níó ná kee dao ñayuu. Tído cháá ka chí noḡ, dá natiin na ña kataki chíchí ná. ³¹ Tído kuá'a nda'o ñayuu kúú noḡ ñayúú yó'o, noón di'a

kúú na kakuu noḡ ndí'i kuií noḡ Ndios. Ta na kúú noḡ ndí'i kuií noḡ ñayuu ñayúú yó'o, noón di'a kakuu na nakuita noḡ noḡ Ndios tiempo daá ñóó.

**Yó'o ni kasto'on tuku Jesús
xí'ín ta xionoo xí'ín ná ndí
kíán ndo'o na, dá kuu na**

³² Dá ni kee Jesús kókaa na kua'an na íchì kua'an ñoo Jerusalén, ta xió noḡ na kua'an na noḡ ta xionoo xí'ín ná. Ta naá vá iní ra kua'an ra xí'ín ná, ta tákuei yu'ú ñaá rá kua'an ra. Dá ni taó xóo tuku Jesús ndin uxí uu ta ñóó tein dao ka ñayuu ñóó. Dá ni kasá'a ná nákanani na xí'ín rá sa'a ndí kíán ndo'o na:

³³ —Kande'é ndó, chí viti kíán kókaa yó kua'an yo ñoo Jerusalén. Ta ko'on iin ta naki'o ra na ni nduu ta ñayúú yó'o noḡ ndá'a ta duti saku'a, xí'ín noḡ ndá'a ta dána'a ley Moisés. Ta roón kúú ra kandoo ña kánian kuu na. Dá naki'o ñaá rá noḡ ndá'a ta tukú. ³⁴ Dá kediki ndaa ñaá rá, ta kani ñaá rá, ta tuu ndaa díí ñaá rá, dá ka'ání ñaá rá. Tído tixi kuú óni, dá natakí na —kaá na.

**Di'a ni kuu tá ni xika Juan xí'ín
Jacobo iin ña maní noḡ Jesús**

³⁵ Dá ni natuu yati Jacobo xí'ín Juan, ra kúú de'e Zebedeo, noḡ íin Jesús. Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, kóni ndu'u ña kee ní iin ña maní xika ndu'u noḡ ní.

³⁶ Dá ni ndató'on ñaá Jesús:

—¿Ndí kíán keei xí'ín ndó, kóni ndo?

³⁷ Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Konó ní ná kandeí ndu díin ní noḡ ndato téí náye'e ndaa noḡ koo ní dándáki ní. Iin ndu'u ná koo xoo kuá'a ní, ta iin ka ndu ná koo xoo íti ní.

³⁸ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ko ná'a ta'on ndó ndí kíán xika ndo. ¿Á ió ndo'ó ña ko'o ndó kirá ova ko'o yu'u? ¿Á ió ta'ani ndó ña kodoo ndúta

ndo táto'on kị'o kodo ndúta yu'u xí'ín ña ndo'i?

³⁹ Dá nị kaa ra xí'ín ná:

—Íó vá ndu'u ña ndo'o ndu dión.

Dá nị kaa ña xí'ín rá:

—Míían ndaa ndisa ko'o ndo'ó kirá ova ko'o yu'u, ta kodo ndúta ta'ani ndó xí'ín ña ndo'o naní nfo ndo táto'on kị'o ndo'o yu'u. ⁴⁰ Tído ña kandeí ndó xoo kuá'a yu'u o xoo íti yu'u, o duú choon sa'ándá yu'u kíán. Chì ñoó kíán kị'o Ndios ñoó ña nị kaxi míí ná kandeí ñoó —kaá na.

⁴¹ Dá tá nị seido'o uxi ka òa ñoó ña nị xiká Jacobo xí'ín Juan noo Jesús, kúú nị karyíí nda'o ra xí'ín rá. ⁴² Dá nị kana Jesús ndidaá rá, dá nị kaa ña xí'ín rá:

—Sá ná'á vá ndó táto'on kị'o kée ta né'e choon dándáki ra ñoo ñó'o ñayuu yó'o, chí kéndúsa ra xí'ín ñayuu kueídó'o ñaá ná. Ta ra né'e choon ná'ano, sa'ándá ra choon ñoó ñayuu ñó'o tíxi ndá'a rá.

⁴³ Tído kọ káni ta'an vaan kee ndó dión tein míí ndó. Chì ndi ndáa ndo'ó kátoó kakuu iin òa ndáya'i tein míí ndó, dá kíán kánian koni kuáchí di'a ndó noo dao ka ndo. ⁴⁴ Ta ndi ndáa ndo'ó kátoó kakuu noo, dá kíán kánian koni kuáchí di'a ndó noo ndidaá ka ndo. ⁴⁵ Chì kọ ní kásaá ta'on ña nị nduu òa ñayuu yó'o ña koni kuáchí di'a ñayuu noo ná. Di'a nị kásaá ña koni kuáchí di'a na ñoó ñayuu, ta nakị'o na míí ná kuu ña, ta dión, dá òitá ná ndidaá ñayuu tíxi ndá'a ña kánian ndo'o na sa'á kuachi kée na —kaá Jesús.

Di'a nị kuu, dá nị nduva'a Jesús iin òa kọ túu noo naní Bartimeo

⁴⁶ Dá nị saá ña iin ñoo naní Jericó. Dá tá nị keta na ñoo ñoó kua'an ña xí'ín òa xionoo xí'ín ná, kúú kua'á nda'o ñayuu tákuei kua'an sata ná. Ta ío iin òa kọ túu noo naní Bartimeo, ra kúú de'e ra naní Timeo. Ta yu'u íchì ñoó ío ra sáti

ra. ⁴⁷ Tá nị seido'o ra ña vei Jesús, ña ñoo Nazaret, kúú nị kasa'á káyu'ú rá:

—Jesús, de'e ña ve'e rey David, ku'u ini ní sa'í!

⁴⁸ Ta kúú kua'á nda'o ñayuu nị kasa'á dánani ñaá ná, dá ná kutádi rá, ká'an ná. Tído nị'i cháá ka nị kasa'á káyu'ú rá:

—JDe'e ña ve'e rey David, ku'u ini ní sa'í!

⁴⁹ Dá nị sa tuu tóo Jesús, dá nị sa'anda ña choon ñoó ñayuu ñoó ña ná ka'an ña xí'ín òa ñoó saá ra noo ná.

Dá nị kaa ñayuu ñoó xí'ín rá:

—Ndeé koo inon, ta nakuiin ndichi, chí kána Jesús kaa yo'ó ko'on.

⁵⁰ Dá nị òakána ra kotó ra. Kúú nị nakuiin ndichi ra. Dá nị kee ra kua'an ra noo iin Jesús. ⁵¹ Dá nị ndato'on ñaá ná:

—¿Ndí kíán kónon kee xí'ón?

Dá nị kaa òa kọ túu noo ñoó:

—Maestro, kóni ña natuu nooí.

⁵² Dá nị kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'an viti, chí sa'á ña kándéé inon yu'u, sa'á ñoó nị nduva'on.

Ta kúú vití'on di'a nị natuu noo rá. Ta kúú nị kee ra tákaa ra Jesús kua'an ra.

Di'a nị kuu, dá nị ku'u Jesús ñoo ká'ano Jerusalén

11 Kúú nị kuyati na ñoo Jerusalén, chí sa nị kasandaá yati na ñoo naní Betfagé xí'ín ñoo naní Betania. Ta ñoó kúú noo né'e tá'an yati xí'ín iin yúku naní Olivos. Dá nị sa'anda Jesús choon ñoó uu òa xionoo xí'ín ná, ² ta kaá ña xí'ín rá:

—Kua'an ndo ñoo ló'o nákaa chí noo káa. Tá nị saá ndo nị ku'u ndó káa, dá nani'i ndo noo ndíko iin burro, kirí kọ ñá'a kandodó ná. Tá nị nani'i ndo rí, dá ndaxí ndó rí kandaka ndó kii ndó. ³ Tá ndáa ña ndátó'on ñáá: “¿Ndiva'a ndaxí ndó rí?”, dá kaa ndo xí'ín ná: “Dá chí xínño'ó sato'o ndu rí, ndi'i daá, dá tan-

da'á ná ndu kii ndu ndaka ndu ri", kaa ndo —kaá Jesús xí'ín rá.

⁴Dá n̄i kee ra kua'an ra. Ta kúú n̄i naní'i rá noo ndíko burro ñoo yati yé'le ve'e fin yu'ú íchi ñoo. Dá n̄i ndaxi rá ri. ⁵Tá n̄i xini dao ñayuu ndíta ñoo, dá n̄i ndato'ón ñaa ná:

—¿Ndiva'anda xí'ín ndó burro xaan?

⁶Dá n̄i kaa ra táto'on k̄i'o n̄i ka'an Jesús xí'ín rá. Dá n̄i sonó vá ná né'e ra burro ñoo kua'an ra. ⁷Ta ndáka ra ri n̄i saa ra noo ío Jesús, dá n̄i chikodó rá kotó ra sata ri. Dá n̄i kaa Jesús kanóo na kua'an na.

⁸Dá n̄i kasá'á kua'á nda'o ñayuu chindei na kotó na me'í íchi noo vei Jesús ñoo. Ta dao ka na n̄i sa'anda ndá'a yíto, dá n̄i chindei naan íchi noo ya'a na ñoo.

⁹Ta ñayuu xío noo kua'an noo Jesús xí'ín ñayuu tákuei vei chí sata ná n̄i kasá'á káyú'ú ná:

—¡Ná natiin Ndios ñañó'ó! ¡Ná ká'ano kúú na yó'o, chí vei na xí'ín choon sato'o yo Ndios! ¹⁰¡Ná ká'ano kúú na yó'o, chí vei na dándáki na ñoo yo táto'on n̄i dándáki ñaa rey David tá sa na'á! ¡Ná natiin Ndios ñañó'ó nda noo ío na noo dikó! —kaá ñayuu ñoo.

¹¹Dá n̄i ku'u Jesús ñoo Jerusalén. Dá n̄i sa'an na ve'e ño'o ká'ano. Tá n̄i ndi'i n̄i sa nde'é ná ndidaá ña'a ío ñoo, dá n̄i kee na kua'an na ñoo naní Betania xí'ín ndin ux̄i ūu ta xionoo xí'ín ná, chí sa n̄i ini va.

Di'a n̄i ndo'o iin taño'ó n̄i kee Jesús

¹²Tá n̄i tuu noo iin ka kuu ñoo, dá n̄i kan̄kuei na ñoo Betania kua'an na. Dá nda'í n̄i kasá'á kuíko Jesús. ¹³Ta kúú n̄i xini xíká vá ná fin iin taño'ó, ta ndato kuí fin ndá'a ra. Dá n̄i kee na kua'an na noo fin rá, ná kande'á á fin tiño'ó kei ná. Tído tá n̄i saa na n̄i sa nde'é ná, kúú ko ta'ón tiño'ó iin noo ra. Sava'a ndá'a óon va rá fin, chí ko ñá'a ta'on kasandaá yoo

kuiin rí. ¹⁴Dá n̄i kaa Jesús xí'ín taño'ó ñoo:

—¡Ni iin kuu ka ná o kei ni iin tó'ón ñayuu kuí'i yo'ó!

Ta kúú n̄i seídó'o va ta xionoo xí'ín ná ña dión n̄i kaa na.

Di'a n̄i kuu tá n̄i taó ndí'i Jesús ta díko xí'ín ta xiin kua'an ra sata vé'e ño'o ká'ano

¹⁵Tá n̄i ndi'i, dá n̄i nasáa na ñoo Jerusalén. Dá n̄i ku'u na yé'le ve'e ño'o ká'ano. Dá n̄i kasá'á ná taó ndí'i na ta díko xí'ín ta xiin kua'an ra sata vé'e. Kúú n̄i ñakuéi na ndidaá mesa noo ndéi ta nádaon di'ón. Kúú n̄i sata ni'ini na téi kándí'i ta ndéi díko paloma. ¹⁶Kúú ko ní sonó ta'on na ña chika'anda ni iin tó'ón ñayuu ini yé'le ve'e ño'o ñoo xí'ín ña'a né'e na kua'an na.

¹⁷Ta kúú ñoo n̄i kasá'á Jesús dána'a na noo ñayuu ñoo, ta kaá na:

—¿Á ko ndúsaa ta'on ini ndo ña di'a va kaá tuti iñ Ndios: “Ve'e yu'u kúú iin ve'e noo kánian nataka ñayuu ndéi iin ní kúú ñayúú, dá ka'an na xí'ín yu'u”, kaáan? Tído ndo'ó kúú na ndéi kéan táto'on iin káo ta kuí'íná —kaá na.

¹⁸Tá n̄i ni'i tó'ón ta dána'a ley Moisés xí'ín ta ñuti saku'a'a ña n̄i kee na dión, dá n̄i kasá'á rá ndúkú rá ndi kee ra, dá ka'ání ñaa rá. Tído yu'ú ra, chí ndidaá kúú vá ñayuu ñoo n̄i naá iní seídó'o na ña dána'a Jesús. ¹⁹Dá tá n̄i kuaá kuu dáá ñoo, dá n̄i keta Jesús ñoo Jerusalén kua'an na xí'ín ta xionoo xí'ín ná.

Di'a kua'an ña n̄i daná'a Jesús sa'á taño'ó n̄i ña'íchi na ñoo

²⁰Tá n̄i tuu noo iin ka kuu, dá n̄i ya'a yati na noo fin taño'ó ñoo, kúú n̄i xini ta xionoo xí'ín ná ña nda yo'o ví rá n̄i ichi. ²¹Dá n̄i ndúsaa ini Pedro ña n̄i ka'an Jesús xí'ín yíto ñoo. Dá n̄i kaa ra:

—Maestro, kaa chí, taño'ó, kirá n̄i datáí chi'an mií ní káa, n̄i ichi va rá.

²² Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandeé ká'ano ini ndo Ndios.
²³ Miíñ ndaa kuiti ná ka'ín xí'ín ndó; ndi ndáa ndo'ó n̄i kuu va ná ka'an xí'ín yúku káa: “Kuxoo, ta kua'an dáketón miíón ini taño'o káa”, ta torá kō nákan kuáchi ini ndo, ta kándisa ndaa ndo ña k̄i'o dión koo, dá k̄iñ kasandaá ndisa va ña n̄i ka'an ndo. ²⁴ Sa'á ñoó ká'ín ña ndidaá kúú vá ña'a ná kaka ndo noo Ndios, ta kandeé ká'ano ini ndo ná, ta kúú ni'í ndisa va ndóan. ²⁵ Tído tá tein ká'an ndo xí'ín Ndios, ku'u ká'ano ini ndo sa'a ñayuu naá tá'an xí'ín ndó, dá k̄iñ nda tatá ndo Ndios, na ió induú, k̄i'o ká'ano ta'ani ini na sa'á kuáchi mií ndó. ²⁶ Ch̄i tá ná o kú'u ká'ano ini ndo sa'á ñayuu ñoó, dá k̄iñ ni tatá Ndios, na ió induú, o kú'u ká'ano ta'on ini sa'á kuáchi mií ndó —kaá Jesús.

Yó'o n̄i ndato'ón t̄a fariseo Jesús ndá yoo n̄i x̄i'o choon noo ná

²⁷ Dá n̄i kasáa tuku Jesús xí'ín t̄a xionoo xí'ín ná ñoo Jerusalén. Dá n̄i kasá'á ná xionoo na noo iin ve'e ño'o ká'ano ñoó. Dá n̄i natuu yati t̄a dut̄i sakua'a, xí'ín t̄a dána'a ley Moisés xí'ín t̄a sá'ano ñoo. ²⁸ Dá n̄i ndato'ón rá Jesús:

—¿Ndá choon né'e ní ña nákaa ní kée ní di'a? Ta, ¿ndá yoo n̄i x̄i'o choon yó'o noo ní ña kee n̄iñ? —kaá ra.

²⁹ Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ná ndato'ón ta'ani yu'u ndo'ó sa'a iin ña'a. Tá n̄i kat̄i'a ndó n̄i n̄andió né'e ndóan, dá kasto'on yu'u xí'ín ndó ndá yoo n̄i x̄i'o choon noo ña k̄eei ña yó'o. ³⁰ ¿Ndá yoo n̄i x̄i'o choon noo Juan ña sa dakódo ndúta ná ñayuu? ¿Á Ndios n̄i x̄i'oan, o t̄a? Ka'an ndo ná kande'á —kaá na.

³¹ Dá n̄i kasá'á ndátó'ón tá'an mií rá ndíta ra:

—Tá ná kaa yo ña Ndios n̄i x̄i'o ñaá, dá k̄iñ kaa ra xí'á: “¿Ndiva'a kō ní kándisa

ndó ña n̄i daná'a ra, tá dáá?” ³² Tído, o kúu ta'on kaa yo ña t̄a n̄i x̄i'o ñaá.

Dión n̄i kaa ra, ch̄i yu'ú ra k̄ee ñayuu kuá'a ñoó. Ch̄i ndidaá vá noón kándisa ña miíñ ndaa ndisa Juan n̄i sa kuu iin profeta n̄i tanda'á Ndios n̄i kii. ³³ Dá n̄i kaa ra xí'ín Jesús:

—Kō ná'a ta'on ndu'u ndá yoo n̄i x̄i'o choon noo Juan.

Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Ta ni yu'u o kasto'on ta'on xí'ín ndó ndá yoo n̄i x̄i'o choon noo ña k̄eei ndidaá ña yó'o —kaá na.

Di'a kua'an ña n̄i nakani Jesús sa'á ña n̄i ndo'o iin sato'o uva

12 Dá n̄i kasá'á Jesús dáki'ín tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na, ta kaá na:

—Iin ku'u n̄i dandee iin t̄a yitó uva noñó'o rá. Ta n̄i ch̄ikáa ra korraan. Dá n̄i kava'a ra noo ko'óni ndúta uva ñoó. Ta n̄i kava'a ta'ani ra iin ve'e dikó noo kanoo ra kandaa uva ñoó.

'Dá n̄i dikó ndodó raán noo dao ka t̄a kéchóon. Dá n̄i kee ra kua'an xíká rá. ² Dá tá n̄i x̄iñkoo tiempo ta'anda uva ñoó, dá n̄i sa'anda ra choon noo iin mozo ra ña ná ko'on ra noo ndéi t̄a kéchóon ñoó natiin ra uva, kirí kánian ni'í rá.

³ Tído tá n̄i sa mozo ñoó, dá n̄i ndakuei t̄a kéchóon noo uva ñoó n̄i kani ñaá rá. Ta ni iin ña'a kō ní x̄i'o ra kane'e mozo ñoó no'o ra. ⁴ Dá n̄i n̄andió kōo tuku sato'o ñoó n̄i sa'anda ra choon noo iin ka mozo ra kua'an ra. Tído tá n̄i sa ra noo ndéi t̄a kéchóon ñoó, dá n̄i ndakuei tuku ra n̄i kani ñaá rá xí'ín yuu, ta n̄i darkue'e ra din̄i rá, ta n̄i ndeine'e ñaá rá. ⁵ Dá n̄i n̄andió kōo tuku sato'o ñoó n̄i sa'anda ra choon noo iin ka mozo kua'an ra. Tído tá n̄i sa ra, dá n̄i sa'áni ñaá t̄a kéchóon ñoó. Ndi'i daá, dá n̄i sa'anda sato'o ñoó choon noo kua'a ka mozo kua'an ra. Tído dao ra n̄i kani ra, ta dao ka ra n̄i sa'áni rá.

⁶Ta ndadá iin tó'ón vá ñayuu kámani chinda'á rá ko'on. Ta yó'o kúu iin tó'ón dini de'e maní rá. Kúu nì sa'anda ra choon noo xí kua'an xi, chì di'a nì kaa ra: “Ndá ndi kuu koo va ñañó'ó rá noo de'i”, kaá ra. ⁷Tído tá nì saá xi, ta kúu nì kasá'á ndátó'ón kue'é tã kéchóon ñoo: “Taa kaa kúu ra natiin ndidaá kúu ñó'ó yó'o noo tatá xi. Kó'o ka'ání yó xi, dá ná kandoo ndi'i ñó'ó yó'o noo míí yó”, kaá ra. ⁸Dá nì tiin ñaá rá. Ta kúu nì sa'ání ñaá rá. Dá nì ñakána ñaá rá nda satã korrá noo kaa yitó uva ñóó. ⁹Ta, ¿ndí kían kee sato'o uva ñoo viti, ká'án ndó? Kasaa ra, dá ka'ání ndi'i ra tã kéchóon ñoo, dá ñikó ndodó ra ñó'ó noo kaa yitó uva ñoo noo dao ka tã kéchóon.

¹⁰¿Á kó óon ta'on ka'i ndó tuti iñ Ndios? Chì di'a kaáan:

Ta yuu nì kañó'ó tã káva'a ve'e, ñoo di'a va nì kasandaá kakuu yuu titó.

¹¹Dión nì kee sato'o yó Ndios xí'ín yuu ñoo.

Sa'á ñoo iin ña'a ndato nda'o kían noo yo.

¹²Dá nì ka'án tã né'e choon ñoo tiin ra Jesús kadi ra ve'e kaa, chì nì kandaá va ini ra ña sa'a míí vá rá nì ñakani na to'on yó'o. Tído yu'ú va ra kée ñayuu kuá'a ñoo. Sa'á ñoo nì ñankoo ra Jesús, dá nì kee ra kua'an ra.

Di'a nì kuu tá nì ka'án dao tãa dátuu rá Jesús

¹³Tá nì ndi'i, dá nì tanda'á rá dao ka tã fariseo xí'ín dao ka tã kuendá Herodes ña ná ko'on ra noo Jesús, ta nandukú rá ña dátuu ñaá rá, dá ná ya'a na noo ka'an na. ¹⁴Dá tá nì saá ra noo nákaa Jesús, dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, ná'á vá ndu'u ña kúu ní iin na ndaa. Ta kó yu'ú ní ni iin tó'ón ñayuu, chì kó né'e ní tandíni ndá yoo kúu iin rá iin ñayuu, á ndáya'i na o koó. Di'a dána'a ndaa ní íchì Ndios noo ndidaá ñayuu. Sa'á ñoo, ¿ndi kaá míí ní? ¿Á va'a

ni kée yó chíya'i yó sa'a ñó'o yo noo rá kúu kuendá César o koó? —kaá ra.

¹⁵Tído nì kandaá va ini Jesús ña kúu rá tãa uu noo, ta kátoó ra dátuu ñaá rá. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndúkú ndó ña ya'i noo to'on ká'ín? Tei too ndó iin di'ón, ña chíya'i ndó sa'a ñó'o ndo, dá ná kande'á.

¹⁶Dá nì xí'o too ra iin di'ón kaa noo ná. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—¿Ndá na'áná kían ndá'a noo di'ón yó'o? Ta, ¿nda kuu kían ndá'a nooán yó'o?

Dá nì kaa ra:

—Na'áná César kían xí'ín kuu rá.

¹⁷Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Naki'o ndó ña kúu ña'a César noo rá, tá dáá, ta naki'o ndó ña kúu ña'a Ndios noo ná.

Ta kúu nì naá vá ini tãa ñoo sa'á ña nì ka'an na dión.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús ña míian ndaa nataki na nì xi'i

¹⁸Dá nì kasaa dao tã saduceo noo Jesús. Ta kó kándisa ta'on ra ña nataki na nì xi'i. Dá nì ndató'ón ñaá rá:

¹⁹—Maestro, di'a kaá iin ley nì taa Moisés: “Tá nì xi'i iin tãa, ta kó ní sá io de'e yíí ra xí'ín ñadi'i ra, dá kían kánian naki'in ñaá ñani ra tanda'a rá xí'án, dá kían koo iin de'e yíí naki'in kuu ñani ra.”

²⁰Ta viti, nì sa ndei usa ñani. Ta kúu nì tandá'a tã kúu noo ñoo, tído nì xi'i va ra, ta kó tã'ón de'e yíí ra ní sá io xí'ín ñadi'i ra. ²¹Sa'á ñoo nì tandá'a ñani ra xí'án. Tído nì xi'i ta'ani tã kúu uu ñoo, ta kó ní sá io tuku de'e yíí ra xí'án. Ta kúu dión ta'ani nì ndo'o tã kúu oní. ²²Ta dión ta'ani nì ndo'o ndin usa ñani ñoo, chì nì xi'i ndi'i ra, ta ni iin ra kó ní sá io de'e yíí xí'án. Tá nì ndi'i, dá nì xi'i ta'ani míí ñá'a ñoo. ²³Sa'á ñoo, tá ná kasandaá kuu nataki na nì xi'i, ¿ndi kaa iin tãa ñoo kakuu yíí ñá'a ñoo, chì ndin usa va ra nì sa kuu yíian? —kaá ra.

²⁴ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kò ná'á ta'on ndó ndí kían ká'an ndo, chì kò kékuendá ta'on ndó ña ká'an tuti iì Ndios, ta ni kò nákonì ta'on ndó choon ká'ano ió noo ndá'a ná. ²⁵ Dá chì tá ná kasandaá kuú natakì ñayuu nì xì'i, o kóo kà ña tanda'a ná, ta o kí'o kà na de'e di'í nà tanda'a xí, dá chì táto'on kì'o ndéi ángel induú, nda kì'o dión vá kandeì na. ²⁶ Tído viti ná kol'in kasto'in xí'ín ndó ña miífan ndaa natakì nà nì xì'i. ¿Á kò óon ta'on ka'ì ndó to'on nì taa Moisés? Chì tein kèjì yitò táka ló'o ñoó, dá nì kaa Ndios di'a xí'ín ná: “Yu'u kúú Ndios noo Abraham, ta yu'u kúú Ndios noo Isaac, ta yu'u ta'ani kúú Ndios noo Jacob.” ²⁷ Dión nì kaa nà, dá chì kò kúú ta'on na Ndios noo nà nì xì'i, di'a noo nà takí vá kúú ná Ndios, chì ndidaá vá ñayuu ndéi takí noo ná. Sa'á ñoó yá'a nda'o ndo'ó sa'á ña kò kándísa ndó ña natakì nà nì xì'i —kaá nà.

Yó'o dána'a Jesús ndi kaa choon ndáya'i cháá kà nì sa'anda Ndios keeá

²⁸ Dá nì natuu yati iin taa dána'a ley Moisés, ta nì seido'o ra ña nì ka'an Jesús xí'ín tã saduceo ñoó. Kúú nì katóni ini rã ña va'a nda'o nì nandio'ó né'e na ña nì ndato'ón ñaá rá sa'á nà nì xì'i. Sa'á ñoó nì ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndi kaa iin choon ndáya'i cháá kà noo ndidaá kà choon nì sa'anda Ndios keeá?

²⁹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Choon ndáya'i cháá kà noo ndidaá kà choon nì sa'anda Ndios keeá kían kaáan di'a: “Kueido'ó ndo'ó, nà ñoo Israel. Ndios, nà kúú sato'o yo, iin tó'ón dinì mií vá ná kúú Ndios. ³⁰ Konì ndo sato'o yo Ndios xí'ín ndino'o ní'o ndo, xí'ín ndino'o ini mií ndó, xí'ín ndidaá ñaxintóni ndo, ta xí'ín ndidaá kúú ndéé ndo.” Ña yó'o kúú choon ndáya'i cháá kà nì sa'anda Ndios keeá. ³¹ Ta ña kúú uu kían sá kí'in tá'an xí'ín ña yó'o, chì di'a

kaáan: “Ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'ín ndó táto'on kì'o ndó'o ndó xí'ín mií ndó.” Ta koo kà choon ndáya'i cháá kà noo ndin nduú choon yó'o —kaá nà.

³² Dá nì kaa taa dána'a ley Moisés ñoó xí'ín ná:

—Va'a nda'o nì ka'an ní, maestro. Ndaa kuití nì ka'an ní ña iin tó'ón dinì vá kúú Ndios. Ta koo kà iin kà Ndios, sa-va'a iin tó'ón dinì miíó ná kúú ná. ³³ Ta ndáya'i cháá kà ña konì yo Ndios xí'ín ndino'o ní'o yo, xí'ín ndidaá ñaxintóni yo, xí'ín ndino'o ini miíá, xí'ín ndidaá kúú ndéé yo, ta ku'u ini yo sa'á ñayuu xí'ín yó táto'on kì'o ndó'o yó xí'ín mií yó. Ta ña yó'o kían ndáya'i cháá kà o duú ndidaá kà ña'a dákejì yo noo Ndios, o ndidaá kà ña'a dóko yo noo ná —kaá rã.

³⁴ Tá nì seido'o Jesús ña va'a nda'o yíko nì ka'an rã, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Ndadá cháá vá kámani, ta kuu ndu'u yo'ó tixi ndá'a Ndios —kaá nà.

Ta kúú ni iin tó'ón kà rã kò ní xì'o ndeé iní natuu ndato'ón rá Jesús sa'a dao kà ña'a.

Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús sa'a Cristo, nà dáka'iki ñaá

³⁵ Nákaa Jesús dána'a nà ye'é ve'e ño'o ká'ano ñoó, dá nì kaa nà xí'ín ñayuu ñoó:

—¿Ndiva'a dána'a taa dána'a ley Moisés ña tein nà ve'e rey David kixi Cristo, nà dáka'iki ñaá? ³⁶ Chì di'a va nì kaa mií David tá nì nakutí ná xí'ín Espíritu iì Ndios:

Di'a nì kaa sato'o yo Ndios xí'ín nà kúú sato'i:

“Kakoo yo'ó xoo kuá'a yu'u ndaa ná kasandaá kuú nataán ndí'ii tã xini u'u ñaá tixi sa'on.”

³⁷ Mií David kaá ña sato'o nà kúú Cristo, sa'á ñoó, ¿ndiva'a dána'a rã ña kii Cristo tein nà ve'e na, tá dáá? —kaá Jesús.

Kádii nda'o ini ñayuu kuá'a ñoó ndéi na seido'o na ña dána'a Jesús.

**Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'á ña
kini kée ta dána'a ley Moisés**

³⁸ Dá ni kaa ta'ani Jesús noo dána'a na noo ñayuu ñoo:

—Koo ini ndo kandaa ndo mií ndó noo taa dána'a ley Moisés, dá chi kátoó ra kandixi ra da'ón nání, ta kóni ra ña ka'an ñayuu ndisá'an xí'ín rá xí'ín ñañó'ó noo xionoo ra noo yá'i. ³⁹ Ta kátoó ta'ani ra kandeí ra noo téi kúú noo ini ve'e noo náta ka ña ñoo yo, ta kátoó ta'ani ra kandeí ra téi kúú noo ndéi ta ndáya'i sásá'an ra noo ió víko. ⁴⁰ Ta xío ndaa ra ve'e na kuáan. Ta sa'á ña kóni ra ña ka'an va'a ñayuu sa'a rá, sa'á ñoo na'á xíka ta'i rá noo Ndios. Ta yó'o kúú ra ya'i nda'o chiya'i ra noo Ndios sa'á ña kée ra dión —kaá na.

Di'a ni kee iin ña'á kuáan kúnda'í

⁴¹ Ió Jesús yati noo taán ñayuu di'ón ini sató, ña dóko ná noo Ndios ini yé'le ño'o ká'ano ñoo, ta ndé'le ná ndi kée iin rá iin ñayuu ñoo taán na di'ón ñoo. Ta kuá'a nda'o na kuiká taán kuá'a nda'o di'ón. ⁴² Dá ni kasá'a ta'ani iin ña'á kuáan kúnda'í. Ta kúú ni taán uu di'ón ka kuálí. Kúú cháá nda'o ndáya'i ña.

⁴³ Dá ni kana Jesús ta xionoo xí'ín ná, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Mifan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ña'á kuáan kúnda'í káa ni taán kua'a cháá ka di'ón noo ndidaa ka ñayuu káa, ⁴⁴ dá chi ndidaa na káa ni taán ña kándo noo vá ná. Tído ñá'a káa, va'ará kúnda'í vijan, ni taán ndí'an ña né'e va'an katakian —kaá na.

**Yó'o kúú noo dána'a Jesús
ña naá vá ve'e ño'o ká'ano**

13 Tá ni keta Jesús yé'le ve'e ño'o ká'ano ñoo, dá ni kaa iin taa xionoo xí'ín ná:

—Maestro, kande'le ní, ki'o dión ví ná'ano yuu káa, ta ki'o dión ví ñóchí káa ve'e ño'o ká'ano káa.

² Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á ñóchí nda'o káa ve'e ño'o ká'ano káa, xinóon? Tído kana'ón ña ni iin tó'ón yuu káa o kándo kandodó tá'an, chi koon ndi'i vaan —kaá na.

**Kásto'on Jesús ndi kían koo,
dá naá ñayuu yó'o**

³ Dá ni sa koo Jesús ndika yuku nani Olivos chí xoo noo túu iin ve'e ño'o ká'ano ñoo. Dá ni ndato'ón xoo ñaá Pedro xí'ín Jacobo xí'ín Juan xí'ín Andrés:

⁴ —Kasto'on ní xí'ín ndu'u nda'oon koo dión. Ta, ¿ndi kían koo tá kua'an xinkoo ndidaa ña yó'o?

⁵ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kandaa ndo mií ndó, dá ná o danda'í ñaá ni iin tó'ón ñayuu. ⁶ Chi kuá'a nda'o taa kasaq, ta kechóon ra kuú yú'u, ta kaa ra: “Yu'u kúú Cristo, na dáka'iki ñaá.” Ta kuá'a nda'o ñayuu kandeé rá danda'í ra.

⁷ Tá ni kanda'a ini ndo ña sa'ání tá'an iin ñoo xí'ín iin ka ñoo, ta ni ni'í tó'ón ndó ña naá tá'an dao ka ñoo ño'o xíka, tído ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chi ki'o dión káni vaan koo, tído ko ñá'a ta'on kasandaá kuú noo ndí'í. ⁸ Chi ndakuei dao nación naá tá'an xí'ín dao ka nación, ta kasá'a naá tá'an ta'ani ta né'e choon ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. Ta yó'o yó'o va kasá'a ni'i nda'o taan. Ta yó'o rá yó'o ta'ani kasá'a koo tama. Ta ña yó'o kían koo, dá kasá'a ndo'o cháá ka níó ñayuu ndéi ñayuu yó'o.

⁹ Tído ndo'ó, kandaa ndo mií ndó, chi kasá'a ñayuu naki'o na ndo'ó noo ndá'a ta né'e choon. Ta kani na ndo'ó ini ve'e noo náta ka ña. Ta kandaka na ndo'ó ko'on na noo ta né'e choon ná'ano, noo ta kúú rey viti sa'á ña kúú ndó kuendá yu'u. Dión koo, dá ni'í ndo ki'o ndó kuendá sa'a yú'u noo ta né'e choon ná'ano. ¹⁰ Tído mifan ndusá ká-

nian kanoo ñayuu dána'a nā tō'on va'a sa'a yú'u iin ní kúú ñayúú dinñ'ó ká, dá kasandaá kuu noo ndí'í. ¹¹ Tído, tá ndáka na ndo'ó nī saa nā nī nakí'o na noó tã né'e choon, o sa ndí'i ini ndo sa'á tō'on ka'an ndo, ta o sa nákaní ini ndo. Sava'a tō'on ni'í ndo noo Ndios, ñoó oon va kían ka'an ndo. Chì o duú mií ta'on ndó ka'an. Espíritu ií Ndios va kúú nā ka'an.

¹² Ta iin ñani nakí'o ra ñani mií rá noó tã né'e choon, dá ka'ání ñaá rá. Ta dión ta'ani kee nā kúú tatá xí'ín de'e ra. Ta ndakuei ta'ani dao de'e naá rá xí'ín tatá rá, dá ka'ání ñaá rá. ¹³ Chì kasá'a koni u'u ndidaá ñayuu ndo'ó sa'á ña kúú ndó kuendá yu'u. Tído ndidaá nā nī xí'o ndeé iní nī sa ndita ndaa xí'ín nda noo ndí'í kuí'í, noón kúú nā ni'í ña káki na.

¹⁴ Tá nī xini ndo ió ña kini dáyako ñaá, ña nī ka'an profeta Daniel sa'a, noo kō kánian kooan, dá kían nā ndéi chí Judea ná kuino kí'í ná ko'on nā nda diní yúku. (Ndi ndaa ndo'ó, nā ká'í ña yó'o, nata'í iní ndo sa'án, dá kandaá ini ndo.)

¹⁵ Ta nā kándodó diní vé'e kuú dáá ñóó, kō kánian ndu'u na ve'e na nakí'in na ña'a na kane'e na ko'on nā. ¹⁶ Dá ri nā ñó'o yúku, kō kánian nandió kuéi na no'o nā nakí'in na kotó nā. ¹⁷ Ta, jnda'í kúú ví nā ñá'a ñó'o de'e, ta nda'í kúú ta'ani ví nā ndéi taleé chíchí tein kuú dáá ñóó! ¹⁸ Kaka ndo ña maní noo Ndios, dá ná dá'a ni ndo'o ndó dión tein yoó víxi.

¹⁹ Chì kuú dáá kakuu iin kuú noo ndo'o naní níó ñayuu. Dá chì nda nī kasá'a vá sa'a ñayúú, ta nda viti kō óon ta'on ndo'o ñayuu tátō'on kí'o ndo'o na tein kuú dáá ñóó. Ta ni iin kuú ká o kóo dión. ²⁰ Tído tá kō ní chítuu sato'o yo Ndios tandó'ó veí koo tein kuú dáá ñóó, dá kían ndí'i va ñayuu ñóo naá. Tído sa'á ña kú'u ini nā sa'á ñayuu nī kaxi mií ná, sa'á ñoó chituu na tandó'ó koo tein kuú dáá ñóó.

²¹ Tá ka'an iin ñayuu xí'ín ndó: “Kande'é ndó, yó'o nákaa Cristo, nā dákaki

ñáá”, o tá kaa nā xí'ín ndó: “Kande'é ndó, chì káa nákaa nā”, ná dá'a ni kandía ndó. ²² Chì ndakuei dao tã tō'on, ta kaa rá ña mií rá kúú Cristo. Ta ndakuei ta'ani profeta tō'on. Ta kee ra ña'a ndato, xí'ín ña'a ná'ano, dá danda'í rá ñayuu. Ta kúú nda ñayuu nī kaxi mií Ndios ndukú rá danda'í rá. ²³ Sa'á ñoó kaon koo ndó, chì sa nī datí'ai ndo'ó tá kō ñá'a koo dión.

Di'a koo, dá nandió kōo tuku Jesús kii na ñayúú yó'o

²⁴ Dá nī kaa ta'ani Jesús:

—Tein kuú dáá ñóó, tá nī ndí'i nī sa io tandó'ó ká'ano ñoó, dá nakuiin naá ndindii, ta ni yoó ká o tóon. ²⁵ Dá kuei tñoo ñó'o induú káa, ta kidi ni'ini ña ná'ano ñó'o induú. ²⁶ Dá ví koni ndo nā nī nduu tã ñayúú yó'o kii na tein viko, ta ndato naye'e ndaa nā noo kii na xí'ín ndidaá choon kómí ná. ²⁷ Ta ka'anda nā choon noo ángel veí xí'ín ná ko'on nā nakuaka na ndidaá kúú ñayuu nī kaxi mií ná ndéi ndin komí xoo tachì, chì ko'on nā noo xíká cháá ká noo kúú noñó'o yó'o, ta ko'on ta'ani na noo kúú noo xíká cháá ká induú dá nditú'í ná noo Jesús.

²⁸ Kane'e ndó kuendá tátō'on kée tãño'ó. Tá nī nduyúta noo rá, ta veí nó-ma yúta kuálí rá, kúú sa ná'á vá yó ña sa nī kuyati yoó koon dai. ²⁹ Ta dión ta'ani, tá nī xini ndo nī kasá'a kúú tandó'ó yó'o, dá kían kana'á ndó ña sa nī kuyati va kuú nandió kōoi kasaai.

³⁰ Miífan ndaa kuiti ná ka'in xí'ín ndó ña o kuú ta'on ñayuu ndéi tiempo daá nda ná koo ndidaá ña yó'o. ³¹ Induú káa xí'ín noñó'o yó'o naá váán. Tído tō'on ká'in, o yá'a ta'an vaan.

³² Tído ni kō iin ta'on ná'á ndá kuú kakian, o ndá hora kooan, ta ni ángel ndéi induú kō ná'á, ta ni nā kúú de'e Ndios kō ná'á, chì iin tó'on diní mií vá tatá Ndios kúú nā ná'á. ³³ Sa'á ñoó

kaño'o ini ndo, ta ka'an ndo xí'in Ndios, chi kō ná'á ta'on ndó ndá oon koo dión.

³⁴ Chi kían táto'on kī'o ndó'o iin taa kua'an xiká. Tá kō ñá'a kana ra ko'on ra, dá ni dankoo tóo ra ve'e ra noo ndá'a taa kéchóon noo rá. Dá ni xī'o ra choon noo iin rá iin ra. Dá ni sa'anda ta'ani ra choon noo taa ndaa yé'é rá ñá ná kaño'o ini ra.

³⁵ Kī'o dión ta'ani kaño'o ini ndo, chi kō ná'á ta'on ndó ndá oon nandió kōo tuku na kúu sato'o ndo kasaa na. Chi oon ni ví kasaa na tá ni kuaá, o kasaa na dao ñoó, o kasaa na tá ni kana chéli, o kasaa na tá ni tuu noo. ³⁶ Chi iin ndakána va kasaa na, sa'á ñoó kaño'o ini ndo, dá kían ná dá'a ni natiin na ndo'ó ndéi ndó kídī ndo. ³⁷ Ñá ká'in xí'in ndo'ó yó'o, ká'in xí'in ndidaá kúu ñayuu ñá ná kaño'o ini na —kaá Jesús.

Yó'o ni ndátó'ón kue'é tã né'e choon ndi kee ra, dá tiin ra Jesús

14 Ta kómanī vá uu kã kuu, dá koo víko pascua, dá seí na Israel pan kō ní kí'in tá'an xí'in ñá dákuitã tachí ñáá. Kúu ni kasá'á ndátó'ón mañá ndidaá tã dutī sakuá'a xí'in taa dána'a ley Moisés ndi koo kee ra, dá tiin ra Jesús, dá ná ka'ánī ñáá tã né'e choon. ² Dá ni kaa ra:

—Ná dá'a ni tiin yó ra tein víko, dá chi ndakuei ñayuu nakuina vaã na kí'in na sa'a rá —kaá ra.

Di'a ni kuu tá ni kuei iin ñá'a ndutá támi sá'an dinī Jesús

³ Ta nákaa Jesús ñoo Betania noo kúu ve'e iin taa naní Simón, tá'an ra ni sa ndo'o kue'e té'i. Ta noo ió Jesús mesa, kúu ni kasá'a iin ñá'a, ta né'án iin tindo'o ló'o ni kava'a xí'in yuu dión naní alabastro. Ta ñoo ñó'o ndutá támi sá'an naní nardo. Ta ndutá ya'i nda'o kúu rá. Ta kúu ni ta'ávían dikō tindo'o ñoó, dá ni kuei ndi'an ra dinī Jesús. ⁴ Ta kúu ni

xido nda'o ini dao tã ndéi ñoó, dá ni kasá'á rá ndátó'ón tá'an mií rá ndéi ra:

—¿Ndiva'a dánaá oon ñá'a kaa ndutá támi sá'an kaa? ⁵ Ta va'a kã ví ní dikó yó ra, chi ya'i rá táto'on kī'o ní'i iin ñayuu kéchóon na oni ciento kuu, dá chindeé yó na kúnda'í xí'in di'ón ñoó, ní kúu —kaá ra.

Sa'á ñoó ni kasá'á rá dánani ra ñá'a ñoó.

⁶ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—O sa dánani ndó ñá'a yó'o. ¿Ndiva'a dáta'án ndo'án? Chi ñá va'a va kían ni keeán xí'in yu'u. ⁷ Chi daá ndéi va ñayuu kúnda'í xí'in ndo'ó, ta kuu va chindeé ndó na ndá hora ká'án mií ndó. Tído yu'u, o kóo kuii ta'oin xí'in ndó. ⁸ Ñá'a yó'o kúu ñá xí'o ndi'i táto'on kī'o sáa ndéean nooí, chi ni kuei ñá ndutá támi sá'an dinī, ta kī'o dión ni kenduuan yikí koñoi táto'on kī'o kooi nduxii. ⁹ Mií'an ndaa ná ka'in xí'in ndó ñá ndéi kúu mií vá noo dána'a na to'on va'a sa'í iin ní kúu ñayuu yó'o, nakani ta'ani na ñá ni kee ñá'a yó'o xí'in yu'u, dá ná kaño'o ini ñayuu sa'a ñá ni keeán —kaá Jesús.

Di'a ni kuu, dá ni kandoo Judas ñá naki'o ra Jesús noo ndá'a tã dutī kúu noo

¹⁰ Dá ni kee Judas Iscariote, tá'an ra nákaa tein ndin uxī uu tã xionoo xí'in Jesús, kua'an ra dikó rá Jesús noo tã dutī sakuá'a. ¹¹ Tá ni seido'o tã dutī ñoó ñá ni ka'an Judas xí'in rá, kúu ni kadij nda'o ini ra. Dá ni kandoo ra ñá kī'o ra di'ón noo rá. Dá ni kasá'á ndúkú Judas ndí koo kee ra, dá naki'o ra Jesús noo ndá'a roón.

Di'a ni kuu tá ni sadíni Jesús noo ndí'í kuii xí'in tã xionoo xí'in ná

¹² Tá ni kasandaá kuu mií noo, ñá kúu víko noo seí na Israel pan, tá'an ñá kō ní kí'in tá'an xí'in ñá dákuitã tachian, ta sa'ánī na léko kuendá víko pascua, dá ni ndato'ón ñáá tã xionoo xí'in Jesús:

—¿Ndeí kóni ní ko'on ndu'u kenduu ndu ña kadíni yó kuendá pascua?

¹³ Dá ni sa'anda na choon noó uu ta xionoo xí'ín ná ñóó, ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'an ndo ñoo ká'ano káa. Ta káa naki'in tá'an ndó xí'ín iin taa ndío yoo ñó'o takuí kua'an ra. Ta kúu karkuei ndó ra ko'on ndo. ¹⁴ Dá tá ni saa ra ni ndu'u ra ini ve'e, dá kaa ndo xí'ín taa kúu sato'o ve'e ñoo: “Di'a kaá maestro ndu'u: ¿Ndi káa iin cuarto kí'o ní noo kadíni kuendá víko pascua xí'ín ta xionoo xí'ín?” kaa ndo xí'ín rá. ¹⁵ Dá ná dána'a ra iin cuarto ká'ano kánóo dikó, ta sa ío nduu vaan. Ta ñoo kenduu ndo ña'a ná kadíni yó —kaá Jesús.

¹⁶ Dá ni kee uu taa ñoo kua'an ra. Dá tá ni saa ra ñoo ñoo, kúu ni ndo'o ra táto'on káa rá ío ña ni ka'an Jesús xí'ín rá. Ta ñoo ni kenduu ra ña kadíni na kuendá víko pascua.

¹⁷ Dá tá ni kuaá ñóó, dá ni kasaá Jesús xí'ín ndin uxí uu ta xionoo xí'ín ná ve'e ñoo. ¹⁸ Dá ni sa ndei na mesa. Ta tein sásá'an na ñoo, dá ni kaa Jesús:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña iin míí vá ndo'ó, ta sásá'an dáó xí'ín yu'u, naki'o ñaa noo ndá'a taa xiní u'u ñaa —kaá na.

¹⁹ Dá ni kasa'á kúnda'í nda'o ini ra. Dá ni kaa iin rá iin ra xí'ín ná:

—¿Á yu'u kúuí, tatá?

²⁰ Dá ni kaa Jesús:

—Iin taa nákaa tein ndin uxí uu ndo kúu rá. Tá'an ra dáketa dáó ndá'a xí'ín yu'u ini ko'o, roón kúu rá. ²¹ Ta miían ndaa ndo'o na ni nduu taa ñayuú yó'o táto'on kí'o ká'an tuti ií Ndios. Tído nda'í va taa naki'o ñaa noo ndá'a taa xiní u'u ñaa. Va'a cháá ka vían ní xio dá'a ni kaki taa ñoo, ní kúu —kaá na.

²² Ta tein noo sásá'an na ñoo, dá ni tiin Jesús pan. Dá ni naki'o na ndivé'e noo Ndios. Dá ni sa'anda dao naan, dá ni xí'o naan noó taa ñoo. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Keí ndoán, chí ña xaan kúu yikí koñoi.

²³ Dá ni tiin na copa. Dá tá ni ndi'i ni naki'o na ndivé'e noo Ndios, dá ni xí'o na ra noó ta xionoo xí'ín ná, ta ndidaá vá rá ni xí'i lú'u lú'u ra. ²⁴ Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ndúta xaan kúu ni yu'u, kirá dáx-inkoo ña ni kandoo Ndios kee na xí'ín ñayuu na, ta kuita ra sa'á kuachi kuá'á ñayuu. ²⁵ Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña o nándío koo kai ko'i ndutá uva yó'o nda ná kasandaá kuu, dá ko'o saái ndutá uva noo ío Ndios dándáki na.

Yó'o ni ka'an Jesús ña ndata Pedro sa'a ná

²⁶ Dá tá ni ndi'i ni keká'ano na Ndios xí'ín iin yaa, dá ni kee na kua'an na diní yúku naní Olivos.

²⁷ Dá ni kaa Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná:

—Ndidaá vá ndo'ó dánkoo ndava'a ñaa sakuaá víti, dá chí di'a kaá tuti ií Ndios: “Dárkue'e kalí yu'u taa ndáka léko, ta kúu ndi ndi'i va léko kuita noó ko'on.” ²⁸ Tído tá ni ndi'i ni natakii, dá kúo noó noo ndo ko'in chí Galilea di'a, dá kasandaá ndo —kaá na.

²⁹ Dá ni kaa Pedro:

—Va'ará ná dánkoo ndava'a ndidaá taa yó'o míí ní, tído yu'u, o kée ta'oin dión.

³⁰ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ón ña sakuaá víti, tá ko ñá'a ta'on kana chéli ta'ándá kúu uu, ta kúu sa oni va ta'ándá ndaton sa'á yu'u.

³¹ Ta kúu ni ndundéé Pedro ka'an ra, ta kaá ra:

—Va'ará ná kánian kuu nduúí xí'ín ní, tído o ndáta ta'oin sa'a ní —kaá ra.

Ta kúu kí'o dión ta'ani ni kaa ndidaá ka ta xionoo xí'ín ná ñóó.

Di'a ni kuu tá ni ni ndat'ón Jesús xí'ín Ndios iin noo naní Getsemaní

³² Ni ndi'i, dá ni saꝓ na noo naní Getsemaní. Dá ni kaa Jesús xí'ín tꝓ xíonoo xí'ín ná:

—Yó'o ni kandeí tóo ndó, dá ná ko'ín ka'ín xí'ín Ndios, dá kasaꝓ —kaá na.

³³ Dá ni kee Jesús ndáka na Pedro xí'ín Jacobo xí'ín Juan kua'an na. Dá ni kixiꝓ ni kunda'í ndꝓ'o ini Jesús, ta ni kasá'á ndó'o ndꝓ'o níꝓ ná. ³⁴ Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Nda'í ndꝓ'o kúu ini. Sa ndaá ndij va kúú xini. Yó'o ni kandeí tóo ndó, ta kaño'o ini ndꝓ —kaá na.

³⁵ Dá ni kee Jesús kua'an na lú'u ka chí noo. Dá ni sa ku'ín xití ná, ta ni xino ví taan na ndꝓ noño'o. Dá ni xika na noo Ndios ña tá ná kuu, dá ná o yá'a na ña veí ndo'o na ñoó. ³⁶ Ta di'a kua'an ña ni kaa na:

—Tatá ló'o mií, ndidaá kúú vá ña'a kuu kee mií ní. Dítá ní yu'u noo ndutá ova, ña kúú ña ndo'o níꝓ. Tído ná dá'a ni kakuuan tátꝓ'on k'i'o kóni yu'u. Ná kakuuan tátꝓ'on k'i'o kóni mií ní —kaá na.

³⁷ Tá ni nandió kꝓ na ni ndisáꝓ na noo ndéi ndin oní tꝓ kua'an xí'ín ná ñoó, kúú sa kídí va ra ndéi ra. Dá ni kaa na xí'ín Simón Pedro:

—Simón, ¿á kídí vóon? ¿Á kꝓ xi'o ndéé ta'on inóon kaño'o inóon, va'ará iin hora? ³⁸ Kaño'o ini ndꝓ, ta ka'an ndꝓ xí'ín Ndios, dá ná dá'a ni kexixi ña kini xí'ín ndó. Chí sa ió nduu níꝓ ndꝓ kee ndó ña kóni Ndios. Tído ña kóni ñí ndꝓ kían chituu ñaá —kaá na.

³⁹ Dá ni sa'an tuku na ni ka'an na xí'ín Ndios tátꝓ'on k'i'o ni ka'an na xí'ín ná ta'ándá mií noó. ⁴⁰ Dá tá ni ndisáꝓ na noo ndéi oní tꝓ ñoó, kúú sa kídí tuku va ra ndéi ra, chí sa'ání ndꝓ'o ñaá ña ma'ánó. Ta kꝓ ní'í vá rá ndí kían ka'an ra xí'ín ná. ⁴¹ Ta kúú ta'ándá kúú oní ni

ndisáꝓ Jesús ni sa'an na ni ka'an na xí'ín Ndios. Dá ni kaa na xí'ín tꝓ ñoó:

—¡Kudí ndꝓ viti! ¡Ta nani'í ndéé ndꝓ viti! Cháá dión ka ni ná kakiꝓ kudí ndꝓ, chí sa ni kasandaá va hora ña naki'o ra na ni nduu tꝓ ñayuú yó'o noo ndá'a tꝓ kómí kuachi. ⁴² ¡Ndakuei ndó, ná ko'o viti! Chí sa kúyati tꝓ veí naki'o yu'u noo ndá'a tꝓ kómí kuachi —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni tiin ra Jesús kandaka ra ko'on ra noꝓ tꝓ né'e choon

⁴³ Kúú ka'an íí vá Jesús iin na, kúú sa ni kasáꝓ va Judas, iin ra kúú kuendá ndin uxí uu tꝓ xíonoo xí'ín ná. Ta kua'á ndꝓ'o tꝓ veí xí'ín rá. Dao ra né'e espada, ta dao ka ra né'e yíto. Chí veí ra xí'ín choon ni sa'anda tꝓ dutí sakuꝓ'a, xí'ín tꝓ dá-na'a ley Moisés, xí'ín tꝓ sá'ano ñoó. ⁴⁴ Sa ni kastꝓ'on va Judas xí'ín tꝓ ñoó ndi kee ra dána'a ra ndá yoo kúú Jesús, chí di'a ni kaa ra:

—Tꝓ ni chitóí noo ñoó, roón kúú tiin ndó kandaka ndó ko'on ndꝓ, ta kandaa va'a ndó ra —kaá ra.

⁴⁵ Dá tá ni natuu yati Judas noo iin Jesús, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Nákaꝓ ní, maestro.

Dá ni chitó rá noo ná. ⁴⁶ Dá ni natuu tꝓ kua'a ñoó ni tiin ra Jesús.

⁴⁷ Ta kúú iin tꝓ iin xí'ín Jesús ni taó rá espada ra. Ta kúú ni chitꝓ'on ra do'o iin tꝓ kéchóon noꝓ tꝓ dutí kúú noꝓ. ⁴⁸ Dá ni kaa Jesús xí'ín tꝓ kua'a ñoó:

—¿Á tꝓ ku'íná vá kée ndó yu'u kúú, sa'á ñoꝓ veí ndó xí'ín espada xí'ín yí-tꝓ tiin ndó yu'u? ⁴⁹ Ta ndidaá kuú vá ni sa káꝓ xí'ín ndó yé'é ño'o ká'ano sa daná'í noo ndꝓ, ta kꝓ ní tiin ta'on ndó yu'u. Tído ndidaá ña yó'o kúu viti, dá ná xinkꝓ to'on ká'an tuti íi Ndios —kaá na.

⁵⁰ Ta kúú ndidaá vá tꝓ xíonoo xí'ín ná ni dankoo ndava'a ñaá, ta ni xino ra kua'an ra.

**Di'a ni ndo'o iin tayii
ni kankono kua'an**

⁵¹ Ta sata ñayuu kuá'a ñoó tákaa iin tayii kua'an xi. Ta sava'a iin sávana va ndíxi xi kua'an xi. Kúu ni tiin ta'ani ñaá rá. ⁵² Tído ni dayáa xi sávana ñoó. Ta kúu ndáa ni kankono vichí xí kua'an xi.

**Di'a ni kuu tá ni sa iin Jesús noo
mii tá duti kúu noó**

⁵³ Dá né'e ra Jesús ni saá ra noo ió mii tá duti kúu noó. Dá ni nataka ta'ani ndidaá kúu tá duti saku'a, xí'ín tá sá'ano ñoo, xí'ín taa dána'a ley Moisés. ⁵⁴ Ta Pedro, ndáa xíká xíká tákaa ra kua'an ra. Dá ni saá ra ni ku'u ra noo kúu yé'é ve'e tá duti kúu noó ñoó. Dá ni sa koo ra ió ra noo ndéi taa ndaá yé'é ñoó, chi ndéi ra nádaa rá noo kéi ñó'o.

⁵⁵ Ta rá duti saku'a ñoó xí'ín ndidaá ka tá né'e choon ndéi ra ndúkú rá taa ka'an kuachi sa'a Jesús, dá kuu nak'i'o ñaá rá noo ndá'a tá romano, dá ka'ání ñaá rá. Tído ko ní ní'i ta'on ra ndí kían kakuu kuachi na. ⁵⁶ Chi ku'a nda'o taa ni kava'a ña to'on ni ka'an ra sa'a Jesús. Tído ko ní náki'in tá'an ta'on to'on, ña ni ka'an ra sa'a ná.

⁵⁷ Dá ni ndakuei dao ka taa ndúkú rá kuachi ka'an ra sa'a Jesús, ta kaá ra:

⁵⁸ —Ndu'u kúu rá ni seídó'o ña ni kaa taa xaan di'a: “Ko'in nakani ndi'i ve'e ño'o ká'ano yó, ña ni kava'a ndá'a taa. Ta kúu tixi oni kuu, ta kúu kava'i iin ka ve'e ño'o saá, tído o duu ña kava'a ndá'a taa kakian” —kaá ra.

⁵⁹ Tído ko ní náki'in tá'an ta'on ña ni ka'an ra sa'a ná.

⁶⁰ Dá ni ndaku'ín ndichi mii tá kúu duti kúu noo me'i noo ndéi ra ñoó. Dá ni ndato'on rá Jesús:

—¿Ndiva'a ko ká'on chindeéon miíon? ¿Á ña ndaa kían ká'an kuachi taa kaa sa'on o koó?

⁶¹ Tído tádi óon va iin Jesús, ni iin to'on ko ní ka'an na.

Dá ni nandió koo tuku mii tá duti kúu noo ñoó ni ndato'on ñaá rá:

—¿Á yo'ó kúu Cristo, na dákaki ñaá? ¿Á de'e Ndios, na ii, kúu yo'ó?

⁶² Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Jaan, ñaá kúu yu'u, ta koni ndo na ni nduu taa ñayuu yó'o nakoo na xoo kuá'a Ndios noo ió na dándaki na. Ta koni ta'ani ndó na kii na tein vikoo tánee induú —kaá na.

⁶³ Dá ni ndatá tá duti kúu noo ñoó dá'on ndíxi ra sa'a ña ni xido ini ra. Dá ni kaa ra:

—¿Ndá choon kuu ka yo cháa ka taa ka'an kuachi sa'a rá? ⁶⁴ Chi sa ni seídó'o vá mii ndó ña ni ka'an ndava'a ra sa'a Ndios. ¿Ndí kían náta'an ini ndo keeá xí'ín rá viti? —kaá ra.

Dá ni kandoo ndidaá taa ndéi ñoo ña kánian kuu Jesús sa'a ña ni ka'an na dión. ⁶⁵ Dá ni kasá'a túu ndaa dii ñaá dao ra. Ta ni dadá'i ra noo ná xí'ín iin dá'on, dá ni kani ñaá rá, ta kaá ra xí'ín ná:

—Nakoni ini ndi ndá yoo ni kani ñaá —kaá ra.

Ta nda ra ndíta ndaá yé'é ñoó ni kani da'andá noo ná.

**Di'a ni kuu tá ni ndatá Pedro
sa'a Jesús oni ta'ándá**

⁶⁶ Ta yé'é ve'e ninoo ñoó ió ii vá Pedro. Dá ni kasáa iin ñá'a kéchoon noo mii tá duti kúu noo ñoó. ⁶⁷ Dá tá ni xinián ió Pedro nádaa rá noo kéi ñó'o ñoó, kúu ni sa nde'le va'a ñaán, dá ni kaaan xí'ín rá:

—Xionoo ta'ani yo'ó xí'ín Jesús, tá ñoo Nazaret, ¿daá koó?

⁶⁸ Tído ni ndatá vá rá, ta kaá ra:

—Ko ná'a ta'on yu'u taa ñoó, ta ni ko kánda ta'on ini ndá sa'a ká'on xí'ín.

Dá ni kee ra kua'an rá chí noo kúu yé'é di'a. Tá ni saá ra ñoó, ta kúu ni kana va chéli. ⁶⁹ Ta kúu ni xini tuku va ñá'a ñoó

noo iin Pedro. Dá nì k̄asá'á ká'an xí'in dao k̄a ñayuu ndíta ñoó:

—Taa yó'o kúu kuendá Jesús.

⁷⁰ Ta kúu tuku va nì ndata rá.

Ta lú'u k̄a tóó, kúu nì ka'an dao k̄a ñayuu ndíta ñoó xí'in rá:

—Mífan ndaa kuiti kuendá Jesús kúu yo'ó, ch̄i t̄a kuendá Galilea ta'ani kúuón. Dá ch̄i t̄at̄o'on ká'an roón, dión ká'on.

⁷¹ Dá nì k̄asá'á ká'an ndava'a Pedro, ta kaá ra:

—Ná'á Ndios ña k̄o ná'á ta'on yu'u t̄a ká'an ndo sa'a ñoó —kaá ra.

⁷² Ta kúu nì kana va chéli ta'ándá kúu uu. Dá ví nì ndisáa ini ra to'on nì ka'an Jesús xí'in rá, ch̄i di'a nì kaa na: “Tá k̄o ñá'a kana chéli ta'ándá kúu uu, ta kúu sa ndata yo'ó sa'a yu'u on̄i ta'ándá”, kaá na. Tá nì ndisáa ini ra to'on yó'o, kúu nda'í nda'o nì saki ra.

Di'a nì kuu tá nì sa iin Jesús noo t̄a naní Pilato

15 Dá tá nì t̄uu noo, sa nì kandoo va t̄a duti saku'a'a, xí'in t̄a sá'ano ñoo, xí'in t̄a dána'a ley Moisés xí'in ndidaá k̄a ní t̄a né'e choon ndi k̄i'o kee ra xí'in Jesús. Dá nì kató ñaa rá ndáka ra nì saa ra nì nak̄i'o ra noo t̄a né'e choon romano naní Pilato. ² Dá nì ndato'on Pilato Jesús:

—¿Á yo'ó kúu rey noo na Israel?

Dá nì kaa Jesús xí'in rá:

—Tá dión kaá mií ní —kaá na.

³ Ta ndéi t̄a duti saku'a'a dátaí kuachi ñaa rá sa'a ku'a'a nda'o ña'a. ⁴ Dá nì nda-to'on tuku ñaa Pilato ñoó, ta kaá ra:

—¿Á ni iin ña'a o ká'an yo'ó chin-deéon miíon? Ta dión ví ku'a'a ña'a dátaí kuachi ñaa t̄a káa.

⁵ Ta va'ará dión nì kaa ra, tído ni iin to'on k̄o ní ka'an Jesús. Sa'a ñoó nì naá va iní ra.

Di'a nì kuu, dá nì sa'anda Pilato choon ña ná karkaa Jesús ndika cruz

⁶ Tein iin iin víko pascua dáyaá Pilato iin t̄a nákaa ve'e k̄a, tá'an rá kándoo na ñoo Israel sa'a. ⁷ Daá ñoo nákaa iin t̄a naní Barrabás ve'e k̄a, ta ño'o ta'ani dao k̄a t̄a k̄i'in tá'an xí'in rá sa'ání rá ndji. Roón kúu t̄a nì ndakuei nì naá xí'in t̄a né'e choon romano. ⁸ Dá nì k̄asá'á ku'a'a nda'o ñayuu noo Pilato. Dá nì k̄asá'á xika na noo rá ña ná dáyaá ra iin t̄a nákaa ve'e k̄a, t̄at̄o'on k̄i'o kée ra tein iin rá iin víko pascua. ⁹ Dá nì kaa ra xí'in ñayuu ñoó:

—¿Á kóni ndo ña dáyaai na kúu rey noo na Israel yó'o?

¹⁰ Dión nì kaa ra ch̄i nì kandaá va ini ra ña sa'a ña u'u ini vá t̄a duti saku'a'a ñoó, sa'a ñoó nì nak̄i'o ñaa rá noo ndá'a rá.

¹¹ Tído nì daká'an kue'é t̄a duti saku'a'a ñoó ñayuu ku'a'a ñoó, dá nì xika na ña va'a cháa k̄a Barrabás ná dáyaá ra. ¹² Dá nì ndato'on ñaa Pilato, ta kaá ra:

—¿Ndí k̄ian kóni ndo kee yu'u xí'in t̄a ch̄inaní ndó kúu rey noo na Israel yó'o, tá dáá?

¹³ Dá nì kayu'ú ñayuu ku'a'a ñoó:

—¿Chirkaa ní ra ndika cruz!

¹⁴ Dá nì kaa Pilato:

—¿Ndí k̄ian kini nì ya'a t̄a yó'o nì kee ra?

Tído kúu nì'i cháa k̄a ví nì k̄asá'á k̄ayu'ú ñayuu ku'a'a ñoó:

—¿Chirkaa ní ra ndika cruz!

¹⁵ Ta sa'a ña kóni Pilato kandoo va'a ra noo ñayuu ku'a'a ñoó, sa'a ñoó nì dayáa ra Barrabás. Dá tá nì ndi'i nì kani soldado Jesús xí'in chirrión, dá nì nak̄i'o ñaa Pilato noo ndá'a rá, dá ná ko'on ra chirkaa ñaa rá ndika cruz.

¹⁶ Dá nì nak̄i'in ñaa soldado ndáka ra kua'an ra nda maá ini ve'e choon t̄a romano. Dá nì ndataká ra ndidaá k̄a soldado kúu kuendá ra. ¹⁷ Dá nì dakui'ino ñaa rá iin dá'on ku'a'a toón, ta nì chinóo

ra iin corona nī kavā'a xí'ín ɪn dinī ná.
¹⁸ Dá nī kasá'á rá kée ra nā kéká'ano nāá rá:

—Nā ká'ano kúú mií ní, nā kúú rey noó nā Israel —kaá rá.

¹⁹ Ta nī kani ra iin tañí'í dinī ná, ta nī tuu ndaa díí nāá rá. Ta nī sá kuíta xítí rá noó ná kée ra nā kéká'ano nāá rá. ²⁰ Tá nī ndi'i nī kediki ndaa nāá rá, dá nī dí'tá rá dá'on kua'á toón ndíxi na ñoó. Dá nī nađaku'ino nāá rá dá'on míí ná. Dá ví nī taó nāá rá ndáka ra kua'an rá chirkaa ra ndika cruz.

Di'a nī kuu tá nī chirkaa ra Jesús ndika cruz

²¹ Ta noó ndáka nāá rá kua'an rá, ñoó nī naki'in tá'an ra xí'ín iin ɬa naní Simón, ɬa kuendá Cirene. Ta de'e ra naní Alejandro xí'ín Rufo. ɬa yó'o kúú rá kondii nī sa'an yúku. Kúú nī kendúsa soldado xí'ín rá nā ná kadokó rá cruz Jesús ko'on rá. ²² Ta ndáka nāá rá nī saá rá iin xían noó naní Gólgota. To'on yó'o kóni kaa yikí lásá dinī ndii.

²³ Ñoó, dá nī xí'o ra vino nī dataká tá'an xí'ín ndutá ovā ko'o Jesús, tido ko ní xíin ta'on na ko'o na rá. ²⁴ Dá tá nī ndi'i nī chirkaa nāá rá ndika cruz, dá nī sá ndei ra nī sađiikí rá suerte xí'ín dá'on ná, dá ná kande'á ndi ndáa dá'on kánian ni'í iin rá iin ra.

²⁵ Táto'on ká iin dataan nī chirkaa ra Jesús ndika cruz. ²⁶ Ta ndá'a iin tabla dinī cruz ñoó, ta ká'an ndá sa'a kían tákaa na ñoó. Ta di'a kaáan: “ɬa yó'o kúú rey noó nā Israel.” ²⁷ Dá nī chirkuvei ta'ani ra uu ɬa kui'íná ndika dao ká cruz. Iin ra tákaa xoo kuá'a nā, ta iin ká rá tákaa xoo íti nā. ²⁸ Ta xí'ín nā yó'o dá nī xinkoo noó ká'an tuti ii Ndios, chí di'a kaáan: “Nī nađakí'in tá'an dáó nāá rá xí'ín ɬa kómí kuachi.”

²⁹ Ta ñayuu chíka'anda kua'an noó tákaa Jesús ñoó kédiki nāá ná, ta kaó ná dinī ná kénóo na Jesús, ta kaá nā:

—¡Maáki ri! Kaá yó'ó nā nakani ndi'ón ve'e ño'o ká'ano Ndios. Ta kúú ɬixi oni va kuu nduva'ón nā, kaáon. ³⁰ Ñoó ndani, dákaiki miíon viti. Kua'an noo kí ndika cruz xaan ná kande'á.

³¹ Ta dión ta'ani kédiki nāá ɬa duti saku'a'á xí'ín ɬa dána'a ley Moisés, ta ndátó'ón rá ndíta rá:

—Dao ká va ñayuu sá kandeé rá sá dákaiki ra, tido ko kandeé ta'on ra dákaiki ra mií rá viti. ³² ¡Kaá rá nā kúú rá Cristo, nā dákaiki nāá! ¡Ta kaá rá nā kúú rá rey noó nā ñoo yo! ¡Ná noo kí rá ndika cruz káa, dá ná nakoni yo rá, dá ná kandísa yó rá! —kaá rá ndíta ra.

Ta kána'á ta'ani nda uu ɬa tákuei iin iin xoo díin ná ñóo xí'ín ná.

Di'a nī kuu tá nī xi'í Jesús

³³ Tá nī kasandaá kaxuu, dá nī nakuíin naá iin ní kúú ñayuu nda ká oni sa'ini.

³⁴ Dá tá nī kasandaá ká oni ñoó, kúú ni'í nda'o nī kayu'ú Jesús, ta kaá nā:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —To'on yó'o kían kóni kaa: Ndios mií, Ndios mií, ¿ndiva'a nī dayáa ndá'a ní yu'u?

³⁵ Tá nī seido'o dao ká ɬa ndíta ñoó nā nī ka'an nā dión, dá nī kaa rá:

—Kuefó'o ndó, chí kána ra profeta Elías.

³⁶ Kúú nī kankono iin ɬa nī sa'an rá nī dandáxi ra iin tá'í dá'on xí'ín vino iá. Dá nī so'oni raan dinī iin tañí'í. Dá nī chirnee raan yú'u Jesús, dá ná ko'o na rá. Dá nī kaa rá:

—Ná dá'a ni kee ndo dión. Ná kandati yó, dá ná kande'á á kasaa Elías dánóo nāá ná —kaá rá.

³⁷ Ta kúú ni'í nda'o nī kayu'ú Jesús, dá nī xi'í nā. ³⁸ Ta kúú mií dáá vá nī ndata dao dá'on tákaa ndadí ini ve'e ño'o ká'ano. Nī keean nda yú'an nino, ta kúú nda yú'an nino nī xino noó nī ndata nā.

³⁹ Ta mií ɬa dándáki soldado iin noó tákaa Jesús ñoó. Kúú nī xini rá táto'on nī kayu'ú ná tá nī xi'í nā, dá nī kaa rá:

—;Miíḡan ndaḡ ndisa de'e Ndios ni sa kuu ṭaa yó'o!

⁴⁰Ta xíká vá ndíta dao na ñá'a ndé'é ná ña ni ndo'o Jesús. Ta tein noón nákaa María Magdalena, xí'ín María naná José xí'ín Jacobo, ṭa ló'o cháá ka. Nákaa ta'ani iin ka ñá'a naní Salomé. ⁴¹Ta na ñá'a yó'o kúu na ni sa xionoo xí'ín Jesús, ta sa chindeé ñaa ná tá ni sa io na chí kuendá Galilea. Ta ndéi kua'a ta'ani dao ka na ñá'a tákuei Jesús ni saa na ñoo Jerusalén.

Di'a ni kuu, dá ni nduxi Jesús

⁴²Sa ni ini va kuu dáá, ña kían mií kuu kénduu na Israel ña'a keí ná ṭaan, chí sa kua'an kasandaá va kuu nání'i ndée ná. ⁴³Ió iin ṭaa naní José, ta kúu rá ṭa ñoo Arimatea. Ta kúu rá iin ṭaa ndáya'i tein ṭa né'e choon noó na Israel. Ta ndáti ta'ani ra ña kasaḡ Ndios dándáki na ñayuu yó'o. Roón kúu ra ni xí'o ndeé iní ni ku'u ra noo nákaa Pilato. Dá ni xiká ra noo Pilato ña ná nakí'o ra yikí koño Jesús noo rá. ⁴⁴Kúu ni naá vá iní Pilato tá ni kandaḡ ini ra ña sa ni xí'i va Jesús. Dá ni kana ra ṭa dándáki soldado ñoo. Dá ni ndaṭo'ón ñaa rá, á ndaa ña sa ni xí'i va na. ⁴⁵Dá ni kaa ṭa dándáki soldado ñoo ña sa ni xí'i va na. Dá ni sa'anda Pilato choon ña ná nakí'o ra yikí koño Jesús noo José. ⁴⁶Dá ni sa'an José ñoo ni xiin na iin sávana saá. Dá ni ḡanoó ra yikí koño Jesús ndíka cruz. Dá ni nachítuú ñaa rá xí'ín sávana ñoo. Dá ni sa'an ra ni chikáá ñaa rá ini iin yá'i ká'ano ni kava'a ndíka iin káo. Dá ni ḡakuió tuú ra iin yuu chiká'ano ni sadi ra yé'án. ⁴⁷Ta ni xini va María Magdalena xí'ín María naná José noo ni chikáá ñaa rá.

Di'a ni kuu tá ni nṭaxi Jesús

16 Tá ni ya'a kuu nání'i ndée na Israel, dá ni sa'an María Magdalena, xí'ín Salomé, xí'ín María naná

Jacobo ni xiin na ndutá támi sá'an kane'e na ko'on na chí'i na yikí koño Jesús, ká'án ná. ²Ta na'a va'a kuu mií noó kásá'a sa'a semana, dá ni kee na kua'an na yá'i noo nákaa yikí koño Jesús. Ta kúu duú ni xinkoo va ndíndii. ³Ta kúu ndátó'ón ná kua'an na íchi ñoo, ta kaá na:

—;Ndá yoo ví ni'i yo dítá yuu ndadi yú'u yá'i ñoo?

⁴Tído tá ni saa yati na, kúu ni xini va na ña sa ni kuxoo va yuu ká'ano ni sa ndadi yú'u yá'i ñoo. ⁵Dá tá ni ku'u na inian, kúu ni xini na ió iin tayí chí xoo kuá'a di'a. Ta ndíxi xi iin dá'on kuxí chikáni. Ta kúu ni yu'ú nda'o na ñá'a ñoo. ⁶Dá ni kaa xi xí'ín ná:

—Ná dá'a ni yu'ú ndo, chí sa ná'a vái ña nándukú ndó Jesús, na ñoo Nazaret, na ni sarkaa ndíka cruz. Tído ni nṭaxi va na. Kande'é ndó noó ni chínóo ñaa rá. Koó ka na nákaa yó'o. ⁷Kua'an kii ndo kasto'on ndó xí'ín Pedro, xí'ín dao ka ṭaa xionoo xí'ín ná ña kuió noo Jesús ko'on na noo rá chí Galilea di'a. Ta nda ñoo ví, dá koni ñaa rá táto'on kii'o ni sa ka'an na xí'ín rá —kaá ángel ñoo.

⁸Dá ni kanquei na yá'i ñoo taxí tá'an na kua'an na. Kúu ndaa ndéi ñino oon na kua'an na, chí ni yu'ú nda'o na. Noó ndani ko ní nákani na xí'ín ni iin tó'ón ñayuu íchi noo kua'an na ñoo.

Di'a ni kuu tá ni na'a noo Jesús noo María Magdalena

⁹Tá ni nṭaxi Jesús na'a kuu dáá ñoo, ña kúu kuu mií noo kásá'a sa'a semana, dá ni na'a noo ná dinñó'o noo María Magdalena, tá'an ña ni sa ño'o usa espíritu kini ni taó ná ñoo. ¹⁰Dá ni keeán kua'an noo ndéi ṭaa xionoo xí'ín ná. Tá ni saaan noo ndéi ra, nda'í ndé'i rá ndéi ra. Dá ni kasto'án xí'ín rá ña ni xinian Jesús. ¹¹Tá ni seido'o ra ña ni nṭaxi Jesús, chí sa ni xini va ñaa ñá'a ñoo, kúu ko ní kándisa ta'on ñaa rá.

**Di'a ni kuu tá ni na'a noo Jesús
noó uu taa xionoo xí'ín ná**

¹²Tá ni ndi'i ñoó, dá ni na'a noo Jesús noó uu taa xionoo xí'ín ná noo xika ra kua'an ra íchi kua'an chí yúku. Tído sa ni naḍaon va na to'on sa kaa na. ¹³Tído tá ni nakoni ñaá rá, dá ni sa'an ra ni kas-to'on ra xí'ín dao ka taa xionoo xí'ín ná ñoó. Tído kúú tuku va ko ní xíin roón kandísa ra.

**Di'a ni kuu tá ni xi'o Jesús
choon noó taa xionoo xí'ín ná**

¹⁴Tá ni ndi'i ñoó, dá ví ni na'a noo Jesús noo ndin uxí iin taa xionoo xí'ín ná noo ndéi ra sásá'an ra. Dá ni danáni ñaá ná sa'á ña ko ní kándísa ra xí'ín sa'á ña káxí níó rá, chí ko ní xíin ra kandísa ra ña ni xini dao ka ñayuu ñoó ña ni natakí na. ¹⁵Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Kua'an ndo kanoo ndó iin ní kúú ñayúú dána'a ndo sa'á to'on va'a ña ká'an sa'í noo ndidaá kúú ñayuu. ¹⁶Ta ndi ndáa na ni kandísa ñaá, ta ni sodó ndúta ná, noón kúú na dákaiki Ndios. Tído na ko ní xíin kandísa to'on

va'a yó'o, noón kúú na kandoo kakomí kuachi noo Ndios. ¹⁷Ta ñayuu ni kandísa to'on va'a yó'o, noón kúú na ní'í ña kandeé ná kee na ña ná'ano. Chí xí'ín kuu yu'u kandeé ná taó ná espíritu kini ñó'o ini ñayuu. Ta katí'a na ka'an na dao ka yú'u, ña ko ní dákuá'a na. ¹⁸Ta va'ará ni tiin ndakána na iin koo, ta kúú ko ta'ón ña'a ndo'o na kee rí. Ta va'ará xi'i ndakána na iin ña'a deen, ta kúú ko ta'ón ña'a ndo'o na keean. Tá ná chinóo na ndá'a ná satá na kú'u, ta kúú nduva'a va na —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni nana Jesús
kua'an nó'o ná induú**

¹⁹Tá ni ndi'i ni ka'an sato'o yo Jesús to'on yó'o, dá ni kee na konana na kua'an nó'o ná induú. Kúú ni nakoo na xoo kuá'a Ndios.

²⁰Dá ni kee taa xionoo xí'ín ná ñóo kua'an ra dána'a ra to'on va'a sa'á Jesús ndidaá kúú ñoo. Ta kúú sa chindeé vá ñaá míi sato'o yo Jesús, ta ni na'a na ña ndaa kían ni ka'an ra, chí ni xi'o na ña kandeé rá kee ra ña'a ndato. Díón ná koo.

To'on yó'o kían ni taa San Lucas, ña ká'an sa'a Jesús

Ña yó'o kúú ña ni ka'an Lucas xí'ín ra naní Teófilo

1 Sa kua'á nda'o taa ni kee tata nataa yfko ra ndidaá ña ndaa ni kuu tein míf yó. ² Ta ni taa raan táto'on káa rá ió ña ni nakani na ni xini xí'ín noo ndidaá kúú ña ni sa io nda míf sa'a, chi noón kúú na ni ni'i choon ña kane'e na to'on yó'o kanoo na. ³ Ta ni sa nde'í ña iian va'a kían nataa yfko ta'anii ña. Chi kueé kueé ni taó tó'on va'i ndidaá kúú ñayuu ni xini xí'ín noo ndidaá kúú ña ni sa io nda míf sa'a, dá ni nataa yfko ña kosaaan noo míf ní, Teófilo, chi kúú ní iin taa ndáya'i, ⁴ dá kana'á va'a ní sa'á ña ndaa, tá'an ña ni daná'a na noo ní.

Di'a ni kuu tá ni ka'an iin ángel ndi koo, dá kaki iin ra naní Juan

⁵ Tein kuu nákaa Herodes kúú rá rey chí kuendá Judea, ni sa io iin ta duti ni sa naní Zacarías, ta sa káa ra tein ta duti kuendá Abías. Ta ñadi'í ra ni xixi tein na ve'e Aarón, ta ni sa nanían Elisabet. ⁶ Ta míf rá xí'ín ñadi'í ra ni sa kuu ñayuu ndaa noo Ndios, ta sa seídó'o na ndidaá kúú choon sa'ándá ley sato'o yo Ndios, ta ni lú'u ko ní ya'a na noán. ⁷ Tído ko ta'ón de'e na ní sá ndei, dá chi Elisabet kúú iin ñá'a daá o kúu koo de'e. Ta na sava'a va kúú ndin nduú na.

⁸ Iin kuu nákaa Zacarías kéchóon ra ña kúú choon kée duti noo Ndios, chi míf daá ñóó kéchóon ta duti kuendá míf rá. ⁹ Dá ni kee ta duti ñóó táto'on ni kaa ra kée ra, chi ni sadiki ra suerte, dá ni kaniaan ña Zacarías kúú ra chíno'o dusa noo Ndios. Dá ni ku'u ra kua'an ra ini ve'e ño'o ká'ano sato'o yo Ndios. ¹⁰ Ta kua'á nda'o ñayuu ndéi ká'an na xí'ín Ndios sata vé'e xian nani nákaa ra

chíno'o ra dusa ñóó ini ve'e ño'o ká'ano ñóó. ¹¹ Kúú iin kuiti vá ni na'a noo iin ángel ni kii noo sato'o yo Ndios, iin na chí xoo ku'á di'a noo kéi dusa ñóó. ¹² Kúú ni naá vá ini Zacarías tá ni xini ñaá rá, ta ni nduká'ano ra xini ra sa'á ña ni yu'ú ra. ¹³ Tído ni kaa ángel ñóó xí'ín rá:

—Zacarías, ná dá'a ni yu'óon, chi ni seídó'o va Ndios ña ni xikoon noo ná. Sa'á ñóó dákáki ñadi'óon Elisabet iin tayí ló'o, ta chinanón xi Juan. ¹⁴ Ta ndato nakutí yo'ó xí'an kadii inon sa'a xi. Ta kua'á nda'o ñayuu kadii ini tá ná kaki xi, ¹⁵ chi iin taa ndáya'i nda'o kakuu xi noo Ndios. O kó'o ta'on xi vino, ta ni ndutá deen. Ta nakutí xí xí'ín Espiritu i Ndios nda noo kaka xi tixi naná xi. ¹⁶ Ta míf xí kedaá xí'ín kua'á nda'o na Israel, dá nandió kuéi na noo sato'o na Ndios. ¹⁷ Ta sa dinño'ó ka kasa xi, dá kasa na kúú sato'o yo. Ta kane'e xi choon táto'on ki'o ni sa ne'e Elías choon, ta koo ndeé ini xi táto'on ki'o ndeé sa io ini Elías. Ta kandeé xí nandai va'a na kúú tata xí'ín de'e na. Ta kandeé ta'ani xi xí'ín na saá ini, dá natiin na ñaxintóni va'a táto'on ki'o kómí ñayuu ndaa ñaxintóni va'a noo Ndios. Dión, dá kenduu xi na ñoo yó'o, dá kandeé nduu na natiin na na kúú sato'o yo.

¹⁸ Dá ni kaa Zacarías xí'ín ángel ñóó:

—¿Ndí kee kanda inii ña dión koo? Dá chi taa sava'a va kúú yu'u, ta sava'a ta'ani ñadi'í yu'u.

¹⁹ Dá ni kaa ángel ñóó xí'ín rá:

—Yu'u naní Gabriel, ta yu'u kúú ra iin noo Ndios noo ió na. Ta míf ná kúú na ni chinda'á yu'u veii kastó'in xí'ón sa'á to'on va'a yó'o. ²⁰ Ta viti kían kandoo ñí'on, ta o kúu ka ka'on nda ná xinkoo noo ni ka'in xí'ón, chi ko ní xí'ón kandisón to'on ni ka'in, tído miían ndaa xinkoo ña ni ka'in xí'ón tá ná kasandaá kuu ni kaxi míf Ndios —kaá na xí'ín rá.

²¹ Ta ndati na ñoo ñóó ña keta Zacarías sata vé'e. Kúú ni kasá'á nákanii ini na sa'á

ñā nī kuma'á nákaā rā ini ve'e ño'o ñoó.
²²Tído tá nī keta ra, kúú sá kō kuú ká va ka'an rā. Dá nī kandaā ini ñayuu ñoó ñā nī xini rā iin ñā'a ndato nī kee Ndios ini ve'e ño'o ñoó, dá chī ndā ndá'á óon ra kúu xí'o ra kuendá sa'á ñā nī xini rā. Ta nī kandoo ñí'í va ra.

²³Dá tá nī ndi'i nī kee Zacarías choon kánian kee ra sa'á ñā kúú rá tã duti, dá nī kee ra kua'an nó'o rá ve'e ra. ²⁴Ta nī ya'a dao kuū ñā nī kuu dión, ta kúú nī tuu va ñadi'í rā Elisabet ñó'o de'án. Ta kúú nī sá káá tooán ve'án o'on yoo, ta nī kaaan di'a xí'ín mián: ²⁵“Di'a nī kee sato'í Ndios xí'ín, chī tein kuū víti nī na'á na ñā kú'u ini na sa'í, ta nī dítá ná ñā kíān kénóo ñayuu yu'u.”

Di'a nī kuu tá nī kastō'on iin ángel xí'ín María ñā koo iin de'e yíí na, ta kananí xí Jesús

²⁶Tá nī xino iño yoo ñó'o de'e Elisabet, dá nī tanda'á Ndios ángel naní Gabriel kua'an na iin ñoo naní Nazaret, ñā nákaā chí kuendá Galilea, ²⁷dá koto ni'ini na iin tadi'í tákí, tá'an ra sá nī xí'o to'on ñā koo xi xí'ín tãa naní José, rā kúú kuendá na ve'e rey David. Ta tadi'í tákí ñoó naní María. ²⁸Tá nī ku'u ángel ñoó noo ió María, dá nī kaa na xí'ín xí:

—Ná koo va'ón. Náta'an nda'o ini Ndios xini na yó'ó, chī na kúú sato'o yoo kúú na ió xí'ón, ta kée na cháá ká ñā maní xí'ón o duú dao ká ñā'a.

²⁹Tá nī xini xī ángel ñoó, ta nī seídó'o xi ñā nī ka'an na xí'ín xí, kúú nī naá vá iní xī, chī kō kandaā ta'on ini xī ndi kóni kaa ndisá'án nī ka'an na xí'ín xí. ³⁰Dá nī kaa tuku na xí'ín xí:

—María, ná dá'a ni yu'óon, chī sá nī ñatiión ñā maní noo Ndios. ³¹Chī viti kíān kaño'o de'ón. Ta dátuu nooon iin tayíí, ta chinanón xī Jesús. ³²Ta kakuu xi iin na ndáya'í, ta kananí xí de'e mií Ndios, na kómí ndidaá choon. Ta mií Ndios, na kúú sato'o yoo, noón kúú na kí'o

choon noo ndá'a xí ñā kakuu xi rey, tá-to'on nī sá kuu David, na sa'ano ve'e xi. ³³Ta kane'e xi choon noo na ve'e Jacob, ta ni iin kuū o ndí'í ñā dándáki xi.

³⁴Dá nī kaa María xí'ín ángel ñoó:

—¿Ndi koo, dá xinkoo ñā koo dión, ta kō tã'ón tãa ió xí'ín?

³⁵Dá nī kaa ángel ñoó xí'ín xí:

—Mií vá na kúú Espíritu i Ndios naxino nímōn, ta nakutón xí'ín ndée mií ná. Kí'o dión, dá ni'on de'ón. Sa'á ñoó tayíí ií kaki ñoó kananí xí de'e mií Ndios. ³⁶Ta dión ta'ani sá ñó'o de'e tá'ón naní Elisabet, va'ará na sava'a kúú ná. Ta sá nī xino iño yoo ñó'o de'e na, va'ará sá ka'an ñayuu xí'ín ná ñā kúú ná iin ñā'a o kóo de'e, ³⁷chī ni iin ñā'a kō kíān kuáchī noo Ndios.

³⁸Dá nī kaa María xí'ín ná:

—Yu'u kúú iin tadi'í kéchóon noo sato'o yoo Ndios. Sa'á ñoó ná kee na xí'ín táto'on kí'o nī ka'an ní xí'ín —kaá xī.

Dá nī kexoo ángel ñoó noo xí kua'an na.

Di'a nī kuu tá nī sa'an María ve'e Elisabet

³⁹Tein kuū dáá ñoó, dá nī ndi'i nda'o ini María nī kee xi kua'an xī yukú ñó'o noo nákaā iin ñoo chí kuendá Judá. ⁴⁰Tá nī saā xī, nī ku'u xi ve'e Zacarías. Dá nī ka'an xī ndisá'án xí'ín Elisabet. ⁴¹Tá nī seído'o Elisabet ndisá'án nī ka'an María xí'án, kúú nī'i nda'o nī kandita taleé ini tixián. Ta kúú nī ñakutíān xí'ín Espíritu i Ndios, ⁴²ta kúú nī'i nda'o nī kayu'án:

—Yo'ó kúú na kémáni cháá ká Ndios noo ndidaá na ñā'a, ta kémáni ta'ani na de'e nákaā tison xaān. ⁴³¿Nda yoo ví kúú yu'u ñā kii naná na kúú sato'í koto ni'ini na yu'u? ⁴⁴Tá nī seído'i nī ka'on ndisá'án xí'ín, kúú nī'i nda'o nī kandita taleé nákaā ini tixii xí'an kádii iní xī. ⁴⁵Ndiká'án ndi kúu ví yo'ó ñā nī kandisón ñā mián ndaa xinkoo ñā

n̄i ka'an sato'o yo Ndios kee na xí'ón
—kaáan xí'ín xí.

⁴⁶ Dá n̄i kaa María:

Ndino'o ini va yu'u kéká'anoi n̄a kúú
sato'o yo.

⁴⁷ Kádij nda'o ini níof sa'á n̄a n̄i kee
Ndios, n̄a dákaki n̄aá.

⁴⁸ Ch̄i n̄i sa nde'é ná n̄a kúúf iin tadi'f
kúnda'f kéchóon noo ná.

Ta viti chí noo kaa ndidaá kúú ñayuu n̄a
n̄i n̄atiin yu'u n̄a maní noo Ndios.

⁴⁹ Dá ch̄i ná'ano nda'o ña'a kée Ndios, n̄a
kómí ndidaá kúú ndée, xí'fín.

Ná n̄atiin kuú ná ndidaá tá'an ñañó'ó.

⁵⁰ Daá kuití kú'u ini n̄a sa'a ndidaá
ñayuu yu'ú ni'ini n̄aá.

⁵¹ Sa kuá'a nda'o ña'a ná'ano n̄i kee na
xí'ín ndá'a ná.

Ta n̄i taó xóo na t̄a ió táyíf ini, dá ná o
kée ra n̄a nákani ini níof rá.

⁵² Ta n̄i d̄itá ná choon noo nda'á t̄a né'le
choon ná'ano,

ta n̄i ch̄indaya'i na ñayuu nda'f ini.

⁵³ Ta noó n̄a koó ña'a keí, kuá'a nda'o
ña'a n̄i x̄i'o Ndios.

Ta ndidaá n̄a kuiká, koó ña'a n̄i ni'f ná
kane'e na ko'on n̄a.

⁵⁴ Ta n̄i ch̄indeé ná n̄a ñoo Israel, n̄a
kéchóon noo ná,

ta n̄i nd̄ik'o'on ini Ndios n̄a kú'u ini n̄a
sa'a ná,

⁵⁵ ch̄i k̄i'o dión n̄i x̄i'o na to'on na noó n̄a
sá'ano ve'e yó,

ch̄i k̄i'o dión n̄i kaa n̄a kee na xí'ín Abra-
ham xí'ín ndidaá de'e na,

ta daá kuití vá kée Ndios dión xí'ín yó.

⁵⁶ Táto'on on̄i yoó n̄i sa io María xí'ín
Elisabet, dá n̄i kee xi kua'an nó'o xi ve'e
xi.

Di'a n̄i kuu tá n̄i kaki de'e Elisabet naní Juan

⁵⁷ Tá n̄i kasandaá kuú kaki de'e Elis-
abet, ta kúú iin tayíf ló'o n̄i dakákián.

⁵⁸ Tá n̄i kandaá ini n̄a ndéi yati xí'án xí'ín
n̄a kúú tá'an n̄a ká'ano nda'o ña maní n̄i

kee Ndios xí'án, kúú n̄i kadij dáó ini n̄a
xí'án. ⁵⁹ Tá n̄i x̄ino on̄a kuú n̄i kaki xi, dá
n̄i ta'anda n̄i xí xí táto'on k̄i'o kée n̄a Israel
xí'ín de'e na. Ta n̄i ka'án ná chinan̄i n̄aá
ná Zacarías táto'on naní tatá x̄i. ⁶⁰ Dá n̄i
kaa naná x̄i:

—O kánaní ta'on xi dión. Juan va
knananí xí.

⁶¹ Dá n̄i kaa n̄a xí'án:

—¿Ndiva'a knananí xi dión? Ta ni iin
tó'ón ta'on n̄a ve'ón ko naní kuú ká'on
xaan.

⁶² Dá n̄i kasá'á kúú ndá'a ná ndát'o'ón
ná tatá x̄i ndi knananí xí, kóni ra. ⁶³ Dá
n̄i x̄ika ra iin tá'f yíto yádí, ta noo yí-
to ñoo n̄i taa ra kuú xí. “Juan va knananí
xí”, kaá ña n̄i taa ra. Ta kúú ndidaá vá
ná n̄i naá iní. ⁶⁴ Ta kúú vit'fón dí'a va n̄i
naka'an ra. Ta kúú n̄i kasá'á rá kéká'ano
ra Ndios. ⁶⁵ Ta ndidaá kúú n̄a ndéi yati
xí'ín ná ñóó n̄i yu'ú nda'o na. Ta ndi-
daá n̄a ndéi noo kúú yukú ñó'ó ndíta
chí kuendá Judea n̄i kasá'á ná ndát'o'ón
ná sa'a ndidaá ña n̄i kuu. ⁶⁶ Ta ñayuu n̄i
seídó'o ña n̄i kuu dión, n̄i kasá'á nákani
ini n̄a, ta kaá n̄a:

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

Ta miían ndaa ndisa nákaa x̄i t̄ixi
ndá'a sato'o yo Ndios.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

Ta miían ndaa ndisa nákaa x̄i t̄ixi
ndá'a sato'o yo Ndios.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

Ta miían ndaa ndisa nákaa x̄i t̄ixi
ndá'a sato'o yo Ndios.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

Ta miían ndaa ndisa nákaa x̄i t̄ixi
ndá'a sato'o yo Ndios.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

—¿Ndi kuú vían kasandaá tayíf ñoo
kakuu xi? —kaá n̄a.

⁶⁷ Ta kúú Zacarías, ra kúú tatá x̄i, n̄i
nakutí xí'ín Espíritu īi Ndios. Ta kúú n̄i
kasá'á ká'an ra sa'á ña n̄i sa io xí'ín sa'á
ña koo chí noo:

⁶⁸ N̄a ká'ano kúú sato'o yo Ndios, n̄a
ndaño'o yóó, n̄a Israel,
dá ch̄i n̄i kasá'a n̄a taó xóo na yó t̄ixi
ndá'a ña kini.

⁶⁹ Ch̄i n̄i t̄anda'á ná iin n̄a kómí choon
vei dákaki n̄aá.

Ta kúú ná iin n̄a ve'e rey David, n̄a sa
kéchóon noo míf Ndios tá sa na'á,

⁷⁰ tátò'on kị'ò nị kaa Ndios kee na xí'ín yú'u profeta nà ndà míí sa'a.

⁷¹ Chì dákàkì na yó noó nà naá xí'á, ta taó xóo na yó tịxì ndá'a nà xiní u'u ñáá.

⁷² Ta nị ka'an nà ñà ku'u ini nà sa'a ndidaa ná sá'ano ve'e yó.

Ta kò ní nándodó ta'on na ñà ndato nị kandoo na kee na xí'ín ná,

⁷³ tá'an ñà nị kandoo na kee na xí'ín Abraham, nà kúú tị sá'ano ve'á.

Chì nị kandoo Ndios ñà

⁷⁴ taó xóo na yó tịxì ndá'a nà xiní u'u ñáá,

dá kían ni iin ñà'a ná ó kédaa xí'á ñà yu'ú yó koni kuáchí yó noo ná.

⁷⁵ Ta koo vii yó, ta kee yó ñà ndaa noo míí ná ndidaa tá'an kuu nị saki nà kandeí yó.

⁷⁶ Ta yo'ó, de'e ló'ò míí, yo'ó kakuu iin profeta, nà kástò'on xí'ín ñayuu ñà nị ka'an míí Ndios, nà íó noo dikó.

Dá chì kuió noó yo'ó ko'on noó nà kúú sato'o yó, dá kenduuoñ iin íchì ndaa noo ná.

⁷⁷ Chì kasto'on yo'ó xí'ín nà ñoo Israel, dá ná kandaa ini nà ndi kee Ndios, dá dákàkì ñáá ná,

chì kị'ò ká'ano va ini nà sa'a kuachi kée na.

⁷⁸ Chì kú'u nda'o ini Ndios sa'a yó, sa'a ñoó nị kasáa nà chindeé ná yó,

ta kían tátò'on iin ndindii saá nị xinkoo toon noo yó iin ka kuu,

⁷⁹ dá kị'oan ñà katoon noó ñayuu xionoo íchì noo ín naá, xí'ín noó nà ñó'o tịxì ndá'a ñà kuu nà.

Ta dátóoan noo yó ko'o'ò ichí ndaa, dá koo va'a ini yó.

⁸⁰ Ta sa sa'ano tayíí ñoo kua'an xị. Ta sa kundeé ini xị xí'ín ñaxintóni xí. Ta nị sa io xị noo kúú yukú íchì ndà noó nị xinkoo kuu nị na'a xị míí xí noó nà Israel.

Di'a nị kuu tá nị kaki Jesús

2 Ta míí tein kuu dáá ñóó nị sa'anda ta né'e choon ká'ano naní Augusto choon noo ndidaa ñayuu dándáki ra ñà ná no'ò nà nachikodó ná kuu ná noo tuti tịa né'e choon ñoo noó nị kaki na. ² Ta ñà yó'o nị sa kuu ta'ándá míí noó nị nachikodó ñayuu kuu ná noo tuti tịa né'e choon tá nákaa tịa naní Cirenio né'e ra choon chí kuendá Siria. ³ Sa'á ñoó ndidaa kúú ñayuu nị kee na kua'an nó'ò ná ñoo noó nị kaki na, dá nachikodó ná kuu ná noo tuti tịa né'e choon.

⁴ Dá nị keta iin tịa naní José ñoo Nazaret, ñà nákaa chí kuendá Galilea, kua'an nó'ò rá chí kuendá Judea noo kúú ñoo noó nị kaki rey David, ta nanián Belén. Chì kuendá nà ve'e rey David kúú rá, ⁵ chì kua'an ra nachinoo ra kuu rá noo tuti tịa né'e choon xí'ín María, ta nị xị'ò to'on koo xí'ín rá. Ta sa yati va kaki de'e xi. ⁶ Ta xian tein ndéi na ñoo, kúú nị kasandaa va kuu kaki de'e xi. ⁷ Ta ñoo nị kaki de'e noó xị, ta tayíí kúú xí. Dá nị chítuú ñáá ná dá'on. Dá nị chindú'u ñáá ná ini noo sásá'an kítì, chì sa nị chítì nda'o ve'e noo nani'i ndée ñayuu.

⁸ Ta ndéi dao tịa ndáka léko yati noo nákaa ñoo ñoo, ta ndidaa sakuua ndéi ra ndaa ra léko ra. ⁹ Kúú iin kuití vá nị na'a noo iin ángel nị kii noo sato'o yó Ndios noo rá. Kúú nị naye'e ndaa iin ní kúú noo ndéi ra nị kee sato'o yó. Kúú nị yu'ú nda'o ra. ¹⁰ Dá nị kaa ángel ñoo xí'ín rá:

—Ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chì ñà va'a va kían veii kasto'in xí'ín ndó. Ta ñà yó'o kakuu iin ñà dii ini noo ndidaa ñayuu.

¹¹ Kuu víti nị kaki iin nà nị kasáa dákàkì ñayuu. Ta nị kaki na ñoo rey David. Nà yó'o kúú Cristo, nà dákàkì ñáá, ta nà yó'o kúú sato'o yó. ¹² Ta kị'ò di'a, dá kandaa ini ndo ñà ndaa va kían nị ka'in xí'ín ndó. Chì nani'i ndo taleé yó'o katuú xị iin tá'í dá'on, ta kándu'u xí ini noo sásá'an kítì —kaá nà.

¹³ Kúú iin kuití vá n̄ na'a noo iin tu'u ká'ano ángel n̄ kii chí induú noo iin iin k̄á ángel ñóó, ta kéká'ano na Ndios, ta kaá na di'a:

¹⁴ Ná natiin Ndios ndidaá kúú ñañó'ó ndá noo ió na induú.

Ta ná kandeí va'a ñayuu noñó'o yó'o, chí xini va'a ñaá Ndios.

¹⁵ Tá n̄ ndi'i n̄ nana ángel kua'an nó'o ná induú, dá n̄ kasá'á ndátó'on tá'an t̄aa ndáka léko ñóó:

—Kó'o ñoo Belén kande'á ña n̄ kuu, chí mií na kúú sato'o yo Ndios n̄ kaston xí'á sa'an —kaá ra.

¹⁶ Ta kúú n̄ ndi'i ndá'o ini ra kua'an ra. Tá n̄ saá ra, kúú n̄ naní'i rá María xí'ín José xí'ín taleé ñóó kándu'u xí ini noo sás'an kítí. ¹⁷ Tá n̄ xini ra xí, kúú n̄ kasá'á rá nákaní ra xí'ín ná táto'on k̄i'o n̄ kaa ángel ñóó xí'ín rá sa'a taleé ñóó.

¹⁸ Tá n̄ seido'o ndidaá ñayuu ndéi ñóó ña n̄ nákaní t̄aa ndáka léko ñóó dión, kúú n̄ naá vá iní na. ¹⁹ Tído sa ndidaá kúú vá ña yó'o n̄ taxi va'a María nío xí, ta daá kuití ñó'o ini x̄i sa'an. ²⁰ Dá n̄ nandio kuéi t̄aa ndáka léko ñóó kua'an ra. Ta kéká'ano ra Ndios kua'an ra sa'á ña n̄ xini ra xí'ín sa'á ña n̄ seido'o ra. Dá chí n̄ xini ra táto'on káa rá ió ña n̄ nákaní ángel ñóó xí'ín rá.

Di'a n̄ kuu tá n̄ sa'an na ve'e ño'o ká'ano xí'ín Jesús

²¹ Tá n̄ xino ona kuu n̄ kaki taleé ñóó, dá n̄ ta'anda ñií xí táto'on kée na Israel. Dá n̄ chinaní ná x̄i Jesús, chí k̄i'o dión kananí xí kaá ángel ndá rá ko ñá'a kakaa x̄i t̄ixi naná x̄i. ²² Tá n̄ kasandaá kuu kánian ko'on na nduvií ná mií ná noo Ndios, táto'on sa'ándá ley Moisés choon ña kánian kee na, dá né'e na taleé ñóó n̄ saá na ñoo Jerusalén, dá nak̄i'o na kuendá sa'a xí noo Ndios. ²³ Chí di'a kaá ley sato'o yo Ndios: “Ndidaá kúú tayíí kuálí kúú noo n̄ kaki t̄ixi naná x̄i kananí xí kakuu x̄i tayíí kechóon savá'a noo

sato'o yo Ndios.” ²⁴ Ta ña kánian dokó ná noo Ndios kúú uu kúku o uu paloma táto'on k̄i'o kaá ley sato'o yo Ndios.

²⁵ Ta ñoo Jerusalén ñóó n̄ sa io iin t̄aa n̄ sa naní Simeón. Ta n̄ sa kuu ra iin t̄aa ndaa noo Ndios, ta sa kee ra ña kóni Ndios. Ta ndáti ra kasaa na tanda'á Ndios k̄i'o tandeé iní noo na ñoo Israel. Ta ió va Espiritu ī Ndios xí'ín rá. ²⁶ Ta n̄ kaston Espiritu ī Ndios xí'ín rá ña o kúú ta'on ra ndá ná koni xí'ín noo rá na n̄ tanda'á Ndios kasaa dákaí ñaá. ²⁷ Ta mií Espiritu ī Ndios n̄ kedaá xí'ín rá, dá n̄ saá ra ve'e ño'o ká'ano ñóó. Ta kúú ñóó ta'ani né'e ñaá na kúú tatá taleé naní Jesús n̄ kasaa na, dá kee na xí'ín xí táto'on k̄i'o sa'ándá ley Moisés choon. ²⁸ Dá n̄ tiin Simeón taleé ñóó n̄ sa ne'e ndaa ra. Dá n̄ kasá'á rá kéká'ano ra Ndios, ta kaá ra:

²⁹ Sato'o mií, viti k̄ian konó ní ná kuui, chí sa ió va'a va inii viti, chí sa n̄ xinkoo va to'on n̄ ka'an ní xí'ín,

³⁰ dá chí sa n̄ xini xí'ín nooí na n̄ tanda'á ní n̄ kasaa dákaí ñaá.

³¹ Ta sa n̄ kasá'á ní ná'a ní na noo ndidaá kúú ñayuu.

³² Ta dátoon na noo ndidaá kúú ñayuu ko kúú na Israel.

Ta sa'a mií ná natiin na ñoo ní, na Israel, ñañó'ó.

³³ Kúú n̄ naá vá iní José xí'ín María tá n̄ seido'o na ña n̄ ka'an Simeón dión sa'a xí. ³⁴ Dá n̄ xik̄a ra ña maní noo Ndios sa'a ná. Dá n̄ kaa ra xí'ín naná x̄i naní María:

—Kana'on, chí taleé yó'o kúú ra n̄ kasaa kedaá xí'ín na Israel, dá kua'a ná kuéi, ta kua'a ná ndakuei. Ta na'a Ndios ña n̄ kii xi noo mií ná, tído di'a kañó'ó vá ñaá ñayuu. ³⁵ Dión koo, dá ná natuu ña nákaní ini iin rá iin ñayuu. Tído nda'í ndá'o ndo'o yo'ó, chí kakian táto'on iin yúchi karnee nímon —kaá ra xí'ín María.

³⁶ Ta ñóó ta'ani n̄ sa io iin ñá'a naní Ana. Ta ñá'a yó'o sa kaston xí'ín ñayuu

to'on ni natiian noo mií Ndios. Ta kían de'e taa ni sa naní Fanuel, ra kuendá na ve'e Aser. Ta kían iin nã'á sava'a. Tído tá ni sa kían tadi'í tákí, dá ni tarndá'an xí'ín yíjan, tído usa va kuaia ni sa ioan xí'ín rá, kúú ni xí'í va ra. ³⁷ Sa ió komi díko komi kuaia kían nã'á kuáan, ta ni iin kuú ko ní kexooán ve'e ño'o ká'ano ñoo. Nduú ñoo sa káaan xíno kuáchíán noo Ndios, chí sa ne'e ijan, ta ká'an xí'ín Ndios. ³⁸ Ta mií hora daá ñoo ni kasáaan noo ndita na ve'e Jesús. Dá ni kasá'án náki'oán ndive'e noo Ndios. Ta ni kasá'án ká'an sa'a taleé ñoo xí'ín ñayuu, na ndáti kuú taó xoo Ndios na Jerusalén noo ña ndó'o ní na.

Di'a ni kuu tá ni nandió kuéi na kua'an nó'o ná ñoo Nazaret

³⁹ Tá ni ndi'i ni kee na ndidaá choon sa'ándá ley sato'o yo Ndios, dá ni nandió kuéi na kua'an nó'o ná ñoo Nazaret, ña nákaa chí kuendá Galilea. ⁴⁰ Ta sá sá'ano tayíí ñoo, ta sá kúndakí xí, ta sá ní'í xí ñaxintóni xí kua'an xí. Ta chindeé nda'o ñaa Ndios.

Di'a ni kuu tá ni sa io Jesús uxí uú kuaia

⁴¹ Ta ndidaá kuaia vá sá sá'an na ve'e xi ñoo Jerusalén keká'ano na víko pascua. ⁴² Tá ni xino xi uxí uú kuaia, dá ni kee na koka na kua'an na xí'ín xí ñoo Jerusalén keká'ano na víko ñoo, tát'on ki'o sá kée na. ⁴³ Tá ni ndi'i víko ñoo, dá ni nandió kuéi na kua'an nó'o ná, tído ni kandoo va Jesús ñoo Jerusalén. Tído ko ní kándaá ta'on ini José xí'ín María ña ni kandoo xi. ⁴⁴ Chí ni ka'án ná ña ndá ndi kuu vei xi xí'ín dao ka tá'an na. Ta sa iin níí vá kuú ni xika na. Dá ni kasá'á ná nándukú ñaa ná tein na kúú tá'an na xí'ín na ndéi yati xí'ín ná. ⁴⁵ Ta sa'á ña ko tã'ón xi nani'í ná, sa'á ñoo ni nandió kuéi na kua'an na ñoo Jerusalén nandukú ñaa ná.

⁴⁶ Tá ni xino oni kuú, dá ni nani'í ná xi nákaa xi ini ve'e ño'o ká'ano, ta ió xi tein ta dána'a ley Moisés seídó'o xi ra, ta kúú ndátó'on xí ra. ⁴⁷ Ta ñayuu ndéi seídó'o ñaa ñoo, kúú ni naá vá iní na, chí ndichí nda'o xi, ta va'a nda'o nándió né'e xi ña ndátó'on ñaa taa ñoo. ⁴⁸ Tá ni xini ñaa na ve'e xi, kúú ni naá vá iní na. Dá ni kaa naná xi xí'ín xí:

—De'e ló'o, ¿ndiva'a ni keeón di'a xí'ín ndu'u? Dá chí yu'u, xí'ín tatóon ndó'o nda'o ní ndú ndú xionoo ndudukú ndú yo'ó.

⁴⁹ Dá ni kaa xi xí'ín ná:

—¿Ndiva'a nándukú ní yu'u? ¿Á ko ná'á ta'on ní ña miíjan ndúsá kánian kakaají keei choon tatái? —kaá xi.

⁵⁰ Tído ko ní kándaá ta'on ini na ndiva'a ni ka'an xi dión. ⁵¹ Dá ni kee Jesús kua'an nó'o xí xí'ín ná ñoo Nazaret. Ta daá sa seídó'o va xi na. Ta ni taxi va'a naná xi ndidaá ña yó'o ini ní na. ⁵² Ta sá ní'í Jesús cháá ka ñaxintóni xí, ta sá sá'ano dikó cháá ka xi kua'an xi. Ta ná-ta'an ini Ndios xiní ñaa ná, ta náta'an ta'ani ini ñayuu xiní ñaa ná.

Di'a kua'an ña ni daná'a Juan, na dákodó ndútã ñayuu

3 Tá ni xino sa'on kuaia dándakí taa naní Tiberio César, tiempo daá ñoo nákaa ta naní Poncio Pilato né'e ra choon chí kuendá Judea, ta Herodes kúú ra né'e choon chí kuendá Galilea, ta ñani ra naní Felipe né'e choon chí kuendá Iturea xí'ín Traconite, ta ra naní Lisania né'e choon chí kuendá Abilinia, ² ta ra naní Anás xí'ín Caifás kúú ra dutí kúú noo noo na Israel. Dá ni ka'an Ndios xí'ín iin taa naní Juan, na kúú de'e Zacarías, noo kúú yukú ichí. ³ Dá ni kee Juan kua'an na ndidaá ñoo ño'o yu'ú yuta Jordán, ta sa kastó'on na xí'ín ñayuu ña ná nandikó iní na sa'á kuachi kée na, dá ná ku'u ká'ano ini Ndios sa'á kuachi na, dá kuu kodó ndútã ná.

⁴ Sa'á ñoó ni xinkoo to'on ni taa profeta Isaiás, chi di'a kaáan:

Káyu'ú iin taa noo kúu yukú ichí:

“Kandei nduu ndo natiin ndó sato'o yo Ndios,

ta ná konó ndó iin ichí ndaa noo ná.

⁵ Ndidaá noo kúu tá'i ná kutí,

ta ndidaá kúu yúku xí'ín ko'ondo ndundaa,

ta ndidaá kúu ichi tikao nduuan ichi ndaa,

ta ndidaá kúu ichi noo kini ndaa nduva'an;

⁶ ta ndidaá kúu ñayuu koni na na tanda'á Ndios kii dákaki ñaa.”

⁷ Ta kuá'a nda'o ñayuu ni kasaa noo nákaa Juan, dá ná dákodo ndúta ñaa ná. Dá ni kaa na xí'ín ná:

—Ndo'ó, na kúu tata koq xaan, ¿ndá yoo kaá daá xí'ín ndo'ó ña dión oon ni káki ndó noo ña xido ini Ndios vei dánd'o nani níno ndo? ⁸ Koo ini ndo kee ndó ña va'a, ña ná'a ña miían ndaa ndisa ni nandikó iní ndo sa'á kuachi kée ndó. Ta ná dá'a ni ka'an ndó ña sa'á ña kúu ndó na ve'e Abraham, sa'á ñoó káki ndó. Chi miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña kuu va ndee Ndios yuu ndéi yó'o kakuuan na ve'e Abraham. ⁹ Ta kana'á ndó ña sa io nduu va hacha ka'andaan yo'o yíto. Sa'á ñoó ndi ndaa mií vá yíto ko xí'o ku'i va'a, kiróon kúu ra ta'anda, dá kee rá noo kái ñó'o —kaá na.

¹⁰ Dá ni ndato'ón ñaa ñayuu kuá'a ñoó, ta kaá na:

—¿Ndí kían kánian kee ndu'u, tá daá?

¹¹ Dá ni kaa Juan xí'ín ná:

—Ndi ndaa ndo'ó ió uu do'onoo, ta ki'o ndó iian noo na koóan noo. Ta ndo'ó, na ió ña'a sásá'an, ta dión ta'ani kánian kee ndó.

¹² Ta ni kasaa ta'ani dao ta kí'in ya'i sa'a ñó'o kodo ndúta rá. Dá ni ndato'ón rá Juan:

—Maestro, ¿ndí kían kánian kee ndu'u?

¹³ Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ná dá'a ni ya'a ndó ki'in ya'i cháá ka ndo noo ña kánian ki'in ya'i ndó.

¹⁴ Ta ni ndato'ón ta'ani ñaa dao soldado, ta kaá ra:

—Ta ndu'u viti, ¿ndí kían kánian kee ndu'u?

Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ná dá'a ka ni dáyu'ú ndava'a ndó ñayuu koq ña'a kée, dá ni'i ndo cháá di'ón noo ná, ta o sa chinóo ndó kuachi tó'ón sata ná. Nata'an ni ini ndo xí'ín ña kúu ya'i ndó.

¹⁵ Ta ndidaá ñayuu ñoó nómi kii kandaq ini na á Juan kúu Cristo, na dákaki ñaa, ká'an ná nákanini ini na. ¹⁶ Dá ni kaa Juan di'a xí'ín ndidaá ñayuu ñoó:

—Miían ndaa ndisa dákodo ndúta yu'u ndo'ó xí'ín takuí oon, tído sata yú'u vei iin na ndaya'i cháá ka o duú yu'u, chi ni ko káni vían nakuiin ndei yu'u ndaxí yó'o ndisa ná. Ta noón kúu na dákodo ndúta ndo'ó xí'ín na kúu Espíritu i Ndios xí'ín ño'ó ita kái. ¹⁷ Noón kúu táto'on iin ta tánee iin ña'a ndá'a ná dákáa na tirió noo táchi. Ta ki'o dión kée na, dá taó xoo na noni tirió tein xe'an. Ta nataán va'a na tirió ini yáka ná, ta chiño'o na xe'e ñoó xí'ín ñó'o kái, ña ni iin kuú o ndá'o —kaá na.

¹⁸ Ta xí'ín to'on yó'o, ta xí'ín dao ka to'on ni sa ka'an ni'ini na, ta dión sa kastoon na xí'ín ñayuu sa'á to'on va'a Ndios. ¹⁹ Ta ni danáni ta'ani na rey Herodes, dá chi ió ra xí'ín iin ña'a nani Herodías, ña kúu ñadi'i ñani ra, ta nani Felipe. Ta ni danáni ta'ani ñaa ná sa'a ndidaá ka ni ña kini kée ra. ²⁰ Ta noo ndidaá ña kini kée ra, ni kee ta'ani ra iin ka ña kini, chi ni sadi ra Juan ve'e ka.

Di'a ni kuu tá ni sodoo ndúta Jesús

²¹ Tá nákaa ií vá Juan dákodo ndúta ná ñayuu, dá ni kasaa Jesús, kúu ni sodoo ndúta ta'ani na. Ta tein ka'an na xí'ín Ndios, kúu ni nono vá induú, ²² kúu ni

naḡiṅo nā kúú Espíritu ij Ndios satā ná, ta káa na táto'on káa iin paloma. Ta nda indúú táj nī ka'an Ndios:

—Yo'ó kúú de'e manī yu'u, ta náta'an nda'ó inij xínfī yo'ó —kaá nā.

²³ Ta nī ka'sá'á Jesús xínoo na dána'a nā tá ió nā táto'on oko uxī kuia. Ta sa ka'an ñayuu ñoo ña Jesús nī sa kuu de'e José, ta José nī sa kúú de'e Elí, ²⁴ ta Elí nī sa kuu de'e Matat, ta Matat nī sa kuu de'e Leví, ta Leví nī sa kuu de'e Melqui, ta Melqui nī sa kuu de'e Jana, ta Jana nī sa kuu de'e José, ²⁵ ta José nī sa kuu de'e Matatías, ta Matatías nī sa kuu de'e Amós, ta Amós nī sa kuu de'e Nahum, ta Nahum nī sa kuu de'e Esli, ta Esli nī sa kuu de'e Nagai, ²⁶ ta Nagai nī sa kuu de'e Maat, ta Maat nī sa kuu de'e Matatías, ta Matatías nī sa kuu de'e Semei, ta Semei nī sa kuu de'e José, ta José nī sa kuu de'e Judá, ²⁷ ta Judá nī sa kuu de'e Joana, ta Joana nī sa kuu de'e Resa, ta Resa nī sa kuu de'e Zorobabel, ta Zorobabel nī sa kuu de'e Salatiel, ta Salatiel nī sa kuu de'e Neri, ²⁸ ta Neri nī sa kuu de'e Melqui, ta Melqui nī sa kuu de'e Adi, ta Adi nī sa kuu de'e Cosam, ta Cosam nī sa kuu de'e Elmodam, ta Elmodam nī sa kuu de'e Er, ²⁹ ta Er nī sa kuu de'e Josué, ta Josué nī sa kuu de'e Eliezer, ta Eliezer nī sa kuu de'e Jorim, ta Jorim nī sa kuu de'e Matat, ³⁰ ta Matat nī sa kuu de'e Leví, ta Leví nī sa kuu de'e Simeón, ta Simeón nī sa kuu de'e Judá, ta Judá nī sa kuu de'e José, ta José nī sa kuu de'e Jonán, ta Jonán nī sa kuu de'e Eliaquim, ³¹ ta Eliaquim nī sa kuu de'e Melea, ta Melea nī sa kuu de'e Mainán, ta Mainán nī sa kuu de'e Matata, ta Matata nī sa kuu de'e Natán, ³² ta Natán nī sa kuu de'e David, ta David nī sa kuu de'e Isaí, ta Isaí nī sa kuu de'e Obed, ta Obed nī sa kuu de'e Booz, ta Booz nī sa kuu de'e Salmón, ta Salmón nī sa kuu de'e Naasón, ³³ ta Naasón nī sa kuu de'e Aminadab, ta Aminadab nī sa kuu de'e Aram,

ta Aram nī sa kuu de'e Esrom, ta Esrom nī sa kuu de'e Fares, ta Fares nī sa kuu de'e Judá, ³⁴ ta Judá nī sa kuu de'e Jacob, ta Jacob nī sa kuu de'e Isaac, ta Isaac nī sa kuu de'e Abraham, ta Abraham nī sa kuu de'e Taré, ta Taré nī sa kuu de'e Nacor, ³⁵ ta Nacor nī sa kuu de'e Serug, ta Serug nī sa kuu de'e Ragau, ta Ragau nī sa kuu de'e Peleg, ta Peleg nī sa kuu de'e Heber, ta Heber nī sa kuu de'e Sala, ³⁶ ta Sala nī sa kuu de'e Cainán, ta Cainán nī sa kuu de'e Arfaxad, ta Arfaxad nī sa kuu de'e Sem, ta Sem nī sa kuu de'e Noé, ta Noé nī sa kuu de'e Lamec, ³⁷ ta Lamec nī sa kuu de'e Matusalén, ta Matusalén nī sa kuu de'e Enoc, ta Enoc nī sa kuu de'e Jared, ta Jared nī sa kuu de'e Mahalaleel, ta Mahalaleel nī sa kuu de'e Cainán, ³⁸ ta Cainán nī sa kuu de'e Enós, ta Enós nī sa kuu de'e Set, ta Set nī sa kuu de'e Adán, ta Adán nī sa kuu de'e Ndios.

Di'a nī kuu tá nī ka'an ñā u'u dátuuán Jesús

4 Kúú nī nakutí Jesús xí'ín Espíritu ij Ndios. Dá nī kana na yuta Jordán ñoo kua'an nā. Ta mií Espíritu ij Ndios kúú nā ndáka ñaá kua'an noo kúú yukú ichí. ² Ta ñoo nī sa káa nā u'u diko kuu, ta nī xirndodó ñaá ñā u'u. Ta ni iin ñā'a ta'on ko ní seí nā tein kuu dáá ñóó. Tá nī ndi'i, kúú nda'í nda'ó kuíko na. ³ Dá nī kaa ñā u'u xí'ín ná:

—Tá mi'ān ndaa ndisa de'e Ndios kúú ní, dá kīān ka'anda ní choon noo yuu xaān, dá ná nduuan pan kaxí ní.

⁴ Dá nī kaa Jesús xí'án:

—Di'a va kaá tuti ij Ndios: “O duú ta'on tó'on pan xínñó'ó ñayuu keí ná, dá kataki nā. Di'a to'on Ndios ta'ani xínñó'ó ná kueidó'o na, dá kataki ndisa na.”

⁵ Dá nī kee ñā u'u ndáka ñaá kua'an nda dinī iin yúku dīkó. Dá nī daná'an ndidaá kúú ñoo ñó'o iin ní kúú ñayuu yó'o noo ná. ⁶ Dá nī kaañ xí'ín ná:

—Íó yu'u ña kị'oi iin níí kúú ñoo káa dándákón, xí'ín ña kuiká kómíán, chí yu'u ñi natiian kaño'an tixi ndá'í. Sa'á ñóó ndá yoo ka'án mií véi kị'oi ña noo. ⁷Tá ná nakuijn xítí ní nooí kandaño'o ní yu'u, dá kían ndidaá kúú ña káa kakuu ña'a mií ní.

⁸Dá ñi kaa Jesús xí'án:

—Kuya'a kua'án nooí, ña u'u, chí di'a va kaá tuti ñi Ndios: “Koo ini ndo kandaño'o ndó iin tó'ón diní Ndios, na kúú sato'o ndo, ta sava'a noo iin tó'ón mií ná koni kuáchí ndó.”

⁹Dá ñi kee ña u'u ndáka ñaá kua'an ñoo Jerusalén. Dá ñi ñakáa ñaáán noo dikó cháá ka diní ve'e ño'o ká'ano ñoo. Dá ñi kaaan xí'ín ná:

—Tá miíjan ndaa kuiti de'e Ndios kúú mií ní, dá kían dánkao ní mií ní nda yó'o, ta nda noño'o káa, ¹⁰chí di'a kaá tuti ñi Ndios:

Ka'anda Ndios choon noo ángel kéchoon noo ná kasaa na kandaa na yó'ó.

¹¹Ta kuita nduu na xí'ín ndá'a ná natiin na yó'ó, dá kían ná o tárku'e'e sa'on kee yuu.

¹²Dá ñi kaa Jesús xí'án:

—Di'a ta'ani kaá tuti ñi Ndios: “O sa kórndodó ndó Ndios, na kúú sato'o ndo.”

¹³Tá ñi ndi'i ñi xirndodóán Jesús, dá ñi kuxíká tóoan noo ná.

Di'a ñi kuu tá ñi kasá'a Jesús dána'a na noo ñayuu

¹⁴Dá ñi nandió koo Jesús kua'an na chí kuendá Galilea di'a. Ta ñi nakutí ná xí'ín ndée ñi xí'o Espíritu ñi Ndios noo ná. Ta iin níí kúú kua'an naka'ani ña ndátó'ón ñayuu sa'a ná. ¹⁵Ta dána'a na ini ve'e noo náataka na Israel ndidaá kúú ñoo noo kásandaá na. Ta ndidaá ñayuu ká'an va'a sa'a ná.

Di'a ñi ndo'o Jesús tá ñi no'o na Nazaret, noo kúú ñoo mií ná

¹⁶Dá ñi ndisáa Jesús ñoo Nazaret noo ñi sa'ano na. Tá ñi kasandaá kuu nání'í ndée na Israel, dá ñi ku'u na ve'e noo náataka na ñoo ñoo táto'on kị'o sá kée na. Dá ñi nakufin ndichi na ka'i na tuti ñi Ndios. ¹⁷Ta ñi xí'o taa dándáki ve'e ñoo tuti ñi taa profeta Isaías noo ná. Ta ñi nandika na noo tuti ñoo. Dá ñi nanf'i ná noo tándaa to'on ká'an di'a:

¹⁸Espíritu Ndios kúú na ió xí'ín yu'u, ta ñi xí'o na choon noo yú'u ña kasto'in to'on va'a yó'o xí'ín ñayuu kúnda'í. Ta ñi tándaa ná yu'u veii nduva'i ñayuu koó ka tandeé ini noo, ta veii kasto'in xí'ín na ño'o tixi ndá'a tá kini ña ni'i ná káki na.

Ta veii kị'oi ña natuu noo na ko túu noo. Ta veii ditái ñayuu tixi ndá'a ña dándó'o níó ná.

¹⁹Ta veii ta'ani kasto'in xí'ín ñayuu ña sa ñi xinkoo kua'á ñi chíkaa ini sato'o yó Ndios chindeé ñaá ná.

²⁰Dá ñi nakadi Jesús noo tuti ñoo. Dá ñi nakị'o naan noo taa dándáki ve'e ñoo. Dá ñi sa koo na ió na. Ta kúú ndidaá vá ñayuu ñoo ndé'é káxi ñaá ndéi na. ²¹Dá ñi kaa Jesús xí'ín ná:

—Kana'á ndó ña kuu víti ñi xinkoo noo ká'an tuti ñi Ndios yó'o noo ndidaá ní ndó.

²²Ta kúú ndidaá ñayuu ñoo ká'an va'a sa'a Jesús. Ta ñi naá vá ini na xini na sa'a to'on ndato ñi ka'an na. Dá ñi kaa na:

—¿Á o duu de'e José vá kúú taa káa?

²³Dá ñi kaa Jesús:

—Sa ná'á véi ña di'a kóni ndo ka'an ndo xí'ijn: “Tá miíjan ndaa kúúón taa kétátá, dá kían ketátá kíí miíón, ná kande'á. Chí ñi sefódó'o ndu'u ña ñi keeón kuá'á nda'o ña ndato ñoo Capernaum, sa'á ñoo kee ta'ánón ña noo ndu'u, na kúú na ñoo miíón, ná kande'á” —kaá na.

²⁴Dá ñi kaa ta'ani Jesús:

—Ta miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ni iin tó'ón ta'on profeta ko nátiin va'a ñaa na kúu na ñoo mií ná. ²⁵ Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ni sa ndei nda'o na kuáan Israel tá tiempo profeta Elías. Ta tiempo daá ko ní kóon dai oni kua'á dao, ta deén nda'o ni sa io tama iin ní kúu noñó'o. ²⁶ Tído ko ní tándá'á ta'on Ndios Elías ña ko'on na chindeé ná ni iin tó'ón na kuáan ndéi Israel. Di'a ni chinda'á ñaa ná ni sa'an na ni chindeé ná iin ña kuáan ió ñoo naní Sarepta, ña nákaa yati noo nákaa ñoo ká'ano naní Sidón. ²⁷ Ta dión ta'ani kua'á nda'o ñayuu ndó'o kue'e té'i'í ñi ni sa ndei Israel tiempo ni sa kuu Eliseo profeta. Tído ni iin tó'ón ná ko ní sa'an na nduva'a na. Sava'a iin tó'ón ta naní Naamán vá, tá'an ra kúu kuendá Siria, ni nduva'a na —kaá Jesús.

²⁸ Tá ni seido'o ñayuu ñó'o ini ve'e ñoo ña ni ka'an Jesús dión, kúu ndidaá vá ná ni xido nda'o ini. ²⁹ Dá ni ndakuei na ni tiin na Jesús. Dá ni taó ñaa ná sata vé'e. Dá ni kee na ndáka ñaa ná kua'an na nda diní yúku iin noo nákaa ñoo ñoo. Ta nda ñoo dákuio tuú na Jesús, dá naxino na nda sa'a yúku, ká'an ná. ³⁰ Tído ni chika'anda Jesús tein ñayuu kuá'a ndíta ñoo, ta kúu kua'an va na.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin ta nákaa iin espíritu kini

³¹ Dá ni naxino na ñoo Capernaum, ña nákaa chí kuendá Galilea. Ta ni daná'a na noo ñayuu tein kuú nání'i ndée ná. ³² Kúu ni naá vá iní ñayuu ñoo sa'a ña dána'a Jesús, chí dána'a na táto'on k'i'o kée iin na né'e choon. ³³ Ta ini ve'e noo náta na Israel ñoo nákaa iin ta nákaa iin espíritu kini. Ta kúu ni'i nda'o ni kayu'u espíritu kini ñoo, ³⁴ ta kaáan xí'ín Jesús:

—¡Dánkoo ní ndu'u, kua'án ní! ¿Ndí k'ían ndó'o ní xí'ín ndu'u, Jesús, na ñoo Nazaret? ¿Á vei ní dánaá ní ndu'u? Sa

ná'á vá yu'u nda yoo kúu mií ní, chí mií ní kúu na i'i ni kii noo Ndios.

³⁵ Dá ni danáni ñaa Jesús, ta kaá na xí'an:

—¡Kadi yú'on! ¡Kua'án keta k'í ini ta xaan!

Dá ni dankao espíritu kini ta ñoo nda noñó'o noo ñayuu ndéi ñoo. Dá ni ke-taan kua'an, ta ni iin ka ña'a kini ko ní kéean xí'ín rá. ³⁶ Ta kúu ni naá vá iní ndidaá ñayuu ñoo, dá ni kasá'á ná ndátó'ón tá'an na:

—¿Nda to'on kúu vían ká'an ta káa, chí xí'ín choon né'e ra, ta xí'ín ndée kómí rá sa'ándá ra choon noo espíritu kini, ta kúu seido'o ñaaán? —kaá na.

³⁷ Ta ni naka'ani ña ndato ni kee Jesús noo ndidaá ñayuu ndéi yati ñoo.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús ña kúu xido Simón Pedro

³⁸ Dá ni keta Jesús ve'e ñoo kua'an na. Dá ni saá na ni ku'u na ve'e Simón. Ta ka'í nda'o ndó'o xido ra kée kue'e dáa. Dá ni seí nda'í na noo Jesús ña ná nduva'a ñaa ná. ³⁹ Dá ni naku'ín ndei Jesús noo kándu'u ñá'a ñoo. Dá ni sa'anda na choon noo kue'e dáa ñoo, ta kúu ni ya'a vaan. Ta kúu vití'ón vá ni ndakoo ñá'a ñoo, dá ni kasá'á kénduuan ña kasá'an na.

Ta kua'á ndava'o ñayuu ni nduva'a Jesús

⁴⁰ Dá tá ni sa noo ndindii kuú dáa ñoo, dá ndáka ñayuu ndidaá na ndó'o noo ni kue'e ni kasáa na noo Jesús. Dá ni chinóo na ndá'a ná sata iin rá iin ñayuu kú'u ñoo, kúu ni nduva'a va ñaa ná. ⁴¹ Ta ni kan'kuei ta'ani espíritu kini ini kua'á nda'o ñayuu ñoo, ta ni kayu'án:

—¡Mií ní kúu de'e Ndios!

Tído ni danáni ñaa Jesús, ta ko ní sónó ná ña ka'an sa'a ná. Chí ná'á váan ña mií ná kúu Cristo, na dáka'ki ñaa.

**Di'a ni kuu tá ni sa'an Jesús iin
xíán noó ko iin ndéi**

⁴² Dá tá ni t̄uu noo iin kā kuu, dá ni keta Jesús ñoo ñoo kua'an na iin kā xíán noó ko iin ndéi. Tído ni kee ñayuu ndéi ñoo ñoo kua'an na nandukú ñaa ná. Dá tá ni naní'i ñaa ná, ni ka'an ná chituu ñaa ná, dá ná dá'a ni kana xoo na noo ná. ⁴³ Tído ni kaa Jesús xí'ín ná:

—Mifan kánian ko'on ta'ani yu'u dá-na'i noo dao kā ñayuu ndéi dao kā ñoo sa'á to'on va'a ña ká'an sa'a ndi koo ndu'u na t̄ixi ndá'a Ndios, dá chi sa'a choon yó'o vei yu'u —kaá na.

⁴⁴ Ta ni daná'a na to'on va'a yó'o ini ve'e noo náta na Israel chí kuendá Galilea di'a.

**Di'a ni kuu tá ni tiin Simón Pedro
kuá'á tiyaká ni kee Jesús**

5 Iin kuu nákaa Jesús yu'ú taño'o naní Genesaret. Ta ndéi kuá'á nda'o ñayuu seídó'o ñaa ná. Ta ni kasá'á dándútí ná Jesús, dá chi kátoó na kueídó'o na to'on Ndios. ² Dá ni xini Jesús ña ndíta oon uu barco yu'ú taño'o ñoo, dá chi sa ni noo va ta t̄iin tiyaká ini ra nakata ra ñono rá. ³ Dá ni kaa na ini iin barco ñoo, ta yiróon kúu ña'a Simón, dá ni xika na ña maní noo rá ña ná t̄anda'á rá barco ñoo ko'on ra lú'u kā ini takuí. Dá ni sa koo na ió na ini ra, dá ni kasá'á ná dána'a na noo ñayuu kuá'a ñoo.

⁴ Tá ni ndi'i ni daná'a na, dá ni kaa na xí'ín Simón:

—Dákáka barco yó'o ná ko'o cháá kā nda noo konó ini takuí yó'o, ta dákana ndó ñono ndo ini takuí, dá tiin ndó tiyaká.

⁵ Dá ni kaa Simón xí'ín ná:

—Maestro, sa iin ní vá ñoo yaka ni sa ño'o ndu ni kechóon ndu, ta ni iin tó'ón tiyaká ko ní t̄iin ndu. Tído tá dión kaá míí ní, dá ná dákánai ñono'i ini takuí.

⁶ Ta dión ni kee ra. Kúu kuá'á nda'o tiyaká ni tiin ra, sa'á ñoo ni kasá'á nda-ta ñono rá. ⁷ Dá ni kasá'á kúu ndá'a rá kána ra dao kā ta n'éle tá'an xí'ín rá, tá'an ra ño'o ini iin kā barco ñoo, ña ná sa ra chindee ñaa rá. Ta kúu ndin nduú barco ni dakúti rá xí'ín tiyaká. Sa'á ñoo ioan keta ka'ani barco ini takuí sa'á ña ni chítí rá xí'ín tiyaká. ⁸ Tá ni xini Simón Pedro ña ki'o dión ni kee Jesús, dá ni sa ku'ín xití rá noo ná, dá ni kaa ra:

—Kuxoo ní noo yú'u, tatá, dá chi iin ta kómí kuachi va kúu yu'u.

⁹ Dión ni kaa ra, dá chi sa'á ña kuá'á tiyaká ni taó rá, sa'á ñoo ni yu'ú nda'o ra xí'ín ndidaa kā ta n'éle tá'an xí'ín rá ñoo. ¹⁰ Ta dión ta'ani ni yu'ú nda'o Jacobo xí'ín Juan, tá'an ra kúu de'e Zebedeo, ta kéchóon dáó xí'ín Simón. Dá ni kaa Jesús xí'ín Simón:

—Ná dá'a ni yu'óon, dá chi ko'on yo'ó tavon ñayuu tein kuachi na táto'on ki'o kéeon tavon tiyaká ini takuí.

¹¹ Dá ni taó rá barco ra ni kandoo rá ndíta rá yu'ú taño'o. Ta ni dankoo ra ndidaa kúu ña'a ra, dá ni kee ra kua'an ra xí'ín Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús
iin ta ndó'o kue'e té'i'i níi**

¹² Iin kuu nákaa Jesús iin ñoo ká'ano. Ta ñoo ni kasá'á iin ta ndó'o kue'e té'i'i níi. Tá ni xini ra Jesús, kúu ni sa ku'ín xití rá noo ná. Ta ni xino ví taan ra nda noñó'o. Dá ni seí nda'í ra noo ná, ta kaá ra xí'ín ná:

—Tatá, tá kóni ní, kuu va nduvii ní níi.

¹³ Dá ni chinóo na ndá'a ná satá rá, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Jaan, kóni. Ná nduvii ní'ion.

Ta kúu vití'ón di'a ni ndaño'ó ní'ini kue'e ndó'o ra.

¹⁴ Dá ni sa'anda Jesús choon noo rá ña ná dá'a ni nakani ra xí'ín ni iin tó'ón

ñayuu ña nì kee na xí'ín rá, chí di'a nì kaa na xí'ín rá:

—Kua'án na'on mi'ón no'ó ta duti, ta kua'án dokon ña'a no'ó Ndios sa'a ña nì kandoy viion no'ó ná, táto'on kì'o sa'ándá ley Moisés choon, dá ná kandaa ini ra ña sa nì nduviion —kaá na.

¹⁵ Tído nì naka'ani cháá ka to'on ká'an sa'a ña kée Jesús. Sa'a ño'ó ku'a'á nda'o ñayuu nì natáka kuedó'o ñaá, ta nduva'a ta'ani na kee Jesús.

¹⁶ Tído sa keta xoo va Jesús sa sa'an na dao ka xí'ín no'ó kò íin ndéi. Ta ño'ó sa ká'an na xí'ín Ndios.

Di'a nì kuu tá nì nduva'a Jesús iin taa nì natí sa'a

¹⁷ Iin kuu nákaa Jesús dána'a na no'ó ñayuu ini iin ve'e. Ta ño'ó ndéi ta fariseo xí'ín ta dána'a ley, tá'an ra nì kii ño'ó ñó'o chí kuendá Galilea xí'ín kuendá Judea, xí'ín ra nì kii ño'ó Jerusalén. Ta ío choon sato'o yo Ndios no'ó ndá'a Jesús, sa'a ño'ó kándéé ná nduva'a na na kú'u.

¹⁸ Dá nì kasáa dao taa, ta yí'i ra iin xito no'ó kánóo iin taa nì natí sa'a, ta kóni ra chí'i ñaá rá ini ve'e, dá chindu'u ñaá rá no'ó Jesús, ká'an rá. ¹⁹ Tído kò ní'i rá ndi kee ra ku'u ra ini ve'e ño'ó, chí ku'a'á nda'o ñayuu ñó'o ño'ó. Sa'a ño'ó nì dakáa ñaá rá diní vé'e. Dá nì sonó rá iin yáí. Dá nì ñanóo ra xito no'ó kánóo ta kú'u ño'ó me'í no'ó ío Jesús. ²⁰ Tá nì xini Jesús ña kándéé nda'o ini ñaá taa ño'ó, dá nì kaa na:

—Yo'ó, ta kú'u xaan, sa nì ndoo va kuachón.

²¹ Dá nì kasá'a nákani ini taa dána'a ley Moisés xí'ín ta fariseo ndíta ño'ó. “¿Ndá yoo kúu taa káa, xini ra, chí ká'an ndava'a ra xí'ín Ndios xí'ín to'on ká'an ra? Chí iin tó'on diní vá Ndios kúu na kuu dándóo kuachi ñayuu.” ²² Kúu nì kandaa ini Jesús ña kì'o dión nákani ini ra. Dá nì ndatón ñaá ná:

—¿Ndiva'a nákani ini ndo dión? ²³ ¿Ndí kían kò ú'u cháá ka ka'in xí'ín taa yó'o, ká'an ndo'ó: “Sa nì ndoo va kuachón”, o ka'in xí'ín rá: “Ndakuiin ndichi, ta kua'án nó'on?” ²⁴ Tído viti dá ná ko'in dána'i no'ó ndo ña kómí ndisa na nì nduu taa ñayuu yó'o choon ña dándóo na kuachi kómí ñayuu.

Dá nì kaa na xí'ín ta nì natí sa'a ño'ó:

—Ta ká'in xí'ín yo'ó viti. Ndakuiin ndichi, ta naki'in xiton, ta kua'án nó'o ve'ón.

²⁵ Ta kúu viti'ón vá nì naku'in ndichi ra no'ó ndidaá kúu ñayuu ño'ó. Ta kúu nì naki'in ra xito no'ó nì sa nóo ra. Dá nì kee ra kua'an nó'o rá ve'e ra, ta sa kéká'ano ra Ndios kua'an ra. ²⁶ Ta ndidaá kúu ñayuu ño'ó nì naá nda'o iní, ta nì kasá'a ná kéká'ano na Ndios. Ta yu'ú nda'o na, ta kaá na di'a:

—Kuu viti nì xini ña'a ndato.

Di'a nì kuu tá nì kana Jesús iin taa naní Leví Mateo ña kanoo ra xí'ín ná

²⁷ Tá nì ndi'i nì kuu dión, dá nì keta Jesús ve'e ño'ó kua'an na. Ta kúu nì xini na ío iin taa kí'in ya'i sa'a ñó'o, ta naní rá Leví. Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Nakí, ná ko'ó kanooón xí'ín yu'u.

²⁸ Dá nì ndaku'in ra. Ta kúu nì ñanoo ra ndidaá kúu ña'a ra, dá nì kee ra kua'an ra kanoo ra xí'ín ná. ²⁹ Dá nì kee ra iin víko ve'e ra keká'ano ra Jesús. Ta ku'a'á nda'o taa kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'ín dao ka ñayuu ndéi mesa sásá'an dáó xí'ín Jesús. ³⁰ Kúu nì kasá'a ta dána'a ley xí'ín ta fariseo ká'an kuachi ra xí'ín taa xionoo xí'ín Jesús, ta kaá ra:

—¿Ndiva'a sásá'an ndó, ta xí'i ndó xí'ín taa kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'ín dao ka na kómí kuachi yó'o?

³¹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Na ío va'a kò xinnó'ó ta'on na taa ketatá ñaá. Sava'a na kú'u va kúu na xinnó'ó ñaá. ³² Ta dión ta'ani yu'u, kò véi ta'on yu'u nakanai na ká'an ña kúu

ná ñayuu ndaa. Di'a veí yu'u nakanai ná nákoní ñá kómí ná kuachi, dá ná nandikó iní ná sa'án.

**Dána'a Jesús ñá kúú
ná táto'on iin tonó**

³³ Dá ñi kaa rá xí'ín Jesús:

—Taa xionoo xí'ín Juan, ná dákodo ndúta, né'e ií ndá'o ra, ta ká'an ndá'o ra xí'ín Ndios, ta dión ta'ani kée taa xionoo xí'ín tá fariseo, tído tá xionoo xí'ín ní sásá'an va ra, ta xí'i va ra.

³⁴ Dá ñi kaa ná xí'ín rá:

—¿Á ká'an ndó ñá kuu kendúsa ndo xí'ín ñayuu ñi nataka noo ió vikó tánda'a ñá kane'e ií ná nani ió íí vá tonó xí'ín ná? ³⁵ Tído kasandaá iin kuu, dá naki'in ra tonó kane'e ra ko'on ra. Ndá daá ví, dá kían kánian kane'e ií ñayuu ñoó.

**Dána'a Jesús ñá kó náki'in tá'an ta'on
ñá dána'a ná xí'ín ñá dána'a tá fariseo**

³⁶ Dá ñi dakí'in tá'an tuku Jesús dao ñá'a xí'ín to'on dána'a ná noo rá, ta kaá na:

—Ta kó iin ta'on sa'ándá iin tá'í iin dá'on saá, ta nákoto tá'an naan noo ñi ndata iin da'ón yátá, chí tá ná kee na dión, dá kían dátuu vá ná dá'on saá, ta o náki'in tá'an nóo ta'an vaan xí'ín da'ón yátá ñoó. ³⁷ Ta kó iin ta'on taán vino saá ini ñíí yátá, dá chí tá ná kee na dión, dá dáka'ándí va vino saá ñíí yátá ñoó, ta kúú ndí'i vino ñoó kuita, ta kúú tuú vá ñíí ñoó. ³⁸ Sa'á ñoó va'a cháá ká ná taán yó vino saá ini ñíí sáá, dá kían ni iian ná o túú. ³⁹ Ta ñayuu xí'i vino yatá, kó kóní ká ná ko'o na vino saá, dá chí kaá ná ñá va'a cháá ká sá'an vino yatá —kaá Jesús.

**Di'a kua'an ñá ñi ñána'a Jesús sa'á
kuu nání'i ndée ná Israel**

6 Ta tein iin kuu nání'i ndée ná Israel, chíka'anda Jesús kua'an ná noño'o

noo káa tirió. Kúú ñi kasá'á tá xionoo xí'ín ná tó'on ra yoko tirió. Ta ñi chíni'ini ndá'a raan, dá ñi kana nonián, ta ñi kasá'á rá seí raan kua'an ra. ² Dá ñi kaa dao tá fariseo:

—¿Ndiva'a kée ndó ñá kó kánian keeá tein kuu nání'i ndéea?

³ Dá ñi kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á kó óon ta'on ka'i ndo'o ñá ñi kee David sa na'á tá ndá'í ñi kuiko na xí'ín taa xionoo xí'ín ná? ⁴ Chí kaáan ñá ñi kú'u na ve'e Ndios, ta ñi ki'in na pan, ñá dóko tá duti noo Ndios, ñá kó kánian keí ñayuu oon, chí sava'a tá duti vá kuu keí ñá. Tído ñi seí va David ñá, ta ñi xí'o ta'ani naan ñi seí taa xionoo xí'ín ná.

⁵ Dá ñi kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Kana'á ndó ñá ió ta'ani choon noo ndá'a ná ñi nduu taa ñayuu yó'o ñá dándáki na tein kuu nání'i ndée yo —kaá ná ká'an ná sa'a míí ná.

**Di'a ñi kuu tá ñi nduva'a
Jesús iin taa ñi natíí ndá'a**

⁶ Tein iin ká kuu nání'i ndée ná Israel ñi kú'u Jesús ini ve'e noo náataka ná ñoó ñoó. Dá ñi kasá'á ná dána'a ná. Ta ñoó nákaa iin taa ñi natíí ndá'a xoo kuá'a. ⁷ Ta ndíta tá dána'a ley xí'ín tá fariseo nání rá Jesús, dá ná kande'á á nduva'a na tá kú'u ñoó tein kuu nání'i ndée ná, dá ñi'í rá ndí koo dátaí kuachi ñáá rá noo tá né'e choon. ⁸ Tído sa ná'á vá Jesús ndí kían nákaní ini taa ñoó. Dá ñi kaa ná xí'ín tá ñi natíí ndá'a ñoó:

—Ndakuiin ndichi, ta kakuíin me'í yó'o.

Ta kúú ñi nakuiin ndichi ra, dá ñi sa kuíin rá iin ra. ⁹ Dá ñi kaa Jesús xí'ín dao ká taa ñoó:

—Ná ko'in ndato'in ndo'o iin ñá'a viti. ¿Ndá kían kuu kee yó tein kuu nání'i ndée yo? ¿Á kee yó ñá va'a o á kee yó ñá kini? ¿Á dáka'io iin ñayuu o ka'áni yo ná? Ka'an ndo ná kande'á —kaá ná.

¹⁰ Dá nì kaḡ noo na nì sà nde'é ná noo ndidaá kúú ñayuu ndéi ñoó. Dá nì kaa na xí'ín taa kú'u ñoó:

—Ná dákaḡ ndá'on xaḡn.

Tá nì naḡakáḡ rḡ ndá'a rá, ta kúú nì nduḡa'a vaan. ¹¹ Tído nì xido ndá'o ini taa ndíta nání ñaá ñoó. Ta kúú nì kasá'a rá ndátó'on rá ndí kee ra, dá kendava'a ra xí'ín Jesús.

Di'a nì kee Jesús tá nì kaḡi na uxì uu taa kanoo xí'ín ná

¹² Ta tein kuḡ dáá ñoó, dá nì sa'an Jesús dinì iin yúku nì ka'an na xí'ín Ndios. Ta ní ñoo yaka nì sà káḡ na nì ka'an na xí'ín ná. ¹³ Tá nì tuu noḡ, dá nì kana na ndidaá kúú taa xionoo xí'ín ná. Ta tein roón nì kaḡi na uxì uu taa, dá nì chīnaní ñaá ná apóstol, dá kane'e ra to'on na kanoo ra. ¹⁴ Iin taa yó'o naní Simón. Ta nì chīnaní ñaá ná Pedro, ta iin ka rḡ naní Andrés, tḡ kúú ñani Pedro. Ta iin ka rḡ naní Jacobo, xí'ín rḡ naní Juan, xí'ín rḡ naní Felipe, xí'ín rḡ naní Bartolomé, ¹⁵ xí'ín rḡ naní Mateo, xí'ín rḡ naní Tomás, xí'ín rḡ naní Jacobo, rḡ kúú de'e Alfeo, xí'ín rḡ naní Simón, rḡ kuendá Zelote, ¹⁶ xí'ín rḡ naní Judas, rḡ kúú de'e Jacobo, xí'ín rḡ naní Judas Iscariote, tá'an rḡ nì kasandaá nì naḡi'o Jesús noḡ tḡ xini u'u ñaá.

¹⁷ Dá nì kee Jesús konoo na kua'an na xí'ín taa yó'o. Dá nì xinoḡ na nì sà tuu na iin yódo. Ta ñoó ndéi dao ka tḡ xionoo xí'ín ná, xí'ín kua'á ndá'o ñayuu nì kii ñoo kuálí ñó'o chí kuendá Judea, xí'ín na nì kii ñoo Jerusalén, xí'ín na nì kii yu'ú taño'o noḡ kúú ñoo Tiro xí'ín Sidón, chī nì kasáḡ na kueídó'o na ña dá-na'a Jesús, dá ná nduḡa'a na noḡ kue'e ndó'o na. ¹⁸ Ta nì nduḡa'a ta'ani na ndidaá ñayuu ñó'o espíritu kini. ¹⁹ Ta ndidaá kúú ñayuu ñoó nì ndi'i ini dáko'on ndá'a ná Jesús, chī xí'ín ndéé kómí ná, kándéé ná nduḡa'a na na kú'u. Ta kúú ndidaá vá na kú'u nì nduḡa'a na.

Dána'a Jesús ña ndiká'an ndi kúú ví dao ñayuu, ta nda'í kúú ví dao ka na

²⁰ Dá nì sà nde'é Jesús noḡ ndidaá taa xionoo xí'ín ná, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ndiká'an ndi kúú ví ndo'ó, na kún-da'í xaḡn, dá chī sḡ ñó'o ndó tixi ndá'a Ndios.

²¹ Ta ndiká'an ndi kúú ví ndo'ó, na nda'í kuiko viti, dá chī ndato koni ndo ndinoo ini ndo.

Ta ndiká'an ndi kúú ví ndo'ó, na ndé'i viti, dá chī ndato ná kuakj ndo.

²² Ta ndiká'an ndi kúú ví ndo'ó tá xini u'u ñaá ñayuu, o tá taó xoo na ndo'ó tein na, o tá kána'a na xí'ín ndó, o tá chí-naní kini na ndo sḡ'a ña kúú ndó kuendá yu'u, na nì nduu taa ñayuu yó'o. ²³ Kadij iní ndo tá ndó'o ndó dión, ta nakutí ndó xí'ín ña kádij iní ndo, dá chī ká'ano ndá'o ña'a ni'i ndo noḡ Ndios chí induú, chī k'i'o dión ta'ani sḡ kendava'a na sá'ano ve'e ñayuu ñoó xí'ín profeta tá sḡ na'á.

²⁴ Tído nda'í kúú ví ndo'ó, na kúú na kuiká, chī tandeé iní kómí ndó kúú ña ió ñayuu yó'o va.

²⁵ Ta nda'í kúú ví ndo'ó, na sḡ ndínoo ini viti, dá chī kasandaá iin kuḡ nda'í kuiko ndó.

Ta nda'í kúú ví ndo'ó, na sáki viti, dá chī kasandaá iin kuḡ, dá nda'í kuu ini ndo, ta nda'í kuaki ndó.

²⁶ Ta nda'í kúú ví ndo'ó tá chínaní va'a ñaá ndidaá ñayuu, dá chī k'i'o dión nì sḡ kee na ve'e ñayuu ñoó xí'ín profeta to'on tá sḡ na'á.

Dána'a Jesús ña kánian ku'u ini yo sḡ'a ñayuu xini u'u ñaá

²⁷ Tído ndo'ó, na seídó'o ñaá, ká'in xí'ín ndó ña ku'u ini ndo sḡ'a na naá xí'ín ndó, ta va'a kee ndó xí'ín na xini u'u ñaá. ²⁸ Ta va'a ka'an ndo xí'ín na ká'an ndava'a sa'a ndo. Ta kakaḡ ndo ña manì noḡ Ndios sḡ'a na kéndava'a xí'ín ndó. ²⁹ Ta ndáa na nì kani iin xoo noḡ ndo, dá

kían kị'o ndó iin kạ xoo ná kani na. Ta ndáa nạ nị xịo ndaa kotó ndíxi ndó, konó ndó ná kuio ndaa ta'ani na do'ono ndo. ³⁰Tá ndáa nạ xíkạ iin ñạ'a noo ndo, kị'o ndóan noo ná. Ta ndáa nạ nị xịo ndaa ñạ'a kómí ndó, ná dá'a ni ndakạ ndóan noo ná. ³¹Tátọ'on kị'o kónị ndo kee dao kạ ñayuu xí'ín ndó, kị'o dión ta'ani kee ndó xí'ín ná.

³²Chị tá kú'u ini ndo sava'a sa'á nạ kú'u ini sa'a mií ndó, ¿ndí kịan va'a ná'a ndo sa'á ñạ kée ndó dión? Chị ndạ nạ kómí kuachi kú'u ini nạ sa'á nạ kú'u ini sa'a mií ná. ³³Tá kée ndó ñạ va'a xí'ín sava'a nạ kée ñạ va'a xí'ín mií ndó, ¿ndí kịan va'a ná'a ndo? Chị ndạ nạ kómí kuachi kée ñạ va'a xí'ín nạ kée ñạ va'a xí'ín mií ná. ³⁴Ta tá xí'o tóo ndó ñạ ió noo ndo sava'a noo nạ ná'a ndó nandió né'an noo ndo, ¿ndí kịan va'a ná'a ndo? Chị ndạ nạ kómí kuachi xí'o tóo na ñạ ió noo ná noo dao kạ nạ kómí kuachi, chị ná'a ná ñạ nandió né'e ndi'i naan noo ná. ³⁵Tído koo ini ndo ku'u ini ndo sa'á nạ xini u'u ñạá, ta va'a kee ndó xí'ín ná, ta kị'o tóo ndó ñạ ió noo ndo noo ná, ta ná dá'a ni kandati ndó nani'i ndóan, dá kịan ká'ano nda'o ñạ va'a natiin ndó noo Ndios, ta kasandaá ta'ani ndó kakuu ndó de'e Ndios, nạ ió noo dikó. Dá chị Ndios va'a ini kúú ná xí'ín ñayuu kọ ndivé'e noo, xí'ín ñayuu kını. ³⁶Sa'á ñoó koo ini ndo ku'u ini ndo sa'á ñayuu tátọ'on kị'o kú'u ini Ndios sa'a ná.

Dána'a Jesús ñạ ná dá'a ni dátaj kuachi yó ñayuu

³⁷'Ná dá'a ni keyíko mií ndó sa'á ñayuu, dá kịan ná dá'a ni keyíko Ndios sa'a ndo. Ná dá'a ni dátaj kuachi ndó ñayuu, dá kịan ná dá'a ni taj kuachi ndó noo Ndios. Kị'o ká'ano ini ndo sa'á ñayuu, dá kịan ná kị'o ká'ano ini Ndios sa'a ndo. ³⁸Kị'o ndó ñạ ió noo ndo noo dao kạ ñayuu, dá nakị'o Ndios ñạ'a noo ndo, chị kị'o na kua'á ñạ va'a noo ndo,

dá chị noón kúú nạ kidi ni'inian, dá ke-toon va'an, ta dákútí díní ná kostá ndo nandió né'e naan noo ndo, dá chị tátọ'on kị'o kée ndó chindeé ndó ñayuu, kị'o dión kee Ndios xí'ín ndó.

³⁹Dá nị daki'in tá'an ta'ani Jesús ñạ yó'o xí'ín to'on nị daná'a nạ:

—¿Á kuu katiin ndaa tá'an uu tạ kọ túu noó ko'on rạ iin xían, ká'án ndó? ¿Á kọ ná'a ta'on ndó ñạ ndin nduu va ra kuei ini yái? ⁴⁰Ta ni iin tạ dakuá'a kọ ndáya'i cháá kạ noó tạ dána'a noo rá. Tído ndi ndáa mií vá rạ nị dakuá'a va'a, kasandaá rạ kana'á rá tátọ'on kị'o ná'a tạ dána'a noo rá. ⁴¹¿Ndiva'a ndé'é ndó xe'e ló'o nákaa noo ñani ndo, ta kọ xí'o ndó kuendá ká'ano kạ tịndú'u nákaa noo mií ndó? ⁴²Ta, ¿ndi káa noo ndo ka'an ndo xí'ín ñani ndo: “Ñani, konón ná taóị xe'e nákaa noo on xaan”, kaá ndo, ta kọ ndé'é ta'on ndó ndi kị'o ví káa tịndú'u nákaa noo mií ndó? ¿Kúú ndó ñayuu uu noo! Taó ndó dinnó'ó tịndú'u nákaa noo mií ndó xaan, dá natuu va'a noo ndo, dá kuu taó ndó xe'e nákaa noo ñani ndo.

Dána'a Jesús ñạ tá kómí yó iin nịo va'a, dá kịan kankuei to'on va'a yú'u yọ

⁴³'Ta ni iin tó'ón yító va'a kọ xí'o ku'i kọ vá'a, ta ni iin tó'ón yító kọ vá'a kọ xí'o ku'i va'a. ⁴⁴Dá chị ku'i xí'o iin iin yító ná'a ndá yító kúú rá, chị kọ dákuei ta'on yó tịño'ó noó tạ'íón, ta kọ náki'in ta'on yó uva noo yító íón. ⁴⁵Ta dión ta'ani iin tạ va'a, to'on va'a ño'o ini nịo rá taó rá ká'an rạ. Tído iin tạ kini, to'on kini ño'o ini nịo rá taó rá ká'an rạ. Chị ndi ndáa miíó ñạ'a ño'o ini nịo rá kánkuei yú'u rá ká'an rạ.

Dána'a Jesús sa'á ñạ nị ndo'o uu ve'e

⁴⁶¿Ndiva'a ká'an ndo xí'ín yu'u, mií ní kúú sato'o ndu'u, mií ní kúú sato'o ndu'u, tído kọ kée ndó choon sa'ándái? ⁴⁷Dá chị ndidaá nạ ve'i noó yu'u, ta

seídó'o na ña ka'in xí'ín ná, ta kée na ña, ko'in dákí'in tá'in iin ña'a xí'ín tá-to'on kée na. ⁴⁸ Chì nõón kúú tító'on iin ña ni kava'a iin ve'e. Ni sata konó ra, ta ni chikáa ra sa'án noo tóto. Ta ni xinkuei takuí kua'a yuta ñoo, ta kúú ni ñani rá sa'án, tído ko ta'ón ña'a ní ndó'an, dá chì noo tóto nákaa sa'án. ⁴⁹ Tído ñayuu seídó'o to'on dána'i, ta ko kée na ña, nõón kúú tító'on iin ña ni kava'a iin ve'e noo nõ'õ oon, chì ko ní chikáa ta'on ra sa'án. Sa'á ñoo tá ni ñani takuí yuta ñoo sa'án, kúú ni koon vaan, ta kúú ni naá ndí'i vaan.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús
iin ta kéchóon noo iin ña
dándáki iin ciento soldado**

7 Tá ni ndi'i ni ka'an Jesús to'on yó'o xí'ín ñayuu ndéi seídó'o ñoo, dá ni ndu'u na ñoo Capernaum. ² Ta ñoo ió iin ña dándáki iin ciento soldado, ta kú'u iin ña kéchóon noo rá, ta kú'u nda'o ini ra sa'a rá, tído sa xí'i va ra. ³ Tá ni seídó'o ña dándáki soldado ñoo ña ká'an ñayuu sa'a Jesús, dá ni tanda'á rá dao ta sá'ano ndíta noo ña Israel kua'an ra kuei nda'i ra noo Jesús ña ná kii na ve'e ra nduva'a na ña kéchóon noo rá. ⁴ Dá tá ni sa ña ñoo noo ió Jesús, dá ni seí nda'i ra noo ná ña ná ko'on ña nduva'a na ña kéchóon noo ña dándáki soldado ñoo, ta kaá ra xí'ín ná:

—Miñan kánian kee ní ña manì yó'o xí'ín ña yó'o, ⁵ chì kú'u ndava'o ini ra sa'á na ñoo yo, ta ni kava'a ra ve'e noo nataka yo —kaá ra.

⁶ Dá ni kee Jesús kua'an ña xí'ín rá. Tído tá ni kasandaá yati na noo iin ve'e ña dándáki soldado ñoo, dá ni tanda'á rá dao ña né'e tá'an va'a xí'ín rá kua'an ra noo ve'i Jesús. Dá ni kaa ña ñoo xí'ín Jesús ña ni ka'an ña dándáki soldado ñoo:

—O sa dándi'i ka ini ní mií ní sa'a yú'u, tatá, chì ko ñá'a ta'on kúú yu'u ña ku'u

ní ve'i. ⁷ Ta sa'á ña ko ta'ón ña'a kúú, sa'á ñoo ko ní sa mií noo ní. Tído xí'ín to'on ka'an oon va ní, ta kúú nduva'a va ña kéchóon noo. ⁸ Chì kúú ta'ani iin ña nákaa tixi ndá'a iin ña né'e choon. Ta ñoo ta'ani soldado tixi ndá'a yu'u. Sa'á ñoo tá ká'in xí'ín iin ra: “Kua'án”, ta kúú kua'an va ra. Tá ká'in xí'ín iin ka ra: “Nakí”, ta kúú ve'i va ra. Ta tá ká'in xí'ín ña kéchóon noo: “Kee ña yó'o”, ta kúú kée va raan —kaá ra.

⁹ Tá ni seídó'o Jesús to'on yó'o, kúú ni naá iní na sa'á ña ni ka'an ra dión. Dá ni nandió ko na ni sa nde'é ná noo ñayuu takuei ña ve'i ñoo, dá ni kaa na:

—Miñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ni iin ña Israel ko kándéé iní na yu'u tá-to'on ki'o kándéé iní ñaá ta yó'o —kaá na.

¹⁰ Tá ni nandió kuei ña ni sa'an choon yó'o ni ndusáa ra ve'e, kúú ni xini ra ña sa ni nduva'a ña kéchóon ni sa kú'u ñoo.

**Di'a ni kuu tá ni ñanátaki Jesús de'e
iin ñá'a kuáan ió ñoo naní Naín**

¹¹ Tá ni ndi'i ñoo, dá ni kee Jesús kua'an ña iin ñoo ká'ano naní Naín xí'ín ña xionoo xí'ín ná, ta kúú kuá'a ndava'o ñayuu kua'an ta'ani xí'ín ná. ¹² Tá ni kasandaá yati na noo kúú yé'é ñoo ñoo, kúú ñoo kánkuei ñayuu kua'an ña dánduxi na iin ndi'i. Ta iin tó'ón dáá vá kúú xí noo naná xi. Ta ñá'a kuáan va kián. Ta kuá'a ndava'o ña ñoo ñoo kua'an xí'án. ¹³ Tá ni xini ñaá sato'o yo Jesús, kúú ni ku'u nda'o ini na sa'a ñá'a ñoo. Dá ni kaa na xí'án:

—O sa kuákón.

¹⁴ Dá ni natuu yati na. Dá ni tiin na sato noo nákaa ndi'i ñoo. Kúú ni sa tuu ña yí'i ña kua'an ñoo. Dá ni kaa na xí'ín ta ni xí'i ñoo:

—Yíí ló'o, ká'an yu'u xí'ón, ndakoo.

¹⁵ Ta kúú ni ndakoo tayíi ni xí'i ñoo. Kúú ni kasá'a vá xí ká'an xi. Dá ni nakí'o ñaá ná noo naná xi. ¹⁶ Ta ndidaá kúú vá

ñayuu ñoo ni yu'ú. Ta kúu ni kasá'á ná kéká'ano na Ndios, ta kaá na:

—Iin profeta ká'ano nda'o ni kasáa noo ndéi yó viti.

Ta dao ka na kaá ña ni kasáa Ndios chindee ná na ñoo na.

¹⁷ Ta kúu ni naka'ani to'on sa'a Jesús iin ní kúu kuendá Judea, xí'ín ndidaá ñoo ñó'o yati ñoo.

Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'a Juan, na dákodo ndúta ñayuu

¹⁸ Dá ni kastō'on ta kúu kuendá Juan xí'ín ná sa'a ndidaá ña kée Jesús. Dá ni kana Juan uú ña xionoo xí'ín ná, ¹⁹ dá ni tanda'á ñaá ná kua'an ra noo nákaa Jesús, dá ndato'ón ñaá rá, á mií ná kúu na ni kaa Ndios tanda'á ná kasaa dákaki ñaá, o á kandati yó kasaa iin ka na.

²⁰ Dá tá ni saa ña noo nákaa Jesús, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Juan, na dákodo ndúta ñayuu, noón kúu na ni tanda'á ndu'u vei ndu ndato'ón ndú mií ní. ¿Á mií ní kúu na ni kaa Ndios tanda'á ná kasaa dákaki ñaá, o á kandati ndu kasaa iin ka na? —kaá ra.

²¹ Ta mií hora daá ñoo ni nduva'a Jesús kua'á nda'o na kúu, xí'ín na ndó'o kua'á noo kue'e, xí'ín na ñó'o espíritu kini. Ta kua'á nda'o na ko túu noo ni natuu noo. ²² Dá ni kaa na xí'ín ña noo:

—Kua'án nó'o ndo kastō'on ndó xí'ín Juan sa'a ndidaá ña ni xini ndo, xí'ín sa'a ndidaá ña ni seídó'o ndó kuú viti, ta ka'on xí'ín ná ña ni natuu noo na ko túu noo, ta sa xíka va na ni natí sa'a, ta sa ni nduví va na ndó'o kue'e té'i, ta sa ni natai va do'o na ko tái do'o, ta ni nataki na ni xi'i, ta noo ñayuu kúnda'í ni kastō'in to'on va'a Ndios. ²³ Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu ko nákani kuáchí ini xini na yu'u —kaá na.

²⁴ Tá ni ndi'i ni nandió kuéi ña ni tanda'á Juan ñoo kua'an nó'o rá, dá ni kasá'á Jesús ká'an na xí'ín ñayuu ñoo sa'a Juan, ta kaá na:

—¿Ndá yoo ni sa'an ndo'ó ni sa nde'é ndó noo kúu noño'ó ichí ñoo? ¿Á iin ña ko iin toon, tá'an ra xíko táto'on xíko iin ndo kée tachi ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó? ²⁵ Koó, sa'á ñoo, ¿ndá yoo ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin ña ndíxi dá'on táyí ndáa? Koó, chí ná'á va mií ndó ña ñayuu ndíxi dá'on táyí ndáa, noón kúu na ndéi ve'e rey. ²⁶ Sa'á ñoo, ¿ndá yoo ni sa'an ndo ni sa nde'é ndó, tá dáá? ¿Á iin profeta? Jaan, mi'an ndaa kuiti kaá yu'u ña ñaá kúu ná, ta ndáya'i cháá ka na o duú iin profeta. ²⁷ Ta sa'a mií ná ká'an tuti ij Ndios di'a:

Ná ko'in tanda'í iin ña kuió noo ko'on noo yo'ó kastō'on ra to'on yu'u xí'ín ñayuu,

dá ná kande nduu na kueídó'o na ña kían ko'on ka'on xí'ín ná, kaáan.

²⁸ Sa'á ñoo ká'in xí'ín ndó ña Juan, na dákodo ndúta ñayuu, noón kúu na ndáya'i cháá ka noo ndidaá ka ña ni ká'í ña'á. Tído ña nóo cháá ka nákaa tixi ndá'a Ndios, noón di'a kúu na ndáya'i cháá ka o duú Juan —kaá na.

²⁹ Tá ni seídó'o ndidaá ña noo yo xí'ín nda ña kí'in ya'i sa'a ñó'o ña ni ka'an na, dá ni nakoni na ña kée Ndios ña ndaa xí'ín ná. Sa'á ñoo ni sodo ndúta ná ni kee Juan. ³⁰ Tído ta fariseo xí'ín ta dána'a ley ni ku'ichí ini ra ni xini ra ña va'a kóni Ndios kee na xí'ín rá, sa'á ñoo ko ní xi'o ra mií rá dákodo ndúta ñaá Juan.

³¹ Dá ni kaa ta'ani sato'o yo Jesús:

—¿Ndí kían tiin yu'u, dá ka'in xí'ín ndó táto'on kée ñayuu ndéi tiempo viti, ta ndá yoo kée táto'on kée na? ³² Ña ndéi tiempo viti kée táto'on kée takuáchí tá ndéi xi sádikí xi noo yá'i, ta káyu'ú tá'an xi: “Ni tuu ndu flauta, tído ko ní sársá'á ta'on ndo'ó. Ta ni xita ndu yaa nda'í kua'an, tído ko ní ndei'i ta'on ndó.” ³³ Ta kí'o dión ta'ani kée ndo'ó, chí tá ni kasáa Juan, na dákodo ndúta ñayuu, ko ní seí ta'on na pan, ta ko ní xi'i na vino, tído kaá ndo ña nákaa espíritu kini ini na.

³⁴ Ta viti ni kasáa na ni nduu taa ñayuu yó'o, ta sásá'an va na, ta xí'i na vino, tído kaá ndo ña kúu ná iin taa nde'e, iin ta xí'i. Ta kaá ta'ani ndó ña kúu ná iin taa né'e tá'an va'a xí'in taa kí'in ya'i sa'a ñó'o, xí'in ñayuu kíni. ³⁵ Tído na kúu na ndichí, noón kúu ná'a ña kómí ndisa na ña ndichí.

Di'a ni kuu tá ni sa'an Jesús ve'e iin ta fariseo naní Simón

³⁶ Iin ta fariseo ni seí nda'í noo Jesús ña ná ko'on na xí'in rá ve'e ra kasá'an na. Dá tá ni ku'u Jesús ve'e ra, dá ni sa koo na xí'in rá mesa. ³⁷ Dá tá ni kandaá ini iin ñá'a kómí kuachi ió ñoo ñoo ña ió Jesús ve'e ta fariseo ñoo sásá'an na, kúu ni kasáaan, ta né'an iin tindo'o ló'o noo ñó'o kirá támi sá'an. ³⁸ Kúu ni sa ku'ín xítán chí sata dí'a na, chí xoo noo ndéi sa'a ná. Dá ni kasá'a ndé'i'í ña, dá ni dakúchián sa'a ná xí'in ndirá nooan. Ta xí'in idí dinian ni danáyaan ña. Dá ni chitóan ña, dá ni chí'an kirá támi sá'an ñoo iin ní kúu sa'a ná.

³⁹ Tá ni xini ta fariseo, tá'an ra ni kana Jesús ve'e ra, ña ni kee ñá'a ñoo díon, dá ni kasá'a rá nákaní ini ra: "Tá mifan ndaa ndisa profeta kúu taa yó'o, dá kían kandaá va ini ra ndá ñá'a kúu ña ké'é sa'a rá, chí iin ñá'a kómí kuachi va kían", ká'an rá nákaní ini ra. ⁴⁰ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Simón, kóni ka'in xí'on sa'a iin ña'a.

Dá ni kaa Simón:

—Ka'an ní xí'in, maestro.

⁴¹ Dá ni kaa na:

—Ni sa io iin taa sa dasá too dí'on. Ta uu taa sa táj noo rá. Iin ra sa táj o'on ciento dí'on plata, ta iin ka ra sa táj uu diko uxí. ⁴² Ta ko ní'i ta'on ndin nduú ra dí'on dánaa rá ña táj ra. Ta kúu ni xí'o ká'ano va ini ta kúu sato'o dí'on ñoo sa'a ndin nduú taa ñoo. Ta viti, ka'an yo'ó ná

kandé'a, ¿ndí kaa taa ñoo kú'u cháá ka ini sa'a ta kúu sato'o dí'on ñoo?

⁴³ Dá ni kaa Simón:

—Taó kuendá yu'u ña taa ni sa táj kua'a cháá ka dí'on ñoo kúu ra kú'u cháá ka ini sa'a ta kúu sato'o dí'on ñoo.

Dá ni kaa Jesús:

—Ndaa nda'o ni ka'on.

⁴⁴ Dá ni nandió koo na ni sa nde'e ná noo ñá'a ñoo, dá ni kaa na xí'in Simón:

—¿Á ni xinon táto'on ni kee ñá'a yó'o xí'in yu'u? Tá ni ku'u yu'u ve'on, ko ní xí'o ta'on yo'ó takuí ndoo sa'í. Tído ñá'a yó'o ni dakúchián sa'í xí'in ndirá nooan. Ta xí'in idí dinian ni danáyaan ña. ⁴⁵ Ta ni noo ko ní chító ta'on yo'ó, tído ñá'a yó'o, nda rá ni kasáai ni ku'i ve'on, ko sá tuuán chitóan sa'í. ⁴⁶ Ta ni diní ko ní chíkodó ta'on yo'ó sití, tído ñá'a yó'o ni chí'an ndutá támi sá'an sa'a yu'u. ⁴⁷ Sa'a ñoo ká'in xí'on, va'ará ku'a nda'o kuachi kée ñá'a yó'o, tído sa ni ndoo vaan, sa'a ñoo kóni ndava'a vaan yu'u. Tído ñayuu ká'an ña cháá vá kúu kuachi na ni ndoo, noón kúu na cháá vá kóni na yu'u.

⁴⁸ Dá ni kaa na xí'in ñá'a ñoo:

—Sa ni ndoo va kuachón noo Ndios.

⁴⁹ Ta ndidaá taa ndéi xí'in ná mesa ñoo ni kasá'a ndáto'on tá'an ra:

—¿Nda yoo kúu taa kaa, xiní ra, ña dándóo ra kuachi ñayuu noo Ndios?

⁵⁰ Dá ni kaa Jesús xí'in ñá'a ñoo:

—Sa'a ña kándéé inon yu'u, sa'a ñoo ni kakón noo kuachón. Kua'an nó'on viti xí'an ió va'a inon.

Dá ni keeán kua'an nó'an.

Yó'o ká'an sa'a na ñá'a ni chindeé Jesús

8 Tá ni ndi'i, dá ni sa'an Jesús ni xionoo na ndidaá ñoo ná'ano xí'in ñoo kuálí, ta ni daná'a na to'on va'a ña ká'an sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios. Ta ni xionoo na xí'in ndin uxí uu taa ni kaxi mií ná ñoo. ² Ta ni xionoo

ta'ani dao na ñá'a xí'ín ná, tá'an na ni ndu'va'a na, chi dao na ni sa ño'o espíritu kini, ta dao ka na ni sa kú'u. Ta tein na ñá'a yó'o nákaa María Magdalena, tá'an ná sa ño'o usa espíritu kini ni taó Jesús. ³Ta nákaa ta'ani ñá'a naní Juana, ñá kúu ñadi'í ña naní Chuza, tá'an ra ndaá ve'e rey Herodes, xí'ín ñá'a naní Susana, xí'ín ku'á'a ka na ñá'a sa chindeé ñáá xí'ín ña ió noo ná.

Di'a kua'an ña ni nakani Jesús sa'a iin ña xíti tata

⁴Kúu ku'á'a nda'o ñayuu ni kii iin rá iin ñoo ni ñataka noo nákaa Jesús. Dá ni kasa'á ná dáki'ín tá'an na dao ña'a xí'ín to'on dána'a na, ta kaá na:

⁵—Iin ña xíti ni kee ra kua'an ra kuti ra tata noño'o rá. Ta sa'á ña ni koon ni'ini ra tata ñoo, sa'á ñoo dao ña ni kuei yu'ú ichi. Ta ni sein ni'ini naan. Kúu ni kasa'á laa, ta kúu ni seí vá rían. ⁶Ta dao ka tata ñoo ni kuei tein yuu, ta ni xitaan. Tído ni ichian, dá chi ko ta'ón ko'oyo sa'án. ⁷Ta dao ka tata ñoo ni kuei tein ta'íón. Ta ni sa'ano dáó ñá xí'ín ta'íón ñoo, sa'á ñoo ni kuyata váan ni kee rá. ⁸Ta kúu dao ka tata ñoo ni kuei noo kúu ño'ó va'a. Kúu ni sa'ano va'a vaan. Ta kúu ku'á'a ndava'o noni ni xi'oan, dá chi iin ciento noni ni xi'o iin iin tata ñoo —kaá Jesús.

Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, ta kúu ni'í nda'o ni ka'an na:

—iNdi ndáa ndo'ó ió do'o, ta kúu kuedó'o va'a ndó!

⁹Dá ví ni ndato'ón ñáá ña xíonoo xí'ín ná:

—¿Ndi dándáki to'on ni dakí'ín tá'an ní ni ka'an ní xí'ín ndu'u?

¹⁰Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Noo ndo'ó ni xi'o Ndios ña kandaa ini ndo ña ná'á mií ná sa'a ndi kée na dándáki na. Tído dáki'ín tá'an yu'u dao ña'a xí'ín to'on dána'i noo dao ka ñayuu, dá kían, va'ará ndidaá ka vían

ndé'é ná, tído o kándaá ta'on ini na ndi kóni kaaan, ta va'ará ndidaá ka vían ná kuedó'o na, tído o kátóni ta'on ini na.

Nákani Jesús ndi kóni kaa ña ni ña'á ña sa'á ña xíti tata

¹¹'Di'a dándáki to'on ni dakí'ín tá'ín ni ka'ín xí'ín ndó. Kana'á ndó ña tata ñoo kúu to'on Ndios. ¹²Ta yu'ú ichi noo ni kuei dao tata ñoo, ñoo kúu ñayuu seídó'o to'on Ndios, tído kasa'á ña u'u, ta kúu díta váan to'on Ndios ña nákaa níó ná, dá ná o kándisa naan, ta o ní'í ná ña káki na. ¹³Ta tein yuu noo ni kuei dao ka tata ñoo, ñoo kúu ñayuu seídó'o to'on Ndios, ta nátiin naan xí'an kadii iní na. Tído ko ta'ón yo'an ini níó ná, sa'á ñoo tóó vá kándisa naan. Chi tá kasa'á ndó'o na tandó'ó, kúu kéxoo na noo ña kándisa na. ¹⁴Ta tein ta'íón noo ni kuei dao ka tata ñoo, ñoo kúu ñayuu seídó'o to'on Ndios. Tído kasa'á ndí'i cháá ka ini na sa'á ña ió noo ná, ta kátoó na koo ku'á'a ná, ta ndí'i ini na sa'á ña'a luu ió ñayuu yó'o. Sa'á ñoo ko sísa na xí'ín to'on Ndios. ¹⁵Tído noño'o va'a noo ni kuei dao ka tata ñoo, ñoo kúu ñayuu seídó'o to'on Ndios xí'ín ndino'o ini na, ta ndíta ndaa ña xí'án. Ta ko sá tuu na kée na ña kóni Ndios.

Miñan kánian na'a yo mií yó ña kúu yó kuendá Jesús, ta kuedó'o va'a yó ña dána'a na noo yo

¹⁶'Ko in ta'on chíno'o iin íti, ta chikani ndei na iin kidi nooan, ta ni ko chikani de'é naan tixi xito. Di'a noo dikó chínoo naan, dá ná katoon noo ndidaá na koku'u ini ve'e. ¹⁷Chi ndidaá ña'a dá'i noo ndo viti, daí ña natuuan. Ta ndidaá vá ña'a ño'ó de'é viti, daí ña natuuan, dá ná katoon nooan. ¹⁸Ta kuedó'o va'a ndó ña ká'ín xí'ín ndó, chi ndidaá na natiin to'on ká'ín, noon kúu na ni'í ña kandaa cháá ka ini na. Tído ndidaá na ko xí'ín

natiin to'on ká'ín, noón kúu nā kexoo ña ká'án ná ná'á ná —kaá nā.

**Di'a nī kuu tá nī kasáa nā
ve'e Jesús nándukú ñáá ná**

¹⁹ Dá nī kasáa naná Jesús xí'ín ñani nā nándukú ñáá ná. Tído kō ní kúu ta'on natuu yati na noo ió nā, chī kuá'á nda'o ñayuu nī nataka ñoo. ²⁰ Dá nī kastō'on iin ñayuu nákaa tein ñayuu kuá'a ñoo xí'ín Jesús:

—Naná ní xí'ín ñani ní ndíta na sata vé'e, ta kóni nā ka'an nā xí'ín ní.

²¹ Dá nī kaa Jesús xí'ín ñayuu kuá'a ñoo:

—Ndi ndáa ñayuu seídó'o to'on Ndios, ta kée na choon sa'ándáan, noón vá kúu nanáí xí'ín ñani.

**Di'a nī kuu tá nī sa'anda Jesús
choon noo tachī xí'ín taño'o**

²² Iin kuū, dá nī kaa Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná ini iin barco. Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Ná ko'o chika'anda yo iin ká xoo yu'ú taño'o.

Dá nī kee na kua'an nā. ²³ Ta tein yá'a na kua'an nā noo taño'o ñoo, kúu nī kidī va Jesús. Kúu iin ndakána va nī kasá'á kána tachī déen noo taño'o. Sa'á ñoo nī kasá'á kokee takuif ini barco. Ta jo nda'o ió ña keta ka'ani ra ini takuif ñoo. ²⁴ Dá nī natuu yati ta xionoo xí'ín Jesús noo kándu'u ná. Dá nī dandóto ñáá rá, ta kaá ra xí'ín ná:

—¡Maestro! ¡Maestro! ¡Ió ña kuu yo!

Dá nī ndoto Jesús. Dá nī sa'anda nā choon noo tachī xí'ín taño'o ñoo. Kúu nī sá tuu va tachī ñoo xí'ín ña ndakuei noo taño'o, ta kúu nī nakáa tádi vá rá. ²⁵ Tá nī ndi'i, dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a kō kándée iní ndo yu'u?

Kúu nī yu'ú nda'o ta xionoo xí'ín ná ñoo, ta nī naá iní ra. Dá nī kasá'á ndátó'on tá'an mí rá:

—¿Ndá yoo ví kúu nā yó'o, chī nda tachī xí'ín taño'o seídó'o choon sa'ándá nā?

**Di'a nī kuu tá nī taó Jesús espíritu
kini nī sa ño'o ini iin taa**

²⁶ Dá nī saa nā iin ká xoo taño'o noo kúu kuendá Gadara, ña xírndaa tá'an xí'ín kuendá Galilea. ²⁷ Dá tá nī noo Jesús barco ñoo, dá nī kasáa iin ta ñoo ñoo, ta sá na'á nda'o ñó'o espíritu kini ini ra, ta kō ndíxi ta'on ra dá'on, ta ni ve'e kō ió ra, chī ini káo noo ñó'o ndi va ió ra. ²⁸ Tá nī xini ra Jesús, kúu nī'i nda'o nī kayu'ú rá. Dá nī sá kuifin xití rá noo ná, dá nī kasá'á nī'i nda'o ká'an ra xí'ín ná:

—¿Ndá kjan ndó'o ní xí'ín yu'u, Jesús, mí ní nā kúu de'e Ndios ndáya'i? Seí nda'áví noo ní ña ná dá'a ni dándó'o naní ní níofí.

²⁹ Dión nī kaaan, dá chī sá sa'anda va Jesús choon noón ña ná kankuei ña ini ta ñoo ko'an. Sā na'á nda'o ñó'an dándákian ta ñoo. Chī va'arā sá so'oni ñayuu ndá'a rá xí'ín sa'a rá xí'ín cadena xí'ín kaa viti, tído vaá óon va sa'ándá ra cadena ñoo. Ta sá kendúsa espíritu kini ñoo xí'ín rá kandaka ñaán kua'an noo kúu ñó'o íchí. ³⁰ Dá nī ndato'on ña Jesús:

—¿Ndi nanón?

Dá nī kaa espíritu kini ñoo:

—Legión naní.

Dión nī kaaan chī kuá'á nda'o espíritu kini ñó'o ini ta ñoo. ³¹ Dá nī seí nda'í ña noo Jesús ña ná dá'a ni tanda'á ñáá ná ko'an nda maá noo fin naá. ³² Ta kuá'á nda'o kochí ñó'o sásá'an ndika yúku ñoo. Dá nī seí nda'í espíritu kini ñoo noo Jesús ña ná konó ná ko'an ndu'an ini ri. Dá nī sonó ná noón. ³³ Ta kúu nī kankuei espíritu kini ñoo ini ta ñoo. Dá nī sa'an nī ndu'an ini kochí ñoo. Dá nī taxí tá'an ndi ndi'i rí kua'an ri yu'ú da'o.

Dá n̄i k̄uei ndava'a rí ini taño'o ñoo. Ta kúu n̄i k̄andaa r̄i, dá n̄i xi'í r̄i.

³⁴ Dá tá n̄i xini ta ndáka kochí ñoo ña dión n̄i ndo'o rí, dá n̄i taxí tá'an ra kua'an r̄a kast̄on ra xí'ín n̄a ndéi ñoo r̄a xí'ín n̄a ndéi yúku sa'á ña n̄i kuu dión. ³⁵ Dá n̄i k̄ankuei ñayuu ñoo kua'an n̄a kande'é ná ña n̄i kuu. Tá n̄i saa n̄a noo iin Jesús, kúu n̄i xini n̄a ió t̄a n̄i sa ño'o esp̄ritu kini ñoo noo sá'a ná. Ta kúu sa ndíxi va ra dá'on ió r̄a. Ta sa iin t̄a ió va'a vá kúu rá. Kúu n̄i yu'ú nda'o ñayuu ñoo. ³⁶ Ta ñayuu n̄i xini ña n̄i kuu dión kúu n̄a n̄i nakani xí'ín dao ka ñayuu ndi n̄i kuu n̄i nduva'a t̄a sa ño'o esp̄ritu kini ñoo. ³⁷ Dá n̄i kasá'a ndidaa ñayuu ndéi chí kuendá Gadara ñoo seí nda'í n̄a noo Jesús ña ná ko'on n̄a iin ka xí'ín, dá chi yu'ú n̄a sa'á ña n̄i kuu dión. Dá n̄i kaa Jesús ini barco ko'on n̄a. ³⁸ Tído n̄i seí nda'í t̄a n̄i sa ño'o esp̄ritu kini ñoo noo ná ña ná konó ná ko'on r̄a xí'ín ná. Tído n̄i sa'anda Jesús choon noo rá ña ná no'o r̄a, ta kaá n̄a xí'ín rá:

³⁹ —Nandió koo kua'an nó'on ve'ón, ta nakanón xí'ín n̄a ñooon sa'a ndidaa ña'a ndato n̄i kee Ndios xí'ón.

Dá n̄i ki'in ra kua'an nó'o rá. Ta n̄i kasá'a rá nákaní ra xí'ín ndidaa n̄a ñoo r̄a sa'a ndidaa ña'a ndato n̄i kee Jesús xí'ín rá.

**Di'a n̄i ndo'o de'e di'í t̄a naní
Jairo xí'ín ña n̄i ndo'o iin
ñá'a ndó'o kue'e tái ni**

⁴⁰ Dá n̄i nandió koo tuku Jesús n̄i ndisaa n̄a iin ka xoo taño'o ñoo. Dá n̄i n̄atiin va'a ñaá kua'a nda'o ñayuu xí'an kádii ini n̄a, chi sa ndéi ndidaa vá ná ndáti ñaá ná. ⁴¹ Dá n̄i kasáa iin t̄a naní Jairo, tá'an r̄a dándáki ve'e noo náta n̄a Israel ndéi ñoo ñoo. Dá n̄i sa ku'ín xití rá noo Jesús. Dá n̄i seí nda'í r̄a noo ná ña ná ko'on n̄a ve'e ra, ⁴² chi n̄i kaa r̄a ña ió iin tó'on de'e di'í r̄a, ta ió xi ux̄i uu kua, ta sa xí'í va xi. Dá n̄i kee Jesús kua'an

n̄a xí'ín rá, ta dándúti ñaá ñayuu kuá'a kua'an xí'ín ná ñoo. ⁴³ Ta tein ñayuu ñoo nákaa ta'ani iin ñá'a ndó'o kue'e tái ni, ta sa n̄i xino ux̄i uu kua ndó'an dión. Ta sa n̄i dandí'i vaan di'ón né'e va'an n̄i chiya'avián t̄a kétátá ñaá. Tído ni iin tó'on ta'on ra ko ní kandeé nduva'an. ⁴⁴ Dá n̄i natuu yatían sata Jesús. Dá n̄i k̄ako'on ndá'an yu'ú dá'on ná. Ta kúu vití'ón di'a n̄i natuu ni ñoo.

⁴⁵ Dá n̄i kaa Jesús:

—¿Ndá yoo n̄i k̄ako'on ndá'a dá'amaí? Tído ni iin tó'on ñayuu ñoo ko ní ka'an. Dá n̄i kaa Pedro xí'ín ná:

—Maestro, ñayuu kuá'a yó'o kúu n̄a dándúti ñaá. Sa'á ñoo, ¿ndiva'a ndát'o'on ní ndá yoo n̄i k̄ako'on ñaá?

⁴⁶ Dá n̄i kaa Jesús:

—Koo, chi n̄i dakó'on ndá'a iin ñayuu dá'amaí, chi n̄i k̄andaa ini ña n̄i nduva'a iin ñayuu n̄i kee ndeéi —kaá n̄a.

⁴⁷ Tá n̄i k̄andaa ini ñá'a ñoo ña o kúu ta'on chide'áan ña n̄i keeán, kúu n̄i kasáaan noo Jesús, ta ndéi ñinoán. Dá n̄i sa ku'ín xití'án noo ná. Ta noo ndidaa ñayuu ñoo n̄i nakanián ndiva'a n̄i k̄ako'on ndá'an dá'on Jesús, ta n̄i nakani ta'anián ña vití'ón kuií vá n̄i nduva'an tá n̄i keeán dión. ⁴⁸ Dá n̄i kaa Jesús xí'an:

—De'e di'í, n̄i nduva'ón sa'á ña kándéé ino'on yu'u. Ta viti, kua'an nó'on ve'ón xí'an ió va'a ino'on.

⁴⁹ Ta kúu ká'an ij vá Jesús iin na xí'an, kúu n̄i kasáa iin t̄a n̄i kii ve'e Jairo, t̄a dándáki ve'e noo náta n̄a Israel ñoo, dá n̄i kaa r̄a xí'ín rá:

—Sa n̄i xi'í va de'e di'í ní. Ná dá'a ka ni dáta'an ní maestro xaan.

⁵⁰ Tá n̄i seídó'o Jesús ña n̄i ka'an r̄a dión, dá n̄i kaa n̄a xí'ín Jairo:

—O sa yu'óon. Sava'a yu'u kandeé ino'on, ta kúu nduva'a xi.

⁵¹ Dá tá n̄i saa n̄a n̄i ku'u na ve'e ra, ta ko ní sónó ná ña ku'u dao ka ñayuu xí'ín ná, sava'a Pedro xí'ín Jacobo, xí'ín Juan xí'ín tatá tadi'í ñoo, xí'ín naná va

xi. ⁵²Ta ndidaá ñayuu ndéi ñoo ndé'í ña ndéi na, ta nda'í káyu'tú ná sa'a tadi'í ñóó. Dá ñi kaa Jesús xí'ín ná:

—O sa kuáki ndó, chí kò ní xí'í ta'on xi, kídí va xi.

⁵³Ta kúu ndidaá ñayuu ñoo ñi saki ndaa va na Jesús sa'á ña ñi ka'an na dión, chí ná'á vá ná ña sa ñi xí'í va xi. ⁵⁴Dá ñi tiin Jesús ndá'a xí, dá ñi kaa na xí'ín xí:

—Di'í ló'o, ndakoo.

⁵⁵Ta kúu ñi natakí va xi. Ta kúu viti'ón vá ñi ndakoo xi. Dá ñi sa'anda Jesús choon noo na ve'e xi ña ná k'i'o na ña'a kasá'an xi. ⁵⁶Ta tata xí xí'ín naná xí ñi naá nda'o ini na. Tído ñi sa'anda Jesús choon noo ná ña ná o sa nákani na xí'ín ni iin tó'ón ñayuu sa'á ña ñi kee na.

Yó'o ñi sa'anda Jesús choon noo taa xionoo xí'ín ná ña ná ko'on ra dána'a ra sa'á to'on va'a Ndios

9 Dá ñi ndítútí Jesús ndin uxí uu taa xionoo xí'ín ná. Dá ñi xí'o na choon noo rá ña kandeé rá taó rá ndidaá espíritu kini ñó'o ini ñayuu, ta kandeé rá nduva'a ra ñayuu ndó'o iin rá iin kue'e. ²Dá ñi tanda'á ñaá ná kua'an ra dána'a ra sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tíxi ndá'a Ndios, ta nduva'a ra na kú'u, ³ta kaá na xí'ín rá:

—Ni iin ña'a o sa kóo ini ndo kane'e ndó ko'on ndo íchi, o sa kane'e ndó yíto katu ndó ko'on ndo, ni léka ndo, ni pan, ni dí'ón, ta o sa kane'e ndó iin ka kotó nadaon ndó. ⁴Ta ndi ndáa mií vá ve'e ñi saá ndo ñi ku'u ndó, sava'a ñoo ní kandeí ndó nda ná kasandaá ku kankuei ndó ko'on ndo iin ka ñoo. ⁵Ta ndi ndáa mií vá ñoo noo kò ní xíin na natiin va'a na ndo'ó, ta kúu kankuei ndó ñoo ñoo, ta kidi ni'ini ndó ñoyaká iin sa'a ndo, ta ñoo kían ná'a ña kò náta'an ini Ndios xini na ña ñoo ñoo —kaá Jesús.

⁶Dá ñi kankuei taa ñoo kua'an ra ndidaá ñoo dána'a ra to'on va'a sa'a Jesús,

ta sa nduva'a ra na kú'u ndéi iin iin xían noo xionoo ra.

Naá iní rey Herodes kée ña ndato kée Jesús

⁷Tá ñi ni'í tó'on rey Herodes sa'a ndidaá ña kée Jesús, ta kúu kò ná'á rá ndi kían nakani ini ra. Chí dao ñayuu ñoo kaá ña ñi natakí Juan, ta noón kúu Jesús.

⁸Ta dao ka na kaá ña kúu ná profeta Elías, ta ñi ndixóo tuku na. Ta dao ka na kaá ña kúu ná iin ka profeta ñi sa io sa na'á, ta ñi natakí na viti. ⁹Dá ñi kaa Herodes:

—Mií yu'u ñi sa'anda choon, dá ñi sa'anda ra dikò Juan. Tído, ¿ndá yoo ví kúu taa, tá'an ra seídó'i kée ña'a ndato ñoo, tá dáá?

Sa'á ñoo ndí'i ini ra koni ra Jesús.

Di'a ñi kuu tá ñi xí'o Jesús ña'a ñi sasá'an o'on mil taa

¹⁰Tá ñi ndisáa taa xionoo xí'ín Jesús ñi sa'an ra noo choon ñi sa'anda na noo rá, dá ñi nakani ra xí'ín ná sa'á ña ñi kee ra. Dá ñi nakuaka xoo ñaá Jesús, dá ndáka ñaá ná kua'an na iin xían noo ko'o ñayuu ndéi yati ñoo naní Betsaida. ¹¹Tído tá ñi kandaá ini ñayuu ñoo ndeí chí kua'an na, dá ñi kee na tákuei ñaá ná kua'an na. Ta kúu ñi natiin va'a ñaá Jesús. Dá ñi daná'a na noo ná sa'a ndi kee Ndios dándáki na ñayuu na. Ta ñi nduva'a na na kú'u. ¹²Tá ñi ini kuu dáá ñoo, dá ñi natuu yati ñaá ndin uxí uu taa xionoo xí'ín ná. Dá ñi kaa ra xí'ín ná:

—Ka'anda ní choon noo ñayuu kuá'a yó'o ña ná ko'on na ñoo kuálí túu ñó'o káa, o ko'on na ve'e ndíta yúku káa, dá ná ndukú ná ña'a kasá'an na, ta ná ni'í ná noo kudí na, chí kò ta'ón ña'a kef ná yó'o.

¹³Dá ñi kaa Jesús xí'ín rá:

—Kí'o ni mií ndó ña'a ná kasá'an ná.

Dá ñi kaa ra:

—Kọ ƿá'ón kuá'á ñá'a né'e ndu, sa-va'a o'on va pan xí'ín uú t̄iyaká va. Ta, ¿ndi kee ndu ko'on ndu kuiin ndu ñá'a kasá'an ñayuu kuá'a yó'o? —kaá ra.

¹⁴ Ta kúú rá táto'on k̄i'o o'on mił ƿaa. Dá ni kaa Jesús xí'ín ƿaa xíonoo xí'ín ná ñóó:

—Ka'an ndo xí'ín ñayuu yó'o ñá ná kandeí tá tu'u tá tu'u na. Ta uú diko uxí ná kakuu iin iin tu'u na.

¹⁵ Ta dión ni kee ra. Dá ni sa ndei ndidaá kúú ñayuu ñóó. ¹⁶ Dá ni tiin Jesús ndin o'on pan ñóó xí'ín ndin nduú t̄iyaká ñóó. Dá ni ñande'é noo ná chí induú. Dá ni ñak̄i'o na ndivé'e noo Ndios sa'an. Dá ni sa'anda na pan xí'ín t̄iyaká ñóó. Dá ni xi'o naan noo ƿaa xíonoo xí'ín ná. Dá ni sa'an ra ni dasá ráan noo ñayuu ñóó. ¹⁷ Dá ni sasá'an ndidaá kúú ná nda noo ni ndinoo va'a ini na. Tá ni ndi'i, dá ni ñak̄úti ƿaa xíonoo xí'ín Jesús uxí uú t̄iyika xí'ín ñá'a ni kandoo noo ñá ni sasá'an ñayuu ñóó.

**Di'a ni kuu tá ni kaa Pedro
ñá Jesús kúú Cristo, na ni
t̄anda'á Ndios kasaa dáka'ki ñaa**

¹⁸ Iin kuú nákaa xoo Jesús ká'an na xí'ín Ndios, ta yati ñóó ndei ƿaa xíonoo xí'ín ná, dá ni nda'ón ñaa ná:

—¿Ndá yoo kúú yu'u, kaá ñayuu ñóó?

¹⁹ Dá ni kaa ƿaa ñóó:

—Dao na kaá ñá kúú ní Juan, na sa ñakódo ndúta ñayuu. Ta dao ka na kaá ñá kúú ní profeta Elías. Ta dao ka na kaá ñá kúú ní iin profeta ni sa io sa na'á, ta ni nataki na.

²⁰ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ndo'ó viti, ¿ndá yoo kúú yu'u, kaá ndo'ó?

Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

—Mii ní kúú Cristo, na dáka'ki ñaa.

**Kásto'on Jesús xí'ín ƿaa xíonoo xí'ín
ná ndi k̄ian ndo'o na, dá kuu na**

²¹ Tído ni sa'anda Jesús choon noo ƿaa xíonoo xí'ín ná ñá ná o sa kóo ini ra ka'an ra xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ndá yoo kúú ná. ²² Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Mii'an ndúsa kánian kuá'á nda'o ñá'a ndo'o naní nio na ni nduu ƿaa ñayuu yó'o. Chi kuñó'ó ñaa ƿaa sá'ano ñoo, xí'ín ƿaa duti sakuá'a, xí'ín ƿaa dá-na'a ley Moisés. Ta kánian kuu na. Tído t̄ixi kuú óni, dá nataki va na.

²³ Dá ni kaa na xí'ín ndidaá ƿaa ñóó:

—Ndi ndáa ndo'ó ká'an kanoo xí'ín yu'u, dá k̄ian kánian dánkoo ndó ñá kóni mií ndó, ta natiin ndó cruz, ñá k̄ian ió ndo kuu ndo sa'í iin rá iin kuú kuú, ta ndiko ndo yu'u, ná ko'o. ²⁴ Chi ndi ndáa na kóni dáka'ki na mií ná ñayuu yó'o, noón kúú na kuu di'a. Tído ndi ndáa na xí'ín mií ñá kuu na sa'a yú'u, noón kúú na ni'í ñá ka'ki na. ²⁵ Dá chi, ¿ndi k̄ian va'a ni'í ñayuu tá ná kandeé ná ni'í ná ndidaá ñá kuiká ió ñayuu yó'o, ta naá vá ná noo Ndios, ta o ni'í ná ñá kataki na, ká'an ndó? ²⁶ Ta ndi ndáa ñayuu ná xíka'an noo sa'a yú'u o sa'á to'in, dá k̄ian kaka'an ta'ani noo na ni nduu ƿaa ñayuu yó'o sa'á noón tá ná kasandaá kuú nandió koo na xí'ín ndidaá ndee ndato kómí mií ná, xí'ín ñá kómí tatá na Ndios, xí'ín ñá kómí ángel kéchóon noo ná. ²⁷ Mii'an ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñá ió dao ndo'ó, na ndíta yó'o, o kuú ta'on ndo nda ná koni ndo ndi k̄i'o dándáki Ndios —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni naye'e ndaa noo
Jesús xí'ín dá'on ná**

²⁸ Tá ni ya'a ona kuú ni ka'an na dión, dá ni kee na ndáka na Pedro xí'ín Juan xí'ín Jacobo kua'an na diní iin yúku iin ñóó ka'an na xí'ín Ndios. ²⁹ Ta tein ká'an Jesús xí'ín Ndios, ta kúú ni ña'oon va tá-to'on káa noo ná. Kúú ni ndukuxí dá'on

ná, ta ni naye'e ndaaan. ³⁰Ta kúú iin kuití vá ni na'a noo uu taa, ta ndíta na ndátó'ón ná xí'ín Jesús. Iin na kúú Moisés, ta iin ka na kúú profeta Elías. ³¹Ta ndato ni naye'e ndaa noo ndíta na. Ta ni ka'an na xí'ín Jesús sa'a ndí kján ndo'o na, dá kuu na, dá xinkoo ña kánian ndo'o na ñoo Jerusalén.

³²Ta va'ará kudí nda'o Pedro xí'ín uu ka taa ñoo kóni ra, tído ni sa ño'o ini ra sa'a ña ni xini ra ña ndato ni naye'e ndaa Jesús, ta iin na ka'an na xí'ín uu taa ñoo.

³³Tá ni kasá'a kexoo uu taa ñoo kua'an na, dá ni kaa Pedro xí'ín Jesús:

—Maestro, va'a kúú ndéi ndu'u yó'o. Ná kava'a ndu oni tiya'ó. Iian ná koo mií ní, ta iian ná koo Moisés, ta iin kaan ná koo Elías.

Dión ni kaa ra, dá chi ko ná'a ta'on ra ndí kján ka'an ra sa'a ña ni yu'ú ra. ³⁴Ta tein ka'an ra dión, kúú ni naxino iin viko. Ta kúú ni dadá'i ñaá ná. Dá ni yu'ú nda'o ra tá ni xini ra ni da'i na ni kee viko ñoo.

³⁵Ta kúú nda tein viko ñoo ni seido'o ra ni ka'an Ndios:

—Ta yó'o kúú de'e mani yu'u. Kueídó'o ndó to'on ka'an xi.

³⁶Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, kúú nda iin tó'ón mí vá Jesús ni kandoo iin. Ta ko ní ka'an ndin oni taa ñoo sa'a ña yó'o, chi tein kuu dáá ñoo ko ní nákani ta'on ra xí'ín ni iin tó'ón ñayuu sa'a ña ni xini ra dini yúku ñoo.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin tayíí nákaa espíritu kini

³⁷Dá tá ni tuu noo iin ka kuu, dá ni naxino Jesús xí'ín taa ñoo sa'a yúku ñoo. Ta kúú kua'a nda'o ñayuu ni saq ni ni'i ñaá. ³⁸Dá ni kayu'ú iin taa nákaa tein ñayuu kuá'a ñoo, ta kaá ra:

—Maestro, seí nda'avíi noo ní nduva'a ní de'e ló'i, chi iin tó'ón dini dáá vá kúú xí noqí, ³⁹chi iin ndakána va tiin ñaá iin espíritu kini, ta ni'i nda'o káyuu'ú xí kéean, dá sa'ání yí'i ñaáán, ta kánkuei

chi'ion yú'u xí, ta kéndava'a nda'o ña xí'ín xí, ta ko xí'ín ta'an vaan dáyaq chíchí ñaá. ⁴⁰Sa'a ñoo ni seí nda'avíi noo taa xionoo xí'ín ní káa, ña ná taó rá ña, tído ko ní kándeé ta'on ra.

⁴¹Dá ni kaa Jesús:

—Nandee ka van ñayuu ko kándisa kúú ndo'ó, ta dó'ó nda'o ndó! ¿Ndidaa ka ví kooi xí'ín ndó? Ta, ¿ndidaa ka ví ki'o ndeé iní sa'a ndo? Kane'e de'ón ná kii.

⁴²Tá sa kua'an kuyati ra xí'ín tayíí ló'o ñoo noo Jesús, ta kúú ni koon ñaá espíritu kini ñoo nda noñó'o, ta ni sa'ání yí'i ñaáán. Dá ni sa'anda Jesús choon noqán ña ná ketaan kua'an. Dá ni ndu-va'a na tayíí ló'o ñoo. Dá ni naki'o ñaá ná noo tatá xi. ⁴³Kúú ni naá iní ndidaa ñayuu ndíta ñoo sa'a ña ndato ni kee Ndios.

Yó'o ni kastó'on tuku Jesús xí'ín taa xionoo xí'ín ná ndí kján ndo'o na, dá kuu na

Ta tein naá ini ndidaa ñayuu ñoo sa'a ndidaa ña ndato ni kee Jesús, dá ni kaa na xí'ín taa xionoo xí'ín ná:

⁴⁴—Kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó, chi ko'on iin taa naki'o ra na ni nduu taa ñayuu yó'o noo ndá'a ta xini u'u ñaá.

⁴⁵Tído ko ní kátóni ta'on ini taa ñoo ndiva'a ni ka'an na dión, chi ndadí vá ñaxintóni rá, ta yu'ú ra ndato'ón rá Jesús ndi dándáki to'on ni ka'an na.

Dána'a Jesús ndá yoo kúú na ndáya'i cháá ka noo Ndios

⁴⁶Dá ni kasá'a ndátó'ón kuáchi taa xionoo xí'ín ná sa'a ndá yoo kúú taa ndáya'i cháá ka tein mií rá ñoo. ⁴⁷Tído ni kandaq ini Jesús ña nákani ini ra dión. Kúú ni tiin na ndá'a iin tayíí ló'o. Dá ni chikani ñaá ná dfin ná, ⁴⁸dá ni kaa na:

—Ndi ndáa miíó ñayuu natiin va'a ta ló'o yó'o sa'a ña kúú ná kuendá yu'u, dá

kíꞑan ndꞑa mií vá yu'u natiin va'a na. Ta na ni natiin yu'u, ndꞑa Ndios ni natiin na, chi mií ná ni tãnda'á yu'u veii ñayuu yó'o. Chi iin ra ko ndáya'i tein mií ndó xaan, roón kúu ra ndáya'i cháá ka noo Ndios —kaá na.

Kaá Jesús ña ñayuu ko naá xí'ín ná, noón kúu na ndíta xoo mií ná

⁴⁹ Dá ni kaa ta naní Juan xí'ín ná:

—Maestro, ni xini ndu'u iin ta taó espíritu kini xí'ín kuú mií ní. Tído ko xionoo ta'on ra xí'ín yó, sa'á ñoo ni chi-tuu va ndu'u ra.

⁵⁰ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ná dá'a ni chituu ndó ra, chi na ko naá xí'á, noón kúu na ndíta xoo yo.

Di'a ni kuu tá ni ñanáni Jesús Jacobo xí'ín Juan

⁵¹ Tá sa kua'an xinkoo kuú no'o Jesús induú, dá ni chikaa ini na ko'on ndaa na ndꞑa ñoo Jerusalén. ⁵² Dá ni tãnda'á ná dao ta kua'an ra noo. Dá ni saa ra ni ku'u ra iin ñoo ló'o nákaa chí kuendá Samaria di'a, dá kenduu ra noo kandeí na, ni ka'án rá. ⁵³ Tído ko ní xíin ta'on na ñoo ñoo natiin ñaa ná, chi ni kãndaꞑa ini na ña chí Jerusalén di'a va chíka'anda na ko'on na. ⁵⁴ Tá ni kãndaꞑa ini Jacobo xí'ín Juan ña ni kee ñayuu ñoo dión, dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—Tatá, ¿á ko kóni ní ná ka'anda ndu choon, dá ná koon ñoo kéi induú kaa táto'on ni kee Elías, dá ná naá ndi'i noo ñayuu ñoo?

⁵⁵ Dá ni nãndió koo Jesús ni ñanáni ñaa ná, ta kaá na xí'ín rá:

—Ko ná'á ta'on ndó ndí kían kédaá xí'ín ndó, dá ká'an ndo dión, ⁵⁶ chi ko ní kásaꞑa ta'on na ni nduu ta ñayuu yó'o ña kíꞑan dánaa na ñayuu, di'a ni kásaꞑa na dákaꞑi ñaa ná.

Dá ni kee na kua'an na iin ka ñoo.

Di'a ni ka'an Jesús xí'ín dao ñayuu ni ka'án kanoo xí'ín ná

⁵⁷ Ta nani xíka na kua'an na íchi ñoo, dá ni kaa iin ta xí'ín Jesús:

—Tatá, ióí ña kanooi xí'ín mií ní ndeí kúu mií vá noo ko'on ní.

⁵⁸ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kana'ón ña ío va káo noo ñó'o ndikuii, ta ío ta'ani táka noo ñó'o laa. Tído na ni nduu ta ñayuu yó'o ni noo kanóo diñi ná koó.

⁵⁹ Dá ni kaa na xí'ín iin ka ta ñoo:

—Nakí, kanoo xí'ín yu'u.

Dá ni kaa ta ñoo:

—Tatá, konó ní dinñó'o ka ná ko'in dãnduxi tatái, dá kasaꞑi, ko'o.

⁶⁰ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Dánkoo na kúu ndií ná dãnduxi ñaa dao ka na kúu ndií. Tído yo'ó, kua'án kanooón dána'on noo ñayuu ndi kee na ndu'u na tíxi ndá'a Ndios.

⁶¹ Dá ni kaa iin ka ta xí'ín ná:

—Tatá, kóni kanooi xí'ín mií ní, tído dinñó'o ka konó ní ná ko'in kasto'in xí'ín na ve'i, dá ná kasaꞑi, ko'o.

⁶² Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Iin ta tíin nda'á yata, ta nándió koo ra ndé'é rá chí sata, roón kúu ra ko choon ta'on kuti. Kí'o dión ta'ani ndó'o na ndí'i jí vá ini sa'á ña ío noo ná, chi ko choon ta'on na dána'a na sa'a ndi kee ñayuu ndu'u na tíxi ndá'a Ndios.

Sa'ándá Jesús choon noo oni diko uxi ta ña ko'on ra ndidaá ñoo dána'a ra

10 Tá ni ndi'i ña yó'o, dá ni kaꞑi sato'o yo Jesús oni diko uxi ka ta. Dá ni tãnda'á ná uy rá uy ra ko'on ra ndidaá kúu ñoo xí'ín iin rá iin xían noo ko'on mií ná. ² Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Miíꞑan ndaa kuiti kaa ndꞑa'o ña'a dákéé yó, tído cháá ndꞑa'o kúu ta dákéé ña, chi ku'á ndꞑa'o ñayuu ndéi nduu ndu'u tíxi ndá'a Ndios, tído cháá vá kúu ta dána'a noo ná. Sa'á ñoo kaka ndo

ñā manī noḡ Ndios, ñā kúú sato'o ñayuu ñoó, dá ná tanda'á ná cháá ká ñā ko'on ra dána'a ra noḡ ñayuu na. ³Kua'án ndo'ó viti, tído noḡ tánda'á yu'u ndo'ó ko'on ndo kakuu ndó táto'on léko tein ndigü'e'í lobo. ⁴Ta o sa káne'e ndó léka ndo ko'on ndo, ni noḡ kaño'o di'on ndo, ta ni dao ka ndisa kayi'i ndó, ta ni o sa kákuíta tóo ndó ka'an ndo ndisá'an xí'ín ni iin t'ón ñayuu ichi noḡ ko'on ndo. ⁵Ta ndi káa mií vá ve'e ni saḡ ndo ni ku'u ndó, dinñó'ó di'a kaa ndo xí'ín na ndéi ve'e ñoó: “Ná kandeí va'a ní.” ⁶Tá ió iin káa ñayuu va'a ve'e ñoó, dá kían ná kandeí va'a ndisa na. Tído tá koḡ iin káa ñayuu va'a ndéi ñoó, dá kían nandió koḡ ñā va'a ñoó noḡ mií vá ndó. ⁷Ta mií ve'e ñoó ní kandeí ndó. Ta keí ndó, ta ko'o ndó ndi ndáa mií vá ñā'a xí'o na noḡ ndo. Chī iin ta kéchoon kánian ni'í ñā kúú ya'i ra. Ná dá'a ni tóo tuku nadaon ndó ve'e noḡ kandeí ndó. ⁸Ta ndi ndáa mií vá ñoo noḡ ni saḡ ndo, ta ni ñatiin va'a na ndo'ó, dá kían keí ní ndó ndi kúú mií vá ñā chikodó ná noḡ ndo, ⁹ta nduva'a ndó ñā kú'u ndéi ñoó, dá kaa ndo xí'ín ndidaá ná: “Sa ni kuyati va kuu ñā ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios.” ¹⁰Tído ndi ndáa mií vá ñoo noḡ ni saḡ ndo, ta ko ní xíin na ñatiin va'a na ndo'ó, dá kían kankuei ndó keí ñoo ñoó, dá kaa ndo: ¹¹“Ñoyaká ñó'o ñoo ndo, ñā ni tiin sa'a ndú, ñā yó'o kidi ni'ini ndu, dá kana'á ndó ñā ko ná-ta'an ini Ndios xini ñā ndo'ó. Tído kana'á ndó ñā sa ni kuyati va kuu ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios”, kaa ndo. ¹²Ná ka'ín xí'ín ndó ñā tá ná kasandaá kuu keyiko Ndios sa'á ñayuu, dá kían ka'í cháá ka ví ndo'o ñā ñoo ñoó o duú ñā ni ndo'o ñayuu kíni ni sa ndei ñoo Sodoma tá sa na'á.

Nda'í kúú ví ñā ndéi ñoo Corazín, xí'ín ñā ndéi ñoo Betsaida, kaá Jesús

¹³¡Nda'í kúú ví ndo'ó, ñā ndéi ñoo Corazín! Ta, ¡nda'í kúú ví ndo'ó, ñā ndéi

ñoó Betsaida! Chī tá ní kée yu'u ñā ná'ano noḡ ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón táto'on ni kee yu'u ñā ná'ano noḡ ndo'ó, ta kúú ndā sa oon va ni ñandixi nda'í ñā, ta ni ñandei nda'í ñā noḡ yaá sa'á ñā ni ñandikó iní ñā sa'á kuachi ni kee na, ní kúu. ¹⁴Sa'á ñoḡ tá ná kasandaá kuu keyiko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, dá kían ka'í ka ví ndo'o ndo'ó o duú ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín ñoo Sidón. ¹⁵Ta ndo'ó, ñā ñoo Capernaum xaan viti, ká'an ndó ñā ndā induú xinkuei ndó. Tído ndo'ó kúú ñā ko'ono ni'ini Ndios ndā maá indayá.

¹⁶Dá ni kaa Jesús xí'ín ndin oni diko uxī ñā ñoó:

—Ndi ndáa ñayuu seídó'o to'on ká'an ndo, dá kían ndā yu'u seídó'o na. Ta ndi ndáa ñayuu kuñó'ó ñāá, ta ndā yu'u kuñó'ó ná. Ta ndi ndáa ñayuu, tá kuñó'ó ná yu'u, kuñó'ó ta'ani na tatá Ndios, ñā ni tanda'á yu'u veii —kaá ñā.

Di'a ni kuu tá ni ndusáa oni diko uxī ñā ñoó

¹⁷Tá ni ñandió kuéi oni diko uxī ñā yó'o ni ndisáa ra noḡ choon ni sa'an ra, kúú kadii nda'o ini ra. Dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—Tatá, ndā espíritu kini seídó'o ñāá tá sa'ándá ndu choon noḡan xí'ín kuu mií ní.

¹⁸Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Jaḡ, chī ni xini yu'u ni kancao ñā u'u ndā induú táto'on ki'o kánkao tasa. ¹⁹Miíñā ndā kuiti ni xi'oi choon noḡ ndo, sa'á ñoḡ koḡ ñā'a ndo'o ndó tá ná kuein nakána ndó satá koḡ, xí'ín tído'o-mā. Ta ni xi'oi ta'anii choon noḡ ndo ñā kandeé ndó xí'ín ndidaá ndéé kómí ñā u'u, ta ni iin ñā'a o kándeé kendava'an xí'ín ndó. ²⁰Tído ná dá'a ni kadii téi ini ndo sa'á ñā seídó'o espíritu kini choon sa'ándá ndo. Di'a kadii cháá ka ini ndo sa'á ñā sa kándodó vá kuu ndo noḡ tuti Ndios ndā induú.

**Kádij ndá'o ini Jesús
kéé Espíritu ií Ndios**

²¹ Dá nì nakutí Jesús xí'ín ñā kádij ini nā nì kee Espíritu Ndios, dá nì kaa nā:

—Kéká'ano yu'u mií ní, tatá Ndios, mií ní kúú sato'o induú xí'ín noñó'o yó'o, chí nì chikáa de'è ní ñā yó'o noó nā ndichí, xí'ín nā kátóni ini. Ta nì na'a nían noó nā kō kátóni va'a ini. Jaan, kì'o dión nì kee ní, tatá, chí kì'o dión nì ñata'an ini mií ní.

²² Ta ndidaá ñā'a nì nakì'o tatá Ndios noó yu'u. Ta nì iin tó'on ñayuu kō ná'á ndá yoo kúú de'e Ndios, chí iin tó'on dinì mií'o tatá Ndios kúú nā ná'á ñāá. Ta nì iin tó'on ñayuu kō ná'á tatá Ndios, chí iin tó'on dinì de'e va na kúú nā ná'á ñāá, xí'ín nā nì chikaa ini de'e Ndios na'a nā noo —kaá nā.

²³ Dá nì nandió koo na nì sà nde'è ná noó taa xionoo xí'ín ná, dá nì kaa nā xí'ín sava'a mií vá taa ñoo:

—Ndiká'an ndi kúú ví nā xini xí'ín noó ñā xini mií ndó viti. ²⁴ Chí ká'ín xí'ín ndó ñā kuá'a ndava'o profeta xí'ín rey nì ka'an rá koni ra ñā xini ndo'ó viti, tído kō ní xini ta'on raan. Ta nì ka'an rá kueídó'o ra to'on seídó'o ndó viti, tído kō ní seídó'o ta'on raan —kaá nā.

**Di'a kua'an ñā nì ñaná'a Jesús sa'á
ñā va'a nì kee iin taa kuendá Samaria**

²⁵ Tá nì ndi'i, dá nì nakufin ndichi iin taa dána'a ley, dá chí kóni ra korndodó rá Jesús. Dá nì ndato'ón ñāá rá:

—Maestro, ¿ndí kían kánian keei, dá mi'í ñā kataki chíchíí?

²⁶ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndi kaá ley Moisés? ¿Ndi kían kán-
daa inon ñā ká'an?

²⁷ Dá nì kaa tã dána'a ley ñoo:

—Di'a va kaáan: “Koni ndo sato'o yo Ndios xí'ín ndino'o níyo ndo, xí'ín ndino'o ini mií ndó, xí'ín ndidaá kúú ndéé ndo, xí'ín ndidaá ñaxintóni ndo. Ta ku'u

ini ndo sa'á ñayuu xí'ín ndó tató'on kì'o ndó'o ndó xí'ín mií ndó.”

²⁸ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Va'a ndá'o nì nandió né'on ñā nì ndato'ín yo'ó. Kua'an viti, ta kee'ón ñā, dá konon kataki chíchón.

²⁹ Dá nì ndukú taa ñoo ndi kee ra kendaá ra ñā ká'an mií rá. Kúú nì kaa ra xí'ín Jesús:

—¿Ndá yoo kúú ñayuu xí'ín yu'u ñoo?

³⁰ Dá nì ka'an Jesús xí'ín rá:

—Iin kuu dá nì keta iin taa ñoo Jerusalén. Dá nì kee ra konoo ra kua'an ra íchi kua'an chí ñoo Jericó di'a. Ta íchi ñoo nì kankuei tã kuí'íná nì tiin ñāá rá. Kúú nì taxí vichí ñāá rá. Ta kúú nì kani kini ñāá rá. Sã nda kuu ra. Dá nì kee tã kuí'íná ñoo kua'an ra. ³¹ Ta kúú íchi ñoo konoo iin tã duti kua'an ra. Tá nì xini ra kándu'u taa nì tarkue'e ñoo, ta kúú nì kaq xoo va ra nì ya'a ra kua'an ra. ³² Kúú nì kasandaá ta'ani iin taa levita kéchón ve'e ño'o ká'ano kua'an ra. Tá nì xini ra kándu'u taa nì tarkue'e ñoo, kúú nì kaq xoo ta'ani ra nì ya'a ra kua'an ra. ³³ Tído iin taa kuendá Samaria kua'an ta'ani íchi ñoo. Tá nì xini ra kándu'u taa nì tarkue'e ñoo, kúú nì kixian nì ku'u ndá'o ini ra sa'a rá. ³⁴ Ta kúú nì natuu yati ra noo kándu'u roón. Dá nì kuei ra sití xí'ín vino noó nì tarkue'e ñoo, dá nì kao noo raan iin dá'on. Dá nì chinóo ñāá rá satã burro ra né'e ra kua'an ra. Dá nì saã ra iin ve'e noo kídí ñayuu xíka íchi ñoo. Dá nì sã io ra nì sã ndaa ñāá rá. ³⁵ Tá nì tuu noo iin ka kuu nì kasandaá hora ko'on ra. Dá nì taó rá uu di'ón plata, dá nì xì'o raan noo sato'o ve'e ñoo. Dá nì kaa ra xí'ín rá:

“Kee ní ñā manì koto ní taa yó'o. Tá nì kandaá ní cháá kã di'ón mií ní nì xito ní ra, dá tá ná nandió kooi, dá nandió né'i di'ón ní”, kaá ra. ³⁶ Ta viti, ¿ndí káa iin taa noo ndin oni taa yó'o ná'a ñā mián ndaa ndisa ñayuu xí'ín rá kúú taa nì darkue'e tã kuí'íná ñoo, ká'an yo'ó?

³⁷ Dá nì kaa tã dána'a ley ñoo:

—Tá'an rạ nị ku'u ini sạ'á tạ nị tarkue'e ñóó.

Dá nị kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta kị'o dión ta'ani kua'án yọ'ó keón.

Di'a nị kuu tá nị sạ io Jesús ve'e Marta xí'ín María

³⁸ Dá nị kee Jesús sạ xí'ka na kua'ạn nạ. Dá nị sạ nạ iin ñoo ló'o, ta ñoo ío iin ñá'a naní Marta. Ta nị natiiin va'án Jesús ve'án. ³⁹ Ta ío iin ku'ạn naní María, ta nị sạ nị kọoán noo sạ'a Jesús, ta íoạn seídó'án ña dána'a nạ. ⁴⁰ Tído ndí'i cháá kạ ini Marta kéeán choon ío nooạn. Dá nị natuu yatián noo ío Jesús, dá nị kaaan xí'ín ná:

—Tatá, ịá kọ ndé'é ní ña iin tó'ón vá yu'u nákaạ kéchóon, ta ío oon ku'i? Ka'an ní xí'ín xí ná chindeé tá'an xi xí'ín.

⁴¹ Dá nị kaa Jesús xí'án:

—Marta, Marta. Ndí'i nda'o ini yọ'ó, ta nákani inon sạ'á kua'á nda'o ña'a.

⁴² Tído iin tó'ón vá ña'a kían ndáya'i cháá kạ. Ta ñoo kían nị kaxi María yó'o, ta ni iin tó'ón ñayuu kọ kánian ketéin noo xí kueídó'o xi yu'u —kaá nạ.

Di'a kua'ạn ña nị daná'a Jesús sa'a ndi kee yó ka'ạn yọ xí'ín Ndios

11 Di'a nị kuu tá nákaạ Jesús ká'ạn nạ xí'ín Ndios iin xí'án. Tá nị ndí'i nị ka'ạn nạ xí'ín Ndios, dá nị kaa iin tạ xionoo xí'ín ná ñóó:

—Tatá, dána'a ní noo ndu'u ndi kee ndu ka'ạn ndu xí'ín Ndios táto'on nị daná'a Juan noo tạ sa xionoo xí'ín ná.

² Dá nị kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá kua'ạn ndo ka'ạn ndo xí'ín Ndios, di'a kaa ndo xí'ín ná:

Tatá mií ndu'u, nạ ío induú, ná natiin kuu mií ní ndidaá tá'an ñañó'ó. Ta ná kii ní dándáki ní ñayuu yó'o.

Tátoto'on kị'o kée ní ña kóni ní induú xaan, kị'o dión ta'ani ná koo noño'ó yó'o.

³ Ta kị'o ní ña xínñó'ó ndu'u keí ndú iin iin kuu kuu.

⁴ Ta ká'ano koo ini ní sạ'á kuachi ndu táto'on kị'o xí'o ká'ano ta'ani ini ndu'u sạ'á nạ yá'a noo ndú.

Ta o sạ kónó ní kuei ndu noo kuachi, ta dákaki ní ndu'u noo ña kini.

⁵ Dá nị kaa ta'ani na:

—Ta ndi ndáa ndó ío iin amigo, ta dao ñoo kua'ạn ndo ve'e na, ta ká'ạn ndo xí'ín ná: “Amigo, tei tóo ní onị pan naní'í, ⁶ dá chi nị kasáa iin amigoi ve'i, ta xí'ká nị kii ra, ta kọ ta'ón ña'a kị'oi keí rá.” ⁷ Dá kaa nạ xí'ín ndó nda maá ini ve'e na: “O sạ dáta'oon yu'u, chi sạ ndadí vá yé'í, ta sạ kándu'u vái kídij xí'ín de'i noo xíto. Sạ'á ñoo o kúu ta'on nakooi kị'oi ña nooan.” ⁸ Tído va'ará ná o nákoọ na kị'o naan noo ndo sạ'á ña kúu ná amigo ndo, tído sạ'á ña ká'ạn téi ndo ndíta ndó, sạ'á ñoo nakoo na kị'o na ña xínñó'ó ndó. ⁹ Tído yu'u ká'ạn xí'ín ndó, kaka ndo ña xínñó'ó ndó noo Ndios, ta kúu ni'ị vá ndóan. Nandukú ndóan, ta kúu ni'ị vá ndóan. Dákásá ndó yé'é, ta kúu nono váán noo ndo. ¹⁰ Dá chi ndidaá nạ xí'kaan, ta ni'ị náan. Ta ndidaá nạ nandukú ña, ta ni'ị náan. Ta ndidaá nạ dákásá yé'é, ta nonoan noo ná.

¹¹ Ta ndi ndáa ndo'ó, nạ kúu tatá, tá xí'ka de'e ndó pan keí xí noo ndo, ịá xí'o ndó iin yuu noo xí? O, tá xí'ka xị iin tịyaká keí xí, ịá xí'o ndó iin koọ noo xí? ¹² O, tá xí'ka xị iin nduu keí xí, ịá xí'o ndó iin tịdó'oma noo xí? ¹³ Koo, dá chi va'ará kúu ndó ñayuu kini, tído tị'a ndó kị'o ndó ña va'a noo de'e ndó. ịÁ kọ ná'á ta'on ndó ña sạ kaá kạ ví tatá Ndios, nạ ío induú? Chi kị'o na Espiritu iị ná noo ndi ndáa nạ xí'ka ñaá noo ná —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni kaa dao ñayuu ña
taó Jesús espíritu kini kée ña u'u**

¹⁴Iin kuu nákaa Jesús taó na iin espíritu kini, tá'an ña ni keñi'i iin ña. Dá tá ni keta espíritu kini ñoo kua'an, kúu ni ñaka'an va ña ñoo. Kúu ni naá ndava'o iní ñayuu ndéi ñoo. ¹⁵Tído dao ñayuu ñoo ni kaa:

—Beelzebú, tá'an ña kúu sato'o espíritu kini, ñoo vá kían xi'o choon noó ña káa, sa'á ñoo kándéé rá taó ra espíritu kini —kaá ña.

¹⁶Ta dao ka ñayuu ñoo kátoó korn-dodó ná Jesús, sa'á ñoo ni xika ña ña ná kee na iin ña'a ndato chí induú. ¹⁷Tído sa ná'á vá Jesús ndi nákani ini ña. Dá ni kaa ña xi'in ná:

—Kana'á ndó ña tá naá tá'an iin rey xi'in ñayuu dándáki ra, dá kían naá vá choon né'e ra. Ta tá tá'anda tá'an ñayuu ndéi ini iin ve'e, dá kían naá vá noo ndéi na. ¹⁸Ta dión ta'ani ndo'o ña u'u mií noó tá kasá'á ta'anda tá'an xi'in ña kéchóon nooán, chi, ¿ndi koo kaka choon né'an? Tído ndo'ó kúu ra ká'an ña xi'in choon ni xi'o Beelzebú taó yu'u espíritu kini kéchóon nooán. ¹⁹Chi tá taó yu'u espíritu kini xi'in choon ni xi'o Beelzebú nooí, dá kían, ¿ndá yoo ni xi'o choon noo ndá'a ta ñoo mií ndó ña taó rá espíritu kini, tá dáá? Tído ña ñoo kúu ra ná'a ña o duú ña ndaa kían ká'an ndo sa'í. ²⁰Tído tá taó yu'u espíritu kini xi'in choon ni xi'o Ndios nooí, dá kían kana'á ndó ña mií ña ndaa kuiti sa ni kasandaá va kuu ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios.

²¹Tá ió iin ña ndakí ndaá ra ve'e ra xi'in espada, dá kían ni iin tó'ón ñayuu o kúu ku'u ki'in ku'íná ná ña'a ió noo rá. ²²Tído tá ni kasá'á iin ka ña ndakí cháá ka noo ió ra, dá kían vaá óon va kandeé rá xi'in rá, ta kuo ndaa ndi'i ra espada ra, tá'an ña sa kandeé iní ra sa chindeé ñaá, ta dasá ndi'i ra ña sa komí ña ñoo. ²³Ta ña ko ndíta xoo yu'u, noón kúu ña

xi'in u'u ñaá. Ta ña ko chindeé yu'u xi'in ña kéei, noón kúu ña dátúú di'a ñaá.

**Di'a ndo'o iin ña tá nándio koo
espíritu kini nákaan ini ra**

²⁴Tá keta iin espíritu kini ini iin ña, dá kían kua'an iin xi'an noo ichi ndukúan noo nani'i ndéan. Tído tá ko nani'an noo nani'i ndéan, dá kasá'á nákani ini-an: “Nándio koo tukui no'i ve'e noo ni ketai veii”, kaan. ²⁵Tá ni nasáan ni ndu'an ini ña noo ni sa ioan, kúu ndato ni ñatu'an, ta ñochi vii káan. ²⁶Dá kua'an kuakaan usa ka espíritu kini cháá ka o duú mián, dá nasáan ndu'an kaño'an ini ña ñoo. Ta kúu ka'í ka ví kasá'á ndo'o níó rá o duú táto'on kí'o ni sa ndo'o níó rá sa kee espíritu kini mií noo ñoo —kaá Jesús.

**Ndiká'an ví ñayuu seídó'o
to'on Ndios, ta kée na choon
sa'ándaan, kaá Jesús**

²⁷Tein ká'an ña to'on yó'o, kúu ni kayu'u vá iin ña'a tein ñayuu kuá'a ñoo: —Ndiká'an ndi kúu ví ña'a ni dakáki mií ní, ña ni dachíchi mií ní.

²⁸Dá ni kaa Jesús:

—Ndiká'an ndi kúu cháá ka ví ña seídó'o to'on Ndios, ta kée na choon sa'ándaan.

**Di'a kua'an ña ni ka'an Jesús sa'á
ñayuu xika ña kee na iin ña ndato**

²⁹Ta kúu ni kasá'á só'óni tá'an ñayuu kuá'a ñoo kua'an ña noo iin Jesús. Dá ni kasá'á Jesús ká'an ña xi'in ná:

—Ñayuu kini nda'o kúu ndo'ó, ña ndéi tiempo viti, dá chi xika ndo ña kee yu'u iin ña ndato, dá kandía ndó yu'u. Tído ni iin tó'ón ña ndato o kéei noo ndo, sa'va'a ña ndato ni kee Ndios xi'in Jonás kúu ña ndato koni ndo ndo'i. ³⁰Chi táto'on ni kee Ndios iin ña ndato xi'in Jonás tá ni tanda'á ñaá ná ni sa'an ña ñoo ká'ano naní Nínive, kí'o dión ta'ani kee na iin

ñā ndato xí'ín nā nī nduu t̄a ñayuu yó'o noo ndo'ó, nā ndéi tiempo viti.

³¹ Ta nakuijn ndichi ñá'a s̄a dandáki chí Sur di'a tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu, ta ka'an kuachián s̄a'á ñayuu ndéi tiempo viti, dá chí ndā noo xíká cháá k̄a ñayuu yó'o nī kixián nī seídó'án ñā ndichí rey Salomón. Ta iin t̄a ndáya'i cháá k̄a kúu ná iin ká'an xí'ín ndó vití'ón o duú rey Salomón ñoo. ³² Ta dión ta'ani nakuíta ndichi ñayuu nī s̄a ndei ñoo Nínive tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'á ñayuu, ta ka'an kuachi na sa'á ñayuu ndéi tiempo viti. Dá chí tá nī daná'a Jonás to'on va'a sa'a Ndios noo ná, ta kúu nī nandikó vá iní nā sa'á kuachi s̄a kee na. Ta iin t̄a ndáya'i cháá k̄a kúu nā iin ká'an xí'ín ndó vití'ón o duú Jonás —kaá Jesús.

Ká'an Jesús sa'á ñā dátoon noo yo

Dá nī kaa ta'ani na:

³³ —Nī iin tó'ón ta'on ñayuu ko chíno'ó iin íti, dá chikaa de'é naán, ta k̄o chíkaa naán t̄ixi iin sato. Di'a chínoo naan noo dikó, dá ná katoaṅ noó ñayuu kásaṅ ve'e na. ³⁴ Ta nduchí nóo ndo kúu tátō'on iin ñó'o nákaa tōṅ ñīi ndo, ñā dátoon nío ndo. Sa'á ñoó tá va'a nduchí nóo ndo, dá k̄ian iin ní vá túu noo ndo. Tído tá k̄o vá'a nduchí nóo ndo, dá k̄ian iin ní vá ñīi ndo iin naá. ³⁵ Sa'á ñoó kaon koo ndó, dá k̄ian ná dá'a ni nda'o ñā tōṅ nákaa ini nío ndo, chí oon ni nakuijn naá noo ndo. ³⁶ Dá chí tá iin ní ñīi ndo tōṅ, dá k̄ian ni lú'u ví ñā iin naá koo noo ndo, chí ndato náye'e iin ní nío ndo, tátō'on k̄i'o ndato tōṅ iin íti —kaá Jesús.

Di'a kua'an ñā nī ka'an Jesús sa'á ñā kini kée t̄a fariseo xí'ín t̄a dána'a ley

³⁷ Tá nī ndi'i nī ka'an Jesús, dá nī seí nda'í iin t̄a fariseo noo ná ñā ná ko'on nā xí'ín rá kasá'an na ve'e ra. Dá tá nī saṅ nā, dá nī ku'u na nī s̄a k̄oṅ na mesa.

³⁸ Ta kúu nī naá vá iní t̄a fariseo ñoo tá nī xini r̄a ñā k̄o ní nákata na ndá'a ná xí'ín ñāñó'ó tátō'on k̄i'o kée mií rá, dá kasá'an na. ³⁹ Dá nī kaa sato'o yo Jesús xí'ín rá:

—Kueídó'o va'a ndó, chí ndidaá ndo'ó, t̄a fariseo xaṅ, kúu r̄a nákata sa'va'a sa-t̄a óon va vaso xí'ín ko'o. Ta dión ta'ani kée ndó xí'ín mií ndó, chí xini ndi k̄i'o k̄a ví yakó nío ndo, chí nī nakutí ndó xí'ín ndidaá ñā kini xí'ín ñā k̄o vá'a. ⁴⁰ ¡Nandeé k̄a vían xixi ndó! ¿Á k̄o ná'á ndó ñā Ndios, nā nī kava'a ñīi ndo sata vé'e, noón ta'ani kúu nā nī kava'a nío ndo? ⁴¹ Sa'á ñoó ndino'o ini ndo k̄i'o ndó ñā'a xínñó'ó nā kúnda'í, ta k̄i'o dión, dá na'a ndo ñā kómí ndó iin nío víi.

⁴² Nda'í kúu ví ndo'ó, t̄a fariseo xaṅ, dá chí xí'o ndó noo Ndios ux̄i ndu'ú m̄ino noo iin iin ciento ndu'ú ñā kána noñó'o ndo. Ta dión ta'ani kée ndó xí'ín yuk̄u lotá xí'ín dao k̄a yuk̄u x̄iti ndó. Tído dánkoo xoo ndó ñā kee ndó ñā ndaa xí'ín ñayuu x̄i'ín ndó, ta k̄o kóni ndo Ndios. Chí ñā yó'o ta'ani kánian kee ndó, tído ná dá'a ni dánkoo xoo ndó kee ndó dao k̄a ñā kée ndó ñoo. ⁴³ Nda'í kúu ví ndo'ó, t̄a fariseo xaṅ, chí kátoó ndo kándeí ndó noo téi ndáya'i cháá k̄a ini ve'e noo ná-taka yo, ta kátoó ndo ka'an ñayuu ndisá'án xí'ín ndó xí'ín ñāñó'ó noo xionoo ndó noo yá'í. ⁴⁴ Nda'í kúu ví ndo'ó, t̄a dána'a ley, xí'ín ndo'ó, t̄a fariseo xaṅ! ¡Ndo'ó kúu t̄a uṅ noo! Chí kúu ndó tátō'on iin yáí ndi k̄o túu nákaa, ta chíka'anda veí kúu ñayuu sataán, ta k̄o xí'o na kuendá ñā nákaaṅ —kaá nā.

⁴⁵ Dá nī kaa iin t̄a dána'a ley ñoo:

—Maestro, xí'ín to'on ká'an ní xaṅ dár'u'u ta'ani ní ndu'u.

⁴⁶ Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Nda'í kúu ví ndo'ó, t̄a dána'a ley xaṅ, chí kuá'á ndava'o choon kuáchi sa'ándá ndo noó ñayuu, ñā k̄o kándeé ná kee na, ta ni k̄o nátuu ndá'a ndo chin-deé ndó nā xí'án. ⁴⁷ Nda'í kúu ví ndo'ó,

chì káva'a ndó náó sáá kaño'o lásá profeta, nà nì sa'ání nà yatá ve'e ndó. ⁴⁸ Ñà yó'o xí'o ñà kándaá iniyo ñà náta'an vá ini ndo xíní ndo ñà nì kee nà yatá ve'e ndó xí'ín nà nì sà kuu profeta Ndios, dá chì mifán ndaa ndisa noón nì sa'ání ñaa, ta ndo'ó ndéi káva'a náó ná. ⁴⁹ Ta sa'á ñà ndichí Ndios, sa'á ñoó nì kaa nà di'a sa'á ndo: “Tanda'á yu'u profeta xí'ín apóstol kii na, dá kane'e na to'in noó ñayuu. Ta ka'ání ñayuu ñoó dao na, ta kendava'a na xí'ín dao ka nà”, kaá nà. ⁵⁰ Sa'á ñoó ndaka Ndios kuendá noó ñayuu ndéi tiempo viti sa'á nì ndidaá kúú profeta nà, tá'an kirá nì xita nda nì kasá'á sa'á ñayuu yó'o. ⁵¹ Chì kánian kì'o ndó kuendá sa'á nì Abel, ta nda sa'á nì Zacarías, nà nì xi'lì yé'é ño'o, yati noo náá noo dóko tã dutì ña'a noo Ndios. Mifán ndaa kuiti ká'in xí'ín ndó ñà ndaka Ndios kuendá noó ñayuu ndéi tiempo viti sa'á ndidaá profeta nì xi'lì sà na'á.

⁵² Nda'í kúú ví ndo'ó, tã dána'a ley, dá chì sadí ndo noó ñayuu ñà natiin na ñà ndichí xí'o Ndios, chì ni mií ndó ko kómí ñà ndichí Ndios, ta sadí ndo noó ñayuu natiin naan —kaá nà.

⁵³ Tá nì ndi'i nì ka'an nà ñà yó'o, kúú nì karyíí nda'o tã dána'a ley xí'ín tã fariseo. Dá nì kasá'á rá dáta'án ñaa rá, chì nì kasá'á ndátó'ón ndichí ñaa rá sa'á kua'á nda'o ña'a, ⁵⁴ chì ndúkú rá ndi kee ra dátúú ñaa rá, dá ya'a na noó to'on ká'an nà, dá nì'í rá ndi koo ka'an kuachi ra sa'á ná noó tã né'e choon.

Ndidaá ña'a kéde'é yo xí'ín ñà ká'an kayá yó natuuan

12 Kúú kua'á nda'o mil ñayuu nì nà-taka noo ió Jesús. Sa'á ñoó nì kasá'á seí ní'ini tá'an ñayuu ñoó sa'á ñà kua'a téi kúú ná. Dá nì kasá'á Jesús ká'an nà xí'ín sav'a'a tãa xionoo xí'ín ná, ta kaá nà:

—Kandaá ndo mií ndó noó ñà dákuita tachí pan, ñà kéchóon tã fariseo, dá chì

ñoó kían ná'a ñà kúú rá tã uu noo. ² Dá chì ndidaá vá ña'a ño'o de'é, dá ñà natuuan. Ta ndidaá vá ña'a kéde'é ñayuu, kasandaáan ñà natuuan. ³ Ta dión ta'ani, ndidaá ñà nì ka'an de'é ndó noo ín naá, natuuan noo toón. Ta ndidaá ñà nì ka'an kayá ndó sa'á dó'o iin ñayuu ini ve'e, ñoó kían nda dinì vé'e dikó kanóo na kayu'ú ná kì'o na kuendá sa'án.

Ná o sà yu'ú yo ni iin tó'ón ñayuu

⁴ Ta ndo'ó, amigo mií, ná dá'a ni yu'ú ndo nà kandeé ka'ání yikí koño ndo, dá tá nì ndi'i, ni iin ña'a o kandeé ná kee na xí'ín ndó. ⁵ Tído ná kasto'in xí'ín ndó ndá yoo kúú nà kánian yu'ú ndisa ndó: kánian yu'ú ndo nà kómí choon ñà tanda'á ná ndo'ó ko'on ndo kaño'o ndó indayá tá nì ndi'i nì xi'lì yikí koño ndo. Ta ká'in xí'ín ndó ñà nà yó'o kúú nà kánian yu'ú ndo. ⁶ ¿Á ko díko ta'on ñayuu o'on laa kuálí sa'á uú di'ón kuálí? Va'ará kì'o dión nóo ya'í rí, tído ko nándodó ta'on Ndios sa'á ni iin rí. ⁷ Ta ndo'ó, nda idí dinì ndo ná'á Ndios ndidaá kúú. Sa'á ñoó o sà yu'ú ndo, chì ndáya'i cháá ka ndo noo ná o duú kua'a laa kuálí.

Ná o sà yu'ú yo ka'an yo ñà kúú yó kuendá Jesús noó ñayuu

⁸ Dá nì kaa ta'ani Jesús:

—Ká'in xí'ín ndó ñà ndi ndáa ñayuu ká'an ñà kúú ná kuendá yu'u noo dao ka ñayuu, dión ta'ani kee yu'u, nà nì nduu tã ñayuu yó'o, chì ka'in sa'á ná ñà kúú ná kuendá noó nà kúú ángel kéchóon noo Ndios. ⁹ Ta ndi ndáa nà ndáta sa'á yú'u noo dao ka ñayuu, dá kían kì'o dión ta'ani ndata yu'u sa'á ná noó nà kúú ángel kéchóon noo Ndios. ¹⁰ Ta ndi ndáa nà ya'a ká'an ndava'a sa'á nà nì nduu tã ñayuu yó'o, kuu va kì'o ká'ano ini Ndios sa'á ñà nì ka'an nà. Tído ndi ndáa nà ya'a ká'an ndava'a sa'á nà kúú Espiritu ií Ndios, noón kúú nà o kú'u ká'ano ta'on

ini Ndios sa'a. ¹¹ Tá ndaka ñayuu ndo'ó kua'an na ve'e noo náta ka na o noo ta né'e choon, o noo ta kómí choon, o sa ndí'i ini ndo sa'a ndí kían ka'an ndo xí'ín rá, o ndí kaa ndo chindeé ndó mií ndó, ¹² chí mií vá Espíritu ij Ndios kúu na kí'o to'on ka'an ndo mií hora daá ñóó.

Ná o sa kátoó téi yo ña kuiká

¹³ Dá nī kaa iin ta nákaa tein ñayuu kuá'a ñóó xí'ín Jesús:

—Maestro, ka'an ní xí'ín ñaniñ ná kí'o xi ta'í, ña kánian nī'í noó ña nī dānkoo tatá ndu noo ndú.

¹⁴ Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndá yoo nī chikani yu'u ña kakuui iin ta keyíko sa'a ndo'ó, o ña ka'andai ña'a noo ndo, ká'ón?

¹⁵ Dá nī kaa na xí'ín ñayuu kuá'a ñóó:

—Kandaa ndo mií ndó. O sa kátoó téi ndo ña kuiká, dá chí va'ará ná koo kuá'a ña'a noo ndo, o kí'o ta'an vaan ña kandeí va'a ndó.

¹⁶ Dá nī dakí'ín tá'an na iin ña'a xí'ín to'on nī daná'a na, ta kaá na xí'ín ñayuu ñóó:

—Nī sa io iin ta kuiká, ta kuá'a nda'o ña'a nī kana noño'ó rá. ¹⁷ Dá nī kasá'a rá nákaní ini ra: “¿Ndí koo ví viti, chí koó ve'e noo ndee va'a ña nī kana noo xítíó?” ¹⁸ Dá nī kaa ra: “Di'a va keeá, tá daá. Ko'o nakaniyo yáka kuálí káa, ta ndená'ano cháá ka yoán. Ta ñóó taán va'a yó ndí ndí'i ña'a nī kana noño'ó yo. Ta ñóó ta'ani nataán va'a yó ndidaá ka ña'a né'e va'a yó. ¹⁹ Tá nī ndí'i, dá kaa yo xí'ín níyo yo: Viti kían kuá'a nda'o ña'a né'e va'a yó keta vaan kasá'an yó kuá'a nda'o kuia. Ná nani'i ndee yo, ná kasá'an yó, ná ko'o yó, ná kadij ini yo viti”, ká'án rá nákaní ini ra. ²⁰ Tído di'a va nī kaa Ndios xí'ín rá: “Iin ta ko ká'í ini kúu yo'ó, dá chí mií sakuaá viti va kuuon, ta ña nī nataán vá'ón, ¿xí'íní ndá yoo kasá'an vaan?” ²¹ Kí'o dión vá ndó'o

ñayuu tá táxi va'a na ña kuiká kakuu ña'a mií ná, tído ko kuiká ta'on na noo Ndios —kaá Jesús.

Ndios kúu na ndáka ñaa

²² Dá nī kaa na xí'ín ta xíonoo xí'ín ná:

—Sa'a ñóó ná ka'in xí'ín ndó, o sa ndí'i ini ndo sa'a ndí kían kasá'an ndó, dá kataki ndo, ta ni sa'a dá'on kandii ndó, dá kada'i ñí ndo. ²³ Chí ió ña'a ndáya'i cháá ka kee ndó nani takí ndo o duú ña kasá'an oon ni ndó. Ta ió ña'a ndáya'i cháá ka xínño'ó ñí ndo o duú dá'on kandixi ndó. ²⁴ Kande'é ndó táto'on ndó'o tīkaka, chí ni ko chí'í rí tata, ni ko dákée rí, ta ni noo taán va'a rían, ta ni yáka rí koó. Tído xíto va ñaa Ndios. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña ndáya'i cháá ka ndo'ó o duú laa? ²⁵ ¿Ndi ndáa ndó kandeé kua'ano iin kondó ndá'a cháá ka sa'a ña ndí'i ini ndo? ²⁶ Ni ña nóo yó'o o kándeé ndó kee ndó, sa'a ñóó, ¿ndiva'a ndí'i téi ini ndo sa'a dao ka ña'a?

²⁷ Kande'é ndó táto'on kí'o ndato sá'ano torí ndí'indi káa yúku, chí ko kéchóon ta'an vaan, ta ni ko káva'an dá'on kandixian. Tído yu'u ká'an xí'ín ndó ña ni rey Salomón, va'ará ndidaáan ta kuiká nī sa kuu ra, tído ko ní sá ndixi va'a ra táto'on kí'o ndato téi káa torí ndí'indi yó'o. ²⁸ Ta kí'o dión kée Ndios xí'ín ita, tá'an ña káa yúku kuú viti, tído iin taan, chíño'ó naán ini xito. ¿Á ko ná'a ndó ña ndato ka ví chindeé Ndios ndo'ó, ta cháá téi kándeé ini ñaa? ²⁹ Sa'a ñóó ná dá'a ni ndí'i ini ndo sa'a ndí kían kasá'an ndó o sa'a ndí kían ko'o ndó. Ná dá'a ni kaño'o téi ini ndo sa'an. ³⁰ Chí sa'a ndidaá ña yó'o ndí'i ndava'o ini ñayuu ko ná'a Ndios. Tído tatá yo Ndios kúu na ná'a ña xínño'ó ndó ndidaá ña yó'o. ³¹ Sa'a ñóó di'a nandukú ndó ña kaño'o ndó tixi ndá'a Ndios, ta kúu ndidaá ta'ani ña yó'o koo noo ndo.

Ndukú ndó koo kuiká ndó noo Ndios

³² O sa yu'ú ndo, léko kuálí mií, chí nì nata'an ini tatá yo Ndios kí'o na ña kaño'o ndó tixi ndá'a ná. ³³ Sa'á ñoó ñoó ñoó ndó ña ió noo ndo, ta chindeé ndó ñayuu kúnda'í, ta kí'o dión nataán vá'a ndó ña'a ndó chí induú ini léka ko kúyatá, dá koo ña kuiká ndó chí induú, chí ñoó kúú noo ko ndí'an, ta ni ta kuí'íná o kú'u ta'on ñoó, ta ni tikiidi o kúu dánaá ñaá. ³⁴ Dá chí noo ió ña kuiká ndo, ñoó ta'ani nákaa nío ndo.

Ná kandeí nduu yo kéchóon yó noo Ndios

³⁵ Koo ini ndo kandeí nduu ndo. Ná nandíko toon tixi ndó, ta daá ná kei ni ño'ó íti ndo. ³⁶ Koo ini ndo kee ndó tát'on kí'o kée iin ta kéchóon ve'e ndáti ra ndusaa sato'o ra, chí kua'an na iin víko tándaa'a. Sa'á ñoó tá dákásá ná yé'é nì ndusaa na, kúú sa yachí vá sóno rá yé'é ñoó ndu'u na. ³⁷ Ndiká'án ví ta kéchóon tá nì ñatiin ñaá sato'o ra ndéi nduu ra ndáti ñaá rá tá nì ndusaa na. Mií ña ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña nachirkaa na iin dá'on noo noo rá, ta chindei na ra mesa, dá kí'o na ña'a kasá'an ra. ³⁸ Dá chí va'ará dao ñoó o ndikí nì ndusaa na, tído tá nì ñatiin ñaá sato'o ra ndéi nduu ra ndáti ñaá rá, dá kí'an ndiká'án ndi kúu ví ta kéchóon ñoó. ³⁹ Ta kana'á ndó ña tá ná kandaá ini iin sato'o ve'e ndá hora kasaa ta kuí'íná ve'e na, dá kí'an koo nduu na kandaá naán, ta o kóno kuiíó na ku'u ta kuí'íná ñoó kí'ín kuí'íná rá ña'a na. ⁴⁰ Sa'á ñoó kandeí nduu ta'ani mií ndó, chí mií hora ko ndáti ndó, dá nandíó ko na nì nduu ta ñayuu yó'o kasaa na —kaá Jesús.

Ná kakuu yó na kéchóon ndaa noo Ndios

⁴¹ Dá nì kaa Pedro xí'ín ná:

—Tatá, zá savá'a noo ndú'u vá nì nakani ní to'on nì ñakí'ín tá'an ní ñoó, o noo ndidaá ní ñayuu nì nakani nían? —kaá ra.

⁴² Dá nì kaa na kúu sato'o yo:

—¿Ndá yoo kúu iin ta kéchóon ndaa, iin ta ndísá'ano, ká'án ndó? Roón kúu ta chikani na kúu sato'o ra ka'anda ra choon noo dao ka ta kéchóon ve'e na, dá kí'o ra ña'a kasá'an dao ka ta kéchóon ñoó. ⁴³ Ta ndiká'án ví ra kéchóon ñoó tá ná ndusaa sato'o ra, ta nì ñatiin ñaá ná nákaa ra kée ra choon nì ta'anda noo rá. ⁴⁴ Mií ña ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña kí'o sato'o ra choon noo rá dándáki ra ndidaá ña ió noo ná. ⁴⁵ Tído tá ná nakani ini ta kéchóon ñoó: “Kueé vá ndusaa sato'o yo”, ta kasá'á rá kendava'a ra xí'ín ta, xí'ín na ña'á kéchóon noo sato'o ra, ta kasá'á rá kasá'an ra, ta kasá'á rá ko'o ra nda xini ra, ⁴⁶ ta kúu ndusaa sato'o ta kéchóon ñoó mií kuu ko ndáti ñaá rá, mií hora ko ná'á rá. Ta kúu dándó'o naní na nío rá, ta tándaa'á ñaá ná ko'on ra kakaá ra noo ño'o dao ka ta ko kéchóon ndaa. ⁴⁷ Chí sa ná'á vá ta kéchóon ñoó ndá choon nì sa'anda sato'o ra, tído ko ní sá io nduu ta'on ra, ta ko ní kée ta'on ra choon nì ta'anda noo rá, sa'á ñoó kani nda'o ñaá sato'o ra. ⁴⁸ Tído tá ió iin ta kéchóon, ta kée naá rá ña ko náta'an ini sato'o ra, roón kúu ra cháá vá ketátá rá. Chí na nì ni'í kua'a choon, noón kúu na kua'a kuendá ndaka sato'o na noo ná. Ta na nì kandeé ini sato'o na xí'ín kua'a choon, noón kúu na kua'a cháá ka kuendá ndaka sato'o na noo ná.

Ná ta'anda tá'an iin ve'e sa'a Jesús

⁴⁹ Vei yu'u chikaá ño'ó ñayuu yó'o, ta sa kóni kí'í yu'u ña ná nakei ña. ⁵⁰ Mií ña ndusaa kánian kodo ndútaí xí'ín ña vei ndo'i. Ta nda'í nda'o kúu ini ndáti kasandaá kuu ñoó. ⁵¹ ¿Á ká'án ndo'o ña kí'an vei yu'u nachindei va'i ñayuu ñayuu yó'o? Koó, chí ká'ín xí'ín ndó ña

vei yu'u ka'anda tá'an di'a vai na. ⁵²Dá chí ndá kuu víti chí noo kasá'a ta'an-da tá'an ñayuu, dá chí noo ndéi o'on na ini iin ve'e, kasá'a naá oní na kọ kúu kuendá yu'u xí'ín uu na kúu kuendáí. O naá uu na kọ kúu kuendáí xí'ín oní na kúu kuendáí. ⁵³Chí naá iin ra kúu tató xí'ín de'e ra, o naá de'e ñoó xí'ín tató xi. Ta naá iin na kúu naná xí'ín de'e di'y na, o naá de'e di'y ñoó xí'ín naná xi. Ta naá na kúu xido xí'ín sano na, o naá sano ñoó xí'ín xido xi.

⁵⁴Dá ní kaa ta'ani Jesús xí'ín ñayuu kuá'a ñoó:

—Tá ní xini ndo xínkuei vikọ chí xoo noo keta ndindii, dá kaá ndo: “Koon dai viti.” Ta kúu koon ndisa rá. ⁵⁵Tá vei tachí chí sur di'a, dá kaá ndo: “I'íní nda'o koo.” Ta kúu dión ndisa koo. ⁵⁶Kúu ndó ñayuu uu noo, chí va'a ti'a ndó kándaá ini ndo sa'a induú káa xí'ín noño'ọ yó'o. Sa'a ñoó, ɛndiva'a kọ kándaá ini ndo ndi koní kaa ña ndato xiní ndo viti?

Va'a ka ná kandọo maní yo noo Ndios viti yachi

⁵⁷ɛNdiva'a kọ xí'o ndó mií ndó ka'i ini ndo ndí kían kúu ña ndaa kánian kee ndó? ⁵⁸Tá né'e tá'an ndó kua'an ndo ve'e choon xí'ín iin ñayuu naá xí'ín ndó, dá kían ndí'i ini ndo, dá ná kandọo maní ini na sa'a ndo íchí noo kua'an ndo ñoó. Dá ná ọ káne'e na ndo'ó saá na noo ta né'e choon. Dá chí oon ni ví nakí'o ta né'e choon ñoó ndo'ó noo ndá'a ta ndaa ve'e kaa, dá kadi ra ndo'ó ve'e kaa. ⁵⁹Ta yu'u ká'in xí'ín ndó ña ọ yáa kui'ó ndo'ó nda ná ọ chíya'i ndí'i ndó di'ón kánian chiya'i ndó —kaá Jesús.

Miían ná nandikó iní yo sa'a kuachi kée yó

13 Ta tein tiempo daá ñóo ní kasáa dao ñayuu, ta ní nakani na xí'ín Jesús sa'a ña ní ndo'o dao ta kuendá Galilea, chí ní sa'ání ñaá Pilato xían nani

dóko rá kítí noo Ndios, ta ní daká tá'an ra níi taá ñoó xí'ín níi kítí ñoó, kaá ra xí'ín ná.

²Dá ní kaa Jesús:

—ɛÁ ká'án ndó ña ta Galilea ñoó kómí kua'a cháa ka kuachi ọ duú dao ka na ñoo ra, sa'a ñoó ní ndo'o ra dión? ³Ká'in xí'ín ndó ña kọ ta'ón dión kían. Tído tá ná ọ nándikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, dá kían ndidaa ta'ani ndó kuu tató'on kí'o ní xí'i taá ñoó. ⁴Ta sa'on oní ta ní xí'i tá ní kankao torre Siloé ñoó sa-ta rá. ɛÁ ká'án ndó ña ní sa kuu ra ta kómí cháa ka kuachi noo dao ka na ndéi ñoo Jerusalén ñoó? ⁵Ká'in xí'ín ndó ña kọ ta'ón dión kían, tído tá ná ọ nándikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, dá kían ndidaa ta'ani ndó kuu tató'on kí'o ní xí'i taá ñoó —kaá na.

Dána'a Jesús sa'a taño'ó kọ xí'o kui'i

⁶Dá ní dakí'in tá'an Jesús dao ña'a xí'ín to'on dána'a na noo ñayuu, ta kaá na:

—Ní sa io iin taá, ta ní dandée ra iin taño'ó noo káa yíto uva ra. Ta sa sá'an ra sa ndukú rá kui'i noo ra keí rá. Tído kọ ní sá ní'i ta'on ra ri. ⁷Dá ní kaa ra xí'ín taá ndaa yíto uva ñoó: “Sa ní xino va oní kuaí kixii ndukúí kui'i noo taño'ó yó'o, tído ní iin kui'i kọ fin noo ra. Sa'a ñoó va'a káan ná ka'anda yo'ó ra, dá chí kétéin oon rá fin rá noño'ọ yó'o.” ⁸Dá ní kaa ta kéchoon ñoó: “Tatá, konó ní iin kuaí víti ka nákuin rá, dá ná ko'in katai sa'a ra, dá ná taáin tei'i. ⁹Tá ní xí'o rá kui'i, dá kían nakuiin rá. Tá kọo ña'a ní xí'o rá, dá kían ka'anda yo rá”, kaá ra —kaá Jesús.

Di'a ní kuu tá ní ndyva'a Jesús iin ñá'a ní kutódo sata

¹⁰Tein iin kuu náni'i ndéé na Israel, nákaa Jesús dána'a na ini ve'e noo ná-taka na ñoo ñoó. ¹¹Ta ñoó nákaa iin ñá'a, ta sa ní xino sa'on oní kuaí kú'an,

chí nì kutódo satañ kée iin espíritu kini. Ta kò kuú ta'on nakuiin ndichi ndaaan. ¹²Tá nì xini ñáá Jesús, dá nì kana ñáá ná. Dá nì kaa nà xí'án:

—Sá nì kexoo va kue'e ndó'o ní viti, naná.

¹³Dá nì chinóo na ndá'a ná satañ. Ta kúú vití'ón nì nakuúin ndichi ndaaan. Dá nì kasá'án keká'anoán Ndios. ¹⁴Tído ɔa dándáki ve'e ñoo, nì karyíi ndá'o ra, chí nì nduva'a Jesús ta'áná ñá'a ñoo tein kuú nání'i ndée nà Israel. Dá nì kaa ɔa ñoo xí'ín ñayuu ñoo:

—Ío iño kuú kéchóon yó. Sa'á ñoo kii ndó tein kuú dáá nduva'a ndó. O sá kii ndó nduva'a ndó tein kuú nání'i ndée yó.

¹⁵Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Taa uu noo vá kúú ndó. ¿Á kò ndaxí ta'on ndó chee ndo o burro ndo noo ndíko rí sasá'an rí tein kuú nání'i ndée yó, dá kandaka ndó rí ko'on rí ko'o rí takuíi? ¹⁶Ñá'a yó'o nì kii tein nà ve'e Abraham, ta sá nì xino sa'on oní kuia nì kexíxi ña u'u nì so'oni ñaáan xí'ín kue'e yó'o. ¿Á o kúú ta'on ndaxí yu'u ñá'a yó'o noo kue'e ndó'án tein kuú nání'i ndée yó, tá dáá?

¹⁷Tá nì kaa nà dión, kúú nì xika'an noo ɔa kò náta'an ini ñoo. Tído ndidaá kúú ñayuu ñó'o ini ve'e ñoo nì kadii ini sa'a ndidaá ña'a ndato nì kee Jesús.

Di'a kua'an ña nì ñaná'a Jesús sa'a ndí kée Ndios dándáki na ñayuu nà

¹⁸Dá nì kaa Jesús:

—¿Ndí kían dáó kúú xí'ín to'on kée Ndios dándáki na ñayuu nà, ká'án ndó viti? Ta, ¿ndá kían dáki'in tá'in xí'án, dá kandaá ini ndo sá'án? ¹⁹Kían táto'on iin tata ló'o naní mostaza, ña nì chí'i iin ɔa noñó'o rá, ta kúú nì sa'anoan, ta nì nduuan iin yíto ká'ano. Ta nì kasáa laa nì kava'a rí taká rí tein ndá'a rá.

²⁰Dá nì kaa tuku Jesús:

—¿Ndí kían kúú ña dáki'in tá'in xí'ín to'on kée Ndios dándáki na ñayuu nà, dá

kandaá ini ndo? ²¹Kían táto'on kée ña dákuíta ɔachi yúsa kava'a pan, ña nì tiin iin ñá'a, ta nì dáki'in tá'an ñaán xí'ín oní yáxi harina, dá nakuíta ɔachían.

Yó'o dána'a Jesús ña koo ini yo ku'u yo noo kúú yé'é kuúin

²²Ta sá ñaná'a Jesús to'on va'a sa'a Ndios noo ñayuu ndéi ñoo ná'ano xí'ín ñoo kuálí noo chíka'anda nà kua'an nà ñoo Jerusalén. ²³Dá nì ndato'ón ñaá iin ɔa, ta kaá ra xí'ín ná:

—Tatá, ¿á cháá vá ñayuu nì'i ña káki na noo kuachi na?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

²⁴—Cho'on ini ndo ku'u ndó noo kúú yé'é kuúin, dá chí ká'ín xí'ín ndó ña kua'a ndava'o kúú ñayuu katoó ku'u, tído o kándeé ta'on na ku'u na. ²⁵Chí tá nì ndí'i, dá nakuiin nà kúú sato'o ve'e yé'é kuúin ñoo, dá kadi nà yé'é ná. Ta ndo'ó, nà nì kandoo ndíta sata vé'e, kasá'a kayu'ú ndó nà, ta dákasá ndó yé'é, ta kaa ndo: “Tatá, tatá, konó ní yé'é ná ku'u ndu'u.” Dá kaa nà kúú sato'o ve'e di'a xí'ín ndó: “Kò ná'a ta'on yu'u ndá yoo kúú ndó.” ²⁶Dá kasá'a ndó ka'an ndo xí'ín ná: “Ndu'u kúú nà nì sasá'an dáó xí'ín ní, ta sá xi'i nduú ndu xí'ín ní, ta sá ñaná'a ní noo ndú noo yá'i ñoo ndu.” ²⁷Dá kaa nà xí'ín ndó: “Sá nì ka'an vei xí'ín ndó ña kò ná'a ta'an vei ndá yoo kúú ndó. Kuxoo ndidaá ní ndó kua'án ndo nooí, chí kúú ndó ñayuu kée ña kini”, kaa nà. ²⁸Ta ndo'ó, nà kandoo sata vé'e ñoo, nda'í kasá'a ndei'i ndo, ta nakuchi tá'an no'o ndó, chí koni ndo Abraham xí'ín Isaac, xí'ín Jacob xí'ín ndidaá kúú profeta Ndios kande'i na noo dándáki Ndios, ta ndo'ó kúú nà kò ní nì'i íchí kande'i ndó ñoo. ²⁹Ta kasaá ñayuu nì kii chí xoo noo xíno ndíndii, xí'ín noo kétaan, xí'ín xoo norte xí'ín xoo sur, dá nande'i na mesa, dá kasá'an na noo dándáki Ndios. ³⁰Kana'a ndó ña ndéi dao ñayuu kúú noo ndí'i kuíi tiempo

viti, noón di'a kakuu na nakuíta noó noo Ndios tiempo daá. Ta na kúu na kúu noó noó ñayuu tiempo viti, noón di'a kakuu na noo ndi'i kuii noo Ndios —kaá Jesús.

Di'a ni kuu tá ni ndei'i Jesús sa'a na ñoo Jerusalén

³¹ Ta mií kuu daá ñóo ni kasáa dao ta fariseo. Dá ni kaa ra xí'in Jesús:

—Kua'an keta ní, ta kua'an ní iin ka xían, dá chi kóni rey Herodes ka'áni rá mií ní.

³² Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Kua'an ndo, ta ka'an ndo xí'in ndikuii maña ñóo ña kanoo íf yu'u tavéi espíritu kini ñó'o ini ñayuu, ta nduva'i na kú'u viti xí'in taan, dá tá ni xinkoo oni kuu, dá dándi'i choon vei. ³³ Tído kuu víti, xí'in taan, xí'in idá kánian kanoo íf vái íchi kosaa Jerusalén, dá chi ko kánian kuu iin profeta iin ka xían, sava'a ñoo Jerusalén vá kúu noo kánian kuu na.

³⁴ ¡Na ñoo Jerusalén, na ñoo Jerusalén, ndo'ó kúu na sa'áni ndidaá profeta, ta chíyúu ndó ndidaá na tánda'á Ndios vei kast'on xí'in ndó! ¡Ndidaá ví ta'ándá ni ka'an yu'u ña kían nditútí ndo'ó tát'on ki'o kée iin tiñoó ndítútí rí de'e kuálí ri nátaán vá'a rí tixi ndixi ri, tído ko ní xí'in ta'on ndó! ³⁵ Kana'á ndó ña kasandaá iin kuu, dá kandoo íf vá ve'e ndó. Ta ká'in xí'in ndó ña o koni ka ndo'ó yu'u nda rá ná kasandaá kuu kaa ndo: “Na ká'ano kúu na vei xí'in choon Ndios, na kúu sato'o yo” —kaá Jesús.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin ta ndó'o kue'e néin ñíi

14 Iin kuu nani'i ndée na ñoo Israel, ni ku'u Jesús ve'e iin ta fariseo né'e choon kasá'an na. Ta ndéi ta'ani dao ka ta fariseo nání rá Jesús. ² Ta mií yati noo ío na ñoo ío iin ta ndó'o kue'e néin ñíi. ³ Dá ni kaa Jesús xí'in ta dána'a ley, xí'in ta fariseo ñoo:

—¿Á sóno ley yo ña nduva'a yó iin na kú'u tein kuu nani'i ndée yo? —kaá na.

⁴ Tído tádi oon va ndéi ra. Dá ni tiin Jesús ndá'a ta kú'u ñoo. Kúu ni nduva'a ñaá ná. Dá ni tánda'á ñaá ná kua'an nó'o rá ve'e ra. ⁵ Dá ni kaa na xí'in ta ndéi nání ñaá ñoo:

—Tá ío iin kaa ndó ná kankao burro ndo o chee ndo ini da'o, ¿á o k'ón kfi ta'on ndó taó ndo rí, va'ará kuu nani'i ndée yo kíán?

⁶ Ta ni iin tó'on to'on ko ní ni'i rá nandió né'e ra noo ña ni ka'an na xí'in rá.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a ndi kee yó tá kua'an yo iin víko

⁷ Ta ndé'e Jesús tát'on kée ñayuu ñoo káxi na téi kúu noo noo kánian kande'i ñayuu ndáya'i. Dá ni dakí'in tá'an na dao ña'a xí'in to'on dána'a na noo ñayuu ni nataka ñoo, ta kaá na:

⁸ —Tá ni kana na ndo'ó ko'on ndo noo ío víko tánda'a, o sa koo ini ndo kande'i ndó noo téi kúu noo, chi oon ni kasaa iin ka ñayuu ndáya'i cháa ka o duú ndo'ó, ⁹ dá kasaa na ni kana ndo'ó xí'in iin ka ta ñoo, ta kaa na xí'in ndó: “Ndakuijn noo téi xaan ná nono ko na yó'o.” Dá kían kánian ndakuei ndó ko'on ndo xí'in ña kaka'an noo ndo, dá ko'on ndo kande'i ndó noo téi ín nda sata kuii. ¹⁰ Sa'a ñoo tá ni kana na ndo'ó ko'on ndo víko, va'a ka kande'i ndó noo téi ín nda sata kuii. Dá kían tá ni kasaa na ni kana ñaá ñoo, dá kaa na xí'in ndó: “Amigo, kua'an ya'a ní noo téi kúu noo kaa koo ní” kaa na. Díon, dá kían natiin ndó ñañó'o noo na ndéi mesa ñoo. ¹¹ Chi ñayuu chindaya'i mií, noón kúu na kandoo nóo di'a. Ta na kénoo mií, noón di'a kúu na kandaya'i noo Ndios —kaá na.

¹² Dá ni kaa ta'ani na xí'in ta fariseo, tá'an ra ni kana ñaá ñoo:

—Tá kua'on keeón iin víko, tá ki'ón ña kadé'in ñayuu o ña'a kadíni na, o

sə kánón amigon, ni ñanon, ni tá'ón, ni n̄a kuiká ndéi yati xí'ón. Chì oon ni ví kana ta'ani na yo'ó, ta k̄i'o ta'ani na ña'a kasá'ón, dá k̄ian s̄a n̄i ñani'í vóón ya'ávón sa'á ña n̄i keeón xí'ín ná. ¹³ Sa'á ñoó tá kua'on k̄i'ón ña'a kasá'an ñayuu, va'a cháá kaan kanón ñayuu kúnda'í, xí'ín n̄a ko ndá'a o sa'a, xí'ín n̄a ko kúú kaka, xí'ín n̄a ko túu noo, ¹⁴ dión, dá k̄ian natiión ña va'a noo Ndios, ch̄i o kúu ta'on nandió né'e ñayuu ñoó ña man̄i n̄i keeón xí'ín ná, sa'á ñoó nani'í yo'ó ya'ávón noo mií Ndios tá ná kasan-daá kuu nataki ñayuu ndaa —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña n̄i ñan'a Jesús sa'a iin t̄aa n̄i kee iin víko ká'ano

¹⁵ Tá n̄i seido'o iin t̄aa ió nduú xí'ín Jesús mesa ña n̄i ka'an n̄a, dá n̄i kaa ra xí'ín ná:

—Ndiká'án ndi kúu ví ñayuu, tá'an n̄a kasá'an noo ió Ndios dándáki na.

¹⁶ Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—N̄i s̄a io iin t̄aa, ta n̄i ka'án rá kee ra víko. Dá n̄i kana ra kua'á nda'o ñayuu kasá'an na víko ñoó. ¹⁷ Tá n̄i kasandaá hora kadíni na, dá n̄i sa'anda ra choon noó t̄a kéchóon noo rá ña ná ko'on ra kuaka ra ñayuu n̄i kana na ñoó. Dá n̄i kee ra kua'an ra, ta n̄i kaa ra xí'ín ná: “Ná ko'o, ch̄i s̄a io ndu va ndidaá ña kadíni ndó.” ¹⁸ Tído ndidaá vá ñayuu ñoó n̄i ndaka ña man̄i noó t̄a kéchóon ñoó. Ch̄i t̄aa mií noó ñoó n̄i kaa di'a: “Viti'ón n̄i xiiin iin n̄o'o, ta kánian ko'in kande'í ña. Sa'á ñoó ká'ano ná koo ini sato'o ní sa'í.” ¹⁹ Dá n̄i kaa iin k̄a ra di'a: “Viti'ón n̄i xiiin o'on yunta chee, ta kánian ko'in koto ndodói ri. Sa'á ñoó ká'ano ná koo ini sato'o ní sa'í.” ²⁰ Dá n̄i kaa iin k̄a ra di'a: “O duú n̄i tandá'a véi, sa'á ñoó o kúu ta'on saai.”

²¹ Dá n̄i nandió ko t̄a kéchóon ñoó n̄i ndisaa ra, dá n̄i nak̄i'o ra kuendá noo sato'o ra. Kúu n̄i karyí nda'o sato'o víko ñoó. Dá n̄i kaa ra xí'ín rá: “Kua'án k̄i

ndidaá keí ná'ano xí'ín keí kuálí ño'o ñoo yó'o, ta kandaka k̄i'on n̄a kúnda'í ndéi ñoó kison, xí'ín n̄a ko ndá'a o sa'a, xí'ín n̄a ko kúú kaka, xí'ín n̄a ko túu noo.” ²² Tá n̄i ndi'i n̄i kee t̄a kéchoon ñoó dión, dá n̄i kaa ra xí'ín sato'o ra: “Tatá, s̄a n̄i kee choon n̄i sa'anda ní noo. Tído ió íf vá cháá k̄a noo kandeí na.” ²³ Dá n̄i kaa tuku t̄aa kúú sato'o víko ñoó xí'ín t̄a kéchóon noo: “Kua'án k̄i ndidaá keí xí'ín ndidaá ích̄i ku'in, ta kendúsa xí'ín ñayuu ndéi ñoó ná kii na, dá ná kutí ve'i. ²⁴ Ch̄i ká'in xí'ón ña ni iin tó'ón ñayuu n̄i kanai mií noo, o ní'í ta'on ña n̄i kenduui kadíni na”, kaá ra —kaá Jesús.

Kánian kee yó di'a tá ká'án yó kanoo yó xí'ín Jesús

²⁵ Kua'á nda'o ñayuu kua'an xí'ín Jesús. Dá n̄i nandió ko na, dá n̄i kaa n̄a xí'ín ná:

²⁶ —Tá ió iin káa ndó ká'án kanoo xí'ín yu'u, tído ndi'i ini ndo sa'a tatá ndo xí'ín naná ndo, xí'ín ñadi'í ndo, xí'ín de'e ndó, xí'ín ñani ndo, xí'ín k̄i'o ndó, ta ndi'i ini ndo sa'a mií ndó, dá k̄ian o kúu ta'on kakuu ndó n̄a kanoo xí'ín yu'u. ²⁷ Dá ch̄i n̄a ko xí'o mií ña kadokó cruz ná kii na sata yú'u, dá k̄ian o kúu ta'on kakuu na n̄a kanoo xí'ín yu'u. ²⁸ Dá ch̄i, ¿ndi káa iin káa ndó ká'án kava'a iin ve'e, á ko sá ko ndó dinñó'o k̄a taó kuendá ndo, kande'á á keta di'ón né'e va'a ndó ñoó, dá dáxino ndoan? ²⁹ Dá ch̄i tá s̄a n̄i ch̄ikáa ndo sa'án, ta ko keta k̄a di'ón ndo ña k̄ian dáxino ndoan, dá k̄ian kasá'a vá ñayuu kuak̄i ndaa ñaa ná, ³⁰ ch̄i kaa n̄a ka'an na sa'a ndo: “Nda'í t̄aa n̄i ka'án kava'a ve'e yó'o, ch̄i ko ní kándeé ta'on ra dáxino raan.”

³¹ Ta, ¿ndi kée iin rey tá ká'án rá ko'on ra ñaa ra xí'ín iin k̄a rey? ¿Á ko sá ko ra dinñó'o taó rá kuendá, nde'á á kandeé ux̄i mil soldado ra ñaa ra xí'ín iin k̄a rey, tá'an ra veí xí'ín oko mil soldado? ³² Ta tá taó ra kuendá ña o kándeé ta'on

ra, dá kían, tá o ñá'a kasandaá yati iin ka rey ñoo, tanda'á rá choon kua'an noo iin ka rey ñoo nde'á ndí kían kánian kee ra, dá nandei va'a ra. ³³ Kí'o dión ta'ani kánian taó kuendá va'a ndó, chí ndi ndáa ndó kó nĩ dánkoo ndi'i ñá'a kómí ndó sa'a yú'u, dá kían o kúu ta'on kanoo ndó xí'ín yu'u.

Di'a kee yó tá nĩ ndi'i ña o'ova ñii

³⁴ Ña va'a kúu ñii, tído tá nĩ ndi'i ña o'ovaan, çndi kee yó xí'án, dá ndu'o'o-va tukuan? ³⁵ Sa'a ñoo kó choon kaan kakian tei'i noñó'o, ta ni kó kandeé kaan dándi'an díko tei'í. Sa'a ñoo satá va naan satá vé'e. Ndi ndáa ndo'ó ió do'o, ta kueídó'o va'a ndó —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña nĩ ñaná'a Jesús sa'a iin ña nĩ ndañó'ó iin léko

15 Ta kua'á nda'o ña kí'ín ya'i sa'a ñó'o xí'ín dao ka ñayuu kaá ra kómí kuachi nĩ natuu yati noo Jesús kueídó'o ñaá ná. ² Dá nĩ kasá'á ta fariseo xí'ín ta dána'a ley kána'á ra xí'ín Jesús, ta kaá ra:

—Nátiin va'a ña káa ñayuu kómí kuachi, ta sásá'an dáó rá xí'ín ná.

³ Dá nĩ ña kí'ín tá'an Jesús dao to'on xí'ín ña dána'a ña, ⁴ ta kaá na:

—Ndi ndáa ndo'ó kómí iin ciento léko, tá nĩ ndañó'ó iin rí, çá kó dánkoo ta'on ndó komi díko sa'on komi ríon nda yukú ichi ñoo, ta ko'on ndo nandukú ndó kirí nĩ ndañó'ó nda kandeé ndó nani'i ndo rí? ⁵ Dá tá nĩ naní'i ndo rí, dá nadokó ndo rí no'o ndo xí'an kadii ini ndo. ⁶ Tá nĩ ndusáa ndo ve'e ndó, dá dátaká ndo amigo ndo xí'ín ña ndéi yati xí'ín ndó, dá kaá ndo xí'ín ná: “Nakí ndo kandeí dii ndo xí'ín, chí sa nĩ naní'i vái lékoí, kirí nĩ ndañó'ó ñoo.” ⁷ Ká'ín xí'ín ndó ña kadii cháa ka ini ña ndéi induú sa'a iin ña kómí kuachi tá nĩ nandikó ini ña sa'a kuachi kée na, o duú sa'a komi díko sa'on komi ñayuu ká'án kúu ná ña ndaa,

ñá ká'án ña kó xínñó'ó nandikó ini ña sa'a kuachi ña.

Di'a kua'an ña nĩ ñaná'a Jesús sa'a iin ñá'a nĩ ndañó'ó iin di'ón

⁸ Ta ndi káa iin ñá'a né'e va'a uxi di'ón plata, tá nĩ ndañó'ó iian, çá kó nátoon ta'an vaán ñó'o íti, ta natu'ú va'an ve'an nandukú kueéan di'ón nĩ ndañó'ó ñoo nda kandeéan nani'an ña? ⁹ Tá nĩ naní'an ñá, dá dátakáan amigoan xí'ín ña ndéi yati xí'án, dá kaáan: “Nakí ndo kandeí dii ndo xí'ín, chí sa nĩ naní'i di'ón, ña nĩ ndañó'ó ñoo.” ¹⁰ Dión ta'ani kadii ini ángel kéchoon noo Ndios sa'a iin ña kómí kuachi tá nandikó ini ña sa'a kuachi kée na —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña nĩ ñaná'a Jesús sa'a ña nĩ xí'o ká'ano ini iin ña sa'a de'e ra

¹¹ Dá nĩ kaa ta'ani Jesús xí'ín ra:

—Nĩ sa io iin ña, ta nĩ sa ndei uu de'e na. ¹² Iin kuú, dá nĩ kaa ña ló'o ñoo xí'ín tatá xi: “Tatá, viti kían kí'o ní ña kánian ni'i yu'u sa'a ña kúu de'e ní.” Dá nĩ xí'o tatá xi ña kánian ni'i xi.

¹³ Tá nĩ ya'a cháa kuú, dá nĩ díko xí ndidaá ña'a nĩ ni'i xí noo tatá xi. Dá nĩ kee xi kua'an xi xí'ín di'ón ñoo iin ñoo xiká. Ta ñoo nĩ kendava'a xi xí'án noo ña'a ió ñayuu yó'o. ¹⁴ Dá tá nĩ dandí'i xi di'ón xi, dá nĩ kasáa tama ñoo ñoo. Ta kúu nĩ kasá'á xí'i xi doko. ¹⁵ Dá nĩ sa'an xi nĩ ndukú xí choon kee xi noo iin ña ió ñoo ñoo. Dá nĩ xí'o ña ñoo choon noo xí ña ko'on xi noo kúu noñó'o rá kaka xi kandaka xi kochí. ¹⁶ Ta sa'a ña kuíko nda'o xi, sa'a ñoo nda'í nĩ ka'án xí ndinoo ini xi keí xí ña seí kochí ñoo, chí kó iin ta'on xí'o ña keí xí.

¹⁷ Dá nĩ kixian nĩ nakani ini xi: “Kándoo di'a ña'a sásá'an ña kéchoon ve'e tatá, ta yu'u, nda'í xí'i dokoí nákaai yó'o. ¹⁸ No'o vai ve'e tatá. Tá nĩ nasáai, dá kaai xí'ín ná: Tatá ló'o, nĩ ya'i noo Ndios, ta nĩ ya'a ta'anii noo mií ní.

¹⁹ Sa'á ñoó kọ káni kaan kakuu yu'u de'e ní. Ndaá kee ní yu'u ná kakuu iin ƿa kéchóon noo ní. Díon kaai xí'ín ná tá nasaai noo ío nà", ká'án xí ío xí.

²⁰ Dá nì ndaku'ín ndichi xí, dá nì kee xi kua'an nó'ó xí ve'e tatá xí. Ta kúu xíká jí vá ve'i xí, kúu sa nì xini ñáá tatá xí. Ta kúu nì kixian nì ku'u ká'ano ini nà sa'a xí. Dá nì kankono na nì sa'an nà nì nì'í ñáá ná. Ta kúu nì nomi nì'ini ñáá ná. Dá nì chitó ná noo xí. ²¹ Dá nì kaa xí xí'ín ná: "Tatá ló'ó, nì ya'a va yu'u noo Ndios, ta nì ya'a ta'ani yu'u noo mií ní. Sa'á ñoó kọ káni kaan kakuu de'e ní viti."

²² Tído di'a nì sa'anda tatá xí choon noo ƿa kéchóon noo ná: "Taó kí'í ndo iin da'ón saá, ta dákui'ino ndoan de'e ló'í. Ta ki'in ndó iin dé'e chikaá ndo ndá'a xí, ta nachí'í ndó ndisá saá sa'a xí. ²³ Ta kua'an ndo ki'in ndó iin chikerró ndí'í cháá ká, ta ka'áni ndo rí. Dá ná kasá'an yó kandeif koo víko. ²⁴ Chì nì sa xí'í va de'i nooí, tído viti nì natakí xí, chí nì ndañó'ó vá xí, tído viti nì naní'í yo xí", kaá tatá xí.

"Ta kúu nì kasá'á ná kée na víko.

²⁵ Tído nákaa de'e sava'a nà yúku. Dá tá nì ndisáa ƿa nì kuyati ra ve'e, kúu nì seídó'o ra ká'a yaa, ta táí katí ndéi dijí ná sársá'á ná. ²⁶ Dá nì kana ra iin ƿa kéchóon ñoó. Dá nì ndato'ón ñáá rá: "¿Ndí k'án kúu?" ²⁷ Dá nì kaa ƿa kéchóon ñoó xí'ín rá: "Kée tatá ní víko, chí nì ndisáa ñani ní. Sa'á ñoó nì sa'anda tatá ní choon ña ná ka'áni ndu'u chikerró ndí'í ñoó, chí ío va'a ñani ní nì ndusáa xí."

²⁸ "Ta kúu nì xido nda'o ini de'e sava'a ñoó. Sa'á ñoó kọ kóni ta'on ra ndu'u ra ve'e. Dá nì keta tatá ƿa. Dá nì seí nda'í nà noo rá ña ná ndu'u ra ve'e. ²⁹ Dá nì kaa ƿa xí'ín tatá ƿa: "Ná'á vá mií ní ña sa kuá'á nda'o kuia kéchóoin noo ní, ta nì kọ kaá ní k'í'o ní va'ará iin kítí ló'ó kee yu'u víko xí'ín nà né'e tá'an va'a xí'ín. ³⁰ Tído sa'á ña nì ndisáa iin ká de'e ní,

tá'an ƿa nì sa'an nì kendava'a xí'ín di'ón ní xí'ín ñá'á díkó mií, ta sa'á ƿa kaa di'a nì sa'áni ní chikerró ndí'í cháá ka."

³¹ Dá nì kaa tatá ƿa: "De'e ló'ó, yo'ó kúu ƿa daá ío va xí'ín yu'u. Sa'á ñoó ndidaá ña'a kómí yu'u kúu ña'a yo'ó. ³² Tído iin ña va'a kíán ña ná kee yó víko, ta ná kandeí dijí yo, chí nì xí'í va ñanon noo yú'u, tído viti nì natakí xí, chí nì ndañó'ó vá xí, tído viti nì naní'í yo xí", kaá nà xí'ín rá —kaá Jesús

Di'a kua'an ña nì daná'a Jesús sa'a ndí k'án nì kee iin ƿa kéchóon

16 Dá nì kaa ta'ani na xí'ín ƿa xionoo xí'ín ná:

—Iin kuu dá nì sa io iin ƿa kuiká, ta nì sa io iin ƿa sa dandáki ndidaá ña kuiká kómí rá. Tído nì kasá'á ká'an kuáchí ñayuu sa'á ƿa kéchóon yó'ó, ña kéndava'a ra xí'ín ña'a sato'o ƿa. ² Sa'á ñoó nì kana ñáá sato'o ƿa, dá nì kaa ƿa xí'ín rá: "Nì kandaá ini ña kéndava'a yo'ó xí'ín ña'í ñó'o tíxi ndá'on. Naki'o kí'í kuendá nooí sa'án, dá chí o kúu ká kechóon nooí." ³ Dá nì kasá'á ƿa kéchóon ñoó nákani ini ƿa: "¿Ndí kuú vían kee viti, dá chí táxí vá ñáá sato'í? Ta o kán-deé ta'oin kee choon ndeé, ta xíka'an nì nooí kuatii. ⁴ Tído sa nì kandaá va ini ndí k'án kee tá ná kasandaá kuú taxí ñáá sato'í, dá ná natiin va'a ñayuu yu'u ve'e na."

⁵ Dá nì kasá'á rá kána ra iin rá iin ƿa táí noo sato'o ƿa, dá nì kaa ƿa xí'ín ƿa mií noo: "¿Ndidaa táí ní noo sato'í?" ⁶ Dá nì kaa ƿa ñoó: "Iin ciento yoo ná'ano sití oliva táí yu'u." Dá nì kaa ƿa kéchóon ñoó xí'ín rá: "Jó'on, tiin tuti noo kánóo ña táí ní, ta kakoo kí'í ní, ta chinóo ní ndadá uu diko uxí yoo sití." ⁷ Dá nì kaa ƿa xí'ín iin ká ƿa ñoó: "Ta mií ní, ¿ndidaa táí ní noo sato'o yu'u?" Dá nì kaa ƿa: "Iin ciento maquila noní tirió táví." Dá nì kaa ƿa kéchóon ñoó xí'ín rá: "Jó'on, tiin ní tuti noo kánóo ña táí ní yó'o, ta nachinóo

ni ndáda komi díko ni maquila.”⁸ Dá ni chindaya'i sato'o ñoo tã ko kéchóon va'a ñoo, chi xí'ín ña ni kee ra ni na'a ra mií rá ña kaon nda'o ñaxintóni rá. Chi tã'a cháá ka ñayuu kuenda ñayuu yó'o kandoo va'a na noo ñayuu xí'ín ná o duú ñayuu kuenda Ndios.⁹ Sa'a ñoo ká'an yu'u xí'ín ndo'ó ña ndukú ndó ni'i ndo ñayuu kane'e tá'an va'a xí'ín ndó sa'a ña kéva'a ndó xí'ín ná xí'ín ña kuiká ió ñayuu yó'o, dá kían tá ni ndi'i ña va'a kómí ndó ñayuu yó'o, kúu sa ió va yoo natiin va'a ndo'ó noo kandeí chíchí ndó.

¹⁰ Ta na kendaá noo lú'u ña'a, dión ta'ani kendaá na noo kua'án. Tído na ko kendaá noo lú'u ña'a kómí ná, dión ni o kendaá ta'on na noo kua'án.¹¹ Chi tá ko kendaá ndo noo ña kuiká ió ñayuu yó'o, ¿ndá yoo kúu na kandeé ini ndo'ó noo ña'a Ndios?¹² Tá ko kendaá ndo noo ña'a dao ka ñayuu, ¿ndá yoo kú'u ña kánian ni'i ndo kakuu ña'a mií ndó?¹³ Chi ni iin tó'ón ñayuu o kúu kéchóon noo uu sato'o, dá chi iin na koni u'u na, ta iin na koni na, o chindaya'i na iin na, ta kenóo na iin ka na. Ta dión ta'ani o kúu ta'on ndiko ndo Ndios, ta ndiko ta'ani ndó ña kuiká —kaá Jesús.

¹⁴ Tá ni seídó'o tã fariseo ndidaá ña ni ka'an na, kúu ni sakí ndaa ñaá rá, chi ndó'o nda'o ra sa'a di'ón.¹⁵ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndo'ó kúu ra kée ndó mií ndó ña kúu ndó tã va'a noo ñayuu, tído Ndios kúu na ná'a ndi káa ní'o ndo, dá chi ndidaá ña'a chindaya'i ñayuu, ñoo kían káñó'o Ndios.

**Yó'o ká'an Jesús sa'a ley
Moisés, ta ndi kee ñayuu
ndu'u na tixi ndá'a Ndios**

¹⁶ Ni sa ño'o ndó tixi ndá'a ley Moisés, xí'ín tixi ndá'a ña ni taa profeta nda tiempo ni kii Juan. Nda daá ká'an yu'u sa'a ndi kee ñayuu ndu'u na tixi ndá'a Ndios. Ta kua'a ná ndúndéé ndu'u na.

¹⁷ Kuáchí cháá ka ndañó'o iin tó'ón dini to'on ká'an ley Moisés, o duú ka ña naá induu xí'ín noñó'o yó'o.

**Yó'o dána'a Jesús ña ná dá'a
ni dánkoo iin tã ñadi'í ra**

¹⁸ Sa'a ñoo ndi ndaa mií vá tã ni dánkoo ñadi'í ra, ta ni tandá'a rá xí'ín iin ka ña'a, roón kúu ra yá'a kée kuachi xí'ín ña'a ñoo noo Ndios. Ta ndi ndaa mií vá tã ná tanda'a xí'ín ña'a, ña ni sa'anda tá'an xí'ín yíian, roón kúu ra yá'a kée kuachi xí'án noo Ndios.

**Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús
sa'a iin tã kuiká xí'ín tã
kúnda'í naní Lázaro**

¹⁹ Dá ni kaa ta'ani na:

—Ni sa io iin tã kuiká. Ta ni sa ndixi ra dá'on ndato xí'ín dá'on ya'i. Ta ndidaá kuu táyíí nda'o sa kee ra víko ve'e ra.²⁰ Ta ni sa io ta'ani iin tã satí ni sa naní Lázaro daá ñoo, ta ió ni'ini ra noñó'o sa'a yé'é tã kuiká ñoo. Ta ni ta'an ñií rá káa ndi'i té'i.²¹ Ta nda'í kóni ra ndinoo ini ra keí rá yúchi ña'a kuéi yú'u mesa tã kuiká ñoo. Ta vej tina yakó ndaa ri ñií rá noo té'i ñoo.

²² Iin kuu, dá ni xi'i tã kúnda'í ñoo. Dá ni kii ángel né'e ñaá ná kua'an na induú koo ra xí'ín Abraham. Ta ni xi'i ta'ani tã kuiká ñoo, kúu ni nduxi va ra.²³ Ta noo nákaa ra ndó'o naní ní'o rá indayá, ni ndane'e noo rá. Ta kúu nda xíká ñoo ni xini ra noo ió Abraham, ta ió Lázaro díin ná.²⁴ Dá ni kayu'ú tã kuiká ñoo, ta kaá ra: “Tatá Abraham, ku'u ini ní sa'í, ta ka'anda ní choon noo Lázaro xaan ná dándáxi ra, sa va'ará dini ndá'a rá ini takuíí, ta ná kii ra dándáxi ra noo yáaí, chi nda'í nda'o ndó'o naní ní'o nákaa noo kéí ñó'o yó'o.”²⁵ Dá ni kaa Abraham xí'ín rá: “De'e ló'o, ndisa-a inon ña va'a nda'o ni sa ioon ñayuu, ta Lázaro yó'o, nda'í nda'o ni sa ndo'o xi. Tído viti ni ni'i xí tãndéé iní ió va'a

xi. Ta yo'ó, nákaa ndó'o naní níoon noo kéi ñó'o xaan. ²⁶ Ta iin da'ó konó nda'ó kían sadí noo ndó'ó xí'ín noo ndú'u. Sa'á ñóó o kúu ta'on saa na ndéi yó'o chí xaan, ta ni na ndéi xaan o kúu kii chí yó'o." ²⁷ Dá ni kaa ta kuiká ñóó: "Sei nda'í noo ní, tatá Abraham, ña tanda'á ní Lázaro xaan ná ko'on ra ve'e tatái, ²⁸ chí ñóó ndéi o'on ñani, ta ná ka'an ra to'on Ndios xí'ín xí, dá kían ná dá'a ni kii xi yó'o, chí ndó'o naní nda'ó níof nákaai." ²⁹ Dá ni kaa Abraham xí'ín rá: "Sa ío va ley ni taa Moisés noo xí, xí'ín ña ni taa dao ka profeta. Sa'á ñóó ná kueídó'o ra choon sa'ándáan." ³⁰ Dá ni kaa ta kuiká ñóó: "Koó, tatá Abraham, o kándisa ta'on xian. Tído tá ná nataki iin na ni xi'i, ta ko'on na noo ndéi xi, dá ví nandikó iní xi sa'á kuachi kée xi." ³¹ Dá ni kaa Abraham xí'ín rá: "Tá ko xí'o ra míf rá kueídó'o ra ley Moisés xí'ín ña ni ka'an dao ka profeta, dá kían, va'ará ná nataki iin na ni xi'i ko'on na noo ndéi ra, ta o kándisa ta'on ra", kaá na xí'ín rá —kaá Jesús.

**Nda'í kúu ví na kándéé dáka'an
kue'é dao ka ñayuu,
dá ya'a na kee na kuachi**

17 Dá ni kaa Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná:

—Mífan ndaa kuiti kían ña daá ío va ña'a kini kexíxi xí'ín ndó, dá kasá'á nakani ini ndo kee ndó kuachi. Tído nda'í kúu ví na kándéé dáka'an kue'é dao ka ñayuu, dá ya'a na kee na kuachi. ² Va'a ka ná kandiko yuu molino dikó ná, ta ná dáketá ñaá ná ini taño'o, o duú ka ña koo na dáka'an kue'é na iin taló'o ña kían ya'a xi kee xi kuachi. ³ Sa'á ñóó kan-daa ndo míf ndó.

Tá ni ya'a iin ñani ndo ni kee na kuachi xí'ín ndó, dá kían dánani ñaá ndó. Tá ni nandikó iní na sa'á kuachi ni kee na, dá kían ku'u ká'ano ini ndo sa'a ná. ⁴ Ta va'ará usa ta'ándá ni ya'a na ni

kee na kuachi xí'ín ndó iin kuu, tído tá ni nandio koo na usa ta'ándá ni ndaka na ña maní noo ndo sa'á ña ni kee na xí'ín ndó, dá kían kánian ku'u ká'ano ini ndo sa'a ná ndin usa ta'ándá —kaá na.

**Kóni ta xionoo xí'ín Jesús
kandéé cháá ka ini ñaá rá**

⁵ Dá ni kaa ta xionoo xí'ín sato'o yo Jesús:

—Chindeé ní ndu'u, dá ná kua'ano cháá ka ndu xí'ín ña kándéé iní ndu míf ní.

⁶ Dá ni kaa sato'o yo xí'ín rá:

—Va'ará lú'u va kándéé ini ndo yu'u táto'on k'i'o leé ndíki mostaza, dá kían kuu va ka'an ndo xí'ín iin yíto ká'ano: "To'on yo'ó mífón, ta ná kuíin ini taño'o káa." Ta kúu kueídó'o va rá ña ka'an ndo.

⁷ Ta ndi ndáa ndo'ó ío iin ta kéchóon noo ndo, tá ni ndisáa ra ni sa'an ra yúku ni xiti ra o ni sa ndaka ra kítí, ta, zá ká'an ndo di'a xí'ín rá: "Kua'an ya'a mesa kakaón kasá'ón"? ⁸ Koó, chí di'a ká'an ndo xí'ín rá: "Kenduu kii yo'ó ña'a ná kadmii, ta xaan ní kandatón ná ndi'i kasá'in, ta ko'i takuí. Tá ni ndi'i, dá kasá'an yo'ó", kaá ndo. ⁹ Já náki'o ndó ndivé'e noo ra kéchóon noo ndo sa'á ña ni kee ra choon ni sa'anda ndo noo rá? Koó, ko kée ta'on ndó dión. ¹⁰ Ta k'i'o dión ta'ani ndo'ó, tá ni ndi'i ni kee ndó ndidaá choon ni sa'anda Ndios noo ndo, dá kían kaa ndo xí'ín ná: "Na kéchóon oon va kúu ndu'u, dá chí sava'a choon, ña kían ni sa'anda ní noo ndu'u, sava'a ñóó vá kían ni kee ndu", kaa ndo —kaá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús
uxi ta ndó'o kue'e téi'i ñíi**

¹¹ Tá noo xíka Jesús kua'an na ñoo Jerusalén, ta yá'a na kua'an na noo raya noo kúu kuendá Galilea xí'ín kuendá Samaria. ¹² Tá ni kasandaá na yú'u iin

ñoó ló'o nákaa ñoó, dá n̄i kankuei ux̄i t̄aa ndó'o kue'e téi'i n̄i v̄ei ra ni'i rá Jesús, tído x̄íká vá n̄i s̄a kuíta ra. ¹³ Dá n̄i kayu'ú rá:

—Jesús, n̄a kúu maestro, ku'u ini ní sa'á ndu'u!

¹⁴ Tá n̄i xini ñaa Jesús, dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín rá:

—Kua'án ndo na'a ndo m̄í ndó noó t̄a dut̄i.

Ta noo x̄íka ra náki'in ra kua'an r̄a ñoó, kúu n̄i ndaño'ó ní'ini va kue'e ndó'o ra. ¹⁵ Tído tá n̄i xini iin t̄aa ñoó ña n̄i ndu-va'a ra, kúu n̄i n̄andió koo ra k̄ayu'ú rá kéká'ano ra Ndios v̄ei ra. ¹⁶ Tá n̄i saa r̄a noo iin Jesús, dá n̄i s̄a kuín x̄it̄i rá noo sa'a ná, ta n̄i xino taan r̄a nda noño'ó. Dá n̄i nak̄i'o ra ndivé'e noo ná. Taa yó'o n̄i s̄a kuu t̄a kuendá Samaria. ¹⁷ Dá n̄i kaa Jesús:

—¿Á o duú ux̄i t̄aa n̄i ndu'va'a yu'u? Ta, ¿ndeí kua'an iin k̄a roón? ¹⁸ ¿Á ndadá iin tó'ón din̄i t̄a tukú yó'o va n̄i n̄andió koo nak̄i'o ñaño'ó noo Ndios?

¹⁹ Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín t̄aa ñoó:

—Ndakuiin ndichi, ta kua'án viti, chí n̄i ndu'va'ón sa'á ña kándéé inon yu'u.

**Di'a kua'an ña n̄i daná'a
Jesús sa'a ndí k̄ián koo, dá
kasandaá kuu n̄andió koo tuku na**

²⁰ Iin kuu, dá n̄i ndaño'ón t̄a fariseo Jesús:

—¿Ndá oon kasá'á Ndios dándáki na yó?

Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín rá:

—Ni iin tó'ón ta'on ñayuu o koní x̄í'ín noo t̄año'on dándáki Ndios ñayuu n̄a. ²¹ O kúu ta'on kaa n̄a ña yó'o nákaaan, o kaa nákaaan. Dá chí s̄a dándáki va Ndios n̄iño ñayuu n̄a.

²² Dá n̄i kaa n̄a x̄í'ín t̄aa x̄ionoo x̄í'ín ná:

—Kasandaá iin kuu, dá katoó ndo koni ndo kuu n̄andió koo n̄a n̄i nduu t̄aa ñayuú yó'o, tído o koní ta'on ndoan.

²³ Dá kasá'á dao t̄aa ka'an r̄a x̄í'ín ndó: “Yó'o n̄i kasáa n̄a”, o “Kaa nákaa n̄a”, kaa r̄a. Tído ná dá'a ni kandia ndó ko'on ndo kande'é ndó, ta o s̄a karkuei ndó sata rá ko'on ndo. ²⁴ Chí t̄año'on k̄i'o kúu tá s̄a nduta, ta náye'e ndaa iin ní kúu induú, k̄i'o dión koo tá ná kasandaá kuu n̄andió koo tuku n̄a n̄i nduu t̄aa ñayuú yó'o kasaa n̄a. ²⁵ Tído mián ndúsa dinño'ó k̄a ndo'o nda'o n̄iño yu'u, ta kaño'ó ñaa ñayuu ndéi tiempo viti.

²⁶ 'T̄año'on k̄i'o n̄i s̄a kee ñayuu tiempo n̄i s̄a io Noé, k̄i'o dión ta'ani kee ñayuu kuu n̄andió koo tuku n̄a n̄i nduu t̄aa ñayuú yó'o. ²⁷ Chí tein kuu dáá ñoó ndéi ñayuu sásá'an na, ta ndéi na x̄í'i na, ta ndéi na t̄anda'a ná nda kuu n̄i ndu'u Noé ini barco. N̄i ndi'i, dá n̄i koon d̄aj déen ñoó, ta n̄i danaá ndi'i rá ñayuu ñoó. ²⁸ Ta k̄i'o dión ta'ani n̄i kuu tiempo Lot, chí ndéi ñayuu sásá'an na, ta ndéi na x̄í'i na, ta ndéi na x̄iín na ña'a, ta ndéi na díkó náan, ta chí'i na tata, ta káva'a na ve'e, ²⁹ nda kuu n̄i keta Lot ñoo ká'ano naní Sodoma ñoó kua'an r̄a. Ta kúu n̄i koon va ño'ó it̄a x̄í'ín azufre sata ñoo ñoó, ta n̄i danaá ndí'an ñayuu n̄i s̄a ndei ñoó. ³⁰ Ta k̄i'o dión ta'ani koo tá ná kasandaá kuu n̄andió koo n̄a n̄i nduu t̄aa ñayuú yó'o kasaa n̄a.

³¹ 'Chí tá ná kasandaá kuu dáá ñoó, dá k̄ián ñayuu kándodó din̄i vé'e, ná dá'a ni noo na ndu'u n̄a ve'e na naki'in na ña'a ño'ó inian. Ta n̄a ño'ó yúku, ná dá'a ni n̄andió kuéi na no'o n̄a ve'e na. ³² Ndusaa ini ndo t̄año'on k̄i'o n̄i ndo'o ñadi'í Lot. ³³ Chí ndidaá ñayuu ndí'i ini dáka'ki na m̄í ná, noón di'a kúu n̄a kuu. Tído n̄a x̄í'o m̄í ná kuu n̄a sa'a yú'u, noón di'a kúu n̄a ni'í ña k̄aki na. ³⁴ Ta ká'in x̄í'ín ndó ña sakuaá kuu dáá ñoó kandeí uú ñayuu kud̄i n̄a noo iin x̄ito. Iin na naki'in Ndios kane'e na ko'on n̄a, ta iin k̄a n̄a kandoo. ³⁵ Iin ve'e kaño'o uú n̄a ñá'a ndiko na. Ta iin na naki'in Ndios kane'e na ko'on n̄a, ta iin k̄a n̄a kandoo.

³⁶ Uu taa kaño'o yúku. Iin ra naki'in na kane'e na ko'on na, ta iin ka ra kandoo —kaá Jesús.

³⁷ Dá ni ndato'ón ñáa taa xionoo xí'in ná:

—¿Ndeí kúu noo kooan yó'o, tatá?

Dá ni kaa na:

—Noo káandu'u ndii, ñóó kúu noo nditútí tiyokó ñó'ó.

Di'a kua'an ña ni ñan'a Jesús sa'a ña ni kee iin ña kuáan xí'in iin ta né'e choon

18 Dá ni ñakí'in tá'an Jesús dao to'on xí'in ña ni ñan'a na, dá ná kandaa ini taa xionoo xí'in ná ña daá kuití xínño'ó rá ka'an ra xí'in Ndios, ta ná dá'a ni katuu ra ña kee ra dión, ² ta kaá na:

—Ni sa io iin taa né'e choon iin ñoo, ta ko ní sá yu'ú ra Ndios, ta ko ní sá io ñañó'ó rá noo ni iin tó'ón ñayuu. ³ Ta ñoo ñoo ta'ani ió iin ñá'a kuáan. Ta tóo tóo sa sá'an noo ta né'e choon ñoo, ta kaáan xí'in rá: “Keyíko va'a ní sa'í xí'in ñayuu naá tá'an xí'in.” ⁴ Tído sa ni ku-na'á vá ko ní kékuendá ta'on ra ña ká'an ñá'a yó'o. Tído ni ndi'i, dá ni nakani ini ra, ta kaá ra: “Va'ará ko yu'íi Ndios, ta va'ará ko ñañó'ín noo ni iin ñayuu, ⁵ tído sa'a ña tóo tóo kásaa ña kuáan yó'o dáta'án yu'u, sa'a ñoo va'a kaan ná ko'in keyíkoj sa'an. Dá chi tá koó, dá kasaá tóo tóo tukuán dándi'i inian yu'u.”

⁶ Dá ni kaa ta'ani sato'o yo Jesús:

—Taó kuendá ndo ña ni ka'an taa kini né'e choon ñoo. ⁷ Ta, ¿á ká'an ndó ña o keyíko ndaa Ndios sa'a ñayuu ni kaxi mií ná, tá'an ñayuu seí nda'í noo ná nduú ñoo? ¿Á ká'an ndó ña kueé va na, dá chindeé ná ñayuu na? Koó. ⁸ Yu'u kúu ra ká'an xí'in ndó ña yachi va chindeé ná ñayuu na. Tído tá ná kasandaá kuu nandió ko na ni nduu taa ñayuú yó'o kasaá na, ¿á nani'i ná ñayuu kándéé ini ñáa ño'ó yó'o? —kaá na.

Di'a kua'an ña ni ñan'a Jesús sa'a uu taa ni sa'an ve'e ño'ó ká'ano ka'an ra xí'in Ndios

⁹ Ta ñoo ndéi dao ñayuu ká'an ña kúu ná ñayuu ndaa, ta kénóo na dao ka na. Sa'a ñoo ni ñakí'in tá'an Jesús to'on yó'o xí'in ña ni ñan'a na noo ná, ta kaá na:

¹⁰ —Iin kuu dá ni kee uu taa kua'an ra ve'e ño'ó ká'ano yó ka'an ra xí'in Ndios. Iin ra kúu ta fariseo, ta iin ka ra kúu taa kí'in ya'i sa'a ñó'ó. ¹¹ Ta fariseo ñoo kúu ra iin ndichi ká'an ra xí'in Ndios, ta kaá ra di'a xí'in mií rá: “Tatá Ndios, náki'o yu'u ndive'e noo ní, chi ko kée ta'on yu'u táto'on kée dao ka taa, tá'an ra kí'in ku'íná, o ra kée ña kini, o ra kée kuachi xí'in na ko kúu ñadi'í ra. Ta ni ko kée ta'on yu'u táto'on kée taa kí'in ya'i sa'a ñó'ó káa. ¹² Chi sa né'e ii yu'u uu ta'ándá iin iin semana, ta dóko yu'u uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a ní'í kéchóoin”, kaá ra. ¹³ Tído taa kí'in ya'i sa'a ñó'ó ñoo, xíká vá ni sa ku'ín ra iin ra. Ta ni ko kóni ra ndane'e noo rá chí induú. Ta káni ndá'a rá yu'ú ndíka ra iin ra, dá kaá ra: “Tatá Ndios, ku'u ká'ano ini ní sa'í, chi kúu iin taa kómí kuachi.” ¹⁴ Ká'in xí'in ndó ña ni xi'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi taa kí'in ya'i sa'a ñó'ó ñoo tá o ñá'a keta ra no'o ra ve'e ra. Tído ko ní kú'u ká'ano ta'on ini na sa'a iin ka taa ñoo. Chi ndi ndáa na chíndaya'i mií, noón di'a kúu na kandoo nóo. Ta na kénóo mií, noón di'a kúu na kandaya'i kee Ndios —kaá na.

Xíka Jesús ña mani sa'a takuálí noo Ndios

¹⁵ Ta ndáka ñayuu ñoo takuálí vei na noo Jesús, dá chinóo na ndá'a ná dini xí. Tído tá ni xini taa xionoo xí'in ná ña kée ñayuu ñoo dión, dá ni ñanani ñáa rá. ¹⁶ Dá ni kana Jesús taa ñoo, dá ni kaa na xí'in rá:

—Konó ndó noo takuálí xaan ná kii xi noo yú'u. Ná dá'a ni chituu ndó xi. Dá

chị ñayuu kándéé iní tatá Ndios táto'on kándéé ini takuálí xaṅ tatá xi, noṅn kúú nà ñó'o tixi ndá'a Ndios. ¹⁷ Miíṅn ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndáa nà kọ kándía ña dándáki ñaá Ndios táto'on kándía takuálí ña dándáki ñaá tatá xi, noṅn kúú nà o koni ndu'u tixi ndá'a Ndios —kaá nà.

Di'a ni ka'an Jesús xí'ín iin tṅa kuiká

¹⁸ Dá ni ndato'ón ñaá iin tṅa ndáya'i, ta kaá ra xí'ín Jesús:

—Maestro va'a kúú ní. Ta, ¿ndí kían kánian keei, dá ni'í ña kataki chíchíí?

¹⁹ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ká'an yo'ó ña kúú yu'u nà va'a? Chì ni iin tó'ón ñayuu kọ kúú nà va'a. Iin tó'ón dinì Ndios vá kúú nà va'a.

²⁰ Sa ná'á vá yo'ó ndi kua'an choon ni sa'anda Ndios: o sa kéeón kuachi xí'ín iin ñá'a ña kọ kúú ñadi'óṅn, ta o sa ka'ánóṅn ndij, ta o sa kí'in kuí'ínón, ta o sa ká'on ña to'ón sa'a dao ka ñayuu, ta koo ñañó'ó noṅ tatóṅn xí'ín noṅ nanóṅn.

²¹ Dá ni kaa tṅa ñoó:

—Nda ló'o vei ni kasá'í seídó'i ndidaá choon yó'o.

²² Tá ni seídó'o Jesús ña ni ka'an ra dión, dá ni kaa nà xí'ín rá:

—Ndaá iin tó'ón vá ña'a kámani keeón viti, tá dáá. Kua'án ñikó ndí'ón ña'a ió noṅṅn. Ta dasóṅn ñi'ón ñoó noṅ nà kúnda'í, dá kían konon koo kuí'ón chí induú. Dá kison kanooón xí'ín yu'u.

²³ Tá ni seídó'o tṅa yó'o ña ni ka'an Jesús dión xí'ín rá, kúú ndáá nda'í va ni kuu ini ra, chí tṅa kuiká nda'o kúú rá.

²⁴ Tá ni xini Jesús ña ni kúnda'í ini ra, dá ni kaa nà:

—¿Nandéé ka ví kuachì kían, dá ndu'u nà kómí ña kuiká tixi ndá'a Ndios!

²⁵ Kaon cháá ka chika'anda iin camello yá'i iin ión tukú o duú ña ndu'u iin nà kuiká tixi ndá'a Ndios.

²⁶ Tá ni seídó'o ñayuu ñoó to'on yó'o, dá ni ndato'ón ná Jesús:

—¿Nda yoo ni'í ña káki na, tá dáá?

²⁷ Dá ni kaa Jesús xí'ín ná:

—Ni iin tó'ón ñayuu o kándéé kee dión, tído ndidaá tá'an va ña'a kándéé Ndios kee na.

²⁸ Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

—Kandé'é ní, chí ndu'u kúú ra ni ñankoo ndi'i ndidaá kúú ña'a ió noṅ ndú, ta xionoo ndu'u xí'ín mií ní.

²⁹ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Miíṅn ndaa ná ka'in xí'ín ndó; ndi ndáa miíó nà ni ñankoo ve'e na, o ñani nà, o kí'o na, o ku'u nà, o ñadi'í nà, o tatá nà xí'ín naná nà, o de'e na sa'á ña kóni nà ña ndu'u cháá ka ñayuu tixi ndá'a Ndios, ³⁰ nà yo'ó kúú nà nani'í kua'á ka ña'a ñayuu yó'o. Ta iin ka ñayuu saá koo chí noṅ ni'í ná ña kataki chíchí ná —kaá nà.

Yó'o ni kastó'on tuku Jesús xí'ín tṅa xionoo xí'ín ná ndí kían ndo'o na, dá kuu nà

³¹ Dá ni taó xoo Jesús ndin uxí uṅ tṅa xionoo xí'ín ná ñoó. Dá ni kaa nà xí'ín rá:

—Viti kían kọkaa yó kua'an yo ñoo Jerusalén, dá xinkoo ndi'i ña ká'an to'on ni taa profeta sa'á ña ndo'o nà ni nduu tṅa ñayuu yó'o. ³² Dá chí iin tṅa kúú ra nakí'o ñaá noṅ ndá'a tṅa tukú, dá kediki ndaa ñaá rá. Ta kendava'a ra xí'ín ná. Ta tuu ndaa ñij ñaá rá. ³³ Dá tá ni ndi'i ni kani ñaá rá, dá ka'ání ñaá rá. Tído tixi kuu óni, dá nataki nà.

³⁴ Tído kọ ní kándaá kuí'ó ini ra ndi kóni kaa to'on ni ka'an nà xí'ín rá, chí ndadí va ñaxintóni rá noṅ to'on yó'o, sa'á ñoó kọ ní kándaá ini ra ña ni ka'an nà xí'ín rá.

Di'a ni kuu, dá ni nduva'a Jesús iin tṅa kọ túu noṅ

³⁵ Dá ni kuyati Jesús ñoo naní Jericó, ta yu'ú íchì ñoó ió iin tṅa kọ túu noṅ sáti ra. ³⁶ Tá ni seído'o ra ña yá'a ñayuu

kuá'a kua'an na noo ió ra ñoo, dá ni ndato'ón ñaa rá:

—¿Ndí kían kúu?

³⁷ Dá ni kaa ñayuu ñoo ña Jesús, na ñoo Nazaret, kúu na yá'a kua'an ñoo.

³⁸ Dá ni kasá'a taa ñoo káyu'ú rá:

—¡Jesús, de'e na ve'e rey David, ku'u ini ní sa'í!

³⁹ Dá ni danáni ñaa dao ñayuu xínoo kua'an ñoo, dá ná kutáđi rá, ká'an ná. Tído ni'i cháá ka ví ni kasá'a káyu'ú rá ió ra:

—¡De'e na ve'e rey David, ku'u ini ní sa'í!

⁴⁰ Dá ni sa tuu tóo Jesús, dá ni sa'anda na choon noo ñayuu ñoo ña ná kandaka na taa ñoo saa na noo ná. Dá tá ni saa ra noo iin Jesús, dá ni ndato'ón ñaa ná:

⁴¹ —¿Ndí kían kónon keei xí'ón?

Dá ni kaa taa ñoo:

—Tatá, kóni natuu nooí.

⁴² Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ná natuu noon viti, chí sa'a ña kándéé inon yu'u, sa'a ñoo ni nduyá'ón.

⁴³ Kúu viti'ón vá ni natuu noo rá. Ta kúu ni kee ra kua'an ra xí'ín Jesús, ta kéká'ano ra Ndios kua'an ra. Tá ni xini ñayuu kuá'a ñoo ña ni kuu dión, dá ni kasá'a ta'ani na kéká'ano na Ndios.

Di'a ni kuu tá ni naki'in tá'an Jesús xí'ín iin taa naní Zaqueo

19 Dá ni ku'u Jesús ñoo ká'ano naní Jericó, dá ni chíka'anda na kua'an na me'í ñoo ñoo. ² Ta ñoo ió iin taa naní Zaqueo, ta kúu rá taa sa'ándá choon noo taa kí'in ya'i sa'a ñó'o, ta kuíka nda'o ra, ³ ta kóni ra kande'é rá ndá yoo kúu Jesús, tído ko kuú ta'on koni ñaa rá kée ñayuu kuá'a ñoo, chí iin taa latá'í vá kúu rá. ⁴ Sa'a ñoo kánkono ra ni sa'an ra cháá ka noo. Dá ni kaa ra dokó iin yíto, dá kuu koni ñaa rá, chí ñoo kánian ya'a na. ⁵ Tá ni kasandaá na noo iin yíto ñoo, dá ni nakoto ndaa na, dá ni xini na kánoo ra, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Zaqueo, kua'an noo kíi, chí kuú viti kánian kuu tóo ve'ón.

⁶ Ta kúu kaon ni noo ra yíto ñoo, ta ni natiin ra Jesús ve'e ra xí'an kádii ini ra.

⁷ Tá ni xini ñayuu ñoo ña ni ku'u Jesús ve'e ra, kúu ni kasá'a ná ká'an na sa'a Jesús, chí kaá na ña kua'an na koo tóo na ve'e iin taa kómí kuachi.

⁸ Ta xí'an tein ió Jesús ve'e Zaqueo ñoo, dá ni ndaku'ín ndichi ra, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Kande'é ní viti, tatá, chí ko'in ka'anda daoi ña kuíka kómí, ta ka'andai ña noo ñayuu kúnda'í. Tá ni ya'i ni ki'in ku'ínáí ña'a iin ñayuu xí'ín, dá kían ko'in nandió né'i komi cháá ka ta'ándá noo ña ni ya'i ni ki'in.

⁹ Dá ni kaa Jesús:

—Kuu viti ni natiin taa yó'o ña káki ra noo kuachi ra, chí kúu ta'ani ra taa kuendá na ve'e Abraham. ¹⁰ Chí na ni nduu taa ñayuu yó'o kúu na vei nandukú, ta dáka'ki na ñayuu ndíta xíka noo Ndios.

Di'a kua'an ña ni daná'a Jesús sa'a iin taa ni natiin choon kakuu rey

¹¹ Xí'an nani ndéi ñayuu ñoo seídó'o na ña ni ka'an Jesús, dá ni dakí'in tá'an na dao ña'a xí'ín to'on ni daná'a na. Chí sa'a ña sa kua'an kuyati na ñoo Jerusalén, sa'a ñoo ni ka'an ñayuu ñoo ña yachi va kasaa Ndios xí'ín ndéé dándáki na ñayuu na. ¹² Sa'a ñoo ni kaa Jesús di'a:

—Iin kuu ni sa io iin taa, ta kúu rá de'e taa sa kuu rey, ta ni kee ra kua'an xíka rá iin ka ñoo natiin ra choon kakuu ra rey, dá ndisaa ra. ¹³ Tído tá ko ñá'a ko'on ra, dá ni kana ra uxí taa kéchóon noo rá. Dá ni xí'o ra iin di'ón ndáya'i noo iin rá iin ra. Dá ni kaa ra xí'ín rá: “Naka'an nda'i ndo di'ón xa'an nani kua'in”, kaá ra. ¹⁴ Tído xiní u'u ñaa na ñoo ra. Sa'a ñoo ni tanda'a ná dao taa kua'an ka'an noo tá'andá choon ñoo ña ko kóni ta'on na ña kakuu taa yó'o rey ñoo na.

¹⁵ Tído nî natiin va ra choon. Dá tá nî ndísáa rā ñoo rā, dá nî kana ra taa kéchóon ñoo, tá'an rā nî xí'o ra dî'ón rā noo, chí kóni rā kandaá ini rā ndidaa nî nduu dî'ón nî naka'án nda'i iin rá iin ra. ¹⁶ Dá nî kaa taa nî kasáa mí noó ñoo: “Tatá, iin dî'ón nî xí'o ní noóí, ta nî ní'í uxí kaan.” ¹⁷ Dá nî kaa rey ñoo: “Va'a nda'o nî keeón, chí kúú yo'ó iin tã kéchóon va'a. Ta sa'a ña nî kechóon ndaagon noo lú'u dî'ón nî xí'oi nooon, sa'a ñoo kí'oi ña dándákón uxí ñoo.”

¹⁸ Dá nî kasáa iin ka taa kéchóon ñoo. Dá nî kaa rā: “Tatá, nî ní'í o'on ka dî'ón noo iin dî'ón nî xí'o ní noóí.” ¹⁹ Dá nî kaa rey ñoo: “Ko'in kí'oi ña dándákón o'on ñoo.”

²⁰ Dá nî kasáa iin ka taa kéchóon ñoo, dá nî kaa rā: “Tatá, yó'o ío dî'ón nî xí'o ní noóí, chí nî chikáa va'i ña noo peñitoj, ²¹ chí yu'íi mí ní, chí kúú ní iin taa tondó, ta náki'in ní ña'a kó ní chínóo ní, ta dákée ní noó kó ní xítí ní.” ²² Dá nî kaa rey ñoo: “Yo'ó kúú iin tã kéchóon kini, ta xí'ín to'on nî ka'on xaan keyíkoj sa'on. Ta sa ná'a yo'ó ña kúú yu'u taa tondó, ña náki'in yu'u ña'a kó ní chínóoi, ta dákéei noó kó ní xítii, ²³ sa'a ñoo, ¿ndiva'a kó ní sa'on chikaagon dî'ón yu'u banco, dá tá ná ndusaai, dá natiin ña xí'ín lú'u satán, ní kúú?”

²⁴ Dá nî kaa rā xí'ín taa ndíta yati ñoo: “Kuoio ndaa ndo dî'ón né'e ra xaan, ta kua'án ndo kí'o ndóan noó rā nî kandeé nî ní'í uxí kaan ñoo.” ²⁵ Dá nî kaa taa ñoo: “Tatá, sa kómí vá roón uxí dî'ón.” ²⁶ Dá nî kaa rey ñoo: “Ká'an yu'u xí'ín ndó ña na sa ío ña'a noo, noón kúú na ní'í cháa kaan. Ta na koó ña'a noo, di'a dítá ná lú'u ña kómí ná. ²⁷ Ta kandaka ta'ani ndó ndidaá taa xiní u'u ñaá, tá'an rā kó kóni kakuu yu'u rey, ná kii ra noóí, ta ka'anda ndo díko rá”, kaá rey ñoo —kaá Jesús.

Di'a nî kuu, dá nî ku'u Jesús kua'an na ñoo ká'ano Jerusalén

²⁸ Tá nî ndi'i nî ka'an na ña yó'o, dá nî kee na kókaa na kua'an na ñoo Jerusalén. ²⁹ Dá tá nî kasandaá yati na ñoo naní Betfagé xí'ín ñoo Betania, yati noo íin iin yúku naní Olivos, dá nî sa'anda na choon noó uu taa xionoo xí'ín ná, ³⁰ ta nî kaa na xí'ín rá:

—Kua'án ndo ñoo ló'o nákaa chí noo káa. Tá nî saá ndo nî ku'u ndó ñoo ñoo, dá nani'i ndo noo ndíko iin burro, kirí kó ña'a kandodó ná. Ta ndaxí ndó rí kandaka ndó kii ndó. ³¹ Tá ndaa na ndato'on ñaá: “¿Ndiva'a ndaxí ndó rí?”, dá kaa ndo xí'ín ná: “Dá chí xinnó'o na kúú sato'o ndu rí”, kaa ndo.

³² Dá nî kee ra kua'an rā. Ta kúú nî naní'i rá burro ñoo táto'on kí'o nî ka'an Jesús xí'ín rá. ³³ Dá tá nî ndaxí rá burro ñoo, dá nî kaa na kúú sato'o rí:

—¿Ndiva'a ndaxí ndó burro xaan?

³⁴ Dá nî kaa taa ñoo:

—Dá chí xinnó'o na kúú sato'o ndu'u rí.

³⁵ Dá ndáka ra burro ñoo nî saá rā noó nî kandoo Jesús. Dá nî chikodó rá kotó rā sata rí. Dá nî kaa Jesús kánóo na kua'an na.

³⁶ Dá nî kasá'a ñayuu kuá'a ñoo chindei na kotó na íchí noó vei Jesús. ³⁷ Dá tá nî kuyati na kua'an na noo kásá'a noo na ndíka yúku naní Olivos, dá nî kasá'a ñayuu kuá'a xionoo xí'ín ná ñoo káyu'ú ná kéká'ano na Ndios xí'an kádií ini na sa'a ndidaá kúú ña'a ndato nî xini na nî kee Jesús, ³⁸ ta kaá na:

—¡Na ká'ano kúú rey yó'o, chí vei na xí'ín choon sato'o yo Ndios! ¡Ná kandeí va'a na ndéi induú! ¡Ta ná natiin Ndios ñañó'o nda noo ío na noo díko!

³⁹ Dá nî kaa dao tã fariseo ñó'o tein ñayuu kuá'a ñoo:

—Maestro, dánani ní ñayuu xionoo xí'ín ní, dá ná dá'a ni ka'an na díon.

⁴⁰ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ká'ín xí'ín ndó ñā tá ná kadi nā yó'o yú'u ná, dá kían kasá'á yuu káa keká'anoan yu'u.

⁴¹ Tá nì kasandaá yati na ñoo Jerusalén, nda'í nì saki na tá nì xini nā ñoo ñoó, ⁴² ta kaá nā:

—Ndeé ví kóni yu'u ñā kandaá ini ndo kuu viti ndí kían kee ndó, dá kían kuu kandeí va'a ndó. Tído ndadí vá noo ndo, sa'á ñoó o kúu ta'on kandaá ini ndoan viti. ⁴³ Tído kasandaá iin kuu, dá kasaa kua'á ɬaa xini u'u tá'an xí'ín ndó, ta kao noo ra iin ní yú'u ñoo yó'o, ta chikorrá ra ndo'ó, ta kasá'á rá nako'oni ra ndo'ó, ⁴⁴ ta koon ra ndo'ó ndā noñó'o, ta ka'ání rá ndo'ó xí'ín de'e ndó. Ta ni iin ka yuu o kándooan kandodó tá'an. Dión ndo'o ndó sa'á ñā ko ní nákoní ndo nā nì ɬanda'á Ndios veí dáka'ki ñāá —kaá Jesús.

**Di'a nì kuu tá nì taó ndí'i
Jesús ɬa díkó xí'ín ɬa xíin
kua'an ra sata vé'e ño'o ká'ano**

⁴⁵ Dá tá nì saa nā, nì ku'u na yé'é ño'o ká'ano. Dá nì kasá'á ná taó ndí'i na ɬa díkó, xí'ín ɬa xíin kua'an ra sata vé'e.

⁴⁶ Dá nì kaa nā xí'ín ñayuu ñoó:

—Di'a va kaá tuti iì Ndios: “Ve'e yu'u kúu iin ve'e noo kánian nataka ñayuu ka'an nā xí'ín yu'u.” Tído ndo'ó kúu nā ndéi kéean táto'on iin káo ɬa kuí'íná.

⁴⁷ Ta ndidaá kuu nì sa káa Jesús sa daná'a nā noó ñayuu yé'é ño'o ká'ano ñoó. Tído ɬa duti sakua'a, xí'ín ɬa dána'a ley, xí'ín ɬa né'e choon ndúkú rá ndí kían kee ra, dá ka'ání ñāá rá. ⁴⁸ Tído ko ní ni'ì ta'on ra ndí kee ra, dá chi ndidaá ñayuu ndéi toon na seídó'o na ñā dána'a Jesús.

**Yó'o nì ndato'ón ɬa fariseo ndá
yoo nì xì'o choon noo Jesús**

20 Iin kuu, dá nákaa Jesús yé'é ño'o ká'ano dána'a nā sa'á to'on va'a Ndios noó ñayuu. Dá nì kasaa ɬa duti

sakua'a xí'ín ɬa dána'a ley xí'ín ɬa sá'ano ñoo, ² dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Ka'an ní xí'ín ndu'u, ¿ndá choon né'e ní ñā nákaa ní kée ní di'a? ¿Ndá yoo nì xì'o choon noo ní ñā kee nian?

³ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta viti ná ndato'ón ta'ani yu'u ndo'ó sa'a iin ñā'a, ta nandió né'e ndoan. ⁴ ¿Ndá yoo nì xì'o choon noo Juan ñā sa dakódo ndúta ná ñayuu? ¿Á Ndios nì xì'oan o ɬaa?

⁵ Dá nì kasá'á rá ndátó'ón tá'an mií rá ndíta ra:

—Tá ná kaa yo ñā Ndios nì xì'o ñāá, dá kaa ra xí'á: “¿Ndiva'a ko ní kándísa ndó ñā nì daná'a ra, tá dáá?” ⁶ Tído tá ná kaa yo ñā ɬa nì xì'o ñāá, dá kían ndakuei nā ñoo yo chiyúú ñāá ná, dá chi ndidaá vá ná kándía ñā Juan nì sa kuu iin profeta nì ɬanda'á Ndios nì kii —kaá ra ndátó'ón mií rá.

⁷ Dá nì kaa ra xí'ín Jesús ñā ko ná'a ta'on ra ndá yoo nì xì'o choon noo Juan.

⁸ Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—Ta ni yu'u o kásto'on ta'on xí'ín ndó ndá yoo nì xì'o choon noo kéei ñā yó'o, tá dáá.

**Di'a kua'an ñā nì nakani Jesús sa'á
ñā nì ndo'o iin sato'o uva**

⁹ Dá nì kasá'á Jesús dáki'ín tá'an na dao ñā'a xí'ín to'on dána'a nā noó ñayuu ñoó, ta kaá nā:

—Iin kuu nì dandée iin ɬa yitó uva noñó'o rá. Dá nì díkó ndodó raán noo dao ka ɬa kéchóon. Dá nì kee ra kua'an xíká rá kua'á kuia. ¹⁰ Dá tá nì xinkoo tiempo ta'anda uva ñoó, dá nì ɬanda'á rá iin mozo ra ñā ná ko'on ra noo ndéi ɬa kéchóon ñoó natiin ra uva, kirí kánian ni'ì rá. Tído tá nì saa mozo ñoó, dá nì ndakuei ɬa kéchóon noo uva ñoó nì kani ñāá rá. Ta ni iin ñā'a ko ní xì'o ra kane'e mozo ñoó no'o ra. ¹¹ Dá nì nandió ko sato'o ñoó nì ɬanda'á rá iin ka mozo kua'an ra. Tído tá nì saa ra noo ndéi ɬa

kéchóon ñoó, dá nì ndakuei tuku roón nì kani ñaá rá, ta nì ndane'e ñaá rá. Ta ni iin ña'a kò ní xì'o ra kane'e mozo ñoó no'o ra. ¹²Dá nì nandíó koo tuku sato'o ñoó nì tanda'á rá iin kà mozo, rā kúú oni, kua'an rā. Tído tá nì saa rā, ta kúú nì ndakuei tuku tã kéchóon ñoó nì darkue'e ñaá rá. Dá nì dakána ñaá rá sata vé'e. ¹³Dá nì kaa sato'o uva ñoó: “¿Ndi koo kee viti? Viti kían ná tanda'í de'e manì ko'on xì. Chì tá ná koni ñaá rá, ndá ndi kuu koo va ñañó'ó rá noo xì.” ¹⁴Kúú nì tanda'á ñaá rá kua'an xì. Tído, tá nì xini ñaá taa kéchóon ñoó, dá nì kasá'á rá ndátó'ón kue'è ra: “Taa káa kúú rā natiin ndidaá kúú ñó'o yó'o noo tatá xì. Kó'o ka'ání yó xì, dá ná kandoo ndi'i ñó'o yó'o noo mií yó”, kaá rā. ¹⁵Dá nì tiin ñaá rá ndáka ra kua'an rā sata korrá noo káa yitó uva ñoó. Ta ñoó nì sa'ání ñaá rá. Ta, ¿ndí kían kee sato'o uva ñoó viti, ká'án ndó? ¹⁶Ñā kee ra kían kasaá rā, ta ka'ání ndí'i ra tã kéchóon ñoó, dá dikó ndodó rā ñó'o noo káa yitó uva ñoó noo dao kã taa —kaá Jesús.

Tá nì seíd'ó ñayuu ñoó ñā nì ka'an Jesús dión, dá nì kaa nā:

—¡Ná o sã kónó Ndios ñā koo dión!

¹⁷Dá nì nandé'è Jesús noó ñayuu ñoó, dá nì kaa nā:

—¿Á kò ná'á ta'on ndó ñā di'a va kaá tuti ij Ndios?:

Tá'an yuu nì kañó'ó taa káva'a ve'e, ñā yó'o di'a va nì kasandaá kakuu yuu tito.

¹⁸Ta ndidaá nā ná kankao satá yuu ñoó, kuachi ndi'i na. Ta nā kankao yuu yó'o sata, noón kúú nā tadjí ndi'i keean —kaá Jesús.

Di'a nì kuu tá nì ka'án dao taa dátúú rá Jesús

¹⁹Dá nì ka'án tã duti saku'a'á xí'ín tã dána'á ley tiin ra Jesús mií hora daá ñóó, dá chì nì kandaá ini rā ñā sa'a mií rá

nì ka'an nā to'on yó'o. Tído yu'ú rā kée ñayuu kuá'a ñoó.

²⁰Ta ndéi ra nání rá Jesús. Kúú nì tanda'á de'è rā dao taa kua'an rā noo nákaa Jesús. Ta nì kee ra mií rá ñā kúú rá tã ndaa, chì ndúkú rá ndi kee ra dátúú ñaá rá, dá ná ya'a na ka'an nā, dá ni'í rá kuachi nā, dá nakí'o ñaá rá noo ndá'a tã né'e choon ká'ano ñoó ñoó, ká'án rá. ²¹Dá nì ndato'ón ñaá rá, ta kaá rā xí'ín ná:

—Maestro, ná'á vá ndu'u ñā ká'an ní ñā ndaa, ta dána'a ní ñā ndaa. Ta ni iin tó'ón ñayuu kò káxi mií ní. Di'a dána'a ndaa ní íchì Ndios noo ndidaá ñayuu. ²²Sa'á ñoó vei ndu ndato'ón ndu'u mií ní, ¿á va'a ni kée yó chíya'i yó sa'a ñó'o yó noo tã kúú kuendá rey César o koó?

²³Tído nì kandaá va ini Jesús ñā katoó rā dátúú ñaá rá. Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—¿Ndiva'a ndúkú ndó ñā ya'í noo ká'ín? ²⁴Tei tóo ndó iin di'ón, ñā chíya'í ndó sa'a ñó'o ndo, ná kandé'á. ¿Ndá na'áná kían ndá'a noo di'ón yó'o? Ta, ¿ndá kuu kían ndá'a nooan yó'o?

Dá nì kaa rā:

—Na'áná César kían xí'ín kuu mií rá.

²⁵Dá nì kaa nā xí'ín rá:

—Nakí'o ndó ñā kúú ñā'a César noo rā, tá dáá, ta nakí'o ndó ñā kúú ñā'a Ndios noo ná.

²⁶Ta kúú kò ní kándéé vá rá dátúú ñaá rá, dá ya'a na noo to'on ká'an nā noo ñayuu kuá'a ñoó. Di'a nì naá vá iní rā sa'á ñā va'a nda'o nì nandíó né'e na to'on nì ndato'ón ñaá rá. Sa'á ñoó nì sadi va ra yú'u rá.

Di'a kua'an ñā nì daná'a Jesús ñā miían ndaa nataki nā nì xi'í

²⁷Dá nì kasáa dao tã saduceo noo Jesús. Ta kò kándisa ta'on ra ñā nátaiki nā nì xi'í. Dá nì ndato'ón ñaá rá, ²⁸ta kaá rā:

—Maestro, di'a ká'an iin ley ñā nì taa Moisés: Tá nì xi'í iin taa, ta kò ní sá io

de'e yíí rā xí'ín ñadi'í ra, dá kían kánian naki'in ñáa ñani rā tanda'a rá xí'án, dá koo iin de'e yíían naki'in kuḡ ñani rā. ²⁹ Ta viti, ni sá ndei usá ñani. Ta kúú ni tandá'a tã kúú noó ñóó. Tído ni xi'i va ra, ta ko ta'ón de'e yíí rā ní sá io xí'ín ñadi'í rā. ³⁰ Sa'á ñóó ni tandá'a ñani rā, ta kúú uḡ ñóó, xí'án. Tído ni xi'i ta'ani ra, ta ko ní sá io tuku de'e yíí rā xí'án. ³¹ Dá ni tandá'a ta kúú oní xí'ín ñá'a ñóó. Ta kúú dión ta'ani ni ndo'o ra. Ta dión ta'ani ni ndo'o ndin usá ñani ñóó, ni xi'i ndi'i ra, ta ni iin ra ko ní sá io de'e yíí xí'ín ñá'a ñóó. ³² Tá ni ndi'i, dá ni xi'i ta'ani mií ñá'a ñóó. ³³ Sa'á ñóó, tá ná kasandaá kuḡ nataki na ni xi'i, ¿ndi káa iin tãa ñóó kakuu yíí ñá'a ñóó, chi ndin usá va ra ni sá kuu yíían? —kaá ra.

³⁴ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ñayuu ndéi ñayuu yó'o kúú na tán-da'a, ta xí'o na de'e na ña tanda'a xí. ³⁵ Tído na ni ni'i noḡ Ndios ña nataki na tein na ni xi'i, ta kande na iin ka ñayuu koo chí noḡ, noón kúú na o tánda'a ka na, ta o kí'o ka na de'e di'í na ña tanda'a xí. ³⁶ Ta ni iin kuḡ ka o kuḡ na, chi tát'on ki'o ndéi ángel, nda ki'o dión vá kande na, ta nda de'e Ndios vá kakuu na sa'á ña ni'í ná ña nataki na. ³⁷ Ta viti ná ko'in kasto'in xí'ín ndó ña miían ndaa nataki na ni xi'i, chi nda Moisés ni ñaná'a sa'á ña yó'o noḡ táa na sa'á ña ni ndo'o na tá ni kei yitó tãka ló'o ñóó. Chi ña ni taa na ká'an ña sato'o yo Ndios kúú Ndios noḡ Abraham, ta kúú ná Ndios noḡ Isaac, ta kúú ná Ndios noḡ Jacob. ³⁸ Ki'o dión kaáan, dá chi tatá Ndios, ko kúú ta'on na Ndios noḡ na ni xi'i, chi kúú ná Ndios noḡ na takí va, chi ndidaá vá ñayuu ndéi takí noḡ Ndios.

³⁹ Dá ni kaa dao tã dána'a ley xí'ín ná:

—Va'a nda'o ni ka'an ní, maestro —kaá ra.

⁴⁰ Ta ko ní chíndaa noḡ ka rā ña kían ndato'ón ñáa rá cháá ka.

Di'a kua'an ña ni ñaná'a Jesús sa'a Cristo, na dáka'ki ñáa

⁴¹ Dá ni kaa Jesús xí'ín ñayuu kuá'a ñóó:

—¿Ndiva'a ká'an rā dána'a ña tein na ve'e rey David kixi Cristo, na dáka'ki ñáa? ⁴² Chi di'a va kaá mií vá David noḡ tuti Salmo:

Di'a ni kaa sato'o yo Ndios xí'ín na kúú sato'i:

“Kakoo yo'ó xoo kuá'a yu'u,

⁴³ nda ná kasandaá kuḡ nataán ndí'ii tã xini u'u ñáa tixi sa'on.”

⁴⁴ Mií David kaá ña sato'o na kúú Cristo, sa'á ñóó, ¿ndiva'a dána'a rā ña kii Cristo tein na ve'e na, tá dáa? —kaá Jesús.

Di'a kua'an ña ni ñaná'a Jesús sa'á ña kini kée tã dána'a ley

⁴⁵ Ta nani ndéi ñayuu kuá'a ñóó seídó'o na, dá ni kaa Jesús xí'ín tãa xionoo xí'ín ná:

⁴⁶ —Kandaa ndo mií ndó noḡ rā dána'a ley Moisés, dá chi kátoó rā kandixi ra dá'on nani, ta kóni rā ña ka'an ñayuu ndisá'an xí'ín rá xí'ín ñañó'ó noḡ xionoo ra noḡ yá'i. Ta kátoó ta'ani ra kande na noḡ téi kúú noḡ ini ve'e noḡ náta'ka na ñoo yo, ta kátoó ta'ani ra kande na téi kúú noḡ noḡ ndéi tã ndáya'i sásá'an ra noḡ ió víko. ⁴⁷ Ta xío ndaa rā ve'e na kuáan. Ta na'á xíka ta'i rá noḡ Ndios, dá ka'an va'a ñayuu sa'a rá. Tã yo'ó kúú rā ya'i nda'o chiya'i ra noḡ Ndios sa'á ña kée ra dión —kaá na.

Di'a ni kee iin ña'á kuáan kúnda'í

21 Dá ni ndane'e noḡ ná, dá ni xini na to'on kée ñayuu kuíka taáan di'ón ini sato noḡ dóko ñayuu di'ón noḡ Ndios. ² Ta ni xini ta'ani na tát'on ni kee iin ña'á kuáan kúnda'í, ni taáan uḡ di'ón kaa kuálí ini sato ñóó. ³ Dá ni kaa na:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ña'á kuáan kúnda'í káa ni taán kua'a

cháa ká dī'ón o duú ndidaá ká ñayuu káa. ⁴Dá chí ndidaá ká ñayuu káa ni doko noo Ndios xí'ín dī'ón kándoo noo ná, tído ñá'a káa, va'ará kúnda'í vian, ni doko ndi'án dī'ón né'e va'án katakian —kaá na.

Yó'o kúu noo dána'a Jesús ña naá vá ve'e ño'o ká'ano

⁵Dá ni kasá'á dao taa xionoo xí'ín Jesús ká'an ra sa'a ve'e ño'o ká'ano, ña ñóhí nda'o ndaa yuu ni kava'an, xí'ín dao ká ña'a luu ndaa ni doko ñayuu kuiká noo Ndios. Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

⁶—Kana'á ndó ña kasandaá iin kuu koon ndi'i va ve'e ño'o, tá'an ña ndé'é ndó káa, chí ni iin tó'ón yuu o kándoo kandodó tá'an. Naá ndi'i vaan.

Kásto'on Jesús ndí kían koo, dá naá ñayuu yó'o

⁷Dá ni ndato'ón rá Jesús:

—Maestro, ¿ndaá oon koo dión? ¿Ndí kían koo, dá kandaá ini ndu'u ña yachi va koo dión?

⁸Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Kandaá ndo mií ndó, dá ná o dán-dá'í ñaa ni iin ñayuu, dá chí kuá'á nda'o taa kasaa, ta kechóon ra kuu yú'u, ta kaa rá: “Yu'u kúu Cristo, na dáka'ki ñaa. Sa ni kasandaá va kuu ña naá ñayuu.” Tído o sa kándía ndó karkuei ndó satá rá ko'on ndo. ⁹Tá ni kandaá ini ndo ña sa'ání tá'an iin ñoo xí'ín iin ká ñoo, ta yó'o yó'o naá na, ta ná dá'a ni yu'ú ndo, dá chí dinñó'ó ká kī'o dión kánian koo, tído ko ñá'a ta'on xinkoo kuu ña naá ñayuu yó'o.

¹⁰Dá ni kaa ta'ani na:

—Ndakuei dao nación naá tá'an xí'ín dao ká nación, ta kasá'á naá tá'an ta né'e choon ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. ¹¹Ta yó'o yó'o va kasá'á ni'í nda'o taan, ta yó'o yó'o ta'ani kasá'á koo tama xí'ín kue'e kini, ta kasá'á yu'ú xíxi nda'o

ñayuu, ta ña'a xíxi nda'o koo chí induú káa.

¹²Tído tá o ñá'a koo dión, dá tiin ñayuu ndo'ó, ta kendava'a na xí'ín ndó. Ta kane'e na ndo'ó ko'on na ini ve'e noo ná'taka na ñoo yo, dá keyíko na sa'a ndo. Ta kadi na ndo'ó ve'e kaa. Ta kane'e na ndo'ó ko'on na noo rey xí'ín noó ta né'e choon ná'ano sa'a ña kúu ndó kuendá yu'u. ¹³Dión koo, dá ni'í ndo ndi koo kī'o ndó kuendá sa'a yú'u noó ta né'e choon ná'ano. ¹⁴O sa ná'ani ini ndo sa'a to'on ka'an ndo chindeé ndó mií ndó, ¹⁵dá chí kī'o va mií yu'u to'on ka'an ndo xí'ín ña ndichí noo ndo mií hora daá ñóó. Ta o kándeé ta'on na nandió né'e na noó ka'an ndo, ta o kándeé ta'on na xini u'u ñaa dátuyú ná noó ka'an ndo. ¹⁶Ta nakī'o ñaa tatá ndo xí'ín naná ndo xí'ín ñani ndo, xí'ín tá'an ndó xí'ín na né'e tá'an va'a xí'ín ndó noó ta né'e choon; ta ka'ání rá dao ndó. ¹⁷Ta koni u'u kini ndidaá ñayuu ndo'ó sa'a ña kúu ndó kuendá yu'u. ¹⁸Tído ni iin tó'ón ta'on idí dini ndo o naá. ¹⁹Ta sa'a ña ni xi'o ndeé ini ndo, sa'a ñoo ni'í ndo ña dáka'ki ñaa Ndios.

²⁰Sa'a ñoo tá ni xini ndo ni kao noo kuá'á ndava'o soldado ñoo Jerusalén yó'o, dá kían kana'á ndó ña sa ni xinkoo va kuu ña kían naá ñoo yó'o. ²¹Sa'a ñoo na ndéi chí Judea ná kuino kī ná ko'on na yúku, ta na ñoo Jerusalén ná kankuei kī ná ko'on na, ta na kua'an yúku, ná dá'a ni nandió kuéi na ndu'u na. ²²Dá chí kuu dáá ñóó kakuu iin kuu dándó'o Ndios níó ñayuu ndéi ñoo yó'o, dá ná xinkoo to'on ká'an tuti ií mií ná. ²³Tído nda'í kúu ví na ñá'a ñó'o de'e xí'ín na ndéi taleé chí'í kuu dáá ñóó, dá chí kuu dáá kakuu iin kuu ndo'o naní níó ñayuu noñó'o yó'o, ta naxino ña xido ini Ndios satá ñayuu ndéi ñoo yó'o. ²⁴Ta xí'ín espada kuei dao na, ta dao ká na kandaka ra ko'on rá kandeí ndava'a na ndidaá nación. Ta kankao ñoo Jerusalén

tixi ndá'a tã tukú. Ta dión koo ndã ná xinkoo kuu ni chikaa ini Ndios taó ná tã tukú ñóó.

**Di'a koo, dá nandío koo tuku
Jesús kii na ñayuu yó'o**

²⁵ Kua'a nda'o ñã ndato ndo'o ndindii, xí'ín yoo, xí'ín tiñoó viti, ta noño'o yó'o ndo'o nani nío ndidaá kúú ñayuu, ta naá nda'o ini na sa'a ñã ni'i xido ndakuei noó taño'o. ²⁶ Ta ndidaá kúú ñayuu kuu yi'í sa'a ñã yu'ú nda'o na sa'a ñã nakani ini na sa'a ñã vei ndo'o ñayuu yó'o, dá chi koni na kidi ni'ini ndidaá ñã ná'ano ñó'o induú káa. ²⁷ Nda daá ví, dá koni na ñã ni nduu tã ñayuu yó'o kixi na tein iin viko, ta ndato naye'e ndaa noo kii na xí'ín ndidaá choon kómí ná. ²⁸ Tá ni kasá'a kúu dión, dá kían ndeé koo ini ndo, ta ndane'e noo ndo, dá chi sa ni kuyati ñó'o vá kuu dákaiki ñaa Ndios —kaá na.

²⁹ Dá ni dakí'in tá'an Jesús ñã yó'o xí'ín to'on ni daná'a na, ta kaá na:

—Kane'e ndó kuendá táto'on kí'o kée taño'ó xí'ín ndidaá ka ni yíto. ³⁰ Tá ni xini ndo ñã vei nóma yúta kuálí ra, kúú sa ná'a vá ndó ñã sa ni kuyati yoo koon dai. ³¹ Ta dión ta'ani, tá ni xini ndo ni kasá'a kúu tandó'o yó'o, dá kían kana'a ndó ñã sa ni kuyati va kuu kasaa Ndios dándáki na.

³² Mífan ndaa kuiti ká'in xí'ín ndó ñã o kuú ta'on ñayuu ndéi tiempo daá nda ná koo ndidaá ñã yó'o. ³³ Induú káa xí'ín noño'o yó'o naá váán, tído to'on ká'in o yá'a ta'an vaan.

³⁴ Ta kandaa ndo míí ndó. O sa kóo ini ndo kee ndó ñã kóni ñíi ndo, ta o sa kó'o na'áná ndo, ta o sa ndí'i ini ndo sa'a ñã kátoó téi na kúú kuendá ñayuu yó'o, chi iin ndakána va kasandaá kuu ñóo sa-tã ndo. ³⁵ Chi táto'on kí'o kée na xí'ín dei tiin na kítí, kí'o dión iin ndakána va kasandaá kuu yó'o satã ndidaá ñayuu ndéi iin níi kua'an ñayuu yó'o. ³⁶ Sa'a ñóó kaño'o ini ndo, ta daá kuití kaka ndo

ñã maní noo Ndios ñã ni'i ndo ñã káki ndó noo ndidaá tandó'o vei koo, dá ná kuu nakuíta ndó xí'ín tandéé ini noo na ni nduu tã ñayuu yó'o —kaá Jesús xí'ín rá.

³⁷ Ta nduú sa daná'a na yé'é ño'o ká'ano, ta sakuaá sa sa'an na yúku nani Olivos. ³⁸ Ta ndidaá na'a sa saá ñayuu ndéi ñoo Jerusalén sa seíd'o na ñã'a sa dána'a Jesús yé'é ño'o ká'ano ñóo.

**Di'a ni kuu, dá ni kandoo
Judas Iscariote ñã nakí'o ra
Jesús noo ndá'a tã né'e choon**

22 Sa ni kuyati va víko pascua, tá sei na Israel pan, ñã ko ní kí'in tá'an xí'ín ñã dákuíta tachían. ² Ta ra duti sakua'a xí'ín tã dána'a ley nándukú rá ndi kee ra ka'áni rá Jesús, tído yu'ú ra kée ñayuu ñoo ñóo. ³ Kúú ni ndu'u ñã u'u ini nío Judas, tã ká'an xí'ín ná Iscariote, tá'an ra nákaa tein ndin uxí uu tã xionoo xí'ín Jesús. ⁴ Dá ni sa'an tã yó'o ni ka'an ra xí'ín tã duti sakua'a xí'ín tã sa'ándá choon noo ra ndaa yé'é ño'o ká'ano ñóo, chi ni ka'an ra sa'a ndi kee ra nakí'o ra Jesús noo ndá'a rá. ⁵ Ta kúú ni kadii nda'o ini tã ñóo, dá ni kandoo ra ñã kí'o ra di'ón noo Judas. ⁶ Ta kúú ni kandía ra tiin ra di'ón ñóo. Dá ni kasá'a rá ndúkú rá ndi kee ra nakí'o ra Jesús noo ndá'a tã ñóo, dá ná o kándaá ini na ñoo ñóo.

**Di'a ni kuu tá ni sadíni Jesús noo
ndí'i kuií xí'ín tã xionoo xí'ín ná**

⁷ Kúú ni kasandaá va kuu sei na Israel pan ko ní kí'in tá'an xí'ín ñã dákuíta tachían, ta dóko ta'ani na iin léko noo Ndios, kirí kúú kuendá víko pascua. ⁸ Dá ni sa'anda Jesús choon noo Pedro xí'ín Juan, ta kaá na xí'ín rá:

—Kua'an ndo kenduu ndo ñã ná kadíni yó kuendá víko pascua.

⁹ Dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—¿Ndeí ko'on ndu kenduu ndu ñã'a kadíni yó, kóni ní?

¹⁰ Dá n̄i kaa na:

—Ta noḡ n̄i saḡ ndo n̄i ku'u ndó ñoo ká'ano káa, dá naki'in tá'an ndó xí'ín iin t̄aa ndío iin yoo ñó'o t̄akuíi kua'an ra. Ta kúu karkuei ndó r̄a ko'on ndo nda ve'e noḡ n̄i saḡ r̄a n̄i ndu'u ra, ¹¹ dá kaa ndo xí'ín t̄a kúu sato'o ve'e ñoo: “Di'a kaá maestro ndu'u xí'ín ní: ¿Ndi káa iin cuarto k̄i'o ní noḡ kadínii kuendá víko pascua xí'ín t̄aa xionoo xí'ín?”; kaa ndo xí'ín rá. ¹² Dá ná dána'a r̄a iin cuarto ká'ano kánoo dikó ñoo, ta sa ió nduu vaan. Ta ñoo kenduu ndo ña'a ná kadíni yó —kaá na.

¹³ Dá n̄i kee ra kua'an ra. Ta n̄i ndo'o ra tát'o'on k̄i'o n̄i ka'an Jesús xí'ín rá. Ta ñoo n̄i kenduu r̄a ña kadíni ra xí'ín ná kuendá víko pascua.

¹⁴ Tá n̄i kasandaá hora kasá'an na, dá n̄i saḡ koo Jesús mesa xí'ín t̄aa xionoo xí'ín ná. ¹⁵ Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Ndi k̄i'o ví kónii kadíni dáoi xí'ín ndó víko pascua tá ko ñá'a ndo'o naní níoi. ¹⁶ Dá ch̄i ká'in xí'ín ndó ña o nándiío koo k̄aj kadíni nda ná xinkoo kuu kadíni tukui xí'ín ndó noḡ dándáki Ndios.

¹⁷ Dá n̄i tiin na copa. Dá tá n̄i ndi'i n̄i n̄ak̄i'o na ndivé'e noḡ Ndios, dá n̄i kaa na:

—Jó'on, tiin ndóan, ta ko'o iin rá iin ndó lú'u lú'u r̄a. ¹⁸ Ch̄i ká'in xí'ín ndó ña o nándiío koo k̄a yu'u ko'i ndutá uva yó'o nda ná kasandaá kuu kasaa Ndios dándáki na ñayuu na.

¹⁹ Dá n̄i tiin na pan ñoo, dá n̄i n̄ak̄i'o na ndivé'e noḡ Ndios. Dá n̄i sa'anda dao naán, dá n̄i x̄i'o naan noḡ t̄aa ñoo. Dá n̄i kaa na:

—Ña yó'o kúu yikí koñoi, ña náki'oi kuu sa'a iin rá iin ndo'ó. Ta daá kee ndó ña yó'o, dá ndiko'on ini ndo sa'a ña n̄i keei sa'a ndo.

²⁰ Ta dión ta'ani n̄i kee na xí'ín copa ñoo tá n̄i ndi'i n̄i sadíni na, dá n̄i kaa na:

—Ndutá ñó'o ini copa yó'o dándáki ña saá n̄i kandoo Ndios kee na xí'ín ñayuu

na, ta xinkooan kee n̄i yu'u, kirá kuita sa'a iin rá iin ndó. ²¹ Tído kana'á ndó ña iin t̄aa sás'an nduú xí'ín yu'u mesa yó'o ko'on naki'o ñaa noḡ ndá'a t̄aa xini u'u ñaa. ²² Ta miñan ndaa ndo'o na n̄i nduu t̄aa ñayuu yó'o tát'o'on n̄i ch̄ikaa ini Ndios koo nda míi sa'a. Tído nda'í t̄aa ko'on naki'o ñaa noḡ t̄a xini u'u ñaa —kaá Jesús.

²³ Dá n̄i kasá'á rá ndát'o'on tá'an mií rá, nde'á ndi káa iin ra kakuu r̄a kee dión.

Dána'a Jesús sa'a ndá yoo ndáya'i cháa k̄a

²⁴ Dá n̄i kasá'á t̄a xionoo xí'ín ná ñoo ndát'o'on kuách̄i r̄a, nde'á ndi ndáa ra kakuu t̄aa ndáya'i cháa k̄a tein mií rá.

²⁵ Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa ná'á vá mií ndó tát'o'on k̄i'o kée rey dándáki dao k̄a nación, ch̄i kéndúsa r̄a xí'ín ñayuu kueídó'o ñaa ná. Ta dao k̄a t̄a né'e choon ñoo kuálí, roón kúu r̄a chí-naní va'a ra mií rá. ²⁶ Tído ko káni ta'an vaan kee ndó dión tein mií ndó. Ndi ndáa ndo'ó kúu t̄aa ndáya'i cháa k̄a tein mií ndó, di'a ndee ndó mií ndó kakuu ndó tát'o'on t̄a ló'o cháa k̄a. Ta ndi ndáa ndo'ó kúu t̄aa iin noḡ, di'a ndee ndó mií ndó kakuu ndó t̄aa koni kuách̄i noḡ dao k̄a ndo. ²⁷ Ch̄i, ¿ndi káa na ndáya'i cháa k̄a, á na ió mesa o na ch̄i'ki'o ña'a sasá'an na? ¿Á o duú na ió mesa kúu na ndáya'i cháa k̄a? Tído kana'á ndó ña nákaḡ yu'u tein ndó kúu iin na xinkuách̄i di'a noḡ ndo.

²⁸ Ta ndo'ó kúu na daá kuití n̄i sa ndei xí'ín yu'u tein tandó'ó ndó'i, ²⁹ sa'a ñoo k̄i'o yu'u choon noḡ ndo ña dándáki ndó tát'o'on k̄i'o n̄i x̄i'o tatái choon nooi ña dándákii, ³⁰ dá kasá'an dáo ndó xí'ín yu'u, ta ko'o nduú ndo xí'ín yu'u noḡ dándákii, ta kande'i iin rá iin ndó noḡ téi keyíko ndo sa'a ndin ux̄i uḡ tu'u de'e na ve'e Israel.

**Yó'o nì ka'an Jesús ña ndata
Simón Pedro sa'a ná**

³¹ Dá nì kaa ta'ani sato'o yò Jesús:

—Simón, Simón, kana'on ña kónì ña u'u kexixian xí'ín ndó táto'on kée ñayuu dáxixi na tirió. ³² Tído sà nì seí nda'ávíi noo Ndios sa'on, dá kían ná dá'a ni ndi'i ña kándéé inon yu'u. Dá tá nì ndi'i nì nandíó koo tukón noo yú'u, dá chin-deéon ñanon, dá ná kuita ndaa nà xí'ín to'on yu'u.

³³ Dá nì kaa Simón xí'ín ná:

—Sato'o miíi, sà ió nduu va yu'u ña ko'in ve'e kaa xí'ín ní, ta ió ta'anii ña kuu nduúí xí'ín ní.

³⁴ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Pedro, ká'in xí'ón ña tá o ñá'a ta'on kana chéli viti, kúú sà onì va ta'ándá ndaton sa'á yu'u.

³⁵ Dá nì kaa Jesús xí'ín taa xíonoo xí'ín ná:

—Tá nì tanda'á yu'u ndo'ó nì sa'an ndo nì daná'a ndo, ko ní sá ne'e ndó léka ndo, ta ni lú'u dī'ón, ta ni ndisa ndo ko ní sá ne'e ndó ko'on ndo. ¿Á ió ña'a nì kamanì noo ndo?

Dá nì kaa rá xí'ín ná:

—Ni iin ña'a ta'on.

³⁶ Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Tído viti, ndi ndaa ndo'ó ió léka xí'ín dī'ón, ki'in ndó ña kane'e ndó ko'on ndo. Ta ndo'ó, nà ko'ó espada, dīkó ndó kotó ndíxi ndó, ta kuiin ndóan. ³⁷ Dá chī ká'in xí'ín ndó ña miían xinkoo ña ká'an tuti iì Ndios sa'í, dá chī kaáan dí'a: “Nì ndee ñaá ná iin taa kómí kuachi.” Ta dión koo, chī ndidaá ña ká'an tuti iì Ndios sa'á ña kían ndo'i, ká-nian xinkooan —kaá na.

³⁸ Dá nì kaa rá xí'ín ná:

—Sato'i, yó'o ió uu espada.

Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Sà ió va'a va.

**Di'a nì kuu tá nì ka'an Jesús xí'ín
Ndios iin noo naní Getsemaní**

³⁹ Dá nì keta Jesús kua'an nà yúku naní Olivos táto'on kī'o sá kée na dao ka kuu ñoó. Dá nì kee tã xíonoo xí'ín ná tákuei ñaá rá kua'an ra. ⁴⁰ Dá tá nì saa nà ñoó, dá nì kaa nà xí'ín rá:

—Ka'an ndo xí'ín Ndios, dá kían ná dá'a ni kandeé ña kini kexixian xí'ín ndó, dá ya'a ndó kee ndó kuachi.

⁴¹ Dá nì kana xoo na kua'an nà táto'on kī'o xíká dáyaá yò iin yuu. Dá ñoó nì sà kuíin xítí ná, ta nì kasá'á ná ká'an nà xí'ín Ndios, ⁴² ta kaá na:

—Tá'a ló'o, tá kónì ní, dītá ní yu'u noo ndutá ova, ña kúú ña ndó'o níoi. Tído ná dá'a ni kakuuan táto'on kī'o kónì yu'u. Ná kakuuan táto'on kónì mií ní.

⁴³ Dá nì kasáa iin ángel nì kii chí induú, ta nì xī'o na ndée noo Jesús. ⁴⁴ Ta sa'á ña nda'í kúu ini nà, sa'á ñoó nì ndundeé cháá ka ini nà nì ka'an nà xí'ín Ndios. Ta teen ná kúú táto'on yúyó ná'ano ni, ta kuéi rá nda noñó'o. ⁴⁵ Tá nì nakuúin ndichi nà nì ndi'i nì ka'an nà xí'ín Ndios, dá nì kee na kua'an nà noo ndéi tã xíonoo xí'ín ná ñoó. Tá nì saa nà, kúú sà kídì va ra ndéi ra, chī nì kuitá vá rá nì kee ña kúnda'í ini ra. ⁴⁶ Dá nì kaa nà xí'ín rá:

—¿Ndiva'a kídì ndo? Ndakuei kīi ndo, ta ka'an ndo xí'ín Ndios, dá ná o kándéé ña kini kexixian xí'ín ndó, dá ya'a ndó kee ndó kuachi.

**Di'a nì kuu tá nì kasáa Judas xí'ín
kuá'á taa tiin ra Jesús kandaka ra
ko'on ra no'ó tã né'e choon**

⁴⁷ Ká'an ií vá Jesús iin na, kúú sà nì kasáa va iin tu'u ñayuu. Ta Judas, tá'an ra kúú kuendá ndin uxí uu taa xíonoo xí'ín Jesús, kúú rá xíonoo vei no'ó ñayuu kuá'a ñoó. Dá nì natuu yati ra noo iin Jesús, dá nì chitó rá noo ná. ⁴⁸ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Judas, ¿á xí'ín ña chító yo'ó noo yú'u, á dión kéeón, dá naki'ón na nī nduu ña ñayúú yó'o noo ndá'a ña xini u'u ñaá?

⁴⁹ Tá nī xini ña xí'ín ná ña nī kasá'a ña ñoó tíin ñaá rá, dá nī kaa ra xí'ín ná:

—Tatá, ¿á kóni ní ña ña ndu xí'ín rá xí'ín espada?

⁵⁰ Ta iin ña xí'ín ná ñoó nī ñarkue'e iin ña kéchóon ñoó ña duti kúú ñoó, ñi nī sa'anda ra ño'ó xoo kuá'a ra.

⁵¹ Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa nī kuu va. Ná dá'a ni kee ndó dión.

Dá nī tiin na ño'ó ra, ta kúú nī ndu-va'a naan. ⁵² Dá nī kaa na xí'ín ña duti sakua'a, xí'ín ña sa'ándá choon ñoó ra ndaá yé'é ño'ó, xí'ín ña sá'ano nī kasá'a tiin ñaá ñoó:

—¿Á ña kuí'íná vá kée ndó yu'u kúú, sa'a ñoó veí ndó xí'ín espada xí'ín yíto tiin ndó yu'u? ⁵³ Ta ndidaá kuu vá nī sa káaí xí'ín ndó yé'é ño'ó ká'ano, ta kó ní tiin ndó yu'u. Tído hora yó'o nī ní'í ndo kee ndó dión xí'ín, dá ñi hora yó'o kúú hora dándáki ña u'u —kaá ña.

Di'a nī kuu tá nī ndatá Pedro sa'a Jesús onī ta'ándá

⁵⁴ Dá nī tiin ra Jesús ndáka ra kua'an ra chí ve'e ña duti kúú ñoó. Ta xíká xíká tákaa ñaá Pedro kua'an ra. ⁵⁵ Dá nī ñaka'on ña ñoó ño'ó yé'é ve'e ñoó. Ta nī kaq noo ra ndéi ra nádaa rá. Ta ñoó ta'ani nī sa koo Pedro tein ña ñoó. ⁵⁶ Ta kúú nī xini iin ña'á kéchóon ñoó ña duti ña ñoó ió Pedro nádaa rá, dá nī sa nde'é va'a ñaán, dá nī kaaan:

—Xí'ínnoo ta'ani ña yó'o xí'ín ña káa.

⁵⁷ Tído nī ndatá vá rá, ta kaá ra xí'án:

—Koo, didi, kó ná'a ta'on yu'u ña káa.

⁵⁸ Ta kúú too vá, ta kúú tuku va nī xini ñaá iin ka ña. Dá nī kaa ra xí'ín rá:

—Yo'ó ta'ani kúú kuendá ña káa, ¿daá koo?

Dá nī kaa Pedro:

—Koo, dito, kó ña'ón ñaá kúú yu'u.

⁵⁹ Tá nī ya'a táto'on iin hora, dá nī kaa iin ka ña:

—Mián ndaa kuiti xí'ínnoo ña yó'o xí'ín ña káa, dá ñi ña kuendá Galilea ta'ani kúú rá.

⁶⁰ Dá nī kaa tuku Pedro:

—Koo, dito. Xí'ín ña sa'a ká'an ní.

Kúú ká'an íí vá rá íin ra, kúú nī kana va chéli. ⁶¹ Dá nī ñandió koo sato'o yo Jesús nī sa nde'é ná noo rá. Ta kúú nī ndusáa va ini ña táto'on nī ka'an sato'o yo xí'ín rá, ñi ña yó'o kían nī ka'an ña: “Tá kó ña'á kana chéli, ta kúú sa ndatá yo'ó onī ta'ándá sa'a yu'u.” ⁶² Dá nī keta ra sata vé'e, ta kúú nda'í nda'o nī ndei'í ra.

Di'a nī kuu tá nī kani ra Jesús, ta nī kediki ndaa ñaá rá

⁶³ Ta ña ndíta ndaá Jesús, roón kúú ra nī kediki ndaa ñaá, ta nī kani ñaá rá. ⁶⁴ Ta nī sadi ña iin dá'on noo ná, dá nī kani ra noo ná. Dá nī ndatá'ón ñaá rá, ta kaá ra:

—Nakoni ini, ná nde'á ndá yoo kúú ra nī kani ñaá.

⁶⁵ Ta kúú kuá'a ká ví ña'a nī ka'an ra nī kediki ñaá rá.

Di'a nī kuu tá nī sa iin Jesús ñoó ña duti kúú ñoó

⁶⁶ Tá nī tuu noo, dá nī ñataka ndidaá ña sá'ano ñoó, xí'ín ña duti sakua'a, xí'ín ña dána'a ley. Dá nī sa'anda ña choon ña ná kandaka ra Jesús sa ña noo ndéi ra né'e ra choon. Dá tá nī sa ña, dá nī kaa ra xí'ín ná:

⁶⁷ —¿Á mián ndaa mií ní kúú Cristo, ña dákaí ñaá? Ka'an ní xí'ín ndu'u.

Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná ka'an yu'u xí'ín ní, ta o kándía ta'on ní. ⁶⁸ Tá ná ndatá'ín mií ní, ta o ñandió né'e ta'on ní ña ndatá'ón ñaá yu'u, ta ni o dáya ta'on ní yu'u. ⁶⁹ Tído

kana'á ní ña nda kuu víti ná koo na ni nduu taa ñayuu yó'o xoo kuá'a Ndios noo ío na dándáki na.

⁷⁰ Dá ni kaa ndidaa taa ñoo xí'ín ná:

—¿Á mií ní kúu de'e Ndios, tá dáá?

Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Táto'on kí'o ká'an ní, kí'o dión kián.

⁷¹ Dá ni kaa ra:

—¿Ndá choon kuu ka yo cháa ka taa ka'an kuachi sa'a rá? Chi sa ni seídó'o va mií yó ña ni ya'a ra noó to'on ni ka'an ra —kaá ra.

Di'a ni kuu tá ni sa iin Jesús noó tã naní Pilato

23 Dá ni ndakuei ndi'i ra ndáka ra Jesús kua'an ra noo Pilato. Tá ni saa ra, ² dá ni kasá'a rá dátaí kuachi ra Jesús, ta kaá ra:

—Ni natiin ndu'u taa yó'o xionoo ra dándá'í ra ña ñoo ndu. Ta ko kóni ra ña chíya'i ndu sa'a ñó'o ndú noo rey César, ta kaá ra ña mií rá kúu Cristo, na dákaki ñaa, chi kaá ra ña kúu rá rey noó na ñoo ndu.

³ Dá ni ndato'on Pilato Jesús:

—¿Á yo'ó kúu rey noó na Israel?

Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ta dión kaá mií ní.

⁴ Dá ni kaa Pilato xí'ín tá duti saku'a'a, xí'ín dao ka ñayuu tákuei kua'an ñoo:

—Ni iin tó'on ta'on kuachi taa yó'o ko náni'i yu'u.

⁵ Tído ndúndeé ñayuu ñoo ká'an kuachi na sa'a Jesús:

—Taa yó'o kúu ra xionoo dánaá tá'an na ñoo ndu xí'ín ña dána'a ra iin ní kúu kuendá Judea yó'o. Chi ni kasá'a rá dána'a ra kuendá Galilea, ta ni kasandaá ra nda ñoo yó'o viti.

Di'a ni kuu tá ni sa iin Jesús noo Herodes

⁶ Tá ni seído'o Pilato ña ni ka'an na sa'a kuendá Galilea, dá ni ndato'on rá ñayuu ñoo:

—¿Á taa Galilea kúu taa yó'o?

⁷ Tá ni kandaá ini ra ña nákaa na tixi ndá'a Herodes, ta né'e choon chí kuendá Galilea, dá ni tanda'a ñaa rá kua'an na noo Herodes, chi tein kuu dáá ñoo nákaa ra ñoo Jerusalén.

⁸ Tá ni xini Herodes Jesús, kúu ni kadii nda'o ini ra, chi sa ío kuu vá kátoó ra koni ñaa rá. Chi kuá'a ndava'o ña'a seídó'o ra ká'an na sa'a Jesús, ta ndáti ra koni xí'ín noo rá kee na iin ña'a ndato. ⁹ Kuá'a nda'o ña'a ni ndato'on ñaa Herodes, tído ni iin ña'a ko ní ká'an na.

¹⁰ Ta ndíta tá duti saku'a'a xí'ín tá dána'a ley ndúndeé rá ká'an kuachi ra sa'a Jesús. ¹¹ Dá ni kasá'a Herodes xí'ín ndidaá soldado ra kénoo ñaa rá, ta ni kediki ndaa ñaa rá. Kúu ni daku'i'ino ñaa rá xí'ín dá'on táyí káa ndíxi mií rá. Ta dión káa na ni tanda'a tuku ñaa rá kua'an na noo Pilato. ¹² Ta mií tein kuu dáá ñoo ni nak-i'in tá'an va'a Herodes xí'ín Pilato, chi sa xini u'u tá'an va ra tá sata.

Di'a ni kuu, dá ni sa'anda Pilato choon ña ná karkaa Jesús ndika cruz

¹³ Dá ni kana Pilato tá duti saku'a'a, xí'ín tá né'e choon noó na Israel, xí'ín mií na ñoo ñoo, ¹⁴ dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Ndáka ndó taa yó'o ni kasáa ndo noo yú'u. Ta ká'an ndo ña xionoo ra dánaá tá'an ra na ñoo ndo xí'ín ña dána'a ra. Tído ni ndato'on va'i ra noo mií ndó, ta ni iin ta'on kuachi ká'an ndo sa'a taa yó'o ko ní kasandaá kakuu ña ndaa. ¹⁵ Ta ni Herodes ko ní náni'i kuachi ra, sa'a ñoo ni tanda'a tuku ñaa rá ni kasáa ra noo yú'u. Ta ni iin tó'on ta'on kuachi, ña kían kánian kuu ra, ko ní ya'a ra kee ra. ¹⁶ Sa'a ñoo, tá ni ndi'i ni dandó'i ní rá, dá dáyaai rá ko'on ra —kaá ra.

¹⁷ Ta tein iin iin víko ñoo kánian dáyaá Pilato iin taa nákaa ve'e kaa. ¹⁸ Sa'a ñoo ni kasá'a káyu'ú ndidaá ñayuu kuá'a ñoo:

—¡Koo, ka'ání ní taa xaan, ta dáyaá ní Barrabás!

¹⁹ Ta taa yó'o kúu ra nákaa ve'e kaa sa'á ña ni ndakono ra naá ra xí'ín tã romano dándáki ñoo ñoo, xí'ín sa'á ña kúu rá iin taa sa'ání ndii.

²⁰ Dá ni ka'an tuku Pilato xí'ín ñayuu ñoo, chi kóni ra dáyaá ra Jesús. ²¹ Tído ni nandió kuéi tuku na ni kayu'ú ná:

—¡Chirkaa ní ra ndika cruz, chirkaa ní ra ndika cruz!

²² Ta ni nandió koo Pilato ni ka'an ra ta'ándá kúu oni xí'ín ñayuu ñoo:

—¿Ndi kaa kuachi ni kee taa yó'o? Ta ni iin tó'on ta'on kuachi ra ko nání'í yu'u sa'á ña kánian kuu ra. Sa'á ñoo ko'in dándó'i nio rá, dá tá ni ndi'i, dá dáyaai rá ko'on ra —kaá ra.

²³ Tído ni kasá'á ndúndeé ka ví ñayuu ñoo káyu'ú ná ña ná karkaa kí Jesús ndika cruz. Tído sa'á ña ndúndeé ñayuu ñoo káyu'ú ná, sa'á ñoo ni xinó ini Pilato kee ra ña kóni na. ²⁴ Dá ni sa'anda ra choon tátó'on kí'o ni xika ñayuu ñoo koo. ²⁵ Kúu ni dayáa ra Barrabás, tá'an ra ni chikáa ra ve'e kaa sa'á ña naá ra xí'ín tã romano, xí'ín sa'á ña sa'ání ra ndii, tátó'on kí'o ni xika mií ñayuu ñoo. Dá ni naki'o ra Jesús ndo'o na tátó'on kí'o kóni mií ñayuu ñoo.

Di'a ni kuu tá ni chirkaa ra Jesús ndika cruz

²⁶ Ta noo ndáka ra Jesús kua'an ra, ñoo ni tiin ra iin taa naní Simón, tã kuendá Cirene. Tã yó'o kúu ra kondii ni sa'an ra yúku. Dá ni chinoo ra cruz Jesús doko taa yó'o, dá ni kee ra kádokó ra cruz ñoo tákaa ra kua'an ra sa-tã Jesús. ²⁷ Ta kua'á nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an xí'ín dao ka na ñá'a, ta nda'í sáki na, ta nda'í kúu ini na sa'a Jesús kua'an na. ²⁸ Dá ni nandió koo Jesús ni sa nde'é ná noo na ñá'a yó'o. Dá ni kaa na xí'ín ná:

—Na ñá'a ñoo Jerusalén, o sa kuáki ndó sa'a yú'u. Di'a kuaki ndó sa'a mií ndó xí'ín sa'á de'e ndó, ²⁹ dá chi kasan-daá kuú kaa ñayuu di'a: “Ndiká'an ví na ko kuú kandeí de'e, ta ndiká'an ví dókó, ña ko ní sá ño'o taleé, ta ndiká'an ví ndó-do, ña ko ní dákuá'ano taleé.” ³⁰ Ta tein kuú dáá ñoo kaa na xí'ín yúku: “Ná kuei ndó sata ndu'u.” Ta kaa na xí'ín ko'ondo: “Dánduxi ndó ndu'u.” ³¹ Dá chi tá kí'o di'a kée na xí'ín yító kuí, xíni ndí kían kee na xí'ín yító ichí —kaá na.

³² Ta ndáka ta'ani ra uu tã kini kua'an ra xí'ín Jesús, dá ka'ání ta'ani ñaá rá. ³³ Dá tá ni saá ra iin xían noo naní Calavera, dá ni chirkuéi ñaá rá ndika cruz. Ta iin tã kini ñoo tárkaa iin cruz xoo kuá'a Jesús, ta iin ka ra tárkaa iin cruz xoo íti na. ³⁴ Dá ni kaa Jesús:

—Tatá, ká'ano koo ini ní sa'á ñayuu yó'o, dá chi ko ná'a ta'on na ndí kían kée na.

Ta ni sadiki ra suerte xí'ín dá'on ná, ná kande'á ndá yoo kandeé ni'i iin rá iian.

³⁵ Ta ndidaá ñayuu ñoo ndíta ndé'é, ta nda tã né'e choon ndíta kediki ndaa ra Jesús, ta kaá ra:

—Dao ka va ñayuu sa kandeé rá sa dakáki ra, sa'á ñoo ná dákaqi ra mií rá tá miían ndaa kúu rá Cristo, na ni kaxi Ndios kasaa dákaqi ñaá.

³⁶ Ta nda soldado ñoo ni kediki ndaa ta'ani ñaá, chi ni natuu yati ra ni dakó'on ra vino iá yú'u ná, ³⁷ dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Tá miían ndaa rey noo na Israel kúu yó'o, dákaqi miíon viti, ná nde'á.

³⁸ Ta ndá'a iin tabla diní cruz noo tárkaa Jesús, ta tándaa letra ká'an yú'u griego xí'ín yú'u latín, xí'ín yú'u hebreo, ta kaáan di'a: “Taa yó'o kúu rey noo na Israel.”

³⁹ Ta iin tã kini tákaa iin ka cruz ñoo, ni kasá'á kána'á ra xí'ín ná, ta kaá ra:

—Tá ndaa ndisa Cristo kúu yó'o, dákaqi miíon, ta dákaqi ta'ánón ndu'u.

⁴⁰Tído ɬaa tákaa iin ka cruz ñoo ni danáni ra iin ka ɬaa kini ñoo, ta kaá ra xí'ín rá:

—¿Á ni lú'u ví ko yu'ú yo'ó Ndios, va'ará sa tákaaón ndó'o naní níoon?

⁴¹Miían ndaa kuiti tárkuei yo'ó ndó'o níyo sa'á kuachi ni kee yo, chí k'i'ó dión kánian ndo'ó yo. Tído na yo'ó, ni iin tó'ón ta'on ña'a kini ko ní ya'a na kee na.

⁴²Dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—Ndiko'on ini ní yu'u tá ná kasaa ní dándáki ní ñayuú yo'ó.

⁴³Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Miían ndaa kuiti ná ka'in xí'ón ña mií kuu víti koo yo'ó xí'ín yu'u noo ndato téi náye'e ndaa —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni xi'i Jesús

⁴⁴Tá ni kasandaá kaxuu, dá ni nakufin naá iin ní kúú ñayuú nda ka oni sa'ini.

⁴⁵Ta ni nda'ó ndíndii, ta ni ndata'ó dao dá'on tárkaa ndadí ini ve'e ño'ó ká'ano.

⁴⁶Ta kúú ni'i nda'ó ni kayu'ú Jesús, ta kaá na:

—Tatá Ndios, noo ndá'a mií ní náki'oi espírituí.

Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, dá ni xi'i na. ⁴⁷Tá ni xini ɬa dándáki soldado ña ni ndo'ó na dión, dá ni xi'í'ó ra ñañó'ó noo Ndios, chí kaá ra:

—Miían ndaa ndisa iin ɬaa ndaa ni sa kuu na yo'ó.

⁴⁸Ta ndidaá ñayuu kuá'a ni sa ndita ni sa nde'é ña ni ndo'ó Jesús, ni nandió kuéi na kua'an nó'ó ná, ta kani ndá'a ná yu'ú ndíká ná kua'an na sa'á ña nda'í kúú ini na. ⁴⁹Ta ndidaá na ni sa ne'e tá'an va'a xí'ín Jesús, xí'ín na ñá'a tákuei ñaá vei nda kuendá Galilea, noón kúú na ndíta xíká ná nde'é ná ndidaá ña ni kuu.

Di'a ni kuu, dá ni nduxi Jesús

⁵⁰Ta ñoo ñoo ió iin ɬaa naní José, ta kúú rá ɬa ñoo Arimatea, tá'an ña nákaa chí kuendá Judea. Ta né'e ra choon noo na Israel, ta kúú rá iin ɬaa va'a, iin ɬaa

nda. ⁵¹Ta ndáti ta'ani ra kasaa Ndios dándáki na ñayuú yo'ó xí'ín ndée. Ta ko ní náta'an ta'on ini ra ña ni kee dao ka ɬa né'e choon ñoo xí'ín Jesús. ⁵²Taa yo'ó kúú ra ni sa'an ni ndaka yikí koño Jesús noo Pilato. ⁵³Dá ni sa'an ra ni danóo raan ndíka cruz. Dá ni chítuú ñaá rá xí'ín iin dá'on ká'ano. Ta né'e ñaá rá ni sa'an ra ni chíkáa ra ini iin yáí ni kava'a ndíka iin káo, noo ko ñá'a kakaá ni iin tó'ón ndíi. ⁵⁴Ta mií kuu dáá ñoo kúú kuu kénduu na Israel ña'a keí ná, chí sa kua'an kasandaá vá kuu nani'i ndée ná.

⁵⁵Ta na ñá'a ni kii xí'ín Jesús nda Galilea, noón kúú na tárkuei ni sa'an na nda yáí noo ni nduxi Jesús, sa'á ñoo ni xini na ndeí kían, ta ni xini na noo ni chínoo ra yikí koño Jesús. ⁵⁶Dá ni nandió kuéi na kua'an na kendum na kirá támi sa'an xí'ín ña'a dákúchi na ñíi Jesús. Tído ni nani'i ndée ná tein kuu kánian nani'i ndée ná, chí k'i'ó dión sa'ándá ley choon.

Di'a ni kuu tá ni nataki Jesús

24 Na'a va'a kuu mií noo kásá'a sa'a semana, dá ni kee tuku na ñá'a yo'ó kua'an na yáí noo ni nduxi Jesús, ta né'e na ndirá támi sa'an, kirá ni kendum na, ta kua'an ta'ani dao ka na ñá'a xí'ín ná. ²Tá ni saá na, kúú sa ni kuxoo va yuu ndadí yu'ú yáí ñoo. ³Dá tá ni ku'u na inian, ko ní nani'i ná yikí koño sato'ó yo Jesús. ⁴Ta nákani nda'ó ini na sa'á ña koó ka yikí koño na kánoo. Kúú iin kuití vá ni sa kuíta uu ɬaa ndíxi dá'on náye'e ndaa díin ná. ⁵Kúú ni yu'ú nda'ó na, sa'á ñoo ni daxíno na taan na nda noñó'ó. Dá ni kaa ɬaa ñoo xí'ín ná:

—¿Ndiva'a nándukú ndó iin na takí tein na kúú ndíi? ⁶Ko ɬá'ón na nákaa yo'ó. Di'a ni nataki va na. Ndusaa ini ndo tató'on ni ka'an na xí'ín ndó tá ni sa káa na xí'ín ndó chí Galilea di'a. ⁷Chí ni kaa na xí'ín ndó ña miían kánian ndo'ó naní na ni nduu ɬaa ñayuú yo'ó, chí nakí'ó

ñáá iin taa noo ndá'a taa kómí kuachi, ta chirkaa ñáá rá ndíka cruz, ta natakí na tixi kuu óni —kaá ángel ñoo.

⁸ Dá ni ndísáa ini na ñá'a ñoo to'on ni ka'an Jesús xí'ín ná. ⁹ Dá tá ni nandió kuéi na ni ndísáa na ni sa'an na yái ñoo, dá ni kasá'a ná kásto'on na sa'a ndidaá ña va'a yó'o xí'ín ndin uxí iin taa xíonoo xí'ín Jesús xí'ín dao ka ñayuu ndéi xí'ín rá ñoo. ¹⁰ María Magdalena xí'ín Juana, xí'ín naná Jacobo xí'ín dao ka na ñá'a, noón kúu na ni nakani ña yó'o xí'ín taa xíonoo xí'ín Jesús. ¹¹ Tído ni ka'an rá ña to'on ni ndaki ini mií vá ná kíán, sa'a ñoo kó ní kándísa ta'on ñáá rá.

¹² Tído ni ndakuíin ndichi Pedro, dá ni kankono ra kua'an ra yái noo ni nduxi Jesús. Tá ni sa'a ra ñoo, dá ni chirnee noo rá ni sa nde'é rá inían. Dá ni xini ra sa-va'a dá'on ni sa tuú yíkí koño Jesús vá kánoo. Dá ni nandió koo ra kua'an nó'o rá, ta naá iní ra sa'a ña ni kuu kua'an ra.

Di'a ni kuu tá ni na'a noo Jesús noo uu taa kua'an íchi ñoo naní Emaús

¹³ Ta mií kuu dáá ñoo ta'ani xíka uu taa xíonoo xí'ín Jesús kua'an ra iin ñoo naní Emaús. Ta nákaa'an tát'o'on uxí iin kilómetro noo ñoo Jerusalén. ¹⁴ Ta ndátó'ón rá kua'an ra íchi ñoo sa'a ndidaá ña ni kuu. ¹⁵ Ta tein ndátó'ón rá dión kua'an ra, dá ni natuu yati Jesús, dá ni naki'in tá'an na xíka dáó ná kua'an na xí'ín rá. ¹⁶ Tído ió iin ña'a sadí noo rá, sa'a ñoo kó nákoní ñáá rá. ¹⁷ Dá ni kaa na xí'ín rá:

—¿Ndí kíán ndátó'ón téi ndo kua'an ndo? Ta, ¿ndiva'a nda'í téi kúu ini ndo?

¹⁸ Dá ni kaa iin taa, tá'an ra naní Cleofas, xí'ín ná:

—¿Á sa'va'a iin tó'ón mií ní kúu tá tukú ió ñoo Jerusalén kó ñá'a kandaá ini ña ni kuu ñoo ñoo tein kuu yó'o?

¹⁹ Dá ni kaa na:

—¿Ndí kíán ni kuu?

Dá ni kaa taa ñoo xí'ín ná:

—Ndátó'ón ndú sa'a iin taa naní Jesús, na ñoo Nazaret. Ta ni sa kuu na iin profeta. Ta sa kee na ña'a ná'ano, ta to'on ndaya'i sa ká'an na noo Ndios xí'ín noo ndidaá na ñoo ndu. ²⁰ Tído tá duti sakua'a, xí'ín tá né'e choon ñoo ndu kúu ra ni naki'o ñáá rá noo ndá'a tá romano. Ta roón ni chirkaa ñáá ndíka cruz. ²¹ Tído ni ka'an ndu'u ña ni kasáa na taó xóo na na ñoo ndu tixi nda'a tá dándáki ñáá, ní kúu. Ta kuu víti xíno oni kuu ña ni kuu dión. ²² Ta iin ka ña'a ni kedaá xí'ín ndú ni naá ini ndu, chi tá kó ñá'a tju na'a viti ni sa'an dao na ñá'a kúu kuendá ndu'u yái noo ni nduxi na, ²³ ta koó ka yíkí koño na ní nani'i na ñá'a ñoo. Dá tá ni ndusáa na, dá ni kaa na ña ni na'a noo dao ángel noo ná, ta noón kúu na ni kaa xí'ín ná ña ni natakí va Jesús. ²⁴ Dá ni sa'an ta'ani dao taa kúu kuendá ndu'u ni sa nde'é rá ini yái ñoo. Tído tá to'on kaa rá ió ña ni nakani na ñá'a ñoo, kí'o dión ta'ani ni xini ra. Tído kó ní xini ta'on ra mií Jesús.

²⁵ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Nandeé ka vían xíxi ndo'ó, ta nandeé ka vían kaxí níno ndo, sa'a ñoo kueé nda'o kándísa ndó ndidaá ña ni taa profeta! ²⁶ ¿Á kó ná'a ta'on ndó ña kí'o dión kánian ndo'o naní níno Cristo, na dáka'ki ñáá, dá ndu'u na noo ndato náye'e ndaa? —kaá na.

²⁷ Dá ni kasá'a nákaní na xí'ín rá sa'a ndidaá ña ni taa Moisés, xí'ín ña ni taa ndidaá ka profeta. Ta kí'o dión ni daná'a na noo rá ña ká'an tuti ij Ndios sa'a ndidaá ña kánian ndo'o na.

²⁸ Dá tá ni kuyati na ñoo ló'o noo kua'an taa ñoo, dá ni kee Jesús ña yá'a na kua'an na cháá ka chí noo. ²⁹ Dá ni kendúsáa ra xí'ín ná ña ná katuu tóo na koo na xí'ín rá, chi kaá ra:

—Katuu tóo ní koo ní xí'ín ndu'u, chi sa ni ini va, ta sa kua'an kuaa vá —kaá ra.

Dá nì kù'u na ve'e ra, ta nì sà tuu tóo na nì sà io nà xí'ín rá.

³⁰ Dá tá nì sà io nà mesa xí'ín taa ñoó, dá nì tiin na pan. Dá nì nakì'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. Dá nì tei ñé'e naan. Dá nì xì'o naan noo rá. ³¹ Dá ví nì nono noo rá, dá nì ñakoni ra ña Jesús kúu ná. Ta kúu nì ndañó'ó ní'ini va na noo rá. ³² Dá nì kasá'á taa ñoó ndátó'ón tá'an míí rá:

—Mííñ ndaa kuiti kíán ña luu kandá nío yo tein ká'an na xí'á veí íchì ñoó, ta xíán nì ñakani na xí'á sa'a ndi kóni ká'an tuti ií Ndios.

³³ Ta kúu nì ndakuei ra míí hora daá ñoó. Dá nì kee ra nandió kuéi ra kua'an ra ñoo Jerusalén. Tá nì saa ra, kúu nì ñaní'í rá noo ndéi tútí ndin uxí iin taa xionoo xí'ín Jesús, ta ndéi ta'ani dao ka ñayuu xí'ín rá. ³⁴ Kúu nì kaa ñayuu ñoó xí'ín rá:

—Mííñ ndaa kuiti kíán ña nì natakí sato'o yo Jesús, chí nì na'a noo ná noo Simón Pedro.

³⁵ Dá nì kasá'á ta'ani ndi nduú taa yó'o nákaní ra xí'ín ná ña nì ndo'o ra íchì ñoó. Ta nì ñakani ta'ani ra ña kò ní nákoní ta'on ra Jesús nda nì tei ñé'e na pan, nda daá nì ñakani ñaá rá, kaá rá.

Di'a nì kuu tá nì na'a noo Jesús noo taa sà xionoo xí'ín ná

³⁶ Ta xíán nani ndíta taa yó'o ká'an ra sa'á ña nì xini ra, ta kúu iin kuití vá, kúu nì sà kuí'ín Jesús me'í noo ndéi na ñoó. Dá nì kaa na:

—Va'a ná koo ini ndo.

³⁷ Ta kúu nì yu'ú nda'o ñayuu ñoó, chí nì ka'án ná ña iin nío vá kíán. ³⁸ Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—¿Ndiva'a yu'ú ndo? ¿Ndiva'a nákaní kuáchì ini ndo? ³⁹ Kandé'é ndó ndá'í, ta kandé'é ndó sa'í, chí míí vá yu'u kúu'í. Dáko'on ndá'a ndo yu'u, ta kandé'é va'a ndó yu'u, chí iin nío kò kómí ta'an vaan lásá ni koño. Tído ndé'é ndó yu'u ña ío va lásáí xí'ín koñoi —kaá na.

⁴⁰ Tá nì ndi'i nì ka'an na díon, dá nì daná'a na ndá'a ná xí'ín sa'a ná noo na ndéi ñoó. ⁴¹ Tído sa'á ña kádií téi ini ñayuu ñoó, sa'á ñoó kò kuú ta'on kandía na. Ta sa'á ña naá ini na xini na, sa'á ñoó nì kaa Jesús xí'ín ná:

—¿Á kòó lú'u ña'a né'e va'a ndó kaxí'í?

⁴² Dá nì xì'o ñayuu ñoó iin tá'í tiyaká nì kado noo ná xí'ín iin da'anda ndudí.

⁴³ Dá nì tiin naan, ta kúu nì seí ñáan noo ndidaá ñayuu ñoó. ⁴⁴ Dá nì kaa na:

—Sa nì kastò'on vai tá nì sà xionooi xí'ín ndó ña mííñ kánian xinkoo ndidaá kúu ña nì taa Moisés, xí'ín ndidaá to'on nì ka'an profeta, xí'ín ndidaá ña ká'an tuti Salmo sa'í.

⁴⁵ Dá nì sonó Jesús ñaxintóni ná, dá ná kandaá ini na ña ká'an tuti ií Ndios. ⁴⁶ Dá nì kaa na xí'ín ñayuu ñoó:

—Ká'an tuti ií Ndios ña mííñ ndúsa ndo'o naní nío Cristo, na dáka'ki ñaá, dá kuu na, dá natakí na tíxi kuu óni tein na kúu ndii. ⁴⁷ Ta ká'an ta'anian ña dá-na'a ñayuu noo na ndéi iin ní kúu ñayuu sa'a Cristo, dá kíán, tá ná nandikó iní na sa'á kuachi kée na, dá ná ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. Ta dinño'ó ka kasá'á ná dána'a na noo na ndéi ñoo Jerusalén. ⁴⁸ Ta ndo'ó kakuu na ko'on kanoo kí'o kuendá sa'a ndidaá ña yó'o. ⁴⁹ Ta kana'á ndó viti ña ko'in tanda'í na nì kaa tatái kí'o na koo xí'ín ndó. Tído kandoo ndó ñoo Jerusalén yó'o, ta kandati ndó nda ná natiin ndó ndéé tanda'á Ndios kii nda induú.

Di'a nì kuu tá nì nana Jesús kua'an nó'o ná induú

⁵⁰ Dá nì taó xóo ñaá Jesús ndáka na kua'an na yati ñoo naní Betania. Tá nì saa na ñoó, dá nì ndane'e na ndá'a ná. Dá nì xika na ña maní noo Ndios sa'á ñayuu ñoó. ⁵¹ Ta tein xika na ña yó'o noo Ndios, dá nì kexoo na noo ñayuu ñoó konana na kua'an nó'o ná induú. ⁵² Dá tá nì ndi'i nì sà ndañó'o ñaá ñayuu ñoó, dá nì kee

na nándiό kuéi na kua'an nó'o ná ñoo na Ndios, ta kéká'ano ñaá ná. Díon ná
Jerusalén xí'an kádií nda'o ini na. ⁵³Ta koo.
daá ndéi va na yé'é ño'o ká'ano ndáño'o

To'on yó'o kían ni taa San Juan, ña ká'an sa'a Jesús

Ni nduu na kúu to'on iin ñayuu

1 Sa daá ió va na kúu to'on, dá ni kasá'á sa'a ñayuu, ta na kúu to'on yó'o sa daá ió va na xí'ín Ndios, ta sa daá kúu vá ná Ndios. ² Ta ndá míf sa'a, sa daá ió va na yó'o xí'ín Ndios. ³ Ta xí'ín ndá'a míf ná ni kava'a Ndios ndidaá tá'an ña'a. Chì tá kóó ná, ta kúu ni iin tó'on ta'on ña'a ió ñayuu yó'o o kóo, ní kúu. ⁴ Ta míf ná kedaá xí'ín ndidaá tá'an ña'a, dá takían, ta noón kúu na dátoon ñaxintóni ñayuu. ⁵ Ta noón kúu na dátoon noo íin naá, ta va'ar'á íin naá nda'o, ko kándéé ta'an vaan xí'ín ná.

⁶ Ta míf Ndios ni tanda'á iin taa naní Juan ni kii na, ⁷ ña k'i'o na kuendá sa'a míf na dátoon noo ñayuu, dá ná kandísa ñaá ndidaá ñayuu kee Juan. ⁸ Tído o duú míf Juan kúu na dátoon noo ñayuu, sa-va'a iin na k'i'o kuendá sa'a vá ná kúu Juan.

⁹ Ta na mián ndaa kuiti dátoon noo ñayuu kúu na ni kii ñayuu yó'o. ¹⁰ Ni sa io na ñayuu yó'o, ta va'ar'á xí'ín ndá'a míf ná ni kava'a Ndios ñayuu yó'o, tído ko ní nákoní ta'on ñaá na ndéi ñayuu yó'o ndá yoo kúu ná. ¹¹ Ta ni kii na ni sa io na tein na ñoo míf ná, tído ko ní natiin va'a ñaá ná. ¹² Tído ndi ndáa míf vá na ni natiin va'a ñaá, ta ni kandísa ñaá ná, noón kúu na ni ni'i ña kakuu na de'e Ndios ni kee na. ¹³ Ta ko kúu ná de'e Ndios sa'a ña ni kixi na tein ni iin taa, ta ko kúu ná de'e Ndios sa'a ña ni nak-i'in tá'an taa xí'ín ñadi'í ra, ta ko kúu ná de'e Ndios sa'a ña kátoó ñayuu kandeí de'e na. Di'a kúu ná de'e Ndios, chì k'i'o dión kóni míf Ndios.

¹⁴ Ta míf na kúu to'on yó'o ni nduu iin ñayuu, ta ni sa io na tein yó, ta ni xini xí'ín noo ndu ña ká'ano nda'o choon

kómí ná, ta choon kómí ná ná'a ña iin tó'on míf ná kúu de'e Ndios. Ta ni chití ná xí'ín ña kú'u ini na sa'a yo, ta ni chití ta'ani na xí'ín ña ndaa. ¹⁵ Ta ni x'i'o Juan kuendá sa'a ná, chì di'a ni kaa na:

—Ni ka'in sa'a ná yó'o tá ni ka'in xí'ín ndó ña míf na vei sata yú'u kúu na ndáya'i cháá ka o duú yu'u. Chì sa daá ió va na o duú yu'u —kaá Juan.

¹⁶ Ta sa'a ña kómí ná choon ká'ano yó'o, sa'a ñoo ndidaá vá yó ní'i iin ña maní ká'ano cháá ka noo ña maní ni sa io míf noo. ¹⁷ Chì xí'ín ndá'a Moisés ni kemáni Ndios ley na noo yo, tído noo Jesucristo ni natiin yó ña maní xí'ín ña ndaa. ¹⁸ Ni iin tó'on ta'on ñayuu ko ní xini ndí káa Ndios, tído iin tó'on dini de'e na, na ió nduu xí'ín tata Ndios, noón kúu na ni kii ni na'a ñaá ná noo yo.

Di'a kua'an ña ni ka'an Juan, na dákodo nduta ñayuu

¹⁹ Tá'an ña yó'o kúu kuendá ni x'i'o Juan, chì ta Israel né'e choon ñoo Jerusalén ni tanda'á rá ta duti xí'ín ta levita ni sa'an ra ni ndato'on rá Juan ndá yoo kúu ná, ta di'a ni kaa ra xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúu míf ní?

²⁰ Dá ni ka'an ndaa Juan ndá yoo kúu ná. Ta ni ña'a ta'on ko ní chide'é na, di'a ni x'i'o ndaa na kuendá, chì kaa na:

—Ko kúu ta'on yu'u na kúu Cristo, na dákaki ñaá.

²¹ Dá ni ndato'on tuku ñaá rá:

—¿Ndá yoo kúu ní, tá dáá? ¿Á profeta Elías kúu ní?

Dá ni kaa na:

—Koó, ko ta'on ñaá kúu yu'u.

—¿Á míf ní kúu profeta, na ni kaa Ndios tanda'á ná kasaa noo ndú'u? —kaá ra.

Dá ni kaa na:

—Koó, ko ta'on ñaá kúu yu'u.

²² Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúu ní, tá dáá? Ka'an ní xí'ín ndú, dá ni'i ndú ndi koo kast'o'on

ndu xí'ín rā nī tanda'á ñaá veī ndu. ¿Ndi kaá ní sa'a mií ní?

²³ Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Yu'u kúú nā káyu'ú noo kúú yukú ichí: “Konó ndó iin íchí ndaa noo nā kúú sato'o yo” —táto'on nī kaa profeta Isaías.

²⁴ Ta taa ñoo kúú rā nī tanda'á tã fariseo nī sa'an rā, ²⁵ ta nī ndato'on rá Juan, ta kaá tuku rā xí'ín ná:

—¿Ndiva'a dákodo ndúta nī ñayuu tá ko kúú ní nā kúú Cristo, o profeta Elías o mií profeta nī kaa Ndios tanda'á ná kii, tá dáá?

²⁶ Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Yu'u kúú rā dákodo ndúta ñayuu xí'ín takuíí va, tído tein mií ndó xionoo iin ka nā ko ná'á ndó. ²⁷ Ta noón kúú nā veī sata yú'u, ta ndáya'i cháá ka nā o duú yu'u, sa'á ñoo ni yó'o ndisa ná ko kánian ndaxi yu'u —kaá nā.

²⁸ Ndidaá ña yó'o nī kuu ñoo naní Betábara noo kúú iin kã xoo yuta Jordán noo sã xionoo Juan sã dákodo ndúta nā ñayuu.

Jesús kúú léko nī kii noo mií Ndios

²⁹ Tá nī kasandaá iin kã kuu, dá nī xini Juan ña veī Jesús, dá nī kaa na:

—Kande'é ndó, nā veī káa kúú léko mií Ndios, nā dítã kuachi kómí ñayuu noo Ndios. ³⁰ Ta nā káa kúú nā sã xí'o yu'u kuendá sa'a noo iin rá iin ndó, dá chí nī kaaí xí'ín ndó ña sata yú'u veī iin kã nā, ta ndáya'i cháá ka nā o duú yu'u, dá chí sã daá ió va na o duú yu'u. ³¹ Ta ni yu'u ko ní sã na'á ndá yoo kúú ná, tído nī kasaaí dákodo ndútaí ñayuu, dá kana'á ñaá nā Israel —kaá nā.

³² Ta nī xí'o ta'ani Juan kuendá sa'á ña nī xini nā, ta kaá nā:

—Nī xini nī noo Espíritu iī Ndios nda induú káa, ta káa na táto'on kí'o káa iin paloma, dión káa na nī noo na nī sã io kuií nā xí'ín Jesús. ³³ Ko ní sã na'á ta'on yu'u ndá yoo kúú ná, tído di'a nī kaa mií nā nī tanda'á yu'u veī dákodo ndú-

tãí ñayuu xí'ín takuíí: “Tá nī xinon nī noo Espíritu iī sata iin taa, ta nī kandoo na ió kuií nā xí'ín ná, noón kúú nā dákodo ndúta ñayuu xí'ín Espíritu iī.”

³⁴ Ta ndidaá ña yó'o nī xini, sa'á ñoo xí'oi kuendá ña miían ndaa kuiti nā káa kúú de'e Ndios —kaá nā.

Di'a nī kuu tá nī kasá'á kána Jesús tãa kanoo xí'ín ná

³⁵ Iin kã kuu, dá nákaa Juan xí'ín uu tãa xionoo xí'ín ná. ³⁶ Dá nī xini nā Jesús yá'a na kua'an nā ñoo, dá nī kaa nā xí'ín tãa ñoo:

—Kana'á ndó ña tãa káa kúú léko mií Ndios.

³⁷ Tá nī seídó'o ndi nduú tãa xionoo xí'ín Juan ña nī ka'an nā sa'a Jesús, dá nī kee ra tákuei ra Jesús kua'an rā. ³⁸ Dá nī nandio koo Jesús nī sã nde'é ná tãa ñoo, chí nī xini nā ña tákuei ñaá rá veī ra. Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—¿Á ndá ña'a kóni ndo?

Dá nī kaa rā xí'ín ná:

—Rabí, ¿ndeí kúú ve'e ní? —kaá rā. (Rabí kóni kaa maestro.)

³⁹ Dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Nakíí ndo ná ko'o, dá koni ndo —kaá nā.

Dá nī sa'an rā xí'ín ná, dá nī xini rā noo ió nā. Dá nī kandoo ra nī sã ndei ra xí'ín ná sakuaá daá ñoo, dá chí sã kã komi sã'ini kián.

⁴⁰ Ta Andrés, tã kúú ñani Simón Pedro, nákaa tein ndi nduú tãa nī seídó'o ña nī ka'an Juan ñoo, ta nī sarkuei ra sata Jesús kua'an rā. ⁴¹ Dá nī kee Andrés kua'an rā. Dá tá nī naní'i rá ñani rā Simón, dá nī kaa rā xí'ín rá:

—Nī ñaki'in tá'an ndu xí'ín nā kúú Mesías —kaá rā. (To'on yó'o kóni kaa Cristo, nā dákaki ñaá.)

⁴² Dá ndáka ñaá rá nī kasaa rā noo Jesús. Dá nī sã nde'é ñaá Jesús, dá nī kaa nā xí'ín rá:

—Yo'ó kúú Simón, de'e Jonás, tído viti nda Cefas kanaanón —kaá na. (T'o'on yó'ó kóni kaa Pedro.)

Di'a ni kuu tá ni kana Jesús Felipe xí'ín Natanael ña kanoo ra xí'ín ná

⁴³ Iin ka kuu ñoo, dá ni chikaa ini Jesús ko'on na chí kuendá Galilea di'a. Dá ni ñaki'in tá'an na xí'ín iin ta naní Felipe, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Nakí, kanooón xí'ín yu'u.

⁴⁴ Ta Betsaida kúú ñoo Felipe ñoo, ta ñoo ta'ani kúú ñoo Andrés xí'ín Pedro.

⁴⁵ Dá ni naní'i tá'an Felipe xí'ín ra naní Natanael, dá ni kaa ra xí'ín rá:

—Ni naní'i ndu'u na kasaa dákaaki ñaa tát'o'on ká'an ley Moisés xí'ín ña ni taa profeta. Ta na yó'ó naní Jesús, na kúú de'e José, na ñoo Nazaret.

⁴⁶ Dá ni kaa Natanael xí'ín Felipe:

—¿Á ndaa ña va'a kana ñoo Nazaret, ká'an yo'ó?

Dá ni kaa Felipe xí'ín rá:

—Nakí ná ko'ó, dá konon.

⁴⁷ Dá tá ni xini Jesús ña ni kuyati ta naní Natanael ñoo vei ra, dá ni kaa na:

—Kana'á ndó, yó'ó vei iin ra miñan ndaa kuiti kúú ta Israel, ta kúú rá iin ta ndaa.

⁴⁸ Dá ni kaa ra xí'ín Jesús:

—¿Ndí ni kee ní ná'á ní yu'u?

Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Nda rá ko ñá'a naki'in tá'an Felipe xaan xí'ón, nda daá vá ni xini ióon sa'a iin taño'ó.

⁴⁹ Dá ni kaa Natanael ñoo xí'ín Jesús:

—Maestro, miñan ndaa mií ní kúú de'e Ndios, ta mií ní kúú rey noo na Israel.

⁵⁰ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á kándisón ña dión kían sa'a ña ni ka'in xí'ón ña ni xini ióon sa'a iin taño'ó? Ña ná'ano cháa ka kían ko'on konon kee yu'u o duú ña ni xinon viti.

⁵¹ Dá ni kaa ta'ani na xí'ín rá:

—Miñan ndaa ká'in xí'ón ña viti chí noo konon kanonó induú káa, ta konon

noo ángel kii na noo na ni nduu ta ñayuú yó'ó, ta konon nana na no'o na induú.

Di'a ni kuu tá ni sa io iin víko tánda'a ñoo Caná

2 Dá tá ni ya'a oni kuu, dá ni sa io iin víko tánda'a ñoo Caná, ña nákaa chí kuendá Galilea, ta ñoo nákaa naná Jesús.

² Ta ni kana ta'ani na Jesús ña kían ko'on na víko ñoo xí'ín ta xionoo xí'ín ná. ³ Ta tein ndéi na noo ió víko ñoo, kúú ni ndí'i vino, dá ni kaa naná Jesús xí'ín ná:

—Ni ndí'i va vino na.

⁴ Dá ni kaa Jesús:

—¿Ndiva'a ká'an ní dión xí'ín yu'u, naná? Chi kamaní vá kasandaá hora na'a yu'u choon kómíi noo ñayu.

⁵ Dá ni kaa naná na xí'ín ta dánduu vino ñoo:

—Koo ini ndo kee ndó ndi ndaa mií ña'a xíka de'i noo ndo.

⁶ Ta ñoo ndíta iño kidi yuu noo kaño'o takuí, ña kéchóon na Israel ndúvii ná mií ná noo Ndios. Ta keta ini iin iian sa ñoo tát'o'on uu o oni yoo ná'ano takuí.

⁷ Dá ni kaa Jesús xí'ín ta dánduu ñoo:

—Kua'án ndo dákúti ndó kidi yuu káa xí'ín takuí.

Dá ni sa'an ra ni dakúti kuei raan xí'ín takuí. ⁸ Ni ndí'i, dá ni kaa na xí'ín rá:

—Taó ndo cháa rá viti, ta kua'án ndo kí'o ndó ra noo ta ká'an víko yó'ó.

Dá ni xi'o ra takuí ñoo noo ta ká'an víko ñoo. ⁹ Dá ni xirndodó rá takuí ni nduu vino ñoo, tído ko ná'á rá ndéi ni kee rá. Ta ná'á vá ta dánduu ñoo ña takuí ñoo'ó ini kidi ñoo vá kúú rá. Dá ni kana ta ká'an víko ñoo ta kúú tonó ñoo,

¹⁰ dá ni kaa ra xí'ín rá:

—Ndeí kúú mií vá noo ió víko, dinño'ó ka xi'o ra vino va'a noo na ni kana ra, dá tá sa ni kuu kua'a xí'i na, dá kásá'á rá dánduu ra vino nóo. Tído mií ní ni sa ne'e va'a ní vino va'a yó'ó, dá dánduu ní ra nda noo ndí'í —kaá ra.

¹¹ Ña yó'o kúú ña ká'ano mií noó ni kee Jesús. Ta ñoo noó ni kee naan naní Caná, ña nákaa chí kuendá Galilea di'a. Ta kî'o dión ni na'a na mií ná ña ká'ano ndá'o choon né'e na, ta kúú ni kasá'á kándéé cháá ka iní ñaá ta xionoo xí'ín ná. ¹² Ni ndi'i daá, dá ni naxino na ñoo Capernaum xí'ín naná na xí'ín ñani na xí'ín ta xionoo xí'ín ná, ta ko ní sá ndei na'á ta'on na ñoo ñoo.

Di'a ni kuu tá ni taxí Jesús ta náka'an nda'i kua'an ra sata vé'e ño'o ká'ano

¹³ Ta sa ni kuyati víko pascua, ña kéká'ano na Israel, sa'á ñoo ni nak-i'in Jesús konana na kua'an na ñoo Jerusalén. ¹⁴ Tá ni saá na, dá ni ku'u na yé'é ño'o ká'ano, kúú ni xini na ndéi taá díko chee, ta dao ka ra díko léko, ta dao ka ra díko paloma, ta dao ka ra ndéi nádaon di'ón. ¹⁵ Dá ni kava'a na iin chirrión xí'ín yó'o, dá ni kasá'á ná taó ndí'i na ndidaá ta ñoo xí'ín léko, xí'ín chee ñoo kua'an ri sata vé'e, ta ni sata ni'ini na di'ón nádaon dao ka ta ñoo, ta ni dandió kao na mesa ra; ¹⁶ dá ni kaa na xí'ín ta díko paloma ñoo:

—Taó ndó ndidaá ña'a xaán, ta o sa kée ndó ve'e tatái kakuuan iin ve'e noo kúya'i ña'a.

¹⁷ Dá ni ndusaá ini ta xionoo xí'ín ná ña ká'an tuti ií Ndios di'a: “Ío ña kuui sa'á ña ndó'i sa'a ve'e ní.”

¹⁸ Dá ni kaa ta né'e choon noó na Israel xí'ín ná:

—¿Ndi kían ká'ano na'a ní noo ndú'u, dá ná kandía ndu'u ña ió choon noo ndá'a ní kee ní ña yó'o?

¹⁹ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Va'ará ná dákoon ndó ve'e ño'o yó'o, tído tixi oní kuu, kúú sa nachikani tuku vei ña.

²⁰ Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Uu diko iño toon kuia ni kava'a ve'e ño'o yó'o; ta, ¿ndiva'a ká'an ní ña tixi

oní kuu sa nachikani tuku nían? —kaá ra.

²¹ Tído ve'e ño'o ni ka'an na sa'a kúú yikí koño na. ²² Ta nda kuu ni nataki na, dá ni ndisaá ini ta xionoo xí'ín ná ña ni ka'an na dión, ta ni kandisa ra noo ká'an tuti ií Ndios sa'a ná, ta ni kandisa ta'ani ra ña ni ka'an mií ná.

Ná'á Jesús táto'on kúú níq iin rá iin yó

²³ Ta xían nani nákaa Jesús ñoo Jerusalén ñoo tein kuu víko pascua ñoo, kua'á ndá'o ñayuu ni kandisa ñaá sa'á ndidaá ña ná'ano ni kee na noo ná. ²⁴ Tído ko ní kándisa Jesús ña miían ndaa ni kandisa ñaá ñayuu ñoo, dá chi sa ná'á vá ná táto'on ki'o kúú níq iin rá iin na, ²⁵ ta ko xínñó'o ta'on na ni iin tó'ón ñayuu, dá kî'o na kuendá sa'a iin rá iin ñayuu, dá chi ná'á vá ná táto'on ki'o kúú níq ná.

Ká'an Jesús xí'ín iin taá nani Nicodemo ña kánian nakaki saá yo

3 Ío iin ta fariseo naní Nicodemo, ta né'e ra choon ká'ano noó ta Israel. ² Dá ni sa'an ra iin sakuaá noo ió Jesús, dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, ná'á ndu'u ña ni tanda'a Ndios mií ní vei ní kakuu ní iin na dá-na'a noó ndu, dá chi kée ní ña ná'ano, ta ni iin ñayuu ko kándéé kee ña ná'ano tá ko ió Ndios xí'ín ná.

³ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ní ña tá ná o nákaki saá ñayuu, dá kían o koní ta'on na ndu'u na tixi ndá'a Ndios.

⁴ Dá ni kaa Nicodemo xí'ín rá:

—¿Ndi koo nakaki saá tuku iin taá sa ni kuyatá? ¿Á kuu ndu'u tuku ra tii naná ra, dá nakaki saá ra?

⁵ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Miían ndaa ná ka'in xí'ín ní ña tá ni kaki oon ñayuu xí'ín takuií, ta ko ní nákaki saá na kee Espíritu ií Ndios, dá

kían o koní ta'on na ndu'u na tixi ndá'a Ndios. ⁶ Dá chî ñayuu nî kaki oon ñayúú yó'o, kuendá ñayúú yó'o va kúú ná. Tído na káki saá kée Espíritu ií, noón kúú kuendá mií Espíritu ií. ⁷ Ta ná dá'a ni naá téi ini ní koni ní ña ká'in xí'ín ní ña kánian nakaki saá ní. ⁸ Chî kían táto'on kúú tachi, dá chî xoo di'a xoo di'a kánaan, ta seídó'o yó kánaan, tído ko ná'a ta'on yó ndei nî yoxian, ta ndei kua'an. Kí'o dión kúúán xí'ín ñayuu nî ñakaki saá nî kee Espíritu ií.

⁹ Dá nî kaa Nicodemo:

—¿Ndi kuu, dá koo di'a?

¹⁰ Dá nî kaa Jesús xí'ín rá:

—Mií ní kúú iin maestro noó na Israel. Ta, ¿ndivá'a ko kándaá ini ní ndi dándáki to'on nî ka'in xí'ín ní? ¹¹ Miíán ndaa kuiti ná ka'in xí'ín ní ña ká'an ndu xí'ín ñayuu sa'a á ña ná'a ndú, xí'ín sa'a á ña nî xini xí'ín noo ndú. Ta xí'o ndu kuendá sa'a á ña yó'o va, tído ko kóni ta'on ndo'ó natiin ndó to'on, ña xí'o ndu kuendá sa'a. ¹² Ká'in xí'ín ní sa'a á ña'a ió ñayúú yó'o va, tído ko kándísa ta'on nían. ¿Ndi koo ka ví kandísa ní tá ná ka'in xí'ín ní sa'a á ña'a ió induú noo ió Ndios? ¹³ Dá chî ni iin tó'ón ñayuu ko ní káa ko'on induú. Sava'a na nî kaa kúú na nî noo nî kasáa. Ta na yó'o kúú na nî nduu ta ñayúú yó'o, dá chî mií ná kúú na nî sa io induú. ¹⁴ Táto'on kí'o nî chĩrkaa Moisés iin ko nî kava'a xí'ín kaa kuáan yukú ichí ñoó, kí'o dión ta'ani kánian karkaa na nî nduu ta ñayúú yó'o kee ñayuu, ¹⁵ dá kían ndi ndáa mií vá ñayuu ná kandeé ini ñaá, ni iin kuú ta'ón o kuú na, di'a koni na kataki chíchí ná.

Kí'o di'a kóni Ndios na ndei ñayúú yó'o

¹⁶ Chî sa'a á ña kú'u nda'o ini Ndios sa'a á ñayuu ndei iin ní kúú ñayúú, sa'a á ñoó nî xí'o na iin tó'ón diní de'e na nî kasáa na ñayúú yó'o, dá kían ndi ndáa mií vá ñayuu ná kandeé ini ñaá, ni iin kuú ta'ón

o kuú na. Di'a koni na kataki chíchí ná. ¹⁷ Dá chî ko ní tánda'a Ndios de'e na kasaa na ñayúú yó'o ndaka na kuendá sa'a á kuachi ñayuu. Di'a nî kasáa na, dá koni iin rá iin ñayuu ni'i ná ña káki na sa'a á mií ná.

¹⁸ Dá chî ndidaa na kándéé ini ñaá, ko kánian chiya'i na sa'a á kuachi na. Tído na ko ní xín kandeé ini ñaá, noón kúú na kánian chiya'i sa'a á kuachi kée na, dá chî ko ní kándéé ini na na kúú iin tó'ón diní de'e Ndios. ¹⁹ Ta kánian chiya'i na sa'a á kuachi kée na, dá chî nî kasáa na dátoon noo ñayuu, tído nî kee cháá ka ñayuu sa'a á noo fin naá, dá chî ndino'o ña kini kée na. ²⁰ Dá chî ndidaa na kée ña kini, kañó'ó ná ña ndaa dátoon noo ñayuu, ta ni ko kúyati na noo tóon ña, dá kían ná dá'a ni natuu ndidaa ña kini kée na. ²¹ Tído na kée ña ndaa, noón kúú na natuu yati noo ndato tóon, dá katuu ndi'i ña va'a kée na sa'a á ña kúú ná ñayuu Ndios.

Jesús kúú táto'on iin yíi, ta Juan kúú amigo na

²² Tá nî ndi'i, dá nî sa'an Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná chí noo kúú kuendá Judea, ta ñoó nî sa ndei na sa dakódo ndúta ná ñayuu. ²³ Ta Juan sa dakódo ndúta ñayuu chí noo kúú ñoo Enón, yati noo kúú ñoo naní Salim, dá chî ñoó ño'o nda'o takuíi. Ta sa kasáa ñayuu noo ná, ta sa dakódo ndúta ñaá ná, ²⁴ dá chî kamaní vá ndadi na ve'e kaa.

²⁵ Dá nî kasá'a ndátó'ón kuáchî ta xionoo xí'ín Juan xí'ín dao ka na Israel sa'a ndi kían kánian kee ñayuu, dá nduvii ná noo Ndios. ²⁶ Sa'a á ñoó nî sa'an ra noo ió Juan, dá nî kaa ra xí'ín ná:

—Maestro, tá'an ta nî sa io xí'ín ní iin ka xoo yuta Jordán, tá'an ra nî xí'o ní kuendá sa'a á noo ñayuu, roón kúú ra xionoo dakódo ndúta ñayuu, ta kuá'a nda'o na kua'an noo rá.

²⁷ Dá nî kaa Juan xí'ín rá:

—O kándeé ta'on ni iin ɬa ni'i rá ni iin choon tá kɔ ní xí'o Ndios ña noo rá ndá induú. ²⁸ Ta mií ndó kúú na xí'o kuendá ña ni ka'an yu'u ña kɔ kúú ta'on yu'u na kúú Cristo, na dákaki ñaá. Di'a ni ka'in xí'in ndó ña yu'u kúú na ni ɬanda'á Ndios ve'i mií noo, dá kasaa mií ná. ²⁹ Ná'á ndó ña ɬa ni ɬandá'a xí'in iin ñá'a kúú yíian. Ta ra né'e tá'an va'a xí'in ɬa ni ɬandá'a ñoo, roón kúú ra íin dín rá, ta seídó'o ñaá rá, ta kádii ini ra tá seídó'o ra noo ká'an ɬa kúú yí ñoo. Kí'o dión ta'ani ndó'o mií yu'u viti, chí ni xinkoo ndi'i ña kádii ini. ³⁰ Dá chí miían ndúsa kánian kandaya'i cháá ka na, ta yu'u kúú na kánian ndunoo di'a.

Ni kii Jesús chí induú

³¹ Na ni noo ni kii chí induú, noón kúú na dándáki ndidaa ñayuu. Ta na ndéi noñó'o yó'o, yó'o va ni kaki na, ta ká'an na sava'a sa'á ña ió noñó'o yó'o. Tído na ni kii chí induú, noón kúú na dándáki ndidaa ñayuu. ³² Ta xí'o na kuendá sa'á ña ni xini na xí'in sa'á ña ni seídó'o na chí induú, tído kɔ íin ta'on xíin natiin va'a ña ká'an na. ³³ Tído ndi ndáa ñayuu nátiin va'a ña ká'an na, noón kúú na xí'o kuendá ña miían ndaa ndisa na ndaa kúú Ndios. ³⁴ Ta na ni ɬanda'á Ndios ni kasáa, noón kúú na ká'an to'on mií Ndios, chí ni xí'o ndi'i na ndéé Espíritu i ni ná noo ná, ta kɔ ní chíki'ó ta'on ñaá ná. ³⁵ Ta kú'u ndá'o ini tatá Ndios sa'a de'e na, ta ni na'ki'ó na ndidaa tá'an ña'a noo ndá'a ná. ³⁶ Sa'á ñoo ndi ndáa mií vá ñayuu ná kandeé ini de'e Ndios koni na kataki chíchí ná. Tído na kɔ xíin kandeé ini de'e Ndios, o koni ta'on na kataki chíchí ná, di'a kasaa ña xído ini Ndios sata ná.

Ndátó'on Jesús xí'in iin ñá'a ió chí kuendá Samaria

4 Kúú ni kandaá va ini sato'o yo Jesús ña ni ni'i tó'on ɬa fariseo ña kua'a cháá ka ñayuu ni kasá'á ndíko ñaá, ta

kua'a cháá ka ñayuu dákodo ndúta ná o duú Juan, ² va'ará o duú mií Jesús dákodo ndúta ñaá, ɬa xionoo xí'in vá ná kée choon yó'o. ³ Sa'á ñoo ni keta na kuendá Judea kua'an tuku na chí Galilea di'a xí'in ɬa xionoo xí'in ná. ⁴ Ta miían ndúsa kánian va'a na chí kuendá Samaria di'a, dá saá na Galilea. ⁵ Sa'á ñoo ni saá na iin ñoo naní Sicar, ña nákaa chí Samaria ñoo. Ta yati né'e tá'an ñoo yó'o xí'in ñó'o ni xí'o oon Jacob noo de'e na José. ⁶ Ta ñoo nákaa iin pozo ni kava'a Jacob. Ta sa'á ña ni kuitá Jesús ni xika na, sa'á ñoo ni sa koo na yú'u pozo ñoo ió na nání'í ndéé ná. Ta kían dao nduú. ⁷ Dá ni kasáa iin ñá'a kuendá Samaria tavaan ɬakuií, dá ni kaa na xí'an:

—Tei cháá ɬakuií xaan ná ko'i.

⁸ Ta kɔ ɬá'on ɬa xionoo xí'in ná ñoo ndéi xí'in ná, chí kua'an ra ñoo nákaa yati ñoo kuiin ra ña'a kasá'an na. ⁹ Dá ni kaa ñá'a Samaria ñoo xí'in ná:

—¿Ndiva'a xíka mií ní, ɬa Israel xaan, ɬakuií ko'o ní noo yú'u, chí iin ña Samaria va kúú yu'u? Ta kɔ né'e tá'an va'a ta'on ndó'o, na Israel xaan, xí'in ndu'u, na kuendá Samaria yó'o.

¹⁰ Dá ni kaa na xí'an:

—Tá ná kandaá inon sa'á ña va'a kóni Ndios kee na xí'on, ta ná kandaá ta'ani inon ndá yoo kúú na xíka ɬakuií ko'o na nooon, dá kían kaka di'a yo'ó ɬakuií ko'on noo yú'u, ta ko'in kí'oi ɬakuií, kirá kí'o ña kataki chíchón.

¹¹ Dá ni kaaan xí'in ná:

—Tatá, ni iin ta'on ña'a kɔ né'e ní taó ní ɬakuií, ta konó ndá'o pozo yó'o. Sa'á ñoo, ¿ndeí ko'on ní ki'in ní ɬakuií, kirá kí'o ña kataki chíchí ñoo? ¹² Ta, ¿á ndáya'i cháá ka mií ní o duú Jacob, na kúú na sá'ano ve'e ndu? Dá chí noón vá ni kava'a pozo yó'o, ta ɬakuií kána yó'o sa xí'i mií ná, xí'in de'e na xí'in kíti ni sa ndaka na.

¹³ Dá ni kaa na xí'an:

—Ndi ndáa mií vá ñayuu xí'i takuií ñó'o ini pozo yó'o, ñón kúu ná nandió kuéi tuku na ichi ini ná. ¹⁴Tído ñayuu ná ko'o takuií, kirá k'i'o yu'u noo ná, ni iin kuu ká o nandió kuéi na ichi ini ná. Chi takuií k'i'o yu'u ko'o na, kiróón kakuu takuií kana ndita ini ná, ta k'i'o ra ña kataki chíhí ná.

¹⁵ Dá nì kaañ xí'ín ná:

—Tatá, tei ní takuií ká'an ní sa'a ná ko'o yu'u, dá k'ian ná dá'a ká ni nandió kooi ichi ini, ta ná dá'a ká ni kixii ki'in takuií nda yó'o.

¹⁶ Dá nì kaa na xí'án:

—Kua'án kuakón yíion, dá kasaaon.

¹⁷ Dá nì kaañ xí'ín ná:

—Kó ta'ón yíi yu'u.

Dá nì kaa na xí'án:

—Ndaa va ká'on ña koó yíion, ¹⁸ dá chi o duú ta'ón yíion kúu ta ió xí'ón viti, va'ará sa o'on nì sa kuu yíion. Sa'á ñoo ndani ña ndaa va ká'on.

¹⁹ Dá nì kaañ xí'ín ná:

—Tatá, kándaá ini ña kúu ní iin profeta. ²⁰Tído diní yúku yó'o va nì sa ndaño'o na sá'ano ve'e ndu'u Ndios, tído ndo'ó, na Israel, kaá ndo ña ñoo Jerusalén va kúu noo kánian kandaño'o yó na.

²¹ Dá nì kaa Jesús xí'án:

—Naná, kandísa ña ko'in ka'in xí'ón viti, dá chi vei kuu ña ni diní yúku yó'o, ni ñoo Jerusalén ko kánian ko'on ndo, dá kandaño'o ndó tatá Ndios. ²² Ta ndo'ó, ndaño'o ndava'a va ndó Ndios, tído ndu'u, ná'a vá ndu'u ndá yoo kúu Ndios ndaño'o ndu, dá chi tein na ve'e ndu'u, na Israel, vei na dákaki ñaá.

²³ Tído sa kua'an kasandaá vá hora, ta viti sa nì kasandaáan, chi na kandaño'o ndisa Ndios kakuu na kandaño'o ñaá xí'ín ndée Espíritu ií, ta kandaño'o ndisa ñaá ná tató'on k'i'o kóni mií Ndios, dá chi k'i'o dión kóni mií tatá Ndios ña kandaño'o ñaá ná. ²⁴ Chi Espíritu vá kúu Ndios. Sa'á ñoo na ka'án kandaño'o ñaá,

kánian kandaño'o ñaá ná xí'ín ndée Espíritu ií, ta kánian kandaño'o ndisa ñaá ná tató'on k'i'o kóni mií Ndios.

²⁵ Dá nì kaañ xí'ín ná:

—Sa ná'a vá yu'u ña kasaa na kakuu Mesías, na kakuu Cristo, na dákaki ñaá. Sa'á ñoo nda ná kasaa mií ná, nda daá ví nakani ndi'i na ndidaá ña ká'an ní sa'a.

²⁶ Dá nì kaa na xí'án:

—Ñaá kúu yu'u, na ká'an xí'ón.

²⁷ Ta mií dáá ñoo nì nandió kuéi ta xionoo xí'ín ná nì nasaa ra, ta kúu nì naá ini ra sa'á ña ndát'ón ná xí'ín ná'a ñoo. Tído ni iin tó'ón rá ko ní ndát'ón: “¿Ndi k'ian ndát'ón ní xí'ín ná'a xaan?” o “¿Ndiva'a ndát'ón ní xí'án?”

²⁸ Dá nì dankoo ná'a ñoo yoo takuiían, dá nì nandió kooan kua'an nó'an ñoo ñoo. Tá nì nasaaan, dá nì kaañ xí'ín ñayuu ñoo:

²⁹ —Nakíi ndo kande'é ndó, chi nì kasaa iin ta, ta nì ka'an ndaa ra sa'a ndidaá ña nì keei. Ndá ndi kuu kúu ná Cristo, na dákaki ñaá.

³⁰ Dá nì kankuei ñayuu ñoo kua'an na kande'é ná noo ió Jesús.

³¹ Ta mií hora daá ñoo nì seí nda'í ta xionoo xí'ín ná noo ná, chi kaá ra:

—Maestro, kasá'an ní.

³² Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ío iin ká ña'a ko'on yu'u kasá'in, tído ko ná'a ta'on ndó ndí k'ian k'ian.

³³ Dá nì kasá'a ndát'ón tá'an mií ta xionoo xí'ín ná ñoo, ta kaá ra:

—¿Á ndá yoo nì kii nì ne'e ña'a kasá'an na, sa'á ñoo ká'an na dión?

³⁴ Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ña'a kasá'in kúu ña kéei ña kóni mií na nì tanda'a yu'u veii, ta dáxinkooi choon nì xí'o na noo keei. ³⁵ ¿Á ko ká'an ndo ña kámani komi yoo, dá kasandaá kuu dákéé yó? Tído ká'an yu'u xí'ín ndó ña dákáka noo ndo kande'é ndó noo ña nì xiti na, dá chi sa nì ichi vaan, sa nì kuu va dákéé yóan. ³⁶ Dá chi na dákéé natiin na ya'i na, ta ña dákéé na kúu ñayuu

natiin ña kataki chíchí ná. Díón, dá kadii nduu ini na ni xiti xí'ín na ni dakée. ³⁷ Ta ndaa va ká'an ñayuu tá ká'an na di'a: "Iin na kúu na xítí, ta iin ka na kúu na dakée." ³⁸ Ta yu'u kúu na tanda'á ndo'ó ko'on ndo dakée ndó no'ó ko ní xiti ndó, chí dao ka va na ni xiti, ta ndo'ó kúu na keva'a no'ó ni ndo'o dao ka na ni xiti na —kaá na.

³⁹ Ta kúu kua'á nda'o ñayuu ndéi chí kuendá Samaria ño'ó ni kándisa na Jesús sa'á ña ni ka'an ñá'a ño'ó sa'a ná, dá chí ka'an: "Ni ka'an ndaa ña ño'ó xí'ín yu'u sa'a ndidaá ña'a ni kee."

⁴⁰ Dá ni kasáa na Samaria ño'ó no'ó nákaa Jesús, dá ni seí nda'í na no'ó ná ña ná kandoo too na xí'ín ná ño'ó ño'ó. Dá ni kandoo na ni sa io na xí'ín ná uu kuu. ⁴¹ Ta kua'á nda'o ñayuu ni kándisa ñáa sa'á to'on ni ka'an na xí'ín ná, ⁴² dá ni kaa na xí'ín ñá'a ño'ó:

—Ko kándisa ka ndu viti sava'a sa'á ña ni ka'on xí'ín ndú, dá chí viti sa ni seíd'o'ó ndu to'on ká'an mií ná. Ta ni kandaá ini ndu ña miían ndaa kuiti kúu ná Cristo, na dáka'ki ñáa.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús de'e iin ña kéchóon no'ó rey

⁴³ Tá ni ya'a uu kuu, dá ni kee na kua'an na chí kuendá Galilea di'a. ⁴⁴ Ta ni xi'o Jesús kuendá ña ni iin tó'on ta'on profeta ko nátiin ñañó'ó no'ó na ño'ó mií ná. ⁴⁵ Tído tá ni saa na kuendá Galilea, ni natiin va'a ñáa na ndéi ño'ó, dá chí ni xini xí'ín no'ó ná ña ná'ano ni kee na ño'ó Jerusalén tein víko pascua ño'ó, dá chí ni sa ño'o ta'ani na ño'ó. ⁴⁶ Dá ni nandi'ó ko'ó tuku Jesús ni nasáa na ño'ó Caná, ña nákaa kuendá Galilea no'ó ni ndee na takuí ño'ó vino.

Ta chí ño'ó Capernaum ño'ó ió iin ta kéchóon no'ó rey, ta kú'u iin de'e ra. ⁴⁷ Tá ni ni'í tó'on ra ña sa ni ndusáa Jesús ió na Galilea, ni ndee na kuendá Judea, dá ni sa'an ra ni seí nda'í ra no'ó ná ña ná

ko'on na ve'e ra, ta ná nduva'a na de'e ra, dá chí sa ióan kuu xi. ⁴⁸ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná o koní xí'ín no'ó ndo ña ná'ano xí'ín ña ndato kée yu'u, dá kían o kándisa ta'on ndó yu'u.

⁴⁹ Dá ni kaa ña ño'ó xí'ín ná:

—Tatá, ná ko'o viti ko ñá'a kuu de'i.

⁵⁰ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kua'an nó'on, chí sa ni nduva'a va de'ón.

Ta kúu ni kándisa va ña ño'ó to'on ni ka'an Jesús. Sa'á ño'ó ni nandi'ó ko'ó ra kua'an nó'o rá. ⁵¹ Tá sa kua'an xino ra no'ó iin ve'e ra, dá ni kii ta kéchóon no'ó rá ni ni'í ñáa rá. Dá ni kaa ra xí'ín rá:

—Takí ií vá de'e ní, sa ni nduva'a va xi.

⁵² Dá ni ndato'ón ñáa rá to'on ndá hora ni ndiko'on ini xi. Dá ni kaa ta kéchóon ño'ó xí'ín rá:

—Tátoto'on ka iin sa'ini koni, dá ni ya'a ña dáa xí.

⁵³ Dá ni ndisáa ini tatá xi ña mií hora daá ño'ó ni ka'an Jesús xí'ín rá: "Sa ni nduva'a de'ón." Ta ni kándisa rá Jesús, xí'ín ndidaá na ve'e ra.

⁵⁴ Ta ña yó'o kúu ña ká'ano kúu uu ni kee Jesús chí kuendá Galilea tá ni ndee na chí kuendá Judea di'a.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin ña ko'ó kuu kaka ió ño'ó Betesda

5 Ni ndi'i, dá ni kasandaá koo iin víko ká'ano no'ó na Israel. Dá ni kee Jesús ko'ó na kua'an na ño'ó Jerusalén. ² Ta ño'ó Jerusalén ño'ó nákaa iin xían no'ó naní yé'é léko, ta yati ño'ó nákaa iin pila ká'ano no'ó ño'ó takuí, ta nanían Betesda xí'ín yú'u hebreo, ta ndíta o'on ve'e xí'o kátí yú'án. ³ Ta ini ve'e kátí ño'ó ndéi kua'á nda'o na kú'u, dao na ko'ó tuu no'ó, dao ka na léngo sa'a, dao ka na ni nati'í sa'a. Ta ndéi na ndati na nakandá no'ó takuí ño'ó. ⁴ Dá chí ndá ndi kúu náxino iin ángel dáka'ndá na no'ó takuí ño'ó,

ta na mií noó kasaa dáketá mií tá kandá takuíí ñoó, ta kúú nduva'a va na noo ndi ndáa mií vá kuele ndó'o na. ⁵ Ta ñoó kándu'u iin taa, ta sa io oko sa'on oni kuia kú'u ra.

⁶ Dá ni xini Jesús kándu'u taa yó'o. Tá ni kandaá ini na ña sa na'á nda'o kú'u ra, dá ni ndato'on ñaa ná:

—¿Á kónon nduva'on?

⁷ Dá ni kaa ra:

—Dión kónii, tatá, tído ko iin ni'í dáketá ñaa ini takuíí kaa mií hora kandá ra. Ta iin iin tá'ándá ká'in ko'in dáketai mií, sa kasaa iin ka na keta na.

⁸ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Ndakuiin ndichi viti. Ta naki'in ña'a kándí'on xaan kane'on kua'án.

⁹ Ta kúú vití'on di'a ni nduva'a taa ñoó. Ta kúú ni naki'in ra ña'a kándí'i ra né'e ra kua'an ra. Ta mií kuú dáá ñóó kúú kuú nání'i ndée na Israel.

¹⁰ Dá ni kaa ta sa'ándá choon noo na Israel xí'in ta ni nduva'a ñoó:

—Kuú nání'i ndée yo kíán viti. Sa'á ñoó ko kánian kane'on ña'a ni sa ndí'on xaan.

¹¹ Dá ni kaa taa ñoó xí'in rá:

—Míí na ni nduva'a ñaa ni ka'an xí'in: “Naki'in ña'a kándí'on xaan kane'on kua'án”, kaá na xí'in.

¹² Dá ni ndato'on ñaa ná:

—¿Ndá yoo ni ka'an xí'on: “Naki'in ña'a kándí'on xaan kane'on kua'án”?

¹³ Tído ko ná'á ta'on ta ni sa kú'u ñoó ndá yoo ni nduva'a ñaa, dá chi ni kexoo va Jesús kua'an na, ta ni ndu'u na tein ñayuu kuá'a ndéi ñoó.

¹⁴ Tá ni ndi'i, dá ni nání'i ñaa Jesús yé'é ño'o ká'ano ñoó. Dá ni kaa na xí'in rá:

—Kana'on ña sa ni nduva'a voon viti, tído o sa koo ka inon ya'on keeón kuachi, dá ná dá'a ni kixi iin ka tandó'ó ká'ano cháá ka nooon.

¹⁵ Dá ni kee taa ni nduva'a ñoó kua'an ra. Dá ni kast'o'on ra xí'in ta né'e choon

noo na Israel ña Jesús kúú na ni nduva'a ñaa. ¹⁶ Sa'á ñoó ni kasá'á ta né'e choon ñoó kéndava'a rá xí'in Jesús, ta ndúkú rá ndi kee ra ka'áni ñaa rá, dá chi ni kee na choon yó'o tein kuú nání'i ndée na ñoo Israel. ¹⁷ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Daá kéchón va tatá yu'u Ndios, ta kéchón ta'ani yu'u viti.

¹⁸ Ta sa'á ña ni ka'an na dion, sa'á ñoó ví'i ka ví'i ni kasá'á ndúkú taa ñoó ndi kee ra ka'áni ñaa rá, dá chi o duú iin tó'on ni kuú nání'i ndée na Israel yá'a na, chi di'a kaá ta'ani na ña mií Ndios kúú tatá na, ta sa'á ña ká'an na dion, sa'á ñoó ndée na mií ná ña iin tó'on kúú ná xí'in Ndios.

Kást'o'on Jesús xí'in ñayuu ña kómí ná choon, chi kúú ná de'e mií Ndios

¹⁹ Sa'á ñoó ni kaa Jesús di'a xí'in taa ñoó:

—Miían ndaa ná ka'in xí'in ndó ña ko kée mií ta'on na kúú de'e Ndios iin rá iin ña'a, chi kée na ndidaá ña xiní na kée tatá na, dá chi ndidaá ña'a kée tatá na, kí'o dion ta'ani kée de'e na. ²⁰ Chi kú'u nda'o ini tatá Ndios sa'á de'e na, ta ná'a na ndidaá tá'an va ña'a kée na noo de'e na. Sa'á ñoó ná'ano cháá ka ña'a koni ndo kee de'e Ndios o duú ña ni kee na viti, dá naá nda'o iní ndo kee na.

²¹ Dá chi táto'on kí'o ndáne'e tatá Ndios na ni xi'i, ta xí'o na ña kataki na, dion ta'ani kée de'e na, dá chi xí'o ta'ani na ña kataki ndi ndáa mií vá ñayuu ká'án mií ná. ²² Dá chi ko keyíko ta'on Ndios sa'a ni iin tó'on ñayuu, ndaa noo de'e va na ni xi'o na choon, dá keyíko na sa'a ná, ²³ dá kíán ná koo ñañó'ó ndidaá tá'an ñayuu noo de'e Ndios, táto'on kí'o ió ñañó'ó ná noo mií tatá Ndios. Dá chi na koó ñañó'ó noo de'e Ndios, ni tatá Ndios, na ni tándá'á ñaa ni kasáa na, koó ñañó'ó ná noo.

²⁴ Ta miían ndaa ná ka'in xí'in ndó ña ndi ndáa na seíd'ó to'on ká'in, ta kándéé iní na tatá Ndios, na ni tándá'á yu'u ni kasáai, noón kúú na ni'í

ñā kataki chíchí ná, ta o ká'anda ta'on Ndios choon ñā chiya'i na sa'á kuachi kée na, chí nī taó ñāá Ndios noó ñā kánian kuu na, ta nī xī'o na ñā kataki chíchí ná. ²⁵ Miían ndaa ká'in xí'in ndó ñā vejī kuu, ta kuu víti kíán ñā kueídó'o nā kúu ndjī ñā ka'an de'e Ndios. Ta nā kandísa noo ka'an nā, noón kúu nā kataki. ²⁶ Dá chí táto'on kī'o xī'o Ndios ñā kataki ñayuu, kī'o dión ta'ani nī xī'o na choon noo ndá'a de'e na ñā kee ta'ani na dión xí'in ñayuu. ²⁷ Ta nī xī'o ta'ani na choon noo de'e na ñā keyíko nā sa'a ndidaá ñayuu sa'á ñā kúu ná na nī nduu taa ñayuu yó'o. ²⁸ Ta o sa naá téf ini ndo sa'á ñā ká'in xí'in ndó, dá chí vejī kuu ñā kueídó'o ndidaá nā nī nduxi to'on ka'an nā, ²⁹ ta natakī ñayuu nī kee ñā va'a, ta natiin na ñā kataki chíchí ná. Tído nā nī kee ñā kini, noón kúu nā natakī natiin ñā ko'on nā ndo'o naní nío ná.

Kī'o di'a kándaq ini yo ñā Jesús kúu de'e Ndios

³⁰ Ta ko kée mií ta'on yu'u nī iin tó'on ñā'a. Chí táto'on kī'o káa choon nī sa'anda mií tatái nooí, kī'o dión keyíkoj iin rá iin ñā'a, ta keyíko ndaaí sa'a iin rá iin ñā'a, dá chí ko ndúkú ta'on yu'u kee ñā kóni mií, di'a ndúkú yu'u kee ñā kóni tatái, nā nī tanda'a yu'u vejī. ³¹ Dá chí tá ná kī'o yu'u kuendá sa'a mií, dá kían kaa ndo ñā ko ndáa ta'on kían ká'in. ³² Iin ka va na kúu nā xí'o kuendá sa'á yu'u. Ta ná'a yu'u ñā kuendá xí'o na sa'í kíán ñā ndaa. ³³ Ta ndo'ó nī tanda'a ndó dao taa nī sa'an ra noo Juan, ta noón kúu nā nī xī'o ndaa kuendá noo rá. ³⁴ Tído yu'u, ko xínñó'o ta'on yu'u ñā kī'o iin ka ñayuu kuendá sa'í. Nī ka'in xí'in ndó sa'á ñā yó'o, dá koni ndo káki ndó. ³⁵ Miían ndaa nī sa kuu Juan táto'on iin íti kéj, ta sa datóon nā noo ndo, ta nī nata'an va'a ini ndo nī natiin va'a ndó to'on ndato nī ka'an nā cháa tiempo.

³⁶ Ta ió iin ka ñā'a, ñā kíán xí'o va'a cháa ka ví kuendá sa'á yu'u o duú kuendá nī xī'o Juan. Dá chí ndidaá choon nī xī'o tatái nooí kee, ndidaá ñā yó'o kíán kéei, ta miían xí'o kuendá sa'í ñā miían ndaa kuiti tatái Ndios nī tanda'a yu'u vejī. ³⁷ Ta mií ta'ani tatái, nā nī tanda'a ñāá vejī, xí'o ta'ani na kuendá sa'í. Ta nī iin kuu ta'ón ko ní seídó'o ndó noo ká'an nā, ta nī ko ní xíní ndo ndi káa na, ³⁸ ta nī to'on na ko kómí ndó ini nío ndo, dá chí ko kándée iní ndo nā nī tanda'a yu'u vejī. ³⁹ Ta ndo'ó dáku'a'a tuti ií Ndios, dá chí ká'an ndó ñā ñoó nani'i ndo ñā kataki chíchí ndó. Ta mií tuti ñoó xí'o ndaa kuendá sa'a yú'u, ⁴⁰ tído ko kóni ta'on ndó kii ndó nooí, dá nī'i ndo ñā kataki chíchí ndó.

⁴¹ 'Ko ndúkú ta'on yu'u natiin ñañó'o noo taa ñayuu yó'o. ⁴² Tído ná'a vái ndi ndaa nío iin rá iin ndó, sa'á ñoó kándaq ini ñā ko kóni ta'on ndó Ndios. ⁴³ Yu'u kúu nā vejī xí'in choon nī sa'anda mií tatái Ndios nooí, tído ko kóni ndo natiin ndó yu'u. Tído tá ná kasaq iin ka taa ka'an sa'a mií rá, ta kúu kaon va natiin va'a va ndó ra. ⁴⁴ ¿Ndi koo ví, dá kasan-daá ndo kandísa ndó ñā ndaa, chí daá kuití ndúkú ndó ñā chindaya'i tá'an mií ndó, ta ko ndúkú ndó ñā chindaya'i ñāá nā kúu iin tó'on dinj mií Ndios? ⁴⁵ Ta ná dá'a nī ka'an ndó ñā ka'an kuachi yu'u sa'a ndo'ó noo Ndios. Mií Moisés, tá'an nā kándée téf iní ndo, noón kúu nā ká'an kuachi sa'a ndo. ⁴⁶ Dá chí tá miían ndaa nī kandísa ndó ñā nī ka'an Moisés, dá kían kandísa ta'ani ndó ñā ká'an yu'u xí'in ndó viti, dá chí sa'a yú'u va nī taa Moisés. ⁴⁷ Tído, tá ko kándísa ndó ñā nī taa na sa'í, ¿ndi koo, dá kandísa ndó to'on ká'an yu'u, tá dáá?

Kua'a nda'o ñayuu nī xī'o Jesús ñā'a nī sasá'an na

6 Tá nī ndi'i, dá nī kee Jesús kua'an nā iin ka xoo taño'o naní Galilea. Ta

naní ta'ani ra Tiberias. ²Ta kúú kua'á nda'o ñayuu tákuei ñaá kua'an na, chi ñi xini na ñi kee Jesús ña'a ndato ñi ndu-va'a na na kú'u. ³Dá ñi kaa Jesús diní iin yúku íin ñoó. Dá ñi sa koo na ñoó xí'ín taa xíonoo xí'ín ná. ⁴Ta kúú sa ñi kuyati va víko pascua, ña kéká'ano na Israel.

⁵Tá ñi ndane'e noo Jesús, kúú ñi xini na ña kua'á nda'o ñayuu tákuei ñaá vei na, dá ñi kaa na xí'ín Felipe:

—¿Ndeí ko'o kuiiá ña'a kasá'an ñayuu kua'a yó'o viti?

⁶Míían ñi ka'an va na dión, dá ná kande'á ndi kaa Felipe ñoó. Tído sa ná'á va míí ná ndí kjan kee na, dá kasá'an ñayuu ñoó. ⁷Dá ñi kaa Felipe:

—Ni di'ón ní'i ñayuu kéchóon na uu ciento kuú o kétaan kuiin yó pan, dá ní'i ná lú'u lú'an keí ná.

⁸Dá ñi kaa iin ka taa xíonoo xí'ín Jesús, tá'an ra naní Andrés, ta kúú ñani Simón Pedro:

⁹—Yó'o íin iin tayíí ló'o, ta né'e xi o'on pan cebada, ta né'e xi uu tiyaká. Tído ni ña'a ko kúú vá ña yó'o noo ñayuu kua'a vei káa.

¹⁰Dá ñi kaa Jesús:

—Ka'an ndo xí'ín ñayuu kuá'a káa ña ná kandeí na —kaá na.

Dá ñi sa ndei na ndéi na noo itá ñoó, chi káa nda'a vaan. Ta taa ñoó kúú táto'on o'on mil. ¹¹Dá ñi tiin Jesús pan ñoó. Dá tá ñi ndi'i ñi ñakí'o na ndivé'e noo Ndios, dá ñi xí'o naan noo ta xíonoo xí'ín ná. Dá ñi sa'an ra ñi dasá ráan noo ñayuu kuá'a ñoó. Ta kúú dión ta'ani ñi kee na xí'ín tiyaká ñoó. Ta ñi xí'o ra ri táto'on ñi xika iin rá iin na.

¹²Dá tá ñi ndiino va'a ini ñayuu ñoó ñi sasá'an na, dá ñi kaa Jesús xí'ín taa xíonoo xí'ín ná ñoó:

—Nditútí ndó ndidaá yúchi ña ñi kandoo xaan, dá ná o túú o oan —kaá na.

¹³Dá ñi nditútí ta xíonoo xí'ín ná ñoó ndidaá ña ñi kandoo ñoó. Ta ñi dakútí

rá uxí uu tiyika xí'ín yúchi ña ñi sa kuu ndin o'on pan ñoó.

¹⁴Tá ñi xini ñayuu ñoó kí'o dión ví ká'ano ña'a ñi kee Jesús, dá ñi kaa na:

—Míían ndaa kuiti na yó'o kúú profeta, na ñi kaa Ndios tanda'á ná kasaa ñayuu yó'o.

¹⁵Tído ñi kandaá va ini Jesús ña vei ñayuu ñoó kendúsa na xí'ín ná kandaka ñaá ná ko'on na kakuu na rey noo ná. Sa'a ñoó ñi taó xóo na míí ná kua'an na diní yúku ñoó.

Di'a ñi kuu tá ñi xika Jesús noo takuíí

¹⁶Dá tá ñi kuaá kuú dáá ñoó, dá ñi ñaxino míí taa xíonoo xí'ín ná noo nákaa taño'o ñoó. ¹⁷Dá ñi kaa ra ini barco, dá ñi kee ra kua'an ra noo taño'o, dá saá ra ñoo Capernaum. Kúú sa ñi kuaá vá, ta ko ñá'a ij va nandió koo Jesús kasaa na. ¹⁸Ta sa'á ña ñi kasá'á kána tachí déen, sa'á ñoó ní'i nda'o ñi kasá'á kandá noo taño'o ñoó. ¹⁹Ta nda sa o'on o iño káa va kilómetro dákáka ra barco ñoó kua'an ra, dá ñi xini ra xíka Jesús vei na noo taño'o ñoó, ta sa kuyati na vei na noo kua'an barco ñoó. Ta kúú ñi yu'ú nda'o ra. ²⁰Dá ñi kaa na xí'ín rá:

—Míí vá yu'u kúúí. Ná dá'a ni yu'ú ndo.

²¹Ta kúú ñi ñatiin va'a ñaá rá ini barco ñoó. Ta kúú viti'ón di'a ñi kasandaá na yú'u taño'o noo kua'an na ñoó.

Nándukú ñayuu Jesús

²²Tá ñi tuu noo iin ka kuú, sa ná'á vá ñayuu ñi kandoo ndéi iin ka xoo taño'o ñoó ña iin tó'ón vá ñi sa kuu barco ñi xixi Jesús xí'ín taa xíonoo xí'ín ná. Tído ná'á ta'ani na ña ko kuá'an nó'o ná xí'ín ta xíonoo xí'ín ná, chi kua'an nó'o míí vá rá, sa'á ñoó ñi kandoo ñayuu ñoó ndátí na Jesús. ²³Ta dao barco ñi kii ñoo Tiberias ñi sa kuita tóo ró yati noo ñi xí'o Jesús pan ñi seí ñayuu kuá'a ñoó tá ñi ndi'i ñi ñakí'o na ndivé'e noo Ndios.

²⁴ Dá tá n̄i k̄andaá ini ñ̄ayuu kuá'a ñ̄oo ñ̄a k̄oó k̄a Jesús nákaa ñ̄oo, ni t̄aa x̄ionoo x̄í'ín ná, dá n̄i kaa na ini barco ñ̄oo. Dá n̄i kee na kua'an na ñ̄oo Capernaum nan-dukú ná Jesús.

**Yó'o n̄i ka'an Jesús ñ̄a m̄i
ná kúu pan n̄i x̄i'o Ndios
kef yó, dá kataki chíhí yó**

²⁵ Dá tá n̄i naní'i ná Jesús iin k̄a xoo taño'o ñ̄oo, dá n̄i kaa na x̄í'ín ná:

—¿Maestro, ndá oon n̄i kasáa ní yó'o?

²⁶ Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín ná:

—Mifan ndaa ndisa ná ka'in x̄í'ín ndó ñ̄a k̄o nándukú ta'on ndó yu'u sa'a ñ̄a n̄i k̄andaá ini ndo ndi kóni kaa ñ̄a ná'ano n̄i keei. Di'a nándukú ndó yu'u sa'a ñ̄a n̄i x̄i'oi pan n̄i seí ndo, dá n̄i ndinoo ini ndo. ²⁷ Ná dá'a ni kechóon ndó sa'a pan, ñ̄a túú. Di'a kechóon ndó sa'a pan k̄o túú, tá'an ñ̄a x̄i'o ñ̄a kataki chíhí ndó. Ta na n̄i nduu t̄aa ñ̄ayuu yó'o kúu na k̄i'o pan yó'o kef ndo, dá ch̄i na yó'o kúu na n̄i daná'a tatá Ndios.

²⁸ Dá n̄i kaa ñ̄ayuu ñ̄oo:

—¿Ndí k̄ian k̄anian kee ndu, dá kat̄i'a ndu kee ndu ñ̄a kóni Ndios?

²⁹ Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín ná:

—Ñ̄a kóni Ndios kee ndó k̄ian kandeé iní ndo na n̄i tanda'a ná n̄i kasáa ió x̄í'ín ndó.

³⁰ Dá n̄i kaa ñ̄ayuu ñ̄oo x̄í'ín ná:

—Ta, ¿ndí k̄ian kúu ñ̄a'a ká'ano kee m̄i ní noó ndu'u, dá ná koni ndu, dá ná kandísa ndu'u ñ̄a n̄i tanda'a Ndios m̄i ní n̄i kasáa ní? ¿Ndí k̄ian kee ní? ³¹ Ch̄i n̄i seí na sá'ano ve'e ndu maná, ñ̄a kúu pan n̄i kii induú, tá sa x̄ionoo na yukú íhí ñ̄oo. Ch̄i di'a kaá tuti īi Ndios: “N̄i x̄i'o Moisés pan n̄i kii induú n̄i seí na.”

³² Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín ná:

—Mifan ndaa ná ka'in x̄í'ín ndó, o duú t̄a'ón Moisés ní x̄i'o pan n̄i kii induú n̄i seí ñ̄ayuu ñ̄oo. M̄i vá tatá yu'u kúu na x̄i'o ñ̄a kúu pan ndisa n̄i kii induú. ³³ Ch̄i pan x̄i'o Ndios, ñ̄oo kúu na n̄i noo n̄i kii

induú, ta x̄i'o na ñ̄a kataki chíhí ñ̄ayuu ndéi ñ̄ayuu yó'o.

³⁴ Dá n̄i kaa na x̄í'ín Jesús:

—Maestro, ndidaá kuu tei ní pan ñ̄oo ná kef ndu'u.

³⁵ Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín ná:

—Yu'u kúu pan x̄i'o ñ̄a kataki chíhí ñ̄ayuu. Sa'a ñ̄oo ndi ndaa m̄i vá ñ̄ayuu ná kii noo yú'u, ta ndiko na yu'u, ni iin kuu t̄a'ón o kuiko na. Ta ndi ndaa m̄i na ná kandeé iní yu'u, ni iin kuu t̄a'ón o íhí ini na. ³⁶ Tído sa daá n̄i ka'an vai x̄í'ín ndó ñ̄a va'ará n̄i xini ndo ñ̄a ná'ano kée yu'u, tído k̄o kándísa ta'on ñ̄a ndó.

³⁷ Ta ndidaá ñ̄ayuu tei tatá nooí, mifan ndaa kii na ndiko na yu'u. Ta na kii noo yú'u, o dánkoo xoo ta'an vei na. ³⁸ Dá ch̄i n̄i noo yu'u n̄i kii induú, ta k̄o véi ta'on yu'u keei ñ̄a kóni m̄i, di'a vei yu'u keei ñ̄a kóni na n̄i tanda'a yu'u veii. ³⁹ Kóni tatá yo Ndios, na n̄i tanda'a yu'u veii, ñ̄a k̄ian ná dá'a ni ndañó'ó ni iin tó'ón ñ̄ayuu n̄i x̄i'o na nooí. Di'a kóni na ñ̄a dánat̄aki yu'u ñ̄ayuu yó'o tá ná kasandaá kuu noo ndí'i. ⁴⁰ Ta ñ̄a kóni na n̄i tanda'a yu'u veii k̄ian ñ̄a ndi ndaa m̄i vá ñ̄ayuu vei noó de'e na, ta kándéé iní ñ̄a ná, dá k̄ian ní'i ná ñ̄a kataki chíhí ná. Ta noón kúu na dánat̄aki yu'u tá ná kasandaá kuu noo ndí'i —kaá na.

⁴¹ Dá n̄i kasá'a na Israel ñ̄oo ndátó'ón kayá ná ká'an na sa'a Jesús, dá ch̄i n̄i kaa Jesús ñ̄a m̄i ná kúu pan n̄i kii induú, ⁴² ta kaá na:

—¿Á o duú de'e José va kúu Jesús káa, ch̄i ná'a vá yó tatá ra x̄í'ín naná ra? Sa'a ñ̄oo, ¿ndiva'a ká'an ra ñ̄a n̄i noo ra n̄i kii ra induú?

⁴³ Dá n̄i kaa Jesús x̄í'ín ná:

—O sa ndátó'ón kayá ndo sa'í. ⁴⁴ Ni k̄o iin ta'on kuu kii m̄i ndiko na yu'u x̄ian nani ná o dáka'an tatá Ndios, na n̄i tanda'a yu'u veii, níyo ná. Ta na yó'o kúu na dánat̄aki yu'u tein kuu noo ndí'i. ⁴⁵ Dá ch̄i di'a kua'an to'on n̄i taa profeta noo tuti īi Ndios: “Ta noo ndidaá ñ̄ayuu dá-

na'a Ndios", kaáan. Sa'á ñoó ndi ndáa mií na ñi seídó'o noo ká'an tatá Ndios, ta ñi natiin na to'on na, noón kúu na kii noo yú'u, ta ndikó na yu'u. ⁴⁶ Ta ni iin tó'on ñayuu kó ñá'a koni xí'in noo ná tatá Ndios, savá'a iin tó'on na ñi kii noo mií tatá Ndios, noón kúu na ná'á ndi káa na. ⁴⁷ Sa'á ñoó mií'an ndaa ná ka'in xí'in ndó ña ndi ndáa mií'o na kandéé iní yu'u, noón kúu na ñi'í ña kataki chíhí ná. ⁴⁸ Yu'u kúu pan xí'o ña kataki chíhí ñayuu. ⁴⁹ Mií'an ndaa ñi seí na sá'ano ve'e ndó maná noó ñi sa xionoo na yukú íhí ñoó, tído ndidaá vá ná ñi xí'i. ⁵⁰ Tído pan, ña ká'in sa'a yó'o, kían ñi noo ñi kii induú. Ta ndi ndáa mií vá ñayuu ná keí ñá, ni iin kuu tã'ón o kúu na. ⁵¹ Ta yu'u kúu pan ñi noo ñi kii induú, ña xí'o ña kataki chíhí ñayuu. Ta ndi ndáa mií ñayuu ná keí pan yó'o, koni ña kataki chíhí ná. Ta pan, ña kí'o yu'u, kúu koñoi. Ta ko'in dokoi ña sa'á na ndéi ñayuu yó'o, dá koni ña kataki chíhí ná —kaá Jesús.

⁵² Ta sa'á ña ñi ka'an na dión, sa'á ñoó ñi kasá'á na Israel ñoó ndátó'on kuáchí na tein mií ná ñoó, ta kaá na:

—¿Ndi kee tãa káa kí'o ra koño ra keí yó'o?

⁵³ Dá ñi kaa Jesús xí'in ná:

—Mií'an ndaa ná ka'in xí'in ndó ña tá ná o keí ndo koño na ñi nduu tãa ñayuu yó'o, ta ná o kó'o ndó ñi ná, dá kían o koní ta'on ndó ñi'í ndo ña kataki chíhí ndó. ⁵⁴ Tído na ñi kandía ñi seí koñoi, ta ñi xí'i na ñi yú'u, noón kúu na ñi'í ña kataki chíhí ná. Ta noón ta'ani kúu na dánataki yu'u tá ná kasandaá kuu noo ndí'i. ⁵⁵ Dá chí koño yu'u kúu koño ndisa, ña kían kasá'an ñayuu, ta ñi yú'u kúu nduta ndisa ko'o na. ⁵⁶ Sa'á ñoó ndi ndáa na seí koño yu'u, ta xí'i na ñi yú'u, noón kúu na ío xí'in yu'u, ta íoi xí'in ná. ⁵⁷ Tatá Ndios takí kúu na ñi tanda'á yu'u veii, ta xí'o na ña kataki yu'u. Ta kí'o dión ta'ani, na seí koñoi, noón kúu

na kataki ta'ani na kee yu'u. ⁵⁸ Ta yu'u kúu pan ñi noo ñi kii induú. Ta kó kúu ta'on yu'u tãto'on kí'o kúu maná ñi seí na sá'ano ve'e ndó, chí ñi xí'i va na va'ará ñi seí na ñá. Tído na keí pan, ña kúu koño yu'u, noón kúu na koni kataki chíhí —kaá na.

⁵⁹ Ta ña yó'o ñi ñaná'a na ini ve'e noo náta na Israel ño Capernaum.

Nákoni Pedro ña kómí Jesús to'on, ña xí'o ña kataki chíhí yó

⁶⁰ Tá ñi seídó'o tãa xionoo xí'in ná to'on yó'o, kúu kuá'a nda'o ra ñi kaa di'a:

—Kuáchí nda'o ká'an na. ¿Ndá yoo kandía natiin ña ká'an na?

⁶¹ Tá ñi kandaá ini Jesús ña ndátó'on kuáchí tã xionoo xí'in ná sa'á to'on ñi ka'an na, dá ñi kaa na xí'in rá:

—¿Á ñi tar'u'u ini ndo ñi kee to'on ñi ka'in? ⁶² ¿Á dión íi nakani kuáchí ini ndo tá ná koni ndo nandí'o koo na ñi nduu tãa ñayuu yó'o nana na no'o na noó ñi sa io na induú? ⁶³ Espíritu ñi Ndios kúu na xí'o ña kataki chíhí ndó, ta yikí koño ndo kó tã'ón ña'a chindeéan ndo, dá ñi'í ndo ña kataki chíhí ndó. Chí to'on ñi ka'an yu'u xí'in ndó ñi kii ñaxintóni Espíritu ñi Ndios, ta xí'oan ña kataki chíhí ndó. ⁶⁴ Tído ío dao ndó kó kándisa ñaá —kaá na.

Dá chí ndá mií sa'a va ná'á Jesús ndá yoo kó kándisa ñaá, ta ndá yoo kakuu tãa nakí'o ñaá noo ndá'a tã xiní u'u ñaá. ⁶⁵ Dá ñi kaa na xí'in rá:

—Sa ñi ka'an vai xí'in ndó ña kó íin ta'on kuu kii mií ndikó na yu'u xían nani ná o dáka'an tatá Ndios ní'o ná kii na —kaá na.

⁶⁶ Ta ndá kuu ñi ka'an na dión, kuá'a nda'o tã sa xionoo xí'in ná ñi ñankoo ñaá, ta kó ní sá xionoo kã ra xí'in ná. ⁶⁷ Ñi ndi'i, dá ñi kaa Jesús xí'in ndin uxí uu tãa xionoo xí'in ná ñoó:

—¿Ta ndo'ó viti? ¿Á dánkoo ta'ani ndó yu'u, ká'án ndó?

⁶⁸ Dá nì kaa Simón Pedro xí'ín ná:

—Sato'o ndu, ¿ndá noo ka ko'on ndu? Chì mií ní kómí to'on xí'o ña kataki chíhí ndú. ⁶⁹ Ta kándísa ndu to'on ká'an ní, ta kándaá ini ndu ña mií ní kúú Cristo, na dákaki ñaá, ta mií ní kúú de'e na kúú Ndios takí.

⁷⁰ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Míí vá yu'u nì kaxi ndin uxí uu ndo'ó, tído iin ndo'ó kúú kuendá ña u'u.

⁷¹ Ta ká'an na sa'a Judas Iscariote, de'e iin taa naní Simón, dá chì mií taa yó'o kúú ra ko'on nakí'o ñaá noo ndá'a ta xiní u'u ñaá, ta nákaa ra tein ndin uxí uu taa xíonoo xí'ín ná.

Nákani kuáchì ini ñani Jesús xiní ñaá rá

7 Tá nì ndi'i, dá nì xíonoo Jesús chí kuendá Galilea di'a, chì ko kóni ta'on na kanoo na chí kuendá Judea, dá chì ñoó ndúkú ñaá ta Israel né'e choon ka'ání ñaá rá. ² Ta sa nì kuyati va kuu kava'a na Israel tiya'ó noo kande na ona kuu, ta ña yó'o kúú iin víko kéká'ano na.

³ Dá nì kaa ñani Jesús xí'ín ná:

—Kua'án yo'ó chí kuendá Judea di'a, dá ná koni ndidaá na kúú kuendóon ndidaá ña'a ná'ano kéeón. ⁴ Dá chì ni iin tó'ón ta'on na kóni ña chindaya'i ñaá ñayuu ko kede'e ña kée na. Tá ndaa ndísa kéeón ña ná'ano, na'a miíón noo ñayuu kuá'a ñoó.

⁵ Díón nì kaa ra, chì ni iin ñani mií ná ko ní sá kándísa ñaá. ⁶ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ko ñá'a ta'on xinkoo kuu na'i ndá yoo kúú noo ñayuu, tído ndo'ó, ndá hora kúú mií vá kuu ko'on ndo. ⁷ Chì ko xiní u'u ta'on ñayuu ndo'ó, yu'u va kúú na xiní u'u na, dá chì xí'o ndaa kuendá sa'a ña kini kée na. ⁸ Kua'án kaa ní mií ndo'ó noo koo víko ñoó, chì yu'u, o ko'on

yachì ta'an vei, chì ko ñá'a ta'on kasan-daá kuu na'i ndá yoo kúú noo ñayuu.

⁹ Tá nì ndi'i nì ka'an na díón, dá nì kandoo na ió na kuendá Galilea ñoó.

Di'a nì kuu tá nì sa io Jesús víko noo ndéi na Israel ini tiya'ó

¹⁰ Dá tá nì ndi'i nì kee ñani na kookaa na kua'an na víko, dá nì kee ta'ani mií ná kookaa na kua'an na. Tído ko ní saá túu ta'on na, nì saá de'e vá ná.

¹¹ Ta xíonoo ta Israel né'e choon tein noo kúú víko ñoó nándukú ñaá rá, ta kaá ra:

—¿Ndeí xíonoo taa ñoó viti? —kaá ra.

¹² Ta nákaa kuu Jesús yú'u iin rá iin ñayuu ñoó. Dá chì dao na kaá ña kúú ná iin na va'a, tído dao ka na kaá ña ko kúú ná na va'a, chì xíonoo na danda'i na ñayuu, kaá na. ¹³ Ta ni iin tó'ón ta'on na ko ní ndátó'ón nì sa'a Jesús sa'a ña yu'u na kee ta Israel né'e choon.

¹⁴ Tá nì ta'i dáo víko ñoó, dá nì xinkoo Jesús noo iin ve'e ño'o ká'ano. Dá nì kasá'a ná dána'a na noo ñayuu. ¹⁵ Ta naá vá iní na Israel seídó'o na ña dána'a na, ta kaá na:

—¿Ndi nì kee taa kaa ña ná'á téi ra, chì ko ní dákuá'a ra kakuu ra maestro?

¹⁶ Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—O dúú to'on kána ñaxintóni mií dá-na'i noo ndo. Ña yó'o kúú to'on nì nì'í noo na nì tanda'a yu'u veii. ¹⁷ Ta na kóni kee ña kóni Ndios, noón kúú na kándaá ini á to'on nì nì'í noo Ndios kíán o to'on kána ñaxintóni mií dána'i. ¹⁸ Ta na dá-na'a ña kána ñaxintóni mií ná, noón kúú na ndúkú natiin ñañó'ó noo ñayuu. Tído yu'u kúú na ndúkú natiin ñañó'ó na nì tanda'a yu'u veii. Ta na kée díón, noón kúú na ndaa, ta nì lú'u ña kini ko nákaa níó ná.

¹⁹ ¿Á o dúú Moisés nì xí'o ley Ndios noo ndo'ó? Tído ni iin tó'ón ndó ko kée choon sa'ándaan. Ta, ¿ndiva'a kátoó ndo ka'ání ndó yu'u? —kaá na.

²⁰ Dá n̄i kaa ñayuu kuá'a ñoó xí'ín ná: —Ñā u'u vá nákaa ini ní. ¿Ndá yoo ká'an ka'ání ní, xiní ní?

²¹ Dá n̄i kaa Jesús xí'ín ná:

—N̄i kee yu'u iin ñā ndato, ta n̄i naá iní ndo. ²² N̄i sa'anda Moisés choon ñā ta'anda ñīi takuálí yíi ndo'ó, va'ará o duú choon n̄i sa'anda mií Moisés kíán, chí n̄a n̄i sa kuu tatá sá'ano ñoo yó kúu n̄a n̄i dakasá'a ñā yó'o. Ta sa'ándá ndo ñīi de'e ndó va'ará kuu nání'i ndéy yo kíán. ²³ Ta sa'ándá ndo ñīi xí va'ará kuu nání'i ndéy yo kíán, dá ná dá'a ni ya'a ndó noq choon n̄i sa'anda ley Moisés. Ta, ¿ndiva'a káryíi ndó xí'ín yu'u sa'a ñā n̄i nduva'i iin t̄aa tein kuu nání'i ndéy yo, tá dáá? ²⁴ Ná dá'a ni keyíko ndo sa'a iin ñā'a tá ko ñá'a dakuá'a ndoan. Di'a koo ini ndo keyíko ndaa ndo sa'a iin rá iin ñā'a —kaá n̄a.

Ndátó'ón ñayuu, ¿á Jesús kúu Cristo, n̄a dákaki ñaá?

²⁵ Dá n̄i kaa dao k̄a n̄a ñoo Jerusalén:

—¿Á o duú t̄aa káa kúu r̄a nandukú t̄a né'e choon ka'ání rá? ²⁶ Kande'é ndó, chí ín túu r̄a káa dána'a r̄a noq ñayuu, ta ni iin ñā'a ko kée t̄a né'e choon xí'ín rá. ¿Á n̄i ñakoni ñaá t̄a né'e choon ñā kúu rá Cristo, n̄a dákaki ñaá? ²⁷ Tído t̄aa káa, ná'a yó ndeí n̄i kii ra. Tído tá ná kii n̄a kúu Cristo, ko ín ta'on kana'a ndeí chí kii na —kaá r̄a.

²⁸ Ta noq nákaa Jesús dána'a n̄a yé'é ño'o ká'ano ñoó, n̄i'i cháá k̄a n̄i kasá'a ná ká'an n̄a, ta kaá n̄a:

—Ná'a ndó ndá yoo kúu yu'u, ta ná'a ta'ani ndó ndá ñoo n̄i kii yu'u. Tído ko véi ta'on yu'u kuendá mií, chí n̄a n̄i t̄anda'a yu'u veii kúu iin n̄a ndaa, tído ko ná'a ta'on ndó n̄a. ²⁹ Tído yu'u kúu ná ná'a ñaá, dá chí noq mií ná n̄i kixii, chí mií ná n̄i t̄anda'a yu'u veii —kaá n̄a.

³⁰ Kúu n̄i ka'án rá tiin ñaá rá, tído ni iin ta'on ra ko ní xí'o ndeé iní tiin ñaá, chí

ko ñá'a ta'on kasandaá hora konó Ndios ñā tiin ñaá rá.

³¹ Ta kuá'a nda'o ñayuu ñoó n̄i kandísa ñaá, ta kaá n̄a:

—Tá ná kasaa n̄a kúu mií Cristo, ¿á ndato cháá k̄a ví ñā'a kuu kee noón o duú n̄a yó'o?

Di'a n̄i kuu tá n̄i t̄anda'a t̄a fariseo dao t̄aa kua'an r̄a tiin ra Jesús

³² Kúu n̄i seídó'o t̄a fariseo ndidaá ñā ká'an ñayuu ñoó sa'a ná. Sa'a ñoó n̄i sa'anda t̄a duti saku'a'a xí'ín t̄a fariseo ñoó choon noq t̄a ndaa yé'é ño'o ñā ná ko'on r̄a tiin ra Jesús. ³³ Tá n̄i saa r̄a, dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndadá cháá vá tiempo koni ndo yu'u, dá chí no'o vei noq ió n̄a n̄i t̄anda'a yu'u veii. ³⁴ Tá n̄i ndi'i, dá nandukú ndó yu'u, tído o nání'i ta'on ñaá ndó. Chí noq koo yu'u, o kúu ta'on saa ndo —kaá n̄a.

³⁵ Dá n̄i kasá'a ndátó'ón tá'an mií t̄a né'e choon noq n̄a Israel ñoó:

—¿Ndeí ko'on t̄aa káa, ká'an rá, ñā o kándeé yó nani'i yo rá? ¿Á ko'on r̄a koo ra xí'ín n̄a ñoo yo n̄i kankuei kua'an ndeí tein n̄a griego, ta dána'a ta'ani ra noq n̄a griego ñoó? ³⁶ ¿Ndi dándaki to'on n̄i ka'an r̄a káa, chí kaá r̄a: “Nandukú ndó yu'u, tído o nání'i ta'on ñaá ndó; chí noq koo yu'u, o kúu ta'on saa ndo”?

Ndá n̄io yo kana ndita t̄akuií xí'o ñā kataki yo kee Jesús

³⁷ Ta mií kuu noq ndí'i víko ñoó kúu iin kuu ká'ano cháá k̄a. Dá n̄i ñakuíin ndichi Jesús, ta n̄i'i n̄i kayu'ú ná, ta kaá n̄a xí'ín ñayuu ñoó:

—Ndi ndaa ndo'ó íchi ini, nakíi ndo ndiko ndo yu'u, dá kí'oi ñā ko'o ndó. ³⁸ Ta ndi ndaa n̄a kándeé ini ñaá, dá kíán ndo'o na t̄ato'on kí'o ká'an tuti īi Ndios, dá chí ini n̄io ná kana ndita t̄akuií xí'o ñā kataki n̄a —kaá Jesús.

³⁹ Dión kaá nā ká'an nā sa'a Espíritu ij Ndios, nā natiin nā kándeé ini ñaá cháá ká chí noo. Dá chí kō ñá'a ta'on tanda'á Ndios Espíritu ij ná kasaa nā koo na ini nā kándeé ini ñaá, dá chí kámanj vá dáx-inkoo Jesús choon vej na, dá natiin na ñañó'ó chí induú.

Ni kasá'á naá tá'an ñayuu sa'a Jesús

⁴⁰ Tá nī seídó'o dao ñayuu ñó'o tein ñayuu kuá'a ñóo ña nī ka'an Jesús dión, dá nī kaa nā:

—Mifan ndaa kuiti taa kaa kúu mif profeta nī kaa Ndios tanda'á ná kii noo yo.

⁴¹ Ta dao ká nā kaá:

—Taa kaa kúu Cristo, nā dákaki ñaá.

Tído dao ká nā kaá:

—¿Á kuendá Galilea kixi nā kakuu Cristo chí? ⁴² ¿Á kō ná'á ta'on ndó ña ká'an tuti ij Ndios ña tein nā ve'e David va kii nā kakuu Cristo, ta kaki na ñoo Belén noó nī sá kuu ñoo David ñóó? —kaá nā.

⁴³ Sa'á ñóó nī kasá'á tá'anda tá'an ñayuu ñóó sa'a Jesús. ⁴⁴ Dá nī ka'an dao na tiin na Jesús, tído kō ní xí'o ndeé ta'on ini nā tiin ñaá ná.

Ni kuuj kō ní seídó'o ndu iin taa dána'a tát'on dána'a Jesús, kaá ñayuu ñóó

⁴⁵ Dá nī nandió kuéi tã ndaa yé'é ñó'o ñóo nī ndisaa rã noo ndéi tã duti saku'a'a xí'ín tã fariseo, dá nī kaa tã fariseo ñóó xí'ín rá:

—¿Ndiva'a kō ní sá ne'e ndó tã ñóó kii ndó?

⁴⁶ Dá nī kaa tã ndaa yé'é ñó'o ñóó xí'ín rá:

—Ni iin kuuj tã'on kō ní seídó'o ndu iin tã dána'a tát'on ñóchí dáná'a tã ñóo.

⁴⁷ Dá nī kaa tã fariseo ñóó xí'ín rá:

—¿Á nī kándeé ta'ani tã ñóó nī dan-dá'í rã ndó'ó? ⁴⁸ ¿Á ío iin káa tã né'e choon ñoo yo o iin káa tã fariseo nī

kandisa ña dána'a tã ñóó, ká'an ndó? ⁴⁹ Tído ñayuu káa nī kandisa ñaá chí kō ná'á ta'on na ley Moisés, sa'á ñóó nī tã chí'an na noo Ndios —kaá rã.

⁵⁰ Dá nī kaa iin tã fariseo naní Nicodemo, tá'an rã nī sa'an nī ndatón xí'ín Jesús iin saku'a'a:

⁵¹ —¿Á dátaí kuachi ley yo iin tã xian nani kō ñá'a kueídó'o yó rã, dá kana'á yó ndí kían kúu kuachi ra, ká'an ndó'ó?

⁵² Dá nī kaa dao ká tã fariseo ñóó xí'ín rá:

—¿Á iin tã kuendá Galilea ta'ani kúu yo'ó, ndani? Kua'an dáku'a va'on tuti ij Ndios, dá konon ña ni iin tón ta'on profeta kō ní kii chí kuendá Galilea.

Di'a nī kuu tá ndáka dao tã iin ñá'a nī natuu xí'ín iin tã nī kasaa rã noo Jesús

⁵³ Tá nī ndi'i, dá nī naki'in iin rá iin tã ñóó kua'an nó'ó rá.

8 Dá nī kee Jesús kua'an nā dinj yúku Olivos. ² Ta na'a va'a iin ká kuuj ñóó, dá nī nandió koo na noo iin ve'e ñó'o ká'ano. Dá nī natãka ndidaá nā ñoo noo Jesús. Dá nī sã koo na ío nã dána'a nã noó ñayuu ñóó. ³ Ta ñóó ndáka tã dána'a ley Moisés xí'ín tã fariseo iin ñá'a nī natuu xí'ín iin tã nī kasaa rã noo ná. Dá nī chíkani ñaá rá noó ñayuu kuá'a ndéi ñóó. ⁴ Dá nī kaa rã xí'ín Jesús:

—Maestro, ñá'a yó'o nī natuu xí'ín iin ká tã. ⁵ Ta ley Moisés kían sa'ándá choon ña chíyúú yó nã ñá'a kée dión. Tído, ¿ndi kaá mif ní?

⁶ Dión kaá rã chí kóni rã dátuu rá Jesús, dá ya'a na ka'an nã, dá kuu ka'an kuachi ra sa'a ná. Tído nī sã koo ndei Jesús, dá nī kasá'á ná táa na noñó'ó xí'ín dinj ndá'a ná. ⁷ Tído sa'á ña ndúndéé rá ndatón ñaá rá, sa'á ñóó nī nakuujin ndichi nã, dá nī kaa nã xí'ín rá:

—Ndi káa iin káa ndó'ó kō kómí kuachi, dá kían kua'an ya'a dinñó'ó ndó koon ndó yuu satã ñá'a yó'o —kaá nã.

⁸Dá nì nàkoo ndei tuku na, dá nì kàsá'á ná taa tuku na noñó'ó ñoó. ⁹Tá nì seídó'ó taa ñoó ña nì ka'an Jesús dión, dá nì xika'an noo mií rá, ta iin rá iin ra nì naki'in íchi nì nandió kuéi ra kua'an ra. Dinñó'ó tã sá'ano nì kee kua'an, dá nì sarkuei tã kuálí cháá kã kua'an ra. Ta ndadá iin tó'ón Jesús xí'ín tã'áná ñá'a ñoó nì kandoo noo ndéi ndidaá ñayuu nì ndítútí ñoó. ¹⁰Dá nì naku'ín ndichi Jesús. Dá nì sa nde'é ná ña ni iin tó'ón ka taa ñoó koó. Ndadá iin tó'ón tã'áná ñá'a ñoó nì kandoo íin. Dá nì kaa na xí'án:

—Yo'ó, ñá'a, ¿ndeí kua'an taa ká'an kuachi sa'on? ¿Á ni iin tó'ón ka ra ko ní ká'an ña kánian kuuon sa'á kuachi nì keeón?

¹¹Dá nì kaa ñá'a ñoó xí'ín ná:

—Ni iin ta'on ra, tatá.

Dá nì kaa na xí'án:

—Tá dáá, ni yu'u o ká'an ña kánian kuuon sa'á kuachi nì keeón. Kua'an viti, tído o sá nandió koo kaon keeón kuachi —kaá na.

Jesús kúu nã dátoon noó ñayuu ndéi ñayúú yó'o

¹²Dá nì kaa tuku Jesús xí'ín ñayuu ñoó:

—Yu'u kúu nã dátoon noó ñayuu ndéi ñayúú yó'o. Ta ndidaá nã veí ndíko yu'u, o kánoo naá ta'on na. Di'a koni nã ndato katoon noo kanoo na, ta koni nã kataki nã kee yu'u.

¹³Dá nì kaa tã fariseo xí'ín Jesús:

—Sa'a mií vá ní xí'o ní kuendá, sa'á ñoó ko ndáya'i ta'on to'on ká'an ní.

¹⁴Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Va'ará mií yu'u xí'o kuendá sa'í, tído ndáya'i va to'on ká'in, dá chi ná'á vá yu'u ndeí nì kixii, ta ná'á vá yu'u ndeí ko'in. Tído ndo'ó, ni kuendá ko xí'o ndó ndeí nì kii yu'u, ta ni kuendá ko xí'o ndó ndeí ko'in. ¹⁵Ndo'ó kúu rã kényiko sa'a ñayuu táto'on k'i'o kée nã kúu kuendá ñayúú yó'o. Tído yu'u, ko véi ta'oin

keyíkoí sa'a ni iin tó'ón ñayuu. ¹⁶Tído tá nì kánian keyíko yu'u sa'a ná, dá kían keyíko ndaai sa'a ná, dá chi o duú iin tó'ón yu'u kee dión. Mií yu'u xí'ín tatái, nã nì tanda'á yu'u veii, keyíko sa'a ná. ¹⁷Chi ley ió noo ndo ká'an ña tá ió uu tã xí'o kuendá sa'a iin ña'a, dá kían kían ña ndaa. ¹⁸Yu'u kúu nã xí'o kuendá sa'a mií, ta xí'o ta'ani tatái, nã nì tanda'á yu'u veii, kuendá sa'í —kaá na.

¹⁹Dá nì kaa tã fariseo ñoó xí'ín ná:

—¿Ndeí ió tatá ní, tá dáá?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ko ná'á ta'on ndó ndá yoo kúu yu'u, ta ni tatá yu'u ko ná'á ndó. Tá ná kana'á ndó yu'u, dá kían nda tatái kana'á ndó —kaá na.

²⁰Ta ndidaá to'on yó'o nì ka'an Jesús yé'é ño'o ká'ano noo kúu noo taán ñayuu di'ón dóko ná noo Ndios. Ta ko íin ta'on nì xí'o ndeé iní tiin ñaá, chi ko ñá'a ta'on kasandaá hora konó Ndios tiin ñaá rá.

Kaá Jesús ña o kúu ta'on saã tãa ñoó noó ko'on nã

²¹Dá nì kaa tuku Jesús xí'ín rá:

—Ko'on va yu'u, ndi'i, dá nandukú ndó yu'u, tído tá nì xi'i ndo, kakomí ij va ndó kuachi, sa'á ñoó o kúu ta'on saã ndo noo ko'in.

²²Dá nì kàsá'á ndátó'ón tá'an tã né'e choon noó nã Israel ñoó:

—¿Á ka'ání vá rã káa mií rá, ká'an rá, ndani ká'an rã ña o kúu ta'on saã yo noó ko'on rã?

²³Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ñayuu ndéi ninõ va kúu ndo'ó, tído yu'u, nã nì kii nda noo dikó vá kúu yu'u. Dá chi tãa kuendá ñayúú yó'o va kúu ndo'ó, tído o duú ta'on ñaá kúu yu'u. ²⁴Sa'a ñoó nì kaaí xí'ín ndó ña tá nì xi'i ndo, dá kakomí ij va ndó kuachi, chi tá ná o kándisa ndó ña yu'u kúu nã ká'an ndá yoo kúu, dá kían tá nì xi'i ndo, dá kakomí ij va ndó kuachi.

²⁵Dá nì kaa rã xí'ín ná:

—¿Ndá yoo kúú ní, tá daá?

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ndá míí sa'a nì kasto'in xí'ín ndó ndá yoo kúú. ²⁶ Kua'á nda'o ña'a ió ka'in xí'ín ndó, ta ió nda'o kuachi kuu keyíkoj sa'a ndo. Tído iin na ndaa kúú na nì tãnda'á yu'u veii. Ta sava'a ña kúú to'on nì xí'í na nooj, ñoó vá kían ká'in xí'ín ndidaá ñayuu —kaá na.

²⁷ Tído ko ní kãdaa ini ra ña nì ka'an na sa'a tatá Ndios. ²⁸ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá ná ndi'i ndane'e dikó ndo na nì nduu tãa ñayuu yó'o, nda daá kãdaa ini ndo ña yu'u ndisa kúú na daá kúú. Ta kãdaa ta'ani ini ndo ña ko ní kée míí ta'on yu'u ni iin ña'a, sava'a ña nì kasto'on tatáí xí'ín, ñoó vá kían nì ka'in xí'ín ndó. ²⁹ Dá chî tatáí, na nì tãnda'á yu'u veii, daá ió va na xí'ín, ko dánkoo míí ta'on ñaá ná, dá chî daá kuití vá kée yu'u ña náta'an ini na —kaá Jesús.

³⁰ Tá nì ndi'i nì ka'an na ndidaá to'on yó'o, kúú kua'á nda'o ñayuu nì kãdísá ñaá.

Ña ndaa dána'a Jesús taó xóoan yó tixi ndá'a ña dándáki ñaá

³¹ Dá nì kaa Jesús xí'ín na Israel, na kãdísá ñaá ñoó:

—Tá ná kandita toon ndó xí'ín to'on nì ñaná'i noo ndo, dá kían koni ndo kakuu ndisa ndó kuendá yu'u, ³² ta kasandaá ndo kana'á ndó ña ndaa. Ta ña ndaa yó'o taó xóo ndo'ó tixi ndá'a ña dándáki ñaá.

³³ Dá nì kaa ñayuu ñoó xí'ín ná:

—Na ve'e Abraham kúú ndu'u, ta ni iin kuu tã'ón ko ní sá ño'o ndu tixi ndá'a ni iin tãa. Sa'á ñoó, ¿ndiva'a ká'an ní ña kankuei ndu tixi ndá'a ña dándáki ñaá?

³⁴ Dá nì kaa Jesús xí'ín ná:

—Míían ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndaa míí ñayuu kée kuachi, noón kúú na ño'o tixi ndá'a kuachi, ta dándáki ñaá.

³⁵ Ta ndidaá na ño'o tixi ndá'a iin sato'o, o kãndei kuií ta'on na xí'ín na ve'e sato'o

na. Sava'a na kúú de'e míí sato'o ñoó, noón kúú na kãndei kuií xí'ín na ve'e tatá na. ³⁶ Sa'á ñoó tá ná taó xóo na kúú de'e Ndios ndo'ó tixi ndá'a ña dándáki ñaá, dá kían koni ndisa ndó kankuei ndó tixi ndá'án. ³⁷ Sa ná'á vá yu'u ña na ve'e Abraham kúú ndo'ó. Tído ndúkú ndó ka'ání ndó yu'u, dá chî ko nátiin va'a ndó to'on ká'in xí'ín ndó. ³⁸ Ká'in xí'ín ndó sa'a ndidaá ña nì xini yu'u díñ tatáí. Tído ndo'ó kúú na kée ña nì sefidó'o ndó nì ka'an tatá ndo xí'ín ndó.

Kaá Jesús ña tatá tãa ñoó kúú ña u'u

³⁹ Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Abraham va kúú tatá ndu.

Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá míían ndaa de'e Abraham kúú ndo'ó, dá kían kee ndó táto'on nì sa kee Abraham. ⁴⁰ Tído viti ndúkú ndó ka'ání ndó yu'u, dá chî ká'in ña ndaa xí'ín ndó, ta ña ndaa yó'o kían nì kasto'on míí Ndios xí'ín. Ta ko ní kée Abraham táto'on k'i'o kée míí ndó. ⁴¹ Tído ndo'ó kúú ra kée ndidaá ña kée tatá ndo —kaá na.

Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Ko kúú ta'on ndu de'e nda'í. Iin tó'ón vá kúú tatá ndu, ta noón kúú Ndios.

⁴² Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá míían ndaa ndisa Ndios kúú tatá ndo, dá kían koni ndo yu'u, ní kúú. Dá chî noo Ndios nì kii yu'u. Ta ko véi yu'u xí'ín ña kóni míí, Ndios vá nì tãnda'á yu'u veii. ⁴³ Ta, ¿ndiva'a ko kãdaa ini ndo to'on ká'in xí'ín ndó? Ko kãdaa ini ndo, dá chî ko xí'o ta'on ndó míí ndó kuefidó'o ndó to'on ká'in xí'ín ndó. ⁴⁴ Chî kúú ndó kuendá ña u'u, ta ñoó kúú tatá ndo, chî ña kóni tatá ndo, ñoó ta'ani kóni míí ndó. Dá chî nda míí sa'a kúúan ña sa'ání ndii. Ta ko ndíkoan ña ndaa, dá chî koó ña ndaa nooán. Sa'á ñoó tá ka'an to'án, ná'a míían ña k'i'o dión kíán. Ta ndino'o ña to'ón ká'an, chî míían kúú ña tá'í ndidaá ña to'ón. ⁴⁵ Tído yu'u, ndi-

no'o ña ndaa ká'in xí'in ndó, sa'á ñoó ko kándisa ndó ña ká'in. ⁴⁶ Ta, ¿ndi ndaa ndo'ó nani'i iin kuachi sata yú'u? Tá ndi-no'o ña ndaa ká'in, ¿ndiva'a ko kándisa ndó ña ká'in xí'in ndó, tá dáá? ⁴⁷ Chi na kúu kuendá Ndios, noón kúu na natiin va'a to'on vei noo Ndios. Ta ndo'ó, ko nátiin va'a ta'on ndó to'on ká'in, dá chi ko kúu ta'on ndó kuendá Ndios —kaá na.

Sá ío va Jesús tá o ñá'a kaki na ñayúu yó'o

⁴⁸ Ni ndi'i, dá ni kaa ta Israel ñoó xí'in ná:

—Ndaa va ká'an ndu tá chinaní ndu mií ní kúu ní iin ta ñoo Samaria, ta nákaa ña u'u ini ní.

⁴⁹ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Ko ta'ón ña u'u nákaa ini yu'u. Di'a xí'oi ñañó'ó noo na kúu tatá'i Ndios. Tído ndo'ó, di'a kénóo ndó yu'u. ⁵⁰ Ko ndúkú ta'on yu'u ñañó'ó mií. Tído ío iin na kóni ña natiin yu'u ñañó'ó, ta noón kúu na keyíko ndaa. ⁵¹ Miífan ndaa ná ka'in xí'in ndó ña ndi ndaa mií na ná kandita toon xí'in to'on ká'in, noón kúu na ni kuu ta'ón o kuú na —kaá na.

⁵² Dá ni kaa ta Israel ñoó xí'in ná:

—Viti kían kátóni ndaa ini ndu ña nákaa ña u'u ini ní, dá chi ni xi'i va Abraham, ta ni xi'i ta'ani dao ka profeta. Tído mií ní kaá ña na ná kandita toon xí'in to'on ká'an ní, ni iin kuu ta'ón o kuú na. ⁵³ ¿Á ndáya'i cháá ka ní o duú tatá sá'ano yo Abraham, xini ní? Chi ni xi'i na, ta ni xi'i ta'ani dao ka profeta ñoó. ¿Ndá yoo kúu ní, xini ní?

⁵⁴ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Tá ná ndukú yu'u ñañó'ó mií, dá kían ko ndáya'i ta'an vaan. Mií vá tatá yu'u kúu na xí'o ñañó'ó nooi, tá'an na kaá ndo kúu Ndios noo ndo. ⁵⁵ Tído ndo'ó kúu na ko ná'á ta'on ñaa. Yu'u kúu na ná'á ñaa. Chi tá ná kaai ña ko ná'i na, dá kían kúu iin ta to'ón táto'on ki'o kúu ndo'ó. Tído yu'u ná'i na, ta seídó'i to'on

ká'an na. ⁵⁶ Ta ni kadii nda'o ini Abraham, tatá sá'ano ndó, tá ni kandaa ini na ña koni na kasaa yu'u ñayúu yó'o. Ta miífan ndaa kuiti ni xini naán, ta kúu ni kadii nda'o ini na —kaá na.

⁵⁷ Dá ni kaa ta Israel ñoó xí'in ná:

—Ni uu diko uxí kuia ko ñá'a koo ní, ta, ¿ndiva'a ká'an ní ña sa ni xini ní Abraham?

⁵⁸ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Miífan ndaa ná ka'in xí'in ndó ña sa daá ío va yu'u tá ko ñá'a kaki Abraham, chi yu'u kúu na daá kúu'i.

⁵⁹ Dá ni tiin ra yuu kua'an ra chiyúu rá Jesús. Tído ni chide'é na, dá ni keta na yé'é ño'o ká'ano ñoó. Dá ni chika'anda na tein ñayuu ñoó, dá ni kee na kua'an na.

Di'a ni kuu tá ni nduva'a Jesús iin taa ko túu noo, chi nda noo ni kaki va ra kaa ra dión

9 Noo xíka Jesús kua'an na ñoó ni xini na ío iin taa ko túu noo, ta nda ni kaki va ra kaa ra dión. ² Dá ni ndato'on ñaa taa xionoo xí'in ná ñoó, ta kaá ra:

—Maestro, ¿ndá yoo ni ya'a ni kee kuachi, á mií rá o na ve'e ra, sa'á ñoo ko túu noo rá ni kaki ra?

³ Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—O duú sa'á kuachi mií rá, ta o duú sa'á kuachi ni kee na ve'e ra kaa ra dión. Dión kaa ra, dá kían na'a yu'u ña ndato nda'o kuu kee Ndios xí'in rá. ⁴ Ta miífan kánian kee yu'u choon, ña ni sa'anda na ni tanda'a yu'u veii viti túu i, dá chi sa vei kuaa vá. Chi tá ná kuaa, ko ín ka kuu kechóon. ⁵ Dá chi xían nani íoi ñayúu yó'o, kúu na dátoon noo ñayuu —kaá na.

⁶ Ni ndi'i, dá ni daká Jesús lú'u ñó'o xí'in tadíi na. Dá ni nduuan ndei'i. Dá ni chindaá naán sata nduchí nóo taa ko túu noo ñoó. ⁷ Dá ni kaa na xí'in rá:

—Kua'an nakatón nooon takuii ñó'o nda yu'u pila, ña naní Siloé ñoó —kaá

na. (To'on yó'o kóni kaa takuíf vei iin ka xíán.)

Tá ni saa ra ñóó, ta ni nakata ra noo rá, ta kúú sa nde'é vá rá ni nandió koo ra kua'an ra.

⁸ Dá ni kaa na ndéi yati xí'ín rá xí'ín dao ka ná ná'á ña kúú rá taa ko túu noo:

—¿Á duú taa ió sáti ñóó kúú rá káa? —kaá na.

⁹ —Jaán, ñaá kúú rá —kaá dao na.

Ta dao ka na kaá:

—Koo, dión káa oon va ra.

Ta mií rá kaá:

—Ñaá vá kúú yu'u.

¹⁰ Dá ni ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndi ni kuu ni natuu nooon?

¹¹ Dá ni kaa ra:

—Taa naní Jesús ñóó ni kava'a lú'u ndei'i xí'ín tadjí ra, dá ni chindaá raán sata nduchí nóó. Dá ni kaa ra xí'ín: “Kua'an noo nákaa pila Siloé, ta ñóó nakatón nooon”, kaá ra xí'ín. Dá ni sa'in, dá tá ni nakatai nooi, ta kúú ni natuu vaan.

¹² Dá ni ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndeí nákaa taa ñóó?

Dá ni kaa ra:

—Ko ná'á ta'on vei.

Di'a ni kuu tá ni ndato'ón ta fariseo ta ni nduva'a ñóó ndi ni kuu, dá ni nduva'a ra

¹³ Dá ni kee na ndáka na taa ni natuu noo ñóó kua'an na noo ta fariseo. ¹⁴ Ta kuu náni'i ndée na Israel ni kava'a Jesús ndei'i ni chindaá naán noo taa ñóó, dá ni natuuan. ¹⁵ Dá ni ndato'ón ta'ani ñaá ta fariseo ñóó ndi ni kuu, dá ni natuu noo rá. Dá ni kaa taa ñóó xí'ín rá:

—Iin taa ni chindaá ndei'i sata nduchí nóó, dá ni sa'in ni nakatai ña, ta túu vaan viti.

¹⁶ Dá ni kaa dao ta fariseo ñóó:

—O duú ta'on taa ni tanda'á Ndios kasaa kúú taa ñóó, dá chi ni ya'a ra kuu náni'i ndée yo.

Ta dao ka ra kaá:

—¿Ndi kee ví iin taa kómi kuachi kee ra ña ná'ano yó'o?

Ta kúú ni kasá'á naá tá'an mií rá ndéi ra. ¹⁷ Dá ni ndato'ón tuku ra taa ni natuu noo ñóó:

—¿Ndá yoo kúú taa ni nduva'a nooon, ká'ón?

Dá ni kaa taa ñóó:

—Iin profeta va kúú rá.

¹⁸ Tído ko ní kándisa ta'on ta né'e choon noo na Israel ña ni sa kuu ra iin taa ko túu noo, ta ko kándisa ra ña ni nduva'a ra. Sa'a ñóó ni kana ra tata taa ni natuu noo ñóó xí'ín naná ra, ¹⁹ dá ni ndato'ón ñaá rá:

—¿Á de'e ní kúú taa yó'o? Ta ká'an ní ña nda ni kaki ra ko túu noo rá. Ta, ¿ndi ni kuu ña nde'é rá viti?

²⁰ Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ná'á ndu'u ña kúú xí de'e ndu, ta miían ndaa kuiti ko túu noo xí nda ni kaki xi. ²¹ Tído ko ná'á ta'on ndu'u ndi ni kuu ni natuu noo xí. Ta ko ná'á ta'on ndu ndá yoo ni kedaá xí'ín xí, dá ni natuu noo xí. Ndato'ón ní mií xí, chi taa sava'a vá kúú xí. Sa kánian ki'o mií xí kuendá sa'á ña ni ndo'o xi —kaá na.

²² Dión ni kaa na ve'e ra, dá chi yu'u na kée ta né'e choon noo na Israel. Dá chi sa ni kandoo ra ña ndidaá ñayuu nakoni ña Jesús kúú na dákaiki ñaá, noón kúú na taxí rá ve'e noo nátaka na ñoo ñóó. ²³ Sa'a ñóó ni ka'an na ve'e ra: “Ndato'ón ní mií xí, dá chi taa sava'a vá kúú xí.”

²⁴ Dá ni nandió kuéi tuku ra ni kana ra taa ni natuu noo ñóó. Dá ni kaa ra xí'ín rá:

—Kánian naki'o yo'ó ñaño'ó noo Ndios va, dá chi ná'á vá ndu'u ña iin taa kómi kuachi va kúú taa ñóó.

²⁵ Dá ni kaa taa ñóó xí'ín rá:

—Ko ná'á ta'on yu'u á taa kómi kuachi kúú rá o koó. Sava'a ña ná'á yu'u kíán ña ni sa kuui iin taa ko túu noo, tído viti ni natuu nooi ni kee ra.

26 Dá nì n̄andíó kuéi tuku ra nì nda-
to'ón ñáá rá:

—¿Ndi nì kee ɬaa ñoo xí'ón? ¿Ndi nì
kuu, dá nì natuu noon?

27 Dá nì kaa ra:

—Sa nì nakani vai xí'ín ndó, tído ko
kékuendá ta'on ndó ña ká'in xí'ín ndó.
¿Ndiva'a kóni tuku ndó nakanii xí'ín
ndó? ¿Á kóni ta'ani ndo'ó ndiko ndo ɬaa
ñoó, ndani?

28 Ta kúú nì ka'an ndava'a ɬa fariseo
ñoó xí'ín ɬaa nì nduva'a ñoo, ta kaá ra:

—Mii vá yo'ó kúú ra ndíko ɬaa ñoo.

Tído ndu'u, Moisés va kúú na ndíko
ndu'u. 29 Dá ch̄i ná'á ndú ña nì ka'an túu
Ndios xí'ín Moisés. Tído ɬaa ñoo, ko ná'á
ta'on ndu ndeí nì kii ra.

30 Dá nì kaa ɬaa ñoo xí'ín rá:

—Naá vá inii xiníi ndo'ó, ch̄i nì ndu-
va'a ndisa ɬaa ñoo nooí, tído ko kándaá ii
vá ini ndo ndeí nì kii ra. 31 Ch̄i ná'á vá yó
ñá ko seídó'o ta'on Ndios na kómí kuachi
tá xíka na ña maní noo ná. Tído tá yu'ú
ni'ini yó Ndios, ta kée yó ña kóni na, dá
kían seídó'o na ña xíka yo noo ná. 32 Ta
nda mii sa'a ñayuu, ta nda viti ko ní'i
to'on ta'on yó ña kandeé iin ñayuu ndu-
va'a na iin na nì kaki ko túu noo. 33 Tá
ko ní kii ɬaa ñoo noo Ndios, dá kían o
kandeé ta'on ra nduva'a ra iin na ko túu
noo.

34 Dá nì kaa ɬa fariseo ñoo xí'ín rá:

—Tixi ndá'a kuachi va nì kaki yo'ó.
¿Ndá yoo kúú yo'ó, xinon, ña dána'a
di'aón noo ndu'u?

Dá nì taxí ñáá rá ini ve'e noo náta
na ñoo ñoo.

Kaá Jesús ña ko túu noo ɬa fariseo ñoo noo Ndios

35 Kúú nì kandaá ini Jesús ña nì taxí
ñáá ɬa fariseo ini ve'e noo náta na ñoo
ñoó. Dá tá nì naní'i ñáá ná, dá nì kaa na
xí'ín rá:

—¿Á kandeé inon na kúú de'e Ndios?

36 Dá nì kaa ra:

—¿Ndá yoo kúú noon, tatá, dá ná kan-
deé iníi ná?

37 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa nì xinon ná. Ta mii na ndátó'ón
xí'ón viti'ón kúú ná.

38 Dá nì kaa ra:

—Kandéé iníi mii ní, sato'i.

Dá nì kásá'á rá ndaño'o ñáá rá. 39 Dá
nì kaa Jesús xí'ín ñayuu ndíta ñoo:

—Vei yu'u ñayuu yo'o, dá ndeyíkoí nio
iin rá iin ñayuu. Díon, dá ná natuu noo
na ko túu noo. Ta na túu noo, o kátuu
ta'on noo ná.

40 Tá nì seídó'o dao ɬa fariseo ndíta
ñoó ña nì ka'an na díon, dá nì kaa ra xí'ín
ná:

—¿Á ɬaa ko túu noo ta'ani kúú ndú,
xiníi ní?

41 Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Va'a cháa ka ní sá kuu ndó ɬa ko túu
noo, dá kían o kátai kuachi ta'on ndó
sa'a kuachi kée ndó. Tído kaá ndo ña
túu noo ndo, sa'a ñoo táí kuachi ndó noo
Ndios.

Nákani Jesús sa'a korrá noo ñó'o léko

10 Miiñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña
ɬaa ko kú'u chí noo kúú yé'é kor-
rá léko, di'a ndáo ndodó rá sa'a korrá ri,
roón kúú iin ɬa kuí'íná, iin ɬa kenda'va'a
xí'ín rí. 2 Tído na koku'u chí yé'é korrá ri,
noon kúú na ndáka rí. 3 Ch̄i ɬa ndaa yé'é,
roón kúú ra sónó yé'é noo na ndáka rí.
Ta táí va'a do'o rí tá káyu'ú ná kuu iin rá
iin rí, dá taó na rí. 4 Dá tá nì ndi'i nì taó
xoo na léko mii ná, dá xionoo na kua'an
na noo ri, dá tákuei ñáá rí kua'an ri, ch̄i
ná'á rí tachí ná. 5 Tído iin ñayuu tukú o
karkuei ta'on ñáá rí ko'on ri, di'a kuino
rí noo ná, dá ch̄i ko ná'á ta'on rí tachí
ñayuu tukú ñoo —kaá na.

6 Ta to'on yó'o nì dakí'in tá'an Jesús
xí'ín ña nì ka'an na xí'ín ɬa fariseo, tído
ko ní kandaá ini ra ndi dándáki ña nì
ka'an na.

Jesús kúú nā ndáka va'a léko

⁷ Dá nī nandíó koo Jesús nī ka'an na xí'ín rá:

—Mífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ñā míf vá yu'u kúú yé'é korrá noo ñó'o léko. ⁸ Ta ndidaá taa nī kii yachi tá ko ñá'a kasaa yu'u, roón nī sa kuu tá kuí'íná, ta sa kendava'a ra xí'ín lékoj. Tído ko ní taó kuendá ta'on lékoj noo nī ka'an ra. ⁹ Ta yu'u kúú yé'é korrá, ta ndi ndaa míf vá léko ná ku'u yé'é ñoo, ta kúú káki va rí. Ta ndu'u rí, ta kankuei rí noo kaa ita kuí kasá'an rí. ¹⁰ Tído tá kuí'íná ñoo vei oon ra noo ñó'o rí ki'in kuí'íná rá rí, ta ka'ání rá rí, ta dánaá ra rí. Tído yu'u vei, dá ná ni'í rí ñā kataki rí, dá ni iin ñā'a ná o kámanj noo rí.

¹¹ Yu'u kúú nā ndáka va'a léko, ta iin nā va'a ndáka léko, noón kúú nā ko yu'ú kī'o na míf ná kuu nā sa'a rí. ¹² Tído tá ndáka léko sata yá'i, tá ko kúú sato'o rí, tá xini rá vei ndigüe'í lobo, ta kúú dánkoo ndava'a ra léko, ta kúú xíno ra kua'an ra noo ndigüe'í lobo ñoo. Dá kásaa rí sa'ání rí dao léko, ta dao ka léko ñoo xítā noo kua'an. ¹³ Ta xíno va taa ñoo noo ndigüe'í lobo ñoo, dá chi ko kúú rá míf sato'o léko, sata yá'i va ndáka ra rí, sa'á ñoo ko sa'ání ta'on ra míf rá sa'a rí.

¹⁴ Tído yu'u kúú nā ndáka va'a lékoj, ta ná'á va'a yu'u ndi ndaa iin rá iin rí, ta ná'á va'a rí yu'u, ¹⁵ táto'on kī'o ná'á vá tatá Ndios mííí, ta ná'á ta'ani yu'u tatá Ndios. Sa'á ñoo naki'o yu'u mííí ñā kīan kuui sa'a lékoj. ¹⁶ Ndéi ta'ani dao ka lékoj, tá'an kirí ko ñó'o ta'on ini korrá yó'o. Ta xínñó'o ta'ani kandakai rí kii rí, dá naki'in tá'an rí xí'ín léko yó'o, dá kīan kueidó'o ta'ani rí yu'u. Dá ndadá iin tó'ón vá tu'u ná kakuu rí, ta iin tó'ón ná kakuu nā kandaka rí.

¹⁷ Sa'á ñoo kú'u nda'o ini tatá Ndios sa'í, dá chi ko'in naki'oi mííí ñā kīan kuui, ndi'í, dá nandíó kooi natakij. ¹⁸ Tído

ko iin ta'on ka'ání yu'u xí'ín to'on kī'o kóni míf rá, míf vá yu'u naki'o mííí ñā kīan kuui. Dá chi ió choon noo ndá'a yu'u ñā kīan naki'oi mííí kuui, ta ió ta'ani choon noo ndá'a yu'u ñā kīan natakij, ta choon yó'o nī natiin noo tatái —kaá nā.

¹⁹ Ta nī kasá'á ndátó'ón kuachi tuku nā Israel sa'á ñā nī ka'an Jesús dión. ²⁰ Kúú kuá'á nda'o na nī kaa di'a:

—Ñā kini va nákaa ini ra, ta ndúlóko va ra. ¿Ndiva'a seidó'o ndó noo ká'an ra?

²¹ Ta nī kaa dao ka nā:

—Ni iin tá nákaa ñā kini o ká'an dión. ¿Á kándéé iin taa nákaa ñā kini ini ndu-va'a ra iin tá ko túu noo? —kaá nā.

Ko kóni dao nā Israel kandísa na Jesús

²² Ta ió iin víko ñoo Jerusalén noo kéká'ano na kuui nī naki'o tuku na ve'e ñó'o ká'ano noo ndá'a Ndios. Tiempo daá ñoo kīan yoo vixi. ²³ Ta xínoo Jesús yé'é ñó'o ká'ano ñoo noo kúú corredor naní Salomón. ²⁴ Dá nī nataka tá né'e choon noo nā Israel noo nákaa Jesús, dá nī kaa ra xí'ín ná:

—¿Ndá oon ví nání'í ndéé nío ndú kee ní? Tá mífan ndaa kúú ní Cristo, nā dákaki ñaá, kasto'on ndaa ní xí'ín ndu'u.

²⁵ Dá nī kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa nī ka'an vai xí'ín ndó, tído ko kóni ta'on ndó kandísa ñaá ndó. Ta ndidaá ñā ndato kéei kúú choon nī sa'anda tatái nooí, ta ñoo kīan ná'a ndá yoo kúúí. ²⁶ Tído ko kándísa ta'on ñaá ndó, dá chi ko kúú ta'on ndó lékoj táto'on kī'o sa nī ka'in xí'ín ndó. ²⁷ Dá chi nā kúú léko yu'u seidó'o na noo ká'in, ta ná'í ndi ndaa na, ta ndíko nā yu'u, ²⁸ ta xí'oi ñā kataki chíchí ná, ta ni iin kuui tá'ón o naá nā, ta ko iin ta'on kuu kuio ndaa nā noo ndá'a yu'u. ²⁹ Ta míf tatái kúú nā nī tei na nooí, ta noón kúú nā kómí choon ká'ano cháá ka, ta ni ko iin ta'on kuu kuio ndaa ñayuuí noo ndá'a tatái.

³⁰ Dá chì yu'u xí'ín tatáj, iin tó'ón vá kúú ndu'u.

³¹ Dá nì tiin tuku ta Israel ñóó yuu kua'an ra chiyúú rá Jesús. ³² Dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kua'á nda'o ña ndato nì kee yu'u noo ndo'ó nì kee tatáj. Ta, ¿ndi káa iin ñoó kò ní náta'an ini ndo, sa'á ñoó kóni ndo chiyúú ndó yu'u?

³³ Dá nì kaa ra xí'ín Jesús:

—O duú sa'á ña nì kee ní ña ndato kóni ndu chiyúú ñaá ndú, di'a sa'á ña ká'an ndava'a ní sa'a Ndios, dá chì iin ta oon va kúú ní, tído kée ní mií ní ña kúú ní Ndios.

³⁴ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á o duú di'a kaa Ndios noo ley ió noo ndo: “Nì ka'in ña kúú ndó ndios”?

³⁵ Ta dión nì chɨnaní ná ta nì natiin to'on na ñóó ña kúú rá ndios, ta o kúú ta'on kujo kao yó noo ká'an tuti iì Ndios.

³⁶ Mií Ndios nì kaxi yu'u, ta nì tanda'á ná yu'u veii, sa'á ñoó, ¿ndiva'a kaa ndo ña ká'an ndava'i sa'a Ndios sa'á ña kaái ña kúú de'e Ndios? ³⁷ Tá kò kée yu'u ña ná'ano kée tatáj, dá kían ná dá'a ni kandísa ndó yu'u. ³⁸ Tído tá kéei ña, dá kían kandísa ndó ña kéei, va'ará kò kándísa ndó mií yu'u. Dá chì tá kandísa ndó ña kéei, dá kían kasandaá ndo kandaá ini ndo, ta kasandaá ndo kandísa ndó ña ió tatá Ndios xí'ín, ta ióì xí'ín ná —kaá na.

³⁹ Dá nì ka'án tuku ra tiin ñaá rá, tído nì kandeé vá ná nì taó xóo na mií ná noo ndá'a rá.

⁴⁰ Dá nì kee tuku na kua'an na iin ka xoo yuta Jordán noo nì kasá'á Juan sa dakódo ndúta ná ñayuu. Ta ñóó nì kando na nì sa io tóo na. ⁴¹ Ta kua'á nda'o ñayuu nì natataka noo nákaa na, ta kaa ná ndátó'ón ná:

—Miían ndaa kuiti ni iin tó'ón ña ná'ano kò ní kée Juan, tído ndidaá ña nì ka'an na sa'á ta yó'o kían ña ndaa —kaá na.

⁴² Ta kúú kua'á nda'o ñayuu nì kandísa Jesús noo nákaa na ñóó.

Di'a nì kuu tá nì xí'ín iin ta naní Lázaro

11 Ió iin ta kú'u naní Lázaro, ta kúú rá iin ta ñoo Betania, ta ñoo ñoó ndéi kì'o ra María xí'ín Marta. ² Ta María, ña kúú kì'o Lázaro ñóó kúú ña nì kuei kirá támi sa'an sata sa'a sato'o yo Jesús, ta nì naáyaaan sa'a ná xí'ín idí dinian. ³ Ta miíán xí'ín ku'an nì tanda'á choon nì sa'an noo nákaa Jesús, ta kaaan xí'ín ná: “Tatá, kú'u ka'í va na kú'u ini ní sa'a.”

⁴ Dá tá nì kandaá ini Jesús, dá nì kaa na:

—O duú ta'on kue'e kuu ra kían, miían ndaa kú'u ra, dá ná natiin Ndios ñañó'ó sa'a rá, ta ná natiin ta'ani na kúú de'e Ndios ñañó'ó kee kue'e ndó'o ra —kaá na.

⁵ Ta kú'u ini Jesús sa'a Marta, xí'ín sa'a ku'u ló'an, xí'ín sa'a Lázaro, kì'oán. ⁶ Tá nì kandaá ini na ña kú'u Lázaro, dá nì kando na nì sa io na uú ka kuú noo nákaa na ñóó. ⁷ Nì ndi'i, dá nì kaa na xí'ín ta xionoo xí'ín ná:

—Kó'o tuku yó chí kuendá Judea di'a viti.

⁸ Dá nì kaa ta xionoo xí'ín ná ñóó:

—Maestro, ta o duú nì ka'án ta né'e choon noo na Israel ña chiyúú rá mií ní. Sa'á ñoó ¿ndiva'a ko'on tuku yó ñóó?

⁹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á duú uxi uú hora tóon ndindii? Sa'á ñoó na xionoo nduú, kò kachi'i sá'a ta'on na, chì ndato tóon noo ná kée ndindii. ¹⁰ Tído na xionoo sakuaá kachi'i sá'a ná, dá chì kò tóon noo ná.

¹¹ Nì ndi'i, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Kídi va amigo yo Lázaro, tído ko'in dándóto ra.

¹² Dá nì kaa ta xionoo xí'ín ná:

—Tatá, tá kídi ra, dá kían nduva'a ra.

¹³ Tído to'on ni ka'an Jesús kían kóni kaa ña ni xi'i va Lázaro, tído kídí ndisa va ra ni ka'án taa xionoo xí'ín ná ñoo. ¹⁴ Dá ni kast'o'on na ndi kóni kaa ña ni ka'an na, ta kaá na:

—Sa ni xi'i va Lázaro, ¹⁵ ta kádij nda'o inii ña ko ní sá íoí ve'e ra tá ni xi'i ra, dá kían ná kandeé cháá ka ini ndo yu'u sa'a ña ko'ín keei xí'ín rá. Kó'o kande'á ra —kaá na.

¹⁶ Dá ni kaa Tomás, ta ka'an xí'ín ná Dídimos, xí'ín dao ka ta xionoo xí'ín Jesús:

—Kó'o ta'ani yó, dá ná kuu nduú yo xí'ín ná —kaá ra.

**Kaá Jesús ña kúú ná na
dánátaki ñayuu ni xi'i, ta
xí'o na ña kataki chíhí ná**

¹⁷ Tá ni kuyati Jesús ñoo ñoo, dá ni kandaá ini na ña sa io komi kuu nákaa yiki koño Lázaro ni nduxian ini káo. ¹⁸ Ta yati va né'e tá'an ñoo Betania ñoo xí'ín ñoo Jerusalén, ta kían táto'on oni kilómetro. ¹⁹ Sa'a ñoo ku'a'á nda'o na ñoo Jerusalén ni kasáa kandeí tóo na xí'ín Marta xí'ín María, dá ki'o na tandeé iní nooan sa'a ña ni xi'i ki'oán.

²⁰ Tá ni kandaá ini Marta ña vei Jesús, dá ni keeán kua'an ni'i ñaáán, tído ni kandoo va María íoan ve'e. ²¹ Tá ni nak-i'ín tá'an Marta xí'ín Jesús noo vei na ñoo, dá ni kaaan xí'ín ná:

—Tatá, tá ní sá io ní yó'o, o kuú ta'on ki'o ló'i, ní kúu. ²² Tído ná'a ta'ani yu'u ña ndi ndáa mií vá ña'a ná kaka ní noo Ndios, ta kúú ki'o va naan noo ní.

²³ Dá ni kaa Jesús xí'án:

—Nataki va ki'ón.

²⁴ Dá ni kaaan xí'ín ná:

—Sa ná'a vá yu'u ña nataki xi tá ná kasandaá kuu nataki na ni xi'i tein kuu noo ndí'i.

²⁵ Dá ni kaa Jesús xí'án:

—Yu'u kúú na dánátaki ñayuu ni xi'i, ta ki'oi ña kataki chíhí ná. Ta ndi ndáa

miío na kándéé iní ñaá, koni na kataki chíhí ná, va'ará ni xi'i na. ²⁶ Ta ndi ndáa mií na kándéé iní na yu'u xían nani ndéi takí na, ni iin kuu ta'ón o kuú na. ¿Á kándísón ña dión kían?

²⁷ Dá ni kaaan xí'ín ná:

—Jaan, tatá. Kándísa yu'u ña mií ní kúú Cristo, na kúú de'e Ndios, chi kúú ní na ni tanda'á Ndios ni kasáa ñayuu yó'o dákaiki ñaá —kaáan.

**Nde'i Jesús yati yú'u káo
noo nákaa yiki koño Lázaro**

²⁸ Tá ni ndi'i ni ka'an dión, dá ni keeán kua'an kuakaán ku'an María ñoo. Tá ni saaan, dá ni ka'an kayaan xí'ín María:

—Vei maestro yo, ta kána na yo'ó.

²⁹ Dá tá ni seídó'o María to'on yó'o, ta kúú kaon nda'o ni nakuúin ndichian, kúú ni keeán kua'an ni'an Jesús. ³⁰ Ta ko ñá'a ta'on ku'u Jesús ñoo ñoo, chi ío íí vá ná noo ni naki'in tá'an Marta xí'ín ná. ³¹ Dá tá ni xini na ñoo Jerusalén, na ndéi xí'o tandeé iní noo María, ña kaon nda'o ni ndakuúin ndichian ni ketaán kua'an, dá ni kee na tákuei ñaá ná kua'an na, ta kaá na:

—Miían kua'an xi ndei'i xi yú'u káo noo ni nduxi ki'o xi —kaá na.

³² Tá ni saa María noo íin Jesús, dá ni sa kuúin xitíán noo sá'a ná, ta kaaan:

—Sato'i, tá ní sá io ní yó'o, o kuú ta'on ki'o ló'i, ní kúu.

³³ Tá ni xini Jesús ña nda'í nda'o ndé'i ña, ta ndé'i ta'ani na ñoo Jerusalén né'e tá'an xí'án ni kasáaan, ñoo, dá ni kixian ni kunda'í ini na, ta nda níó ná ni ta'u'u, xini na. ³⁴ Dá ni kaa na:

—¿Ndeí ni chikáa ndo yiki koño xi?

Dá ni kaaan:

—Tatá, nakíí ní, kó'o kande'á noo nákaa xi —kaáan.

³⁵ Dá ni ndei'i Jesús. ³⁶ Dá ni kaa na ñoo Jerusalén:

—Kande'é ndó. Ndeé ka vían ni sa kú'u ini taa kaa sa'a Lázaro.

³⁷ Dá n̄i kaa dao k̄a n̄a:

—N̄i k̄andéé t̄aa k̄aa n̄i nduᵛa'a ra t̄aa k̄o túu noᵛ ñoó. Ta, ¿ndiᵛa'a k̄o ní k̄andéé rá x̄í'ín Lázaro, dá ná o k̄uú r̄a, ní k̄úu? —kaá n̄a.

**Di'a n̄i kuu tá n̄i
d̄anátaki Jesús Lázaro**

³⁸ Kúú n̄i kixi tukuᵛan n̄i k̄unda'í ini Jesús tá n̄i saᵛ n̄a noᵛ nákaa yikí koño Lázaro. Ta k̄ían ini iin k̄áo, ta ndadí iin yuᵛ k̄á'ano yé'án. ³⁹ Dá n̄i kaa Jesús:

—D̄itá ndó yuᵛ k̄aa viti.

Dá n̄i kaa Marta, ñá kúú k̄i'o ló'o nd̄ii ñoó, x̄í'ín ná:

—Tatá, ná dá'a ni, dá ch̄i sa k̄ini nda'o sá'an d̄iko, dá ch̄i sa kom̄i ví kuu k̄ían.

⁴⁰ Dá n̄i kaa Jesús x̄í'án:

—¿Á duú n̄i ka'in x̄í'ón ña tá miᵛan ndaa k̄andéé inoᵛon yu'u, dá konon kee Ndios iin ña ndato?

⁴¹ Dá n̄i d̄itá rá yuᵛ ndadí yé'é k̄áo noᵛ nákaa nd̄ii ñoó. Dá n̄i n̄andé'é Jesús chí induú, dá n̄i kaa n̄a:

—Tatá, ndivé'e ní, dá ch̄i n̄i seídó'o ní ña n̄i x̄ikaj̄i noᵛ ní. ⁴² Ta daá kuití vá seídó'o ní ña x̄ikaj̄i noᵛ ní, tído n̄i ka'in dión, dá ná kueídó'o ndidaá tá'an ñayuu ndíta yó'o, dá ná kandísa na ña miᵛan ndaa kuiti mií ní n̄i t̄anda'á yu'u veii.

⁴³ Tá n̄i ndi'i n̄i ka'an n̄a dión x̄í'ín Ndios, kúú n̄i k̄ayu'ú ná:

—Lázaro, kua'án keta sata vé'e.

⁴⁴ Ta kúú n̄i keta t̄aa n̄i x̄i'í ñoó, ta n̄i kaᵛ noᵛ iin tá'í dá'on ndá'a rá x̄í'ín sa'a rá nd̄ikoᵛan. Ta n̄i kaᵛ noᵛ iin k̄a tá'í dá'on ndad̄ian noᵛ rá. Dá n̄i kaa Jesús:

—Ndaxí ndó r̄a, dá ná yaᵛ r̄a ko'on r̄a.

**Di'a n̄i kuu tá n̄i nd̄at'ón kue'é t̄a
né'e choon ña ka'ání rá Jesús**

⁴⁵ Ta kua'á nda'o n̄a ñoo Jerusalén, tá'an n̄a n̄i kii n̄i x̄i'o t̄andéé iní noᵛ María, n̄i xini ña n̄i kee Jesús, ta n̄i kandísa ñaá ná. ⁴⁶ Tído dao k̄a n̄a n̄i sa'an noᵛ ndéi t̄a fariseo, ta n̄i nakani na

sa'á ña n̄i kee Jesús. ⁴⁷ Dá n̄i d̄ataká t̄a dut̄i sakuᵛa'a x̄í'ín t̄a fariseo ndidaá k̄a t̄a né'e choon noᵛ n̄a Israel. Dá n̄i kaa r̄a x̄í'ín rá:

—¿Ndi koo keeá viti? Ch̄i sa kua'á nda'o ña ná'ano kée t̄aa ñoó. ⁴⁸ Tá ná konó yó noᵛ rá kanoo ni ra, dá k̄ían ndidaá ñayuu kandísa ñaá. Ndi'i, dá ndakuei t̄a né'e choon romano, ta d̄akᵛon ndi'i ra ve'e ño'o īi yo, ta dánaá r̄a ñoo yo.

⁴⁹ Dá n̄i kaa Caifás, t̄a kúú dut̄i kúú noᵛ kua'á dáá ñoó:

—X̄ixi nda'o ndó, ndani. ⁵⁰ ¿Á k̄o ná'á ta'on ndó ña va'a kaᵛan ná kuu iin t̄aa noᵛ ndidaá n̄a ñoo yo o duú kaᵛan naá ndi'i n̄a ñoo yo? —kaá r̄a.

⁵¹ Ta to'on yó'o k̄o ní k̄i ñaxintóni mií rá. Dión n̄i ka'an r̄a, ch̄i sa'á ña kúú rá dut̄i kúú noᵛ kua'á dáá, sa'á ñoó n̄i x̄i'o Ndios to'on yó'o noᵛ rá ña k̄ánian kuu Jesús sa'á n̄a ñoo Israel. ⁵² Ta o duú sa-va'a sa'á n̄a ñoo Israel kuu n̄a, kuu ta'ani na sa'a ndidaá k̄a ñayuu Ndios n̄i x̄it̄a noᵛ ndéi dao k̄a x̄ían, dá nduu na iin tó'on ñoo. ⁵³ Ta nda kuu dáá ñoó n̄i k̄and̄oᵛ ra ña ka'ání rá Jesús.

⁵⁴ Sa'á ñoó k̄o ní x̄ionoo túu k̄a Jesús noᵛ t̄a né'e choon noᵛ n̄a Israel. Di'a n̄i kuxiká ná kua'an n̄a, ta n̄i saᵛ n̄a iin ñoo naní Efraín noᵛ né'e tá'an yati x̄í'ín noᵛ'ó' o īchí. Ñoó n̄i sa io n̄a x̄í'ín t̄a x̄ionoo x̄í'ín ná. ⁵⁵ Ta sa yati va koo vík̄o pascua ña kéká'ano n̄a Israel. Ta kúú kua'á nda'o ñayuu ndéi ñoo ñó'o yati ñoó n̄i x̄inkuei ñoo Jerusalén tá k̄o ñá'a kasá'a vík̄o ñoó, dá nduvii ná mií ná noᵛ Ndios. ⁵⁶ Ta x̄ionoo ñayuu ñoo nándukú ná Jesús. Ta noᵛ kúú yé'é ño'o ká'ano ñoó nd̄at'ón tá'an mií ná sa'a Jesús:

—¿Ndi ká'án ndó? ¿Á kii t̄aa ñoó vík̄o o koó? —kaá n̄a.

⁵⁷ Ta n̄i sa'anda t̄a dut̄i sakuᵛa'a x̄í'ín t̄a fariseo choon ña ndi ndaa mií ñayuu n̄i k̄andaa ini ndéi x̄ionoo Jesús, ná nak̄i'o

na kuendá noo rá, dá ná ko'on ra tiin ñaá rá, kaá ra.

**Di'a ni kuu tá ni kuei María
kirá támi sá'an sata Jesús**

12 Ta kamaní ino ka kuu, dá kasá'á víko pascua. Dá ni saá Jesús ñoo Betania noo ió Lázaro, ta ni xí'i ñoo, ta ni natakí ra ni kee Jesús. ² Ta ñoo ni kenduu na ve'e Lázaro ña'a kadfni Jesús. Ta ni chikodó Marta ña'a kadfni na noo mesa. Ta ni sa io ta'ani Lázaro tein ñayuu ndéi xí'ín ná ñoo. ³ Dá ni ki'in María kirá támi sá'an ni kava'a xí'ín yukú naní nardo, ta kúú rá tát'on dao litro, ta kirá ya'i nda'o kúú rá. Ta kúú ni kuei ndi'an ra sata sá'a Jesús, ta xí'ín idí dinjan ni danáyaan sa'a ná. Ta iin ní kúú ini ve'e ñoo ni ñaka'ani díko kirá támi sá'an ñoo. ⁴ Dá ni kaa iin ta xionoo xí'ín Jesús naní Judas Iscariote, tá'an ra kúú de'e ta naní Simón, ta mií rá ko'on nakí'o Jesús noo ndá'a ta xini u'u ñaá:

⁵ —¿Ndiva'a ko ní díko yó kirá támi sá'an xaan, chi ya'i rá tát'on kí'o ní'i ñayuu kéchóon na oni ciento kuu, dá ni'i yo di'ón chindeé yó na kúnda'í, ní kúu? —kaá ra.

⁶ Tído ko ní ká'an ra dión sa'á ña kú'u ndisa ini ra sa'á na kúnda'í. Dión ni kaa ra, chi kúú rá iin ta kui'íná. Ta sa'á ña né'e va'a ra léka noo ñó'o di'ón xí'o ñayuu chindeé ñaá, sa'á ñoo taó de'é ra cháá di'ón ñoo ní'i mií rá. ⁷ Dá ni kaa Jesús:

—O sa dánani ndó ñá'a yó'o, dá chi ni sa ne'e va'an kirá támi sá'an yó'o ni kenduuan yu'u tát'on kí'o kooi nduxii. ⁸ Chi daá kuití vá kandeí ñayuu kúnda'í xí'ín ndó, tído yu'u, o kóo kuií ta'oin xí'ín ndó —kaá na.

**Ni kandoo ta né'e choon
ña ka'áni ta'ani ra Lázaro**

⁹ Ta kuá'a nda'o na ñoo Jerusalén ni kandaá ini ña ió Jesús ñoo Betania. Sa'á

ñoo ni kasáa na ñoo. Ta o duú iin tó'on Jesús kóni na kande'é ná, chi kóni ta'ani na kande'é ná Lázaro, tá'an ra ni natakí tein na kúú ndi'i ñoo. ¹⁰ Kúú ni kandoo ta'ani ta duti sakuá'a ña ka'áni rá Lázaro, ¹¹ dá chi sa'á ña ni natakí ra, sa'á ñoo kuá'a nda'o na ñoo Israel ni kankei tixi ndá'a rá, ta ni kandísa na Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni natiin va'a ñayuu
Jesús tá ni ku'u na ñoo Jerusalén**

¹² Tá ni tuu noo iin ka kuu, dá ni ni'i tó'on ñayuu kuá'a ni kasáa noo koo víko ñoo Jerusalén ña vei Jesús. ¹³ Dá ni sa'anda iin rá iin na ndá'a tañoó né'e na kua'an na natiin na Jesús noo vei na, ta kaá na káyu'ú ná:

—¡Ná natiin Ndios ñaño'ó! ¡Na ká'ano kúú na vei xí'ín choon sato'o yo Ndios! ¡Ta kúú ná rey noo yóo, na Israel! —kaá na káyu'ú ná.

¹⁴ Dá ni naní'i Jesús iin burro ló'o, dá ni kaa na sata ri. Dá ni xinkoo noo ká'an tuti i'i Ndios:

¹⁵ O sa yu'ú ndo, na ñoo Sion; sa vei va rey ndo, ta kánoo na sata iin burro ló'o vei na.

¹⁶ Ko ní kandaá ta'on ini ta xionoo xí'ín ná ndi dándáki ndidaá ña yó'o mií hora daá ñoo. Nda kuu ni nana Jesús kua'an nó'o ná induú, nda daá ni ndik'on ini ra ña kí'o dión ká'an tuti i'i Ndios, ta kí'o dión ni kee ñayuu ñoo xí'ín ná. ¹⁷ Ta ndidaá ñayuu ni sa ndita xí'ín Jesús tá ni kana na Lázaro ini káo ñoo, ta ni danátaki ñaá ná, noón kúú na xí'o kuendá noo dao ka ñayuu sa'á ña ni xini na. ¹⁸ Sa'á ñoo ni sa'an ñayuu ñoo ni natiin va'a na Jesús, dá chi ni seídó'o na sa'á ña ndato ni kee na xí'ín Lázaro. ¹⁹ Ta nda'í va ndátó'on tá'an ta fariseo ndíta ra, ta kaá ra:

—Nde'é rá. O kándeé ta'on yó kadi yo noo ta káa. Chi kande'é ndó, kí'o dión ví kuá'a ñayuu tákuei kua'an sata rá —kaá ra.

Ndéi dao ta griego nándukú rá Jesús

²⁰ Ta ñó'o dao taa ká'an yú'u griego tein na ni kasáa ñoo Jerusalén kandaño'o na Ndios víko ñoo. ²¹ Ta ni natuu yati ra noo Felipe, tá'an ra ñoo Betsaida, ña nákaa chí kuendá Galilea di'a. Dá ni seí nda'í ra noo Felipe, ta kaá ra:

—Tatá, kóni ndu ka'an ndu xí'ín Jesús.

²² Dá ni sa'an Felipe ni kast'on ra xí'ín Andrés, dá ni sa'an nduú ra ni kast'on ra xí'ín Jesús. ²³ Dá ni kaa Jesús:

—Sa ni kasandaá vá hora natiin na ni nduu taa ñayúú yó'o ñañó'ó kee tatá na.

²⁴ Miífan ndaa ná ka'in xí'ín ndó, ña tá ná o chí'i yó tata tirió noñó'o, ta kuuñ, dá kían iin tó'on dáá vá kakian. Tído tá ná kuuñ tji ñó'o, dá kían kuita ña, ta kúú kuá'a nda'o ku'i'í ki'o ña. ²⁵ Ta ndi ndáa na ndí'i ini sa'á ña kataki na ñayúú yó'o, noón di'a kúú na kuu. Ta na ko ndí'i ini sa'á ña kataki na ñayúú yó'o, noón kúú na koni kataki chí'í. ²⁶ Tá ió iin káa ndó kóni koni kuáchí noo yú'u, dá kían nakíi ndo ndiko ndo yu'u. Ta noo koo yu'u, ñoo ta'ani kandeí na xínkuáchí noo. Ta ndi ndáa na xínkuáchí noo yú'u, ko'on tatái ki'o na ñañó'ó noo ná.

Kást'on Jesús xí'ín ñayuu ndi ndo'o na, dá kuu na

²⁷ Kútúú nda'o ini, tído, ¿ndí kían ka'in xí'ín tatái? ¿Á ka'in: “Tatá, dí'tá ní yu'u noo tandó'ó yó'o”? Tído o kúú ta'on ka'in dión, dá chí choon yó'o kúú choon vej yu'u. ²⁸ Tatá Ndios, na'a ní choon ká'ano kómí ní noo ñayuu yó'o.

Dá táí ni ka'an Ndios nda'í induú:

—Sa ni na'í choon ká'ano kómí, ta ko'on tukuí na'í ña iin ka ndée.

²⁹ Tá ni seídó'o ñayuu kuá'a ñoo ña ni'í nda'o ni ka'an na, dá ni kaa dao na ña ni kayu'ú dai. Ta dao ka na ni kaa ña iin ángel ni ka'an xí'ín Jesús. ³⁰ Dá ni kaa Jesús:

—Ko ní ká'an na ña kueídó'o yu'u, di'a ni ka'an na, dá ná kueídó'o ñaá ndo'ó.

³¹ Ta viti ni kasandaá va kuu ña keyíko Ndios sa'á na ndéi ñayúú yó'o, ta ko'on na dí'tá ná choon noo ndá'a ña u'u, ña sa'ándá choon ñayúú yó'o. ³² Tá ni ndí'i ni ndane'e ra yu'u, dá nakuakai ndidaá ñayuu noo mií.

³³ Dión ni kaa na ni kast'on na xí'ín ñayuu ñoo ndi ndo'o na noo kuu na.

³⁴ Dá ni kaa ñayuu ñoo:

—Kándaá ini ndu ña ká'an ley ña ni kuu ta'ón o kuú na kúú Cristo, na dá'akí ña. Sa'á ñoo ¿ndiva'a ká'an mií ní ña kánian ndane'e ra iin ra ni nduu taa ñayúú yó'o? ¿Ndá yoo kúú ra ni nduu taa ñayúú yó'o, tá dáá?

³⁵ Dá ni kaa Jesús:

—Ndadá cháá vá kuu kooi dátóo'in noo ndo. Sa'á ñoo kanoo ndó xían nani ióí dátóo'in noo ndo, dá kían ná dá'a ni kandeé ña iin naá xí'ín ndó. Dá chí na xí'ín noo iin naá, ko túu ta'on noo ko'on na.

³⁶ Ta xían ióí dátóo'in noo ndo, kandeé iní ndo yu'u, dá kakuu ndó kuendá yu'u, na dátóon noo ndo.

Kuá'a nda'o na Israel ko ní xiin kandísa to'on Jesús

Tá ni ndí'i ni ka'an na dión, dá ni kee na kua'an na, ta kúú ni chide'é na noo ñayuu ñoo.

³⁷ Ta va'ará kuá'a nda'o ña ndato ni kee na noo ñayuu ñoo, tído ko ní kándísa ta'on ñaá ná. ³⁸ Dión, dá ni xínko to'on ni taa profeta Isaías, dá chí di'a ni kaa na:

Sato'í, ¿ndá yoo ví ni kándísa to'on ni daná'a ndu noo ná?

Ta, ¿ndá yoo ni ñakoni choon ká'ano ió noo ndá'a ní?

³⁹ Sa'á ñoo ko ní kúú ta'on kándísa ñayuu ñoo, dá chí di'a ta'ani ni taa Isaías:

⁴⁰ Ni sadi Ndios noo ñayuu ñoo, ta ni ndeká'í ná ní'ó ná,

dá ná o kóni nā xí'ín noo ná, ta ni ná o kándaá ini nā,
dá ná dá'a ni nandíó kuéi na noo Ndios,
ta ná dá'a ni nduvá'a na.

⁴¹ Ña yó'o kúú to'on ni taa Isaías tá ni xini nā choon ndato kómí Jesús, ta ni ka'an nā sa'a ná. ⁴² Vati xían daá, kuá'a ndá'o ta né'e choon ni kandísa Jesús, tído ko ní ná'a rá míí rá, dá chi yu'u rá taxí ñáa tá fariseo ini ve'e noo nátaaka nā ñoo rá, ⁴³ dá chi kátoó cháá ká rá ñañó'ó xí'o taa ñayuú yó'o o duú ñañó'ó xí'o Ndios.

Ió kuachi ñayuu ko xíin kandísa to'on dána'a Jesús

⁴⁴ Dá ni kayu'ú Jesús:

—Tá ndi ndáa nā kándéé iní yu'u, o duú iin tó'ón ní yu'u kándéé iní nā, nda nā ni tanda'a yu'u veii kándéé iní nā. ⁴⁵ Ta ndi ndáa nā ndé'é yu'u, nda nā ni tanda'a yu'u veii ndé'é ná. ⁴⁶ Ni kasáa yu'u ñayuú yó'o kúú nā dátoon noó ñayuu, dá kían ndi ndáa ñayuu ná kandeé iní ñáa, o kuúin naá ká noo ná. ⁴⁷ Ta ndi ndáa ñayuu seídó'o to'on ká'in, ta ko kée na choon sa'ándáí, o duú yu'u keyíko sa'a ná, chi ko véi ta'on yu'u keyíkoí sa'a ñayuu. Di'a veí yu'u dáka'kii nā noó kuachi na. ⁴⁸ Ta ndi ndáa nā ko xíin kandeé iní nā yu'u, ta ko kóni nā natiin na to'on ká'in, sa io nduu va iin yoo keyíko sa'a ná. Ta ñoó kúú to'on ká'in xí'ín ndó. Ta mií to'on yó'o tiin Ndios, dá keyíko nā sa'a ndo tá ná kasandaá kuú noo ndí'i. ⁴⁹ Ta o duú to'on kána ñaxintóni mií yu'u ká'in xí'ín ndó. Tatá Ndios, nā ni tanda'a yu'u veii, noón kúú nā ni xí'o choon noó'i ndi kían ka'in xí'ín ndó, ta ndá to'on ka'in xí'ín ndó. ⁵⁰ Ta ná'a káxí yu'u ña to'on ni xí'o tatáí noó'i kían kandeéán kí'oan ña kataki chíchí ndó. Sa'a ñoó, tá-to'on kí'o ni ka'an tatáí xí'ín, kí'o díón ká'in xí'ín ndó —kaá Jesús.

Di'a ni kuu tá ni nakata Jesús sa'a tá xionoo xí'ín ná

13 Kóni iin ká kuú dá kasá'a víko pascua. Ta sa na'á vá Jesús ña sa ni kuyati hora dánkoo na ñayuú yó'o, dá no'o nā noo ío tatá Ndios. Ta kú'u ndá'o ini nā sa'a taa ni kaxi mií ná ñayuú yó'o, ta díón ni ku'u ini nā sa'a rá nda noo ndí'i. ² Ta ndéi na sádini nā, ta sa ni daká'an ña u'u nífo Judas Iscariote, ta kúú de'e Simón, ña nakí'o ra Jesús noo ndá'a tá xini u'u ñáa. ³ Ta ná'a vá Jesús ña ni nakí'o tatá Ndios choon noo ndá'a ná sata ndidaá kúú ña'a, ta ná'a ta'ani na ña ni kii na noo Ndios, ta ná'a ta'ani na ña no'o nā noo ná, ⁴ sa'a ñoó ni nakuúin ndichi nā, ta ni díta ná dá'on kánóo sata ná, ta ni so'oni nā iin ká dá'on káni noó tii na. ⁵ Ni ndi'i daá, dá ni taán ná takuíí ini iin tisa'an ló'o, dá ni kasá'a ná nakata na sa'a tá xionoo xí'ín ná. Tá ni ndi'i, dá ni nadáyaa naan xí'ín dá'on káni ndíko tii na ñoó. ⁶ Dá tá ni sa nā noo ío Simón Pedro, dá ni kaa rá xí'ín ná:

—Tatá, ¿a nakata di'a ní sa'í, ká'an ní?

⁷ Dá ni kaa nā:

—Viti'ón ní ko kándaá ta'on inon ndi-va'a nakatai sa'on, tído cháá ká chí noo, dá kandaá inon ndi-va'a kéei díón.

⁸ Dá ni kaa rá xí'ín ná:

—Ni iin kuú ta'ón o kóno yu'u nakata ní sa'í.

Dá ni kaa nā xí'ín rá:

—Tá ná o kónón nakatai sa'on, dá kían ko ta'ón kuendá yo'ó koo xí'ín yu'u.

⁹ Dá ni kaa rá xí'ín ná:

—Sato'i, tá díón kían, dá kían ná dá'a ni nakata ní sa'a óoin, nakata ta'ani ní ndá'í xí'ín diní.

¹⁰ Dá ni kaa nā xí'ín rá:

—Ta ndi ndáa nā sa ni chichi, nda sa'a óon va na xínñó'ó ndoo, dá chi sa ndáa vii vá ñíí ná. Díón ni ndo'ó, sa ndáa vii vá ndó, tído o duú ndidaá ndó ndáa vii.

¹¹ Dión ni kaa na, dá chi sa ná'á vá ná ndá yoo nakí'o ñaá noo ndá'a tã xini u'u ñaá, sa'á ñoó ni kaa na ña: "O duú ndidaá ndó ndáa vii."

¹² Tá ni ndi'i ni nakata na sa'a ndidaá tã xionoo xí'ín ná ñoó, dá ni nakuj'ino tuku na dá'on ndíxi na, dá ni nakoo tuku na mesa, dá ni kaa na:

—¿Á kándaá ini ndo ndi dándáki ña ni keeí xí'ín ndó? ¹³ Ká'an ndo ña yu'u kúú maestro noo ndo, ta ká'an ndo ña yu'u kúú sato'o noo ndo. Ta ndaa va ká'an ndo, chi ñaá kúúí. ¹⁴ Ta viti ni xini ndo ni nakatai sa'a ndo, va'ará kúúí sato'o ndo xí'ín maestro ndo. Sa'á ñoó kánian nakata ndó sa'a iin rá iin mií ndó. ¹⁵ Dá chi ni kee yu'u dión xí'ín ndó, dá kían, táto'on ni kee yu'u xí'ín ndó, kí'o dión kee ndó xí'ín dao ka na. ¹⁶ Mií'an ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ko ndáya'i iin tã kéchóon cháá ka noo sato'o ra. Ta ni tã kua'an choon ko ndáya'i cháá ka ra noo na ni tanda'á ñaá kua'an ra. ¹⁷ Tá kandaá ini ndo ña ká'in xí'ín ndó, dá kían ndiká'an ví ndó tá ná kee ndó dión.

¹⁸ Tído ko ká'an ta'on vei sa'a ndidaá ndó. Sa ná'á vá yu'u ndi ndáa ndo'ó ni kaxii kandita xooi. Tído mií'an xinkoo noo ká'an tuti ij Ndios, chi di'a kaáan: "Taa seí nduú pan xí'ín yu'u nduu ra koni u'u ñaá." ¹⁹ Ta viti yachi va kastoin xí'ín ndó, dá tá ni kuu dión, dá kandísa ndó ña yu'u kúú na daá kúúí. ²⁰ Mií'an ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndáa na natiin va'a iin na tanda'á yu'u kosaa, noón kúú na natiin va'a yu'u. Ta na natiin va'a yu'u, noón kúú na natiin va'a na ni tanda'á yu'u veii —kaá na.

Kásto'on Jesús ña Judas kúú ra nakí'o ñaá noo ndá'a tã xini u'u ñaá

²¹ Ta ni ndi'i ni ka'an Jesús dión, dá ni kixian ni kutúú ini na xini na, dá ni kaa na:

—Mií'an ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña iin káa mií vá ndo'ó ko'on nakí'o yu'u noo ndá'a tã xini u'u ñaá —kaá na.

²² Dá ni kasá'á ndé'é tá'an mií tã xionoo xí'ín ná ñoó noo iin rá iin ra ndéi ra, ta ko kátóni ini ra ndá yoo ká'an na sa'a. ²³ Ta mií dín Jesús ió iin tã xionoo xí'ín ná, tá'an ra maní cháá ka noo ná. ²⁴ Ta noó ra yó'o ni kundá'a Simón Pedro, ña ná ndato'on rá Jesús ndá yoo kúú tã nakí'o ñaá ñoó. ²⁵ Ta sa'á ña ió ra dín Jesús, sa'á ñoó ni kaa ra xí'ín ná:

—Sato'i, ¿ndi ndáa ndu'u ká'an ní sa'a?

²⁶ Dá ni kaa Jesús:

—Ndá yoo ni xí'o yu'u iin tá'i pan ni dandáxii noo ñoó, roón kúú rá.

Kúú ni dandáxi na iin tá'i pan, kúú ni xí'o naan noo Judas Iscariote, tã kúú de'e Simón. ²⁷ Tá ni ndi'i ni seí Judas tá'i pan ñoó, kúú ni ndu'u ña u'u ini ra. Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Kee kí ña ni chikaa inon keeón —kaá na.

²⁸ Tído ni iin tó'on tã ndéi xí'ín ná mesa ñoó ko ní kandaá ini ndiva'a ni ka'an na dión xí'ín Judas. ²⁹ Chi ká'an dao ka ra ña sa'á ña kúú rá tã né'e va'a di'ón, sa'á ñoó ndá ndi kuu ká'an Jesús xí'ín rá ña ko'on ra kuiin ra cháá ka ña'a kadni na kuendá vko, o ndá ndi kuu kóni na ña ko'on ra kí'o ra di'ón noo na kúnda'í, ká'an rá. ³⁰ Dá tá ni ndi'i ni seí rá tá'i pan ñoó, dá ni keta ra kua'an ra. Ta kúú sa ni kuaá vá kuú daá ñoó.

Sa'ándá Jesús iin choon saá noó tã xionoo xí'ín ná

³¹ Tá ni keta Judas kua'an ra, dá ni kaa Jesús:

—Sa ni kasandaá vá hora natiin na ni nduu tã ñayúú yó'o ñañó'ó kee Ndios noo ñayuu, dión dá natiin Ndios ñañó'ó sa'a mií ná. ³² Tá ná natiin Ndios ñañó'ó sa'í, dá kían ko'on ta'ani na nakí'o na ñañó'ó noo yu'u, ta yachi va natiin yu'u

ñañó'ó kee na. ³³De'e kuálí mií, ndáda tóó vá kooi xí'ín ndó. Ta nandukú ndó yu'u, tído ká'ín xí'ín ndó táto'on k'i'o n̄i ka'ín xí'ín t̄a né'e choon noó n̄a Israel ña noó ko'ín, o kúu ta'on ko'on ndo. ³⁴Ta viti sa'ándá yu'u iin choon sa'a noo ndo, ña ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó, chí tá-to'on k'i'o kú'u ini yu'u sa'a mií ndó, k'i'o dión koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó. ³⁵Ta k'i'o dión ná'a ndo mií ndó ña kúu ndó kuendá yu'u tá kú'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó —kaá na.

**Yó'o n̄i ka'an Jesús ña
ndat̄a Pedro sa'a ná**

³⁶ Dá n̄i kaa Simón Pedro xí'ín ná:

—Tatá, ¿ndeí kúu noo ko'on ní?

Dá n̄i kaa na:

—Noó ko'on yu'u, o kúu ta'on ko'on yo'ó xí'ín yu'u viti. Tído cháá k̄a noo, dá karkaaón yu'u sa'on.

³⁷ Dá n̄i kaa ra:

—Tatá, ¿ndiva'a o kúu ko'ín xí'ín ní viti? Ta ió nduui ña nak'i'oi mií ña kuui sa'a ní.

³⁸ Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á miíñ ndaa ió nduuoñ k'i'ón miíñ kuuñ sa'a yú'u? Miíñ ndaa ná ka'ín xí'ón ña tá ko ñá'a kana chéli, ta kúu sa on̄i va ta'ándá ndat̄a yo'ó sa'a yú'u.

Jesús kúu íchi sa'a noo ió Ndios

14 ¹Ta o sa kútúu ini ndo. Kandeé iní ndo Ndios, ta kandeé ta'ani iní ndo yu'u. ²Ió nda'o noo kandeí ndó ve'e tatái. Tá o duú dión kián, o kásto'on ta'oín xí'ín ndó. Ta viti ko'ín kenduui noo kandeí ndó. ³Dá tá n̄i ndi'i n̄i sa'ín n̄i kenduui noo kandeí ndó, dá kixi tukui nakuakai ndo'ó kandakai ko'ín, dá kían noo kooi, ñoó kandeí ta'ani ndó. ⁴Sa ná'a vá ndó noó ko'ín, ta sa ná'a ta'ani ndó íchi.

⁵ Dá n̄i kaa Tomás:

—Tatá, ko ná'a ta'on ndu'u ndeí ko'on ní, sa'a ñoó, ¿ndi kee ndu'u kandaá ini ndu ndi kaa íchi sa'a ndu?

⁶ Dá n̄i kaa Jesús:

—Yu'u kúu íchi, ta yu'u kúu na ndaa, ta yu'u kúu na xí'o ña kataki chíchi ñayuu. Ta ni iin tó'ón ñayuu o kúu kasandaá noo Ndios tá ko véi na xí'ín yu'u. ⁷Tá ná'a ndó yu'u, dá kían nda tatái ná'a ndó. Ta nda kuu viti n̄i kasandaá ndo ná'a ndó na, ta n̄i xini ndo ná.

⁸ Dá n̄i kaa Felipe xí'ín ná:

—Tatá, na'a túu ní tatá Ndios noo ndú'u, ta kúu sa nata'an va ini ndu.

⁹ Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Sa k'i'o dión ví na'a xionoo yu'u xí'ín ndo'ó, ta ¿á ko ná'a īi ví ña'a yo'ó, Felipe? Tá ndé'é ndó yu'u, dá kían nda tatái Ndios ndé'é ndó. Sa'a ñoó, ¿ndiva'a ká'an yo'ó: “Na'a túu ní tatá Ndios noo ndú'u?” ¹⁰ ¿Á ko kándisa ta'on yo'ó ña iin kúu vá yu'u xí'ín tatá Ndios, ta iin kúu vá ná xí'ín yu'u? To'on ká'an yu'u, ko kúuán ña kóni mií, ña kóni tatá Ndios va ká'ín, dá chí noón kúu na ió xí'ín, ta mií ná kúu na kée ña ndato kéei. ¹¹Ká-nian kandisa ndó ña iin kúu vá yu'u xí'ín tatá Ndios, ta iin kúu vá ná xí'ín yu'u. Tído tá ko kándisa ndó xí'ín to'on ká'ín ña dión kián, dá kían kandisa ndoan noo ña ná'ano kéei.

¹² Ta miíñ ndaa ná ka'ín xí'ín ndó ña tá ná kandeé iní ndo yu'u, dá kían koni ta'ani ndó kee ndó ña kée yu'u. Ta ná'ano cháá k̄a ví ña'a kee ndó, dá chí no'i kooi diín tatái Ndios. ¹³Ta ndidaá ña ná kaka ndo noo tatá Ndios xí'ín kuu yú'u, ko'ín kee ña xíka ndo, dá ná natiin tatá Ndios ñañó'ó kee yu'u, na kúu de'e na. ¹⁴Sa'a ñoó ndi ndaa mií vá ña'a ná kaka ndo xí'ín kuu yú'u, miíñ ndaa kee ña.

Kaá Jesús ña tanda'á ná Espíritu ij Ndios kasaa na chindeé ñaa

¹⁵ "Tá miñan ndaa kóni ndo yu'u, dá kían kuedó'o ndó choon sa'ándái. ¹⁶ Ta ko'in kuei nda'ávíi noo tatá Ndios, dá ná tanda'á ná iin na kii chindeé ndo'ó, dá ná koo chíhí ná xí'ín ndó. ¹⁷ Ta noón kúu Espíritu ij, na xí'o ndaa kuendá sa'a Ndios. Ta o kúu ta'on natiin ñaa na kúu kuendá ñayuú yó'o, dá chi o kúu koni ñaa ná xí'ín noo ná, ta o kúu kana'á ñaa ná. Tído ndo'ó, ná'á ndó na, dá chi ió na xí'ín ndó, ta koo na níno ndo.

¹⁸ "Ta o dánkoo nda'í ta'on yu'u ndo'ó, dá chi nandió koo tukui kasaa'i naki'in ndó. ¹⁹ Ta ndadá cháá vá, ta kúu o koni ka dao ka ñayuu yu'u. Tído ndo'ó, koni ij va ndó yu'u. Dá chi sa'á ña takí kuii yu'u, sa'á ñoo kataki kuii ta'ani ndo'ó. ²⁰ Tá ná kasandaá kuu dáá ñoo, dá katóni ini ndo ña iin kúu vá yu'u xí'ín tatái Ndios. Díon ta'ani ndo'ó, iin kúu ndó xí'ín yu'u, ta iin kúu yu'u xí'ín ndo'ó. ²¹ Ta ndidaá na natiin va'a choon sa'ándái, ta seídó'o na ña, noón kúu na kóni ndisa ñaa. Ta ndidaá na kóni ñaa, kú'u ini tatái Ndios sa'a ná, ta kú'u ta'ani ini yu'u sa'a ná, ta na'ij miíi noo ná —kaá Jesús.

²² Dá ni ndato'ón ñaa Judas (tído o duú Judas Iscariote), dá kaá ra:

—Tatá, ¿ndiva'a na'á ní mií ní noo ndú'u, ta o duú noo na kúu kuendá ñayuú yó'o?

²³ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ndi ndaa na kóni yu'u xí'ín ndino'o ini na, noón kúu na natiin va'a to'on ká'ín, ta ku'u ini tatái Ndios sa'a ná, ta kasaa yu'u xí'ín tatái Ndios kande'i ndu xí'ín ná. ²⁴ Ta ndí ndaa na ko kóni yu'u xí'ín ndino'o ini na, noón kúu na ko nátiin va'a to'on ká'ín. Tído to'on ni seídó'o ndó ni ka'ín, o duú ta'ón to'on miíi kíán. To'on ni xí'o tatá Ndios, na ni tanda'á yu'u veij, kíán.

²⁵ "Ndidaá to'on yó'o ká'ín xían nani ió'i xí'ín ndó. ²⁶ Tído tá ná kasaa na chindeé ndo'ó, na kúu Espíritu ij, na tanda'á tatá Ndios kasaa kuendá miíi, noón ví kúu na dána'a ndi'i sa'a ndidaá ña ni ka'ín xí'ín ndó, ta dándusaa ini na ndo'ó sa'a ndidaá ña ni ka'ín.

²⁷ "Ta ko'in k'i'oi ña koo va'a ini ndo, chi ko'in k'i'oi ña koo va'a ini ndo táto'on k'i'o ió va'a ini miíi. Ta o kándeé ta'on ña'a ió ñayuú yó'o k'i'oan ña koo va'a ini ndo táto'on k'i'o xí'o yu'u ña noo ndo. Ta ná dá'a ni kutúu ini ndo, ta ná dá'a ni yu'ú ndo. ²⁸ Sa ni seídó'o ndó ña ni ka'ín xí'ín ndó ña miñan ko'in, tído kasaa tuku va yu'u naki'in tá'in xí'ín ndó. Tá miñan ndaa ndisa kóni ndo yu'u, dá kían kánian kadii ini ndo, chi ni ka'ín xí'ín ndó ña ko'in noo tatái, ta mií ná kúu na ká'ano cháá ka o duú yu'u. ²⁹ Viti kásto'in xí'ín ndó ña díon koo, va'ará ko ñá'a kooan, dá tá ni kuu díon, dá kandísa ndó ña ni ka'ín.

³⁰ "Cháá díon vá ka'ín xí'ín ndó, chi sa vei va ña u'u, ña sa'ándá choon ñayuú yó'o, ta ni iin ña'a o kándeéan keean xí'ín. ³¹ Tído ko'on yu'u keei táto'on k'i'o ni sa'anda tatá Ndios choon noo'i, dá ná kandaá ini ndidaá ñayuu ña kóni yu'u Ndios. Ndakuei ndó, ná ko'o.

Jesús kúu yító uva ndisa

15 "Yu'u kúu yító uva ndisa, ta tatái Ndios kúu na xíto rá. ² Ta ndidaá ndá'a ra, ña ko xí'o ku'i, ka'anda na ña. Ta ndidaá ndá'a ra xí'o ku'i, nduvii ná ña, dá ná k'i'o cháá kaan ku'i. ³ Dá ri ndo'ó, sa ni nduvii vá ndó ni kee to'on ni ka'ín xí'ín ndó. ⁴ Daá koo ini ndo kane'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, dá kane'e tá'an yu'u xí'ín ndo'ó. Dá chi táto'on k'i'o ndó'o ndá'a yító uva, o kúu ta'on k'i'o miíán ku'i tá ko né'e tá'an xí'ín yítóán, k'i'o díon ta'ani o kúu ta'on kee ndó ña kóni Ndios tá ko né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u.

⁵Yu'u kúu yitó uva, ta ndo'ó kúu ndá'í. Sa'á ñoó tá né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, ta né'e tá'an yu'u xí'ín ndó, dá k'i'ó nda'lo ndó ku'i'i noo Ndios. Dá chí tá kó né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, ni ña'a o kándeé ndó kee ndó. ⁶Na kó né'e tá'an toon xí'ín yu'u, taó xóo ñaá tatái tátò'on kée na xí'ín ndá'a yitó uva, dá tá ni ichi'an, dá nditútí náan, dá taán ná ña noo kéi ñó'o, dá kei ña.

⁷Tá né'e tá'an toon ndó xí'ín yu'u, ta náki'in va'a ndó to'on ká'ín, kaka ndo ndi ndáa mií ña'a kóni ndo, ta kúu ni'í v'á ndóan. ⁸Ta natiin tatái Ndios ñaño'ó sa'á ña xí'ó ndó kua'á nda'lo ku'i'i noo ná, dión, dá na'a ndo ña kúu ndó kuendá. ⁹Dá chí tátò'on k'i'ó kú'u ini tatái sa'í, k'i'ó dión ta'ani kú'u ini sa'a ndo. Ta daá kaño'o toon ndó tixi ndá'a ña kú'u ini sa'a ndo. ¹⁰Tá kée ndó choon sa'ándá, dá kían ñó'o ndó tixi ndá'a ña kú'u ini sa'a ndo, tátò'on k'i'ó kée mií choon sa'ándá tatái, ta nákaai tixi ndá'a ña kú'u ini na sa'í.

¹¹Ta ndidaá ña yó'o ni ka'ín xí'ín ndó, dá kadii ini ndo tátò'on k'i'ó kadii ini mií. Dión, dá nakutí ndó xí'an dii iní. ¹²Ta ña yó'o kúu choon sa'ándá yu'u noo ndo, ña ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó tátò'on k'i'ó ndó'o yu'u xí'ín ndó. ¹³Ko iin ka kú'u cháa ka ini sa'a amigo na, sav'a na nak'i'o mií ña kuu na sa'a ná. ¹⁴Ndo'ó kúu amigo yu'u tá kée ndó choon sa'ándá noo ndo. ¹⁵Ta o chinaní ka yu'u ndo'ó ña kúu ndó t'á kéchóon noo, dá chí kó ná'a ta'on iin t'á kéchóon ndí kían kée sato'o ra. Ta viti nachinaní yu'u ndo'ó amigoi, dá chí ndidaá v'á ña'a ni ka'an tatái xí'ín ni kastò'in xí'ín ndó. ¹⁶Chí kó ní kaxi ndó yu'u ña kanooi xí'ín ndó, yu'u di'a va ni kaxi ndo'ó ña kanoo ndó xí'ín, ta ni xí'oi choon noo ndo ña ko'on ndo kakuu ndó tátò'on k'i'ó iin yitó ku'í, ta daá kuití kuu ku'i'i ndo, dá kían ndi ndáa mií v'á ña'a ná kaka ndo noo tatái Ndios xí'ín kuu yú'u, ta kúu k'i'o

naan noo ndo. ¹⁷Ta choon sa'ándá noo ndo kúu ña ku'u ini ndo sa'a iin rá iin ndó.

Kaá Jesús ña koni u'u ñaá ñayuu

¹⁸Tá ni kasá'á xini u'u ñayuu kuendá ñayuu yó'o ndo'ó, dá kana'á ndó ña dinño'ó ka yu'u ni xini u'u na. ¹⁹Dá chí tá ni sa kuu ndó kuendá ñayuu yó'o, dá kían ni sa ku'u ini na sa'a ndo, ní kúu. Tído viti kó kúu ka ndo kuendá ñayuu yó'o, chí ni kaxii ndo'ó tein ñayuu ñayuu yó'o, dá kechóon ndó noo, sa'á ñoó xini u'u na ndo'ó. ²⁰Ndisaa ini ndo ña ni ka'ín xí'ín ndó ña ni iin t'á kéchóon kó ndáya'i ta'on ra cháa ka noo sato'o ra. Sa'á ñoó tá ni kendava'a na xí'ín yu'u, ta kendava'a ta'ani na xí'ín ndó. Tá ni naki'in va'a na to'on ni daná'i noo ná, dá kían naki'in va'a ta'ani na to'on dána'a ndo'ó noo ná. ²¹Ta dión ta'ani kee na xí'ín ndó sa'á ña kúu ndó kuendá yu'u, dá chí kó ná'a ta'on na mií na ni tanda'á yu'u veí.

²²Dá chí tá kó ní kii yu'u ñayuu yó'o, ta ni xio ni ka'ín xí'ín ná, dá kían o kóo ta'on kuachi na, ní kúu. Tído koó ka to'on nandukú ná chindeé ná mií ná sa'a kuachi na, chí sa ni kastò'in xí'ín ná, ta kó ní xíin na kandísa naan. ²³Tá xini u'u ñayuu yu'u, dá kían nda tatái Ndios xini u'u na. ²⁴Tá kó ní kée yu'u ña ndato, ña ni iin kuu kó ní kée iin ka t'aa noo ná, dá kían o kóo ta'on kuachi na, ní kúu. Tído viti ni xini xí'ín noo ná ña ndato ni kee, vatí xian dión, xini u'u na yu'u, ta xini u'u ta'ani na tatái. ²⁵Tído dión ni kuu, dá ni xinkoo noo ká'an tuti i'í Ndios: "Dión oon va ni xini u'u na yu'u."

²⁶Tído tá ná kasaa na chindeé ndo'ó, na k'i'ó tatái Ndios tanda'á yu'u kii noo ndo, noón kúu Espíritu i'í, ta kúu ná na ndaa, na kii noo tatái, ta noón kúu na k'i'ó ndaa kuendá sa'a yú'u. ²⁷Ta k'i'ó ta'ani ndó kuendá sa'í, dá chí nda mií sa'a ni kasá'á xionoo ndó xí'ín.

16 'Ká'in sa'a ndidaá ña yó'o xí'in ndó, dá kían ná dá'a ni kexoo ndó noó ña kándéé ini ndo yu'u, ² chī taxī ná ndo'ó ve'e noo ndítútí ná, ta kasandaá iin kuu ña ndakuei ñayuu ka'ání ná ndo'ó, chī ka'án ná ña kī'o dión kóni Ndios kee na. ³ Dión kee na, chī kō ná'á ta'on na tatá Ndios, ta ni yu'u kō ná'á ná. ⁴ Tído ká'in sa'a ndidaá ña yó'o xí'in ndó viti, dá tá ná kasandaá hora koo dión, dá ndisaa ini ndo ña sa ni ka'in xí'in ndó ña dión ndo'o ndó.

Ká'an Jesús sa'a choon kéé Espíritu iī Ndios

Ta kō ní ká'an ta'on yu'u sa'a ndidaá ña yó'o xí'in ndó nda mií sa'a, dá chī ió va yu'u xí'in ndó. ⁵ Tído viti kían no'ó va yu'u noó ña ni tanda'á ñaa veji, tído ni iin tó'on ndó kō ndátó'on ñaa: “¿Ndeí ko'on ní?” ⁶ Di'a kúnda'í ini ndo sa'á ña ni ka'in sa'a ndidaá ña yó'o xí'in ndó. ⁷ Tído ká'an ndaai xí'in ndó ña keva'a mií ndó tá ná no'í, dá chī tá ná o nó'in, dá o kásaa ta'on ña chindeé ndo'ó. Tído tá ná no'í, dá tanda'í ña kásaa ña koo na xí'in ndó. ⁸ Tá ná kásaa ña, dá kían kī'o na ña kandaá ini iin rá iin ñayuu ña kómí ná kuachi noo Ndios, ta kī'o ta'ani na ña kandaá ini ña ña kendaá Ndios, ta kī'o ta'ani na ña kandaá ini ña ña kényiko ndaa Ndios. ⁹ Chī kī'o na ña kandaá ini ñayuu ña kómí ná kuachi sa'á ña kō ní kándéé ini ña yu'u, ¹⁰ ta kī'o na ña kandaá ini ña ña kendaá Ndios, dá chī viti no'í noo tatái, ta o kóni ká ndo yu'u. ¹¹ Ta kī'o ta'ani na ña kandaá ini ña ña kényiko ndaa Ndios, chī sa ni keyiko ña sa'á ña u'u, ña sa'ándá choon ñayuu yó'o.

¹² 'Kua'á nda'o ña'a ió ka'in xí'in ndó, tído o kándéé ta'on ndó katóni ndi'i ini ndoán viti. ¹³ Tído tá ná kásaa ña kúú Espíritu iī, ña kúú ña ndaa, noón kúú ña kī'o ña kandaá ndi'i ini ndo ndí kían kúú ña ndaa. Chī o ká'an ta'on na xí'in ndó

ñā kóni mií ná, di'a ka'an ña xí'in ndó sa-va'a sa'á ña ni seídó'o na. Ta kī'o na ña kandaá ini ndo sa'a ndí kían vei koo chí noo. ¹⁴ Ta mií ná kedaá, dá natiin yu'u ñaño'ó, dá chī natiin na ña ió noo yú'u, ta kī'o na ña kandaá ini ndo sa'án. ¹⁵ Ta ndidaá kúú ña'a ió noo tatái kúú ña'a mií, sa'á ñoó ni ka'in ña natiin ña kúú Espíritu iī ña ió noo yú'u, ta kī'o na ña kandaá ini ndo sa'án.

Kaá Jesús ña kúnda'í ini ra nduuan ña kadii ini ra

¹⁶ 'Sa kua'an kasandaá kuu o kóni ká ndo yu'u, dá ya'a cháá kuu, dá koni tuku ndó yu'u, dá chī no'í noo tatái Ndios —kaá na.

¹⁷ Dá ni kasá'á dao ta xionoo xí'in ná ñoó ndátó'on tá'an ra:

—¿Ndiva'a ká'an ña dión? Chī kaá na: “Sa kua'an kasandaá kuu o kóni ká ndo yu'u, dá ya'a cháá kuu, dá koni tuku ndó yu'u, chī no'í noo tatái Ndios.” ¹⁸ ¿Ndi kóni kaa: “Sa kua'an kasandaá kuu o kóni ká ndo yu'u”? Kō kandaá inio ndi kóni kaa to'on ni ka'an ña —kaá ra.

¹⁹ Dá ni kandaá ini Jesús ña kóni ra ndato'on ñaa rá. Dá ni kaa ña xí'in rá:

—¿Ndiva'a ndátó'on tá'an mií ndó sa'á ña ni ka'in ña: “Sa kua'an kasandaá kuu o kóni ká ndo yu'u, dá ya'a cháá kuu, dá koni tuku ndó yu'u”? ²⁰ Mií ña ndaa ná ka'in xí'in ndó ña vei kuu nda'í kuaki ndó, ta nda'í ka'an ndo, ta tein ndo'o ndó dión, kadii nda'o ini ña kúú kuendá ñayuu yó'o. Ta va'ará kunda'í ini ndo, tído ña kunda'í ini ndo, ñoó nduuan ña kadii ini ndo. ²¹ Chī kákiān ndo'o ndó táto'on kī'o ndó'o iin ñá'a tá dákákiān taleé, ndó'o nda'o níman, chī ni kasandaá hora kaki de'án. Tído tá ni ndi'i ni kaki xi, kúú ni nandodóan ña ni ndo'o níman, dá chī kadii nda'o inian sa'á ña ni kaki iin taleé ló'o ñayuu yó'o. ²² Dión ta'ani ndo'o ndo'ó, chī viti kúnda'í ini ndo, tído nandió koo tukui naki'in tá'in

xí'ín ndó, dá kadij ini ndo, ta kò iin ta'on kandeé chituu ña kadij ini ndo.

²³ Tá ná kasandaá kuü dáá ñóó, o ndá-to'ón ka ndo yu'u sa'a ni iin ña'a, chi miñan ndaa ná ka'in xí'ín ndó ña ndi ndaa mií vá ña'a ná kaka ndo noo tatá Ndios xí'ín kuü yú'u, ki'o naan noo ndo. ²⁴ Kò ñá'a ta'on kaka ndo ni iin ña'a noo Ndios xí'ín kuü yú'u, sa'a ñoó ná kaka ndoan viti, ta kúú ni'i vá ndoan, dá ná kutí ndó xí'an kadij ini ndo.

Kaá Jesús ña ni kandeé ná xí'ín ña kini ió ñayúú yó'o

²⁵ Sa'a dao ña'a ni tiin ndaaí sa ñaná'i noo ndo. Tído vei kuü ña kían o kée kaj dión. Di'a ki'oi ña kandaá tá'í ini ndo sa'a tatá Ndios. ²⁶ Tá ná kasandaá kuü dáá ñóó, dá kían kaka ndo ña'a noo tatá Ndios xí'ín kuü yú'u, ta ka'in xí'ín ndó ña kò káni kaan kueí nda'í yu'u sa'a ndo noo ná, ²⁷ dá chi kú'u va ini tatá Ndios sa'a ndo sa'a ña kóni ndo yu'u, xí'ín sa'a ña kándísa ndó ña noo mií ná ni kii yu'u. ²⁸ Noo tatá Ndios ni kiii, ta ni kasáai ñayúú yó'o. Ta viti ko'in dánkooi ña, dá no'i noo ná —kaá Jesús.

²⁹ Dá ni kaa ta xionoo xí'ín ná:

—Viti kían xí'o ní ña kandaá tá'í ini ndu, ta kò tiin ndaa ka ní sa'a dao ña'a ka'an ní xí'ín ndú. ³⁰ Viti kían kandaá ini ndu'u ña ndidaá tá'an ña'a ná'á ní, ta kò xínñó'ó kaan ndato'ón ndú mií ní, sa'a ñoó kándísa ndu'u ña ni kii ní noo Ndios.

³¹ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á viti ví kándísa ndó ña dión kían? ³² Tído sa ni kasandaá vá hora ña kuita noo ndó ko'on ndo, ta dánkoo mií ndó yu'u. Tído o kándoo mií ta'on yu'u, chi ió va tatá Ndios xí'ín. ³³ Ndidaá ña yó'o ni ka'in xí'ín ndó, dá ná koo va'a ini ndo sa'a ña kándísa ndó yu'u. Ta ndo'o nda'o níno ndo ñayúú yó'o, tído kandeé ini ndo yu'u, dá chi ni kandeéí xí'ín ña kini ió ñayúú yó'o —kaá na.

Xíka Jesús ña manj noo Ndios sa'a ta xionoo xí'ín ná

17 Ndidaá ña yó'o ni ka'an Jesús xí'ín ta xionoo xí'ín ná. Ni ndi'i daá, dá ni ndane'e noo ná chí induú, dá ni kaa na xí'ín Ndios:

—Tatá, sa ni kasandaá vá hora, viti kían ki'o ní ña natiin yu'u, na kúú de'e ní, ñañó'ó, dá ná natiin mií ní ñañó'ó noo yú'u, na kúú de'e ní. ² Chi mií ní ni xi'o choon noóí dándakii ndidaá ñayuu, dá ki'oi ña kataki chíchí ndidaá na ni xi'o ní noóí. ³ Ta ni'i ná ña kataki chíchí ná tá ná nakoni na mií ní, na kúú iin tó'ón dinj Ndios ndaa, ta nakoni ta'ani na Jesucristo, na ni tanda'a ní ni kasáa.

⁴ Ni naki'oi ndidaá kúú ñañó'ó noo mií ní tein ni sa ioi ñayúú yó'o, chi ni daxinoi choon vei, ña kúú choon ni xi'o ní noóí. ⁵ Sa'a ñoó, tatá Ndios, viti ki'o ní ña ná natiin tukui ñañó'ó kooi xoo kuá'a mií ní noó sa natiin yu'u ñañó'ó ndaa rá kò ñá'a kasá'a ñayúú yó'o.

⁶ Sa ni ka'in sa'a mií ní noó ta ni xi'o ní noóí tein ñayuu ñayúú yó'o. Ta ta mií ní ni sa kuu ra, ta ni naki'o ní ra noo nda'a yu'u, ta ni natiin va'a ra to'on mií ní. ⁷ Ta viti kandaá ini ra ña ndidaá choon ni xi'o ní ni kee yu'u kían ni natiin noo mií ní, ⁸ dá chi ndidaá to'on ni xi'o ní noóí ni kast'o'in xí'ín rá, ta ni natiin va'a raan, ta ná'á rá ña miñan ndaa noo mií ní ni kixii, ta kándísa ra ña mií ní kúú na ni tanda'a ñaa vei.

⁹ Ta viti seí nda'avíj noo ní sa'a rá, ta kò seí nda'avíj noo ní sa'a dao ka ñayuu, sava'a sa'a ta ni xi'o ní noóí seí nda'avíj sa'a, dá chi ta mií ní kúú rá. ¹⁰ Ta ndidaá ña'a yu'u kúú ña'a mií ní, ta ndidaá ña'a mií ní kúú ña'a yu'u, ta xí'ín ta yó'o ni natiin yu'u ñañó'ó.

¹¹ Ta o kóo ka yu'u ñayúú yó'o, tído kandoo ta yó'o ñayúú yó'o, chi nasaaj noo mií ní. Tatá Ndios, mií ní kúú na ii, ta seí nda'avíj noo ní sa'a ta ni xi'o ní

noqí ña kandaka ní ra xí'ín ndée ní, dá kían iin ná kakuu ra táto'on k'i'o kúu mií yó. ¹²Tá sa xionooi ñayuu yó'o xí'ín ta ni x'i'o ní noqí, ni sa ndaka va'i ra xí'ín ndée mií ní, ta ni iin tó'ón rá ko ní naá. Sava'a ra kúu de'e ña kini, roón kúu ra ni naá, dá ná xinkoo noo ka'an tuti i i mií ní sa'a rá.

¹³Tído viti nasaai noo mií ní, ta ká'in ña yó'o xían nani ió'i ñayuu yó'o, dá ná nakutí rá xí'an dii ini ra táto'on k'i'o kádii ini yu'u. ¹⁴Ta ni x'i'o yu'u to'on mií ní noo rá, ta viti na kúu kuendá ñayuu yó'o xiní u'u ñaá, dá chi ko kúu ta'on ra kuendá ñayuu yó'o, chi dión ni yu'u, ko ta'ón ta kuendá ñayuu yó'o kúú. ¹⁵Ko seí nda'ávii noo ní ña taó ní ra ñayuu yó'o, di'a seí nda'ávii noo ní ña kandaa ní ra noo ña kini ió ñayuu yó'o. ¹⁶Chi táto'on k'i'o ko kúu ta'on yu'u kuendá ñayuu yó'o, k'i'o dión ta'ani ndó'o ta yó'o, chi ko kúu ta'on ra kuendá ñayuu yó'o. ¹⁷Ta keví ní ra xí'ín to'on ndaa ní, chi to'on mií ní kúu ña ndaa. ¹⁸Táto'on k'i'o ni tanda'á ní yu'u veii ñayuu yó'o, k'i'o dión ta'ani tanda'á yu'u mií rá ko'on ra kane'e ra to'in ñayuu yó'o. ¹⁹Sa'á mií rá ko'in naki'oi mií kee ña kóni ní, dá ná koni ra naki'o ndisa ra mií rá noo mií ní kee to'on ndaa ní.

²⁰Ta o duú sava'a sa'á ta yó'o oon ni seí nda'ávii noo ní, seí nda'í ta'ani yu'u noo ní sa'a ndidaa na kasandaá kandeé ini na yu'u sa'á to'on dana'a ta yó'o, ²¹dá ná kasandaá na kakuu na iin tó'ón, táto'on k'i'o iin kúu mií ní xí'ín yu'u, tatá, ta iin kúu vá yu'u xí'ín mií ní, ta iin ná kakuu ta'ani na xí'ín yó, dá ná kandisa ndidaa ñayuu ña mií ní ni tanda'á yu'u veii. ²²Táto'on k'i'o ni x'i'o ní ñañó'o noqí, k'i'o dión ta'ani ni x'i'o ñañó'o noo ná, dá iin tó'ón ná kakuu na táto'on k'i'o iin tó'ón vá kúu mií yó. ²³Iin kúu vá yu'u xí'ín ná, ta iin kúu vá mií ní xí'ín yu'u, dión, dá koni ndisa na kakuu na iin tó'ón, dá ná kandaá ini dao ka ñayuu ña

mií ní kúu na ni tanda'á yu'u veii, ta ná kana'á ná ña kú'u ini ní sa'á na kándée ini ñaá táto'on k'i'o ndó'o ní xí'ín yu'u.

²⁴Tatá, mií ní ni x'i'o ñayuu yó'o noo yú'u, ta kónii ña kandeí ta'ani na noo koo yu'u, dá ná kandeí na xí'ín, dá ná koni na choon ndato ni x'i'o ní noqí, chi sa daá kú'u va ini ní sa'a yú'u nda rá ko ñá'a kava'a ñayuu yó'o. ²⁵Tatá, mií ní kúu na ndaa, tído ko ná'á ta'on na kúu kuendá ñayuu yó'o mií ní, tído yu'u, ná'í mií ní, ta ta yó'o kúu ra ná'á ta'ani ra ña mií ní ni tanda'á yu'u veii. ²⁶Sa ni x'i'oi ña kandaá ini ra sa'a mií ní, ta ko'in k'i'oi ña kandaá cháa ka ini ra sa'a ní, dá ná katí'a ra ku'u ini ra sa'a dao ka ñayuu táto'on k'i'o kú'u ini mií ní sa'a yú'u, ta iin ná kakuu yu'u xí'ín ná —kaá na xí'ín tatá Ndios.

Di'a ni kuu tá ni tiin ra Jesús né'e ra kua'an ra noo ta né'e choon

18 Tá ni ndi'i ni ka'an Jesús ndidaa to'on yó'o, dá ni kee na kua'an na xí'ín ta xionoo xí'ín ná iin ka xoo yuyúu naní Cedrón, ta ñoo kándu'u iin ñó'o ká'ano noo kaa yitó kuí'í. Dá ni ku'u na tein rá xí'ín ta xionoo xí'ín ná. ²Ta Judas, tá'an ra kua'an naki'o Jesús noo ndá'a ta xiní u'u ñaá, roón kúu ra ná'á noo kaa yitó ñoo, dá chi sa ku'a'á nda'o ta'ándá sa sa'an Jesús ñoo xí'ín ta xionoo xí'ín ná. ³Dá ni kee Judas ndáka ra iin tu'u soldado xí'ín dao ka ta kéchóon noo ta duti saku'a'á xí'ín ta fariseo kua'an ra. Ta né'e ra ñó'o toón xí'ín espada ni saá ra. ⁴Ta sa ná'á vá Jesús ndí kían ndo'o na, sa'á ñoo ni natuu yati na noo rá. Dá ni ndato'ón ñaá ná:

—¿Ndá yoo nándukú ndó?

⁵Dá ni kaa ra xí'ín ná:

—Vei ndu tiin ndu Jesús, ta ñoo Nazaret.

Dá ni kaa na:

—Yu'u kúú.

Ta iin Judas xí'ín rá, ch̄i vei ra nak̄i'o ñáá rá noḡ ndá'a rá. ⁶Tído tá n̄i ka'an Jesús: “Yu'u kúúí”, kúú n̄i nakaka sátá rá, dá n̄i kuēi ni'ini ra noñó'o. ⁷Dá n̄i kaa tuku Jesús xí'ín rá:

—¿Ndá yoo nándukú ndó?

Dá n̄i kaa rá:

—Jesús, t̄a ñoo Nazaret.

⁸Dá n̄i kaa ná:

—Sa n̄i ka'in xí'ín ndó ña yu'u kúúí. Sa'a ñoó, tá yu'u nándukú ndó, dá k̄ian konó ndó ná yaa t̄a xionoo xí'ín yó'o ko'on ra.

⁹Díon n̄i kaa ná, dá ná x̄inkoo to'on n̄i ka'an ná xí'ín Ndios, dá ch̄i n̄i kaa ná ña ni iin tó'on t̄a n̄i x̄i'o na noḡ ná k̄o ní naá.

¹⁰Ta né'e Simón Pedro iin espada. Dá n̄i taó ráan ini ñi'í noḡ nákaa'an, ta kúú n̄i ðarkue'e ra t̄a kéchóon noḡ t̄a dut̄i kúú noḡ, ch̄i n̄i sa'anda ra do'o xoo kuá'a ra. Ta Malco naní t̄a ñoó. ¹¹Dá n̄i kaa Jesús xí'ín Pedro:

—Nachikaa va'a espada xaan ini ñi'í noḡ n̄i sa káa'an, dá ch̄i ña ndó'i yó'o kúú tát̄o'on iin copa ndirá ova n̄i x̄i'o tatá Ndios ko'i. ¿Á k̄o ná'a ta'on yo'ó ña ká-nian ko'i ra? —kaá ná.

Ndáka ra Jesús n̄i saa ra ve'e t̄a dut̄i kúú noḡ

¹²Ndidaá t̄a soldado ñoó xí'ín t̄a sa'ándá choon noḡ rá, xí'ín t̄a kéchóon noḡ t̄a né'e choon noḡ ná Israel n̄i tiin ra Jesús, dá n̄i so'oni ñáa rá, ¹³dá n̄i kee ra ndáka ñáa rá kua'an ra noḡ ra naní Anás, dá ch̄i t̄a yó'o kúú x̄ido Caifás, tá'an ra kúú dut̄i kúú noḡ kuia dáá ñóó. ¹⁴Ta Caifás kúú ra n̄i ka'an ni'ini noḡ t̄a né'e choon noḡ ná ñoo Israel ña va'a cháá k̄a ná kuu iin tó'on t̄a noḡ ndidaá ná ñoo Israel o duú k̄aan naá ndí'i ná ñoo ñoó.

Di'a n̄i ndo'o Pedro tá n̄i sa io ra yé'é ve'e Anás

¹⁵Ta tákaa Simón Pedro xí'ín iin k̄a t̄a xionoo xí'ín Jesús sat̄a ná kua'an ra. Ta ná'a tá'an t̄a dut̄i kúú noḡ xí'ín t̄a né'e tá'an xí'ín Pedro kua'an ra. Sa'a ñoó n̄i kuu n̄i ku'u ra xí'ín Jesús nda yé'é ve'e t̄a dut̄i kúú noḡ ñoó. ¹⁶Tído n̄i k̄andoo va Pedro iin ra sat̄a ve'e. Sa'a ñoó n̄i keta t̄a xionoo xí'ín Jesús ñoó, tá'an ra ná'a tá'an xí'ín t̄a dut̄i kúú noḡ ñoó. Dá n̄i ka'an ra xí'ín ñá'a ndaa yé'é ñoo ña ná konóan ku'u Pedro. ¹⁷Dá n̄i ku'u ra. Dá n̄i kaa ñá'a ñoó xí'ín rá:

—Xionoo ta'ani yo'ó xí'ín t̄a káa, ¿daá koó?

—Koó, o duú ta'on ñáa kúúí —kaá ra.

¹⁸Ta n̄i kaḡ noo ná kéchóon noḡ t̄a dut̄i xí'ín t̄a kéchóon noḡ t̄a né'e choon ndíta na nádaa ná noḡ kéi ñó'o, dá ch̄i v̄ixi nda'o. Ta ñoó ta'ani iin Pedro nádaa rá.

Di'a n̄i kuu tá n̄i ndato'on Anás Jesús sa'a ña kée na

¹⁹Dá n̄i ndato'on t̄a dut̄i kúú noḡ Jesús ndá choon kuu na t̄a xionoo xí'ín ná, ta n̄i ndato'on ta'ani ñáa rá ndá sa'a dána'a ná noḡ ñayuu. ²⁰Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa ðaná'a túui noḡ ñayuu, ch̄i daá kuití vá sa ðaná'i noḡ ná ini ve'e noḡ ná-taka ná xí'ín yé'é ño'o ká'ano noḡ ndítútí ndidaá ná ñoo yo, ná Israel, ta ni iin tó'on ta'on ña'a k̄o ní dána'a de'íi. ²¹Ta, ¿ndiva'a ndáto'on ní yu'u? Va'a k̄a nda-to'on di'a ní ná n̄i seídó'o to'on sa ðaná'i sa'a ña n̄i ka'in xí'ín ná, dá ch̄i ndidaá vá ná ná'a ndí k̄ian n̄i ðaná'i noḡ ná.

²²Tá n̄i ndí'i n̄i ka'an Jesús díon, dá n̄i koon iin t̄a kéchóon noḡ t̄a né'e choon da'anda noḡ ná, dá n̄i kaa ra xí'ín ná:

—¿Á k̄i'o díon ví ká'an yo'ó xí'ín t̄a dut̄i kúú noḡ?

²³Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Tá nì yà'i nì ka'in, xinóon, dá kían, ka'an ndei kọ vá'a nì ka'in. Tído tá kọ ní yà'i ká'in, dá kían, ¿ndivá'a nì kanón yu'u? —kaá nà.

²⁴ Ta kúú dión ndíko iì vá ná nì tanda'á ñáá Anás kua'an nà noo Caifás, tã kúú míí tã dutì kúú noó.

Di'a nì kuu tá nì ndata Pedro sa'á Jesús

²⁵ Ta íin iì vá Pedro nádaa rá noo kéí ñó'o ñoó. Dá nì kaa rá ndíta ñoó xí'ín rá:

—Taa xionoo ta'ani xí'ín Jesús kúú yo'ó, ¿daá kọó?

Dá nì ndata vá Pedro, ta kaá rá:

—Kọó, ọ duú tã'ón ñáá kúúí.

²⁶ Dá nì kaa iin tã kéchóon noo tã dutì kúú noó, ta kúú rá iin tá'an taa nì sa'anda Pedro do'o ñoó:

—Yo'ó kúú rá nì xini yu'u xí'ín taa ñoó tein yitọ kuí'í ñoó, ¿daá kọó?

²⁷ Ta kúú nì ndata tuku Pedro sa'á Jesús. Ta kúú míí dáá nì kana chéli.

Di'a nì kuu tá nì sa'á Jesús noo Pilato

²⁸ Dá nì taó rá Jesús ve'e Caifás, dá nì kee ra ndáka ñáá rá kua'an rá ve'e chóon tã romano. Ta sa'á nì tju noo vá kuu dáá ñóó, ta kọ ní ku'u ta'on ra ve'e chóon ñoó, dá ná ọ kándọo yakó rá noo Ndios, dá kuu kadíni rá tein víko pascua. ²⁹ Dá nì keta Pilato, tá'an rá né'e choon ká'ano kuendá Judea yé'é chóon ñoó. Dá nì kaa rá xí'ín rá:

—¿Ndá kuachi nì yá'a taa yo'ó nì kee ra?

³⁰ Dá nì kaa rá xí'ín rá:

—Tá kọó kuachi ká'ano ní yá'a taa yo'ó nì kee ra, ta ọ káne'e ta'on ndu rá kii ndu nakì'o ndu noo míí ní, ní kúú.

³¹ Dá nì kaa Pilato ñoó xí'ín rá:

—Kane'e ndó rá kua'an ndo, ta keyíko míí ndó sa'á rá tát'ón kì'o sa'ándá ley míí ndó choon.

Dá nì kaa rá Israel ñoó:

—Tído kọó íchì ndú ñá ka'ání ndú nì iin ñayuu —kaá rá.

³² Dión nì kuu, dá nì xinkoo noo nì ka'an Jesús tát'ón kì'o ndo'o na kuu nà.

³³ Dá nì nandió kọ Pilato nì ndu'u ra ini ve'e chóon ñoó. Dá nì kana ra Jesús, dá nì ndato'ón ñáá rá:

—¿Á ndaa yo'ó kúú rey noo nà Israel?

³⁴ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—¿Á dión ká'án míí ní, o dao ka ñayuu nì ka'an dión xí'ín ní sa'á yú'u?

³⁵ Dá nì kaa Pilato:

—¿Ndi kee yu'u kandaa ini, ta ọ duú iin rá Israel kúú yu'u? Tã ñoo míí vá yo'ó xí'ín tã dutì saku'a'a, roón kúú rá nì nak-ì'o yo'ó noo ndá'í. Ta, ¿ndí kían nì yá'ón nì keeón?

³⁶ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Kọ ní nátiin ta'oin choon né'i ñayuu yo'ó. Dá chí tá ní nátiin ña ñayuu yo'ó, dá kían ndakuei taa kúú kuendáí nàá tá'an ra xí'ín rá Israel, ta ọ kónó ta'on ra ya'í noo ndá'a rá, ní kúú. Tído kọ ní nátiin ta'oin choon né'i ñayuu yo'ó.

³⁷ Dá nì kaa Pilato xí'ín ná:

—¿Á iin rey va kúú yo'ó, tá dáá?

Dá nì kaa Jesús:

—Míí ní kaá ñá kúú yu'u iin rey. Ta nì kasáa yu'u ñayuu yo'ó, ta nì kaki yu'u ñayuu yo'ó, dá kì'oi kuendá sa'á ñá ndaa. Ta ndidaa nà kúú kuendá ñá ndaa, noón kúú nà nátiin va'a ñá dána'í.

³⁸ Dá nì kaa Pilato xí'ín ná:

—Ta, ¿ndí kían kúú ñá ndaa, tá dáá?

Tá nì ndi'i nì ka'an rá dión, dá nì keta tuku ra yé'é chóon nì ka'an rá xí'ín tã né'e choon noo nà Israel ñoó:

—Ni iin tó'ón ta'on kuachi ra kọ ní'í.

³⁹ Tído tein iin rá iin víko pascua dáyaá yu'u iin taa noo rá ñó'o ve'e kaa. Sa'á ñoó, ¿á kóni ndo ñá dáyaá yu'u taa kúú rey noo nà Israel yo'ó? —kaá rá.

⁴⁰ Dá nì kayu'ú ndidaa taa ñoó:

—¡Ná dá'a nì dáyaá ní taa xaan! ¡Barrabás di'a dáyaá ní! —kaá rá.

Tá'an rā naní Barrabás ñoó kúú iin tã kuí'íná.

19 Dá nì sa'anda Pilato choon ñā ná kani kini soldado sata Jesús. ² Dá tá nì ndí'i nì kani ñāá rá, dá nì kava'a ra iin corona ìon, ta nì chinóo raan diní ná. Dá nì ñakú'ino ñāá rá iin dá'on kua'á toón, ³ dá nì kaa rā xí'ín ná:

—Na ká'ano kúú míí ní, ñā kúú rey noó ñā Israel.

Ta nì koon ra da'anda noo ná.

⁴ Dá nì keta tuku Pilato, dá nì kaa rā:

—Kande'é ndó, ná ko'ín taóí rā sata vé'e yó'o, dá kana'á ndó ñā ni iin tó'ón ta'on kuachi ra ko ní nání'í yu'u —kaá rā.

⁵ Dá nì keta Jesús, ta kánóo iin corona nì kava'a xí'ín ìon diní ná, ta ndíxi na iin dá'on kua'á toón ve'i na. Dá nì kaa Pilato xí'ín rá:

—Yó'o iin ra viti.

⁶ Dá tá nì xini ñāá tã dutí saku'a'á xí'ín tã ndáá yé'é ño'o, ta kúú nì'i nda'o nì kayu'ú rá:

—¡Chirkaa ní rā ndíka cruz! ¡Chirkaa ní rā ndíka cruz!

Dá nì kaa Pilato:

—Yó'o natiin míí ndó rā, ta chirkaa ndó rā ndíka cruz, dá chí ni iin tó'ón ta'on kuachi tã yó'o ko ní nání'í yu'u.

⁷ Dá nì kaa rā xí'ín Pilato:

—Tído ley ndu'u kían sa'ándá choon ñā kánian kuu rā, dá chí chinaní rá míí rá kúú rá de'e Ndios.

⁸ Tá nì seídó'o Pilato ñā nì ka'an tã ñoó dión, ví'í kã ví nì yu'ú rā ka'ání rá Jesús. ⁹ Dá nì kee Pilato ndáka tuku ñāá rá nì ndu'u ra kua'an rā ini ve'e chóon. Dá nì kaa rā xí'ín ná:

—¿Ndeí nì kisón?

Tído ni iin to'on ko ní ká'an ñā. ¹⁰ Dá nì kaa Pilato:

—¿Ndiva'a ko ká'on xí'ín yu'u? ¿Á ko ná'á ta'an voon ñā ió choon noo ndá'í ñā chirkaai yo'ó ndíka cruz, ta ió ta'ani choon noo ndá'í ñā dáyaai yo'ó ko'on?

¹¹ Dá nì kaa Jesús xí'ín rá:

—Ta ni lú'u choon koó noo ndá'a míí ní keyíko ní sa'í tá ko ní kíxian chí induú di'a. Tído ká'ano cháá kã kuachi ndído tá nì ñakí'o yu'u noo ndá'a ní —kaá ñā.

¹² Ta ndá míí hora daá ndúkú Pilato ñā dáyaai rā Jesús, ká'an rá. Tído ndúndéé tã dutí xí'ín dao kã tã ndíta xí'ín rá káyu'ú rá:

—Tá ná dáyaai ní tã xaan, dá kían ko iin ta'on ní xí'ín César, tã né'e choon ká'ano. Dá chí ndi ndáa tã chinaní míí rá kúú rá iin rey, roón kúú rā naá xí'ín César.

¹³ Tá nì seido'o Pilato ñā nì ka'an rā dión, dá nì taó túku ra Jesús. Dá nì sã ko ra noo tá'anda choon iin xían noo naní Gabata xí'ín to'on hebreo. Ta to'on yo'ó kóni kaa piso nì kava'a xí'ín yuu. ¹⁴ Táto'on kaxuu káa kuu kénduu ñā Israel ñā kadíni ñā kuendá víko pascua, dá nì kaa Pilato:

—¡Yó'o iin ñā kúú rey noo míí ndó!

¹⁵ Dá nì kayu'ú ñayuu ñoó:

—¡Ka'ání ní rā, ka'ání ní rā ndíka cruz!

Dá nì kaa Pilato xí'ín ná:

—¿Ndiva'a kóni ndo ñā chirkaai rey ndo ndíka cruz?

Dá nì kaa tã dutí saku'a'á ñoó:

—¡Sava'a César vá kúú rey ndu! —kaá rā.

¹⁶ Dá nì ñakí'o ñāá Pilato noo ndá'a soldado, ñā ná ko'on rā chirkaa ñāá rá ndíka cruz. Dá nì tiin ñāá rá, dá nì kee ra ndáka ñāá rá kua'an rā.

Di'a nì kuu tá nì chirkaa ra Jesús ndíka cruz, dá nì xi'í ñā

¹⁷ Dá nì sã dokó Jesús cruz kua'an ñā iin xían noo naní Gólgota xí'ín to'on hebreo. To'on yo'ó kóni kaa lásá diní ndíi.

¹⁸ Ta ñoó nì chirkaa ra Jesús ndíka cruz. Ta nì chirkaai ta'ani ra uu kã tã, ta iin iin xoo díjn ná tákuei iin iin ra. Ta me'í iin cruz noo tákaa Jesús. ¹⁹ Dá nì taa Pilato to'on noo iin tabla, ta nì chindá'a

iin soldado ña diní cruz noo tákaa Jesús. Ta kaáan di'a: “Taa yó'o kúu Jesús, ta ñoo Nazaret, ta kúu rá rey noo ña ñoo Israel.” ²⁰ Ta kúu kuá'á nda'lo ña ñoo Israel ni ka'i to'on yó'o, dá chí yati yú'u ñoo vá ni chírkaa ra Jesús. Ta tándaa letra ká'an yú'u hebreo, xí'ín yú'u griego, xí'ín yú'u latín. ²¹ Dá ni kaa ta duti sakuá'a xí'ín Pilato:

—Ná dá'a ni taa ní ña kúu rá rey noo ña Israel. Va'a kaan di'a ná taa ní: “Ni kaa taa yó'o ña kúu rá rey noo ña Israel.”

²² Dá ni kaa Pilato:

—Ña sa ni taai kían iin íchi vá ni kan-doan kooan dión.

²³ Tá ni ndi'i ni chírkaa soldado ñoo Jesús ndika cruz, dá ni sa'anda kuálí rá dá'on ná. Ta ni kee ra ña komi tá'í, dá ni tiin ra iin iin tá'í ñá. Ta ni tiin ta'ani ra kotó ni sa ndixi na ñoo, tído iin da'ón káni ní vá kíán, ko ta'ón tukuán. ²⁴ Dá ni ndató'ón tá'an soldado ñoo:

—Ná dá'a ni ndatá yóan, va'a kaan ná kadikí yo suerte, dá ná kande'á ndi ndáa yoo kandoo xí'án —kaá ra.

Dión, dá ni xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios, chí di'a kaáan: “Ni naka'anda ra dá'on ni sa ndixii, ta ni sadikí rá suerte xí'ín dá'ón.” Ta ki'o dión ni kee soldado ñoo xí'ín dá'ón ná.

²⁵ Sa'a cruz noo tákaa na ñoo fin naná na, ta fin ta'ani ku'u ló'o naná na, ta fin ta'ani María, ñadi'í Cleofas, ta fin ta'ani María Magdalena. ²⁶ Tá ni xini Jesús naná na xí'ín iin ta xionoo xí'ín ná, tá'an ra maní cháá ka noo ná, dá ni kaa na xí'ín naná na:

—Naná, taa xaan kúu de'ón viti.

²⁷ Dá ni kaa na xí'ín ta xionoo xí'ín ná ñoo:

—Na xaan kúu nanóon viti —kaá na.

Nda kuu dáá ñoo ni nakuaka va'a ra naná Jesús koo na ve'e ra.

²⁸ Ta sa ná'á vá Jesús ña sa ni xinkoo ndi'i choon vei na, sa'á ñoo ni kaa na di'a, dá ni xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios:

—Íchi inii!

²⁹ Ta ñoo iin iin kidi ni chití díní ñó'o vino iá. Dá ni sa'an iin taa ni dakéta ni'ini ra iin tá'í dá'on ini vino iá ñoo, dá ni so'oni raan diní iin yíto naní hisopo. Dá ni chinee raan yú'u Jesús. ³⁰ Tá ni ndi'i ni tu'u na lú'u vino iá ñoo, dá ni kaa na:

—Sa ni kuu va viti.

Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, dá ni narkandéi diní ná, ta kúu ni naki'o na mií ná ni xi'í na.

Di'a ni kuu tá ni dakú'u iin soldado iin kaa diní yokó yu'ú yika Jesús

³¹ Dá ni sa'an ta né'e choon noo ña Israel noo Pilato, dá chí sa kenduu na Israel ña'a kadíni na kuendá pascua, ta ko kóni ra ña karkuei taa ñoo ndika cruz kuu nani'i ndée ná, dá chí mií kuu dáá ñoo kankao víko pascua. Sa'á ñoo ni seí nda'í ra noo Pilato ña ná konó rá ta'ano di'in taa ñoo, dá ná kuu dánóo ñaá rá ndika cruz. ³² Sa'á ñoo ni sa'an soldado ni sa'ano ra di'in ndi nduú taa tárkuei dáó xí'ín Jesús. ³³ Tído tá ni kasandaá ra noo tákaa Jesús, ta kúu ni xini ra ña sa ni xi'í va na, sa'á ñoo ko ní sa'ano ta'on ra di'in na. ³⁴ Tído iin ta soldado ñoo ni dakú'u ra iin kaa diní yokó yu'ú yika ná, ta vit'ón ni kankuei ni xí'ín takuij. ³⁵ Ta mií na ni xini ña ni kuu dión, noón kúu na xí'o ndaa kuendá sa'a ña yó'o, ta ná'á ná ña kíán ña ndaa, dá kandísa ta'ani ndó ña ká'an na. ³⁶ Dión ni ndo'o Jesús, dá ni xinkoo noo ká'an tuti ií Ndios: “O tá'ano ta'on ni iin lásá na.” ³⁷ Ta kaá ta'ani tuti ií Ndios di'a: “Koni xí'ín noo ñayuu na ni ku'u kaa yu'ú yika.”

Di'a ni kuu tá ni nduxi Jesús

³⁸ Ni ndi'i, dá ni sa'an José, ta ñoo Arimatea, noo Pilato. Ta kúu rá iin ta kuendá Jesús, tído kándísa de'é va ñaá rá, chí yu'ú ra kée ta né'e choon noo ña Israel. Ta ni seí nda'í ra noo Pilato ña

na konó rá ko'on ra naki'in ra yiki koño Jesús. Dá ni sonó Pilato ña kee ra dión. Dá ni sa'an ra ni danoo ra yiki koño na. ³⁹Ta ni saa ta'ani Nicodemo, tá'an ra ni sa'an ni ndat'ón xí'in Jesús iin sakuaá. Ta né'e ra tát'on oko uxí kilo ña támi sá'an ni daká tá'an xí'in mirra xí'in áloe. ⁴⁰Dá ni chituú ra yiki koño Jesús xí'in dá'on yáfi ni chichi ña'a támi sá'an ñoo, chi kí'o dión kée na Israel xí'in ndidaá na xí'in noo ná, dá dánduxi ñaá ná. ⁴¹Ta yati noo ni sarkaa na ndíka cruz, ñoo kándu'u iin ño'o noo káa yitó kuí'í. Ta ñoo nákaa iin yáí saá noo nduxi ndji. Ta ni iin tó'ón ndji ko ñá'a nduxi ñoo. ⁴²Ta ñoo ni dánduxi na Jesús, chi yati va kíán, chi sa kua'an ndi'i va kuú kénduu na ña'a kadíni na kuendá pascua.

Di'a ni kuu tá ni natakí Jesús

20 Ta kuú mií noo kásá'a sa'a semana, kúu ni kee María Magdalena kua'an yáí noo ni nduxi Jesús, ta iin naá cháá ií vá. Tído tá ni saaan, kúu sa ni kuxoo va yuu ndadí yu'ú yáí ñoo. ²Dá ni nandíó kooán ni kankonoán kua'an kastó'an xí'in Simón Pedro xí'in iin ka ta xionoo xí'in Jesús, tá'an ra maní cháá ka noo ná. Tá ni saaan, dá ni kaaan xí'in rá:

—Ni naki'in ra yiki koño sato'o yo né'e ra kua'an ra, ta xíni ndeí ni chikáa ñaá rá.

³Dá ni kee Pedro xí'in iin ka ta xionoo xí'in Jesús kua'an ra kande'é rá yáí ñoo. ⁴Ta taxi tá'an ra kua'an ra, tído ni'i cháá ka kua'an iin ka taa ñoo o duú Pedro. Sa'a ñoo dinñó'o ka mií rá ni saa yu'ú yáí ñoo. ⁵Dá ni chinee noo rá ni sa nde'é rá inían. Ta sava'a dá'on ni sa tuú yiki koño na kánoo, tído ko ní ku'u ta'on ra. ⁶Ni ndi'i, dá ni kasáa Pedro. Dá ni ku'u ra, dá ni xini ra dá'on ni sa tuú na kánoo. ⁷Tído iin ka dá'on ni sa yi'i diní ná ko kánoo dáó ta'on ña xí'in dá'on ni sa tuú na ñoo. Dá chi iin ka va xían ni natuúan kánooan. ⁸Nda daá ví, dá ni ku'u ta ni

kasáa mií noo ñoo. Tá ni xini ra ndidaá ña yó'o, dá ni kandísa ra. ⁹Tído kóni ií vá kandaá ini ra to'on ká'an tuti ií Ndios ña mián ndúsa kánian natakí Jesús tein na ni xi'i. ¹⁰Dá ni nandíó kuéi ra ni ndísaa ra noo ndeí dao ka ta xionoo xí'in Jesús.

Di'a ni kuu tá ni na'a noo Jesús noo María Magdalena

¹¹Kúu ni nandíó koo María fián ndeí'i ña yu'ú yáí ñoo. Ta tein ndeí'i ña fián ñoo, dá ni chirnee nooan ni sa nde'an ini yáí ñoo. ¹²Ta kúu ni xinían ndeí uú ángel, ta ndíxi na da'on kuxí kachi. Ta ndeí na noo ni sa nóo yiki koño Jesús. Iin na ió xoo noo ni sa kuu diní ná, ta iin ka na ió xoo noo ni sa kuu sa'a ná. ¹³Dá ni kaa na xí'in María:

—Kí'o ló'o, ¿ndí kíán ndó'ón ña ndeí'in?

Dá ni kaaan:

—Sákii, dá chi ni naki'in ra yiki koño sato'i né'e ra kua'an ra, ta ko ná'a ta'on yu'u ndeí ni chikáa ñaá rá.

¹⁴Tá ni ndi'i ni ka'an dión, dá ni nandíó kooán ni sa nde'an chí sata, kúu ni xinían iin Jesús, tído ko ní nákonían ña kúu ná Jesús. ¹⁵Dá ni kaa na xí'an:

—Kí'o ló'o, ¿ndiva'a ndeí'i yo'ó? ¿Nda yoo nándukón?

Dá ni ka'an María ña kúu rá ta ndaa yitó kuí'í ñoo. Dá ni kaaan xí'in ná:

—Tatá, tá ni naki'in ní yiki koño ni sa káa yó'o né'e ní kua'an ní, kastó'on ní xí'in ndeí ni chikáa nían, dá ná ko'in naki'in ña.

¹⁶Dá ni kaa Jesús:

—¡María!

Ta kúu ni nandíó kooán ni sa nde'an noo ná, dá ni kaaan xí'in ná:

—¡Raboni! (To'on yo'ó kóni kaa maestro.)

¹⁷Dá ni kaa Jesús xí'an:

—Ná dá'a ni kako'ón yu'u, María, dá chi ko ñá'a ta'on no'i noo tatái. Va'a kaaan kua'an kastó'ón xí'in ñani kuálí,

ta ka'on xí'ín xí ña nanai no'i noo ió tatái, na kúu ta'ani tatá mií ndó, na kúu Ndios noo yú'u, ta kúu ta'ani na Ndios noo ndó'ó —kaá na.

¹⁸ Dá ni kee María Magdalena ñoo kua'an kastó'an xí'ín ta xionoo xí'ín Jesús ña ni xini xí'ín nooan Jesús, ta ni ñakani ta'anián xí'ín rá sa'a ña'a ni ka'an na xí'an.

**Di'a ni kuu tá ni na'a noo
Jesús noo ta xionoo xí'ín ná**

¹⁹ Tá ni kuaá kuu noo kásá'a sa'a semana ñoo, ndadí toon yé'é ve'e noo ndéi ta xionoo xí'ín Jesús, dá chi yu'ú ra oon ni tiin ñaa ta né'e choon noo na Israel. Ta kúu iin kuití vá ni sa ku'ín Jesús me'í noo ndéi ra ñoo. Dá ni kaa na:

—Ná koo va'a ini ndo.

²⁰ Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, dá ni ñaná'a na ndá'a ná xí'ín yika ná noo rá. Kúu ni kadii nda'o ini ra ni xini ra ña ni ñataki sato'o yo. ²¹ Dá ni kaa tuku Jesús:

—Ná koo va'a ini ndo. Táto'on ki'o ni tanda'á tatái yu'u veii, ki'o dión ta'ani tanda'á yu'u ndó'ó ko'on ndo kane'e ndó to'in.

²² Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, dá ni tuu tachi ná noo ndéi ra, dá ni kaa na:

—Natiin ndó Espíritu ii Ndios viti.

²³ Tá ni ndi'í ndáa mií na xí'o ká'ano ini ndo sa'a kuachi, ta ki'o ká'ano ta'ani ini Ndios sa'a kuachi na. Ta ni ndáa mií na ko xí'o ká'ano ini ndo sa'a kuachi, ta ni Ndios o kí'o ká'ano ta'on ini sa'a kuachi na —kaá na.

**Ko xín Tomás kandísa
ra ña ni ñataki Jesús**

²⁴ Ta Tomás, tá'an ra ká'an xí'ín ná Dídimó, roón kúu iin ta nákaa tein ndin uxí uu ta xionoo xí'ín Jesús, tído ko ta'on ra ió tá ni na'a noo Jesús noo dao ka ta ñoo. ²⁵ Tá ni ndi'i, dá ni kaa ta ñoo xí'ín rá:

—Ni xini ndu sato'o yo Jesús!

Dá ni kaa Tomás:

—Ta ná o komi xí'ín nooí noo ni ku'u nduyo ñoo ndá'a ná, ta ná o chí'ii dini ndá'í noo ni ku'u nduyo ñoo, ta ná o chí'ii ndá'í yika ná noo ni tarkue'e ñoo, o kándisa ta'on vei —kaá ra.

²⁶ Tá ni ya'a ona kuu, ndéi tuku ta xionoo xí'ín Jesús ini ve'e ñoo, ta ió Tomás xí'ín rá viti. Ta ndadí toon yé'é ndéi ra. Kúu iin kuití vá ni sa ku'ín Jesús me'í noo ndéi ra ñoo, dá ni kaa na:

—Ná koo va'a ini ndo.

²⁷ Dá ni kaa na xí'ín Tomás:

—Naki, kande'on ndá'í, ta chi'i dini ndá'on noo ni ku'u nduyo, ta chi'i ta'ani dini ndá'on noo ni tarkue'e yikaí. O sa kákuuón iin ta nákani kuáchi ini, iin ta kándisa kakuuón.

²⁸ Dá ni kaa Tomás xí'ín ná:

—Miian ndaa kuiti mií ní kúu sato'o yu'u, ta mií ní kúu Ndios yu'u.

²⁹ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Sa'a ña ni xini xí'ín nooan yu'u, sa'a ñoo ni kándisón, Tomás. Tído ndiká'an ví na kándisa va'ará ko ní xini na yu'u.

Ká'an Juan ndiva'a ni taa na tuti yó'o

³⁰ Kua'á ka ví ña'a ná'ano ni kee Jesús noo ta xionoo xí'ín ná, tído ko ní táa ndi'i ta'on yu'an noo tuti yó'o. ³¹ Tído to'on yó'o kían ni taai, dá kándisa ndó ña Jesús kúu Cristo, na dáka'ki ñaa, ta kándisa ndó ña mií ná kúu de'e Ndios. Ta tá ná kandeé ini ndo ná, dá kían koni ndo kataki chíchi ndó sa'a mií ná.

**Di'a ni kuu tá ni na'a noo tuku Jesús
noo usa ta xionoo xí'ín ná**

21 Tá ni ndi'i, dá ni na'a noo tuku Jesús noo ta xionoo xí'ín ná noo kúu yu'ú taño'o naní Tiberias. Ta di'a ni kuu: ² Ta né'e tá'an ii vá Simón Pedro xí'ín Tomás, ta ká'an xí'ín ná Dídimó, xí'ín Natanael, ta ñoo Caná, ña nákaa chí kuendá Galilea di'a, xí'ín ndi nduú de'e Zebedeo, xí'ín uu ka ta xionoo xí'ín

Jesús. ³Dá n̄i kaa Simón Pedro xí'ín dao k̄a t̄aa ñoó:

—Ko'ín tiin tiyaká viti.

Dá n̄i kaa dao k̄a t̄aa ñoó:

—Ko'on ta'ani ndu'u xí'ón.

Dá n̄i kee ra kua'an ra. Dá n̄i saq̄ ra n̄i kaa ra ini iin barco, tído saq̄uaá dáá ñóó ni iin tó'ón tiyaká k̄o ní tíin ra. ⁴Tá sa kua'an tuu noq̄ vá, ta kúu sa yu'u t̄año'o ñoó vá iin Jesús, tído k̄o ní nákonni ta'on ñáá t̄a xíonoo xí'ín ná. ⁵Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—De'e kuálí, ¿á sa n̄i tiin ndó tiyaká kei ndo?

Dá n̄i kaa ra:

—¡Koó!

⁶Dá n̄i kaa na xí'ín rá:

—Chikaa ndo ñóno xaṅn chí xoo kuá'a di'a barco ndo, dá tiin ndó tiyaká —kaá na.

Tá n̄i kee ra dión, ta kúu kuá'a nda'lo tiyaká n̄i tiin ra, sa'á ñoó k̄o kándeé ta'on ra taó rá ñóno rá. ⁷Dá n̄i kaa t̄a maní cháá k̄a noq̄ Jesús xí'ín Pedro:

—¡Sato'o va yó kúu na káa!

Tá n̄i kandaṅ ini Simón Pedro ña kúu ná Jesús, dá n̄i naqu'i'ino ra dá'on rá, dá chi sa n̄i taó vá ráan. Dá n̄i ndao ra n̄i keta ra kua'an ra ini t̄akuí. ⁸Ta n̄i kandoo kueé dao k̄a t̄aa ñoó vei ra xí'ín barco. Ta ñó'o ra ñóno noq̄ ñó'o tiyaká ñoó vei ra, ta kíán táto'on iin ciento metro nda noq̄ kúu yú'u ño'ó ichí. ⁹Tá n̄i kankuei ra ini barco ñoó, kúu n̄i xini ra sa ndíó va ñó'o t̄ikeí, ta kánoo iin tiyaká ch'ó'o rí, ta sa ió ta'ani pan. ¹⁰Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Tei ndó dao k̄a tiyaká duú n̄i tiin ndó xaṅn —kaá na.

¹¹Dá n̄i kaa Pedro ini barco, dá n̄i dítá rá ñóno ñoó nda noñó'o ichí, ta n̄i chitían ñó'o tiyaká ná'ano, ta kúu rí iin ciento uu diko uxi oní. Ta va'ará kuá'a nda'lo n̄i sa kuu rí, tído k̄o ní ndata ta'on ñóno ñoó.

¹²Dá n̄i kaa Jesús xí'ín t̄aa ñoó:

—Nakí ndo kadini ndo.

Dá n̄i saq̄ ra, tído ni iin tó'ón rá k̄o ní dándaa ndato'ón ndá yoo kúu ná, dá chi sa ná'á vá rá ña sato'o yo Jesús kúu ná. ¹³Dá n̄i tiin Jesús pan ñoó, dá n̄i xí'o naṅn noq̄ rá, ta n̄i xí'o ta'ani na tiyaká n̄i cho'o ñoó noq̄ rá. ¹⁴Ta viti xíno oní ta'ándá ná'a noq̄ Jesús míí ná noq̄ t̄a xíonoo xí'ín ná nda kuu n̄i n̄ataki na tein na n̄i xí'i.

Ká'ṅn Jesús xí'ín Pedro ña ná kandaka ra ñayuu na táto'on kée iin t̄a ndáka léko

¹⁵Tá n̄i ndi'i n̄i saḍini ra, dá n̄i kaa Jesús xí'ín Simón Pedro:

—Simón, de'e Jonás, ¿á kóni cháá k̄a yo'ó yu'u o duú dao k̄a t̄aa xaṅn?

Dá n̄i kaa ra:

—Jaṅn, ná'á vá míí ní ña kóni ñaái, tatá.

Dá n̄i kaa Jesús:

—Koo inon kandakón ñayuuí táto'on k̄i'o kée iin ra ndáka léko.

¹⁶Dá n̄i nandíó koo tuku na n̄i nda-to'ón ñaá ná ta'ándá kúu uu:

—Simón, de'e Jonás, ¿á miṅan ndaa kónon yu'u?

Dá n̄i kaa Pedro:

—Jaṅn, ná'á vá míí ní ña kóni ñaái, tatá.

Dá n̄i kaa na:

—Koo inon kandaka va'ón ñayuuí.

¹⁷Dá n̄i nda-to'ón tuku ñaá ná ta'ándá kúu oní:

—Simón, de'e Jonás, ¿á miṅan ndaa kóni yo'ó yu'u?

Ta kúu nda'í va n̄i kuu ini Simón Pedro, dá chi oní ta'ándá n̄i nandíó koo na n̄i nda-to'ón ñaá ná: “¿Á kóni yo'ó yu'u?” Dá n̄i kaa ra:

—Sato'i, ndidaá tá'an va ña'a ná'á míí ní, sa'á ñoó ná'á vá ní ña kóni yu'u míí ní.

Dá n̄i kaa Jesús xí'ín rá:

—Koo inon kandaka va'ón ñayuuí, tá dáá. ¹⁸Miṅan ndaa ná ka'in xí'ón ña tá

n̄i s̄a kuuón iin t̄a ló'o, s̄a n̄aku'i'nón mií vón dá'amón, ta s̄a xionooón noo ká'án miíón. Tído tá ná kusá'ánón, dá kían ndá ná dákaa voon ndá'on, ta ndá iin k̄a va ñayuu dákui'ino yo'ó do'ono, ta katiin ndaa r̄a yo'ó ko'on noó ko ká'ón ko'on.

¹⁹ Dión n̄i ka'an n̄a sa'á ndí kían ndo'o Pedro kuu r̄a, dá natiin Ndios ñañó'ó. Dá n̄i kaa ta'ani na:

—Koo inon kandikon yu'u.

Ká'an Jesús sa'á t̄a kú'u ini n̄a sa'a

²⁰ Dá n̄i nandió koo Pedro n̄i s̄a nde'é rá chí sata, dá n̄i xini r̄a tákaa ñáá t̄a man̄i cháá k̄a noo Jesús vei ra. Ta t̄a yo'ó kúú r̄a n̄i s̄a io díin Jesús noó n̄i sadíni n̄a sakuaá dáá ñóó, ta mií rá n̄i ndato'ón ñáá: “¿Ndá yoo kúú r̄a naki'o ñáá noo ndá'a t̄a xiní u'u ñáá?” ²¹ Dá tá n̄i xini ñáá Pedro, dá n̄i kaa r̄a xí'in Jesús:

—Sato'i, ¿ndí kían ndo'o t̄a káa?

²² Dá n̄i kaa Jesús xí'in rá:

—Tá kóni yu'u ña koo īi vá t̄a káa nda ná kasandaá kuu nandió kooi kasaa ñayuu yo'ó, ¿ndiva'a sa'áni yo'ó miíón? Dá ri yo'ó koo inon kandikon yu'u.

²³ Ta sa'á ña n̄i ka'an n̄a dión, sa'á ñoó n̄i kasá'á dao k̄a n̄a kúú kuendá Jesús ká'an n̄a ña o kúú ta'on t̄a yo'ó. Tído k̄o ní ká'an Jesús ña o kúú r̄a, n̄i kaa n̄a ña tá kóni n̄a ña koo īi vá t̄a ñoó nda ná kasandaá kuu nandió koo na kasaa n̄a ñayuu yo'ó: “¿Ndiva'a sa'áni yo'ó miíón?” ²⁴ Ta t̄a ká'an Jesús sa'a yo'ó kúú yu'u, t̄a xionoo xí'in ná, ta xí'oi kuendá sa'a ndidaá ña yo'ó, ta n̄i taai ña. Ta ná'á yó ña kuendá xí'oi sa'án kían ña ndaa. ²⁵ Ta ió kua'á k̄a ví ña'a n̄i kee Jesús. Sa'á ñoó tá ní táai iin rá iian, taó kuendá yu'u ña o kéta ta'on ñayuu yo'ó kaño'o libro nákani sa'a ndidaá ña n̄i kee na. Dión ná koo.

To'on yó'o ká'an sa'á ña ni kee na kúú apóstol

Ni kaa Jesús ña kasaq Espíritu ij Ndios koo na xí'ín yó

1 Ta libro mií noq ña kían ni taai koo noq ní, Teófilo, kían ká'an sa'a ndidaá kúú ña ni kee Jesús, xí'ín ndidaá kúú ña ni ñaná'a na nda rá mií sa'a, ² ta nda kuu ni kaa na kua'an nó'o ná induú. Tído tá ko ñá'a nana na no'o na, dá ni sa'anda na choon xí'ín ndée Espíritu ij Ndios noq ta kúú apóstol, tá'an ra ni kaxi na kane'e to'on na.

³ Tá ni ndi'i ni natakí Jesús, dá ni na'a na mií ná noq taa ñoó. Ta kua'a ñá'a ni kee na noq rá, dá ná kandaq ini ra ña takí na. Chì tein uu diko kuu ni na'a na mií noq rá, ta sa ñaná'a na sa'a ndi koo ndu'u ñayuu tixi ndá'a Ndios.

⁴ Ta tein ió na xí'ín taa ñoó, dá ni sa'anda na choon noq rá, ta kaá na:

—O sa kánkuei ndó ñoo Jerusalén yó'o. Kandati ndó nda ná kasaq na ni kaa tatáí k'i'o na noq ndo, tát'o'on ni ka'in xí'ín ndó. ⁵ Mifán ndaa kían ña Juan kúú na ni sa ñakódo ndúta ñayuu xí'ín takuíj. Tído tixi cháá vá kuu, dá kodo ndúta ndo xí'ín Espíritu ij Ndios —kaá na.

Di'a ni kuu tá ni nana Jesús kua'an nó'o ná induú

⁶ Dá ni ndato'ón ñaa ta ni nditúti ndéi xí'ín ná ñoó, ta kaá ra xí'ín ná:

—Tatá, ¿á ko'on ní k'i'o ní ña dándáki na ñoo yo, na Israel mií ná viti?

⁷ Dá ni kaa Jesús xí'ín rá:

—Ko káni ta'an vaan ña kana'a ndo'ó ndá kuu o ndá oon ni chikaa ini tatá Ndios koo dión, chì iin tó'ón mií vá ná kómí choon kaa ndá oon kooan. ⁸ Tído natiin ndó choon tá ná xino Espíritu ij Ndios ñakúti ná nio ndo, dá kánkuei ndó k'i'o ndó kuendá sa'a yú'u noq na

ñoo Jerusalén, xí'ín ndidaá ka ñoo ñó'o kuendá Judea yó'o, xí'ín ndidaá kúú ñoo ñó'o chí kuendá Samaria, xí'ín ndidaá kúú xián nda noq xíká cháá ka ñayuu yó'o.

⁹ Dá tá ni ndi'i ni ka'an Jesús dión, dá ni xini taa ñoó ña konana na kua'an nó'o ná induú. Ta kúú ni ndu'u na tein iin viko. Ta kúú ni da'i na noq rá.

¹⁰ Ta kúú ndíta ió rá ndé'é rá chí induú noq konana Jesús kua'an nó'o ná. Kúú iin kuití ni sa kuíta uu taa ndíxi da'ón kuxi noq ndíta ra ñoó. ¹¹ Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Ndo'ó, taa Galilea xaan, ¿ndiva'a ndíta ndo'ó ndé'é ndó chí induú káa? Mií Jesús, na ni nana kua'an nó'o induú, tá-to'on k'i'o ni xini ndo ni nana na kua'an nó'o ná induú, k'i'o dión ij vá koni ndo nandió koo tuku na kii na —kaá ángel ñoo xí'ín rá.

Di'a ni kuu tá ni tju iin ka taa nakuin kakuu apóstol noq Judas

¹² Dá ni noo taa ñoo yúku naní Olivos, dá ni kee na kua'an nó'o ná ñoo Jerusalén, chì yati né'e tá'an xí'ín ñoo Jerusalén, chì kían tát'o'on k'i'o sónó ley kuu kaka na Israel kuu nani'i ndée ná.

¹³ Dá tá ni nasaa na ve'e noq ndéi na ñoó, dá ni kaa na ni ku'u na ini ve'e kánóo diní ve'e ñoó. Ta ñoó kúú noq ió Pedro xí'ín Jacobo, xí'ín Juan, xí'ín Andrés, xí'ín Felipe, xí'ín Tomás, xí'ín Bartolomé, xí'ín Mateo, xí'ín Jacobo, tá'an ra kúú ñe'e taa naní Alfeo, xí'ín Simón, tá'an ra kúú kuendá ta Zelote, xí'ín Judas, tá'an ra kúú ñani Jacobo. ¹⁴ Ndidaá taa yó'o kúú ra daá kuití náataka ká'an xí'ín Ndios, ta ndéi ta'ani dao na ñá'a xí'ín rá, xí'ín María, na kúú naná Jesús, xí'ín ra kúú ñani Jesús.

¹⁵ Ta tein kuu daá ñóó, dá ni nakuin ndichi Pedro me'í na kúú kuendá Jesús ndéi ñoó. Ta kúú ná tát'o'on iin ciento oko ñayuu. Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

16—Ndo'ó, ñani, miñan kánian xinkoo noo ká'an tuti ij Ndios, ña ni ka'an mií Espíritu ij Ndios xí'ín David tá sa na'á. Chì ni ka'an David sa'á ña kee Judas, tá'an ra ni sa'an ni nakì'o Jesús noo ndá'a ta né'e choon. 17 Ta Judas ñoo ni sa kuu iin ta'a ni sa kaa tein ndu'u, ta ni ñatiin dáó ta'ani ra choon xí'ín ndu'u.

18 Ta ni xiin ra iin ñó'o xí'ín di'ón ni ki'in ya'i ra sa'á ña kini ni kee ra. Kúu ni kankao díni rá, ta ni ka'andi tji ra, ta kúu ni kankuei ndi'i xiti ra. 19 Tá ni kanda ini na ndéi ñoo Jerusalén ña dión ni ndo'o ra, dá ni chinani ná noñó'o ñoo Acéldama. Ta to'on yó'o kóni kaa N'ó'o Nij. 20 Dión, dá ni xinkoo to'on ká'an libro Salmos, chí di'a kaáan: Ná kandoo ndava'a ve'e ra. Ta ni ko iin ka ná kandeí inian. Ta kaá ta'anian:

Ña iin ka va ñayuu natiin choon ni sa ne'e ra.

21 Ta viti tein yó yó'o ñó'o dao ta'a, tá'an ra ni sa xionoo ta'ani xí'ín ndu'u ndidaá tiempo ni sa io sato'o yo Jesús xí'ín ndú, 22 nda kuu ni kasá'á dákodo ndúta Juan ñayuu, ta nda kuu ni xini ndu ni nana Jesús kua'an nó'o ná induú. Sa'á ñoo miñan kánian ndu'u iin ra tein ndu'u, dá kanoo dáó rá xí'ín ndu'u kì'o ra kuendá noo ñayuu ña miñan ndaa ni ñataki Jesús —kaá Pedro.

23 Dá ni xi'o na uu kuu ta'a ñó'o tein ñayuu ñoo. Iin ra naní José, ta naní ta'ani ra Barsabás, tá'an ra ká'an xí'ín ná Justo, ta iin ka ra naní Matías.

24 Dá ni ka'an na xí'ín Ndios, ta kaá na di'a:

—Sato'o ndu Ndios, mií ní kúu na ná'á ndi kì'o kúu ní'o iin rá iin ñayuu. Ta viti na'a ní noo ndú'u ndi kaa iin ta'a yó'o ni kaxi mií ní, 25 dá kane'e dáó rá choon xí'ín ndu'u, ta kane'e ra to'on ní kanoo ra, dá chí ni tuú vá Judas sa'á kuachi ni kee ra. Ta sa kua'an va ra noo kánian ko'on ra sa'á ña ni kee ra —kaá na.

26 Dá ni sadikí na suerte. Ta kúu ni kasandaan ña Matías kánian kakuu apóstol. Dá ni ndu'u na tein ndin uxí iin ka apóstol ñoo.

Di'a ni kuu tá ni ñakutí na kúu kuendá Jesús xí'ín Espíritu ij Ndios

2 Tá ni kasandaá víko naní Pente-costés, ndéi túti ndidaá na kúu kuendá Jesús ini iin ve'e. 2 Ta kúu iin kuití vá ni ni'i iin níí kúu ini ve'e noo ndéi na ñoo ni kee iin ña'a ni kii chí induú, ta kían táto'on iin tachí déen. 3 Dá ni kasaa ña ndé'e táto'on ndé'e ño'o ita. Dá ni ñaxinoan diní iin rá iin na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. 4 Ta kúu ndidaá kúu ná ni ñakutí xí'ín na kúu Espíritu ij Ndios. Ta kúu ni kasá'á iin rá iin na ká'an na dao ka yú'u, tá'an ña ni ni'i ná noo Espíritu ij Ndios.

5 Ta ñoo Jerusalén ñoo ndéi na Israel ni kii na ndidaá nación ñó'o ñayuu yó'o, ta ndíta ndaa na xí'ín choon Ndios. 6 Tá ni seido'o ñayuu yó'o ña ni ni'i, dá ni ñataka na noo ndéi na kúu kuendá Jesús. Ta kúu ni naá vá iní na, chí ni seídó'o na ña iin rá iin na kúu kuendá Jesús ni kasá'á ká'an yú'u iin rá iin ñayuu ñoo. 7 Sa'á ñoo ni naá vá iní na. Dá ni kasá'á ndátó'ón tá'an ná:

—¡Kueídó'o ndó! ¿Á o duú na Galilea kúu ñayuu ká'an kaa? 8 Ta, ¿ndiva'a seídó'o yó ká'an na iin rá iin yú'u ña kían ni katì'a yó nda ni kaki yó? 9 Chì tein yó ñó'o ñayuu ni kii nación Partia, xí'ín nación Media, xí'ín nación Elam, xí'ín nación Mesopotamia, xí'ín kuendá Judea, xí'ín kuendá Capadocia, xí'ín kuendá Ponto, xí'ín kuendá Asia, 10 xí'ín kuendá Frigia, xí'ín kuendá Panfilia, xí'ín nación Egipto, xí'ín na ndéi chí kuendá Africa noo ñó'o ñoo xíká cháá ka o duú ñoo Cirene. Ndéi ta'ani na ni kii ñoo Roma. Dao ka na kúu na Israel, ta dao ka na ni nduu na kándisa to'on kándisa na Israel. 11 Ndéi ta'ani dao ka

na ni kii nación Creta xí'ín nación Arabia. Tído iin rá iin yó kándaq ini ña ká'an na káa, chi ká'an na iin rá iin yú'u ña ká'an miá sa'á ña ndato ni kee Ndios —kaá ñayuu ñoo.

¹² Ta kúu ndidaá vá ná ni naá iní. Ta ko ná'á ná ndí kían nakani ini na. Ta ndátot'ón tá'an ná:

—¿Ndí kóni kaa ndidaá kúu ña xinífo kuu víti?

¹³ Ta dao ka ñayuu ñoo ni kasá'á kédiki na na kúu kuendá Jesús, ta kaá na:

—Xíni va na káa.

Di'a ni kuu tá ni daná'a Pedro noó ñayuu sa'a Jesús

¹⁴ Dá ni nakuiin ndichi Pedro xí'ín ndin uxí iin ka taq ni sa xionoo xí'ín Jesús. Ta ni'i nda'o ni kasá'á ká'an Pedro xí'ín ñayuu kuá'a ñoo:

—Ndo'ó, na Israel, xí'ín ndidaá ka ndo'ó na ndéi ñoo Jerusalén, ko'in kastot'in xí'ín ndó sa'a ndidaá ña ni kuu yó'o, sa'á ñoo kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó. ¹⁵ Kana'á ndó ña ni iin tó'ón ta'on ñayuu yó'o ko xíni, tátot'on ki'o ká'an ndo'ó náani ini ndo. Chi ka iin na'a ij vá kían. ¹⁶ Tído ndidaá ña yó'o kúu, dá xinkoo noó ni ka'an Ndios xí'ín profeta Joel, tá'an na sa kastot'on xí'ín ñayuu ña ni ka'an mií Ndios, chi di'a ni kaa na:

¹⁷ Di'a kaá Ndios: Tein kuu noó ndí'i, dá dákoon yu'u Espiritu'ú diní ndidaá kúu ñayuu.

Dá kían ndidaá de'e yíi ndo, xí'ín ndidaá de'e di'í ndo ka'an xi sa'a ndí kían vei koo.

Ta ndidaá takuáchí táki koni túu xi ña'a ndato dána'i noó xí.

Ta ndidaá na sá'ano saní kee yu'u.

¹⁸ Ta tein kuu dáá ñoo dákoon yu'u Espiritu'ú diní taq xí'ín na ña'a kéchóon nooí,

dá kasá'á ná ka'an na sa'a ndí kían vei koo.

¹⁹ Ta keei ña'a ndato chí induú, ta kee ta'ani yu'u ña ná'ano noño'o yó'o, chi koo ni, xí'ín ño'o kéj, ta nakuiin ndichi ño'oma,

²⁰ ta nakuiin naá noo ndindii, ta ndukua'a ni noó yoo.

Di'ón koo, dá kasandaá kuu sato'o yo Ndios.

Ta kuu yó'o kakuu iin kuu ká'ano, iin kuu na'a Ndios choon ká'ano né'e na.

²¹ Ta ndi ndáa mií ñayuu nakoni ña Ndios kúu sato'o na, noón kúu na ni'í ña káki na.

Di'ón kaá tuti ij Ndios.

²² 'Kueídó'o va'a ndo'ó, na Israel, ña ko'in ka'in xí'ín ndó. Miían ndaq Jesús, na ñoo Nazaret, ni sa kuu iin taq ni na'a ña ni kii na noo Ndios, dá chi sa kee na ña ná'ano, xí'ín ña ndato noo ndo'ó ni kee Ndios. Ta ná'á va'a mií ndó ndí kían ni sa kee na. ²³ Tído ni nakí'o ñaá iin taq noo ndá'a ndo, tátot'on ki'o ni chikaa ini Ndios koo nda mií sa'a. Dá ni tiin ñaá ndo'ó ni sa'an ndo ni sa'ání ñaá ndó ndika cruz xí'ín ndá'a ta kini.

²⁴ Tído ni danátaki ñaá Ndios noó ña ni ndo'o na ni xi'í na. Chi ña sa'ání ñayuu ko kómían choon sata Jesús, sa'á ñoo ko ní kandeéan ka'ání chíchían na.

²⁵ Ta ni ka'an ta'ani rey David sa'a Jesús tá sa ná'a. Ta di'a ni kaa na: Ni xini ña daá kuití vá ió sato'o yo Ndios xí'ín.

Ta íin na xoo kuá'a yu'u, sa'á ñoo ní iin tó'ón ta'on ña'a o dáyu'ú yu'u.

²⁶ Sa'á ñoo kádi nda'o ini nooí.

Ta xíta yáa ló'i xi'an kádi inían.

Ta iin ní kúu yikí koñoi nani'i ndée xí'ín tandeé iní.

²⁷ Chi o dánkoo ta'on ní yu'u noó ño'o ndii.

Ta o kóno ta'on mií ní ña natani yikí koño yu'u, na kéchóon noo ní.

²⁸ Chi ni na'a ní íchi nooí noo katakii, dá kasandaá iin kuu, dá kadii nda'o infí tá ná nakuijin noo ní. Díon ni kaa David.

²⁹ Nani, ká'an ndaaí xí'ín ndó ña ni xi'i tatá sá'ano yo David, ta ni nduxi na. Ta kúu nda kuu víti nákaa íío ná yáí noo ni nduxi na ñoo yó'o. ³⁰ Tído ni sa kuu na iin profeta, ta sa ná'á va'a na ña ni xi'o Ndios to'on na ña tein na ve'e míf ná, ñoo kana Cristo, na dákaiki ñaá, ta kakuu na rey, tát'o'on ni sa kuu David rey noo na ñoo yo. ³¹ Ta sa'á ña sa ná'á ná ndí kían kee Ndios, sa'á ñoo ni kaa na ña dánataki Ndios Cristo, na dákaiki ñaá, ta ni kaa ta'ani na ña o kándoo ta'on níoo Cristo noo ñó'o ndii, ta ni yikí koño na o natanj ta'an vaan.

³² Ta dión ni kuu, chi miífan ndaa kuiti ni danataki Ndios Jesús. Ta ndidaá vá ndu'u kúu na ni xini ña dión ni kuu. ³³ Dá ni naxikoo ñaá Ndios xoo kuá'a na. Dá ni nakí'o tatá Ndios Espíritu ii ná noo Jesús, tát'o'on kí'o ni xi'o na to'on na ña kían kee na. Sa'á ñoo ni tанда'á Jesús Espíritu ii yó'o ni kasáa na noo ndú'u. Sa'á ñoo ni xini ndo'ó, ta ni seíd'ó'o ndó ña ká'an ndu'u iin rá iin yú'u, tá'an ña ká'an iin rá iin míf ndó.

³⁴ Ta o duú David kúu na ni nana ko'on induú koo na xoo kuá'a Ndios, chi míf ná kúu na ni ka'an di'a:

Di'a ni kaa sato'o yo Ndios xí'ín sato'i:

“Nakoo yo'ó xoo kuá'a yu'u,

³⁵ nda ná nataán ndí'ii taa xini u'u ñaá tixi sa'on.”

Dá ni kaa ta'ani Pedro:

³⁶ —Miífan kánian kana'á ndidaá kúu ndo'ó, na Israel, ña miífan ndaa kuiti Jesús, na ni chirkaa ndó ndika cruz, noón kúu na ni ndee Ndios kakuu na sato'o noo ndidaá kúu ña'a, ta kakuu ta'ani na na dákaiki ñaá.

³⁷ Tá ni seíd'ó'o ñayuu ñoo to'on ni ka'an Pedro, kúu ni kasá'á tá'anda to'on

ini na ndéi na. Dá ni ndato'ón ná Pedro xí'ín dao ka apóstol ñoo, ta ni kaa na:

—Nani, ¿ndí kían kánian kee ndu'u, tá dáá?

³⁸ Dá ni kaa Pedro:

—Nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó, ta kodo ndúta iin rá iin ndó xí'ín kuu Jesús. Dá ná kí'o ká'ano ini Ndios sa'á kuachi ndo, dá natiin ndó Espíritu ii ná. ³⁹ Chi kí'o dión ni xi'o Ndios to'on na ña kee na xí'ín ndo'ó xí'ín de'e ndó. Ta dión ta'ani kee na xí'ín ñayuu ndéi xíká cháá ka, dá chi kí'o dión ni chikaq ini míf sato'o yo Ndios kee na xí'ín ndidaá na ni kaxi míf ná kakuu ñayuu na —kaá na.

⁴⁰ Ta xí'ín to'on yó'o, ta xí'ín cháá ka to'on ni ka'an ni'ini Pedro noo ñayuu ñoo, ta ni seí nda'í na noo ná, ta kaá na:

—Kandisa ndó to'on ká'in, dá kían káki ndó noo tandó'ó vei ndo'o ñayuu kómí kuachi ndéi tiempo viti —kaá na.

⁴¹ Ta kúu kuá'a nda'o ñayuu ñoo ni kandisa to'on ni ka'an na. Ta kúu ni sodó ndúta ná. Ta kuu dáá ñoo ni ndukua'a cháá ka na kúu kuendá Jesús, chi tá-to'on oni ka mil ñayuu ni nduu kuendá Jesús. ⁴² Ta ndidaá ná ni nakuíta ndaa xí'ín to'on dána'a apóstol. Ta iin ni nduu va na xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús. Ta ndéi tútí ná sa'ándá na pan, ta ká'an na xí'ín Ndios.

Iin ni nduu ndidaá kúu na kúu kuendá Jesús

⁴³ Ta ndidaá vá ñayuu ñoo ni naá iní, ta ni yu'ú na, chi kuá'a nda'o ña'a ná'ano xí'ín ña ndato ni kee apóstol ñoo. ⁴⁴ Ta iin ni nduu ndidaá na kúu kuendá Jesús. Ta ni chindee tá'an na xí'ín ña'a ió noo iin rá iin na. ⁴⁵ Ta ni dikó ná ñó'ó ná, xí'ín ndidaá ka ni ña'a ió noo ná, dá ni dasá náan noo ndidaá ná tát'o'on kí'o xinnó'ó ná.

⁴⁶ Ta iin rá iin kuu kuu sa nditútí ná yé'é ño'o ká'ano. Ta sa natáka ta'ani na ini ve'e iin rá iin na sa sa'anda na pan, ta

iin sásá'an ndi'i va na xí'an kádii iní na, xí'in ña nda'í ió ini na. ⁴⁷ Ta kéká'ano na Ndios. Ta ká'an va'a ndidaá kúu ñayuu ndéi ñoo ñoo sa'a ná. Ta iin rá iin kuu kuu sá ndekua'a sato'o yo Ndios ñayuu, na ñi ñatiin ña káki na.

**Di'a ñi kuu tá ñi nduva'a
iin taa ñi ñatií sa'a**

3 Iin kuu, dá ñi kee Pedro xí'in Juan kua'an ndúu na ve'e ño'o ká'ano, ta kían táto'on ka oní sa'ini, chí hora daá ñoo ká'an ñayuu ndéi Israel xí'in Ndios. ² Ta sa io iin taa ñi ñatií sa'a, ta nda rá ñi káki va ra káa ra dión. Ta ndidaá kuu né'e ñaá ná ve'i na chíkoo na yé'é ño'o ñoo ñoo naní yé'é luu káa, dá koo ra kaka ra di'ón ñoo na koku'u yé'é ño'o ká'ano ñoo.

³ Tá ñi xini ra koku'u Pedro xí'in Juan kua'an na ini yé'é ño'o ká'ano ñoo, dá ñi kásá'á rá se'i nda'í ra ña ná ki'o na di'ón ñoo rá. ⁴ Dá ñi sa nde'é Pedro xí'in Juan ñoo rá. Dá ñi kaa Pedro xí'in rá:

—Kande'é ndu'u.

⁵ Dá ñi sa nde'é va'a ñaá ta kú'u sa'a ñoo, chí ndáti ra ni'í rá di'ón ñoo ná. ⁶ Dá ñi kaa Pedro xí'in rá:

—Ko ta'ón plata ni oro ñooí. Tído ña ió ñooí, ki'oi ñooon. Xí'in kuu Jesucristo, na ñoo Nazaret, ndakuijn ndichi, ta kaka kua'án —kaá na.

⁷ Kúu ñi tiin Pedro ndá'a ku'a'a ra. Ta kúu ñi ñachikani ndichi ñaá ná. Ta kúu viti'ón ñi ndundakí sa'a rá xí'in dikó sa'a rá. ⁸ Ta kúu ñi ndao ra ñi ñakuijn ndichi ra. Kúu ñi kásá'á síka ra. Dá ñi ndu'u ra kua'an ra xí'in Pedro xí'in Juan ini ve'e ño'o ká'ano ñoo. Síka ra, ta kándita ra, ta kéká'ano ra Ndios ñi ku'u ra kua'an ra.

⁹ Ta kúu ndidaá kúu ñayuu ñoo ñi xini ña síka ra, ta kéká'ano ra Ndios kua'an ra. ¹⁰ Ta ñi ñakoni na ña taa ñi sa io sa sati yé'é ño'o naní yé'é luu káa ñoo kúu

taa ñoo. Kúu ñi naá ini na, ta ñi yu'ú na tá ñi xini na ña ñi nduva'a ra.

**Di'a kua'an ña ñi ñaná'a Pedro ñoo
ñayuu ku'a'a ño'o ñoo sa'a Jesús**

¹¹ Ta ñi tiin toon taa ñi nduva'a sa'a ñoo Pedro xí'in Juan. Ta ñi naá ini ndidaá kúu ñayuu ñoo taxí tá'an na ve'i na kande'é ñaá ná ñoo kúu corredor naní Salomón. ¹² Tá ñi xini Pedro ñayuu ñoo, dá ñi kaa na xí'in rá:

—Na Israel, ¿ndiva'a naá téi iní ndo? Ta, ¿ndiva'a ndé'é ndó ndu'u? ¿Á ká'an ndó ña xí'in nde'e mií ndu'u ñi nduva'a taa yó'o? O, ¿á ká'an ndó ña sa'á ña kúu ndú ñayuu va'a ñoo Ndios, sa'á ñoo ñi nduva'a ndu ra? ¹³ Mií Ndios, na ñi sa ndaño'o tata sá'ano yo Abraham xí'in Isaac xí'in Jacob tá sa na'á, ñoon kúu na ñi ndane'e dikó Jesús, na kúu de'e na. Ñoon kúu na ñi ñaki'o ndó ñoo ndá'a taa né'e choon. Dá ñi kuño'ó ndó na tá ñi ka'an taa né'e choon naní Pilato dáyaá ñaá rá. ¹⁴ Ta ndo'ó kúu na ñi kuño'ó na kúu na ií xí'in na ndaa. Di'a ñi xika ndo ña yaá iin taa sa'ání ndii. ¹⁵ Ta ñi sa'ání ndo Jesús, na xí'o ña kataki chíchí yó. Tído ñi ñataki va na ñi kee Ndios. Ta ndu'u kúu na xí'o ndaa kuendá ña ki'o dión ñi kuu. ¹⁶ Chí sa'á ña kándéé iní ndu Jesús, sa'á ñoo ñi nduva'a taa yó'o, tá'an ra ndé'é ndó, ta ná'á ndó. Chí xí'in kuu mií Jesús, ta xí'in ña kándéé iní ndu'u na ñi kedaá xí'in taa yó'o, dá ñi nduva'a ra, ta ñi xini xí'in ñoo ndidaá ndó ña dión ñi kuu.

¹⁷ Ta viti ndo'ó, na ñoo mií, sa ná'á véi ña sa'á ña ko ná'á ndó ndá yoo kúu ná, sa'á ñoo ñi kee ndó dión xí'in ná. Ta dión ta'ani ñi ndo'o taa né'e choon ñoo ndo. ¹⁸ Tído ñi daxinkoo ndi'i Ndios ña ñi ka'an ndidaá profeta na kee na. Chí ñi ka'an na ña ndo'o naní ñío Cristo, na dáka'ki ñayuu. ¹⁹ Ta viti nandikó iní ndo sa'a kuachi kée ndó. Ta nandio kuéi ndó ñoo Ndios, dá ná dándoo na kuachi ndo,

dá ná kǐ'o sato'o yō Ndios ñā ná koo va'a ini ndo. ²⁰Ta tanda'á tuku na Jesucristo kii na, dá chǐ kǐ'o dión nǐ chikaa ini na kee na nda mií sa'a.

²¹Tído miían kánian koo Jesucristo noo ió Ndios chí induú nda ná ndeyíko Ndios ndidaá kúú ñā'a, chǐ kǐ'o dión nǐ kaa Ndios kee na, kaá profeta na nda mií sa'a. ²²Dá chǐ di'a nǐ kaa Moisés xí'ín na sá'ano ve'á nǐ sa ndei sa na'á: “Ndios, na kúú sato'o yō, kǐ'o na ñā kana iin profeta tein na ñoo yō, ta kee na táto'on kée yu'u. Ta kandísa ndó ndidaá kúú to'on ka'an na. ²³Dá chǐ taó xóo va Ndios ndidaá kúú ñayuu kō xǐn kueídó'o noo ka'an profeta yó'o.” Dión nǐ kaa Moisés.

²⁴Ta ndidaá kúú profeta nǐ sa ndei nda tiempo Samuel, ta nda tiempo viti nǐ ka'an ta'ani na sa'a ndidaá ñā'a kúu viti. ²⁵Ta ndo'ó kúú na kánian natiin ndidaá kúú ñā va'a nǐ ka'an profeta sa'a, ta natiin ta'ani ndó ndidaá kúú ñā va'a nǐ kandoo Ndios kee na xí'ín na sá'ano ve'á. Dá chǐ di'a nǐ kaa Ndios xí'ín Abraham: “Ndidaá kúú ñayuu ndéi ñayuu nǐ'í ñā va'a sa'a iin na kana tein na ve'ón”, kaá Ndios xí'ín ná. ²⁶Sa'á ñoó tá nǐ danátaki Ndios de'e na, nǐ tanda'á ñāá ná dinño'ó noo mií ndó, dá nǐ'í ndo ñā va'a noo Ndios, dá kǐan dankoo iin rá iin ndó ñā kini kée ndó —kaa Pedro.

Di'a nǐ kuu tá nǐ ka'an Pedro xí'ín tá né'e choon ñā iin tó'on Jesús kúú na dákaki ñāá

4 Ndíta ij vá ná ká'an na xí'ín ñayuu ñoó, kúú nǐ kasaa tá duti, xí'ín tá sa'andá choon noo ra ndaa ve'e ño'o ñoó, xí'ín tá saduceo. ²Ta karyíi rá xí'ín Pedro xí'ín Juan chǐ dána'a na noo ñayuu ñoó ñā sa'á ñā nǐ natakí Jesús, sa'á ñoó natakí ta'ani ñayuu nǐ xi'í. ³Dá nǐ tiin ñāá rá né'e ra nǐ sa'an ra nǐ sadí ra ve'e kaa. Ñoó nǐ sa ño'o na nda nǐ tuu noo iin ka kuu, chǐ sa nǐ ini va kíán. ⁴Tído kuá'á nda'o ñayuu nǐ seídó'o to'on nǐ daná'a

Pedro sa'a Jesús, ta kúú nǐ kandísa naan. Sa'á ñoó nǐ ndukua'a cháá ka ñayuu kúú kuendá Jesús, ta nǐ kasandaá na kúú ná táto'on o'on mil taa.

⁵Tá nǐ tuu noo iin ka kuu ñoó, dá nǐ nataka taa né'e choon noo na Israel ñoo Jerusalén, xí'ín tá sá'ano, xí'ín tá dána'a ley, ⁶xí'ín tá duti kúú noo naní Anás, xí'ín Caifás, xí'ín Juan, xí'ín Alejandro, xí'ín dao tá'an tá duti ñoó. ⁷Dá nǐ sa'an ra nǐ taó rá Pedro xí'ín Juan ve'e kaa, ta ndáka ñāá rá nǐ saa ra nǐ chikata ra me'í noo ndéi tá né'e choon ñoó. Dá nǐ nda-to'on ñāá rá, ta kaá ra:

—¿Ndá choon né'e ndo'ó ñā ndúva'a ndó na kú'u? ¿Ndá kuu nǐ ka'an ndo, dá nǐ kee ndó ñā yó'o?

⁸Kúú nǐ nakutí Pedro xí'ín Espiritu ij Ndios, dá nǐ kaa na:

—Mií ní, na né'e choon ñoo yó'o, xí'ín mií ní, na sá'ano ñoo Israel, ⁹mií ní kúú na ndátó'on ndu'u sa'á ñā va'a nǐ kee ndu xí'ín taa nǐ sa kú'u yó'o, xí'ín sa'a ndi nǐ kuu nǐ nduva'a ra. ¹⁰Sa'á ñoó kana'á ní, xí'ín ndidaá kúú na ñoo Israel ñā xí'ín kuu Jesucristo, na ñoo Nazaret, na nǐ chirkaa ní ndika cruz, na nǐ danátaki Ndios, noon vá kúú na nǐ kedaá, dá nǐ nduva'a taa íin noo ní yó'o. ¹¹Ta Jesús kúú táto'on kǐ'o iin yuu, ta nǐ kanó'ó ñāá ndo'ó táto'on kǐ'o kée tá kava'a ve'e. Tído nǐ kasandaá na kakuu na yuú tito. ¹²Ta kōo ka iin ka na kándéé dákaki yó, dá chǐ kō ní xí'o Ndios choon noo ni iin ka na ió ñayuu yó'o ñā dákaki na yó —kaá Pedro xí'ín rá.

Di'a nǐ kuu tá nǐ sa'anda ra choon noo Pedro xí'ín Juan ñā o kánoo ka na dána'a na sa'a Jesús

¹³Tá nǐ xini tá né'e choon ñoó ñā kō yu'ú Pedro xí'ín Juan ka'an na sa'a Jesús, kúú nǐ naá iní ra, chǐ ná'á rá ñā kúú ná taa kō ní dakuá'a, ta kúú ná taa oon. Ta nǐ nakoni ñāá rá ñā nǐ sa xionoo na xí'ín Jesús. ¹⁴Ta nǐ xini ta'ani ra ñā íin ndichi

t̄a n̄i nduᵛa'a ñoó noo rá, sa'á ñoó ko ní kúu ta'on ketó'ón ñaá rá. ¹⁵ Dá n̄i sa'anda ra choon ña ná keta tóo Pedro xí'ín Juan sata vé'e. Dá n̄i kasá'á ndátó'ón kue'é ra ndéi ra, ¹⁶ ta kaá ra:

—¿Ndí koo kee yó xí'ín t̄a ñoó viti? Ch̄i miñan ndaa ndisa n̄i kee ra iin ña'a ndato, ta ndidaá kúu ñayuu ndéi ñoo Jerusalén yó'o ná'a ña dión n̄i kee ra. Ta o kúu ta'on kaa yo ña ko kíán ña ndaa. ¹⁷ Sa'á ñoó ná dáyú'ú yo rá, dá ná dá'a ka ni kanoo ra kasto'on ra xí'ín ñayuu sa'a Jesús, dá kíán ná o náka'ani cháá ka to'on sa'a Jesús noo ñayuu ñoo yo —kaá ra.

¹⁸ Dá n̄i kana ñaá rá. Dá n̄i sa'anda ra choon noo ná ña ná dá'a ka ní ka'an na, ta dána'a na sa'a Jesús.

¹⁹ Dá n̄i kaa Pedro xí'ín Juan xí'ín rá:

—Taó kuendá va'a ní, á ña va'a kíán noo Ndios ña kueídó'o cháá ka ndu'ú noo ká'an mií ní o duú noo ká'an Ndios. ²⁰ Ch̄i o kúu ta'on dánkoo ndu'ú ña ka'an ndu sa'á ña n̄i xini ndu, xí'ín sa'á ña n̄i seídó'o ndu.

²¹ Tá n̄i ndi'i n̄i kee ra tata dáyú'ú ñaá rá, dá n̄i dayáa ñaá rá, dá ch̄i ko ní ni'i rá nda sa'a dándó'o ra n̄i ná, ch̄i ndidaá kúu na ñoo ñoó kéká'ano na Ndios sa'a ña ndato n̄i kee na. ²² T̄a n̄i sa kú'ú sa'a ñoó, uu diko cháá ka kuia ió ra tá n̄i nduᵛa'a ra n̄i kee Ndios.

Di'a kua'an ña n̄i xika na kúu kuendá Jesús noo Ndios

²³ Tá n̄i ndi'i n̄i dayáa ñaá rá, dá n̄i sa'an na noo ndéi dao ka na kúu kuendá Jesús. Ta n̄i nakani na xí'ín ná ndidaá kúu ña'a n̄i ka'an ta duti saku'a'á xí'ín t̄a sá'ano. ²⁴ Tá n̄i kandaá ini na to'on n̄i kaa t̄a né'e choon ñoó, kúu ndidaá kúu ná n̄i kasá'á ká'an xí'ín Ndios, ta kaá na:

—Sato'o ndu Ndios, mií ní kúu na ká'ano. Mií ní kúu na n̄i kava'a induú xí'ín noñó'o xí'ín taño'o, xí'ín ndidaá

kúu ña'a ió nooán. ²⁵ Ta xí'ín yú'ú David, na sa kechóon noo ní, n̄i ka'an ní di'a: ¿Ndiva'a n̄i nduto'ndó téi ñayuu ndéi ñayuu yó'o?

Ta, ¿ndiva'a ná'ani ini na kee na ña ko chóon?

²⁶ Ch̄i n̄i nditúti t̄a kúu rey dándáki ñayuu yó'o, xí'ín t̄a né'e choon, dá naá ra xí'ín Ndios, na kúu sato'o yo, xí'ín Cristo, na dáka'ani ñaá.

²⁷ Ta miñan ndaa dión n̄i kuu ñoo yó'o viti, ch̄i n̄i naki'in tá'an Herodes xí'ín Poncio Pilato, xí'ín t̄a tukú, xí'ín na Israel. Dá n̄i ndakuei na n̄i naá na xí'ín de'e iñ ní Jesús, na n̄i kaa ní. ²⁸ Dá ch̄i k̄i'o dión n̄i ch̄ikaá ini mií ní koo nda mií sa'a, ta dión n̄i kee ní. ²⁹ Sa'á ñoó, sato'o ndu Ndios, sa ná'a ní ña ká'an t̄a né'e choon kendava'a ra xí'ín ndu'ú. Sa'á ñoó kee ní ña man̄i k̄i'o ní ndée ndu'ú, na kúu na kéchóon noo ní, dá ná o yu'ú ndu'ú ka'an ndu sa'a to'on ní. ³⁰ Ta xí'ín ndá'a mií ní nduᵛa'a ní na kú'ú. Ta kee ní ña'a ná'ano xí'ín ña'a ndato xí'ín kuu de'e iñ ní Jesús.

³¹ Tá n̄i ndi'i n̄i ka'an na xí'ín Ndios, ta kúu n̄i taan noo ndéi na ñoó. Ta kúu ndidaá ná n̄i nakutí xí'ín Espiritu iñ Ndios. Ta ko ní yu'ú na ka'an na sa'a to'on va'a Ndios.

Iin tó'ón vá n̄i sa kuu ñaxintóni ndidaá na kúu kuendá Jesús

³² Iin tó'ón vá n̄i sa kuu ñaxintóni ndidaá kúu na kúu kuendá Jesús, ta iin tó'ón n̄i sa kuu n̄i ná. Ta ni iin tó'ón ná ko ká'an ña ña'a mií ná kíán kómí ná, ch̄i ña'a ndi'i va na kíán, kaá na. ³³ Ta xí'ín ndée xí'o Ndios n̄i daná'a na kúu apóstol noo ñayuu, ch̄i xí'o ndaa na kuendá ña miñan ndaa kuiti n̄i nataki sato'o yo Jesús. Ta kuá'a nda'o ña man̄i sa chindeé Ndios ndidaá na kúu kuendá Jesús, ³⁴ sa'á ñoó ni iin tó'ón ta'on ña'a ko ní sá kaman̄i noo ni iin na. Dá ch̄i ndidaá kúu na ió ño'o, xí'ín na ió ve'e n̄i sa dikó

náan, ta né'e na di'ón ni ni'i ná sa'an ni sa'a na, ³⁵ ta ni xi'o naan noo apóstol, dá ni xi'o na cháá cháá di'ón ñoo noo iin rá iin ñayuu táto'on ki'o xínño'ó náan.

³⁶ Ta dión ta'ani ni kee iin ta nani José, tá'an ra ni chinani na kúu apóstol Bernabé. Kuu yó'o kóni kaa ta xi'o tañ-deé iní. Ta ta xi'o kúu iin ta ni kii tein na ve'e Leví. Ta kúu rá ta kuendá Chipre. ³⁷ Chi ni di'kó rá iin ñó'o kómí rá. Dá né'e ra di'ón ñoo ni sa'a ra ni xi'o raan noo na kúu apóstol ñoo.

Di'a ni ndo'o iin ta nani Ananías xí'ín ñadi'í ra nani Safira

5 Tído ni sa ió iin ta sa nani Ananías, ta ñadi'í ra ni sa nani Safira. Ta na yó'o ni di'kó iin tá'í ñó'o ná. ² Dá ni taó xóo ra cháá di'ón noo ña ni ni'i rá sa'a ñó'o rá. Ta ná'á ñadi'í ra ña dión ni kee ra. Ta ni xi'o ra sava'a di'ón ni kandoo ñoo noo apóstol. Ta ni kaa ra ña ki'o dión kúu vá di'ón ni ni'i rá sa'a ñó'o rá. ³ Dá ni kaa Pedro xí'ín rá:

—Ananías, ¿ndiva'a ni sonó ní ni ku'u ña u'u ini nio ní, dá ka'an to'ón ní noo na kúu Espiritu i Ndios? Chi ni taó xóo ní cháá di'ón noo ña ni ni'i ní sa'a ñó'o ní. ⁴ Ña'a mií vá ní ni sa kuu ñó'o ñoo. Dá tá ni ndi'i ni di'kó ñan, ¿á ko ná'á ta'on ní ña kuu va kee ní xí'ín di'ón ñoo ndi ki'o ká'án mií ní kee ní xí'án? Ta, ¿ndiva'a ni ñakani ini ní ka'an to'ón ní? Chi ko ní ká'an to'ón ta'on ní noo ta, noo Ndios vá ni ka'an to'ón ní.

⁵ Tá ni seido'o Ananías to'on yó'o, kúu ni kankao va ra ni xi'i ra. Ta ndidaá kúu ñayuu ni yu'ú nda'o tá ni ni'i tó'on na ña dión ni ndo'o ra. ⁶ Dá ni kasáa dao takuáchí yí. Dá ni chituú xi yikí koño ra xí'ín iin dá'on. Dá né'e ñaá xí ni sa'an xi ni dandúxi xi.

⁷ Tá ni ya'a táto'on oni hora, dá ni kasáa ñadi'í Ananías. Ta ko xini ta'an vaán ndí kían ni ndo'o yíjan. ⁸ Dá ni nda-to'ón ñaá Pedro:

—Ka'an ndaa ní xí'ín yu'u. ¿Á táto'on ki'o kaa ndo ni di'kó ndó ñó'o ñoo, á ki'o dión ni di'kó ndóan?

Dá ni kaaan:

—Jaan. Miíjan ndaa dión vá ni di'kó ndúan.

⁹ Dá ni kaa Pedro xí'án:

—¿Ndiva'a iin nóo ni ndató'ón ndó ña korndodó ndó na kúu Espiritu sato'o yo Ndios? Yé'é kaa vei takuáchí ni sa'an ni dandúxi yí ní. Ta vití'ón kane'e ta'ani xi mií ní ko'on xi.

¹⁰ Ta kúu vití'ón vá ni kankao ña'a ñoo noo sa'a Pedro, kúu ni xi'i vaán. Tá ni ndu'u takuáchí ñoo, ta kúu sa ni xi'i vaán. Dá ni taó ñaá xí né'e xi ni sa'an xi ni dandúxi xi diin noo nákaa yikí koño yíjan ñoo. ¹¹ Ta kúu ni yu'ú nda'o ndidaá kúu na kúu kuendá Jesús xí'ín dao ka ñayuu tá ni ni'i tó'on na ña dión ni ndo'o Ananías xí'ín ñadi'í ra.

Kua'á nda'o ña'a ná'ano xí'ín ña ndato ni kee na kúu apóstol

¹² Ta ni kee apóstol ña'a ná'ano xí'ín ña'a ndato noo na ñoo ñoo. Ta ndéi túti na kúu kuendá Jesús yé'é corredor nani Salomón. ¹³ Ta ko ní xí'o ndeé iní dao ka ñayuu ndu'u na naki'in tá'an na xí'ín na kúu kuendá Jesús, tído va'a nda'o ká'an na ñoo ñoo sa'a ná. ¹⁴ Ta kúu kua'á nda'o ta xí'ín na ña'a ni kandísa to'on va'a ni daná'a apóstol ñoo, sa'a ñoo ni ndukua'a cháá ka na kúu kuendá sato'o yo Jesús. ¹⁵ Ta ni taó ñayuu ndéi ñoo ñoo na kúu sata vé'e, ta ni chinoo ñaá ná noo iin xito, o noo iin yúu. Dá ni chindei ñaá ná íchi noo ya'a Pedro, dá va'ará konda'i óon na ná ya'a sata na kúu ñoo, dá ná nduva'a na. ¹⁶ Ta kúu kua'á na ndéi ñoo yati ñoo vei na ñoo Jerusalén, ta né'e na na kúu vei na xí'ín na ndó'o nani nio kée espíritu kini. Ta kúu ndidaá vá ná ni nduva'a.

**Di'a ni kuu tá ni taán tã né'e
choon na kúu apóstol ve'e kaa**

¹⁷ Dá ni ndakuei tã duti kúu noó xí'ín tãa kí'in tá'an xí'ín rá, tá'an rã kúu tã saduceo, chi ni nakutí rá xí'ín ñã u'u ini rã. ¹⁸ Kúu ni tiin ra na kúu apóstol, dá ni sa'an rã ni sadi ñaá rá ve'e kaa. ¹⁹ Tído ni kasáa iin ángel ni kii noo sato'o yo Ndios sakuáa dáá ñóo noo ñó'o na ve'e kaa. Dá ni sonó ná yé'án. Dá ni taó ñaá ná. Dá ni kaa ángel ñóo xí'ín ná:

²⁰ —Kua'án ndo, ta nakuíta ndó noo kúu yé'é ño'o ká'ano. Ta kast'o'on ndó xí'ín ñayuu ndéi ñóo sa'á to'on, ñã xí'o ñã kataki chíchí ná.

²¹ Tá ni ndi'i ni seido'o na ñã ni ka'an ángel ñóo, dá ni kee na kua'an na. Tá ni tũu noo iin kã kuu, dá ni ku'u na yé'é ño'o ká'ano. Dá ni kasá'á ná dána'a na to'on Ndios.

Dá ni nataka tuku tã duti kúu noó xí'ín ndidaá kã ni tãa kí'in tá'an xí'ín rá. Dá ni nakana ra ndidaá tãa né'e choon xí'ín ndidaá tã sá'ano ndéi Israel, ta ni kee ra iin junta ká'ano. Dá ni sa'anda rã choon ñã ná ko'on soldado taó rá apóstol ñó'o ve'e kaa kasaa rã, ká'án rá. ²² Tído, tá ni saa rã yé'é kaa ñóo ni sã nde'é rá, ta kúu koó kã apóstol ñóo ñó'o ñóo. Dá ni nandió kuéi ra kua'an rã kast'o'on ra xí'ín tã né'e choon. ²³ Tá ni saa rã, dá ni kaa rã:

—Tá ni saa ndu yé'é kaa, kúu ndadif toon vaan. Ta kúu ndíta soldado yé'é kaa ñóo ndaa rã. Tído, tá ni sonó ndú yé'án, ni iin tó'on kã tãa ko ñó'o iniã —kaá rã.

²⁴ Tá ni seido'o tã duti kúu noó, xí'ín tãa sa'ándá choon noó tãa ndaa yé'é ño'o, xí'ín tã duti saku'a, kúu ni kasá'á ná kani ini rã: “¿Ndeí ndi'i ví ñã ni kuu di'a viti?” ²⁵ Kúu ni kasáa va iin tãa. Dá ni kaa rã xí'ín rá:

—Tá'an tãa ni sadi ndo ve'e kaa ñóo, yé'é ño'o ká'ano va ndíta roón dána'a ra noó na ñoo yo —kaá rã.

²⁶ Dá ni sa'an tã sa'ándá choon noó tãa ndaa yé'é ño'o ñóo xí'ín rã ñó'o tixi ndá'a rá ni sã kí'in ra apóstol ñóo. Tído ko ní kéndava'a ta'on ra xí'ín ná, chi yu'ú rã ñã chiyúú ñaá ñayuu ndéi seídó'o ñaá ñóo. ²⁷ Dá ndáka ñaá rá ni saa rã ve'e noó ni nataka ndidaá rã kómí choon ná'ano ñóo, dá ni nakí'o ñaá rá noo rá. Dá ni ndato'on ñaá tã duti míí noó, ²⁸ ta kaá rã:

—¿Á ko ní sa'ándá ta'on ndu choon noo ndo ñã ná dá'a kã ni kanoo ndó dá-na'a ndo sa'á tãa ñóo? Tído viti iin níí kúu ñoo Jerusalén yó'o ni nakã'ani ñã dána'a ndo. Ta chinóo kuachi ndo ndu'u ñã ni sa'ání ndú tãa ñóo —kaá rã.

²⁹ Dá ni nandió né'e Pedro xí'ín dao kã apóstol ñóo to'on noo rá, ta kaá na xí'ín rá:

—Káni cháá kãan kueídó'o ndu choon sa'ándá Ndios, ndi'i, dá kee ndu choon sa'ándá tãa. ³⁰ Tatá Ndios, na ni sã ndaño'o na sá'ano ve'á, noón kúu na ni danátaki Jesús, na ni sa'ání ndo'ó tá ni chirkaa ndó na ndika iin yíto. ³¹ Ta na yó'o kúu na ni chindaya'i míí Ndios, chi ni chikoo ñaá ná xoo kuá'a na. Ta ni ndee ñaá ná na kómí choon sata ñayuu, ta ni ndee ta'ani ñaá ná na dáka'ki ñaá. Díon, dá ná nandikó iní na Israel sa'á kuachi kée na, dá ku'u ká'ano ini Ndios sa'a ná. ³² Ta ndu'u kúu na xí'o ndaa kuendá sa'a ndidaá ñã yó'o. Ta na kúu Espiritu i, na xí'o Ndios noo na seídó'o ñaá, noón ta'ani kúu na xí'o ndaa kuendá ñã díon kíán —kaá na.

**Di'a kua'an ñã ni ka'an
iin tãa naní Gamaliel**

³³ Tá ni seido'o ra to'on yó'o, kúu ni karyíí nda'o ra. Dá ni ka'án rá ka'ání ñaá rá. ³⁴ Dá ni ndakuín ndichi iin tã fariseo né'e choon naní Gamaliel, ta kúu rá iin tãa dána'a ley. Ta tã ndaya'i nda'o kúu rá noo ndidaá na ñoo ñóo. Dá ni sa'anda

ra choon ña ná taó too ra apóstol ñoo sata vé'e.

³⁵ Tá ni ndi'i, dá ni kaa ra xí'in dao ka ta né'e choon ñoo:

—Ndo'ó, ta ñoo Israel, ka'i va'a ini ndo á va'a ni ká'an ndó kee ndó dión xí'in taa ñoo. ³⁶ Dá chi tá sata cháá, dá ni ndakuñin iin taa naní Teudas. Ta ni chindaya'i ra mií rá, ta táto'on komi ciento kúu taa ni sa ndita xí'in rá. Tído ni sa'ání vá ñaá ná. Ta ni xita noo ndidaá kúu taa ni sa ndita xí'in rá. Ta kúu ni naá vá noo rá. ³⁷ Tá ni ndi'i, dá ni ndakuñin iin taa Galilea naní Judas tein kuu ni naxhikodó na ñoo yo kuu ná noo tuti taa né'e choon. Ta kúu kua'a ta'ani taa ñoo yo ni sa ki'in tá'an xí'in rá. Tído ni sa'ání ta'ani ñaá ná. Ta kúu ndidaá taa sa ndita xí'in rá ni xita noo kua'an. ³⁸ Sa'á ñoo ká'in xí'in ndó, o sa dáta'an ka ndo taa káa, ta dáyaá ndo rá. Chi tá choon kée ra kúu ña'a taa o tá kían to'on ká'an taa oon, dá kían naá vá nooán. ³⁹ Tído tá kían ña'a Ndios, dá kían o kúu ta'on dá-naá ndoán. Kaon koo ndó, chi oon ni ví naá ndo xí'in Ndios —kaá Gamaliel ñoo.

⁴⁰ Ta kúu ni nata'an va ini ra to'on ni ka'an Gamaliel ñoo. Dá ni kana tuku ra apóstol ñoo. Dá tá ni ndi'i ni kani ra sata ná xí'in chirrión, dá ni sa'anda ra choon noo ná ña ná dá'a ka ni ka'an na sa'a Jesús. Dá ví ni dayáa ñaá rá kua'an na.

⁴¹ Dá ni kankeui na noo ta né'e choon kua'an na. Tído kádi nda'o ini na, chi ni sonó Ndios ña ni ndo'o ní na sa'a Jesús. ⁴² Ta ndidaá kuu ño'o na dána'a na ini ve'e ño'o ká'ano, xí'in iin rá iin ve'e ñayuu, ta ko ní dánkoo ta'on na ña dána'a na sa'a Jesucristo.

Di'a ni kuu tá ni kaxi na kúu kuendá Jesús usa taa ña kane'e ra iin choon ká'ano

6 Ta tiempo daá ñoo ndúkua'a ka na kúu kuendá Jesús kua'an na. Kúu ni kasá'a na ká'an yú'u griego ká'an kuáchi

na xí'in na ká'an yú'u hebreo. Chi kaá na ña ko xí'o ndúsá'ano na ña'a kasá'an na kuáan ká'an yú'u griego táto'on ki'o kánian ni'i ná iin rá iin kuu kuu.

² Ta ndin uxí uu apóstol ñoo ni nditúti ndidaá kúu na kúu kuendá Jesús. Dá ni kaa na xí'in ná:

—Ko vá'a ta'on ña kían chituu too ndu'u ña dána'a ndu to'on va'a Ndios, dá nono ndú ña kían dasá ndú ña'a kasá'an ñayuu. ³ Sa'á ñoo, ñani, va'a cháá ka ña ná kaxi ndó usa taa tein mií ndó xaan, ta ná kakuu ra taa ndíta ndaa xí'in Ndios noo ñayuu, taa ni nakutí xí'in Espiritu i'i Ndios, taa ni nakutí ta'ani xí'in ña ndichí. Dá ki'o ndu choon yó'o noo rá kee ra, ⁴ dá kían ná o kátuu ndu ña ká'an ndu xí'in Ndios, ta ni ña dána'a ndu'u to'on na —kaá apóstol.

⁵ Ta kúu ndidaá vá ñayuu ñoo ni nata'an ini ña dión koo. Dá ni kaxi na iin taa naní Esteban, chi kándée ká'ano ini na Ndios, ta ni nakutí ní na xí'in Espiritu i'i. Ta ni kaxi ta'ani na Felipe, xí'in Prócoro, xí'in Nicanor, xí'in Timón, xí'in Parmenas, xí'in Nicolás, taa ñoo Antioquía, taa sa kándisa táto'on kándisa na ndéi Israel. ⁶ Dá ndáka na ndin usa taa ñoo ni saa na noo apóstol. Dá ni chikodó ná ndá'a ná diní ná. Dá ni kixa na ña maní noo Ndios sa'a ndin usa taa ñoo.

⁷ Ta kúu ni naká'ani cháá ka to'on va'a sa'a sato'o yo Jesús, sa'á ñoo ni ndúkua'a na kúu kuendá Jesús ñoo Jerusalén. Ta kúu kua'a ta'ani ta duti ni kasá'a kándisa ña ndaa sa'a Jesús.

Di'a ni kuu tá ni tiin dao taa Esteban ndáka ra kua'an ra noo ta né'e choon

⁸ Kuá'a ña maní ni kee Ndios xí'in Esteban, ta ni nakutí ná xí'in ndée Ndios, sa'á ñoo ni sa kándée ná sa kee na kuá'a nda'o ña ná'ano xí'in ña ndato tein ñayuu ndéi ñoo ñoo. ⁹ Ta kúu ni ndakuei dao taa ño'o ve'e noo náta na Israel, ña ká'an xí'in ná, ve'e na ko ño'o ka tixi

ndá'a iin sato'o, ta ni ndakuei ta'ani dao ra ñoo Cirene, xí'in ra ñoo Alejandría, xí'in ra kuendá Cilicia, xí'in ra kuendá Asia. Dá ni kasá'a rá ndátó'ón kuáchí ra xí'in Esteban. ¹⁰Tído ko ní kándeé ta'on ra dátúú rá noo ká'an na, chí kómí ná ña ndíchí kée Espíritu ij Ndios.

¹¹Dá ni chíya'i ra dao ɬa ña ná ka'an ra ña ni seídó'o ra ká'an ndava'a Esteban sa'a Moisés, xí'in sa'a Ndios. ¹²Ta dión ni kee ra, dá ni nakuina vaa ña ñoo xí'in ndidaá ɬa sá'ano, xí'in ndidaá ɬa dána'a ley. Dá ni natuu ra ni tiin ra Esteban. Dá ndáka ñaá rá ni saa ra noo ɬa né'e choon. ¹³Dá ni chíkata ra ɬa ká'an to'ón sa'a Esteban, dá kaa ra:

—Taa yó'o kúú ra ko sá tuu ta'on ra ña ká'an ndava'a ra sa'a ve'e ño'o ij yo, xí'in sa'a ley Moisés. ¹⁴Chí ni seido'o ndu'u ká'an ra sa'a Jesús, ra ñoo Nazaret, ña roón kúú ra ko'on nakani ndi'i ve'e ño'o ká'ano yó, ta nadaon ra ña ni dankoo Moisés keeá —kaá ra.

¹⁵Ta ndidaá ɬa ndéi noo tá'anda choon ñoo, tá ni sa nde'é rá noo Esteban, ta kúú ni xini ra ña ndato nda'o noo ná tát'o'on ndato noo iin ángel.

Di'a kua'an ña ni ka'an Esteban xí'in ɬa né'e choon

7 Dá ni ndato'ón ñaá ɬa dutí mií noo:
—¿Á ña ndaa kúú ña ká'an ɬa kaa sa'on?

²Dá ni kaa Esteban xí'in rá:

—Kueídó'o ndó ña ko'in ka'in xí'in ndó, ñani, ndo'ó, ɬa sá'ano viti. Na ndato nda'o kúú Ndios, ta ni na'a na mií ná noo tatá sá'ano yo Abraham tá ni sa io na chí nación naní Mesopotamia, tá ko ñá'a ko'on na koo na ñoo naní Harán. ³Dá ni kaa Ndios xí'in ná: “Dánkoo ñoo noo ióon xaan, ta dánkoo ndidaá kúú tá'ón. Ta kua'an kooón noñó'o ko'in na'ij nooon.”

⁴Dá ni keta na noñó'o na Caldea kua'an na. Dá ni sa'an na ni sa io na ñoo

naní Harán. Ta ñoo ni xi'i tatá na. Dá ndáka ñaá Ndios ni saa na noñó'o yó'o noo ndéi yó viti. ⁵Tído ni lú'u ta'on ñó'o yó'o ko ní xi'o Ndios ni'i ná, ni noo kuein sa'a ná. Tído ni ka'an Ndios ña ki'o naan noo mií ná xí'in noo de'e na, xí'in noo de'e ñaní na, va'ará ko ñá'a kandeí de'e Abraham tiempo daá ñoo. ⁶Ta ni ka'an ta'ani Ndios ña de'e ñaní na xí'in de'e díko na kakuu na ɬukú kandeí nda'í iin ka ñoo. Ta kaño'o na ɬixi ndá'a na ñoo ñoo, ta kendava'a na xí'in ná noo komi ciento kua. ⁷Ta ni kaa ta'ani Ndios di'a: “Ta yu'u kúú na keyiko sa'a na ñoo, na kendúsa xí'in ñayuuí ña kechóon na noo ná. Tá ni ndi'i, dá kankuei ñayuuí kii na kandeí na noñó'o yó'o, ta yó'o kandaño'o na yu'u.”

⁸Tá ni ndi'i, dá ni kandoo Ndios xí'in Abraham ña ta'anda ñíi ná xí'in ndidaá de'e na, ta ñoo kían ná'a ña ni xi'o Ndios to'on na noo ná. Sa'a ñoo, tá ni sa io de'e Abraham ni sa naní Isaac, dá ni sa'anda na ñíi xí tá ni xino xi ona kuu. Dá tá ni sa io de'e Isaac ni sa naní Jacob, dá ni sa'anda ta'ani na ñíi xí. Ta dión ta'ani ni kee Jacob xí'in ndin uxí uu de'e yíi na, tá'an na ni sa kuu ndin uxí uu tatá sá'ano yo.

⁹Tído sa'a ña u'u ini tatá sá'ano yo, sa'a ñoo ni díko ná ñani ló'o na José noo ɬa Egipto. Tído ni sa io va Ndios xí'in José, ¹⁰ta ni chindeé ñaá ná noo iin rá iin tandó'o ni sa ndo'o na. Ta ni kemáni ñaá ná, ta ni xi'o na ñaxintóni ndíchí noo ná tá ni sa íin na noo Faraón, ɬa kúú rey Egipto. Dá ni xi'o ra choon ká'ano noo ná ña dándáki na Egipto, xí'in ve'e mií rey ñoo.

¹¹Dá ni kasáa tama iin níi kúú kuendá Egipto xí'in Canaán. Ta ni ndo'o nda'o ní'o ndidaá ñayuu. Sa'a ñoo ko ní ni'i na sá'ano ve'e yó ña keí ná. ¹²Tá ni ni'i tó'on Jacob ña ió tirió chí Egipto di'a, dá ni tanda'a ná de'e na, na sa kuu tatá sá'ano yo, ni sa'an na Egipto. Ta ña yó'o

nī s̄a kuu ta'ándá mií noó nī sa'an n̄a. ¹³Dá tá nī sa'an n̄a ta'ándá kúu uū, nda daá, dá nī kasto'on José xí'ín ñani n̄a ndá yoo kúu ná. Dá nī kandaá ta'ani ini Faraón ndei nī kixi José, ta ndá yoo kúu n̄a ve'e na. ¹⁴Dá nī sa'anda José choon noo ñani n̄a ña ná no'o n̄a nakuaka na tatá na Jacob xí'ín ndidaá kúu n̄a ve'e na, dá ná kasaa n̄a Egipto. Ta nī s̄a kúu ná onī diko sa'on ñayuu.

¹⁵"Ta dión nī kuu. Dá nī kasáa Jacob xí'ín ndidaá n̄a ve'e na kande'i na Egipto. Ta ñoo nī s̄a io Jacob nda noó nī xi'i n̄a. Ta ñoo ta'ani nī xi'i tatá sá'ano yo. ¹⁶Tído nī sa'an n̄a ñoo yo nī dandúxi na lásá n̄a iin ñoo naní Siquem ini iin káo, ña nī xiin Abraham noó de'e iin ta ñoo Siquem nī sa naní Hamor.

¹⁷"Dá tá s̄a kua'an x̄inkoo to'on nī xi'o Ndios noo Abraham, kúu s̄a nī ndukua'á nda'o n̄a ve'e yó ndéi Egipto, ¹⁸nda rá nī kasá'á dándáki iin ka rey Egipto. Ta k̄o ná'á ta'on ra sa'á ña va'a nī kee José ñoo ñoo. ¹⁹Sa'á ñoo nī kasá'á rá danda'í ra n̄a sá'ano ve'e yó, ta nī kendava'a ra xí'ín ná, ta nī kendúsa ra xí'ín ná ña ná kata ndava'a na de'e yií kuálí ná, ta duú nī kaki, dá ná kuu xi.

²⁰"Ta mií tein kuu dáá ñoo nī kaki Moisés. Ta nī s̄a kuu xi iin taleé ñochí kaa noo Ndios. Ta nī xito va ñaa n̄a ve'e xi onī yoo. ²¹Tído nī ñakána ñaa ná táto'on nī ta'anda choon. Ta kúu mií de'e di'í Faraón nī ñaki'in ñaa. Ta nī ñakuá'ano ñaaán táto'on de'e mián. ²²Ta kúu nī ñakuá'a Moisés ndidaá ña ndichí ñakuá'a n̄a Egipto. Ta ndichí n̄a xí'ín to'on ká'an n̄a, ta kándéé ná kée na ndá choon kúu mií vá.

²³"Tá nī x̄inkoo Moisés uū diko kuia, dá nī chikaa ini n̄a ko'on n̄a koto ni'ini na n̄a ñoo n̄a, n̄a Israel ndéi Egipto. ²⁴Dá tá nī xini Moisés ña kéndava'a iin ra Egipto xí'ín iin ta ñoo n̄a, dá nī chindeé ñaa ná. Kúu nī sa'áni vá ñaa ná sa'á ña nī kendava'a ra xí'ín iin ra ñoo n̄a. ²⁵Chī nī

ka'an ná ña kandaá ini n̄a ñoo n̄a ña mií Ndios kúu n̄a nī kaxi ñaa kua'an n̄a chin-deé ñaa ná, dá kankuei na tixi ndá'a ra ñoo ñoo. Tído k̄o ní kandaá ta'on ini n̄a ñoo n̄a ña dión kíán.

²⁶"Tá nī kasandaá iin ka kuu, dá nī xini Moisés ña ndéi uū ta Israel naá tá'an mií rá. Dá nī ka'an ná nachindei va'a ñaa ná, chī nī kaa n̄a xí'ín rá: "Iin ñani kúu vá ndo'ó. ¿Ndiva'a dár'u'u tá'an ndó?", kaá n̄a. ²⁷Dá nī chituu ta kéndava'a xí'ín ñani ra ñoo noo ká'an Moisés. Dá nī kaa ra xí'ín ná: "¿Ndá yoo nī chikani yo'ó kakuuón iin ta sa'ándá choon noo ndú'u o iin ta keyíko sa'á ndu'u? ²⁸¿Á kóni ta'ani yo'ó ka'ánoon yu'u táto'on nī keeón nī sa'ánoon iin ta Egipto koni?", kaá ra xí'ín ná. ²⁹Tá nī seido'o Moisés ña nī ka'an ra dión, kúu nī xino na kua'an x̄iká ná nda noo naní Madián. Ta ñoo nī s̄a io n̄a nī s̄a kuu na iin ta tukú. Ta ñoo ta'ani nī sa io uū de'e na.

³⁰"Dá tá nī ya'a uū diko ka kuia, dá nī na'a noo iin ángel tein ñoo'ó ita kánkuei tein iin yitó táka ló'o iin noo kúu noño'ó ichí sa'a yúku naní Sinaí. ³¹Ta kúu nī naá vá ini Moisés tá nī xini n̄a ña dión kúu. Dá nī natuu yati na kande'é va'a na. Ta kúu ñoo nī seido'o na nī ka'an tachī sato'o yo Ndios: ³²"Yu'u kúu Ndios, n̄a nī s̄a ndaño'o n̄a sá'ano ve'ón, chī yu'u kúu Ndios noo Abraham, ta yu'u kúu Ndios noo Isaac, ta yu'u kúu Ndios noo Jacob", kaá Ndios xí'ín ná. Ta nī kasá'á ndéi Moisés ña nī yu'ú n̄a. Ta kúu k̄o ní xi'o ndeé ka ini n̄a kande'é ná. ³³Dá nī kaa sato'o yo Ndios xí'ín ná: "Taó ndisa ñoo'ó sa'on, chī ñoo'ó iī kíán séin ni'ínón xaan. ³⁴Mián ndaá kuiti kíán xini yu'u ña nda'í nda'o ndó'o níyo ñayuu ndéi na Egipto. Ta mián ndaá seídó'i ña nda'í nda'o ndé'i'i n̄a. Sa'á ñoo nī kasáai dákaai n̄a. Ta viti nakíi yati cháá ka, chī tanda'á yu'u yo'ó ko'on ñoo Egipto", kaá Ndios xí'ín Moisés.

³⁵ Ta Moisés yó'o kúú nā sá nī kuñó'ó vá ñayuu ñoó, chí di'a nī kaa nā xí'ín ná: “¿Ndá yoo nī chikani yo'ó ñā kakuuón iin tã sa'ándá choon noo ndú'u o iin nā káyíko sa'á ndu'u?” kaá nā. Tído mií Ndios kúú nā nī tãnda'á Moisés ñā kakuu na iin nā sa'ándá choon, ta kakuu na iin nā dákaki ñayuu ñoó xí'ín ndá'a ángel, tá'an nā nī na'a noo tein yitó táka ló'o ñoó.

³⁶ Chí Moisés yó'o kúú nā nī taó xóo nā sá'ano ñoo yo Egipto, chí kuá'á nda'o ñā ndato xí'ín ñā ná'ano nī kee na noo nā Egipto. Ta nī sa'anda dao nā taño'o naní Taño'o Kuá'á. Ta sá kee ta'ani na ñā ná'ano tein uu diko kuia noo kúú noño'ó ichí. ³⁷ Ta mií Moisés yó'o kúú nā nī ka'an di'a xí'ín nā Israel: “Ta mií sato'o yo Ndios kúú nā k'i'o ñā kana iin profeta tein mií ndó, dá kast'o'on ná xí'ín ndó to'on nī ka'an mií Ndios xí'ín ná, táto'on k'i'o kée yu'u. Ta kueídó'o ndó ndidaá kúú ñā ka'an nā xí'ín ndó.” ³⁸ Tá Moisés yó'o kúú nā nī sá káa tein nā sá'ano ve'e yó noo kúú noño'ó ichí ñoó, ta nī ndatón ná xí'ín ángel nī kii noo Ndios diní yúku naní Sinaí. Ta ñoó nī ni'i ná to'on Ndios, ñā xí'o ñā kataki yo. Dá nī xí'o naan noo nā sá'ano ve'á, dá nī naya'an noo yóó.

³⁹ Tído ko ní xín ta'on nā sá'ano ve'á kueídó'o na ñā ká'an Moisés, ta nī kuñó'ó ñaá ná. Ta ñó'o ini nā nandió kuéi na ñoo Egipto. ⁴⁰ Sa'á ñoó nī kaa nā xí'ín Aarón: “Kava'a ní dao ka ndios, dá ná kandaka na yó no'o Egipto, chí xí'ín ndí kían nī ndo'o Moisés, tá'an nā nī taó yo Egipto, dá vei yó yó'o.” ⁴¹ Dá nī kava'a ñayuu ñoó iin yokó káa táto'on káa iin chikerró. Dá nī doko ná kítí ndáka na noán, ta nī sá ndei dii ná nī keká'ano na yokó, ñā nī kava'a na xí'ín ndá'a mií ná.

⁴² Sa'á ñoó nī dayáa ndá'a ñaá Ndios, ta nī nak'i'o ñaá ná noo ñā kini. Sa'á ñoó

nī kasá'á ná ndáño'o na tiñoo ñó'o induú, chí di'a kua'an ñā nī taa iin profeta sa'á ñā nī ka'an Ndios:

Ndo'ó, nā ndéi Israel,

¿á noo yú'u va nī doko ndo'ó kítí ndáka ndó tein uu diko kuia nī sá ndei ndó noño'ó ichí ñoó?

⁴³ Koó, di'a nī doko ndo rí noo yokó, chí nī sá ne'e ndó ve'e ño'o ñíi kuendá yokó naní Moloc

xí'ín iin ka ve'e ño'o kuendá yokó kúú tiñoo naní Refán.

Ta ñā yó'o kúú ñā nī kava'a ndó xí'ín ndá'a mií ndó, dá nī sá ndaño'o ndóan.

Ta sa'á ñā nī kee ndó dión, sa'á ñoó tãnda'á yu'u ndo'ó ko'on xí'ín cháa ká ndo o duú ñoo Babilonia.

Dión kaá to'on nī taa profeta.

⁴⁴ Ta sá komí nā sá'ano ve'e yó ve'e ño'o nī kava'a xí'ín ñíi, tá'an ñā ná'a ñā ió Ndios xí'ín ná, nani nī sá ndei na noño'ó ichí ñoó. Ta ve'e ño'o yó'o kían káa táto'on k'i'o nī sa'anda Ndios choon, chí nī kava'an táto'on k'i'o káa rá ió ñā nī na'a Ndios noo Moisés diní yúku.

⁴⁵ Dá nī ñatiin de'e nā sá'ano ve'e yó ve'e ño'o yó'o. Ta né'e naan nī saá nā xí'ín José noño'ó nā tukú. Dá nī kãndéé ná nī keña'a na ñó'o yó'o, chí mií Ndios nī taó ñayuu nī sá ndei yó'o kua'an nā. Ta k'i'o dión nī sá kían ve'e ño'o nī kava'a xí'ín ñíi nda tiempo nī sá ñandáki rey David.

⁴⁶ Ta nā yó'o kúú nā nī ñatiin kuá'á ñā maní noo Ndios, sa'á ñoó nī xí'ín nā ñā kían kava'a na iin ve'e ño'o ná noo keká'ano ñayuu Ndios, nā nī sá ndaño'o tatá sá'ano yo Jacob. ⁴⁷ Tído rey Salomón, nā sá kuu de'e rey David, noón kúú nā nī kava'a iin ve'e ño'o ná.

⁴⁸ Tído nā kómí ndidaá choon ko ió ta'on na ini ni iin ve'e ño'o nī kava'a ndá'a tãa, chí iin profeta nī taa ñā nī kaa Ndios di'a:

⁴⁹ Induú va kúú noo ió yu'u dándákii, ta noño'ó yó'o kúú noo ndíta sa'í.

Sa'á ñoó, ¿ndi koo ví ve'e kava'a ndó koo yu'u, ká'an ndó?, kaá sato'o yo Ndios.

Ta, ¿ndi koo iin ve'e kava'a ndó noo kooi nani'i ndeéi, ká'an ndó?

⁵⁰ ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña mií vá yu'u kúu na ni kava'a ndidaá kúu ña'a ió ñayúu yó'o?

Dión kaá sato'o yo Ndios —kaá Esteban.

⁵¹ Dá ni kaa ta'ani Esteban xí'in ta ñoó:

—Tído ndeé nda'o to'on ndó, ta káxi nda'o ní ndo, ta na dó'ó nda'o kúu ndó.

Daá kuití vá ko kóni ndo kee ndó ña kóni Espíritu iñ Ndios, chí táto'on ki'o ni sa kee na sá'ano ve'e ndó, ki'o dión kée iñ vá ndó. ⁵² Chi, ¿ndi kaa iin profeta ko ní kéndava'a na sá'ano ve'e ndó xí'in? Ni sa'áni ná ndidaá profeta, na ni sa ka'an ña kii iin na ndaa noo Ndios. Ta miñan ndaa ni kixi na, tído ni nak'i'o ñaa ndó noo ndá'a ta kini, ta ni sa'áni ñaa ndó.

⁵³ Ta va'ará ni ñatiin túu ndó ley Ndios noo ángel ni kii induú, tído ko ní seídó'o ta'on ndoan.

Di'a ni kuu tá ni xi'i Esteban

⁵⁴ Tá ni seído'o ta ne'e choon to'on yo'o, kúu ni karyíi nda'o ra, ta ni chichi tá'an no'o ra, chí ni xido nda'o ini ra sa'á ña ni ka'an Esteban. ⁵⁵ Tído ni nakutí Esteban xí'in Espíritu iñ Ndios. Ta ni sa nde'é ná chí induú. Ta ni xini na ña ndato oon ví náye'e ndaa noo ió Ndios, ta iin Jesús xoo kuá'a na. ⁵⁶ Dá ni kaa Esteban:

—Kande'é ndó, chí nde'í ña nóno induú kaa. Ta na ni nduu taa ñayúu yó'o iin na xoo kuá'a tatá Ndios —kaá na.

⁵⁷ Ta kúu ni sadi ndidaá ta nde'í ñoó do'o ra. Ta kúu ni'i nda'o ni kasá'a káyu'ú rá. Dá ni ndao ni'ini ra ni tiin ra Esteban. ⁵⁸ Dá ni taó ñaa rá nda yu'ú ñoo, dá ka'áni ñaa rá xí'in yuu. Ta ra chinóo kuachi Esteban ni chindei ra dá'on rá noo iin tayíi naní Saulo. ⁵⁹ Ta

xí'in tein kóon ñaa rá yuu, kúu ni kasá'a Esteban ká'an na xí'in Ndios, ta kaá na: —Tatá Jesús, naki'in va'a ní níoi.

⁶⁰ Dá ni sa kuñin xití ná. Ta kúu ni'i nda'o ni káyu'ú ná, ta kaá na:

—Tatá Jesús, o sa kékuendá ní kuachi yá'a ta yó'o kée ra xí'in yu'u —kaá na.

Dá tá ni ndi'i ni ka'an na dión, dá ví ni xi'i na.

Di'a ni kuu tá ni kasá'a Saulo kéndava'a ra xí'in na kúu kuendá Jesús

8 Ta ni nata'an va ini Saulo ñoó ña ni sa'áni rá Esteban. Ta mií kuñ dáá ñoó ni kasá'a kéndava'a ñayuu xí'in na kúu kuendá Jesús nde'í ñoo Jerusalén. Sa'á ñoó ni xita noo ndi'i na kua'an na kande'i na dao ka ñoo ño'o chí kuendá Judea di'a xí'in kuendá Samaria. Ta sava'a na kúu apóstol va ni kandoo nde'í ñoo Jerusalén.

² Tído nde'í dao ka ta ndíta ndaa noo Ndios, ta roon kúu ra ni sa'an ni dandúxi Esteban. Ta nda'í ni saki ra sa'a ná. ³ Ta tein kuñ dáá ñoó ni kasá'a Saulo kéndava'a ra xí'in na kúu kuendá Jesús. Kúu ni xionoo ra tá ve'e tá ve'e taó ra ta xí'in ñá'a, ta ño'o ñaa rá kua'an na ve'e ka.

Di'a ni kuu tá ni daná'a Felipe to'on va'a Jesús chí kuendá Samaria

⁴ Ta ñayuu ni kan kuei ñoo Jerusalén kua'an dao ka ñoo, noon kúu na ni kasá'a dána'a to'on va'a Jesús noo ñayuu nde'í ndidaá kúu xián noo ni ki'in na kua'an na. ⁵ Dá ni ki'in ta'ani iin ta naní Felipe kua'an ra iin ñoo ká'ano nákaa chí kuendá Samaria di'a, ta ni kasá'a rá kásto'on ra xí'in ñayuu sa'a Cristo, na dáka'ki ñaa. ⁶ Ta ni nataka kuá'a ñayuu. Ta ndino'o ini na ni seídó'o na ña ni daná'a Felipe, chí ni xini na ndidaá ña'a ndato ni kee ra. ⁷ Chí kuá'a nda'o ñayuu ño'o espíritu kini ni nduva'a, ta ni'i nda'o ni káyu'ú espíritu kini ñoó, dá ni kan kuei ña kua'an ini na. Ta kuá'a ñayuu

n̄i n̄atií sa'a xí'ín n̄a k̄o k̄uú kaka va'a n̄i ndu'va'a. ⁸ Sa'á ñoó n̄i kadii nda'o ini ñayuu ndéi ñoó.

⁹ Ta ñoo ñoó ió ta'ani iin t̄aa naní Simón, ta sa' na'á vá xionoo ra k̄etadí ra xí'ín n̄a ñoo ñoó. Ta d̄anda'í ra ñayuu ndéi ñoó, ch̄i k̄ee ra mií rá ña kúú rá iin t̄aa ndáya'i. ¹⁰ Ta ndidaá ñayuu seídó'o va'a ña ká'an ra, nda n̄a kuálí cháá ka xí'ín nda n̄a sá'ano cháá ka, ta kaá n̄a ña mií Ndios n̄i x̄i'o choon ká'ano ñoó noo rá. ¹¹ Ta k̄andísa ñayuu ñoó ña ká'an ra, ch̄i sa' na'á nda'o xionoo ra d̄anda'í ñaá rá xí'ín ña tadí k̄ee ra. ¹² Tído tá n̄i daná'a Felipe noo ná to'on va'a sa'a ndi koo ndu'u na t̄ixi ndá'a Ndios, kúú n̄i k̄andísa naan, ta n̄i k̄andísa ta'ani na ña n̄i daná'a ra sa'a Jesucristo. Sa'á ñoó kuá'a nda'o t̄aa xí'ín ñá'a n̄i sodo ndúta. ¹³ Ta kúú n̄i k̄andísa ta'ani Simón ñoó. Dá tá n̄i ndi'i n̄i sodo ndúta rá, kúú n̄i k̄asá'á rá xionoo ra xí'ín Felipe. Ta kúú naá vá iní ra xini ra ña ndato xí'ín ña ná'ano k̄ee Felipe.

¹⁴ Tá n̄i ni'l̄i tó'on n̄a kúú apóstol ndéi ñoo Jerusalén ña kuá'a ñayuu ndéi kuendá Samaria n̄i k̄andísa to'on Ndios, dá n̄i t̄anda'á ná Pedro xí'ín Juan kua'an n̄a ñoó. ¹⁵ Dá tá n̄i sa'a n̄a ñoo ñoó, dá n̄i xika n̄a ña maní noo Ndios sa'á ñayuu ñoó, dá ná natiin na Esp̄iritu īi Ndios, ¹⁶ ch̄i n̄i iin tó'ón ná k̄o ñá'a natiin Esp̄iritu īi Ndios, ch̄i n̄i sodo ndúta óon va na xí'ín kuu Jesús. ¹⁷ Dá n̄i ch̄inóo Pedro xí'ín Juan ndá'a ná dini ñayuu n̄i k̄andísa ñoó, ta kúú n̄i n̄atiin na Esp̄iritu īi Ndios.

¹⁸ Tá n̄i xini Simón ña n̄i n̄atiin ñayuu ñoó Esp̄iritu īi Ndios tá n̄i ch̄inóo apóstol ñoó ndá'a ná dini ná, dá n̄i ka'an rá k̄i'o ra d̄i'ón noo ná, ¹⁹ ch̄i n̄i kaa ra:

—Dikó ta'ani ndo'ó choon né'e ndó xaan noo yú'u. Dá k̄ian, tá ná chinóo yu'u ndá'í dini ndi ndáa mií ñayuu, ta kúú ná natiin ta'ani na Esp̄iritu īi Ndios —kaá Simón.

²⁰ Dá n̄i kaa Pedro xí'ín rá:

—Kua'an yo'ó naá nduúon xí'ín d̄i'ón xaan, ch̄i ká'an yo'ó ña xí'ín d̄i'ón kuu kuiión ña xí'o oon Ndios noo ñayuu. ²¹ Ni lú'u ví kuendá yo'ó, ni tá'í yo'ó k̄oó noo choon k̄ee ndu'u yo'ó ch̄i k̄o iin ndaa ta'on n̄im̄on noo Ndios. ²² Kua'an nandikó inóon sa'a ña kini k̄eeón xaan. Ta kueí nda'í noo Ndios, dá ndá ndi kuu ku'u ká'ano ini na sa'á kuachi nákani inon xaan. ²³ Ch̄i kátóni ini yu'u ña n̄i ch̄iti yo'ó xí'ín ña u'u inon. Ta ndadí toon yo'ó nákaaon t̄ixi ndá'a ña kini —kaá n̄a.

²⁴ Dá n̄i kaa Simón:

—Kueí nda'í ndo noo sato'o yo Ndios sa'a yú'u, dá ná o ndó'i tá'an ña kaá ndo vej̄i ndo'i —kaá ra.

²⁵ Dá tá n̄i ndi'i n̄i daná'a Pedro xí'ín Juan noo ñayuu ñoó sa'á to'on va'a Ndios, dá n̄i ki'in na ích̄i kua'an n̄a xí'ín Felipe. Dá n̄i k̄asá'á ná dána'a n̄a to'on va'a ñoó noo ndidaá kúú ñayuu ndéi ñoo ñó'o chí kuendá Samaria ñoó. Tá n̄i ndi'i, dá n̄i n̄andió kueí na n̄i nasáa n̄a ñoo Jerusalén.

Di'a n̄i kuu tá n̄i daná'a Felipe sa'a to'on va'a Jesús noo iin t̄aa n̄i kii nación Etiopía

²⁶ Tá n̄i ndi'i yo'ó, dá n̄i ka'an iin ángel n̄i kii noo sato'o yo Ndios xí'ín Felipe:

—Ndakuiin, ta ki'in ích̄i ña kua'an chí sur Jerusalén di'a, ña kua'an nda ñoo Gaza. Ta ích̄i ñoó k̄ian yá'a kua'an noo kúú noño'ó ích̄i —kaá n̄a.

²⁷ Dá n̄i ndakuiin Felipe. Dá n̄i kee ra kua'an ra. Ta kúú ích̄i noo kua'an ra ñoó n̄i nak̄i'in tá'an ra xí'ín iin t̄aa nación Etiopía. Ta kúú rá iin t̄aa o kúu kandeí de'e. Ta kúú rá iin t̄aa k̄éch̄oon noo iin ñá'a naní Candace, ña kúú reina nación Etiopía, ch̄i né'e va'a ra d̄i'óan. Ta n̄i sa'an ra ñoo Jerusalén n̄i sa' ndaño'o ra Ndios. ²⁸ Ta kúú n̄i n̄andió k̄oo ra kua'an nó'o rá. Ta ió ra noo carreta, kiró ñó'o kueí. Ta ká'í ra tuti n̄i taa profeta Isaías. ²⁹ Dá n̄i kaa Esp̄iritu īi Ndios xí'ín Felipe:

—Natuu yati kua'án ni'on carreta káa —kaá na.

³⁰ Dá ni kankono Felipe ni natuu yati ra noo kua'an ra. Kúú ni seido'o ra na ká'i taa ñoo noo tuti ni taa profeta Isaías. Dá ni ndato'on ñaa Felipe:

—¿Á kátóni ini ní ndí kóni kaa ña ká'i ní xaan?

³¹ Dá ni kaa taa ñoo:

—¿Ndi kee yu'u kandaá ini ña ká'an tá ko íin ta'on nakani xí'in yu'u?

Dá ni ka'an ra xí'in Felipe ña ná kaa ra noo carreta, ta ná kakoo dáó rá xí'in rá.

³² Ta ká'i ra tuti i Ndios noo ká'an di'a: Tátoto'on ki'o ndáka ra iin léko kua'an ri noo taa sa'áni ri, ki'o dión ni kee ra xí'in ná.

Tátoto'on ki'o tádi iin léko dátá ri, ki'o dión ni kee na, chi ni iin tó'on to'on ko ní ká'an na chin-deé ná mií ná.

³³ Ta ni kenoo ñaa taa, ta ko íin ta'on ní kényiko ndaa sa'a ná.

Sa'a ñoo, ¿ndá yoo kuu nakani sa'a de'e na?

Chi ni sa'áni ñaa ñayuu, dá ná o koo ka ña ñayuu yó'o.

³⁴ Dá ni ndato'on taa ñoo Felipe, ta kaá ra:

—Kee ní ña maní nakani ní xí'in yu'u. ¿Ndá sa'a ni ka'an profeta yó'o? ¿Á ni ka'an na sa'a mií ná, o ni ka'an na sa'a iin ka taa?

³⁵ Dá ni nakani Felipe ndi kóni kaa to'on kaa noo tuti i yó'o. Xí'in sa'a to'on yó'o, dá ni kasá'a rá dána'a ra noo rá sa'a to'on va'a Jesús. ³⁶ Dá ni sa'a ra iin xí'an noo ñó'o takuíi noo yá'a ra kua'an ra ñoo. Dá ni kaa taa Etiopía ñoo xí'in Felipe:

—Yó'o ñó'o takuíi. ¿Á o kúu ta'on kodoo ndúta yu'u yó'o?

³⁷ Dá ni kaa Felipe xí'in rá:

—Tá kandeé ini ní Jesús xí'in ndinoo ini ní ní, dá kían kuu va.

Dá ni kaa taa ñoo:

—Kándísai ña Jesucristo kúu de'e Ndios —kaá ra.

³⁸ Dá ni sa'anda ra choon ña ná kakuíin carreta ñoo. Dá ni noo ndi nduú ra noo ñó'o takuíi ñoo. Dá ni dakó-do ndúta ñaa Felipe. ³⁹ Tá ni ndi'i ni kankuei ra noo takuíi ñoo, ta kúu ni ndañó'o ni'ini va Felipe ni kee Espíritu sato'o yo Ndios. Ta kúu ko ní xini ka ñaa taa ñoo. Ta kádi nda'o ini ra kua'an ra íchi ñoo. ⁴⁰ Kúu ni kasandaá Felipe iin ñoo naní Azoto. Ta ni ya'a ra iin rá iin ñoo sá xíka ra kua'an ra, ta sá kástoto'on ra xí'in ñayuu ñoo sa'a to'on va'a Jesús kua'an ra. Dá ni sa'a ra ñoo naní Cesarea.

Di'a ni kuu tá ni nduu Saulo kuendá Jesús

9 Ta ká'an i va Saulo ña ka'áni rá na kúu kuendá sato'o yo Jesús. Kúu ni sa'an ra noo nákaa ta duti mií noo. ² Dá ni xíka ra ña ki'o ra tuti kane'e ra ko'on ra ve'e noo náta na Israel ndéi ñoo Damasco, ta tuti ñoo ká'an ña kómí rá choon tiin ra taa xí'in ñá'a ndíko íchi Jesús ko'on na ve'e ka ñoo Jerusalén.

³ Dá ni kee ra kua'an ra ñoo Damasco ñoo. Tído tá ni kasandaá yati ra ñoo ñoo, kúu iin kuití va ni naye'e ndaa noo kua'an ra ni kee iin ñó'o ni kii induú. ⁴ Ta kúu ni kankao va ra noñó'o. Dá ni seido'o ra tá ni ka'an iin ñayuu:

—Saulo, Saulo. ¿Ndiva'a xionoo yo'ó kéndava'on xí'in yu'u?

⁵ Dá ni ndato'on ñaa rá:

—¿Ndá yoo kúu mií ní, tatá?

Dá ni kaa na:

—Yu'u kúu Jesús, na xionoo yo'ó kéndava'a xí'ón. Tído kéeon xí'in miíon tá to'on ki'o kée iin chee tá chí'sá'a rí dini karochá, ta dár'u'u ri mií rí.

⁶ Ta kúu nda ndéi nino oon va Saulo chi ni yu'u ra, dá kaá ra:

—¿Ndí kían kee kóni ní, tatá?

Dá ni kaa Jesús xí'in rá:

—Ndakuijn ndichi, ta kua'án ku'u ñoo ká'ano káa, dá káa ná kast'o'on na xí'ón ndí kían kánian keeón —kaá na.

⁷Ta taa kua'an xí'ín Saulo ñoo, kúu ni naá vá iní ra ndíta ra, chi ni seído'o ta'ani ra ni ka'an iin ñayuu, tído ko fin ta'on ní xiní ra. ⁸Dá ni ndakuíjn ndichi Saulo. Tído tá ni ka'an rá kande'é rá, ko ní kúu ka, chi ni kukuaa va ra. Dá ni ñatiin ndaa ñaá taa kua'an xí'ín rá ñoo, dá ndáka ñaá rá ni saa ra ñoo Damasco. ⁹Ta ñoo ni sa io ra oni kuu. Ta ko túu noo rá, ta ko ní sásá'an ra, ta ko ní xí'i ra takuíj.

¹⁰Ta ñoo Damasco ñoo ió iin taa kúu kuendá Jesús naní Ananías. Ta ni na'a noo sato'o yo Jesús noo ná, ta ni kaa na xí'ín ná:

—¡Ananías!

Dá ni kaa Ananías:

—Yó'o nákaaj, tatá.

¹¹Dá ni kaa sato'o yo Jesús:

—Ndakuijn ndichi, ta kua'án kíj keí naní keí Ndaa. Tá ni saajon ve'e iin taa naní Judas, dá ndato'ón sa'a iin taa ni kaki ñoo Tarso naní Saulo, chi ñoo ió ra ká'an ra xí'ín. ¹²Chi ni xí'oi ña ni xini ra iin taa naní Ananías, ta ku'u ra chinóo ra ndá'a rá diní rá, dá ná natuu tuku noo rá.

¹³Dá ni kaa Ananías:

—Tatá, kuá'á ndá'o ñayuu nákaní xí'ín yu'u sa'á taa ñoo, ña xíonoo ra kéndava'a ra xí'ín ñayuu míj ní ndéi ñoo Jerusalén. ¹⁴Ta viti ni kasáa ra ñoo yó'o. Ta né'e ra choon ni xí'o ta duti sakuá'a ña tiin ra ndidaá kúu ñayuu nákoní ña kúu ní sato'o na ko'on na ve'e kaa.

¹⁵Dá ni kaa sato'o yo Jesús:

—Kua'án, chi míj vá yu'u ni kaxi taa ñoo ña kane'e ra to'in dána'a ra noo ñayuu ko kúu na Israel, xí'ín noo rey, xí'ín noo na Israel. ¹⁶Ta ko'in dána'i noo rá ña kánian ndo'o naní níj rá sa'a yú'u —kaá na.

¹⁷Dá ni kee Ananías kua'an na. Dá ni saa na ve'e noo ió Saulo, kúu ni ku'u na

ni chinóo na ndá'a ná diní rá. Dá ni kaa na:

—Ñani Saulo, míj sato'o yo Jesús, na ni na'a noo noo yo'ó íchi noo veíin yó'o, noón kúu na ni tanda'á yu'u veíi, dá natuu nooon, ta nakutón xí'ín Espíritu ij Ndios —kaá na.

¹⁸Ta kúu viti'ón di'a va ni kuei ña ndáa tát'o'on ndáa ta'i tiyaká nduchí noo Saulo. Ta kúu ni natuu noo rá. Dá ví ni ndakuíjn ndichi ra. Dá ni sa'an ra ni sodó ndúta rá. ¹⁹Dá tá ni ndi'i ni sasá'an ra, kúu ni naní'i ndéé vá rá. Ta ni sa io ra dao kuu xí'ín na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Damasco ñoo.

Di'a ni kuu tá ni dána'a Saulo to'on va'a Jesús ñoo Damasco

²⁰Ta ni ndi'i, dá ni kasá'á Saulo dána'a na sa'a Cristo Jesús ini ve'e noo ná-taka na Israel ndéi ñoo ñoo, chi kaá na ña Jesús kúu de'e Ndios. ²¹Ta kúu ni kasá'á naá vá iní ndidaá kúu ñayuu seído'o na ña dána'a Saulo, ta kaá na:

—¿Á o duú taa káa kúu ra kéndava'a xí'ín na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Jerusalén? Ta, ¿á o duú ra káa ta'ani kúu taa ni kasáa yó'o tiin ra na kúu kuendá Jesús, ta kandaka ñaá rá ko'on ra nakí'o ra noo ndá'a ta duti sakuá'a? —kaá na.

²²Tído ví'j ka ví ni ndundeé iní Saulo dána'a na sa'a Jesús, ta ko ní'j ta Israel ndéi ñoo Damasco ndí kían ka'an ra xí'ín Saulo, dá chi ni xí'o na ña ni kandaaj ini ra ña miíjan ndaa ndisa Jesús kúu Cristo, na dákaiki ñaá.

²³Kúu sa kuá'á ndá'o kuu ni ya'a, dá ni kandoo taa Israel ña ka'áni rá Saulo.

²⁴Tído ni ni'i tó'on na sa'á ña ni kandoo ra kee ra. Ta nduu ñoo ndéi ra ndáti ra keta na yé'é noo kondu'u na ñoo Damasco, dá ka'áni ñaá rá, ká'an rá. ²⁵Sa'á ñoo tá ni kuaá, dá ni danóo na kúu kuendá Jesús Saulo ini iin tiyika ká'ano sata náo ndadí ñoo ñoo. Dá ni kee na kua'an na.

**Di'a ni kuu tá ni saa
Saulo ñoo Jerusalén**

²⁶ Dá tá ni saa Saulo ñoo Jerusalén, dá ni ka'an ná naki'in tá'an na xí'ín na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Tído ndidaá ná yu'ú xini ñaá, chi ko kándífa na ña miífan ndaa ni nduu Saulo kuendá Jesús. ²⁷ Dá ni kee Bernabé ndáka ñaá ná kua'an na noo ndéi na kúu apóstol. Dá ni nakani na ña ni xini Saulo sato'o yo Jesús íchi kua'an ñoo Damasco. Ta ni nakani ta'ani na ña ni ka'an Jesús xí'ín ná íchi ñoo. Ta ni kast'o'on ta'ani na xí'ín ñayuu ñoo ña ko ní yu'ú ta'on Saulo dá-na'a na sa'a Jesús noo ñayuu ndéi ñoo Damasco ñoo. ²⁸ Dá ni kandoo Saulo ni sa io na xí'ín apóstol ñoo Jerusalén. Ta sa xionoo na xí'ín ná. ²⁹ Ta ko yu'ú ta'on Saulo kanoo na kast'o'on na xí'ín ñayuu sa'a sato'o yo Jesús. Ta dándichi tá'an na xí'ín ta Israel ká'an yú'u griego. Tído ka'ání vá ñaá rá kóni ra. ³⁰ Dá tá ni katoní ini dao ka na kúu kuendá Jesús ña kí'o dión kóni ra kee ra, dá ni kee na ndáka na Saulo kua'an na nda ñoo Cesarea. Ta ñoo ni tanda'a ñaá ná kua'an nó'o ná ñoo Tarso.

³¹ Ta kúu ndéi va'a va ndidaá na kúu kuendá Jesús ndéi iin ní kúu kuendá Judea, xí'ín Galilea, xí'ín Samaria. Ta sá'ano cháá ka na kua'an na xí'ín to'on Ndios. Ta yu'ú níó ná sato'o yo Ndios. Ta ni ndukua'a ná, ta ni sisa cháá ka na xí'ín ña kándísa na kée Espiritu iñ Ndios.

**Di'a ni kuu tá ni nduva'a
iin taa naní Eneas**

³² Ta noo xionoo Pedro xíto ni'ini na ndidaá na kúu ñayuu Ndios ndéi iin rá iin ñoo, ta kúu ñoo ni kasandaá na noo ndéi na kúu kuendá Jesús ñoo naní Lida. ³³ Ta ñoo ni naní'i ná iin taa naní Eneas. Ta sa io ona va kua' kándu'u rá noo xíto, chi ni natíi sa'a rá. ³⁴ Dá ni kaa Pedro xí'ín rá:

—Eneas, Jesucristo kúu na nduva'a yo'ó. Ndakuiin ndichi, ta natuu xiton.

Ta kúu ni nakuiin ndichi ra. ³⁵ Tá ni xini ñayuu ndéi ñoo Lida ñoo xí'ín ñoo naní Sarón ña ni nduva'a ta kú'u ñoo, kúu ni nduu ta'ani na kuendá sato'o yo Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni nataka
iin ñá'a naní Dorcas**

³⁶ Ta ñoo naní Jope ió iin ñá'a kúu kuendá Jesús naní Tabita. Ta xí'ín to'on griego naníán Dorcas. Ta kúu kua'a nda'o ña va'a sa keeán, chi sa chindeéán ñayuu kúnda'i. ³⁷ Ta tein kuu dáá ñoo ni kasá'a kú'an. Ta kúu ni xi'i vaan. Dá tá ni ndi'i ni nakata na ñíjan, dá ni chindú'u ñaá ná ini ve'e kúu uu kánoo ñino.

³⁸ Ta yati ne'e tá'an ñoo Jope ñoo xí'ín ñoo Lida. Kúu ni kandaá ini na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Jope ña ió Pedro ñoo Lida. Sa'a ñoo ni tanda'a ná uu taa kua'an ra kuaka ñaá rá. Tá ni saa ra noo ió na, dá ni seí nda'i ra noo ná, ta kaá ra: —¿Á ko'on ní xí'ín ndu'u vití'on ní? —kaá ra.

³⁹ Dá ni kee Pedro kua'an na xí'ín rá. Dá tá ni saa na ñoo Jope, dá ni kee ñayuu ñoo ndáka ñaá ná kua'an na ve'e noo kándu'u ndii naní Dorcas ñoo. Ta kúu kua'a nda'o na kuáan ni ka'o noo sata Pedro, ta ndé'i na ndéi na sa'a ndii ñoo. Ta dána'a na dá'on xí'ín do'ono ni sa kava'aán tá ni sa takian noo Pedro.

⁴⁰ Dá ni taó ndi'i Pedro ndidaá kúu ñayuu ndéi ini ve'e ñoo. Dá ví ni sa kuíin xítí ná, ta ni ka'an na xí'ín Ndios. Dá ni sa nde'é ná noo kándu'u ndii ñoo. Dá ni kaa na:

—Tabita, ndakoo —kaá na.

Ta kúu ni nande'é váán. Dá tá ni xini-an Pedro, kúu ni ndakooán íoan. ⁴¹ Dá ni tiin Pedro ndá'an. Dá ni nachikani ndichi ñaá ná. Dá ni nakana na ndidaá na kúu ñayuu Ndios xí'ín na kuáan ñoo ini ve'e ñoo. Dá ni chikani takí ñaá ná noo ná.

⁴²Dá tá nì kandaḡ ini ñayuu ndéi ñoo Jope ñoo ña nì natakiḡ, kúú kua'á nda'ò na nì kándisa sato'ò yò Jesús. ⁴³Ta kúú kua'á ka va kuu nì kandoo Pedro ñoo Jope nì sa io na ve'e iin taḡ sa nduvii ñí kítí naní Simón.

Di'a nì kuu tá nì na'ḡ noo iin ángel noo iin taḡ naní Cornelio

10 Ta ñoo Cesarea ió iin taḡ naní Cornelio. Ta dándáki ra iin ciento soldado, ra kúú iin ta'ándá naní, ra Italiano. ²Ta ndáño'ò ra Ndios, ta yu'ú ni'ini ñaá rá xí'ín ndidaá na ve'e ra. Ta kua'ḡ di'ón xí'ò ra chindeé rá ñayuu kúnda'í. Ta daá kuití ká'an ra xí'ín Ndios. ³Ta iin kuu nì xini ra ña'ḡ ndato nì kee Ndios táto'on ka oní sa'ini, chí nì xini túu ra iin ángel nì kii noo Ndios. Ta nì ku'u na noo nákaa ra. Dá nì kaa na:

—¡Cornelio!

⁴Tá nì sa nde'é va'a Cornelio ángel ñoo, kúú nì yu'ú nda'ò ra. Dá nì ndato'ón ñaá rá:

—¿Ndí kián kóni ní, tatá?

Dá nì kaa ángel ñoo:

—Náta'an ini Ndios seídó'ò na ña xíkò noo ná, ta náta'an ta'ani ini na sa'á ña chindeéón ñayuu kúnda'í. ⁵Ta viti tanda'á dao taḡ ná ko'on ra ñoo Jope kuaka ra iin taḡ naní Simón kandaka ra kasaa ra. Ta ta yó'ò naní ta'ani Pedro. ⁶Ta ió na ve'e iin ka taḡ naní Simón, tá'an ra ndúvii ñí kítí. Ta íin ve'e ra yati yu'ú taño'ò. Ta noón kúú na kastò'on xí'ón ndí kián kánian keeón —kaa ángel ñoo.

⁷Dá nì kee ángel ñoo kua'an na. Dá nì kana Cornelio uu taḡ kéchóon noo rá xí'ín iin soldado, tá'an ra ndáño'ò ta'ani Ndios takí. Ta kándéé ini Cornelio ñoo taḡ yó'ò. ⁸Dá nì nakani ndi'i ra xí'ín taḡ yó'ò ña nì ka'an ángel ñoo xí'ín rá. Dá nì tanda'á ñaá rá kua'an ra ñoo Jope kuaka ra Pedro kii na.

Di'a nì kuu tá nì xini Pedro iin ña'ḡ ndato nì kee Ndios

⁹Ta iin ka kuu, tá sa kua'an kasandaá yati ra ñoo Jope ñoo, kúú nì kaa Pedro diní ve'e ka'an na xí'ín Ndios, ta kián táto'on dao nduú. ¹⁰Ta nì kixian nì kuiko nda'ò na. Ta sa kasá'an va na kóni na. Ta xian nani kénduu na ve'e ñoo ña'ḡ kasá'an na, ta kúú nì xini túu na iin ña'ḡ ndato nì kee Ndios. ¹¹Chí nì xini na nì nono induú. Ta nì xini na konoo iin ña'ḡ vei ña, ta káaan táto'on káa iin dá'on ká'ano. Ta ndíko tá'an ndin komi titoán. Ta nì naxinoḡ na noño'ò. ¹²Ta kúú ini dá'on ñoo ñó'ò ndidaá kúú kítí komi sa'ḡ, ta ñó'ò ta'ani kirí xíka tíxi, xí'ín ndidaá ka ni laa. ¹³Dá nì seído'ò Pedro tachi iin na nì ka'an, ta kaá na di'a:

—Pedro, nakuijn ndichi. Ta ka'áni kítí xaḡ, ta kason rí.

¹⁴Dá nì kaa Pedro:

—Koó, tatá, chí ko óon ta'on keí yu'ú ña'ḡ yako xí'ín ña ko ió vii noo Ndios.

¹⁵Dá nì kaa tuku tachi na nì ka'an ñoo xí'ín ná:

—Tá'an ña nì nduvii Ndios, o sa chí naní ta'on yo'áan ña kían ña yako.

¹⁶Ta oní ta'ándá nì ka'an na dión xí'ín Pedro. Dá nì nandió ko tuku dá'on ñoo kua'an nó'an induú.

¹⁷Ta kúú xian ió Pedro nákaní ini na ndi kóni kaa ña ndato nì xini na ñoo, kúú sa nì saa va taḡ nì tanda'á Cornelio ve'e noo ió na, chí nì ndato'ón rá na ñoo ñoo ndeí kúú ve'e Simón. Ta kúú sa nì kasandaá ra yé'é ve'e ñoo. ¹⁸Dá nì kasá'á ndato'ón rá na ndéi ve'e ñoo, dá nì kaa ra:

—¿Á ve'e yó'ò ió iin taḡ naní Simón, taḡ ká'an xí'ín ná Pedro? —kaa ra.

¹⁹Ta nákaní ií vá ini Pedro sa'á ña nì xini na, dá nì kaa Espíritu ií Ndios xí'ín ná:

—Nì kasaa oní taḡ nándukú rá yo'ó. ²⁰Ndakuijn, ta kua'an noo kíi, ta o sa nákaní kuáchí inon ko'on xí'ín rá, chí

miíó yu'u ni tanda'á rá ni kasáa rá —kaá na.

²¹ Dá ni noo Pedro, dá ni sa'an na noo ndíta taa ni tanda'á Cornelio ñoo. Dá ni kaa na xí'ín rá:

—Yu'u kúú taa nándukú ndo'ó. ¿Ndá choon vei ndó?

²² Dá ni kaa rá xí'ín ná:

—Vei ndu choon iin taa naní Cornelio, tá'an na dándáki iin ciento soldado. Ta na yó'o kúú iin taa ndaa, ta ndáño'o na Ndios takí. Ta ká'an va'a ndidaá kúú na Israel sa'a ná. Ta ni natiin na choon noo iin ángel kéchóon noo Ndios ña kían kana na mií ní ña ko'on ní ve'e na, dá ná kueídó'o na ña kían kasto'on ní xí'ín ná —kaá taa ñoo.

²³ Dá ni natiin va'a ñaá Pedro. Dá ni sa ndei ra ve'e ñoo ni kidí rá sakuaa dáá ñoo. Tá ni tuu noo iin ka kuu, dá ni kee Pedro xí'ín dao ka taa kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Jope ñoo kua'an na xí'ín ndin oni taa ñoo.

Di'a ni kuu tá ni saa Pedro ve'e Cornelio

²⁴ Ndá iin ka ví kuu, dá ni saa na ñoo naní Cesarea. Ta sa io va Cornelio ndáti ra kasaá Pedro ve'e ra. Ta ndéi ta'ani ndidaá tá'an ra, xí'ín na né'e tá'an va'a xí'ín rá ni kana ra ñoo.

²⁵ Dá tá ni saa Pedro yé'é ve'e ñoo, kúú ni keta Cornelio nakuaka ñaá rá. Ta kúú ni sa ku'ín xítí rá noo ná, dá kandaño'o ñaá rá, ká'an rá. ²⁶ Tído ni naxhikani ndichi va ñaá Pedro, chi ni kaa na xí'ín rá:

—Ndaku'ín ndichi ní, chi taa xí'ín vá ní kúú yu'u.

²⁷ Ta kúú ndátó'ón Pedro xí'ín rá ni ndu'u na ve'e ra. Dá ni xini na ña kua'á ndá'o ñayuu ndéi ndáti ñaá. ²⁸ Dá ni kaa Pedro xí'ín ná:

—Sa ná'á vá mií ndó ña ko sónó ta'on ley ndu'u, na kúú na Israel, ña naki'in tá'an ndu ta ni ña natuu yati ndu xí'ín

ñayuu ko kúú na Israel. Tído ni daná'a Ndios noqí ña ko kánian chinaní yu'u ni iin tó'ón ñayuu ña kúú ná ñayuu ko chóon, o ñayuu yako noo Ndios. ²⁹ Sa'á ñoo, tá ni kana ndó yu'u vei, ko ní nákani kuáchí ta'on inií kixii. Ta viti ndátó'ín ndo'ó, ¿ndá sa'a kían ni kana ndó yu'u veii? —kaá na.

³⁰ Dá ni kaa Cornelio xí'ín ná:

—Sa io komi kuu, táto'on mií hora viti, ióí né'e iíí. Kúú tá ni kasandaá ka oni nani ká'in xí'ín Ndios, ta kúú iin ndakána vá ni sa ku'ín iin taa ndíxi dá'on ndato náye'e ndaa noqí. ³¹ Dá ni kaa na xí'ín yu'u: “Cornelio, sa ni seido'o Ndios ña ni xikón noo ná, ta náta'an ini na sa'á ña chindeéon ñayuu kúnda'í. ³² Ta viti tanda'á dao taa ná ko'on rá ñoo ká'ano naní Jope kuaka ra iin taa naní Simón, tá ká'an xí'ín ná Pedro. Ta ió na ve'e iin taa naní Simón, tá'an rá ndúvii ñii kítí. Ta iin ve'e ra yati yu'ú taño'o. Dá ná kii na kasto'on na xí'ón ndí kían kánian keeón”, kaá ángel ñoo xí'ín yu'u. ³³ Sa'á ñoo mií hora daá ni tanda'í taa yó'o kosaá rá kuaka ra mií kii ní. Ta kúú va'a va ni kee ní chi ni kasáa yachi ní. Ta viti kían ndéi ndi'i ndu'u noo Ndios, dá kueídó'o ndu ndidaá to'on ni sa'anda Ndios noo ní ña kían kasto'on ní xí'ín ndu'u —kaá rá xí'ín Pedro.

Di'a kua'an ña ni daná'a Pedro sa'a Jesús noqí ñayuu ni nataka ve'e Cornelio

³⁴ Dá ni kasá'á Pedro ká'an na xí'ín ñayuu ñoo:

—Viti kían kátóni va'a inií ña ko káxi ta'on Ndios ñayuu, iin nóó kúú vá ná noo ná. ³⁵ Ta náta'an ini na xiní na ñayuu ndéi ndi ndáa mií vá ñoo tá yu'ú ni'ini ñaá ná, ta kée na ña ndaa. ³⁶ Ni ka'an Ndios xí'ín na Israel sa'á to'on va'a ña ká'an ña kuu va nandei va'a na xí'ín Ndios sa'a Jesucristo, na dándáki ndidaá ñayuu. ³⁷ Ta sa ná'á vá mií ndó ndí kían

ní kuu chí Judea di'a. Ta ní kasá'án chí kuendá Galilea di'a tá ní ndi'i ní daná'a Juan noó ñayuu ña kánian kodo ndúta ná. ³⁸ Chì ní xì'o Ndios Espíritu iì ná noo Jesús, nà ñoo Nazaret, ta ní xì'o ta'ani na choon noo ná. Ta sà xionoo Jesús sà kee na kua'á ndá'o ña va'a, ta sà ndu-va'a na ndidaá kúu ñayuu sà dandó'o ña u'u. Díón ní kee Jesús, chí ió Ndios xí'ín ná. ³⁹ Ta ndu'u kúu nà ní xini ndidaá kúu ña'a ndato ní kee Jesús chí kuendá Judea, xí'ín ña ní kee na ñoo Jerusalén. Tá ní ndi'i, dá ní sa'áni ñaá rá, chí ní chĩkaa ñaá rá ndĩka iin cruz. ⁴⁰ Tído ní danátaki ñaá Ndios tixi kuu óni. Ta ní na'a takí tuku Jesús noo ndú'u ní kee Ndios. ⁴¹ Tído kò ní xini ta'on ñaá ndidaá nà Israel. Sava'a mií ndu'u, tá'an nà ní kaxi mií Ndios, ní xini ñaá, chí ní sasá'an nduú ndu xí'ín ná, ta ní xì'i nduú ndu'u xí'ín ná tá ní ndi'i ní natakí nà. ⁴² Tá ní ndi'i, dá ní xì'o na choon noo ndú'u ña kanoo ndu kast'o'on ndu xí'ín ndidaá kúu ñayuu ña ní chikani Ndios mií Jesús ña keyíko nà sa'a ndidaá ñayuu takí xí'ín ndidaá nà ní xì'i. ⁴³ Ta sa'a mií ta'ani ná ní taa profeta, chí ní taa na ña ku'u ká'ano ini Ndios sa'a kuachi ndidaá ñayuu kandeé ini ñaá —kaá Pedro.

Di'a ní kuu tá ní nakutí nío nà ve'e Cornelio xí'ín Espíritu iì Ndios

⁴⁴ Ta kúu ká'an ió Pedro iin na, kúu ní naxino Espíritu iì Ndios dini ndidaá kúu ñayuu ndéi seídó'o ñoo. ⁴⁵ Ta tã Israel kúu kuendá Jesús, tá'an rã ní kasáa xí'ín Pedro ñoo, kúu ní naá vá ini rã ndíta ra, chí ní naxino Espíritu iì Ndios dini nà kò kúu nà Israel ñoo, ⁴⁶ chí ní seídó'o ra ña ní kasá'á ná ká'an nà dao kã yú'u, ta kéká'ano na Ndios. ⁴⁷ Dá ní kaa Pedro xí'ín tãa ní kasáa xí'ín ná ñoo:

—Ni iin tó'ón ñayuu o kúu chituu ña kodo ndúta nà yó'o, chí sã ní natiin va na Espíritu iì Ndios táto'on k'i'o ní natiin ñaá mií yó —kaá nà.

⁴⁸ Dá ní sa'anda Pedro choon noó ñayuu ní kandísa ñoo ña ná kodo ndúta ná xí'ín kuu sato'o yo Jesús. Ni ndi'i, dá ní seí nda'í nà noo Pedro ña ná koo na xí'ín ná cháá kã kuu.

Di'a kua'an ña ní kast'o'on Pedro xí'ín nà kúu kuendá Jesús

11 Kúu ní ni'í tó'on ta'ani apóstol xí'ín dao kã nà kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Judea ña ní kandísa dao ñayuu kò kúu nà Israel to'on va'a Ndios. ² Dá tá ní nandió koo tuku Pedro ñoo Jerusalén, dá ní kasá'á dánani ñaá dao tãa, tá'an rã kaá ña miían ndúsa ta'anda ñi'í ndidaá tãa kúu kuendá Jesús, ³ ta kaá rã:

—¿Ndiva'a ní sa'an ní ní ku'u ní ve'e tãa kò ní tá'anda ñi'í? Ta, ¿ndiva'a ní sasá'an nduú ní xí'ín rá?

⁴ Dá ní kasá'á Pedro ná'ani ndi'i na ndi k'i'o ní ndo'o na, ta kaá nà:

⁵ —Tá nákaa yu'u ñoo ká'ano naní Jope, ta xían nani ká'ín xí'ín Ndios, ta kúu ní na'a nà iin ña'a ndato nooí. Ta káaan táto'on káa iin dá'on chiká'ano. Ta ndíko tá'an ndin komi titoán. Díón káaan ní nooan ní kiian nda induú káa. Ta ní naxinoan nda noo iói. ⁶ Dá ní sã nde'é va'i inian, kúu ní xini ñó'o kítí komi sa'a, xí'ín kirí yukú deen, xí'ín kirí xíka tixi, xí'ín ndidaá kã ní laa. ⁷ Dá ní seído'i tachì iin nà ní ka'an: “Pedro, ndakuiin ndichi. Ta ka'áni kirí xaan, ta kason rí”, kaá nà xí'ín. ⁸ Dá ní kaaj: “Koo, tatá, chí kò óon ta'on keí yu'u ña'a yako xí'ín ña kò ió vii noo Ndios”, ní kaaj xí'ín ná. ⁹ Ta chí induú ní ka'an tuku tachì ñoo xí'ín: “Tá'an ña ní nduvii Ndios, o sã chínaní ta'on yo'áan ña kían ña yako”, kaajan. ¹⁰ Ta oni ta'ándá ní ndo'i díón. Dá ní nandió kooan kua'an nó'an induú.

¹¹ Ta kúu mií hora daá ñoo ní kasáa oni tãa nándukú rá yu'u ve'e noo sã iói. Ta roon kúu rã ní kii nda ñoo Cesarea.

¹² Ta kúú nì ka'an nà kúú Espíritu iì Ndios xí'ín ñà ná dá'a ni nakani kuáchi inii ko'ín xí'ín rá. Ta kúú nì sa'an ta'ani ndin iño ñani yò yó'o xí'ín. Tá nì saa ndu'u, dá nì ku'u ndu ini ve'e òo. ¹³ Dá nì ñakani ra xí'ín ndú ñà nì xini rā iin ángel ini ve'e ra, ta nì kaa ángel ñóo xí'ín rá: “Tanda'á dao òo ná ko'on rā ñoo ká'ano Jope kuaka ra iin òo naní Simón, òo ká'an xí'ín rá Pedro. ¹⁴ Ta roón kúú rā kastò'on xí'ón ndí kían kánian keeón, dá káki miíón xí'ín nà ve'ón òo kuáchi ndó”, kaa ángel xí'ín rá. ¹⁵ Tá nì kasá'í dána'í òo ñayuu ñoo, kúú nì ñaxino Espíritu iì Ndios diní ná tátò'on kì'o nì ñaxino nà diní mií yó mií sa'a. ¹⁶ Nda daá ví nì ndisáa inii ñà nì ka'an sato'o yò Jesús: “Mií ñaa kían ñà Juan nì sà dakódo ndúta ñaa xí'ín òo kúú, tído ndo'ó kúú nà kodò ndúta xí'ín Espíritu iì.” ¹⁷ Mií Ndios kúú nà nì xí'o Espíritu iì ná òo ñayuu ñoo tátò'on nì xí'o na Espíritu iì ná òo mií yó sa'á ñà nì kándisa yó sato'o yò Jesucristo. Sa'á ñoo ndani, ¿nda yoo kúú yu'u ñà ketéiin òo ñà kóni Ndios? —kaa Pedro.

¹⁸ Tá nì seido'o ra to'on yó'o, ta kúú nì sadi rā yú'u rá, ta kúú kò ní dánani kà rā Pedro. Ndaá nì kasá'á rá kéká'ano ra Ndios, ta kaa rā: —Dá kían nda ñayuu kò kúú nà Israel xí'o Ndios ñà nandikó iní nà sa'á kuáchi kée na, dá kasandaá nà nì'í ná ñà kataki chíchí ná —kaa rā.

**Di'a nì kuu, dá nì kándisa kuá'á
ñayuu ndéi ñoo Antioquía
to'on va'a sa'a Jesús**

¹⁹ Kuá'á nda'o nà kúú kuendá Jesús nì xita noo kua'an tá tiempo nì sa'ání rá Esteban, chi nì kasá'á kéndava'a ñayuu xí'ín iin rá iin na. Ta dao òo nì kee kua'an nda kuendá Fenicia. Ta dao kà nà kua'an iin yúku iin ini taño'o naní Chipre. Ta dao kà nà nì ki'in kua'an ñoo ká'ano naní Antioquía. Ta kò ní dána'a

nà sa'á to'on va'a sa'a Jesús noo dao kà ñayuu, sav'a noo nà Israel vá nì daná'a naán. ²⁰ Tído tein nà kuendá Jesús ndéi ñoo Antioquía ñoo ñó'o dao nà nì kii Chipre xí'ín nà nì kii ñoo Cirene. Ta nà yó'o kúú nà nì kasá'á dána'a òo nà kò kúú nà Israel sa'á to'on va'a sato'o yò Jesús. ²¹ Ta kúú nì chinde'e nda'ò ñaa sato'o yò Jesús. Sa'á ñoo ndani kuá'á nda'ò ñayuu nì kándisa ñaa, ta nì nduu na kuendá sato'o yò Jesús.

²² Tá nì kandaá ini na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Jerusalén sa'a ndidaá ñà nì kuu ñoo Antioquía, dá nì tanda'á ná Bernabé kua'an nà ñoo. ²³ Tá nì saa nà ñoo ñoo, dá nì xini nà ñà kée Ndios kuá'á nda'ò ñà maní xí'ín ñayuu ñoo. Ta kúú nì kadii nda'ò ini Bernabé ñoo. Dá nì ka'an ni'ini na noo ndidaá ñayuu ñoo ñà ndino'o ini nà ná kandita ndaá nà xí'ín sato'o yò Jesús.

²⁴ Ta Bernabé ñoo kúú iin òo va'a, òo nì ñakutí xí'ín Espíritu iì Ndios, ta kándéé ká'ano ini nà Jesús. Ta kúú kuá'á kà ví ñayuu nì nduu kuendá sato'o yò Jesús ñoo ñoo.

²⁵ Tá nì ndi'í yó'o, dá nì kee Bernabé kua'an nà ñoo Tarso nándukú ná Saulo. Dá tá nì ñan'í ñaa ná, dá nì kee na ndáka ñaa ná kua'an nà ñoo Antioquía. ²⁶ Tá nì saa nà ñoo, dá nì sà ndei na xí'ín nà kúú kuendá Jesús iin kua'á toon. Ta nì daná'a nà òo kuá'á nda'ò ñayuu. Ta ñoo Antioquía ñoo kúú noo nì kasá'á ñayuu chínaní ná nà kúú kuendá Jesús, cristianos.

²⁷ Ta tein kuu dáá ñoo nì kee dao profeta ndéi ñoo Jerusalén kua'an nà ñoo Antioquía. ²⁸ Ta xían ndéi na ñoo, dá nì ndaku'ín ndichi iin òo naní Agabo. Ta mií Espíritu iì Ndios nì kedaá xí'ín rá, dá nì kastò'on ra xí'ín nà kúú kuendá Jesús ñà koo iin tama iin ní kúú ñoo'ò yó'o, kaa rā.

Ta kúú mií ñaa ndaá kuiti nì sà io iin tama tein tiempo nì sà ne'e iin òo naní Claudio choon ká'ano cháa kà. ²⁹ Dá nì

kandoo na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo ña tanda'á ná tát'on k'i'o sáa ndée ná ko'an chindee ná na kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Judea. ³⁰ Dión ni kee na, dá ni chinda'á naan né'e Bernabé xí'ín Saulo kua'an na nak'i'o naan noo na sá'ano kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Judea.

Di'a ni kuu, dá ni chikáa rey Herodes Pedro ve'e kaa

12 Ta mií tiempo daá ñoo ni kasá'á rey Herodes kéndava'a ra xí'ín dao na kúu kuendá Jesús. ² Chi ni sa'anda ra choon, dá ni sa'ání rá Jacobo, na kúu ñani Juan, xí'ín espada. ³ Tá ni kandaá ini Herodes ña ni nata'an nda'o ini na ñoo Israel ña ni sa'ání rá Jacobo, kúu ni tiin ta'ani ra Pedro chikaa ra ve'e kaa. Na yó'o ni ndo'o na tein ku y víko tá seí na Israel pan, tá'an ña ko ní kí'in tá'an xí'ín ña dákuita tachí'an.

⁴ Tá ni ndi'i ni tiin ra Pedro, dá ni chikáa ñaa rá ve'e kaa. Dá ni chikata ra komi tu'u soldado, ta komi soldado ni sa kuu iin iin tu'u ni chikata ra ndíta ndaa Pedro. Chi ni ka'an Herodes taó ñaa rá chikani ra noo na ñoo Israel tá ni ndi'i ni sa io víko Pascua, dá ka'ání ñaa rá, ká'an rá. ⁵ Ta ndaa va'a ñaa rá noo nákaa na ve'e kaa. Tído ko sá tuu ta'on na kúu kuendá Jesús ká'an na xí'ín Ndios sa'a Pedro.

Di'a ni kuu tá ni taó iin ángel Pedro ve'e kaa

⁶ Nda ná tuu noo, dá taó ñaa Herodes, ká'an rá. Ta mií sakuuaá daá ñoo kándu'u Pedro kidi na, ta iin iin xoo xoo na ndéi iin iin soldado ndaa ñaa rá. Ta ndíko na xí'ín uu cadena. Ta ndíta uu ka soldado yé'é kaa ndaa rá ndidaá ta ñó'o ve'e kaa ñoo. ⁷ Ta kúu iin kuiti vá ni kasáa iin ángel ni kii noo sato'o yo Ndios. Ta kúu ni naye'e ndaa iin ní kúu ini ve'e kaa ñoo. Dá ni dakandá na díin Pedro noo kán-

du'u ná. Dá ni ndoto na. Dá ni kaa ángel ñoo xí'ín ná:

—Ndakoo kii.

Tá ni ka'an na dión, kúu ni kuei va cadena ndíko ndá'a ná. ⁸ Dá ni kaa ta'ani ángel ñoo:

—Nakató ña ndíko tişón xaan. Ta naku'u ndison —kaá na.

Dá ni kee Pedro dión. Dá ni kaa ángel ñoo xí'ín ná:

—Nandii kotóon, ta karkaa yu'u. Nakii, ná ko'o.

⁹ Dá ni kee na tákaa na sata ángel kua'an na. Ta ko kandaá va'a ini na, á miían ndaa kúu dión o dión ná'a oon va Ndios iin ña'a ndato noo ná, ká'an ná. ¹⁰ Ta kúu ni ya'a na noo ndéi iin tu'u soldado ndaa ñaa ñoo. Dá ni ya'a ta'ani na noo ndéi iin ka tu'u soldado. Dá ni kasandaá na noo kúu yiryé'é kaa chí keí di'a. Ta kúu ni nono mií vá yiryé'é ñoo. Dá ni kankuei na sá xika na keí ñoo kua'an na. Ta kúu ñoo ni dankoo ñaa ángel ñoo.

¹¹ Nda daá ví, dá ni katóni va'a ini Pedro, dá ni nakani ini na:

—Viti kían ni kandaá ini ña miían ndaa kuiti sato'o yo Ndios kúu na ni chinda'á iin ángel ni kii na ni dakáki na yó noo ndá'a Herodes xí'ín noo ndidaá kúu ña'a kini katoó na Israel kee na xí'á —ká'an ná kua'an na.

¹² Tá ni kandaá ini na ña dión ni kee Ndios xí'ín ná, dá ni kee na kua'an na ve'e María, na kúu naná Juan, tá'an ra ká'an xí'ín ná Marcos. Chi ñoo ni nataka kua'a na kúu kuendá Jesús ndéi na ká'an na xí'ín Ndios. ¹³ Dá tá ni saá Pedro, dá ni kasá'á ná dákásá ná yé'é keí sata vé'e. Ta kúu ni keta iin tadi'í kéchóon ve'e ñoo naní Rode kande'é xí ndá yoo dákásá yé'é ñoo. ¹⁴ Tá ni nakoni xi tachi Pedro, kúu ko ní sóno ta'on xi yé'é ñoo, chi ni kadii nda'o ini xi. Kúu ni nandió ko xi kua'an xi kast'on xi xí'ín na ndéi ini ve'e ñoo ña Pedro va kúu na dákásá yé'é ñoo. ¹⁵ Dá ni kaa na xí'ín xi:

—Nádana va diní yó'ó —kaá na.

Tído ndúndéé ká ví xí ká'an xí ña ndaa va kíán. Dá nì kaa noón:

—O ñúy ta'on mií Pedro kúu ná. Níyo vá ná kíán.

¹⁶Tído dákásá íó Pedro yé'é ñoo fín na. Dá tá nì sonó ñayuu ñoo yé'é ñoo, kúu nì xini ná Pedro, kúu nì naá vá ini ná. ¹⁷Kúu nì ñakúu Pedro ndá'a ná ká'an na ña ná kandeí tádi ñayuu ñoo. Dá nì ñakani na tát'on kì'o nì kee sato'o yo Ndios nì taó ñaá ná ini ve'e kaa. Dá nì kaa ta'ani na:

—Nakani ndó xí'ín Jacobo, xí'ín ndidaá ká ni na kúu kuendá Jesús sa'a ña va'a nì kee Ndios xí'ín yu'u —kaá na.

Dá nì keta na kua'an na iin ká xían.

¹⁸Tá nì tju noo, dá nì kásá'a naá tá'an mií soldado ndéi ra, chí yu'u ra, chí kó ní xini ra ndi nì kuu nì keta Pedro ve'e kaa ñoo. ¹⁹Dá nì sa'anda Herodes choon noo dao ká soldado ña ná ko'on ra nandukú ñaá rá, tído kó ní nani'i ta'on ñaá rá. Dá tá nì ndi'i nì ndat'ón va'a Herodes ñoo soldado sa ndei sa ndaa Pedro ini ve'e kaa ñoo, dá nì sa'anda ra choon ña ná kuu ra. Tá ni ndi'i daá, dá nì keta Herodes kuendá Judea kua'an ra koo tóo ra ñoo naní Cesarea.

Di'a nì kuu tá nì xi'i rey Herodes

²⁰Káryíí nda'o Herodes xí'ín ñayuu ndéi ñoo Tiro xí'ín na ndéi ñoo Sidón. Sa'a ñoo nì ndat'ón ñayuu ñoo ña ko'on na ndaka na ña maní noo rá. Tá nì saa na ñoo, kúu nì kandeé ná nì xino ini iin taa naní Blasto, tá'an ra dándáki na kéchóon ve'e Herodes. Ta Blasto ñoo kúu ra nì sa'an nì ndaka ra ña maní noo Herodes sa'a ná. Díón nì kee ñayuu ñoo, chí noñó'o rey Herodes ñoo kána ña'a seí na. ²¹Dá tá nì kasandaá ku y nì kando Herodes kantó'ón rá xí'ín ná, dá nì ñandixi ra dá'on, tá'an ña sá ní'ino ra

tá sa'ándá ra choon. Dá nì ñakoo ra noo téi noo sa'ándá ra choon. Dá nì kasá'a rá ká'an ra xí'ín ná.

²²Dá nì kasá'a káyu'ú ñayuu kuá'a ñoo, ta kaá na:

—Ndios vá kúu na ká'an yó'o, ta o ñúy taa oon kúu rá! —kaá na.

²³Ta kúu mií hora daá ñoo nì kasá'a kú'u Herodes nì kee iin ángel nì kii noo sato'o yo Ndios sa'a ña kó ní náki'o ra ñañó'ó noo Ndios tá ni ka'an ñayuu ñoo díón xí'ín rá. Kúu nì xi'i va ra nì kee tikudí.

²⁴Ta nì ñaka'ani cháá ká to'on sato'o yo Jesús, ta nì ndukua'a cháá ká ñayuu kándisa ñaá.

²⁵Dá tá nì ndi'i nì kee Bernabé xí'ín Saulo choon nì xio na kua'an na ñoo Jerusalén, dá nì ñandio kuéi na ñoo Antioquía. Ta ndáka na Juan, tã ká'an xí'ín ná Marcos, kua'an na.

Di'a nì kuu tá nì kaxi Ndios Pablo xí'ín Bernabé ña ko'on na dána'a na to'on va'a Jesús

13 Tein na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo ká'ano naní Antioquía ndéi dao profeta xí'ín na dána'a to'on Ndios. Ta na yó'o kúu Bernabé, xí'ín Simón, tá'an ra naní ta'ani taa ndei'i, xí'ín Lucio, tá'an ra nì kii ñoo Cirene, xí'ín iin ká taa naní Manaén, tá'an ra nì sa'ano daó xí'ín ra né'e choon sa naní Herodes, ta nákaa ta'ani Saulo tein taa yó'o. ²Ta xían nani ndéi noón ndáño'o na sato'o yo Ndios, ta né'e ií ná, dá nì kaa Espíritu ií:

—Taó xóo ndó Bernabé xí'ín Saulo, dá ná ko'on na kee na choon, ña nì ñakanai na kee na —kaá na.

³Dá tá nì ndi'i nì ka'an na xí'ín Ndios, ta nì sa ne'e ií ná, dá nì chikodó ná ndá'a ná diní ndi nduu taa yó'o. Dá nì chinda'a ñaá ná kua'an na.

**Di'a ni kuu tá ni daná'a Bernabé
xí'ín Saulo chí kuendá Chipre**

⁴Ta mií Espíritu ij Ndios ndáka Bernabé xí'ín Saulo kua'an na. Dá ni xino na ñoo naní Seleucia. Ta ñoo ni kaa na iin barco, dá ni ki'in na kua'an na iin yúku in ini taño'o naní Chipre. ⁵Dá tá ni saa na ñoo naní Salamina noo nákuita barco, dá ni kasá'a ná dána'a na to'on Ndios ini iin rá iin ve'e noo náta na Israel. Ta ndáka ta'ani na Juan kua'an na chindeé ñáá rá.

⁶Dá tá ni ndi'i ni nata'an na ni xionoo na iin níi noo naní Chipre ñoo, dá ni kasandaá na ñoo naní Pafos. Ta ñoo ni ñaki'in tá'an na xí'ín iin ta tadí, ta kúu rá iin profeta to'on, ta kúu rá iin ta Israel, ta naní rá Barjesús. ⁷Ta daá ió va ra xí'ín taa né'e choon ká'ano naní Sergio Paulo, tá'an ra kúu iin ta ndichí. Ta ra yó'o ni kana Bernabé xí'ín Saulo, chí kóni ra kueídó'o ra to'on Ndios. ⁸Tído ko náta'an ta'on ini ta tadí ñoo, ra naní ta'ani Elimas, to'on dána'a na. Sa'a ñoo ni sadi ra noo ta né'e choon ñoo ña ná dá'a ni kandeé iní ra Jesús. ⁹Ta Saulo, na naní ta'ani Pablo, ni ñakutí xí'ín Espíritu ij Ndios. Dá ni sa nde'é káxi ná noo ta tadí ñoo, ¹⁰dá ni kaa na xí'ín rá:

—¡Taa to'on, ta kini, de'e ña u'u va kúu yo'ó, ta xiní u'u yo'ó ndidaá kúu ña ndaa! ¿Ndá oon ví dánkoo yo'ó ña to'on chí'ón tein to'on ndaa Ndios? ¹¹Ta viti kían vei sato'o yo' Ndios dándó'o na yo'ó, chí o kátuu ka nooon, ta o koni ka yo'ó ña toon ndindii cháá tiempo —kaá Pablo xí'ín rá.

Ta kúu vití'ón vá ni ñakuín naá noo rá. Kúu ni kukuaa vá rá. Dá ni kasá'a rá xionoo ra ndúkú rá ndá yoo katiin ndaa ñáa ko'on ra.

¹²Ta kúu, tá ni xini taa né'e choon ñoo ña dión ni ndo'o ta tadí ñoo, kúu ni kandísa ra to'on dána'a na, chí ni naá

iní ra ni kee to'on va'a ká'an sa'a sato'o yo Jesús.

**Di'a kua'an ña ni daná'a na
iin ñoo naní Antioquía, ña
nákaa chí kuendá Pisidia**

¹³Dá ni kaa Pablo xí'ín taa né'e tá'an xí'ín ná ñoo ini iin barco ñoo Pafos ñoo, dá ni ki'in na kua'an na ñoo naní Perge, ña nákaa kuendá Panfilia di'a. Tído tá ni saa na ñoo ñoo, dá ni dánkoo ñáá Juan. Dá ni kee ra kua'an nó'o rá ñoo Jerusalén. ¹⁴Tá ni ndi'i, dá ni kankuei na Perge ñoo. Dá ni ki'in na kua'an na ñoo ká'ano naní Antioquía, ña nákaa kuendá Pisidia di'a. Ta mií kuu nani'i ndee na Israel ni saa na ve'e noo náta na Israel ndéi ñoo ñoo. Dá ni ku'u na, dá ni sa ndei na ndéi na.

¹⁵Dá tá ni ndi'i ni ka'i ra tuti ley xí'ín to'on ni taa profeta, dá ni tanda'a taa dándaki ve'e ñoo iin taa ni sa'an ni ka'an di'a xí'ín ná:

—Ñani kuálí, tá ió to'on va'a ka'an ni'ini ndó noo ñayuu ndéi yó'o, ná kuita ndó ta ka'an ndo xí'ín ná viti —kaá ra.

¹⁶Dá ni ndakuín ndichi Pablo. Dá ni ndane'e na ndá'a ná, ña kóni kaa ña tádi ná kandeí ñayuu ñoo. Dá ni kaa na:

—Ndo'ó, ra Israel, xí'ín ndidaá ka ni ndo'ó, ta ndaño'o Ndios, kueídó'o va'a ndó ña ko'in ka'in xí'ín ndó. ¹⁷Na kúu Ndios noo yóo, na Israel, noon kúu na ni kaxi na sá'ano ve'e yó ni sa ndei sa na'a. Dá ni ndee ñáá ná iin ñoo ká'ano tá tiempo ni sa ndei nda'í na Egipto. Ta ndá'a mií Ndios ni taó ñáá tixi ndá'a ta Egipto ñoo. ¹⁸Ta tein uu diko kuia ni xi'o ndeé iní Ndios sa'a ña sa kee ñayuu ñoo tá sa xionoo na noño'ó ichí. ¹⁹Dá ni danaá na usa ñoo ná'ano ño'o noño'o naní Canaán. Dá ni xi'o na ño'o ñoo noo na sá'ano ve'á, dá ni sa kian ña'a mií ná. ²⁰Ta ndidaá ña yó'o ni ndo'o na tein komi ciento uu diko uxi kuia. Tá ni ndi'i, dá ni xi'o Ndios juez sa dándaki na ñoo

yo nda tiempo ni sa kuu Samuel profeta. ²¹ Ni ndi'i, da ni xika na ñoo yo iin rey dándaki ñaá. Da ni xi'o Ndios Saúl ña kakuu ra rey noo ná. Ta roón ni sa kuu de'e iin ña ni sa naní Cis. Ta ni kii ra tein na ve'e Benjamín. Ta sa kuu ra rey táto'on uu diko kuia. ²² Tído ni dítá Ndios choon noo ndá'a Saúl ñoo, da ni ñachikani na David sa kuu ra rey. Da ni xi'o Ndios kuendá sa'a rá, ta kaá na di'a: "Náta'an ini yu'u xiní David, de'e ta naní Isaí, chi ko'on xi kee xi ndidaá kúu ña kóni yu'u."

²³ Ta tein na ve'e rey David ñoo ni kii Jesús táto'on ki'o ni xi'o Ndios to'on na. Ta noón kúu na ni tanda'a Ndios ni kii dákaki na Israel. ²⁴ Tído tá ko ñá'a kasaa Jesús, da sa ñaná'a Juan noo ndidaá na Israel ña ná nandikó iní na sa'a kuachi kée na, da ná kodo ndúta ná. ²⁵ Dá tá kua'an dáxinkoo Juan choon vei na, da ni kaa na: "¿Ndá yoo kúu yu'u, ká'an ndó? Ko kúu ta'on yu'u na kii dákaki ñaá, chi sata yú'u vei iin ka ña ndáya'i cháa ka o duú yu'u, sa'a ñoo ni ko kánian nakuiin ndei yu'u ndaxí yó'o ndisa ná", kaá Juan.

²⁶ Nani, ndo'ó na kúu na ve'e Abraham, xí'ín ndidaá ka ndo'ó, na ndáño'o Ndios. Ndios kúu na ni tanda'a ndu'u vei ndu dána'a ndu to'on yó'o noo ndo, ña ká'an sa'a ndi koo, da káki ndó noo kuachi ndo. ²⁷ Chi ko ní nákoní ñayuu ndéi Jerusalén, xí'ín ña né'e choon ña Jesús kúu na ni tanda'a Ndios kii dákaki ñaá. Ta ko ní kánda'a ta'on ini na to'on ni taa profeta, va'ará ká'i naan noo ná iin iin kuu kuu nani'i ndée yo. Tído ni xinkoo to'on ni ka'an profeta ñoo tá ni kandoo na ñoo yo ña kánian kuu Jesús. ²⁸ Chi va'ará ni iin tó'on kuachi Jesús ko ní ni'i ná, da kuu na, tído ni xika ñayuu ñoo noo Pilato ña ná ka'anda ra choon ña kuu na. ²⁹ Dá tá ni ndi'i ni xinkoo noo ká'an tuti ii Ndios sa'a ña ndo'o na, da ni ñanoó ñaá rá ndika cruz. Dá ni ñandúxi

ñaá rá. ³⁰ Tído Ndios kúu na ni ñanátaki ñaá. ³¹ Ta tein kua'a vá kuu ni na'a noo Jesús noo ñayuu ni kankuei xí'ín ná nda Galilea, ta ni sa xionoo na xí'ín ná nda ni saa na ñoo Jerusalén. Ta noón kúu na xí'o ndaa kuendá sa'a Jesús noo ñayuu.

³² Ta dión ta'ani ndu'u vei ndu dána'a ndu sa'a to'on va'a yó'o, chi tá'an ña ni ka'an Ndios xí'ín na yatá ve'a, ³³ ñoo kían ni kee na xí'ín mií yó, na kúu de'e na sá'ano ñoo, chi ni ñanátaki na Jesús. Ta ki'o dión ni xinkoo to'on ni kaa Ndios noo salmo kúu uu, chi di'a kaáan: "Yo'ó kúu de'e yu'u, ta viti ná'i ña kúu tatóon."

³⁴ Ta sa daá vá ni kaa Ndios ña mián ndaa kuiti kían ñanátaki na Jesús, da kían o té'i yiki koño na, ta ni o ná-tani ta'an vaan. Dá chi di'a kaá tuti ii Ndios: "Ndidaá kúu ña va'a ni kandooi kee xí'ín David, ña yó'o kían kee yu'u xí'ín ndó." ³⁵ Ta di'a ká'an ta'ani David noo iin ka salmo: "O kónó ta'on mií ní ña nataní yiki koño na kéchóon noo ní."

³⁶ Mián ndaa kuiti ni kéchóon David noo na ñoo yo ni sa ndei tiempo daá táto'on ni chikaá ini Ndios. Dá tá ni xi'i na, kúu ni nduxi na noo ni nduxi na ve'e na. Ta kúu ni tei'i va yiki koño na. ³⁷ Tído mií Jesús, na ni ñanátaki Ndios, ko ní tei'i ta'on yiki koño na.

³⁸ Sa'a ñoo, na ñoo mií, kana'a ndó ña dána'a ndu'u noo ndo ña xí'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi yo sa'a ña ni kee Jesús. ³⁹ Chi ko ní kúu ta'on kandoo vii yo noo Ndios sa'a ña kée yó choon sa'ándá ley Moisés. Tído, ndidaá na kándéé iní Jesús, noón kúu na kándoo vii noo Ndios. ⁴⁰ Kueídó'o va'a ndó to'on ká'ín xí'ín ndó viti, da ná o ndó'o ndó tá'an ña ni taa profeta, chi di'a kaáan:

⁴¹ Kueídó'o ndo'ó, na kédiki ndaa to'on ká'ín.

Naá iní ndo kandé'é ndó ña kéei, ta ndaño'ó kii ndo nooí.

Dá ch̄i ko'in keei iin n̄a ká'ano tein kuu ndéi ndó.

Tído o kándisa ta'on ndóan, va'ará ná koo iin yoo nakani xí'ín ndó sa'án.

Dión kaáan —kaá Pablo.

⁴² Dá tá kua'an keta Pablo ve'e Israel ñoo xí'ín Bernabé, kúu ni xika na ko kúu na Israel ña ná kasaá tuku na iin ka kuu nani'i ndée ná, dá ná dána'a tuku na sa'á to'on va'a ñoo noo ná. ⁴³ Tá ni ndi'i ni kankuei ñayuu ñoo ve'e ñoo, kúu kua'á nda'o na Israel tákuei sata Pablo xí'ín Bernabé kua'an na. Ta tákuei ta'ani ñaa kua'á ñayuu kándisa táto'on kándisa na Israel kua'an na. Dá ni kasá'á Pablo xí'ín Bernabé ká'an ni'ini na noo ná ña ná kuita toon na xí'ín ña mani ni kee Ndios xí'ín ná.

⁴⁴ Tá ni kasandaá iin ka kuu nani'i ndée na Israel, dá ni nataka táto'on iin ní ñoo ñoo kueídó'o na to'on Ndios.

⁴⁵ Dá tá ni xini ta Israel ña kua'á nda'o ñayuu ni nataka, kúu ni nakutí rá xí'ín ña u'u ini ra. Dá ni kasá'á rá ndéine'e ra Pablo, ta ká'an ndava'a ra xí'ín ná.

⁴⁶ Dá ni kasá'á ndúndéé cháá ka Pablo xí'ín Bernabé ká'an na xí'ín ra Israel ñoo:

—Mifan kánian dána'a ndu'u to'on Ndios dinñó'ó noo ndo'ó, ch̄i kúu ndó na ñoo Ndios. Tído sa'á ña ni kañó'ó ndó to'on dána'a ndu, sa'á ñoo koó ka ích̄i ndo natiin ndó ña kataki chích̄i ndó noo ió Ndios. Sa'á ñoo viti kían ko'on va ndu'u dána'a ndu noo ñayuu ko kúu na Israel. ⁴⁷ Ch̄i di'a ni sa'anda sato'o yo Ndios choon noo ndú'u, ta kaá na:

Tanda'a yu'u yo'ó ko'on kakuuón ña tóon noo ndidaá ñayuu ko kúu na Israel,

dá ni'í ñayuu ndéi noo xíká cháá ka ñayuu yó'o ndi kee na kaki na noo kuachi na.

⁴⁸ Dá tá ni seido'o na ko kúu na Israel to'on yó'o, kúu ni kadij nda'o ini na. Ta ni keká'ano na sato'o yo Ndios sa'á to'on va'a ña ni seídó'o na. Ta kúu ni kándisa

ñaá ndidaá kúu ñayuu, na ni kaxi Ndios ni'í ña kataki chích̄i.

⁴⁹ Ta kúu ni naka'ani cháá ka to'on va'a sato'o yo Jesús ndidaá ñoo ñó'o ñoo.

⁵⁰ Tído ni ndató'ón kue'é ta Israel, ta ko ní xiin kándisa ñaa xí'ín dao na ñá'a ndáya'i, tá'an na ndíta ndaa xí'ín ña kándisa na, xí'ín dao ta ndáya'i cháá ka ñoo ñoo. Dá ni daká'an kue'é na dao ka ñayuu ña kendava'a na xí'ín Pablo xí'ín Bernabé. Dión ni kuu, dá ni taxi ñaa ná. ⁵¹ Dá ni kidi ni'ini Pablo xí'ín Bernabé ñoyaká iin sa'a ná, dá ná kandaá ini ñayuu ñoo ña ko náta'an ini Ndios xini ñaa ná. Dá ni ki'in na ích̄i kua'an na, dá ni saá na ñoo ká'ano nani Iconio.

⁵² Ta ndidaá na kúu kuendá Jesús ni kadij nda'o ini, ta ni nakutí ná xí'ín Espíritu iñ Ndios.

Di'a ni kuu tá ni sa ndei na dána'a na iin ñoo nani Iconio

14 Tá nani ió Pablo xí'ín Bernabé ñoo Iconio ñoo, dá ni ku'u nduú na ve'e noo nátaka na Israel ndéi ñoo ñoo. Ta xí'ín to'on ni daná'a na, kúu kua'á nda'o na Israel xí'ín na ko kúu na Israel ni kándisa ñaa. ² Tído ta Israel, ra ko xín kándisa ñaa, roón kúu ra ni daká'an kue'é ra ko kúu ta Israel ndéi ñoo ñoo, dá ni kasá'á xini u'u ra Pablo xí'ín Bernabé. ³ Tído na'á vá ni kandoo na ni sa ndei na ñoo ñoo. Ta sa'á ña kándéé ká'ano iní na sato'o yo Jesús, sa'á ñoo ko ní yu'ú ta'on na ña kían ka'an na sa'á to'on Jesús. Ta ni xi'o Ndios ña ni kandaá ini ñayuu ñoo ña to'on dána'a apóstol ñoo sa'á ña mani ni kee Ndios kían ña ndaa, ch̄i xí'ín ndá'a apóstol ñoo ni kee Ndios ña'a ná'ano, xí'ín ña'a ndato. ⁴ Kúu ni kasá'á tá'an-da tá'an ñayuu ndéi ñoo ká'ano ñoo, ch̄i dao na nákuíta xoo ta Israel ñoo, ta dao na nákuíta xoo na kúu apóstol ñoo.

⁵ Dá ni kandoo ta Israel ñoo xí'ín ra ko kúu ta Israel ndíta xoo ra, xí'ín ta

né'e choon ñoo ñoo ña kendava'a ra xí'in apóstol ñoo, ta ka'ání ñaa rá xí'in yuu. ⁶Tído tá ni kandaá ini na ña dión ndátó'ón ña ñoo kee ra xí'in ná, dá ni xino na kua'an na ñoo naní Listra, xí'in ñoo naní Derbe, xí'in ndidaá ka ni ñoo ño'ó chí kuendá Licaonia di'a. ⁷Ta ñoo ni ña'á na to'on va'a Jesús.

Di'a ni kuu tá ni chiyúú ná Pablo ñoo Listra

⁸Ta ñoo Listra ñoo ió iin ña ko kuú kaka. Ta ió ni'ini ra, chi nda rá ni kaki va ra ko kuú kaka ra. ⁹Ta ió ra seídó'ó ra noo ká'an Pablo. Dá tá ni sa nde'é ná noo rá, kúú ni kandaá ini na ña kándéé iní ra ña kándéé Ndios nduva'a ñaa ná. ¹⁰Dá ni'í nda'ó ni ka'an na xí'in rá:

—¡Ndakuiñ ndichi ndaa!

Ta kúú iin ni ndao ra ni ndakuiñ ndichi ra. Ta kúú ni kasá'á xíka ra xionoo ra.

¹¹Tá ni xini ñayuu ñoo ña ndato ni kee Pablo, kúú ni kasá'á káyu'ú ná xí'in yú'u naní licaónica, ta kaá na:

—¡Ni noo túu ndios ni kasáa na, ta ndaa na táto'on ndaa ña ñayuu yó'ó!

¹²Ta kaá na ña Bernabé kúú ndios naní Júpiter, ta Pablo kúú ndios naní Mercurio, chi Pablo ñoo kúú na ká'an cháa ka o duú Bernabé. ¹³Ta nda yu'ú ñoo ñoo iin iin ve'e ño'ó kuendá Júpiter, ta ñoo nákaa iin duti, dá ndáka ra toro, ta né'e ra ita ni kasáa ra yé'é ñoo ñoo noo nákaa Pablo xí'in Bernabé. Chi kóni ta duti ñoo xí'in ñayuu ku'á ñoo doko ná ña'á noo Pablo xí'in Bernabé, dá kandaño'ó ñaa ná, ká'an ná.

¹⁴Tído tá ni kandaá ini Bernabé xí'in Pablo ña dión ká'an ñayuu ñoo kee na, kúú ni ndatá ná dá'on ná, chi ko náta'an ini na ña kée ñayuu ñoo dión. Ta ni ku'u na tein ñayuu ñoo, ta káyu'ú ná:

¹⁵—¿Ndiva'a kée ndó dión? Chi ñayuu xí'in vá ndó kúú ndu'u. Di'a vei ndu'u ña kían kasto'on ndu xí'in ndo'ó ña miñan

ndúsa kánian dánkoo ndó ña ko choon téi kée ndó yó'ó, dá kandaño'ó ndó na miñan ndaa kuiti kúú Ndios takí, na ni kava'a induú káa xí'in noño'ó yó'ó xí'in taño'ó xí'in ndidaá kúú ña'á ió noo'an. ¹⁶Tá sa na'á vá, dá sa sonó Ndios noo ñayuu sa kee na ña kóni mií ná. ¹⁷Tído ko ní sá tuu ta'on na na'á na mií ná ña kúú ná Ndios tein ña va'a kée na, chi dákoon na dai, dá kana ña'á noo xíti yó. Ta xí'ó na ña'á sásá'an yó, dá kadiñ inio —kaá na.

¹⁸Ta va'ará ni ka'an na dión, tído u'u nda'ó, dá ni kandeé ná ni chituu na ñayuu ñoo, dá ko ní doko ná ña'á ñoo noo ná kandaño'ó ñaa ná.

¹⁹Tá ni ndi'i ñoo, dá ni kasáa dao ta Israel, tá'an ra ndéi ñoo Antioquía xí'in ñoo Iconio. Dá ni daká'an kue'é ra ñayuu ñoo, dá ni chiyúú ná Pablo. Ta ño'ó ñaa ná ni sa'an na ni dakána ñaa ná nda yu'ú ñoo ñoo, chi sa ni xi'i va na, ni ka'an ná. ²⁰Kúú ni kasáa dao na kúú kuendá Jesús ni ka'o noo na ndíta na noo kándu'u Pablo. Dá ni ndakoo na, dá ni ndu'u tuku na ñoo ñoo. Dá tá ni tuu noo iin ka kuu, dá ni kee na kua'an na xí'in Bernabé ñoo naní Derbe.

²¹Dá ni ña'á na to'on va'a Jesús noo ñayuu ndéi ñoo Derbe ñoo. Ta kúú ku'á nda'ó ñayuu ni nduu kuendá Jesús ni kee na. Tá ni ndi'i ñoo, dá ni nandió kuéi tuku na ñoo Listra xí'in ñoo Iconio, xí'in ñoo Antioquía. ²²Ta ñoo ni xi'ó na ñandeé iní noo ndidaá na kúú kuendá Jesús, ta ni ka'an ni'ini na noo ná ña ná kandita toon na xí'in ña ndaa kándisa na, ta kaá na xí'in ná: “Miñan kánian ndo'ó yó ku'á nda'ó tandó'ó, dá ndu'u yó noo dándáki Ndios”, kaá na. ²³Ta ni xi'ó na choon noo dao ra sá'ano ndéi iin rá iin ve'e noo náta na kúú kuendá Jesús ña kían kanda ñaa rá. Dá tá ni ndi'i ni sa ne'e iñ ná, ta ni xíka na ña maní noo Ndios sa'á ra sá'ano ñoo, kúú ni naki'ó ñaa ná tixi ndá'á sato'ó yó Jesús, na kándisa ra.

**Di'a ni kuu tá ni nandíó kọ
Pablo xí'ín Bernabé kua'an
nó'ọ ná ñoo Antioquía**

²⁴Tá ni ya'a na chí kuendá Pisidia, dá ni saá na chí Panfilia di'a. ²⁵Tá ni ndi'i ni daná'a na to'on va'a Jesús ñoo naní Perge, dá ni kee na kua'an na, dá ni xino na ñoo naní Atalia. ²⁶Dá ni kaa na ini iin barco kua'an na ñoo Antioquía noó ni naki'o ñaa na kúú kuendá Jesús noó ndá'a Ndios ña chindeé ñaa ná noó choon. Ta viti ni dandí'i na choon ni ni'i ná noó Ndios. ²⁷Dá tá ni ndísáa na ñoo ñoo, dá ni nađataká na ndidaá ñayuu kúú kuendá Jesús. Dá ni kasá'a ná náki'o na kuendá sa'a ndidaá ña va'a ni kee Ndios xí'ín ná noó ni sa'an na. Ta ni nakani ta'ani na ña ni sonó Ndios níọ na kọ kúú na Israel, dá ni kandeé iní na Jesús. ²⁸Ta na'á vá ni sa ndei na ñoo xí'ín na kúú kuendá Jesús.

**Di'a ni kuu tá ni nataka na ndío
choon sa'a na kúú kuendá Jesús**

15 Kúú ni kasáa dao ta'a ni kii chí kuendá Judea di'a. Dá ni kasá'a rá dána'a ra noó na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo, ta kaá ra:

—Tá ná ọ tá'anda ñíi ndọ tító'on kị'o sa'ándá ley Moisés choon, dá kfan ọ ní'i ta'on ndó ña káki ndó noó kuachi ndo —kaá ra.

²Ta Pablo xí'ín Bernabé kúú na ni ndakuei, ta deen nda'o ni kasá'a chidáo tá'an na xí'ín ta'a ñoo sa'a ña dána'a ra. Sa'a ñoo ni kandọ na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo ña ko'on Pablo xí'ín Bernabé ñoo Jerusalén xí'ín dao ka na kúú kuendá na, dá ná ndató'ón ná sa'a ña yó'o xí'ín na kúú apóstol, xí'ín na sá'ano ndéi ñoo Jerusalén. ³Dá ni chinda'a ñaa na kúú kuendá Jesús ñoo kua'an na. Dá ni ya'a na kuendá Fenicia xí'ín Samaria. Dá ni nakani na xí'ín na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo ña kua'a nda'o na kọ kúú

na Israel ni nduu kuendá Jesús. Sa'a ñoo ni kadii nda'o ini ñayuu ñoo tá ni kandaá ini na ña dión ni kuu.

⁴Dá tá ni saá na ñoo Jerusalén, dá ni natiin va'a ñaa na kúú apóstol, xí'ín na sá'ano xí'ín dao ka na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo. Dá ni kasá'a Pablo xí'ín Bernabé nákanani na sa'a ndidaá kúú ña'a ni kee Ndios xí'ín ná noó ni sa'an na ni daná'a na noó na kọ kúú na Israel. ⁵Tído dao ta fariseo, tá'an ra kándísa Jesús, ni nakui'a ndichi. Dá ni kaa ra:

—Miían ndúsa kánian ta'anda ñíi ndidaá ta'a kọ kúú ta Israel ni nduu kuendá Jesús, ta kánian ka'anda yo choon noó rá ña ná kee ra choon sa'ándá ley Moisés —kaá ra.

**Di'a kua'an ña ni ka'an Pedro ña
kaki yó sa'a iin tó'ón díní ña
kándéé iní yo Jesús**

⁶Dá ni nataka na kúú apóstol ñoo xí'ín na sá'ano, dá keyíko na choon yó'o. ⁷Ta kúú ni kukáni vá ndátó'ón tá'an na sa'a ña yó'o. Dá ni ndakuíin ndichi Pedro, dá ni kaa na:

—Ñani, sa ná'a vá mií ndó ña sa na'a cháa ka va ni kaxi Ndios yu'u ña dána'i to'on va'a Jesús noó na kọ kúú na Israel. Ta kúú ni kandísa ñaa ná. ⁸Ta mií Ndios, na ná'a ndi ndáa níọ ndidaá kúú ñayuu, noón kúú na ni daná'a noó yo ña náta'an ini na xini na ñayuu kọ kúú na Israel, chi ni xi'o na Espiritu ií ná noó ñayuu ñoo tító'on ni kee na xí'ín mií yó. ⁹Chi táto'on ni kee na xí'ín yó, kị'o dión ta'ani ni kee na xí'ín ná, chi ni nduyii na níọ ná sa'a ña kándéé iní na Jesús. ¹⁰Ta viti, ¿ndiva'a ká'an ndó kee yó iin ña'a kọ náta'an ini Ndios keeá? ¿Ndiva'a kátoó ndọ chinóo ndó choon kuáchi yó'o sata na kúú kuendá Jesús, chi ni na sá'ano ve'e yó ni sa ndei sa na'á, ta ni mií yó kọ ní kándéé kee choon sa'ándáan? ¹¹Chi kándísa yó ña ni káki oon ni na yó noó kuachio sa'a ña maní ni kee sato'o yo

Jesús sa'a yó. Ta dión ta'ani ndó'o na kó kúu na Israel —kaá Pedro.

¹² Ta kúu tádi óon ndéi ñayuu kuá'a ñoo seídó'o na ña nákaní Bernabé xí'ín ña nákaní Pablo sa'á ña'a ná'ano xí'ín sa'á ña'a ndato ni kee Ndios xí'ín ná tein ñayuu kó kúu na Israel.

Di'a kua'an ña ni ka'an Jacobo

¹³ Dá tá ni ndi'i ni ka'an na, dá ni kaa Jacobo:

—Ñani, kueídó'o ndó to'on ko'in ka'in xí'ín ndó. ¹⁴ Simón Pedro kúu na ni ñakaní tató'on ni kee Ndios ni kemáni ná na kó kúu na Israel ta'ándá mií noó. Chì tein mií ná ni kaxi Ndios dao na, dá kakuu na ñayuu na. ¹⁵ Ta ña yó'o kíjan náki'in tá'an xí'ín ña ni taa profeta, chí di'a kaáan:

¹⁶ Tá ni ndi'i, dá nandió koo tuku yu'u keei tató'on ni sa io tá sa dandáki rey David,

chì sa ni naá vá noó ni dandáki na. Tído ko'on tuku yu'u nduva'i noó ni sa dandáki na, tató'on kée ñayuu nduva'a na iin ve'e ni koon.

¹⁷ Dión, dá kíjan kasá'a dao ka ñayuu nandukú ná yu'u,

chì na kó kúu na Israel, tá'an na ni kasan-daá ni seídó'o to'in,

noón kúu na kasá'a nandukú yu'u.

¹⁸ Dión ni kaa sato'o yo Ndios, na ni xi'o ña kíjan kana'á yó sa'á ña yó'o nda rá sa na'á vá.

¹⁹ 'Dión kaáan. Sa'á ñoo kaá yu'u ña ná dá'a ni chinóo yó iin choon kuáchì satá na kó kúu na Israel, tá'an na ni nduu kuendá Ndios. ²⁰ Va'a kaan di'a ná taa yóan ka'a xí'ín ná ña ná o sa keí ka na koño kítì ni doko ñayuu noó yoko, ta ná o sa kée ka na kuachi xí'ín na kó kúu ñadi'í na o yíí ná, ta ná o sa keí ka na koño iin kítì kó ní xita nií, ta ni nií rí ná o sa keí ka na. ²¹ Chì nda rá sa na'á vá, ta nda viti ndéi taa iin rá iin ñoo dána'a

ra ley Moisés. Ta ká'i raan ini ve'e noo náta'ka na ñoo mií'á iin rá iin kuu kuu náni'i ndée yo —kaá Jacobo.

Di'a kua'an ña ni taa na noo iin tuti, ni tanda'a naan kua'an noo na kó kúu na Israel

²² Dá ni kandoo na kúu apóstol ñoo xí'ín na sá'ano xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús ña kaxi na dao taa kuendá mií ná, dá tanda'á ñaá ná ko'on na ñoo Antioquía xí'ín Pablo xí'ín Bernabé. Dá ni kaxi na Judas, tá'an na ká'an xí'ín ná Barsabás, xí'ín iin taa naní Silas, chí ndi nduú taa yó'o kúu na ndíta noó na kúu kuendá Jesús. ²³ Dá ni xi'o na iin tuti noo ná, tá'an ña ká'an di'a:

“Ndu'u, na kúu apóstol, xí'ín na sá'ano, xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús, ndu'u kúu na taa tuti yó'o kosaaan noo ndo'ó, na kúu kuendá Jesús, ndo'ó na kó kúu na Israel ndéi ñoo Antioquía, xí'ín ndo'ó, na ndéi chí kuendá Siria di'a, xí'ín ndo'ó, na ndéi Cilicia. Ná kandeí va'a ndó. ²⁴ Ni ni'í tó'on ndu'u ña tein mií ndú yó'o ni kana dao taa kosaa noo ndéi ndó, tído kó ta'ón ndu'u kúu ra ni xi'o choon noo rá. Chì dáta'an ra ndo'ó xí'ín to'on dána'a ra, ta dánaa ini ra ndó, ta sa'ándá ra choon noo ndo ña ta'anda ñíí ndo, ta kéndusa ra xí'ín ndó ña kee ndó ndidaá choon sa'ándá ley Moisés. ²⁵ Sa'á ñoo ni kandoo ndu ña va'a cháa ka ná tanda'á ndú dao taa ndéi tein ndu yó'o kosaa na noo ndéi ndó. Ta saá dáó ná xí'ín ñani maní yo Bernabé xí'ín Pablo, ²⁶ tá'an na ni ñakí'o mií ña ndo'o naní na sa'a sato'o yo Jesucristo. ²⁷ Sa'á ñoo tanda'á ndú Judas xí'ín Silas kosaa na nakani ndi'i na sa'á to'on ni taa ndu noo tuti yó'o xí'ín ndó. ²⁸ Chì náta'an ini Espiritu ií Ndios, ta kí'o dión kándaq ini ndu ña kó kánian chinóo ndu choon kuáchì satá ndo. Sava'a ña kánian kee ndó kíjan kaáan di'a: ²⁹ o sa keí ka ndo koño kirí ni doko ñayuu noó yoko. Ta ni o sa keí ka ndo

nij ri, ni koño kirí ko ní xita nij, ta o sa kée ka ndo kuachi xí'ín na ko kúu ñadi'í ndo o yí'í ndo. Tá seídó'o ndó choon yó'o, dá kían va'a kee ndó. Ndios ná koo xí'ín ndó.”

Dión ká'an tuti ni taa na ñoo. ³⁰ Dá ni kee taa ni xio choon ñoo kua'an na ñoo Antioquia. Tá ni saa na ñoo, dá ni ndítutí ná ndidaá na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Dá ni ñaki'o na tuti ñoo noo ná. ³¹ Dá tá ni ndi'i ni ka'i naan, kúu ni kadij nda'o ini na sa'a ndidaá kúu tandeé iní xí'o ña noo ná. ³² Ta Judas xí'ín Silas ñoo kúu profeta, sa'á ñoo ni xí'o na tandeé iní noo na kúu kuendá Jesús, ta xí'ín kua'á nda'o to'on ni ka'an ni'ini ra noo ná.

³³ Dá tá ni ndi'i ni sa ndei na cháá tiempo ñoo ñoo, dá ni chinda'á ñaá na kúu kuendá Jesús kua'an nó'o ná, ta ni xika na ña maní noo Ndios sa'a ná. Dá ni ñandió kuéi na kua'an nó'o ná ñoo Jerusalén noo ndéi na ni tanda'á ñaá ni sa'an na. ³⁴ Tído ni chikaa ini Silas ña va'a cháá ka ná kandoo na ñoo. ³⁵ Ta ni kandoo ta'ani Pablo xí'ín Bernabé ni sa ndei na ñoo Antioquia ñoo, ta ni daná'a na to'on sato'o yo Jesús. Ta kua'á ka na kúu kuendá Jesús sa chindeé tá'an xí'ín ná sa kast'o'on na to'on va'a Jesús xí'ín ñayuu.

Di'a ni kuu tá ni ta'anda tá'an Pablo xí'ín Bernabé

³⁶ Dá tá ni ya'a cháá kuu, dá ni kaa Pablo xí'ín Bernabé:

—Ná ko'on tukuó korni'ini yó na kúu kuendá Jesús ndéi ndidaá ni ñoo noo ni sa'an yo ni daná'a yo to'on sato'o yo Jesús, dá ná kandaá ini yo ndi ndó'o na —kaá Pablo.

³⁷ Dá ni ka'an Bernabé kandaka na Juan, tá'an ra ká'an xí'ín ná Marcos, ko'on ra. ³⁸ Tído ko ní xiin ta'on Pablo kandaka na ra ko'on ra, chi ni ñankoo va ñaá rá kuendá Panfilia, ta ko ní xionoo ka ra xí'ín ná noo choon Ndios. ³⁹ Ta sa'á

ña ko ní náki'in tá'an ta'on to'on noo ni ndat'ón Bernabé xí'ín Pablo, sa'á ñoo ni ta'anda tá'an na. Dá ni kee Bernabé ndáka na Marcos kua'an na. Dá ni kaa na ini barco kua'an na Chipre.

⁴⁰ Dá ni nata'an ini Pablo ña ko'on na xí'ín Silas. Dá ni ñaki'o ñaá na kúu kuendá Jesús noo nda'a sato'o yo Ndios ña ná chindeé ñaá ná noo ko'on na. ⁴¹ Dá ni kee na kua'an na. Ta ni ya'a na chí kuendá Siria xí'ín Cilicia, ta sa ká'an ni'ini na noo na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo kua'an na.

Di'a ni kuu tá ni kasá'a Timoteo xionoo xi xí'ín Pablo xí'ín Silas

16 Dá ni ya'a Pablo xí'ín Silas ñoo naní Derbe, dá ni saa na ñoo Lистра. Ta ñoo ni ñaki'in tá'an na xí'ín iin taa kúu kuendá Jesús naní Timoteo. Ta kúu xí de'e iin ña'a Israel kándisa Jesús. Ta tatá xí kúu taa griego. ² Ta ndidaá na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Lистра xí'ín ñoo Iconio ká'an va'a sa'a xí. ³ Dá ni nata'an ini Pablo ña kían ko'on xí xí'ín ná. Sa'á ñoo ndani ni sa'anda na ñí'í xí tá-to'on sa'anda ley choon, dá kían ná o nákani kuáchi ini na Israel, tá'an na ndéi ñoo ñoo, koni na xí. Chi sa ndidaá vá ná ná'á ña tatá Timoteo kúu iin taa griego.

⁴ Ta kúu ndidaá ñoo noo yá'a na kua'an na, ñoo ni kast'o'on na xí'ín na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo sa'a choon ni sa'anda na kúu apóstol xí'ín na sa'ano ndéi Jerusalén, dá ná kueídó'o naan. ⁵ Ta ndidaá na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo ni ñaku'ita ndaa cháá ka na xí'ín ña kándéé iní na Jesús tá ni seídó'o na to'on yó'o. Ta kuu rá kuu ndúkua'a cháá ka ñayuu kúu kuendá Jesús kua'an na.

Di'a ni kuu tá ni na'a Ndios iin ña ndato noo Pablo

⁶ Kúu ni chika'anda na kuendá Frigia xí'ín Galacia, chi ko ní sónó ta'on Espíritu ij Ndios ña dána'a na to'on va'a

sa'a Jesús chí kuendá Asia di'a. ⁷Tá nì sa'a nà kuendá Misia, dá nì ka'án ná ko'on nà chí kuendá Bitinia di'a, tído ko ní sóno ta'on Espíritu Jesús ña ko'on nà ñoo. ⁸Sa'á ñoo nì ya'a na kuendá Misia kua'an nà, dá nì xino nà ñoo Troas noo kúu yu'ú taño'o.

⁹Dá tá nì kuaá, dá nì na'a Ndios iin ña ndato noo Pablo, chí nì xini nà iin taa ío chí kuendá Macedonia di'a. Ta fin ndichi ra seí nda'í ra noo Pablo, ta kaá ra: “Kee ní ña manì kii ní Macedonia yó'o, ta chindeé ní ndu'u”, kaá ra.

¹⁰Dá tá nì ndi'i nì xini nà ña'a ndato yó'o, ta kúu míf hora daá nì kenduu ndu ko'on ndu chí kuendá Macedonia, chí nì kandaá ta'í ini ndu ña míf Ndios kúu na kana ñaá ña kían ko'on ndu dána'a ndu to'on va'a sa'a Jesús noo ñayuu ndéi ñoo.

Di'a nì kuu tá nì kandísa iin ñá'a naní Lidia

¹¹Dá nì tiin ndu iin barco ñoo Troas. Dá nì chindaá ndu kua'an ndu ni'í ndú iin yúku fin ini taño'o naní Samotracia. Dá tá nì tuu noo iin ka kuu, dá nì kaa tuku ndu ini barco ñoo kua'an ndu ñoo naní Neápolis. ¹²Tá nì sa'a ndu ñoo, dá nì kee ndu xíka sá'á ndú kua'an ndu iin ñoo naní Filipos, ta kían ñoo ndáya'i cháá ka nákaa kuendá Macedonia di'a, ta kían iin ñoo kuendá ta romano. Ta ñoo nì sa ndei ndu cháá kuu.

¹³Ta tein iin kuu náni'í ndée nà Israel, dá nì kan kuei ndu kua'an ndu yu'ú ñoo ñoo, chí ñoo nákaa iin yuta noo sá'an nà Israel ndéi ñoo ñoo ká'an nà xí'ín Ndios. Dá tá nì sa'a ndu ñoo, dá nì sa ndei ndu. Dá nì kasá'á ndú ká'an ndu xí'ín nà ñá'a nì nataka ndéi ñoo sa'a Jesús. ¹⁴Ta ñoo nákaa iin ñá'a naní Lidia. Ta kían ña ñoo ká'ano naní Tiatira, ta díkóán dá'on díon kua'á toón, ta ndáño'án Ndios takí. Ta kúu seídó'o va'án to'on ká'an Pablo. Ta kúu nì nakonó sato'o yo Jesús níman, ta kúu nì kandísáan to'on nì ka'an nà.

¹⁵Ta kúu nì sodo ndútaan xí'ín ndidaá nà ve'án. Dá nì seí nda'ávian noo ndú, ta kaáan:

—Tá kandaá ini ndo ña kúu'í iin ñá'a kándéé ndisa iní sato'o yo Jesús, dá kían náki'í ndo ná ko'o ve'i kandeí ndó —kaáan.

Dá nì kandeéán nì xino ini ndu ña ko'on ndu kandeí ndu ve'án dao kuu.

Di'a nì kuu tá nì chikáa ta né'e choon Pablo xí'ín Silas ve'e ka

¹⁶Ta di'a nì ndo'o ndu iin ka kuu tá kua'an ndu ka'an ndu xí'ín Ndios. Noo kua'an ndu ñoo nì naki'in tá'an ndu xí'ín iin tadi'í. Ta nákaa iin espíritu kini ña nákoní iní ini xi. Ta kúu kua'á nda'o di'ón ní'í sato'o xi sa'á ña nákoní iní xi. ¹⁷Ta kúu nì kasá'á tadi'í yó'o tákaa xi Pablo xí'ín ndu'u vei xi, ta káyu'ú xí:

—Taa yó'o kúu ra kéchóon noo Ndios, nà kómí ndidaá tá'an choon! Ta dána'a ra noo ñayuu ndi kee na káki na noo kuachi nà —kaá xi.

¹⁸Ta kúu kua'a vá kuu nì sa kee xi dión. Sa'á ñoo ko ní xi'o ndéé ka ini Pablo sa'a xí. Dá nì nandió ko na, dá nì kaa nà xí'ín espíritu kini nákaa ini xi:

—Xí'ín kuu Jesucristo, nà xí'o choon noo'í, sa'ándái choon noo'on. Kua'an keta kí ini tadi'í xaan.

Ta kúu viti'ón vá nì keta espíritu kini ñoo kua'an. ¹⁹Tá nì kandaá ini sato'o xi ña ko'o ka di'ón ni'í rá xí'ín xí, dá nì tiin ra Pablo xí'ín Silas. Dá nì kee ra ñoo'ó ñaá rá kua'an ra noo yá'i noo ndéi ta né'e choon. ²⁰Dá nì sa'a ra nì chikata ñaá rá noo ta né'e choon ñoo. Dá nì kaa ra xí'ín rá:

—Taa yó'o kúu ta Israel. Ta xionoo ra dánaá tá'an ra ñayuu ndéi ñoo yo. ²¹Ta xionoo ra dána'a ra ña kánian kee yó tá-to'on kí'o kée míf rá, ta ko káni ta'an vaan natiin yóan, ta kee yóan, chí kúu yó ta romano —kaá ra.

²² Dá nì ndakuei ñayuu nì kasá'á ná kéndava'a na xí'ín Pablo, xí'ín Silas. Dá nì ndatá tã né'e choon ñóó dá'on ná. Dá nì sa'anda rã choon ñã ná kani ñáá rá xí'ín vara. ²³ Tá nì ndi'i nì kani kini ñáá rá, dá nì taán ñáá rá ve'e kaa. Dá nì sa'anda rã choon ñóó rã ndaá yé'é kaa ñã ná kandaá va'a ñáá rá. ²⁴ Tá nì ndi'i nì ta'anda choon yó'o ñóó rá, dá nì taán ñáá rá ve'e kaa naá ñó'o nda maá ini ve'e kaa ñóó. Dá nì taán rá sa'a ná yáí yíto naní cepo kándu'u ini ve'e kaa ñóó, dá nì kató toon ra yíto ñóó.

Di'a nì kuu tá nì kándisa taa ndaá yé'é kaa ñóó Jesús

²⁵ Tá nì kuu ñóó tádi, ká'an ij vá Pablo xí'ín Silas xí'ín Ndios ñó'o na, ta xíta na yaa ñóó ná. Ta seídó'o va'a ñáá dao ka tã ñó'o ve'e kaa ñóó ndéi ra. ²⁶ Ta kúú iin kuitíó nì kasá'á nì'i nda'o táan. Ta kúú nda sa'a vé'e kaa ñóó nì kidi ni'ini. Ta kúú nì nono vá ndidaá kúú yé'é kaa ñóó. Ta kúú nì ndaxí vá cadena ndíko sa'a ndidaá kúú tã ñó'o ve'e kaa ñóó.

²⁷ Dá nì ndoto tã ndaá yé'é kaa ñóó, kúú nì xini rã ñã ndidaá yé'é kaa nì nono. Ta kúú nì taó rá espada rã kua'an rã ka'ání rá mií rá, chí nì ka'án rá ñã nì xino ndidaá kúú vá rã ñó'o ve'e kaa ñóó kua'an rã. ²⁸ Kúú nì kayu'ú Pablo, dá nì kaa ñã xí'ín rá:

—O sã kéndava'a ní xí'ín mií ní, chí yó'o va ñó'o ndidaá kúú ndu'u —kaá ñã.

²⁹ Dá nì sa'anda tã ndaá yé'é kaa ñóó choon ñã ná natoon ñó'o, dá ná katoon. Kúú nì kankono ra kua'an rã ñóó nákaa Pablo xí'ín Silas. Ta ndéi ñino oon ra nì sã kuíin xítí rá ñóó sá'a ná. ³⁰ Dá nì taó ñáá rá, dá nì nda'to'ón ñáá rá, ta kaá rã xí'ín ná:

—Tatá, ¿ndí kían kánian keei, dá nì'í ñã kákii ñóó kuachii?

³¹ Dá nì kaa ñã xí'ín rá:

—Kandeé iní ní sato'o yo Jesucristo, dá ni'í ní ñã káki ní xí'ín ndidaá ñã ve'e ní.

³² Dá nì kasá'á dána'a Pablo to'on va'a sato'o yo Jesús ñóó mií rá, xí'ín ñóó ñã ve'e ra. ³³ Ta mií hora daá ñóó nì taó ñáá rá, ta nì ñakata ra ñóó nì tarkue'e ñíí ná. Tá nì ndi'i, dá nì sodó ndúta mií rá xí'ín ndidaá kúú ñã ve'e ra. ³⁴ Tá nì ndi'i ñóó, dá ndáka ñáá rá nì no'o rã ve'e ra. Dá nì xí'o ra ñã'a nì sasá'an na. Ta kúú kádii nda'o ini mií rá xí'ín ñã ve'e ra, chí ndidaá ná nì kándisa Ndios.

³⁵ Dá tá nì tũu ñóó kuu dáá ñóó, dá nì tanda'a tãa né'e choon táto rá kua'an rã. Tá nì saã rã, dá nì kaa rã di'a xí'ín tã ndaá yé'é kaa ñóó:

—Dáyaã ní tãa káa ná ko'on rã.

³⁶ Dá nì kaa tã ndaá yé'é kaa ñóó xí'ín Pablo:

—Sã nì ta'anda choon ñóó ñã tavéi ndo'ó ve'e kaa yó'o. Ta viti kían kankuei va'a ndó ko'on ndo —kaá rã.

³⁷ Dá nì kaa Pablo:

—Nì kani ra ndu'u ñóó kua'a ñayuu, ta ko ñá'a ka'an rã xí'ín ndu'u ndí kían kúú kuachi ndu, va'arã tã romano kúú ndú. Ta nì taán rá ndu'u ve'e kaa. Ta viti, ¿á ká'án rá dáyaã de'é rã ndú? Tído o kóo oon ta'on dión sa'a ndú. Va'a kãan mií tã né'e choon ná kii taó ndu'u —kaá ñã.

³⁸ Dá nì sa'an táto ñóó nì ñakani ra xí'ín tã né'e choon to'on nì ka'an Pablo. Tá kúú nì yu'ú nda'o ra tá nì kandaá ini rã ñã kúú ná tã romano. ³⁹ Dá nì sa'an rã nì ndaka rã ñã maní ñóó ná. Dá ví nì taó ñáá rá. Dá nì seí nda'í rã ñóó ná ñã ná kankuei na ñóo ñóo ko'on ñã. ⁴⁰ Dá tá nì kankuei na ve'e kaa ñóó, dá nì kee na kua'an nó'o ná ve'e ñá'a naní Lidia ñóó. Ta ñóó nì xini ñã dao ka ñã kúú kuendá Jesús. Dá nì xí'o na tãndeé iní ñóó ñóon. Dá nì kankuei na ñóo ñóó kua'an ñã.

Di'a nì kuu tá nì ñakuina vaa ñayuu ndéi ñoo Tesalónica

17 Dá nì ya'a Pablo xí'ín Silas ñoo naní Anfípolis xí'ín iin ka ñoo naní Apolonia. Dá nì saa na ñoo ká'ano naní Tesalónica. Ta ñoo íin iin ve'e noo náataka na Israel. ² Ta nì sa'an na ve'e ñoo tátò'on kì'o kée ná ndidaá ñoo noo sa'an na. Ta tein ndin onì kuu náni'i ndéi na Israel nì ndató'ón ná xí'ín ñayuu ñoo, ³ ta nì ñakani na tátò'on kì'o ká'an rá ió tuti iì Ndios. Chì xí'ín mián nì xì'o na ña nì kandaá ini ñayuu ñoo ña mián ndúsa kánian ndo'o naní nío Cristo, na dákaki ñáá, dá kuu na, dá nataki na tein na kúu ndii. Dá nì kaa ta'ani na:

—Jesús, na ká'an yu'u sa'a xí'ín ndo'o, noón kúu Cristo —kaá na.

⁴ Ta kúu nì kandísa va dao na Israel ñoo to'on yó'o. Dá nì ñaki'in tá'an na xí'ín Pablo xí'ín Silas. Ta nì kandísa ta'ani kua'á nda'o na griego, na ndáño'o Ndios, xí'ín kua'á na ñá'a ndáya'i.

⁵ Kúu nì kasá'a kú'u'u ini taa Israel ko xí'ín kandísa. Sa'a ñoo nì dataká ra dao ta kini xionoo keí ñoo. Ta roón kúu ra nì daká'an kue'é kua'á nda'o ñayuu ndéi ñoo ñoo. Dá nì kasá'a nákuina vaa na. Dá nì saa tondó na ve'e iin taa naní Jasón, dá taó ná Pablo xí'ín Silas, dá ná nakì'o ñáá ná noo ndá'a ta né'e choon, ká'an ná. ⁶ Tído ko ní náni'i ta'on ñáá ná. Dá nì tiin na mií Jasón ñoo xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo, dá nì kee na ñó'o ñáá ná kua'an na. Tá nì saa na noo ta né'e choon, dá nì kayu'ú ta Israel ñoo:

—Tá'an taa xionoo nádaká ñaxintóni ñayuu ndéi iin ní kúu ñayuu, roón ta'ani kúu ra nì kasá'a ñoo yo viti. ⁷ Ta kúu nì ñatiin va'a ñáá Jasón yó'o ve'e ra. Ta ndidaá taa ñoo kúu ra ko xí'ín kueídó'o choon sa'ándá ta né'e choon ká'ano cháá ka, ra kúu César, chì kaá ra ña ió iin ka rey ndáya'i cháá ka naní Jesús —kaá ra.

⁸ Ta kúu nì ñakuina vaa cháá ka ñayuu ñoo xí'ín ta né'e choon tá nì seídó'o na ña nì kaa ra dión. ⁹ Tído tá nì ndi'i nì chiya'i Jasón ñoo xí'ín dao ka na noo ta né'e choon, dá nì dayáa ñáá rá.

Di'a nì kuu tá nì ñan'a na iin ñoo naní Berea

¹⁰ Ta mií sakuuá dáá ñoo nì tanda'a na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Pablo xí'ín Silas ña kían ko'on na ñoo naní Berea. Tá nì saa na ñoo ñoo, dá nì ku'u na ve'e noo náataka na Israel ndéi ñoo. ¹¹ Tído ñayuu va'a cháá ka ini kúu na ndéi ñoo Berea o dúy na ndéi ñoo Tesalónica, chì ndino'o ini na nì seido'o na to'on va'a Jesús. Ta ndidaá kuu nì ñakuá'a na noo ká'an tuti iì Ndios, dá ná kande'á á ña ndaa kían ká'an Pablo o koó. ¹² Dión nì kee na, dá kua'á nda'o na Israel ndéi ñoo ñoo nì kandísa na to'on dána'a na. Ta kua'á na ñá'a griego ndáya'i xí'ín kua'á nda'o taa griego nì kandísa ta'ani ñáa.

¹³ Tído tá nì kandaá ini ta Israel ndéi ñoo Tesalónica ña nákaa Pablo dána'a na to'on Ndios ñoo Berea, dá nì kee ra kua'an ra ñoo. Dá tá nì saa ra, dá nì kasá'a nákuina vaa ñayuu ñoo nì kee ra. ¹⁴ Ta kúu viti'ón di'a nì tanda'a na kúu kuendá Jesús Pablo kua'an na yu'ú taaño'o. Tído nì kandoo va Silas xí'ín Timoteo nì sa ndei na ñoo Berea ñoo. ¹⁵ Dá nì kee na ndáka na Pablo kua'an na nda ñoo ká'ano naní Atenas. Tá nì saa na ñoo xí'ín ná, dá nì sa'anda Pablo choon noo ná ña ná kasto'on na xí'ín Silas xí'ín Timoteo ña ná kii kii ná noo ió na, kaá na. Dá nì ñandió kuéi na nì sa'an nì ndaka na ñoo kua'an no'o ná.

Di'a nì kuu tá nì sa kaa Pablo iin ñoo naní Atenas

¹⁶ Ta nani ndáti Pablo kasaa Silas xí'ín Timoteo, kúu nì kixian nì kunda'í nda'o ini na, chì nì xini na ña iin ní kúu ñoo ñoo kándodó yoko ndáño'o na. ¹⁷ Sa'a

ñog̃õ n̄i sa'an̄ n̄a ve'e noo náta ka n̄a Israel ndéi ñoo ñoo, ta n̄i ndató'ón ná xí'ín n̄a Israel, xí'ín dao ka ñayuu ndáño'o Ndios takí. Ta ndidaá kuu n̄i ka'an̄ n̄a xí'ín ñayuu xionoo noo yá'i ñoo sa'a Jesús. ¹⁸ Dá n̄i dandíchi tá'an na xí'ín dao ka ñaa dákuá'a ña dána'a ña kúu kuendá epicúreo, xí'ín dao ka ñaa dákuá'a ña dána'a ña kúu kuendá estoico. Dá n̄i kaa roón:

—¿Ndi kóni kaa to'on ká'an ñaa káni téi ká'an yó'o?

Dá n̄i kaa dao ka ra:

—Kándaá ini ndu'u ña xionoo ra ká'an ra sa'a dao ka ndios.

Dión n̄i kaa ra chi xionoo Pablo ká'an ña sa'a to'on va'a Jesús, ta ká'an ña ña nataki n̄a n̄i xi'i. ¹⁹ Dá ndáka ra Pablo n̄i sa'a ra iin xían noo naní Areópago, noo náta ka ñaa ndató'ón rá. Dá n̄i kaa ra xí'ín ná:

—Á kee ní ña maní kast'o'on ní xí'ín ndu'u sa'a to'on sa'a dána'a ní? ²⁰ Chi ko óon ta'on kueídó'o ndu'an. Sa'a ñoo kátoó ndu'u kándaá ini ndu ndi kua'an sa'an.

²¹ Dión n̄i kaa ra, chi kátoó nda'o ndidaá ñaa ndéi ñoo Atenas xí'ín ña tukú ndéi ñoo kueídó'o ra, ta ká'an ra sa'a ña sa'a.

Di'a kua'an ña n̄i daná'a Pablo noo ñaa ñoo

²² Dá n̄i naku'ín ndichi Pablo me'í ndidaá ñaa ña ña nataki ndéi noo naní Areópago. Dá n̄i kaa ña:

—Ndo'ó, ña ndéi ñoo Atenas yó'o, kándaá ini yu'u ña ndíta ndaa ndo xí'ín ña kándisa ndó. ²³ Chi tá n̄i xionooi n̄i sa nde'í noo náa ndáño'o ndó, dá n̄i xini iian tándaá to'on nooán kaá di'a: “Ña yó'o kúu noo náa iin ndios ko ná'a ndú”, kaáan. Ta mií Ndios ndáño'o ndó, ña kaá ndo ña ko ná'a ndó, nooán kúu ña ko'ín kast'o'in xí'ín ndó sa'a.

²⁴ Ta mií Ndios, ña n̄i kava'a iin ní kúu ñayuu yó'o, xí'ín ndidaá kúu ña'a ió nooán, nooán kúu ña dándáki induu xí'ín noño'o yó'o. Sa'a ñog̃õ ko ió ta'on na ini ni iin ve'e ño'o, tá'an ña n̄i kava'a ndá'a ñaa. ²⁵ Ta ni iin tó'ón ña'a ió noo yo ko xínño'ó ná, chi ni iin tó'ón ña'a ko kómaní noo ná. Mií di'a na xí'o ña takí yo ndéi yó ñayuu yó'o, ta xí'o na tachí ña náki'in yó, ta xí'o ta'ani na ndidaá kúu ña'a ió noo yo.

²⁶ Ta xí'ín iin tó'ón vá ñaa n̄i nata'i ndidaá ñayuu n̄i kee Ndios, dá ná naku'ita noo na kande'i na iin ní kúu ñayuu yó'o. Chi sa n̄i chiná'a vá Ndios noo kúu sa'a ña kataki yo, ta n̄i chiná'a ta'ani na noo ndi'a, ta n̄i chiná'a ta'ani na noo kande'i iin rá iin yó. ²⁷ Dión n̄i kee Ndios, dá ná nandukú yó ña, dá ná ndundéé yó nda ná kandeé yó nani'i yo ná. Chi mi'án ndaa kíán ña ko xí'ín ta'on ió Ndios noo iin rá iin yó. ²⁸ Chi mií ná kédaá xí'ín yó, dá takí yo, ta kandá yo, ta ndéi yó. Ta kíán táto'on n̄i taa dao ñaa kuendá mií ndó, tá'an ra ti'a taa to'on luu kua'an, chi n̄i taa ra ña kúu yó de'e Ndios. ²⁹ Ta sa'a ña kúu yó de'e Ndios, sa'a ñog̃õ ko níyiká yó ka'an yó ña kúu ná iin na'áná n̄i kava'a ndá'a ñaa xí'ín oro o plata o xí'ín yuu, chi sava'a ña n̄i nakani ini ñaxintóni ñaa ti'a káva'a ña kíán.

³⁰ Tído ko ní taó kuendá ta'on Ndios sa'a ña sa kee ñayuu tá sata, chi ko ní sa ná'a ná mií Ndios. Tído viti sa'ándá ña choon noo iin rá iin ñayuu ndéi iin ní kúu ñayuu ña ná nandikó iní ña sa'a kuachi kée na. ³¹ Chi n̄i chikaa ini Ndios ña kasandaá iin kuu, dá keyiko ndaa ña sa'a ndidaá kúu ñayuu ndéi iin ní kúu ñayuu yó'o xí'ín ndá'a iin ñaa n̄i chikani mií ná. Ta n̄i xi'o na ña n̄i kándaá ini yo ndá yoo kúu ñaa ñoo, chi n̄i danátaki ñaa ná tein ña kúu ndii —kaá ña.

³² Tá n̄i seido'o ra ña n̄i ka'an Pablo sa'a ña nataki n̄a n̄i xi'i, ta kúu n̄i kasá'a

dao ra kédiki ñáá rá. Tído dao ká rā nī kaa xí'ín ná:

—Kóni ndu'u kueídó'o ndu cháá ká sa'á ñā yó'o.

³³ Dá nī keta na kua'an nā. ³⁴ Tído nī kándisa dao ñayuu ñoo tō'on nī daná'a Pablo, ta nī ñaki'in tá'an na xí'ín ná. Ta tein nā nī kándisa ñoo nákaa iin taa naní Dionisio, ta kúú rá iin taa né'e choon noo naní Areópago ñoo. Ta nákaa ta'ani iin ñá'a naní Dámaris, ta nī kándisa ta'ani dao ká ñayuu.

Di'a nī kuu tá nī sa io Pablo ñoo naní Corinto

18 Tá nī ndi'i, dá nī keta Pablo ñoo Atenas. Dá nī ki'in na kua'an nā ñoo ká'ano naní Corinto. ² Tá ñoo nī ñaki'in tá'an na xí'ín iin tã Israel naní Aquila, rā nī kaki kuendá Ponto. Ta duú nī kasáa va ra nī kii ra kuendá Italia xí'ín ñadi'í rā, ñá naní Priscila, chī taa né'e choon ká'ano naní Claudio kúú rā nī sa'anda choon ñā ná kankuei ndidaá kúú nā Israel ñoo Roma ko'on nā kande'i na dao ká xían. Dá nī kee Pablo kua'an nā ve'e noo ndéi na ñoo. ³ Ta iin nóo choon kée Pablo xí'ín ná, chī tī'a na kava'a na ve'e xí'ín ñī. Sa'á ñoo nī kandoo Pablo ió nā ve'e na, ta nī kechóon nduú nā xí'ín ná. ⁴ Ta nī dandíchi tá'an Pablo xí'ín ñayuu ini ve'e noo náataka nā Israel ndéi ñoo iin iin kuú kuú nání'i ndéé ná, dá ná xino ini nā Israel xí'ín nā ko kúú nā Israel kandisa na tō'on dána'a nā.

⁵ Dá nī kasáa Silas xí'ín Timoteo nī ndee na kuendá Macedonia di'a. Sa'á ñoo nī dankoo Pablo dao ká choon sa kee na, ta sava'a ñā kée na kían dána'a nā tō'on va'a sa'a Jesús, chī kás-tō'on na xí'ín nā Israel ñā Jesús kúú Cristo, nā dákaiki ñáá. ⁶ Tído nī ndakuei na nī kasá'a naá nā xí'ín Pablo, ta ká'an ndava'a na xí'ín ná. Sa'á ñoo nī kidi ni'ini Pablo dá'on ná, dá nī kaa nā:

—Kuachi mií ndó kían, dá kían kakomí ií vá ndó kuachi noo Ndios. Ko ndío kuachi ká yu'u sa'a ndo. Ta viti chí noo ko'in dána'i noo nā ko kúú nā Israel —kaá nā.

⁷ Dá nī keta na ve'e noo náataka nā Israel ñoo. Dá nī kee na kua'an nā ve'e iin taa naní Justo, ta yu'ú ni'ini taa yó'o Ndios. Ta ió rā díin ve'e noo náataka nā Israel ndéi ñoo. ⁸ Ta Crispo naní iin taa ndáya'i ini ve'e noo náataka nā Israel, kúú nī kándisa ra sato'o yo Jesús xí'ín ndidaá nā ve'e ra. Ta kúú kua'á ñayuu ndéi ñoo Corinto ñoo nī seídó'o tō'on va'a sa'a Jesús, ta nī kándisa ñáá ná, ta nī sodó ndúta ná.

⁹ Iin sakuuá, dá nī xini Pablo iin ñā'a ndato nī kee sato'o yo Jesús, dá nī kaa nā xí'ín ná:

—O sa yu'óon. Ta o sa kátuúon ñā ka'on sa'í. ¹⁰ Chī ió va yu'u xí'ón, ta ni iin tó'ón ta'on ñayuu o kónói kendava'a xí'ón. Chī kua'á nda'o ñayuu yu'u ndéi ñoo ká'ano yó'o —kaá nā.

¹¹ Dá nī kandoo Pablo nī sa io nā iin kua'á dao ñoo Corinto ñoo. Ta nī daná'a nā noo ñayuu sa'á tō'on va'a Ndios.

¹² Ta nani nákaa taa naní Galión né'e ra choon kuendá Acaya yó'o, kúú iin nóo nī ndató'ón taa Israel kendava'a ra xí'ín Pablo. Dá nī sa'an rā nī tiin ñáá rá ndáka ra kua'an rā noo tã né'e choon. ¹³ Dá nī kaa rā xí'ín Galión ñoo:

—Taa yó'o kúú rā xionoo dáka'an kue'í ñayuu, dá ná dá'a ni kandaño'o na Ndios tátō'on kī'o sa'ándá ley Moisés choon —kaá rā.

¹⁴ Tá kua'an Pablo ka'an nā, ta kúú nī kasá'a ká'an Galión xí'ín taa Israel ñoo:

—Tá nī kee ra iin ñā kini o iin kuachi ká'ano, dá kían nakí'oi mií kueídó'i ñā ká'an ndo'ó, tã Israel xa'an. ¹⁵ Tído tá kían sa'á tō'on, o sa'á kuú Ndios ndo o sa'a ley mií ndo'ó, dá kían kuu keyíko mií ndo'an, chī yu'u kúú rā o chínee ta'oin mií keyíko'i sa'á ñā yó'o —kaá rā.

¹⁶ Dá n̄i taó ñaá rá sata vé'e. ¹⁷ Dá n̄i tiin dao ta griego iin ta nani Sóstenes, tá'an ra dándaki ve'e noo náta na Israel. Ta kúu mií yé'é chóon ñoo n̄i kani ñaá rá. Tído ko ní kékuendá ta'on Galión sa'á ña n̄i kee ra.

Di'a n̄i kuu tá n̄i nandió koo Pablo ñoo Antioquía

¹⁸ Ta kúu kua'a īi vá kuu n̄i kandoo Pablo n̄i sa io na ñoo Corinto ñoo. N̄i ndi'i, dá n̄i ka'an na ndisá'an xí'in na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Dá n̄i tiin na iin barco. Dá n̄i kee na kua'an na chí kuendá Siria di'a. Ta kua'an ta'ani Priscila xí'in Aquila xí'in ná. Tído tá ko ñá'a kee na ko'on na, dá n̄i datá tá'í Pablo din̄i ná noo nani Cencrea, dá xinkoo to'on n̄i kandoo na xí'in Ndios.

¹⁹ Dá tá n̄i sa na ñoo ká'ano nani Éfeso, ta kúu ñoo n̄i ta'anda tá'an Pablo xí'in Priscila xí'in Aquila. Dá n̄i kee Pablo kua'an na ve'e noo náta na Israel ndéi ñoo ñoo. Ta ñoo n̄i ndatón ná xí'in ra Israel. ²⁰ Dá n̄i seí nda'í ra noo Pablo ña ná koo na cháa ka kuu xí'in rá, tído ko ní xiin ta'on na. ²¹ Dá n̄i ka'an na ndisá'an xí'in rá, dá n̄i kaa na:

—Mifan ndúsa kakāi víko ña sa vēi koo ñoo Jerusalén, tído nandió koo tukui kooi xí'in ndó tá dión kóni Ndios —kaá na.

Dá n̄i keta na ñoo Éfeso ñoo, dá n̄i tiin na iin barco kua'an na. ²² Dá tá n̄i sa na ñoo Cesarea, dá n̄i kee na koka na kua'an na ñoo Jerusalén ka'an na ndisá'an xí'in na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Tá n̄i ndi'i ñoo, dá n̄i kee na kua'an na, dá n̄i xino na ñoo Antioquía.

²³ Tá n̄i ndi'i n̄i sa io na ñoo Antioquía cháa tiempo, dá n̄i kee tuku na kua'an na, ta n̄i xionoo na chí kuendá Galacia di'a, xí'in Frigia, ta n̄i xi'o na tandeé iní noo ndidaá kúu na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo.

Di'a n̄i kuu tá n̄i daná'a iin ta nani Apolos

²⁴ Iin kuu n̄i kasáa iin ta Israel nani Apolos ñoo Éfeso. Ta kúu rá iin ta n̄i kaki ñoo ká'ano nani Alejandría. Ta ti'a va'a ra ka'an ra, ta ndichí nda'o ra xí'in to'on ká'an tuti īi Ndios. ²⁵ Ta sa n̄i dakuá'a va'a ra sa'a ichi ndaa sato'o yo Jesús. Ta ndino'o ini ra xionoo ra kasto'on ra xí'in ñayuu, ta dana'a ndaa ra sa'á ña ná'á rá sa'a Jesús. Tído ná'á rá sa-va'a sa'á ña n̄i daná'a Juan tá sa dakódo ndúta ná ñayuu. ²⁶ Dá n̄i kasá'a rá dana'a ra ini ve'e noo náta na Israel, ta ko yu'ú ta'on ra. Tído tá n̄i seido'o Priscila xí'in Aquila ña n̄i daná'a ra, dá n̄i taó xoo ñaá ná. Dá n̄i kasto'on va'a cháa ka na xí'in rá sa'a ichi ndaa Ndios.

²⁷ Tá n̄i ndi'i ñoo, dá n̄i ka'an Apolos ko'on ra kuendá Acaya. Dá n̄i xi'o na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Éfeso ñoo tandeé iní noo rá. Ta n̄i taa na iin tuti kua'an noo na kúu kuendá Jesús ndéi chí Acaya ñoo, dá ná natiin va'a na Apolos. Dá tá n̄i sa ra Acaya, kúu n̄i chindeé nda'o ra ndidaá na kúu kuendá Jesús, tá'an na n̄i kandisa sa'á ña man̄i n̄i kee Ndios xí'in ná. ²⁸ Ta kúu n̄i ndundéé rá n̄i datúú rá noo ká'an ta Israel noo ndidaá ñayuu ndéi ñoo, chi n̄i xi'o ra ña n̄i kanda na ini na ña ká'an tuti īi Ndios, ña Jesús kúu Cristo, na dákāki ñaá.

Di'a n̄i kuu tá n̄i sa io Pablo ñoo Éfeso

19 Ta xian nani náka īi Apolos ñoo Corinto, kúu n̄i ya'a Pablo iin xian noo ndita yukú ñó'o kua'an na. Dá n̄i sa na ñoo Éfeso. Ta kúu ñoo n̄i nak-i'in tá'an na xí'in dao ta kúu kuendá Jesús. ² Dá n̄i ndatón ñaá Pablo:

—¿Á n̄i natiin ndo'ó Espíritu īi Ndios tá n̄i kandisa ndó?

Dá n̄i kaa roón:

—Ko óon ta'on kueíd'o ndu ña ka'an na ña ió Espíritu īi Ndios.

³ Dá nī ndatō'ón tuku ñáá Pablo:

—¿Ndí kíán nī kandísa ndó tá nī sodó ndúta ndo, tá dáá?

Dá nī kaa ra:

—Nī kandísa ndu'u ñá nī daná'a Juan tá sa dakódo ndúta ná ñayuu.

⁴ Dá nī kaa Pablo:

—Nī sa dakódo ndúta Juan ñayuu, tá'an na nī nandikó iní sa'á kuachi kée na. Ta nī ka'an Juan xí'ín ná ñá ná kandeé iní na iin ka'á sa'á veí sata ná. Ta na yó'o kúú Jesús, ta noón kúú Cristo, na dáakaki ñáá.

⁵ Tá nī seídó'o ra to'on yó'o, dá nī sodó ndúta rá xí'ín kuu sato'o yo Jesús. ⁶ Dá tá nī chinóo Pablo ndá'a ná diní rá, kúú nī ñatiin ra Espíritu ij Ndios ini ra. Kúú nī kasá'á vá ka'an ra dao ka yú'u, tá'an ñá ko ní dákuá'a ra. Dá nī kasá'á ta'ani ra kásto'on ra to'on nī ni'í rá noo mií Ndios.

⁷ Ta kúú rá tátō'on uxí uu.

⁸ Dá nī ku'u Pablo ini ve'e noo náataka na Israel ndéi ñoo ñoo. Ta noo oní yoo ko ní yu'ú ta'on na ka'an na sa'a Jesús. Ta nī dandíchi tá'an na xí'ín ñayuu ndéi ñoo, dá ná xinó ini na ndu'u na tixi ndá'a Ndios. ⁹ Tído nī ndukáxi ndá'o níó dao na, sa'á ñoo ko ní xín ta'on na kandísa na to'on nī daná'a Pablo. Ta noón kúú nā nī kasá'á ka'an ndava'a na sa'a íchi ndaa Jesús noo ñayuu ndéi ñoo. Dá nī ñankoo ñáá Pablo. Dá nī kee na ndáka na nā nī nduu kuendá Jesús kua'an nā. Ta ndidaá kuu vá sa ndatō'ón ná xí'ín ñayuu ñoo sa'á to'on Jesús ini iin ve'e ña naní Tirano, ta kíán iin ve'e noo náataka ñayuu ndatō'ón ná. ¹⁰ Ta dión nī sa kee na tein uu kuia. Sa'á ñoo kua'á ndá'o na Israel xí'ín nā ko kúú nā Israel ndéi chí Asia di'a nī seídó'o to'on va'a sa'a sato'o yo Jesús.

¹¹ Ta xí'ín ndá'a Pablo sa kee Ndios ñá'a ná'ano, ¹² chí va'ará peñito Pablo o tá'í dá'on ná né'e ñayuu kua'an na chinóo naan sata nā kú'u, ta kúú nduva'a

va na. Ta kánkuei ta'ani espíritu kini ini na kua'an.

¹³ Sa xionoo dao ta Israel sa taó rá espíritu kini ñó'o ini ñayuu. Tído iin kuu nī ka'an rá ka'anda ra choon xí'ín kuu sato'o yo Jesús, dá taó rá espíritu kini, chí di'a nī kaa ra xí'an:

—Sa'ándá ndu'u choon noo xí'ín kuu Jesús, tá'an na ka'an Pablo sa'a. Kua'an keta kí'í ini ña xaan —kaá ra xí'an.

¹⁴ Ta ña ka'an dión kúú ndin usa de'e iin ta Israel naní Esceva, tá'an ra kúú iin dutí kúú noó.

¹⁵ Tído nī ka'an espíritu kini ñoo xí'ín rá:

—Ná'á vá yu'u Jesús. Ta ná'á ta'ani yu'u ndá yoo kúú Pablo. Tído ndo'ó, ¿ndá yoo kúú ndo'ó ñá sa'ándá ndo choon noo yú'u, tá dáá? —ka'án xí'ín rá.

¹⁶ Ta kúú nī ndao ni'ini ña yí'í espíritu kini ñoo nī tiin ñáá rá, chí nī ndundakí ndá'o ra nī kee espíritu kini ñoo. Kúú nī kendava'a ra xí'ín ndin usa ña ñoo, ta nī ndatá ndí'í ra dá'on rá. Ta kúú ndá ndáa vichí vá rá nī kánkuei ra ve'e ñoo kua'an ra, ta nī ñarkue'e ndá'o ra nī keean.

¹⁷ Ta kúú ndidaá kúú nā Israel xí'ín nā ko kúú nā Israel ndéi ñoo Éfeso ñoo nī kandaa ini ña dión nī kuu. Ta kúú nī yu'ú ndá'o na. Dá nī kasá'á kéká'ano na kuu sato'o yo Jesús. ¹⁸ Kúú kuá'á ndá'o na ña nī kandísa Jesús nī kasá'á ná'o na kuachi nā, ta xí'o na kuendá sa'á ña kini sa kee na. ¹⁹ Ta kuá'á ñayuu kétadí né'e na libro nā nī kasá'a nā. Dá nī ñakéi naán noo ndidaá kúú ñayuu ñoo. Ta nī kekuendá nā ndidaá ya'í libro ñoo. Dá nī kandaa ini nā ña ya'í ña tátō'on uu diko uxí mil di'ón plata. ²⁰ Dión nī kuu, dá nī ñaká'ani cháa ka to'on va'a sa'a sato'o yo Jesús, ta kúú kuá'á ka ñayuu nī kandísa ñáá.

²¹ Tá nī ndi'í ñoo, dá nī chíkaa ini Pablo ko'on nā korni'ini na ñayuu ndéi

chí kuendá Macedonia xí'ín Acaya, dá ko'on na ñoo Jerusalén. Ta ni kaa na:

—Tá ni ndi'i ni sa'in Jerusalén, dá ví, dá kían miñan ko'in ñoo ká'ano naní Roma —kaá na.

²² Dá ni tanda'á Pablo uu ka ta xionoo xí'ín ná ko'on na chí kuendá Macedonia. Ta na yó'o kúu Timoteo xí'ín Erasto. Tído ni kandoo ió Pablo ni sa io na cháa ka kuu chí kuendá Asia.

Di'a ni kuu tá ni nakuina vaa ñayuu ndéi ñoo Éfeso

²³ Tiempo daá nõó ni kasá'a káryíi nda'o ñayuu ndéi ñoo Éfeso sa'a íchi saá ña ká'an sa'a Jesús. ²⁴ Chi ió iin ta kéchóon xí'ín plata naní Demetrio ñoo nõó. Ta kúu rá iin ta káva'a yoko xí'ín plata, ña ndáa tát'o'on kí'o káa ve'e ño'o iin ndios di'í naní Diana. Ta kuá'a nda'o di'ón sa ní'i rá sa'á sa kee ra choon yó'o, xí'ín ta kéchóon xí'ín rá. ²⁵ Kúu ni ndataká ra ta kéchóon xí'ín rá, xí'ín dao ka ta kéchóon xí'ín plata. Dá ni kaa ra xí'ín rá:

—Ná'á vá mií ndó ña xí'ín choon kée yó yó'o ní'i yo kuá'a nda'o di'ón. ²⁶ Tído sa ni xini va mií ndó, ta ni seido'o ndó sa'a iin ta naní Pablo. Ta o duú iin tó'on ñoo Éfeso yó'o xionoo ra, chi iin ní kúu vá kuendá Asia yó'o xionoo ra. Ta sa ni kandeé rá ni xinó ini kuá'a nda'o ñayuu kandísa na noo ká'an ra, chi kaá ra ña ko ta'ón ndios kían káva'a ndá'a ta. ²⁷ Ta o duú sava'a choon kée ni yó io ió ña naá, chi io ta'ani nda'o ió ña kasá'a kenóo ñayuu ve'e ño'o ndios di'í yo Diana, dá o kí'o ka ña ñaño'ó noo ná, tá'an na ndaño'o ta'ani ndidaá na ndéi chí kuendá Asia di'a, xí'ín na ndéi iin ní kúu ñayuu —kaá ra.

²⁸ Tá ni seidó'o ta nõó noo ni ka'an Demetrio, kúu ni xido nda'o ini ra. Dá ni kayu'ú rá:

—Na ndaya'i nda'o kúu Diana, tá'an na ndaño'o yóo, na ñoo Éfeso yó'o —kaá ra.

²⁹ Ta kúu ndidaá vá ñayuu ndéi ñoo nõó ni nakuina vaa. Kúu ni tiin na iin ta naní Gayo xí'ín ta naní Aristarco. Ta ndi nduu ta yó'o ni kii chí kuendá Macedonia. Ta xionoo ra xí'ín Pablo. Ta nõ'o ñaá ná ni ku'u na ini iin ve'e ká'ano noo náta na ñoo nõo ndátó'ón ná sa'a ña'á ndó'o na. ³⁰ Dá ni ka'an Pablo ko'on na ku'u na ve'e nõó ka'an na xí'ín ñayuu nõ'o nõó. Tído dao ka na kúu kuendá Jesús ko ní sónó ta'on na ña ku'u na. ³¹ Ta ndéi ta'ani dao ta né'e choon kuendá Asia nõó, tá'an ra né'e tá'an va'a xí'ín Pablo. Dá ni chinda'á rá choon kua'an ña seí nda'í ra noo ná ña ná dá'a ni ku'u na ve'e nõó.

³² Kúu ni nataka kuá'a nda'o ñayuu. Dao na káyu'ú iin ña'a, ta dao ka ña káyu'ú sa'a iin ka ña'a sa'á ña ni naá ini na. Chi kua'a vá ñayuu nõó ko kandaá ini nda sa'a kían ña ni nataka na. ³³ Dá ni tanda'á ni'ini dao ta Israel iin ta naní Alejandro noo ndidaá ñayuu nõó, dá ná ka'an ra xí'ín ná, ká'an rá. Dá ni dakúu Alejandro ndá'a rá xí'ín ra ña ná kandeí tádi ñayuu nõó, dá ná chindeé rá na ñoo ra noo ñayuu kuá'a nõó.

³⁴ Tído tá ni kandaá ini ñayuu nõó ña ta Israel kúu Alejandro nõó, dá ni kasá'a káyu'ú ndidaá kúu ná tát'o'on uu ka hora, dá kaá na:

—iNa ndaya'i nda'o kúu Diana, tá'an na ndaño'o yóo, na ñoo Éfeso yó'o! —kaá na.

³⁵ Nda daá ví ni kandeé ra kúu secretario ni kutádi ñayuu nõó. Dá ni kaa ra:

—Kueidó'o ndó yu'u, ndidaá ndo'ó, na ñoo Éfeso. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña ndidaá kúu ñayuu ná'a ña ñoo ká'ano Éfeso yó'o ni ní'i choon ña kían kandaá yo ve'e ño'o ndios ndaya'i naní Diana xí'ín na'ánáan, ña ni noo túu ni kii induú?

³⁶ Ta ni iin tó'on ñayuu o kúu kaá ña koó.

Sa'á ñoó kandeí tádí ndo. Ná dá'a ni kee ndó iin ña'a kini. ³⁷ Chì ni iin taa ndáka ndó nì kasáa ndo yó'o kò ní xini xíxi ra ve'e ño'o ndo, ta ni kò ká'an ndava'a ra sa'a ndios di'í ndáño'o ndó. ³⁸ Sa'á ñoó tá kóni Demetrio xí'ín taa kéchóon xí'ín rá ka'an kuachi ra sa'a dao taa, dá kían kuu ko'on ra ve'e chóon, dá chì ñoó ndéi taa né'e choon keyfko sa'a ña ndó'o ndó. Ta ñoó kánian ka'an kuachi tá'an iin rá iin ndó sa'a ña ndó'o ndó. ³⁹ Ta tá kóni ndo keyfko ndo dao ka ña'a, dá kían kánian nataka ndo ñoó taa né'e choon táto'on ki'o sa'ándá ley choon, dá keyfko ra sa'a ndo. ⁴⁰ Chì io va ió ña chinóo kuachi ta né'e choon yó sa'á ña nì nakuina vaa yo viti. Chì o ní'í ta'on yó ndí kían ka'an yo xí'ín rá sa'á ña kéea di'a —kaá ra.

⁴¹ Tá nì ndi'i nì ka'an ra to'on yó'o, dá nì sa'anda ra choon ñoó ñayuu nì nataka ñoó ña ná no'o ña ve'e na.

Di'a nì kuu tá nì ña'á Pablo chí kuendá Macedonia xí'ín kuendá Grecia

20 Tá nì ndi'i nì kutádi ñayuu nì nakuina vaa ñoó, dá nì nakana Pablo ña kúu kuendá Jesús ndéi ñoó. Dá nì ka'an ni'ini na noo ná, ta nì nomi ñaá ná. Dá nì ka'an ña ndisá'án xí'ín ná. Dá nì kee na kua'an ña chí kuendá Macedonia di'a. ² Tá nì ndi'i nì ñata'an Pablo nì xionoo na nì xí'o na tandeé iní noo ña kúu kuendá Jesús ndéi ñoó xí'ín to'on nì ñaná'a ña, dá nì kasandaá ña chí kuendá Grecia di'a. ³ Ta ñoó nì sa io ña oní yoo. Ta sa io nduu ña tiin na barco ko'on ña chí kuendá Siria, ká'án ná. Tído nì ni'í tó'on na ña ndátó'on kue'é taa Israel ña ka'ání ñaá rá. Sa'á ñoó nì chikaá ini ña ña nandió koo sá'a tuku na no'o ña íchi kua'an chí kuendá Macedonia. ⁴ Ta nì ñaki'in tá'an na xí'ín dao taa né'e tá'an xí'ín ná kua'an ña nda kuendá Asia. Ta iin ra naní Sópater, tá'an ra ñoo Berea, xí'ín taa naní Aristarco, xí'ín iin ka taa naní

Segundo. Ta ndi nduú taa yó'o kúu taa ñoo Tesalónica. Ta kua'an ta'ani Gayo, tá'an ra ñoo Derbe, xí'ín Timoteo, xí'ín uu ka taa naní Tíquico xí'ín Trófimo, taa kuendá Asia.

⁵ Ta ndidaá taa yó'o kúu ra nì xionoo kua'an ñoo Troas, dá kandati ra ñoo saa ndu. ⁶ Tá nì ndi'i nì ya'a víko seí na Israel pan, tá'an ña kò ní kí'in tá'an xí'ín ña dákuíta tachian, dá nì tiin ndu iin barco ñoo Filipos kua'an ndu. Ta tixi o'on kuu, dá nì saa ndu nì ñaki'in tá'an ndu xí'ín dao ka taa ñoó, chì ndéi ra ndáti ra ndu ñoo Troas. Ta ñoó nì sa ndei ndu usa kuu.

Di'a nì kuu tá nì sa io Pablo ñoo naní Troas

⁷ Tá nì kasandaá kuu kásá'a sa'a semana, dá nì nataka ndu'u, ña kúu kuendá Jesús, nì sa'anda ndu pan. Ta sa'á ña kánian kana Pablo ko'on ña tá ná tuu noo iin ka kuu ñoó, sa'á ñoó nì kukáni vá dá-na'a ña nákaa ña. Ta kúu nì kasandaá dao ñoó. ⁸ Ta kúu kuá'a nda'o ño'o tóon ini ve'e kánoo dikó noo nì nditúti ndú ñoó.

⁹ Ta ió iin tayii naní Eutico yé'é ventana, ta nì kasáa ña ma'ánó, chì nì kukáni nda'o ña dána'a Pablo nákaa ña, sa'á ñoó nì naá vá iní xi nì kidi xi. Ta kúu nì kankao xi nda piso kúu oní ñoó nda ño'ño'o. Ta kúu nì ndane'e na xi, tído ndaá ndij va kúu xí. ¹⁰ Kúu nì noo Pablo nì naxino ña ño'ño'o ñoó. Ta kúu nì sa noo ndei na noo tayii ñoó. Kúu nì nomi na xi. Dá nì kaa ña xí'ín ña kúu kuendá Jesús ñoó:

—O sa yu'ú ndo, chì takí va xi —kaá na.

¹¹ Ta kúu ñoó nì nandió koo tuku Pablo nì kaa na nì xinkoo na ve'e kánoo diní ñoó. Dá nì sa'anda ña pan, dá nì seí ndúan. Dá nì kasá'a tuku va na dá-na'a ña nda nì tuu noo yaa. Nda daá ví nì kee na kua'an ña. ¹² Tído takí va tayii ñoó nì nakuaka ñaá ná ndáka na kua'an

na. Sa'a'á ñoo ñi ñatiin na iin tãndeé ini ká'ano cháá ka.

¹³ Dá ñi tiin ndu iin barco, dá ñi xionoo ndu kua'an ndu noo Pablo ñoo naní Asón, chí ñoo ñi kãdoo ndu natiin ndu na, chí ñi chíkaa ini na ña saa sá'a ná.

¹⁴ Dá tá ñi ñaki'in tá'an ndu xí'in Pablo ñoo naní Asón, dá ñi kaa na ini barco ñoo. Dá ñi kee ndu kua'an ndu. Dá ñi saa ndu ñoo naní Mitilene. ¹⁵ Dá ñi ñaki'in tuku ndu kua'an ndu xí'in barco ñoo. Dá tá ñi ya'a iin ka kuu, dá ñi kasãdaá yati ndu noo naní Quío. Dá tá ñi ya'a iin ka kuu, dá ñi kasãdaá ndu noo naní Samos. Dá ñi saa ndu ñi sa tuu tóo barco ñoo naní Trogilio. Dá nda iin ka ví kuu, dá ñi saa ndu ñoo naní Mileto. ¹⁶ Chí sa ñi chíkaa ini Pablo ña o kó'on ta'on na nda ñoo Éfeso, chí ko kóni ta'on na katuu na'a ná kuendá Asia ñoo. Chí nómi kí ña saa ña ñoo Jerusalén, dá nda ndi kuu kasaa ña kaka ña noo koo víko ká'ano naní Pentecostés.

Di'a kua'an ña ñi ñaná'a Pablo noo ña sá'ano né'e choon noo ña kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Éfeso

¹⁷ Ta tein ndéi ndu ñoo Mileto ñoo, dá ñi tãnda'a Pablo dao tãa kua'an ra kuaka ra ña sá'ano né'e choon noo ña kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Éfeso. ¹⁸ Dá tá ñi kasãa ña sá'ano ñoo noo ió Pablo, dá ñi kaa Pablo xí'in ná:

—Ndidaá ndo'ó kúu ña ná'a táto'on kí'o ñi kee yu'u ñi sa káai tein ndó nda rá kuu mií noo ñi kasãai kuendá Asia yó'o. ¹⁹ Chí ñi keei ña kóni sato'o yo Jesús, ta ko ní ndúkú ta'on yu'u ñaño'ó mií. Ta kuá'a nda'o ta'ándá ñi sakii xí'in ndirá nooí sa'a ndo. Ta kuá'a nda'o tãdó'ó ñi ndo'i ñi kee ta Israel. ²⁰ Ta ná'a ta'ani ndó ña ko ní dánkoo ta'on yu'u ña kastó'in xí'in ndó ndidaá kúu ña va'a ña kían chindeé ndó. Ta ñi ñaná'i noo ndo ini ve'e noo náta'ka ndo, ta ñi ñaná'a ta'anii noo ndo ini ve'e mií ndó. ²¹ Ta

ñi kastó'on ta'anii xí'in ña Israel xí'in ña ko kúu ña Israel sa'a'á ña kánian nandikó ini yo sa'a'á kuachi kée yo noo Ndios, ta sa'a'á ña kánian kãdée ini yo sato'o yo Jesucristo.

²² Ta viti kían tãnda'a ña kúu Espiritu iñ Ndios yu'u ña ko'in ñoo Jerusalén. Tído ko ná'i ndí kían ndo'i ñoo. ²³ Sa-va'a ña ná'i kían ña ndidaá ñoo ná'ano noo ñi sa'in, ñi ka'an Espiritu iñ xí'in yu'u ña chíkaa ra yu'u ve'e ka. Ta kúu kuá'a nda'o tãdó'ó ndo'i, kaá na. ²⁴ Tído ko ndí'i ta'on ini sa'a'á ndidaá ña ve'i ndo'i. Ta ni ko ndí'i ini sa'a'á ña katakij o ku-uj. Ña kían ndí'i ini sa'a'á kían dáxinkoo ndí'ii choon ñi sa'anda sato'o yo Jesús nooí, ña kastó'in sa'a'á to'on va'a ña ká'an sa'a'á ña maní ñi kee Ndios xí'in ñayuu.

²⁵ Ta viti kían sa ná'a vá yu'u ña ni iin tó'on ndo'ó, ña ñi seídó'o to'on ñi ñaná'i sa'a'á ndi kee ñayuu ndu'u na tixi ndá'a Ndios, o nándio kuéi ka koni nooí. ²⁶ Sa'a'á ñoo kóni ka'in xí'in ndó viti ña ko ndio kuachi ka yu'u sa'a'á ni iin tó'on ndo'ó, ²⁷ chí ko ní chítuu ini, di'a ñi kastó'on ndí'ii xí'in ndó sa'a'á ndidaá kúu vá ña kóni Ndios kee ndó.

²⁸ Ta viti, kandaa va'a ndó mií ndó, ta kandaa ta'ani ndó ndidaá ña kúu kuendá Jesús ño'o tixi ndá'a ndo. Chí mií Espiritu iñ Ndios kúu ña ñi xí'o choon noo ndo ña kandaka va'a ndó ña kúu kuendá sato'o yo Jesús, chí xí'in ñi mií ná ñi kãdée ná ñi ñaní'i ñaá ná kakuu na ñayuu mií ná. ²⁹ Sa'a'á ñoo kandaa va'a ndó ña, chí sa ná'a vá yu'u ña tá ná kexooi ko'in noo ndo, dá kasaa dao tãa kini, ta ku'u ra tein ndó, chí kee ra táto'on kée ndigü'e'i lobo tondó tá koku'u rí sa'áni rí léko. ³⁰ Ta kúu tein mií ndó xaan ndakuei ta'ani dao tãa dána'a ña to'on, chí kóni ra taó xóo ra ña kúu kuendá Jesús ko'on ña kakuu na kuendá ra. ³¹ Sa'a'á ñoo kaño'o ini ndo, ta daá ndusaa ini ndo ña tein oni kuia, nduú ñoo ko ní sá tuui ña kían ka'an ni'ini noo

iin rá iin ndó xí'ín ndirá nooí ña kandita ndaa ndo xí'ín ña kándisa ndó.

³² Ta viti kían náki'oi ndo'ó noo ndá'a Ndios, xí'ín noó ña maní nī kee na xí'ín ndó. Chī ñoo kían kómí choon ña dakuá'anoan ndo'ó ichī Ndios, dá natiin ndó ña va'a nī kaa na kī'o na noó ñayuu nī nduvii ná.

³³ Ni plata ni oro ni dá'on kómí dao ka ñayuu ko ní kátoó ta'on yu'u, ³⁴ chī ná'á va'a va mií ndó ña xí'ín ndá'a mií vái nī kechóoin, dá nī nī'í ndí kían xínñó'í, xí'ín ña'a xínñó'ó na xí'ínoo xí'ín. ³⁵ Ta ndidaá ña yó'o nī keeí, dá sa daná'i noo ndo ña kánian kechóon ndó, dá kuu chindeé ndó ñayuu kámani ña'a noo. Ta ndisaa ini ndo to'on nī ka'an sato'o yo Jesús tá nī kaa na di'a: "Ndiká'an cháa ka ví ñayuu xí'o ña'a o duú ka na ndáti natiian." Díon nī kaa Jesús —kaá Pablo.

³⁶ Tá nī ndi'i nī ka'an Pablo to'on yó'o, dá nī sa kuíin xití ná, ta nī ka'an na xí'ín Ndios xí'ín ndidaá na sá'ano ñoo. ³⁷ Ta nda'í nī saki ndidaá kúu na sá'ano ñoo. Dá nī nomi ni'ini na Pablo, ta nī chitó ná noo ná. ³⁸ Chī nī kunda'í nda'o ini na sa'á ña nī kaa Pablo ña o nándiío kuéi ka na koni na noo ná. Dá nī sa'an ndidaá na sá'ano ñoo nī ndaka na Pablo nda noo iin barco.

Di'a nī kuu tá nī kee Pablo kua'an na ñoo Jerusalén

21 Dá tá nī ndi'i nī ka'an ndu ndisá'an xí'ín na sá'ano ñoo, dá nī kaa ndu ini iin barco. Dá nī kee ndu kua'an ndaa ndu noo naní Cos. Ta nda iin ka kuu, dá nī kasandaá ndu noo naní Rodas. Ta kúu ñoo nī kee ndu kua'an ndu nda ñoo naní Pátara. ² Tá nī saa ndu Pátara ñoo, dá nī tiin ndu iin ka barco, tá'an kiró kua'an chí kuendá Fenicia. Dá nī kee ndu kua'an ndu. ³ Dá nī ya'a yati ndu noo iin yúku naní Chipre, ña iin ini taño'o. Ta nī kandooan chí xoo íti di'a ndu. Ta nī ya'a ndu kua'an ndu chí kuendá Siria

di'a. Dá nī saa ndu noo nákuíta barco ñoo naní Tiro, chī ñoo kúu noo kánian noo ña'a ndío barco ñoo. ⁴ Ta ñoo nī nak-i'ín tá'an ndu xí'ín dao na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo ñoo. Dá nī sa ndei ndu usa kuu xí'ín ná. Ta nī nakani na xí'ín Pablo ña nī ka'an Espíritu iī Ndios xí'ín ná, ña ná dá'a ni ko'on na ñoo Jerusalén.

⁵ Dá tá nī ya'a usa kuu ñoo, dá nī kee na xí'ín ñadi'í na xí'ín de'e na kua'an na dáya'a na ndu'u nda yú'u ñoo ñoo. Dá nī sa kuíta xití ndidaá ndu yú'u taño'o ñoo, dá nī ka'an ndu xí'ín Ndios xí'ín ná. ⁶ Dá nī nomi tá'an iin rá iin ndu xí'ín ná. Dá nī kaa ndu barco kua'an ndu. Ta noón, nī nandiío kuéi na kua'an nó'o ná ve'e na.

⁷ Ta ñoo Tiro ñoo kúu noo ndi'i nī tiin ndu barco, dá nī saa ndu ñoo naní Tolemaida. Ta ñoo nī ka'an ndu ndisá'an xí'ín na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo. Dá nī sa ndei tóo ndu xí'ín ná iin kuu. ⁸ Ta iin ka kuu, dá nī kee ndu xí'ka sá'á ndu kua'an ndu xí'ín Pablo. Dá nī saa ndu ñoo ká'ano naní Cesarea. Dá nī kasandaá ndu ve'e iin ta naní Felipe, tá'an na xí'ínoo dána'a sa'a Jesús. Ta noón kúu iin ta náka tein ndin usa ta nī kaxi apóstol chindeé ñaá. Ta nī sa ndei tóo ndu ve'e na. ⁹ Ta ndéi komi de'e di'í tákí Felipe ñoo, ta kúu xí profeta di'í.

¹⁰ Tá nī ya'a cháa kuu ndéi ndu ñoo, dá nī naxino iin profeta nī kii chí kuendá Judea naní Agabo. ¹¹ Tá nī saa ra noo ndéi ndu, dá nī taó rá ñíí ndíko tixi Pablo. Dá nī so'oni raán sa'a mií rá xí'ín ndá'a mií rá. Dá nī kaa ra:

—Di'a nī ka'an Espíritu iī xí'ín yu'u ña ki'o di'a ko'oni ta Israel ndá'a ta kúu sato'o ñíí yó'o, dá nakí'o ñaá rá noo ndá'a ta tükú —kaá ra.

¹² Dá tá nī seido'o ndu'u xí'ín na ndéi ve'e ñoo to'on yó'o, dá nī seí nda'í ndu noo Pablo ña ná dá'a ni ko'on na ñoo Jerusalén. ¹³ Dá nī kaa na xí'ín ndu'u:

—¿Ndí kían ndó'o ndó ña ndé'i'í ndo, ta dákunda'í ini ndo yu'u? Chī sa io ndu-

ui ña kían kandiko ndá'í xí'ín sa'í. Ta o duú ña yó'o oon ni ió nduu yu'u ndo'i, chi ió nduu ta'anii ña kían kuui ñoo Jerusalén sa'a sato'o yo Jesús —kaá na.

¹⁴ Ta sa'a ña ko ní kúu ta'on nadaon ndu ña ni chikaa ini na kee na, sa'a ñoo ni sa'anda ini ndu, dá ni kaa ndu:

—Ná koo táto'on kí'o kóni mií sato'o yo Jesús.

¹⁵ Tá ni ndi'i ni sa ndei ndu ñoo cháá kuu, dá ni kenduu ndu ña'a ndu, dá ni kí'ín ndu íchi kua'an ndu ñoo Jerusalén.

¹⁶ Dá ni kee ta'ani dao na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Cesarea kua'an na xí'ín ndú. Tá ni sa yati ndu ñoo Jerusalén, dá ndáka na ndu'u ni sa'an na ve'e iin ta kuendá Chipre naní Mnasón. Ta sa na'a nda'o kúu rá kuendá Jesús. Dá ni xí'o ra ve'e ra ni sa ndei ndu.

Di'a ni kuu tá ni saa Pablo ñoo Jerusalén

¹⁷ Tá ni sa ndu ñoo Jerusalén, dá ni ñatiin va'a ñaa na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo xí'an kádij ini na. ¹⁸ Tá ni tuu noo iin ka kuu, dá ni kee ndu kua'an ndu xí'ín Pablo korni'ini ndu Jacobo. Tá ni sa ndu, sa ni nditúti ndidaa vá na sá'ano ndéi na. ¹⁹ Dá tá ni ndi'i ni ka'an Pablo ndisá'an xí'ín ná, dá ni kasá'a ná nákanani na xí'ín noón sa'a iin rá iin ña ndato ni kee Ndios xí'ín ná noo ni sa'an na ni ñaná'a na noo na ko kúu na Israel. ²⁰ Tá ni seídó'o na to'on yó'o, dá ni keká'ano na Ndios. Dá ni kaa na xí'ín Pablo:

—Ná'a vá mií ní, ñani, ña tein na ñoo yo, na Israel, kua'a nda'o mil ñayuu kándisa Jesús, ta ndidaa vá ná ká'an ña miían ndúsa kee yó choon sa'ándá ley Moisés. ²¹ Tído ni ni'í tó'on na ña dána'a ní noo ndidaa kúu na Israel ndéi dao ka nación ña ná o sa kékuendá na choon ni sa'anda Moisés, chi kaá mií ní ña ko káni kaan ta'anda ñi de'e yí na, ta kaá ta'ani ní ña ko káni kaan kee na táto'on ni sa kee na ve'a ni sa ndei sa na'a.

²² ¿Ndi koo keea, tá daá? Dá chi miían nda kuiti nataka kua'a nda'o ñayuu tá ná kandaa ini na ña ni kasáa ní. ²³ Sa'a ñoo va'a cháa ka ña kee ní ña ko'on ndu ka'an ndu xí'ín ní: Chi tein ndu'u yó'o ndéi komi taa, tá'an ra kánian dáxinkoo to'on ni xí'o ra noo Ndios. ²⁴ Ta kanda na ní ra kua'an ní ve'e ño'o ká'ano. Dá nduvii ní mií ní xí'ín rá noo Ndios, ta chiyá'i ní sa'a rá sa'a ndidaa ña'a. Tá ni ndi'i ni kee ní dión, dá kían kuu ñatá ra idí dini rá. Dión, dá ná kandaa ini ndidaa ñayuu ña o duú ña nda ta'on kían ká'an ñayuu sa'a ní, chi di'a kenda i i vá ní choon sa'ándá ley Moisés.

²⁵ Ta sa ni taa va yó iin tuti kua'an noo na ko kúu na Israel, na kándisa Jesús, ña ná o sa kóo ini na kee ná koño ni dokó ñayuu noo yoko, ta ná o sa kee ná ni rí, ta ni koño kítí ko ní xítá ni, ta ná o sa kee na kuachi xí'ín na ko kúu yí ná o ñadi'í na. Sa va'a ñoo vá kían kánian kee na —kaá na.

²⁶ Dá ni kee Pablo ndáka na ndin komi taa ñoo kua'an na. Ta kúu iin ka kuu ñoo, dá ni nduvii ná mií ná xí'ín roón. Dá ni ku'u na yé'é ño'o ká'ano ñoo, dá ni kastoto'on na xí'ín ta duti ndá oon xino ndin usa kuu ña nduvii ná mií ná xí'ín taa ñoo noo Ndios, dá kuu chiño'o ta duti ñoo iin kítí noo Ndios sa'a iin rá iin na.

Di'a ni kuu tá kua'an ñayuu kua'a ka'ání ná Pablo

²⁷ Tá sa kua'an xino usa kuu ñoo, dá ni xini dao taa Israel ni kii kuendá Asia ña nákaa Pablo yé'é ño'o ká'ano. Dá ni daká'an kue'é ra dao ka ñayuu ñoo. Dá ni tiin ñaa rá. ²⁸ Ta ni kasá'a káyu'u rá:

—¡Ndo'ó, taa Israel, chindee ndo ndu'u, chi taa yó'o kúu taa xionoo iin ní kúu xían kénoo ra ñoo yo, ta kénoo ta'ani ra ley Moisés, ta kénoo ta'ani ra ve'e ño'o ká'ano yó'o! Ta viti kían ví'í ka ví ni kee ra, chi ni chí'i ra dao ta griego ni xini xíxi ra ve'e ño'o i i yó'o —kaá ra.

²⁹ Dión ni kaa ra chi ni xini ra xionoo Pablo ñoo ñoo xí'ín iin taa ñoo Éfeso nani Trófimo. Sa'á ñoo ni ka'an rá ña ni chi'i Pablo taa ñoo ini ve'e ño'o ká'ano ñoo. ³⁰ Ta kúu ndidaá ñayuu ndéi ñoo Jerusalén ñoo ni ñakuina vaq. Dá ni kankuei na ndidaá kúu xían taxí tá'an na ni saq na noo ín ve'e ño'o ñoo. Dá ni tiin na Pablo, ta ñó'o ñaá ná ni taó ná sata vé'e ño'o ñoo. Ta kúu vití'ón ni sadi na yé'án.

³¹ Ta kóni na ka'ání ñaá ná. Tído ni kandaq ini taa dándáki soldado ña ndidaá kúu ñayuu ndéi Jerusalén ni ñakuina vaq. ³² Sa'á ñoo ni dataká ra kua'a soldado xí'ín dao ka taa ñó'o tixi ndá'a rá. Dá ni kee ra taxí tá'an ra kua'an ra noo ni ñataka ñayuu kuá'a ñoo. Dá tá ni xini na ña ña ni kasáa taa dándáki soldado ñoo xí'ín soldado ra, dá ví ni dandí'i na ña káni na Pablo.

³³ Dá ni ñatuu yati taa dándáki soldado ñoo, dá ni tiin ra Pablo. Dá ni sa'anda ra choon ña ná kandiko na xí'ín uu cadena. Dá ni ndato'ón rá ñayuu ñoo, tá kaá ra:

—¿Ndá yoo kúu taa yó'o? Ta, ¿ndí kían ni kee ra? —kaá ra.

³⁴ Tído dao ñayuu ñoo ká'an iin ña'a, ta dao ka na ká'an iin kaan. Sa'á ñoo ko ní kátóni ta'on ini ra ndí kían kúu kuachi Pablo, chi ni ñakuina vaq nda'o ñayuu ñoo. Dá ni sa'anda ra choon ña ná kandaka ñaá rá ko'on ra ve'e noo ndéi soldado ñoo. ³⁵ Dá tá ni saq ra noo ndéi kuein koku'u ra ve'e soldado ñoo, dá ni kane'e ñino ra Pablo, chi kuá'a nda'o ñayuu vei kóni kani ñaá. ³⁶ Ta ndidaá ñayuu tákuei vei ñoo káyu'ú, ta kaá na:

—¡Ka'ání ní taa xaan!

Di'a ni kuu tá ni sonó taa dándáki soldado ñoo ña ka'an Pablo xí'ín ñayuu kuá'a ñoo

³⁷ Tá kua'an soldado nachí'i ra Pablo ini ve'e noo ndéi ra ñoo, dá ni ka'an

na yú'u griego xí'ín taa dándáki soldado ñoo:

—¿Á konó ní ná ka'in cháá xí'ín ní?

Dá ni kaa ra xí'ín Pablo:

—¿Á tí'a yo'ó ká'on yú'u griego, ndani? ³⁸ ¿Á o duú yo'ó kúu iin taa Egipto, tá'an ra ni ndakuín ni naá xí'ín taa né'e choon tá sata? Chi ni taó rá komi mil taa sa'ání ndi, dá ndáka ñaá rá ni sa'an ra nda noo kúu ño'ó íchi —kaá ra.

³⁹ Dá ni kaa Pablo xí'ín rá:

—Yu'u kúu iin taa Israel, ta ni kakii ñoo Tarso, tá'an ña kúu iin ñoo ndáya'i chí kuendá Cilicia di'a. Tído xíkai iin ña maní noo ní ña konó ní ná ka'in cháá xí'ín ñayuu yó'o —kaá na.

⁴⁰ Dá ni sonó taa ñoo ña ka'an Pablo xí'ín ñayuu ñoo. Dá ni ñakuín ndichi Pablo noo kuein yé'é ve'e soldado ñoo. Dá ni ndane'e na ndá'a ná ni xika na ña ná kandeí tádi ñayuu ñoo. Dá tá ni kutádi ná, dá ni ka'an na yú'u hebreo xí'ín ná, ta kaá na:

Di'a kua'an ña ni ka'an Pablo xí'ín ñayuu kuá'a ñoo

22 —Ñani kuálí, xí'ín ndo'ó, na sá'ano viti, kueídó'o ndó yu'u, chi ko'in ka'in chindeéi mií noo ndo.

² Tá ni seídó'o ñayuu ñoo ña ká'an Pablo yú'u hebreo, kúu tádi ka ví ni ñan-dei na kueídó'o na. Dá ni kaa Pablo:

³ —Yu'u kúu taa Israel, ta ni kaki yu'u ñoo Tarso, ña nákaa chí kuendá Cilicia di'a. Tído ni sa'ano yu'u ñoo Jerusalén yó'o. Ta ni ñakuá'i tixi ndá'a Gamaliel. Ta ni ñakuá'a va'i to'on kí'o ni sa'anda na sá'ano yó choon. Ta ndino'o ini iin ndaai xí'ín Ndios, táto'on kí'o kée mií ndó viti. ⁴ Chi ni sa xionooi ni sa kenda'va'i xí'ín na ndíko íchi Jesús, dá dá-naái noo ná, chi ni sa tiin yu'u taa xí'ín na ñá'a sa sadii ve'e kaa. ⁵ Ta ra dutí kúu noo xí'ín ndidaá taa sá'ano kúu ra ná'a ña sa keei dión. Chi mií rá ni xi'o tuti nooi ña kían ko'in nane'i ña noo na ñoo

yo ndéi ñoo Damasco. Chì nì ka'in ko'in ñoo ñoo nandukúí nà kúú kuendá Jesús, dá kandakai nà kixii ñoo Jerusalén yó'o, dá kaño'o na ve'e kaa ndo'o naní nío ná.

**Di'a kua'an ña nì ka'an Pablo
sa'a ndí kían nì kuu, dá nì
nduu na kuendá Jesús**

⁶Tído tein noo xíka yu'u kua'in íchi noo kua'an kuyati ñoo Damasco, ta kían tátò'on dao nduú, ta kúú iin kuitfó nì naye'e ndaa iin ní kúú noo kua'in, ta ña yé'e ñoo nì kii chí induú. ⁷Ta kúú nì kankao vai noñó'o. Ta nì seídó'i iin nà nì kaa di'a: “Saulo, Saulo, ¿ndiva'a xionoo yo'ó kéndava'ón xí'in yu'u?” ⁸Dá nì kaa yu'u: “¿Ndá yoo kúú míí ní, tatá?” Dá nì kaa nà xí'ín: “Yu'u kúú Jesús, nà ñoo Nazaret, nà xionoo yo'ó kéndava'a xí'ón.” ⁹Ta ndidaá òa kua'an xí'ín yu'u ñoo nì xini rā ña nì naye'e, ta nì yu'ú nda'o ra. Tído kò ní seídó'o ta'on ra tachì nà nì ka'an ñoo. ¹⁰Dá nì kaa yu'u xí'ín ná: “¿Ndí kían kóni ní kee, tatá?” Dá nì kaa nà xí'ín: “Ndakuiin ndichi, ta kua'án ñoo Damasco. Ta ñoo ka'an iin òa xí'ón ndí kían kánian keeón”, kaá nà xí'ín. ¹¹Ta kúú nì nda'o va noo yú'u nì kee ña ndato nì naye'e ñoo. Sa'a ñoo nda tfin ndaa ñaá òa kua'an xí'ín yu'u ñoo ndáka ra yu'u nì sa'ā rā ñoo Damasco.

¹²Ta ñoo ío iin òa naní Ananías, ta fín ndaa rā xí'ín choon sa'ándá ley Moisés. Ta ká'an va'a ndidaá kúú nà Israel ndéi ñoo sa'a rā. ¹³Dá nì kasáa rā noo íoi. Dá nì kaa rā xí'ín: “Ñani Saulo, ná natuu noo ní.” Ta kúú míí hora daá ñoo nì natuu noo. Ta kúú nì xini vai rā. ¹⁴Dá nì kaa ta'ani ra xí'ín yu'u: “Ndios, nà nì sa ndaño'o nà ve'á nì sa ndei sa na'á, noón kúú nà nì kaxi míí ní ña kían kanda'ini ní ndí kían kóni nà. Ta nì kaxi na míí ní ña koni ní Jesús, nà kúú nà ndaa, dá kueídó'o ní tachì yú'u míí ná. ¹⁵Chì míí ní kakuu iin nà k'í'o ndaa kuendá noo ndidaá ñayuu sa'a Jesús, chì ko'on

ní kastò'on ní xí'ín ná sa'a ña nì xini ní xí'ín sa'a ña nì seídó'o ní. ¹⁶Ta viti, ¿ndiva'a kuu oon ini ní? Ndakuiin ndichi ní, ta kodò nduta k'í ní, ta kaka ní ña manì noo Ndios ña ná ku'u ká'ano ini nà sa'a ní, dá ná ndoo kuachi ní noo ná”, kaá Ananías xí'ín yu'u.

**Di'a nì kuu, dá nì ni'ì Pablo choon ña
dána'a nà noo nà kò kúú nà Israel**

¹⁷Dá tá nì ndisáai ñoo Jerusalén yó'o, dá nì kee kua'in ve'e ño'o ká'ano ka'in xí'ín Ndios. Ta kúú ñoo nì na'a Ndios iin ña'a ndato noo. ¹⁸Chì nì xini sato'ì Jesús. Dá nì kaa nà xí'ín: “Ndí'ì inon, chì kò iin ta'on kueídó'o ñaá tá ná ka'on xí'ín ná sa'a yú'u.” ¹⁹Dá nì kaai xí'ín ná: “Sato'ì, ndidaá vá nà yó'o ná'á ña nì sa sá'an yu'u iin rá iin ve'e noo náta'ka nà Israel. Ta sa ta'án ndidaá nà kándisa míí ní ve'e kaa. Ta sa kenda'v'ì xí'ín ná. ²⁰Dá tá nì sa'ání dao òa Esteban, nà sa xí'ò ndaa kuendá sa'a ní, ta ñoo nì sa iin yu'u, ta nì nata'an va inì tá nì sa'ání ñaá rá. Ta kúú nì sa ndaaí dá'on òa nì sa ndei nì sa'ání ñaá.” ²¹Dá nì kaa nà xí'ín yu'u: “Kua'án, chì xí'ká vá tanda'í yo'ó ko'on dána'on noo nà kò kúú nà Israel”, kaá nà xí'ín yu'u —kaá Pablo xí'ín ñayuu kuá'a ñoo.

**Di'a nì kuu tá kua'an
kani soldado ñoo Pablo**

²²Tádi vá ndéi ñayuu ñoo seídó'o nà ña ná'kani Pablo. Tído tá nì ka'an nà to'on yo'ó, dá nì kasá'a ná káyu'ú ná, ta kaá nà:

—¡Ka'ání k'í ní òa xa'an, chì kò káni ta'an vaan kataki rā!

²³Ta ndúndéé iì vá ñayuu ñoo káyu'ú ná, ta ndátá ná dá'on ná, ta só'ono ni'ini na ñoyaká ñó'o noo tá'chì. ²⁴Sa'a ñoo nì sa'anda òa dándáki soldado ñoo choon ña ná chi'ì ra Pablo ini ve'e ñoo. Ta kúú nì sa'anda rā choon ña ná kani ñaá rá

xí'ín chirrión, dá ná ka'an ndaḡ Pablo ndá sa'a kían ká'an kuachi ñayuu ñóó sa'a ná.

²⁵ Tído, tá nī ndi'i nī so'oni ñaá rá xí'ín ñī, ña kua'an ra kani ñaá rá, dá nī kaa Pablo xí'ín iin soldado né'e choon íin ñóó:

—¿Á va'a kée ní ña kani ní iin ta romano xí'ín chirrión tá ko ñá'a keyíko ta né'e choon sa'a rá?

²⁶ Tá nī seídó'o soldado né'e choon ñóó ña nī ka'an na dión, dá nī kee ra kua'an ra kast'on ra xí'ín ta dándáki ñaá ñóó. Dá nī kaa ra:

—¿Ndi koo keeá xí'ín ta káa, chí iin ta romano kúu rá?

²⁷ Dá nī natuu ta dándáki soldado ñóó noḡ íin Pablo. Dá nī ndato'ón ñaá rá:

—Ka'an ndaḡ, ¿á ta romano kúuón?

Dá nī kaa Pablo:

—Jaan. Ñaá kúuí.

²⁸ Dá nī kaa ra:

—Kua'a nda'o di'ón nī chiya'i yu'u, dá nī nduu ta romano.

Dá nī kaa Pablo:

—Tído yu'u, nda nī kaki vei kúuí ta romano.

²⁹ Dá tá nī seídó'o ta kua'an kani ñaá ñóó ña nī ka'an Pablo, dá nī kexoo ra kua'an ra. Ta kúu nda mió ta dándáki soldado ñóó nī yu'ú tá nī katóni ini ra ña kúu Pablo ta romano, chí sa nī ya'a ra noḡ ley romano sa'a ña nī so'oni ñaá rá.

Di'a kua'an ña nī ka'an Pablo xí'ín ta né'e choon Israel

³⁰ Tá nī tūu noḡ iin ka kuu ñóó, kóni ta dándáki soldado ñóó kandaḡ va'a ini ra ndiva'a ká'an kuachi na Israel sa'a Pablo. Sa'a ñóó nī ditá rá cadena ndíko ndá'a ná xí'ín sa'a ná. Dá nī sa'anda ra choon ña ná nataka kí ta duti saku'a'a xí'ín ta né'e choon noḡ na Israel. Dá nī

taó rá Pablo. Dá nī chikani ñaá rá noḡ ndidaá kúu ta ñóó.

23 Dá nī sa nde'e Pablo noḡ ndidaá ta né'e choon nī nataka ndéi ñóó, dá nī kaa na:

—Ñani mifi, ni iin ña'a ko kedaá xí'ín ña kían kútúu ini, chí ió vii vá ñaxin-tóni noḡ Ndios nda kuu víti.

² Dá nī sa'anda ta duti kúu noḡ naní Ananías choon noḡ ta ndíta yati noḡ íin Pablo ña ná kani ra da'anda yu'u ná.

³ Dá nī kaa Pablo:

—Ná kani Ndios mif ní, chí kúu ní táto'on iin náo kini káa ña nī nake'i kuxí oon. Ta mif ní kúu ra kómí choon ña keyíko ndúsá'ano ní sa'í táto'on kí'o sa'ándá ley choon. Sa'a ñóó, ¿ndiva'a yá'a mif ní noḡ ká'an ley, chí nī sa'anda ní choon ña ná kani ra yu'í?

⁴ Dá nī kaa dao ka ta ndéi ñóó xí'ín Pablo:

—¿Á va'a nda'o kéeón xinóon, ña nī ya'lón nī ka'an ndava'lón xí'ín ta duti kúu noḡ kuendá Ndios?

⁵ Dá nī kaa Pablo:

—Ñani mifi, ko ná'a ta'on yu'u ña kúu ná ta duti kúu noḡ. Chí ká'an tuti i Ndios ña ko kánian ka'an ndava'a yó xí'ín ta né'e choon noḡ na ñoo yo —kaá na.

⁶ Kúu nī katóni ini Pablo ña dao ta nī nataka ñóó kúu ta saduceo, ta dao ka ra kúu ta fariseo. Sa'a ñóó nī'i nda'o nī ka'an na xí'ín rá:

—Ñani, yu'u kúu ta fariseo. Ta kúuí de'e iin ta fariseo. Ta chínóo kuachi ndo yu'u chí ió tandeé ini noḡ ña nataka na nī xi'í.

⁷ Tá nī ka'an Pablo dión, dá nī kasá'a ta fariseo xí'ín ta saduceo dándichi tá'an mif rá. Kúu nī nata'anda tá'an va ra ndéi ra. ⁸ Chí ta saduceo kúu ra ká'an ña o náta ta'on na nī xi'í, ta ni ángel koó, ta ni espíritu koó. Tído ta fariseo kúu ra kándisa ndidaá kúu ña yó'o. ⁹ Ta ndidaá kúu rá nī kasá'a káyu'ú. Dá nī ndakuei

dao t̄a dána'a ley Moisés, tá'an r̄a kúú ta'ani kuendá t̄a fariseo. Dá n̄i kaa r̄a:

—Ni iin tó'ón ta'on ña'a kini k̄o ní kée t̄a yó'o, ch̄i ndá ndi kuu n̄i ka'an iin espíritu o iin ángel x̄i'ín rá. Sa'a'á ñoó ná dá'a ni naá ȳo x̄i'ín Ndios —kaá r̄a.

¹⁰ Ta deen nda'o n̄i kasá'á dándichi tá'an mií rá ndéi ra. Ta kúú n̄i yu'ú va t̄a dándáki soldado ñoó, ch̄i oon ni ví ndakuei t̄a ñoó dakuáchi ra Pablo, ká'an rá. Sa'a'á ñoó n̄i sa'anda r̄a choon ña ná kixi soldado taó rá Pablo tein ñayuu ñoó, dá kandaka ñaá rá ko'on tuku ra ini ve'e noo ndéi mií soldado ñoó.

¹¹ Ta kúú iin k̄a sakuaá ñoó, dá n̄i na'a noo sato'o ȳo Jesús noo Pablo. Dá n̄i kaa n̄a:

—Ndeé koo inoón, Pablo. Ch̄i tá-to'on k̄i'o n̄i x̄i'ón kuendá sa'a'á yu'ú ñoo Jerusalén yó'o, k̄i'o dión ta'ani mií'an ndúsa k̄i'ón kuendá sa'í'í ñoo Roma —kaá n̄a.

Di'a n̄i kuu tá n̄i ndató'ón kue'é uu diko t̄a ña ka'ání rá Pablo

¹² Tá n̄i t̄uu noo iin k̄a kuu ñoó, dá n̄i ndató'ón kue'é dao t̄a Israel ña ka'ání rá Pablo. Ta n̄i x̄i'o ra mií rá ña ni iin tó'ón rá o kásá'an, ta ni takuif̄ o kó'o ra nda ná kandeé rá ka'ání rá Pablo. ¹³ Ta uu diko cháá k̄a kúú t̄a n̄i kandoo kee dión.

¹⁴ Dá n̄i kee ra kua'an r̄a ka'an r̄a x̄i'ín t̄a dut̄i sakua'a, x̄i'ín t̄a sa'ano, dá n̄i kaa r̄a:

—Ndu'u kúú r̄a n̄i x̄i'o mií ña kuu ndu, ch̄i o kásá'an ta'on ndu ta ni o kó'o ndu takuif̄ nda kandeé ndú ka'ání ndú Pablo.

¹⁵ Ta viti, ko'on mií ní x̄i'ín t̄a né'e choon ñoo ȳo ka'an ní x̄i'ín t̄a dándáki soldado ñoó ña ná kandaka ra Pablo kii ra noo ní taan, ta kee ní ña keyik̄o cháá k̄a ní sa'a'á rá, kaa ní x̄i'ín rá. Ta ndu'u kúú r̄a kandeí nduu ka'ání ñaá tá sa' kua'an kuyati ra kasandaá r̄a —kaá r̄a.

¹⁶ Tído tá n̄i kandaq̄ ini dax̄i Pablo ña dión ndátó'ón kue'é t̄a ñoó, dá n̄i kee xi kua'an x̄i ve'e noo ndéi soldado. Dá

n̄i kast̄o'on xi x̄i'ín Pablo tát̄o'on k̄i'o ndátó'ón rá. ¹⁷ Dá n̄i kana Pablo iin soldado né'e choon ñoó. Dá n̄i kaa n̄a x̄i'ín rá:

—Kee ní ña man̄i kandaka ní tayif̄i ló'o yó'o ná ko'on x̄i noo t̄a dándáki ndo'ó, ch̄i ió iin ña'a ka'an x̄i x̄i'ín rá —kaá n̄a.

¹⁸ Dá ndáka ñaá rá n̄i sa'an r̄a noo t̄a dándáki ñaá ñoó. Dá n̄i kaa r̄a:

—Pablo, tá'an r̄a nákaa ve'e k̄a yó'o, n̄i kana ra yu'ú, ta n̄i seí nda'í r̄a noof̄i ña ná kandakai tayif̄i ló'o yó'o kii xi noo mií ní, ch̄i ió ña ka'an x̄i x̄i'ín ní —kaá r̄a.

¹⁹ Dá n̄i tiin t̄a ñoó nda'a tayif̄i ló'o ñoó. Dá n̄i taó xóo ñaá rá. Dá n̄i ndato'on ñaá rá:

—¿Ndí kián ka'an yo'ó x̄i'ín yu'ú, kónon?

²⁰ Dá n̄i kaa xi:

—N̄i kandoo t̄a Israel ña kasaa r̄a taan kuef̄i nda'í r̄a noo ní ña kandaka ní Pablo ko'on ní noo t̄a né'e choon Israel, dá kee ra ña keyik̄o cháá k̄a r̄a sa'a'á ná, kaa r̄a.

²¹ Tído, o sa' kándisa ní, ch̄i uu diko cháá k̄a t̄a kaño'o de'é ích̄i kandati ra ka'ání rá Pablo, ch̄i n̄i x̄i'o ra mií rá ña o kásá'an ra ta ni takuif̄ o kó'o ra nda kandeé rá ka'ání ñaá rá. Ta viti ndéi nduu r̄a ndáti ra ná kande'á ndi kaa mií ní —kaá x̄i.

²² Dá n̄i sa'anda r̄a choon noo xi kua'an nó'o x̄i, ta n̄i ka'an r̄a x̄i'ín x̄i ña o sa' kóo ini x̄i ka'an x̄i x̄i'ín ni iin tó'ón ñayuu ña n̄i nakani xi x̄i'ín rá.

Di'a n̄i kuu tá n̄i sa'anda t̄a dándáki soldado choon ña ko'on Pablo noo iin t̄a né'e choon ká'ano naní Félix

²³ Dá n̄i kana ra uu soldado né'e choon. Dá n̄i sa'anda r̄a choon noo roón ña ná kenduu r̄a uu ciento soldado ko'on sá'a, x̄i'ín on̄i diko ux̄i k̄a r̄a ná kakuu t̄a kandodó kuéi, x̄i'ín uu ciento k̄a r̄a ná kakuu t̄a kane'e kúxi ko'on r̄a, ta ná kana ra k̄a iin sakuaá ko'on r̄a ñoo Cesarea.

²⁴ Dá n̄i sa'anda ta'ani ra choon ña ná kenduu ta'ani roón iin kuéi kanóo Pablo

ko'on na, ta ná kandaka ñaá rá ko'on ra noo iin ta né'e choon ká'ano naní Félix, kaá ra.

²⁵ Dá nì taa ra iin tuti kane'e soldado ko'on ra, ta di'a kaáan: ²⁶ “Yu'u kúu Claudio Lisias, ta táai tuti yó'o kosaa noo ní, Félix. Míí ní kúu iin taa ndáya'i, ta ká'in ndisá'an xí'in ní. ²⁷ Taa yó'o kúu ra nì tiin ta Israel, ta kua'an ra ka'ání ñaá rá. Sa'a ñoó nì sa'in xí'in soldadoj, ta nì dákaki ñaái, chí nì kandaá iniñ ña ta romano kúu rá. ²⁸ Ta sa'a ña kónij kandaá iniñ ndí kían kúu kuachi taa yó'o, sa'a ñoó ndákai ra nì sa'in noó ta né'e choon ta Israel. ²⁹ Dá nì kandaá iniñ ña sa'a ley míí vá rá dakuío kuachi ra taa yó'o. Tído ni iin ña'a kini ko ní kée ra sa'a ña kánian kuu ra o kakaá ra ve'e kaa. ³⁰ Tído nì kandaá iniñ ña nì ndat'ón kue'é dao ta Israel ka'ání ñaá rá. Sa'a ñoó nì tanda'i taa yó'o kosaa ra noo ní. Ta nì sa'anda ta'ani yu'u choon noó taa ká'an kuachi sa'a rá ña ná kakuíta ra noo míí ní, dá ná ka'an ra, ná kande'a ndí kían kúu ña kini nì kee taa yó'o. Ná kukueé ní.” Díon kua'an ña nì taa ra.

³¹ Dá nì kee soldado ndáka ra Pablo kua'an ra táto'on nì ta'anda choon noo rá iin ñoo naní Antípatris sakuaá dáá ñoó. ³² Dá tá nì tuu noo iin ka kuu ñoó, dá ndadá ta kándodó kuéi ñoó kua'an xí'in Pablo, dá nì nandíó kuéi soldado xíka sá'a ñoó kua'an nó'o rá ve'e noo ndéi ra ñoó. ³³ Dá tá nì saá soldado kándodó kuéi ñoo naní Cesarea, dá nì xí'o ra tuti ñoó noó ta né'e choon ká'ano naní Félix. Ta nì nakí'o ta'ani ra Pablo noo rá. ³⁴ Dá tá nì ndí'i nì ka'i ra tuti ñoó, dá nì nda-to'ón rá ndeí nì kaki Pablo. Dá nì kandaá iniñ ra ña kúu ná ta kuendá Cilicia. ³⁵ Dá nì kaa ra xí'in ná:

—Tá ná kasaa taa ká'an kuachi sa'on, nda daá ná kueídó'i noo ká'on —kaá ra.

Dá nì sa'anda ra choon noo soldado ña ná nachí'i ra Pablo noo kúu ve'e choon naní Herodes, ta ná kandaá va'a ñaá rá.

Di'a nì kuu tá nì ka'an kuachi ta Israel sa'a Pablo

24 Dá tá nì ya'a o'on kuu, dá nì kasaa ta dutí kúu noó naní Ananías ñoo Cesarea ñoo xí'in dao ka ta sá'ano Israel, xí'in iin taa tí'a ka'an naní Tértulo. Dá nì sa kuíta ra noó ta né'e choon ká'ano ñoo ka'an kuachi ra sa'a Pablo. ² Dá tá nì kana ra Pablo nì saá na, dá nì kasá'a ká'an kuachi ta naní Tértulo ñoo sa'a ná noó ta né'e choon ñoo, ta kaá ra:

—Ta xí'in míí ní ndéi va'a ndu'u, ta kua'a ña va'a kée ní xí'in ñoo ndu sa'a ña ío ñaxintóni ní. ³ Chí iin na ká'ano kúu míí ní, Félix, ta daá kuití vá náki'o ndu'u ndivé'e noo ní sa'a ndidaá ña va'a kée ní xí'in ndú ndeí kúu míí vá. ⁴ Tído ko kónij ndu kandaá ndu cháá ka tiempo ní, sa'a ñoó seí nda'i ndu noo ní ña kueídó'o ní yu'u iin tóo ví'i sa'a ña kúu ní iin taa va'a ini. ⁵ Nì naní'i ndú ña taa yó'o kúu táto'on iin kue'e nákaa ñoo ndu'u, chí xionoo ra sa'ándá tá'an ra na Israel ndéi iin ní kúu ñayuu. Ta taa yó'o ta'ani kúu ra iin noo sa'ándá choon noó ra kúu kuendá ta nazareno. ⁶ Ta nì ka'an rá ña ku'u ra koni xíxi ra ve'e ño'o ká'ano ndu. Sa'a ñoó nì tiin ñaá ndu'u, ta kua'an ndu keyíko ndu sa'a rá táto'on kí'o dándáki ley ndu. ⁷ Tído nì kasaa taa dándáki soldado naní Lisias xí'in kua'a nda'o soldado ra, ta nì xio ndaa ñaá rá ndá'a ndu'u. ⁸ Dá nì sa'anda ra choon ña ná kii na ká'an kuachi sa'a Pablo noo míí ní. Sa'a ñoó ndéi ndu yó'o viti. Tá nda-to'ón míí ní ra, dá kandaá va'a ini ní ña ndaa va kían ká'an ndu sa'a rá —kaá ra.

⁹ Ta nì ka'an ta'ani ndidaá ka ta Israel ndéi ñoo ña kí'o díon kían.

**Xí'o Pablo kuendá noo
Félix sa'á ña ndó'o na**

¹⁰ Dá nì ña'á kuendá ta né'e choon ká'ano ñoó ndá'a rá noo Pablo, dá ná ka'an na. Dá nì kaa na:

—Ná'a yu'u ña sa ió kua'á nda'o kuia nákaa ní kényiko va'a ní ñoo ndu. Sa'á ñoó kádií inií viti íiin xí'oi kuendá noo ní sa'á ña ndó'i. ¹¹ Ta kuu va ndato'ón ní dao ka ñayuu, dá ná kandaá va'a ini ní ña sa io uxí uu kuu ní sa'in ñoo Jerusalén nì sa ndaño'i Ndios. ¹² Ta kò ní nátiin na yu'u chídáó tá'in xí'ín ni iin tó'ón ñayuu ini ve'e ño'o ká'ano ndu. Ta ni kò ní nátiin na yu'u nákaaí dánaá tá'in ñayuu ini ni iin ve'e noo náataka na, ta ni iin ka xían ñoo Jerusalén. ¹³ Ta o kúu ta'on kendaá ra ña ká'an kuachi ra sa'a yú'u viti.

¹⁴ Tído yó'o kásto'in xí'ín ní ña yu'u kúu na xíka íchi Jesús, tá'an ña chínaní taa yó'o kúu ña kò va'a. Ta k'i'o dión ndaño'o yu'u Ndios, na nì sa ndaño'o na ve'i nì sa ndei sa ná'a, chí kándisa yu'u ndidaá kúu choon sa'ándá ley xí'ín ña nì taa profeta nda rá sa ná'a. ¹⁵ Chí ió tandeé ini yu'u ña kee Ndios ña nì kaa na kee na, táto'on k'i'o ió ta'ani tandeé ini noo taa yó'o. Chí kándisa yu'u ña dáná-taki Ndios na nì xí'i, míf ná va'a na o míf ná kini na. ¹⁶ Sa'á ñoó daá kuití vá nd'i inií koo vii ñaxintóní noo Ndios xí'ín noo ñayuu.

¹⁷ Tído tá nì ya'a dao kuia nì xionoo yu'u dao ka xían, dá nì ñandió kooi ñoo chindeéí na kúnda'í xí'ín cháá di'ón, ta dokoí kítí noo Ndios. ¹⁸ Ta nákaaí kéei ña yó'o, ta kúu nì kasáa dao ta Israel nì kii chí kuendá Asia di'a, ta nì tiin ra yu'u ini ve'e ño'o ká'ano ndu nákaaí ndúvii míí noo Ndios táto'on k'i'o sa'ándá ley choon. Tído kò ta'ón ñayuu kuá'a ño'o xí'ín yu'u, ta kò nákaaí dánaá tá'in ñayuu. ¹⁹ Sa'á ñoó kánian kii taa ñoó kuita ra noo míf ní, dá ná

ka'an kuachi ra sa'a yú'u noo míf ní tá ndaa ña'a ndó'o ra xí'ín. ²⁰ O ná ka'an taa ndéi yó'o ná nde'á ndí kían kúu iin kuachi yu'u nì ñan'í rá tá nì sa íiin noo tá né'e choon ñoo ndu. ²¹ Ta ndá ndi kuu kuachi nì ya'a yu'u nì kee kían ña nì'i nì ka'in tá nì sa káaí tein míf rá ñoó, chí nì ka'in di'a: “Sa'á ña kándisa yu'u ña nataki na nì xí'i, sa'á ñoó nì chínoo kuachi ndó yu'u viti”, nì kaaí xí'ín rá —kaá na.

²² Ta sa ná'a va'a va Félix ñoó táto'on k'i'o kua'an sa'a íchi Jesús. Sa'á ñoó, tá nì ndi'i nì seídó'o ra ña nì ka'an Pablo, dá nì chítuu tóo ra tandó'ó na. Dá nì kaa ra:

—Tá ná kasaa taa dándáki soldado naní Lisias, nda daá ví, dá kandaá inií nde'á ndi kua'an tandó'ó ndo —kaá ra.

²³ Dá nì sa'anda ra choon noo taa ndaa Pablo ña ná kandaá va'a ñaá rá. Tído nì ka'an ra ña ná konó rá kee Pablo dao ña'a, ta ná konó ta'ani ra ku'u ta xionoo xí'ín ná koto ni'ini ñaá rá, kaá ra.

**Di'a kua'an ña nì ñan'á
Pablo noo Félix**

²⁴ Dá tá nì ya'a dao kuu ñoó, dá nì kasáa Félix xí'ín ñadi'í ra naní Drusila, ña kúu ná'a Israel. Dá nì kana ra Pablo. Dá nì seídó'o ra ña nì ka'an na sa'a ndi dándáki ña kándéé ini yó Jesucristo. ²⁵ Ta nì ka'an ta'ani Pablo ña kánian kee yó ña ndaa, ta kánian chítuu ini yó kee yó ña kini. Ta nì ka'an ta'ani na ña kasandaá iin kuu keyiko ndaa Ndios sa'á ñayuu. Kúu nì yu'u nda'o Félix. Dá nì kaa ra xí'ín ná:

—Kua'an viti, dá tá ná nonoí, dá kana tukui yó'ó kasaaon —kaá ra.

²⁶ Tído ndáti ra ña k'i'o Pablo cháá di'ón noo rá, dá dáyaá ñaá rá, ká'an rá. Sa'á ñoó tóo tóo sa kana ñaá rá sa ndato'ón xí'ín rá. ²⁷ Dá tá nì ya'a uu kuia, dá nì keta Félix noo choon né'e ra. Dá nì ndu'u taa naní Porcio Festo kúu rá tá

né'e choon ká'ano ñoó. Ta sa'á ña kóni Félix kandoo va'a ra noó na Israel, sa'á ñoó ni dankoo ra Pablo nákaa na ve'e kaa.

**Di'a kua'an ña ni kaa
Pablo xí'in ra naní Festo**

25 Dá ni natiin Festo choon kakuu ra ta né'e choon ká'ano. Dá tá ni ya'a oni kuu, dá ni keta ra ñoo Cesarea ñoo kua'an ra ñoo Jerusalén. ²Tá ni saa ra ñoó, dá ni natuu yati ta duti sakua'a xí'in ta né'e choon noó na Israel. Dá ni kasá'á rá ká'an kuachi ra sa'a Pablo noo Festo. ³Dá ni xika ra ña maní noo Festo ña ná tanda'á rá Pablo kii na ñoo Jerusalén. Ta ña yó'o ni xika ra chi sa ni ndató'ón kue'é ra ña ka'áni rá Pablo íchi. ⁴Dá ni kaa Festo:

—Nákaa Pablo ve'e kaa ñoo Cesarea. Tído yachi va no'i. ⁵Sa'á ñoó ná ko'on dao ta kúu kuendá mií ndó xí'in yu'u ñoo Cesarea. Tá ió iin ña'a ni ya'a ra ni kee ra, dá kían kuu ka'an kuachi ndó sa'a rá ñoó.

⁶Dá ni kandoo Festo ni sa io ra ñoo Jerusalén xí'in ta ñoó tát'o'on ona o uxi kuu. Dá ni nandió koo ra kua'an nó'o rá ñoo Cesarea. Tá ni tuu noo iin ka kuu, dá ni nakoo ra noo téi noo koo ra ka'anda ra choon. Dá ni sa'anda ra choon ña ná ko'on ra kuaka ra Pablo kasaa na. ⁷Tá ni saa Pablo ni sa kuíin na noo ió ra, dá ni natuu yati ta Israel, tá'an ra ni kii ñoo Jerusalén. Dá ni kasá'á rá dakuío ra Pablo kuá'á nda'o kuachi kini. Tído ko ní ni'i ta'on ra ndi kee ra, dá kandoo ndaa ña ká'an ra.

⁸Dá ni kasá'á Pablo chindeé ná mií ná, ta kaá na:

—Ko ní ya'i noo ni iin ley ndu'u, na Israel, ta ni ko ní xini xixii ve'e ño'o ká'ano ndu, ta ni noo ley César, ta né'e choon ká'ano cháá ka, ko ní ya'i —kaá na.

⁹Tído kóni Festo kandoo va'a ra noó ta Israel. Sa'á ñoó ni ndató'ón rá Pablo:

—¿Á náta'an ni inon ko'o ñoo Jerusalén, ta ñoó ná keyíkoj sa'on? —kaá ra.

¹⁰Dá ni kaa Pablo:

—Sa íin va yu'u noo mií ní, ta né'e ní choon ni kee César. Ta yó'o va kúu noo kánian keyíko ní sa'í. Chi sa ná'á va'a ní ña ni iin tó'ón ña kini ko ní ya'i kee xí'in na ñooi, na Israel. ¹¹Chi tá ní ya'i kee iin kuachi kini, ña kánian kuui, dá kían iói ña kuui sa'án. Tído ni iin tó'ón kuachi, ña dakuío ta yó'o yu'u, ko kúu ña ndaa, sa'á ñoó ko íin ta'on kuu nak'i'o yu'u noo ndá'a rá. Sa'á ñoó xikaj noo ní ña va'a ka mií César ná keyíko sa'í —kaá Pablo.

¹²Dá tá ni ndi'i ni ndató'ón Festo xí'in ta ká'an ni'ini noo rá, dá ni kaa ra xí'in Pablo:

—Ni xika miíon ña keyíko César sa'on. Sa'á ñoó tanda'í yo'ó ko'on noo rá, tá daá —kaá ra.

**Di'a ni kuu, dá ni ka'an
Pablo xí'in rey Agripa**

¹³Dá tá ni ya'a cháá kuu ñoó, dá ni kasáa iin rey naní Agripa xí'in ñadi'y ra naní Berenice ñoo Cesarea, chi ni kasaa ra ka'an ra ndisá'án xí'in Festo. ¹⁴Ta sa'á ña ni sa ndei na kua'a vá kuu, sa'á ñoó ni nakani Festo xí'in rey ñoó sa'á ña ndó'o Pablo, ta kaá ra:

—Ni dankoo Félix iin ta nákaa ra ve'e kaa yó'o. ¹⁵Dá tá ni sa'in ñoo Jerusalén, dá ni ka'an kuachi ta duti sakua'a xí'in ta sá'ano noo na Israel sa'á ta ñoó, ta ni xika ra ña ná ka'andai choon ña ná kuu ra. ¹⁶Dá ni ka'in xí'in rá ña ko óon ta'on ka'áni ta né'e choon romano iin ta ta ko ñá'a ná kuita na ká'an kuachi sa'a rá noo rá, dá kían kuu chindeé rá mií rá noo kuachi dakuío ñaá ná, ni kaaí xí'in rá. ¹⁷Sa'á ñoó tá ni kasaa ta Israel ñoo yó'o, ta ko ní sá ndati ta'on yu'u, chi tá ni tuu noo iin ka kuu, kúu ni nakooi noo téi ka'andai choon. Dá ni sa'andai choon ña ná ko'on ra kuaka ra ta naní Pablo

ñoo kasaa ɾa nooí. ¹⁸ Dá nì nakuíta tã Israel ká'an kuachi ra sa'á tãa ñoo. Tído kò ní ká'an ta'on ra tãto'on kì'o ndáti yu'u chinoo kuachi ñaa rá. ¹⁹ Chì sav'a ña ká'an kuachi ra sa'a kúu ley mií rá. Ta ká'an ta'ani ra sa'a iin tãa naní Jesús, iin ɾa nì xí'i, tído Pablo kúu ɾa kaá ña takí va Jesús ñoo. ²⁰ Ta sa'á ña kò ní nì'i ta'on yu'u ndi koo keyíkoì sa'á tãa ñoo, sa'á ñoo nì ndato'in ɾa, nde'á á kándia ra ko'on ɾa ñoo Jerusalén keyíkoì sa'a rá sa'á ña yó'o, nì kaai xí'ín rá. ²¹ Tído nì xikã ɾa ña mií César Augusto ná keyíko sa'a rá. Sa'á ñoo nì sa'andaj choon ña ná kakaa ij rá ve'e kaa nda ná kasandaá kuu tanda'í ɾa ko'on ɾa noo César ñoo —kaá Festo xí'ín rey Agripa.

²² Dá nì kaa rey Agripa xí'ín Festo:

—Kóni ta'ani yu'u kueídó'i to'on ká'an tãa ñoo.

Dá nì kaa Festo:

—Taan, dá kueídó'o ní ña ka'an ɾa —kaá ɾa.

²³ Tá nì tuu noo iin kã kuu, dá nì kasaa rey Agripa xí'ín ñadi'í ɾa naní Berenice ve'e noo sa'ándá Festo choon, ta ndíxi na dá'on táyí ndaa. Dá nì ku'u ra ini ve'e xí'ín ndidaá tãa dándáki soldado, xí'ín ndidaá tãa ndáyã'i ñoo Cesarea. Dá nì sa'anda Festo choon ña ná ko'on ɾa kuaka ra Pablo kasaa ña noo rá. ²⁴ Dá nì kaa ɾa:

—Mií ní, rey Agripa, xí'ín ndidaá ní mií ní, ña nì nataka ndéi yó'o viti xí'ín ndu'u. Ta tãa ín yó'o, kuá'á nda'o ña Israel ndéi ñoo Jerusalén xí'ín ña ndéi ñoo yó'o ká'an kuachi sa'a rá noo yú'u. Ta kò sá tuu na ña káyuu'ú ná ña kánian kuu ɾa. ²⁵ Tído ni iin tó'ón ña kini kò ní nání'i yu'u nì kee ra ña kánian kuu ɾa. Tído nì xikã mií rá ña César Augusto keyíko sa'a rá. Sa'á ñoo nì chikaa ini ña tanda'í ɾa ko'on ɾa. ²⁶ Tído kò ní'i ta'on yu'u ndí kían taai sa'á tãa yó'o ko'an noo ña kúu sato'o yò César. Sa'á ñoo chíkani yu'u ɾa noo ndidaá mií ní, ña ndéi yó'o, xí'ín noo

mií ní, rey Agripa, dá ndato'ón va'a ní ɾa, dá nani'i yu'u ndí kían kúu kuachi ra chinooi noo tuti ñoo. ²⁷ Chì kò vá'a ta'on keei tá ná tanda'í iin tãa nákaa ve'e kaa ko'on ɾa noo tãa né'e choon ká'ano xían nani koo kuachi ɾa ko'on xí'ín rá —kaá ɾa.

Di'a nì kaa Pablo xí'ín rey Agripa xí'o na kuendá sa'a ña ndó'o na

26 Dá nì kaa rey Agripa xí'ín Pablo: —Viti kían ní kuu kì'ón kuendá sa'á ña ndó'ón —kaá ɾa.

Dá nì chinee Pablo ndá'a ná, dá nì kasá'á ná xí'o na kuendá sa'á ña ndó'o na:

²—Ta kádii nda'o inii, rey Agripa, chi sónó ní kì'oi kuendá noo ní sa'a ndidaá kúu kuachi ká'an tã ñooi, tã Israel, sa'í.

³Ta kádii ta'ani inii, chi sa ná'á va'a va mií ní sa'a ley ndu'u, ña Israel. Ta sa ná'á va'a ta'ani ní sa'a ndí kían kedaá xí'ín ña ñooi, dá kò náki'in tá'an ñaxintóni ndú. Sa'á ñoo seí nda'í'i noo ní ña kuee ni koo ini ní, dá kueídó'o ní ña ko'in ka'in xí'ín ní.

Ká'an Pablo sa'a ndí kían nì sa kee na tá kò ñá'a kandisa na Jesús

⁴'Ndidaá vá ña ñooi, ña Israel, ná'á tá-to'on kì'o nì sa kee yu'u tá nì sa kuui taló'o tá nì sa ioi ñoo mií, ta ná'á ta'ani na tãto'on nì sa keei tá nì sa ioi ñoo Jerusalén. ⁵Ta ná'á ta'ani na ña nda nì kaki va yu'u kúu tãa fariseo. Sa'á ñoo, tá kóni ña, kuu va kì'o ndaa ña kuendá ña nì sa kuui iin tãa fariseo, tá'an ɾa kúu iin ta'ándá tãa ndíta toon cháa kã xí'ín choon Ndios tein ña ñooi. ⁶Tído viti, sa'á ña ió tãndeé iní yu'u ña xinkoo ña nì kaa Ndios kee na xí'ín ña sá'ano ñoo ndu tá sata, sa'á ñoo ndéi tãa yó'o chinoo kuachi ra yu'u noo mií ní. ⁷Ta ndin uxí uu tu'u, ndu'u ña kúu ña ve'e ña Israel, ndáti xinkoo ña nì kaa Ndios kee na xí'ín ña sá'ano ñoo. Sa'á ñoo kéchóon ndu

noo Ndios nduú ñoo. Ta sa'á ña kómí yu'u tandeé iní yó'o, rey Agripa, sa'á ñoo ká'an kuachi ta Israel yó'o sa'á yu'u viti. ⁸ ¿Á ká'an ní ña kuachi nda'o kían noo Ndios dánatáki na ñayuu ni xi'í?

Ká'an Pablo táto'on ki'o sa kendava'a na xi'in na kúu kuendá Jesús

⁹ Ta yu'u ni ka'an ta'anii ña níyikáfi kendava'i xi'in na kándisa kuu Jesús, na ñoo Nazaret. ¹⁰ Ta dión ni sa keei ñoo Jerusalén, chi ni sa taáin ku'á nda'o na kúu ñayuu Ndios ve'e kaa xi'in choon sa xi'o ta duti kúu noo nooí. Ta sa nata'an va inii tá sa sa'áni ñaá rá. ¹¹ Ta ku'á nda'o ta'ándá ni sa kendava'i xi'in ná ini iin rá iin ve'e noo nátaka na ñoo ndu, ta sa kendúsai xi'in ná ña ka'an ndava'a na sa'a Jesús. Ta sa'á ña sa xído nda'o inii sa xinií ná, sa'á ñoo sa xionooi sa kendava'i xi'in ná nda dao ka ñoo tukú ñó'o xíká.

Ká'an Pablo ndi ni kuu, dá ni nduu na kuendá Jesús

¹² Ta sa'a choon yó'o ni keei kua'in ñoo Damasco, ta mií ta duti kúu noo ni xi'o choon nooí kua'in. ¹³ Tído táto'on dao nduú kían, ná kaa xi'in ní, rey, xíkai kua'in íchi ñoo. Ta kúu ni xinií iin ña yé'e ni kii chí induú. Ta ndato ka vían o duú ndindii. Ta kúu ni naye'e ndaa iin ní kúu noo kua'in xi'in ta kua'an xi'in ñoo. ¹⁴ Ta kúu ndidaá vá ndu'u ni kuei noñó'o. Ta kúu ni seido'o yu'u ni ka'an iin na ká'an yú'u hebreo, dá ni kaa na xi'in: "Saulo, Saulo, ¿ndiva'a xionooón kéndava'ón xi'in yu'u? Chi kéeón táto'on kée chee tá chísá'a rí diní karochá." ¹⁵ Dá ni kaa yu'u: "¿Ndá yoo kúu mií ní, tatá?" Dá ni kaa na: "Yu'u kúu Jesús, na xionoo yó'o kéndava'a xi'ón. ¹⁶ Ta viti ndakuiin ndichi, chi ni na'a noo yú'u noo yó'o, dá kechóon nooí, ta kanooón ki'o ndaagon kuendá sa'á ña ni xinon yu'u, xi'in sa'a ndidaá ka ña'a kol'in na'i nooon. ¹⁷ Ta

kandaa yu'u yó'o noo na ñoo miíón, na Israel, xi'in noo ndidaá na ko kúu na Israel, chi noo na yó'o tanda'í yó'o ko'on, ¹⁸ dá ná natuu noo ná, dá ná dánkoo na íchi noo iin naá, dá ná naki'in na íchi noo ndato yé'e kua'an induú. Dá ná o káño'o ka na tixi ndá'a ña u'u, ta ná ndu'u na tixi ndá'a Ndios. Ta sa'á ña kandeé iní na iin tó'on diní mií yu'u, sa'á ñoo ki'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi na, dá natiin na ña va'a ki'o Ndios noo ñayuu ni nduvii mií ná", kaá Jesús xi'in yu'u.

Ká'an Pablo ña ni kee na choon ni sa'anda Ndios noo ná

¹⁹ Dión ni ndo'o yu'u, rey Agripa. Sa'á ñoo ko ní kúsaá ta'on inii keei ndidaá choon ni sa'anda Jesús nooí ndá induú. ²⁰ Ta mií noo ni daná'i sa'a to'on va'a yó'o noo na ndéi ñoo Damasco. Ni ndi'i, dá ni sa'in ni daná'i noo na ndéi ñoo Jerusalén, xi'in noo na ndéi iin ní kúu kuendá Judea di'a, xi'in noo na ko kúu na Israel. Chi ni ka'in xi'in ná ña ná nandikó iní na sa'a kuachi kée na, ta ná nduu na ñayuu Ndios, ta xi'in ña va'a kée na ná na'a na ña miían ndaa kuiti ni nandikó iní na sa'a kuachi kée na. ²¹ Ta sa'á ña dána'i dión, sa'á ñoo ni tiin ta Israel yu'u noo nákaqi ve'e ñoo ká'ano ndu. Ta ni ka'an rá ka'áni rá yu'u. ²² Tído ni chindeé vá ñaá Ndios, sa'á ñoo takí ii vái nda viti iin xi'oi kuendá noo ñayuu ko ndáya'i, xi'in noo na ndáya'i. Ta ká'in xi'in ná táto'on ni ka'an profeta xi'in ña ni ka'an Moisés sa'á ña kánian koo, ²³ chi ni ka'an na yó'o ña ndo'o naní ní noo na kakuu Cristo, dá kuu na, dá mií ná kakuu na nataki mií noo, dá kían dátoon na noo ñayuu, dá nani'i na Israel xi'in na ko kúu na Israel ña ka'ki na —kaá Pablo.

Kóni Pablo ña kandisa rey Agripa to'on va'a sa'a Jesús

²⁴ Tá xí'o ii vá Pablo kuendá sa'á ña ndó'o na, dá ni kayu'ú Festo, ta kaá ra:

—¡Pablo, ni ndulóko va yo'ó ni kee ña kua'a téi ña ndichí ni ñakuá'ón!

²⁵ Dá ni kaa Pablo:

—Kó ndúlóko ta'on yu'u, tatá Festo, chí to'on ká'an yu'u kúú ña ndaa, ta kían to'on ndichí. ²⁶ Ta sa ná'á vá mií rey xaan sa'á ña yó'o. Sa'á ñoó kándéé iní ká'in ña yó'o noo ná. Chí kándaá iní ña ná'á va'a va na sa'a ndidaá kúú ña yó'o, chí kó kúu de'é ta'an vaan. ²⁷ ¿Á kándísa ní, rey Agripa, to'on ni taa profeta? Sa ná'á vá yu'u ña kándísa ñan —kaá na.

²⁸ Dá ni kaa rey Agripa xí'in Pablo:

—Ndadá cháá vá, dá kandeéón xino ini yu'u ña kakuui iin ta kuendá Jesús.

²⁹ Dá ni kaa Pablo:

—Tá cháá o tá kua'a ni kamani, tído xíkai noo Ndios ña o dujú iin tó'ón mií ní ná nduu kuendá Jesús, ná nduu ta'ani ndidaá na ndéi seídó'o to'on ká'in yó'o kuendá Jesús, táto'on kí'o kúú yu'u. Tído ná dá'a ni kandiko ndá'a ná táto'on kí'o ndó'o yu'u ndíko ndá'í.

³⁰ Tá ni ndi'i ni ka'an Pablo to'on yó'o, dá ni ndakuín ndichi rey ñoó xí'in Festo ñoó, xí'in ná naní Berenice, xí'in ñayuu ndéi xí'in ná ñoó. ³¹ Dá tá ni kankuei xoo na kua'an na, dá ni kasá'á ndátó'ón tá'an na, ta kaá na:

—Ni iin tó'ón ta'on ña'a kini kó ní kée ta'a káa. Kó káni ta'an vaan ña kuu ra, ta ni kó kánian kakaá ra ve'e kaa —kaá na.

³² Dá ni kaa rey Agripa xí'in Festo:

—Kuu va dáyaá yó ta'a káa, ní kúu. Tído ni xiká ra ña keyíko mií César sa'a rá —kaá ra.

**Di'a ni kuu tá ni chikaa ini ta
né'e choon ña tanda'á rá
Pablo ko'on na ñoo Roma**

27 Dá ni chikaa ini ta né'e choon ñoó tanda'á rá ndu'u ko'on ndu xí'in barco chí kuendá Italia. Sa'á ñoó ni ñakí'o ra Pablo xí'in dao ka ta'a ñó'o ve'e kaa noo ndá'a ta sa'ándá choon noo iin ciento soldado naní Julio, ta ra yó'o

nákaa tein iin ta'ándá soldado naní Augusto. ² Dá ni kaa ndu ini iin barco ni kii ñoo Adramitio, chí sa ñin nduu ra ña nadaon rá ko'on ra noo nákuíta barco sa'an chí kuendá Asia di'a. Dá ni kee ndu kua'an ndu. Ta né'e tá'an ndu xí'in iin ta'a naní Aristarco. Ta kúú rá iin ta'a ñoo Tesalónica, ña nákaa chí kuendá Macedonia di'a.

³ Tá nda iin ka kuu, dá ni saá ndu iin ñoo naní Sidón. Dá ni ku'u ini ta naní Julio ñoó sa'a Pablo, chí ni sonó rá ni sa'an na noo ndéi na né'e tá'an va'a xí'in ná ndéi ñoo ñoó. Dá ni chindeé ná Pablo. ⁴ Dá ni kaa tuku ndu ini barco ñoó, dá ni kankuei ndu ñoo Sidón ñoó kua'an ndu. Dá ni ka'o ndu iin xoo yúku ñin ini taño'o naní Chipre, ta ni kandoon chí xoo íti di'a, chí kána nda'o tachí xoo noo ni ka'an ndu ko'on ndu. ⁵ Dá ni ya'a yati ndu chí kuendá Cilicia xí'in Panfilia. Dá ni saá ndu ni noo ndu ñoo ká'ano naní Mira, ña nákaa chí kuendá Licia di'a.

⁶ Ta ñoo ni naní'i ta sa'ándá choon noo soldado ñoó iin ka barco, tá'an kirá ni kii chí ñoo naní Alejandría, chí kiróón kúú rá kua'an chí Italia. Dá ni ñakáa ra ndu'u ini róón. Dá ni kee ndu kua'an ndu. ⁷ Ta sa ni kukuá'á nda'o kuu kua'an ndu xí'in barco ñoó noo taño'o, chí kueé nda'o kua'an ra. Ta kúú xí'in kua'á nda'o tandó'ó, dá ni saá ndu noo xíto ndaa tá'an xí'in ñoo naní Gnido, chí kána jó tachí deen noo kua'an ndu. Ta kó kuú ta'on ko'on ndaa ndu. Sa'á ñoó ni ka'o ndu satá iin yúku ñin ini taño'o naní Creta. Dá ni saá ndu noo xíto ndaa tá'an xí'in ñoo naní Salmón, ña nákaa yúku Creta ñoó. ⁸ Ta dión xí'in tandó'ó daá vá xíka ndu kua'an ndu yati yu'u taño'o ñoó. Dá ni saá ndu iin xíán naní Puerto Va'a yati noo nákaa ñoo naní Lasea. ⁹ Ta kúú sa kuá'á nda'o kuu xíka ndu noo taño'o kua'an ndu. Kúú sa ni kasá'á io nda'o ió ña kían kaka ndu ko'on ndu noo taño'o, chí sa kua'an kuyati va yoo víxi,

dá kasá'á kána cháá ká tachí déen. Sa'á ñoó ni ka'an ni'ini Pablo noó ñayuu ñoó,¹⁰ ta kaá na:

—Ñani, kándaq inii ña io nda'o ió ña ndo'o yó tandó'ó noó ko'on yo, chí naá vá barco yó'o xí'in ndidaá ña'a ndío rá kua'an ra. Ta o duú ña yó'o oon ni, chí io ta'ani ió ña kuu yo —kaá na.

¹¹Tído ko ní kékuendá ta'on ta sa'ándá choon noo soldado ñoó ña ni ka'an Pablo, chí ni kee cháá ká ra sa'á ña ni ka'an sato'o barco ñoó xí'in ta dákáka ra ña ná ko'on ra. ¹²Ta sa'á ña kían iin xían noo ko vá'a kandita barco yoo vixi, sa'á ñoó kua'á nda'o taq ñoó ni kandoo ra ña va'a cháá ká ña ná ko'on ra, nde'á á kandeé rá kasandaá ra iin ká ñoo naní Fenice, ña nákaq mií yúku naní Creta ñoó, dá nakuijn va'a barco ñoó, dá ná kandati ra nda ná ya'a yoo vixi, ká'an rá. Ta ñoo Fenice ñoó nákaq chí xoo noo kéta ndiandii tá ni ini.

Di'a ni kuu tá ni ndo'o ndu tandó'ó ká'ano ni kee tachí déen

¹³Ta kueé vá ni kasá'á kána tachí. Sa'á ñoó ni ka'an ñayuu ña kuu va kaka na ko'on na, tát'on nákaní ini na kee na. Dá ni taó ná kaa veé ña kúu freno barco ñoó. Dá ni kí'in ndu tátuu yati ndu kua'an ndu yú'u yúku naní Creta ñoó. ¹⁴Tído cháá vá ni sa'an ndu, kúu ni kasá'á vá kána tachí déen, ta veí ña chí yu'ú taño'o di'a, chí veí ña xoo ku'á noo xínkoo ndiandii, ta nanían Euroclidón. ¹⁵Ta kúu ni kasá'á né'e tachí déen barco ñoó kua'an ra. Ta sa'á ña ko ní kúu ká dákáka ndu barco ko'on ndu ni'i ndú ño'ó ichí, sa'á ñoó ni dayáa va ndu barco né'e ñaá tachí kua'an.

¹⁶Dá ni ya'a ndu satá iin yúku ló'o fin ini taño'o naní Claudia. Ta ko kána ni'i ta'on tachí ñoó. Ta kúu xí'in kua'á nda'o tandó'ó, dá ni kandeé ndú ni naditá ndú barco leé ni nachí'i ndu ra ini barco ká'ano ñoó. ¹⁷Dá tá ni ndu'u barco leé

ñoó, dá ni kató toon ra barco ká'ano ñoó xí'in yó'o ndeé. Dá ni ndutoon rá. Tído ni yu'ú ra ña ko'on ra karnee ni'ini rá tein ñotí noo naní Sirte. Sa'á ñoó ni danóo ra dá'on tánee diní barco ñoó. Dá ni dayáa ra barco kane'e tuku ñaá tachí ko'an.

¹⁸Ta kána ij vá tachí déen tá ni tuu noo iin ká kuu. Sa'á ñoó ni kasá'á dao taq ñoó taó ra ña'a ño'ó ini barco ñoó satá raán kua'an ini taño'o. ¹⁹Tá ni kasandaá kuu óni, dá ni kasá'á ndú taó ndu ña'a kéchóon mií barco ñoó satá nduán kua'an ini taño'o.

²⁰Ta kúu kua'a vá kuu ko ní xini ndu ndiandii ni tiño. Ta sa'á ña ndó'o nda'o níyo ndú ni kee tachí déen ñoó, sa'á ñoó ni sa'anda va ini ndu ña koó ká tandee iní ña káki ndu. ²¹Tá ni ndi'i ni ya'a kua'á kuu ko ní sásá'an ndu, dá ni nakuíjn ndichi Pablo tein taq ñoó. Dá ni kaa na:

—Tá ní seíd'o ndó ña ni ka'in xí'in ndó ña ko vá'a kankuei yó noo naní Creta, dá kían o ndó'o ta'on yó tandó'ó yó'o, ta ni o naá ta'on ña né'e barco yó'o, ní kúu. ²²Tído viti ká'an ni'inii noo ndo ña ndeé koo ini ndo, chí ni iin tó'on ta'on yó o kúu, va'ará ná naá barco yó'o. ²³Chí sákuaá víti ni sa io iin ángel xí'in, ta ni kii na noo mií Ndios, na ndáño'o yu'u, na kéchóon yu'u noo. ²⁴Dá ni kaa na xí'in: “Pablo, o sa yu'óon, chí kánian nakuijon noo César. Sa'á ñoó dákaki va Ndios ndidaá ñayuu veí xí'on ini barco yó'o”, kaá na xí'in. ²⁵Sa'á ñoó ndeé koo ini ndo, ñani, chí kándisa ndaq yu'u ña kee Ndios tát'on kí'o ni ka'an ángel ñoó xí'in. ²⁶Tído miíjan saq barco yó'o tuu rá iin yúku fin ini taño'o —kaá Pablo.

²⁷Ta kúu sa ni xino va uxí komí kuu yá'a ndu taño'o naní Adriático kua'an ndu. Ta xoo di'a xoo di'a kí'in barco ño'ó ndu kua'an ra kée tachí. Tá ni kuu dao ñoó, dá ni kandaq ini ra kéchoon xí'in barco ñoó ña sa natuu yati ndu kua'an ndu yu'ú taño'o noo kúu noño'o. ²⁸Sa'á ñoó ni chíki'ó ra ndi kí'o konó nákaq

takuíí ñoó. Dá nì katónì ini ra ña kían oko nda'á. Dá xíka barco kua'an ra cháá ka chí noo. Dá nì chiki'ó tuku ra ndi ki'ó konó. Dá nì kandaá ini ra ña ndadá sa'on va nda'á kían. ²⁹ Sa'á ñoó nì yu'ú ra ña tuu tá'an barco ñoó xí'ín yuu ná'ano ndíta yú'u taño'o ñoó. Dá nì chirku*e*i ra ndin komi kaa vee chí sata di'a barco ñoó, dá ná katuu rá. Dá nì kasá'á rá sef nda'í ra noo Ndios ña ná tuu noo kíj.

³⁰ Dá nì kasá'á tá kechóon xí'ín barco ñoó kée ra ña ñó'o ra taán rá kaa vee chí noo di'a barco ñoó, tído barco leé ñoó vá taó ra ñó'o ra, dá kuino ra dáka*ki* ra mií rá, ká'an rá.

³¹ Kúú nì kasto'on Pablo xí'ín tá sa'ándá choon noo soldado, xí'ín mií soldado, ta kaá na:

—Tá ná o kaño'o taa káa xí'ín yó ini barco yó'o, dá kían o káki ta'on ndó —kaá na.

³² Dá ví nì sa'anda soldado ñoó yó'o ndíko barco leé ñoó, dá nì yaa ra kua'an ra noó taño'o.

³³ Dá tá sa kua'an tuu noo, dá nì ka'an Pablo xí'ín ndidaá kúú taa ñoó ña ná kasá'an ra, ta kaá na:

—Sa nì xino uxi komi kuu ndéi ndó né'e i*j* ndo xí'ín ña ná*ka*ni ini ndo, ta ni lú'u ví ña'a ko ní sef ndo. ³⁴ Sa'á ñoó sef nda'áví noo ndo ña kasá'an ndó, dá nani'i ini ndo cháá, dá chi ni iin tó'on ndó, ta ni iin tó'on idí dinì ndo o naá —kaá na.

³⁵ Tá nì ka'an Pablo dión, dá nì tiin na iin pan. Dá nì naki'o na ndiv'e noo Ndios noo ndidaá kúú taa ñoó. Dá ví nì sa'anda naán. Dá nì kasá'á sef naán.

³⁶ Dá nì ndundeé ini ndidaá ka taa ñoó. Dá nì sasá'an ta'ani ra. ³⁷ Ta ndidaá ndu'u, na nì sa ño'o ini barco ñoó, nì sa kuu ndu u*y* ciento on*i* diko sa'on iin.

³⁸ Dá tá nì ndinoo ini ndu nì sasá'an ndu, dá ví nì taó ndí'i ra tirió ñó'o ini barco ñoó nì sata raán noó taño'o, dá nì kandaá

cháá ña vee rá, dá nì naxinkoo rá lú'u ka noó takuíí.

Di'a nì kuu, dá nì natáni barco ñoó nì kee takuíí

³⁹ Tá nì tuu noo, kúú ko ná*ko*ni i*j* vá taa ñoó ndá yúku kían. Tído nì xini ra iin ndá'a taño'o ná*kaa sa'a yúku iin ñoó, ta ñoó ndéi ñotí. Dá nì ka'an rá ña ndá ndi kuu kandeé rá dáka*ka* ra barco ñoó ko'on ra nda ñoó. ⁴⁰ Sa'á ñoó nì sa'anda ra yó'o ndíko kaa vee ñoó. Dá nì kandooan ini takuíí. Dá nì ndaxí rá yó'o ndíko yíto, kirá dáka*ka* ra barco ñoó, dá nì naxino ra ini takuíí, dá kuu kao tuku ra barco. Dá nì dáka*a* ra dá'on, tá'an ña tánee chí xoo noo di'a barco ñoó. Dá nì naki'in barco kua'an ra ni'i ra noo ndéi ñotí ñoó.*

⁴¹ Tído nì saa ra nì tuu rá noo ndéi iin tu'u ñotí ini taño'o ñoó, chi kían noo ná*ki*'in tá'an noó takuíí ñáni tá'an. Ta ñoó nì saa noo barco ñoó nì sarnee*an* tein ñotí ñoó. Sa'á ñoó ko ní kúu kasandaá ra nda yú'u taño'o ñoó. Ta sa'á ña ndée téi ñáni takuíí chí sata di'a barco ñoó, sa'á ñoó nì kasá'á chá*chi* rá.

⁴² Dá nì kandoo ndidaá soldado ña ka'aní rá ndidaá taa kua'an ve'e kaa né'e ra kua'an ra, dá ni iin tó'on rá ná o kuino díta rá kasandaá ra nda yú'u taño'o.

⁴³ Tído kóni tá sa'ándá choon noo soldado ñoó ña dáka*ki* ra Pablo. Sa'á ñoó ko ní sónó ta'on ra ña koo dión. Dá nì sa'anda ra choon noo ndidaá taa ti'a díta ña ná kee ra ini taño'o, dá ná kasandaá ra noño'o ichí. ⁴⁴ Dá nì kaa ra xí'ín ra ko tí'a díta ña ná tiin ra tabla o tá'i barco, dá ná kasandaá ra noño'o ichí, kaá ra. Ta dión nì kee ndu, ta kúú ndidaá vá ndu'u nì kaki.

Di'a nì kuu tá nì sa ndei ndu noo naní Malta

28 Tá nì ndi'i nì kasandaá ndi'i ndu yú'u taño'o ñoó, dá nì kandaá ini

ndu ña yúku ñoo naní Malta. ² Dá nì ku'u ini ñayuu ndéi ñoo sa'a ndú'u, chí nì sa'on na ñó'o, dá nì kana na ndu'u ña ná natuu yati ndu nadaa ndú, chí kóon dai, ta víxi nda'o.

³ Dá nì sa'an ta'ani Pablo nì dataká na cháá títo nì taán ná noo kéi ñó'o ñoo. Tído tá nì taán ná ra, kúu nì keta iin koó déen tein rá, chí nì kasá'a ndii rì. Kúu nì tiin rí ndá'a ná.

⁴ Dá tá nì xini na ndéi Malta ñoo ña tákaa koó ñoo ndá'a Pablo, dá nì kasá'a ndátó'ón tá'an míí ná:

—Míían ndaa iin taa sa'aní ndii va kúu taa káa, ndani ndó'o ra dión. Kò ní xí'i ta'on ra nì kee taño'o, tído o káki ta'on ra viti, chí míían chiya'i ra sa'a kuachi ra —kaá na.

⁵ Tído tá nì kidi ni'ini Pablo ndá'a ná, ta kúu nì kankao va koó déen ñoo noo ñó'o kéi ñoo, ta kò ta'ón ña'a nì ndo'o na nì kee rí. ⁶ Ndidaá kúu ñayuu ñoo ndáti ña nein ñíi Pablo, o iin ndakána kankao na kuu na. Ta sa nì kuna'á vá ndáti ñayuu ñoo, tído koó ña'a ta'on nì ndo'o na. Dá nì ndaon na ña nákani ini na, ta nì kaa na ña iin ndios vá kúu ná.

⁷ Ta yati ñoo ndéi dao ñó'o iin taa naní Publio, ra né'e choon ñoo ñoo. Ta nì naatiin va'a ra ndu'u, ta nì xito ñaá rá oní kuu. ⁸ Ta kándu'u tatá Publio ñoo noo xíto, chí kú'u ra kée kue'e dáa xí'ín tachí níí. Dá nì sa'an Pablo nì xito ni'ini ñaá ná. Tá nì ndi'i nì ka'an na xí'ín Ndios, kúu nì chinóo na ndá'a ná sata rá. Ta kúu nì nduva'a va ra. ⁹ Tá nì kandaá ini ñayuu ndéi ñoo ña nì nduva'a taa ñoo, kúu kua'á nda'o na kú'u nì saa noo ió Pablo, ta kúu nì nduva'a ta'ani na. ¹⁰ Kúu kuá'á nda'o ña maní nì kee ñayuu ñoo xí'ín ndu'u. Dá tá nì kasandaá kuu tiin tuku ndu barco ko'on ndu, kúu nì kemáni ná ndu'u xí'ín kuá'á ña'a, ña xínñó'o ndú noo ko'on ndu.

Di'a nì kuu, dá nì saa ndu ñoo Roma

¹¹ Tá nì xino oní yoó nì sa ndei ndu ñoo, dá nì tiin ndu iin barco nì sa iin nì sa ndati nì ya'a yoó víxi. Ta nì kii ra chí ñoo ká'ano naní Alejandría, ta kándodó uu yoko chí noo ra. Iian naní Cástor, ta iin kaan naní Pólux. Dá nì kee ndu kua'an ndu. ¹² Dá nì saa ndu iin ñoo naní Siracusa. Ta ñoo nì sa ndei ndu oní kuu. ¹³ Dá nì kee barco ñoo tátuu yati ra yu'u taño'o kua'an ra nda nì kasandaá ndu iin ñoo naní Regio. Dá nda iin ka kuu nì kasá'á kána tachi vei chí xoo sur di'a. Dá tá nì ya'a uu ka kuu, dá nì saa ndu iin ñoo naní Puteoli. ¹⁴ Ta ñoo nì naní'í ndú dao ka na kúu kuendá Jesús. Dá nì seí nda'í na noo ndú'u ña ná kandeí ndu xí'ín ná usá kuu. Dá tá nì ndi'i ñoo, dá nì kee ndu kua'an sá'á ndú ñoo Roma.

¹⁵ Ta sa nì ni'í tó'on na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Roma ña vei ndu, sa'á ñoo nì saa na nì ni'í ná ndu'u íchi vei ñoo naní Foro de Apio xí'ín iin ka ñoo naní Ndin oní Tabernas. Tá nì xini Pablo ña nì kasáa na kúu kuendá Jesús ñoo, dá nì nakí'o na ndivé'e noo Ndios, ta nì ndundeé iní na. ¹⁶ Dá tá nì saa ndu ñoo Roma, dá nì nakí'o ta sa'ándá choon noo soldado ñoo taa ñó'o ve'e kaa né'e ra kua'an ra noo taa dándáki ve'e kaa ñoo Roma. Tído nì sonó rá ña koo xoo Pablo iin ka ve'e, ta koo iin soldado kandaa ñaá rá.

Di'a kua'an ña nì daná'a Pablo noo na Israel ndéi ñoo Roma

¹⁷ Tá nì xino oní kuu nì saa Pablo ñoo Roma, dá nì nakana na ta sá'ano Israel ndéi ñoo Roma ñoo. Dá tá nì natáka ra, dá nì kaa na xí'ín rá:

—Ñani, ni iin tó'ón ta'on ña'a kini kò ní kée yu'u xí'ín na ñoo yo, ta kò ní ká'an ndava'i sa'a choon nì sa'anda na sá'ano ve'á nì sa ndei sa na'á. Tído nì tiin ra yu'u ñoo Jerusalén, dá nì nakí'o ñaá rá noo ndá'a ta romano. ¹⁸ Tá nì

ndi'i ni dandichi ra yu'u, da ni ka'an ra dayaa naa ra, chi ko ni nani'i ta'on ra ni iin to'on kuachii sa'a na kania ku-
ui. ¹⁹ Tido ko ni xiin ta'on ta noo yo, ta Israel, na dayaa ta ne'e choon yu'u, sa'a noo ni xikai na na keyiko Cesar sa'i, va'ara ko na'a ndo'i xi'in na nooi. ²⁰ Ta na yo'o konii kasto'in xi'in ndo, sa'a noo ni nakana ndo'o ni kasaa ndo, da ka'in xi'in ndo, chi sa'a na komii tandeé ini ta-to'on ki'o io tandeé ini noo dao ka na noo yo, na Israel, sa'a noo ndiko yu'u cadena yo'o —kaá na.

²¹ Da ni kaa ta sa'ano noo xi'in na:

—Ni iin to'on tuti ko ni natiin ndu'u noo na ndei chi kuenda Judea na ka'an sa'a ni. Ta ni iin nani yo ni kii noo ko ka'an kuachi sa'a ni. ²² Tido koni ndu kuedo'o ndu ndi kaá ni sa'a nayuu kandisa dión, chi iin nii kúu xián ka'an kini nayuu sa'a na —kaá ra.

²³ Da ni kandoo ra iin kuu na nataka ra kuedo'o ra Pablo. Tá ni kasandaá kuu daá noo, kúu ku'a nda'o nayuu ni nataka ve'e noo io Pablo. Ta nda na'a, ta kúu nda ni ini, ni daná'a na sa'a ndi koo ndu'u nayuu tixi ndá'a Ndios, chi koni na na xino ini nayuu noo, da na kandisa na Jesús. Chi ni daná'a na táto'on ki'o dána'a ley Moisés, xi'in na ni ka'an profeta sa na'a. ²⁴ Ta dao ra ni kandisa na ni daná'a Pablo, tido dao ra, ko ni xiin kandisa. ²⁵ Ta sa'a na ko ni náki'in tá'an noo naxintóni ra, sa'a noo ni kasá'a ndu-ta ra kua'an nó'o ra. Tido tá ko ná'a ka kankuei ra yé'é noo, da ni kaa Pablo xi'in ra:

—Ndaa va ni ka'an Espiritu ij Ndios xi'in profeta Isaías tá ni kaa na di'a xi'in na sa'ano ve'a:

²⁶ Kua'an ka'on di'a xi'in nayuu xaan:

Va'ara ndidaá ka vian na kuedo'o ndo, tido o kátóni ta'on ini ndo.

Ta va'ara ndidaá ka vian ndé'é ndo, tido o kandaá ta'on ini ndo.

²⁷ Dión ndo'o na chi ni ndukaxi nda'o nio na.

Ta ko tái ta'on do'o na.

Ta ndadi ta'ani noo na,

da na o koni na xi'in noo na,

ta ni xi'in do'o na na o kuedo'o na,

ta ni o kátóni ta'on ini na,

da na o nandio kúe na noo yu'u,

da nduva'i na.

Dión ni ka'an Espiritu ij xi'in Isaías. ²⁸ Ta kana'a ndo viti na tanda'a Ndios to'on va'a, na ka'an sa'a ndi kee na dákaki na yo, kua'an noo na ko kúu na Israel, ta noon di'a kúu na natiin va'an —kaá Pablo xi'in ra.

²⁹ Tá ni ka'an Pablo to'on yo'o, da ni kasá'a dandichi tá'an mií ra Israel ni kee ra kua'an ra. ³⁰ Ta ni sa io Pablo uu kuia toon ini ve'e ni xiin ndodó na noo. Ta sa natiin va'a na ndidaá nayuu sa saá sa xito ni'ini naa. ³¹ Ta ni daná'a na noo nayuu noo sa'a ndi koo ndu'u na tixi ndá'a Ndios, ta ni daná'a ta'ani na sa'a sato'o yo Jesucristo. Ta ko ni yu'ú ta'on na ka'an na, ta ni iin to'on nayuu ko ni chítuu noo dána'a na.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó nà ñoo Roma

Ká'an Pablo ndisá'án

1 Yu'u kúu Pablo, ta kéchóoin noo Jesucristo, ta nì nakana na yu'u kakuui iin apóstol, chí nì taó xóo na yu'u ña kanooi kastò'in xí'ín ñayuu sa'á to'on va'a Ndios. ²Ta to'on yó'o kían ña nì ka'an Ndios kee na nda rá sa na'á, ta profeta nà nì taa naan noo tuti ij mií ná.

³Ta to'on va'a yó'o ká'an sa'á de'e na Jesucristo, nà kúu sato'o yo. Nì kii na tein nà ve'e rey David, sa'á ñoó nì kaki na kúu ná iin taa. ⁴Ta xí'ín ndée mií Espíritu ij Ndios nì na'a ña Jesús kúu de'e Ndios, chí nì ñanátaki ñaá ná tein nà nì xí'í. ⁵Ta sa'a Jesús nì ni'í ndú ña manì ña kakuu ndu apóstol, dá kane'e ndu to'on na noó ñayuu ndéi iin ní kúu ñayuu yó'o, dá natiin kuu ná ñaño'ó sa'á ña kandeé iní ñaá ná, ta kueí'ó'ó ñaá ná. ⁶Ta tein ñayuu ñoó ño'ó ta'ani ndo'ó, chí nì nakana Ndios ndo'ó ña kakuu ndó kuendá Jesucristo.

⁷Ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín ndo'ó, nà ndéi ñoo Roma, nà kú'u ini Ndios sa'a, nà nì nakana na kakuu ñayuu mií ná. Ta mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee ña manì xí'ín ndó, ta nakí'o na ña ná koo va'a ini ndo.

Kóni Pablo ko'on nà korni'ini na ñayuu ndéi ñoo Roma

⁸Ta dinño'ó kà náki'oi ndivé'e noo Ndios xí'ín kuu Jesucristo sa'a iin rá iin ndó, dá chí sà iin ní kúu vá ñayuu ní'í tó'on na ña kándéé iní ndo Jesús. ⁹Ta noo mií Ndios kéchóoin xí'ín ndino'o inií dána'í to'on va'a ña ká'an sa'á de'e na, ta noon kúu nà xí'o ndaa kuendá sa'í, ña daá kuití vá xíkaj ña manì noo ná sa'a ndo. ¹⁰Ta noo ká'in xí'ín ná, seí nda'íi noo ná ña tá kóni mií ná, dá ná saaj ko-

rni'ini ndo'ó. ¹¹Dá chí kóni saaj kande'í ndo'ó, ta chindeé'í ndo'ó, dá ni'í ndo ña va'a noo Espíritu ij Ndios, dá kandita toon cháá kà ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó, ¹²dá ná nakí'o tá'an yó tandeé iní noo iin rá iin yó noó ña ndaa kándisa yó, chí iin nóo kúu vá ña kándisa yó.

¹³Nani mií, kóni ña kana'á ndó ña sa ku'a'á nda'o ta'ándá nì ka'ín saaj kande'í ndo'ó, tído nda viti ió ña'a chítuu yu'u ña saaj. Chí kóni kee iin choon va'a tein mií ndó táto'on kí'o nì kee tein dao kà nà kò kúu nà Israel.

¹⁴Dá chí mií ña ndúsa kánian dána'í noó ñayuu ká'an yú'u griego, xí'ín noó nà kò ká'an yú'u griego, xí'ín nà ndichí, xí'ín nà kò ndichí. ¹⁵Sa'á ñoó kóni kí'í saaj kastò'in xí'ín ndo'ó, nà ndéi ñoo Roma xa'an, sa'á to'on va'a Jesús.

Kándoo vii yo noo Ndios sa'á ña kándéé ini yo Jesús

¹⁶Ta kò xíka'an noo'í ká'in sa'á to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, dá chí xí'ín to'on yó'o dáka'ki Ndios ndidaá kúu ñayuu kándisa ñaá. Ta dinño'ó noo nà Israel nì kasaa to'on va'a yó'o. Ta nì kasandaá ta'anian noó nà kò kúu nà Israel. ¹⁷Dá chí to'on va'a yó'o ká'an sa'a ndí kían kee yó, dá kándoo vii yo noo Ndios, chí kándoo vii yo noo ná sa'á iin tó'ón dinì ña kándéé iní yo Jesús. Dá chí di'a kaá tuti ij mií Ndios: “Nà nì kándoo vii noo Ndios sa'á ña kándéé iní ñaá ná, noon kúu nà kataki chí'í.”

Ká'an Pablo ña ndidaá ñayuu kómí kuachi noo Ndios

¹⁸Ta ña xído ini Ndios kí nda induú satà ndidaá kúu ñayuu kée ña kini, xí'ín nà xíxi ini, chí xí'ín ña kini kée na chítuu na ña ndaa sa'a Ndios. ¹⁹Ta ña kánian kana'á ná sa'a Ndios, sa ná'á vá ná ña, dá chí mií Ndios nì xí'o ña nì kanda'í ini nà sa'án. ²⁰Ta va'arà o kúu ta'on koni yo choon ká'ano né'e na xí'ín noo

yo, ta va'ará o kúu ta'on koni yo ña kúu ná Ndios, tído kánian kana'á yó ña miían ndaa ío ña, ta né'e na choon, chí nda rá ni kasá'á sa'a ñayuu yó'o xí'o na ña kánda daa ini yo ña dión kíán, chí xiní yo ndidaá kúu ña ni kavá'a na. Sa'á ñoó ni iin tó'on ñayuu o kúu kaa ña ko ná'á ná sa'a Ndios.

²¹ Ta va'ará ná'á ná ña ío Ndios, tído ko ndáño'o ta'on ñaá ná táto'on kí'o kánian kee na, ta ni ko náki'o na ndivé'e noo ná. Di'a xíní ndi kuú vá ña'a ko chón nákanini ini ña, ta ni ndukáxi nífo ná, chí ni nakuijn naá vá ñaxintóni ná. ²² Kée na míf ná ña kúu ná ñayuu ndichí, tído ni nduxixi di'a na, ²³ chí ni ñankoo na ña keká'ano Ndios, ña ío kuí. Dá ni kasá'á keká'ano na na'ána taa, tá'an ra xí'i, xí'ín na'ána laa, xí'ín na'ána kirí komi sa'a, xí'ín na'ána kirí xíka tji.

²⁴ Sa'á ñoó ni nakí'o ñaá Ndios noo ndidaá kúu ña kini, tá'an ña kátoó téf ñayuu ñoó kee na. Sa'á ñoó ndéi iin rá iin na kée na ña ka'an noo xí'ín ñíí ná. ²⁵ Ta ni ñankoo na ña ndaa sa'a Ndios, ta ni kándisa na ña to'ón, chí xí'o na ñañó'ó, ta ndáño'o na ña ni kavá'a Ndios, ta ko ndáño'o na míf Ndios, ña ni kavá'a ndidaá kúu ña'a, ña daá kuití kánian natiin ñañó'ó. Dión ná koo.

²⁶ Ta sa'á ña kée ñayuu ña kini ñoó, sa'á ñoó ni nakí'o ñaá Ndios noo kuachi ka'an noo. Chí nda ña ñá'a ni ñankoo táto'on kí'o ni saki Ndios ña naki'in tá'an na xí'ín iin taa kandeí na. Di'a ni naki'in tá'an daá ñá'a míf ná ndéi na kée na kuachi ka'an noo. ²⁷ Ta dión ta'ani kée dao taa, chí ni ñankoo ta'ani ra táto'on kí'o ni saki Ndios naki'in tá'an ra xí'ín iin ñá'a kandeí na. Dá ni kasá'á kátoó xíxi ra kudí ra xí'ín taa xí'ín rá, chí yá'a ra kée ra kuachi ka'an noo xí'ín daá taa míf rá. Sa'á ñoó ní'i tá'i rá ña ndo'o naní nífo rá sa'á kuachi kée ra.

²⁸ Ta sa'á ña ko ní xíin na taó kuendá ña Ndios, sa'á ñoó ni nakí'o ñaá Ndios

noo ndidaá kúu ña kini nákanini ini ñaxintóni ná, dá ná kee na ña ko kánian kee na. ²⁹ Chí ni nakutí ná ño'o ndidaá kúu ña'a ko vá'a, ta kée na kuachi ka'an noo xí'ín ndi ndaa míf vá ñayuu, ta saá ini ña, ta kátoó nda'o na kakomí ná ña kuiká, ta kée na ña kini xí'ín dao ka ñayuu, ta u'u ini ña, ta sa'áni ña ndji, ta dánaá ña dao ka ñayuu, ta dánda'í ña ñayuu, ta chínaní kini na dao ka ñayuu, ³⁰ ta ká'an u'u ña sa'a dao ka ña, ta káva'a na kuachi sa'á ñayuu, ta xiní u'u ña Ndios, ta koó ñañó'ó ná noo ñayuu xí'ín ná, ta ká'an ná ña kúu ná ñayuu ndaya'i, ta ío táyí ini ña, ta ndúkú ná kee na ña kini saá, ta ko seíd'ó na tata ña xí'ín naná ña, ³¹ ta kúu ná ñayuu ndeé to'on, ta ko kée na to'on ká'an ña, ta ko kú'u ini ña sa'a ni iin ñayuu, ta ko ío nda'í ví ini ña xí'ín dao ka ñayuu, ta koó ña xí'o ká'ano ini noo ná. ³² Ta sa'á kánda daa ini ñayuu ñoó sa'a choon ni sa'anda Ndios, ta kánda daa ta'ani ini ña ña ñayuu kée dión kánian kuu. Tído yá'a íj vá míf ná kée na ña kini ñoó, ta kádii iní ña tá kée dao ka ñayuu ña kini ñoó.

Kéyiko ndaa Ndios sa'a ndidaá kúu ñayuu

2 Ni iin tó'on ña maní o koo sa'a ndo'ó tá dátaí kuachi ndó dao ka ñayuu. Ko né'e tándini ndá yoo kúu ndo'ó, dá chí tá dátaí kuachi ndó dao ka ñayuu, dá kíán dátaí kuachi ndó míf vá ndó, chí dión ta'ani yá'a míf ndó. ² Ta sa'á ná'á vá yó ña kéyiko ndaa Ndios tá dánd'ó na nífo ñayuu kée dión. ³ Ta nakani va'a ini ndo, chí dátaí kuachi ndó dao ka ñayuu, tído kí'o dión ta'ani yá'a míf ndó. ¿Á ká'an ndó ña káki ndó noo keyíko Ndios sa'a ndo? ⁴ O sa'á kú'ichi ini ndo koni ndo ña va'a kée Ndios, chí va'a nda'o ini ña, ta ndáti na, ta kueé ío ini ña. ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña va'a nda'o ini ña, chí kóni ña ña nandikó iní ndo sa'á kuachi kée ndó? ⁵ Tído sa'á ña kúu ndó ñayuu

saá ini, ta sa'á ña ko kóni ndo nandikó ini ndo sa'á kuachi kée ndó, sa'á ñoo ndukuá'á ka ví tandó'ó ndo'o ndó tá ná kasandaá kuu kasaa Ndios keyíko ndaa na sa'á ndidaá ñayuu, ⁶chí chiya'i na noo iin rá iin ñayuu táto'on káa ña ni kee na. ⁷Ta ko'on na kí'o na ña kataki chíchí ñayuu ndí'i ini kée ña va'a, chí ni ndukú ná ñañó'ó noo Ndios, ta ni ndukú ná ña ka'an va'a Ndios sa'a ná, ta ni ndukú ná ña kandeí chíchí ná. ⁸Tído dándó'ó Ndios níó ñayuu dí'inda sa'á ña xído ini na xini ñaá ná, ta dión ta'ani kee na xí'in na ko seídó'o ña ndaa, chí ndíko cháá ka na ña ko kían ndaa. ⁹Ndo'o nani níó ndidaá ñayuu kée ña kini kuu dáá ñoo. Ta dinñó'ó ka na Israel ndo'o dión, ndí'i daá, dión ta'ani ndo'o níó na ko kúu na Israel. ¹⁰Tído na kée ña va'a natiin na ñañó'ó noo Ndios, ta va'a ka'an Ndios sa'a ná, ta ni'i ná ña koo va'a ini na. Dinñó'ó ka na Israel natiin ña va'a yó'o, ndí'i, dá natiin na ko kúu na Israel ña. ¹¹Dá chí ni iin ñayuu ko máni cháá ka noo Ndios, chí iin nóo kúu vá ná noo ná.

¹²Ta ndi ndáa na ko ná'á ley Moisés, ta ni ya'a na ni kee na kuachi, noón kúu na naá sa'á kuachi kée na, va'ará ko ná'á ná ley ñoo. Tído ndidaá na kómí ley yó'o yá'a ta'ani na kée na kuachi, sa'á ñoo keyíko sa'a ná táto'on kí'o dándáki míf ley. ¹³Chí o kándoo vii ta'on ni iin ñayuu noo Ndios sa'á ña seídó'o oon na choon sa'ándá ley. Sava'a na kée choon sa'ándáan, noón kúu na kandoo vii noo Ndios. ¹⁴Tído na ko kúu na Israel, ko kómí ná ley ni xí'o Ndios noo Moisés. Tído tá kée na dao choon sa'ándá ley Moisés xí'in ña nákani ini na, dá kían ná'a na ña ió ta'ani iin ley noo ná, va'ará ko ná'á ná míf ley Moisés. ¹⁵Ta xí'in ña kée na ná'a na ña ió iin ley níó ná, ta ñoo kían kedaá xí'in ná, dá kandaá ini na á ni kee na ña va'a o koó. Sa'á ñoo ley nákaá ini ñaxintóni ná dátai kuachi ñaá, ta ñoo ta'ani chindeé ñaá ¹⁶tá ná

kasandaá kuu keyíko Ndios sa'á ñayuu xí'in ndá'a Jesús, chí keyíko na sa'a ndidaá kúu ña'a ni kedé'é ñayuu táto'on kí'o kua'an to'on va'a sa'a Jesús, ña ni daná'i noo ndo.

Ko seídó'o ta'on na Israel ley Ndios, kaá Pablo

¹⁷Ta ndo'ó, chinaní ndó míf ndó ña kúu ndó na Israel, ta kándéé ká'ano ini ndo ley Moisés. Ta chíndaya'i ndó míf ndó ña kúu ndó na ñoo Ndios. ¹⁸Ta kaá ndo ña ná'á ndó ndí kían kóni Ndios kee ndó, ta kaá ndo ña dána'a ley ñoo noo ndo ndí kían va'a kánian kee ndó. ¹⁹Ta ká'an ndó ña tí'a ndó tiin ndaa ndo na ko túu noo, chí ká'an ndó ña kúu ndó iin ña tóon noo ñayuu ko ná'á Ndios. ²⁰Ta kaá ndo ña tí'a ndó dána'a ndo noo na ko kátóni iní, ta tí'a ta'ani ndó dána'a ndo noo na ko ná'á táto'on kí'o kée ndó xí'in takuá'í. Ta kaá ndo ña noo ley kómí ndó ndidaá ña ndíchí xí'in ña ndaa sa'a Ndios. ²¹Tí'a va'a ndó dána'a ndo noo dao ka ñayuu, sa'á ñoo, ¿ndi-va'a ko tí'a ndó dána'a ndo noo míf ndó, tá dáá? Dá chí dána'a ndo ña ko kánian kí'in kuí'íná ná. Ta, ¿ndi-va'a kí'in kuí'íná ij ri míf ndó? ²²Ta dána'a ndo ña ko kánian ya'a na kee na kuachi xí'in na ko kúu yíi ná o ñadi'í na. Ta, ¿ndi-va'a kée ij ri míf ndó dión? Tá mífan ndaa ndisa káñó'ó ndó yokó, ¿ndi-va'a koku'u ndó ini ve'e ño'an, ta kí'in kuí'íná ndó ña kuiká ño'o inian? ²³Kúryíi nda'o ndó sa'á ña kómí ndó ley Ndios, sa'á ñoo, ¿ndi-va'a kánda ndo ñañó'ó Ndios sa'á ña ko seídó'o ndó choon sa'ándáan? ²⁴Ta ndaa va ká'an tuti ij Ndios, chí di'a kaáan: “Ká'an ndava'a na ko kúu na Israel sa'a Ndios kée ndo'ó.”

²⁵Mífan ndaa ndaya'i ña ni ta'anda ñíi ndo tá seídó'o ndo'ó choon sa'ándá Ndios. Tído tá ko seídó'o ndó choon sa'ándá Ndios, dá kían kúu ndó táto'on ñayuu ko ní ta'anda ñíi. ²⁶Tído ñayuu

kọ ní ta'anda ñíí, xían nani kée na choon sa'ándá ley Ndios, ñoon di'a kúú ñayuu Ndios, va'ará kọ ní ta'anda ñíí ná. ²⁷ Chì tá seídó'o ñayuu kọ ní ta'anda ñíí choon sa'ándá Ndios, ña yó'o xí'o ña kándaá ini ndo ña kánian dándó'o Ndios níọ ndo, dá chì va'ará kómí ndó ley Moisés, ta ni ta'anda ñíí ndo, tído yá'a ndó noo choon sa'ándá ley ñoo. ²⁸ Dá chì kọ kúú yó na Israel ndisa sa'á ña ni ta'anda ñíí yọ, chì o duú ñíí yọ kédaá xí'á, dá kúúó na ñoo Ndios. ²⁹ Dá chì ñayuu miñan ndaa kuiti kúú na Israel, ñoon kúú na ndino'o ini na seídó'o na Ndios. Ta níọ na kían ná'a ña kúú ná ñayuu Ndios, chì ndino'o ini espíritu ná kándísa ñaá ná, ta kọ kándéé ini na ley. Ta náta'an ini Ndios xiní na ñayuu kée dión, va'ará kọ náta'an ini ñayuu xiní ñaá ná.

3 Ta, zá iin ña ndáya'i kían ña kúú yó na Israel? Ta, zá iin ña ndáya'i kían ña ni ta'anda ñíí yọ viti? ² Jaan, ña ndáya'i nda'o kían, chì chindeé nda'o ña yọ. Ta míí ña ndáya'i cháá ká kían ni xí'o Ndios to'on na noo yọ, na Israel. ³ Tído, ¿ndi koo viti, chì dao na ñoo yọ kọ ní seídó'o ta'on na choon ni sa'anda Ndios noo ná? ¿Á ña yó'o kóni kaa ña dánkoo ta'ani Ndios to'on ni xí'o na noo yọ? ⁴ Koó, kọ tǎ'ón dión kían. Di'a fin toon Ndios xí'ín ña ni kaa na kee na, va'ará ndidaá ñayuu ni kandọo kúú ná na to'ón, chì di'a kaá tuti ií Ndios: Ndidaá ñayuu kandaá ini ña kée ní tá-to'on kị'o ni ka'an ní kee ní, sa'á ñoo tá ná ka'an kuáchì na sa'a ní, dá kían kandọo ní kakuu ní na ni kandéé.

⁵ ¿Ndi ká'an ndo'ó viti? Tá kuáchì yó kédaá xí'ín dao ká ñayuu, dá kándaá ini na ña ña iin ndaa Ndios xí'ín to'on ni xí'o na noo yọ, zá ña yó'o kóni kaa ña kọ kánian dándó'o Ndios níọ yọ? Koó, dá chì dión nákanì ini taa ñayuu yó'o. ⁶ Tído kọ tǎ'ón dión kían, dá chì tá ná o dándó'o Ndios níọ yọ sa'á ña kini kée yó, dá kían,

¿ndi koo keyíko ndaa na sa'a dao ká ñayuu ndéi ñayuu yó'o, tá dáá? ⁷ Tído, tá kuáchì kée ndu kían kédaá, dá ná'a ña iin ndaa Ndios xí'ín to'on ni xí'o na, ta nátiin na ñaño'ó noo dao ká ñayuu, ¿ndiva'a dándó'o na níọ ndú sa'á kuáchì kée ndu, tá dáá?, kaá dao ndó. ⁸ Tá dión kían, dá kían, zá kaa yọ ña kuu kee yó ña kini, dá ná natuu ña va'a? Ta kaá dao ñayuu ña dión dána'a ndu, chì kátoó na dátuu ñaá ná, tído miñan ndaa ya'i nda'o chiya'i na noo Ndios sa'á ña ká'an na dión.

Ká'an Pablo ña ni iin tó'ón yó kọ kúú ñayuu ndaa noo Ndios

⁹ Ta, ¿ndi ká'an yó viti? ¿Á ndáya'i cháá ká yóó, na Israel, o duú na kọ kúú na Israel? Koó, kọ tǎ'ón dión kían. Dá chì sa ni ñakanii xí'ín ndó ña yóó, na kúú na Israel, xí'ín na kọ kúú na Israel, ndidaá vá yó ñó'o tixi ndá'a kuáchì. ¹⁰ Dá chì di'a va kaá tuti ií Ndios:

Ni iin tó'ón ñayuu kọ kúú ñayuu ndaa noo Ndios,
ta ni iin tó'ón ná koó.

¹¹ Ni iin tó'ón ñayuu kọ kándaá ini,
ta ni iin tó'ón ñayuu kọ nándukú Ndios.

¹² Ndidaá kúú ñayuu ni kankuei xoo noo Ndios,

ta ni nduu na ñayuu kọ chóon.

Ta ni iin na kọ kée ña va'a,

ta ni iin tó'ón ná koó.

¹³ Táto'on iin yáí ndií ña nónoó yú'u kúú dikọ ná,

chì kánkuei ndino'o to'on kini yú'u ná.

Ta xí'ín yáá ná ká'an na ña to'ón.

Ta xí'ín to'on ká'an na dárkue'e na ñayuu,

táto'on dárkue'e iin koó iin ñayuu xí'ín ndirá deen ri.

¹⁴ Ta ni chití yú'u ná ñó'o to'on kini xí'ín to'on ova.

¹⁵ Ta kaon kána sa'a ná kua'an na kati na níí ñayuu xí'ín ná.

¹⁶ Ta ndei kúu míí vá noó xionoo na dándó'o na níō ñayuu, ta dánkoo nda'í ñaá ná.

¹⁷ Ta ko tí'a na kandeí va'a na xí'ín ñayuu xí'ín ná.

¹⁸ Ta ni lú'u ví ko yu'ú ni'ini na Ndios.

¹⁹ Sa'á ñoó sa ná'á vá yó ña ndidaá to'on ña ká'an tuti iī Ndios yó'o, ká'an xí'ín ndidaá na ñó'o tixi ndá'a mií'an. Sa'á ñoó ná kadi na Israel yú'u ná, chi míí ná xí'ín ndidaá ka ni ñayuu ndei ñayuu yó'o nakuíta noo Ndios iin kuu, dá keyíko sa'á ná. ²⁰ Chi ni iin tó'on ñayuu o kándoo vii noo Ndios sa'á ña kée na choon sa'ándá ley. Dá chi ni xí'o Ndios ley na noo yo, dá ná kandaá ini yo ña kúu yó ñayuu kómí kuachi noo ná.

Kándoo vii yo noo Ndios sa'á ña kándéé ini yo Jesús

²¹ Tído viti ná'a Ndios noo yo ña ió iin ka ña'a noo ley, ta ñoó kían kedaá xí'ín yó, dá kándoo vii yo noo ná. Ta míí ley xí'ín profeta xí'o ndaa kuendá sa'a ña yó'o, ²² chi dánkoo vii Ndios yo noo míí ná sa'á iin tó'on diní ña kándéé ini yo Jesucristo. Ta dión kée na xí'ín ndidaá kúu ñayuu kándísa Jesús. Ta ko taó kuendá ta'on na ndá yoo kúu iin rá iin ñayuu, ²³ dá chi ndidaá tá'an va na yá'a kée kuachi, sa'á ñoó ni kuxíká ná noo ña vii kúu Ndios. ²⁴ Tído viti ni ni'í óon yó ña kándoo vii yo noo ná sa'á ña maní ni kee na sa'a yo, chi ni taó xoo na yó tixi ndá'a kuachi sa'á ña ni xí'í Cristo Jesús sa'a yo. ²⁵ Chi ni tanda'á ñaá Ndios ni kii na ni chiya'i na sa'a kuachi yo xí'ín ni ná, ta ni ndoo kuachi yó sa'á ña kándéé ini yo ná. Ta ki'o dión ná'a na míí ná ña kúu ná iin na ndaa. Ta sa'á ña kueé ini Ndios, sa'á ñoó ko ní sa'an ta'on na taó kuendá na sa'a kuachi ni kee ñayuu ni sa ndei sa na'á. ²⁶ Tído viti ná'a na míí ná ña kúu ná na ndaa, dá kandaá ini yo ña keyíko ndaa na, ta dánkoo vii ná yó noo ná sa'á ña kándéé ini yo Jesús.

²⁷ Ta, ¿ndei kua'an ña kuryíí ñayuu? Ni naá óon vaan. Ta, ¿ndiva'a ni naá óoan? Ni naá óon vaan dá chi sa'á iin tó'on diní ña kándéé ini yo Jesús kándoo vii yo noo Ndios, ta o duú sa'á ña kée yó choon sa'ándá ley. ²⁸ Ta viti kían kandaá ini ña kándoo vii yo noo Ndios sa'á ña kándéé ini yo Jesús, ta o duú sa'á ña kée yó choon sa'ándá ley. ²⁹ ¿Á ká'an ndó ña kúu ná iin Ndios dákaíi sa'á'a na Israel? Koó. ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña kúu ta'ani na iin Ndios dákaíi na ko kúu na Israel viti? Chi mií'an ndaa kúu ta'ani na Ndios noo ná. ³⁰ Dá chi iin tó'on diní vá kúu Ndios, ta míí ná xí'o ña kándoo vii ñayuu ni ta'andaá níi noo ná sa'á ña kándéé ini na Jesús, ta xí'o ta'ani na ña kándoo vii na ko ní ta'andaá níi noo ná sa'á ña kándéé ta'ani ini na Jesús. ³¹ ¿Á ká'an ndó ña sa'á ña kándéé ini yo Jesús, ñoó dánkoo xoo yó ley? Koó, chindaya'i di'a yó ley sa'á ña kándéé ini yo Jesús.

Ni kándoo vii Abraham noo Ndios sa'á ña ni kándísa na to'on ni xí'o Ndios noo ná

4 Ta viti, ¿ndí kían kaa yo sa'á Abraham, na sa kuu tatá sa'ano yo? ¿Ndi kían ni kandaá ini na sa'a ña yó'o? ² Tá ni kándoo vii Abraham noo Ndios sa'á ña va'a ni kee na, dá kían kuu va kuryíí ná. Tído ko ta'ón dión kían, sa'á ñoó ko ní kúu ta'on kuryíí ná noo Ndios. ³ Chi di'a va ká'an tuti iī Ndios: “Sa'á ña ni kándéé ini Abraham Ndios, sa'á ñoó ni kándoo vii ná noo Ndios.” ⁴ Tá ná kéchóon iin ta noo iin sato'o, ko xí'o oon ta'on sato'o ra di'ón noo rá, chi ña kánian ki'in ya'i ra kían. ⁵ Tído na ko kándéé ini ña va'a kée na, di'a kándísa na iin tó'on diní Ndios, na dánkoo vii ñayuu kómí kuachi noo míí ná, noón kúu na kándoo vii noo Ndios sa'á ña kándéé ini ñaá ná. ⁶ Ta dión ta'ani ni kaa rey David ña ndiká'an ndi kúu ví ñayuu kándoo vii noo Ndios

sa'á ña kándéé iní ñaá ná, ta o duú sa'á ña va'a kée na. ⁷ Ta di'a ni kaa na:

Ndiká'án ndí kúu ví ñayuu, na ni xi'o ká'ano ini Ndios sa'a ña kini kée na, chi ni dandóo Ndios kuachi na.

⁸ Ndiká'án ndí kúu ví ñayuu, na ko ní kekuendá Ndios sa'a kuachi.

⁹ ¿Á sava'a na ni ta'anda ñíí vá ni'í ña ndoo kuachi na noo Ndios, o á ni'í ta'ani na ko ní ta'anda ñíí ña va'a yó'o? ¿Ndi ká'án ndó? Sa ni nakani yu'u xí'fn ndó ña sa'á ña ni kandeé iní Abraham Ndios, sa'á ñoó ni kandoo vii ná noo ná. ¹⁰ Ta, ¿nda oon ni kandoo vii ná noo Ndios? ¿Á sa dinñó'ó ka ni ta'anda ñíí ná, dá ni kandoo vii ná noo Ndios, o kómani vá? Miífan ndaa kuiti ko ñá'a ij vá ta'anda ñíí ná, dá ni kandoo vii ná noo Ndios.

¹¹ Ta cháá ka chí noo, dá ni ta'anda ñíí ná. Ta ña yó'o ná'a ña ni kandoo vii ná noo Ndios tá o ñá'a ta'anda ñíí ná sa'á ña ni kandeé iní na Ndios. Sa'á ñoó Abraham kúu táto'on iin tatá noo ndidaá kúu ñayuu kándisa Jesús, va'ará ko ní ta'anda ñíí ná, chi sa'á ña kandeé iní ñayuu ñoó Jesús, sa'á ñoó kandoo vii ná noo Ndios. ¹² Ta kúu ta'ani na tatá noo na ni ta'anda ñíí. Tído ko kúu ta'on na tatá noo ná sa'á ña ni ta'anda ñíí óon ni na. Kúu ná tatá noo ñayuu yó'o tá kándéé ta'ani ini na Ndios táto'on ki'o ni kandeé iní ñaá mií ná tá ko ñá'a ta'anda ñíí ná.

Ni xi'o Ndios to'on na noo Abraham sa'á ña ni kandeé iní ñaá ná

¹³ Chi ko ní kaá Ndios ña ki'o na iin níí kúu ñayuu yó'o noo Abraham xí'fn noo de'e ñání na sa'á ña ni seídó'o na ley. Di'a ni ni'í náan chi ni kandoo vii ná noo Ndios sa'á ña ni kandeé iní ñaá ná. ¹⁴ Tá sava'a na seídó'o choon sa'ándá ley ni'í ña ni kaa Ndios ki'o na, dá kían ko chóon ta'on ña kándéé ini yo Ndios, ta ni tuú vá ña ni kaa na ki'o na noo yo, ní kúu. ¹⁵ Dá chi sava'a ña ni'í yo kée ley kúu ña kuido ini Ndios koni na yó.

Tído na koó ley noo, noón kúu na ko yá'a ta'on nooán. ¹⁶ Ta sa'á ña kándéé ini yo Ndios, sa'á ñoó ni'í óon yó ña va'a ni kaa na ki'o na noo yo, dá kían miífan ndaa kuiti ni'í ndidaá na ve'e Abraham ña va'a yó'o. Chi o duú sava'a noó na kómí ley ni'í ña va'a yó'o, chi ni'í ta'ani ñayuu kándéé ini Ndios táto'on ki'o ni kandeé ini ñaá Abraham ña va'a yó'o. Sa'á ñoó Abraham kúu táto'on iin tatá noo ndidaá yó. ¹⁷ Chi di'a kaá tuti ij Ndios sa'a Abraham: “Ni chikani yó'ó kakuuón iin tatá noo kuá'a nda'o ñayuu.” Ta Ndios, na ni kándisa Abraham, noón kúu na xí'o ña kataki na ni xi'i, ta ká'an na sa'á ña vei koo, ta taó na kuendá ña sa ióan.

¹⁸ Ni kándisa ndaa Abraham ña ni ka'an Ndios xí'fn ná, va'ará koó ka tandeé iní ña kaki iin de'e na. Tído sa'á ña ni kandeé ini na Ndios, sa'á ñoó ni kasandaá na kúu ná iin tatá noo kuá'a nda'o ñayuu, táto'on ki'o ni kaa mií Ndios xí'fn ná: “Ki'o dión ví kua'a kakuu de'e de'e ñánóon.” ¹⁹ Ta sa iin ndaa Abraham xí'fn ña kándéé ini na ña koo de'e na, va'ará sa ni kusá'ano na, chi ió na táto'on iin ciento kuia. Ta daá dókó o koo de'e va kúu dókó Sara. ²⁰ Tído ko ní kútúú ini na, ta ko ní náani kuáchi ini na sa'á ña ni ka'an Ndios ña koo de'e na. Di'a ni nakú'fn toon cháá ka na xí'fn ña kándéé iní na Ndios. Ta ni nak'i'o na ñañó'ó noo ná. ²¹ Dá chi ni kandaá kaxí ini na ña ió choon noo ndá'a Ndios ña kee na ndidaá kúu ña'a ni kaa na kee na. ²² Ta sa'á ña ni kandeé iní na Ndios, sa'á ñoó ni kandoo vii ná noo ná. ²³ Ta o duú sa'a ij iin tó'ón Abraham ká'an tuti ij Ndios ña ni kandoo vii ná noo Ndios sa'á ña ni kandeé ini ñaá ná, ²⁴ dá chi nda sa'a yó'o ta'ani ká'an, chi kandoo vii ta'ani yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yo ná, ta mií ná ni danátaki Jesús, na kúu sato'o yo. ²⁵ Ta na yó'o kúu na ni nak'i'o mií ni xi'i na sa'á kuachi yó. Dá ni danátaki ñaá Ndios, dá kuu kandoo vii yo noo mií ná sa'a Jesús.

Sa ni kandoo vii vá yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yo Jesús

5 Ni kandoo vii vá yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yo ná, sa'á ñoó sa ndéi va'a yó xí'ín ná sa'á ña ni kee Jesucristo, na kúu sato'o yo. ²Ta sa'á ña ni kee Jesús, sa'á ñoó ni ndu'u yó tixi ndá'a ña maní ni kee Ndios sa'á ña kándéé iní yo ná, ta ndíta toon yó xí'án. Sa'á ñoó kádií iní yo sa'á tandéé iní ña kían kandeí chíchí yó noo ndato náye'e noo ió na. ³Ta o duú sa'a iin tó'on ña yó'o ni kádií iní yo, chí kádií ta'ani iní yo tein tandó'o ndó'o yó, dá chí sa ná'a vá yó ña tandó'o kedaá, dá katí'a yó kundee iní yo. ⁴Ta sa'á ña kúndeé iní yo, sa'á ñoó kána va'a yó noo Ndios, ta sa'á ña kána va'a yó noo míí ná, sa'á ñoó ní'í yo cháá ka tandéé iní yo ná. ⁵Ta tandéé iní yó'o kían ko dá-tuú ta'an vaan yó, chí ni nakutí nío yo xí'ín ña kú'u nda'o iní Ndios sa'a yo ni kee Espíritu ií míí ná, na ni xí'o na noo yo.

⁶Ko kándéé yó dákaki yó míí yó, sa'á ñoó ni kii Cristo Jesús tá ni kasandaá tiempo ni kaxi Ndios, ta ni xí'í na sa'á na kómí kuachi. ⁷Miían ndaa iin ña kuáchí nda'o kían ña nakí'o iin ñayuu míí ná ña kuu na sa'a iin ñayuu ndaa. Tído ndá ndi kuu ió iin ñayuu xinó iní nakí'o na míí ná ña kuu na sa'a iin ñayuu va'a. ⁸Tído Ndios kúu na ná'a ña kú'u nda'o iní na sa'a yo, dá chí xían nani kúu ií vá yó ñayuu kómí kuachi, Cristo Jesús kúu na ni xí'í sa'a yo. ⁹Ta sa'á ña ni kandoo vii yo noo Ndios sa'á ña ni sata Jesús nií ná sa'a yo, sa'á ñoó miían ndaa kuiti káki va yó kee míí Jesús noó ña xído iní Ndios xiní na ñayuu kómí kuachi. ¹⁰Chí ni sa kuu yó ñayuu ko ní sá ne'e tá'an va'a xí'ín Ndios, tído ni nakí'in tá'an va'a Ndios xí'ín yó sa'á ña ni xí'í de'e na sa'a yo. Ta viti sa'á ña ni nakí'in tá'an va'a yó xí'ín ná, sa'á ñoó miían ndaa kuiti káki yo sa'á ña ni nataki de'e na ió na. ¹¹Ta

o duú ña yó'o oon ni ní'í yo, chí ió ndeé iní yo xí'ín Ndios sa'a Jesucristo, na kúu sato'o yo, chí sa'a míí ná ni kasandaá yo ni nakí'in tá'an va'a yó xí'ín Ndios.

Sa'á kuachi ni kee Adán kánian kuu yo, ta sa'á ña va'a ni kee Jesús ní'í yo ña kataki chíchí yó

¹²Ta sa'á ña ni ya'a iin taa naní Adán ni kee ra kuachi, sa'á ñoó ni kasá'á ñayuu ndéi ñayuu yó'o kée na kuachi. Ta sa'á ña ni kee taa ñoó kuachi, sa'á ñoó ni xí'í ra. Dá ni kasá'á ta'ani xí'í ndidaá kúu ñayuu, chí ndidaá ná ni kasá'á yá'a kée kuachi. ¹³Tá o ñá'a kí'o Ndios ley na noo Moisés, sa ndei va ñayuu sa kee na kuachi. Tído sa'á ña ko ní ya'a na noo ni iin ley, sa'á ñoó ko ní taó kuendá Ndios kuachi ni kee na. ¹⁴Tído nda tiempo Adán, ta nda tiempo Moisés sa xí'í ñayuu, va'ará ko ní ya'a na noo choon sa'ándá Ndios táto'on ni kee Adán.

Ta Adán ni sa kuu táto'on iin konda'i iin ka taa ni kii sata rá. ¹⁵Tído díin va kúu ña va'a ní'í yó noo Ndios o duú ña ní'í yo sa'á kuachi ni kee Adán. Dá chí sa'á kuachi ni kee ra, ní'í ndidaá kúu ñayuu ña xí'í na. Tído kuá'á nda'o ñayuu ní'í kuá'á nda'o ña maní xí'ín ña va'a noo Ndios sa'á ña ni kee iin ka taa, na kúu Jesucristo.

¹⁶Chí ña va'a ní'í yó noo Ndios, ko kúu nóo ta'an vaan xí'ín ña ní'í yo sa'á kuachi ni kee Adán. Dá chí sa'á ña ni ya'a Adán ni kee ra kuachi ñoó, sa'á ñoó ni kasá'á ndó'o nío yo, ta ni kandoo yó kúu yó ñayuu kómí kuachi noo Ndios. Tído sa'á ña kómí yó kuá'á nda'o kuachi, sa'á ñoó ni kee Ndios ña maní xí'ín yó, dá ná kuu kandoo vii yo noo ná. ¹⁷Ta sa'á ña ni ya'a iin taa ni kee ra kuachi, sa'á ñoó ní'í ndidaá ñayuu ña xí'í na. Tído yóó kúu na ní'í ña kataki chíchí yó sa'á ña ni kee iin ka taa, na kúu Jesucristo, chí sa'a míí ná ní'í yó kuá'á ña maní noo Ndios, ta ní'í

ta'ani yó ña kándoo vii yó noo ná. ¹⁸ Ta sa'á kuachi ni kee iin tó'ón taa, sa'á ñoo ndidaá ñayuu kándoo kúu ná na kómí kuachi noo Ndios. Ta ki'o dión ta'ani sa'á ña va'a ni kee iin ka taa, sa'á ñoo ndidaá ñayuu kuu kandoo vii noo Ndios, ta ni'i ná ña kataki chíhí ná.

¹⁹ Chi sa'á ña ko ní seídó'o iin taa choon ni sa'anda Ndios noo rá, sa'á ñoo ndidaá kúu ñayuu kómí kuachi noo Ndios. Ta sa'á ña ni seídó'o iin ka taa choon ni sa'anda Ndios noo ná, sa'á ñoo ku'a'á nda'o ñayuu ni'i ña kandoo vii ná noo Ndios. ²⁰ Ni xi'o Ndios ley na noo yo, dá ná kandaá ini yo ña ku'a'á nda'o kuachi kómí yó noo ná. Tído sa'á ña ni ndukua'a ka ví kuachi yo noo ná, sa'á ñoo ni nduká'ano cháá ka ví ña maní ni kee na xí'ín yó. ²¹ Chi táto'on sa dandáki kuachi ñayuu, dá sa xí'i na, ki'o dión ta'ani dándáki ña maní Ndios ndidaá yó, dá kandoo vii yo noo ná, dá ni'i yo ña kataki chíhí yó sa'a Jesucristo, na kúu sato'o yo.

Sa ni xi'i va yó noo kuachi, ta ni natakí yo kandísa yó Jesús

6 ¿Ndi ká'án ndó viti? ¿Á va'a va kee ij yó kuachi, dá ná ku'u ká'ano cháá ka ini Ndios sa'a yo? ² Koó, ko ta'ón dión kían. Dá chi sa ni xi'i va yó noo kuachi, sa'á ñoo, ¿ndi kee yó nandió kuéi yó kee tuku yóan, tá dáá? ³ ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña tá ni sodó ndúta yo, dá iin ni nduu yó xí'ín Cristo Jesús? Chi tá ni sodó ndúta yo kían táto'on ni xi'i nduu yo xí'ín ná. ⁴ Ta sa'á ña ni xi'i nduu yo xí'ín ná, sa'á ñoo ni nduxi nduu yo xí'ín ná tá ni sodó ndúta yo. Dá kían, táto'on ki'o ndato téi ni danátaki Ndios Cristo Jesús xí'ín ndéé ndato na, ki'o dión ta'ani ni natakí yo kandeí yó kakuu yó ñayuu sa'a ni kee Ndios. ⁵ Táto'on ki'o iin ni nduu yó xí'ín ná tá ni xi'i nduu yo xí'ín ná, ki'o dión ta'ani natakí yo táto'on ki'o ni natakí míí ná.

⁶ Kándaá iniyo ña ni sarkaa nduu ña ni sa kuu yó tá sata xí'ín Jesús ndíka cruz, dá kían ná naá ña kátoó ñíi yo keean kuachi, dá ná dá'a ka ni kee yó choon sa'ándáan. ⁷ Chi ñayuu ni xi'i, sa ni kexoo na tixi ndá'a kuachi. ⁸ Ta sa'á ña ni xi'i nduu yo xí'ín Cristo Jesús, sa'á ñoo kándéé ká'ano ini yo ña kandeí nduu yo xí'ín ná. ⁹ Chi sa ná'a yó ña ni natakí Jesús, sa'á ñoo o nandió ko ka na kuu na, chi koó ka choon noo nda'a ña sa'ání ndji ña ka'ání ñaá.

¹⁰ Chi tá ni xi'i Jesús, ta kúu iin tó'ón dáá vá ni xi'i na sa'a ndidaá kuachi yó. Ta viti takí na ió na kée na ña kóni Ndios. ¹¹ Ta dión ta'ani taó kuendá ndo ña ni xi'i ndo noo kuachi, ta viti takí ndo kée ndó ña kóni Ndios sa'á ña ni kee Cristo Jesús, na kúu sato'o yo.

¹² Sa'á ñoo ná dá'a ni konó ka ndo ña dándáki kuachi ñíi ndíxi tóo ndó. Ta ná dá'a ka ni kueídó'o ndó ña kini kóni ñíi ndo keean. ¹³ Ta ni o sa kí'o ndó ni lú'u ñíi ndo noo kuachi, dá kakian iin ña'a kéchóon noo ña kini. Di'a nakí'o ndó míí ndó noo Ndios táto'on iin ñayuu ni natakí tein na ni xi'i. Ta nakí'o ta'ani ndó ñíi ndo noo Ndios, dá ná kakian iin ña'a kéchóon noo ña va'a. ¹⁴ Ko dándáki ka kuachi ndo'ó, dá chi ko ñó'o ka ndo tixi ndá'a ley Moisés, ndáá di'a noo ndá'a ña maní Ndios vá ñó'o ndó viti.

Kúu yó na kée ña va'a kóni Ndios

¹⁵ Sa'á ñoo, ¿á kuu va ya'a yó keeá kuachi sa'á ña ko ñó'o ka yo tixi ndá'a ley ñoo, chi ndáa noo ndá'a ña maní Ndios vá ñó'o yó viti? Koó, o kúu ta'on. ¹⁶ ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña tá nakí'o ndó míí ndó ña kakuu ndó na kéchóon noo iin sato'o, dá kían kánian kueídó'o ndó na, chi ñó'o ndó tixi ndá'a ná? Sa'á ñoo tá ná nakí'o ndó míí ndó tixi ndá'a kuachi kakuuan sato'o ndo, dá kían ni'i ndo ña kánian kuu ndo. Tído, tá ná nakí'o ndó míí ndó tixi ndá'a ña kóni

Ndios, dá kían ni'i ndo ña kandoo vii ndo noo ná.

¹⁷ Tído náki'o yu'u ndivé'e noo Ndios, dá chi va'ará ni sa ño'o ndó tixi ndá'a kuachi, tído ni kandisa ndaa ndo xí'ín ndino'o nío ndo ña kúu to'on va'a ni natiin ndó. ¹⁸ Ta sa'á ña ni kankuei xoo ndó tixi ndá'a kuachi, sa'á ñoó ni kasandaá ndo kúu ndó ña kée ña va'a kóni Ndios.

¹⁹ Ióí dákí'in tá'in dao to'on xí'ín ña dána'i noo ndo, dá chi sava'a ñaxintóni taa va kómí ndó. Chi táto'on kí'o ni nakí'o ndó ñíi ndo kean ña ka'an noo xí'ín ña xíxi ini tá sata, kí'o dión ta'ani nakí'o ndó mií ndó viti kee ndó ña va'a kóni Ndios, dá kasandaá ndo koo vii ndo noo ná. ²⁰ Chi tá ni sa ño'o ndó tixi ndá'a kuachi, ni sa ndita xoo ndó noó ña va'a kóni Ndios. ²¹ Tído, ¿ndí kían va'a ni ni'i ndo sa'á ña kini ni sa kee ndó, tá'an ña kédaá xí'ín ndó, dá xíka'an noo ndo viti? Chi sava'a ña ni'i ñayuu kée dión kían kánian kuu na. ²² Tído viti sa ni kankuei xoo ndó tixi ndá'a kuachi, ta ni nduu ndó ña kéchóon noo Ndios. Ta ña va'a ni'i ndo noo Ndios kían ña koo vii ndo noo míí ná, ndi'i daá, dá ni'i ndo ña kataki chíchí ndó. ²³ Chi ya'i ni'i yo sa'á ña kée yo kuachi kúu ña kánian kuu yo. Tído ña va'a xí'o oon Ndios noo yo kúu ña ni'i yo ña kataki chíchí yo sa'á ña kándéé ini yo Cristo Jesús, ña kúu sato'o yo.

Ko ñó'o ka yo tixi ndá'a ley Moisés

7 ¿Á ko ná'á ta'on ndó, ñani, ndo'ó ña ná'á ndi ká'an ley, ña dándáki ley ñayuu sava'a nani takí ña ndéi na? ² Chi kían táto'on kí'o ndó'o iin ñá'a ni tandá'a, chi ndíko tá'an xí'ín yí'ian noo ley nani takí ra. Tído, tá ni xi'i ra, dá kían ni ndaxí vá ñá'a ñoó xí'ín yí'ian noo ley. ³ Tído tá ió takí yí'ian xí'án, ta ni nakí'in tá'an xí'ín iin ka taa, dá kían yá'an kéeán kuachi xí'ín ra ko kúu yí'ian. Tído tá ni xi'i yí'ian, dá kían ni nono nooan

noo ley ñoó. Sa'á ñoó tá ni tandá'an xí'ín iin ka taa, dá kían ko yá'a ta'an vaan kéeán kuachi.

⁴ Ta dión ta'ani ndó'o ndo'ó, ñani mií. Sa ni xi'i va ndó noo ley sa'á ña ni xi'i Cristo Jesús sa'a ndo, dá nakí'in tá'an ndó xí'ín mií Jesús, ña ni natakí tein na ni xi'i, dá kuu kee yo ña va'a noo Ndios. ⁵ Chi tá ni sa ndei yo sa kee yo ña kóni ñíi yo, xiní ndidaá kuachi kini sa katoó yo sa kee yo, chi ley sa dandóto ña kini ñó'o nío yo, dá sa katoó yo kee yóan, ta ña ni'i yo sa'á ña sa kee yo ña yó'o kían ña kánian kuu yo, ní kúu. ⁶ Tído viti ni kankuei xoo yo tixi ndá'a ley, chi sa ni xi'i yo noó ña sa dandáki yo tá sata. Ta viti ni ndu'u yo tixi ndá'a iin choon saá, ña kúu ña kóni Espíritu ií Ndios, ta ko ñó'o ka yo tixi ndá'a ley yata.

Yó'o ká'an Pablo sa'á kuachi nákaa ini na

⁷ ¿Ndi kaa yo viti? ¿Á ko ta'ón ña va'a kúu ley yó'o? Koó, ko ta'ón dión kían. Tído ko ní sá na'á ta'on yu'u ndí kían kúu kuachi tá ko ní dána'a ley nooí. Chi ndi koo kandaá ini yu'u ña ko kánian katoóí ña'a kómí dao ka ñayuu tá ko ní kaa ley di'a xí'ín: "Ná dá'a ni katoó ndo ña'a kómí dao ka ñayuu." ⁸ Tído tá ni kandaá ini ña dión sa'ándá ley choon, kuachi nákaa ini ña kedaá xí'ín, dá ni kasá'á katoó cháá ka kakomí ña'a dao ka ñayuu. Chi tá ko ní sá na'í ley, iin ña'a ko sá taki va sa kuu kuachi nooí. ⁹ Tá sa na'á ni ka'ín ña va'a ni sa ioi xí'ín Ndios, chi ko ní sá na'í choon sa'ándá ley ña. Tído tá ni kandaá ini choon sa'ándáan, dá ni naní'i ndée cháá ka ví kuachi kéei, ta ni kandaá ini ña kánian kuui. ¹⁰ Ni xi'o Ndios choon yó'o noo yo, dá kandeí va'a yo. Tído ña yó'o di'a ni kedaá xí'ín yu'u, dá ni kandaá ini ña kánian kuui noo Ndios. ¹¹ Chi ni tiin ndaa ña kúu kuachi choon sa'ándá ley, ta ni danda'ávian yu'u. Sa'á ñoó kuachi yu'u kían ni kedaá xí'ín, dá

ní xí'íj noq Ndios ní kee choon sa'ándá ley. ¹²Tído mi'fan ndaa ña ij kúú ley yó'o, ta choon sa'ándáan kúú ña ij, ta kíán ña ndaa xí'ín ña va'a.

¹³Sa'a ñoó, ¿á ley va'a yó'o kíán ní kedaá xí'ín yu'u ña kánian kuui? Koó, chí ní na'a kuachi mi'fan ña kíán ña kini, chí mi'fan ní xí'o ña kánian kuui ní kee ley va'a yó'o. Ta sa'a ña kée ña kúú kuachi dión xí'ín ley yó'o, sa'a ñoó ná'an mi'fan ña kini nda'o ña. ¹⁴Chí ná'á yó ña iin ña ij ní kii noq Ndios kúú ley, tído yu'u kúú iin ña ñayuú yó'o, chí nákaaj tixi ndá'a kuachi. ¹⁵Ko kándaaj ta'on ini yu'u ña kéei. Chí ko kéei ña va'a ká'ín keei. Di'a ña ko náta'an ini keei, dión kéei. ¹⁶Tá kéei ña ko kónij keei, dá kíán nákonij ña iin ña va'a nda'o kúú ley. ¹⁷Chí o duú míf ká yu'u kée ña kini. Kuachi nákaa ini vei kíán kedaá xí'ín, dá kéei ña. ¹⁸Ta ná'á vá yu'u ña ko ta'ón ña va'a nákaa ini, ta ña yó'o ká'ín sa'a ñí'íj. Chí mi'fan ndaa ká'ín keei ña va'a, tído ko kándeé ta'oin keei ña. ¹⁹Dá chí ko kée ta'on yu'u ña va'a ká'ín keei. Di'a ña kini, ña ko ká'ín keei, ñoó di'a kée yu'u. ²⁰Chí tá kée yu'u ña ko ká'ín keei, dá kíán o duú ta'ón míf yu'u kée ña. Kuachi nákaa ini vei, ñoó vá kíán kedaá xí'ín, dá kéei ña.

²¹Ta ña yó'o kíán ndó'i tá ká'ín keei ña va'a, chí ña kini nákaa ini, ñoó kíán sadí noof. ²²Ta ndino'o ini mí'í náta'an ini xinj choon sa'ándá ley Ndios, ²³tído ió iin ká ña'a ndó'i, chí ña kónij ñí'íj naá tá'an xí'ín ña va'a kónij ñaxintóníj. Ta kúú kándeé vá ña kónij ñí'íj náchi'an yu'u tixi ndá'a kuachi.

²⁴¡Nda'í kúú ví yu'u! ¿Nda'í yoo ví dáka'í yu'u tixi nda'á kuachi kónij ñí'íj, ña né'e ña kua'ín kuui? ²⁵Tído náki'o yu'u ndivé'e noq Ndios sa'a ña ní kee Jesucristo, ña kúú sato'o yo. Ta di'a ndó'i: xí'ín ñaxintóníj kéei choon sa'ándá ley Ndios, tído ñí'íj kíán nákaa ij vá tixi ndá'a kuachi.

Ña yó'o kúú ña va'a xí'o Espíritu ij Ndios noq yo

8 Ta viti kíán koó ká kuachi yó noq Ndios sa'a ña iin ní nduu yó xí'ín Cristo Jesús, chí ko ndéi ká yo kee yó ña kónij ñí'íj yo, ndaa ndéi yó kée yó ña kónij Espiritu ij Ndios. ²Chí Espiritu ij Ndios, ña xí'o ña kataki chí'íj yó sa'a Cristo Jesús, noón kúú ña ná xóo xóo yu'u tixi nda'á kuachi, xí'ín noq ña kánian kuui. ³Chí ko ní kándeé ta'on ley taó xóoan yó tixi nda'á kuachi, chí ko ní kándeé yó kee yó choon sa'ándáan. Sa'a ñoó ní ñanda'á Ndios de'e maní ná ní kii na ñayuú yó'o, ta ní nduu na iin ña ñayuú yó'o táto'on kúú míf yó, ña kómí kuachi. Chí ní kii na nakuído na kuachi yó, dá ní kuu ní taó xóo na yó tixi ndá'án. ⁴Ta kí'o dión ní kándeé ná ní dáxinkoo ndi'i na choon sa'ándá ley Ndios sa'a yóó, ña ko ndéi ká kee ña kónij ñí'íj, ndaa ndéi yó kée yó ña kónij Espiritu ij Ndios.

⁵Ta ñayuu ñó'o tixi nda'á ña kónij ñí'íj ná, noón kúú ña ndí'í cháá ká ini kee ña kónij míf ná. Tído ña ñó'o tixi ndá'a Espiritu ij Ndios, noón kúú ña ndí'í cháá ká ini kee ña kónij míf Espiritu. ⁶Chí ñayuu ndí'í ini kee ña kónij ñí'íj ná, noón kúú ña ní'í ña kuu ña. Tído ñayuu ndí'í ini kee ña kónij Espiritu ij Ndios, noón kúú ña ní'í ña kataki chí'íj ná, xí'ín ña koo va'a ini ña. ⁷Chí ña kini kónij ñí'íj yo, ñoó kíán naá tá'an xí'ín ña kónij Ndios, dá chí ko kónian kúeídó'an choon sa'ándá ña, ta ko kátí'áan keean ña. ⁸Sa'a ñoó ña ndéi kée ña kónij ñí'íj ná, noón kúú ña o kándeé ña nata'an ini Ndios koni ñaá ná.

⁹Tído ndo'ó, ko ndéi ká ndo kee ndó ña kónij ñí'íj ndo, ndaa ndéi ndó kée ndó ña kónij Espiritu ij Ndios, tá mi'fan ndaa ió ña ini ndo. Tído tá ió iin káa ndó ko ñá'a kakomí Espiritu Cristo ini ní'í ndo, dá kíán ko kúú ta'on ndó kuendá ña. ¹⁰Tído tá ió Cristo ini ndo, dá kíán sa ní xí'íj va ñí'íj ndo noq kuachi, tído takí

va espíritu ndo, chi sa ni kandoo vii ndo noo Ndios. ¹¹ Tá miñan ndaa ío Espiritu na ni danátaki Jesús ini ndo, dá kían na ni danátaki Cristo Jesús tein na ni xi'i, noón ta'ani kúu na dánátaki yikí koño ndo kée Espiritu iñ ná, na ío ini ndo. ¹² Sa'á ñoó, ñani miíi, kánian kee yó ña kóni Espiritu iñ Ndios, ta ko káni kaan kee yó ña kóni ñíi yo. ¹³ Chi tá ndéi ndo kée ndo ña kóni ñíi ndo, dá kían kánian kuu va ndó. Tído tá dándí'i ndó ña kini kóni ñíi ndo xi'ín ndée Espiritu iñ Ndios, dá kían kataki chíchí ndó.

¹⁴ Chi ndidaá na xí'o mií ña kandaka ñaa Espiritu iñ Ndios, noón ndisa kúu de'e Ndios. ¹⁵ Dá chi ko ní nátiin ndó iin espíritu, tá'an ña kedaá xi'ín ndó, dá kaño'o tuku ndó tixi ndá'a ña yu'ú ndo. Di'a ni nátiin ndó Espiritu iñ. Ta mií ná ni ndee ndó de'e Ndios. Ta mií ná kedaá xí'á, dá káyu'ú yó na di'a: "Tatá ló'o miíi." ¹⁶ Ta Espiritu iñ Ndios kúu na xí'o kuendá noo espíritu mií yó ña miñan ndaa kuiti kúu yó de'e Ndios. ¹⁷ Ta sa'á ña kúu yó de'e Ndios, sa'á ñoó ni'i ta'ani yó ña ni kaa Ndios ki'o na noo yo, ta natiin nduú yoán xi'ín Cristo. Tá ná ndo'o naní nío yo sa'a ná, táto'on ni ndo'o mií ná, dá kían natiin nduú yo ñaño'ó xi'ín ná noo ndato káa induú.

¹⁸ Tído yu'u kúu ra kándaá ini ña o náki'in tá'an ta'an vaan ña ndó'o nío yo tiempo viti xi'ín ña ndato téi koni yo na'a Ndios noo yo chí noo. ¹⁹ Chi ndáti kii ndidaá ña'a ni kava'a Ndios ña kasandaá ku y na'a Ndios ndá yoo kúu de'e na. ²⁰ Ta ndidaá ña'a ni kava'a Ndios ni ni'i tá'i ña tuuán. Tído o duú sa'á ña kóni miíán ndó'an dión, dá chi ki'o dión ni koni mií Ndios kee na xi'án. Tído ni xi'o na tandee iní ña kasandaá iin kuu, ²¹ dá taó xoo naan tixi ndá'a ña kua'an tuuán, dá natiian ña ndato kooan táto'on ki'o ndato téi kandeí na kúu de'e Ndios.

²² Chi sa ná'á yó ña sa ndidaá kúu vá ña'a ni kava'a Ndios nda'í tána viti, ta

ndó'o naní nío ña táto'on ki'o ndó'o iin ña'a tá kua'an kaki de'án. ²³ Ta o duú sava'a iin tó'on ña yó'o ndó'o dión. Chi dión ta'ani ndó'o yóó, na ni natiin Espiritu iñ Ndios, ta na yó'o kúu ña va'a mií noo ni xi'o Ndios noo yo. Ta nda'í ta'ani tána ini yo, chi ndáti kii yo ña na'a Ndios ña kúu yó de'e na, dá ndesaá na yikí koño yo. ²⁴ Chi ni nátiin yó tandee iní yó'o tá ni káki yo noo kuachi yo. Tído tá ío tandee iní yo xi'ín ña'a ío noo yo, dá kían ko ta'on tandee iní kián. Chi tá ío ña'a noo yo, ¿ndá choon kandati yoán? ²⁵ Tído tá ndáti yó iin ña'a ko ndé'á, dá kían kánian kandati kueé yoán.

²⁶ Ta di'a ta'ani kée Espiritu iñ Ndios chindee ná yó, chi ko káti'a yó ka'an yo xi'ín Ndios táto'on ki'o kánian kee yó. Sa'á ñoó nda'í tána mií Espiritu iñ Ndios seí nda'í na sa'a yo noo Ndios. Ta ko ni'i yó to'on nakanió sa'á ña ká'an na xi'ín Ndios. ²⁷ Ta ná'á vá Ndios ndi káa nío ñayuu. Sa'á ñoó kándaá va'a ini na ndí kían kóni Espiritu iñ ná, dá chi mií Espiritu kúu na seí nda'í sa'á ñayuu mií ná táto'on ki'o náta'an ini mií Ndios.

Kándée yó xi'ín ndidaá ña ndó'o yó kée Ndios

²⁸ Ta sa ná'á vá yó ña sa'á ña kóni yo Ndios, sa'á ñoó ndidaá kúu vá ña'a ndó'o yó ndúuan ña va'a kée mií Ndios, chi ni kaxi ñaa mií ná táto'on ki'o ni chikaa ini mií ná koo. ²⁹ Chi nda rá mií sa'a vá ná'á Ndios ndá yoo kakuu ñayuu na, ta nda daá vá ni saki na noón kakuu na táto'on ki'o kúu de'e mií ná, dá kían de'e mií ná ná kakuu de'e kúu noo noo ndidaá kúu ñayuu ni nduu ñani na. ³⁰ Chi ñayuu ni saki mií Ndios nda rá mií sa'a, na yó'o ta'ani kúu na ni nakana mií ná. Ta na ni nakana na ñoó, noón kúu na ni nduvii ná. Ta na ni nduvii ná ñoó, noón kúu na ni'i ñaño'ó noo mií ná noo ndato káa chí induú.

³¹ ¿Ndi kaa yo sa'a ña yó'o, viti? Tá ió Ndios xí'ín yó, ¿ndá yoo kandeé xí'ín yó, tá daá? ³² Ta ko ní kádí'inda ta'on Ndios de'e na, di'a ni nakí'o ñaá ná ni xi'i na sa'a yo. Sa'a ñoó miían ndaa ni'i nduú yo ndidaá kúú ña va'a xí'ín de'e na. ³³ ¿Ndá yoo kandeé chinóo kuachi yóo, na ni kaxi mií Ndios? Chi mií vá Ndios kúú na ni dánkoo vii yó noo míí ná. ³⁴ Ta, ¿ndá yo ví kandeé ka'an ña kánian kuu yo sa'a kuachi yo? Chi Cristo kúú na ni xi'i sa'a yó, ta kúú ni nataki na, ta ió na xoo kuá'a tata Ndios seí nda'í na sa'a yo. ³⁵ ¿Ndí kján kandeé ña dánkoo Cristo ña kú'u ini na sa'a yo? ¿Á kandeé tandó'ó, o ña kúnda'í ini yo, o ña kéndava'a ñayuu xí'ín yó, o ña ko ní'i yo ña'a kasá'an yó, o ña koó dá'on kandixi yó, o ña io ña kuu yo, o ña ka'ání ñayuu yó xí'ín espada? ³⁶ Koó, dá chi di'a ka'an tuti ii Ndios: Sa'a ña kándisa ndu'u mií ní, sa'a ñoó ndidaá kuú ndúkú ñayuu ndu'u ka'ání ná. Tató'on kí'o káxi na léko ka'ání ná, kí'o dión kée na xí'ín ndu'u. ³⁷ Tído noo ndidaá kúú tandó'ó yó'o, di'a ni kandeé vá yó ni kee Cristo, na kú'u ini sa'a yo. ³⁸ Sa'a ñoó kándéé ka'ano ini ña ni iin tó'on ta'on ña'a o kandeé ña dánkoo Ndios ña kú'u ini na sa'a yo. Ni ña kuu yo, ni ña kataki yo, ni ángel ndéi noo Ndios, ni ña né'e choon, ni ña kómí ndéé chí induú, ta ni ña'a ndó'o yó viti, ta ni ña'a vei ndo'o yó chí noo, ³⁹ ta ni ña ió noo díkó, ni ña ió nda maá tji ñó'o, ta ni iin tó'on ka ña'a ni kava'a Ndios o kandeé ña dánkoo na ña kú'u ini na sa'a yo, chi ná'a na ña kú'u ini na sa'a yo sa'a ña ni kee Cristo Jesús, na kúú sato'o yo.

**Ká'an Pablo ña ni kaxi Ndios
na Israel kakuu na ñoo na**

9 Ña ndaa ndisa kúú ña ko'ín ka'ín xí'ín ndó sa'a ña kúúí kuendá Cristo. Ta ko ka'an ta'on yu'u ña to'on, chi Espiritu ii Ndios kúú na ndáka ña nákan

ini, ta xí'o na kuendá ña dión kíán. ² Chi miían ndaa kúnda'í nda'o ini, ta daá kuití vá u'u nímaí sa'a na ñoo. ³ Ta ió yu'u ña tai chi'ain noo Ndios, ta nataó xoo na yu'u noo Cristo tá dión chindeéan na Israel, na kúú na ve'e mií. ⁴ Chi kúú ná na ve'e ta Israel, ta ni ndee ñaá Ndios na ñoo míí ná, ta ni xini xí'ín noo ná tá-to'on kí'o náye'e ndaa Ndios, ta ni kandoo Ndios xí'ín ná ña kemáni ñaá ná, ta ni xi'o na ley na noo ná, ta ni daná'a ta'ani na noo ná ndi kee na kandaño'o ndisa ñaá ná, ta ni xi'o na to'on na ña kee na ña va'a xí'ín ná. ⁵ Ta ñayuu yó'o ta'ani kúú na ve'e na sá'ano ni sa ndei sa na'a, ta tein na ve'e yó'o ni kana Cristo, na kúú Ndios dándáki ndidaá tá'an ña'a. Ta daá kuití kánian natiin na ñaño'ó. Dión ná koo.

⁶ Ná dá'a ni ka'an ndó ña ko ní dáxinkoo Ndios to'on ni xi'o na noo ná, dá chi o duú ndidaá na Israel kúú ñayuu ni kaxi Ndios. ⁷ Dá chi o duú ndidaá na ve'e Abraham kúú ñayuu Ndios, dá chi di'a ni kaa Ndios xí'ín Abraham: "Xí'ín sava'a de'e Isaac kakuu na ve'ón." ⁸ Sa'a ñoó o duú ndidaá na ve'e Abraham kúú de'e Ndios. Di'a kúú ná de'e Ndios sa'a ña ni xi'o Ndios to'on na noo Abraham, ta noón ndisa kúú na ve'e Abraham. ⁹ Dá chi di'a va ni kaa Ndios tá ni xi'o na to'on na noo Abraham: "Nata'an noo kuá, dá nandió koói kasaai, kúú sa ni kaki va de'e Sara."

¹⁰ Ta o duú ña yó'o oon ni xí'o ña kanda ini yo ña dión kíán. Dá chi ni tju ta'ani Rebeca, na ni sa kuu ñadi'í tata sá'ano yo Isaac, ñó'o de'e na, ta kuátí ni sa kuu xi. ¹¹ Ta nda rá ko ñá'a kaki de'e Rebeca, ta nda rá ko ñá'a kee xi ña va'a, o kee xi ña kini, nda daá vá ni saki ini Ndios kaxi na iin xi. Chi ko kémáni ná yó sa'a ña va'a kée yó, di'a kée na ña ni chika ini mií ná. ¹² Dá chi tá ko ñá'a kaki xi, dá ni kaa na xí'ín Rebeca: "Ta de'ón mií noo, di'a koni kuáchí xí noo

de'ón ta ló'o." ¹³ Chì di'a kaá ta'ani tuti iì Ndios: "Nì ku'u inìi sa'a Jacob, ta nì kañó'í Esaú."

¹⁴ Sa'á ñóó, ¿ndi kaa yó viti? ¿Á kò keyíko ndaa ta'on Ndios choon, ndani? Kóó, kò ta'ón dión kián. ¹⁵ Chì di'a nì kaa Ndios xí'ín Moisés: "Kò'in ku'u inìi sa'á na nì chikaa ini míí ku'u ini sa'a, ta kò'in kì'o ndeé inìi sa'á na nì chikaa ini míí kì'o ndeé ini sa'a." ¹⁶ Sa'á ñóó kò kú'u inìi Ndios sa'á ñayuu sa'á ña kóni ñayuu ñóó ña kee Ndios dión, o sa'á ña va'a kée na. Di'a kú'u inìi Ndios sa'á ñayuu nì chikaa ini míí ná ku'u inìi na sa'a. ¹⁷ Dá chì di'a ká'an tuti iì Ndios sa'á ña nì ka'an na xí'ín rey Faraón: "Nì xì'oi ña kakuu yo'ó rey, dá na'i choon ió noo ndá'y xí'ín miíon, dión, dá ná kandaá ini ndidaá tá'an ñayuu ndéi ñayuú yó'o ña yu'u kúú Ndios", kaá na. ¹⁸ Sa'á ñóó kú'u inìi Ndios sa'á ñayuu nì ka'an míí ná, ta kékaxí ná níó ñayuu, na nì chikaa ini míí ná kekaxí ná.

¹⁹ Sa'á ñóó, ndá ndi kuu kaa dao ndo'ó xí'ín yu'u: "¿Ndiva'a ká'an Ndios ña kómí yó kuachi tá kì'o dión kée na, tá dáá? ¿Ndá yoo kandeé chituu ña nì chikaa ini míí Ndios kee na xí'á?" ²⁰ Tído di'a kaá yu'u xí'ín ndó: ¿Ndí kián kúú ndo'ó, xiní ndo? ¿Ndiva'a kañó'ó ndó ña kée Ndios? ¿Á kuu ka'an iin kidi ñó'o xí'ín ta nì kava'an: "¿Ndiva'a nì kava'a ní yu'u dión?" ²¹ ¿Á kò ná'á ta'on ndo'ó ña ió choon noo ndá'a ta kava'a kidi ña kava'a raan táto'on kì'o ká'an míí rá kooan? Dá chì iin tó'on dinì noo ndei'i kuu va kava'a ra iin kidi luu káa, ta kuu kava'a ta'ani ra iin ka kidi oon.

²² Ta dión ta'ani kée Ndios, dá chì kóni na na'a na táto'on kée na tá xído inì na kée kuachi, ta kóni ta'ani na na'a na choon ká'ano né'e na, sa'á ñóó nì sa ndati na ñayuu xí'ín ña kueé ió inì na, tá'an ñayuu kedaá xí'ín ná, dá xído inì na, tá'an ñayuu kánian nì'í ña naá ná. ²³ Dá chì sa'á ña kóni na dána'a

na táto'on kì'o ká'ano kúú choon kómí ná, sa'á ñóó nì kemáni ná ñayuu, na nì chikaa ini míí ná ku'u inìi na sa'a, ta nì kenduu na ñayuu ñóó nda rá míí sa'a ña kián kandeí na nda noo náye'e ndaa. ²⁴ Ta nì kana Ndios ñayuu ñóó, ta ñayuu ñóó kúú yó, chì kò ní kána na sava'a na Israel, di'a nì kana ta'ani na na kò kúú na Israel. ²⁵ Dá chì di'a ká'an tuti nì taa profeta Oseas sa'á ña nì ka'an Ndios: Kò'in ndeei ñayuu míí, na kò ní sá kuu ñayuu,

ta kandoo manì ñayuu kò ní sá io manì nooí.

²⁶ Míí míí xíán noo nì ka'an Ndios xí'ín ná:

"O duú ta'ón ñayuu yu'u kúú ndo'ó", míí ñóó kasandaá ña kananí ná kakuu na de'e Ndios takí.

²⁷ Ta di'a kua'an ña nì taa profeta Isaías sa'á na Israel: "Va'ará táto'on kì'o kua'a kúú ñotí ndéi yu'u taño'o ná kakuu de'e na ñoo Israel, tído iin tu'u ló'o va na káki. ²⁸ Dá chì sato'o yó Ndios kúú na ndaká kuendá noo iin rá iin ñayuu, ta keyíko ndaa na sa'a ná, ta yachì nda'o kee na dión." ²⁹ Ta nì kaa ta'ani Isaías di'a:

Tá kò ní ku'u ká'ano inìi Ndios, na kómí choon noo ndidaá ángel, sa'á ndu'u, dá kián naá ndí'i va na sá'ano ve'e yó táto'on kì'o nì ndo'o na ñoo Sodoma xí'ín na ñoo Gomorra, ní kúu.

Kándoo vii yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yó ná

³⁰ ¿Ndi kaa yó sa'á ña yó'o, viti? Kandaá inìi yó ña kò ní nándukú na kò kúú na Israel ña kakuu na ñayuu ndaa noo Ndios, tído nì ñandoo vii ñaá Ndios noo míí ná, ta nì kandoo vii ná noo ná sa'á ña nì kandeé inìi ñaá ná. ³¹ Tído na Israel nì ndukú ña kendaá na choon sa'ándá ley, dá kandoo vii ná noo Ndios. Tído kò ní kándéé ta'on na. ³² Ta, ¿ndiva'a nì ndo'o na dión, ká'an ndó viti? Dión nì ndo'o

na, dá chì kò ní nándukú ná ñà kandoo vii ná noo Ndios sa'á ñà kandeé iní ñaá ná. Di'a nì ndukú ná kandoo vii ná noo Ndios sa'á ñà kée na choon sa'ándá ley. Sa'á ñoó nì kachi'i sá'á ná nì kee yuu nì chindú'u Ndios. ³³ Dá chì di'a kaá tuti iì Ndios:

Ko'in chindu'í iin yuu chí ñoo Sion di'a, dá ná kachi'i sá'á ñayuu kò xín kandísa ñaá,

dá ná kuei na ñoó ñà koon na mií ná.

Tído na kándísa yuu yó'o, ni iin kuu ta'ón o káka'an noo ná keean.

10 Ñani miíí, miífan ndaa kuiti kóni nda'o yu'u xí'ín ndino'o ini ñà ná kasandaá na Israel káki na, ta k'í'o dión xíkai noo Ndios sa'a ná. ² Chì xí'o ndaaí kuendá ñà ndí'i nda'o ini na kee na ñà kóni Ndios, tído kò ná'á ta'on na ndi kee na, dá nata'an ini Ndios, ³ chì kò nákonì na ñà nì kee Ndios, dá dánkoo vii ná ñayuu noo mií ná. Di'a ndí'i nda'o ini na Israel kandoo vii ná noo Ndios xí'ín ndée mií ná. Ta sa'á ñà kée na dión, sa'á ñoó kò xí'o na mií ná ñà dánkoo vii ñaá Ndios. ⁴ Dá chì mií Cristo kúu na nì daxínkoo choon sa'ándá ley, dá kían kandoo vii ndidaá ñayuu kándísa Cristo noo Ndios.

⁵ Dá chì di'a nì taa Moisés sa'á ñayuu ndúkú kandoo vii noo Ndios sa'a ley: “Na kándéé kée ndi ndi'i kuií choon sa'ándá ley, ñoon kúu na nì'í ñà kataki na keean.” ⁶ Tído ká'an tuti iì Ndios ñà kándoo vii yo noo Ndios sa'á ñà kándéé iní yo ná, chì di'a kaáan: “Ná dá'a ni ka'án ndó ini ní'o ndo: ¿Ndá yoo ví kaa induú ki'in ña? (Tá kaá ndo dión, dá kían kénóo ndó Cristo, na nì kii induú.)” ⁷ Ta ná dá'a ni ka'án ndó ini ní'o ndo: ¿Ndá yoo ví noo nda maá tíxi ñó'o ki'in ña?” (Tá kaá ndo dión, dá kían kò nákonì ndo ñà nì ñataki Cristo.) ⁸ Dá chì di'a va kaá tuti iì Ndios sa'á ñà yó'o: “Tein mií ndó xaan va ió to'on va'a, chì ini yú'u vá ndó, ta ini ní'o vá ndó nákaa to'on va'a

yó'o.” Ta dána'a ndu to'on va'a yó'o noo ndo, dá kandeé ini ndo Jesús. ⁹ Chì tá nákonì ndo xí'ín yú'u ndo ñà Jesús kúu sato'o noo ndidaá tá'an ña'a, ta kándísa ndó xí'ín ndino'o ini ndo ñà nì ñanátaki ñaá Ndios, dá kían ni'í ndo ñà káki ndó.

¹⁰ Dá chì sa'á ñà ndino'o ini ndo kándísa ndó Jesús, sa'á ñoó kándoo vii ndo noo Ndios. Ta sa'á ñà nákonì ndo ná xí'ín yú'u ndo, sa'á ñoó koni ndo káki ndó.

¹¹ Ta di'a ká'an ta'ani tuti iì Ndios: “Ndi ndáa mií na kándísa ñaá, ni iin kuu ta'ón o káka'an noo ná”, kaáan. ¹² Chì iin nóo kúu ndidaá ñayuu noo Ndios, á mií ná kúu ná na Israel, o koó, chì iin tó'ón míí vá Ndios kúu sato'o noo ndidaá yó. Ta va'a nda'o ini na xí'ín na nákonì ñaá.

¹³ Dá chì di'a kaá tuti iì Ndios: “Ta ndi ndáa miíó ñayuu nákonì ñà Ndios kúu sato'o na, ñoon kúu na nì'í ñà káki na.”

¹⁴ Ta, ¿ndi kee na nakonì na sato'o yo tá kò ñá'a kandísa ñaá ná? Ta, ¿ndi koo kandísa ñaá ná tá kò ñá'a kuedí'o na sa'a ná? Ta, ¿ndi koo kuedí'o na sa'a ná tá kò íin na dána'a noo ná? ¹⁵ Ta, ¿ndi koo ko'on na dána'a na tá kò íin na tanda'á ñaá ko'on na? Chì di'a kaá tuti iì Ndios: “Ndiká'án ví sa'á na xionoo kás-to'on sa'a ndi kee ñayuu koo va'a na xí'ín Ndios, chì xionoo na dána'a na to'on va'a.”

¹⁶ Tído o duú ndidaá na Israel nì kandísa to'on va'a yó'o, dá chì di'a kaá Isaías: “Sato'o ndu, Ndios, ¿ndá yoo ví nì kandísa to'on nì ñaná'a ndu'u?” ¹⁷ Miífan xínñó'o ñayuu kuedí'o na to'on va'a, dá kuu kandeé iní na Jesús, ta to'on va'a yó'o kían ká'an sa'a Jesús. ¹⁸ Tído ndátó'ón yu'u ndo'ó: ¿Á kò ñá'a ta'on kuedí'o na Israel to'on va'a yó'o, ká'án ndo'ó? koó, dá chì di'a kaá tuti iì Ndios: Yó'o yó'o va nì kankuei na xionoo na dána'a na to'on va'a yó'o iin níí kúu ñayúú,

nda noo xíká cháá ka ñayúú yó'o nì kasandaáan.

¹⁹ Ta ndátó'ón ta'anii ndó'ó: ¿Á ká'án ndó ña kọ ní kándaa ta'on ini na Israel ndi dándáki to'on va'a yó'o? Ka'i ndó ña ni taa Moisés sa'a ná:

Ko'on yu'u ki'oi ña koo kuión ini ndo sa'i xí'ín dao ka ñayuu, dá chi ndee yu'u na ñayuu mií,

ta ko'ín dákuidó ini ndó'ó xí'ín ñayuu kọó ñaxintóni.

²⁰ Ta ni xi'o ndee iní Isaías ni ka'an na di'a xí'ín na ñoo Israel:

Di'a kaá Ndios:

Ni sonó vá yu'u ña kían ni naní'i ñaa dao ka ñayuu,

va'ará kọ nándukú ná yu'u,

ta ni na'a yu'u mií noó na kọ ndátó'ón sa'i.

²¹ Tído di'a ni kaa Ndios ká'an na sa'a na Israel: “Iin ní ndii yaká ni chineeí ndá'i, dá chindeeí iin ñoo kọ seídó'o noo ká'ín, iin ñoo ká'ń'ń' noo ká'ín.”

Ni taó xóo Ndios iin tu'u na Israel, ta noón kúu na kándisa ñaa

11 Sa'a ñoo ndátó'ón ta'anii ndó'ó: ¿Á ká'án ndó ña ni ñankoo ndá'a vá Ndios na ñoo na, tá dáá? Koó, kọ ta'ón dión kían. Dá chi iin ta ñoo Israel ta'ani kúu yu'u, dá chi na ve'e Abraham ta'ani kúu, ta nákaa ta'anii tein na ve'e Benjamín. ² Ta kọ ní ñankoo ndá'a ta'on Ndios na ñoo na, tá'an na ni kaxi na nda mií sa'a. ¿Á kọ ndúsaa ta'on ini ndo ña ká'an tuti iñ Ndios sa'a profeta Elías tá ni ka'an kuachi na sa'a na Israel noo Ndios? Chi di'a ni kaa na: ³ “Sato'i, ni sa'áni ndí'i ra profeta ní, ta ni ñakoon ra noo náa ní, ta ndadá iin tó'ón vá yu'u ni kandoo xoo mií ní. Ta viti ndí'i ini ra ña kían ka'áni ta'ani ra yu'u.” ⁴ Ta, ¿á ndúsaa ini ndo ña ni kaa Ndios xí'ín Elías? Chi di'a ni kaa na: “O sa nákani inon, dá chi sa ni kaxi xoo va yu'u usa mil ta Israel, tá'an ra ni iin kuu kọ ní nákuita xití noo yoko Baal”, kaáan. ⁵ Ta dión ta'ani kían tiempo viti, dá chi ni taó xóo ta'ani Ndios iin tu'u na

Israel, chi ni kaxi ñaa ná, ta iin ña maní kían ña ni kee na dión. ⁶ Sa'a ñoo, tá kían sa'a ña maní ni kee Ndios, dá kían kọ kían sa'a ña ni kee ñayuu ñoo ña va'a. Dá chi tá ní kaxi ñaa ná sa'a ña ni kee na ña va'a, dá kían kọ kúu kaan iin ña maní.

⁷ Sa'a ñoo, ¿ndi kaa yo sa'a ña yó'o viti? Miían ndaa sa nandukú na Israel ña nata'an ini Ndios koni ñaa ná, tído kọ ní kándeé ta'on na. Sava'a na ni taó xóo mií Ndios, noón kúu na ni ni'án. Tído dao ka noón kúu na ni ndukáxi ní. ⁸ Dá chi di'a kaá tuti iñ Ndios: “Ni xi'o Ndios iin ñaxintóni xixi noo ná, ta ni xi'o na nduchí noó kọ túu noo ná, ta ni xi'o na do'o kọ tái noo ná. Ta ki'o dión kían nda tiempo viti.” ⁹ Ta di'a ta'ani ni kaa David:

Ta víko ná'ano kée na ná nduuan iin dei xí'ín iin ñonno noo ná,

dá kachi'i sá'a ná, ta kuçi na noón, dá ná ndo'o cháa ka níó ná.

¹⁰ Ta ná kukuaa noo ná, dá o koni ka na, ta ná kutódo sata ná kee ndidaa kuachi ndído na.

Ta dión ná kandoo na iin íchi, kaáan.

Ko'on Ndios dákaiki na ñayuu kọ kúu na Israel

¹¹ Ta ndátó'ón ta'anii ndó'ó: ¿Á ká'án ndó ña sa'a ña ni kachi'i sá'a na Israel, sa'a ñoo ni kuçi chíchí ná? Koó, kọ ta'ón dión kían. Dá chi sa'a ña ni kee na kuachi ñoo, sa'a ñoo ni sonó Ndios noo na kọ kúu na Israel ña kiki na, dá ná kekuión ini na Israel sa'a ná. ¹² Ta sa'a ña ni kee na Israel ñoo kuachi, sa'a ñoo ni kee Ndios iin ña maní ká'ano xí'ín na kọ kúu na Israel. Ta sa'a ña ni tuu na Israel noo Ndios, sa'a ñoo ni keva'a cháa ka na kọ kúu na Israel. Ta kúu ndato ka ví ko'on Ndios kee na xí'a tá ná kasandaá ku ndu'u na Israel tixi ndá'a Ndios.

¹³ Ta viti kóni ka'ín xí'ín ndo'ó, na kọ kúu na Israel. Yu'u kúu iin apóstol, na ni tándalá Ndios né'e to'on va'a sa'a Jesús

noo ndo, ta ndí'i nda'o inií dákinkoo va'i choon yó'o, ¹⁴ dá chí kónijí ña ná kukuíon ini na ñooi sa'a ña maní ni kee Ndios xí'ín ndó, dá ná koni dao na káki na. ¹⁵ Dá chí sa'a ña ni dánkoo xoo Ndios na Israel, sa'a ñoo ni ni'i dao ka ñayuu ndéi ñayuu yó'o ña kandeí va'a na xí'ín ná. Tído, ¿ndi koo tá ná nandió koo Ndios naki'in tá'an va'a na xí'ín na ñoo Israel? Kákian táto'on kí'o ni nataki na tein na ni xi'i.

¹⁶ Tá ña ij kúú tá'í yúsa ni taó ná mií noó dokó ná noo Ndios, dá kían ña ij ta'ani kúú cháá ka yúsa ni kandoo ñoo. Chí tá ij yo'o iin yíto, dá kían nda ndá'a ra ij. ¹⁷ Chí kían táto'on ni sa'anda Ndios dao ndá'a yíto, ta ndo'ó, va'ará kúú ndó táto'on nda'a yíto olivo yukú, tído ni chirndaa Ndios ndo'ó yiká iin yíto olivo va'a noó ni ta'anda ñoo. Ta yo'o mií rá xíto ndo'ó, ta ndato takí ndo kéean. ¹⁸ Ta ná dá'a ni ka'an táyíí ndó noo ndá'a yíto, ña ni sa'anda Ndios ñoo. Kaño'o ini ndo ña ko xíto ta'on ndó yo'o yíto ñoo. Di'a yo'o yíto ñoo vá xíto ndo'ó. ¹⁹ Ndá ndi kuu kaa ndo ña ni sa'anda na ndá'a yíto ñoo, dá ná chirndaa na mií ndó. ²⁰ Ndaa va ni sa'anda ñaa Ndios, chí ko ní kándisa ta'on na Jesús. Ta ndo'ó, sa'a ña kándéé iní ndo Jesús, sa'a ñoo tán-daa ndo ndika yíto ñoo viti. Tído ná dá'a ni kuryíí ndó. Va'a cháá ka kua'an ndo yu'ú ndo Ndios. ²¹ Dá chí tá ko ní xi'o ká'ano ini Ndios sa'a mií mií ndá'a yíto ñoo, dá kían ni ndo'ó o kí'o ká'ano ini na sa'a. ²² Kana'á ndó ña va'a nda'o ini Ndios, tído ka'í nda'o dándó'o na níto na saá ini. Sa'a ñoo ni dándó'o na níto na Israel, na ko ní xiin kándisa, ta ni keva'a na xí'ín ndó sa'a ña kándisa ndó Jesús. Tído tá ná dánkoo ndó ña kándisa ndó na, dá kían ko'on na ka'anda na ndo'ó táto'on ni kee na xí'ín mií mií nda'a yíto ñoo. ²³ Tído tá ná dánkoo na Israel ña saá ini na, ta ná kándisa ndaa na Jesús, dá kían ko'on Ndios nachirndaa tuku ñaa

na noó ni sarndaa na, dá chí ió choon noo ndá'a ná ña kee na dión. ²⁴ Dá chí ni sa'anda Ndios ndo'ó noo ndá'a yíto olivo yukú, ta ni chindaa na ndo'ó ndika yíto olivo ndáka na, va'ará iin ña kuáchí nda'o kían. Sa'a ñoo, ¿á ko ná'á ta'on ndó ña vaá óon va ko'on tuku na nachindaa na mií mií ndá'a yíto ñoo noó ni sarndaaan?

Kóni Ndios ña nandió kuéi na Israel noo mií ná

²⁵ Ta viti kóni yu'u ña kana'a ndo'ó, ñani, sa'a iin ña'a ná'á iin tó'on dini Ndios, dá kían ná dá'a ni kuryíí ndó. Ni sonó Ndios ña kían ni kusaá ini kuá'a nda'o na Israel nda ná kasandaá ndu'u ndi'i na ko kúú na Israel, na ni chikaa ini mií Ndios káki. ²⁶ Nda daá ví, dá ko'on na dákaki ndi'i na na Israel. Dá chí kí'o di'a kaá tuti ij Ndios:

Nda yúku Sion kii na dákaki ñaa, ta taó xóo na na ve'e Jacob noo ndidaa ña kini kée na.

²⁷ Chí dión ko'in kandooi keei xí'ín ná tá ná dándóoi kuachi na.

²⁸ Xini u'u na Israel to'on va'a sa'a Jesús, ta sa'a ña kée na dión, sa'a ñoo ni keva'a mií ndó. Tído sa'a ña ni kaxi ñaa mií Ndios nda mií sa'a, sa'a ñoo kú'u jó ini na sa'a ná, dá chí kí'o dión ni kandoo na xí'ín na sá'ano ñoo ndu. ²⁹ Chí ni kaxi Ndios na Israel, ta ni kemáni ñaa ná, ta ni iin ku'u ta'ón o nándikó iní na.

³⁰ Tído ndo'ó, na ko kúú na Israel, ni sa kuu ndó na ko'o do'o tá sata. Tído viti ni ni'i ndo ña kú'u ini Ndios sa'a ndo sa'a ña ni kusaá ini na Israel. ³¹ Ta dión ta'ani ndó'o na Israel viti. Chí viti kúú ná na kusaá ini, ta ndo'ó kúú na ni ni'i ña kú'u ini Ndios sa'a ndo. Tído iin ku'u ko'on ta'ani Ndios ku'u ini na sa'a na Israel. ³² Ni sonó Ndios ña kían ni kusaá ini ndidaa ñayuu, dá kuu ku'u ini na sa'a ná.

³³ ¡Nandéé ka vían ndichí Ndios! ¡Ta ñaxintóni ná, ko ta'ón noo kásá'an, ta ni

noo ndí'an! Kọ́ fín ta'on kándéé kana'á ñà nì chikaa ini nà kee na, ta ọ́ kúu ta'on kandaá ini yọ́ táto'on kị'ọ́ kée na. ³⁴ Chì, ùndá yoo kandeé kana'á ndí kịán nákani ini sato'o yọ́ Ndios? Ta, ùndá yoo katị'a ka'an ni'ini noo ná? ³⁵ Ta, ùndá yoo nì kee ñà manì xí'ín Ndios, dá ná ndì'i ini nà nandió né'e na ñà manì yó'o? Kọ́ fín ta'on. ³⁶ Dá chì ndidaá tá'an va ñà'a veì noo mií Ndios, ta takịan kée mií ná, ta mií ná kómí choon sa'a ndidaá ñà'a. Sa'á ñoó ná natiin mií ná ñañó'ó ndidaá tá'an kuu. Dión ná koo.

Kị'ọ́ di'a kánian kee nà kándísa Jesús

12 Sa'á ñoó, ñani mií, sa'á ñà kú'u ini Ndios sa'a yọ, sa'á ñoó seí nda'áví noo ndo ñà naki'o ndó mií ndó noo Ndios, ta ná kakian ñà doko ndo mií ndó noo ná, ta dión kee ndó nani takí ndo, ta ná koo vii ndo, ta ná ndukú ndó ñà nata'an ini Ndios koni nà ndo'ó, chì kị'ọ́ dión kánian kee ndó kandaño'o ndó na. ² Ná dá'a kà nì koo ini ndo kee ndó tá kée nà kúú kuendá ñayuu yó'o. Di'a konó ndó ñà ná ndesáá Ndios ñaxintóni ndo, dá kuu kandaá ini ndo ndí kịán kóni nà kee ndó, dá kasandaá ndo kana'á ndó ndí kịán va'a noo ná, ta ndí kịán náta'an ini nà xiní nà, ta ndí kịán kúú ñà ndaa noo mií ná.

³ Ta sa'á ñà nì kemáni Ndios yu'u xí'ín choon kómí, sa'á ñoó xíkajì noo iin rá iin ndó ñà ná dá'a nì nakonì téi ndo mií ndó. Va'a kaan chikí'ó va'a ndó ñà kée ndó. Ta chikí'ó va'a ndó mií ndó táto'on kị'ọ́ káa tandeé iní nì xí'ọ́ Ndios noo iin rá iin ndó. ⁴ Dá chì ndó'o yó táto'on kị'ọ́ ndó'o yikí koño yọ, kuá'a nda'ọ́ tá'í kịán, ta sa'á dín dín va choon kée iin iian. ⁵ Ta dión ndó'o yó. Kua'a vá kúú yó, tído iin tó'ón vá nì nduu yó sa'á ñà kúú yó kuendá Cristo Jesús. Chì nì nakí'in tá'an iin rá iin yó, dá nì nduu yó iin tó'ón xí'ín dao kà yọ. ⁶ Sa'á ñoó dín dín va choon nì natiin yó noo Ndios, dá katị'a

yó kechóon yó noo ná, ta veì ñà noo ñà manì xí'ọ́ na noo yọ. Sa'á ñoó tá nì natiin ndó choon ñà kịan kasto'on ndó xí'ín dao kà ñayuu to'on nì xí'ọ́ Ndios noo ndo, dá kee ndoan táto'on kị'ọ́ kándéé iní ndo mií ná. ⁷ Ta tá nì natiin ndó noo Ndios ñà katị'a ndó koni kuáchí ndó noo dao kà nà, dá kịan koni kuáchí ndí'sá'ano ndó, o tá nì natiin ndó ñà katị'a ndó dá-na'a ndo, dá kịan dána'a va'a ndó. ⁸ Tá nì natiin ndó ñà katị'a ndó ka'an ni'ini ndó noo ñayuu, dá kịan ka'an ni'ini ndó noo ná, o tá nì natiin ndó ñà katị'a ndó kemáni ndo nà kúnda'í, dá kịan ndino'o ini ndo kemáni ndo ná, o tá nì natiin ndó ñà katị'a ndó kandita ndó noo, dá kịan cho'on va'a ini ndo, o tá nì natiin ndó ñà katị'a ndó chindeé ndó dao kà nà, dá kịan chindeé ndó nà xí'an kádij iní ndo.

⁹ Ta koo ini ndo ku'u ndisa ini ndo sa'a dao kà ndo. Kaño'ó ndó ndidaá ñà kini, ta ndiko ndo ñà va'a. ¹⁰ Ku'u sátá'an ini ndo sa'a ndo. Ta táto'on kị'ọ́ ndó'o ndó xí'ín nà ve'e mií ndó, kị'ọ́ dión kando'o ndó xí'ín dao kà nà. Ta koo ini ndo koo ñañó'ó ndó noo iin rá iin ndó. ¹¹ Cho'on ini ndo kechóon ndó, ta ọ́ sa'á kákuu ndó nà dúsá. Ndino'o ini ndo koni kuáchí ndó noo nà kúú sato'o yọ. ¹² Kadij ini ndo sa'á tandeé iní xí'ọ́ Ndios noo ndo, ta ndeé va'a cháá koo ini ndo tein tandó'ó, ta ọ́ sa'á kóo ini ndo katuu ndó ñà ká'an ndo xí'ín Ndios. ¹³ Ta chindeé ndó dao kà nà kúú ñayuu Ndios xí'ín ñà xínño'ó ná, ta koo ini ndo natiin va'a ndó nà tá kosaa nà ve'e ndó.

¹⁴ Ta kaka ndo ñà manì noo Ndios sa'á nà kéndava'a xí'ín ndó, kaka ndo ñà manì sa'a ná, ta ọ́ sa'á dátajì chí'an ndó nà. ¹⁵ Ta kadij iní ndo xí'ín nà kádij iní, ta kuaki ndó xí'ín nà sáki. ¹⁶ Ta iin ná kakuu ndó xí'ín dao kà ndo. Ta ọ́ sa'á kúryíí ndó, di'a nakí'in tá'an ndó xí'ín nà kúnda'í kandeí ndó. Ọ́ sa'á kéndichí téi ndo mií ndó xí'ín noo ká'an ndo. ¹⁷ Tá nì kee na ñà kini xí'ín ndó, ọ́ sa'á nándió kuéi

ndó kee ndó ña kini xí'ín ná. Di'a ndi'i ini ndo kee ndó ña va'a noo ndidaá ñayuu. ¹⁸Noo mií ndó ká'an ña ndi'i ini ndo ndukú ndó ña kandeí va'a ndó xí'ín iin rá iin ñayuu. ¹⁹O sa kóo ini ndo naki'in ya'i mií ndó sa'a ña kini kée ñayuu xí'ín ndó, na maní mií. Di'a kua'an ndo kandati ndó Ndios, dá chi di'a kaá tuti ií mií ná: “Noo yú'u ni ya'a na, ta mií vá yu'u kúu na ndaka kuendá noo ná, kaá sato'o yo Ndios.” ²⁰Sa'a ñoó, tá kuíko na xini u'u ñaá, ki'o ndó ña'a ná kasá'an na. Tá íchi ini na, ki'o ndó takuíf ná ko'o na, dá chi tá kée ndó dión, dá kían keeá kuendá táto'on ño'ó tikeí ni chikodó ndo diní ná xini na. ²¹Ta o sa kónó ndó noo ña kini ña kandeéán dákuéi ñaá ndo'ó, di'a chituu ndó ña kini xí'ín ña va'a.

13 Koo ini ndidaá ní ndó kueídó'o ndó ta né'e choon, dá chi ko ndéi ta'on ta né'e choon xí'ín ña kóni mií rá, ndéi ra chi ki'o dión ni saki ini mií Ndios. Ta viti ndéi ra chi mií Ndios ni chikaa ini ña kandeí ra. ²Sa'a ñoó, ndidaá na ko kóni kueídó'o ta né'e choon, xío kao na ña sakí mií Ndios, chi mií ná ni chikata ra. Ta na kée dión kúu na ndo'o níyo sa'a kuachi kée ná. ³Dá chi ko ndéi ta'on ta né'e choon dáyu'ú ra na kée ña va'a. Di'a ndéi ra dáyu'ú ra na kée ña kini. Tá ko kóni ndo kayu'ú ndo ta né'e choon, dá kían kee ndó ña va'a, dá ná ka'an va'a ra sa'a ndo. ⁴Dá chi kómí rá choon noo Ndios, dá kían kandeí va'a ndó. Tído tá kée ndó ña kini, kánian yu'ú ndo, dá chi ko né'e oon ta'on ra espada. Ta kómí rá choon noo Ndios ña kían dándó'o ra níyo ndidaá na kée ña kini. ⁵Sa'a ñoó kánian kueídó'o ndó ra, ta o duú sava'a sa'a ña kómí rá choon dándó'o ra níyo yo. Di'a ná kueídó'o ndó ra sa'a ña kóni ndo kakomí ndó iin ñaxintóni vii. ⁶Sa'a ñoó chiya'i ndó sa'a ño'ó ndo noo rá, chi kómí rá choon noo Ndios, ta sava'a choon yó'o kuití vá ndéi ra. ⁷Ta chiya'i ndó noo iin

rá iin ra kánian chiya'i ndó, ta kían noo ta né'e choon, o kían noo ra kí'in ya'i sa'a ño'ó. Ta ki'o ndó ñaño'ó noo na kánian natiin ñaño'ó, ta nakoni ndo na kánian nakoni ndo.

⁸Ni lú'u o sa kátaí ndo noo ni iin ñayuu, sava'a ña kataí ndo noo ná ná kakuu ña ku'u ini ndo sa'a ná. Dá chi tá kú'u ini ndo sa'a ñayuu xí'ín ndó, dá kían kéndisa ndó choon sa'ándá ley Moisés. ⁹Dá chi di'a kaá ley: “O sa kée ndó kuachi xí'ín na ko kúu ñadi'í ndo o yí ndo, o sa ka'aní ndo ndi, o sa kí'in kuí'íná ndó, o sa káva'a ndó ña to'on sa'a dao ka na, o sa kátoó ndo kakomí ndó ña'a ió noo dao ka ñayuu.” Ta choon yó'o xí'ín dao ka choon sa'ándá ley, iin nóo kúu váan xí'ín ña kú'u ini yo sa'a ñayuu xí'ín yó táto'on ki'o ndó'o yó xí'ín mií yó. ¹⁰Dá chi tá ná ku'u ini yo sa'a ñayuu xí'ín yó, dá kían ni iin kuu tá'on o kéndava'a yó xí'ín ná. Sa'a ñoó tá ná ku'u ini yo sa'a ná, dá kían kéndisa yó choon sa'ándá ley. ¹¹Dión koo ini ndo, dá chi sa kua'an ndi'i va tiempo. Sa ni kasandaá va hora ndoto ndó, ná dá'a ka ni kudí ndo, dá chi sa kuyati cháá ka kuu nandió koo na dákaí ñaá o duú tá mí ni kasá'a yó kándisa yó na. ¹²Sa ndikí vá kían viti, sa kua'an tuu noo vá. Ná dánkoo yó ndidaá ña kini kée na xionoo noo fin naá. Ta ná tiin yó to'on ndoto Ndios, dá kandeé yó naá yo xí'ín ña kini. ¹³Ná kee yó táto'on kée na ió ndús'ano ini, tá'an na xionoo noo túu. Ná dá'a ni kee yó víko xixi kua'an, ná dá'a ni kakuu yó na xí'i, ná dá'a ni kudí yo xí'ín ñayuu yó'o, ñayuu káa, ná dá'a ni kee yó kuachi ka'an noo xí'ín ñi yo, ná dá'a ni ndukú yó tandó'ó xí'ín dao ka na, ta ná dá'a ni koo u'u ini yo. ¹⁴Di'a Jesucristo, na kúu sato'o yo, ná kakuu táto'on iin dá'on kandixi ndó, ta o sa kí'o ndó mií ndó ña kían kee ndó ña kóni ñi ndo.

**Ká'an Pablo sa'á na kómani
kua'ano xí'ín to'on Ndios**

14 Natiin va'a ndó ñani yo, na kómani kua'ano xí'ín ña ndaa kándisa yó, ta o sa chidáo tá'an ndó xí'ín ná. ² Chì ndéi dao ñani yo, na ná'á ña kuu keí ná ndi ndáa mií ña'a. Tído ndéi ta'ani dao ka ñani yo, na ko kátóni va'a ini, sa-va'a ña'a kuí va seí na. ³ Ta ndo'ó, na ko nákani kuáchì ini keí ndi ndáa mií ña'a, o sa kénóo ndó na ko seí ña. Ta ndo'ó, na ko seí ndi ndáa mií ña'a, ná dá'a ni dána'a ndá'a ndo na seí ña, dá chì sa ni natiin va'a ñaá Ndios. ⁴ Ta, ¿dá yoo kúú ndó, ká'an ndó? ¿Ndiva'a chindaa noo ndo keyíko ndo sa'á na ko ñó'o tixi ndá'a ndo? Chì mií Ndios, na kúú sato'o ñani ndo, noón kúú na keyíko sa'a ná, á iin ndaa na o ni kankao na noó kuachi. Tído o kankao ta'on na, dá chì sato'o yo Ndios, ká'ano nda'o choon né'e na, ta kuu chindeé ñaá ná kuiin ndaa na.

⁵ Ió dao ñani yo kéká'ano ij vá ná dao kuú, ta ió dao ka ñani yo ko kéká'ano ka na ni iin tó'on kuú. Sa'á ñoó iin rá iin mií vá ndó kánian nakani va'a ini sa'á ndí kían kee ndó sa'a ña yó'o. ⁶ Dá chì ió dao ñani yo kéká'ano na dao kuú, ta dión kée na dá chì ndúkú ná k'i'o na ñañó'o noo Ndios. Ta dao ka ñani yo ko kéká'ano ka na ni iin tó'on kuú, chì k'i'o dión kándaá ini na, ta xí'o ta'ani na ñañó'o noo Ndios. Ta dión ni ndó'o ñani yo, na seí ndi ndáa mií ña'a, náki'o na ñañó'o noo Ndios, dá chì náki'o na ndivé'e noo ná sa'a ndidaá ña seí na. Ta dión ta'ani ñayuu ko seí ndi ndáa mií ña'a, ndúkú ná naki'o na ñañó'o noo Ndios sa'á ña ko seí na ndi ndáa mií ña'a, ta náki'o ta'ani na ndivé'e noo Ndios sa'á ña kúú seí na. ⁷ Chì ko ndéi mií ta'on yó xí'an dión oon ni, ta ni ko xí'i yo xí'an dión oon ni. ⁸ Dá chì tá takí yo, noo ndá'a sato'o yo Ndios ndéi yó. Ta tá ni xí'i yo, noo ndá'a sato'o yo Ndios vá ni xí'i yo. Sa'á ñoó, tá takí yo o

ni xí'i yo, noo ndá'a sato'o yo Ndios vá ñó'o yó. ⁹ Ni xí'i Cristo, ta ni nataki na, dión, dá ni xinkoo na kakuu na sato'o noo na ni xí'i xí'ín noo na ndéi takí.

¹⁰ Tído ndo'ó, ¿ndiva'a dána'a ndá'a ndo ñani ndo? Ta, ¿ndiva'a kénóo ndó ñani ndo? Chì ndidaá vá yó nakuíta noo Cristo keyíko sa'a yo. ¹¹ Dá chì di'a kaá tuti ij Ndios:

Sa'á ña takí yu'u, kaá sato'o yo Ndios, sa'á ñoó ká'in xí'ín ndó ña mi'an nata'ano ndidaá kúú kondó ñayuu noo yú'u, ta ndidaá kúú yú'u nakoni ña yu'u kúú Ndios.

¹² Sa'á ñoó kándaá inio ña iin rá iin vá yó nakuíta naki'o yó kuendá noo Ndios.

**Ná o kée yó ni iin ña'a, ña kían kedaá
xí'ín ñani yo, dá kuei na noó kuachi**

¹³ Sa'á ñoó ná dá'a ni dána'a ndá'a tá'an yó. Di'a koo ini ndo ná dá'a ni kakuu ndó tát'o'on iin yuu noo kachi'i sá'a ñani ndo, dá ya'a na kee na kuachi.

¹⁴ Ná'á yu'u, ta kándéé ká'ano inij sato'o yo Jesús ña ni iin tó'on ña'a seí yo ko kúú ña'a yakó noo Ndios. Tído tá ká'an dao ka ñani yo ña kían ña'a yakó noo Ndios, dá kían ñaá vá kían noo mií ná.

¹⁵ Ta tá ña seí ndo kedaá xí'ín ñani ndo, dá nakani kuáchì ini na, dá kían ko kú'u ta'on ini ndo sa'a ná. Kana'á ndó ña ni xí'i Cristo sa'a ñani ndo, sa'á ñoó ná dá'a ni dátúú ndó na xí'ín ña seí ndo. ¹⁶ O sa kí'o ndó mií ndó ña ka'an ndava'a na sa'á ña kée ndó, va'ará ná'á mií ndó ña kían ña va'a. ¹⁷ Dá chì yóó, na ñó'o tixi ndá'a Ndios, ko káni kaan ndi'i ini yo sa'á ña seí yo ni sa'á ña ko'o yó. Ña kánian ndi'i cháá ka ini yo sa'a kían ña ná koo ini yo kee yó ña ndaa, ta ná kandeí va'a yó xí'ín dao ka ñani yo, ta ná kandeí dii iní yo, chì ndidaá ña yó'o vei noo Espiritu ij Ndios. ¹⁸ Ta na xínkuáchì noo Jesús kúú na kée ndidaá ña yó'o, ta náta'an ini

Ndios sa'á ña kée na, ta ká'an va'a dao ka ñayuu sa'a ná.

¹⁹ Sa'á ñoó ná ndukú yó ndi keeá kandeí va'a yó xí'ín dao ka ñayuu, ta ná ndukú yó ndi keeá dákuá'ano tá'an yó íchi Ndios. ²⁰ Ta ná dá'a ni danaá ndo ña ni kee Ndios xí'ín ña'a seí ndo. Ndidáá tá'an va ña'a seí yo kúu ña vii. Tído ko v'a ta'on kían noo Ndios tá ná kí'o yó ña kankao ñani yo noo kuachi sa'á ña seí yo. ²¹ Iin ña va'a cháá ka kían tá ná o keí yo koño, ta ná o kó'o yó vino, ta ná o kée yó dao ka ña'a, ña kían kedaá xí'ín ñani yo, dá kuei na noo kuachi, o ña'a kedaá xí'ín ná nakani kuáchi ini na, o ña'a kedaá xí'ín ná ndiko na noo ña'a Ndios. ²² ¿Á kándisa ndó ña kuu keí ndo ndidaá ña yó'o? Va'a va, tído mií ndó xí'ín Ndios ná kana'á. Ndiká'an ví na ko nákaní kuáchi ini noo ña kée na. ²³ Chi ndi ndáa mií ñayuu nákaní kuáchi ini keí ná iin ña'a, ta seí ií vá náan, noón kúu na táí kuachi noo Ndios, dá chi kándisa na ña ko kánian kee na dión. Dá chi tá ná kandisa yó ña kían iin ña ko v'a, ta ni kee yóan, dá kían ni ya'a yó ni kee yó kuachi noo Ndios.

15 Sa'á ñoó, yóo, na ndíta toon xí'ín to'on Ndios, kánian kí'o ndeé ini yo sa'a ñani yo, na kómaní kua'ano xí'ín to'on Ndios. Ná dá'a ni kee yó sa'a mií, ná kee cháá ka yo sa'a ñani yo. ² Ta ná koo ini iin rá iin yó ndukú yó ña nata'an ini ñani yo, ta ná ndukú yó ña keva'a na, dión, dá koni na kua'ano cháá ka na xí'ín to'on Ndios. ³ Chi ni Cristo ko ní ndúkú ná ña kían kee na sa'a mií ná. Di'a ni kee na táto'on kí'o ká'an tuti ií Ndios: "Mií to'on kini ni ka'an na sa'a mií ní, ñoó kían ni ñakuido yu'u." ⁴ Ta ndidaá to'on ni taa na noo tuti ií Ndios tá sata, ñoó kían dána'an noo yo nda viti, dá ná katí'a yó kandati kueé yo, ta ná koo ndeé ini yo kee to'on ñoó, dá koni yo natiin yo tandeé ini noo Ndios. ⁵ Ta mií Ndios kúu na xí'o ña kandati kueé yo, ta xí'o

na tandeé ini noo yo, noón kúu na kí'o ña kandeí ñóchi ndó xí'ín iin rá iin ndó táto'on kí'o kóni mií Cristo Jesús. ⁶ Dión, dá iin ná kakuu ndó keká'ano ndó Ndios, na kúu tatá sato'o yo Jesucristo.

Miían dána'a yo to'on Jesús noo ndidaá na ko kúu na Israel

⁷ Sa'á ñoó koo ini ndo natiin va'a ndó iin rá iin ndó táto'on kí'o ni natiin va'a Cristo mií yó, dá ná natiin Ndios ñaño'ó. ⁸ Ta ká'in xí'ín ndó ña ni kii Cristo ni xinkuáchi di'a na noo na ñoo Israel, dá na'a na ña iin na ndaa kúu Ndios, dá dáx-inkoo na ña ni kaa Ndios kee na xí'ín na sá'ano Israel ni sa ndei sa na'a. ⁹ Ta ni kii ta'ani Cristo, dá ná keká'ano na ko kúu na Israel Ndios sa'á ña kú'u ini na sa'a ná. Dá chi di'a kaá tuti ií Ndios: Ta viti ko'in kí'oi ñaño'ó noo mií ní tein na ko kúu na Israel,

ta kata yu'u yaa keká'anoi kuu mií ní.

¹⁰ Ta kaá ta'ani tuti ií Ndios di'a:

Kadii dáó ini ndo'ó, na ko kúu na Israel, xí'ín na Israel, na kúu na ñoo Ndios.

¹¹ Ta kaá ta'ani tuti ií Ndios di'a:

Ta ndo'ó, na ko kúu na Israel, keká'ano ndó Ndios, na kúu sato'o yo,

ta ndidaá ñoo ná chindaya'i ñaa ná.

¹² Ta kaá ta'ani profeta Isaías:

Tein na ve'e ta naní Isaí kana iin ta, ta kasandaá na dándaki na na ko kúu na Israel,

ta noón kúu na kí'o tandeé ini noo ná.

¹³ Ta mií Ndios, na xí'o tandeé ini noo yo, ná dákutí ná níyo ndo xí'ín ña kádi ini ndo, ta ná kí'o na ña koo va'a ini ndo sa'á ña kándéé ini ndo ná, dá ná nakutí iin rá iin ndó xí'ín tandeé ini kee Espíritu ií.

¹⁴ Ta ná'á vá yu'u ña va'a nda'o ini ndo'ó, ñani mií, ta ni chití ndó xí'ín ñax-intóni kée Ndios, sa'á ñoó tí'a ndó ka'an ni'ini noo sata'an ndó. ¹⁵ Tído noo tuti yó'o ni xí'o ndeé ini ni ka'in xí'ín ndó, dá dándusaa ini ndo'ó sa'a dao ka ña'a,

ta dión nì keei, chì míí Ndios nì kemáni yu'u xí'ín choon yó'o, ¹⁶ dá kechóoin noo Jesucristo tein nà kò kúú nà Israel, dá dána'lì to'on va'a sa'a Jesús noo ná, dá kakuu na iin ña va'a dokoí noo Ndios, dá chì Espíritu iì Ndios kúú ná ndúvii ñaá. ¹⁷ Ta sa'á Cristo Jesús náta'an inii sa'a choon kéei noo Ndios. ¹⁸ Chì ká'ín sava'a sa'á ña nì kee Cristo xí'ín ndá'í tein nà kò kúú nà Israel, chì seídó'o na Ndios nì kee ña dána'lì, xí'ín ña kéei. ¹⁹ Chì nì keei ña ná'ano xí'ín ña ndato xí'ín ndée Espíritu iì Ndios. Sa'á ñoó nda ñoo Jerusalén, ta nda iin níí kuendá Ilríco di'a nì naka'ani to'on va'a sa'a Cristo Jesús nì keei. ²⁰ Ta daá ndí'i va inii dána'lì to'on va'a sa'a Cristo Jesús noo nà kò ñá'a kuií kueídó'o ñaá, dá ná o náki'in ñe'i choon nì kee dao ka nà dána'a. ²¹ Dá chì ndí'i inii keei tá-to'on ká'an tuti iì Ndios: Tá'an ñayuu kò ñá'a kuií nì'lì tó'on sa'a Ndios, noón kúú nà katóni ini, ta ñayuu kò ñá'a kuií kueídó'o sa'a ná, kandaa ini nà.

Chíkaa ini Pablo ko'on nà ñoo Roma

²² Sa'á ñoó kò ní kúú saajì noo ndéi ndó, va'ará kua'á nda'o ta'ándá nì ka'ín saajì kooi xí'ín ndó. ²³ Tído viti sa nì nà-ta'an va yu'u iin níí kuendá noo nákaajì yó'o nì ñana'lì. Ta sa kua'a vá kua'á nákanani inii saajì noo ndéi ndó. ²⁴ Sa'á ñoó tá ná ko'ín España, dá chika'andajì noo ndéi ndó koo tóoi xí'ín ndó. Ta kandatii ña chindeé ndó yu'u noo ko'ín tá nì ndí'i nì sa io dii tóoi xí'ín ndó. ²⁵ Tído viti kían ko'ín ñoo Jerusalén, dá kemáni yu'u nà kúú ñayuu Ndios ndéi ñoo, ²⁶ dá chì nà kúú kuendá Jesús ndéi chí kuendá Macedonia xí'ín nà ndéi Acaya nì ñata'an ini nà nì ketutí ná cháá di'ón kemáni ná nà kúnda'í ño'o tein nà kúú ñayuu Ndios ndéi ñoo Jerusalén. ²⁷ Ta nì ñata'an ini nà kee na dión, dá chì tájì nà noo nà Israel, chì nì nì'lì ná ña manì noo Ndios sa'á nà Israel. Sa'á ñoó kánian chindeé ñaá ná

xí'ín ña va'a ió noo ná. ²⁸ Tá nì ndí'i nì keyíkojì choon yó'o nì sa'ín nì ne'i di'ón ñoo noo ná, dá chika'andajì noo ndéi ndó xaan noo ya'lì ko'ín España. ²⁹ Ta kátóni inii ña tá ná saajì noo ndéi ndó xaan, kua'á nda'o ña va'a kee Cristo xí'ín yó sa'á ña kándisa yó to'on va'a sa'a ná.

³⁰ Tído xíkajì ña manì noo ndo, ñani, ña sa'á ña kándisa yó Jesucristo, nà kúú sato'o yo, xí'ín sa'á ña kú'u sátá'an ini yo sa'a yo kée Espíritu iì Ndios, ña chindeé ndó yu'u kaka ndo ña manì noo Ndios sa'í, ³¹ dá ná chindeé ná yu'u noo ta kò xí'ín kándisa to'on va'a Jesús ndéi chí kuendá Judea. Ta kaka ta'ani ndó noo ná ña ná natiin va'a nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Jerusalén di'ón ko'ín dánkooi noo ná. ³² Dá kían ná saajì xí'an kádii inii noo ndéi ndó tá dión kóni míí Ndios, dá ná nani'lì ndée yu'u xí'ín ndó. ³³ Ná koo Ndios, nà xí'o ña koo va'a ini yo, xí'ín iin rá iin ndo'ó. Dión ná koo.

Ká'an Pablo ndisá'an xí'ín ñayuu né'e tá'an va'a xí'ín ná

16 Natiin va'a ndó k'i'o yó Febe, chì kosaa nà noo ndéi ndó. Míí ná kúú nà xínkuáchí noo nà kúú kuendá Jesús ndéi chí ñoo Cencrea. ² Ta kónii ña kían natiin va'a ndó nà, chì kúú ná kuendá sato'o yo Jesús, chì k'i'o dión kánian kee yó sa'á ña kúú yó ñayuu Ndios. Ta chindeé ndó nà xí'ín ndidaá ña'a xínño'ó ná, chì chindeé ná dao ka nà kúú kuendá Jesús, ta chindeé ta'ani na yu'u.

³ Ta ka'an ndo ndisá'an xí'ín Priscila, xí'ín Aquila, nà kéchóon dáó xí'ín yu'u noo Cristo Jesús. ⁴ Ta nì xí'o na míí ná ña kuu nà sa'a yú'u, dá kakii. Ta o duú iin tó'ón yu'u ní náki'o ndiv'e noo ná, dión ta'ani nà kúú kuendá Jesús, nà kò kúú nà Israel, náki'o ta'ani na ndiv'e noo ná. ⁵ Ta ka'an ta'ani ndó ndisá'an xí'ín nà kúú kuendá Jesús ndítutí ve'e na.

Ta ka'an ta'ani ndó ndisá'án xí'ín ñani manij Epeneto, na mií noó ni kándisa to'on Jesús chí kuendá Acaya di'a.

⁶Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín k'i'o yó María. Na yó'o kúu na ndí'i nda'o ini xínkuáchí noo Ndios tein mií ndó xaan.

⁷Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yó Andrónico xí'ín ñani yó Junias, tá'an ra kúu tá'an yu'u, ta ndi nduú ra ni sa ño'o xí'ín ve'e kaa sa'á to'on Jesús. Ta ká'an va'a apóstol, na né'e to'on Jesús, sa'a ndi nduú ña yó'o. Ta sa daá kándisa va ra Jesús, dá ni kándisa yu'u.

⁸Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yó Amplias, ra kúu ñani manij mií sa'á ña kándisa dáó ndú sato'o yó Jesús.

⁹Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yó Urbano, ra kéchóon dáó xí'ín ndu'u noo Cristo Jesús. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani manij Estaquis.

¹⁰Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yó Apeles, ta náta'an ini Cristo xini ñaá ná. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín na ve'e ñani yó Aristóbulo.

¹¹Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín tá'in naní Herodión. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín na ve'e Narciso, tá'an na ndíta ndaa xí'ín sato'o yó Jesús.

¹²Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín k'i'o yó Trifena xí'ín k'i'o yó Trifosa, tá'an na kéchóon noo sato'o yó Jesús. Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín k'i'o manij yó Pérsida, tá'an na ndí'i ini kéchóon noo sato'o yó Jesús.

¹³Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yó Rufo, ra ni xaxi mií sato'o yó Jesús. Ta ka'an ta'ani ndó ndisá'án xí'ín naná ra, chí tató'on k'i'o naná mií kúu ná, xini.

¹⁴Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yó Asíncrito, xí'ín Flegonte, xí'ín Hermas, xí'ín Patrobas, xí'ín Hermes xí'ín dao ka na kúu kuendá Jesús dakuá'a xí'ín rá.

¹⁵Ta ka'an ndo ndisá'án xí'ín ñani yó Filólogo, xí'ín k'i'o yó Julia, xí'ín ñani yó Nereo, xí'ín k'i'o ra, xí'ín k'i'o yó Olimpas

xí'ín ndidaá ka ñayuu Ndios dakuá'a xí'ín ná.

¹⁶Ta viti chitó tá'an ndó noo ndo, ta ña yó'o ná kakuu iin ñañó'ó ka'an tá'an ndó ndisá'án sa'á ña kúu ndó kuendá Jesús. Ta natiin ndó ndisá'án ká'an ndidaá na kúu kuendá Cristo ndéi iin rá iin xí'ín.

¹⁷Ta seí nda'avíi noo ndo, ñani, ña kaon koo ndó xí'ín ra kátoó ka'anda tá'an ñaá, tá'an ra kátoó dátuu ña ndaa kándisa ndó. Va'a kaa taó xóo ndó mií ndó noo rá. ¹⁸Dá chí ña yó'o kúu ra ko xínkuáchí ta'on noo sato'o yó Jesucristo, sava'a sa'a mií vá rá kée ra. Ta xí'ín to'on vitá xí'ín to'on ñóchí danda'í ra na vitá ini.

¹⁹Ta ndéi kúu mií vá ká'an na sa'a ndo ña kúu ndó ñayuu seídó'o ndaa to'on Jesús, sa'á ñoó kádij nda'o ini sa'á ña kée ndó dión. Ta kóni yu'u ña ndichí koo ndó noo ña ndaa, ta o sa ndíko ndo ña kini. ²⁰Ta Ndios, na xí'o ña koo va'a ini yó, noón kúu na kadí yachí ña u'u tixi sa'a ndo. Ta ná koo ña manij xí'o Jesucristo, na kúu sato'o yó, xí'ín iin rá iin ndó.

²¹Ta tánda'á ta'ani ñani yó Timoteo, ta kéchóon nduú xí'ín yu'u, ndisá'án kosaa noo ndo. Tá'an ra kúu tá'in naní Lucio, xí'ín Jasón, xí'ín Sosípater, tánda'á ta'ani ra ndisá'án kosaa noo ndo.

²²Ta yu'u, ra naní Tercio, ni taai tuti yó'o kosaa noo ndo. Ta tánda'á ta'ani yu'u ndisá'án kosaa noo ndo, chí kándisa dáó yó sato'o yó Jesús. ²³Ta ká'an ta'ani ñani yó Gayo ndisá'án xí'ín ndó. Roón kúu ra ni natiin va'a yu'u ve'e ra, ta dión ta'ani kée ra xí'ín ndidaá ka na kúu kuendá Jesús. Ta ká'an ta'ani ñani yó Erasto, ta né'e va'a dí'on ñoo yó'o, ndisá'án xí'ín ndó. Ta ká'an ta'ani ñani yó Cuarto ndisá'án xí'ín ndó. ²⁴Ná koo ña manij xí'o Jesucristo, na kúu sato'o yó, xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

**Ki'o di'a dándí'i Pablo to'on
ká'an na noo tuti yó'o**

²⁵Ió choon noo ndá'a Ndios ña kendakí ná ndo'ó xí'ín to'on va'a dána'i sa'a Jesucristo. Ta to'on va'a yó'o kúú míí míí ña ni na'a Ndios noo yo, tá'an ña ni sa káa de'é nda rá ko ñá'a kava'a ñayúú yó'o. ²⁶Tído viti kían ni na'a na

ñá noo yo. Ta ni taa profeta ña noo tuti ii Ndios táto'on ki'o ni sa'anda Ndios, na daá ió kuií, choon noo ná kee na. Ta viti ni dasa to'on sa'an noo ndidaá ñayuu, dá ná kandísa naan, ta ná kee na choon sa'ándáan. ²⁷Sa'á ñoó ná natiin na kúú iin tó'on diní Ndios, na kúú Ndios ndichí, ñañó'ó sa'a Jesucristo ndidaá tá'an kuu. Díón ná koo.

**To'on yó'o kían mií noó ni
taa San Pablo ni sa'an
noó na ñoo Corinto**

Ká'an Pablo ndisá'án

1 Yu'u kúu Pablo, na ni nakana Ndios kakuu iin apóstol Jesucristo, dá kane'i to'on na, táto'on kī'o kóni mií Ndios. Ta yu'u xí'ín ñani yo Sóstenes ²ká'an ndu ndisá'án xí'ín ndo'ó, na kúu ñayuu Ndios ndéi ñoo Corinto, ndo'ó na ni nduvii Ndios sa'á ña ni kee Cristo Jesús, ta ni kana na ndo'ó ña kakuu ndó ñayuu mií ná, ta dión ta'ani ni kee na xí'ín ñayuu ndéi ndidaá kúu xián, na nákonì ña sato'o na kúu Jesucristo, na kúu sato'o na xí'ín sato'o yo. ³Ta mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee ña manì xí'ín ndó, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo.

**Nákì'o Pablo ndivé'e sa'á ña ni xi'o
oon Ndios noó ñayuu ñoo, dá ná
katì'a na kechóon na noó ná**

⁴Ta daá kuití vá náki'o yu'u ndivé'e noo tatá yo Ndios sa'a ndo'ó, sa'a ndidaá kúu ña manì ña kían ni xi'o oon na noo ndo sa'a Cristo Jesús. ⁵Dá chi ni kekuíká Ndios ndo'ó noo ndidaá ña'a sa'á ña ni kee Jesús, chi ni kekuíká ná ndo'ó xí'ín to'on ká'an ndo, xí'ín ña koo ndichí cháá ka ndo xí'ín to'on na. ⁶Ta ñoo kían ná'a ña mifan ndaa ndíta ndaa ndo xí'ín to'on va'a ni seídó'o ndó sa'a Cristo. ⁷Sa'á ñoo ni iin tó'ón ña'a o kámanì noo ndo, dá katì'a ndó kee ndó choon Ndios xían nani ndáti ndó kasandaá kuu na'a noo sato'o yo Jesucristo. ⁸Ta mií tatá Ndios kúu na chindeé ndo'ó, dá kandita toon ndó xí'ín ná nda noo ndí'i, dá kían ni iin tó'ón ta'on kuachi o kóo sata ndo tá ná kasandaá kuu nandió koo tuku Jesucristo, na kúu sato'o yo, kasaa na. ⁹Iin na ndaa kúu Ndios, ta mií ná kúu na ni

nakana ndo'ó ña kandita ndó xí'ín de'e na Jesucristo, na kúu sato'o yo.

**Ko vá'a ña tá'anda tá'an
na kúu kuenda Jesús**

¹⁰Seí nda'ávíi noo ndo'ó, ñani mií, xí'ín kuu sato'o yo Jesucristo ña iin tó'ón ná kakuu ña nákanì ini ndo, ta ná dá'a ni ka'anda tá'an ndó. Ñóchí kandeì ndó, iin tó'ón ná kakuu ñaxintóni ndo, ta iin tó'ón ná kakuu ña nákanì ini ndo. ¹¹Chi ni katóni ini, ñani, ni kee na ve'e Cloé, ña naá tá'an ndó noó ña kándisa ndó. ¹²Dión ká'ín xí'ín ndó, dá chi dao ndó kaá ña kúu ndó kuenda Pablo, ta dao ka ndo kaá ña kúu ndó kuenda Apolos, ta dao ka ndo kaá ña kúu ndó kuenda Cefas, ta dao ka ndo kaá ña kúu ndó kuenda Cristo. ¹³¿Á kua'a vá ni ta'anda Cristo, xiní ndo? ¿Á ni sarkaa Pablo ndika cruz, xiní ndo? O, ¿á xí'ín kuu yu'u ni sodo ndúta ndo'ó, ká'án ndó? ¹⁴Nákì'oi ndivé'e noo Ndios chi ni iin tó'ón ndó ko ní dákodo ndúta yu'u, sa-va'a Crispo xí'ín Gayo va kúu ra ni dakódo ndúta yu'u. ¹⁵Sa'á ñoo ni iin ñayuu o kúu kaa ña ni sodo ndúta ná xí'ín kuu yú'u. ¹⁶Ta ni dakódo ndúta ta'anii na ve'e Estéfanos, tído ko ndúsaa ini á ío dao ka na ni dakódo ndútaí. ¹⁷Dá chi ko ní sa'ándá Cristo choon noo ña dákodo ndútaí ndo'ó, di'a ni xi'o na choon noo ña dána'i to'on va'a na. Ta ko ndúkú ta'on yu'u to'on ndichí dáxino ini ndo'ó, chi ko kóni kenóoi ña ni kee Cristo tá ni xi'i na sa'a yo ndika cruz.

**Jesucristo kúu ndée mií Ndios
xí'ín ña ndichí mií ná**

¹⁸Dá chi to'on va'a ña ká'an sa'á ña ni xi'i Cristo ndika cruz kían diki noó na kua'an naá. Tído noo yóo, na ni'í ña káki, to'on yó'o kúu ndée mií Ndios ña dákaki ñaá. ¹⁹Dá chi di'a ká'an tuti iñ Ndios: Dánaa vai ña ndichí taa, ta kañó'í ñaxintóni ñayuu kánda ini.

²⁰ Sa'á ñoó, ¿ndi ndó'o na kómí ña ndichí viti, tá dáá? Ta, ¿ndi ndó'o na dákuá'a ña ndichí? Ta, ¿ndi ndó'o na ká'an to'on ndichí ió ñayuu yó'o? ¿Á kọ ná'a ta'on ndó ña ni kenóo Ndios ña ndichí ió ñayuu yó'o? ²¹ Ta xí'ín ña ndichí kómí Ndios ni chikaa ini na ña o kásandaá ñayuu kana'a ná mií Ndios xí'ín ña ndichí ñayuu yó'o. Di'a ni na-ta'an ini mií Ndios dáka'ki na ñayuu kándísa to'on dána'a ndu, va'ará to'on dikí va kíán noo dao ka ñayuu.

²² Ta na Israel kúu na xíka iin ña ndato, dá kandía na, ta na griego kúu na ndúkú to'on ndichí, dá kandía na. ²³ Tído ndu'u kúu na dána'a sa'a Cristo, na ni xi'i ndika cruz. Ta to'on yó'o kíán dár'u'u na Israel, ta kíán to'on dikí noo na griego. ²⁴ Tído noo ñayuu ni nakana mií Ndios, á mií ná kúu ná na Israel, o á mií ná kúu ná na griego, Jesucristo kúu ndée mií Ndios xí'ín ña ndichí mií ná. ²⁵ Dá chi to'on Ndios, ña chínani ñayuu kúu to'on dikí, ña ndichí cháá ka kíán o duú ña ndichí kómí na ndéi ñayuu yó'o. Ta ña'a Ndios, ña ká'an ñayuu kúu ña vitá cháá ka, di'a ña'a ndakí cháá ka kíán o duú ña ndakí noo ñayuu.

²⁶ Sa'á ñoó, kande'é ndó, ñani, chi tá ni nakana Ndios ndo'ó xoo mií ná, cháá vá ndó ni sa kuu ñayuu ndichí noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, ta cháá ta'ani ndó ni sa kuu ñayuu né'e choon, ta cháá ta'ani ndó ni sa kuu de'e na kuiká ndáya'i.

²⁷ Chi ni kaxi Ndios ñayuu xixi noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, dá kenóo na ñayuu kaá ndichí. Ta ni kaxi ta'ani na ñayuu kọ ndakí noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, dá kenóo na ñayuu kaá ndakí. ²⁸ Ta ni kaxi ta'ani na ñayuu nóo xí'ín ñayuu kọ ndáya'i noo ñayuu ndéi ñayuu yó'o, xí'ín na koo ña'a kúu, dá dátúú ná ña ndáya'i ñayuu yó'o. ²⁹ Kí'o dión ni kee Ndios, dá kíán ni iin tó'on ñayuu ná o kúu chindaya'i mií noo ná.

³⁰ Ta mií Ndios kúu na ni xi'o ña ni nduu yó ñayuu Cristo Jesús, ta sa'a Cristo ni xi'o na ña ndichí noo yo, xí'ín ña kandoo vii yo noo ná, xí'ín ña koo vii yo, xí'ín ña kaxi yó tixi ndá'a kuachi yo. ³¹ Kí'o dión ni kee Ndios, dá chi kí'o di'a va ká'an tuti ií ná: “Tá'an na ká'an kuryíí, kánian kuryíí ná sa'a ña ni kee sato'o yo Ndios sa'a ná.”

Dána'a Pablo sa'a ña ni xi'i Jesucristo ndika cruz sa'a yo

2 Sa'a ñoó, ñani, tá ni saai noo ndéi ndó ni daná'i to'on ni ni'i noo mií Ndios, kọ ní kéchóoin to'on táyíí o to'on ndichí. ² Chi ni chikaa ini dána'i noo ndo sava'a sa'a Jesucristo, xí'ín sa'a ña ni kee na sa'a yo ndika cruz. ³ Tá ni sa ioi xí'ín ndó, nda'i va ni sa ioi, ta ni sa ndei ñino nda'oi ña yu'íí. ⁴ Ta kọ ní ndúkú to'on luu, ña kána ñaxintóni ña ñayuu yó'o ka'in xí'ín ndó, dá xino ini ndo. Chi di'a ni na'a mií Espiritu ií Ndios ndée kómí ná tein ña ni daná'i noo ndo. ⁵ Dión dá kíán ná dá'a ni kandeé iní ndo Jesús kee ña ndichí ió ñayuu yó'o, di'a kandeé iní ndo ná kee ndée Ndios.

Kómí yó Espiritu ií Ndios

⁶ Tído ndu'u kúu na ká'an to'on ndichí xí'ín na ndíta ni sisa xí'ín ña kándísa na, tído to'on ndichí yó'o, kọ kíán to'on ndichí kómí na kúu kuendá ñayuu yó'o, ta kọ kíán to'on ndichí dándáki ña né'e choon ñayuu yó'o, tá'an ra sa kua'an naá vá. ⁷ Tído ndu'u kúu na ká'an sa'a to'on ndichí, ña ná'a iin tó'on mií Ndios, tá'an ña sa kaa de'é. Ta ña ndichí yó'o kíán ña ni chikaa ini mií ná kee na tá kọ ña'a kava'a na ñayuu yó'o, dá ná kuu natiin yó ña'no'ó kí'o na noo yo. ⁸ Ta ni iin tó'on ña né'e choon ñayuu yó'o kọ ní xi'o kuendá sa'a ña ndichí yó'o, dá chi tá ni xi'o ra kuendá sa'an, dá kíán o chírkaa ta'on ra sato'o yo Jesús, na kómí

ndidaá ñaño'ó, ndika cruz, ní kúu. ⁹Chì di'a ká'an tuti iì Ndios:

Tá'an ña'a kò ní xíní ñayuu xí'ín noo ná, xí'ín ña kò ní seídó'o ná, xí'ín ña ni iin kuu kò ní nákanì ini níò ná sa'a,

ñóó kían nì kenduu Ndios kì'o na noó ñayuu kónì ñaá.

¹⁰Tído ndidaá kúú ña yó'o kían nì na'a Ndios noo yò nì kee Espíritu iì míí ná. Chì Espíritu ná kúú na ndé'é va'a ndidaá kúú ña'a, va'ará nda maá ini níò Ndios kíán.

¹¹Ta, ¿ndá yoo kúú iin ɬa ná'á ndi nákanì ini iin ka ɬa? Sava'a iin tó'ón espíritu nákaa ini ra kían ná'á ndí kíán nákanì ini ra. Ta dión ta'ani, ni iin tó'ón ta'on ñayuu kò ná'á ndi nákanì ini Ndios, sava'a iin tó'ón Espíritu míí vá ná ná'á ndí kíán nákanì ini na. ¹²Ta yóó kúú na kò ní nátiin ta'on yó espíritu kómí na kúú kuendá ñayuu yó'o. Di'a nì natiin yó Espíritu nì kii noo míí Ndios, dá kuu kandaá ini yò ndí kíán kúú ña va'a nì xì'o Ndios noo yò. ¹³Ta sa'a ndidaá kúú ña'a yó'o ká'an ndu, tído kò ká'an ta'on ndu táto'on kì'o dána'a na kómí ña ndichí ñayuu yó'o. Di'a dána'a ndu xí'ín to'on nì daná'a Espíritu iì Ndios noo ndú, chì dána'a ndu to'on nì kii noo Espíritu Ndios noo na kómí Espíritu ná.

¹⁴Ta ñayuu kò kómí Espíritu iì Ndios, o kúu ta'on natiin na ña dána'a Espíritu iì Ndios, dá chì ñiki va kíán noo ná. Ta o kúu ta'on katónì ini na ñá. Dá chì sava'a na kómí Espíritu iì Ndios kúú na kuu kandaá ini sa'an. ¹⁵Ta ñayuu kómí Espíritu Ndios kúú na keyíko va'a sa'a ndidaá ña'a, ta kò iin ta'on kuu keyíko sa'a ná. ¹⁶Chì di'a kaá tuti iì Ndios: “¿Ndá yoo kandeé kana'á ndí kíán nákanì ini sato'o yò Ndios? ¿Ndá yoo katì'a dána'a noo ná?” Tído yóó kúú na kómí ñaxintónì Cristo.

Kéchóon nduú Pablo xí'ín Apolos noo Ndios

3 Tído kò ní kúu ta'on dána'i noo ndó'ó, ñani, táto'on kì'o dána'i noó ñayuu kómí Espíritu iì Ndios. Di'a nì daná'i noo ndo táto'on kì'o dána'i noó ñayuu kée ña kónì ñíí ná, chì táto'on takuálí vá kúu ndó noó to'on Cristo. ²Sa'a ñoó nì xì'oi lechí va nì xì'i ndó táto'on kì'o kée na xí'ín takuálí, dá chì o kúu keí xí ña seí na yatá. Ta kì'o dión ta'ani ndó'o ndo'ó, dá chì kò ní kúu ta'on natiin ndó ña ndichí cháá ka sa'a Ndios, ta nda viti o kúu iì vá natiin ndóan. ³Dá chì kée iì vá ndó ña kónì ñíí ndo, dá chì ió iì vá ña u'u ini ndo, ta naá tá'an iì vá ndó, ta sa'ándá tá'an iì vá ndó. ¿Á kò ná'á ta'on ndó ña ña yó'o ná'a ña kúú ndó ñayuu kée ña kónì ñíí, ta ná'a ta'ani ña kée ndó táto'on kée ñayuu kò ná'á Ndios? ⁴Dá chì tá ká'an ndo ña kúú ndó kuendá Pablo, o ká'an ndo ña kúú ndó kuendá Apolos, ¿á kò ná'á ta'on ndó ña ña yó'o ná'a ña kúú ndó ñayuu kée ña kónì ñíí?

⁵Ta, ¿ndí kíán kúú Pablo, ká'an ndó? Ta, ¿ndí kíán kúú Apolos, ká'an ndó? Chì sava'a na kéchóon noo Ndios oon va kúu ndu'u, ta nì daná'a ndu noo ndo, dá nì kandísa ndó. Chì iin rá iin ndu kée choon nì xì'o sato'o yò Ndios noo ndú. ⁶Yu'u kúú ra nì ni'i choon ña chí'i tata, ta Apolos nì ni'i choon ña ko'oni naan. Tído míí vá Ndios kúú na dákuá'anoan. ⁷Sa'a ñoó ni ña'a kò kúú ɬa nì chí'i tata, ni ra nì so'onian, sava'a Ndios vá kúú na ndáya'i, chì míí ná kúú na dákuá'anoan. ⁸Iin nóó vá ndáya'i ɬa nì chí'i tata, xí'ín ra nì so'onian, va'ará iin rá iin ra nátiin ya'i táto'on kì'o káa choon nì kee ra. ⁹Chì ndu'u kúú ra kéchóon noo choon Ndios, ta ndo'ó kúú táto'on ño'ó xítì noo ná, ta kúú ta'ani ndó táto'on kì'o iin ve'e, ña nákaa na káva'a na.

¹⁰ Ta sa'á ña maní nì kee Ndios xí'ín, sa'á ñoó kúúí tító'on iin na tì'a kava'a ve'e, chì nì chindú'í sa'án. Ta dao ka na kúú na dáxinoan. Sa'á ñoó kánian kanda iin rá iin na choon kée na, dá kandoo va'an. ¹¹ Dá chì ko íin ka kuu chindu'u iin ka sa'a ve'e ñoó ña sa kándu'u, chì sa'a ve'e ñoó kúú míí Jesucristo. ¹² Ta sata sa'a ve'e yó'o kuu va ndane'e na iin ve'e xí'ín oro, o plata, o xí'ín yuu luu ndáa, o xí'ín yító, o xí'ín ñoo te'í, o xí'ín ra íta tirió. ¹³ Tído iin rá iin choon kían ná'a mián á choon va'a kíán o koó. Chì tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'án, dá kanda inio ndi ndo'an kee ño'ó kèí. Ta dión keean xí'ín iin rá iin choon, dá chì ño'ó kèí kían korndodó ñáá. ¹⁴ Tá koó ña'a ndo'o ña nì kava'a na sata sa'a ve'e ñoó, dá kían natiin na ya'i sa'a choon nì kee na. ¹⁵ Tído tá ná kèí ña nì kava'a na, dá kían naá óon va choon nì kee na. Ta va'ará ná káki na, tído ndo'o nio ná tító'on kì'o ndó'o na ya'a noo ño'ó kèí.

¹⁶ ¿Á ko ná'á ta'on ndo'ó ña kúú ndó ve'e ño'o Ndios, ta Espíritu ná ío ini ndo? ¹⁷ Tá ío iin káa ñayuu ndúkú dá-naá na ve'e ño'o Ndios, dá kían dánaá vá ñáá Ndios, chì ve'e ño'o iì Ndios vá kúú ndo'ó.

¹⁸ O sa dánda'í ndo míí ndó, chì tá ká'án dao ndo'ó ña kúú ndó na ndichí xí'ín ña ndichí ío ñayuu yó'o, dá kían va'a cháá ka kee ndó míí ndó kakuu ndó ñayuu ko ndichí xí'ín ña ndichí yó'o, dá kían kasandaá ndo kakuu ndó ñayuu ndichí noo Ndios. ¹⁹ Dá chì ña ndichí ío ñayuu yó'o kíán iin ña'a ko chóon noo Ndios. Chì di'a va ká'an tuti iì Ndios: “Nátiin Ndios ta ndichí tein ña mañá kée ra.” ²⁰ Ta ká'an ta'anian di'a: “Ná'á vá Ndios ña nákanini ini ta ndichí, ña kíán ña ko chóon”, kaáan. ²¹ Sa'á ñoó ná dá'a ni chindaya'i ndó míí ndó sa'á ña ndíta ndó xí'ín taa yó'o o taa káa, chì ndidaá vá ña'a kúú ña'a míí ndó. ²² Sa'á

ñoó Pablo, xí'ín Apolos, xí'ín Cefas, xí'ín ñayuu yó'o, xí'ín ña takí yo, xí'ín ña kuu yo, xí'ín ña ndó'o yó viti, xí'ín ña vei ndo'o yó chí noo, ndidaá kúú vá ña yó'o kúú ña'a míí ndó. ²³ Ta ndo'ó kúú kuendá Cristo, ta Cristo kúú kuendá Ndios.

Ká'an Pablo sa'a ndidaá ña'a nì kee na sa'á na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo Corinto

4 Sa'á ñoó kánian kee ndó kuendá ña kúú ndu'u taa kéchóon noo Cristo, ta nì natiin ndu choon ña kían dána'a ndu sa'á ña ná'á iin tó'ón míí Ndios. ² Ta ndidaá na nì natiin iin choon, mián ndúsa kánian na'a na míí ná ña kenda na choon nì natiin na. ³ Ta ko né'e tandíni á keyíko ndo sa'á ña kèei, o á taa né'e choon ná keyíko sa'a ñá. Ta ni míí yu'u ko keyíko sa'á ña kèei. ⁴ Ta va'ará ko nákanini kuáchì ini ñoó ña kèei, tído ña yó'o ko kóni kaa ña nì keva'i noo Ndios. Dá chì na keyíko ndaa sa'í kúú sato'o yo Ndios. ⁵ Sa'á ñoó ná dá'a ni chindaa noo ndo keyíko ndo sa'á ña kée ni iin ñayuu. Kandati ndó nda ná nandió ko na kúú sato'o yo Jesús, chì noón kúú na dánatuu ndidaá kúú ña'a nì kedé'é yo. Ta dánatuu ta'ani na ña nákanini ini yo, dá natiin iin rá iin yó ña'ño'ó kánian ni'ì yo noo Ndios.

⁶ Nani, nì ka'in sa'a ndidaá ña kée míí xí'ín ña kée Apolos sa'á ña kú'u ini ndu sa'a ndo, dá kían kande'é ndó tító'on kì'o kée ndu, dá katì'a ndó kee ndó tító'on kì'o sa'ándá tuti iì Ndios choon, dá kían ná dá'a ka ni chindaya'i ndó dao na dána'a noo ndo, ta kenóo ndó dao ka na. ⁷ Ta, ¿ndá yoo kúú ndó, xiní ndo? Ta, ¿ndí kíán ío noo ndo, ña kían ko ní xì'o Ndios noo ndo? Ni ña'a va. Ta sa'á ña nì ni'ì óon ndóan, sa'á ñoó, ¿ndiva'a chindaya'i ndó míí ndó ña ká'an ndo ña ko ní ni'ì ndoan, tá dáá?

⁸ Ká'án ndó ña ni iin ña'a kọ kámani noo ndo, ta ká'án ndó ña kuíká ndó xí'ín ña'a Ndios, ta ká'án ndó ña kúú ndó rey, ta kọó ká choon kúú ndó ndu'u. Tído ndeé ká vían va'a tá miíán ndaa ndisa kúú ndó rey, dá kíán ni'í ta'ani ndu ña dándáki ndu'u xí'ín ndó.

⁹ Chì ká'án yu'u ña nda sata kuí ni chikata Ndios ndu'u, na kúú apóstol. Chì ndó'o ndu'u táto'on kị'o ndó'o ra ni ta'anda choon ña kuu. Ta kúú ndu'u táto'on ñayuu ná'a diki ñayuu yó'o, noo ángel xí'ín noo ñayuu. ¹⁰ Ta ndu'u kúú ñayuu xixi noo ñayuu sa'a ña dána'a ndu sa'a Cristo. Tído ndo'ó, kée ndó mií ndó ña kúú ndó na ndichí sa'a Cristo. Ta ndu'u kúú na vitá ini noo ndo'ó, tído ndo'ó kúú na ndakí. Ta ndo'ó kúú na ío ñaño'ó, ta ndu'u kúú ra kọó ñaño'ó, xini ndo. ¹¹ Ta nda viti nda'í kuíko ndu'u, ta nda'í íchì ini ndu, ta kọ ní'í ndú dá'on kandixi ndu. Ta kéndava'a ñayuu xí'ín ndú, ta ni ve'e ndu kọó. ¹² Ta kuitá ndu kéchóon ndu xí'ín ndá'a mií ndú. Ta ká'an ndava'a ñayuu xí'ín ndú, tído ndu'u, xíka ndu ña va'a sa'a ná noo Ndios. Ta kéndava'a na xí'ín ndu'u, tído xí'o ndeé vá ini ndu. ¹³ Chínani kini na ndu'u, tído luu ká'an ndu xí'ín ná. Ta ni kasandaá ndu kúú ndú táto'on xe'e, chì nda viti kée na xí'ín ndu'u táto'on kị'o kée na xí'ín ña kọ chón.

¹⁴ Ta kọ táai ña yó'o kosaa noo ndo, dá kaka'an noo ndo. Di'a táai ña kosaa noo ndo, chì kóni ka'an ni'inii noo ndo, chì kúú ndó táto'on de'e maní. ¹⁵ Ta va'ará ná kakomí ndó táto'on uxí mil ta dána'a noo ndo sa'a Cristo, tído iin tó'ón vá kúú tatá ndo. Ta yu'u kúú tatá ndo, chì ni daná'í noo ndo ña kúú to'on va'a ña ká'an sa'a Cristo Jesús, ta ni kándisa ndoan. ¹⁶ Sa'a ñoó seí nda'áví noo ndo ña kee ndó táto'on kị'o kée mií.

¹⁷ Sa'a ñoó ni tãnda'a yu'u Timoteo kosaa xí noo ndéi ndó. Ta kúú xí táto'on de'e maní, ta iin ndaa xí xí'ín sato'o yo

Ndios. Ta mií xí dándusaa ini ndo táto'on kị'o kée yu'u sa'a ña kándisai Cristo, ta kị'o dión dána'í noo na kúú kuendá Jesús ndéi iin rá iin xían noo yá'í kua'in. ¹⁸ Ta ío dao ndó ni kasá'a kée ndó mií ndó ña kúú ndó na ndáya'í, chì ká'án ndó ña o sáa kaji noo ndéi ndó xaan. ¹⁹ Tído yachi nda'o saai koto ni'ini ndo'ó dá kị'o dión kóni sato'o yo Ndios, dá ná kandaq inií á miíán ndaa ndisa kómí na chíndaya'í mií ñóó ndéé Ndios, o to'on ká'an oon va na kíán. ²⁰ Dá chì tá ñó'o yó tixi ndá'a Ndios, kọ kíán ña ka'an oon yó, chì kíán ña kómí ndisa yó ndéé ná. ²¹ ¿Ndá kíán kóni ndo? ¿Á kóni ndo ña saai dánanii ndo'ó, o á kóni ndo ña saai xí'ín ña kú'u inií sa'a ndo, ta xí'ín ña kueé inií?

Sa'ándá Pablo choon noo ñayuu ñoó ña taó xoo na taa ni kee kuachi kini

5 Miíán ndaa ni ni'í tó'ín ña tein mií ndó xaan nákaa iin taa kée kuachi ka'an noo. Ta kuachi kini nda'o kíán yó'o, chì ni ñayuu kọ ná'a Ndios kọ kée táto'on kị'o kée taa xaan, chì kídí ra xí'ín naná ke'én ra. ² Tído ndo'ó kúú ra kúryí íj vá ndó. ¿Á kọ ná'a ndó ña kánian kunda'í va ini ndo, dá taó ndo ta kée kuachi ñoó tein mií ndó xaan? ³ Ta va'ará kọó yu'u ío xí'ín ndó xaan, tído kee ndó kuendá ña ío ñaxintóní xí'ín ndó. Ta sa'a ña kíán táto'on kị'o íoj xí'ín ndó, sa'a ñoó sa ni keyíkoj sa'a ña kini ni kee taa xaan. ⁴ Ta xí'ín kuú sato'o yo Jesucristo nataka ndo, ta kee ndó kuendá ña íoj xí'ín ndó, ta xí'ín ndéé sato'o yo Jesucristo ⁵ nakì'o ndó taa xaan noo ndá'a ña u'u, dá ná ndo'o níó rá, dá ná naá ña kini kátoó ñíj rá, dá káki níó rá tá ná kasandaá kuú nandió kọo tuku sato'o yo Jesús kasaa na.

⁶ Sa'a ñoó kọ vá'a ta'on ña kúryí ndó. ¿Á kọ ná'a ta'on ndó ña xí'ín lú'u chí'í vá levadura, ta kúú dákuíta tachí vaan iin tu'u yúsa káva'a pan? ⁷ Sa'a ñoó nduvii ndo mií ndó noo kuachi kée

ra, chi kían táto'on levadura dátúuán ndó'ó, dá kakuu ndó táto'on yúsa saá, ña ko ní kí'in tá'an xí'in levadura. Dá chi Cristo kúu táto'on léko sa'áni na Israel kéká'ano na víko pascua, chi ni doko ná mií ná sa'a yo. ⁸ Sa'á ñoó ná keká'ano yó víko pascua miíá, ta ná dá'a ni kechóon yó levadura, ña kúu ña kini xí'in ña ko vá'a. Di'a ná kechóon yó pan, ña ko ní kí'in tá'an xí'in levadura, ña kúu ña kée yó ña ndaa xí'in ndino'o ini yo.

⁹ Ta noo iin ka tuti ni tanda'í kosaa noo ndo ká'an ña o sa káne'e tá'an ka ndo xí'in ñayuu kée kuachi xí'in na ko kúu yíi ná o ñadi'í na. ¹⁰ Tído ko kóni kaaan ña kankuei xoo ndó tein ñayuu ko ná'a Ndios kée kuachi xí'in na ko kúu yíi ná o ñadi'í na, xí'in na kátoó kakomí ña'a dao ka ñayuu, xí'in na kí'in kuí'íná, xí'in na ndáño'o yoko. Dá chi miían ndúsa kánian kankuei va ndó ñayuu yó'o, dá kandeé ndó kankuei ndó tein na. ¹¹ Tído tuti ni tanda'í kosaa noo ndo ká'an ña o sa káne'e tá'an ndó xí'in ñayuu ká'an kúu kuendá Jesús tá kée na kuachi xí'in na ko kúu yíi ná o ñadi'í na, o tá kátoó na kakomí ná ña'a dao ka ñayuu, o tá ndáño'o na yoko, o tá kúu ná na to'ón, o tá xí'i na, o tá kí'in kuí'íná ná. Ta ni o sa kóo ini ndo kasá'an ndó xí'in ná. ¹² Chi, ¿ndí kían kúu yu'u ña keyíko sa'á ñayuu ko nátaka dákuá'a xí'á? Tído, ¿á ko ná'á ndó ña kánian keyíko yo sa'á na dákuá'a dáó xí'á? ¹³ Chi ñayuu ko nátaka dákuá'a xí'á, mií Ndios kúu na keyíko sa'a ná. Sa'á ñoó taó ndo ña kée kuachi nákaa tein ndó xaan ná ko'on ra.

**Ná dá'a ni ko'on ndo noo
ta né'e choon tá ndó'o ndó
tandó'ó tein mií ndó**

6 ¿Á ko ná'á ndó ña tá naá iin káa ndó xí'in iin ñani ndo, na kúu kuendá Jesús, ko vá'a ta'on kée ndó tá ná ko'on ndo noo ña né'e choon ñayuu yó'o ka'an kuachi ndó sa'a ñani ndo? ¿Ndiva'a ko

ká'an di'a ndó xí'in na kúu ñayuu Ndios, dá keyíko na sa'a ndo? ² ¿Á ko ná'á ta'on ndo'ó ña kasandaá iin kuu, dá ni'i yóo, na kúu ñayuu Ndios, ña keyíko yo sa'a ndidaá ñayuu? Ta sa'á ña ni'i ndo ña keyíko ndo sa'a ñayuu, sa'á ñoó, ¿ndi-va'a o kúu keyíko mií ndó tandó'ó leé ndó'o mií ndó xaan, tá dáá? ³ ¿Á ko ná'á ta'on ndo'ó ña nda ángel ndéi induú keyíko yó sa'a? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ió choon ña keyíko yo sa'a ña ndó'o yó ñayuu yó'o? ⁴ Sa'á ñoó, tá ndó'o ndó tandó'ó ñayuu yó'o, ¿ndi-va'a kua'an ndo noo ra né'e choon, tá'an ra ko sa'áni mií sa'á ña'a Ndios? ⁵ Ndidaá kúu ña yó'o ká'in xí'in ndó, dá ná koo cháá ña ka'an noo ndo. ¿Á koó ví iin ta ndichí tein mií ndó xaan kuu keyíko sa'a ndo tá naá iin ñani ndo xí'in iin ka na? ⁶ Chi di'a iin kúu mií ndó, na kúu kuendá Jesús xaan, naá tá'an ndó, ta né'e tá'an ndó kua'an ndo keyíko sa'a ndo noo ña né'e choon, tá'an ra ko ná'á Ndios.

⁷ Ta sa'á ña naá tá'an mií ndó, sa'á ñoó ná'a ndo mií ndó ña ko ndíta ndaa ndo xí'in Ndios. ¿Ndiva'a ko xí'o ndeé ní iní ndo tá kéndava'a na xí'in ndó? Ta, ¿ndi-va'a ko xí'o ndeé ní iní ndo tá kí'in kuí'íná ná ndo'ó? ⁸ Tído di'a kéndava'a ndó xí'in ñani ndo, na kúu kuendá Jesús, ta kí'in kuí'íná ndó na.

⁹ ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña o ndú'u ta'on ñayuu káni noo dándáki Ndios? O sa dán-da'í ndo mií ndó, chi o ndú'u na kátoó kudi xí'in ndi ndáa mií vá ñayuu noo ió Ndios, ni na ndáño'o yoko, ni na kídí xí'in na ko kúu yíi ná o ñadi'í na, ni ra kídí xí'in ña xí'in rá, ni ñá'a kídí xí'in ñá'a xí'án, ¹⁰ ni na kuí'íná, ni na kátoó téi di'ón, ni na xí'i, ni na kini ká'an, ni na mañá o ndú'u noo dándáki Ndios. ¹¹ Ndidaá ña yó'o ni sa kee dao ndo'ó tá sata, tído sa ni nduvii va ndó noo Ndios viti, ta ni xí'o na ña koo vii ndo, ta ni kandoo vii ndo noo Ndios sa'á ña kándéé iní ndo

sato'o yō Jesús, xí'ín sa'á ña nī ñatiin ndó Espíritu iī Ndios.

Ná dá'a ni kee ndó kuachi xí'ín na kō kúu yíi ndo o ñadi'í ndo

¹² Ndidaá vá ña'a kuu kee yó, tído o ñuú ndidaá ná kī'o ña va'a noo yō. Ndi-daá vá ña'a kuu kee yó, tído ná o kī'o yó míf yó noo ni iin ña'a ña dándákian yó. ¹³ Nī kavá'a Ndios ña'a kaxífo kaño'o tixíó, ta nī kavá'a tīi yó ña kaño'o ña'a kaxífo, tído ndi nduú vaan dánaá na. Tído kō ní káva'a na ñíi yō ña kían kudī yō xí'ín ndi ndáa míf vá ñayuu. Chī di'a nī kavá'a na ñíi yō, dá koni kuáchí yó noo míf ná, ta míf ná kúu sato'o ñíi yō. ¹⁴ Chī Ndios, na nī ñanátaki sato'o yō Jesús, noón ta'ani kúu na ñanátaki yó xí'ín ndéé ná.

¹⁵ ¿Á kō ná'á ta'on ndó ña ñíi ndo kúu kuendá Cristo? Sa'á ñoó, ¿á kuu ko'ō xí'ín ñíi yō, ña kúu kuendá Cristo, ta dákí'in tá'an yóan xí'ín ñíi iin ná'a díkó míf noó ña? Koó, o kúu ta'on. ¹⁶ ¿Á kō ná'á ta'on ndó ña tá nī ñakí'in tá'an ñíi iin ña xí'ín ná'a díkó míf, dá kían nī nduu na iin tó'ón vá? Dá chī di'a ká'an tuti iī Ndios: “Tá nī ñakí'in tá'an iin ña xí'ín iin ná'a, dá kían nī nduu na iin tó'ón vá.” ¹⁷ Tído na nī ñakí'o míf noo sato'o yō Jesús, díón nī nduu na iin tó'ón xí'ín ná.

¹⁸ Kuino kīi ndo noó ña kátoó ndo kudī ndo xí'ín na kō kúu ñadi'í ndo o yíi ndo. Dá chī ndidaá ka kuachi kée ñayuu kō kían kuachi kée na xí'ín ñíi míf ná, tído na kée kuachi xí'ín na kō kúu yíi ná o ñadi'í na, noón kúu na yá'a kée kuachi xí'ín ñíi míf ná. ¹⁹ Chī, ¿á kō ná'á ta'on ndó ña yikí koño ndo kúu ve'e ño'o noo ió Espíritu iī Ndios? Chī ió na ini ndo, chī nī ñatiin ndó na noo Ndios. Sa'á ñoó kō dándáki ka ndo míf ndó, ²⁰ dá chī ya'i nda'o nī chiyá'i Ndios sa'a ndo. Sa'á ñoó keká'ano ndó Ndios xí'ín ñíi ndo, xí'ín espíritu ndo, chī ña'a Ndios kían.

Ká'an ni'ini Pablo noó ñayuu sa'a ndí kían kee na tá tanda'a ná

7 Ta viti kían ko'ín kastō'in xí'ín ndó sa'á ña nī ndato'ón ndó yu'u noo tuti nī tanda'á ndó nī kii nooí, á ña va'a cháá ka kían ña ná o tanda'a ña xí'ín ná'a. ² Tído sa'á ña ióan ya'a ndó kee ndó kuachi xí'ín na kō kúu yíi ndo o ñadi'í ndo, sa'á ñoó va'a cháá ka ná koo ñadi'í iin rá iin ndó, ta iin rá iin na ña'a ná koo yíi ná. ³ Ta iin rá iin ña kánian kudī nduú ra xí'ín ñadi'í ra, ta kī'o díón ta'ani kánian kee na ña'a xí'ín yíi ná. ⁴ Dá chī na ña'a kō dándáki ka na ñíi ná, ndaá yíi vá ná kúu ra dándáki ñaá. Ta ni ña kō dándáki ka ñíi rá, ndaá ñadi'í ra kúu na dándáki ñaá. ⁵ Sa'á ñoó o sa kádí'indá ndo ñíi ndo noo yíi ndo o noo ñadi'í ndo. Tído tá nī kandoo míf ndó ña o náki'in tá'an ndó dao kuu, chī kóni ndo kane'e iī ndo ka'an ndo xí'ín Ndios, dá kían kuu va kee ndó díón. Tído ndi'i daá, naki'in tá'an nduú tuku ndó, chī oon ni ví o kī'o ndeé iní ndo, ta kexíxi ña u'u xí'ín ndó, dá ya'a ndó kee ndó kuachi xí'ín iin ka na.

⁶ Ndidaá ña'a ká'in xí'ín ndó yó'o kían ká'an ni'ini noo ndo, tído kō kúu ta'an vaan choon sa'ándáí noo ndo. ⁷ Ká'an yu'u ña va'a cháá ka kían ña ná kandeí míf ndidaá ña táto'ón kī'o ió míf yu'u. Tído díin díin va ña'a nī ni'í tá'i iin rá iin ñayuu noo Ndios, chī ió dao na nī ni'í tá'i ña kī'o ndeé iní na kandeí míf ná, ta ió ta'ani dao na nī ni'í tá'i ña tanda'a ná.

⁸ Ta ña yó'o ká'an yu'u xí'ín takuáchí tákí, xí'ín na kuáan ña iin ña va'a kían ña ná kandeí míf ná táto'ón kī'o kée yu'u. ⁹ Tído tá kō xí'o ndeé iní na chituu na ña kóni ñíi ná, dá kían va'a cháá ka ná tanda'a ná o ñuú kaan ndo'o níó ná koni na iin ña o iin ná'a.

¹⁰ Ta noo ndo'ó, na nī tanda'a, sa'ándáí choon noo ndo, tído kō kían

choon ni ndaki ñaxintóníí, chi choon sa'ándá míí sato'o yo Ndios noo'í kían, ña ndo'ó, na ñá'a, o sa dánkoo ndó yíí ndo. ¹¹Tído tá sa ni dánkoo iin ñá'a yíían, dá kían ná dá'a ni tanda'an xí'ín iin ka òa. Va'a cháá ka ná ndaka ña maní noo sátá'an iin rá iin na, dá naki'ín tá'an tuku na kandeí na. Ta ndo'ó, ra òa xaan, o sa dánkoo ndó ñadi'í ndo.

¹²Ta ió ña ka'ín xí'ín dao ka ndo, va'ará ko ká'an sato'o yo Ndios sa'án. Tá ió iin káa ñani yo, ta ko kándisa ñadi'í ra Jesús, tído ióan ña koo ijan xí'ín rá, dá kían ná dá'a ni dánkoo ñáa rá. ¹³Tá ió iin káa na ñá'a kándisa Jesús, ta ko kándisa yíí ná, tído tá ió ra ña koo ií rá xí'ín ná, dá kían ná dá'a ni dánkoo ñáa ná. ¹⁴Chi iin yíí ko kándisa Jesús, ndé'é va'a ñáa Ndios sa'á ña kándisa ñadi'í ra. Ta iin ñadi'í ko kándisa Jesús, ndé'é va'a ñáa Ndios sa'á ña kándisa yíían. Chi tá ko kían dión, dá kían kandoo kini de'e na noo Ndios, tído viti kúú xí takuáchí vii noo ná.

¹⁵Tído tá ká'án yíí ndo o ñadi'í ndo, na ko kándisa Jesús, ña dánkoo na ndo'ó, dá kían konó ndó ná kee na dión. Chi ni ndaxi ndo noo ña ni tandá'a ndó xí'ín ná tá ndó'o ndó dión. Chi ni ñakana Ndios ndo'ó ña kían kandeí va'a ndó. ¹⁶Chi ndo'ó, na ñá'a xaan, ¿xí'ín á kandeé ndó xí'ín yíí ndo, dá nduu ra kuendá Jesús? Ta ndo'ó, ta kúú yíí, ¿xí'ín á kandeé ndó xí'ín ñadi'í ndo, dá nduu na kuendá Jesús?

¹⁷Tído iin rá iin ndó kánian koo táto'on ni xí'o míí sato'o yo Ndios koo ndó tá ni ñakana ñáa ná xoo míí ná. Ta ña yó'o kían dána'i noo ndidaá kúú na kúú kuendá Jesús iin iin xí'án noo xíonooi. ¹⁸Sa'á ñoó, ¿á sa ni ta'anda ñíí ndo tá ni ñakana ñáa Ndios? Dá kían nda dión koo va ndó. ¿Á ió dao ndó ko ñá'a ta'anda ñíí tá ni ñakana ñáa Ndios? Dá kían ná dá'a ni ka'anda ndoán. ¹⁹Dá chi ña ta'anda ñíí yo xí'ín ña ko ní ta'anda ña, ni

iin ña'a ko ndáya'i ña, dá chi ña ndáya'i noo Ndios kían kee yó choon sa'ándá na. ²⁰Sa'á ñoó kánian koo ií ndo táto'on kí'o ndáa ndó tá ni ñakana ñáa Ndios xoo míí ná. ²¹¿Á ni sa ño'o ndó tixi ndá'a iin sato'o tá ni kana ñáa Ndios? Ná dá'a ni nakani ini ndo. Tído tá ió tandeé ini ña kankueí ndó tixi ndá'a sato'o ndo, dá kían cho'on ini ndo yaa ndo. ²²Chi ndo'ó, na sa ño'o tixi ndá'a iin sato'o tá ni kana ñáa Ndios, ndo'ó kúú na ni taó xoo Ndios tixi ndá'a kuachi, dá nono ndo kee ndó ña kóni na. Ta ndo'ó, na ko ní sa ño'o tixi ndá'a iin sato'o tá ni ñakana ñáa Ndios, viti kían ni ndu'u ndó tixi ndá'a Cristo, dá koni kuáchí ndó noo ná. ²³Ya'i nda'o ni chiya'i Ndios sa'a ndo, sa'á ñoó ná dá'a ni nachí'i ndó míí ndó tixi ndá'a ni iin tó'on ñayuu. ²⁴Sa'á ñoó, ñani, táto'on ni sa ndaa iin rá iin ndó tá ni ñakana ñáa Ndios, kí'o dión ií ní koo ndó noo ná.

²⁵Ta viti ko'ín ka'ín cháá xí'ín ndó sa'á na takí, va'ará ko ta'ón choon ní ni'í noo sato'o yo Ndios kían. Tído ká'an ni'inii noo ndo táto'on kí'o ká'án míí yu'u kúú ña va'a, chi sa'á ña kú'u ini sato'o yo Ndios sa'í, sa'á ñoó kúú iin òa ká'an ña ndaa. ²⁶Ta sa'á ña ndéi yó tiempo u'u nda'o, sa'á ñoó ká'án yu'u ña va'a cháá ka ná kandeí míí ndó, ta òa, táto'on kí'o ndéi ndó. ²⁷Tá ió ñadi'í ndo, o sa dánkoo ñáa ndó. Ta tá koó ñadi'í ndo, o sa ndí'i ini ndo tanda'a ndo. ²⁸Tído tá ná tanda'a ndo, ko ta'ón kuachi kían. Ta dión ta'ani takuáchí di'í takí, ko ta'ón kuachi kían tá ná tanda'a xí. Tído na tanda'a, kasá'a ndo'o níó ná, ta ko kóni yu'u ña ndo'o ndó dión.

²⁹Tído ña yó'o ká'an yu'u xí'ín ndó, chi ndadá cháá vá tiempo kámani noo yo. Sa'á ñoó ndo'ó, na ió ñadi'í, kee ndó kuendá ña koó ná ió, ta ndí'i cháá ka ini ndo sa'a Ndios. ³⁰Ta ndo'ó, na kúnda'í ini, kee ndó kuendá ña ko kúnda'í ini ndo. Ta ndo'ó, na ndéi dii, kee ndó

kuendá ña ko ndéi dij ndo. Ta ndo'ó, ña xiin, kee ndó kuendá ña koó ña'a ní xiin ndó. ³¹ Ta ndo'ó, ña kéchóon ña'a ió ñayúu yó'o, ná dá'a ni ndí'i ini ndo sa'an. Dá chi ñayúu ndéi yó viti naá váan xí'in ndidaá kúu ña'a ió nooan.

³² Chi ña kóni yu'u kían ña ná dá'a ni nakani téi ini ndo sa'a ña'a ió ñayúu yó'o. Chi ña ko ña'a tanda'a, ndí'i cháá ka ini ña sa'a ña'a sato'o yo Ndios, chi ndúkú ná ña nata'an ini sato'o yo koni ñaá ná. ³³ Tído ña ni tandá'a, nákaní cháá ka ini ña sa'a ña ió ñayúu yó'o, chi ndúkú rá ña nata'an ini ñadi'i ra koni ñaán. ³⁴ Ta dión ta'ani ko kúu nóo ta'an vaan xí'in ña'a ió yíi xí'in ña'a koó yíi. Chi ña'a koó yíi, ndí'i inian sa'a ña'a sato'o yo Ndios, chi ndúkúán ña kandoo vii ñiñan, xí'in níman noo Ndios. Tído di'a ña'a ió yíi, ndí'i cháá ka inian sa'a ña ió ñayúu yó'o, chi ndúkúán ña nata'an ini yíian koni ñaá rá. ³⁵ Ká'in ndidaá ña yó'o xí'in ndó, dá ni'i iní cháá ka ndo ndi kee ndó. Ta ko ká'in sa'a ña sa'a ña kónii chituui ndo'ó. Ña kóni yu'u kían kee ndó ña va'a xí'in ña ndisá'ano, dá kían ni iin tó'on ña'a ná o kétéin noo ndo kee ndó ña kóni Ndios.

³⁶ Tá ió iin káa ndó ká'an ña ko vá'a ta'on ña kuyatá de'e di'i táki ndo, ta ká'an ndó ña kánian tanda'a xí, dá kían kuu k'i'o ndó ña tanda'a xí, chi ko ta'on kuachi kían. ³⁷ Tído ndo'ó, ña ió ini ña ná o tanda'a de'e di'i ndo, ta o duú ña miñan ndúsa kían ña tanda'a xí, ta nóno noo ndo kee ndó ña kían kóni mií ndó, tá sa ni chikaa ini ndo ña o tanda'a ta'on de'e di'i táki ndo, dá kían va'a va kée ndó. ³⁸ Sa'a ñoo, ña xí'o de'e di'i ña tanda'a xí, va'a kée na, ta ña ko xí'o xi tanda'a xí, va'a cháá ka kée na.

³⁹ Ta iin ña'a ió yíi, ni kató tá'an xí'in yíian noo ley xíian nani takí ra ió ra. Tído tá ni xí'i yíian, dá kían ni nono nooan tanda'an xí'in ndi ndáa ña kóni miñan, tído ña kándisa sato'o yo Cristo

ná kakuu ra. ⁴⁰ Tído kaá yu'u ña va'a cháá ka ví keeán tá ná o tanda'a tukuán, ta ká'in ña k'i'o dión ta'ani kóni Espiritu i Ndios.

Ká'an ni'ini Pablo sa'a koño dóko ñayuu ko ná'a Ndios noo yoko

8 Viti, dá kua'in kastó'in xí'in ndó sa'a koño dóko ñayuu noo yoko. Sa kátóni va'a ini yo sa'a ña yó'o. Tído sa'a ña kátóni ini yo, ña yó'o kedaá xí'a, sa'a ñoo kúryíi yó. Tído tá kú'u ndisa ini yo sa'a ñayuu xí'in yó, dá dákuá'ano yó ña xí'in to'on Ndios. ² Tá ió iin káa ndó ká'an ña ná'a nda'o ndó sa'a iin ña'a, di'a ko ná'a ndó sa'an táto'on k'i'o kánian kana'a ndó. ³ Tído tá miñan ndaa kóni yo Ndios, dá kían ná'a ná yó, ña kúu yó ñayuu ña.

⁴ Ta viti ko'in ka'in xí'in ndó sa'a ña dóko ñayuu noo yoko. Ná'a yó ña ko ta'on ña'a ndáya'i yoko ndéi ñayúu yó'o, chi koó ka iin ka ndios, sav'a iin tó'on diní vá kúu Ndios. ⁵ Va'ará ká'an ñayuu ña ndéi dao ka ndios induú o noño'o yó'o, chi kaá ña kua'a nda'o ndios xí'in kua'a nda'o sato'o ndéi, ⁶ tído noo yóo, iin tó'on diní vá kúu Ndios, ña kúu tatá yo, ña ni kav'a ndidaá kúu ña'a, ta noon kúu ña xí'o ña takí yo kéchóon yó noo ná. Ta iin tó'on diní ta'ani kúu sato'o yo Jesucristo. Ta xí'in ndá'a mí ná ió ndidaá kúu ña'a, ta mií ná kedaá xí'a, dá takí yo ndéi yó.

⁷ Tído o duú ndidaá ñayuu kátóni ini sa'a ña yó'o. Dá chi ño'o dao ñayuu tein ndó, nda kuálí ná ni kasá'a ná ndáño'o na yoko. Sa'a ñoo tá seí ña koño ni dokó ñayuu noo yoko, ká'an ná ña sa ndáño'o ta'ani na yoko ñoo, ta kasá'a ná nákaní kuáchi ini ña sa'a ña ko ná'a va'a na, ta ká'an ná ña ni yakó ña noo Ndios. ⁸ Sa ná'a vá yó ña o duú ña'a seí yo kedaá xí'in yó, dá kandoo va'a yó noo Ndios. Dá chi ko kúu yó ñayuu ndáya'i cháá ka noo ná sa'a ña seí yo dao ña'a, ta ni

o kándoo nóo yó noo ná sa'á ña ko seí yo dao ka ña'a. ⁹Tído kaon koo ndó, chí va'ará kuu keí ndoán, tído ná dá'a ni k'i'o ndó ña k'ian k'uei dao na kómani kua'ano xí'ín to'on Ndios noo kuachi sa'á ña seí ndoán. ¹⁰Dá chí tá ná koni na iin káa ndo'ó, na sa ná'á sa'á ña yó'o, ta ió ndo seí ndo koño ini ve'e noo ndáño'o ñayuu yoko, dá k'ian ka'an ta'ani na keí ná ña, va'ará nákani kuachi ini na keí náan. ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoo xíno ini na keí ná koño ni doko ñayuu noo yoko? ¹¹Ta sa'á ña ná'á va'a ndó ña ko ta'on kuachi k'ian keí ndó koño ñoo, sa'á ñoo dátúú ndó ñani ndo, na ko ná'a kua'ano xí'ín to'on Ndios, na ni chiya'i Cristo sa'a. ¹²Ta sa'á ña yá'a ndó kée ndó kuachi noo ñani ndo, ta sa'á ña xí'o ndó ña xíno ini na kée na ña ká'an ná kúu kuachi, sa'á ñoo yá'a ndó kée ndó kuachi noo mií Cristo. ¹³Sa'á ñoo tá ña'a seí yu'u kédaá xí'ín ñani, dá k'uei na noo kuachi, dá k'ian ni iin kuu ka ná o kaxíi koño, dá k'ian ná dá'a ni ya'a ñani kee na kuachi sa'a yú'u.

Ká'gan Pablo ña kúu ná iin apóstol

9 ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña kúu iin apóstol, na né'e to'on Jesús? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña kuu kee yu'u ndidaá ña'a kée dao ka apóstol? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ni xini ta'ani yu'u Jesús, na kúu sato'o yo? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ni nduu ndó kuendá Jesús sa'á ña kéei choon ni xí'o sato'o yo nooí? ²Ndá ndi kuu ko kándia dao ka ñayuu ña miñan ndaa kuiti kúu yu'u apóstol Jesús, tído ndo'ó kúu na kánian nakoni ndo yu'u. Ta sa'á ña kúu ndó kuendá sato'o yo Jesús, ñoo k'ian ná'a ña kúu iin apóstol.

³Ta ña yó'o kúu to'on ká'in xí'ín ndo'ó, na kána'a xí'ín ndéi xaan: ⁴¿Á ko ta'on íchi ndú ña k'i'o ndó ña'a kasá'an ndu, ña k'i'o ndó ña'a ko'o ndu? ⁵¿Á ko ta'on íchi ndú ña kandaka ndu na ná'a kándisa Jesús kakuu ñadi'í ndu, ta kanoo

nduu na xí'ín ndú, táto'on k'i'o kée dao ka na kúu apóstol, xí'ín ñani sato'o yo Jesús, xí'ín Cefas? ⁶¿Á sava'a yu'u xí'ín Bernabé kúu na kánian koto mií xí'ín choon kée ndu? ⁷Ta, ¿ndi káa iin soldado xito mií xí'ín di'ón mií rá? Ta, ¿ndi káa iin ta xíti uva, ta ko seí ra uva kána noño'o rá? Ta, ¿ndi káa iin ta ndáka léko, ta ko xí'i ra lechí ri?

⁸¿Á ká'an ndó ña nákani ini ta ká'in xí'ín ndó? ¿Á ko ná'á ta'on ndó ña dión ta'ani ká'an ley Moisés? ⁹Dá chí ley Moisés k'ian kaá di'a: "O sa ta'an ndo ñono yú'u chee tá sádi ri tirió, dá ná kuu keí rí cháán." ¿Á ká'an ndó ña ndí'i ini Ndios sava'a sa'á chee? ¹⁰O, ¿á ni taa ta'ani na to'on yó'o sa'a yóo? Sa'a yóo ni taa naan. Ta dión ni na xíti, ió tandeé iní noo ná ña natiin na ña'a noño'o ni xiti na, ta na sádi tirió, ió ta'ani tandeé iní noo ná ña natiin na ña'a noo ni nduvii na ñoo.

¹¹Ndu'u kúu na ni chí'i tata ña kúu to'on Ndios ini níno ndo, sa'á ñoo, ¿á kakian iin ña dáta'an nda'o ndu'u ndo'ó ña natiin ndu'u cháá ña xínño'ó ndú noo ndo? ¹²Tá dao ka va ta kúu ra nátiin ña xito ndó ra, ta va'a cháá ka ví kánian kee ndó xí'ín ndu'u.

Ta va'ará ió íchi ndú ña koto ñaá ndó, tído ko kéchóon ta'on ndu'an. Di'a xí'o ndeé vá iní ndu noo ndidaá ña'a, dá k'ian ni iin ña'a ná o kétéin noo ñayuu ña kandisa na to'on va'a sa'a Cristo Jesús. ¹³¿Á ko ná'á ta'on ndó ña ta kéchóon noo Ndios ini ve'e ño'o ká'ano seí ra ña ñó'o ini ve'e ñoo, ta ra dóko kiti noo náa seí ra cháá koño ri? ¹⁴Dión ta'ani ni sa'anda sato'o yo Jesús choon ña na xionoo dána'a to'on va'a sa'a ná, kánian kataki na noo choon kée na.

¹⁵Tído yu'u, ni iin kuu ta'on ko ní ká'in xí'ín ndó ña koto ndó yu'u, ta ni ko táai to'on yó'o kosaa noo ndo sa'á ña kónij ña koto ndó yu'u. Va'a kaan ná kuu di'a yu'u, o duu ka ña ditá ndó ña ná-

ta'an inii sa'á ña ko kí'in ya'i noo ndo. ¹⁶Tá dána'a yu'u to'on va'a sa'a Jesús, dá kían ko kánian chindaya'i yu'u miíí, dá chí ni ta'anda choon noóí ña dión kánian keei. Nda'í yu'u tá ná o dána'í to'on va'a yó'o.

¹⁷Tá ni chikaá ini mií yu'u keei choon yó'o, dá kían kuu va natiin ya'i noo ndo. Tído o dúú mií yu'u ní chíkaá inii keei ña, dá chí choon ni ta'anda noo vá yu'u kían. ¹⁸Ta, ¿ndí kían va'a nátiin yu'u, tá dáá? Ña va'a nátiin yu'u kían náta'an inii sa'á ña ko kí'in ya'avii noo ndo dána'í to'on va'a sa'a Cristo Jesús. Chí ko kónii dándí'i inii ndo'ó kee ndó ña kánian kee ndó xí'ín sa'á ña dána'í to'on va'a sa'a Jesús.

¹⁹Ta sa'á ña ko nákaai tixi ndá'a ni iin tó'ón ñayuu, sa'á ñoó nónóí k'i'oi miíí konkuáchíí noo ndidaá kúú ñayuu, dá kían kandeéí ña kandísa kua'a cháá ka na to'on va'a sa'a Jesús. ²⁰Sa'á ñoó, tá nákaai tein na kúú na Israel, dá kéei miíí kúúí iin na Israel, dá kandeéí kandísa na Jesús. Chí tá nákaai tein na ñó'o tixi ndá'a ley Moisés, ta va'ará ko nákaai tixi ndá'a ley ñoó, tído kéei miíí ña nákaai tixi ndá'án, dá kandeéí kandísa na Jesús. ²¹Ta dión ta'ani kée yu'u tá nákaai tein ñayuu ko ñó'o tixi ndá'a ley Moisés, chí kée yu'u miíí ña ko nákaai tixi ndá'a ley. Tído ko kóni kaaan ña ko seí'dó'o yu'u choon sa'ándá ley Ndios, chí nákaai tixi ndá'a Cristo. Dión kéei, dá kandísa na ko ñó'o tixi ndá'a ley to'on va'a Jesús. ²²Tá nákaai tein na ko ñá'a kua'ano xí'ín to'on Ndios, dá kían kée yu'u miíí táto'on k'i'o kúú mií ná, dá kandeéí kua'ano na xí'ín to'on Ndios. Ta daá kuití vá kée yu'u miíí táto'on k'i'o kúú iin rá iin ñayuu, dá kandeéí káki dao na noó kuachi na. ²³Ndidaá kúú ña yó'o kée yu'u, dá naka'ani cháá ka to'on va'a sa'a Jesús kua'an, ta k'i'o dión kandeé ta'ani yu'u ni'í ña kúú ña va'a sa'á to'on va'a yó'o.

²⁴¿Á ko ná'á ta'on ndó ndi ndó'o taa taxi tá'an? Chí ndidaá vá rá ndúndéé taxi tá'an, tído iin tó'ón vá kúú ra kándéé. Ta k'i'o dión ta'ani ndundéé ndó kuita ndaa ndo xí'ín to'on Ndios, dá kandeé ndó ni'í ndo ña kánian natiin ndó. ²⁵Ta k'i'o dión ta'ani ndó'o ra ko'on chí'dáó tá'an, chí ndí'i nda'o ini ra kénduu ra mií rá, dá kandeé rá ni'í rá iin corona, ña naá óon. Tído yóó kúú na ndí'i ini kuita ndaa xí'ín Ndios, dá ni'í yo iin corona, ña ni iin kuu o naá. ²⁶Sa'á ñoó k'i'o dión ndaa kánkonoí íchi Ndios, chí ko kánkono naá ta'on yu'u. Ta k'i'o dión ta'ani kéei tá naáí xí'ín ña kini, chí ko kéei táto'on kée na dáko'on yikí noo táchi. ²⁷Di'a dándó'o yu'u ñííí, ta kéndúsai xí'án, dá kandeéí ña keean ña kóni Ndios. Dá chí tá koó, dá kían, va'ará ni daná'í noo dao ka ñayuu, oon ni ví o kandeéí kasandaái nda noó ni chí'ná'a Ndios.

Kuino kii ndo noo yoko, ta o sa kandaño'o ndoan

10 Tído ko kónii, ñani, ña nandodó ndo ña ni xika na sa'ano ñoo ndu'u tixi kátí viko, ña ni kasto'on xí'ín ná noo kánian ko'on na. Ta ndidaá vá ná ni chíka'anda me'í taño'o naní Taño'o Kua'á. ²Ta k'i'o dión ni ndu'u na tixi ndá'a Moisés, chí kían táto'on ni sodo ndúta ná xí'ín viko ñoó xí'ín taño'o ñoó. ³Ta ndidaá ná ni seí ña'a ni tanda'á Ndios ni kii induú, ⁴ta ndidaá ta'ani na ni xi'i takuúí ni xi'o Ndios noo ná. Chí ni xi'i na takuúí ni kana ndíka káo, ta káo ñoó kúú Cristo. ⁵Tído kua'á nda'o ñayuu ñoó ko ní náta'an ini Ndios koni na. Sa'á ñoó ni kandoo yikí koño na noño'ó íchí ñoó.

⁶Ndidaá kúú ña yó'o kían kasto'on xí'ín yo ña ko vá'a ta'on ña katoó yo kee yo ña kini táto'on k'i'o ni kee ñayuu ñoó. ⁷Sa'á ñoó o sa kandaño'o ndó yoko táto'on ni kee dao ñayuu ñoó, chí di'a ká'an tuti ii Ndios: "Ni sa ndei na ni

sasá'an na, ta ni xi'i na, dá ni ndakuei na ni sa ndei dii ná noó yoko." ⁸ Ta ná dá'a ni kee yó kuachi xí'in na kó kúú ñadi'i yó o yí yó táto'on ki'o ni kee dao ñayuu ñoó. Chi sa'á ña ni kee na dión, sa'á ñoó iin kuu ni xi'i oko oni mil na ni kee Ndios. ⁹ Ta ná o sa kóo ini yó korn-dodó yó sato'o yó Ndios táto'on ki'o ni kee dao ñayuu ñoó, chi sa'á ña ni kee na dión, sa'á ñoó kua'a ná ni xi'i tá ni sef ñaá koó. ¹⁰ Ta ni o sa ká'an kuachi ndó noo Ndios táto'on ni kee dao ñayuu ñoó, chi sa'á ña ni kee na dión, sa'á ñoó kua'a ná ni xi'i ni kee iin ángel né'e choon sa'áni ñayuu.

¹¹ Ndidaá kúú ña yó'o kían ni ndo'o ñayuu ñoó, ta kásto'an xí'in yó ña ná o sa kóo ini yó kee yó dión, ta ni taa naan noo tuti ií Ndios ka'an ni'inian noo yóó, na ni kasandaá ndéi tiempo noo ndí'i. ¹² Sa'á ñoó ndi ndáa ndó ká'an ña ndíta toon ndó xí'in Ndios, dá kían kanda ndó mií ndó, dá ná dá'a ni kuei ndó noó kuachi. ¹³ Kana'á ndó ña tandó'ó ndó'o ndó, iin nóó vá kúúán xí'in tandó'ó ndó'o ndidaá ka ñayuu. Tído iin na ndaa kúú Ndios, chi o kónó ta'on na ña ndo'o cháá ka nío ndo noó ña o ki'o ndeé iní ndo. Dá chi di'a ki'o va Ndios tandee iní noo ndo, dá kandeé ndó kankuei ndó noó tandó'ó xí'ndodó ñaá.

¹⁴ Sa'á ñoó, na maní mií, taó xóo ndó mií ndó noó ña kúú yoko, o sa kán-daño'o ndóan. ¹⁵ Ká'in xí'in ndó táto'on ká'in xí'in na kándaq ini. Sa'á ñoó taó kuendá va'a ndó sa'á ña ká'in xí'in ndó yó'o. ¹⁶ Tá xí'i yó copa ndutá uva, ndirá dándáki ña ni kee Cristo Jesús sa'a yó, ta náki'o yó ndivé'e noo Ndios sa'a ra, zá kó ná'á ta'on ndó ña iin ni nduu yó xí'in Cristo ni kee nií ná? Ta tá dákuáchi yó pan, dá sef yoán, zá kó ná'á ta'on ndó ña iin ni nduu yó xí'in Cristo sa'á ña ni xi'o na yikí koño na ni xi'an sa'a yó? ¹⁷ Va'ará kua'a vá kúú yó, tído iin tó'ón vá pan sef

yó, sa'á ñoó iin tó'ón vá ni nduu yó, chi iin tó'ón vá pan sef ndí'i yó.

¹⁸ Kande'é ndó táto'on kée na Israel. Chi sef na cháá koño kítí dóko ná noo náa, ta, zá kó ná'á ta'on ndó ña kían táto'on iin ni nduu na xí'in noo náa ñoó? ¹⁹ Ta sa'á ña ká'in dión xí'in ndó, zá kóni kaa ña ndáya'i yoko, o ndáya'i ña dóko ñayuu noán? ²⁰ Koó, chi ña ká'in xí'in ndó kóni kaa ña tá dóko ñayuu kó ná'á Ndios koño noó yoko, noó ña u'u va dóko náan, ta o duú noo Ndios takí, ta kó kóni ta'on yu'u ña iin nduu ndó xí'in ña u'u.

²¹ Sa'á ñoó kó kánian ko'o ndó copa kuendá Cristo, na kúú sato'o yó, ta ko'o ta'ani ndó copa kuendá ña u'u, chi kó kánian kasá'an ndó mesa kuendá sato'o yó Cristo, ta iin nduu ndó xí'in ná, ta kasá'an ta'ani ndó noo mesa kuendá ña u'u, ta iin nduu ndó xí'an. ²² Já kó ná'á ta'on ndó ña dár'u'u yó sato'o yó noó ña kuión na tá kée yó dión? Já ká'an ndó ña ndakí cháá ka yó o duú Ndios?

**Ná dá'a ni ndukú yó ña va'a mií yó.
Di'a nandukú yó ña va'a dao ka na**

²³ Ndidaá vá ña'a kuu kee yó, tído o duú ndidaá ná ki'o ña va'a noo yó. Ndi-daá vá ña'a kuu kee yó, tído o duú ndi-daá ná dákuá'ano dao ka ñayuu. ²⁴ O sa ndí'i ini ndo sa'á ña kandeí va'a ndó, di'a ndí'i ini ndo ña ná kandeí va'a dao ka ñayuu. ²⁵ Ta ndi ndáa mií koño kúya'i noo díko náan, kuu va keí ndóan. Ta o sa ndátó'ón ndó ndei ni kixian, dá kían ná dá'a ni kasá'a nakani kuáchi ini ndo. ²⁶ Dá chi ña'a sato'o yó Ndios kúú iin ní kúú vá ñayuú yó'o xí'in ndidaá kúú ña'a ió noán. ²⁷ Tá ni kana iin na kó ná'á Ndios ndo'ó ña ko'on ndo ve'e na kasá'an ndó xí'in ná, ta tá ká'an ndó ko'on ndo, keí ní ndó ndidaá kúú ña xí'o na noo ndo. O sa ndátó'ón ndó ndei ni kixian, dá kían ná dá'a ni kasá'a nakani kuáchi ini ndo. ²⁸ Tído tá ió iin na kaa

xí'ín ndó: “Koño ni dokó ná noó yoko vá kían xaṅ”, dá kían ná dá'a ni keí ndóan sa'á ña ni ka'an na dión, dá ná o nákani kuáchí ini na kande'é ná ndó'ó, dá chí ña'a sato'o yo Ndios kúu iin ní kúu vá ñayuu yó'o xí'ín ndidaá kúu ña'a ió nooán. ²⁹ Ká'ín sa'á ña nákani ini dao ka na, o duú sa'á ña nákani ini mií ndó.

Tído ndá ndi kua ndo xí'ín: “¿Ndi-va'a kánian chituu yu'u ña nónoí keei sa'á ña nákani kuáchí ini dao ka ñayuu? ³⁰ Chí tá ni nakí'o va yu'u ndivé'le noo Ndios sa'á ña'a saxíi, ¿ndiva'a ká'an u'u ñayuu sa'í, ta sa ni nakí'o yu'u ndivé'le noo Ndios sa'án?” ³¹ Sa'á ñoó tá sásá'an ndó, o xí'í ndó, o kée ndó dao ka ña'a, daá kuití kee ndóan sa'a Ndios, dá ná natiin na ñañó'ó. ³² O sa kákuu ndó tá-to'on iin ña'a kétéin noó ñayuu, dá kuei na noó kuachi, á mií ná kúu ná na ñoo Israel, o á mií ná kúu ná na ñoo Israel, o á mií ná kúu ná kuendá Cristo. ³³ Chí dión kée mií yu'u noó ndidaá ña kéei, chí ndúkúí ña nata'an ini ndidaá ñayuu, chí ko kée yu'u sa'a mií, di'a kée yu'u sa'a dao ka na, dá ni'í ná ña káki na noó kuachi na.

11 Sa'á ñoó kee ndó táto'on kí'o kée yu'u, chí yu'u kúu na kée táto'on kí'o kée Cristo.

Kí'o di'a kee ndó tá nataka ndo dákuá'a ndó to'on Ndios

² Nákoní yu'u ndó'ó, ñani, dá chí ndíko'on ini ndo yu'u, ta kée ndó táto'on kí'o ni daná'í noo ndo. ³ Tído kóníi ña kían kandaṅ ini ndo ña Cristo kúu diní noo ndidaá kúu ṭa. Ta dión ta'ani ndó'ó ṭa, chí mií rá kúu diní noo ñadi'í ra, ta Ndios kúu diní noo Cristo. ⁴ Sa'á ñoó ndi ndáa mií vá ṭa ká'an xí'ín Ndios o dána'a ra to'on ni xí'o Ndios noo rá tá kánóo iin ña'a diní rá, dá kían ko xí'o ta'on ra ñañó'ó noo na kúu diní noo rá. ⁵ Tído ndi ndáa mií vá na ñá'a ká'an xí'ín Ndios o dána'a na to'on ni xí'o Ndios noo

na tá ko dáda'i na diní ná, dá kían ko xí'o ta'on na ñañó'ó noo ra kúu diní noo ná, ta kéeá kuendá táto'on ni datá tá'í diní ná. ⁶ Chí tá ko kóní na ñá'a dáda'i na diní ná, dá kían va'a kaan ná datá tá'í naan. Tído tá kían iin ña ka'an noo noo ná, dá kían va'a kaan ná dáda'i naan. ⁷ Ta ni iin ṭa ko kánian dáda'i diní rá, dá chí káa ra táto'on kí'o káa mií Ndios, ta nátiin na ñañó'ó noo rá. Tído ṭa ṭa kúu ra nátiin ñañó'ó noo na ñá'a, ⁸ dá chí ko ní kí'ín Ndios lásá yika na ñá'a, dá kava'a na ṭa, di'a lásá yika ṭa ni ki'in na, dá ni kava'a na na ñá'a. ⁹ Ta ko ní kava'a Ndios ṭa sa'á na ñá'a, di'a ni kava'a na na ñá'a sa'á ṭa, dá chindee ñaá. ¹⁰ Sa'á ñoó miían ndúsa kánian kada'i diní na ñá'a, dá ná'a na ña nákaṅ na tixi ndá'a yíi ná, chí ndé'é káxí ñaá ángel ndéi induú. ¹¹ Tído mií sato'o yo Ndios kúu na ni saki ña o kúu ta'on koo iin ṭa tá koó iin ñá'a, ta o kúu ta'on koo iin ñá'a tá koó iin ṭa, ¹² dá chí va'ará ni ki'in Ndios lásá yika ṭa, dá ni kava'a na ñá'a, tído tixi na ñá'a ta'ani káki ṭa. Tído ndidaá ña yó'o vej noo Ndios.

¹³ Sa'á ñoó nakani va'a ini mií ndó, ¿á ña va'a kían ña kanonó diní na ñá'a tá ká'an na xí'ín Ndios o koó? ¹⁴ Ta ná'a yó ña iin ña ka'an noo kían ña konó iin ṭa kua'ano nání idí diní rá. ¹⁵ Tído ña va'a va kían ña konó na ñá'a kua'ano nání idí diní ná, dá chí iin ñañó'ó vá kían, dá chí ni ni'í ná idí diní ná ña kaku-uan ña dáda'i diní ná. ¹⁶ Tído tá ká'an ndó kana'á ndó sa'a ña yó'o, dá kían kánian kana'á ndó ña ko ṭa'ón iin ka ña'a ná'a ndu'u kee ndu xí'ín dao ka na kúu kuendá Ndios, sa'va'a ña yó'o va kían kée ndu.

Dánani Pablo ñayuu sa'á ña ko vá'a kée na tá kua'an na kee na Santa Cena

¹⁷ Tído ña ko'in ka'in xí'ín ndó viti, ko kían ña ká'an va'i sa'a ndo, chí noo ná-taka ndo dákuá'a ndó kánian dákuá'ano

tá'an ndó, ta viti di'a dátúú tá'an ndó. ¹⁸ Ña mií nõó ká'ín xí'ín ndó kían ni ni'í tó'in ña nõo náataka nõo dákuá'a ndó, daá kuití vá taó xóo tá'an ndó. Ta kándí-sai ña miían ndaa dión kée ndó. ¹⁹ Dá chí k'í'o dión kánian taó xóo tá'an ndó, ká'án ndó, dá kándaá ini nõo ndá yoo kúú na miían ndaa ndíta ndaa xí'ín ña dákuá'a na. ²⁰ Chí tá náataka nõo sádini ndó tá-to'on k'í'o ni chindú'u sato'o yo Jesús, kọ kéndúsá'ano nõoan. ²¹ Dá chí nõo seí nõoan, chindaa nõo dao ndó seí nõo ña né'e mií ndó ni kasáa nõo, ta kọ ndáti ndó ña ka'anda naan. Sa'á nõó dao ka nõo kándoo nda'í kuiko, ta dao ka nõo xíni. ²² ¿Ndiva'a kée ndó dión? ¿Á kọ tá'ón ve'e ndó kasá'an ndó, ta ko'o ndó? ¿Ndiva'a kénóo ndó ve'e nõ'o Ndios, ta kándaá nõo ñañó'ó na nda'í kọó ña'a né'e ni kasáa? ¿Ndi kaaí xí'ín ndó viti? ¿Á nakoni yu'u nõo'ó ña va'a kée ndó, ká'án ndó? Kọó, chí kọ vá'a ta'on kée ndó.

K'í'o di'a níyiká yó kee yó tá kua'a keeá Santa Cena

²³ Chí táto'on ni naatiin yu'u choon nõo sato'o yo Jesús, k'í'o dión sa ni daná'í nõo nõo: Mií sakuaa ni naki'o iin ta sato'o yo Jesús nõo ndá'a ta né'e choon, dá ni tiin na pan. ²⁴ Dá tá ni ndi'i ni naki'o na ndiv'e nõo Ndios, dá ni sa'anda dao naan, dá ni kaa na: "Tiin ndó pan yó'o, ta keí nõoan, dá chí ña yó'o kúú yikí kọnoi, ña kían naki'oi kuu sa'a nõo. Ta daá kee ndó ña yó'o, dá ndikọ'on ini nõo sa'á ña ni kee." ²⁵ Ta dión ta'ani ni kee na tá ni tiin na copa vino nõo ni ndi'i ni sasá'an na, dá ni kaa na: "Ndúta nõ'o ini copa yó'o dáxinkoo ña saá ni kándoo Ndios kee na xí'ín ñayuu na, ta xinkooan xí'ín ni yú'u. Ta k'í'o dión kee ndó iin rá iin ta'ándá xí'i ndó ra, dá ndikọ'on ini nõo sa'á ña ni kee." ²⁶ Sa'á nõó tá seí nõo pan yó'o, ta xí'i ndó vino yó'o, náchina'á ndó ñayuu ña ni xi'í sato'o yo Jesús sa'á

kuachi yo. Ta dión kee ndó nda ná kasan-daá kuu nandió koo na kasa na.

Ndó'o nio ñayuu nõó sa'á ña kọ seí na pan nõó, ta kọ xí'i na ndutá uva nõó xí'ín ñañó'ó

²⁷ Sa'á nõó ndi ndaa mií ñayuu seí pan yó'o, ta xí'i na ndúta yó'o, ta kọ kée naan xí'ín ñañó'ó, dá kían kándoo na ndio na kuachi sa'á ña xini xixi na yikí kọno sato'o yo Jesús xí'ín ni ná. ²⁸ Sa'á nõó miían ndúsa kánian korndodó va'a ndó nio nõo, nde'á á ndíta ndaa nõo, dá keí nõo pan yó'o, ta ko'o ndó ndúta nõ'o ini copa. ²⁹ Dá chí na seí pan nõó, ta na xí'i ndutá uva nõó, ta kọ kée naan xí'ín ñañó'ó, ta kọ kékuendá na ña kían yikí kọno sato'o yo Jesús, dá kían ndo'o nio ná kee Ndios. ³⁰ Ta sa'á ña kée ndó dión, sa'á nõó kua'á nda'o ndó kú'u, ta kua'a ta'ani ndó kuitá, ta kua'a nõo sa ni xi'í. ³¹ Chí tá dinñó'ó taó yo kuendá ña vii kaa nio yo, dá kían ná o dándó'o ta'on Ndios nio yo. ³² Tído keyíko Ndios sa'a yo, ta dándó'o na nio yo viti, dá kían ná dá'a ni tanda'á ná yó ko'o naá yó nõo kánian ko'on na kúú kuendá ñayuu yó'o.

³³ Sa'á nõó, ñani mií, tá ni náataka nõo keí nõo pan, ta ko'o ndó ndutá uva, koo ini nõo kandati tá'an ndó, dá kasá'an ndó. ³⁴ Tá ió iin kaa ndó kuiko, dá kían va'a ka ve'e ndó kasá'an ndó, dá kían ná dá'a ka ni ya'a ndó nõo náataka nõo, dá ná o dándó'o Ndios nio nõo. Ta ió dao ka ña'a ka'ín xí'ín ndó, ta nõó kían ndeyíkoí tá ná saai nõo ndéi ndó.

Ká'an Pablo sa'á ña xí'o oon Espiritu ií Ndios nõo iin rá iin yó, dá katí'a yó kechóon yó nõo ná

12 Kóni yu'u, ñani, ña kandaá ini nõo sa'a choon ni xi'í Espiritu ií Ndios nõo yo, dá katí'a yó kechóon yó nõo ná. ² Ta sa ná'á va'a mií ndó ña tá ni sa kuu ndó ñayuu kọ ní sá na'á Ndios takí, sa xionoo ndava'a ndó sa kee yoko,

ñā kō tí'a ká'an. ³Tído kónij ñā kandaā ini ndo ñā ni iin tó'ón ñayuu kómí Espíritu ij Ndios o kúu ta'on dátaí chí'an na Jesús. Ta ni iin tó'ón ñayuu o kúu ka'an ñā Jesús kúu sato'o na tá kō kómí ná Espíritu ij Ndios.

⁴Ta viti, kua'á nda'o kúu noo choon nátiin yó, dá kati'a yó kechóon yó noo Ndios, tído iin tó'ón dinj vá kúu Espíritu ij Ndios, na xí'o ndidaáan. ⁵Chí kua'á nda'o noo choon ió kéchóon yó noo Ndios, tído iin tó'ón dinj vá kúu sato'o yo, na dándáki sa'an. ⁶Ta kua'á nda'o noo choon ió kée yó, tído Ndios, na xí'o ñā noo ndidaá yó, iin tó'ón vá kúu ná. ⁷Ta noo iin rá iin yó xí'o Espíritu ij Ndios choon, dá kati'a yó dákuá'ano tá'an yó. ⁸Chí noo dao ñayuu xí'o Espíritu ij Ndios to'on ndíchí ka'an na, ta dao ká na ní'ij ñā ka'an na sa'á ñā ná'á míf Ndios kée na kúu Espíritu ij. ⁹Ta dao ká na ní'ij ñā kandeé ká'ano ini na Ndios kée míf Espíritu ij, ta dao ká na ní'ij choon ñā nduva'a na ñayuu kú'u kée Espíritu ij. ¹⁰Ta noo dao ká ñayuu xí'o na ñā kee na ña'a ndato, ta dao ká na ní'ij ñā kasto'on na sa'á to'on ni ní'ij ná noo míf Ndios. Ta dao ká na ní'ij ñā kandaā ini na ndá yoo kómí Espíritu ij, ta ndá yoo kómí espíritu to'ón. Ta dao ká na ní'ij ñā ka'an na dao ká yú'u, ñā kō ní dákuá'a na. Ta dao ká na ní'ij ñā kati'a na nandió né'e na yú'u ká'an ñayuu ñoó. ¹¹Ta ndidaá ñā yó'o kée iin tó'ón dinj míf Espíritu ij Ndios. Ta xí'o na ñā noo iin rá iin ñayuu táto'on kī'o ni chikaa ini míf ná kī'o naan.

Iin tó'on vá kúu yó sa'á ñā kúu yó kuendá Jesús

¹²Iin tó'ón vá kúu yíki koño yo, va'ará kua'á nda'o tá'í kíán. Ta ndidaá tá'í ñoó, va'ará kua'á nda'o kíán, iin tó'ón yíki koño kíán. Ta kī'o dión ta'ani ndó'o yó sa'á ñā kúu yó kuendá Cristo, ¹³chí xí'ín iin tó'ón vá Espíritu ij Ndios ni sodō ndú-

ta ndidaá yó, dá ni nduu yó iin tó'ón, va'ará dao yó kúu na Israel, ta dao ká yó kúu na kō kúu na Israel, ta dao yó kúu na ñó'o tíxi ndá'a iin sato'o, ta dao ká yó kúu na koó sato'o. Tído iin tó'ón dinj vá kúu Espíritu ni natiin yó.

¹⁴Ta dión ta'ani ndó'o yó xí'ín yíki koño yo, chí kō kíán iin tó'ón tá'í, kua'a vá tá'í kíán. ¹⁵Dá chí tá ná kaa sa'a yo: "Sa'á ñā kō kúu yu'u iin ndá'a, sa'á ñoó kō kúu ta'on yu'u kuendá yíki koño yó'o", ¿á ñā yó'o kóni kaa ñā kō kíán kuendá yíki koño yo? Koó, dá chí ñaá vá kíán. ¹⁶Ta tá ná kaa do'o yó: "Sa'á ñā kō kúu yu'u iin nduchí nóó, sa'á ñoó kō kúu ta'on yu'u kuendá yíki koño yó'o", ¿á ñā yó'o kóni kaa ñā kō kíán kuendá yíki koño yo? Koó, dá chí ñaá vá kíán. ¹⁷Sa'á ñoó tá iin ní yíki koño yo ná kakuu nduchí nóó, dá kíán, ¿ndi koo kueidó'o yó, tá dáá? Ta tá iin ní yíki koño yo ná kakuu do'o yó, dá kíán, ¿ndi koo ta'ami yó ña'a? ¹⁸Tído míf Ndios kúu na ni chirndaa iin rá iin tá'í yíki koño yo noo kánian karndaaan táto'on kī'o ni koni míf ná. ¹⁹Dá chí tá iin tó'ón tá'í ndá'a ná kakuu iin ní yó, ¿ndeí kakuu yíki koño yo, tá dáá? ²⁰Tído viti, va'ará kua'á nda'o tá'í kúu yíki koño yo, tído iin tó'ón dinj vá ñayuu kúu yó.

²¹Ta o kúu ta'on ka'an nduchí nóó yo xí'ín ndá'a yo: "Kō tá'ón choon kuui ndó'o." Ta ni dinj yo, o kúu ta'on ka'an xí'ín sa'a yo: "Kō tá'ón choon kuui ndó'o." ²²Tído tá'í yíki koño yo, ñā ká'an yó ñā kō ndáya'i, ñoó di'a xinnó'ó cháá ká yíki koño yo. ²³Ta dao tá'í yíki koño yo, ñā kō ndáya'i noo yo, ñoó di'a kíán dándixi va'a yó. Ta dión ta'ani kée yó xí'ín tá'í yíki koño yo, ñā kedaá xí'á, dá xí'ín tá'í yíki koño yo, ñā kedaá xí'á, dá xí'ín ñāñó'ó. ²⁴Ta kō kánian dáda'i yó ñij yo noo va'a ná'a. Ta míf Ndios ni ndeyíko na yíki koño yo, dá natiin ñā koó ñāñó'ó yó noo, cháá ká ñāñó'ó. ²⁵Ta dión ni kee na, dá kíán ná dá'a ni kañó'o

tá'an tá'í yikí koño yo, di'a ná ku'u ini-
an sa'a sátá'an. ²⁶ Sa'a'á ñoó tá tárku'e'e iin
tá'í yikí koño yo, ta kúú iin níí vá ñíí yo
u'u. Ta tá ió iin tá'í yikí koño yo va'a
ndó'o, ta kúú iin níí vá ñíí yo va'a ndó'o,
ta kádií inián.

²⁷ Ta ndo'ó kúú tát'o'on yikí koño
Cristo, ta iin rá iin ndó kúú tát'o'on tá'í
yikí koño na. ²⁸ Ta dao ndó ní chikata
Ndios ña kee ndó choon noó na kúú
kuendá Jesús. Ta choon mií noó ni xi'o
na kúú ña dao yó kakuu apóstol, dá
kane'e yó to'on na, ta dao ka yó kakuu
profeta, dá kasto'on yó to'on ni natiin yó
noó mií Ndios. Ta choon kúú oni ni ni'í
tá'í dao ka yó kakuu yó na dána'a. Ni
ndi'i, dá ni ni'í tá'í dao ka yó choon ña
kandeé yó kee yó ña'a ndato. Ndi'i, dá
ni ni'í tá'í dao ka yó choon ña nduva'a
yó na kú'u. Ta dao ka yó ni ni'í tá'í ña
chindeé yó ñayuu kúnda'í. Ta dao ka yó
ni ni'í tá'í ña kakuu yó na ka'anda choon
noó na kúú kuendá Cristo. Ta dao ka yó
ni ni'í tá'í ña ka'an yo dao ka yú'u, ña
ko ní dákuá'a yó. ²⁹ Sa'a'á ñoó, ¿á ndidaá
yó kúú apóstol? ¿Á ndidaá yó kúú pro-
feta? ¿Á ndidaá yó kúú na dána'a? Ta, ¿á
ndidaá yó kándéé kée ña'a ndato? ³⁰ Ta,
¿á ndidaá yó ni ni'í tá'í ña nduva'a yó
na kú'u? Ta, ¿á ndidaá yó ni ni'í tá'í ña
ka'an yo dao ka yú'u, ña ko ní dákuá'a
yó? Ta, ¿á ndidaá yó ni ni'í tá'í ña nandió
né'e yó to'on ni ka'an iin na ni ka'an iin
ka yú'u? Koó, ko ta'ón dión kián. ³¹ Sa'a'
ñoó ndi'i ini ndo ni'í ndo choon ndáya'i
cháá ka noó Ndios. Tído viti ko'in dána'í
noó ndo iin íchi va'a cháá ka.

**Ká'an Pablo ndi kee yó, dá ku'u
ini yo sa'a dao ka ñayuu**

13 Va'ará kátí'a yu'u ká'in dao ka
yú'u, ña ká'an na ndéi ñayuu yó'o
o ña ká'an ángel ndéi induú, tído tá ko
kú'u inií sa'a'á ñayuu xi'ín, dá kían kúú
tát'o'on iin ka'a kásá oon, o ka'a chíin kádí
oon. ² Ta va'ará ná natiin yu'u to'on ni

kii noó Ndios, ta va'ará ndidaa ka vían
ná kana'í ña ndichí ió de'é, ta va'ará
ndidaa ka vían ná kana'í ndidaá kúú ña
ndichí ió ñayuu yó'o, ta va'ará kandeé
ká'ano inií Ndios, ña kandeéi nadaoin
yúku káa nakuiian iin ka xián, tído tá ko
kú'u inií sa'a'á ñayuu xi'ín, dá kían ni iin
ña'a ko kúú. ³ Ta va'ará ná dasái ndi-
daá kúú ña'a ió noo' noó na kúnda'í, ta
va'ará ná k'i'oi yikí koño'i ña kei ña, tído
tá ko kú'u inií sa'a'á ñayuu xi'ín, dá kían
ni iin ña'a ko ndáya'i va ña ni kee.

⁴ Ña kú'u ini yo sa'a'á ñayuu xi'ín yó
kían ña k'i'o ndeé ini yo sa'a'á ná, ta va'a
koo ini yo xi'ín ná. Ta ña kú'u ini yo sa'a'
ñayuu xi'ín yó ko kúú ta'an vaan ña koo
u'u ini yo koni yo ná, ta ña kú'u ini yo
sa'a'á ná ko kúú ta'an vaan ña kuvatá yó
noó ná, ta ni ko kían ña kuryí yó noó
ná, ⁵ ta ni ko kían ña kexíxi yó xi'ín ná,
ta ni ko kían ña koo dí'inda ini yo, ta
ni ko kían ña karyí yó xi'ín ná, ta ni ko
kían ña kaño'o u'u ini yo koni yo ná, ⁶ ta
ni ko kían ña kadii iní yo tá kée na ña
kini, chí kían ña kadii di'a ini yo tá kée
na ña ndaa. ⁷ Ta sa'a'á ña kú'u ini yo sa'a'
ñayuu xi'ín yó, sa'a'á ñoó k'i'o ndeé iní yo
sa'a'á ndidaá ña'a kée na xi'á, ta noó ndi-
daá ña'a kandeé iní yo ná, ta noó ndidaá
ña'a kandati yó na, ta noó ndidaá ña'a
ndeé koo ini yo sa'a'á ná.

⁸ Ta ña kú'u ini yo sa'a'á dao ka ñayuu,
ni iin kuu ta'ón o ndí'an. Tído iin kuu
ndi'i va ña kásto'on ñayuu to'on ni natiin
na noó Ndios, ta ndi'i ta'ani ña ká'an
na dao ka yú'u, ña ko ní dákuá'a na.
Ta ndi'i ta'ani ña ndichí ná'á ná. ⁹ Chí
ná'á ni'ini va yó cháá ña'a Ndios, ta sa-
va'a cháá to'on ni natiin yó noó ná, k'i'o
dión dána'a yo. ¹⁰ Tído tá ná kasandaá
kuu koo ndidaá ña'a tát'o'on k'i'o kóni
Ndios kooan, dá kían ndi'i va ndidaá ña
kéchóon too yó viti.

¹¹ Tá ni sa kuu yu'u iin tayíí ló'o, dá
sa ka'in tát'o'on ká'an xi, ta sa nakani
inií tát'o'on k'i'o nákanini ini xi, ta sa ndo'i

tátò'on kị'ò ndó'o xi. Tído tá nị kasandaái kúúí iin tạ yatá, dá nị dankooi ña kée iin tayí ló'ò. ¹² Chị ña ndó'o yó viti kíán tátò'on kị'ò ndó'o yó tá ndé'é yó noo iin espejo kọ ná'a va'a, chị cháá vá ña'a ná'a yó viti. Tído kasandaá iin ku'y, dá koni xí'ín noo yò Ndios. Ta viti kíán cháá vá ná'a yó sa'a ná, tído nda daá ví, dá kana'a va'a yó Ndios tátò'on kị'ò ná'a míf ná yó. ¹³ Ta viti, daá ná koo ini yò kandeé iní yò Ndios, ta daá kuití ná kandatí yó ná xí'ín tandeé iní, ta daá kuití ná ku'u ini yò sa'a ñayuu xí'ín yó. Tído ña ndáya'i cháá kạ noo ndin onị ña yó'o kíán ku'u ini yò sa'a ñayuu xí'ín yó.

Di'a kee ndó tá nị natiin ndó noo Ndios ña kati'a ndó ka'an ndo iin yú'u kọ ní dakuá'a ndó

14 Sa'a ñoó koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a ñayuu xí'ín ndó. Ta ndukú ndó ña kakomí ndó choon, ña kíán xí'ò Espíritu iị Ndios noo ndo, dá kati'a ndó kechóon ndó noo ná. Tído katoó cháá kạ ndo choon ña kíán kásto'on ndó xí'ín ñayuu to'on nátiin ndó noo míf Ndios. ² Dá chị ñayuu ká'an iin yú'u kọ ní dakuá'a na, kọ ká'an ta'on na xí'ín dao kạ ñayuu, sava'a xí'ín Ndios vá ká'an na, dá chị kọ kándaá ini dao kạ ñayuu ña ká'an na, chị kíán iin ña'a kọ kátóni ini yò nị xí'ò míf Espíritu iị Ndios noo ná. ³ Tído tá'an ñayuu kásto'on to'on nị natiin na noo Ndios xí'ín dao kạ ñayuu, na yó'o kúú na xí'ò ña kua'ano cháá kạ ñayuu xí'ín to'on Ndios, ta ká'an ni'ini na noo ná, ta xí'ò ñaá ná tandeé iní. ⁴ Chị ña ká'an iin kạ yú'u kọ ní dakuá'a na, noón kúú na dakuá'ano míf vá ná. Tído ña kásto'on xí'ín ñayuu to'on nị natiin na noo míf Ndios, na yó'o kúú na dakuá'ano ndidaá ñayuu kuendá Jesús xí'ín to'on Ndios. ⁵ Kóni yu'u ña kíán ndidaá ndó ka'an iin yú'u kọ ní dakuá'a ndó, tído va'a cháá kạ ví kíán tá ná kasto'on ndó to'on nị natiin ndó noo míf Ndios xí'ín

ñayuu. Dá chị va'a cháá kạ kée na kásto'on to'on nị natiin na noo Ndios o duú kạ na ká'an iin kạ yú'u. Tído tá ió dao na nị natiin ña kándaá ini na ndi kóni kaa yú'u ká'an na ñoó, dá kíán kua'ano ñayuu kuendá Jesús xí'ín to'on Ndios.

⁶ Sa'a ñoó, ñani, tá ná saa yu'u noo ndéi ndó xaan, ta kasá'í ka'ín xí'ín ndó iin yú'u kọ kándaá ini ndo, ¿ndí kíán va'a ni'í ndo, tá dáá? Tído tá ná ka'ín xí'ín ndó sa'a iin to'on sa'a nị xí'ò Ndios nooí, o sa'a iin to'on ndichí nị ni'í noo ná, o sa'a iin to'on nị natiin noo ná, o sa'a iin kạ to'on ndaa, dá kíán kandaá ini ndo. ⁷ Míían ndaa kọ náki'in tá'an nóó ta'on noo ká'an yír tuú xí'ín yír dáká'a ra. Tído tá kọ ká'a rá tátò'on kị'ò kánian ka'a rá, dá kíán, ¿ndi kee yó kandaá ini yò ndá yaa tuú na, o ndá yaa dáká'a na? ⁸ Ta tá ná o tuú ndísá'ano ra iin trompeta, dá kíán, ¿ndi koo kandaá ini soldado ña kánian kenduu ra míf rá ko'on ra naá ra? ⁹ Ta kị'ò dión ta'ani ndó'o ndó'ó tá ká'an ndo iin yú'u kọ kándaá ini dao kạ ñayuu. ¿Ndi kee na kandaá ini na ña ká'an ndo? Ta noo táchi vá ká'an ndo. ¹⁰ Kua'á nda'ò yú'u ká'an ñayuu ndéi ñayuu yó'o, ta iin rá iin ñayuu kándaá ini yú'u ká'an na. ¹¹ Tído tá kọ kándaá ini yu'u yú'u ká'an dao kạ ñayuu, dá kíán iin tạ tukú vá kúú yu'u noo ná. Ta dión ta'ani iin na tukú vá kúú ná noo yú'u. ¹² Sa'a ñoó ndo'ó, na katoó kakomí choon xí'ò Espíritu iị Ndios, ndi'i cháá kạ ini ndo kakomí ndó choon dakuá'ano ndó dao kạ na kúú kuendá Jesús xí'ín to'on Ndios.

¹³ Sa'a ñoó ndi ndaa ndó ká'an iin kạ yú'u ña kíán kọ ní dakuá'a ndó, dá kíán kaka ndo noo Ndios ña ná kị'ò na ña kati'a ndó nandió né'e ndó ndi kóni kaa yú'u ká'an ndo. ¹⁴ Dá chị tá ká'an yu'u xí'ín Ndios xí'ín iin kạ yú'u kọ kándaá ini, dá kíán míían ndaa ká'ín xí'ín ná xí'ín espírituí, tído ña yó'o kọ chindeéan ñaxintóni. ¹⁵ ¿Ndá kíán kee yu'u, tá dáá? Kánian ka'ín xí'ín Ndios xí'ín

espírituí, tído káni ta'anian ka'in xí'ín ná xí'ín ñaxintóníí. Kánian katai xí'ín espírituí, tído káni ta'anian katai xí'ín ñaxintóníí. ¹⁶ Chì tá kéká'ano ndó Ndios xí'ín savá'e espíritu ní ndó, ta nákaa iin na kò kándaá ini to'on ká'an ndo, dá kían, ¿ndi kee na kaa na: "Dión ná koo", sa'á ndivé'e ni ñaki'o ndó noo Ndios? Chì kò ní kándaá ini na ndí kían ni ka'an ndo. ¹⁷ Chì miían ndaa kuiti va'a ni kee ndó ni ñaki'o ndó ndivé'e noo Ndios, tído kò ní sá'ano dao ka ñayuu xí'ín to'on Ndios, chì kò ní kándaá ini na. ¹⁸ Náki'o yu'u ndivé'e noo Ndios, dá chì ká'an cháá kai dao ka yú'u, ña kò ní dákuá'i, o duú ndidaá ka ndo'ó. ¹⁹ Tído tá nákaai ini ve'e noo náataka ndo, dá kían kátoó cháá kai ká'in va'ará o'on káa to'on, ña kían kándaá ini, dá dána'i noo ndo, o duú ña ka'in uxí mil to'on xí'ín iin yú'u, ña kò kándaá ini ñayuu.

²⁰ Ñani miíí, o sa kákuu ñaxintóni ndo ñaxintóni takuá'í leé. Va'a kaan takuá'í kakuu ndó, tído noo kuachi va, dá chì kò ná'á xí sa'á kuachi kini. Na yatá kakuu ndó noo ña nákani ini ndo sa'á ña'a Ndios. ²¹ Dá chì k'i'o di'a kaá tuti ií Ndios: "Ka'in xí'ín na ñooj xí'ín yú'u na tukú, xí'ín iin yú'u kò ná'á ná. Ta va'ará xí'an dión ná kee, o kékuendá ta'on na ña ka'in xí'ín ná, kaá sato'o yo Ndios." ²² Sa'á ñoó, tá ká'an ndo iin ka yú'u, ña kò ní dákuá'a ndó, ñoó kían ná'a noo ñayuu kò kándísa ña ió Ndios xí'ín ndó, tído kò chindeéan ñayuu sa kándísa. Tído tá kásto'on ndó xí'ín ñayuu to'on ni ñatiin ndó noo mií Ndios, ña yó'o kían chindeé cháá ka ñayuu kándísa o duú na kò kándísa.

²³ Sa'á ñoó tá ni ndítútí ndidaá ndó ini ve'e noo náataka ndo, ta ndéi ndó ká'an ndo iin yú'u kò ní dákuá'a ndó, ta ni kasáá iin na kátoó kueíd'o to'on Ndios o iin na kò kándísa, dá kaa na xí'ín ndó ña lóko va kúu ndó. ²⁴ Tído tá ndidaá ndó ni kasá'á kásto'on to'on ni ñatiin ndó noo

mií Ndios, ta ni kasáá iin na kò kándísa o iin na kátoó kueíd'o to'on Ndios, ta kúu to'on yó'o kedaá xí'ín ná, ta kandaá ini na ña kómí ná kuachi, dá kasá'á nakani ini na ña kò vá'a kée na. ²⁵ Dá kían nono nda maá ini nío ná kandaá ini na ña kò vá'a kée na, dá taxí tá'an na nakuíta xítí ná noo Ndios, ta keká'ano ñaá ná. Ta kaa na xí'ín ndó: "Miían ndaa kuiti ió Ndios xí'ín ndó."

Koo ini ndo ña ndidaá ña'a kee ndó ná dákuá'anoan ndo íchì Ndios

²⁶ ¿Ndi koo kee yó viti, tá dáá, ñani? Tá ni ndítútí ndó ini ve'e noo náataka ndo, dá keká'ano dao ndó Ndios xí'ín iin yaa, ta dao ka ndo dána'a to'on Ndios, ta dao ka ndo ka'an iin to'on saá ni ñatiin ndó noo mií Ndios, ta dao ka ndo ka'an yú'u kò ní dákuá'a ndó, ta dao ka ndo nandió né'e ndi kóni kaa yú'u ni ka'an dao na. Tído koo ini ndo kendaá ndo ndidaá ña yó'o, dá ná kua'ano dao ka ndo íchì Ndios. ²⁷ Tá kua'an ndo ka'an ndo iin yú'u kò ní dákuá'a ndó, dá kían sa-va'a uu ndo, o oní ndo ka'an. Tído iin rá iin ni ndó ka'an. Ta kánian koo iin na tí'a nandió né'e ndi kóni kaa to'on ni ka'an ndo. ²⁸ Tído tá kò íin tí'a nandió né'e yú'u ni ka'an ndo, dá kían ná dá'a ni nakuíta ndó ka'an ndoan. Va'a kaan ndat'ón kayá ni ndó xí'ín Ndios. ²⁹ Ta dión ta'ani ná kee na kua'an kásto'on to'on ni ñatiin na noo mií Ndios ini ve'e noo náataka ndo. Savá'a uu na, o oní na ná ka'an. Ta dao ka ndo kandeí ta'í iní sa'á to'on ni ka'an na. ³⁰ Tído tá ni ñatiin iin na ió seíd'o iin to'on saá noo Ndios, dá kían ná katuu tóo na iin ká'an, dá kuu ka'an na sa'á to'on saá ni ñatiin na. ³¹ Iin rá iin ni ndó ya'a kásto'on to'on ni ñatiin ndó noo mií Ndios, dá kían ndidaá ndó kandaá cháá ka ini ndí kían kóni Ndios, dá koo cháá ka tandeé iní ndo xí'ín ná. ³² Chì iin na ni ñatiin to'on noo mií Ndios kásto'on na, ió choon noo

ndá'a ná ña katuú tóo na noo ká'an na, ³³ dá chi Ndios, na ndáño'o yó, ko kúú ta'on na iin Ndios xí'o ña nakuina va'a yo. Di'a xí'o na ña kandeí yó xí'in ñañó'ó.

Tátò'on kì'o kée dao ka na kúú ñayuu Ndios ini ve'e noo dákuá'a na, ³⁴ kánian tádi kandeí na ñá'a ve'e noo ná-taka ndò dákuá'a ndó, chi ko ta'ón íchi ná ndató'ón ná. Di'a kánian kaño'o na tixi ndá'a yí ná tátò'on kì'o sa'ándá ley Ndios choon. ³⁵ Tá ndáa ña'a ko ní kán-daa ini na, dá kían tá ná nasaa na ve'e na, dá ná ndatò'ón ná yí ná. Dá chi iin ña ka'an noo kían ña ndatò'ón ná ini ve'e noo ná-taka ndò dákuá'a ndó. ³⁶ ¿Á sava'a noo ndò'ó ni natoon to'on Ndios, xini ndo? O, ¿á sava'a noo ndò'ó ní ni kasáaan, ká'an ndó?

³⁷ Tá ió iin káa ndó ká'an ña kúú ndó na ni natiin to'on noo mií Ndios, o ká'an ndó ña kómí ndó iin choon ni xí'o Espíritu i Ndios noo ndo, dá kían kánian nakoni ndo ña choon táai noo tuti yó'o kúú choon sa'ándá Ndios, na kúú sato'o yo. ³⁸ Tá ió iin káa ndó ko ná-koni ña dión kían, dá kían ná dá'a ni nakoni ndo ná. ³⁹ Sa'á ñoó, ñani, ndi'i ini ndo natiin ndó choon ña kastò'on ndó to'on ni ni'i ndo noo mií Ndios. Ta o sa chítuu ndó dao ka na ña ka'an na iin ka yú'u ko ní dákuá'a na, ⁴⁰ tído kee ndó ndidaá ña yó'o xí'in ñañó'ó, ta yíko kee ndó ña.

Ká'an Pablo sa'a ndi koo tá ná nataki na ni xi'i

15 Ñani mií, ko'in kastò'in xí'in ndó sa'á to'on va'a sa'a Jesucristo, tá'an ña sa ni daná'i noo ndo, tá'an ña ni natiin ndó, ta ndíta toon ndó xí'an. ² Tá ná kandita toon ndó xí'in mií to'on va'a yó'o, ña ni daná'i noo ndo, dá kían ni'i ndo ña káki ndó. Tá koó, dá kían ko chón ta'on ña kándisa ndó.

³ Chi ña mií noó ni daná'i noo ndo kúú to'on ni xí'o mií Ndios noó, chi ni daná'i noo ndo ña ni xi'i Cristo Jesús sa'á

kuachi yó, tá kì'o dión, dá ni xinkoo noo ká'an tuti i Ndios. ⁴ Dá ni nduxi na. Ta ni nataki na tixi kuú óni, dá ni xinkoo noo ká'an tuti i Ndios. ⁵ Dá ni na'a noo ná noo Cefas. Ndi'i daá ni na'a noo ná noo ndin uxí uu ta'a ni sa xionoo xí'in ná. ⁶ Tá ni ndi'i, dá ni na'a noo ná noo o'on ciento ka ñayuu kúú kuendá na. Ta kua'a íi vá na yó'o ndéi takí, tído dao na ni xi'i. ⁷ Tá ni ndi'i, dá ni na'a noo ná noo Jacobo. Ndi'i, dá ni na'a noo túku na noo ndidaá ta'a kúú apóstol, tá'an ra ni kaxi na kane'e to'on na. ⁸ Nda noo ndi'i kuií, dá ni na'a noo ta'ani na noo mií yu'u, sa'á ñoó kúú tátò'on iin taló'o kueé ni kaki.

⁹ Ta kúú na nóo cháá ka noó ndidaá ka apóstol, ta ko káni vían ña kananí yu'u ña kakuui apóstol, chi sa xionoo yu'u sa kendava'i xí'in na kúú kuendá Jesús. ¹⁰ Tído sa'á ña maní ni kee Ndios xí'ín, sa'á ñoó ni kee na yu'u kúú iin apóstol. Ta ña maní ni kee na xí'in yu'u, ko ní naá óon ta'an vaan. Di'a kéchón cháá kaj o dúy ndidaá ka ni ta'a né'e to'on na. Tído o dúy mií yu'u kéchón, mií vá Ndios kúú na chindee yu'u sa'á ña maní ni kee na xí'ín. ¹¹ Tído ko ta'ón ña'a kían á yu'u o dao ka na dána'a noo ndo. Chi sa'á ña yó'o dána'a ndi'i ndu, ta ña yó'o kían kándisa ndó.

¹² Ndu'u kúú na dána'a ña miían ndaa kuiti ni nataki Jesús tein na ni xi'i, sa'á ñoó, ¿ndiva'a ká'an dao ndó ña o ná-taki ta'on na ni xi'i? ¹³ Tído tá ná o ná-taki na ni xi'i, dá kían ni Cristo ko ní ná-taki, ní kúú. ¹⁴ Tído tá ko ní ná-taki Jesús, dá kían ko chón ta'on to'on ni daná'a ndu noo ndo, ta ni ña kándisa ndó sa'a Jesús ko chón, ní kúú. ¹⁵ Tá kì'o dión kían, dá kían ni kandoo ndu kúú ndu na ká'an to'ón sa'a Ndios, dá chi xí'o ndu kuendá ña Ndios kúú na ni danátaki Cristo. Tído ko ní ná-taki ta'on Cristo tá miían ndaa o ná-taki na ni xi'i, ní kúú. ¹⁶ Chi tá ná o ná-taki na ni xi'i, dá kían ni Cristo ko ní

nátaki ta'on, ní kúu. ¹⁷Tá kọ ní nátaki Jesús, dá kían kọ chón ta'on ña kándéé iní ndo ná, ta kómí ijí v́a ndó kuachi noo Ndios. ¹⁸Tá dión kíán, dá kían nì naá óon va na nì xí'í íchì Cristo. ¹⁹Sa'á ñoó tá sava'a ñayúú yó'o va ió tãndéé iní noo yo xí'ín Cristo, dá kían nda'í cháá ká ndó'o yó o ñúú ndidaá ká ñayuu ndéi ñayúú yó'o.

²⁰Tído miñan ndaa kuiti va nì natakì Cristo tein na nì xí'í, ta mií ná kúú na mií noó nì natakì, sa'á ñoó miñan ndaa natakì ndidaá ká ñayuu nì xí'í. ²¹Ta sa'á iin tó'ón taa, sa'á ñoó ndidaá kúú ñayuu xí'í. Ta dión ta'ani sa'á iin ká taa natakì na nì xí'í. ²²Chì sa'á ña nì kee Adán kuachi, sa'á ñoó ndidaá ñayuu xí'í. Ta dión ta'ani, sa'á ña nì natakì Cristo, sa'á ñoó ndidaá ñayuu nì xí'í nì'í ña natakì na. ²³Tído iin rá iin ña'a ió yíkoan tá-to'on kì'o nì chikaa ini Ndios kooan. Chì dinñó'ó Cristo nì natakì, dá tá ná nandió koo na kasaá na, dá ví natakì ñayuu kuendá na. ²⁴Dá kasandaá kuu naá ñayúú yó'o, dá naki'o Cristo ndidaá kúú choon noo ndá'a tatá Ndios tá nì ndi'í nì kãndéé ná nì ñitá ná choon noo ndá'a ndidaá ña sa kómí ndéé, xí'ín ndidaá ra sa sa'anda choon xí'ín ndidaá ra sa ñandáki ñayúú yó'o. ²⁵Dá chì miñan kánian dándáki Cristo nda ná nataán ndi'í Ndios ta xiní u'u ñaá tìxi sa'a ná. ²⁶Dá nda noo ndi'í kuií, dá kían dá-naá na ña xiní u'u ñaá, tá'an ña ké-daá xí'ín yó, dá xí'í yo. ²⁷Chì ndidaá v́a ña'a nataán Ndios tìxi sa'a Cristo. Tído tá kaaan ña ndidaá v́a ña'a kaño'o tìxi ndá'a ná, kọ kóni kaaan ña kakaá ta'ani mií Ndios, chì mií v́a ná kúú na nì nataán ndidaá kúú ña'a tìxi sa'a ná. ²⁸Tá nì ndi'í nì ndu'u ndidaá kúú ña'a tìxi ndá'a Cristo, dá ndu'u mií Cristo, na kúú ñe'e Ndios, tìxi ndá'a mií Ndios, na nì naki'o ndidaá kúú ña'a tìxi ndá'a ná. Dá kían mií Ndios kakuu na mií noó noo ndidaá ña'a.

²⁹Ta viti, ¿ndiva'a sódo ndúta dao ndó sa'á ñayuu nì xí'í tá kọ kándisa ndó ña natakì na nì xí'í? ¿Ndiva'a sódo ndúta ndo sa'á na nì xí'í, tá dáá? ³⁰Ta, ¿ndiva'a daá kuiti ndó'o níno ndu'u sa'á to'on Ndios tá ná o natakì na nì xí'í, tá dáá? ³¹Ká'an ndaaí xí'ín ndó, ñani, ña sa'á ña kádijí ini yu'u sa'á ña nì kee sato'o yo Jesucristo xí'ín ndó, sa'á ñoó ndidaá kuu v́a ió ña kuui. ³²Ta nì xió ñé'e tá'in xí'ín ta tondó ndéi ñoo Éfeso, tído, ¿ndí kíán va'a ni'í yu'u tá dión ná o natakì na nì xí'í? Dá chì tá ná o natakì ñayuu nì xí'í, dá kían: “Ná kasá'an yó, ta ná ko'o yó, ta ná xiníó, dá chì iin taan kuu va yó.”

³³O sa kí'o ndó mií ndó ña danda'í na ndo'ó, dá chì: “Tá xionoo ndó xí'ín taa kini, dá kían dátuu v́a rá ndo'ó noó ña va'a kée ndó.” ³⁴Sa'á ñoó kánian ndito koo ini ndo, dá ná o yá'a ndó kee ndó kuachi noo Ndios. Chì ndéi dao ñayuu kọ ná'á Ndios tein mií ndó xaan. Dión ká'an yu'u xí'ín ndó, dá ná kaka'an noo ndo.

Kì'o di'a koo, dá natakì na nì xí'í

³⁵Ndá ndi kuu ndato'ón iin káa ndo'ó, ta kaa ndo: “¿Ndí koo, dá natakì ñayuu nì xí'í? ¿Ta ndi koo yikí koño kandixi na noo natakì na?” ³⁶Ñayuu xixi kúú ndó. Chì tá chí'í ndó iin tata noño'o ndo, miñan ndusa kánian kuuñan tìjì ñó'o, dá dákuitaan kakuuan iin yuku saá. ³⁷Ta ña chí'í ndó noño'o ndo kọ kíán sa iin yuku kuí, di'a dinñó'ó iin tata íchì kíán chí'í ndó, miñan kíán noni tirió o dao ká tata. ³⁸Tído mií v́a Ndios kúú na xí'o ndi koo iin rá iin yuku táto'on nì chikaa ini mií ná kooan, sa'á ñoó iin rá iin tata xí'ín yukuñan.

³⁹Ta dión ta'ani o ñúú iin nóo kúú ndidaá yikí koño. Chì ñin v́a kúú yikí koño ñayuu, ta sa ñin v́a kúú yikí koño kirí kúú kíti. Ta sa ñin v́a kúú yikí koño tìyaká, ta sa ñin v́a kúú yikí koño kirí ió tomi. ⁴⁰Ió yikí koño kómí na ndéi induú,

ta díin vá kúu yikí koño kómí ñayuu ndéi noñó'o yó'o. Chì ndato cháá ká yikí koño kómí nà ndéi induú o duú yikí koño kómí nà ndéi noñó'o yó'o. ⁴¹ Ta díon ta'ani díin vá ndato ndiandii, ta díin vá ndato yoo. Ta díin vá ndato tiñoo. Ta díin vá ndato dao tiñoo noo dao ká ri.

⁴² Ta kí'o díon ta'ani ndo'o nà ni xí'i tá ná natakí na, chí yikí koño nà, ñà ni nduxi, kían té'i. Tído tá ná natakí nà, dá kían nani'i ná iin yikí koño, ñà ni iin kuu o té'i. ⁴³ Chì yikí koño ni nduxi kúu iin yikí koño kañó'o ñayuu. Tído tá ná natakí, dá nduuan iin ñà'a ndato. Chì tá ni nduxian ni sà kian iin ñà'a koó ndée. Tído tá ná natakí, dá nduuan iin ñà'a ió ndée. ⁴⁴ Tá ni nduxian, dá ni sà kían iin yikí koño kómí nà ndéi noñó'o yó'o. Tído tá ná natakí, dá nduuan iin yikí koño kómí nà ndéi induú. Dá chí ió yikí koño kómí nà ndéi noñó'o yó'o, ta ió ta'ani yikí koño kómí nà ndéi induú.

⁴⁵ Chì ká'an tuti ií Ndios ñà mií Ndios ni kava'a taa mií noó, tá'an rā sà nani Adán, ta ni xí'o na ñà ni sà taki rā. Tído Cristo, nà ni kii sata Adán, noón kúu iin Espíritu xí'o ñà kataki chíchí yó. ⁴⁶ Tído kó ní ni'i yó yikí koño kuendá induú mií noó, di'a ni ni'i yó yikí koño kuendá noñó'o yó'o va. Ndi'i, dá ni'i yó yikí koño kuendá induú. ⁴⁷ Chì taa mií noó ni sà kuu kuendá noñó'o yó'o, chí ni kava'a ra xí'ín ñó'o. Tído taa kúu uu, nà kúu sato'o yó, noón kúu kuendá induú, chí ni kii na chí induú. ⁴⁸ Dá chí táto'on kí'o káa yikí koño sà komí taa ni kava'a xí'ín ñó'o, kí'o díon kúu yikí koño nà kúu kuendá noñó'o yó'o. Ta yikí koño nà kúu kuendá induú kúuán táto'on yikí koño nà ni kii induú. ⁴⁹ Ta viti ndáa yikí koño yó táto'on kí'o ni sà kaa yikí koño taa ni sà kuu kuendá noñó'o yó'o. Tído kasandaá iin kuu, dá nduu yikí koño yó táto'on káa yikí koño nà ni kii chí induú. ⁵⁰ Sa'á ñóó ká'ín xí'ín ndó, ñani mií, ñà o kúu ta'on ndu'u koño yó xí'ín ni yó noo dándáki

Ndios. Chì ñà'a túu, o kúu ta'on natiian kuendá noó ñà'a ko túu.

⁵¹ Ta viti kónii ka'ín xí'ín ndó sa'a iin ñà'a ná'a iin tó'ón mií Ndios. O duú ndidaá vá yó kuu, tído ndidaá vá yó ndesaá Ndios yikí koño, ⁵² chí iin ndakána va kakuuan, táto'on kí'o kée noo yó tá nákuani yó. Díon koo tá tuu trompeta noo ndi'i. Dá chí tá ni tuu trompeta, dá natakí nà ni xí'i, ta ni'i ná iin yikí koño o té'i. Ta ndidaá yó, nà ndéi takí, ndesaá Ndios yikí koño yó. ⁵³ Dá chí mián ndúsa naḍaon yikí koño té'i yó'o, dá kandixi yó iin yikí koño, ñà ni iin kuu o té'i. Ta yikí koño yó'o, ñà xí'i, kánian naḍaon, dá kandixi yó iin yikí koño, ñà kían ni iin kuu o kúu.

⁵⁴ Tá ni ndi'i ni naḍaon yikí koño té'i yó'o, ta ni nandixi yó iin yikí koño ko té'i, ta tá ni ndi'i ni naḍaon yikí koño yó'o, ñà xí'i, ta ni nandixi yó iin yikí koño, ñà ni iin kuu o kúu, dá xinkoo to'on ká'an tuti ií Ndios, chí di'a kaáan: “Ni kandeé Ndios ni danaá na noó ñà kédaá xí'ín ñayuu, dá xí'i nà. ⁵⁵ Sa'á ñóó, yo'ó, ñà kédaá xí'ín ñayuu, dá xí'i nà, ¿ndeí kua'an ion? Ta yo'ó, yáí ndii, ¿ndeí kua'an ñà sà kandeéon xí'ín ndii?” ⁵⁶ Chì ion, ñà kédaá xí'ín yó, dá xí'i yó, kúu kuachi kée yó. Ta ley Moisés kían dátaí kuachi yó sa'á ñà yá'a yó kee yó kuachi. ⁵⁷ Tído viti ná nakí'o yó ndivé'e noo Ndios, chí ni kandeé yó xí'ín ndidaá ñà yó'o sa'á ñà ni kee Jesucristo, nà kúu sato'o yó. ⁵⁸ Sa'á ñóó, nà maní mií, kandita toon ndó, ta kandita ndaa ndó xí'ín ñà ndaa kándisa yó. Ta ndi'i ini ndó kechóon ndó choon sato'o yó Ndios, ta o sà kátuu ndó kee ndóan. Chì ná'a vá mií ndó ñà choon kée yó noó nà kúu sato'o yó, o naá óon ta'an vaan.

Ká'an Pablo sa'á di'ón dáta'á ñayuu ñóó, dá chindeé ná nà kúnda'í

16 Ta viti ko'ín ka'ín xí'ín ndó sa'á di'ón dáta'á ndó, dá chindeé ndó

na kúu ñayuu Ndios ndéi ñoo Jerusalén. Koo ini ndo kee ndó táto'on kị'o nị sa'andai choon noó na kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Galacia di'a. ²Ta iin iin kuu kasá'a sa'a semana, kánian taó xoo iin rá iin ndó noó ya'i táto'on kị'o nị ni'i ndo noó nị kechóon ndó, ta taxi va'a ndoan. Dá kịan tá ná saai noo ndéi ndó xaan, ná dá'a ni nditúti ndoan miif hora daá. ³Dá tá ná saai noo ndéi ndó, dá kị'oi iin tuti noó ƿa nị ndukú miif ndó, dá tanda'í ƿa ko'on ƿa xí'ín di'ón nị nditúti ndó chindeé ndó na kúnda'í ndéi ñoo Jerusalén. ⁴Tído tá kánian ko'on yu'u, dá kịan kane'e tá'an dáó rá ko'on ƿa xí'ín.

Kóni Pablo ko'on na korni'ini na ñoo Corinto cháá tiempo

⁵Saai noo ndéi ndó tá nị ndi'i nị ya'i chí kuendá Macedonia, chí Macedonia ñoo kánian ya'i. ⁶Ndá ndi kuu koo tooi xí'ín ndó, o ndá ndi kuu kandooi kooi xí'ín ndó tein ndidaá yoo vixi, dá kuu chindeé ndó yu'u ná ko'in noo kánian ko'in. ⁷Ko kóni ña kịan chika'anda oon ni noo ndéi ndó, chí kóni kooi cháá tiempo xí'ín ndó tá kị'o dión kóni na kúu sato'o yo. ⁸Tído koo too vai ñoo Éfeso yó'o nda ná kasandaá kuu víko Pentecostés, ⁹dá chí ndato nda'o nónó nooi kechóoin noo Ndios, ta ió iin tandeé iní ká'ano ña kua'a cháá ka ñayuu kandísa to'on Jesús, va'ará kua'á nda'o na xini u'u ñaá.

¹⁰Tá nị saai Timoteo noo ndéi ndó xaan, koo ini ndo keva'a ndó xí'ín xí, dá ná kadii ini xi koo xi xí'ín ndó, dá chí kechóon xi noó na kúu sato'o yo táto'on kị'o kechóon miif yu'u. ¹¹Ta ni iin ndó o sa kú'ichi ini koni ndo xí. Di'a koo ini ndo chindeé ndó xi, dá ná koo va'a ini xi nandió koo va'a xi kii xi noo iói, dá chí ió yu'u ndátii ndisaa xi xí'ín dao ka ñani yo.

¹²Ta kóni ña kandaq ini ndo sa'a ñani yo Apolos. Nị seí nda'ávii noo ná ña saai na xí'ín dao ka ñani yo kande'é ná ndo'ó. Tído ko ní xíin ta'on na saai na viti. Tído tá nị nono ná iin ka ta'ándá, dá saai na koo too na xí'ín ndó.

Xí'ín ndisá'án yó'o dándi'i Pablo ña ká'an na

¹³Ta kaño'o ini ndo, ta kandita toon ndó xí'ín ña ndaa kándísa yó, ta cho'on ƿa ini ndo, ta ndakí koo ndó. ¹⁴Ta noo ndidaá ña kée ndó, kee ndoan xí'ín ña kú'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu.

¹⁵Ñani, sa ná'a vá ndó ña na ve'e Estéfanos nị sa kuu na miif noó nị kandísa to'on va'a sa'a Jesús noó ñayuu ndéi chí kuendá Acaya xaan. Ta ná'a ta'ani ndó ña nị nakị'o na miif ná ña chindeé ná ndidaá kúu na kúu ñayuu Ndios. ¹⁶Ta seí nda'ávii noo ndo ña kueid'ó ndó ndidaá ka ni ñayuu kée táto'on kée na yó'o, xí'ín ndidaá ka na chindeé dao ka ñayuu, na kechóon noo choon yó'o.

¹⁷Ta kadii nda'o inii sa'a ña nị kasaa Estéfanos, xí'ín Fortunato, xí'ín Acaico, ta nị ndundeé inii, va'ará koó miif ndó ndéi xí'ín, ¹⁸chị nị xi'o na tandeé iní nooi táto'on kị'o kée ta'ani na xí'ín miif ndó. Ta koo ini ndo nakoni ndo ñayuu kée táto'on kị'o kée na yó'o.

¹⁹Ndidaá na kúu kuendá Jesús ndéi chí kuendá Asia ká'an na ndisá'án xí'ín ndó. Ta ñani yo Aquila, xí'ín kị'o yó Priscila, xí'ín ndidaá na kúu kuendá Jesús náataka dákuá'a ve'e na ká'an na ndisá'án xí'ín ndó sa'a ña kúu ndó kuendá sato'o yo Jesús. ²⁰Ta ndidaá na kúu ñani yo ndéi yó'o ká'an na ndisá'án xí'ín ndó. Ta viti chitó tá'an ndó noo ndo, ta ña yó'o ná kakuu iin ñaño'ó ka'an tá'an ndó ndisá'án sa'a ña kúu ndó kuendá Jesús.

²¹Ta yu'u kúu Pablo, ta táai ndisá'án yó'o kosaa noo ndo xí'ín nda'a miif. ²²Ta tá ió iin kaa ndó ko kóni Jesucristo, na

kúú sato'o yó, dá kíán chi'an ná katai
ndó kee Ndios. Sato'o yó Jesús, nakíí kii
ní.

²³Ta ná koo ña maní xí'o sato'o yó
Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. ²⁴Kú'ú

ndava'o inií sa'a ndidaá ní ndó sa'á ña
kúú yó kuendá Cristo Jesús. Dión ná koo.

To'on yó'o kí'án kúú uú nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Corinto

Ká'an Pablo ndisá'an

1 Yu'u kúú Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo, táto'on kí'o kóni míí Ndios. Ta yu'u xí'ín ñani yo Timoteo ká'an ndu ndisá'an xí'ín ndo'ó, na kúú ñayuu Ndios ndéi ñoo Corinto xa'an, xí'ín ndidaá ka ñayuu Ndios ndéi chí kuendá Acaya. ²Ta míí tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee ña manì xí'ín ndó, ta naki'o ná ña koo va'a ini ndo.

Yó'o ká'an Pablo sa'á tandó'ó ndó'o na

³Ná natiin Ndios, na kúú tatá sato'o yo Jesucristo, ndidaá tá'an ñaño'ó. Míí ná kúú tatá, na daá kuití kú'u ini sa'a yo, ta xí'o na tandeé iní ká'ano noo yo. ⁴Ta noón kúú na xí'o tandeé iní noo ndú'u tein ndi ndáa míí tandó'ó ndó'o ndu, dión, dá ná ni'i iní ndu ndi koo kee ndu kí'o ndu tandeé iní noo dao ka ñayuu tá ndó'o na ndi ndáa míí tandó'ó. Dá chí táto'on kí'o xí'o Ndios tandeé iní noo ndu'u, kí'o dión ta'ani xí'o ndu tandeé iní noo dao ka ñayuu. ⁵Ta sa'á ña sá sá'ano tandó'ó ndó'o ndu kua'an sa'á to'on Cristo, sa'á ñoo sá'ano ta'ani tandeé iní ní'i ndú noo ná. ⁶Chí tá ndó'o ní'o ndú, ñoo kí'án kedaá xí'ín ndó, dá ni'i ndo tandeé iní, ta koni ndo káki ndó. Ta sa'á ña xí'o Ndios tandeé iní noo ndu'u, sa'á ñoo ní'i ta'ani ndó tandeé iní kée ndu'u, ta koni ndo káki ndó. Dión, dá kí'o ta'ani na tandeé iní noo ndo tá ndó'o ní'o ndo táto'on kí'o ndó'o ní'o ndu'u. ⁷Ta míí'án ndaa ío tandeé iní noo ndú'u sa'a ndo, chí ná'á ndú ña sa'á ña ndó'o dáó ní'o yo, sa'á ñoo táto'on kí'o xí'o na tan-

deé iní noo ndú'u, kí'o dión ta'ani xí'o na tandeé iní noo ndo'ó.

⁸Ñani, kóni ndu'u ña kana'á ndó sa'á tandó'ó ká'ano nì ndo'o ní'o ndú tá nì sa'an ndu chí kuendá Asia di'a. Ta ka'í nda'o nì ndo'o ndu o duú ña kí'o ndeé iní ndu kí'án, sa'á ñoo nì ndi'i va tandeé iní noo ndu'u ña kankuei takí ndú. ⁹Ta ñoo kúú noó nì kátóni ini ndu ña kua'an ndu kuu ndu. Ta dión nì ndo'o ndu, dá kí'án ná dá'a ni kandeé iní ndu míí ndú, di'a ná kandeé iní ndu iin tó'ón dinì Ndios, na dáná'taki na nì xi'i. ¹⁰Chí noón kúú na nì dá'áki ñaá tiempo daá, ta míí ta'ani na dá'áki ñaá viti, ta kándéé iní ndu ña dá'áki ñaá noo ndidaá tandó'ó ná'ano kóni dánaá ñaá, ¹¹dá chí chíndeé ndó ndu'u xí'ka ndo ña manì noo Ndios sa'á ndu'u. Chí tá ku'a'á nda'o ñayuu xí'ka ña manì noo Ndios sa'á ndu, dá kí'án kua'a ka ví ñayuu naki'o ndivé'e noo Ndios sa'a ndidaá ña manì kée na xí'ín ndú.

Yó'o ná'ani Pablo ndiva'a ko ní sa'an na ñoo Corinto

¹²Ta ío iin ña'a kedaá xí'ín ndú, dá ka'an va'a ndu cháá sa'a míí ndú, ta kí'án ña ko kútúú ta'on ini ndu sa'a ni iin ña'a kée ndu, dá chí kendaá ndu ndidaá ña'a, ta kée nduan xí'ín ndino'o ini ndú noo Ndios. Ta ko kéchóon ta'on ndu ña ndichí ío ñayuu yó'o. Di'a kée nduan sa'á ña manì nì kee Ndios xí'ín ndú. Ta dión kée ndu iin ní kúú va noo xionoo ndu, ta dión kendaá cháá ka ndu xí'ín ndo'ó. ¹³Ta ko táa ta'on ndu dao ka to'on, ña kí'án o kandaá ini ndo, o ña o kátí'a ndó ka'i ndó. Chí ndáti yu'u ña míí'án kandaá ndo kandaá ndi'i ini ndo, ¹⁴dá chí táto'on kí'o sa kandaá ini ndo cháá ña ndu'u kúú na ío ñaño'ó ndó noo, kí'o dión ta'ani koo ñaño'ó ndú noo ndo tá ná kasandaá kuu nandió koo tuku sato'o yo Jesús kasaá na.

¹⁵Ta xí'ín tandeé iní yó'o nì ka'ín saai dinño'ó noo ndéi ndó, dá chíndeéí ndo'ó

uy ta'ándá, ¹⁶ chī nī ka'ín chika'andai noo ndéi ndó, dá yá'i ko'ín chí kuendá Macedonia di'a. Ndi'i daá, nandió koo tukui noo ndéi ndó, dá kíān kee ndó ñā manī ko'on ndo dáya'a ndó yu'u íchi kua'ān chí Judea di'a, nī ka'ín. ¹⁷ Tá nī ka'ín xí'ín ndó ñā dión keei, ¿á ká'án ndó ñā iin ndakána nī ka'ín xí'ín ndó? O, ¿á ká'án ndó ñā kée yu'u táto'on kī'o kée ñayuu ko ná'á Ndios, tá'an na ká'án “jaan” xí'ín yú'u ná, ta xí'ín ñaxintóni ná ká'án na ñā “koó”? ¹⁸ Tído iin na ndaa kúú Ndios, ta mií ná kúú na ná'á ñā ko ká'án ndu “jaan” xí'ín yú'u ndú, ta xí'ín ñaxintóni ndú ká'án ndu ñā “koó”. ¹⁹ Ta sa'á Jesucristo, na kúú de'e Ndios, nī daná'a yu'u xí'ín Silvano, xí'ín Timoteo noo ndo. Ta ko ká'án Jesús “jaan” xí'ín yú'u ná, ta xí'ín ñaxintóni ná ká'án ñā “koó”. Ta sa'a mií ná ká'án Ndios “jaan” xí'ín yó, ²⁰ dá chī sa'a mií Jesús xínkoo ndi'i to'on nī xī'o Ndios noo yo, ta sa'a mií ná ká'án yo “Dión ná koo” dá ná natiin Ndios ñañó'ó noo kéká'ano yó na. ²¹ Ta mií Ndios kúú na ná'a ndaa ñā ndu'u xí'ín ndo'ó kúú ñayuu mií ná sa'á ñā ndíko yo Cristo, ta mií ta'ani na kúú na nī kaxi yó kakuuó ñayuu na, ²² chī nī kani na sello nío iin rá iin yó, chī nī xī'o na Espíritu iī ná koo na nío yo, dá katóni ini yo ñā miíān ndaa natiin yó ndidaá ka ñā va'a nī kaa na tei na noo yo. ²³ Mií Ndios kúú na chíkanii xī'o kuendá sa'í, chī ná'á ná ñā sa'á ñā ko ní xíin dákúnda'í ini ndo'ó, sa'á ñoó ko ñá'a kasan-daái ñoo Corinto xaān. ²⁴ Tído ná dá'a ni ka'án ndó ñā kóni ndu ka'anda ndu choon noo ndo noo ñā kánian kee ndó sa'á ñā kándisa ndó Jesús. Di'a ndúndéé ndu'u kéchóon ndu noo ndo, dá kadii ini ndo, chī sa ndíta toon ndó xí'ín ñā ndaa kándisa yó.

2 Sa'á ñoó nī chíkaa inii ñā o sáa ta'oin noo ndéi ndó viti, dá ná dá'a ni dákúnda'í inii ndo'ó. ² Dá chī tá ná dákúnda'í inii ndo'ó, dá kíān, ¿ndá yoo

kī'o ñā kadii inii, tá dáá? Chī na ndati yu'u kī'o ñā kadii inii, nandei nda'í di'a na kee yu'u. ³ Sa'á ñoó nī taai iin ka tuti ñoó kosaaan noo ndo, dá kíān tá ná saai noo ndéi ndó, dá kíān ná dá'a ni kunda'í inii kee na kánian kī'o ñā kadii inii. Ta kándéé ká'ano inii ñā tá kadii ini yu'u sa'a ndo, dá kíān kadii ta'ani ini mií ndó. ⁴ Ta nda'í nda'o nī sa kuu inii tá nī taai tuti ñoó kosaaan noo ndo, chí nda nío vfi nī tar'u'u, xíní, ta xí'ín ndirá noo nī taai ñā. Tído ko ní ndukúí ñā dákúnda'í inii ndó. Di'a nī keei, dá kandaā ini ndo ndi kī'o kú'u inii sa'a ndo.

Kú'u ká'ano ini Pablo sa'á ta nī yá'a nī kee kuachi

⁵ Ió iin ta nī ya'a nī xī'o ñā nī kunda'í ini yu'u, tído o duú sava'a iin tó'ón yu'u ní kúnda'í inii nī kee ra, chī kuu va kaaí ñā ndidaá ndo'ó nī kunda'í ta'ani ini. ⁶ Sa'á kuá'a nda'o ndó nī dandó'o nío ta ñoó. Cháa dión ka ni ná kakuuan. ⁷ Ñā kánian kee ndó viti kíān kī'o ká'ano ini ndo sa'a rá, ta kī'o ndó tandeé ini noo rá, dá kíān ná dá'a ni kandeé ñā kunda'í ini ra dá-naá ñaa. ⁸ Sa'á ñoó séi nda'áví noo ndo ñā na'a tuku ndó ñā kú'u ini ndo sa'a rá. ⁹ Chī nī tandra'í iin ka tuti ñoó kosaa noo ndo, dá ná kande'á á miíān ndaa seídó'o ndó ndidaá choon sa'ándái noo ndo. ¹⁰ Chī na xī'o ká'ano ini ndo sa'a, ta nda yu'u ta'ani kī'o ká'ano inii sa'a ná. Ta sa nī xī'o ká'ano ta'ani inii sa'á ta ñoó tá ió iin ñá'a nī kee ra xí'ín mií, ta sa'á mií ndó nī keei dión, chī kī'o dión kóni mií Cristo kee yó, ¹¹ dá kíān ná dá'a ni kandeé ñā u'u kexixian xí'ín yó, chī sa ná'á vá yo táto'on kī'o mañān.

Yó'o nī nakani ini Pablo sa'a Tito nani sa io na ñoo Troas

¹² Tá nī saai ñoo Troas dána'í to'on va'a sa'a Cristo, ndato nī sonó sato'o yo Ndios ñā kíān dána'í to'on na ñoo ñoó. ¹³ Tído ko ní sá io va'a inii, chī ko ní

náni'i tá'in xí'ín ñani yò Tito ñoo ñoo. Sa'á ñoo ñi ka'in ndisá'án xí'ín ñayuu ndéi ñoo, dá ñi keei kua'in chí kuendá Macedonia.

Dáxinkoo va'a Ndios ndidaá ña'a ndó'o yó sa'á ña ndíko yò Cristo

¹⁴Tído náki'oi ndivé'e noo Ndios, dá chi míí ná dáxinkoo va'a ndidaá ña'a ndó'o yó sa'á ña ndíko yò Cristo Jesús. Ta noo ndú'u ñi xí'o na choon dá-na'a ndu sa'á to'on na, dá kían táto'on k'i'o náka'ani díko támi sá'an, k'i'o di'ón náka'ani to'on na noo ndidaá ñayuu. ¹⁵Ta noo míí Ndios kúu ndu'u táto'on iin dusa támi sá'an, ña chíñó'o Cristo noo Ndios. Chi to'on dána'a ndu náka'ani kua'an noo na kua'an káki, xí'ín noo na kua'an naá. ¹⁶Ta to'on dána'a ndu kían táto'on díko ndij noo na kua'an naá, ña xí'o ña naá ná. Ta noo na kua'an káki, to'on yó'o kían táto'on iin díko támi sá'an, ña xí'o ña kataki na. Tído, ¿ndá yoo kandeé kee choon yó'o, tá dáá? ¹⁷Ta ko kée ta'on ndu'u táto'on kée kua'á nda'o ɬa, tá'an ra xionoo náka'án nda'i to'on Ndios xí'ín ña mañá. Di'a ndisá'ano kéchóon ndu noo Ndios, chi míí ná ñi xí'o choon yó'o noo ndu, ta noo míí Ndios ká'an ndu sa'a Cristo.

Dána'a Pablo noo ñayuu ña ñi kandoo Ndios kee na ña saá xí'ín ná

3 ¿Á ká'án ndó ña nandió kuéi tuku ndu'u ndukú ndú ña nakoni ndo ndu'u sa'á ña ká'an ndu dión? O, ¿á ká'án ndó ña xínñó'ó ndú iin tuti chin-deé ndú míí ndú noo ndo'ó, o iin tuti noo ká'an va'a míí ndó sa'á ndu táto'on k'i'o xínñó'ó ñaá dao ka ra? Koo, ²dá chi tuti ká'an va'a sa'a ndú kúu iin rá iin míí ndo'ó, ta káa'an ini níó ndú. Ta ndidaá tá'an ñayuu xí'o kuendá sa'a choon va'a ñi kee ndu tein ndó xaan, ³chi mií'an ndaa kuiti ndo'ó kúu tuti ká'an va'a sa'á ndu'u, ña kían ñi taa míí Cristo, ña kían

né'e ndu xionoo ndu. Ta ko ní taa naan noo iin tuti xí'ín tinta. Di'a ñi taa naan xí'ín ndée Espíritu ií Ndios takí. Ta ko ní taa naan noo yuu dá'ándá, di'a ñi taa naan ini níó ndo.

⁴Ta kándéé ká'ano ini ndu'u Ndios ña k'i'o dión kían sa'á ña ió Cristo xí'ín ndú.

⁵Ta ni lú'u ña ndichí ko kómí míí ndu'u ña kían kedaá xí'ín ndú ka'an ndú ña katí'a ndu kee ndu choon yó'o, dá chi míí vá Ndios kúu na xí'o ña ndichí noo ndu, dá katí'a ndu kee nduan. ⁶Ta míí Ndios kúu na ñi xí'o ña kátí'a ndu dá-na'a ndu sa'á ña saá ñi kandoo na kee na xí'ín ñayuu na. Ta diín va kían o duú ley, ña ñi taa na xí'ín letra, chi noo Espíritu ií míí ná ñi kii ña saá ñoo. Ta ley ñoo xí'o ña kánian kuu ñayuu, tído Espíritu ií, noón kúu na xí'o ña kataki chíchí yó.

⁷Ta ley ñoo, tá'an ña xí'o ña kánian kuu yò, ñi taa Ndios ña noo yuu. Ta ñi naye'e ndaa tá ñi xí'o naan noo Moisés. Ta ko ní kúu ta'on kande'é na ñoo Israel noo Moisés sa'á ña ndato téi yé'an, tído sa kua'an ndañó'ó vá ña ye'e noo ná.

⁸Tído ndato ka ví naye'e ndaa tá kemáni Ndios yò xí'ín Espíritu ií ná. ⁹Dá chi tá dión ndato ñi naye'e ndaa tá ñi xí'o na ley yatá, ña ká'an ña kúu yó ñayuu kómí kuachi noo Ndios, ví'í ka ví ndato ña saá xí'o Ndios noo yò, chi xí'oan ña kandoo vii yò noo ná. ¹⁰Chi va'ará ndi k'i'o ví ndato náye'e ndaa tá ñi xí'o na ley yatá, tído ko ta'ón ña'a kían noo ña ndato téi náye'e ndaa xí'o Ndios noo yò viti. ¹¹Dá chi ley yatá, ña naá, ndato ñi sa ye'e ndaaan, tído ví'í ka ví ndato náye'e ndaa ña saá xí'o Ndios noo yò viti, chi ndidaá tá'an tiempo kooan.

¹²Ta sa'á ña ió tandeé iní ndu ña k'i'o dión kían, sa'á ñoo ko yu'ú ta'on ndu ka'an ndu sa'an, ¹³ta ko kée ta'on ndu táto'on k'i'o ñi kee Moisés, chi ñi dadá'i na noo ná xí'ín iin dá'on, dá ná o koní na ñoo Israel ña sa kua'an nda'o ña ndato toon noo ná. ¹⁴Tído ñi ndadi va ñaxin-

tóni ñayuu ñoó. Ta nda na ndéi viti ndó'o ta'ani dión, chi tá ká'i na ley yatá, ió táto'on iin dá'on sadi ñaxintóni ná. Tído tá ná kandeé iní na Cristo, nda daá ví kexoo dá'on, ña sadi ñaxintóni ná. ¹⁵ Ta nda kuú viti ndó'o na dión, chi tá ká'i na ley Moisés ñoó, sadi ií vá dá'on ñoó ñaxintóni ná. ¹⁶ Tído tá ná kandeé iní na sato'o yo Jesús, dá kían kexoo dá'on, ña sadi ñaxintóni ná. ¹⁷ Dá chi sato'o yo kúú Espíritu ií Ndios, ta noo nákaa Espíritu ií Ndios, ñoó kúú noó ni nono, koó ña'a ka ketéin. ¹⁸ Sa'a ñoó koó ka dá'on sadi noo yo, ta mií yó ná'a táto'on ki'o ndato yé'e sato'o yo Ndios, táto'on kée iin espejo ná'a ndatoán táto'on káa yó. Chi iin rá iin kuú kuú náye'e cháá ka yo kua'an yo kooó táto'on ki'o ndato yé'e mií ná, ta ña yó'o kían kée na kúú Espíritu ií Ndios, na kúú sato'o yo.

4 Ta sa'a ña ni xi'o Ndios choon yó'o noo ndú sa'a ña kú'u ini na sa'a ndú, sa'a ñoó ko kútúú ini ndú. ² Di'a kúñó'ó ndú ndidaá ña ka'an noo kéde'é dao ka ñayuu. Ta ko xionoo ndu dánda'í ndu ñayuu, ta ko nádaká ta'on ndu to'on tó'ón xí'ín to'on Ndios noo dána'a ndu. Di'a dána'a nda ndu, ta ñoó kían kédaá xí'ín ñayuu, dá ná o sa nákani kuáchi ini na kande'é ná ndu'u. Ta mií Ndios ná'a ña dión kían. ³ Ta to'on va'a dána'a ndu, ko kánda ndu ini dao ñayuu, chi ió iin ña'a sadi ñaxintóni ná. Ta ñayuu kua'an naá, noón kúú na ndadí ñaxintóni. ⁴ Ta ña u'u dándáki ñayuu yó'o viti, ta ñoó kían ni sadi ñaxintóni ñayuu ko xi'ín kandísa, dá kían ná dá'a ni natoon ñaxintóni ná kee to'on va'a ña ká'an sa'a ndi ki'o ká'ano choon kómí Cristo Jesús, na káa táto'on ki'o káa Ndios. ⁵ Ta ko xionoo ta'on ndu'u dána'a ndu sa'a mií ndú, di'a dána'a ndu ña iin tó'ón Jesucristo kúú sato'o noo ndidaá ña'a, ta ndu'u kúú na xínkuáchí noo ndidaá ndó sa'a ña kóni ndu Jesús. ⁶ Dá chi mií Ndios, na ni sa'anda choon, dá ni naye'e

nda noo iin naá, noón ta'ani kúú na ni datoon ñaxintóni ndú, dión dá kuu datoon ndu ñaxintóni dao ka ñayuu, dá kana'a ná ndi ki'o ká'ano tatá Ndios, ta ná'a Ndios ña ndato yó'o xí'ín Jesucristo.

Ki'o di'a kée ndu sa'a ña kándéé iní ndu Jesús

⁷ Ta ndu'u kúú táto'on iin kidi ñó'o noo ñó'o iin ña kuiká, ña kúú to'on ndato dána'a ndu, dá ná kanda ndu ini ñayuu ña ndéé ká'ano yó'o ni kii noo Ndios, ta o duú ndéé kómí mií ndú kían. ⁸ Ta va'ará só'óni tandó'ó ndu'u, tído ko ní tadi ta'on ndu. Ta va'ará nákani nda'o ini ndu, tído ko ndí'i ta'on tandeé ini ndu. ⁹ Kéndava'a ñayuu xí'ín ndú, tído ko dáya ndá'a ta'on ñaá Ndios. Kóon na ndu'u noñó'o, tído ko kandeé ta'on na dánaa na ndu'u. ¹⁰ Ndeí kúú mií vá noo xionoo ndu, daá kuití vá ió ña ka'ání ná yikí koño ndu táto'on ni kee na xí'ín Jesús, dá ná kanda ini ñayuu ña ió takí Jesús sa'a ña náki'o ndu yikí koño ndu ndo'an dión. ¹¹ Chi xían nani takí ndu ndéi ndu, daá kuití vá ió ndu ndu nakí'o ndu mií ndú kuu ndu sa'a Jesús, dá ná kanda ini ñayuu ña ió takí na sa'a ña náki'o ndu yikí koño ndu ndo'an dión. ¹² Ta sa'a ña daá kuití ió ña kuu ndu, sa'a ñoó nónó noo ndo ni'i ndo ña kataki chíchí ndó.

¹³ Ta kándéé iní ndu Ndios táto'on ki'o ni kandeé ini ñaá na ni taa di'a noo tuti ií Ndios: "Sa'a ña kándísa nda ndi Ndios, sa'a ñoó ni ka'in sa'a ná." Ki'o dión ta'ani ndó'o ndu'u, chi sa'a ña kándísa ndu na, sa'a ñoó ká'an ndu xí'ín ndó sa'a ná, ¹⁴ dá chi ná'a ndú ña ni nataki sato'o yo Jesús ni kee Ndios, ta kándísa ta'ani ndu ña dánatáki na ndu'u táto'on ni kee na xí'ín Jesús, dá nakuíta daó yó noo ná. ¹⁵ Chi xí'o ndu mií ndú ña ndó'o ndu ndidaá tandó'ó yó'o sa'a ña kú'u nda'o ini ndu sa'a ndo, dión, dá ná ndukua'a cháá ka ñayuu natiin ña maní xí'o Ndios,

dá kían kua'a cháá ká ñayuu nakí'o ndi-
ve'e noo Ndios, dá ná natiin na cháá ká
ñañó'ó.

¹⁶ Sa'á ñoó kọ kútúú ta'on ini ndu,
va'ará sa kúyatá yikí koño ndu kua'an,
tído iin rá iin kuú kuú di'a ndúsaá nío
ndú kua'an. ¹⁷ Dá chí tandó'ó ló'o, ña
ndó'o tóo nío ndú ñayuu yó'o, ñoó kían
xí'o ña ni'i ndú iin ña ndato ká'ano noo
Ndios, ña ni iin kuú o ndí'i. ¹⁸ Ta kọ ndí'i
ta'on ini ndu sa'á ña ndé'á xí'ín noo yo.
Di'a ndí'i ini ndu sa'á ña kọ túu, ña kọ
xiní yo xí'ín noo yo. Dá chí ña ndé'é yó
xí'ín noo yo, ñoó kían ndi'i va. Tído ña
kọ xiní yo xí'ín noo yo, ñoó kían ni iin
kuú ta'ón o ndí'i.

5 Dá chí ná'á ndu'u ña yikí koño ndíxi
ndu kúú tát'o'on iin ve'e ndéi tóo
ndu ñayuu yó'o. Ta tá ná kasandaá kuú
natanjan, dá ko'on Ndios kí'o na iin ve'e
kandei ndu, ña kían kọ ní káva'a xí'ín
ndá'a taa, ña ni iin kuú o ndí'i, ña kúú
kuendá induú. ² Sa'á ñoó nda'í tána ndu,
chí kóni kíi ndu nandixi ndu yikí koño
saá, ña kúú kuendá induú. ³ Kí'o dión, dá
nandixi ndu iin yikí koño saá, dá o kóo
vichí ndú. ⁴ Ta nani ndíxi ndu yikí koño
yó'o, nda'í tána ndu, dá chí kọ kóni ta'on
ndu kandoo vichí ndú. Di'a kóni ndu ña
nandixi ndu iin yikí koño saá, dá kían
naá yikí koño xí'i yó'o, dá ni'i ndú iin
yikí koño ña kataki chíchí. ⁵ Ta mií Ndios
kúú na ni saki ña dión kee na xí'ín ndú,
ta ni xi'o na Espíritu ná noo ndú, dá ná
kandaá ini ndu ña miíjan ndaa dión kee
na xí'ín ndú.

⁶ Sa'á ñoó daá ío tandee iní ndu noo
ña yó'o, ta ná'á ndú ña xían nani ndíxi
ii ndú yikí koño yó'o, xíká vá ndíta ndu
noo ío sato'o yo Jesús. ⁷ Xíonoo ndu xí'ín
ña kándéé iní ndu ña kí'o dión kíán,
ta kọ ndí'i ini ndu sa'á ña xiní ndu
xí'ín noo ndú. ⁸ Tído kándéé ká'ano ini
ndu ña dión koo, sa'á ñoó kóni cháá ká
ndu dánkoo ndu yikí koño yó'o, dá kuu
nakuíta ndu noo sato'o yo Jesús. ⁹ Sa'á

ñoó ndí'i ini ndu, á mií ndú ndéi xíká
ndú noo ná o á mií ndú sa ndíta ndu
noo ná, ña kóni ndu kíán nata'an ini na
xiní na ña kée ndu. ¹⁰ Dá chí miíjan ndúsa
nakuíta ndidaá tá'an yó noo Cristo Jesús,
noo koo na keyíko na, dá natiin iin rá iin
yó ya'i sa'á ña ni kee yó nani ni sa ndixi
yó yikí koño yó'o, á mií yó ni kee yo ña
va'a, o á mií yó ni kee yó ña kini.

**Ni xi'o Ndios choon
noo ndú ña dánáki'in tá'an
va'a ndu ñayuu xí'ín Ndios**

¹¹ Ta sa'á ña ná'á ndú ña kánian yu'ú
ni'ini yó na kúú sato'o yo, sa'á ñoó ndí'i
ini ndu dáxino ini ndu ñayuu, dá kandísa
na ña ndaa dána'a ndu. Ta mií Ndios
kúú na ná'á va'a tát'o'on kí'o kúú ndú,
ta kándéé iní ndu ña kí'o dión ta'ani kátóni
ini ndu. ¹² Tído ná dá'a ni ka'án ndó ña
nandió kuéi ndu chinaní va'a ndu mií
ndú noo ndo, di'a kóni ndu ña ni'i ndo
ña ka'an va'a ndó sa'a ndú'u, dá kían
nónó noo ndo ka'an ndo xí'ín ñayuu ká-
toó chindaya'ii mií sa'á ña luu ká'an na,
tído yakó nda'o nío ná. ¹³ Chí tá ká'án
dao ndó ña lóko kúú ndú, dá kían lóko
va kúú ndú sa'á Ndios, tá daá. Tído tá
ká'án ndó ña kéndísa'ano ndu, dá kían
ña va'a mií vá ndó kíán. ¹⁴ Ta kú'u nda'o
ini Cristo sa'a ndú, ta ñoó kían kedaá,
sa'á ñoó ndí'i ini ndu kéchóon ndu noo
ná, chí ná'á ndú ña sa'á ña ni xi'i mií ná
sa'a ndidaá ñayuu, sa'á ñoó ni xi'i ndidaá
ñayuu. ¹⁵ Ni xi'i Jesús sa'a ndidaá ñayuu,
dá kían ná dá'a ká ni kandei yó keeá ña
kóni mií yó. Di'a kánian kandei yó kee
yó ña kóni na ni xi'i sa'a yo, ta ni natakí
na.

¹⁶ Sa'á ñoó kọ nákaní ká ini ndu sa'á
ñayuu tát'o'on kí'o nákaní ini ñayuu kọ
ná'á Ndios. Ta va'ará ni sa ka'án ndú
ña iin taa oon ni sa kuu Cristo, tído
viti kọ nákaní ká ini ndu dión sa'a ná.
¹⁷ Dá chí ndi ndaa miíó ñayuu ñó'o tíxi
ndá'a Cristo, ni nduu na iin ñayuu saá.

Ta ndidaá ña ni sa kuu na tá sata ni kandoo vaan, ta ndidaá ña ni nduu saá. ¹⁸ Ta ndidaá ña yó'o kée mií Ndios, na ni naki'in tá'an va'a xí'in yó sa'á ña ni kee Cristo. Ta ni xi'o na choon noó ndu'u ña kían dána'a ndu noó ñayuu ndi kee na, dá naki'in tá'an va'a Ndios xí'in ná. ¹⁹ Chi sa'á ña ni kee Cristo, sa'á ñóó kuu naki'in tá'an va'a Ndios xí'in ñayuu, chi ko taó kuendá ta'on ka na sa'á kuachi kée ñayuu. Ta ni sa'anda na choon noó ndu ña dána'a ndu noó ñayuu ndi kee na, dá naki'in tá'an va'a Ndios xí'in ná. ²⁰ Ta ndu'u kúu na ni chikata Cristo kane'e ndu to'on na noó ñayuu, sa'á ñóó kéchóon Ndios ndu'u, dá ká'an ndu xí'in ñayuu. Sa'á ñóó seí nda'í ndu noó ndo'ó xí'in kuu Cristo ña koo ini ndo naki'in tá'an va'a ndó xí'in Ndios. ²¹ Ta Cristo kúu na ko ní ya'a ta'on kee kuachi, tído ni nakuido na kuachi yó, dión, dá ni kandoo yó kúu yó ñayuu koó kuachi noo Ndios sa'á ña ni kee na dión.

6 Ta viti ndu'u kúu na kéchóon xí'in Cristo, sa'á ñóó ká'an ni'ini ndu noo ndo ña ná dá'a ni koo ini ndo natiin oon ndó ña maní ni kee Ndios xí'in ndó. ² Dá chi di'a kaá tuti i Ndios:

Mí kuu ni kaxii, kuu dáá ni seídó'i ndo'ó.

Chi tá ni kasandaá kuu ni dakákii ndo'ó, kuu dáá ni chindeeí ndo'ó.

Ta kuu víti kúu ni kaxi Ndios, chi mí kuu víti kóni na dáka'ki na ndo'ó.

³ Ta ni iin tó'on ña'a nóo ko yá'a ndu kee ndu noo ni iin tó'on ñayuu, dá kían ná o ní'i ná ndi koo ka'an ndava'a na sa'a choon ni xi'o Ndios noo ndú. ⁴ Di'a ná'a ndu mí ndú noo ndidaá ña kée ndu ña kúu ndu na kéchóon ndaa noo Ndios, dá chi xi'o ndeé nda'o ini ndu, va'ará ndó'o ndu tandó'ó sa'a choon kée ndu, o va'ará kamaní ña'a noo ndú, ta dión ta'ani kée ndu tá ndó'o níó ndú. ⁵ Ta xí'o ndeé ta'ani ini ndu va'ará káni na ndu'u, o va'ará sadí na ndu'u ve'e kaa,

o va'ará kuá'a ñayuu ndákuei naá xí'in ndú, o va'ará choon ndeé nda'o kée ndu, o va'ará ko kídí ndu dao sakuaá, o va'ará ko ní'i ndú ña'a kasá'an ndu dao ta'ándá. ⁶ Ta noo choon kée ndu, vii kée ndu, ta kéchóon ndu ña ndichí xí'o Ndios, ta ió kueé ini ndu, ta va'a ini ndu, ta xí'in ndeé Espíritu i Ndios kéchóon ndu, ta kú'u ndisa ini ndu sa'a ndidaá ñayuu, ⁷ ta dána'a ndu to'on ndaa, ta xí'in ndeé mií Ndios kée ndu ndidaá ña'a, ta né'e ndu ña kúu ña ndaa xí'in ndá'a kuá'a ndu, xí'in ndá'a íti ndu, dá chindeé ndú mií ndú. ⁸ Ió dao ñayuu xí'o ñañó'ó noo ndú, ta ió dao ka na koó ñañó'ó ná noo ndú. Ta dao na chinaní kini na ndu'u, ta dao ka na chinaní va'a ñaá ná. Ta va'ará chinaní tó'on ná ndu'u, tído na ndaa va kúu ndú. ⁹ Ta ió dao ñayuu kée na ña ko nákoní na ndu'u, tído ná'á vá ná ndu'u. Sa ndii va kúu ndú xiní ndu, tído takí ií vá ndú. Ta va'ará kéndava'a kini na xí'in ndu'u, tído ko xí'i ta'on ndu. ¹⁰ Ta va'ará ndúkú ñayuu ña kandeí nda'í ndu, tído daá kádii iní ndu. Ta va'ará kúnda'í ndu, tído di'a ndekuúká ndú ñayuu xí'in to'on Ndios. Ta va'ará ni ña'a ta'on koó noo ndú, tído di'a kómí ndú ndidaá ña va'a cháá ka.

¹¹ Ni nono yú'u ndú ni ka'an ndaa ndu xí'in ndó, na ñoo Corinto xa'an, ta ndino'o ini ndú xí'in níó ndú ni ka'an ndu xí'in ndó. ¹² Ko ní sadí ndu níó ndú noo ndo'ó, mí di'a ndó kúu na ni sadi níó ndo noó ndu'u. ¹³ Ta kóni ndu ña kee ndó xí'in ndú tát'on ki'o ni kee ndu xí'in ndó, sa'á ñóó seí nda'í ndu noo ndo tát'on kée iin tatá xí'in de'e ra ña konó ta'ani ndó níó ndo noo ndú'u.

Yóo kúu ve'e ño'o Ndios takí

¹⁴ O sa koo ini ndo naki'in tá'an nóo ndó xí'in ñayuu ko kándisa Jesús. Dá chi, ¿á náki'in tá'an nóo ña ndaa xí'in ña ko ndaa, ká'an ndó? Ta, ¿á náki'in tá'an nóo noo tóon xí'in noo íin naá? ¹⁵ Ta, ¿á kuu

naki'in tá'an nóo Cristo xí'ín ña u'u? Ta, ¿á kuu naki'in tá'an nóo iin na kándisa Jesús xí'ín iin na kó kándisa? ¹⁶ Ta, ¿á kuu naki'in tá'an nóo ve'e ño'o Ndios takí xí'ín ña kúu yoko, ká'an ndó? Ta yóo kúu ve'e ño'o noo ío Ndios takí, chí di'a kaá míí ná noo tuti ij ná:

Kooi xí'ín ná, ta kanooi tein na.

Ta yu'u kakuu Ndios noo ná,

ta míí ná kakuu ná ñooi.

¹⁷ Ta sa'á ña dión kíán, sa'á ñoó kaá ta'ani na di'a:

Kankuei ndó tein ñayuu kó kándisa xaan,

ta kuxoo ndó kua'án ndo, kaá Ndios, na kúu sato'o yo.

Ta ni o sa káko'on ndá'a ndo ña kini kée na,

dá kían natiin va'i ndo'ó.

¹⁸ Ta yu'u ná kakuu tatá noo ndo,

ta ndo'ó ná kakuu de'e yí yu'u xí'ín de'e di'í,

kaá Ndios, na kúu sato'o yo, na kómí ndi-daá tá'an choon.

7 Na maní míí, kí'o dión ví ndato ni xí'o Ndios to'on na noo yo, sa'á ñoó ná taó yo míí yó noo ndidaá tá'an ña dáyakó ñí yo xí'ín ñaxintóni yo noo Ndios. Ta dión, dá ná kasandaá yo koo vii yo noo míí ná sa'á ña yu'u ni'ini yó na.

Kádij ini Pablo ña ni nandikó iní na ñoo Corinto sa'á kuachi ni kee na

² Natiin va'a ndó ndu'u xí'ín ndino'o ini ndo, dá chí ni iin tó'ón ndó kó ní dár'u'u ndu, ta ni iin tó'ón ndó kó ní dákí'in ndu iin íchi kini, ta ni iin tó'ón ndó kó ní dándá'í ndu. ³ Ta kó ká'in dión, dá ka'an kuachii sa'a ndo, chí sa ni ka'in xí'ín ndó ña nda maá ini nío ndú ñó'o ndo'ó. Sa'á ñoó iin kakuu yó tá ni xí'í yo, ta iin kakuu yó tá takí yo. ⁴ Ta ío nda'o tandeé iní ká'in xí'ín ndó ña nákaní iní, ta va'a nda'o ká'in sa'a ndo noo dao ka ñayuu. Ta ni nakutí xí'ín tandeé iní, ta

ni nakutí ndaa nío ndú xí'an kádij ini ndu tein ndidaá tandó'ó ndó'o ndu.

⁵ Chí tá ni kasaa ndu Macedonia yó'o, ni lú'u kó ní náni'í ndéé ndú, dá chí ndeí kúu míí vá noó ni xionoo ndu ni ndo'o nda'o ndu, chí ni dandó'o ñayuu nío ndú, ta ni sa yu'u ni'ini nío ndú. ⁶ Tído míí Ndios, na xí'o tandeé iní noó na ndó'o nío, noón kúu na ni xí'o tandeé iní noó ndu'u sa'á ña ni ndisaa Tito. ⁷ Ta o duú sa'á ña ni ndusaa oon ni xi, dá chí ni natiin ta'ani ndu tandeé iní sa'á ña ni xí'o ndó tandeé iní noo xí, chí ni nakani xi ña ndáti kí ndo koni tuku ndó yu'u, ta ni nakani ta'ani xi ña kúnda'í nda'o ini ndo sa'á kuachi ni kee ndó, ta ndí'i ini ndo sa'á yu'u. Sa'á ñoó ni kádij cháá ka ini. ⁸ Dá chí va'ará ni dakúnda'í ini ndo'ó xí'ín tuti ni taai kosaa noo ndo, tído kó kútúu ta'on ini viti noó ña ni taai ni sa noo ndo. Chí va'ará ni kutúu ini tá ni taai ña, tído viti kánda iní ña tóó vá ni kúnda'í ini ndo ni keean. ⁹ Ta viti kádij ini, tído kó kádij ta'on ini sa'á ña ni dakúnda'í iní ndó. Di'a kádij ini, dá chí sa'á ña ni kúnda'í iní ndo, ñoó ni kedaá xí'ín ndó, dá ni nandikó iní ndo sa'á kuachi ni kee ndó. Chí míí vá Ndios kúu na ni xí'o ña ni kúnda'í iní ndo sa'á kuachi ni kee ndó. Sa'á ñoó ni lú'u kó ní tuú ndó ni kee ndu. ¹⁰ Dá chí tá xí'o Ndios ña kúnda'í iní yo sa'á kuachi kée yó, ñoó kían kedaá xí'ín yó, dá nandikó iní yo sa'á ña ni kee yó, dá ni'í yo ña káki yó. Sa'á ñoó kó kánian ta'u'u ini yo tá ndó'o yó dión. Tído ña kúnda'í ini xí'o ñayuu yó'o, ñoó kían xí'o ña naá yó. ¹¹ Tído kande'é ndó, chí sa'á ña ni xí'o Ndios ña ni kúnda'í iní ndo, ñoó ni kedaá xí'ín ndó, sa'á ñoó ndi kí'o ví ni ndí'i ini ndo kee ndó ña kóni míí ná, ta ni ndí'i ini ndo ndeyíko ndo choon, ta ni ta'u'u ini ndo ni xini ndo kuachi ñoó, ta ni yu'u ndo ni xini ndoán, ta ndi kí'o ví ni ka-toó ndo koni ndo yu'u, ta ni ndí'i cháá ka ini ndo ni kee ndó choon ni sa'andai

noo ndo, ta ni dandó'o ndó níŋo taa ni kee kuachi ñoó. Ta noo ndidaá ña yó'o ni na'a ndo ña ni kendaá ndo choon. ¹² Tá ni taai tuti ñoó kosaan noo ndo, ko ní táai ña, dá keyíko ndo sa'a ra ni ya'a ni kee kuachi, ta ni ko ní táai ña kosaan chindeéan na ni ta'u'u. Di'a ni taai ña kosaan noo ndo, dá na'a ndo mií ndó noo Ndios ña ndí'i ini ndó kee ndó choon sa'ándá ndu.

¹³ Ta sa'a ña ni kee ndó dión, sa'a ñoó ni nduká'ano cháá ka tandeé iní ndu. Tído ni kadij cháá ka ini ndu sa'a ña ni kadij nda'o ini Tito, chi ni natiin xi tandeé iní ká'ano ni kee ndidaá ndo'o.

¹⁴ Chi ni ka'in xí'ín xí ña va'a kee ndó xí'ín xí, ta ko ní xika'an ta'on noo sa'a ña ni ka'in dión xí'ín xí. Chi táto'on ki'o ká'an ndu ndino'o ña ndaa xí'ín ndó, ki'o dión ta'ani ni xinkoo ndaa ndidaá ña ni ka'an va'a ndu sa'a ndo noo xí.

¹⁵ Ta ni nduká'ano cháá ka ña kú'u ini xi sa'a ndo, chi ndisaá ini xi táto'on ki'o ni seídó'o ndidaá ndó choon ni ta'an-da noo ndo, chi ni natiin va'a ndó xi xí'ín ña yu'u ndo, ta xí'ín ña ndéi ñino ndó. ¹⁶ Ta kadij nda'o ini, chi noo ndidaá ña'a kándéé ini ndo'o.

Yó'o ká'an Pablo sa'a di'ón dátaká na kua'an noó na ndó'o níŋo

8 Ta viti, ñani, kóni ndu nakani ndu xí'ín ndó sa'a ña maní kée Ndios xí'ín ndidaá na kúú kuendá Jesús ndéi chí Macedonia. ² Chi va'ará ni xirnodó ñaá tandó'ó, tído kadij nda'o ini na, ta va'ará kúnda'í nda'o na, tído kuá'a nda'o di'ón ni dokó ná. ³ Ta yu'u xí'o ndaa kuendá sa'a ná, ña ndino'o ini ná ni xi'o na di'ón táto'on ki'o sáa ndée ná, ta ni ya'a cháá ka ví ni xi'o na noó ña sáa ndée ná. ⁴ Ta ni seí nda'í nda'o na noó ndu'u ña ná kandía ndu tiin ndu di'ón ni dátaká na, dá kuu chindeé ná ñayuu kúnda'í, na kúú ñayuu Ndios. ⁵ Va'a cháá ka ví ni kee na noó ña ndáti ndu kee na, dá chi dinño'ó

ni nakí'o na mií ná noo ndá'a sato'o yo Jesús. Ni ndi'i, dá ni nakí'o na mií ná kueídó'o na ndu'u táto'on ki'o kóni mií Ndios. ⁶ Sa'a ñoó ni ka'an ni'ini ndu noo Tito ña táto'on ki'o ni chindeé xí ndo'ó tá ni kasá'a ndó kétútí ndó di'ón chindeé ndó na kúnda'í ñoó, ki'o dión ta'ani ná dáxinkoo xi choon noó ña maní kee ndó yó'o. ⁷ Va'a kée ndó noo ndidaá ña'a, chi kándéé ká'ano iní ndo Jesús, ta ti'a ndó ka'an va'a ndó, ta ndichí ndo noó ña'a Ndios, ta ndino'o ini ndo kée ndó ndi ndaa mií vá choon, ta kú'u nda'o ini ndo sa'a ndú. Sa'a ñoó koo ini ndo kee va'a ta'ani ndó noó ña maní yó'o.

⁸ Ta ña ká'in xí'ín ndó, ko kíán iin choon sa'ándá'i noo ndo. Di'a kóni ña kande'e va'a ndó táto'on ki'o ndí'i ini dao ka ñani yo chindeé ná na kamaní ña'a noo, dá ná kande'a á miían ndaa ió ña kú'u ini ndo sa'a ñayuu ndó'o dión.

⁹ Ta sa' na'a vá mií ndó sa'a ña maní ni kee Jesucristo, na kúú sato'o yo, sa'a yo, dá chi sa'a ña kú'u nda'o ini na sa'a, sa'a ñoó ni ndee na mií ná iin taa kúnda'í, va'ará kuíká nda'o na. Ta sa'a ña ni ndenda'í na mií ná, sa'a ñoó ni'í yo ña koo kuíká yó noo Ndios. ¹⁰ Ta viti kóni yu'u ka'an ni'ini noo ndo sa'a ña yó'o. Chi kánian dáxinkoo ndó choon yó'o viti, chi nda' kuia ao ni kasá'a ndó kétútí ndó di'ón ñoó, ta o duú ña yó'o oon ni ní kee ndó, chi mií ndó ni ndaki ini ña dión koo. ¹¹ Sa'a ñoó dáxinkoo kí ndo choon yó'o, chi táto'on ki'o luu ni chikaá ini ndo kee ndóan mií sa'a, ki'o dión ndí'i ini ndo dáxinkoo ndóan viti. Ta ki'o ndóan táto'on ki'o ió ña noo ndo. ¹² Chi tá ná ki'o ndóan xí'ín ndino'o ini ndo, dá kían nata'an ini Ndios koni ña'an, chi ko xíka ta'on na ña ki'o yó ña koq noo yo.

¹³ Ta ko ká'an ta'on yu'u ña yó'o xí'ín ndó sa'a ña kóni ña kande'i va'a dao ka ñayuu, dá kandoo ndá'a ndo. ¹⁴ Di'a kóni yu'u ña chindeé tá'an yó tá kamaní ña'a

noo yo, chi tiempo viti kánian koto ni'ini ndó na kúnda'yí ñoó xí'ín ña kándoo noo ndo, dá chindeé ndó na xí'ín ña kámani noo ná. Dión, dá ná nandió kuéi na chindeé ná ndo'ó xí'ín ña xínño'ó ndó ió noo ná, dión, dá chindeé tá'an yó tá kámani ña'a noo yo. ¹⁵ Dá chi di'a kaá tuti ii Ndios: “Ñayuu ni ndítútí kua'á ña'a, ta ko ní kándoo ta'an vaan. Ta na ni ndítútí lú'an, ko ní kámani ta'an vaan.”

¹⁶ Tído ndivé'e Ndios, chi mií ná ni kedaá xí'ín Tito, sa'á ñoó ndí'i ini xi sa'a ndo tató'on k'i'o ndó'o mií. ¹⁷ Chi xí'ín ndino'o ini xi ni ñatiin xi choon ni xi'o ndu noo xí. Ta sa'á ña ndí'i ini xi sa'a ndo, sa'á ñoó kosaa xi noo ndéi ndó, chi k'i'o dión ni chikaa ini mií xí. ¹⁸ Ta ni tanda'á ta'ani ndu iin ka ñani yo kosaa ra xí'ín xí, ta ndéi kúu mií vá noo ndítútí na kúu kuendá Jesús ká'an va'a na sa'a rá, chi kéchóon va'a ra noo to'on va'a ká'an sa'a Jesús. ¹⁹ Ta o dúú dión oon ni kíán, ña yó'o kúu ra ni ñaxi dao ka na kúu kuendá Jesús ña kíán kane'e tá'an ra kanoo ra xí'ín ndu'u natiin ndu di'ón, ña ni ketútí dao ka ñani yo. Ta kee ndu choon yó'o, dá ná natiin sato'o yo ñaño'ó, dá kandaá ini ndo ña kóni ndu chindeé ñaá ndú noo choon yó'o. ²⁰ Ta k'i'o dión ni chikaa ini ndu, dá kíán ni iin tó'ón ñayuu ná dá'a ni nakani kuáchi ini kande'é ná ndu sa'á di'ón kua'a ni ndítútí ná kane'e ndu ko'on ndu. ²¹ Chi ndí'i ini ndu kéndísá'ano ndu choon. Ta o dúú noo sato'o yo Jesús oon ni ndí'i ini ndu kee ndu dión, nda noo ñayuu ta'ani ndí'i ini ndu kéndísá'ano ndu.

²² Ta tanda'á ta'ani ndu iin ka ñani yo kosaa ra xí'ín ña yó'o. Ta kua'á nda'o ta'ándá ni na'a ra mií rá noo ndú ña ndí'i nda'o ini ra kendaá ra choon. Ta viti ndí'i cháá ka ini ra chindeé rá ndo'ó, chi ió nda'o tandeé ini ra xí'ín ndó. ²³ Ta kana'á ndó ña Tito kúu ra né'e tá'an xí'ín yu'u, ta kéchóon dáó xí xí'ín noo ndo'ó. Ta uu ka ñani yo kosaa xí'ín xí kúu ra

ni tanda'á dao ka na kúu kuendá Jesús kosaa ra, ta xí'ín ña yó'o natiin Cristo ñaño'ó. ²⁴ Ta na'a ndo mií ndó noo ña yó'o ña kúu ndó na kúu ini sa'a na kúnda'yí ñoó, dá ná kandaá ini dao ka na kúu kuendá Jesús sa'á ña va'a ni kee ndó, dá ná dá'a ni dátúú ndó ndu'u noo ká'an va'a ndu sa'a ndo noo rá.

9 Ko xínño'ó ka ka'in xí'ín ndo'ó sa'á di'ón, ña kíán ketútí dao ka na kúu kuendá Jesús, dá chindeé ná ñayuu Ndios ndéi kuendá Judea, ² chi sa na'á vái ña ndino'o ini ndo kóni ndo chindeé ndó na. Ta ká'an va'i sa'a ndo'ó noo ñani yo ndéi Macedonia yó'o, chi ká'in xí'ín ná ña ndo'ó, na ndéi Acaya xa'an, nda kuiá ao ió nduu ndo chindeé ndó ñayuu kúnda'yí. Ta sa'á ña ni ndí'i ini ndo kee ndó dión, sa'á ñoó ni chikaa ta'ani ini na kee na dión. ³ Tído ni tanda'á ñani yo yó'o kosaa ra noo ndéi ndó, dá kíán ná dá'a ni kándoo tó'ín noo ña ni ka'an va'i sa'a ndo sa'a choon yó'o, dá ná xinkoo ña ni ka'in xí'ín ná ña kande'i nduu ndo. ⁴ Dá chi oon ni ví saá dao na ndéi Macedonia xí'ín, ta koni na ña ko ndéi nduu ndo xí'ín di'ón ñoó, dá kíán kaka'an nda'o noo ndú'u sa'á ña ni kandeé ini ndu ndo'ó, ta ko ní sá ndei nduu ndo. Tído ví'y ka ví kaka'an noo mií ndó. ⁵ Sa'á ñoó ni chikaa ini ña va'a cháá ka ni seí nda'yí noo ña yó'o ña kosaa ra noo ndéi ndó dinño'ó, dá chindeé rá ndo'ó ketútí ndó di'ón, ña ni kaa ndo k'i'o ndó. Ta dión, dá ná kande'i nduu ndo k'i'o ndóan xí'ín ndino'o ini ndo, dá ná dá'a ni kakian ña ni kendusá ndu xí'ín ndó.

⁶ Ta ká'in xí'ín ndó ña kande'é ndó tató'on ndó'o na xíti, chi na xíti cháá, cháá vá dákée na. Ta na xíti kua'a, kua'a dákée na. ⁷ Ta iin rá iin ndó k'i'o tató'on k'i'o ni chikaa ini níó ndo. Ta o sa kí'o ndóan xí'an kúnda'yí ini ndo, ni sa'á ña miían ndúsá k'i'o ndóan. Chi náta'an ini Ndios xiní na na xí'o ña xí'an kádii ini na. ⁸ Ta na ká'ano nda'o kúu Ndios, sa'á

ñóó kuu va ndekua'a ná ña'a va'a noo ndo, dá kían ni iin tó'ón ta'on ña'a ná o kómaní noo ndo, dá kían ná koo ni ña'a chindeé ndó dao ka na. ⁹Dá chí di'a kaá tuti ij Ndios:

Ni dasá rá ña ío noo rá, ta ni xi'o raan noo ná kúnda'í,
ta iin ni kandoo va ña ndaa ni kee ra noo Ndios.

¹⁰Ta mií ná xí'ón tata noo ra xítí, ta xí'ón ta'ani na pan noo na kufko, ta mií ná ndekua'a tata ío noo ndo. Ta ndekua'a ta'ani na ña va'a kee ndó xí'ín dao ka ñayuu. ¹¹Di'ón, dá koni ndo koo kua'á ña'a noo ndo, dá kuu ki'o kua'a ndo ña'a noo ñayuu xínñó'án. Dá tá ná naki'o ndu di'ón ñoó noo ná, dá kían naki'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. ¹²Chí tá ná naki'o ndu di'ón yó'o noo na kúnda'í ñoó, o duú ña'a xínñó'ó oon ni ñayuu Ndios ni'í ná xí'án, dá chí di'a kua'á nda'o noo ndivé'e naki'o na noo Ndios sa'án. ¹³Ta sa'á ña natiin na di'ón ni kemáni ndo ná, sa'á ñoó keká'ano na Ndios, chí mi'án ndaa seíd'ó ndó to'on va'a sa'a Cristo. Ta keká'ano ta'ani na Ndios sa'á ña ni xi'o ndó kua'á nda'o di'ón ni chindeé ndó mií ná xí'ín dao ka ñayuu. ¹⁴Ta ki'o di'ón ta'ani kaka na ña maní noo Ndios sa'a ndo, chí kú'u nda'o ini na sa'a ndo, chí mií Ndios ni kedaá xí'ín ndó, dá ni kee ndó ña maní ká'ano yó'o xí'ín ná. ¹⁵Ta ndivé'e ká'ano Ndios, chí ká'ano nda'o ña maní ni kee na xí'á. Ta ko ní'í yo to'on va'a ka'an yo sa'án.

Ká'an Pablo sa'a choon ni xi'o Ndios noo ná

10 Ta yu'u Pablo seí nda'í va'i noo ndo xí'ín ña nda'í ío inií, xí'ín ña ío va'a inií táto'on ki'o ni kee mií Cristo, va'ará ká'an dao ndó ña iin taa vitá iní kúu yu'u tá nákaai tein ndó xaan, tído tá nákaa xíkái, deén nda'o ká'in xí'ín ndó. ²Tído seí nda'ávíí noo ndo ña tá ná saai, ná dá'a ni kendúsa ndo xí'ín ña ka'an

deén xí'ín ndó, chí mi'án ndaa kuiti kosaa nduui ka'an deén xí'ín na ká'an ña xíonoo ndu kée ndu táto'on ki'o kée ñayuu kuendá ñayuu yó'o. ³Mi'án ndaa ndéi ndu ñayuu yó'o, tído ko kéchóon ta'on ndu ña'a ío ñayuu yó'o, dá naá ndu xí'ín ña kini. ⁴Chí ko kéchóon ta'on ndu ña ío ñayuu yó'o, dá naá ndu xí'ín ña kini. Chí nda'á chóon, ña kían kéchóon ndu, kúu ndée xí'ón mií Ndios. Ta xí'ín ña yó'o dánaá ndu noo dándáki ña kini. ⁵Ta xí'ín ndée yó'o ta'ani dátuu ndú ndidaa ña to'ón kéchóon ñayuu. Ta dátuu ta'ani ndu ndidaa ñaxintóni táyíí, ña kedaá xí'ín ná, dá ko nákoní na Ndios. Ta náchi'i ndu ndidaa ñaxintóni ñayuu tixi ndá'a Cristo Jesús, dá ná kueíd'ó ña ná. ⁶Ta ío nduu ndu dándó'o ndu níó na ko xí'ín kueíd'ó tá ná kasandaá ndo kueíd'ó ndisa ndó to'on Ndios.

⁷Kande'é va'a ndó ndi káa iin rá iin ña'a. Tá ío iin káa ndó nákoní mií ña kúu ndó kuendá Cristo, dá kían kánian taó kuendá va'a ndó, chí táto'on ki'o kúu ndó kuendá Cristo, ki'o di'ón ta'ani kúu ndu'u. ⁸Chí va'ará yá'i cháá noo chindaya'ii choon né'i, tído ko xíka'an ta'on nooí, chí mií sato'o yo Cristo ni xi'o choon yó'o nooí, dá dákuá'anoi ndo'ó noo ña kándísa ndó. Ta ko ní xi'o na ña nooí ña dánaai noo ndo. ⁹Ta o sa ká'án ndó ña ndúkúí dáyu'íí ndo'ó xí'ín to'on ká'in noo tuti tánda'í kosaa noo ndo. ¹⁰Chí kaá dao ndó ña mi'án ndaa deén nda'o ká'in noo tuti táai tánda'í kosaa noo ndo, ta kuáchi nda'o choon sa'ándái noo ndo. Tído tá íoí xí'ín ndó, ko kúu ta'on yu'u iin taa ndeé iní, ta ni ko tí'ai ka'an va'i, kaá dao ndó. ¹¹Tído ká'in xí'ín na ká'an di'ón ña ná kana'á ná ña táto'on ki'o ká'an ndu noo tuti taa ndu, ki'o di'ón ta'ani kee ndu tá ná saá ndu noo ndéi ndó xaan.

¹²Ta ko chindaa noo ndu ki'in tá'an ndu xí'ín ta kátoó chindaya'i mií, ta ni ko chidáo tá'an ndu mií ndú xí'ín rá. Tído

t̄aa yó'o, ndéi ra chíki'ó r̄a mií rá xí'ín ñ̄a kée ra, ta chídáó rá mií rá xí'ín r̄a kée tát'o'n kée mií rá. Ta sa'á ñ̄a kée ra dión, sa'á ñ̄o'ó k̄o ñ̄o'ó ndi'i ta'on ini r̄a. ¹³Tído ndu'u, k̄o yá'a ta'on ndu chíndaya'i ndu mií ndú cháá k̄a ñ̄o'ó choon né'e ndu. Di'a chíndaya'i ndu mií ndú tát'o'n káa choon ni xí'o mií Ndios ñ̄o'ó ndú, ta xí'ín choon yó'o ni kasandaá ndu ñ̄o'ó ndéi ndó. ¹⁴Ko yá'a ta'on ndu tá sa'ándá ndu choon ñ̄o'ó ndo, chí yá'a ndu tá k̄o ní saa ndu ñ̄o'ó ndéi ndó. Tído ndu'u kúú r̄a mií ñ̄o'ó ni saa ni ñ̄a'á sa'á sa'á Cristo Jesús ñ̄o'ó ndo. ¹⁵Ta k̄o yá'a ta'on ndu chíndaya'i ndu mií ndú ñ̄o'ó choon kée dao k̄a ñ̄a. Ñ̄a kóni ndu kían kua'ano cháá k̄a ndo xí'ín ñ̄a kándéé ini ndo Jesús, dá ná kandaya'i cháá k̄a choon kée ndu tein ndó, tát'o'n k̄i'o dándáki choon né'e ndu. ¹⁶Ndi'i, dá ko'on ndu dána'a ndu to'on va'a sa'a Jesús ñ̄o'ó ná ndéi xíká cháá k̄a ñ̄o'ó ndo'ó, ta o kú'u ta'on ndu dána'a ndu ñ̄o'ó dána'a dao k̄a t̄aa, dá kían ná dá'a ni chindaya'i ndu mií ndú ñ̄o'ó choon ni kee dao k̄a r̄a. ¹⁷Ta ñ̄a ká'án kuryíi, kánian kuryíi ná sa'á ñ̄a ni kee sato'o yo Ndios sa'a ná. ¹⁸Dá chí ñ̄ayuu, ñ̄a chíndaya'i mií, k̄o kándoo va'a na ñ̄o'ó Ndios. Di'a ñ̄ayuu, ñ̄a chíndaya'i mií Ndios, ñ̄o'ón kúú ñ̄a kándoo va'a.

11 Kóni ñ̄a ndeé ní koo ini ndo sa'í viti, chí ko'in ka'in xí'ín ndó tát'o'n kée iin r̄a ndúlók̄o. Tído ndeé koo ini ndo sa'í, ²dá chí kékuión yu'u sa'a ndo tát'o'n kuión ini Ndios sa'a ndo, dá chí sa ni kándooi ñ̄a nakí'o viii ndo'ó ñ̄o'ó iin tó'ón Cristo kakuu yíi ndo tát'o'n kée iin tatá tá kua'an r̄a nakí'o ra de'e di'í táki r̄a ñ̄o'ó ndá'a t̄aa kakuu yíi xí. Chí kóni ñ̄a koo vii ndo nakí'oi ñ̄o'ó mií Cristo. ³Tído nákanii ini sa'a ndo, dá chí tát'o'n k̄i'o ni kee koo, tá'an kirí mañá ni ñ̄anda'í Eva, oon ni ví k̄i'o dión nadaká t̄aa to'ón ñ̄axintóni ndo, dá ya'a ndó koni xixi ndó Cristo. ⁴Dá chí tá vei dao k̄a t̄aa,

ta diín dána'a r̄a sa'a Jesús o duú ñ̄a ni ñ̄ana'a mií ndu'u ñ̄o'ó ndo, ta dána'a r̄a sa'a iin k̄a espíritu ñ̄o'ó Espíritu iñ̄ Ndios, ñ̄a ni ñ̄atiin ndó, ta diín va dána'a r̄a sa'á to'on va'a sa'a Jesús o duú ñ̄a ni ñ̄ana'a ndu ñ̄o'ó ndo, tído xí'o ndeé ini ndo sa'a rá. ⁵Ta kí'in k̄i'oi ñ̄a k̄o kúú ta'oin iin t̄aa nóo ñ̄o'ó t̄aa chínaní ndó kúú apóstol ndáya'i. ⁶Chí va'ará k̄o tí'a yu'u ka'an va'i, tído k̄o kámaní t̄a'ón ñ̄a ndichí ni xí'o Ndios ñ̄o'ó. Dá chí ñ̄o'ó ndidaá vá ñ̄a'a ni kee ndu, ta ñ̄o'ó ndidaá ñ̄a'a ni ka'an ndu, ni na'a ndu tein mií ndó ñ̄a dión kían.

⁷¿Á ni ya'i ni keei kuachi sa'á ñ̄a ni kenóoi mií, dá kandaya'i ndo'ó, xini ndo? Chí tá ni ñ̄ana'í to'on va'a Ndios ñ̄o'ó ndo, k̄o ní kí'in ya'i ta'an vei. ⁸Ta sa x̄io ndaaí di'ón ndá'a dao k̄a ñ̄a kúú kuendá Jesús ni sa kuu ya'avii, dá ni sa ioi ni ñ̄ana'í ñ̄o'ó ndo. ⁹Tá ni sa ioi xí'ín ndó, ta nda'í kómaní ñ̄a'a ñ̄o'ó, tído ni iin tó'ón ndó k̄o ní dándi'i ini. Chí ndidaá ñ̄a'a sa komaní ñ̄o'ó ni xí'o dao k̄a ñ̄ani yo, ñ̄a ni kii chí kuendá Macedonia. Ta ñ̄o'ó ni iin ñ̄a'a k̄o ní dándi'i ini ndo'ó, ta ni iin kuu o dándi'i ini ndo'ó ñ̄o'ó ñ̄a xínñó'í. ¹⁰Ta sa'á ñ̄a nákaa to'on ndaa Cristo ini níoi, sa'á ñ̄o'ó ká'in xí'ín ndó ñ̄a k̄o iin ta'on kuu di'tá ñ̄a chíndaya'i choon kéei sa'á ñ̄a k̄o kí'in ya'i ñ̄o'ó ndo'ó, ñ̄a ndéi chí Acaya xa'an. ¹¹Ta, ¿ndiva'a ká'in dión, ká'án ndó? ¿Á k̄o kú'u ta'on ini sa'a ndo'ó, ndani? Mií Ndios kúú ñ̄a ná'a ñ̄a kú'u nda'o ini sa'a ndo.

¹²Ta ñ̄a kéei kían k̄o kí'in ya'avii ñ̄o'ó ndo, ta dión iñ̄ vá keei, dá ná o ní'i dao k̄a t̄aa, tá'an r̄a ndúkú chíndaya'i mií, ndi kee ra chídáó tá'an ra mií rá xí'ín ndu'u. ¹³Dá chí t̄aa ñ̄o'ó kúú apóstol to'ón, ta kúú rá t̄aa kéchóon xí'ín ñ̄a mañá, chí kée ra mií rá ñ̄a kúú rá apóstol Cristo. ¹⁴Tído ná dá'a ni naá téi ini ndo ñ̄a k̄i'o dión kée ra, dá chí dión ta'ani kée ñ̄a u'u, chí kéean mián ñ̄a kúúan tát'o'n

iin ángel ndato tóon. ¹⁵ Sa'á ñoó o duú iin ña kuáchí kíán kandaá ini yo ña ña káchóon noó ña u'u kée ra mií rá ña kúú rá ta káchóon noó ña ndaa. Tído kasan-daá iin kuú, dá keyíko sa'a rá táto'on káa choon ni kee ra.

Yó'o ká'an Pablo sa'a ndidaá tandó'o ni ndo'o na sa'á ña né'e na to'on Jesús

¹⁶ Nándió koo tukui ká'in xí'ín ndó ña ná dá'a ni ka'án ndó ña ndúlókoj. Tído tá ká'án ndó ña dión kíán, dá natiin ndó yu'u táto'on iin na ndúlóko, dá nóno noó chindaya'ii mií cháá. ¹⁷ Ta ña ká'in xí'ín ndó viti, ko kíán ña ni natiin noo sato'o yo Ndios. Chì kíán táto'on ká'an iin na ndúlóko, sa'á ñoó kándéé ini chindaya'ii mií. ¹⁸ Ta sa'á ña kua'á nda'o ña chindaya'ii mií sa'á ña kée ra ñayuú yó'o, sa'á ñoó chindaya'i ta'ani yu'u mií. ¹⁹ Chì ndino'o ini ndo xí'o ndeé iní ndo seídó'o ndó ña ndeé to'on, va'ará kaá ndo ña kúú ndó na ndichí. ²⁰ Ta xí'o ndeé ta'ani ini ndo va'ará náchi'í dao ra ndo'ó tixi ndá'a rá, o va'ará kété'a dao ra ndo'ó, o va'ará xío ndaa dao ra ña'a ndó, o va'ará chindaya'i dao ra mií rá noo ndo, o va'ará káni dao ra da'anda noo ndo. ²¹ Ta xíka'an ví noój ka'in xí'ín ndó ña ko ní kée ndu dión xí'ín ndó, chì nóo va ió ini ndu.

Ta noó ña chindaya'i dao ka ña ñoó mií rá, chindaya'i ta'ani yu'u mií, va'ará ká'in táto'on ká'an iin ta ndúlóko. ²² ¿Á kúú rá ta hebreo? Ñaá ta'ani kúú yu'u. ¿Á kúú rá ta ñoo Israel, ña kúú ñoo Ndios? Ñaá ta'ani kúú yu'u. ¿Á kúú rá na ve'e tatá sá'ano Abraham? Ñaá ta'ani kúú yu'u. ²³ ¿Á kúú rá ta káchóon noo Cristo? (Ká'in táto'on kée iin na ndúlóko.) Tído káchóon cháá ka yu'u noo Cristo o duú mií rá, chì yu'u kúú ra kua'á cháá ka ni káchóon noo Cristo. Ta sa'a mií ná kua'á nda'o ta'ándá ni kani ndava'a ñayuu yu'u, ta kua'á cháá ka

ta'ándá ni sa káa yu'u ve'e kaa, ta kua'á nda'o ta'ándá daá ió ña kuui. ²⁴ Ta o'on ta'ándá ni kani na Israel oko sa'on komi chirrión satá yu'u. ²⁵ Ta oni ta'ándá ni kani na yu'u xí'ín vara, ta iin ka ta'ándá kua'an na ka'áni ná yu'u xí'ín yuu, ta oni ta'ándá ni keta ka'ani barco ini taño'o noo nákaaj kua'in, ta iin ñoó xí'ín iin nduú ni sa nóo ni'ini noó taño'o. ²⁶ Ta ndó'o nda'o níof ichi noo xionoo, chì ióan kuui kée yuta, ta ió ta'ani ña kuui kée ta ku'i'íná, ta ió ña kuui kée na ñooj, ta ió ta'ani ña kuui kée na ko kúú na Israel. Ta ió ña kuui noo kúú ñoo ná'ano, xí'ín noo kúú yukú ichi xí'ín noó taño'o, ta ió ta'ani ña kuui kée na chinani mií ña kúú ná kuendá Jesús. ²⁷ Ta sa'á choon kéei, sa'á ñoó kútati nda'a vei, ta kua'á nda'o ta'ándá ko ní sá kidii, ta kua'á nda'o ta'ándá sa xí'i dokoj ña kuikoi xí'ín ña ichi takuij, ta kua'á nda'o ta'ándá ni sa xionoo nditaj, ta ni sa ndo'o níof ña vixi chì koó dá'on kandixii. ²⁸ Ta noo ndidaá ka ña'a, ió iin ka ña'a ndó'i iin iin kuú kuú, chì nákani nda'o ini sa'a ndidaá na kúú kuendá Jesús ndéi iin rá iin ñoo. ²⁹ Chì, ¿ndi ndaa ndo'ó ndó'o níof, ta ko ndó'o ta'ani níof mií? Ko in ta'on. O, tá kándéé dao ña dánda'í ra ndo'ó, ¿á ko ná'a ta'on ndó ña xido nda'o ini?

³⁰ Tá miífan kánian chindaya'ii mií, va'a kaan ná chindaya'ii mií noó ña ná'a ña kúú iin ta ko kómí ndeé mií. ³¹ Ta mií Ndios, na kúú tatá sato'o yo Jesu-cristo, na daá kuiti kánian natiin ñaño'ó, noón kúú na ná'a ña ko ká'an to'ín.

³² Tá ni sa io yu'u ñoo Damasco, ñoo nákaaj iin ta né'e choon, ta nákaaj ra tixi ndá'a rey Aretas. Kúú ni sa'anda ra choon noó ta ndaa yé'é ñoo ñoo ña ná kande nduu ra tiin ra yu'u, ni ka'án rá. ³³ Tído ndéi dao ñayuu ni taó ná yu'u ventana, dá ni danóo na yu'u ini iin tiyika ndika náoo ñoo ñoo, dá ni kuu ni kakii noo ndá'a ña ñoo.

**Yó'o ká'an Pablo sa'a iin
ñā'a dándó'o níó ná**

12 Miñan ndaa ndisa ni ñā'a ko ndáya'i ñā chindaya'ii miíí, tído viti ná ko'ín nakanii xí'ín ndó sa'á ñā ni ná'a sato'o yo Jesús nooí, xí'ín sa'á ñā saá ni nakani na xí'ín. ² Ta ná'a yu'u sa'a iin ñā, ta ñā yó'o íin xí'ín Cristo, ta sa'á io uxi komi kua'á ni ñā'ín ñā Ndios né'e na ni sa'an ñā ndā induú kúu oní. Xíni á ni sa'an ñā xí'ín ndā yikí koño ñā, o níó óon ra ni sa'an. Iin tó'ón diní Ndios kúu ñā ná'a. ³ Ta ná'a yu'u sa'á ñā yó'o, ta xíni á ni sa'an ñā xí'ín yikí koño ñā, o níó óon ra ni sa'an. Iin tó'ón diní mií mií vá Ndios kúu ñā ná'a. ⁴ Tído miñan ndaa ni ñā'ítá ñā Ndios noo ndato téi káa noo ió ñā. Ta ñā ni seídó'o ra to'on, ñā kían o kátí'a yó nakani yó, chí ni iin ñāyuu ko ní ni'í tálí nakani na sa'an. ⁵ Ta kuu va chindaya'i yu'u ñā yó'o, tído o chindaya'i ta'on yu'u miíí, chí chindaya'ii miíí sa'á sa'á ñā ná'a ñā kúu iin ñā ko kómí ndée miíí. ⁶ Tído tá ká'an yu'u chindaya'avii miíí, dá kían o kákuu ta'on yu'u iin ñā oon ini, chí ñā ndaa va ka'ín. Tído o kée ta'oin dión, dá kían ni iin ñāyuu ná dá'a ni chindaya'i cháa ka ñā yu'u noo ñā ndé'é ná kéei o ñā seídó'o na dána'i.

⁷ Ta sa'á ñā ná o yá'a téi chindaya'ii miíí sa'á ñā ndato ni na'a Ndios nooí, sa'á ñā ni kasaá iin ñā'a dándó'an níóí, ta kían táto'on iin ión yáí tárnee ñííí, xíni, ñā kéchóon ñā u'u dándó'an nímaí, dá kían ná o yá'í chindaya'avi miíí. ⁸ Ta sa'á oní ta'ándá ni seí nda'áví noo sato'o yo Jesús ñā ná díta ná ñā kedaá xí'ín ndó'o nímaí. ⁹ Tído di'a va ni kaa ñā xí'ín: "Koó, sa'á vatí va nákaaon tíxi ñā maní kée yu'u xí'ón, chí ndée mií yu'u kían ná'a va'a cháa ka noo ñā koó ndée." Sa'á ñā ndani ndino'o ini yu'u chindaya'avii miíí sa'á ñā ná'a ñā kúu iin ñā ko kómí ndée miíí, dión, dá ná'í ñā

nákaai tíxi ndá'a ndée mií Cristo. ¹⁰ Ta sa'á ñā ió ndée Cristo xí'ín, sa'á ñā kádíi ini tá koó ndéeí, o tá kána'a ñāyuu xí'ín, o tá kámaní ñā'a nooí, o tá kéndava'a ñāyuu xí'ín, o tá ndó'o níóí. Dá chí tá koó ndéeí, dá di'a kúu iin ñā ndakí cháa ka kée Ndios.

¹¹ Tído, táto'on kée iin ñā ndéé to'on, kí'o dión ni kee sa'á ñā ni chindaya'avi miíí, tído mií vá ndó ni kedaá xí'ín, sa'á ñā ni kee dión. Di'a mií vá ndó kánian nakoni ndo yu'u, dá chí noo ni iin tó'ón ta'on ñā'a ko kándoo nóo yu'u noo ñā chíani ndó kúu apóstol ndáya'i, va'ará koó ñā'a kúu. ¹² Kua'á nda'o ñā'a ná'ano kée ñā kúu apóstol Jesús ni kee yu'u tein mií ndó, ta ni kee ñā xí'an kueé ió ini, chí ni kee ñā ndato, xí'ín ñā kedaá xí'ín ñāyuu, dá naá ini ñā, xí'ín ñā ná'ano vei noo Ndios. ¹³ Sa'á ñā, ¿ndí kían va'a ni kee yu'u xí'ín dao ka ñā kúu kuendá Jesús, ta ko ní kéei ñā xí'ín ndo'ó, xíni ndo? Chí sa'á ñā ni kee kían ko ní kí'in ya'í ta'an vei noo ndo. ¡Ká'ano koo ini ndo sa'í tá ká'an ndó ñā ñā yó'o kúu iin kuachi kini!

**Yó'o ká'an Pablo ñā sa'á ñā
ñoó ñā ta'ándá kúu oní**

¹⁴ Kana'a ndó, chí sa'á ió nduui sa'á noo ndéi ndó ta'ándá kúu oní. Ta o dáta'an ta'on yu'u ndo'ó xí'ín ni iin ñā'a, chí ko ndí'i ta'on ini yu'u sa'á ñā ió noo ndo, di'a ndí'i ini sa'á mií vá ndó. Dá chí ko kánian koto takuáchí leé tatá xi, di'a ñā kúu tatá va kánian koto de'e na. ¹⁵ Ta ndino'o ini yu'u ióí ñā dándí'i ndidaá ñā ió noo sa'á ndo, ta ió ta'anii dándí'i ndidaá ndéeí sa'á ñā kú'u ini sa'á ndo. Ta va'ará sá'ano cháa ka ñā kú'u ini sa'á ndo, tído ndo'ó, dánkoo di'a ndó ñā kú'u ini ndo sa'í. ¹⁶ Tído kaá dao ndó ñā va'ará ko ní kí'in ya'í noo ndo, tído sa'á ñā kúu iin ñā mañá, sa'á ñā ni danda'áví ndo'ó, kaá ndo. ¹⁷ ¿Á ni danda'íi ndo'ó xí'ín iin ñā ni tándá'í ni sa'á noo

ndo, ká'án ndó? ¹⁸Ni seí nda'áví noo Tito saꝓ xi xí'ín iin ka ñani yo noo ndéi ndó. Ta, ¿á ni danda'í Tito ndo'ó, tá dáá? ¿Á ko ná'á ndó ña iin tó'ón vá kúú ñax-intóni ndú, ta iin nóó vá íchi ñó'o ndu'u?

¹⁹Ndá ndi kuu ká'án ndó ña ká'an ndu dión, dá chi kóni ndu kandoo va'a ndu noo ndo. Tído koó, chi noo Ndios vá ká'an ndu dión sa'á ña kúú ndú kuendá Cristo. Ta noo ndidaá ña kée ndu, na maní mií, ndúkú ndu'u ña kua'ano cháá ka ndo íchi Ndios. ²⁰Chi yu'í ña tá ná saꝓ noo ndéi ndó, oon ni ví natiin yu'u ndo'ó ndéi ndó kée ndó ña ko náta'an ini, ta dión ni ndo'ó, o náta'an ini ndo kee yu'u. Dá chi oon ni ví ndéi ndó ndátó'ón kuachi ndo, o ndéi ndó xí'ín ña u'u ini ndo, o ndéi ndó xí'ín ña tondó ndo, o ndéi ndó sa'ándá tá'an ndó, o ndéi ndó dátaí chi'an tá'an ndó, o ndéi ndó káva'a ndó kuachi sata dao ka ñayuu, o ndéi ndó xí'ín ña táyí ndó, o ndéi iin rá iin ndó kée ndó ña kóni mií ndó. ²¹Chi tá ná saꝓ noo ndéi ndó, oon ni ví natiin yu'u ña ka'an noo noo Ndios kee ndó. Ta oon ni ví kuakii xí'ín ndirá nooí sa'á ña kuá'á nda'o ndó ni ya'a ni kee kuachi, ta ko ña'á nandikó iní ndo sa'á ña ni kee ndó kuachi ka'an noo, o sa'á ña ni kidi ndo xí'ín na ko kúú ñadi'í ndo o yí ndo, o sa'á ndidaá ka kuachi ni kee ndó xí'ín ñí ndo.

13 Ta viti xíno oni ta'ándá saꝓ noo ndéi ndó. Ta kana'á ndó ña xínñó'ó yó uu ñayuu o oni ñayuu kandita ki'o kuendá, dá keyíko yo iin tandó'ó. ²Sa ni ka'in xí'ín ndó tá ni sa ioi xí'ín ndó, ta viti ká'an tukui xí'ín ndó, ta kee ndó kuendá ña ióí xí'ín ndó. Ta xian nani nákaa xíkái, tánda'í tuti yó'o kosaa noo na ni ya'a ni kee kuachi, xí'ín noo ndidaá ka ndo'ó, chi tá ná saꝓ tukui noo ndéi ndó, dá kían ni lú'u ña maní o koo sa'a ndo. ³Chi ndúkú ndó korn-dodó ndó yu'u nde'á á miían ndaa kuiti Cristo kúú na ká'an noo yu'u. Ta kana'á

ndo ña ko kúú ta'on na iin na koó ndée xí'ín ndó. Di'a ná'a na ña kómí ná ndidaá ndée xí'ín mií ndó. ⁴Dá chi va'ará ni xi'í Jesús ndíka cruz táto'on iin ta koó ndée, tído viti takí na kée ndée mií Ndios. Ta dión ta'ani ndó'o ndu'u, ko ta'ón ndée kómí ndú ñayuu yó'o táto'on ni ndo'o mií Cristo. Tído kataki ndu kan-dei ndu xí'ín ná kee ndée mií Ndios, dá kechóon ndu noo ndo.

⁵Kande'é va'a ndó mií ndó, ná kande'á á miían ndaa kándée iní ndo Jesús o koó, ta korn-dodó ndo mií ndó. Ta, ¿á ko xí'o ta'on ndó kuendá ña ió Jesucristo xí'ín ndó? Chi tá ko ió na xí'ín ndó, dá kían sa ni kandoo va ndó ni tuú ndó noo ña kándisa ndó. ⁶Ta kándée ini ña xí'o ndó kuendá ña ko ní kándoo ta'on ndu ni tuú ndú noo ña kándisa ndu. ⁷Xíka ndu ña maní noo Ndios sa'a ndo, dá ni iin tó'ón ndó ná o yá'a kee ña kini. Ta ko kée ndu dión, dá kandoo va'a ndu noo ñayuu. Dión kée ndu sa'a ndo'ó, dá katí'a ndó kee ndó ña va'a, va'ará ká'an dao ka ñayuu ña ni tuú ndú noo ña kándisa ndu. ⁸Chi o kúu ta'on chituu ndu ña ndaa, di'a ndíta ndu chindeé ndúan. ⁹Sa'á noo náta'an ini ndu kakuu ndu ta koó ndée tá ná kuita toon ndó xí'ín ña kándisa ndó. Ta xíka ndu noo Ndios ña ná xinkuei ndó koo ndó táto'on ki'o kóni mií ná. ¹⁰Ta táai to'on yó'o kosaa noo ndo nani nákaa xíkái, dá kían, tá ná saꝓ noo ndéi ndó, ná dá'a ni ka'an deen xí'ín ndó, chi ni xi'o sato'o yo Jesús choon yó'o nooí, dá dákuá'anoi ndo'ó xí'ín to'on Ndios, ta ko ní xi'o naan nooí ña dánaa di'ai ndo'ó.

Xí'ín ndisá'an yó'o dándí'i Pablo ña ká'an na

¹¹Ta viti ko'in dándí'i ña ká'in xí'ín ndó. Ná kadii iní ndo, ta ndeyíko ndo mií ndó noo Ndios, ta ki'o tá'an ndó tandee iní, iin tó'ón ná kakuu ñaxintóni ndo, ta kandeí va'a ndó xí'ín iin rá iin ndó. Ta

Ndios, n̄a xí'o n̄a kandeí n̄ochí yó, n̄a xí'o n̄a ku'ü ini sa'a sátá'an yó, ná koo xí'ín ndó. ¹²Ta chitó tá'an ndó noo ndo, ta n̄a yó'o ná kakuu iin n̄añó'ó ka'an tá'an ndó ndisá'án sa'á n̄a kúú ndó kuendá Jesús. ¹³Ta ndidaá n̄ayuu Ndios ndéi xí'ín yu'ü yó'o ká'an n̄a ndisá'án xí'ín ndó.

¹⁴Ta ná koo n̄a maní xí'o sato'o yo Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó, ta ná ku'ü ini sa'a sátá'an ndó tátó'on kí'o kú'ü ini Ndios sa'a ndo, ta iin ná kakuu ndó kee Espiritu ií ná. Dión ná koo.

**To'on yó'o kían nì taa
San Pablo nì sa'an noḡ
na ndéi kuendá Galacia**

Ká'an Pablo ndisá'an

1 Yu'u kúu Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo. Ta kò kúu ta'on yu'u iin yoo nì tãnda'á iin taa, o iin ra nì kaxi taa. Dá chî míf vá Jesucristo xí'ín tatá Ndios, na nì danátaki Jesús, kúú na nì kaxi yu'u. ²Ta yu'u xí'ín ndidaá ka na kúú kuendá Jesús ndéi xí'ín yó'o ká'an ndu ndisá'an xí'ín ndo'ó, na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo kuálí ñó'o chí kuendá Galacia xaan. ³Ta míf tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín ndó, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo. ⁴Jesucristo kúú na nì xì'o míf ná nì xì'i na sa'á kuachi yo, dá nì taó xóo na yó tixi ndá'a ndidaá kúú ña kini ió ñayúú yó'o, chî kì'o dión nì chikaa ini tatá Ndios ña kee na xí'á. ⁵Ta daá kuití kánian natiin na ñañó'ó. Dión ná koo.

**Iin tó'on dinì vá Jesús kándéé ini yo,
dá ndoo kuachi yo noḡ Ndios**

⁶Naá vá iniñ xini sa'á ña yachi téi nì kasá'á ndó kankuei xoo ndó noḡ Ndios, na nì kana ñaá sa'á ña manì nì kee Jesucristo sa'a ndo. Ta viti ká'an ndó ña ió iin ka to'on saá kì'o ña kaki ndó. ⁷Tído kò ta'ón iin ka to'on saá kì'o ña kaki yó. Ndéi dao taa tein míf ndó xaan, ta kátoó ra dátúú rá ndo'ó, ta kátoó ra nadaon ra to'on va'a ña ká'an sa'a Cristo. ⁸Ta va'ará ndu'u o iin ángel nì kii induú ná dána'a iin ka to'on saá noḡ ña nì sa daná'a ndu noḡ ndo, dá kían iin íchì ná kandoo ndu kakomí ndú kuachi noḡ Ndios. ⁹Ta sa nì ka'an ndu xí'ín ndó, ta nándió kuéi tuku ndu ká'an ndu xí'ín ndó; ndi ndáa taa diin dána'a o duú to'on va'a nì daná'a ndu noḡ ndo, dá kían iin

íchì ná kandoo ra kakuu ra taa kómí kuachi noḡ Ndios.

¹⁰¿Á ká'an ndó ña xí'ín to'on ká'in yó'o ndúkúí ña kandoo va'i noḡ ñayuu o noḡ Ndios? ¿Á ká'an ndó ña dión ká'in, dá kandoo va'i noḡ ñayuu? Chî tá ndúkú yu'u ña kandoo va'i noḡ ñayuu, dá kían kò kúú ta'on yu'u iin na kéchóon noḡ Cristo.

**Di'a nì kuu tá nì kana Jesús
yu'u ña kane'i to'on na**

¹¹Kóni yu'u ña kana'á ndó, ñani míf, ña to'on va'a dána'a yu'u kò kúú ta'an vaan ña nì ndaki ini ñaxintóni taa. ¹²Dá chî kò ní nátiin ta'on yu'u to'on yó'o noḡ ni iin tó'ón taa, ta ni iin tó'ón taa kò ní dána'a ña nooí. Míf vá Jesucristo kúú na nì xì'o to'on va'a yó'o nooí. ¹³Sa nì ni'i tó'on va ndó táto'on kì'o nì sa kee yu'u tá sa kándisai táto'on kándisa na Israel. Sa ná'á vá ndó táto'on kì'o kini sa kendava'a yu'u xí'ín ñayuu kúú kuendá Jesús, chî sa katoóí dánaa ndi'i noḡ ná. ¹⁴Ta yu'u nì sa kuu iin ra sa ndíko cháá ka choon sa'ándá ta sa'ano ñooi o duú dao ka taa dáó xí'ín, chî nì sa ndi'i cháá ka iniñ sa keei choon sa'ándá ta sa'ano ñoo. ¹⁵Tído míf Ndios nì kaxi yu'u nda rá kò ñá'a kakii, ta nì kana na yu'u sa'á ña kú'u ini na sa'í. Ta noón kúú na nì nata'an ini ¹⁶na'a na de'e na nooí, dá ná dána'a yu'u noḡ na kò kúú na Israel. Ta kò ní sa'an ta'o'in ndato'ín ni iin tó'ón ñayuu ndí kían dána'i. ¹⁷Ta ni ñoo Jerusalén kò ní sa'in ndato'ín ta sa daá kúú apóstol noḡ yu'u sa'á ndi kee dána'i. Ña nì keei kían dinñó'ó ka nì sa'in chí kuendá Arabia di'a. Dá nì nandió koo tukui ñoo Damasco.

¹⁸Tá nì ya'a oni kuia, dá nì keei kua'in ñoo Jerusalén, dá koniñ Pedro, ta kana'í na. Tá nì saai noḡ ió na, dá nì sa ioi xí'ín ná sa'on va kuu. ¹⁹Tído kò ta'ón dao ka na kúú apóstol nì xiniñ, sava'a iin tó'ón Jacobo, na kúú ñani sato'o yo Jesús, kúú

na ni xini. ²⁰Ta ná'a míi Ndios ña ko ká'an to'in noo ña táai kosaa noo ndo.

²¹Tá ni ndi'i, dá ni sa'in chí kuendá Siria, xí'in kuendá Cilicia di'a. ²²Ta na kúu kuendá Jesucristo ndéi chí kuendá Judea ko ná'a ta'on na yu'u tiempo daá. ²³Sava'a ña ni seídó'o na sa'a yú'u kúu ña: "Taa káa kúu taa sa kendava'a xí'in yó tá sata, tído viti xíonoo ra kásto'on ra xí'in ñayuu to'on va'a sa'a Jesús, tá'an ña sa katoó ra dánaá ra tá sata." ²⁴Ta ni keká'ano na Ndios sa'a ña ni kee na xí'in.

Di'a ni kuu tá ni sa'in ñoo Jerusalén, ni ka'in xí'in na kúu apóstol

2 Tá ni ya'a uxí komi kuia, dá ni nandíó koo tukui ñoo Jerusalén xí'in Bernabé. Ta ndáka ta'anii Tito ni sa'in. ²Chí míi Ndios ni xí'o ña ni kandaa inii ña kánian ko'in ñoo. Ta sa'a ña ko kónii ña naá óon choon kéei, sa'a ñoo ni ñakanií xí'in sava'a na ndíta noo na kúu kuendá Jesús sa'a ndí kían dána'i noo na ko kúu na Israel. ³Ta ni nata'an va ini na, sa'a ñoo ko ní kéndusa na ña ta'an-da ñíi Tito, ta ni sa ió dáó xí'in, va'ará kúu rá iin ta griego. ⁴Ta ni ku'u de'é ta'ani dao ra kaá kúu kuendá Jesús tein ndu'u kananí ñaá rá, ná kande'a ndí kían kée ndu sa'a ña ni kankuei xoo ndu tixi ndá'a ley Moisés sa'a ña ndíta ndu xí'in Cristo Jesús. Chí kóni ra ña kaño'o íi ndú tixi ndá'a ley Moisés. ⁵Tído ni lú'u ví ko ní sóno ndu'u noo rá ña kee ndu ña kóni ra, dá kían ná kandita ndaa íi ní ndó noo to'on ndaa ña ká'an sa'a Jesús.

⁶Tído ni iin ka to'on sa'a ko ní ka'an na ndíta noo na kúu kuendá Jesús xí'in. Taa ndáya'i kúu ná, tído ko né'e tandíni, dá chí ni iin tó'ón ñayuu ko máni cháa ka noo Ndios o duú dao ka na. Iin nóó vá kúu ndidaa ñayuu noo Ndios. ⁷Ta di'a ni ñakoni va na ña míi Ndios ni xí'o choon noo'i ña dána'i noo na ko kúu na Israel sa'a to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, tá-

to'on kí'o ni xí'o Ndios choon noo Pedro ña dána'a na to'on va'a yó'o noo na Israel. ⁸Ta míi Ndios, na ni kaxi Pedro ña kane'e na to'on va'a sa'a Jesús dána'a noo na Israel, noon ta'ani kúu na ni kaxi yu'u ña kane'i to'on va'a yó'o dána'i noo na ko kúu na Israel.

⁹Ta ni ñakoni Jacobo xí'in Cefas xí'in Juan, tá'an na ndíta noo na kúu kuendá Jesús, ña mi'an ndaa kuiti Ndios ni xí'o choon yó'o noo, chí ni tiin na ndá'i, xí'in ndá'a Bernabé, ña ná'a ña iin ni nduu ndu xí'in ná. Ta ni kandoo ndu xí'in ná ña ko'on ndu dána'a ndu noo na ko kúu na Israel, ta míi ná ko'on dána'a tein na Israel. ¹⁰Sava'a ña ni kika na noo ndu kían ña ná dá'a ni nandodó ndu chindeé ndú na kúnda'i ndéi ñoo Jerusalén. Ta sa ñoo kúu váan ndí'i inii keei.

Di'a ni kuu tá ni danáni yu'u Pedro

¹¹Tído tá ni kasaa Pedro ñoo Antioquia, dá ni danáni yu'u na, dá chí ña ni kee na ñoo kúu iin ña ko vá'a noo Ndios. ¹²Chí tá ko ñá'a kasaa dao ta ni tanda'a Jacobo, dá ni sasá'an Pedro xí'in na ko kúu na Israel. Tído tá ni ndi'i ni kasaa ta ñoo, dá ni kasá'a kúxoo va Pedro noo na ko kúu na Israel. Ta kúu ko ní sasá'an ka na xí'in ná, chí yu'ú na kée ra ká'an ña mi'an ndusa ta'anda ñíi ndidaa ta kúu kuendá Jesús. ¹³Ta sa'a ña ni kee na dión, sa'a ñoo ni kúxoo ta'ani dao ka na Israel kuendá Jesús. Ta nda Bernabé ni kee ta'ani dión, chí ni kúxoo ta'ani na táto'on kí'o ni kee dao ka ta uu noo ñoo.

¹⁴Tá ni xini yu'u ña ko kéndusá'ano na táto'on kí'o dándáki to'on ndaa ña ká'an sa'a Jesús, dá ni kaai xí'in Pedro noo ndidaa na kúu kuendá Jesús ni nataka ñoo: "Míi ní kúu iin ta Israel, tído kée ní táto'on kí'o kée na ko kúu na Israel, ta ko nákaa ka ní tixi ndá'a ley na Israel. Sa'a ñoo, ¿ndiva'a kéndusa ní xí'in na ko kúu na Israel ña kee na choon sa'ándá ley na Israel, tá dáá?"

¹⁵“Míí yó kúú nā Israel, chī nī kakió ñoo Israel. Ta kō kúú yó ñayuu tukú yá'a kée kuachi noo ley yo. ¹⁶Ta ná'á yó ña ni iin tó'ón ñayuu o kúu kandoo vii noo Ndios sa'á ña kée na choon sa'ándá ley Moisés, chī sava'a sa'á ña kándéé iní nā Jesucristo, sa'á ñoó kándoo vii ná noo Ndios. Chī sa'á ña kándísa yó Jesucristo, sa'á ñoó kándoo vii yo noo Ndios. Ta kíán sa'á ña kándéé iní yo iin tó'ón diní Jesucristo va, ta o duú sa'á ña kée yó choon sa'ándá ley. Chī ni iin tó'ón ñayuu o kúu kandoo vii noo Ndios sa'á ña kée na choon sa'ándá ley.

¹⁷“Ta sa'á ña ndúkú yó kandoo vii yo noo Ndios sava'a sa'á ña kándéé iní yo Jesucristo, sa'á ñoó ká'an dao ñayuu ña kúú yó ñayuu kómí kuachi. Ta, ¿á ña yó'o kóni kaa ña Jesucristo kúú nā xí'no ña ya'a yó kee yó kuachi? Koo, kō ta'ón dión kíán. ¹⁸Dá chī tá nī nandió kuéi tuku yó kándéé iní yo ley, tá'an ña nī ñankoo yó, dá kíán kakuu ií vá yó ñayuu kómí kuachi noo Ndios.

¹⁹“Sa nī xí'i va yu'u noo ley Moisés, chī kō kándéé ká iní ña dáka ká ñaá. Ta nī nataki yu'u noo ña kóni Ndios. ²⁰Ta viti kíán kékuendáí ña nī xí'i nduúí xí'ín Jesucristo ndíka cruz. Sa'á ñoó kō takí ká yu'u noo ña kóni míí. Ndá Cristo va kúú nā nákaa nímaí dándáki na yu'u viti. Ta ndidaá ña kéei viti, kúú ña kéei sa'á ña kándéé iní Jesucristo, nā kúú de'e Ndios, nā kú'u iní sa'í, ta nī ñaki'o na míí ná ña nī xí'i nā sa'í. ²¹Ta ni iin kuú ta'ón o dánkoo yu'u ña maní nī kee Ndios sa'í. Dá chī tá ná kandoo vii yo noo Ndios sa'á ña kée yó choon sa'ándá ley, dá kíán nī naá óon va ña nī kee Cristo Jesús nī xí'i nā ndíka cruz sa'a yo, ní kúu.”

Nī natiin yó Espíritu ií Ndios sa'á ña kándéé iní yo Jesús

3 Nandéé ká vían xixi ndo'ó, nā Gálatas xaan. ¿Ndá yoo nī danaa iní ndo, dá o kándísa ká ndo ña ndaa sa'a

Jesús? Chī sa tá'í nī ñakani ndu'u xí'ín ndó sa'á ña nī kee Jesucristo nī xí'i nā sa'a yo ndíka cruz. ²Ta viti, ña kóni kanda iní sa'a ndo kíán, ¿á nī natiin ndo nā kúu Espíritu ií Ndios sa'á ña kée ndo choon sa'ándá ley o sa'á ña nī kandeé iní ndo Jesús tá nī seídó'o ndó to'on va'a sa'a ná? ³Nandéé ká vían xixi ndó. Chī sa va'a va nī kasá'á kándéé iní ndo Jesús nī kee nā kúu Espíritu ií. Tído, ¿á ká'an ndó viti ña xí'ín ndéé míí ndó, dá kandeé ndó káki ndó? ⁴¿Á nī naá óon va ña nī ndo'o níyo ndo sa'á ña kándéé iní ndo Jesucristo? Va'a nda'o tá kō ní naá óon ña nī ndo'o ndó. ⁵Nī xí'no Ndios Espíritu ií ná noo ndo, ta kée na ña'a ndato xí'ín ndó. ¿Á dión kée na xí'ín ndó sa'á ña kée ndó choon sa'ándá ley, ká'an ndó? Koo, chī kée na dión sa'á ña nī kandeé iní ndo Jesús tá nī seídó'o ndó to'on va'a sa'a ná.

Natiin ta'ani yó ña va'a nī kandoo Ndios k'i'o na noo Abraham

⁶Kana'á ndó ña sa'á ña nī kandeé iní Abraham Ndios, sa'á ñoó nī kandoo vii ná noo ná. ⁷Sa'á ñoó kana'á ndó ña ndi ndáa míí ñayuu kándéé iní Ndios, noón kúú nā ve'e míí Abraham. ⁸Dá chī ká'an tuti ií Ndios ña sa daá nī chikaá va iní Ndios ña dánkoo vii ná nā kō kúú nā Israel noo míí ná sa'á ña kandeé iní ñaá ná, chī di'a nī kaa nā xí'ín Abraham: “Sa'a yo'ó nī'í ndidaá kúú ñayuu ndéi ñayuu yó'o ña va'a.” ⁹Sa'á ñoó ndi ndáa míí vá ñayuu kándéé iní Jesús, noón kúú nā natiin ña va'a xí'no Ndios, táto'on k'i'o nī ndo'o Abraham sa'á ña nī kándísa na to'on nī ka'an Ndios xí'ín ná.

¹⁰Ndi ndáa míí ñayuu ndúkú ña kandoo vii ná noo Ndios sa'á ña kée na choon sa'ándá ley Moisés, nā yó'o kúú nā táí chi'an noo Ndios. Dá chī di'a ká'an tuti ií Ndios: “Ndidaá kúú nā kō ní kandeé kee ndi ndi'i choon sa'ándá ley, nā yó'o kúú nā táí chi'an noo Ndios.” ¹¹Sa'á ñoó kanda iní yo ña kō iin ta'on kan-

ḡoḡ vii noḡ Ndios sa'á ñā kée na choon sa'ándá ley. Dá chī di'a ta'ani ká'an tuti iī Ndios: “Nā ni kandoḡ vii noḡ Ndios sa'á ñā kándéé ini ñāá ná, noḡn kúú nā kataki chíchí.”¹² Tído dfin va dándáki ñā kúú ley noḡ ñā kándéé iní yo Ndios, dá chī di'a ká'an tuti iī Ndios: “Nā kándéé kée ndi ndi'i kuuí choon sa'ándá ley, noḡn kúú na ni'í ñā kataki nā kean.”

¹³ Ta Cristo Jesús kúú nā ni taḡ xóo yó tixi ndá'a ley, tá'an ñā ni datáí chi'an ñāá noḡ Ndios. Chī ni xī'o na míí ná ni nakuio na ndidaá kúú chi'an sa'a yo, dá chī di'a kaá tuti iī Ndios: “Ta ndi ndáa mió taa ná karkaa ndika iin yíto, roḡn kúú ra táí chi'an.”¹⁴ Ta sa'á ñā ni kee Cristo Jesús dión, sa'á ñoḡ kuu ni'í ta'ani nā ko kúú nā Israel ñā va'a, tá'an ñā ni kaa Ndios kī'o na noḡ Abraham. Ta sa'á ñā kándéé iní yo Jesús, sa'á ñoḡ ni ni'í yo nā kúú Espíritu iī Ndios táto'on kī'o ni kaa Ndios kee na xí'ín yó.

Nda tá sa na'á, dá ni chikaḡ ini Ndios ñā tanda'á ná Jesús kii na chiya'i na sa'á kuachi yo

¹⁵ Ñani, ná ko'ín ka'ín sa'a iin taa ñayuu yó'o xí'ín ndó, dá kandaḡ ini ndo ñā kónij ka'ín xí'ín ndó. Tá ni kavá'a iin taa iin tuti ñā ká'an táto'on kī'o kóni ra kee ra, dá ni kani ra sello noḡ tuti ra, dá kīan ni iin tó'on ñayuu o kúú dátuu ná to'on ni taa ra, ta o kúú ta'on chi'i na cháá ka to'on noḡ ñā ni taa ra.

¹⁶ Dión ta'ani ni kee Ndios, chī ni kaa nā noḡ tuti iī ná ñā kī'o na ñā va'a noḡ Abraham, xí'ín noḡ nā ve'e na. Ta ko ní ka'an Ndios kī'o na ñā va'a yó'o noḡ “ndidaá nā ve'e na”, chī ko ní ka'an nā sa'á kuá'á ñayuu, dá chī ni ka'an nā sa'a iin tó'on taa, chī di'a ni kaa Ndios xí'ín Abraham: “Tein nā ve'e yo'ó kana iin taa.” Ta taa ñoḡ kúú Cristo Jesús.¹⁷ Sa'á ñoḡ ká'ín xí'ín ndó ñā tá sa na'á ni xī'o Ndios to'on na ñā kee na táto'on kī'o ni kandoḡ na kee na xí'ín Abraham. Dá ni

ya'a komi ciento oko uxī kuia, dá ni xī'o na ley nā noḡ Moisés. Sa'á ñoḡ o kúu ta'on dátuu ley yó'o to'on ni xī'o Ndios noḡ Abraham, dá chī miān ndaa kee Ndios ñā ni kandoḡ na kee na.¹⁸ Chī tá ni'í yo ñā va'a yó'o noḡ Ndios sa'á ñā kée yó choon sa'ándá ley, dá kīan ko ndáya'i ta'on to'on ni xī'o na noḡ Abraham. Tído ko tá'on dión kīan, dá chī ni xī'o oon va na ñā va'a yó'o noḡ Abraham, chī kī'o dión ni kandoḡ Ndios kee na xí'ín ná.

Yó'o nákan Pablo sa'a ndá choon ni xī'o Ndios ley nā noḡ Moisés

¹⁹ Ta viti, ¿ndá choon ni xī'o Ndios ley nā noḡ Moisés, tá dáá? Ni xī'o naan noḡ Moisés dá chī va'an dána'aan ndi ndáa iin rá iin ñā'a kini kée yó. Ta ni daná'aan noḡ ñayuu nda rá ni tuu noḡ nā ni kii tein nā ve'e Abraham. Noḡn kúú ñā va'a ni kaa Ndios kī'o na. Ta ni xī'o Ndios ley yó'o noḡ Moisés xí'ín ndá'a ángel. Ta xí'ín ndá'a Moisés ni xī'o naan noḡ ñayuu.²⁰ Tído ko ní kéchóon ta'on Ndios iin ka ñayuu, dá ka'an nā xí'ín Abraham, chī iin tó'on míí vá Ndios ni ka'an xí'ín ná.

²¹ Sa'á ñoḡ, ¿á dátuu ley Moisés ñā va'a ni kaa Ndios kee na xí'ín Abraham? Koó, ko tá'on dión kīan. Dá chī tá kandeé ley kī'o ñā kataki chíchí yó, dá kīan xí'ín míí vá ley kuu kandoḡ vii yo noḡ Ndios.²² Tído ko tá'on dión kīan, dá chī ká'an tuti iī Ndios ñā ñó'o ndidaá ñayuu tixi nda'á kuachi, sa'á ñoḡ kī'o Ndios ñā ni ka'an nā kī'o na noḡ yo sava'a sa'á ñā kándéé iní yo Jesucristo, chī sava'a ñayuu kándísa ñāá kuu ni'í ñā.

²³ Tá ko ñá'a kandeé iní yo Jesucristo, dá ni sa ndadi yo tixi ndá'a ley. Ta sa dándáki ñāá ley nda rá ni kasandaá kuu ni na'a Ndios noḡ yo ñā kandeé iní yo Jesús.²⁴ Ta ley ñoḡ ni sa ndakaan yó táto'on kī'o ndáka iin nā kéchóon takuálí de'e sato'o nā. Ta dión ni sa ndaka ley ñoḡ yó nda ni kasandaá yo kandeé iní yo

Cristo Jesús, sa'á ñoó kándoo vii yo noo Ndios sa'á ña kándéé iní yo ná. ²⁵Tído viti kándéé iní yo Jesús, ta ñi kankuei yó tixi ndá'a ley, ña kúu táto'on ki'o kúu na ndáka takuálí, ²⁶chí viti kúu yó de'e Ndios sa'á ña kándéé iní yo Cristo Jesús. ²⁷Iin ñi nduu va yó xí'ín Cristo sa'á ña ñi sodó ndútu yo ña ñi kandeé iní yo ná. Tá kían táto'on ki'o ñi ñandixi yó na. ²⁸Ta viti ko ne'e tandíni á kúu yó na Israel o na griego, o á kúu yó na ño'o tixi ndá'a iin sato'o o koó, o á kúu yó ña o ñá'a, chí iin tó'on diní ñi nduu ndidaá yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yo Cristo Jesús. ²⁹Ta sa'á ña kándéé iní yo Cristo Jesús, sa'á ñoó ñi nduu yó na ve'e Abraham, ta ni'í yo ña va'a ñi kaa Ndios ki'o na noó na ve'e Abraham.

4 Ta di'a kua'an ña kónii ka'in xí'ín ndó. Sa ná'á vá ndó ña iin tayíí ló'o, tá'an ra ni'í ndidaá kúu ña'a tatá xi, iin nóo vá kúu xí xí'ín iin mozo, va'ará kakuu xi sato'o ndidaá ña'a na ve'e xi. ²Dá chí nákaa xi tixi ndá'a na kéchóon noo tatá xi xí'ín na ndáka ñaá nda ná xino xi kuia ña kían ñi kaa tatá xi natiin xi ña'a ió noo ná. ³Ki'o dión ta'ani ñi sa ndo'o yó, chí ñi sa kuu yó táto'on takuálí ndó'o dión, chí ñi sa ño'o yó tixi ndá'a ña kini dándáki ñayuu ndéi ñayúú yó'o. ⁴Tído tá ñi xinkoo tiempo ña kían ñi chikaa ini mií Ndios, dá ñi tanda'á ná de'e na Jesús ñi kii na ñi kaki na tixi iin ñá'a. Ta ñi kaki ta'ani na tixi ndá'a ley.

⁵Dión ñi kee na, dá ñi taó xoo na yó tixi ndá'a ley, dá ni'í yo ña kakuu yó de'e na. ⁶Ta sa'á ña kúu yó de'e Ndios, sa'á ñoó ñi tanda'á ná Espíritu de'e na ñi kasáa na ió na ini níyo yo. Ta Espíritu ñoó kúu na kédaa xí'á, dá kayu'ú yó Ndios: "Tatá ló'o mií." ⁷Sa'á ñoó ko ño'o ka yo tixi ndá'a ley, chí ndaa de'e Ndios vá kúu yó viti. Ta sa'á ña kúu yó de'e na, sa'á ñoó kánian natiin yó ña va'a noo ná sa'a Cristo.

Kandita ndaa ndo xí'ín ña kándisa ndó sa'a Jesús

⁸Tá sa ná'á, ta ko ñá'a kana'á ndó Ndios, dá ñi sa ño'o ndó tixi nda'á ña ko kúu ndios. ⁹Tído viti sa ná'á vá ndó ndá yoo kúu Ndios, o va'a kaan ná ka'in xí'ín ndó ña sa ná'á di'a va Ndios ndo'u. Sa'á ñoó, ¿ndiva'a ñi ñandíó kuéi tuku ndó noó ña'a ko chóon, tá'an ña kini dándáki ñayuu ndéi ñayúú yó'o? Ta, ¿ndiva'a ñi nachí'i tuku ndó mií ndó tixi ndá'an? ¹⁰Chí kéká'ano ndó dao kuu, xí'ín dao yoo, xí'ín dao víko xí'ín dao kuia. ¹¹Sa'á ñoó nákanii ini sa'á ña kée ndó dión, dá chí nda ndi kuu naá óon va choon ñi keei tein ndó.

¹²Ñani mií, seí nda'avíi noo ndo ña kee ndó táto'on kée mií, dá chí ñi kee yu'u táto'on kée mií ndó tá ñi sa ioi xí'ín ndó. Ta ni iin ña'a ko ní ya'a ndó nooí. ¹³Ta sa ná'á vá mií ndó ña sa'á ña sa kú'u vai, sa'á ñoó ñi kuu ñi daná'i noo ndo ta'ándá mií noó sa'á ña kúu to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús. ¹⁴Ta ko ní kú'ichi ini ndo koni ndo yu'u, ta ko ní káñó'ó ñaá ndó va'ará ñi sa kú'i. Di'a ñi nakuaka va'a ndó yu'u táto'on iin ángel ñi kii noo Ndios, ta ñi kee ndó yu'u kúu táto'on mií Cristo Jesús. ¹⁵Ta, ¿ndeí kua'an ña káii tée iní ndo koni ndo yu'u? Ta xí'o ndaa kuendá sa'a ndo, chí nda nduchí nóo ví ndó kú'u ini ndo taó ndo ki'o ndo noo yú'u tiempo daá ñoó, ní kúu. ¹⁶Ta viti, ¿á ndaa xiní u'u va ndó yu'u sa'á ña ka'in ña ndaa xí'ín ndó?

¹⁷Ta ndéi dao ña kádí'inda rá ndo'ó, chí kátoó ra ña kee ndó ña kóni mií rá, tído o duú ña va'a kían kóni ra. Dá chí ña kóni ra kían taó xoo ra ndo'ó tein ndu'u, dá nduu ndó kuendá mií rá, dá koo kuíón ndo xí'ín ña dána'a ra. ¹⁸Ña va'a kían tá daá kuití ná koo kuíón ndo xí'ín ña va'a, va'ará koó yu'u ió xí'ín ndó.

¹⁹De'e kuálí mií, tuku va ñi kasá'a ndó'o naní níyo yu'u kée ndó, chí ndó'i

tátõ'on kị'õ ndó'õ iin ñá'a tá káki de'án. Ta kúú dión kando'õ vai sa'a ndõ ndá ná kasandaá ndõ kee ndó to'õn kị'õ nị sạ kee mií Cristo. ²⁰ Kónị kịjị kakaajị tein ndó, dá ka'ın iin to'õn vitá cháá kạ xí'ın ndó, chị nákanị ndá'õ inị sa'a ndõ.

Ña yó'õ kịan nị ndo'õ Agar xí'ın Sara

²¹ Ta viti ká'ın xí'ın ndo'õ, nạ kátoó ndu'u tuku tịxi ndá'a ley Moisés: ¿á kọ óon ta'õn kueídó'õ ndó ndi kaá ley nị taa Moisés? ²² Chị kaá to'õn nị taa na ña nị sạ ndei uụ de'e yíí Abraham. Iin xi nị sạ kuu de'e ñá'a sạ káa tịxi ndá'a ñadi'í na. Ta iin kạ de'e na nị sạ kuu de'e ñadi'í na, ñá'a dándáki mií. ²³ Ta de'e ñá'a, ña sạ káa tịxi ndá'a ñadi'í na, nị kaki xi chị kị'õ dión kónị Abraham. Tído de'e ñadi'í na, ñá'a dándáki mií, kúú ra nị kaki tátõ'on nị xị'õ mií Ndios to'õn na noõ Abraham.

²⁴ Ndi nduú ñá'a yó'õ kúú tátõ'on uụ to'õn nị kandõo Ndios kee na xí'ın ñayuu nạ. Ta to'õn mií noó kúú ley nị xị'õ Ndios dinị yúku naní Sinaí. Ta ñayuu nị kaki tịxi ley yó'õ, noón kúú nạ ñó'õ tịxi ndá'án. Ta ley yó'õ kúú tátõ'on Agar, ta ñayuu ñó'õ tịxi ndá'a ley kúú tátõ'on de'e Agar. ²⁵ Dá chị ñá'a naní Agar ñoó kúú tátõ'on yúku naní Sinaí ın chí Arabia noó nị xị'õ Ndios ley noõ Moisés. Ta kúú ta'anián tátõ'on ñoo Jerusalén, ña nákaa viti. Dá chị ñoo yó'õ nákaa tịxi ndá'a ley xí'ın ndidaá ñayuu ndéi noqán, tátõ'on kị'õ nị sạ káa Agar tịxi ndá'a ñadi'í Abraham. ²⁶ Tído iin kạ ñoo Jerusalén, ña nákaa chí induú, kọ nákaa ta'an vaan tịxi ndá'a ley. Ta ñoo ñoó kúú tátõ'on naná yo, nạ kúú kuendá Jesús. ²⁷ Dá chị di'a kaá tuti ij Ndios:

Kadij iní yo'ó, ñá'a, yo'ó ñá kọ kụú kan-dei de'e, yo'ó, ñá kọ óon ta'õn kaki de'e.

Kayu'ú yo'ó xí'an kádij inóon, chị kọ ñá'a ndo'õ naní nío, dá kaki iin de'ón.

Dá chị kua'a cháá kạ kakuu de'e yo'ó,

ñá nị kandõo nda'í xaan, o duú nạ ñá'a ió yíí.

²⁸ Ta viti, ñani mií, kúú yó tátõ'on Isaac, chị kúú yó de'e nị kaa Ndios kị'õ na noõ Abraham. ²⁹ Nị sạ kendava'a tayíí nị kaki xí'ın ña kónị mií Abraham xí'ın tayíí nị kaki nị kee Espírítu ij. Ta kị'õ dión ta'ani kéndava'a nạ ñó'õ tịxi ndá'a ley xí'ın yó viti. ³⁰ Tído, ¿á kọ ndúsaa ta'õn ini ndõ ña ká'an tuti ij Ndios? Chị di'a va kaan: "Taó xóo ñá'a nákaa tịxi ndá'a ñadi'óon ná ko'an xí'ın de'án. Dá chị o kúú ta'õn ni'ị nduú xị ña va'a xí'ın de'e ñá'a dándáki mií."

³¹ Sa'a ñoó, ñani mií, kana'a ndó ña kọ kúú ta'õn yó de'e ñá'a nákaa tịxi ndá'a iin kạ nạ. Di'a kúú yó de'e ñá'a dándáki mií.

Kọ ñó'õ kạ yo tịxi ndá'a ley Moisés

5 Sa'a ñoó kandita toon ndó xí'ın ña nị kee Cristo sa'a ndõ, chị nị taó xóo na ndõ'õ tịxi ndá'a ley Moisés, ña sạ dándáki ñaá. Ta o sạ nándió kuéi kạ ndõ kaño'õ ndó tịxi ndá'án, dá dándáki tukuan ndõ'õ. ² Kueídó'õ va'a ndó, chị yu'u kúú Pablo, nạ ká'an xí'ın ndó. Tá ná naki'õ ndó mií ndó ña ta'anda ñíí ndõ tátõ'on kị'õ kée tạ Israel, dá kịan kọ tị'ón ña'a natiin ndó noó ña nị kee Cristo Jesús sa'a yo. ³ Ta nándió kọo tukui ká'ın xí'ın ndidaá taa, tá'an ra kándía ña ta'anda ñíí rá, ña miían ndúsạ kánian kee ra ndi ndi'í choon sa'ándá ley Moisés, dá kandõo vii rá noõ Ndios.

⁴ Tá ká'án ndó ña kandõo vii ndõ noõ Ndios sa'a ña kée ndó choon sa'ándá ley, dá kịan ña yó'õ kónị kaa ña nị taó xóo va ndó mií ndó noõ Jesús, ta nị taó xóo ta'ani ndó mií ndó noó ña manị nị kee na sa'a ndõ.

⁵ Tído sa'a ña ió Espírítu ij Ndios xí'ın yó, sa'a ñoó ió tandéé iní noõ yo ña kandõo vii yo noõ Ndios sa'a ña kándéé iní yo Jesús. ⁶ Dá chị sa'a ña kándéé iní yo Cristo Jesús, sa'a ñoó va'ará nị ta'an-

dá ñíí yó o kọ ní ta'anda ña, ni iian kọ ndáya'i. Ña ndáya'i kían kándéé iní yó Jesús, ta ña yó'o kedaá xí'ín yó, dá ku'u ini sa'a sátá'an yó.

⁷ Ta sa va'a nda'o kua'an ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó. ¿Ndá yoo ni ndaká ñaxintóni ndo, dá kọ seídó'o ka ndo ña ndaa? ⁸ Tído kana'á ndó ña o duú Ndios ní ndaká ñaxintóni ndo, chí di'a mií ná kúú na ni kana ndo'ó. ⁹ Ta sa ná'á va'a mií ndó ña xí'ín lú'u chí'í vá levadura, ta kúú dákuita tachí vaan iin tu'u yúsa káva'a pan. Ta dión ta'ani kée ña to'ón dána'a taa ñoó xí'ín ndó. ¹⁰ Ta kándéé iní yu'u sato'o yó Ndios ña nandió kuéi ndó kandisa ndó tát'on kị'o kándisa yu'u. Chí ñayuu kátoó ndaká ñaxintóni ndo, miían ndaa chiya'i na noo Ndios sa'á ña to'ón dána'a na noo ndo. Kọ né'e tandiní ndá yoo kúú ná.

¹¹ Ñani miíí, tá dána'a jí yu'u noó ñayuu ña miían kánian ta'anda ñíí ná to'ón kée ra Israel, dá kían, ¿ndiva'a kéndava'a jí ra Israel xí'ín yu'u, tá dáá? Chí tá dána'i dión noo ná, dá kían o kuído ta'on ini ra kee to'ón va'a ña ká'an sa'á ña ni kee Jesús sa'a yó ndika cruz, tá dáá. ¹² ¿Tído va'a cháá kaan iin ichi di'a ná dakuáchi taa ndaká ñaxintóni ndo ñíí mií rá!

¹³ Kana'á ndó, ñani miíí, ña sa ni ñakana va Ndios ndo'ó ña o káño'o ka ndo tixi ndá'a ley. Tído ná dá'a ni ka'an ndó ña sa'á ña kọ ñó'o ka ndo tixi ndá'a ley, sa'á ñoó kuu kee ndó ña kóni ñíí ndo. Di'a kánian chindeé tá'an ndó xí'an kú'u ini sa'a sátá'an ndó. ¹⁴ Chí dáxinkoo ndi'i yó choon sa'ándá ley Moisés tá ná kueídó'o yó choon kua'an di'a: "Ku'u ini ndo sa'a ñayuu xí'ín ndó tát'on kị'o ndó'o ndó xí'ín mií ndó." ¹⁵ Tído tá chídáó tá'an ndó xí'ín to'ón ká'an ndo, ta seí yí'í tá'an ndó, dá kían kaon koo ndó, chí kasandaá kuu, dá naá ndí'i iin rá iin ndó.

Kị'o ndó mií ndó noo na kúú Espiritu ií Ndios ña ná kandaka na ndo'ó

¹⁶ Ta ká'an ta'anii xí'ín ndó ña koo ini ndo kee ndó ña kóni na kúú Espiritu ií Ndios, ta o sa kée ndó ña kini kóni ñíí ndo. ¹⁷ Dá chí ña kóni ñíí ndo kọ náki-'in tá'an noóan xí'ín ña kóni Espiritu ií Ndios, chí naá tá'an va ña kóni ñíí ndo xí'ín ña kóni Espiritu ií. Sa'á ñoó o kúu kee ndó ña kóni ndo. ¹⁸ Tído tá naki'o ndó mií ndó noo Espiritu ií Ndios ña ndaka na ndo'ó, dá kían kọ ñó'o ka ndo tixi ndá'a ley.

¹⁹ Ta kọ ú'u ta'on kandaá iniọ ndi kée ñayuu xí'o mií noó ña kóni ñíí ná, dá chí kée na kuachi xí'ín na kọ kúú ñadi'í na o yíí ná, ta kée na ña ka'an noo xí'ín ñíí ná, ta kọ chítuu ini na kee na ña ka'an noo. ²⁰ Ta ndáño'o na ña kọ kúú ndios, ta kétadí na xí'ín ñayuu, ta xiní u'u tá'an na, ta naá na xí'ín dao ka ñayuu, ta kuíón na, ta yachi xído ini na, ta sava'a sa'a míí vá ná nákanii ini na, ta sa'ándá tá'an na ñayuu, ta taó xóo na ñayuu kandoo xoo mií ná, ²¹ ta u'u ini na, ta sa'ání na ndii, ta daá xini na, ta tein víko yá'a na kée na ña kini ka'an noo. Ta kée na dao ka ña'a kini tát'on kua'an ña yó'o. Sa ni ka'in xí'ín ndó, ta ká'an tukui ña ndi ndáa miíó ñayuu ndéi kée ña yó'o, ni iin kuú ta'ón o koní na natiin na kandeí na noó dándáki Ndios.

²² Tído di'a kua'an ña va'a xí'o na kúú Espiritu ií Ndios ña kían kee yó: kú'u ini yó sa'á ñayuu xí'ín yó, ta ió dii ini yó, ta va'a ndéi yó xí'ín dao ka na, ta kueé ini yó, ta kéva'a yó xí'ín ndi ndáa mií vá ñayuu, ta va'a ini yó xí'ín dao ka na, ta kúú yó ñayuu ndaa, ²³ ta nda'í ió ini yó, ta chítuu iniọ kee yó ña kini. Ta noo ni iin tó'ón ley kọ yá'a yó tá kée yó ndidaá ña va'a yó'o. ²⁴ Ta na ndíta xí'ín Cristo, noón kúú na ni chírkuei ndidaá kúú ña kini kóni ñíí ná kean ndika cruz, chí kọ kée ka na ña kini kóni ñíí ná. ²⁵ Tá

dándáki nà kúú Espírítu ij níó yò, dá kíán ná kee yó ñà kóni mií ná. ²⁶ Ta ná dá'a ni kakuu yó ñayuu ió táyíí ini. Ná dá'a ni dáta'án tá'an yó. Ná dá'a ni koo u'ụ ini yò koni yò ñani yò.

Koo ini ndọ chindeé tá'an ndó xí'ín iin rá iin mií ndó

6 Ñani mií, tá iin ndakána ni ñatiin ndó iin ñani yò ñó kuachi, dá kíán ndó'ó, nà ndíta toon xí'ín Espírítu ij, kúú nà kánian chindeé ná, dá ná kuiin ndaa tuku na. Ta nda'í ni ka'an ndọ xí'ín ná, ta kandaa ndọ mií ndó, chị oon ni ví kuẹi ta'ani mií ndó ñó kuachi táto'on kị'o ni ndo'o ñani yò. ² Ta chindeé tá'an ndó xí'ín iin rá iin ndó tá ndó'ó níó ndọ, ta kị'o dión kee ndó, dá kee ndó choon ni sa'anda Cristo. ³ Ta nà chínaní mií ñà kúú ná nà ndáya'i, ta ni iin ñà'a kọ kúú ná, dá kíán dándá'í nà mií vá ná. ⁴ Ta iin rá iin mií vá ndó kánian kandé'é va'a ñà kée ndó, dá kíán nata'an ini ndọ sa'á ñà va'a kée ndó. Ta o sa chídáó tá'an ndó ñà kée ndó xí'ín dao kà ñayuu. ⁵ Dá chị iin rá iin mií vá ndó xí'ín choon ni ni'í ndọ ñó Ndios.

⁶ Ta ndidaá ndó'ó, nà dákuá'a to'on Ndios, kánian chindeé ndó nà dána'a ñó ndọ xí'ín ñà va'a ió ñó ndọ.

⁷ O sa kóo ini ndọ dándá'í ndọ mií ndó, dá chị kọ ín ta'on kuu dándá'í Ndios, chị ndidaá ñà'a xítí ndó, ñó kíán dákée ndó. ⁸ Ta dión ta'ani ndo'o nà kée ñà kóni ñíí ná, ñón kúú nà ni'í ñà naá ná. Tído nà kée ñà kóni Espírítu ij, ñón kúú nà ni'í ñà kataki chíchí ná kee Espírítu ij.

⁹ Ta ná dá'a ni kuitá yò kee yó ñà va'a, chị tá kọ sá tuu yó ñà kée yóan, dá kíán kasandaá iin kuụ natiin yó ñà va'a ñó

Ndios. ¹⁰ Sa'á ñóó tá nónó yó kee yó ñà va'a, dá kíán ná kee yóan xí'ín ndidaá ñayuu. Ta ná ndi'i cháá kà ini yò kee yó ñà va'a xí'ín nà kándísa dáó xí'ín yó Jesús.

Ta viti kúú yó ñayuu saá sa'á ñà kándéé ini yò Jesús

¹¹ Kande'é ndó, di'a ví ná'ano letra táai xí'ín ndá'a mií. ¹² Ta ndidaá ra kóni kandọ va'a ñó dao kà ñayuu, roón kúú ra kéndúsa xí'ín ndó ñà ta'andá ñíí ndọ. Chị sa'á ñà kọ kóni ra ñà kendava'a nà Israel xí'ín rá, sa'á ñóó kénóo ra ñà ni kee Cristo sa'a yò ndika cruz. ¹³ Tído ni mií ra ni ta'andá ñíí kọ kándéé kee ndidaá choon sa'ándá ley. Tído kóni ra kéndúsa ra xí'ín ndó ñà ta'andá ñíí ndọ, dá chindaya'i ra mií rá ñó nà Israel. ¹⁴ Tído ni lú'u kọ kóni yu'u chindaya'i mií sa'á ñà yó'o. Ñà kéká'ano yu'u kúú ñà ni kee sato'o yò Jesucristo sa'í ndika cruz. Chị kée yu'u kuendá ñà sa ni xi'í ñà kini ió ñayúú yó'o ñó ndika cruz táto'on kị'o ni xi'í ta'ani mií ñó ñà kini ió ñayúú yó'o. ¹⁵ Dá chị sa'á ñà ndíta yó xí'ín Jesús, sa'á ñóó ni iin ñà'a kọ ndáya'i ñà ta'andá ñíí yò o kọó. Ñà ndáya'i ñó Ndios kúú ñà ni nduu yó ñayuu saá. ¹⁶ Ta ndidaá ndó'ó, nà taxi va'a choon ni taai ñó tuti yó'o, ná koo va'a ini ndọ, ta ná ku'ụ ini Ndios sa'a ndidaá kúú ndó'ó, nà ndisa kúú nà ñoo Ndios.

¹⁷ Ta yó'o chí ñó o sa dáta'án kà ni iin ndó yu'u, dá chị sa kuá'á ndá'o yanda tándaa ñíí kée ñayuu sa'á ñà dána'í sa'a sato'o yò Jesús.

¹⁸ Ñani mií, ná koo ñà maní xí'o sato'o yò Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó'ó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Éfeso

Ká'an Pablo ndisá'an

1 Yu'u kúu Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo, táto'on kì'o kóni mií Ndios. Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín ndo'ó, na ndéi ñoo Éfeso, ndo'ó na kúú ñayuu Ndios, ndo'ó na ndíta toon xí'ín Cristo Jesús. ²Ta mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín ndó, ta naki'o na ña koo va'a ini ndo.

Kì'o di'a nì kemáni Ndios yo

³Ná natiin Ndios, na kúú tatá sato'o yo Jesucristo, ndidaá tá'an ñaño'ó. Mií ná nì kemáni ná yó xí'ín ndidaá ña va'a ió noo ná, ta nda noo ió na nda induú nì tanda'á ná ña nì kixian sa'á ña nì kee Cristo. ⁴Ta nda rá ko ñá'a kasá'á sa'a ñayuu, nda daá vá nì kaxi na yó sa'a Cristo, dá ná kakuu yó na koo vii, na koó kuachi noo mií ná. ⁵Ta sa'á ña kú'u ini na sa'a yo, sa'á ñoo nda daá nì chikaa ini na ña kakuu yó de'e mií ná sa'a Jesucristo, chi kì'o dión nì nata'an ini mií ná kee na. ⁶Dión nì kee na, dá kían ná naki'o yó ñaño'ó noo ná sa'á ña manì ká'ano nì kee na xí'á, dá ná natiin va'a na yó sa'á de'e manì ná. ⁷Chi xí'ín nì de'e na nì taó xoo na yó noo ña kánian ndo'o yó sa'á kuachi kée yó, ta nì ku'u ká'ano ini na sa'a yo, chi ká'ano nda'o ña manì nì kee na xí'ín yó. ⁸Ta sa'á ña manì ká'ano nì kee na xí'ín yó, sa'á ñoo nì ni'i yo ña koo ndichí xíxi yó xí'ín ña kaon koo ñaxintóni yo, ⁹dá chi nì xì'o na ña nì kandaá ini yo sa'á ña nì chikaa ini na kee na, tá'an ña nì sa'á io de'é noo ná, chi kì'o dión nì nata'an ini na. Ta ndidaá ña yó'o kúú ña nì chikaa ini na kee na. ¹⁰Chi tá ná xinkoo kuu nì kaxi mií ná, ko'on na nachì'i na ndidaá tá'an ña'a tìxi

nda'a Cristo, dá dándaki ñaá ná, miían kían ña ñó'o induú, o miían kían ña ió noño'o yó'o.

¹¹Ta sa'a mií Cristo nì kaxi Ndios yóo, dá chi nda mií sa'a nì saki na ña ni'i yo ña va'a noo ná, táto'on kì'o nì chikaa ini na, chi kée na ndidaá ña'a táto'on kì'o kóni mií ná, ¹²dá natiin na ñaño'ó sa'á ndu'u, na Israel, chi ndu'u kúu na sa daá ndáti kasaa Cristo. ¹³Ta dión nì ndo'ó, sa'a Cristo nì seído'ó ndó to'on va'a ña ká'an ña kuu kaxi ndó tá nì kandisa ndó ña. Sa'á ñoo nì ni'i ndo Espíritu i Ndios táto'on kì'o nì xì'o na to'on na noo yo. Ta na yó'o kúú táto'on iin sello, ña ná'a ña kúú ta'ani ndó ñayuu Ndios. ¹⁴Ta sa'á ña ió Espíritu i ná ini yo, ñoo kían ná'a ña natiin yó ña nì kaa tatá yo Ndios kì'o na noo yo tá ná kasandaá kuu nakuaka na ñayuu mií ná kande na noo ió na, dá natiin na ñaño'ó sa'a ndidaá ña manì nì kee na xí'ín ñayuu na.

Xíkà Pablo ña manì noo Ndios ña ná kì'o na ña koo ndichí yo noo ña'a mií ná

¹⁵Sa'á ñoo, tá nì kandaá ini ña ndíta ndaa ndo xí'ín ña kándéé ini ndo sato'o yo Jesús, ta kú'u ta'ani ini ndo sa'a ndidaá ka na kúú ñayuu Ndios, ¹⁶nda daá, ta nda viti ko sá tuu ta'on yu'u ña naki'oi ndivé'e noo Ndios sa'a ndo, chi daá kuití ndíko'on ini ndo'ó noo ká'ín xí'ín ná, ¹⁷na kúú Ndios noo sato'o yo Jesucristo, na kúú tatá yo, na kánian natiin ndidaá ñaño'ó. Chi xíkai noo ná ña naki'o na ña koo ndichí ndo, ta kì'o na ña katóni va'a ini ndo, dá kasandaá ndo kana'á va'a ndó mií ná. ¹⁸Ta xíkà ta'anii noo ná ña ná dátoon na ñaxintóni ndo, dá ná kana'á ndó sa'á tandeé ini, ña kían nì nakana na ndo'ó natiin ndó, ta kana'á ta'ani ndó ndi kì'o ndato ña va'a ko'on na kì'o na noo ndo, tá'an ña ko'on na kì'o na noo ñayuu mií ná, ¹⁹ta katóni ta'ani ini ndo ndi kì'o ká'ano ndéé kómí

ná, tá'an ña kéchóon na, dá chindeé ná yóó, na kándísa ñaá. Ta mií ndée yó'o ni kéchóon Ndios, ²⁰ dá ni danátaki na Cristo tein na kúú ndii, ta ni chikoo ñaá ná xoo kuá'a na nda noo ió na induú. ²¹ Ta kómí ná choon sata ndidaá tá'an ta né'e choon ná'ano, xí'ín sata ndidaá ta dándáki, xí'ín sata ndidaá ta ndíta noo, xí'ín sata ndidaá ta kúú sato'o. Ta kómí ná iin kuu ndáya'i cháá ka o duú ndidaá ka ñayuu. Ta o duú ñayuu yó'o oon ni kíán dión, nda ñayuu vei chí noo kakian dión. ²² Chi ni nachi'i Ndios ndidaá tá'an ña'a tixi sa'a Cristo, ta ni chikani ñaá ná kakuu na diní noo ndidaá na kúú kuendá mií ná. ²³ Ta ñayuu yó'o kúú yikí koño Cristo, ta dáxino na ña kóni na xí'ín ñayuu na, chi iin tó'ón míí ná kúú na dáxino ndidaá tá'an ña'a tát'o'on kánian kooan.

Ni dakáki Ndios yo sa'a ña maní ni kee na xí'ín yó, ta o duú sa'a ña va'a kée yó

2 Ta ni sa'an Ndios ni danátaki na ndo'ó, chi ndii va ni sa kuu ndó noo ná sa'a ña ko ní sá seídó'o ndó choon sa'ándá na, xí'ín sa'a ña ni sa kee ndó kuachi. ² Chi sa kee ndó kuachi yó'o tá sata tát'o'on kée na kúú kuendá ñayuu yó'o, ta sa kee ndó ña kóni ña né'e choon noo táchi káa, tá'an ña dándáki ñaxintóni ñayuu ko seídó'o choon sa'ándá Ndios. ³ Ta ndidaá vá yó ni sa kee dión tá sata, chi sa xionoo yó sa kee yó ña kóni ñíí yo, chi sa kee yó ña kini kónian xí'ín ña kini sa katoó ñaxintóni yo. Ta sa'a ña sa kuu yó ñayuu kómí kuachi, sa'a ñoó sa xido ini Ndios sa xini na yó tát'o'on kí'o ndó'o ta'ani ndidaá ka ñayuu ko ná'á ñaá. ⁴ Tído ká'ano nda'o ini Ndios, ta kú'u nda'o ini na sa'a yo, ⁵ dá chi va'ará ndii ni sa kuu yó noo ná sa'a kuachi sa kee yó, tído ni xi'o na ña ni nataki yo noo ná, ta takí yo xí'ín Cristo viti. Dá chi sa'a ña maní ni kee na xí'ín yó, sa'a ñoó

ni káki yó noo ña kánian ndo'o yó sa'a kuachi kée yó. ⁶ Ta ni nataki dáó yó xí'ín ná ni kee Ndios, ta ni nachinei ta'ani na yó nda induú xí'ín Cristo Jesús. ⁷ Ta dión ni kee na xí'á, dá daá kuití na'a na ndi kí'o ví ká'ano ña maní ni kee na xí'ín yó, chi ni kee na ña va'a xí'ín yó sa'a ña ni kee Cristo Jesús. ⁸ Chi sa'a ña maní ni kee Ndios xí'ín ndó, sa'a ñoó ni dakáki na ndo'ó sa'a ña kándée iní ndo Jesús. Ta ko ní dakáki na ndo xí'ín ndée mií ndó, chi kíán iin ña maní ni kee na xí'ín ndó, ⁹ chi ko ní dakáki na ndo'ó sa'a ña kée ndó ña va'a, dá kíán ni iin tó'ón ndó ná o chindaya'i mií ndó. ¹⁰ Dá chi mií vá Ndios kúú na ni kava'a ñaá, ta sa'a ña ni kee Cristo Jesús, sa'a ñoó ni kava'a na yó ña kíán kee yó ña va'a, tá'an ña ni chikaa ini na kee yó nda míí sa'a.

Ndeí va'a yó xí'ín iin rá iin yó sa'a ña ni kee Jesús sa'a yo

¹¹ Ta o sa nándodó ndo'ó, na ko kúú na Israel xa'an, ña tá sata ni kaa na Israel ña kúú ndo'ó, “na ko ní ta'anda ñíí.” Dión kaá na chi kúú ná na ni ta'anda ñíí, ta sa'a ñoó ká'an ná ña kúú ná na ñoo Ndios, tído xí'ín ndá'a ta va ni ta'anda ñíí ná. ¹² Nda tiempo sata ñoó ko ní sá kuu ndó kuendá Cristo, sa'a ñoó ni iin kuu vá ko ní kasandaá ndo kakuu ndó na ñoo Ndios tát'o'on kúú na Israel. Ta ni lú'u ví kuendá ko ní sá komí ndó noo t'o'on ni xi'o Ndios noo ñayuu na. Ta ni lú'u ví tandeé iní ko ní sá komí ndó ni sa ndei ndó ñayuu yó'o, ta ni ko ní sá na'á ví ndó nda yoo kúú Ndios takí. ¹³ Tá sata ko ní sá na'á ndó Ndios, xiká sa ndei ndó noo ná. Tído viti, ndíta ndó xí'ín Cristo, sa'a ñoó ni natuu yati ndó noo Ndios sa'a ña ni xi'ta ni Cristo sa'a ndo.

¹⁴ Chi mií Cristo kúú na ni nachinei va'a yó, sa'a ñoó na ñoo Israel xí'ín na ko kúú na Israel, ni nduu na iin tó'ón ñoo ni kee Cristo, dá chi ni sa'an na ni ditá ná ña sa kedaá xí'ín ná sa xini u'u tá'an

na. ¹⁵ Ta sa'á ña ni xi'i Cristo, sa'á ñoó ni dandí'i na ley xí'ín choon sa'ándáan. Ta k'i'o dión ni ndee na ñayuu Israel xí'ín na kò kúu na Israel iin tó'ón vá, dá kakuu na iin tó'ón ñayuu saá, dá ná koni na kandeí va'a na. ¹⁶ Ta sa'á ña ni xi'i na ndika cruz, sa'á ñoó ni nachindeí va'a na ñayuu Israel xí'ín na kò kúu na Israel xí'ín Ndios, chi sa'á ña ni xi'i Cristo ndika cruz, sa'á ñoó ni ditá ná ndidaá ña sa kedaá xí'ín ná sa xini u'u tá'an na.

¹⁷ Ni kii Cristo ñayuu yó'o, ta ni daná'a na to'on va'a ña xí'o ña kandeí va'a yó xí'ín Ndios, ta ni daná'a naán noo ndo'ó, na ni sa ndei xí'ká noo Ndios, xí'ín noo ndu'u, na ndéi yati noo Ndios. ¹⁸ Chi sa'á ña ni kee Jesús, sa'á ñoó na Israel xí'ín na kò kúu na Israel ni ni'i ña ndu'u yó noo ió tatá Ndios kée iin tó'ón na kúu Espíritu ii.

¹⁹ Sa'á ñoó kò kúu ka ndo na tukú o na xionoo ndava'a. Dá chi ni ni'i ndo ña kakuu ndó ñayuu Ndios, ta ni ni'i ta'ani ndó ña kakuu ndó kuendá na ve'e na. ²⁰ Ta noo to'on ni daná'a na kúu apóstol, xí'ín to'on ni daná'a na sa kuu profeta ni sa kuíta iin rá iin ndó. Ta mií Jesucristo kúu yuu titò ndáya'i kúu do'o ve'e, ²¹ chi xí'ín mií yuu ñoó luu kasá'a káto tá'an sa'a vé'e káva'an kua'an xinkooan kakuuan iin ve'e ño'o ii sato'o yo Jesús. ²² Ta xí'ín mií ná sá káva'a ndó kua'an ndo, dá xino ndó kakuu ndó iin ve'e noo koo Ndios kée Espíritu ii ná.

Ni chikani Ndios Pablo ña dána'a na noo na kò kúu na Israel

3 Ta yu'u, Pablo, kéchóon sa'a choon yó'o. Nákaai ve'e ka viti sa'á ña dána'i to'on Cristo Jesús noo ndo'ó, na kò kúu na Israel. ² Ta sa ni ni'i tó'ón ndó ña ni xi'o Ndios choon noo yú'u ña kían chindeéi ndo'ó, dá ni'i ndo ña maní xí'o na noo ndo. ³ Ta ni na'a túu Ndios ña ni sa io de'é noo ná noo yú'u. Ta sa ni taa va yu'u cháá sa'á ña yó'o kosaaan noo

ndo. ⁴ Tá ka'i ndó ña, dá kandaá va'a ini ndo ña ná'a yu'u ña ió de'é noo Ndios, ña ká'an sa'a Cristo. ⁵ Ta kò ní xi'o na ña kandaá ini ñayuu sa ndei sa na'a sa'an. Tído viti kandaá ini na kúu apóstol xí'ín profeta na sa'á ña yó'o kée Espíritu ii Ndios. ⁶ Tá'an ña sa io de'é ñoó kían kaá ña natiin ta'ani ndo'ó, na kò kúu na Israel, ña va'a ko'on Ndios k'i'o na noo na Israel, ta ndee na ndo'ó iin tó'ón ñoó xí'ín na ñoo Israel, ta koo ta'ani ta'i ndo noo ña ni kaa Ndios k'i'o na noo na Israel sa'á ña ni kee Cristo Jesús, táto'on k'i'o ká'an to'on va'a ká'an sa'a ná. ⁷ Ta ni chikani Ndios yu'u ña kían dána'i to'on yó'o, chi choon yó'o ni kemáni ná yu'u, ta xí'ín ndée mií ná kándééi kéei ña.

⁸ Ta va'ará kúu yu'u na ló'o cháá ka noo ndidaá ka ñayuu Ndios, tído ni xi'o na choon yó'o noo yu'u, ña kían dána'i noo na kò kúu na Israel ndi k'i'o ná'ano ña va'a xí'o Cristo, ⁹ ta k'i'oi ña kandaá ini ndidaá ñayuu sa'á ña ni chikaa ini Ndios kee na nda mií sa'a, tá'an ña ni sa io de'é noo ná, ta mií ná kúu na ni káva'a ndidaá tá'an ña'a. ¹⁰ K'i'o dión, dá na'a yóo, na kúu kuendá Jesús, ndi k'i'o ká'ano ña ndichí kómí Ndios, dá kían kandaá ini ña kómí choon xí'ín ña dándáki chí induú sa'an. ¹¹ Chi k'i'o dión ni chikaa ini Ndios kee na nda rá kò ñá'a káva'a ñayuu yó'o. Ta xí'ín ña ni kee Cristo Jesús, na kúu sato'o yo, ni daxinkoo na ña ni chikaa ini na kee na. ¹² Ta viti ió tandéé iní noo yo, ta nónó noo yo nakuíta yó noo Ndios sa'á ña kándéé iní yo Jesús. ¹³ Sa'á ñoó seí nda'ávii noo ndo ña ná dá'a ni ndiko ndó sa'á ña ndó'o níoi sa'á ña dána'i noo ndo'ó, dá chi ña va'a mií ndó kían.

Kóni Pablo ña kandaá va'a ini yo ndi k'i'o kú'u ini Jesús sa'a yo

¹⁴ Sa'á ñoó nákuuin xitíi noo Ndios, na kuu tatá sato'o yo Jesucristo, ká'in xí'ín ná. ¹⁵ Ta mií ná kúu na xí'o iin kuu noo

ndidaá ñayuu na, á mií ná ndéi na induú o noñó'ọ yó'o. ¹⁶ Ta xíkaj noo ná ña táto'on kị'o ío kuá'á ña kuiká na chí induú, kị'o dión kendakí ná ndo'ọ xí'ín ndéé ká'ano kómí mií ná, dá ná koo ndéé ini ndo kee Espiritu iị ná, ¹⁷ dá ná koo Cristo nío ndo dándákí na sa'á ña kándéé ini ndo ná, dá ná kuíta toon ndó xí'ín ña kú'u ini na sa'a yo, ta kandiko toon ndóan, ¹⁸ dá kandeé ndó kandaá va'a ini ndo xí'ín ndidaá ka ñayuu Ndios ndi kị'o ká'ano ña kú'u ini Cristo sa'a yo, ta ndi kị'o kánján, ta ndi kị'o konóan, ta ndi kị'o dikóan, ¹⁹ dá kasandaá ndo kana'á va'a ndó ndi kị'o kú'u ini Cristo sa'a yo, va'ará ko kándéé ta'on ñaxintóni yo kandaá ndi'i inian sa'án. Ta kị'o dión xíkaj noo ná, dá nakutí ndó xí'ín ñaxintóni Ndios.

²⁰ Ta mií ná kúu na kómí ndéé ká'ano, ta kándéé ná kée na cháá ka ña'a noo ndidaá ña xíkaj yo noo ná o ña kasandaá ñaxintóni yo nakani inian, dá chí sa'á ña ío ndéé ná ini yo, sa'á ñoó kée na ña'a ná'ano xí'ín yó. ²¹ Ta ná natiin mií ná ndidaá ñaño'ó noo na kúu kuendá na, ta sa'a mií Jesús daá ná natiin na ñaño'ó, ta kị'o dión daá kuití ná natiin naan. Dión ná koo.

Iin tó'ón vá nị nduu yó nị kee Espiritu iị Ndios

4 Nákaa yu'u ve'e kaa sa'á ña né'i to'on Jesús, na kuu sato'o yo, ta seí nda'áví noo ndo ña ndi'i ini ndo kendísá'ano ndó táto'on kị'o kánian kee na nị kana Ndios xoo mií ná. ² Nda'í koo ini ndo, ta va'a koo ini ndo, ta kueé ná koo ini ndo, ta kị'o ndéé ini ndo sa'a iin rá iin ndó sa'á ña kú'u sátá'an ini ndo sa'a ndo. ³ Ta koo ini ndo ña iin tó'ón ná kakuu ndó, chí mií Espiritu iị Ndios kúu na xí'o ña kandeí ndó dión, sa'á ñoó koo ini ndo kandeí va'a ndó xí'ín iin rá iin ndó. ⁴ Dá chí iin tó'ón vá nị nduu yó, ta iin tó'ón vá Espiritu kómí

yó, ta iin tó'ón ta'ani tandeé ini kían nị nakana ñaá Ndios natiin yó. ⁵ Dión ta'ani iin tó'ón vá kúu sato'o yo, ta iin tó'ón kúu ña ndaa kándisa yó, ta nị sodo ndu-ta yo sav'a sa'á ña kándéé ini yo Jesús, ⁶ ta iin tó'ón vá kúu Ndios, na kúu tatá ndidaá yó. Ta mií ná kúu na kómí choon sata ndidaá yó, ta mií ná kúu na kédaá, dá kandá yo noo choon na, ta ío na ini ndidaá yó.

⁷ Ta iin rá iin yó nị natiin ña katí'a yo kee yó iin choon noo Ndios táto'on kị'o nị chíkaa ini mií Cristo dasá náan noo iin rá iin yó. ⁸ Sa'á ñoó ká'an tuti iị Ndios di'a:

Tá nị kaa na nda noo díkó, dá ndáka na ta sa naá xí'ín ná kua'an na.

Ta nị dasá ná ña va'a noo iin rá iin ñayuu na.

⁹ ¿Ndiva'a ká'an tuti iị Ndios ña nị kaa na noo díkó, ká'an ndó? Dión kaáan, dá chí dinño'ó nị noo na nị kii na nda noo ninó cháá ka noñó'ọ yó'o. ¹⁰ Ta mií ná kúu na nị noo nị kixi noñó'ọ yó'o, ta mií ná kúu na nị kaa tuku nda noo díkó, dá dákutí ná ndidaá kúu xían xí'ín ña ndato kée na. ¹¹ Ta mií vá ná kúu na nị xí'o noo iin rá iin yó ña katí'a yo kee yó iin choon noo Ndios, chí nị kee na dao yó ña kakuu yó apóstol, dá kane'e yó to'on Jesús, ta dao ka yo kakuu profeta, ta dao ka yo kakuu na xionoo dá-na'a sa'a Jesús, ta dao ka yo kakuu na ndáka na kúu kuendá Jesús, ta dao ka yo kakuu na kandita dána'a. ¹² Ta kị'o dión nị kee na xí'ín yóó, na kúu ñayuu Ndios, dá katí'a yo kechóon yó noo ná, dá koni yo dákuá'ano yó iin rá iin na kúu kuendá Cristo xí'ín to'on Ndios, ¹³ dá ví kasandaá yo kakuu yó iin tó'ón noo ña kándéé ini yo de'e Ndios, xí'ín noo ña ná'á yó sa'a ná. Ndi'i, dá koni yo kasandaá yo nda noo kóni Ndios, chí kasandaá yo kakomí yó ñaxintóni táto'on kị'o kúu ñaxintóni Cristo. ¹⁴ Dá kían, ná dá'a ni ndo'o yó táto'on ndó'o takuálí, chí vitá

ini xi, sa'á ñoó xoo di'a xoo di'a kua'an ñaxintóni xí kée ña to'ón dána'a dao ta mañá. Chi taa yó'o kúu ra kéndaa ra ña to'ón dána'a ra, dá kandeé rá dándafí ñaa rá xí'ín ña mañá ti'a ra. ¹⁵ Va'a kaan ná ndiko yo ña ndaa xí'ín ña kú'u ini yo sa'a dao ka ñayuu, dión keeá, dá ná kua'ano yó koo yó táto'on ki'o kóni Cristo, na kúu dini noo yo. ¹⁶ Ta kúu yó táto'on yiki koño na. Chi táto'on ki'o ndó'o yó xí'ín yiki koño mií yó, ña nákató tá'an xí'ín tuchi yo, ta chindeé tá'an, dá sá'anoan kua'an, ki'o dión ndó'o yó xí'ín Jesús, chi mií ná kúu na dákuá'ano yó, dá katí'a yó ku'u ini sa'a sátá'an yó.

**Ná koo inio keeá
táto'on ki'o kóni Jesús**

¹⁷ Xí'ín choon ni xi'o sato'o yo Jesús noó, sa'ándái choon noo ndo ña ná dá'a ka ni kee ndó táto'on kée ñayuu ko ná'a Ndios, chi kée na ndidaá ña nóo ndáki ini na, ¹⁸ chi kómí ná iin ñaxintóni iin naá, ta xíká vá ndéi na noó ña kóni Ndios, chi ko ná'a ta'on na sa'á ña'a Ndios sa'á ña kaxí nda'o níó ná. ¹⁹ Ta sa'á ña ko xíka'an ka noo ná, sa'á ñoó ni naki'o na mií ná noo ndidaá ña kini xí'ín ña ka'an noo, chi ni naki'o na mií ná noo ndidaá ka ña yakó noo Ndios.

²⁰ Tído ndo'ó, tá ni seídó'o ndó sa'a Cristo, ko ní dákuá'a ndó ña kee ndó dión ²¹ tá miífan ndaa ni seídó'o ndó to'on na, tá miífan ndaa ni dákuá'a ndó ña ndaa sa'a ná, chi noo iin to'ón dini Jesús ió ña ndaa. ²² Tá sata sa kee ndó ña kóni mií ndó, tído viti dánkoo ndó ñayuu yátá ni sa kuu ndó, ña ni chitíán ñó'o ña kini, ña dándafí ndo'ó, dá kee ndó ña kóni ñíí ndo. ²³ Di'a ki'o ndó mií ndó ña ndusaá níó ndo xí'ín ñaxintóni ndo, ²⁴ dá nduu ndó iin ñayuu saá, na ni kava'a Ndios koo táto'on ki'o kóni mií ná, dá kakuu ndisa ndó iin ñayuu ndaa, iin ñayuu vii noo mií ná.

²⁵ Sa'á ñoó ná dá'a ka ni ka'an to'ón ndó, ndino'o ña ndaa ka'an ndo xí'ín ñayuu xi'ín ndó, dá chi iin to'ón vá kúu yó. ²⁶ Ta va'ará xído ini ndo, ná dá'a ni ya'a ndó kee ndó kuachi. Ná dá'a ni kandi ndó nda keta ndindii, dá ya'a ña xído ini ndo, ²⁷ ta ná dá'a ni konó ndó noó ña u'u ña dátuu ñaa. ²⁸ Ta ndo'ó, na kí'in ku'íná, ná dá'a ka ni kí'in ku'íná ndó. Di'a koo ini ndo kechóon ndó, ta xí'ín ndá'a mií ndó kee ndó choon va'a, dá ni'i ndo ña'a kemáni ndo na kúnda'í. ²⁹ O sa kóo ini ndo ka'an ndo to'on kini kua'an xí'ín ni iin to'ón ñayuu. Di'a ñochí vii ka'an ndo xí'ín ná, dá ná ni'i iní na kua'ano na íchi Ndios. Tá kee ndó dión, dá kían chindeé ndó ñayuu seídó'o. ³⁰ Ná dá'a ni dákúnda'í iní ndo Espíritu ii Ndios, dá chi mií ná kúu táto'on iin sello ni ni'i ndo, ña ná'a ña kúu ndó ñayuu mií ná, dá naki'in na ndo'ó tá ná kasan-daá kuu nakuaka ñaa ná noo ió na. ³¹ Ná dá'a ka ni ta'u'u ini ndo koni ndo dao ka ñani ndo, ta ná dá'a ka ni kuido ini ndo, ta ná dá'a ka ni karyí ndó, ta ná dá'a ka ni kayu'u ni'i noo sátá'an ndó, ta ná dá'a ka ni chinaní kini ndó ñani ndo, ta ná dá'a ni kee ndó ndidaá ña kini yó'o noo dao ka ñani ndo. ³² Di'a va'a koo ini ndo xí'ín iin rá iin ndó, ta ku'u ini sa'a sátá'an ndó, ta ku'u ká'ano ini sa'a sátá'an ndó táto'on ki'o ni ku'u ká'ano ini Ndios sa'a kuachi mií ndó sa'á ña ni kee Cristo.

**Miífan kánian koo vii yo,
chi kúu yó de'e Ndios**

5 Kúu ndó de'e maní Ndios, sa'á ñoó kee ndó táto'on kée mií ná, ² ta ku'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu táto'on ki'o kú'u ini Cristo sa'a mií ndó, dá chi ni naki'o na mií ná ni xi'i na sa'a yo, ta ña ni dokó ná mií ná ni sa kuu táto'on iin ña'a támi sá'an noo Ndios.

³ Ta o sa kí'o ndó ña ka'an ñayuu ña kée ndó kuachi xí'ín na ko kúu ñadi'í ndo o yíí ndo, o kée ndó ña ka'an noo, o ña

kátoó ndo kakomí ndó kuá'á ña kuiká. Di'a kee ndó ña kánian kee na kúú ñayuu Ndios. ⁴Ta ná dá'a ni ya'a ndó ka'an ndo to'on nóo, xí'ín to'on ko choon, xí'ín to'on kini, dá chi ko kánian kee yó dión sa'á ña kúú yó ñayuu Ndios. Va'a kaan daá naki'o ndó ndivé'e noo Ndios. ⁵Ta kana'á ndó ña ni iin tó'on ta'on na kée kuachi xí'ín na ko kúú ñadi'í na o yí ná, xí'ín na kée ña ka'an noo, xí'ín na kátoó kakomí kuá'á ña kuiká, noón kúú na o koní ta'on na natiin na ta'í ná noo dándáki Cristo xí'ín Ndios. Chi na kátoó téí ña kuiká, ñoó kúú yokó noo ná. ⁶O sa kónó ndó ña ni iin tó'on ñayuu ná o sa dándá'í ndó'ó xí'ín to'on ma'á, dá chi mi'án ndaa kuiti noo ñayuu kée dión vei ña xido ini Ndios sa'á ña ko seídó'o na choon sa'ándá na. ⁷Tído ndo'ó, ná dá'a ni ndiko ndo ña kée na kée dión.

⁸Dá chi tá sata, dá sa kuu ndó ñayuu sa íin naá ñaxintóni. Tído viti ni natoon va ñaxintóni ndo sa'á ña kúú ndó ñayuu sato'o yo Jesús. Sa'á ñoó koo ini ndo kee ndó táto'on ki'o kée na kúú ñayuu ni natoon noo. ⁹Dá chi ña va'a xí'o Espiritu i Ndios noo yo kíán ña kakuu yó ñayuu vá'a, ta kakuu yó ñayuu ndísá'ano, ta kana'á yó ña ndaa. ¹⁰Ka'i va'a ini ndo sa'a ndidaá ña'a, ná nde'á á kíán ña ná-ta'an ini sato'o yo Ndios kee ndó. ¹¹Ta o sa kí'o ndó mií ndó kee ndó ña ko ndáya'í kée ñayuu íin naá ñaxintóni, di'a koo ini ndo kuñó'ó ndó ña nóo kée na, ¹²dá chi iin ña ka'an noo kíán ña kantó'ón yó sa'á ña kini kéde'é na. ¹³Ndidaá vá ña'a ná-tuu tá natoon ñó'o, ta xí'óan ña kándaá ini yo ndá ña'a kíán, dá chi ndidaá vá ña'a ná-tuu tá natoon ñó'o. ¹⁴Sa'á ñoó ká'an na di'a:

Ndoto yo'ó, ña kídí xaan.

Ndakoo tein na kúú táto'on ndii xaan, dá dátoon Cristo ñaxintónon.

¹⁵Sa'á ñoó kua'án ndo kandaá ndo mií ndó noo iin rá iin ña'a kée ndó, o sa kée ndó táto'on kée na nde'e to'on, va'a

kaan kee ndó táto'on kée na ió ñaxintóni. ¹⁶Ndi'í ini ndo kee ndó ña va'a viti nóno noo ndo, dá chi tiempo kini nda'o kíán nde'í yó viti. ¹⁷Ta ná dá'a ni kakuu ndó ñayuu xixi, di'a ki'o ndó mií ndó ña kíán kandaá ini ndo ndí kíán kóni Ndios kee ndó.

¹⁸Ná dá'a ni ko'o ndó vino, dá dáxini ndó mií ndó, dá naá ini ndo kee ndó ña ko vá'a. Va'a kaan konó ndó ná nakuti ndó xí'ín Espiritu i Ndios. ¹⁹Ta ka'an ndo tein iin rá iin ndó salmo xí'ín himno, xí'ín yaa i. Ta ndino'o ini ndo kata ndó yaa yó'o keká'ano ndó sato'o yo Jesús, ²⁰ta daá kuití naki'o ndó ndivé'e noo Ndios, na kúú tatá yo, sa'á ndidaá ña'a ndó'o ndó, chi kúú ndó kuendá Jesucristo, na kúú sato'o yo.

Ká'an Pablo sa'a ndí kíán kánian kee na ni tandá'a

²¹Kueídó'o tá'an ndó sa'á ña ió ñañó'ó ndó noo Ndios. ²²Ta dión ni ndo'ó, na ña'a xaan, kueídó'o ndó yí ndo táto'on seídó'o ndó sato'o yo Jesús. ²³Dá chi yí ndo kúú dini noo ndo táto'on ki'o kúú Cristo dini noo ñayuu mií ná, na kúú táto'on yikí koño na. Ta mií ná kúú na dáka'ki ñaá. ²⁴Sa'á ñoó táto'on ki'o seídó'o ndó Cristo, ki'o dión kánian kueídó'o ndó yí ndo noo ndidaá ña'a.

²⁵Ta ndo'ó, ra ña xaan, ku'u ini ndo sa'a ñadi'í ndo táto'on ki'o kú'u ini Cristo sa'a ñayuu na, chi ni xi'o na mií ná ña kíán ni xi'í na sa'a yóo, na kúú kuendá na, ²⁶dá koo vii yo noo Ndios, chi ni dandoo na kuachi yó sa'á ña ni nakata na yó xí'ín takuí, ta kiróón kúú to'on na. ²⁷Dión, dá kuu natiin na yó kakuu yó ñayuu mií ná, ta kakuu yó ñayuu ndato, ta ni lú'u ta'on yáko o káne'e yó, ta ni o koo titii ta'on yó táto'on ki'o ndó'o dá'on, ta o ndó'o ta'on yó dao ka ña'a kua'an táto'on kua'an ña yó'o. Di'a kakuu yó na ndaa vii, na ñó'í ndaa noo ná.

²⁸ Sa'á ñoó kánian ku'u ini ndo'ó, ta taa xaan, sa'a ñadi'í ndo tató'on kú'u ini ndo sa'a yikí koño mií ndó, dá chi taa kú'u ini sa'a ñadi'í ra, roón kúu ra kú'u ini sa'a mií rá. ²⁹ Dá chi kọ fin ta'on káño'ó yikí koño mií ná. Di'a ndaa na ñá, ta xító na ña. Díon ta'ani kée Cristo xí'ín yó, na kúu ñayuu na, ³⁰ chi kúu yó yikí koño na. ³¹ Sa'á ñoó kánian dánkoo taa tatá ra xí'ín naná ra, dá naki'in tá'an ra xí'ín ñadi'í ra, dá kían nduu na nda iin tó'ón vá. ³² Ndichí nda'o kua'an ña yó'o, tído ni ka'in sa'an, dá dákí'in tá'in ña xí'ín tató'on ndó'o Cristo xí'ín ñayuu na. ³³ Sa'á ñoó iin rá iin mií vá ndó, ta taa xaan, kánian ku'u ini sa'a ñadi'í ndo tató'on kị'o ndó'o ndó xí'ín mií ndó. Ta ndo'ó, na ñá'a xaan, kánian koo ñaño'ó ndó noo yíi ndo.

6 Ta ndo'ó, takuáchí yíi xí'ín takuáchí di'í kuendá sato'o yo Jesús, koo ini ndo kueídó'o ndó tatá ndo xí'ín naná ndo, chi ña yó'o kían va'a noo Ndios. ² “Koo ñaño'ó ndó noo tatá ndo xí'ín noo naná ndo”, kaá choon sa'ándá Ndios. Ta ña yó'o kúu choon mií noó ña kían dá-na'a noo yo ña nandió né'e Ndios ña va'a noo yo ñayuu yó'o, ³ chi ká'an ta'ani na: “Tá kée ndó díon, dá kían koni ndo kandeí va'a ndó, ta koni ndo kua'ano yata ndó ñayuu yó'o.”

⁴ Ta díon ta'ani ndo'ó, na kúu tatá xí'ín naná, ná dá'a ni koo ini ndo dákuidi ini ndo de'e ndó. Di'a koo ini ndo dákua'ano va'a ndó xi, ta va'a taó ndo xí, ta dána'a ndo noo xí ná kee xi tató'on kị'o kóni sato'o yo Jesús.

⁵ Díon ni ndo'ó, na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o ñayuu yó'o, koo ini ndo kueídó'o ndó na xí'ín ndino'o ini ndo, ta kayu'ú ni'ini ndó na xí'ín ña nda'í ió ini ndo tató'on kị'o kée ndó xí'ín Cristo. ⁶ Kechóon va'a ndó, va'ará kọ iin sato'o ndo ndé'é rá ndo'ó, ta ná dá'a ni kee ndó tató'on kée na ndúkú ña nata'an ini taa koni ñaá rá. Va'a kaan kechóon ndó noó na kúu

sato'o ndo tató'on kị'o kéchóon ndó noo Cristo. Ndino'o ini ndo kechóon ndó, chi kị'o díon kóni Ndios kee ndó. ⁷ Sa'á ñoó ndino'o ini ndo kechóon ndó noo sato'o ndo. Kee ndó kuendá ña noo sato'o yo Ndios vá kéchóon ndó, ta o duú noó taa ñayuu yó'o, ⁸ chi sa ná'á vá mií ndó ña tató'on kị'o káa iin rá iin ña va'a ni kee ndó, kị'o díon koo ña va'a nandió né'e Ndios noo ndo, á mií ndó ñó'o ndó tixi ndá'a iin sato'o o koó.

⁹ Ta díon ni ndo'ó, na kúu sato'o, ke-va'a ndó xí'ín na ñó'o tixi ndá'a ndo, ta o sa dáyu'ú ndo ná xí'ín to'on ká'an ndo, chi sa ná'á vá mií ndó ña nda induú ió sato'o ndo, na kúu ta'ani sato'o na ñó'o tixi ndá'a ndo. Ta sa ná'á ta'ani ndó ña kọ fin ta'on maní cháá ka noo ná, iin nóó kúu ndi'i va yó noo ná.

**Ná kandixi yó nda'á chóon,
ñá kían xí'o Ndios noo yo,
dá kandeé yó xí'ín ña u'u**

¹⁰ Ñani maní miíi, noo ndidaá ña'a, koo ini ndo kendakí ndó mií ndó xí'ín ña kándisa ndó sato'o yo Jesús, ta kendakí ta'ani ndó mií ndó xí'ín ndée ká'ano mií ná. ¹¹ Ta nandixi ndó nda'á chóon, ña kían xí'o Ndios noo ndo, dá kandeé ndó kandita ni sisa ndó kuió né'e ndó ña kini tánda'á ña u'u vei noo ndo. ¹² Dá chi kọ naá ta'on yó xí'ín ñayuu xí'ín yó, di'a naá yo xí'ín ña kini né'e choon noo táchi káa, xí'ín ña kini ndakí cháá ka ndéi noo táchi káa, xí'ín ña kini dándáki níó ñayuu ndéi ñayuu fin naá yó'o, xí'ín iin rá iin tu'u ña kini xionoo noo díko káa. ¹³ Sa'á ñoó nandixi ndó ndidaá nda'á chóon xí'o Ndios noo ndo kechóon ndó, dá kandeé ndó naá ndo xí'ín ña kini tein kuu vei ña dándó'oan níó ndo, dá kían kandeé ndó kuita toon ndó noo ndidaá ña vei ndo'o ndó. ¹⁴ Sa'á ñoó kuita toon ndó, dá chi sa ndíko va cincho tji ndó, ña dándáki ña ndíko ndo ña ndaa sa'a Ndios. Ta sa ndíxi ta'ani ndó kaa ndadí yu'ú ndíká

ndɔ, ña dándáki ña kúú ndó ñayuu ndaa noɔ Ndios. ¹⁵ Ta sa yí'i ta'ani ndó ndisa ndɔ, tá'an ña dándáki ña sa ió nduu ndɔ kanoo ndó dána'a ndɔ to'on va'a Jesús, ña kían nachindei va'a ñayuu xí'in Ndios. ¹⁶ Ta noɔ ndidaá ña'a natiin ndó kaá dá'ándá, ña né'e soldado chindeé rá míí rá, chí kaá yó'o dándáki ña kándéé iní ndɔ Jesús. Ta xí'in ña yó'o kandeé ndó chituu ndó yiryókó kéí ita tánda'a ña kini vei dándó'o níɔ ndɔ. ¹⁷ Ta natiin ta'ani ndó kaá kaño'o ndó, dá chindeéán diní ndɔ, ta ña yó'o dándáki ña ni káki ndó ni kee Ndios. Ta natiin ta'ani ndó espada, ña kían xí'o Espíritu ij Ndios noɔ ndɔ. Ta espada yó'o kúú to'on Ndios. ¹⁸ Ta daá kuití koo ini ndɔ ka'an ndɔ xí'in Ndios, ta kueí nda'í ndɔ noɔ ná xí'in to'on xí'o Espíritu ij. Ta daá kaño'o ini ndɔ ka'an ndɔ xí'in ná, ta o sa kátuu ndó ña kaka ndɔ ña maní noɔ Ndios sa'a ndidaá ka ñayuu kuendá míí ná. ¹⁹ Ta kaka ta'ani ndó ña maní noɔ Ndios sa'a yú'yu, dá nani'í to'on ka'in, dá kían ná dá'a ni yu'íí dána'í noɔ ñayuu ndi dándáki to'on

va'a sa'a Jesús, ña kían ni sa io de'é noɔ Ndios, ²⁰ chí míí Ndios ni xí'o choon yó'o nooí, ta sa'á ña dána'í to'on va'a yó'o, sa'á ñoó nákaai ve'e kaá. Ta kaka ta'ani ndó ña maní noɔ ná sa'í, dá ná koo ndeé iní ka'in sa'á to'on yó'o táto'on kí'o kóni míí ná.

**Xí'in ndisá'an yó'o
dándí'i Pablo ña ká'an na**

²¹ Tá kosaa ñani maní yo Tíquico noɔ ndéi ndó, dá nakani ra xí'in ndó sa'á ña ndó'i xí'in sa'á ña kéei. Ta iin ña ndisá'ano nda'o kúú rá iin ra noɔ choon sato'o yo Jesús. ²² Ta sa'a choon yó'o tánda'í ra kosaa ra noɔ ndɔ, dá nakani ra xí'in ndó sa'a ndidaá ña ndó'o ndu, ta kí'o ra tandeé iní noɔ ndɔ.

²³ Ná kí'o tatá Ndios xí'in sato'o yo Jesucristo ña ná koo va'a ini ndɔ'ó, ñani, ta ná kí'o ta'ani na ña ná ku'yu ini sa'a sátá'an ndó sa'á ña kándéé iní ndɔ ná. ²⁴ Ta ná koo ña maní xí'o Ndios xí'in ndidaá ní ndo'ó, na ndino'o ini kóni sato'o yo Jesucristo. Díon ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Filipos

Ká'an Pablo ndisá'an

1 Yu'u kúu Pablo, ta kéchóoin xí'ín Timoteo noo Jesucristo, ta ká'an ndu ndisá'an xí'ín ndidaá ndo'ó, na kúu ñayuu Ndios sa'á ña kúu ndó kuendá Cristo Jesús, ndo'ó na ndéi ñoo Filipos xa'an, xí'ín na kómí choon ndáka na ndo'ó, xí'ín na ndíta xínkuáchí ini ve'e noo náta nado dakuá'a ndó. ²Ta mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín ndó, ta ná kì'o na ña koo va'a ini ndo.

Ká'an Pablo xí'ín Ndios sa'á na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo Filipos

³Ta náki'oi ndivé'e noo Ndios, na ndáño'o yó, sa'a ndo'ó tá iin rá iin ndíko'on inii ndo'ó. ⁴Tá ká'in xí'ín Ndios sa'a ndo, daá kuití vá ká'in xí'ín ná xí'áan kádi inii sa'a ndidaá ndo'ó, ⁵chì nda mií sa'a, ta nda viti chindeé ndó yu'u kéchóon dáó yó sa'á to'on va'a sa'a Jesús. ⁶Sa ná'a va'a va yu'u ña mií Ndios, na nì kedaá xí'ín ndó, dá nì kasá'á ndó kéchóon va'a ndó noo ná, mií jí vá ná chindeé ndó, dá xínkuei va'a ndó nda ná kasandaá kuu nandió koo Jesucristo kasaa na. ⁷Ta miífan kánian ña dión nákanì inii sa'a ndo, chì kú'u nda'o inii sa'a ndo. Tá nákaai ve'e kaa, o tá nákaai chindeéi ña ndaa sa'a Jesús noo ñayuu, o tá nákaai dáxino inii ñayuu ña to'on ndaa kúu to'on va'a sa'a Jesús, chindeé ndó yu'u noo ndidaá ña manì kée Ndios xí'ín. ⁸Xí'o mií Ndios kuendá sa'á ña kú'u nda'o inii sa'a ndo táto'on kì'o kú'u inii Jesucristo sa'a iin rá iin yó. ⁹Ta xíkai noo Ndios ña ná kutí ndó xí'ín ña kú'u cháá ka ini ndo sa'a dao ka ñayuu, ta ná kutí ta'ani ndó xí'ín cháá ka ña ndichí xí'o Ndios, ta ná koo cháá ka

ñaxintóni noo ndo, ¹⁰dá ná kandaá ini ndo ndí kían va'a cháá ka kee ndó, dá koni ndo kakuu ndó ñayuu ndaa, ñayuu ndaa vii nda ná kasandaá kuu nandió koo Cristo kasaa na, ¹¹dá xínkoo ndi'i ndó xí'ín ña va'a kée ndó sa'á ña ió Jesucristo xí'ín ndó, dá ná naki'o ñayuu ñaño'ó noo Ndios, ta ná keká'ano ñaá ná.

Takí va Pablo kée na ña kóni Jesucristo

¹²Kónii ña kana'á ndó, ñanii, ña ndidaá tándó'ó ndó'i kían kedaá, sa'á ñoo seídó'o cháá ka ñayuu to'on va'a sa'a Jesús. ¹³Dá chì ndidaá soldado ndéi noo dándaki ta né'e choon yó'o xí'ín dao ka ñayuu ná'a va'a ña nákaai ve'e kaa sa'á ña kéchóoin noo Cristo. ¹⁴Ta kuá'á nda'o ñani yo nì natiin cháá ka tandéé ini noo sato'o yo Jesús sa'á ña nákaai ve'e kaa, sa'á ñoo nì ndundéé cháá ka ini ra dána'a ra sa'á to'on va'a sa'a Jesús, ta ni ko yu'u ra.

¹⁵Ta miífan ndaa kían ña dána'a dao ta to'on Cristo xí'ín ña u'u ini ra, ta sa'á ña katóo ra chidáo tá'an ra xí'ín. Tído ió dao ka ra dána'a xí'ín ndino'o ini mií rá. ¹⁶Chì ió dao ta dána'a to'on Cristo sa'á ña katóo ra chidáo tá'an ra xí'ín yu'u, ta ko dána'a raán xí'ín ndino'o ini ra, chì ndúkú rá ña dándi'i ini ra yu'u nani nákaai ve'e kaa yó'o. ¹⁷Tído dao ka ra dána'a sa'á ña kú'u ini ra sa'a yú'u, chì ná'a rá ña nákaai ve'e kaa sa'á ña chindeéi to'on va'a sa'á Jesús. ¹⁸¿Ndi koo, tá dáá? Tído ko né'e tándini á dána'a ra sa'á ña u'u ini ra, o sa'á ña kúu rá ñayuu ndaa. Xí'an nani dána'a ra ña ndaa sa'a Cristo, kádi inii nda'o inii, ta daá ná kadii va inii.

¹⁹Dá chì sa ná'a vá yu'u ña sa'á ña xíkai ndo ña manì noo Ndios sa'í, xí'ín sa'á ña chindeé ñaá Espíritu Jesucristo, sa'á ñoo xínkoo va'a va ndidaá ña ndó'i, dá kanai ve'e kaa, ²⁰chì ndáti kííi, ta ió tandéé inii ña o káka'an ta'on noo yú'u

sa'a ni iin na'a keei. Di'a kónij koo ndeé iní, táto'on kị'o daá kuití keei, dá ná natiin ta'ani Cristo naño'ó sa'a yú'u viti, á mií takí o á mií nị xí'ij. ²¹ Dá chị noo mií yu'u kían di'a: xían nani takí, keei na kóni Cristo va, tído tá nị xí'ij, nị ke-va'a cháá kaj. ²² Tído tá ió na kechóon cháá kaj noo Ndios xían nani ndíxii yikí kño yó'o, dá kían kọ ná'í ndí kían kaxii, á va'a ka katakij, o á va'a di'a na kuui. ²³ Chị kọ nị'í ndá kían nakani inij sa'a ndi nduú na yó'o, chị katoói ko'in noo ió Cristo, dá kooi xí'ín ná, chị na yó'o kían va'a cháá kaan. ²⁴ Tído káni cháá kaan na kooi nayuu yó'o, dá kuu chin-deéi ndo'ó. ²⁵ Ta sa'a na kándéé inij na kị'o dión kían, sa'a naño ná'í na kooi cháá ka nayuu yó'o, ta koo jí vái xí'ín ndidaá ní ndo'ó, dá kua'ano ndó xí'ín na kándéé iní ndo Jesús, dá ná kadij cháá ka ini ndo noo na nda kándísa yó. ²⁶ Ta kị'o dión, dá kéká'ano ndó Cristo Jesús sa'a na nị kee na xí'ín yu'u, chị kị'o na na sa sa tukui kooi xí'ín ndó.

²⁷ Tído noo ndidaá na'a koo ini ndo kee ndó táto'on kị'o kánian kee na ndíta toon xí'ín to'on va'a Cristo, dá kían tá ná saaj noo ndéi ndó o o saaj, kónij kandaaj inij na ndíta toon ndó, ta iin tó'ón vá kúú na xintóni ndo, ta iin tó'ón nị nduu ndi'í ndó kéchóon ndó sa'a to'on va'a sa'a Jesús, tá'an na kándísa yó. ²⁸ Ta noo ni iin na'a o sa yu'ú ndo kee na xini u'u na kándísa yó, dá chị noo kían xí'o na kandaaj ini na na naá vá ná. Ta ndo'ó kúú na kandaaj ini na ni'í ndo na kaxi ndó, ta mií Ndios kúú na kee ndidaa na yó'o. ²⁹ Dá chị sa'a Cristo, sa'a naño nị ni'í ndo na kándísa ndó mií ná, ta o duú na yó'o oon ni nị ni'í ndo, chị nị ni'í ta'ani ndó na ndo'ó ní ndo sa'a ná. ³⁰ Chị ndó'o ní ndo táto'on kị'o nị xini ndo nị ndo'o ní ndo yu'u, ta ndó'o ta'ani ndó táto'on nị ni'í tó'on ndó na ndó'o yu'u viti.

Ki'o di'a nị kee Jesucristo sa'a yo

2 Sa'a naño, tá mián ndaa nị natiin ndó tandeé iní noo Cristo, ta nị natiin ndó tandeé iní noo ná sa'a na kú'u ini na sa'a ndo, ta iin nị nduu ndó nị kee Espiritu ná, ta nị ni'í ndo na kú'u ini na sa'a ndo, ta nị ni'í ta'ani ndó na nị ku'u ká'ano ini na sa'a ndo, ² dá kían dāxinkoo ndó na kadij inij, ta koo ini ndo na iin tó'ón ná kakuu na xintóni ndo, ta ku'u sata'an ini ndo sa'a ndo, ta iin ná kakuu ndó, ta iin tó'ón ná kakuu na nakani ini ndo. ³ Ta o sa ndúku ndó na chidáo tá'an ndó xí'ín dao ka nayuu, ta o sa chindaya'i ndó mií ndó. Di'a nda'i koo ini ndo, ta kee ndó kuendá na ndaya'i cháá ka dao ka nayuu o duú mií ndó. ⁴ Ta o sa ndi'í téf ini ndo sav'a sa'a na kóni mií ndó, di'a ndi'í ini ndo sa'a na xinnó'ó dao ka nayuu. ⁵ Ta koo ini ndo kando'o ndó xí'ín dao ka nayuu táto'on kị'o nị ndo'o Cristo Jesús xí'ín yó, ⁶ dá chị iin nó kúú vá ná xí'ín Ndios, tído kọ ní táo kuendá ta'on na na iin nó kúú ná xí'ín Ndios, chị kọ ní kee na sa'a mií ná, ⁷ sa'a naño nị dankoo na na ndato kúú ná, dá nị ndee na mií ná kúú ná iin na xinkuáchí, chị nị ndee na mií ná nị sa kuu na iin ta nayuu. ⁸ Ta nani nị sa kuu na iin ta nayuu yó'o, dá nị kenóo cháá ka na mií ná, dá chị sa'a na nị seídó'o na Ndios, sa'a naño nị xí'o na mií ná nị xí'í na, ta nda ndika iin cruz nị xí'í na. ⁹ Sa'a naño nị chindaya'i na Ndios na kakuu na na ndaya'i cháá ka, ta nị xí'o na iin kuu ndaya'i cháá ka noo ná noo ndidaa ka kuu. ¹⁰ Sa'a naño nata'ano ndidaa tá'an kondó na ndéi induú, xí'ín na ndéi noño'o yó'o, xí'ín na nó'o tixi nó'o noo Jesús, ¹¹ ta ndidaa tá'an yú'u nakoni na Jesucristo kúú sato'o noo ndidaa tá'an na'a, ta xí'ín mií ná natiin tatá Ndios naño'ó.

**Kúú yó de'e Ndios,
sa'á ñoó kánian koo vii yo**

¹² Ndo'ó, na maní miíí, daá seídó'o ndó choon sa'ándáí noo ndo, chí táto'on kí'o nì seídó'o ndó yu'u tá nì sa ioj xí'ín ndó, kí'o dión seídó'o cháá ka ndo yu'u viti nani nákaa xíkái. Sa'á ñoó ndí'i ini ndo na'a ndo ña kúú ndó na nì káki nì kee Ndios. Ta kee ndóan xí'ín ña yu'ú ndo ná, ta xí'ín ña ndéi ñino ndó. ¹³ Dá chí mií vá Ndios kúú na xí'o ña kóni ndo kee ndó ña kóni na, ta xí'o ta'ani na ña kándéé ndó kee ndóan, chí kí'o dión ná-ta'an ini na.

¹⁴ Ta noo ndidaá ña'a kée ndó, o sa kóo ini ndo ka'an kuáchi ndo, ta ná dá'a ni koo ini ndo chidáo tá'an ndó, ¹⁵ dá kían koni ndo kakuu ndó ñayuu koó kuáchi xí'ín ñayuu ndaa, dá kakuu ndó de'e Ndios ndaa vii tein ñayuu káni, na ko kée ña ndaa. Ta katoon ndo tein ñayuu ñoó táto'on kí'o tóon tínoo tá iin naá. ¹⁶ Dión, dá ndita toon ndó xí'ín to'on va'a ña xí'o ña kataki chíchí yó noó ñayuu. Dá kían, tá ná kasandaá kuu nandió koó Cristo kasaa na, ná kadii iní sa'á ña ko ní ndó'o oon nímaí, xí'ín sa'á ña ko ní naá óon choon nì kee tein ndó. ¹⁷ Ta va'ará naki'in tá'an ña ndó'i xí'ín ña dóko ndo noo Ndios, ña kúú ña kéchóon ndó sa'á ña kándéé iní ndo Jesús, tído kadii in-í, ta kadii dáó ini yu'u xí'ín iin rá iin ndó. ¹⁸ Sa'á ñoó ná kadii ta'ani ini ndo, ta kandeí dii ndo xí'ín yu'u.

**Tanda'á Pablo Timoteo xí'ín
Epafrodito saa ra ñoo Filipos**

¹⁹ Kándéé ini sato'o yo Jesús ña ná konó ná tanda'á yachií Timoteo saa xi noo ndéi ndó, dá kían ná kasto'on xi xí'ín ndí ndó'o ndó, dá ndundeé iní sa'a ndo. ²⁰ Dá chí koó ka iin ka ta nákaa xí'ín nákani ini táto'on kí'o nákani ini mií xí, chí koó iin ka ra ndí'i ini sa'a ndo táto'on kí'o ndí'i ini xi sa'a ndo. ²¹ Chí

ndidaá ka ñayuu ndí'i cháá ka ini sa'a choon mií ná, ta ko ndí'i ta'on ini na sa'a choon Cristo Jesús. ²² Ta ndidaá vá ndo'ó ná'á ña kéchóon ndaa Timoteo, ta ná'á ta'ani ndó ña kéchóon nduú xi xí'ín yu'u noo xionooi dána'i to'on va'a sa'a Jesús táto'on kí'o kéchóon nduú iin tatá xí'ín de'e ra. ²³ Ta tanda'í xi saa xi noo ndéi ndó tá nì ndí'i nì kandaa ini ndi ndo'i. ²⁴ Ta kándéé ká'ano ini sato'o yo Jesús ña kían konó ná yachií saa noo ndéi ndó.

²⁵ Tído nì nakani ini ña va'a cháá ka tanda'í Epafrodito saa ra noo ndéi ndó. Ta ñanií kuendá Jesús kúú rá, ta kéchóon nduú ra xí'ín, ta chindeé tá'an ra xí'ín naáí xí'ín ña kini. Ta ndo'ó nì tanda'á ña nì kii ra nì chindeé rá yu'u xí'ín ña xínñó'í. ²⁶ Tído nì tanda'í ra kosaa ra, dá chí kóni nda'o ra koo ra xí'ín ndidaá ní ndo'ó, ta ví'í ka ví nì kasá'á kúnda'í ini ra, dá chí nì kandaa ini ra ña nì ni'í tó'on ndó ña nì sa kú'u ra. ²⁷ Ta miían ndaa kuiti nì sa kú'u ka'í ra, sa kua'an kuu va ra, ní kúu. Tído nì ku'u va ini Ndios sa'a rá, ta o duú savava sa'a iin tó'on mií rá nì ku'u ini Ndios sa'a, chí nì ku'u ta'ani ini na sa'a yú'u, dá kían ná dá'a ni ndo'o cháá ka nímaí sa'á ña kúnda'í ini sa'a rá. ²⁸ Sa'á ñoó nì ndí'i ini nì tanda'á kííí ra kosaa ra noo ndéi ndó, dá ná kadii ini ndo tá ná koni ndo rá, dá ná koo va'a ini. ²⁹ Ta kadii ini ndo natiin ndó ra táto'on kí'o kóni sato'o yo Jesús, ta naki'o ndó ñañó'ó noo ndidaá ka ra kée táto'on kí'o kée mií rá, ³⁰ dá chí sa kua'an kuu va ra noo choon Cristo, chí nì xi'o ra mií rá ña kían ndo'o ra dión, dá chindeé rá yu'u noo iin rá iin ndo'ó.

**Kóni Pablo kandaá
cháá ka ini na sa'a Jesús**

3 Ta viti kían, ñani miíí, ná kadii ini ndo xí'ín sato'o yo Jesús. Ko kuáchi ta'on kían noo yú'u nandió koó tukui taai ña sa nì taai kosaa noo ndo, dá

kendakí ndo mií ndó xí'ín ña kándísa yó. ²Ta kandaa ndo mií ndó noo taa kée táto'on kée tina ndúrikue'e, tá'an ra ko kée ña ndaa, ta kéndúsa ra xí'ín ndó ña ka'anda ndo ñíi ndo táto'on kée na Israel. ³Ta viti ndaa kúu yó na ni ta'anda ñíi noo Ndios, chi ndino'o ini yo kéchóon yo noo ná kée Espíritu ná, ta sava'a Cristo Jesús kúu ña kándéé ká'ano ini yo, dá káki yó, chi ko kándéé ka ini yo ña kée mií yó, ⁴va'ará ió ña kandeé iní ña kákii xí'ín ndée mií. Tá ió dao ka na ká'an ña xí'ín ndée mií ná kandeé ná káki na, tído yu'u, kua'a cháá ka ña'a ni kee yu'u, ⁵dá chi tá ni xinoi ona kuu, dá ni ta'anda ñíi, ta kúú iin ra ñoo Israel, ta ni kixii tein na ve'e Benjamín, ta ká'in yú'u hebreo, ta iin tooin xí'ín ley, chi kúú iin ta fariseo, ⁶ta ndí'i inii kee ña kóni Ndios, sa'á ñoo sa kendava'i xí'ín na kúu kuendá Jesús, ta sa kee ndí'i choon sa'ándá ley. ⁷Ta ni ka'in ña ndidaá ña yó'o chindeé ñaá, dá kandaya'i noo Ndios. Tído viti kían ni iin ña'a ko ndáya'i ndidaá ña yó'o noo sa'á ña kándéé inii Cristo. ⁸Ta mií ña ndaa dión kían, chi ni iin ña'a ko ndáya'i ndidaá ña yó'o noo, chi ña ndáya'i noo viti kían kandaá cháá ka inii sa'a Cristo Jesús, na kúu sato'i, dá kandeé cháá ka inii ná. Ta sa'á ña kóni nda'o yu'u na, sa'á ñoo ni dankooi ña kandeé inii ndidaá ña yó'o, ta kían táto'on xe'e noo viti, chi kóni kandaya'i cháá ka Cristo noo, ⁹dá konii iin nduú xí'ín Cristo, chi ko ndúkú ka yu'u ña kían kakuu iin na ndaa noo Ndios sa'á ña kée choon sa'ándá ley Moisés. Di'a ni kasandaái kúú iin na ndaa noo Ndios sa'á ña kándéé inii Cristo, chi mií Ndios ni xí'o ña kakuu iin na ndaa noo mií ná sa'á ña kándéé iní ná. ¹⁰Chi ña kóni yu'u kían kandaá cháá ka inii sa'a Cristo Jesús, chi kóni korndodói ndée, ña ni danátaki ñaá. Ta kóni ta'anii ña ndo'o nímaí táto'on kí'o ni ndo'o mií ná, dá kasandaái ndo'i táto'on kí'o ni ndo'o na

ndika cruz noo ni xí'i na, ¹¹chi ió tandeé iní noo ña ni'í ña natakii tein na ni xí'i.

Kóni Pablo xinkoo na nda noo ni chin'a Ndios

¹²Ko kóni kaa ña yó'o ña sa ni kandeé ni ni'í ndidaá ña yó'o, o sa ni kandeé ni xinkooi nda noo kóni Ndios, tído xika íí vái kua'in, dá kasandaái natiin ndidaá ña kánian natiin sa'a ña ni kana Cristo Jesús yu'u noo choon na. ¹³Ñanii, ko ká'in ña sa ni kasandaái ni natiin ndidaá ña yó'o, tído ña kée yu'u kían ni dankoo yu'u ndidaá ña sa kandeé inii tá sata, ta viti ndí'i cháá ka inii kasandaái chí noo, ¹⁴ta chó'on inii xinkooi nda noo ni chin'a mií Ndios, dá natiin ña va'a, tá'an ña ni kana na yu'u natiin sa'á ña iin ni nduú xí'ín Cristo Jesús. ¹⁵Ta ndidaá yóo, na ni sisa xí'ín ña ndaa kándísa yó, ta kí'o dión kánian koo ini yo. Tá díin kandaá ini dao ka ndo sa'á ña yó'o, dá kían mií Ndios ná dátoon noo ndo ndí kían kánian kee ndó. ¹⁶Táto'on kí'o ni kasandaá yo ni kandaá ini yo, kí'o dión ná kaka yó ko'o chí noo, ta ná ndí'i ini yo kee yóan.

¹⁷Ñanii, koo ini ndo kee ndó táto'on kée yu'u. Kande'é va'a ndó na kée táto'on kée ndu'u, ta dión ta'ani kee ndó. ¹⁸Dá chi sa kua'á nda'o ta'ándá ni kastoin xí'ín ndó ña kua'á nda'o ñayuu ndéi xaan káñ'ó ña ni kee Cristo sa'a yo ndika cruz. Ta xí'ín ndutá noo nandió koo tukui náchina'í ndo'ó sa'a ná. ¹⁹Ta ni'í ná ña naá ná sa'á ña kée na dión. Chi ña'a sás'an va na kúu ndios noo ná, ta ña chindaya'i na mií ná kúu ña ka'an noo, ta ndí'i ini na sa'á ña'a ió ñayuu yó'o va. ²⁰Tído yóo, chí induú vá nákaa ñoo yo, ta ñoo ndáti yó kixi sato'o yo Jesucristo, na dákaí ñaá, ²¹dá nadaon na yikí koño ndíxi yó, tá'an ña nátani mií, ta ndee na ña kakian yikí koño ndato táto'on kí'o kúu yikí koño ndíxi mií ná.

Ta kee naan xí'ín ndéé mií ná, tá'an ña kéchóon na dándáki na ndidaá ña'a.

Daá kuití ná kadij ini yo xí'ín Ndios

4 Sa'a ñoó, ñani maní mií, kóni kífí yu'u kande'í ndo'ó. Ta kadij ini sa'a ndo, ta ndo'ó kúú iin ña ndato natiin yu'u sa'a choon kéei. Kuita toon i j ndo, na maní mií, xí'ín ña kándísa ndó sato'o yo Jesús. ²Ta seí nda'áví noo Evodia, xí'ín noo Síntique ña iin tó'ón ní ná kakuu ñaxintóni ná táto'on k'i'o kóni sato'o yo Jesús. ³Ta seí nda'í ta'anii noo yo'ó, ta kéchóon ndaa xí'ín mií, ña kían koo inon chindeéon na ñá'a yó'o, chi ni chindeé tá'an dáó ná xí'ín yu'u noó ni xionooi ni daná'i to'on va'a sa'a Jesús. Ta ni xionoo ta'ani Clemente xí'ín yu'u, xí'ín dao ka ña kéchóon dáó xí'ín. Ta sa kándodó vá kuú ná noo libro noo kándodó kuú iin rá iin na ni'í ña kataki chíhí.

⁴Daá kuití ná kadij ini ndo xí'ín sato'o yo Jesús. Ká'an tukui xí'ín ndó, ná kadij ini ndo. ⁵Ta k'i'o ndó ña ná kandaá ini ñayuu ña va'a ini ndo, dá chi sa kúyati va kuú nandió koo sato'o yo Jesús, kasaa na. ⁶Ta o sa ndí'i téi ini ndo sa'a ña ndó'o níno ndo. Di'a ndí'i ini ndo ka'an ndo xí'ín Ndios sa'a ndidaá ña ndó'o ndó, ta kaka ndo ña maní noo ná, ta daá kuití nakí'o ndó ndivé'e noo ná. ⁷Ta nakí'o Ndios ña koo va'a ini ndo, ta ni ko iin kandeé kandaá ini ndi k'i'o ká'ano ña va'a ini xí'o Ndios noo ndo. Ta xí'ín ña yó'o kandaá na níno ndo xí'ín ñaxintóni ndo sa'a ña iin ni nduu ndó xí'ín Cristo Jesús.

Nakani ini ndo sa'a ndino'o ña ndaa

⁸Ndaá ña yó'o va ná ka'in xí'ín ndó, ñani. Koo ini ndo nakani ini ndo sa'a ndino'o ña ndaa, sa'a ndidaá ña kánian natiin ñañó'ó, sa'a ndidaá ña kúú ña va'a, sa'a ndidaá ña vii kua'an, sa'a ndidaá ña nóchí kua'an, xí'ín sa'a ña va'a noó ñayuu. Sa'a ñoó tá kían iin ña va'a,

o tá kían iin ña kánian natiin ñañó'ó, dá kían nakani ini ndo sa'an. ⁹Koo ini ndo kee ndó ndidaá ña ni katí'a ndó tixi ndá'í, xí'ín ña ni natiin ndó noó, tá'an ña ni seí'do'ó ndó noo ni ka'in, xí'ín ña ni xini ndo ni keei. Ta mií Ndios, na xí'o ña koo va'a ini yo, daá koo va na xí'ín ndó.

Náta'an ini Pablo noo ndi ndaa mií vá ña'a ndó'o na

¹⁰Ni kadij nda'o ini ni kee sato'o yo Jesús, dá chi ni nandió kuéi tuku ndó ni chindeé ndó yu'u. Ta kátóni va'a ini ña daá kóni ndo'ó chindeé ñaá ndó, tído ko ní ní'í ndo ndi kee ndó chindeé ndó yu'u. ¹¹Ko ká'in ña yó'o xí'ín ndó sa'a ña xínñó'í dao ka ña'a, dá chi sa ni katí'a va yu'u náta'an ini noo ndi ndaa mií ña ndó'i. ¹²Dá chi ná'a vá yu'u koo nda'áví, ta ná'a ta'ani yu'u koo va'i. Sa ni katí'a va yu'u náta'an ini noo ndidaá ña ndó'i, dá chi náta'an va ini va'ará koó ña'a kaxí'i o ió ña, ta náta'an ta'ani ini va'ará koó ña'a noó'i o ió ña, ¹³chi ndidaá ña yó'o kándéé yu'u kéei, chi mií Cristo kúú na chindeé ñaá.

Ko kámaní ni iin ña'a noo Pablo sa'a ña ni ku'u ini na Filipos sa'a ná

¹⁴Tído va'a nda'o ni kee ndó sa'a ña ni chindeé ndó yu'u tein tandó'ó ndó'i. ¹⁵Ta sa ná'a vá mií ndo'ó, na ñoo Filipos, ña nda rá mií sa'a, tá ni sa kái ni daná'i to'on va'a sa'a Jesús tein mií ndó, dá ni ketai kuendá Macedonia kua'in, ta ni iin tó'ón ta'on dao ka na kúú kuendá Jesús ndéi dao ka ñoo ko ní chindeé ta'on na yu'u, sav'a ndo'ó va kúú na ni chindeé ñaá. ¹⁶Dá chi tá ni sa ioi ñoo Tesalónica ni kemáni ndo yu'u, chi ni tanda'a ndó ña xínñó'í ni saaan, ta o dúú iin tó'ón ni ta'ándá ni kee ndó dión. ¹⁷Ko ndúkú ta'on yu'u ña kían daá kemáni ndo yu'u. Ña kóni yu'u kían ña mií Ndios ná nandió né'e na ña va'a noo

ndɔ sɔ́'á ñá chindeé ndó yu'ú. ¹⁸Chí sá ñí natiin yu'ú ndidaá vá ñá'a ñí tãnda'á ndó vɛi noóí, ta kɔ kámaní ni iin ká ñá'a noóí, sá ió vɛ'a vɛi xí'ín ndidaá ñá'a né'e Epafrodito ñí kixi na, ñá kían ñí tãnda'á ndó vɛi noóí. Tá'an ñá ñí xí'o ndó kúú tát'on iin ñá támi sá'an noo Ndios, iin ñá ñí dokɔ ndɔ noo míf Ndios, ñá kían náta'an ini ñá xini ñá. ¹⁹Sá'á ñóó míf Ndios, ñá ndáño'o yó, ná nakí'o ndidaá ñá xínño'ó ndó tát'on kí'o ió kua'á ñá kuiká ió noo míf ná noo ndato náye'e ndaa sá'á ñá kúú ndó kuendá Cristo Jesús. ²⁰Ta daá kuití ná natiin Ndios, ñá kúú tatá yo, ñáño'ó. Díón ná koo.

**Xí'ín ndisá'án yó'o
dándí'i Pablo ñá ká'an ñá**

²¹Ka'an ndɔ ndisá'án xí'ín ndidaá ká ñá kúú ñayuu Ndios, ñá kúú kuendá Cristo Jesús. Ta ká'an ta'ani ñani yo ndéi xí'ín yu'ú yó'o ndisá'án xí'ín iin rá iin ndo'ó. ²²Ndidaá ñá kúú ñayuu Ndios ndéi yó'o ká'an ñá ndisá'án xí'ín ndó, ta ñá ve'e César kúú ñá natiin vɛ'a ndó ndisá'án ká'an ñá xí'ín ndó.

²³Ta ná koo ñá maní xí'o sato'o yo Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Díón ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noó na ñoo Colosas

Ká'an Pablo ndisá'an

1 Yu'u kúu Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo tátò'on kì'o kóni míí Ndios. Ta yu'u xí'ín ñani yo Timoteo ká'an ndu ndisá'an xí'ín ndo'ó, ²na kúu ñayuu Ndios, ndo'ó, na ndíta ndaa xí'ín Cristo, ndo'ó na kúu ñani ndu ndéi ñoo Colosas xa'an. Ta míí tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manì xí'ín ndó, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo.

Xíka Pablo noo Ndios sa'á na ndéi ñoo Colosas, dá ni'ì ná ña ndichí noo Ndios

³Daá kuití xíka ndu ña manì noo Ndios, na kúu tatá sato'o yo Jesucristo, sa'a ndo'ó, ta daá náki'o ndu ndivé'e noo ná sa'a ndo, ⁴dá chì nì ni'ì tó'on ndu ña kándéé ká'ano iní ndo Cristo Jesús, ta kú'u nda'o ini ndo sa'a ndidaá ka na kúu ñayuu Ndios. ⁵Dión kée ndó sa'á ña ió tãndéé iní natiin ndó ña va'a, tá'an ña sa ió nduu natiin ndó induú. Ta kómí ndó tãndéé iní yó'o nì kee to'on va'a sa'a Jesús, ña nì seídó'o ndó. Ta ndino'o to'on ndaa kíán. ⁶Ta nì kasandaá to'on va'a yó'o noo ndo'ó tátò'on kì'o nì kasandaáan iin níí kúu ñayuu yó'o, ta xí'oan ña va'a noo ndo, ta xí'oan ña sá'ano cháá ka ndo'ó íchì Ndios. Ta dión ní ndó'o ndó nda míí ku y nì seídó'o ndoan, ta nì kandaá ndisa ini ndo sa'á ña manì nì kee Ndios sa'a ndo. ⁷Ta ñani manì ndú Epafras kúu na nì daná'a to'on va'a yó'o noo ndo. Na yó'o kúu iin na kéchóon dáó xí'ín ndú, ta kúu ná iin na kéchóon ndaa noo Cristo tein míí ndó xa'an. ⁸Ta míí ná nì nakani xí'ín ndu'u tátò'on kì'o kú'u ini ndo sa'a ndidaá ka na kúu kuendá Jesús kée Espíritu ij Ndios.

⁹Sa'á ñoo, tá nì kastò'on na xí'ín ndú sa'á ña kée ndó, nda daá, ta nda viti ko sá tuu ndu ña xíka ndu ña manì noo Ndios sa'a ndo. Ta xíka ndu noo ná ña ná kì'o na ña kandaá ndi'i ini ndo ndí kíán kóni míí ná, chì kóni ndu ña kían kì'o na kúu Espíritu ij ndidaá ña ndichí noo ndo, ta kì'o ta'ani na ña kaon koo ñax-intóni ndo noó ña'a míí ná, ¹⁰dá katì'a ndó kee ndó tátò'on kì'o kánian kee na kúu kuendá sato'o yo Jesús, ta kee ndó ndidaá ña náta'an ini na, ta koo ña va'a noo ndidaá ña kée ndó, ta kasandaá ndo kana'á va'a cháá ka ndo Ndios. ¹¹Ta xíka ta'ani ndu noo ná ña ná kì'o na ndéé noo ndo tátò'on kì'o ndato ndéé kómí míí ná, dá koni ndo koo kueé iní ndo, ta koni ta'ani ndó koo ndéé iní ndo noo ndidaá ña ndó'o ndó, ¹²ta xí'an kadij ini ndo ná nakì'o ndó ndivé'e noo tatá yo Ndios, na nì kenduu ña natiin yó ña kánian natiin ndidaá ñayuu na, chì nì ni'ì yo ña kan-dei yó noo ndato tóon. ¹³Chì nì taó xóo na yó tìxi ndá'a ña kini noo iin naá, ta nì nakì'o na yó noo ndá'a de'e manì míí ná, dá dándáki na yó, ¹⁴ta na yó'o kúu na nì taó xóo na yó tìxi ndá'a ña kini xí'ín nì míí ná, dá nì kuu nì xì'o ká'ano ini Ndios sa'a kuachi yó.

Ndéi va'a yó xí'ín Ndios sa'á ña nì xí'ì Cristo Jesús sa'a yo

¹⁵Tátò'on kì'o kúu míí Ndios, na o kúu ta'on koni xí'ín noo yo, kì'o dión kúu Cristo, ta noón kúu na míí noo, dá nì kava'a ndidaá ña ió. ¹⁶Dá chì xí'ín ndá'a míí ná nì kava'a ndidaá ña'a, á mián ñó'an induú, o noño'ó yó'o, á mián túuan o ko túuan, á mián kíán ña dándáki, o mián kíán ña kómí choon, o mián kíán ña ió choon noo ndá'a, o mián kíán ña ndakí. Tído míí vá ná nì kava'a ndidaá ña, ta sa'a míí vá ná nì kava'an. ¹⁷Ta sa daá ió va míí ná, dá nì kava'a ndidaá ña'a ió. Ta xí'ín ndéé míí ná ndaá na ndidaá ña'a, dá ko ná-

taniān. ¹⁸ Ta mií Cristo kúú dinī noo ndidaá yóó, na kúú táto'on yikí koño na, chí kúú yó kuendá na. Ta mií ná kúú na kúú noó noo ndidaá ña'a. Ta mií ná nī sa kuu na mií noó nī nataki iin ndée tein na nī xi'i, dá kakuu na na kómí choon sata ndidaá ña'a. ¹⁹ Dá chí nī nata'an ini mií tatá Ndios ña táto'on kī'o kúú mí ná, kī'o dión kúú Jesús. ²⁰ Sa'a mií Jesús ko'on Ndios naki'in tá'an va'a na xí'ín ndidaá ña'a, á mián ndéi noño'o yó'o o mián ño'o induú, chí ndidaá ña yó'o ni nandei va'a xí'ín ná sa'a nī Jesús, kirá nī xita tá nī xi'i na ndika cruz.

²¹ Tá sata, ñayuu tukú ta'ani sa kuu ndó noo Ndios, ta sa xini u'u ndo ná, chí sa komí ndó iin ñaxintóni kini, ta sa kee ndó ña kini. Tído viti nī sa'an Cristo nī danáki'in tá'an va'a na ndo'ó xí'ín Ndios, ²² chí nī xi'o na mií ná nī xi'i na sa'a ndo, dá kuu naki'o na ndo'ó noo Ndios kakuu ndó ñayuu ndáa vii, ñayuu ndaa, ñayuu koó kuachi noo ná. ²³ Tído kánian kandita ndaa ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó, ta kuita toon ndó xí'án, ta ndiko toon ndó tandeé iní xí'o to'on va'a sa'a Jesús noo ndo, tá'an ña nī seídó'o ndó. Ta iin ní kúú ñayuu yó'o náka'ani to'on va'a yó'o kua'an. Ta yu'u Pablo kúú iin ra nī kaxi Ndios kasto'on to'on yó'o xí'ín ñayuu.

**Nī xi'o Ndios choon noo Pablo
ña kane'e na to'on
va'a sa'a Jesús noó ñayuu**

²⁴ Ta viti kádij inij, chí ndó'o nímaí sa'a ndo'ó, ta xí'ín ña ndó'o níyo yikí koñoi, dión, dá dáxinkooi ña nī ndo'o Cristo sa'a na kúú kuendá mií ná, ñayuu kúú táto'on yikí koño na. ²⁵ Ta nī kaxi Ndios yu'u ña kechóoin noó ñayuu mií ná, ta mií ná nī xi'o choon nooí ña dá-na'a ndi'ii to'on na noo ndo. ²⁶ Ta ña yó'o kúú ña ndichí nī sa io de'é noo mií Ndios nda rá o ña'a kava'a ñayuu yó'o. Tído viti nī na'a na ña noó ñayuu mií ná.

²⁷ Ta nī chikaá ini mií ná na'a naán noó na ko kúú na Israel ndi kī'o ká'ano kúú ña ndichí ndato yó'o. Ta ña ndichí yó'o kúú ña ió Cristo Jesús ini ndo, sa'a ñoó ió tandeé iní ña kandeí ndó noo ndato náye'e ndaa noo ió na. ²⁸ Sa'a ñoó kasto'on ndu xí'ín ndidaá ñayuu sa'a Cristo Jesús, ta ká'an ni'ini ndu noo ná, ta dá-na'a ndu noo ná xí'ín ña ndichí nī xi'o Ndios noo ndú, dá koni ndu naki'o ndu ndidaá ñayuu kakuu na ñayuu ndáa vii noo Ndios sa'a ña nī kee Cristo Jesús. ²⁹ Sa'a ña yó'o ta'ani ndí'i inij kéchóoin xí'ín ndée nī xi'o mií ná nooí, ta ndée yó'o kédaá xí'ín, dá kandeéi kee choon nī xi'o na nooí.

2 Kónij ña kana'a ndó ña ndí'i nda'o inij kéchóoin sa'a ndo, xí'ín sa'a na ndéi ñoo Laodicea xí'ín sa'a ndidaá ka na ko ña'a koni tá'an xí'ín yu'u. ² Dión kéei, dá natiin ndó tandeé iní, ta iin ná kakuu ndó sa'a ña kú'u sata'an ini ndo sa'a ndo, ta ná kandeé ta'ani ndó ni'i ndo ña kanda ini ndo ndidaá ña ndichí xí'o Ndios, dá koni ndo kana'a ndó ña ndichí, ña nī sa io de'é noo tatá Ndios, ta ña ndichí yó'o kúú Cristo Jesús. ³ Ta noo ndá'a mií Cristo ndadí va'a ndidaá kúú ña ndichí xí'ín ndidaá ña ndaa. ⁴ Ká'ín ña yó'o xí'ín ndó, dá kían ná dá'a ni dánda'í ni iin tó'ón ñayuu ndo'ó xí'ín to'on mañá luu kua'an, ⁵ dá chí va'ará ko ióí xí'ín ndó, tído kee ndó kuendá ña ióí xí'ín ndó, chí daá ño'o inij sa'a ndo, ta kádij nda'o inij sa'a ña luu ndéi ndó, ta kádij inij sa'a ña ndíta toon ndó xí'ín ña kándée iní ndo Cristo Jesús.

⁶ Ta viti, táto'on ndino'o ini ndo nī natiin ndó Jesucristo, na kúú sato'o yo, kī'o dión ndino'o ini ndo kanoo ndó xí'ín ná. ⁷ Sa'a ñoó koo ini ndo tiin toon ndó na, ta ndiko toon ndó na, ta kandita toon ndó xí'ín ña ndaa kándisa yó táto'on nī daná'a na noo ndo, ta daá kuití naki'o ndó ndivé'e noo Ndios.

**Ni dandoo Ndios ndidaa kuu kuachi
yo sa'a na ni kee Jesus sa'a yo**

⁸ Kanda ndo mií ndó, o sa kónó ndó danda'í ñaá ni iin tó'ón ñayuu xí'ín ña ndichí kọ ndáya'í dána'a mií ná, ni xí'ín ña to'ón dána'a ña, chí ini ñaxintóni mií vá ña ni ndaki ña, chí dána'a ña sava'a sa'a ña dándáki ñayuu ndéi ñayúú yó'o, ta kọ kíán ña ndichí ni kii noo Cristo. ⁹ Dá chí tató'on kị'o kúú mií Ndios, kị'o dión kúú Cristo, ta ni nduu na iin ña ñayúú yó'o. ¹⁰ Ta sa'a ña ndíta yó xí'ín Cristo, sa'a ñoó ni ña'a kọ kómani noo yo, dá kee yó ña kóni Ndios, dá chí mií ná kúú ña ndakí cháá ká o duú ndidaa tá'an ña kómí choon xí'ín ña dándáki noo táchi káa. ¹¹ Ta sa'a ña ndíta ndó xí'ín Cristo, sa'a ñoó kíán tató'on ni ta'anda ñíi ndo noo Ndios, va'ará kọ ní ta'anda ndisa ñíi ndo xí'ín ndá'a ña tató'on kị'o kée ta Israel. Tído, sa'a ña ni taó xóo na ndo tixi ndá'a kuachi, sa'a ñoó kíán tató'on ni ta'anda ñíi ndo noo Ndios sa'a ña kándísa ndó Cristo. ¹² Chí tá ni sodó ndúta ndo kíán tató'on ni nduxi nduú ndo xí'ín Jesús noo Ndios. Ta ni ñataki nduú ndo xí'ín ná sa'a ña kándéé iní ndo ndéé Ndios, tá'an ña ni ñanátaki Jesús tein ña ni xí'i. ¹³ Dá chí tá sata ni sa kuu ndó ndii noo Ndios sa'a ña ni sa ño'o ndó tixi ndá'a kuachi, ta kọ ní sá kuu ndó ña ñoo Ndios sa'a ña kọ ní ta'anda ñíi ndo. Tído ni ñanátaki ñaá Ndios tató'on ni kee na xí'ín Jesús, ta ni xí'o ká'ano ini ña sa'a kuachi ndó. ¹⁴ Chí ni dandoo na ndidaa ña sa tái yo kaá ley, tá'an ña sa datái kuachi yó sa'a ña kọ ní kée ndi'i yó choon sa'ándáan. Tído ni dandoo na ña sa tái yo, chí kíán tató'on ni chirkaa naan ndika cruz. ¹⁵ Ta kị'o dión ni dítá ná ndidaa choon né'e ña kómí choon xí'ín choon né'e ña dándáki noo táchi káa, ta ni kenoo túu naan, chí sa'a ña ni kee Cristo ndika cruz, sa'a ñoó ni kándéé ná xí'ín.

**Díin va kée yó viti sa'a ña
kúú yó kuendá Jesús**

¹⁶ Sa'a ñoó o sa kékuendá ndo tá kana'a ñayuu xí'ín ndó sa'a ña seí ndo, o sa'a ña xí'i ndó, o sa'a ña kọ kéká'ano ndó dao víko, o sa'a ña kọ kéká'ano ndó yoó sáá o sa'a ña kọ kée ndó tató'on kée mií ná kuu nani'i ndéé ná. ¹⁷ Dá chí ndidaa ña yó'o kúú konda'i iin ña'a vei koo, tído tá ni kii Cristo, dá ni ñan'i yo ña mií ná kúú ña ndaa noo ndidaa ña yó'o. ¹⁸ O sa kónó ndó noo ni iin ña ña dátúú rá ndo'ó noo ña kánian ni'i ndo, chí kée ra mií rá ña ió nda'í ini ra, ta kéká'ano ra ángel, ta kuiin toon ra ká'an ra sa'a ña xini ra chí induú. Ta kúú rá ña kúryí nda'o sa'a ña kómí rá iin ñaxintóni kini. ¹⁹ Ta kọ ndíko ra Cristo, ña kúú dini noo yo. Ta mií Cristo kúú ña dakuá'ano ñaá tató'on kị'o dakuá'ano dini yo yiki koño yo, tá'an ña tiin tá'an kée tuchi, ta mií Ndios kúú ña dakuá'ano ñaá xí'ín ña kándéé iní yo ná.

²⁰ Ta sa'a ña ni xí'i nduú ndo xí'ín Cristo, sa'a ñoó kọ ño'o ká ndo tixi ndá'a ña dándáki ñayúú yó'o. Sa'a ñoó, ñandi-va'a nákaní i'i ini ndo tató'on nákaní ini ña ñayúú, ta kée i'i ndo choon sa'ándá ra? ²¹ Chí kaá ra ña o kúú ta'on kako'on ndá'a ndo ña yó'o, ta o kúú katoó ndo keí ndo ña káa, ta o sa kóo ini ndo tiin ndá'a ndó ña xaan, kaá ra. ²² Ta ndidaa choon yó'o kúú choon sa'ándá ña, ta ña dána'a mií vá rá kíán, tído kasandaá ndi'i va sa'án, chí ña kọ choon kíán. ²³ Ta ká'an ñayuu ña choon yó'o ni kixian noo iin ñaxintóni ndichí, dá chí ká'an ndi kánian kee ñayuu kandaño'o na Ndios, ta kéndúsaan xí'ín ñayuu ña nda'í koo ini ña, ta mií ña dándó'o na níyo ná, dá kándéé ná kee na ña. Tído o chindeéan yó, dá dánkoo yó ña kini kóni ñíi yo.

3 Ta sa'a ña ni ñataki nduú ndo xí'ín Cristo tá ni kándísa ndó ña, sa'a ñoó ndi'i ini ndo sa'a ña ió induú, ña vei noo

ió Cristo xoo kuá'a Ndios. ²Ta koo ini ndo ndi'i ini ndo sa'á ña ió induú, ta ná dá'a ni ndi'i ini ndo sa'á ña'a ió ñayuu yó'o. ³Chí sa ni xi'i ndo noo ña kóni míí ndó, ta viti ió de'é tató'on ki'o koo ndó kandeí ndó kée Ndios tató'on ndó'o Cristo. ⁴Tído tá ná nandió koo Cristo, na xí'o ña kataki yo, dá natuu ndó ndáa ndó tató'on ki'o ndato náye'e ndaa káa míí ná.

Ni sa kee yó ña kini tá sata, tído viti sa ni nduu yó ñayuu saá

⁵Sa'á ñoó ná dá'a ka ni kataki ndo noo ña ka'an noo kóni ñíi ndo: o sa kée ndó kuachi xí'in na ko kúú ñadi'í ndo o yíi ndo, ná dá'a ni kee ndó ña tikini xí'in ñíi ndo, ná dá'a ni kaño'o ini ndo sa'á ña ka'an noo kóni ñíi ndo, ná dá'a ni katoó ndo kee ndó ña ka'an noo, ta ná dá'a ni katoó téi ndo di'ón, dá chí tá kée ndó dión, dá kían kana'á ndó ña ndáño'o ndóan. ⁶Ta ndidaá ña kini yó'o xído ini Ndios xini na, sa'á ñoó vej na dándó'o na nio na ko xíin kueídó'o choon sa'ándá na. ⁷Ta sa xionoo ndó sa kee ndó ndidaá ña kini yó'o tá sa na'á tá sa dandákian ndó'o.

⁸Tído viti kua'án ndo dánkoo ndi'i ndó ña xído ini ndo xí'in ña yachi xído ini ndo, xí'in ña xini u'u ndo ñani tá'an ndó, xí'in ña ká'an ndava'a ndó sa'a ná, xí'in to'on kini kua'an ká'an ndo. ⁹Ta o sa koo ka ini ndo ka'an to'on sa'a sátá'an ndó, dá chí sa ni dánkoo ndó ñayuu yátá ni sa kuu ndó, ta ko kée ka ndo ña sa kee ndó tá sata. ¹⁰Chí viti ni nduu ndó ñayuu saá, ta iin rá iin kuu kuu sá ndúsaá cháá ka ndo kua'an ndo kee ndó tató'on ki'o kóni Ndios, na ni kava'a ña, dión, dá kasandaá ndo kakomí ndó ñaxintóni Ndios. ¹¹Ta ko né'e tandini viti á kúú yó na griego o na Israel, o á ni ta'anda ñíi yo o koó, o á kúú yó na tukú o á kúú yó na koó ñaxintóni, o á kúú yó na ió sato'o o koó. Ko né'e tandini ndá yoo kúú

yó, dá chí iin tó'on míí vá Cristo kúú na kómí choon sata ndidaá ña'a, ta kómí ná kuendá sa'a ndidaá ñayuu.

¹²Kúú ndó ñayuu ni kaxi míí Ndios, ta kúú ndó ñayuu na, ta kú'u ini na sa'a ndo. Sa'á ñoó koo ini ndo ku'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu, ta va'a koo ini ndo, ta nda'í koo ini ndo, ta vitá koo ini ndo, ta kueé ni koo ini ndo. ¹³Ta ki'o ndeé ini sa'a sátá'an ndó, ta ki'o ká'ano ini ndo sa'a iin rá iin ndó tá ndáa ña'a ni ya'a na noo ndo. Ta tató'on ki'o ni xi'o ká'ano ini Cristo sa'a ndo, ki'o dión ta'ani koo ini ndo kee ndó xí'in iin rá iin ndó. ¹⁴Tído ña ndáya'i cháá ka noo ndidaá ña yó'o kían ku'u ini sa'a sátá'an ndó, dá chí sa-va'a ña yó'o kían kedaá xí'in ndó, dá iin kakuu ndó. ¹⁵Ta ná ki'o Ndios ña koo va'a ini ndo, chí sa'á ña yó'o ni nakana na ndo'ó ña kakuu ndó iin tó'on. Ta daá kuití nakí'o ndó ndivé'e noo ná. ¹⁶Ta ná nakutí nio ndo xí'in to'on va'a sa'a Cristo Jesús, dá kuu dána'a tá'an ndó noo ndo, ta kuu ka'an ni'ini noo sátá'an ndó xí'in ña ndichí xí'o Ndios. Ta kata ndó xí'in ndino'o ini ndo noo sato'o yo Ndios xí'in salmo xí'in yaa ii, xí'in yaa xí'o Espíritu ii Ndios noo ndo. Ta xí'in ña yó'o nakí'o ndó ndivé'e noo ná. ¹⁷Ta noo ndidaá to'on ká'an ndo, ta noo ndidaá ña kée ndó, kee ndóan tató'on ki'o kóni Jesús, na kuu sato'o yo, ta noo ndidaá ña'a nakí'o ndó ndivé'e noo tatá Ndios sa'á Jesús.

Ki'o di'a kánian kee yó sa'á ña kúú yó kuendá Jesús

¹⁸Ta ndo'ó, na ñá'a xaan, koo ini ndo kueídó'o ndó yíi ndo, chí ki'o dión kánian kee ndó sa'á ña kúú ndó kuendá Jesús, na kúú sato'o yo. ¹⁹Ta ndo'ó, ta ta xaan, koo ini ndo koni ndo ñadi'í ndo, ta o sa kéndava'a ndó xí'in ná. ²⁰Ta ndo'ó, takuáchí yíi xí'in takuáchí di'í, koo ini ndo kueídó'o ndó tatá ndo xí'in naná ndo, dá chí ña yó'o kían náta'an

ini sato'o yō Jesús xini nā. ²¹ Ta ndó'ó, nā kúu tatá xí'ín naná, o sá kóo ini ndo tóo tóo dánani ndó de'e ndó, dá kían ná dá'a ni kutúu ini xi. ²² Ta ndó'ó, nā ñó'o tixi ndá'a iin sato'o, kueídó'o ndó ndidaá choon sa'ándá rā noo ndo. Kechóon va'a ndó, va'ará kō iin ndé'é, ta ná dá'a ni kee ndó táto'on kée na ndúkú ñā nata'an ini t̄a koni ñāá rá. Di'a kee ndóan xí'ín ndino'o ini ndo, xí'ín sa'a á ñā ió ñāñó'ó ndó noo Ndios. ²³ Ta ndí ndáa mií vá ñā'a kée ndó, ndino'o ini ndo kee ndóan. Ta kee ndó kuendá ñā noo mií vá Ndios kée ndóan, ta o duú noó t̄a ñayuu yó'o, ²⁴ dá chí sá ná'á vá mií ndó ñā natiin ndó ñā va'a noo tatá yō Ndios sa'á ñā kéchóon ndó noo iin tó'ón Cristo, nā kúu sato'o yō. ²⁵ Tído nā kée ñā kini, noón kúu nā ni'i ya'i na sa'á ñā kini ni kee na, dá chí ni iin tó'ón ñayuu kō mání cháá ká noo Ndios.

4 Ta ndó'ó, nā kúu sato'o viti, kendaá ndo xí'ín nā ñó'o tixi ndá'a ndo, ta kendúsá'ano ndó xí'ín ná. Ta kana'á ndó ñā ñó'o ta'ani ndó tixi ndá'a iin sato'o ió induú, ta ndé'é ná ndó'ó.

² Ta o sá kátuu ndó ka'an ndo xí'ín Ndios, ta daá kaño'o ini ndo noo ka'an ndo xí'ín ná, ta nakí'o ndó ndiv'e te noo ná. ³ Ta kaka ta'ani ndó ñā maní noo sato'o yō Ndios sa'a ndú'u, dá ná konó ná iin íchi noo ndú'u, dá ná kuu dána'a ndu to'on na noo dao ká ñayuu, dá ná kana'á ná ñā ndichí sa'a Jesús, ñā kían ni sa io de'é. Ta sa'á ñā dána'i to'on yó'o, sa'á ñoó nákaaj ve'e kaa. ⁴ Kaka ndo ñā maní noo Ndios sa'a yú'u, dá ná katí'ai kasto'on ndaaj ndi dándaki to'on yó'o táto'on kí'o kánian keei.

⁵ Ta ndúsá'ano kee ndó noo ñayuu kō kúu kuendá Jesús, ta daá kuití koo nduu ndo ka'an ndo xí'ín ná sa'a Jesús iin rá iin ta'ándá nóno noo ndo. ⁶ Ta koo ini ndo va'a ka'an ndo xí'ín ná, ta to'on adí ka'an ndo xí'ín ná, ta tí'a kánian koo

ndó, dá kandeé ndó nandió né'e va'a ndó ñā ndátó'ón ná ndó'ó.

Xí'ín ndisá'an yó'o dándí'i Pablo ñā ká'an nā

⁷ Ta nakani Tíquico xí'ín ndó sa'a ndidaá ñā ndó'o yu'u tá ná saa rā noo ndéi ndó. Roón kúu iin ñani maní yō, ta iin toon ra chindeé tá'an ra xí'ín yu'u kéchóoin noo sato'o yō Jesús. ⁸ Chí ni t̄anda'í rā kosaa rā noo ndo sa'a choon yó'o, dá nakani ra xí'ín ndó ndi ndó'o ndu, dá ná kí'o ta'ani ra t̄andeé iní noo ndo. ⁹ Ta saa nduu rā xí'ín ñani maní yō Onésimo, rā iin toon xí'ín to'on Ndios, ta kúu rá iin t̄a ñoo mií ndó xaan. Ta nakani ra xí'ín ndó sa'a ndidaá ñā kúu chí yó'o.

¹⁰ Ta ká'an Aristarco, rā nákaa nduu xí'ín ve'e kaa, ndisá'an xí'ín ndó. Ta dión ni Marcos, rā kúu daxí Bernabé, ká'an ta'ani ra ndisá'an xí'ín ndó. Ta sa ná'á vá mií ndó ñā ni sa'andaj choon ñā natiin va'a ndó rā tá ná saa rā noo ndéi ndó. ¹¹ Ta ká'an ta'ani Jesús, t̄a chínani ná Justo, ndisá'an xí'ín ndó. Sava'a ndin oní t̄a yó'o va kúu t̄a Israel chindeé tá'an xí'ín yu'u dána'a ndu noó ñayuu ndi kee na ndu'u na tixi ndá'a Ndios. Ta t̄a yó'o kúu t̄andeé iní noo yú'u.

¹² Dión ni Epafras, t̄a ñoo mií ndó, ká'an rā ndisá'an xí'ín ndó, ta kéchóon ra noo Cristo. Ta daá kuití ndí'i ini rā seí nda'í rā noo Ndios sa'a ndo, dá kandita toon ndó íchi Ndios, dá xinkuei ndó koo ndó táto'on kí'o kóni Ndios, ta kasandaá ndo kee ndó ndidaá ñā kóni mií ná. ¹³ Ta xí'o yu'u kuendá ñā mií'an ndaaj ndí'i nda'o ini Epafras yó'o sa'a ndo, xí'ín sa'á nā ndéi ñoo Laodicea xí'ín sa'á nā ndéi ñoo Hierápolis. ¹⁴ Ta ká'an ta'ani ñani maní yō Lucas, t̄a kétátá ñayuu, ndisá'an xí'ín ndó. Ta ká'an ta'ani ñani yō Demas ndisá'an xí'ín ndó.

¹⁵ Kee ndó ñā maní ka'an ndo ndisá'an xí'ín nā kúu kuendá Jesús ndéi

ñoo Laodicea, ta ka'an ta'ani ndó ndis-
á'án xí'ín Ninfas, xí'ín ndidaá ká nà kúú
kuendá Jesús nátaaka dákuá'a ve'e na.

¹⁶Tá nì ndi'i nì ka'i ndó tuti yó'o
tein míí ndó xaan, dá tanda'á ndóan ná
ko'an noó nà kúú kuendá Jesús ndéi ñoo
Laodicea, dá ná ka'i ta'ani naan. Ta ka'i
ta'ani ndó tuti nì tanda'á ndú kua'an noó
nà ñoo Laodicea.

¹⁷Ta kee ndó ña manì ka'an ndo xí'ín
Arquipo, kaá yu'u, ña kían ná koo ini
ra dáxinkoo ra choon nì xì'o sato'o yo
Ndios noo rá.

¹⁸Ta xí'ín ndá'a míí yu'u, Pablo, táai
ndisá'án yó'o kosaa noo ndo. O sa nán-
dodó ndo ña nákaajì ve'e kaa.

Ná koo ña manì xí'o Ndios xí'ín ndidaá
ní ndó. Díon ná koo.

To'on yó'o kían mií noó ni taa San Pablo ni sa'an noó na ñoo Tesalónica

Ká'an Pablo ndisá'án

1 Yu'u kúú Pablo, ta yu'u xí'ín Silvano xí'ín Timoteo ká'an ndu ndisá'án xí'ín ndo'ó, na kúú kuendá Jesús ndéi ñoo ká'ano Tesalónica xa'an, ndo'ó na ndíta xí'ín tatá yo Ndios, xí'ín de'e na Jesucristo, na kúú sato'o yo.

Ta mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee ña maní xí'ín ndó, ta nakí'o ná ña koo va'a ini ndo.

Ná'a na ñoo Tesalónica ña ndíta ndaa na xí'ín Ndios

² Daá kuití vá náki'o ndu'u ndiv'e noo Ndios sa'a ndidaá ndo'ó, ta daá kuití vá ndíko'on ini ndu ndo'ó noó ká'an ndu xí'ín ná, ³ ta daá kuití ñó'o ini ndu noo ká'an ndu xí'ín Ndios, na kúú tatá yo, sa'a ña va'a kée ndó sa'a ña kándéé ini ndo ná, xí'ín sa'a choon kée ndó sa'a ña kú'u ini ndo sa'a dao ka na, xí'ín sa'a ña ndíta ndaa ndo xí'ín tandeé ini kómí ndó sa'a Jesucristo, na kúú sato'o yo.

⁴ Ná'a ndu'u, ñani, ndo'ó na kú'u ini Ndios sa'a, ña mií ná ni kaxi ñaá kakuu ndó ñayuu na. ⁵ Sa'a ñoó tá ni daná'a ndu to'on va'a sa'a Jesús noo ndo, o duú xí'ín to'on oon ni ni daná'a ndu, dá chi ni kechóon ndu ndéé Ndios, ta mií Espiritu ii Ndios kúú na ni xi'o ña ni kanda'a tá'i ini ndo ña kíán to'on ndaa. Ta ná'a va'a mií ndó ña va'a va ni sa kee ndu'u tá ni sa ndei ndu xí'ín ndó sa'a ña kú'u ini ndu sa'a ndo. ⁶ Ta kúú ni kasandaá ndo kée ndó tát'o'on kée mií ndú, ta ni kasandaá ta'ani ndó kée ndó tát'o'on sa kee sato'o yo Jesús. Ta va'ará ni ndo'o naní nio ndo, tído ni natiin ndó to'on va'a sa'a ná xí'an kadii ini ndo ni kee Espiritu ii Ndios. ⁷ Ta kí'o díon ni ndo'o ndó, dá ni

kasandaá ndo kúú ndó ñayuu ná'a mií noo ndidaá na kándisa Jesús ndéi chí kuendá Macedonia xí'ín kuendá Acaya. ⁸ Chi xí'ín ndo'ó ni naka'ani to'on va'a sa'a sato'o yo Jesús. Ta o duú iin tó'on ní Macedonia xí'ín Acaya ní naka'ani to'on noó ni kee ndo'ó, dá chi sa ndidaá kúú vá xían ná'a ñayuu ña kándéé ini ndo Ndios. Sa'a ñoó ko xínño'ó ka ña kast'o'on ndu xí'ín ná. ⁹ Chi di'a ná'ani va mií ná xí'ín ndu'u tát'o'on kí'o ni natiin ndó ndu'u, ta ná'ani ta'ani na tát'o'on ni kee ndó ni dankoo ndó ndidaá kúú yoko ni sa ndaño'o ndó, dá ni kasá'a ndaño'o ndó na kúú Ndios takí, na mií'án ndaa kuití kúú Ndios, ta kéchóon ndó noo ná viti. ¹⁰ Ta ná'ani ta'ani na xí'ín ndu'u ña ndáti ndó nandió ko'u tuku Jesús, na kúú de'e Ndios, kii na chí induú, ta Jesús yó'o kúú na ni natakí tein na ni xi'i, ta na yó'o kúú na dá'aki ñaá noó ña xido ini Ndios vei sata ñayuu kée kuachi.

Kí'o di'a ni kechóon Pablo ñoo Tesalónica

2 Ta sa ná'a ndó, ñani, ña ko ní naá óon ta'on choon ni sa ndu ni kee ndu noo ndéi ndó. ² Dá chi ná'a ndó ña ni ka'an ndava'a ñayuu ndéi ñoo Filipos xí'ín ndu'u, ta ni kendava'a na xí'ín ndú. Tído mií Ndios kúú na ni xi'o tandeé ini noo ndú'u, sa'a ñoó ko ní yu'ú ta'on ndu sa ndu kast'o'on ndu xí'ín ndó sa'a to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, va'ará ni ndo'o nda'o nio ndú ni kee dao na ñoo ndo. ³ Ta ko ní dá'ana ndu ña to'ón noo ndo, ta ko ní dá'ana ndu noo ndo xí'ín ñaxintóni káni, ta ko ní ndúkú ndú ña danda'i ndu ndo'ó. ⁴ Mií vá Ndios kúú na ni nata'an ini ni xini na ndu'u, ta ni xi'o na choon noo ndú ña dá'ana ndu noo ndo sa'a to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús. Ta ko ndúkú ta'on ndu'u ña kí'an nata'an ini ñayuu sa'a ña kée ndu. Di'a ndúkú ndu'u ña nata'an ini Ndios, na ná'a tát'o'on ná'ani ini nio iin rá iin yo.

⁵ Ta ná'á ndó ña ni iin kuꝯ tǎ'ón kꝯ ní kéchóon ndu'u tꝯ'on luu ká'an, dá dá-na'a ndu noꝯ ndó. Ta kꝯ ní ndúkú ta'on ndu ña kꝯ'ó ndó dꝯ'ón noꝯ ndú. Ta mií Ndios kúú na xí'ó kuendá ña kꝯ'ó dión kíán. ⁶ Ta ni kꝯ ndúkú ndu'u ña kíán chindaya'i ñaa ñayuu, ni ña chindaya'i ñaa ndó'ó, ta ni dao ka na, va'ará kánian koo ñañó'ó ndó noꝯ ndú'u sa'á ña kúú ndú apóstol, na né'e tꝯ'on Cristo Jesús. ⁷ Ni sa io leé ini ndu xí'ín ndó, chi sa kee ndu xí'ín ndó táto'on kée iin ñá'a ndaa va'a de'án. ⁸ Ta ndó'o nda'o ndu'u sa'a ndo. Ta o dúy tꝯ'on va'a Ndios oon ni ní chíkáa ini ndu kꝯ'ó ndu noꝯ ndo daá ñóó, chi ni sa io nduu ta'ani ndu nakꝯ'ó ndu mií ndú kuu ndu sa'a ndo, chi ni kuká'ano nda'o ña kú'u ini ndu sa'a ndo. ⁹ Sa ná'á vá mií ndó, ñani, táto'on kꝯ'ó ni ndo'o ndu ni sa kechóon ndu. Nduú ñoo sa kechóon ndu'u, dá ná dá'a ni dáta'án ndu ni iin ndo'ó xí'an nani ni daná'a ndu tꝯ'on va'a Ndios noꝯ ndo.

¹⁰ Mií ndó xí'ó ndaa kuendá xí'ín Ndios ña vii ni sa ndei ndu, ta ni kendaá ndu xí'ín ndó, ta ni iin ñá'a kꝯ ní ya'a ndu kee ndu tá ni sa ndei ndu xí'ín ndo'ó, na kúú kuendá Jesús. ¹¹ Ta ná'á ta'ani mií ndó ña táto'on kée iin tatá xí'ín de'e na, kꝯ'ó dión sa ká'an ni'ini ndu noꝯ iin rá iin ndó, ta sa xꝯ'ó ndu'u tãndeé iní noꝯ ndo, ¹² ta sa sa'anda ndu choon noꝯ ndo ña kee ndó táto'on kꝯ'ó kánian kee na kúú ñayuu Ndios, chi ni ñakana ñaa ná ña kãndeí ndó noꝯ ndato náye'e ndaa noꝯ ió na dándáki na.

¹³ Sa'á ñoo kꝯ sá tuu ta'on ndu náki'o ndu'u ndiv'e noꝯ Ndios, chi tá ni daná'a ndu tꝯ'on Ndios noꝯ ndo, kúú ndato ni ñatiin ndóan tá ni seídó'o ndóan. Ta kꝯ ní nátiin ndóan kíán tꝯ'on ni kana tein ñaxintóni taa. Di'a ni ñatiin ndóan ña mifan ndaa ndisa kíán tꝯ'on Ndios, tá'an ña chindeé ndo'ó ndíta ndaa ndo xí'ín ña kándisa ndó. ¹⁴ Ta ndo'ó, ñani, ni ndo'o ta'ani ndó tãndó'ó táto'on kꝯ'ó ni ndo'o

na kúú ñayuu Ndios kúú kuendá Cristo Jesús ndéi chí kuendá Judea di'a. Chi ni kendava'a ta'ani na ñoo mií ndó xí'ín ndó táto'on kꝯ'ó sa kendava'a ta ñoo Israel xí'ín mií ná. ¹⁵ Ta ni sa'áni ta ñoo Israel yó'o sato'o yo Jesús táto'on kꝯ'ó ni sa'áni rá profeta mií rá ni sa ndei sa na'á. Ta ni taó xoo ra ndu'u tein mií rá, ta kꝯ náta'an ini Ndios xiní ñaa ná, ta xiní u'u ra ndidaá ñayuu, ¹⁶ chi sadí ra noꝯ ndú, dá ná dá'a ni dána'a ndu noꝯ na kꝯ kúú na Israel, dá ná o ní'i ná ña kãki na noꝯ kuachi na. Dión kée ra, sa'á ñoo ni ndukua'a cháá ka kuachi ra noꝯ Ndios, ta ni kasáa ña xido nda'o ini na sata rá sa'á ña kini kée ra.

Kóni Pablo ko'on tuku na koto ni'ini ñaa ná

¹⁷ Ñani, tá ni ya'a cháá kuꝯ ni kexoo ndu'u tein ndó, kúú sa ni kasá'á vá nda'í ká'an ndu'u nandió kuéi ndu kãde'é ndú ndo'ó, dá chi va'ará ndéi xoo ndu, tído daá kuití vá ñó'o ini ndu sa'a ndo. ¹⁸ Sa'á ñoo ni ka'án ndú saá ndu kãde'é ndú ndo'ó. Ta yu'u Pablo, kuá'á nda'o ta'ándá ni ka'ín saai noꝯ ndéi ndó, tído ni ketéin ña u'u noꝯ ndú. ¹⁹ Dá chi zá kꝯ ná'á ndó ndá yoo kakuu tãndeé iní noꝯ ndú, ta ndá yoo kꝯ'ó ña kadii ini ndu, ta ndá yoo kakuu corona ndu, na ka'an va'a ndu sa'a? ¿Á kꝯ ná'á ta'on ndó ña ñaa kakuu ndo'ó tá ná kasandaá kuꝯ nandió kꝯo tuku Jesucristo, na kúú sato'o yo, kasaa na? ²⁰ Chi sa'a ndo'ó natiin ndu ñañó'ó xí'an kadii iní ndu.

Ni sa'an Timoteo ñoo Tesalónica ni xito ni'ini ñaa xí

3 Ta sa'á ña kꝯ xí'ó ndeé ka iní ndu ña nákani ini ndu sa'a ndo, sa'á ñoo ni kãndoo ndu ña kíán kãndoo ndu ñoo Atenas, ² dá ni tãnda'á ndú ñani ndu Timoteo kosaa xi noꝯ ndéi ndó, chi kéchóon xi noꝯ Ndios, ta kéchóon dáó ta'ani xi xí'ín ndú noꝯ xionoo ndu dána'a

ndu to'on va'a sa'a Jesús. Dá ná chindeé xí ndo'ó kandita toon cháá ka ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó, ta ná kị'o ta'ani xi tandeé iní noo ndo, ³ dá kían ná dá'a ni kexoo ni iin ndó noó ña kándisa ndó kée tandó'ó ndó'o ndó, chі sa ná'á vá míí ndó ña kánian kando'o yó tandó'ó. ⁴ Chі tá ni sa ndei ndu xí'ín ndo'ó, dá ni kas-to'on ndu ña kendava'a ñayuu xí'ín yó sa'a ña kúu yó kuendá Jesús, ta ná'á va'a míí ndó ña kị'o dión ndó'o yó viti. ⁵ Ta sa'a ña kọ ní xị'o ndeé ka inii ña nákanii inii sa'a ndo, sa'a ñoó ni tanda'í Timoteo kosaá xị noó ndéi ndó, dá kandaá inii nde'á á ndíta ndaa iị ndo xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús. Dá chі ni yu'íi ña oon ni ví ni kexíxi ña u'u xí'ín ndó, ta ni kandeeán ni danda'ávían ndo'ó, ta ni naá óon choon ni kee ndu ni daná'a ndu noo ndo.

⁶ Tído sa ni nandió koo va Timoteo ni ndusáa xị noo ndéi ndu. Ta va'a ká'an xị sa'a ndo, ña ndíta ndaa iị va ndó xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús. Ta kú'u ini sa'a sátá'an iị va ndó. Ta kaá ta'ani xi ña daá vá ñó'o va ini ndo sa'a ndú sa'a ña kóni ndo ndú, ta kóni kfi ndo koni tuku ndó ndu'u, táto'on kị'o kóni ta'ani ndu'u koni ndu ndo'ó.

⁷ Nani, ndó'o ndu tandó'ó noó ndéi ndu yó'o, ta nda'í kúu ini ndu, tído ni ndundeé iní ndu tá ni kandaá ini ndu ña ndíta ndaa ndo'ó xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús. ⁸ Ta kúu ni naní'i ini ndu, xini ndu, tá ni kandaá ini ndu ña ndíta toon ndó xí'ín sato'o yo Jesús. ⁹ ¿Ndi kuú ví ndivé'e nakị'o ndu'u noo Ndios sa'a ndo? Chі kádii nda'o ini ndu'u noo Ndios kée ndó, ¹⁰ ta nduu ñoó xíkà ndu'u noo ná ña ná konó ná saá ndu kande'é ndú ndo'ó, dá dáxinkoo ndu ña kómanii kandaá ini ndo, dá kua'ano cháá ka ndo xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús.

¹¹ Ta kóni ndu'u ña míí tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná konó ná íchi saá ndu noo ndéi ndó. ¹² Ta na kúu sato'o

yo ná chindeé ná ndo'ó, dá ná kua'ano cháá ka ña kú'u sátá'an ini ndo sa'a ndo xí'ín sa'a ndidaá ka ñayuu táto'on kị'o kée ndu'u kú'u ini ndu sa'a ndo, ¹³ ta ná kị'o na ña kandita toon ndó, dá ná koo vii ndo noo Ndios, na kúu tatá yo, tá ná kasandaá kuú nandió koo míí Jesucristo, na kúu sato'o yo, xí'ín ndidaá ñayuu na. Dión ná koo.

Kị'o di'a kánian kee yó, dá nata'an ini Ndios koni na yó

4 Ta viti, ñani, seí nda'í ndu noo ndo, ta ká'an ni'ini ndu noo ndo sa'a ña kúu yó kuendá sato'o yo Jesús. Chі sa ni daná'a ndu noo ndo ndí kían kánian kee ndó, dá nata'an ini Ndios koni ñaá ná. Ta kị'o dión kée ndó viti, tído koo ini ndo katí'a cháá ka ndo kee ndóan. ² Chі sa ná'á vá ndó ndá choon ni sa'anda ndu noo ndo kee ndó, chі noo sato'o yo Jesús ni nị'í ndu'u choon yó'o.

³ Chі ña kóni Ndios kían koo vii ndo noo ná. Sa'a ñoó o sa kóo ini ndo dáyako ndo míí ndó xí'ín kuachi xí'ín na kọ kúu ñadi'í ndo o yíi ndo. ⁴ Di'a koo ini iin rá iin ndó katí'a ndó koo vii ndo xí'ín na kúu ñadi'í míí ndó, ta koo ñaño'ó ndó noo ná. ⁵ Ta o sa kátoó ndo kee ndó ña ka'an noo táto'on kị'o kée ñayuu kọ ná'á Ndios. ⁶ Ta ni iin tó'ón ndó o sa kóo ini koni xíxi ñani ndo kuendá Jesús xí'ín ña kini yó'o, chі ka'í nda'o dándó'o Ndios ní ndo sa'a kuachi yó'o táto'on sa ni kaston ndu xí'ín ndó, ta ni xị'o ndu kuendá noo ndo. ⁷ Chі kọ ní kána ta'on Ndios yó ña kían kande'i yó kee yó ña kini kóni ñfi yo. Di'a ni kana na yó ña koo vii yo noo ná. ⁸ Sa'a ñoó ndi ndáa míí vá ndó kénóo to'on dána'a ndu yó'o, kana'á ndó ña kọ kénóo ta'on ndó ni iin taa ñayuu yó'o. Di'a míí vá Ndios, na ni xị'o Espíritu iị ná noo yo, noón kúu na kénóo ndó.

⁹ Kọ káni kaan ña taa ndu'u ña ku'u sátá'an ini ndo sa'a ndo, dá chі sa ni

ḍaná'a va mií Ndios noo ndo ña ku'u ini sa'a sá'tá'an ndó. ¹⁰ Ta dión ta'ani kée ndó xí'ín ndidaá ka na kúu kuendá Jesús, na ndéi chí kuendá Macedonia di'a. Tído seí nda'í ndu noo ndo, ñani, ña ká'ano cháá ka ná kakuu ña kú'u ini ndo sa'a ná. ¹¹ Ta koo ini ndo koo va'a ini ndo xí'ín ndidaá ñayuu. Ta ndi'i ini ndo noo choon kée mií ndó, o sa chírnee ndó mií ndó noo dao ka ña'a. Ta ndi'i ini ndo kechóon ndó, dá ni'i ndo ña'a kasá'an ndó, táto'on ni sa'anda ndu choon noo ndo. ¹² Dá kían ná koo ñañó'ó ñayuu ko ná'á Ndios noo ndo, ta ni iin ña'a ná o kámanj noo ndo.

Di'a koo, dá nandió koo tuku Jesús kii na ñayuu yó'o

¹³ Ta viti kóni ndu'u ña kana'á ndó, ñani, sa'a ndí kían ndo'o ñayuu ni xi'i, dá ná o kúnda'í ini ndo sa'a ná táto'on ki'o ndó'o na koó tandeé iní noo. ¹⁴ Chi kándisa yó ña ni xi'i Jesús, ta ni na-taki na. Ta ki'o dión ta'ani dáki'in tá'an Ndios na kúu kuendá Jesús ni xi'i xí'ín mií Jesús.

¹⁵ Ta viti ko'on ndu kastó'on ndu xí'ín ndó to'on ni ka'an mií sato'o yo Jesús, chi ni kaa na ña yóó, na ndéi takí i i tá ná nandió koo mií Jesús kii na ñayuu yó'o, o kuió noó ta'on yó ko'on yo noó na sa ni xi'i ko'o naki'in tá'an yó xí'ín Jesús. ¹⁶ Chi dinñó'ó ta'anda choon chí induú, dá táj kayu'u iin arcángel, ta táj ka'an trompeta Ndios, dá ví noo sato'o yo Jesús nda induú kii na. Ta kúu dinñó'ó ka natakí na sa ni xi'i kúu kuendá Jesús. ¹⁷ Tá ni ndi'i, ndidaá yóó, na ndéi takí i i noñó'o yó'o, nadítá Ndios ko'on dáó yó xí'ín na ni natakí ñoó noo vikó káa naki'in tá'an yó xí'ín sato'o yo Jesús noó tachí. Ta dión kandeí kui' yo xí'ín ná. ¹⁸ Sa'a ñoó ki'o ndó tandeé iní noo iin rá iin ndó xí'ín to'on yó'o.

Ná kandeí nduu yo, chi ko ná'á yó ndá oon nandió koo Jesús

5 Ta sa'a ndá oon koo dión xí'ín ndi kooan, ko káni kaan taai ña sa noo ndo, ñani, ² dá chi sa ná'á va'a mií ndó ña iin ndakána va kasandaá kuu nandió koo sato'o yo, táto'on ki'o kée iin ta kui'íná tá veí ra sakuaá ki'in kui'íná ñaá rá. ³ Mií kuu ka'an ñayuu di'a: "Va'a nda'o ndéi yó, koó ka va tandó'ó noo yo viti", kaa na, ta kúu iin ndakána va tiin ñaá tandó'ó kini ñoó, táto'on iin ndakána kásá'á káki de'e na ña'a. Ta ni iin tó'ón ná o káki noó tandó'ó yó'o.

⁴ Tído ndo'ó, ñani, sa ná'á ndó táto'on ki'o koo, chi ko iin naá ka noo ndo sa'a ña yó'o. Sa'a ñoó o tiin ndakána kuu yó'o ndo'ó táto'on ki'o tiin ndakána iin ta kui'íná ñayuu ki'in kui'íná rá. ⁵ Chi sa ndidaá kúu vá ndo'ó kúu na tóon noo, chi sa ni naotoon noo ndo. Ta ko iin naá ka noo yo, chi ko kúu ka yo kuendá noo iin naá. ⁶ Sa'a ñoó ná o sa kúdi yo táto'on ki'o kée ñayuu ko ná'á Ndios. Di'a ná kandeí nduu yo, ta ná kaño'o ini yo. ⁷ Dá chi na kídí, sakuaá kídí na, ta na xí'i, sakuaá xí'i na. ⁸ Tído yóó kúu na sa tóon noo, sa'a ñoó ná kaño'o ini yo. Ná koo ini yo ña kandeé iní yo Jesús, ta ná ku'u ini yo sa'a dao ka ñayuu. Ta ña yó'o ná kakuu táto'on iin kaa kanda'a yika yo. Ta tandeé iní kómí yó ña miían nda kuití káki yó noó kuachi yo ná kakuu táto'on iin kaa kanóo diní yo. ⁹ Chi ko ní kaxi Ndios yó, dá kuido ini na koni na yó. Di'a ni kaxi na yó, dá ni'i yo ña káki yo noó kuachi yo sa'a ña ni kee Jesucristo, na kúu sato'o yo, ¹⁰ na ni xi'i sa'a yo, dá kían, va'ará ni xi'i yo o takí yo, tído kandeí dáó yó xí'ín ná. ¹¹ Sa'a ñoó ki'o tá'an ndó tandeé iní yó'o noo iin rá iin ndó, ta dákuá'ano tá'an ndó xí'ín to'on Ndios táto'on ki'o kée ndó ndéi ndó.

**Ká'an ni'ini Pablo noḡ
na kúú kuendá Jesús**

¹² Ta seí nda'í ndu noḡ ndo, ñani, ña koo ini ndo koo ñañó'ó ndó noḡ na kéchóon noḡ ndo, chí ni xí'lo sato'lo yo Jesús choon noḡ ná ña kuita na noḡ ndo, ta ka'an ni'ini na noḡ ndo. ¹³ Sa'á ñoḡ koo ñañó'ó ndó noḡ ná, ta ku'u nda'lo ini ndo sa'a ná sa'a choon kée na noḡ ndo. Ta ná koo ini ndo kandeí va'a ndó xí'ín iin rá iin ndó.

¹⁴ Ta seí nda'í ta'ani ndu noḡ ndo ña koo ini ndo dánani ndó na dusa, na kó kóni kechóon. Ta kú'lo ndó tandeé iní noḡ na ni ndiko, ta chindeé ndó na vitá ini. Ta kueé koo ini ndo xí'ín ndidaá kúú ñayuu. ¹⁵ Ta o sa kóo ini ndo nandió né'e ndó ña kini kée dao ka ñayuu xí'ín ndó. Di'a ndi'i ini ndo kee ndó ña va'a xí'ín iin rá iin ndó. Ta dión ta'ani kee ndó xí'ín ndidaá ka ni ñayuu.

¹⁶ Ta daá kuití ná koo dii iní ndo. ¹⁷ Ta o sa kátuu ndó ña ká'an ndo xí'ín Ndios. ¹⁸ Ta naki'lo ndó ndivé'e noḡ ná sa'a ndidaá ña ndó'lo ndó, chí kú'lo dión kóni míí Ndios kee yó sa'á ña kúú yó kuendá Cristo Jesús.

¹⁹ O sa kadí ndo noḡ ña kóni Espíritu ij Ndios kee na. ²⁰ O sa kú'ichí ini ndo

kueídó'lo ndó to'on ni xí'lo míí Ndios noḡ ñayuu dána'a noḡ ndo. ²¹ Korndodó va'a ndó ndidaá kúú ña dána'a na, dá naki'in va'a ndó ña kían va'a. ²² Ta taó xóo ndó míí ndó noḡ ndidaá ña kini.

²³ Ta míí Ndios, na xí'lo ña koo va'a ini yo, ná kevii níí ná ndo'ó, ta ná taxi vii ná iin níí kúú ndó, espíritu ndo, xí'ín níí ndo, xí'ín yikí koño ndo, dá kían ná koo vii ndo tá ná kasandaá kuu nandió koo tuku Jesucristo, na kúú sato'lo yo, kasaa na. ²⁴ Dá chí iin na ndaa kúú Ndios, na ni kana ndo'ó xoo míí ná, ta noón kúú na kee ña yó'lo xí'ín ndó.

**Xí'ín ndisá'an yó'lo
dándí'i Pablo ña ká'an na**

²⁵ Ñani, kaka ndo ña maní noḡ Ndios sa'a ndú'u.

²⁶ Ta chitó tá'an ndó noḡ ndo, ta ña yó'lo ná kakuu iin ñañó'ó ka'an tá'an ndó ndisá'an xí'ín na kúú ñani ndo.

²⁷ Ta sa'ándái choon noḡ ndo xí'ín choon ni xí'lo Ndios noḡ ña ka'i ndó tuti yó'lo noḡ ndidaá ka na kúú ñayuu Ndios.

²⁸ Ná koo ña maní xí'lo sato'lo yo Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúu uu nī taa San Pablo nī sa'an noo na ñoo Tesalónica

Ká'an Pablo ndisá'án

1 Yu'u kúu Pablo, ta yu'u xí'ín Silvano xí'ín Timoteo ká'an ndu ndisá'án xí'ín ndo'ó, na kúu kuendá Jesús ndéi ñoo ká'ano Tesalónica, ndo'ó na ndíta xí'ín tatá yo Ndios, xí'ín de'e na Jesucristo, na kúu sato'o yo. ²Ta mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manī xí'ín ndó, ta naki'o na ña koo va'a ini ndo.

Dándó'o Ndios nío ndidaá na kée kuachi tá ná natuu sato'o yo Jesús kii na chí induú

³Daá kuití vá kánian naki'o ndu'u ndi vé'e noo Ndios sa'a ndo, ñani. Ta kī'o dión nýiká ndú kee ndu, chí iin iin kuu kuu sá sá'ano cháá ka ndo kua'an ndo xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús, ta sá'ano ta'ani ndó xí'ín ña kú'u cháá ka ini sa'a sátá'an ndó. ⁴Sa'á ñoo ká'an va'a ndu sa'a ndo'ó noo dao ka na kúu kuendá Ndios ná'taka dao ka ve'e ño'o, chí va'ará kéndava'a ñayuu xí'ín ndó, ta va'ará ndó'o ndó tándó'ó, tído xí'o ndeé vá iní ndo, ta ndíta ndaa ndo xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús.

⁵Ta sa'á ña xí'o ndeé iní ndo, ñoo kían ná'a ña kényiko ndaa Ndios. Sa'á ñoo ió ichi ndo ña ndu'u ndó noo dándáki na, chí sa'á ña yó'o kían ndó'o nío ndo. ⁶Ta ña ndaa vá kían noo mií Ndios ña dándó'o na nío ñayuu kéndava'a xí'ín ndo'ó. ⁷Ta noo ndo'ó, na ndó'o nío viti, naki'o Ndios ña nani'i ndéé dáó ndo'ó xí'ín ndu'u tá ná natuu sato'o yo Jesús kii na chí induú xí'ín ndidaá ángel ño'o tixi ndá'a ná ⁸tein ño'ó kéi ita, dá chiya'i na ñayuu ko ní xíin nakoni Ndios, xí'ín na ko ní xíin kueídó'o to'on va'a ña ká'an

sa'a Jesucristo, na kúu sato'o yo. ⁹Ta ñayuu yó'o kúu na ndo'o naní nío ndidaá tá'an kuu, chí ni iin kuu o koni na ndu'u na noo ió sato'o yo Ndios, ta ni iin kuu o koni na tát'o'on ndato ndéé kómí ná. ¹⁰Dión koo kuu tá ná nandió ko Jesús, dá kían ndato nda'o natiin na ñañó'ó kee ñayuu mií ná, ta naá iní ndidaá kúu ñayuu kándisa ñaá. Ta dión ta'ani ndo'o mií ndó, chí kándisa ndó to'on nī daná'a ndu noo ndo.

¹¹Sa'á ñoo daá kuití vá xíka ndu ña manī noo Ndios sa'a ndo, ña ná kī'o na ña kakuu ndó ñayuu ndaa, dá chí sa'á ña yó'o nī kaxi na ndo'ó. Ta xíka ta'ani ndu noo ná ña xí'ín ndéé mií ná ná kandeé ndó kee ndó ndidaá kúu ña va'a, xí'ín ndidaá kúu choon nī chikáa ini ndo kee ndó sa'á ña kándéé iní ndo ná, ¹²dá ná ni'i sato'o yo Jesucristo ñañó'ó sa'a ndo. Ta dión ta'ani natiin ndó ñañó'ó sa'á ña kándéé iní ndo ná, ta dión koo sa'á ña manī nī kee Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo xí'ín yó.

Dinñó'ó ka taa kini kasandaá, dá ví kasaa Jesús

2 Ta viti kásto'on ndu xí'ín ndó ndi koo tá ná nandió ko Jesucristo, na kúu sato'o yo, kasaa na, ta ndi koo, dá naki'in tá'an yó xí'ín ná. Ta seí nda'í ndu noo ndo'ó, ñani, ²ña ná dá'a ni konó ndó ña vitá oon nadaká ñayuu ñaxintóni ndo, ta o sa kútúu ini ndo, va'ará kaá na ña Espíritu iī Ndios nī ka'an xí'ín ná ña sa nī ya'a va kuu nī nandió ko sato'o yo Jesús, o tá dána'a na ña dión kían o tá kaá na ña nī tándá'a ndu'u iin tuti ká'an dión. ³O sa kándía ndó ña dándá'í ni iin ñayuu ndo'ó, dá chí tá o ñá'a kasandaá kuu yó'o, dá kían kua'á nda'o ñayuu kasá'a dánkoo ichi Ndios, ta kasandaá iin taa kini, tá'an ra nī ni'i tá'i ña naá rá noo Ndios. ⁴Ta ndakuiin ra, ta kenóo ra ndidaá ña'a chínaní ñayuu kúu ndios, xí'ín ndidaá ña'a ndáño'o na. Ta nda noo

ij cháá ká ini ve'e ño'o ká'ano kakoo ra, dá kee ra míí rá ña kúú rá ndios.

⁵ ¿Á koo ndúsaá ta'on ini ndo ña ni ka'in sa'a ndidaá ña yó'o tá ni sa ioi xí'ín ndó?

⁶ Ta sa ná'á vá ndo'ó ndí kían chítuu noo tá kini ñoo, sa'á ñoo o nátuu ta'on ra nda ná kasandaá hora kánian na'a noo rá.

⁷ Ta kana'á ndó ña sa kéchóon va ña kini ñoo, tído ió de'é ij váán, dá chí ió ña chítuu va ña viti, sa'á ñoo ko ná'a natuuan.

Tído nda ná kasandaá kuu kuxoo ña chítuu ñaa, nda daá ví, dá natuuan. ⁸ Nda daá ví, dá na'a noo míí ta kini ñoo. Dá ka'ání ñaa Jesús xí'ín tachi yú'u ná, dá dánaá ñaa ná kee ña naye'e ndato noo nandió koo na kii na.

⁹ Chí tá ná kasandaá tá kini ñoo, kakomí rá ndée míí ña u'u, sa'á ñoo ká'ano nda'o choon kane'e ra kasaa ra xí'ín ña mañá, ta kandeé rá kee ra ña'a ná'ano xí'ín ña'a ndato. ¹⁰ Ta xí'ín ndidaá ña mañá yó'o dánda'í ra ñayuu xionoo íchi kua'an indayá, chí ko ní xíin na natiin na xí'ín ndinoo ini na ña ndaa, sa'á ñoo o káki ta'on na noo kuachi na.

¹¹ Sa'á ñoo k'i'o Ndios ña dánda'í ñaa iin ña to'ón ká'ano, dá kandísa na ndidaá kúú ña to'ón ka'an ra, ¹² dá kían nando'o níño ndidaá kúú ñayuu ko ní xíin kandísa ña ndaa, chí di'a ni katoó cháá ká na ndikoo na ña kini.

Sa ni kaxi va Ndios yo ña dákaiki ñaa ná

¹³ Tído ndu'u, daá kánian nak'i'o ndu ndiv'e'e noo Ndios sa'a ndo'ó, ñani, na kú'u ini sato'o yo Ndios sa'a. Chí ndo'ó kúú na ni kaxi míí ná nda míí sa'a, dá natiin ndó ña káki ndó sa'á ña ni nduvii Espíritu ij ná ndo'ó, xí'ín sa'á ña kándéé iní ndo ña ndaa. ¹⁴ Chí ni kana Ndios ndo'ó ña natiin ndó ña káki ndó xí'ín to'on va'a ni daná'a ndu noo ndo, dá natiin ta'ani ndó ña'ño'ó táto'on k'i'o natiin Jesucristo, na kúú sato'o yo, ña'ño'ó.

¹⁵ Sa'á ñoo kandita toon ndó, ñani, ta tiin toon ndó ña ndaa ni daná'a ndu'u noo ndo, á kían ña ni daná'a ndu xí'ín yú'u ndú noo ndo, o á kían ña ni taa ndu noo tuti ni saa noo ndo.

¹⁶ Ta míí Jesucristo, na kúú sato'o yo, xí'ín míí Ndios, na kúú tatá yo, kúú na kú'u ini sa'a yo, ta ni x'i'o na tandeé iní kakomí yo ndidaá tá'an kuu, ta ni x'i'o ta'ani na iin tandeé iní ká'ano noo yo sa'á ña maní ni kee na x'á, ¹⁷ ta nak'i'o na ña ndeé koo ini ndo, ta ná dákuá'ano na ndo'ó, dá kat'i'a ndó ka'an ndo ndidaá to'on va'a, ta kat'i'a ndó kee ndó ndidaá ña va'a.

Kaka ndo ña maní noo Ndios sa'a ndú, dá ná natiin va'a ñayuu to'on Ndios

3 Viti, ñani, kaka ndo ña maní noo Ndios sa'á ndu'u, dá kían ná naka'ani k'i to'on Ndios ndidaá kúú xían kee ndu'u, ta ná natiin ndato ñayuu to'on Ndios táto'on k'i'o ndato ni natiin míí ndóan. ² Ta kaka ta'ani ndó noo ná ña ná kandaa na ndu'u noo ñayuu káni, noo na kóni kendava'a xí'ín ndú, chí o dúy ndidaá ñayuu kándéé iní Jesús. ³ Tído iin na ndaa kúú sato'o yo Jesús, sa'á ñoo k'i'o na ña kandita ndaa ndo, ta kandaa na ndo'ó noo ña kini. ⁴ Ta sa'á ña kándéé iní yo sato'o yo Jesús, sa'á ñoo kándéé iní ndu ña kée ij vá ndó choon ni sa'anda ndu'u noo ndo, ta dión kee va ndó. ⁵ Ta ná chindeé ñaa sato'o yo Jesús, dá kat'i'a ndó ku'u sátá'an ini ndo sa'a ndo, táto'on k'i'o kú'u ini míí Ndios sa'a yo. Dá kat'i'a ta'ani ndó koo ndeé iní ndo tein tandó'ó ndó'o ndó táto'on k'i'o ni x'i'o ndeé iní Cristo Jesús.

Kánian kechóon yó, dá kataki yo

⁶ Sa'ándá ndu choon noo ndo, ñani, xí'ín choon ni x'i'o sato'o yo Jesucristo noo ndú, ña o sa kane'e tá'an ndó xí'ín na kúú kuendá Jesús, na ko xíin kechóon,

tá'an nā kōnī kee choon nī sa'anda ndū noo ndo. ⁷Ta sá ná'á vá mií ndó ndí kían kánian kee ndó, dá kee ndó táto'on kī'o sá kee ndu, chí kō ní sá ndei dúsá ndú tein mií ndó. ⁸Chí kō ní seí óon ta'on ndu pan ni iin tó'ón ñayuu. Di'a nduú ñoó va nī sá ndi'i ini ndu sá kee ndu choon ndeé, dá kían ná dá'a ni dáta'án ndu ni iin ndo'ó sa'á ñā kasá'an ndu. ⁹Ió íchí ndú ñā koto ndó ndu'u, tído kō ní xíka ta'on ndu ñā kee ndó dión. Di'a sá kechóon va ndu'u, chí kóni ndu ñā kían kati'a ndó kee ndó táto'on kī'o kée ndu'u. ¹⁰Chí tá nī sá ndei ndu xí'ín ndó, dá nī sa'anda ndu choon noo ndo ñā ndi ndáa ñayuu kō xíin kechóon, ná dá'a ni kasá'an na.

¹¹Chí nī ni'í tó'ón ndu'u ñā tein ndó xaan ndéi dao ñayuu dúsá, nā kō kóni kechóon, ta chírneé chítuu kúu na noo dao ká ñayuu. ¹²Sá'á ñoó sa'ándá ndu choon noo nā kée dión xí'ín choon nī ni'í ndú noo sato'o yō Jesucristo, ñā ná ndi'i ini iin rá iin mií ná kechóon ndúsá'ano ná, dá ni'í ná ñā kataki nā. ¹³Ta ndo'ó,

ñani, o sá kúkuitá ini ndo kee ndó ñā va'a.

¹⁴Tá ndéi dao ñayuu kō kékuendá choon sa'ándá ndu noo tuti yó'o, dá kían kandé'é va'a ndó ndá yoo kúu ná, ta o sá kóo ká ini ndo kane'e tá'an ndó xí'ín ná, dá ná xika'an noo ná sa'á ñā kée na dión. ¹⁵Tído ná dá'a ni taó kuendá ndo ñā kúu ná nā xini u'u ndo, di'a koo ini ndo ka'an ni'ini ndó noo ná sa'á ñā kúu ná ñani ndo kuendá Jesús.

**Xí'ín ndisá'án yó'o
dándí'i Pablo ñā ká'an nā**

¹⁶Ta mií sato'o yō Jesús, nā xí'o ñā ió va'a ini yō, ná naki'o ñā daá kuití vá koo va'a ini ndo noo ndidaá ñā'a. Ta daá kuití ná koo na xí'ín ndidaá ndó.

¹⁷Ta ndisá'án yó'o táa mií yu'u Pablo kōsaa noo ndo'ó xí'ín ndá'a mií. Ta dión kée yu'u noo ndidaá tuti táai, ta dión ndáa letraí.

¹⁸Ná koo ñā maní xí'o sato'o yō Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kíán mií noó nì taa San Pablo nì sa'an noo Timoteo

Ká'an Pablo ndisá'an xí'in Timoteo

1 Yu'u kúú Pablo, ta kúúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo, chí mií tatá Ndios, na dákaki ñaá, xí'in sato'o yo Jesucristo, na kúú iin tãndeé iní ká'ano noo yo, noón kúú na nì xì'o choon yó'o nooí.

²Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'in yo'ó, Timoteo. Mií'an ndaa kuiti kúúón tãto'on de'i sa'á ña kándéé inon Jesús. Ta mií tatá yo Ndios xí'in sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manì xí'in yo'ó, ta ná ku'u ini na sa'on, ta ná kì'o na ña koo va'ón.

Ta yó'o kété'a Pablo ká'an na sa'á ña to'ón dána'a dao ka taa

³Kakaa ij ní ñoo Éfeso xa'an, tãto'on nì seí nda'ávíi noon tá nì keei kua'in chí kuendá Macedonia di'a, ta ka'an-don choon noo ra dána'a ña to'ón ña ná dá'a ka ni kee ra dión, ⁴ta ná dá'a ka ni dána'a ra sa'á cuento yatá, xí'in sa'a ndá tixi nì kii iin rá iin na yatá nì sa ndei sa na'á. Chí ña yó'o kedaá xí'in na kúú kuendá Jesús, dá kasá'a ná dándichi tá'an mií ná, ta kò chindeé ta'on ñaá ña kaka choon Ndios kua'an, chí kò xí'oan ña kandeé cháá ka ini na Ndios. Ta ká'in xí'ón ña ⁵ka'andon choon yó'o noo taa ñoó, dá ná katí'a ñayuu xa'an ku'u ini sa'a sátá'an na xí'in iin níq vii, xí'in iin ñaxintóni va'a, ta sa'á ña kándéé iní na Jesús xí'in ndino'o ini na. ⁶Tído nì kankuei xoo va taa ñoó noó ña yó'o, ta ndí'i ini ra dána'a ra sa'a to'on kò choon. ⁷Ta kátoó ra dána'a ra sa'a ley Moisés, tído ni mií rá kò kánda' ini sa'á ña dá-na'a ra xí'in sa'á ña kenda' téi ra.

⁸Ta sa ná'á vá yó ña keva'a yó xí'in ley Ndios tá ná kenda' yo choon sa'ándáan. ⁹Ta ná'á vá yó ña kò ní xì'o Ndios ley na ña kíán chituuán noó ñayuu ndaa. Di'a

nì xì'o na ley na chituuán noó ñayuu káni, xí'in na do'ó, xí'in na kò nákonì Ndios, xí'in na kée kuachi, xí'in na kóó ñaño'ó noo Ndios, xí'in na ká'an ndava'a sa'a Ndios, xí'in na sa'áni tatá xí'in naná, xí'in ndidaá ka na sa'áni ndii, ¹⁰xí'in na kée kuachi xí'in na kò kúú yíi o ñadi'í, xí'in ra kátoó kudì xí'in taa xí'in rá, xí'in na díkó ñayuu, xí'in na to'ón, xí'in na náchina'á Ndios tein ña to'ón ká'an na, xí'in dao ka kuachi kò náki'in tá'an xí'in ña ndaa dána'a yo. ¹¹Kì'o dión dándáki to'on ndato, ña kúú to'on va'a sa'a Jesús, ña nì chiná'a Ndios, na kúú Ndios ndato kua'a ió. Ta nì sa'anda na choon nooí ña dána'i ña noó ñayuu.

Yó'o kásto'on ta'ani Pablo sa'a choon nì natii na noo Ndios

¹²Náki'oi ndivé'e noo Cristo Jesús, na kúú sato'o yo, na xí'o ndeé yu'u noo choon yó'o. Chí nì sa nde'é ná yu'u ña kúúú iin taa ndaa, sa'á ñoó nì xì'o na choon yó'o nooí kechóoin noo mií ná. ¹³Ta va'ará nì sa kuu yu'u iin ra sa ka'an ndava'a sa'a ná, ta va'ará nì sa kuu yu'u iin ra sa kendava'a xí'in na kúú kuendá na, ta va'ará kini sa ndane'e yu'u na, tído nì ku'u va ini na sa'í, chí kò ní sá na'á ta'an vei ña nì sa keei, ta kò ñá'a kandí-sai mií ná. ¹⁴Tído ña manì nì kee sato'o yo Ndios xí'in nì sa kuu iin ña ká'ano nda'o nooí, chí nì ñakutí yu'u xí'in ña kándéé iní ná, xí'in ña kú'u inij sa'a dao ka ñayuu. Ta dión nì ndo'i nì kee Cristo Jesús.

¹⁵Ta ndino'o ña ndaa kíán ko'in ka'in, ta kánian kandísa ndidaá ñayuu ña. Ta ña yó'o kíán: mií'an ndaa kuiti nì kii Cristo Jesús ñayuu yó'o, dá kuu dákaki na na kómí kuachi, ta yu'u kúú ra kini cháá ka nákaa tein na kómí kuachi nì dákaki na. ¹⁶Tído nì sa'an Jesucristo nì ku'u ini na sa'á yu'u, ra kini cháá ka, dá dána'a na noó ñayuu ña ko'on na kì'o ndeé iní na sa'á ñayuu kándísa ñaá, dá

koni nā natiin na ña kataki chíchí ná tātō'on nī kee na xí'ín yu'u. ¹⁷ Ta iin tó'ón míí vá Ndios kúú rey ndidaá tá'an tiempo. Ta ni iin kuu o kuú nā, ta o kúu ta'on koni yō ndi káa na, ta kúú ná iin tó'ón dinī Ndios takí xí'ín Ndios ndíchí. Ta dá kuití ná natiin na ndidaá ñañó'ó, xí'ín to'on ndato kua'an. Dión ná koo.

¹⁸ Ta choon yó'o xí'oi noo yō'ó, Timoteo, dá kandeéon naaon xí'ín ña kini, tá-to'on kī'o kua'an to'on nī ni'í nā sá'ano noo Ndios tá sa na'á sa'a choon keeón.

¹⁹ Ta kuiin ndaaon xí'ín ña kándéé inon Jesús, ta cho'on inon koo vii ñaxintónon, dá chī sa'á ña ko ní kée dao ka nā kúú kuendá Jesús dión, sa'á ñoó nī tuú ná noó ña ndaa kándisa yó, tātō'on kī'o ndó'o iin barco túu tá'an xí'ín yuu. ²⁰ Ta Himeneo xí'ín Alejandro kúú dao ɬaa nī ndo'o dión, ta nī nakī'o va yu'u ra noo ndá'a ña u'u, dá ná nandikó iní ra, ta ná dándí'i ra ña ká'an ndava'a ra sa'a Ndios.

Yó'o ká'an Pablo ña ná kaka yō ña manī noo Ndios sa'á ndidaá ñayuu

2 Noo ndidaá ña'a ká'an ni'inii noo ndidaá nā ndéi xaan ña ná koo ini nā kueí nda'í nā noo Ndios sa'a ndidaá ɬa né'e choon, ta ná kaka ta'í ná noo ná sa'a rá, ta ná kaka ña ña manī sa'a rá, ta ná nakī'o na ndivé'e noo Ndios sa'a rá. ² Ta dión ta'ani ná kaka ña ña manī noo Ndios sa'á ɬa né'e choon ná'ano, xí'ín sa'a dao ka ɬaa né'e choon xī'ín rá, dá kīan ná koni yō kandeí va'a yó, dá ná koni yō kandeí ñóhí yó kee yó ña kónī Ndios, ta ndúsá'ano ná kee yó noo ndidaá ñayuu. ³ Dá chī ña yó'o kīan va'a, ña kīan náta'an ini Ndios, ña dáka'ki ñaá. ⁴ Dá chī kónī ña ña ndidaá tá'an ñayuu ni'í ña kākī na noó kuachi na, ta nani'í ná ña kana'á ná ña ndaa sa'a míí Ndios. ⁵ Dá chī iin tó'ón dinī vá kúú Ndios, ta iin tó'ón ta'ani kúú nā náchindei va'a ñayuu xí'ín Ndios, ta nā yó'o kúú Jesucristo, nā nī nduu iin ɬaa. ⁶ Ta nī nakī'o

na mií ná ña kīan nī xī'í nā, ta kī'o dión nī chíya'í na sa'á kuachi ndidaá ñayuu. Ta ndidaá ña yó'o nī kuu tein kuu nī chíkaa ini míí Ndios. ⁷ Ta nī xī'o Ndios choon noo yú'u ña kakuui iin nā kastō'on xí'ín ñayuu sa'a Cristo, ta kakuui iin apóstol, nā kane'e to'on na, (ta ná'á Cristo ña ká'ín ña ndaa xí'ín ndó, ta ko ká'an to'ón ta'an vai.) Ta nī xī'o ta'ani na choon noo ña dána'í noó nā ko kúú nā Israel, dá ná kandeé iní nā Jesús, ta ná kana'á ná ña ndaa.

Di'a kánian kee ɬa kúú ɬaa, ta di'a kánian kee nā ñá'a

⁸ Ta kónī ña ná ka'an ndidaá ɬaa xí'ín Ndios ndéí kúú míí vá noo ndéí ra, ta ná ndane'e ra ndá'a ndaa vii noo Ndios. Ná dá'a ni kuido ini ra, ta ná dá'a ni dándichī tá'an ra.

⁹ Dión ta'ani, nā ñá'a, ná dá'a ni koo ini nā koo táyíí dá'on ná. Di'a ná koo ndúsá'ano na, nda'í ni ná kandixi na. Ná dá'a ni nacho'on táyíí ná dinī ná, ná o sa káño'o ña'a oro ndá'a ná, ná o sa kándaki nā yuu dión, ni dá'on ya'í ná o sa kándixi na. ¹⁰ Va'a kaan luu ná koo na xí'ín ña va'a kée na, chī kī'o dión kánian kee nā ñá'a ndúkú kee ña kónī Ndios.

¹¹ Ta tádi ní ná kandeí nā ñá'a noo dákuá'a na to'on Ndios, ta xí'ín ñañó'ó ná kandeí na. ¹² Dá chī ko sónó yu'u ña dána'a nā ñá'a, ni ko sónó yu'u ña kakomí ná choon sata ɬaa. Sava'a choon sa'ándái noo ná kían ña ná kandeí tádi ná kueídó'o na. ¹³ Dá chī nā míí noó nī kava'a Ndios kúú Adán, nī ndi'i, dá nī kava'a na Eva. ¹⁴ Ta ko ní danda'í kirí u'u Adán. Eva va nī danda'í rī. Sa'á ñoó nī kancao Eva noó kuachi. ¹⁵ Tído kākī vá nā ñá'a sa'á ña xí'o na míí ná kandeí de'e na tá ná kandita toon na xí'ín ña kándéé iní nā Jesús, tá ná ku'u ini nā sa'a ñayuu, tá ná koo vii ná noo Ndios xí'ín ña ió ndúsá'ano ini nā.

Ki'o di'a nýyiká kee taa ka'án kane'e choon noo na kúu kuendá Jesús

3 Miían ndaa kuiti iin ña va'a kíán tá kátoó iin ñani yo kane'e na choon ña kíán kandaka na na kúu kuendá Jesús. ²Tído kánian koo vii ná noo ñayuu, ta ná kakuu na yíi iin tó'ón ñá'a, iin taa ño'o ini noo ña kée na, ta ná kakuu na iin taa ndúsá'ano, iin na ió ñañó'ó ñayuu noo, iin na nátiin va'a ñayuu ve'e na, iin na ti'a va'a dána'a. ³Ta ko kánian kakuu na iin na kátoó ko'o, ta ko káni ta'anian kakuu na iin na tondó. Di'a kánian kakuu na iin na va'a ini, iin na kátoó koo va'a xí'ín ñayuu, ta ná o kákuu na iin na kátoó koo di'ón. ⁴Ta kánian kakuu na iin na ti'a va'a dándáki ve'e na, ta ná koo ñañó'ó de'e na, ta ná kueídó'o xi na xí'ín ñañó'ó. ⁵Dá chi, na ko tí'a dándáki va'a na ve'e na, ndi koo ví kandeé ná dándáki va'a na na kúu ñayuu Ndios ndáka na?

⁶Ta ko kánian kane'e iin na saá, na duú ni nduu kuendá Jesús, choon yó'o, dá chi oon ni ví kasá'a kuryíí ná, ta kankao na ndo'o nio ná kee Ndios táto'on ki'o ni ndo'o ña u'u. ⁷Ta ná kanaaní va'a na noo ñayuu ko kúu kuendá Jesús, dá kían ná dá'a ni ní'í ñayuu ndi kee na chínaní kini ñaá ná, ni ña u'u o ní'í ndi keean dátúú ñaá.

Ki'o di'a nýyiká kee na ka'án kandita konkuáchí ini ve'e ño'o

⁸Ki'o dión ta'ani kánian kee ra ndíta xíno kuáchí ini ve'e ño'o. Iin ra kéndaa ná kakuu ra, ta iin tó'ón ná kakuu to'on ra. Ta ná o sa kákuu ra iin ra kátoó ko'o, ta ná o sa kákuu ra iin ra kátoó di'ón kuí'íná.

⁹Ta ná koo ini ra tiin toon ra ña ni sa io de'é noo Ndios, ña kíán ña ndaa kándisa yó, ta ná kee ra ña xí'ín ñaxintóni vii. ¹⁰Ta miían ndúsa kánian kande'é va'a ndó ra, dá ná kande'á á kúu rá

iin ra kéndísá'ano noo ndidaá ñayuu. Tá dión kíán, dá kían ná kane'e ra choon yó'o.

¹¹Ta dión ta'ani kánian kee na ñá'a, ná kakuu na iin na ndaa, ná dá'a ni kakuu na iin na xínoo káva'a ña to'ón, ta ná kakuu na iin na ño'o ndi'i ini noo ña kée na, ta ná kakuu na iin na ñá'a kándéé inio.

¹²Iin ra xíno kuáchí ini ve'e ño'o, iin tó'ón ní ná kakuu ñadi'í ra, ta kánian ti'a va'a ra dándáki ra ve'e ra xí'ín de'e ra. ¹³Dá chi tá kéndúsá'ano ra choon yó'o, dá kían natiin ra ñañó'ó, ta kua'ano cháá ka ra xí'ín tandeé iní kómí rá sa'a ña kándéé ini ra Cristo Jesús.

Ña yó'o kúu ña ndaa kándisa yó

¹⁴Táai choon yó'o kosaaan noo yó'ó, va'ará ió tandeé ini ña yachi vá saai kande'í yó'ó. ¹⁵Tído tá ni kueei, dá kían sa ni kasto'on vei xí'ón ña kánian keeón xí'ín na kúu ve'e Ndios, chi ñayuu yó'o kúu ve'e ño'o mií Ndios takí, chi kúu ná táto'on di'in ndíta ndío, táto'on di'in ndíta chíndeé ña ndaa sa'a Ndios.

¹⁶Ta miían ndaa kuiti iin ña ká'ano nda'o kúu ña ndaa kándisa yó, ña ni sa io de'é noo Ndios, ta viti ni na'a naán noo yo, dá chi:

Ni kii Jesús ñayuu yó'o, ta ni sa kuu na iin taa ñayuu,
ta ni kandoo ndaa na ni kee Espiritu ii.
Ta nda induu ni sa nde'é ñaá ángel.
Ta ni dasa to'on sa'a ná noo na ko kúu na Israel.

Ta ni kandisa ñaá na ndéi ñayuu yó'o, ta xí'ín ñañó'ó ni natiin ñaá Ndios nda noo ió na induu.

Tein kuu noo ndí'í, dá dána'a dao taa ña to'ón

4 Ká'an tá'í vá Espiritu ii Ndios ña tein kuu noo ndí'í, dá dánkoo dao ñayuu ña ndaa kándisa yó, dá ko'on na kueídó'o na ña to'ón ká'an espíritu

mañá, ta ndiko ña ña dána'a ta kúú kuendá ña u'u, ²chí kuedó'o na ña dána'a ta u'u noo, tá'an ra ká'an ndino'o ña to'ón. Ta sa'á ña nadana ñaxintóni ta yó'o, ³sa'á ñoó o kónó rá tanda'a ñayuu, ta ka'anda ra choon ña ná o keí na dao ña'a, tá'an ña ni kava'a mií Ndios, tído ndidaá na kúú kuendá Jesús xí'ín na ná'a ña ndaa kuu keí ná ña nani nakí'o na ndivé'e noo Ndios sa'án. ⁴Dá chí ndidaá vá ña'a ni kava'a Ndios kúú ña va'a. Sa'á ñoó ko kánian kañó'ó yó ni iin to'ón ña'a ni kava'a na. Kuu va keí yoán xían nani nakí'o yó ndivé'e noo Ndios. ⁵Dá chí sa'á to'on ni ka'an Ndios, ta sa'á ña náki'o yó ndivé'e noo ná, sa'á ñoó kándoo vii vá ndidaá tá'an ña'a saxío.

Di'a kánian kee na kóni kechóon va'a noo Jesucristo

⁶Tá ná dána'on ña yó'o noó na kúú kuendá Jesús, dá kían konon kakuuón iin ta kéchóon va'a noo Jesucristo, ta konon kua'ánón noó ña ndaa kándisa yó, xí'ín noó ña ndaa dána'a yo, tá'an ña kándísón nda viti. ⁷Ta kánian kañó'ón ndidaá cuento to'ón xí'ín ña ko ndaya'i nákaní dao na ña'a sá'ano. Koo inon ná koo ndakí nímon, dá kandeéon keeón ña kóni Ndios. ⁸Dá chí tá ná ndukú yó ña koo ndakí yikí koño yo, cháá vá chindeéan yó. Tído tá ná ndukú yó ña koo ndakí níyo yo xí'ín ña kóni Ndios, dá kían chindeéan yó noo ndidaá ña'a, dá chí chindeéan yó nani ndéi yó ñayuú yó'o, ta xí'ean tandeé ini noo yo ña kandeí yó ñayuú vei chí noo.

⁹Ta miían ndaa kí'o dión kíán, sa'á ñoó kánian kandisa ndidaá ñayuu to'on yó'o. ¹⁰Ta sa'a mií ña ndaa yó'o ndí'i ini yo kéchóon yó, ta sa'á miíán ndó'o naní yo, dá chí kándéé ká'ano ini yo Ndios takí, na xí'o ña káki ndidaá tá'an ñayuu, ta ñayuu kándisa Jesús kúú na miían ndaa kuiti keva'a xí'ín ña káki na.

¹¹Ta kánian ka'andon choon yó'o noó ñayuu, ta kánian dána'on ña noo ná. ¹²Ta o sa kónón kenoo na yo'ó sa'á ña ko kúúón iin ta sava'a. Di'a ndí'i inon kakuuón iin ta ndísá'ano, dá ná kande'é na kúú kuendá Jesús yo'ó, dá ná katí'a na kee na ña kóni Ndios. Sa'á ñoó ndísá'ano ka'on, ta ndísá'ano keeón, ta ku'u inon sa'a ñayuu, ta kuiin ndaon xí'ín ña kándéé inon Jesús, ta koo viion noo Ndios, xí'ín noó ñayuu.

¹³Nani kosaaí, ndí'i inon ka'avón tuti ií Ndios noó ñayuu, ta ka'an ni'ínón noo ná, ta dána'on noo ná. ¹⁴O sa nándodóon choon ni xí'o Ndios noo, chí mií ná ni xí'o ña ni kandaá ini na sá'ano sa'á choon keeón, sa'á ñoó ni chikodó ná ndá'a ná dinon. ¹⁵Sa'á ñoó ndí'i inon keeón choon yó'o, ta kuiin toon xí'án, dá ná kandaá ini ndidaá ñayuu ndi kí'o sá'ánón kua'on xí'ín ña kándísón. ¹⁶Ta kaon kooón xí'ín miíón, ta kaon kooón xí'ín ña ndaa dána'a yo, ta cho'on inon kuiin toon xí'án. Tá keeón dión, dá kían káki miíón, ta káki ta'ani na seídó'o to'on dána'on.

5 O sa koo inon dánanón iin na sá'ano, di'a ka'an ni'ínón noo ná xí'ín ña'ño'ó táto'on keeón xí'ín tatá miíón. Ta ka'an ni'ínón noo takuáchí yíí táto'on kí'o keeón xí'ín ñani miíón. ²Ta ka'an ni'ini ta'ánón noó na ña'a sá'ano táto'on kí'o keeón xí'ín naná miíón. Ta ka'an ni'ínón noo takuáchí di'í táki xí'ín ña'ño'ó, xí'ín ñaxintóni vii, táto'on kí'o keeón xí'ín kí'o kuálí miíón.

Di'a kánian koo ini yo kee yo xí'ín na kuáan

³Ta koo inon chindeéon na kuáan, na ko iin kuií kaá ña nda'í na. ⁴Tído na kuáan ió de'e o de'e ñání, ta yó'o va kánian katí'a xi chindeé xí na ve'e xi táto'on kí'o kánian kee na kúú kuendá Jesús, dá nandíó né'e xi ña maní noó na ve'e xi sa'á ña ni ñakuá'ano ñaá ná, chí

ñā yó'o kían va'a, ñā náta'an ini Ndios xini na. ⁵Ta na kuáan ndisa, na ko iin kuií kaá ñā nda'í na, savá'a iin tó'on mií Ndios kándéé ini na, ta xíkā na ñā maní noo ná, ta nduu ñoo ká'an na xí'ín ná. ⁶Tído na kuáan ndéi kée ñā kóni ñíi ná, noón kúu na ni xi'i noo Ndios, va'ará takí na ndéi na. ⁷Ta ka'andon choon yó'o noo ná, dá kían ná o ní'i ñayuu ndí kían ka'an na sa'a ná. ⁸Chí na ko xito na kúu tá'an na, ví'i ka ri na ve'e mií ná, noón kúu na ko taó kuendá ñā ndaa kándísa yó, ta ka'í cháá ka ví kée na o duú iin na ko kándísa.

⁹Tá kua'on nachikodoon kuú dao ka na kuáan noo kandodó kuú na kuáan ndisa, dá kían chikodoon kuú na ió oni diko kuiá chí noo, ñá kúu ná iin na kuáan ni sa io iin tó'on yíi, ¹⁰iin na xí'o ndaa ñayuu kuendá sa'a ñā kée na ñā va'a, iin na ni ñakua'ano va'a de'e, iin na sa ñatiin va'a ñayuu sa sáa ve'e na, iin na sa ñakata sa'a ñayuu Ndios, iin na miían ndaa sa chindeé na ndó'o níó, iin na miían ndaa kée ndidaá ka ni ñā va'a xí'ín ñayuu xi'ín ná.

¹¹Tído o sa chikodoon kuú na kuáan kualí, dá chí kandeé vá ñā kóni mií ná xí'ín ná, ta o taó kuendá ta'on na to'on ni xi'o na noo Cristo sa'a ñā katoó tuku na tanda'a ná. ¹²Sa'a ñoo táí kuachi na sa'a ñā ni xi'o na to'on na noo Ndios, ta ko ní kée na ñā. ¹³Chí tá ná chikodoon kuú na kuáan kualí, ta kúu katí'a na kandeí dúsá ná, sa'a ñoo kanoo na tá ve'e tá ve'e. Ta o duú ñā yó'o oon ni kee na, chí kanoo na xí'ín ñā to'on ná, ta chinee chituu kakuu na kanoo na ka'an na ñā ko kánian ka'an na. ¹⁴Sa'a ñoo ká'in ñā va'a cháá ka ná tanda'a na kuáan kualí, ta ná kandeí de'e na, ta ná koo ve'e mií ná dándáki na, dá ná dá'a ni ni'í ñā xini u'u ñā ndi keean dátuu ñaán. ¹⁵Dá chí sa ni kankuei xoo va dao na kuáan kua'an na xoo ñā u'u.

¹⁶Tá ió iin na kuáan ve'e na kúu kuendá Jesús, dá kían kánian chindeé

ñā ná, dá kían ndadá cháá ni choon ná kandido ve'e ño'o, dá ná kandeéan chindeéan na kuáan, na ko iin kuií chindeé ñāá.

¹⁷Di'a kánian kee ndó xí'ín na sá'ano dándáki va'a noo ndo: koo ñañó'ó ndó noo ná, ta chindeé ndó na, tído koo cháá ka ñañó'ó ndó noo na sá'ano dána'a noo ndo, xí'ín na kást'on xí'ín ndó sa'a to'on Ndios. ¹⁸Dá chí di'a kaá tuti ií Ndios: “O sa taán ndo ñono yu'ú chee tá sádi ri tirió, dá ná kuu keí ri chááan.” Ta kaá ta'anian di'a: “Miían ndúsa kánian ni'í ra kéchóon ya'i ra.”

¹⁹Ta o sa kándíson tá ká'an kuachi iin ñayuu sa'a iin na sá'ano né'e choon, chí kánian uu o oni kakuu ñayuu ka'an kuachi sa'a ná. ²⁰Na kée kuachi, ta ko kóni na dánkoo naan, dá kían dánanon na noo ndidaá na kúu kuendá Jesús, dá ná yu'ú dao ka na kee na kuachi.

²¹Ta noo mií tatá Ndios, xí'ín noo Jesusristo, xí'ín noo ángel ni kaxi Ndios, yu'u xí'o choon yó'o nooon ñā koo inon ka'andon choon yó'o noo ndidaá ñayuu. Ná dá'a ni kandooon sa'a dao ñayuu. ²²O sa chínóoon ndá'on diní ndi ndaa mií ní ñayuu, dá kí'on choon kane'e na, dá kían ná dá'a ni kandido nduúon kuachi xí'ín ná noo Ndios. Cho'on inon koo viion noo Ndios.

²³O sa kó'o kaon takuí oon. Ko'o lú'u vino, dá ná ya'a ñā kú'u tiíon, chí tóo tóo nda'o kú'on.

²⁴Ió dao ñayuu sa natuu va kuachi kée na tá ko ñá'a ví kasandaá kuú keyíko sa'a ná. Tído ió dao ka ñayuu, nda kuú keyíko sa'a vá ná, nda daá ví, dá natuu ndi'i kuachi ni kee na. ²⁵Kí'o díon ta'ani natuu ñā va'a kée ñayuu. Tá'an ñā ko ñá'a natuu, o kúu ta'on koo de'é kuií ñā, daí ñā natuuan.

6 Ndidaá na ñó'o tíxi ndá'a iin sato'o, ná koo ini na koo ñañó'ó ná noo rá, dá kían ná dá'a ni ka'an ndava'a ñayuu sa'a kuú Ndios, ni sa'a to'on dána'a yo.

²Ta na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o kúu kuendá Jesús, ná o sa kénóo ñaá ná sa'á ña kúu rá kuendá Jesús. Di'a ná kechóon va'a cháá ka na noo rá, chi kévá'a iin ra kúu kuendá Jesús sa'á ña kéchóon va'a na. Ta dión ta'ani kánian kee na sa'á ña kú'u ini na sa'á rá. Ta koo inon dána'on to'on yó'o noo ñayuu, ta ka'an ni'ínón noo ná ná kee na ña.

Kánian nata'an inio xí'ín ña xí'o ña ndaa kándisa yó noo yo

³Ió dao taa dána'a dao ka ña'a, chi ko dána'a ndaa ra táto'on kua'an ña ndaa ni daná'a Jesucristo, na kúu sato'o yo. Ta ko dána'a ra ña ndaa, ña ká'an sa'a ndi kee ñayuu, dá kandeé ná kee na ña kóni Ndios. ⁴Dión kée ra, chi taa táyí nda'o kúu rá, ta ni ña'a ko ná'á rá, ta kátoó ra kava'a ra tandó'ó xí'ín to'on ká'an ra, ta kátoó ra naá tá'an ra xí'ín to'on. Ta sava'a ña ni'í na seíd'o'ó ñaá kían kásá'á koo u'u ini na kée ra, ta nándaki tandó'ó tein na, ta ndéine'e tá'an na, ta nákani kuáchi ini na kande'é sátá'an ná. ⁵Dándichi tá'an taa yó'o sa'á ña kómí rá iin ñaxintóni maña, ta ni lú'u ña ndaa ko ná'á rá. Ta tiiin ndaa ra ña ndaa kándisa yó ká'an ra, ta ki'o dión ni'í rá di'ón kekuíká rá mií rá. O sa káne'e tá'ón xí'ín rá.

⁶Tído na kuíká nda'o kúu yó noo Ndios tá ndéi yó kée yó ña kóni na, ta náta'an ini yo noo ña xí'o na noo yo. ⁷Dá chi ni iin tó'ón ña'a ko né'e yó ni kasaa yo ñayuú yó'o, ta ni iin tó'ón ña'a o kúu kane'e yó ko'o tá ni xi'i yo. ⁸Sa'á ñoó tá ió ña'a kasá'an yó xí'ín ña'a kandixi yó, ná kadii inio. ⁹Tído na ndúku ña kuíká, noón kúu na kuéi noo kuáchi, ta natiin ñaá ña kini, chi kátoó kini na di'ón táto'on kée na ndeé to'on, ta dár'u'u nda'o ñaá, ta dánkoo nda'í ñaá, ta dánaá ñaá iin kuu. ¹⁰Chi sa'á ña kátoó téi ñayuu kakomí ná di'ón, sa'á ñoó ndáki ndidaá ña kini ió ñayuú yó'o ini na. Ta kua'á

nda'o ñayuu ni kankuei xoo noo ña ndaa kándisa yó sa'á ña kátoó na di'ón. Ta kúu kua'á nda'o tandó'ó ni ndo'o na, ta ni ndo'o nda'o níó ná sa'á ña ni kee na dión.

Kánian kandita ndaa yo xí'ín ña ndaa kándisa yó

¹¹Tído yo'ó, ta kéchóon noo Ndios, kuino noo ndidaá ña kini yó'o, ta keeón ndino'o ña ndaa, ta kuiin toon xí'ín ña ndaa kándisa yó, kandeé ká'ano inon Jesús, ku'u inon sa'á ñayuu, kueé ní koo inon, ta nda'í koo inon. ¹²Ta ndi'i inon kechóon va'ón sa'á ña ndaa kándisa yó, ta tiin toon ña kataki chíchón noo mií Ndios, chi ni kana na yo'ó ña kían kataki chíchón tá ni ka'on xí'ín ndino'o inon noo kua'á ñayuu ña miían ndaa kuii'ón xoo Jesús.

¹³Ta noo mií Ndios, na kedaá xí'ín ndidaá ña'a, dá takían, xí'ín noo Jesucristo, na ko ní yu'ú ka'an sa'a mií ná noo Pilato, sa'ándái choon nooon ¹⁴ña koo inon keeón ndidaá kúu choon ni xi'o Ndios nooon, ta o sa yá'ón noo ká'an ña, ta ná dá'a ni ki'ón ña ka'an ndava'a ñayuu sa'án nani kasandaá kuu nandió ko Jesucristo, na kúu sato'o yo, kasaa na. ¹⁵Chi nandió ko na kasaa na tá ná kasandaá kuu ni kaa mií Ndios, na daá kuití kua'a ió, na né'e choon sa'a ndidaá kúu ña'a, na kúu rey noo ndidaá rey, na kúu sato'o noo ndidaá sato'o. ¹⁶Ta iin tó'ón mií ná kúu na daá kuití ió, ta ió na noo náye'e ndaa, ta ko íin ta'on kuu natuu, ta ni iin tó'ón ta'on ñayuu ko ña'a koni ñaá, ta ni iin tó'ón ná o kúu koni ñaá. Ta daá kuití ná natiin na ndidaá tá'an ñaño'ó, ta daá ná dándáki na ndidaá ña'a. Dión ná koo.

¹⁷Ta ka'andon choon noo na kuíká ñayuú yó'o, ña kían ná dá'a ni kuryí ná, ta ná dá'a ni kandeé iní na ña kuíká kómí ná, dá chi ña naá vá kían. Sa'á ñoó va'a cháá ka noo ndá'a Ndios takí ná chikodó ndí'i na tandeé iní na, chi mií ná xí'o ndi-

daá kúú ña'a xínñó'ó yó, dá ndéi va'a yó.
¹⁸ Ta ka'andon choon noo ná ña kían ná kee na ña va'a, ta ná ndukú ná ña koo kuíká ná xí'ín ña va'a kée na. Ta ná chin-deé ná ñayuu kúnda'í xí'ín ña ió noo ná, ta ná kemáni va'a ñaá ná. ¹⁹ Díón kánian kee na, dá kían koo kuíká ndisa na iin ka ñayuu vei chí noo, dá natiin na ña kataki chíchí ná.

**Ña yó'o kúú choon noo ndí'i
 sa'ándá Pablo noo Timoteo**

²⁰ Ká'in xí'ón, Timoteo, ña koo inon kandaa va'ón choon ni ta'anda nooon,

ta keeón ña. O sa kóo inon kueídó'ón noo ndéi ñayuu ndátó'ón sa'á to'on ko chón, xí'ín na ndátó'ón sa'á ña chinaní ná kúú ña ndíchí ió ñayuu yó'o, chí ko ta'ón díón kían. ²¹ Ta sa'á ña ni xí'o dao na mií ná ni ndátó'ón ná sa'á to'on yó'o, sa'á ñoó ni kankuei xoo na noo ña ndaa kándísa yó.

Ná koo ña maní xí'o Ndios xí'ín yo'ó. Díón ná koo.

To'on yó'o kí'án kúú uú nì taa San Pablo nì sa'an noo Timoteo

Ká'an Pablo ndisá'an xí'in Timoteo

1 Yu'u kúú Pablo, ta kúú iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo táto'on kí'o kóni mií Ndios, chí nì xì'o na to'on na noo yo ña ni'i yo ña kataki chíchí yó sa'á ña kándéé iní yo Cristo Jesús. ²Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'in yo'ó, Timoteo, de'e manì mií. Míí tatá yo Ndios, xí'in sato'o yo Jesucristo ná kee na ña manì xí'in yo'ó, ta ná ku'u ini na sa'on, ta ná kí'o na ña koo va'a inon.

Ná dá'a ni kaka'an noo yo dána'a yo sa'a Jesús

³Náki'oi ndivé'e noo Ndios, na kéchóon yu'u noo xí'in iin ñaxintóni vii, táto'on sa kee na sá'ano ve'i, chí daá kuití ndíko'on inij yo'ó noo ká'in xí'in ná ndúú ñoó. ⁴Daá nda'í va ndísaa inij yo'ó, táto'on nda'í nì sakón tá nì keei veii. Sa'á ñoó kóni kííí saaj kande'í yo'ó, dá ná ndinoo inij xí'in ña kádi inij. ⁵Ta daá ñó'o inij ña ndino'o inon kándéé inon Jesús táto'on kí'o kándéé iní ñaá Loida, na kúú naná pa'on, xí'in Eunice, na kúú naná mií'ón. Ta kátóni ndaa inij ña kí'o dión ta'ani kándéé iní ñaá mií'ón.

⁶Sa'á ñoó ká'an ni'inii nooon ña ndino'o inon kee'ón choon nì xì'o Ndios nooon, chí kí'án táto'on iin ñó'o kái, o sa kónón ña nda'o ña, di'a ndato cháá ka ná nakei ña. Chí choon yó'o nì nì'on noo Ndios tá nì chí'noói nda'í dinon. ⁷Chí ko ní xì'o Ndios iin espíritu, tá'an ña kedaá xí'in yó, dá yu'ú yo. Di'a nì xì'o na Espíritu mií ná noo yo, dá kí'án ná koo ndeé cháá ka ini yo, ta ná ku'u ini sa'a sátá'an yó, ta ná kendísá'ano yó.

⁸Ná dá'a ni kaka'an nooon dána'on noó ñayuu sa'a sato'o yo Jesús, ta o sa

káka'an nooon sa'á ña nákaa yu'u ve'e kaa sa'a ná. Di'a koo inon ná kí'ón mií'ón ndo'o naní nímón táto'on ndó'o yu'u sa'a to'on va'a sa'a Jesús dána'a yo, ta kee'ón ña xí'in ndéé mií Ndios, ⁹na nì dakáki ñaá, ta mií ná nì ñakana ñaá kee'á choon iij mií ná. Ta ko ní kee na dión xí'in yó sa'a ña kee yó ña va'a. Di'a nì kee na xí'in yó sa'á ña nì chíkaa ini mií ná, xí'in sa'á ña manì nì kee na xí'in yó sa'á Cristo Jesús nda rá ko ña'a kava'a ñayuu yó'o. ¹⁰Tído nda viti nì na'a Ndios ña manì yó'o noo yo sa'á ña nì kii Jesucristo, na kúú na dáka'ki ñaá, ñayuu yó'o. Ta nì dí'tá ná choon né'e ña kedaá xí'in ñayuu, dá xí'í na. Ta kí'o dión nì danátuu na noo yo ña kuu va kataki yo, ta ni kuu ka o kuú yo. Ta dión dándáki to'on va'a sa'a mií ná. ¹¹Ta nì ta'andá choon nooi ña kí'án kasto'in sa'á to'on va'a yó'o, ña kakuu iin apóstol, dá kane'i ña, ta dá-na'í ña noo na ko kúú na Israel. ¹²Ta sa'a choon yó'o ndó'o níoi, tído ko xíka'an ta'on nooi, chí ná'á va'a mií yu'u ndá yoo kúú na kándísai, ta ió tandeé iní ña kándéé ná kandaa va'a na choon nì xì'o na nooi nda ná kasandaá kuú noo ndí'í.

¹³Ta natiin toon to'on va'a nì daná'í nooon. Sa'á ñoó kuiin ndaa xí'in ña kándéé inon Cristo Jesús, ta ku'u inon sa'a dao ka ñayuu. ¹⁴Ta kandaa va'ón ña ndaa nì xì'o Ndios nooon xí'in ndéé xí'o na kúú Espíritu iij, na ió ini yo.

¹⁵Ta sa ná'á va'ón ña ndidaá na ndéi chí kuendá Asia di'a nì dankoo ndava'a na yu'u, ta dao roon kúú Figelo xí'in Hermógenes.

¹⁶Ná ku'u ini sato'o yo Jesús sa'a na ve'e Onesíforo, dá chí ku'á nda'o ta'ándá nì xì'o ra tandeé iní nooi, ta ko ní xíka'an noo rá koni ra yu'u, va'ará ndíko sa'í, ndíko nda'í nákaa ve'e kaa. ¹⁷Dá chí tá nì kii ra ñoo Roma, nì ndí'i nda'o ini ra nì nandukú rá yu'u, ta kúú nì naní'í vá ñaá rá. ¹⁸Ta nakí'o sato'o yo Jesús ña kí'án ku'u ini sato'o yo Ndios sa'a rá tá

na kasandaá kuꝯ keyíko na sa'a yo. Ta sa ná'á va'a miíon ña ni chindee nda'lo ra yo ñoo Éfeso xaan.

**Ndeé ná koo ini yo
tá ndó'o yó tandó'ó**

2 Ta yo'ó, de'e ló'o miíi, cho'on in-on kuiin tooón xí'ín ña maní ni kee Cristo Jesús sa'a yo. ² Ta sa ná'á va'a miíon to'on va'a ni ñaná'i noó kua'á ñayuu. Ña yó'o koo inon dána'on noó ña ndíta toon xí'ín ña ndaa kándísa yó, dá ná katí'a va'a ra dána'a ra ña noo dao ka ñayuu. ³ Ta ndeé koo inon tá ndó'o nímon sa'á ña kúúon táto'on iin soldado nákaa tíxi ndá'a Jesucristo. ⁴ Dá chí ko ndí'i ta'on ini iin ra kúú soldado sa'á ña ndí'i ini ñayuu óon. Di'a ndí'i ini ra ña kían nata'an ini ta dándáki ñaá. ⁵ Ta dión ta'ani ndó'o ra chidáó tá'an, tá ko ní kendaá ra noo taxí tá'an ra, dá kían o ní'i ta'on ra ña va'a, ña ní'i ra kándéé. ⁶ Ta dión ta'ani ndó'o iin ta kéchóon, dinñó'ó ka mií rá kánian natiin ku'i ni kana noñó'o xíti ra. ⁷ Nakani va'a inon sa'á ña ni ka'in xí'ón, ta mií sato'o yo Jesús nakí'o ña kandaá tá'i inon ndi dándáki ña.

⁸ Ndiko'on inon sa'a Jesucristo, ña kúú ná na ve'e rey David, ta ni ñataki na tein na ni xí'i. Ta ña yó'o kúú to'on va'a dána'a yu'u. ⁹ Ta sa'a mií to'on va'a yó'o ndó'o naní nímaí, nda ve'e kaa sadí na yu'u, ta kátó ná sa'íi táto'on kée na xí'ín iin ta kini. Tído to'on Ndios, o kúú ta'on kató náan, ta chikaá na ve'e kaa. ¹⁰ Sa'á ñoo xí'o ndeé vá ini ndó'i ndidaá vá ña'a sa'á ña kú'u ini sa'a ñayuu ni kaxi mií Ndios, dá ni'i ná ña kaxi na sa'á ña ni kee Cristo Jesús, dá koni na kandeí chíchí ná noo ndato náye'e ndaa.

¹¹ Ta miían ndaa kuiti to'on ndaa kían yo'ó:

Tá ni nakí'o yó mií yó ni xí'i nduú yo xí'ín ná,
dá kían kataki chíchí yó xí'ín ná.

¹² Tá xí'o ndeé ini yo tein tandó'ó ndó'o yó,
dá kían koni yo dándáki nduú yo xí'ín ná.

Ta tá ni ndata yo sa'a ná,
dá kían ndata ta'ani na sa'a yo noo Ndios.

¹³ Ta va'ará ko kúú yó ñayuu ndaa,
daá kuití vá iin ndaa na xí'ín to'on ni xí'o na noo yo,

dá chí o kúú ta'on tuú ná noo ni ka'an na.

**Kánian kakuu yó iin
na kéchóon va'a noo Ndios**

¹⁴ Dándísa inon ñayuu ndeí xaan sa'á to'on yó'o, ta noo mií sato'o yo Jesús ka'andon choon noo ná ña ná dá'a ni dándichí tá'an mií ná sa'á to'on ko ndáya'i, dá chí o chindee ta'on ñaá. Di'a dátuu váan ñayuu ndeí seídó'an.

¹⁵ Cho'on inon kéchóon va'ón, dá ná nata'an ini Ndios koni na yo'ó. Kakuuón iin ra kéchóon ndaa, iin ra ko xíka'an noo sa'a choon kée ra, chí dána'a ra táto'on kí'o káa rá ío ña ndaa. ¹⁶ Taó xóo miíon noó to'on kini xí'ín ña ko chóon, ña dána'a dao ña, dá chí ña yó'o kedaá xí'ín ñayuu, dá kuxíká cháá ka na noo Ndios, ¹⁷ ta kían táto'on iin kue'e kaon xíka. Ta ño'lo tein ra dána'a ña yó'o kúú Himeneo xí'ín Fileto. ¹⁸ Ta yó'o kúú ra ni ndañó'ó noó to'on ndaa, dá chí ká'an ra ña sa ni ñataki va ñayuu ni xí'i, ta kándeé rá nadaká rá ñaxintóni dao ka ñayuu noó to'on ndaa kándísa yó. ¹⁹ Tído ña ndaa ni chiná'a Ndios kían táto'on iin sa'a vé'e toon kándu'u, ta noo miíán tánda to'on ká'an di'a: "Ná'á vá sato'o yo Ndios ndá yoo kúú ñayuu na." Ta kaá ta'anian: "Ndidaá na nákoní ña kúú ná kuendá Cristo kánian dánkoo ndí'i na kuachi kée na."

²⁰ Ta sa ná'á va'a yó ña iin ve'e kuiká, ko kómí ta'on na sa'va'a ña'a ni kava'a xí'ín oro xí'ín plata, chí ío ta'ani ña'a ni

kava'a xí'ín yító xí'ín ñó'ó noo ná. Ña va'a ñoo kían ió choon kéchóon na xí'ín ñañó'ó. Ta ña nóo ñoo, ndá choon kúú mií vá kéchóon na ña. ²¹ Ta kí'o dión ta'ani, tá ná taó xóo yó mií yó noo to'on ko chóon dána'a taá ñoo, dá kakuu yó táto'on iin ña'a ndáya'i xí'o ñañó'ó noo sato'o yo Jesús, xí'ín iin ña'a vii, xí'ín iin ña'a ió choon noo ná, dá koo nduu yo kee yó ndidaá ña va'a.

²² Kuino noo ña ko va'a kátoó takuáchi tákí kée xi. Ta tiin kí ña ndaa, ta kandeé ká'ano inon Jesús, ta ku'u inon sa'a dao ka ñayuu, ta koo va'ón xí'ín ná. Ta ndidaá ña yó'o ndí'i inon keeón xí'ín dao ka na ndino'o ini ká'an xí'ín sato'o yo Jesús. ²³ Ta o sa chíneeón miíón noo ndéi ñayuu ndató'ón kuáchi sa'a to'on ko chóon, sa'a to'on ko ndáya'i, chí sa ná'á vóón ña ñoo kédaá xí'ín ñayuu, dá kasá'á ná dár'u'u tá'an na. ²⁴ Dá chí iin na kéchóon noo sato'o yo Jesús, ko kánian kakuu na iin na kátoó tandó'ó. Di'a kánian koo va'a ini na xí'ín ndidaá ñayuu, ta kánian koo ti'a na dána'a na, ta kánian ndeé koo ini na. ²⁵ Ta kánian koo ti'a na ka'an ni'ini na noo ñayuu naá xí'ín ná, ta kánian kee na ña xí'ín ña nda'í ió ini na, chí ndá ndi kuu konó vá Ndios ña kían nandikó iní ñayuu ñoo sa'á kuáchi kée na, dá koni na kandaá ini na ña ndaa, ²⁶ dá yaá na noo ndadí ni'ini na tixi ndá'a ña u'u, chí ñó'o na kée na ña kónian.

Di'a kee ta kini tein kuu noo ndí'í

3 Kánian kana'ón ña tein kuu noo ndí'í, dá koo nda'o tandó'ó. ² Dá chí kandeí ñayuu nakani ini sava'a sa'a mií vá ná, xí'ín na katoó dí'ón, xí'ín na ka'an táyíí, xí'ín na ió táyíí ini, xí'ín na ka'an ndava'a sa'a Ndios, xí'ín na ko koni kueídó'o tatá xí'ín naná, xí'ín na koó ndivé'e noo, xí'ín na o kékuendá sa'á ña'a Ndios, ³ xí'ín na o kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, xí'ín na o kí'o ká'ano ini, xí'ín na

kava'a ña to'ón, xí'ín na o kandeé chituu mií, xí'ín na tondó, xí'ín na kuñó'ó ña va'a, ⁴ xí'ín na dikó na né'e tá'an va'a xí'ín ná, xí'ín na chindaá noo, xí'ín na chindaya'i mií, xí'ín na ndukú ña kóni mií ná o duú ña kóni Ndios. ⁵ Ta kee na mií ná ña kúú ná ñayuu kée ña kóni Ndios, tído xí'ín ña kee na na'a na mií ná ña ko kándisa na ndée Ndios. O sa kí'ín tá'ón xí'ín ñayuu kée dión.

⁶ Ta dao taá kée dión kúú ra koku'u dao ve'e, ta kandeé rá danda'í ra na ñá'a vitá ini, na ndído kuá'a kuáchi, chí ñó'o na tixi ndá'a ña kini kóni mií ná. ⁷ Ta daá kuití vá dakuá'a na, tído ni kuu ta'ón o kásandaá na katóni ini na ña ndaa.

⁸ Tá sa na'á, Janes xí'ín Jambres ni nakuíta ni xío né'e tá'an ra xí'ín Moisés. Dión ta'ani kée taá kini yó'o xío né'e tá'an ra xí'ín ña ndaa kándisa yó, chí ñaxintóni kini va kómí rá, ta ni ndañó'ó rá noo ña ndaa kándisa yó. ⁹ Tído yachi vá kuéi ra, dá chí yachi vá kandaá ini ñayuu ña kúú rá taá ndeé to'on táto'on ni ndo'o taá ni naá xí'ín Moisés.

¹⁰ Tído sa ná'á miíón ndá sa'a dána'a yu'u, ta ni xinon táto'on kí'o kée yu'u xí'ín ñayuu, ta ná'ón ndí kíán ni chíkaa ini kee, ta ni xinon táto'on kí'o kée yu'u kandeé ká'ano ini Jesús, ta sa ná'ón ña kueé ió ini, ta ni xinon ña kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, ta ná'ón ña xí'o ndeé iní noo ndidaá ña'a, ¹¹ ta ni xinon ña ni kenda'á'a ñayuu xí'ín yu'u sa'a Ndios, ta ni xinon ña ni ndo'o nda'o nímaí. Ta ná'ón ña ni ndo'i ñoo Antioquía, ñoo Iconio, ñoo Listra viti. Ta noo ndidaá ña ni ndo'i, ni chindeé nda'o ñaá sato'o yo Jesús. ¹² Sa'á ñoo ndi ndáa miíón na kóni kuita ndaa xí'ín Cristo Jesús, ndo'o nda'o nío ná kee ñayuu ko kándisa. ¹³ Tído iin rá iin kuu kuu, ndúkini cháa ka ta kini xí'ín ta to'ón kua'an ra, ta danda'í ra ñayuu, ta danda'í tá'an mií rá.

¹⁴ Tído yo'ó, kua'an kuiin toon xí'ín ña ndaa ni dakuá'ón, chí sa ná'á vá miíón

ñā kían ñā ndaa, ta ná'á ta'ánón ndá yoo nī ñānā'ā ñā nooñ. ¹⁵ Chī ndā rá nī sá kuuón iin tayíí ló'o, ndā daá vá ná'ón ndí dána'ā tuti iī Ndios, ta sa'ā mián kándaā inoñ ñā kākī yó sa'ā ñā kándéé iní yo Cristo Jesús. ¹⁶ Chī míf vá Ndios nī ñatóon ñaxintónī dao taa, dá nī taa ra ndidaá to'on tándaā noo tuti iī ná. Ta to'on yó'o kían va'an dána'aan noo ñayuu, va'an kuió né'an nā, va'an ná chikani ndaañ ná, va'an dákuá'anoan nā, dá ná kee na ñā ndaa, ¹⁷ dá xinkuei ñayuu Ndios kakuu na táto'on kī'o kónī Ndios, dá katī'a na kee na ndidaá ñā va'a.

Ndi'i inoñ dána'on to'on Ndios noo ñayuu

4 Ta noo Ndios xí'ín noo sato'o yo Jesucristo, nā keyíko sa'á nā ndéi takí xí'ín sa'á nā nī xī'í tá nandió koo tuku na ñayuu yó'o dándáki na, ta noo nā yó'o sa'ándáí choon nooñ ñā ² koo inoñ dána'on to'on Ndios. Ta daá kuití koo nduuoñ dána'on ñā nani nóno o kó nóno. Dáxino inoñ ñayuu, ta dánanón nā, ta ka'an ni'ínón noo ná xí'ín ñā kueé ió inoñ, ta dána'on noo ná to'on ndaa kándísa yó. ³ Chī vei kuū o kándísa ká ñayuu kueídó'o na ñā ndaa dána'a yo, chī sa'á ñā katoó nā kueídó'o na dao ká to'on, sa'á ñoó ndukú ná kua'a ta to'ón dána'a noo ná, tá'an rā dána'a ñā nata'an ini míf ná kueídó'o na. ⁴ Ta kedó'o ná míf ná noo ñā ndaa dána'a yo, dá natiin va'a na cuento to'ón. ⁵ Tído yo'ó, kaño'o tá'í inoñ, ndeé koo inoñ tá ndó'ón tandó'o, ndí'í inoñ dána'on to'on va'a ñā ká'an sa'á Jesús, ta dáxinkoo va'ón xí'ín choon nī nī'on noo Ndios.

⁶ Díon koo inoñ keeón, dá chī sá ió va yu'u ñā kuui sa'á Ndios, chī sá nī kuyati va hora ñā kían kuui dánkooi ñayuu yó'o. ⁷ Sā nī kechóoin noo Ndios xí'ín ndidaá ndeéí. Nī kankono va'i, ta nī xinkooi ndā noo nī chiná'a Ndios, ta nī sa

ñā ndaaí xí'ín ñā ndaa kándísa yó. ⁸ Ta viti sá ió nduu va iin corona natiin yu'u, tá'an ñā nī'í nā kúu nā ndaa, ñā kían kī'o nā kúu sato'o yo noo yú'u tá ná kasandaá kuū dáá, chī kúu ná iin nā keyíko ndaa. Ta o duú noo iin to'ón yu'u kī'o naan, chī kī'o ta'ani naan noo ndidaá ká nā ndáti kī kasaa nā.

Yó'o xíka Pablo iin ñā manī noo Timoteo

⁹ Yachi koo inoñ kiión kande'ón yu'u. ¹⁰ Dá chī nī ñankoo ndava'a va Demas yu'u, chī kátóo nda'o ra ñā ió ñayuu yó'o, sa'á ñoó nī kee ra kua'an rā ñoo Tesalónica. Ta Crescente nī ki'in kua'an chí kuendá Galacia di'a, ta Tito nī ki'in kua'an chí kuendá Dalmacia. ¹¹ Sava'a iin to'ón Lucas vá kúu nā nī kandoo ió xí'ín yu'u. Sa'á ñoó nakuaka Marcos kándakón kison, dá chī xinnó'í xī noo chóon. ¹² Ta Tíquico nī tanda'í kosaa ñoo Éfeso. ¹³ Tá vasón, dá kane'ón kotóí, tá'an ñā nī dánkooi ñoo Troas noo kúu ve'e Carpo, ta kane'e ta'ánón libroi, ta o sá nán-dodóon kane'ón libro ñī kison.

¹⁴ Alejandro, ta kéchóon xí'ín kaa, kuá'á nda'o ñā'a kini nī kee ra xí'ín yu'u. Tído sato'o yo Jesús ná chiya'í ra sa'á iin rá iin ñā kini nī kee ra xí'ín. ¹⁵ Sa'á ñoó kandaaoñ miíon noo rá, chī xini u'u nda'o ra to'on va'a dána'a yo.

¹⁶ Tá nī chindeéí mií noo tá né'e choon ta'ándá mií noo, kó ñā ta'on ní sá ñā xí'ín yu'u. Ndidaá vá rá nī ñankoo mií ñā. Tído ná dá'a ni taó kuendá Ndios ñā nī kee ra. ¹⁷ Tído nī sá ñā va mií sato'o yo Jesús xí'ín yu'u, ta nī xī'o na ndeéí, sa'á ñoó nī kandeéí nī ñānā'í to'on va'a, dá nī seídó'o ndidaá nā kó kúu nā Israel sa'á Jesús. Ta díon nī kuu, dá nī kākī yu'u, dá kó ní xí'íi yú'u ndika'a. ¹⁸ Ta chin-deé vá sato'o yo Jesús yu'u noo ndidaá ñā kini kónī ñayuu kee na xí'ín, dá kanda na yu'u ndā kuū ná kasandaái noo

ió nā dándáki na. Ta daá kuití ná natiin na ndidaá tá'an ñañó'ó. Díón ná koo.

**Xí'ín ndisá'án yó'o dándí'i Pablo
ñā ká'an nā xí'ín Timoteo**

¹⁹ Ká'on ndisá'án xí'ín Prisca xí'ín Aquila, xí'ín nā ve'e Onesíforo. ²⁰ Nì kàn-dọ va Erasto ñoo Corinto, ta nì dānkoo yu'u Trófimo ñoo Mileto, chí kú'u va ra.

²¹ Ta koo inon kisón tá kọ ñá'a kasá'á yoọ vixi. Ta ká'an Eubulo ndisá'án xí'ón, xí'ín Pudente, xí'ín Lino, xí'ín Claudia viti xí'ín dao ká nā kúú kuendá Jesús ndéi yó'o.

²² Ná kuiin Jesucristo, nā kúú sato'oyo, xí'ón. Ná koo ñā manì xí'o na xí'ín iin rá iin ndo'ó. Díón ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noo Tito

Ká'an Pablo ndisá'an xí'ín Tito

1 Yu'u kúu Pablo, na kéchóon noo Ndios, ta kúú'í iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo, dá ná kasandaá ñayuu nì kaxi Ndios kandeé ká'ano iní na Jesús, ta kasandaá ta'ani na kana'á ná to'on ndaa sa'a mií ná, dá ná kandeé ná kee na táto'on kì'o kóni Ndios, ²ta ná koo tandeé iní na ña iin kuu koni na kataki chíchí ná. Ta mií vá Ndios nì xì'o to'on na ña koo dión ndá rá kò ñá'a kasá'a ñayuu yó'o, ta kò ká'an to'ón ta'on na. ³Dá tá nì kasandaá kuu nì chikaa ini mií Ndios, dá nì na'a na to'on ndaa sa'a mií ná. Ta nì ta'andá choon noo ña dána'í ñá noo ñayuu nì kee mií Ndios, na dákaki ñáa.

⁴Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín yo'ó, Tito. Ta mií'an ndaa kuiti kúú'ón táto'on de'i sa'a ña kándéé inon Jesús. Mií tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo, na dákaki ñáa, ná kee ña maní xí'ín yo'ó, ta ná ku'u ini na sa'on, ta ná kì'o na ña koo va'a inon.

Di'a kánian kee ta sá'ano xí'ín ra ká'an kane'e choon noo na kúu kuendá Jesús

⁵Nì ñankoo yu'u yo'ó yúku íin ini taño'o naní Creta, dá ndeyíkon choon noo na kúu kuendá Jesús xa'an, dá kì'ón choon noo ra sá'ano, dá ná kandita ra noo na kúu kuendá Jesús ndéi iin rá iin ñoo xa'an táto'on kì'o nì sa'ándá'í choon noo. ⁶Tído ná kakuu ra iin ta kéndísá'ano noo ñayuu, ta ná kakuu ra yí'í iin tó'ón ñá'a, ta de'e ra ná kakuu ta kándísa Jesús. Ná dá'a ni ka'an ñayuu ña kúu xí takuáchí kini, o takuáchí koo ñañó'ó.

⁷Dá chí mií'an kánian kéndísá'ano iin ra ndáka na kúu kuendá Jesús, chí noo mií Ndios nì natiin ra choon yo'ó. Kò kánian kakuu ra ra ndeé to'on, ni ra yachí káryíí, ni ra kátoó ko'o, ni ra kátoó tándó'ó, ni ra kée sa'a di'ón maña.

⁸Di'a kánian kakuu ra iin ta natiin va'a ñayuu ve'e ra, iin ra kátoó kée ña va'a, iin ta ñó'o ndi'i ini, iin ra kéndaa, iin ra kaa vii noo Ndios, iin ra kándéé chituu mií noo ña kini. ⁹Ta kánian kuiin toon ra xí'ín to'on ndaa táto'on kì'o nì ñakuá'a ra, dá ná katí'a ra ka'an ni'ini ra táto'on dándáki ña ndaa sa'a Ndios, dá ná katí'a ra kadi ra yú'u na kátoó dátuu ñaa.

¹⁰Dá chí ndéi kuá'a nda'o ta ndeé to'on, ta kátoó ra dána'a ra to'on kò chóon, ta kóni ra dánda'í ra na kúu kuendá Jesús. Ta ra kée cháá ká dión kúu ra ká'an ña kánian ta'andá ñí'í ra kúu kuendá Jesús. ¹¹Ta mií'an kánian kadi yo yú'u rá, dá chí xionoo ra nádaká rá ñax-intóni ñayuu iin rá iin ve'e xí'ín ña kò kánian dána'a ra, chí kée ra sa'a di'ón maña. ¹²Ta iin de'e ñoo mií vá Creta xa'an nì taa sa'a ña kée ta ñoo ra, chí di'a kua'an ña nì taa ra: "Daá ta to'ón nda'o kúu ra ñoo Creta, ta kúu rá ta nde'é, ta kúu rá ta ñusá, ta kítí nda'o kúu rá."

¹³Ta ndaa va ká'an ra, xiní yu'u. Sa'a ñoo koo inon dánani va'a chááon ra kée dión xa'an, dá ná kandita ndaa ra xí'ín ña ndaa kándísa yo, ¹⁴dá kían ná dá'a ká nì kekuendá ra cuento to'ón nì kava'a dao ta Judío, ta ná o kékuendá ká ra choon sa'ándá ta nì kexoo noo ña ndaa sa'a Ndios. ¹⁵Ndidaa vá ña'a kúu ña'a vii noo na kómí iin níyo vii. Tído noo na kómí iin níyo yakó xí'ín na kò xí'ín kándísa Jesús, ndidaa vá ña'a kúu ña'a yakó noo ná, dá chí ndino'o ña kini nákaní ini na, ta yakó nda'o ñaxintóni ná. ¹⁶Kaa ra ña ná'a rá Ndios, tído xí'ín ña kée ra ná'a ra mií rá ña kúu rá ta to'ón, dá chí kúu rá ta tikíni, ta kúu rá ta ndeé to'on, ta ni lú'u ña va'a kò kándéé rá kée ra.

**Ta koo inon dána'on táto'on káa
rá ió ña ndaa kándisa yó**

2 Tído yo'ó, kua'an yo'ó ndi'i inon dána'on táto'on káa rá ió ña ndaa kándisa yó. ²Koo inon dána'on noó ta sava'a ña ná kaño'o ini ra noó ña'a kée ra, ta ná koo ndísá'ano ini ra, ta ná kándísá'ano ra, ná kuita ndaa ra xí'ín ña ndaa kándisa yó, ná ku'u ini ra sa'a dao ka ñayuu, ta kueé ni ná koo ini ra. ³Dión ta'ani ná koo ini na ñá'a sava'a, ná koo ndísá'ano ini na. Ná dá'a ni kanoo na kava'a na ña to'ón, ta ná dá'a ni kakuu na na kátoó ko'o. Ndino'o ña va'a ná koo ini na dána'a na ⁴noó na ñá'a kuálí, dá ná katí'a na koni na yíí ná xí'ín de'e kuálí na, ⁵dá ná kaño'o ini na noó ña kée na, dá ná kakuu na iin na ñá'a kéndísá'ano, dá ná katí'a na kanda va'a na ve'e na, dá ná koo va'a ini na, dá ná kaño'o toon na tixi ndá'a yíí ná, dá kían ná dá'a ni ní'í ñayuu ndí kían ka'an ndava'a na sa'a to'on Ndios.

⁶Ta koo ta'ani inon ka'an ni'ínón noo takuáchí yíí ña kían ná koo ini xi kaño'o ini xi noó ña kée xi. ⁷Ta chikani mifón ña kían keva'ón noo ndidaá ña'a kéeón, dá ná katí'a xi keva'a xi. Ta noó dána'on, koo inon dána'a ndaaon, ta dána'on xí'ín ñaño'ó, ⁸ta dána'on xí'ín to'on ndaa, dá kían ná dá'a ni ní'í ñayuu ña ka'an ndava'a na sa'on, dá ná kaka'an noó na xiní u'u ñaá sa'a ña ko ní'í ná ndí kían ka'an kini na sa'a yo.

⁹Ta ka'an ni'ínón noó na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o ña ná kueídó'o ñaá ná, ta ná ndukú ná ña nata'an ini ra. Ná dá'a ni ndane'e yú'u ná noó rá, ¹⁰ta ná dá'a ni koo kue'é noó ndá'a ná. Di'a ná kenda na ndidaá choon tá'anda noó ná, dá kían xí'ín ña kée na, ná chindaya'i ñayuu ña ndaa sa'a Ndios, na dáka'ki ñaá.

¹¹Dá chi ni na'a túu Ndios ña maní ni kee na xí'ín ñayuu, dá ni'í ndidaá ná ndi kee na ka'ki na. ¹²Ta ña maní yo'ó kás-

to'on xí'ín yo ña kánian dánkoo yo ndidaá ña kini xí'ín ña kátoó na kúu kuendá ñayuu yo'ó kee na. Ta kásto'on ta'anian xí'ín yo ña kánian kaño'o ini noó ña kée yo, ta kandeí ndísá'ano yo, ta kandeí yo kee yo ña kóni Ndios. ¹³Ki'o dión ná kee yo nani ndéi yo ndáti yo tandeé ini ndato kua'an, chi ndáti yo ndato náye'e noó nandió ko Jesucristo, na kúu Ndios ká'ano, na dáka'ki ñaá, kasaa na. ¹⁴Chi ni na'ki'o na míí ná ni xí'í na sa'a yo, dá ni kuu ni taó xóo na yo tixi ndá'a ndidaá ña kini. Ta ni nduvii ná yo, dá ni nduu yo ñayuu míí ná, dá ná ndi'i ini yo kee yo ña va'a. ¹⁵Dión koo inon dána'on noó na kúu kuendá Jesús, ta ka'an ni'ínón noó ná. Ta xí'ín choon né'ón koo inon dánanón na ko vá'a kée, ta ni iin to'ón ñayuu o sa kóno kenóo na yo'ó.

**Ni dandóo Ndios kuachi yó
sa'a ña kándéé ini yo Jesús**

3 Dándusaa inon na kúu kuendá Jesús ña kánian koo ñaño'ó ná noó ta né'e choon xí'ín ra dándáki ñaá. Ná kueídó'o ñaá ná, ta daá kuití ná kandeí nduu na kee na ña va'a. ²Ta ná dá'a ni koo ini na ka'an u'u na sa'a ni iin ñayuu, ta ná dá'a ni katoó na tandó'ó. Di'a va'a ná koo ini na, ta nda'í ná koo ini na xí'ín ndidaá ñayuu. ³Dá chi tá sa na'a sa kuu yo ñayuu ndeé to'on, xí'ín ñayuu do'ó, ta sa xionoo ndava'a yo, ta sa ño'o yo tixi ndá'a ndidaá ña kini sa katoó míí yo xí'ín ña kini sa koni ní'í yo. Ta ni sa kuu yo ñayuu xíxi ini, xí'ín ñayuu u'u ini. Sa ndukú yo ña kían koni u'u ñaá ñayuu, ta sa xini u'u tá'an yo xí'ín dao ka na. ⁴Tído iin kuu ni na'a Ndios, na dáka'ki ñaá, ña va'a ini na, ta ni na'a na ña kú'u ini na sa'a yo, ⁵dá ni dáka'ki ñaá ná. Tído ko ní dáka'ki na yo sa'a ña ni kee yo ña va'a. Di'a ni dáka'ki na yo chi ni ku'u ini na sa'a yo. Chi ni dandóo na kuachi yo, dá ni nakaki sa'a yo, ta Espíritu ií míí ná kúu na ni ndee sa'a ñaá, ⁶chi ni dakútí Ndios

níŋ yŋ xí'ín Espírítu ij mií ná sa'á ña nī kee Jesucristo, na dákaŋi ñaá. ⁷ Diŋn nī kee na, sa'á ñŋó nī kandoŋ vii yŋ noŋ Ndios sa'á ña manī nī kee mií ná sa'a yŋ, dá ná kuu natiin yŋ noŋ tatá yŋ Ndios ña kataki chíchí yŋ, chí ña yŋ'ŋ kúú tãdeé iní iŋ noŋ yŋ.

⁸ Ndino'o ña ndaa kían ká'in xí'ón, sa'á ñŋó xíkaj noŋn ña ndundééŋ dána'on ñá, dá ná ndi'i ini na kãdĩsa Ndios kee na ña va'a, chí ña va'a nda'o kían, ta chíndeéan ñayuu tá ná kee na ña. ⁹ Ta ná dá'a ni ndatŋ'ón xí'ín ñayuu sa'á to'on kŋ chŋon, ta ŋ sa ndátŋ'ón xí'ín ná sa'a ndá tixi nī kii iin rá iin na sá'ano. Ta ná dá'a ni chidáŋ tá'ón xí'ín ná xí'ín to'on, ta ŋ sa dãndichī tá'ón xí'ín ná sa'a ley Moisés, dá chí kŋ ndáyã'i ña kee yŋ diŋn, ta ŋ chíndeé tá'an vaan yŋ.

¹⁰ Tá nákaa iin ra sa'ándá tá'an ñayuu noŋ nátaŋa ndŋ xaan, dá kían dánanŋn ra iin ta'ándá, uu ta'ándá. Tá kŋ seídŋ'o ra ña ká'on, dá kían taŋ rá ná ko'on ra, ¹¹ ta kana'ón ña nī kana xoo va ra noŋ ña ndaa, ta sa'á kuachi kée vá rá nī kedaá xí'ín rá, sa'á ñŋó nī ndo'o ra diŋn.

Di'a kánian kee mií Tito, kaá Pablo

¹² Tá nī tãnda'í Artemas ŋ Tíquico kosaa ra noŋ nákaaŋn xaan, dá kían koo inŋn saaŋn nī'on yu'u ndá ñŋo Nicópolis, dá chí nī chíkaa ini ña ñŋó kooi yŋ vixi. ¹³ Ta koo inŋn chíndeéŋn Zenas, tá'an ra ná'a ley, xí'ín Apolos, ta kí'ón ña'a xínñŋ'ó rá noŋ ko'on ra dána'a ra, dá kían ni iin ña'a ná ŋ kãmani noŋ rá. ¹⁴ Ta dána'on noŋ na kúú kuendá yŋ ña nakī'o na mií ná kee na ña va'a, ta ná chíndeé ná na kãmani ña'a noŋ, dá ná kakuu na iin na kéchŋon va'a noŋ Ndios.

Xí'ín ndisá'an yŋ'ŋ dãndi'i Pablo ña ká'an na xí'ín Tito

¹⁵ Ndidaá vá na ndéi xí'ín yu'u yŋ'ŋ ká'an ndisá'an xí'ón. Ta ka'an yŋ'ŋ ndisá'an xí'ín na kãdĩsa dáŋ xí'ín yŋ ndéi xaan, tá'an na kú'u ini sa'á ndu'u.

Ná koo ña manī xí'ŋ Ndios xí'ín iin rá iin ndŋ. Diŋn ná koo.

To'on yó'o kían nì taa San Pablo nì sa'an noo Filemón

Ká'an Pablo ndisá'an xí'ín Filemón

1 Yu'u kúu Pablo, ta nákaa ve'e kaa sa'á ña dána'i to'on Jesucristo. Ta yu'u xí'ín ñani yo Timoteo ká'an ndu ndisá'an xí'ín míí ní, ñani manì Filemón, chí míí ní kúu ña kéchóon dáó xí'ín ndu'u, ² ta ká'an ta'ani ndu ndisá'an xí'ín kí'o manì yo nanì Apia, xí'ín ñani yo Arquipo, ña chindeé tá'an xí'ín yó sa'á to'on Jesús, ta ká'an ta'ani ndu ndisá'an xí'ín ña kúu kuendá Jesús náta ve'e ní. ³ Ta míí tatá yo Ndios xí'ín sato'o yo Jesucristo ná kee ña manì xí'ín ndo'ó, ta ná kí'o na ña koo va'a ini ndo.

Kándéé ká'ano iní Filemón Jesús, ta kú'u ini ña sa'a dao ka ñayuu

⁴ Ta náki'oi ndivé'e noo Ndios, chí daá kuití ndíko'on inij míí ní noo ká'in xí'ín ná, ⁵ dá chí kánda inij ña kóni ní sato'o yo Jesús, ta kándéé ká'ano iní ñaá ní, ta kú'u ta'ani ini ní sa'a ndidaá ñayuu Ndios. ⁶ Ta sa'á ña iin nì nduu ní xí'ín ndu'u sa'á ña kándéé iní ní Jesús, sa'á ñoó xí'ín ndu noo Ndios ña kanda iní ní sa'a ndidaá ña va'a ió noo ní sa'á ña kúu ní kuendá Cristo Jesús. ⁷ Kádij nda'o inij, ta nì ndundeé cháá ka inij tá nì kanda inij ña kú'u nda'o ini ní sa'a dao ka ña kúu kuendá Jesús. Dá chí sa'a míí ní, ñani míí, nì naní'i ini cháá ka ñayuu Ndios ñandeé iní.

Yó'o xí'ín Pablo iin ña manì noo Filemón

⁸ Ta sa'á ña dión kían, sa'á ñoó va'ará ió choon nì xí'o míí Cristo noo'í ña ka'andai choon noo ní táto'on kánian kee ní, ⁹ tido di'a xíkaj ña manì noo ní sa'á ña kú'u ini sa'a sátá'an yó. Ta yu'u kúu Pablo, ña ká'an xí'ín ní, ta kúu iin

ña sa'á, ta nákaa yu'u ve'e kaa sa'á ña dána'i sa'á to'on Jesucristo. ¹⁰ Xíkaj ña manì noo ní sa'a Onésimo, chí kúu rá táto'on iin de'e nì nì'í noo nákaa ve'e kaa yó'o sa'á ña kándéé iní ña Jesús. ¹¹ Chí di'a iin ña kó choon nì sa kuu ra noo ní tá sata, tido viti kían kúu rá iin ña ió choon noo míí ní xí'ín noo yú'u.

¹² Ta ko'in chinda'i ña nasaa ña noo ní, tido kónij ña natiin va'a ní ña, chí táto'on ndó'i xí'ín nímaj, kí'o dión ndó'i xí'ín rá. ¹³ Kónij ña koo ña yó'o xí'ín, dá chindeé rá yu'u kuiin ra to'on noo míí ní, chí nákaa ve'e kaa yó'o sa'á ña dána'i to'on va'a Jesús. ¹⁴ Tido o kée ta'on yu'u dión, chí kó ña'a ta'on nachina'i míí ní. Kó kónij kendúsaj xí'ín ní kee ní ña manì yó'o, chí kónij ña ná kakuuan táto'on kí'o kónij míí ní.

¹⁵ Dá chí ndá ndi kuu nì sonó Ndios ña nì kuxoo ra cháá tiempo noo ní, dá viti kían nandió koo ra kosaa ña koo chí'í rá xí'ín ní. ¹⁶ Ta viti natiin va'a ní ña, chí kúu rá iin ña ndáya'i cháá ka o duú iin ña nákaa tixi ndá'a ní, chí viti kúu rá iin ñani manì yo. Kúu rá iin ña ndáya'i noo yú'u, tido ndáya'i cháá ka ña noo míí ní sa'á ña koni kuáchí tuku ra noo ní, xí'ín sa'á ña nì nduu ra iin ñani ní sa'á ña kúu rá kuendá sato'o yo Jesús.

¹⁷ Sa'á ñoó, tá miñan ndaa nákonì ní ña né'e tá'an va'a ní xí'ín yu'u, dá kían natiin va'a ní ña, ta kee ní kuendá ña míí yu'u kúu rá. ¹⁸ Tá ndá ña'a nì ya'a ra nì kee ra xí'ín ní, o tá táj ña noo ní, dá kían nachi'i nían kuendá yu'u. ¹⁹ Yu'u kúu Pablo, ta xí'ín ndá'a míí táai to'on yó'o kosaaan noo ní. Yu'u chiya'i noo ní, va'ará di'a kuu kaa'í xí'ín ní ña táj ní sa'a míí ní noo. ²⁰ Sa'á ñoó, ñani míí, ió ñandeé inij xí'ín ní ña kee ní ña manì yó'o sa'á ña kúu yó kuendá sato'o yo Jesús, ta kí'o ta'ani ní ñandeé inij sa'á ña kúu ñani kuendá Jesús. ²¹ Ta nì taai tuti yó'o kosaa noo ní, chí kándéé ká'ano inij ña kuedó'o ní yu'u.

Ta sa ná'á vái ña va'a cháá ka kee ní noó ña ká'in xí'ín ní. ²²Ta kóni ta'anii ña kenduu ndo noo kooi, dá chi kándéé inii ña xinkoo ña xíka ndo noo Ndios, dá kí'o na ña saai noo ndéi ndó xaan.

**Ká'an ta'ani dao ka na kúu kuendá
Jesús ndisá'an xí'ín Filemón**

²³Ta ká'an ñani yo Epafra ndisá'an xí'ín ní. Na yó'o kúu na nákaa nduú

xí'ín yu'u ve'e kaa sa'á ña dána'a na sa'a Cristo Jesús. ²⁴Ta ká'an ta'ani Marcos, xí'ín Aristarco, xí'ín Demas, xí'ín Lucas ndisá'an xí'ín ní. Na yó'o ta'ani kúu na chindeé tá'an xí'ín yu'u noo choon Ndios. ²⁵Ná koo ña maní xí'o sato'o yo Jesucristo xí'ín iin rá iin ndó. Díon ná koo.

To'on yó'o kíān kua'an noó na Israel kúú kuendá Jesús

Ká'an Ndios xí'ín yó xí'ín yú'u de'e na

1 Kua'á nda'o ta'ándá nì sà ká'an Ndios xí'ín nà sá'ano ve'e yó tá sata, ta noó kua'á nda'o ña'a nì sà kechóon na profeta nà sà kasto'on na xí'ín ñayuu ñoó. ²Tído tein kuú noó ndí'i yó'o kéchóon na de'e mií ná, dá ka'an nà xí'ín yó, ta de'e na kúú nà nì ñatiin ña kakuu na sato'o noó ndidaá ña'a, ta xí'ín ndá'a de'e na nì kava'a na ndidaá ña ió ñayuu yó'o xí'ín ña ió induú. ³Ta nà yó'o kúú nà ná'a tátò'on kì'o ndato káa mií Ndios, dá chì tátò'on kì'o kúú mií Ndios, kì'o dión ta'ani kúú de'e na, iin noó kúú vá ná. Ta mií ná kúú nà xító ndidaá tá'an ña'a xí'ín choon kómí to'on na. Tá nì ndí'i nì dandóo na kuachi yó, dá nì ñakoo na xoo kuá'a Ndios noó ñikó ió nà dándáki na. ⁴Ta ndáya'i cháá kà nà noó ndidaá ángel ndéi induú, ta nì ñatiin na iin kuú ndáya'i cháá kà o duú ángel ñoó.

Ndáya'i cháá kà Jesús o duú ángel

⁵Dá chì kò ní ka'an Ndios di'a xí'ín ni iin tó'on ángel:

Yo'ó kúú de'e yu'u, ta viti ná'i ña kúúí tatóon.

Ta ni kò ní ka'an nà di'a sa'a ni iin ángel: Yu'u kakuu tatá xì, ta mií xí kakuu de'e yu'u.

⁶Ta nì ka'an ta'ani Ndios di'a tá kua'an nà tanda'á ná iin tó'on dinì de'e na kii na ñayuu yó'o:

Ná kandaño'o ndidaá ángel de'i.

⁷Mífan ndaa di'a kaá Ndios ká'an nà sa'a ángel:

Yu'u kúú nà kée ángel kéchóon nooí ña kakuu na tátò'on tachi, xí'ín ño'ó ita.

⁸Tído di'a kaá nà sa'á de'e mií ná:

Yo'ó kúú Ndios, ta ni iin kuú ta'ón o ndí'i noo dándáki yo'ó.

Ta kényiko ndaa yo'ó noo dándákón.

⁹Chì ndíko yo'ó iin íchì ndaa, ta káño'ó yo'ó ndidaá ña kini kua'an.

Sa'á ñoó nì kaxi Ndios yo'ó, nà kúú Ndios míón,

ta nì xì'o cháá kà nà ña dii iní noo'on o duú dao kà nà xínkuáchí dáó xí'ón.

¹⁰Ta kaá ta'ani na di'a:

Yo'ó, nà kúú sato'o noo ndidaá ña'a, nda míf sa'a nì kava'ón noño'o yó'o, ta xí'ín ndá'a míón nì kava'a induú.

¹¹Ta ná kasandaá iin kuú, ta naá ndí'i vaan,

tído yo'ó, daá koo kuií vá yo'ó.

Ndidaá tá'an va ña'a káa kuyatá iin kuú tátò'on kì'o kúyatá dá'on.

¹²Ta tátò'on kì'o natuu ñayuu dá'on ndíxi na,

kì'o dión natuu yo'ó ndidaá ña'a káa, ta ná nadamón ña.

Tído yo'ó, o nádaon ta'an voón, daá koo kuií voón.

¹³Ta kò ní ka'an Ndios di'a xí'ín ni iin tó'on ángel:

Kakoo yo'ó xoo kuá'i nda ná nataán ndí'i yu'u ta xiní u'u ñaá tixi sa'on.

¹⁴Kánian kana'á ndó ña choon kómí ángel kíán ña koni kuáchí ná noo Ndios, ta chinda'á ñaá ná chindeé ná ndidaá nà nì'i ña kàki na.

Iin ña'a ndáya'i nda'o kíán ña nì kii Jesús dáka'ki ñaá

2 Sa'á ñoó mífan ndúsa kánian kandiko toon yó to'on ndaa nì seídó'o yó, dá chì tá koó, dá kíān oon ni ví kankuei xoo yó nooán. ²Chì mífan ndaa ió choon noo ndá'a ley nì xì'o ángel noo Moisés, ta ndi ndáa mií vá ñayuu nì ya'a nooán, ta ndi ndáa mií ná kò ní xiin kueídó'o choon sa'ándáan, dá nì ndo'o nío ná sa'á kuachi nì kee na.

³Ta, çndi koo ví kàki yó noó ña xido ini Ndios tá ná o taó kuendá yo to'on

ndáya'i cháá ka, ña kían ká'an sa'a ndi koo káki yó? Chì dinñó'ó mií na kúú sato'o yo ni xí'o kuendá sa'á to'on yó'o, ni ndi'i, dá ni kast'o'on ta'ani taa ni sa xionoo xí'ín ná to'on yó'o xí'ín yó. ⁴ Ta mií Ndios ni xí'o ta'ani kuendá sa'á to'on ndato yó'o xí'ín ndá'a taa ni sa xionoo xí'ín Jesús, dá chì ni xí'o na ña kían ni kandeé rá ni kee ra ña'a ndato xí'ín ndidaá ka ña'a ná'ano noó ñayuu, ta ni xí'o na ña ni ñatiin iin rá iin taa yó'o choon ni xí'o Espíritu iñi táto'on kì'o kóni mií ná.

Jesús kúú na xí'o ña káki yó

⁵ Dá chì ko ní xí'o Ndios choon noo ndá'a ángel ña kían dándáki na ñayuu sáá ve'i chí noo, ña kían ká'ín sa'a xí'ín ndó. ⁶ Dá chì di'a kua'an ña ni taa iin taa noo tuti iñi Ndios:

¿Ndí kían kúú taa ndéi ñayuu yó'o ña ñó'o ini ní sa'a rá, tatá Ndios?

Ta, ¿ndí kían kúú rá ña ndí'i téi ini ní sa'a rá?

⁷ Ta ni ndee ní ra sa kuu ra iin ra ló'o cháá noo ángel,

ta ni xí'o ní choon ká'ano noo rá, ta ni xí'o ní ñañó'ó noo rá,

ta ni chikani ní ra ña dándáki ra ndidaá ña'a ni kava'a ní,

⁸ ta ni nataán ní ndidaá tá'an ña'a tji sa'a rá.

Chì sa'á ña ni nataán Ndios ndidaá ña'a tji sa'a rá, sa'á ñoó ko ní kándoo ni iin tó'an, ndidaá ña ñó'o tji sa'a rá, tído kánda'ini yo ña o dúy ndidaá ña'a dándáki ra viti. ⁹ Tído viti kánda'ini yo ña ió iin na ni ndeló'o cháá mií noo ángel, ta na yó'o kúú Jesús, ta ni ñatiin na choon ká'ano, ta ni ñatiin ta'ani na ndidaá tá'an ñañó'ó sa'á ña ni xí'i na sa'a yo. Dá chì sa'á ña kóni Ndios kee na ña manì xí'ín yo, sa'á ñoó ni xí'i Jesús sa'a yo.

¹⁰ Ta mií Ndios kúú na ni kava'a ndidaá ña'a ñó'o ñayuu yó'o, ta noón kúú na xíto ñaá, ta kóni na nakuaka na ñayuu

mií ná noo ndato náye'e ndaa noo ió na. Sa'á ñoó iin ña va'a ni sa kían ña ni daxinkoo va'a na Jesús xí'ín ña ni ndo'ona, chì mií ná kúú na dákáki ñaá. ¹¹ Dá chì mií Jesús, na ni ndevii yó, xí'ín yóó, na ni nduvii, iin tó'ón vá kúú tatá yo, sa'á ñoó ko xíka'an ta'on noo Jesús ká'an na ña kúú yo ñani na. ¹² Dá chì di'a kaá tuti iñi Ndios:

Kì'o yu'u kuendá sa'a mií ní noo ñani xí'ín k'i'oi,

ta tein ndidaá ñayuu kuendá ní keká'ano yu'u mií ní.

¹³ Ta kaá ta'anian:

Kandeé ká'ano iní Ndios.

Ta kaá ta'anian:

Yó'o fiin xí'ín ndidaá tá'an de'e ni xí'o Ndios noo'i.

¹⁴ Ta de'e ni kava'a xí'ín koño xí'ín ni kúú de'e ni xí'o Ndios noo ná, sa'á ñoó ni nduu ta'ani mií Jesús koño xí'ín ni, dá ni kuu ni xí'i na. Ta k'i'o dión ni kandeé ná ni dítá ná choon noo ndá'a ña u'u, sa'á ñoó koó ka choon noo ndá'an ka'ánian ñayuu. ¹⁵ Dión, dá ni kandeé ná ni taó xóo na yó noó ña yu'oo kuu yo, dá chì nda rá ni káki yó ni kasá'a dándáki ñaá. ¹⁶ Dá chì mií ña ndaa kuiti ko ní kii Jesús chindeé ná ni iin ángel, sava'a na kúú na ve'e Abraham ni kii na ni chindeé ná. ¹⁷ Sa'á ñoó mií ña ndúsá ni nduu na táto'on kì'o kúú ñani na, dá ni xinkoo na kúú ná duti kúú noó, iin duti ká'ano ini, iin duti fin ndaa noo Ndios, dá ni kuu ni doko ná mií ná, dá ni ñayuu na ña ku'u ká'ano ini Ndios sa'á kuachi na. ¹⁸ Ni ndo'ona nani níó ná tá ni ka'an ña u'u dátuu ñaáan, sa'á ñoó kuu va chindeé ná yó tá kexixi ña u'u xí'ín yó.

Ndáya'i cháá ka Jesús o dúú Moisés

3 Viti, ñani, ndo'ó na kúú ñayuu Ndios, ndo'ó na ni nakana Ndios kande'i induú, koo ini ndo kande'é va'a ndó Cristo Jesús, na ne'e to'on mií Ndios noo yo, ta kúú ná duti kúú noo noó ña

kándísa iin rá iin yó. ²Ta nī daxínkoo ndi'i na choon nī xī'o Ndios noo ná, tát'o'n kī'o nī daxínkoo ndi'i Moisés choon nī ni'i ná koni kuáchí ná noo ná kúú ve'e Ndios. ³Ta kánian natiin Jesús ñañó'ó ká'ano cháá ká o duú Moisés, dá chī taa káva'a ve'e kánian natiin cháá ká ñañó'ó o duú ve'e nī káva'a ra. ⁴Dá chī ió yoo káva'a iin rá iin ve'e, dá ndí-taan, tído na nī káva'a ndidaá tá'an ña'a kúú Ndios. ⁵Miñan ndaa kuiti nī sa fin ndaa Moisés noo Ndios tá nī sa xinkuáchí ná noo na ve'e Ndios, ta xí'ín ña nī kee na nī na'a na tát'o'n kī'o káa rá ió ña ka'an Ndios chí noo. ⁶Tído Cristo kúú míí de'e Ndios, na kánian dándáki ve'e na. Ta ve'e na kúú yóó tá ná kandita toon yó xí'ín ña kándéé iní yó ná nda noo ndi'i kuií, ta ná kadii iní yó xí'ín tandeé iní kómí yó.

Xí'o Ndios noo na ñoo na ña nani'i ndée ná

⁷Chī di'a kaá Espíritu iī Ndios: Tá ná kueídó'o ndó noo ká'an Ndios kuu víti, ⁸dá kīan o sa kédó'ó ndó míí ndó tát'o'n nī kee na sá'ano ñoo ndo tá nī da-ta'án na Ndios, chī nī xito iní ná Ndios noo nī xionoo na yukú íchí ñoó. ⁹Ta ñoo nī da'ta'án na yu'u, ta nī xito iní ná yu'u, va'ará uu diko toon kuia nī xini na ndidaá tá'an ña ndato nī kee yu'u xí'ín ná. ¹⁰Sa'á ñoo kō ní náta'an inii nī xinii ñayuu ñoo, dá nī kaai xí'ín míí: “Daá kuiti vá kexoo xíká níyó ná noo ña kóni yu'u, chī kō kóni na kaño'o na íchí yu'u.” ¹¹Ta sa'á ña nī xido inii nī kee na, sa'á ñoo nī chīkaa inii ña ni iin kuu tá'ón o koni na ndu'u na noo kī'oi ña nani'i ndée ná, kaá Ndios.

¹²Sa'á ñoo kandaa ndo míí ndó, ñani, dá kīan ni iin tó'ón ndó ná o kákomí iin níyó kini, iin níyó káxí, ña kīan kedaá xí'ín ndó, dá kexoo xíká ndó noo Ndios takí. ¹³Di'a koo ini ndo ka'an ni'ini ndó noo iin rá iin ndó iin rá iin kuu kuu. Dá chī ká'an to'on ñoo ña kánian kee ndó díon kuu víti, dá kīan ná dá'a ni kusaá ini ndo koni ndo to'on Ndios kee ña danda'i ñaá kuachi. ¹⁴Dá chī ió ta'ani kuendá yó xí'ín Jesucristo tá ná ndiko toon yó tandeé iní nī natiin yó nda míí sa'a. ¹⁵Dá chī di'a kaá to'on Ndios: Tá ná kueídó'o ndó noo ká'an Ndios kuu víti, dá kīan o sa kédó'ó ndó míí ndó tát'o'n nī kee na sá'ano ñoo ndo tá nī da-ta'án na Ndios.

¹⁶¿Ndá yoo nī sa kuu na nī seídó'o noo nī ka'an Ndios, ta vatī xīan daá nī da-ta'án ñaá ná? ¿Á kō ná'á ta'on ndó ña noón kúú ndidaá na nī kankuei tixi nda'á na ñoo Egipto nī kee Moisés? ¹⁷Ta, ¿ndá yoo nī karyíí Ndios xí'ín ndin uu diko kuia noo kúú yukú íchí ñoo? ¿Á kō ná'á ta'on ndó ña noón kúú na nī ya'a nī kee kuachi, ta nī kuei na nī xí'i na yukú íchí ñoo? ¹⁸Ta, ¿ndá yoo nī chīkaa ini Ndios o náchi'i na noo nani'i ndée ná? ¿Á kō ná'á ta'on ndó ña noón kúú na kō ní xíin kueídó'o ñaá? ¹⁹Sa'á ñoo kándaá inio ña kō ní kúú ta'on ndu'u na noo nani'i ndée ná sa'á ña kō ní kándísa ndaa na Ndios.

4 Sa'á ñoo ná kandaa yó míí yó, viti íin iī Ndios xí'ín to'on nī xī'o na ña kīan kī'o na ña ndu'u yó noo nani'i ndée yó, dá chī oon ni ví tuú dao ndo'ó, ta o koni ndo ndu'u ndó ñoo. ²Dá chī tát'o'n kī'o nī natiin yó to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús nī kee Ndios, kī'o díon ta'ani nī seídó'o ñayuu ñoo to'on Ndios tá sata. Tído nī naá óon va ña nī seídó'o na ña, dá chī kō ní kándéé iní na Ndios. ³Tído yóó kúú na kándísa ña nī ka'an Ndios, sa'á ñoo koni yó ndu'u yó nani'i ndée yó noo ió na.

Tído di'a nī kaa nā xí'ín nā kō ní kándisa ñáá tá sata ñóó:

Ta sa'á ñā nī xido inij nī kee na, sa'á ñóó nī chikaa inij ñā ni iin kuu ta'ón o koní nā ndu'u na noo kī'oi ñā nani'i ndée ná.

Dion nī kaa nā, va'ará sa nī daxíno ndi'i na ñā nī kava'a na ndā mí sa'a ñayúú yó'o. ⁴ Dá chī di'a kaá ta'ani tuti ij Ndios sa'a kuu úsa:

Kuu úsa nī nani'i ndée Ndios noo ndidaá choon nī kee na.

⁵ Ta kaá ta'ani tuti ij Ndios di'a:

O koní ta'on na ndu'u na noo kī'oi ñā nani'i ndée ná.

⁶ Sa'á ñóó kándaá inio ñā kómani vá ndu'u dao ñayuu noo nani'i ndée ná, ta kō ní ndu'u nā nī natiin to'on yó'o mí noo sa'á ñā kō ní seídó'o na choon nī sa'anda Ndios. ⁷ Sa'á ñóó ká'an tuti ij ñā nī saki Ndios iin ká kuu, ta kuu ñóó kúu kuu víti. Chī tá nī ya'a kuá'a nda'o tiempo, dá nī taa David ñā nī ka'an Ndios sa'a kuu yó'o:

Tá ná kueídó'o ndó noo ká'an Ndios kuu víti,

dá kían o sa kédó'o ndó mí ndó.

⁸ Dá chī tá nī xī'o Josué ñā kían ndu'u nā sá'ano ñoo yo noo nani'i ndée ndisa na, dá kían o ká'an ta'on Ndios sa'a iin ká kuu. ⁹ Sa'á ñóó kándaá inio ñā kandaá iin kuu, dá koni ñayuu Ndios ndu'u na noo miían ndaa kuiti nani'i ndée ná.

¹⁰ Dá chī nā ndu'u ñóó, noon kúu nā koni nani'i ndée noo ndidaá choon nī kee na, táto'on kī'o nī nani'i ndée mí Ndios tá nī ndi'i nī kava'a na ñayúú yó'o.

¹¹ Sa'á ñóó ná cho'on ini yo, dá ná konio ndu'ó noo nani'i ndée yo, ta ná dá'a ni kī'o yó míá ñā kusaá inio táto'on kī'o nī kee nā sá'ano ñoo yo, chī kō ní seídó'o na noo nī ka'an Ndios. ¹² Chī to'on takí kúu to'on Ndios, ta to'on ndakí nda'o kíán. Ta deen cháá ká sa'ándáan o duú iin espada sa'ándá ndi nduú xoo. Sa'á ñóó tá seídó'o yóan, xínoan ndā maá in-

io, ta sónó ní'inian níyo yo xí'ín ñaxintóni yo. Ta sónó ní'ini ta'anian tuchi yo, ta kásandaáan ndā maá noo ñó'o dandiki lásá yo. Ta nádátuuuandidaá ñā ná kani inio xí'ín ndidaá ñā'a ñó'o ini níyo yo.

¹³ Ta ni iin tó'ón ta'on ñā'a ió ñayúú yó'o kō ió de'é noo Ndios. Di'a ndidaá tá'an vaan túu noo ná ndé'é ná, ta ndidaá tá'an vaan ndáa vichí noo ná, ta iin kuu nakuíta yó naki'o yó kuendá noo ná.

Jesús kúu mí mí duti kúu noo

¹⁴ Ta viti ió iin duti kúu noo noo yo, ta nī kaa na kua'an nó'o ná noo ió Ndios induú, ta nā yó'o kúu Jesús, nā kúu de'e Ndios. Sa'á ñóó ná kandita toon yó xí'ín ñā ndaa kándisa yó. ¹⁵ Dá chī viti kómí yó iin duti kúu noo kando'o sa'a yo sa'á ñā kúu yó ñayuu vitá ini noo kuachi. Chī nī ka'an ta'ani ñā u'u dátúú ñáá, dá ya'a na kee na kuachi, táto'on kī'o kéean xí'ín yó, tído kō ní ya'a ta'on na kee na ni iin kuachi. ¹⁶ Sa'á ñóó ná natuu yati yó xí'ín tandéé iní noo ió Ndios dándáki na, chī ndā ñóó xí'o na ñā maní noo yo, dá ni'i yo ñā ku'u ini nā sa'a yo, ta ni'i ta'ani yó ndée ñā kían chindeé ñáá noo iin rá iin tandó'o vej noo yo.

5 Dá chī iin rá iin duti kúu noo nī ndukú Ndios tein ñayuu mí ná, dá kuiin ra ka'an ni'ini ra sa'á ñayuu ñoo ra noo Ndios, dá dokō rá ñā'a, ta dákei ra kítí noo Ndios sa'á kuachi ndidaá nā ñoo ra. ² Ta xí'o ndeé iní ra sa'á nā kō kándaá ini ndí kían va'a kánian kee na, xí'ín nā xínoo ndava'a kée kuachi, chī kúu ta'ani ra iin taa vitá ini noo kuachi. ³ Ta sa'á ñā vitá ini ra, sa'á ñóó kánian dokō rá kítí noo Ndios sa'á kuachi mí rá, xí'ín sa'á kuachi ñayuu ñoo ra. ⁴ Ta kō iin ta'on kuu kaxi mí choon yó'o, dá chī sava'a nā nī kana mí Ndios kúu nā kuu kakomí choon yó'o, táto'on nī ndo'o Aarón.

⁵ Ta ni Cristo kō ní kaxi mí ñā natiin na ñañó'o ñā kakuu na duti kúu noo.

Ndios vá ni xi'o choon yó'o noo ná, dá chi di'a ni kaa na xí'ín ná: Yo'ó kúú de'e yu'u, ta viti ná'i ña kúúí tatóon.

⁶Ta kaá ta'ani na iin ka xían noo tuti ij: Daá kuití kakuu yo'ó duti, tátó'on ni sa kuu Melquisedec.

⁷Tá ni sa kuu Cristo iin ta ñayuú yó'o, dá ni xika na ña maní noo Ndios, ta nda'í ni saki na xí'ín ndutá noo ná noo Ndios, na kándéé dítá ñáá noo ña kuu na. Ta ni seídó'o Ndios ndidaá ña ni xika na sa'á ña ni seídó'o ñáá ná xí'ín ña nda'í ió ini na. ⁸Ta va'ará kúú ná de'e Ndios, tído tein ña ni ndo'o níó ná ni katí'a na ni seídó'o na ña kóni Ndios. ⁹Ta sa'á ña ni daxínkoo ndi'i na choon ni kii na, sa'á ñoó ni kasandaá na kúú ná na dákaki chíchí ñáá, chi dákaki na ndi ndáa mií ñayuu seídó'o ñáá. ¹⁰Ta mií Ndios ni chikani ñáá kakuu na duti kúú noo tá-to'on ni sa kuu Melquisedec duti tá sa na'á.

Ná dá'a ni dánkoo yó ña kándéé iní yo Jesús

¹¹Ió kuá'a nda'o ña'a nakani yu'u xí'ín ndó sa'á ña yó'o, tído kuáchí nda'o nakanii ña, dá kandaá ini ndo, dá chi oon nda'o ini ndo. ¹²Sa di'a kánian kakuu ndó na dána'a noo dao ka na, dá chi sa na'á nda'o dákua'a ndó sa'a ña yó'o. Tído di'a xínñó'ó ndó ña dána'a tuku na noo ndo ña ni dákua'a ndó nda mií sa'a sa'á to'on Ndios. Sa'á ñoó kúú ndó tá-to'on takuálí leé, chi xínñó'ó ij vá ndó lechí, chi o kúú keí ndó ña'a káxí, ña kúú ña ndichí cháá ka sa'a Ndios. ¹³Ta ndidaá na xí'i sava'a lechí ñoó, noón kúú na ko kátóni ini ndí kían va'a, ta ndí kían ko vá'a, chi kúú ná tátó'on takuálí noo ña'a Ndios. ¹⁴Tído na sa ni chichi, noón kúú na seí ña káxí, ta sa'á ña ni sa'ano na xí'ín ña ndaa, sa'á ñoó sa ti'a na kandaá ini na ndí kían va'a, ta ndí kían ko vá'a.

6 Ná dá'a ni katuu yó xí'ín sava'a ña ni kandaá ini yo sa'á to'on ndaa Cristo, chi ña yó'o kúú ña sa ni katí'a yó nda mií sa'a. Va'a cháá ka ná ndi'i ini yo ko'on yo chí noo xí'ín to'on na, ta ko kánian nandió kuéi tuku yó dákua'a yó sa'á ña kánian nandikó ini yo sa'á ña kini kée yó, o sa'á ña kánian kandeé ini yo Ndios. ²Ta ko kánian dákua'a tuku yo sa'a ndi kee yó kodo nduta yo, xí'ín sa'á ña chínóo yó ndá'a yo diní na dákua'a xí'á, xí'ín sa'a ndi koo nataki na ni xi'i, xí'ín sa'á ña miían ndaa keyíko Ndios sa'a ndidaá ñayuu noo ndi'i. ³Ta ki'o dión kee yó tá kóni mií Ndios.

⁴Dá chi ndi ndaa na sa ni datóon Ndios ñaxintóni, ta sa ni xirndodó ná ña ndato vei noo Ndios, ta sa ió ta'ani kuendá na xí'ín Espíritu ij Ndios, ⁵ta sa ni xirndodó ná to'on va'a Ndios, ta sa ni xirndodó ta'ani na tátó'on ki'o dándáki Ndios ñayuú sa'a vei chí noo, ⁶tído tá ná dánkoo na ña ndaa yó'o, dá kían ni iin tó'ón ka ña'a o kúu kee yó xí'ín ná, dá nandió kuéi na nandikó ini na sa'á kuachi na, dá chi kían tátó'on ndéi tuku na chírkaa na Cristo, na kúú de'e Ndios, ndika cruz, ta xí'o na ña kediki ndaa ñáá ñayuu. ⁷Chi kían tátó'on ño'ó xítí, ña xí'i va'an takuifí tá koon dai. Ta dao ño'ó xítí, kuá'a nda'o ña'a xí'oan noo na ni xiti ñáá, ta ió nda'o choon noo ná. Sa'á ñoó ndato ka ví kémáni ñáá Ndios. ⁸Tído ño'ó xítí, tá'an ña xí'o ndino'o ta'íón xí'ín ión títi, ñoó kúú ño'ó ko chóon, ta ñoó kúú ño'ó ndéi ndáti tai chi'an kee Ndios, ta ndátian kejí ña iin kuú.

⁹Tído va'ará ndátó'ón ndú sa'a ndidaá ña yó'o, na maní mií, tído ná'á káxí vá ndú ña va'a cháá ka ndo'o ndo'ó, ta kee ndó ña va'a tátó'on kánian kee ñayuu ni dákaki Ndios. ¹⁰Chi kúú ná iin Ndios ndaa, sa'á ñoó o nándodó ta'on na sa'a choon ni kee ndó noo ná, ni sa'á ña kú'u ini ndo sa'a dao ka ñayuu, chi ni chindeé ndó ñayuu mií ná, ta ndéi ij ndo chín-

deé ñáá ndó nda viti. ¹¹ Tído kóni ndu'u ña ná kandita toon ij iin rá iin ndó xí'ín ndidaá ña va'a kée ndó nda noo ndi'i kuií, dá kían kandaa ini ndo ña miñan ndaa natiin ndó tãndeé iní kómí ndó noo Ndios. ¹² Chi kò kóni ndu ña kandeí dúsá oon ndó. Di'a koo ini ndo kee ndó táto'on ki'o kée ñayuu, tá'an na kándéé ká'ano ini Ndios, ta ndátí kueé ñáá ná, chi sa'á ña kée na dión, sa'á ñoó natiin na ña ni kaa Ndios ki'o na noo ná.

¹³ Dá chi tá ni xi'o Ndios to'on na noo Abraham ña kían kemáñi ñáá ná, dá ni ñachina'á ná mií ná, dá chi koó ka iin ka yo ká'ano cháá ka o duú mií ná, ¹⁴ ta ni kaa na: “Miíñan ndaa kuiti kemáñi nda'o yu'u yo'ó, ta ndekua'a nda'o yu'u tata yo'ó.” ¹⁵ Ta sa'á ña ni sa ndati kueé Abraham, sa'á ñoó ni kasanda'a na ni natiin na ña ni kaa Ndios ki'o na noo ná. ¹⁶ Dá chi miñan ndaa kuiti náchina'á ñayuu ndéi ñayuu yo'ó iin yoo ká'ano cháá ka o duú mií ná, dá kenda'a na noo ká'an na. Ta ki'o dión ndadí ña ni tiin tá'an na sa'a. ¹⁷ Ta kóni Ndios ña kana'á na ni natiin to'on ni xi'o na ña o nándikó ta'on iní na kee na ña ni ka'an na, sa'á ñoó ni ñachina'á ná mií ná. ¹⁸ Ta ni iin tó'ón ñayuu o kúu ta'on nadaon noó uu ña'a ni kee Ndios, chi ni xi'o na to'on na noo yo, ta ni ñachina'á ná mií ná, ta o kúu ta'on ka'an to'ón Ndios. Sa'á ñoó ió iin tãndeé iní ká'ano noo yoó, na ñó'o tixi ndá'a Ndios, chi kándéé iní yo ña ni'i yo ña ni kaa na ki'o na noo yo. ¹⁹ Ta tãndeé iní yo'ó kían tiin toon níyo yo noo Ndios táto'on ki'o tiin toon kaa ve'e iin barco, dá sá tuu ra ini taño'o. Ta mií tãndeé iní yo'ó ndáka yo kua'an yo nda sata dá'on ndadí ini ve'e ño'o noo ió Ndios, ²⁰ noó ni ku'u mií Jesús ni sonó ná íchi noo yo, chi iin ni kandoo na kúu duti kúu noó táto'on ni sa kuu Melquisedec duti tá sa na'á.

Ki'o di'a ni kechóon ta duti sa naní Melquisedec

7 Ta Melquisedec yo'ó ni sa kuu rey ñoo naní Salem, ta sa kuu ra duti noo Ndios, na ió induú. Ta kaá tuti ij Ndios ña iin kuu ni sa'an ra ni natiin ra Abraham íchi nda noó kondii na noó ni sa'an na ni ñáa na xí'ín dao rey, ta ñoo ni kemáñi ñáa Melquisedec xí'ín to'on ni ka'an ra. ² Ta noo mií rá ni xi'o Abraham uxí ña'a noo iin iin ciento ña ni xio ndaa na noó ni sa'an na ni ñáa ná xí'ín rey ñoo. Ta kuu Melquisedec ñoo kóni kaá “rey kenda'a”. Ta mií rá ni sa kuu rey ñoo Salem, ta to'on yo'ó kóni kaa “rey náchindei va'a ñayuu”. ³ Ko iin ná'á sa'a tatá ra, ni sa'a naná ra, ta ni ko iin ná'á ndá yoo ni sa kuu na sá'ano ve'e ra, ta ni ko iin ná'á ndá oon ni kaki ra, ta ni ko iin ná'á ndá oon ni xi'i ra. Ta ni sa kuu ra táto'on ki'o kúu de'e Ndios, chi iin ni kandoo ra kúu rá duti.

⁴ Taó kuendá mií ndó ña ká'ano nda'o choon ni sa ne'e Melquisedec, sa'á ñoó ni sa'an Abraham, na kúu tatá ñoo yo, ni xi'o na uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a noo Melquisedec, ña ni kandeé ná ni xio ndaa na ndá'a dao ka rey tukú ñoo. ⁵ Ta miñan ndaa ni kaxi Ndios taa tein na ve'e Leví ña kakuu ra duti, ña kakomí rá choon ña ki'in ya'i ra uxí ña'a noo iin iin ciento ña'a ní'i na ñoo ra noo choon kée na, táto'on ki'o sa'ándá ley Ndios choon. Sa'á ñoó kanda'a inio ña kánian ki'in ya'i ra noo ñani ra, va'ará iin tó'ón dáá kúu tatá ra, chi na ve'e Abraham kúu ndi ndi'i ra. ⁶ Ta va'ará ko ní kii Melquisedec tein na ve'e Leví, tído ni natiin ra uxí ña'a noo iin iin ciento ña ió noo Abraham, ta ni kemáñi ta'ani ra Abraham xí'ín to'on va'a ni ka'an ra. Ta Abraham kúu na kánian natiin ña va'a ni kaa Ndios ki'o na noo ná. ⁷ Ta ná'á yo ña na ló'o kúu na nátiin to'on va'a kée na ndáya'i cháá ka. ⁸ Ta kanda'a ta'ani in-

iō ñā xí'ī tã ve'e Leví, tá'an rã kí'in ya'í uxí ñā'a noō iin iin ciento ñā'a ió noō nã ñoo rã, tído ká'an to'on Ndios sa'a Melquisedec ñā takí īī vá rá. ⁹ Ta sa'á ñā ñī chiyá'i Abraham uxí ñā'a noō iin iin ciento ñā'a ñoo noō Melquisedec, sa'á ñoo kuu kaa yo ñā ndã Leví xí'in tã ve'e ra ñī chiyá'i ta'ani, va'ará míí rá kí'in ya'í noō nã ñoo rã. ¹⁰ Dá chī ñó'o īī vá nã ve'e Leví kúú ná ñī ini Abraham tá ñī ñakí'in tá'an na xí'in Melquisedec íchī ñoo.

¹¹ Tá kuu koo vii ñayuu noō Ndios sa'a choon kée tã dutí kuendá Leví, dá kí'an, ¿ndivã'a ñī chikani Ndios iin kã dutí? Ta va'ará míí nã ve'e Leví ñī ñatiin ley Ndios, tído dutí ñī ñachikani Ndios tiempo viti kúú ná táto'on ñī sã kuu Melquisedec, ta kō ní taó ta'on ñāá ná tein nã ve'e Aarón. ¹² Ta sa'á ñā ñī ndakoo iin dutí saá, sa'á ñoo mí'an ndúsã kánian nadaon ta'ani ley, chī sã díin va kée dutí saá yó'o. ¹³ Tá'an dutí ká'an ndū sa'a, kō ní kí na tein nã ve'e Leví, chī ñī kii na tein nã ve'e iin kã ñayuu, ta ni iin ta'on nã ve'e yó'o kō ní sã kuu dutí Ndios. ¹⁴ Dá chī ná'á yó ñā ñī kii nã kúú sato'o yo tein nã ve'e Judá, ta ni iin tó'on nã ve'e Judá kō ní chikani Moisés ñā kakuu na dutí.

¹⁵ Ta kándaã inio ñā dión kí'an, dá chī ñī ndakoo iin dutí saá, ta kúú ná táto'on ñī sã kuu Melquisedec. ¹⁶ Chī kō kúú ná dutí sa'a ley, chī kaá ley ñā savã'a nã ve'e Leví kuu kakuu dutí. Di'a kúú ná dutí sa'á ñā ió choon noō ndá'a ná ñā katakí kuíi nã. ¹⁷ Dá chī di'a kaá tuti īī Ndios sa'a ná:

Daá kuití kakuu yo'ó dutí,
táto'on ñī sã kuu Melquisedec.

¹⁸ Sa'á ñoo ñī chítuu Ndios ley yatá, chī kō ní kándeéan dáxinkooan choon ñī sã ne'an, chī kō ndakí ta'an vaan, ¹⁹ chī kō ní kándeé ta'on ley ñā dánkoo viián ni iin tó'on ñayuu noō Ndios. Tído viti ñī ñi'ī yo iin tãndeé iní va'a cháá kã, dá kuu kuyati cháá kã yo noō Ndios.

²⁰ Ta dión ñī kuu, dá chī ñī china'á Ndios míí ná ñā dión koo. ²¹ Tído kō ní kée ta'on Ndios dión tá ñī chikata na tã dutí, tã kúú kuendá Leví. Tído mí'an ndaa ñī china'á ná míí ná tá ñī chikani na iin dutí saá, dá chī di'a kaá tuti īī ná: Ñī china'á Ndios míí ná, ta o nándikó ta'on iní na noō to'on ñī ka'an nã: “Daá kuití kakuu yo'ó dutí, táto'on kí'o ñī sã kuu Melquisedec.”

²² Ta Jesús kúú nã ñī kãdoo sa'a yo noō Ndios, sa'á ñoo ñī kãdoo Ndios kee na ñā va'a cháá kã xí'in yó o duú ley ñī xí'o na noō Moisés.

²³ Ta kuã'á ndã'o ñī sã kuu dao kã dutí ñoo, dá chī tá ñī xí'ī iin ra, dá ñī ñakuíin iin kã rã. ²⁴ Tído Jesús kúú nã ñī kãdoo kakuu kuíi dutí, sa'á ñoo kō xínñó'ó kã ñakuíin iin kã dutí noō ná. ²⁵ Sa'á ñoo ndá hora kúú míí vá kuu dáka'ki na ñayuu, nã nóno natuu yati noō Ndios sa'á ñā kándeé iní ñāá ná, dá chī daá takí kuíi nã ió nã seí nda'í nã sa'a yo noō Ndios.

²⁶ Ta iin dutí kúú noō kée dión kúú nã xínñó'ó yó, chī kúú ná iin nã vii, iin nã kōo kuachi, iin nã kōo yáko, iin nã kō xionoo íchī nã kée kuachi, iin nã ñī chikoo dikó cháá kã Ndios ndã induú. ²⁷ Ta kō xínñó'ó ta'on na kee na táto'on kí'o kée tã dutí kúú noō, chī iin rá iin kuu kuu dóko rá kíti noō Ndios sa'á kuachi míí rá, ndi'i, dá dóko rá kíti sa'á kuachi nã ñoo rã. Tído Jesús, iin tó'on vá ta'ándá ñī dokō ná míí ná ñī xí'ī nã sa'a yó, ta daá kuití vá ndáya'i ñā. ²⁸ Ta ley Moisés chikataan tãa, tá'an rã vitá ini noō kuachi, kakuu ra dutí kúú noō. Tído tá ñī ndi'i ñī xí'o Ndios ley yó'o, dá ñī ñachina'á ná míí ná ñā chikani na de'e míí ná ñā daá kuití vá kakuu na dutí kúú noō, chī ñī dáxinkoo ndi'i na choon Ndios.

**Sa'a Jesús ni kandoo Ndios
kee na iin ña saá xí'ín yó**

8 Ta viti, to'on ndáya'i cháá ka kóni yu'u ka'in xí'ín ndó kían kana'á ndó ña k'i'o dión kée duti kúu noó iin noo yo, ta ni nakoo na xoo kuá'a Ndios, na kúu rey ió dándáki nda induú. ²Ta kéchón na noó i' cháá ka ini ve'e ño'o ndisa iin induú, ña kían ni kava'a mií sato'o yo Ndios, ta ko kían ña ni kava'a ndá'a taa. ³Chi ndidaá tá'an ta duti kúu noó ní'i choon ña doko rá ña'a noo Ndios, ta chíñó'o ra kítí noo ná. Ta sa'á ña kúu Jesús duti iin noo yo, sa'á ñoó kánian doko ta'ani na ña'a noo Ndios. ⁴Tá ni kandoo na ñayuú yó'o, dá kían o kákuu ta'on na duti, dá chi sa ndéi va duti dóko rá ña'a noo Ndios táto'on k'i'o sa'ándá ley Moisés choon. ⁵Chi choon kée duti yó'o kúu táto'on konda'i óon va ña kúu induú. Dá chi tá kua'an Moisés kava'a na ve'e ño'o, dá ni kaa Ndios xí'ín ná: "Miían koo inon kava'ón ve'e ño'o yu'u táto'on k'i'o káa rá ió ve'e ño'o, ña kían ni daná'i nooon dini yúku ñoó." ⁶Tído choon va'a cháá ka kée Jesús viti o duú dao ka duti ñoó, dá chi sa'á ña ni ka'an na sa'a yó noo Ndios, sa'á ñoó ni kandoo Ndios ña kee na iin ña'a va'a cháá ka xí'ín yó, chi ni xi'o na to'on na ña k'i'o na ña va'a cháá ka noo yo. ⁷Dá chi tá ní kándeé ley Moisés ña koo vii yo noo Ndios, dá kían ko xínñó'o ka Ndios kandoo na kee na iin ña'a saá xí'ín yó. ⁸Ta sa'á ña ko náta'an ini Ndios ña kée ley ñoó, sa'á ñoó di'a ni kaa na xí'ín na ñoo yo:

Ve'i iin kuu, kaá sato'o yo Ndios,
ña kían kandooi kee ña saá xí'ín na ñoo
Israel, xí'ín na kúu kuendá Judá.

⁹Ta o kandoo kai xí'ín ná táto'on ni kandooi xí'ín na yatá ve'e na
tá ni taói na xí'ín ndá'í ñoo Egipto.
Chi ko ní sa ndita ndaa na xí'ín ña ni kandooi xí'ín ná,

sa'á ñoó ni dayáa ndá'í na, kaá sato'o yo Ndios.

¹⁰Ta viti kían di'a ko'in kandooi xí'ín na ñoo Israel

ña kee iin ña saá xí'ín ná tá ná kasan-daá kuu ni chikaá inii, kaá sato'o yo Ndios:

Ta nda maá ini ñaxintóni ná ko'in chikaá leyi,

ta nda maá ini nfo ná ko'in taai ña,
Ta yu'u kakuu Ndios noo ná, ta mií ná kakuu na ñooi.

¹¹Ta ni iin tó'on ta'on na o kánian dá-na'a noó na ndéi yati xí'ín ná,
ni noo ñani mií ná, ta kaa na:

"Nandukú ndó sato'o yo Ndios",
dá chi ndidaá tá'an va na kana'á ña yu'u kúu Ndios,
nda na kualí cháá ka xí'ín nda na sá'ano cháá ka.

¹²Ta ko'in k'i'o ká'ano inii sa'á kuachi na, ta ni iin kuu ta'ón o ndíko'on inii sa'an,

xí'ín sa'a iin rá iin ña kini ni sa kee na. Dión kaá tuti i' Ndios. ¹³Sa'á ñoó tá kaá Ndios ña kandoo na kee na iin ña saá xí'ín na ñoo yo, dá kían ña ni kandoo na kee na mií noó ni kuyatá váán, ta ndidaá ña'a kuyatá, ndátian naá váán.

9 Ta viti, ña ni kandoo Ndios kee na xí'ín na sá'ano ve'e yó tá sa-ta sa'ándáan choon táto'on k'i'o kánian kandaño'o yó na, ta sa'ándáan choon táto'on k'i'o kánian koo ve'e ño'o na noño'o yó'o. ²Ta di'a káa ve'e ño'o na: ini ve'e mií noó kúu noo i' cháá, ta ñoó iin iin candilero, ta iin iin mesa noo kándodó pan dóko rá noo Ndios. ³Ta sata dá'on kúu uu tákaa ñoó kúu mií noo i' cháá ka. ⁴Ta ñoó iin iin ña'a ni kava'a xí'ín oro noo chíñó'o na ña ña támi sá'an, ta ñoó ta'ani iin iin sato ni nakuchi ndino'o oro, ta yiróón dándáki ña ni kandoo Ndios kee na ña va'a xí'ín na ñoo yo. Ta ñoó nákaa iin kidi oro noo ñó'o maná, ña ni xi'o Ndios ni seí na ñoo yo, ta ñoo

ta'ani nákaa vara Aarón, kirá nī nana nó-ma kuí, ta ñó'o ta'ani yuu dá'ándá noo tándaa choon nī sa'anda Ndios. ⁵ Ta satá sató ñoo ndíta uu querubín oro ió ndixi, ta ñó'o dándáki ña nákaa Ndios ñoo, ta xí'ín ndixián dáda'i ña satá sató ñoo, noo só'ono ndaa ra nī kítí noo Ndios, dá ku'u ká'ano ini na sa'á kuachi na ñoo yo. Tído kō nónó ka'in cháá ka sa'á ña yó'o xí'ín ndó.

⁶ Dá tá nī xīno ndidaá ña yó'o tá-to'on kánian kooan, dá nī kas'á tóo tóo koku'u ta duti ve'e míi noo ñoo, dá kechóon ra inīan táto'on ki'o sa'ándá ley choon. ⁷ Tído ve'e kúu uu, noo kúu noo iī cháá ka ñoo, sava'a iin tó'ón dinī míi vá ta duti kúu noo kuu ku'u ini ve'e ñoo iin tó'ón kuu noo kuí. Ta o kúu ta'on ku'u ra tá kō né'e ra nī kua'an ra, dá chí nī ñoo dóko rá noo Ndios sa'á kuachi míi rá xí'ín sa'á kuachi nī kenaá na ñoo ra. ⁸ Ta ña yó'o xí'o Espiritu iī Ndios ña kándaá ini o ña o kúu ta'on ku'u yó nda noo iī cháá ka xīan nani iin iī vá ve'e míi noo ñoo. ⁹ Ta ndidaá ña yó'o xí'o ña kándaá ini yo ndi ndó'o ñayuu tiempo viti, dá chí va'ará dóko ta duti ña'a noo Ndios, ta va'ará chíño'o ra kítí noo ná, tído kō kándoo vii ta'on ñaxintóni ñayuu xí'o ña'a ñoo, chí kútúu iī vá ini na. ¹⁰ Dá chí sava'a ña'a ká'an ley yó'o sa'a kīan ndi ndáa ña'a kuu keí ñayuu, xí'ín ña ko'o na, xí'ín sa'a ndi kee na nduvii ná ñi ná noo Ndios, ta dión nī sa kīan nda nī kasandaá kuu nī ndesaá Ndios ndidaá ña'a.

¹¹ Chí sa nī kixi Cristo, ta míi ná kúu duti kúu noo, ta noo ndá'a míi ná ió ndidaá tá'an ña va'a nī kándoo Ndios ki'o na noo yo. Ta míi ná nákaa xínkuáchí ini ve'e ño'o ndáya'i cháá ka, iin ve'e ño'o va'a cháá ka, tá'an ña kō ní káva'a xí'ín ndá'a ta, dá chí o duú ña'a ió ñayuu yó'o kían. ¹² Ta kō ní ku'u Cristo doko ná nī kítí, ni kō ní ku'u na doko ná nī chikerró noo Ndios ini ve'e ño'o na. Di'a

nī míi vá ná né'e na nī ku'u na nī doko ná noo Ndios noo kúu noo iī cháá ka, ta iin tó'ón dáá vá ta'ándá nī kee na dión, ta daá kuití vá ndáya'i ña. Ta ki'o dión nī kee na, ta kúu iin íchí nī kándoo vii yo noo Ndios. ¹³ Chí nī toro, xí'ín nī chivato, xí'ín yaá chikerró, kirí nī chíño'o ta duti noo Ndios, kúu ña nī so'ono ni'ini ra ñi ñayuu nī ya'a nī kee kuachi, dá nduvii ñi ná noo Ndios. ¹⁴ Tído kándoo vii cháá ka yo nī kee nī Cristo, chí xí'ín ndée Espiritu, na ió kuí, nī doko ná míi ná noo Ndios, ta ni iin kuachi kō ní sá komí ná. Sa'á ñoo nī míi ná kándée nduvii ñaxintóni yo noo Ndios, dá ná o kée ka yo ña kini kua'an dánaa ñaa, dá koni yo kee yo ña kóni Ndios takí.

¹⁵ Sa'á ñoo nī kandeé ná nī ka'an na sa'a yo noo Ndios, ta kúu nī kándoo Ndios kee na iin ña saá xí'ín yó. Dá chí sa'á ña nī xi'i Jesús sa'a yo, sa'á ñoo nī chíya'i na sa'á kuachi nī kee yó kaá ley nī xi'o Ndios. Dión, dá koni ndidaá na nī kana Ndios natiin na ña va'a nī kaa Ndios ki'o na, ta ña va'a yó'o kúu ña kataki chíchí ná. ¹⁶ Dá chí tá nī kándoo iin ta ki'o ra ña'a kómí rá noo dao ka ñayuu tá nī xi'i ra, dá kīan tá nī xi'i ra, dá kuu natiin na ña'a kómí rá. ¹⁷ Dá chí kuu natiin na ña nī kándoo ra ki'o ra noo ná sa'á ña nī xi'i ra. Tído xīan nani takí ra, o kúu ta'on natiin na ña. ¹⁸ Tá kua'an Ndios kándoo na kee na ña va'a xí'ín na ñoo yo tá sata, dá nī kee iī náan xí'ín nī. ¹⁹ Sa'á ñoo tá nī ndi'i nī ka'i Moisés ndidaá choon sa'ándá ley noo na sá'ano ñoo yo, dá nī ki'in na nī chikerró, xí'ín nī kítí, xí'ín takuí, xí'ín kachi kua'á nī, xí'ín ndá'a yukú hisopo, dá nī so'ono ndaa na nī ñoo xí'ín yukú yó'o satá yuu noo káa ley, xí'ín sata ndidaá ñayuu ñoo. ²⁰ Dá kaá Moisés xí'ín ná: “Nī yó'o dáxinkoo ña nī kándoo Ndios kee na xí'ín ndo'o, ña ká'an sa'a choon nī sa'anda na noo yo.” ²¹ Ta nī so'ono ndaa ta'ani na nī yó'o ve'e ño'o ñoo, xí'ín sa-

tá ndidaá nda'á choon kúchóon na inian.
 22 Ta kaá ley ña xí'ín nij kuá'á nda'o ña'a kandoo vii noo Ndios. Chì tá ná o kuíta nij, dá kían o kúu ta'on ku'u ká'ano ini Ndios sa'á kuachi kée ñayuu.

Ni ndoo kuachi yó noo Ndios sa'á ña ni xi'o Jesús mií ná ni xi'i na sa'a yo

23 Dá chî miían ndúsa dión ni kee na tá sata, dá ni kandoo vii ndidaá ña'a ñoo. Ta ña ni kee na tá sata ñoo kúu konda'i ña ndaa ió induú. Ta ña ndaa ió induú kían xínñó'ó nij ndáya'i cháá ka o duú nij kítì. 24 Dá chî ko ní ku'u ta'on Cristo ini ve'e ño'o ni kava'a ndá'a taa ñayuu yó'o, dá chî sava'a konda'i óon va ve'e ño'o iin induú kúu ve'e ño'o ni kava'a ndá'a taa noñó'o yó'o. Di'a ni ku'u na mií mií noo ió Ndios induú ni doko ná nij mií ná sa'a iin rá iin yó. 25 Ta ko ní nándio koo too too ta'on na doko ná nij ná sa'a yo táto'on kì'o kée tá dutì kúu noo noñó'o yó'o, chî roón kúu ra kú'u tá noo kuía noo iì cháá ka dóko rá nij kítì. 26 Dá chî tá dión kánian kee Jesús, dá kían nda'á mií sa'a ñayuu kánian ndo'o too too níó ná sa'a yo. Tído ko ta'ón dión kían, dá chî tein kuú noo ndi'i yó'o iin tó'ón dinì vá ta'ándá ni kii na ni doko ná mií ná ni xi'i na sa'a iin rá iin yó, dá ndoo kuachi yó noo Ndios, ta daá kuití vá ndáya'i ña ni kee na. 27 Ni chikaa ini Ndios ña kían kuu ndidaá ñayuu iin tó'ón ta'ándá, dá keyíko sa'a ná. 28 Dión ta'ani ni ndo'o Cristo. Iin tó'ón daá vá ta'ándá ni doko ná mií ná ni xi'i na sa'a iin rá iin yó, dá ni dandoo na kuachi kuá'á nda'o ñayuu noo Ndios. Ndi'i daá, na'a noo ná ta'ándá kúu uu ñayuu yó'o. Ta o kii ka na dítá ná kuachi yó, ndaa kasaa na dákaaki na na ndáti ñaá.

10 Dá chî ley ni taa Moisés kían sava'a konda'i óon ña va'a kì'o Ndios noo yo, chî ko kúu ta'an vaan mií mií ña va'a ko'on na kì'o na noo yo. Sa'á ñoo va'ará tá noo kuía tá noo kuía

dóko tá dutì ña'a xí'ín kítì noo Ndios sa'á kuachi ñayuu vei ñoo, o kúu ta'on kandoo vii ná noo Ndios. 2 Dá chî tá ná kan-deé ña ni doko ná ñoo dánkoo viián na iin íchì noo Ndios, dá kían ko xínñó'ó ka na ko'on na doko ná ña'a noo Ndios, dá chî o kútúu ka ini na sa'á kuachi na. 3 Tído ko ta'ón dión kían, dá chî sa'á ña chíñó'o na kítì noo Ndios tá noo kuía tá noo kuía, ñoo kían kedaá xí'ín ná, dá ñó'o ini na ña kómí ná kuachi noo Ndios. 4 Chî ko kándeé ta'on nij chikerró xí'ín nij chivato dándoo rá kuachi ñayuu noo Ndios. 5 Sa'á ñoo, tá ni ku'u Jesús ñayuu yó'o, dá ni kaa na xí'ín Ndios: Ko kónì ní ña chíñó'o na kítì noo ní, ta ko kónì ní ña doko ná ña'a noo ní. Sa'á ñoo ni sa'an ní ni kava'a ní yikí koñoi. 6 Chíñó'o na kítì noo ní, ta satá na nij noo ní sa'á kuachi na, tído ko náta'an ini ní xiní ní ña kée na. 7 Dá ni kaa xí'ín ní: "Viti kían veii kee ña kónì mií ní, tatá Ndios, táto'on kì'o ká'an tuti iì mií ní sa'a yú'u." 8 ¿Á ni xini ndo'ó? Ña mií noo ni kaa na ká'an di'a: "Ko kónì ní ña chíñó'o ná kítì noo ní, ta ko kónì ní ña doko ná ña'a noo ní, ta ni ko kónì ní ña kata na nij noo ní sa'á kuachi na, ta ko náta'an ini ní xiní ní ña yó'o." Dión kaá na, va'ará kì'o dión sa'ándá ley choon. 9 Dá ni kaa ta'ani na: "Viti kían veii kee ña kónì mií ní, tatá Ndios." Sa'á ñoo kándaq inio ña ni sadi Ndios íchì yatá, ta ni chiná'a saá na iin ka íchì noo yo. 10 Ta sa'á ña ni kee Jesús ña kónì Ndios, dá ni kuu ni nduvii yo noo Ndios, chî ni doko ná yikí koño na sa'a iin rá iin yó, ta iin tó'ón daá vá ta'ándá ni kee na dión, ta daá kuití vá ndáya'i ña ni kee na.

11 Ta miían ndaa kían ña iin rá iin kuú kuú ndíta tá dutì xínkuáchí rá ini ve'e ño'o, ta too too chíñó'o ra kítì, ta too too dóko rá ña'a noo Ndios sa'á kuachi na ñoo ra. Tído ko kándeé ta'on ña'a

ñoó dándóoan kuachi ñayuu noo Ndios. ¹²Tído Cristo, iin t'ón diní vá ta'ándá nī doko ná mií ná nī xí'í nā sa'á kuachi ndidaá ñayuu, ta daá kuití vá ndáya'i ñā nī kee na. Nī ndí'i, dá nī nakoo na xoo ku'á Ndios. ¹³Ta ñóó ió nā ndátí na ndā ná kasandaá kuū nataán Ndios ta xiní u'u ñāá tixi sa'a ná. ¹⁴Iin t'ón dáá vá ta'ándá nī doko Jesús mií ná, ta kúú iin íchí vá nī dānkoo ndaa nā ñayuu nī nduvii ná noo Ndios. ¹⁵Ta ñā yó'o ta'ani xí'o Espíritu iī Ndios ñā kándaā ini yo, dá chí dinñó'ó ká kaá nā di'a:

¹⁶Ki'o di'a kandooi keei xí'ín nā ñoo Israel tá ná kasandaá kuū dáá ñóó, kaá sato'o yo Ndios:

Chí ini nío ná ko'in chikaai leyí, ta ini ñaxintóni ná taai ñā.

¹⁷Ta kaá ta'ani na di'a:

Ko'in ki'o ká'ano iniñ sa'á kuachi nā, ta ni iin kuū t'ón o ndíko'on iniñ sa'án, xí'ín sa'a iin rá iin ñā kini nī kee na.

¹⁸Ta viti, sa nī xí'o ká'ano ini nā sa'á kuachi yo, sa'á ñóó ko xínñó'ó ká yo doko yo ñā'a noo ná sa'án.

¹⁹Kana'á ndó, ñani mií, ñā ió tandeé ini noo yo ku'u yó noo iī cháá ká, noo ió mií Ndios sa'á niñ Jesucristo, kirá nī xita sa'a yo. ²⁰Chí nī nono iin íchí saá noo yo, iin íchí takí, dá chí nī nono vá noo tákaa dá'on sadí noo yo ku'u yó noo iī cháá ká sa'á ñā nī doko Jesús yikí koño nā sa'a yo. ²¹Viti kíān kómí yó iin dutí ndáya'i cháá ká, nā ió dándáki nā ve'e Ndios, ²²sa'á ñóó ná natuu yati yó noo Ndios xí'ín iin nío ndaa, ta ná kandeé ká'ano ini yo ñā natiin va'a na yó, chí sa'á ñā nī nduvii nío yo, sa'á ñóó ko kútúú ká ini yo sa'á kuachi nī kee yó, ta sa nī nduvii na ñí yo xí'ín takuí vii. ²³Sa'á ñóó ná kuíta toon yó xí'ín tandeé ini kómí yó, ta ná dá'a ni nakani kuáchí ini yo, dá chí iin nā ndaa nda'o kúú nā nī xí'o tandeé ini yó'o noo yo. ²⁴Ta ná ka'i ini yo ndi keeá ka'an ni'ini yó noo iin rá iin yó, dá ná ku'u sátá'an ini yo sa'a yo, ta ná kee

yó ñā va'a. ²⁵Ta ná dá'a ni koo ini yo dānkoo yó ñā nditútí yó kandaño'o yó Ndios táto'on ki'o kée dao ká ñayuu. Di'a ná ka'an ni'ini yó noo iin rá iin yó, ví'í ká ví viti, chí kándaā ini yo ñā sa kua'an kuyati kuū nandió ko Jesús kasa nā.

Ná dá'a ni ki'o yó mií yó ñā kaño'o tuku yó tixi ndá'a kuachi

²⁶Tído tá ná ki'o yó mií ñā kaño'o tuku yó tixi ndá'a kuachi xíān nani sa ná'á yó to'on ndaa Ndios, dá kíān ko t'ón iin ká ñā'a kuu doko yo noo Ndios, dá kandoo vii yo noo ná. ²⁷Sava'a ñā ndátí yó ni'í yo kúú ñā ka'í nda'o ndo'o yó tá ná kuíta yó keyíko sa'a yo noo Ndios. Ñóó, dá kuei yó noo sa'ano itā ñó'o, ñā kíān dánaá ndidaá nā xiní xíxi Ndios. ²⁸Ta ndidaá ñayuu ko ní xín kueídó'o ley Moisés, ni lú'u ñā maní o koo sa'a ná xíān nani nī sa kuíta uu o oni ñayuu xí'o to'on ñā miān ndaa nī ya'a na, dá kíān ka'áni ñāá tā né'e choon. ²⁹¿Á ko ná'á ta'on ndó ñā ka'í ká ví ndo'o nā kénóo Jesús, nā kúú de'e Ndios? Chí kíān táto'on ki'o séin ni'ini ñāá ná, ta ko nákoní nā niñ Jesús, kirá nī daxínko ñā nī kandoo Ndios kee na xí'á, kirá nī nduvii ñāá noo ná, ta yá'a na dár'u'u nā Espíritu iī, nā kée ku'á ñā maní xí'á. ³⁰Dá chí ná'á va'a yó ndá yoo kaá di'a: “Noó yu'u nī ya'a na, ta mií vá yu'u kúú nā ndaká kuendá noo ná”, kaá Ndios, nā kúú sato'o yo. Ta kaá ta'ani tuti mií ná: “Miān keyíko Ndios, nā kúú sato'o yo, sa'á nā ñoo nā.” ³¹Nandeé ká víān ka'í ndo'o ñayuu kée dión tá ná kuei na noo ndá'a Ndios takí.

³²Ndiko'on ini ndo táto'on ki'o ni ndo'o ndó ndā mií sa'a tá nī datóon Ndios ñaxintóni ndo xí'ín ñā ndaa, chí nī sa ndita ndaa ndo tein tandó'ó ná'ano nī sa ndo'o ndó. ³³Chí nī kenóo kini ñayuu ndo'ó, ta nī kendava'a na xí'ín ndó noo ñayuu ku'á, ta dao ká ta'ándá nī xí'o ndó mií ndó ñā ndo'o dáó nío ndo xí'ín

ñani ndo. ³⁴ Ta n̄i sa'an ta'ani ndó n̄i ku'u ini ndo sa'a n̄a ñó'o ve'e kaa. Ta n̄i xi'o ndeé iní ndo tá n̄i xio ndaa ñayuu ña'a ndó, vat̄i daá n̄i kadii iní ndo, dá chi ná'á ndó ña va'a cháa ka ña'a natiin ndó chí induú, ta ni iin kuu ta'ón o túuán. ³⁵ Sa'á ñoó o sa dánkoo ndó tandeé iní kómí ndó, dá chi miñan ndaa kuiti ká'ano nda'o ña va'a natiin ndó noo Ndios. ³⁶ Ta miñan ndúsa kánian ki'o ndeé iní ndo, dión dá kandeé ndó kee ndó ña kóni Ndios, nda daá ví natiin ndó ña n̄i kaa na ki'o na noo ndo. ³⁷ Dá chi di'a kaá tuti i Ndios:

Sa yati va kasa n̄a n̄i kaai tanda'í saa, ta o kueé ka n̄a.

³⁸ Tído n̄a n̄i kandoo vii noo Ndios sa'á ña kándéé iní ñaá ná, noón kúu na kataki chíchi.

Tído o náta'an ta'on inii konii ná tá ná dánkoo na ña kándéé iní ná yu'u.

³⁹ Tído yóó, ko kúu ta'on yó n̄a dánkoo ña kándéé iní yo ná, dá ko'on yo naá yó. Di'a kúu yó n̄a kándéé ká'ano iní ñaá, dá koni yo kaki nio yo.

Ki'o di'a dándáki ña kándéé iní yo Ndios

11 Dá chi ña kándéé iní yo Ndios kóni kaa ña kándéé ká'ano ini yo natiin yó ña ndáti yó ni'i yo noo ná. Ta ná'á káxi yó ña natiin yóan, va'ará ko túuan viti. ² Ta sa'á ña n̄i kandeé iní na sá'ano ñoo yo Ndios, sa'á ñoó n̄i nata'an ini Ndios n̄i xini ñaá ná. ³ Ta sa'á ña kándéé iní yo Ndios, sa'á ñoó kándaá ini yo ña xí'ín to'on n̄i kana yú'u mií ná n̄i kava'a na ñayuu yó'o, sa'á ñoó kándaá iniyo ña n̄i kava'a na ñayuu ndé'é yó viti xí'ín ña'a ko túu.

⁴ Ta sa'á ña n̄i kandeé iní Abel Ndios, sa'á ñoó n̄i doko rá ña va'a cháa ka noo ná o duú Caín, sa'á ñoó kaá tuti i Ndios ña n̄i sa kuu ra iin taa ndaa, ta kaá ta'anian ña n̄i nata'an ini Ndios n̄i xini na ña n̄i doko rá noo ná. Ta va'ará n̄i xi'i

ra, tído ña'a n̄i kee ra dána'a i j váán noo yo nda viti.

⁵ Ta sa'á ña n̄i kandeé iní Enoc Ndios, sa'á ñoó n̄i ndañó'o ní'ini ra ñayuu yó'o, chi ko ní xi'i ta'on ra, chi ko fin ta'on ná'á ndeí kua'an ra, dá chi n̄i naki'in ñaá mií Ndios. Tído tá ko ña'a naki'in ñaá ná, kaá tuti i Ndios ña sa nata'an nda'o ini na sa xini ñaá ná. ⁶ Dá chi tá ko kandeé iní yo Ndios, dá kían ni iin kuu ta'ón o náta'an ini na koni na yó. Dá chi tá kóni yo kane'le tá'an va'a yó xí'ín ná, dá kían kánian kandísa ndaa yo ña ió na, ta káni ta'anian kandísa yó ña miñan ndaa kuiti kemáni ná na nándukú ñaá. ⁷ Ta sa'á ña n̄i kandeé iní Noé Ndios, sa'á ñoó n̄i seídó'o ra ña n̄i kasto'on Ndios xí'ín rá sa'á iin ña'a ko xini ra koo, chi n̄i ndi'i ini ra n̄i kava'a ra iin barco noo n̄i kaki mií rá xí'ín ndidaá na ve'e ra. Ta sa'á ña n̄i kandeé iní ra Ndios, sa'á ñoó n̄i kandoo ndidaá ka ñayuu kúu ná ñayuu kíni, ta n̄i xi'i na, ta n̄i ni'i Noé ña n̄i kandoo va'a ra noo Ndios sa'á ña n̄i kandeé iní ñaá rá.

⁸ Ta sa'á ña n̄i kandeé iní Abraham Ndios, sa'á ñoó n̄i seídó'o ra noo n̄i ka'an Ndios tá n̄i kana na ra ña kían ko'on ra natiin ra ñó'o, ña n̄i kaa na ki'o na noo rá. Dá n̄i kee ra kua'an ra, va'ará ko ná'á rá ndeí saa ra. ⁹ Ta sa'á ña n̄i kandeé iní ra Ndios, sa'á ñoó n̄i sa io ra noñó'o n̄i kaa na ki'o na noo rá táto'on ki'o ió iin ta tukú, dá chi n̄i sa io ra ve'e ñi kiti, mií rá xí'ín de'e ra Isaac, xí'ín de'e ñání ra Jacob, tá'an ra n̄i natiin dáó xí'ín rá to'on n̄i xi'o Ndios noo rá. ¹⁰ Ta n̄i xi'o ndeé iní ra, dá chi n̄i sa ndati ra ni'i rá iin ka va ñoo noo koo ra, ña kían n̄i chiná'a mií Ndios sa'a, ña kían n̄i nataó mií ná, ña kían n̄i kava'a mií ná.

¹¹ Ta sa'á ña n̄i kandeé ta'ani iní Sara Ndios, sa'á ñoó n̄i kasandaáan ñó'o de'an, va'ará o kúu ta'on kandeí de'an. Ta va'ará iin ña sá'ano kían, tído n̄i kandeé i j váán n̄i dakákían xi, dá chi n̄i

kandísaán ña iin na ndaa nda'o kúú na ni xi'o to'on nooan ña koo de'án. ¹² Ta dión ta'ani Abraham, va'ará sa yati kuu ra, tído ni kasandaá ra kúú rá tatá noó kua'á nda'o ñayuu táto'on ki'o kua'a kúú tiñoó, táto'on ki'o kua'a kúú ñotí ndéi yú'u taño'o.

¹³ Ta ndidaá vá ñayuu yó'o ni kandeé iní na Ndios nda noó ni xi'i na. Ta ko ní nátiin na ña ni kaa Ndios ki'o na, tído ni xini na ña kee na chí noo xi'ín ñaxintóni ná. Ta ni kandísa ndaa na ña dión koo, ta ni kadij ini na. Ta ni ñakoni na ña na tukú vá kúú ná, na xionoo ndava'a ñayuu yó'o kúú ná. ¹⁴ Ta sa'á ña ni ñakoni na ña kúú ná na tukú ñayuu yó'o, sa'á ñoó kandaá inio ña iin ka va ñoo ndáti na kakuu ñoo na. ¹⁵ Dá chi tá ní nákani ini na sa'a ñoo na, ña ni ñankoo na tá ni ñankuei na xionoo na, dá kían vati ij vá nandió kuéi na no'o na, ní kúú. ¹⁶ Tído iin ka ñoo ndato cháá ka va ni ndi'i ini na kandeí na, ta ñoo ñoó kúú ñoo nákaa induú. Sa'á ñoó ko xíka'an ta'on noo Ndios chínaní ná mií ná ña kúú ná Ndios noó ñayuu yó'o, dá chi ni kenduu na iin ñoo chí induú noo kandeí na.

¹⁷ Ta sa'á ña ni kandeé iní Abraham Ndios, sa'á ñoó kua'an ra doko rá de'e ra Isaac táto'on ni kaa Ndios xi'ín rá, nde'á á kándéé ká'ano iní ñaá rá. Ta va'ará ndáti ra natiin ra ña ni kaa Ndios ki'o na noo rá, tído ni sa io nduu ra chiño'o ra iin tó'on diní de'e ra, ¹⁸ chi di'a ni kaa Ndios xi'ín rá: "Xí'ín sava'a de'ón Isaac kakuu na ve'ón." ¹⁹ Tído ni kandaá ini Abraham ña ió choon noo ndá'a Ndios ña dánátaki na na ni xi'i. Ta viti ná keeá kuendá ña ni xi'i va Isaac, ta ni ñataki va xi ni kee Ndios, chi ko ní sónó ta'on na kuu xi.

²⁰ Ta sa'á ña ni kandeé iní Isaac Ndios, sa'á ñoó ni kemáni rá de'e ra Jacob xi'ín Esaú xi'ín to'on va'a, ña ni kaa Ndios kee na xi'ín rá cháá ka chí noo. ²¹ Ta sa'á ña

ni kandeé iní Jacob Ndios, sa'á ñoó tá sa yati kuu ra ni kemáni rá ndin nduu de'e José xi'ín to'on va'a. Ni ndi'i, dá xi'ín ndée karrotí ra ni sa tuu ra ni sa iin ra, dá ni keká'ano ra Ndios. ²² Ta sa'á ña ni kandeé iní José Ndios, sa'á ñoó tá sa yati kuu ra ni kast'o'on ra ndi koo kankuei na ñoo Israel Egipto ko'on na, ta ni sa'anda ra choon ndi kee na xi'ín lásá ra.

²³ Ta sa'á ña ni kandeé iní na ve'e Moisés Ndios, sa'á ñoó tá ni kaki ra, dá ni chikáa de'é ñaá ná oni toon yoo, dá chi luu nda'o ni sa kaa ra tá ni sa io leé ra. Sa'á ñoó ko ní yu'u ta'on na kujo kao na choon ni sa'anda rey Faraón ña kánian kuu ndidaá takuálí yí. ²⁴ Ta sa'á ña ni kandeé iní Moisés Ndios, sa'á ñoó ko ní xiin ra kananí rá kakuu ra de'e noó de'e di'í rey Faraón tá ni kuyatá rá. ²⁵ Di'a ni ndukú rá ndo'o níó rá xi'ín na ñoo ra, na kúú ñoo Ndios, ta ko ní xi'o ra mií rá koo dii tóo ra tein kuachi. ²⁶ Dá chi ni ñakani ini ra ña va'a cháá ka kee ra tá ná nakí'o ra mií rá ndo'o naní níó rá sa'a Cristo, na tanda'á Ndios kii dáka'ki ñaá, o duú kaan kakomí rá ña kuiká ió noó na ñoo Egipto, dá chi ndáti ra natiin ra ña ni kaa Ndios ki'o na noo rá. ²⁷ Ta sa'á ña ni kandeé iní ra Ndios, sa'á ñoó ni kana ra ñoo Egipto, ta ko ní yu'u ta'on ra, va'ará xido nda'o ini rey Faraón xiní ñaá rá. Ta ni xi'o ndeé iní ra, dá chi kée ra táto'on xiní ra Ndios, va'ará ko kándéé yó koni xi'ín noo yo ná. ²⁸ Ta sa'á ña ni kandeé iní ra Ndios, sa'á ñoó ni chindú'u rá ña kían keká'ano na Israel víko pascua. Ta tein víko pascua yó'o ni sa'anda ra choon ña ná ke'i na yú'u yé'é ná xi'ín ni borrego, dá ná dá'a ni kuu de'e noó na kee ángel né'e choon ña ka'áni de'e noó na ñoo Egipto.

²⁹ Ta sa'á ña ni kandeé iní na Israel Ndios, sa'á ñoó ni ya'a na noó Taño'o Kua'á táto'on yá'a na noño'o ichí. Ta dión ta'ani ni ka'án ta Egipto chika'anda ra táto'on ni kee mií ná, tído ni kandaá

ra, dá ni xi'í ra. ³⁰ Ta sa'á ña ni kandeé iní na ñoo Israel Ndios, sa'á ñoó tein usa kuu ni kao noo na sata náo ñoo Jericó, ta kúú ni koon vaan. ³¹ Ta sa'á ña ni kandeé iní iin ñá'a díkó míí naní Rahab Ndios, sa'á ñoó kó ní xi'an xí'ín dao ka na ñooan, na kó ní xín kueídó'o Ndios, chi ni ñatiin va'án ve'án taa Israel, tá'an ra ni sa'an ni naní ñoo Jericó ñoo.

³² ¿Ndí kían ka'an cháá kaj xí'ín ndó sa'á ña yó'o? Chi kó nónóí nakani ndi'ii sa'á ña ni kee Gedeón, xí'ín sa'á ña ni kee Barac, xí'ín sa'á ña ni kee Sansón, xí'ín sa'á ña ni kee Jefeé, xí'ín sa'á ña ni kee David, xí'ín sa'á ña ni kee Samuel xí'ín sa'á ña ni kee dao ka profeta, ³³ chi sa'á ña sa kandeé iní ra Ndios, sa'á ñoo sa kandeé rá sa dandáki ra dao ka ñoo, ta sa kee ra ña ndaa, ta sa ñatiin ra ña ni kaa Ndios ki'o na noo rá, ta sa kandeé rá sa sadi ra yú'u ndika'a, ³⁴ ta sa kandeé rá sa nda'o ra ñó'o deen kéi ita, ta sa kandeé rá sa káki ra noo espada. Ta va'ará kó kuíí ka ndée rá, tído míí Ndios ni xi'o ndée rá, sa'á ñoó sa ní'í rá ndée sa naá ra xí'ín dao ka ñoo, ta sa kandeé rá sa taxí rá ta xiní u'u tá'an xí'ín rá. ³⁵ Ta sa'á ña ni kandeé iní dao na ñá'a ni sa ndei sa na'á Ndios, sa'á ñoó ni ñatakí tá'an na, na ni xi'í.

Tído dao ka ñayuu Ndios ni ndo'o naní ní'o ná, ta ni xi'í na sa'a Ndios, tído kó ní sa'an na dánkoo na ña kándée iní na Ndios, dá chi ná'á ná ña natakí na kandeí va'a cháá ka na kee Ndios. ³⁶ Ta dao ka na ni kediki ndaa ñáá ta kini, ta ni kani ñáá rá xí'ín chirrion, ta dao ka na ni kató rá xí'ín cadena, ta ni sadi ñáá rá ve'e kaa. ³⁷ Ta dao ka na ni sa'ání rá xí'ín yuu, ta dao ka na ni sa'anda dao ra xí'ín espada, ta dao ka na ni xirndodó rá, dá ná ya'a na kee na kuachi, ta dao ka na ni sa'ání rá xí'ín espada. Ta yó'o yó'o ni xionoo na, ta nda ñíi borrego xí'ín ñíi kiti ni sa ndixi na. Ta ñayuu kúnda'í nda'o ni sa kuu na, ta sa ndo'o nda'o ní'o ná, ta

sa kendava'a nda'o ñayuu xí'ín ná. ³⁸ Ta ñayuu ndaya'i nda'o noo Ndios ni sa kuu na yó'o, ta kó kánian ni'í ñayuu ñayuu yó'o ña kandeí na xí'ín ná, ta vatí xían daá sa xionoo ndava'a na noo kúú ñó'o íchí, xí'ín noo kúú yúku, xí'ín noo kúú káo, xí'ín noo kúú da'o.

³⁹ Ta ni nakoni Ndios ndidaa na yó'o sa'á ña sa kandeé iní ñáá ná, tído kó ní ñatiin na ña ni kaa Ndios ki'o na noo ná, ⁴⁰ dá chi ña va'a cháá ka ko'on Ndios ki'o na noo ná, ta ni chituu tóo ña Ndios, chi kóni na ña ñatiin nduú yo ña dánkoo vii ná yó xí'ín ñayuu ñoo.

Ná kande'é yó iin tó'on Jesús, ta kee yó táto'on ki'o kée míí ná

12 Díon ví kua'a ni sa kuu ñayuu ni sa kandeé iní Ndios, ta xí'o na kuendá noo yo, ta káo noo na yó táto'on ki'o káo noo ñáá viko. Sa'á ñoó ná taó xóo yó ndidaa tá'an ña'a kétéin noo yo xí'ín ndidaa kuachi ña sadi noo yo, ta ná koo ini yo taxí tá'an yó xí'ín tandeé iní ko'on yo chí noo. Ná dá'a ni katuu yó. ² Ná kande'é yó iin tó'on diní Jesús, dá chi míí ná kúú na ni xi'o ña kandeé iní yo ná, ta míí ná dáxinkuei yó nda noo kánian kasanda'a yo ña kandeé iní yo ná. Chi sa'á ña ná'á ná ña ni'í ná ña kadii iní na tá ná ndi'i, sa'á ñoó ni xi'o na míí ná ni ndo'o ní'o ná ndika cruz, ta kó ní sá ne'e na tandíni ña kían iin ña ka'an noo kuu na ndika cruz. Ndi'i daá, dá ni ñakoo na xoo kuá'a Ndios, noo ió na dandáki na.

³ Kande'é ndó ña ki'o díon ni ndo'o Jesús ni kee ñayuu káni xiní u'u ñáá, dá kían ná dá'a ni kuitá ndo, ta ná dá'a ni ndiko ndó tá ndo'o ní'o ndo. ⁴ Dá chi va'ará ndó'o ní'o ndo sa'á ña kó xín ndo kee ndó kuachi, tído kó ñá'a ta'on ka'ání ná ndo'ó táto'on ni kee na xí'ín Jesús. ⁵ ¿Á sa ni ñandodó va ndó ña ká'an ni'ini tuti ií Ndios noo yo? Ta táto'on ká'an

ni'ini iin tatá noó de'e ra, k̄i'o dión ká'an ni'inian noo yo, dá ch̄i kaáan:

De'e ló'o mií, o sa kú'ich̄i inon tá ndéndaā ñáá sato'o yo Ndios, ta ná dá'a ni kutúú inon tá dánani na yo'ó,

⁶ dá ch̄i ndidaá na kú'u ini sato'o yo Ndios sa'a, ndéndaā ñáá ná, ta dándó'o na n̄o ndidaá na n̄i n̄atiin ña kakuu na de'e na.

⁷ Sa'a ñoó k̄i'o nde'e iní ndo tá ndéndaā ñáá Ndios, dá ch̄i k̄i'o dión kée na x̄i'ín ndó sa'a ña kúú ndó de'e mií ná. Dá ch̄i, ¿ndi káa iin de'e ko ndéndaā ñáá tatá ra? ⁸ Tído tá ko ndéndaā Ndios ndo'ó táto'on k̄i'o ndéndaā na dao ka de'e na, dá k̄i'an ko kúú ta'on ndó de'e na, de'e nda'í va kúú ndó. ⁹ Dión n̄i ndo'o yó x̄i'ín tatá yo ñayúú yó'o tá n̄i sa kuu yó takuálí, n̄i ndéndaā na yó, ta n̄i sa io ñañó'ó yó noo ná. Sa'a ñoó, ¿á ko ná'a ta'on ndó ña kánian nd̄i'í cháá ka ini yo kueídó'o yó tatá yo Ndios, na ió induú, dá ná konio kataki chíchí yó? ¹⁰ Tatá yo ñayúú yó'o n̄i ndéndaā ra yó cháá tiempo táto'on k̄i'o n̄i ka'án mií rá. Tído tatá yo Ndios kúú na ndéndaā na yó, dá keva'a yó noo ná, dá kat̄i'a yó koo vii yo noo ná táto'on vii mií ná. ¹¹ Ta ko iin ta'on náta'an ini tá ndéndaā ñáá tatá xi, di'a tá'u'u ini xi tá ndó'o xi dión. Tído ña va'a mií vá x̄i k̄i'án, dá ch̄i cháá ka chí noo kasandaá xi koo va'a ini xi, ta kat̄i'a xi kakuu xi ñayuu kendísá'ano sa'a ña n̄i ndo'o n̄i'o xi.

K̄i'o di'a ndo'o ñayuu ko x̄i'ín natiin ña man̄i x̄i'o Ndios noo ná

¹² Ta viti ndane'e ndó ndá'a ndo x̄i'ín ndée, ta ná chikata ndakí ndo kondó ndo. Ná dá'a ni nd̄i'ko ndó. ¹³ Ná konó ndó iin ích̄i ndaa noo kaka ndó, dá k̄i'an ná dá'a ni natan̄i cháá ka sa'a ndo, ña n̄i xió kodo, dá k̄i'an ná nda'aan.

¹⁴ Ta koo ini ndo kande'i va'a ndó x̄i'ín ndidaá ñayuu, ta koo ini ndo koo vii ndo

noo Ndios, dá ch̄i na ko kée dión, ni iin kuu ta'ón o koní na sato'o yo Ndios.

¹⁵ Koo ini ndo kandaá tá'an ndó, dá k̄i'an ni iin ndó ná o kána xoo noó ña man̄i n̄i kee Ndios sa'a ndo. Ch̄i oon ni ví kakuu iin káa mií ndó táto'on iin yo'o ova, dá dátúú ndó dao ka ndo, dá kasá'a nd̄i'ko dao ka na kee ndó. ¹⁶ Ta kaon koo ndó, dá ná dá'a ni kee iin káa ndo'ó kuachi x̄i'ín na ko kúú ñadi'í ndo o ȳi'í ndo. Ta ná dá'a ni kenóo ndó ña'a Ndios táto'on k̄i'o n̄i kee Esaú, dá ch̄i sa'a iin ko'o ndéi n̄i daon tá'an ra ña kánian natiin ra sa'a ña kúú rá de'e noó. ¹⁷ Ta sa ná'a vá mií ndó ña tá n̄i ndi'í daá, dá n̄i kasá'a nda'í sáki ra x̄i'ka ra ta'i rá noo tatá ra, ña k̄i'an vei noo Ndios sa'a ña kúú rá de'e noó, tído ko ní kándeé ta'on ra natiin ra ña, ta ko ní kúú ta'on nadaon ra ña n̄i kee ra, va'ará n̄i saki ra x̄i'ín ndirá noo rá.

¹⁸ Ta ko ní kasandaá ndo noo iin iin yúku, ña k̄i'an kuu dáko'on ndá'a ndo táto'on n̄i ndo'o na sá'ano ve'e yó tá sata, ch̄i tá n̄i saa na noo iin yúku ñoó, deén nda'o kéi itaan, iin naá nda'o noo íian, ta ño'oma tóon ndúchí n̄i ñaka'ani dinián, ta ní'í x̄ido oon kána tach̄i deén ñoó.

¹⁹ Tá n̄i seídó'o na sá'ano ve'e yó ña n̄i'í nda'o n̄i tuu trompeta, ña n̄i'í nda'o n̄i ka'an tach̄i Ndios, dá n̄i seí nda'í ñayuu ñoó ña ná dá'a ka ni ka'an na, ²⁰ dá ch̄i n̄i yu'ú nda'o na tá n̄i seídó'o na choon n̄i ta'anda noo ná, ch̄i n̄i ka'an ña ni mií ná, ta ni iin tó'ón k̄i'ti ndáka na o kúú kako'on yúku ñoó, dá ch̄i tá koó, dá kánian kuu na x̄i'ín yuu, o x̄i'ín iin yúch̄i. ²¹ Ta sa'a ña x̄ixi nda'o kúú ña n̄i xini na, sa'a ñoó n̄i kaa Moisés: “Ndeí n̄ino oon ví yu'u ña yu'í’”, kaá ra.

²² Tído ndo'ó, sa n̄i kuyati ndó noo iin yúku Sion noo nákaa ñoo Ndios takí, ña kúú ñoo Jerusalén nákaa induú, noo ndéi ku'a nda'o mil ángel. ²³ Ta ñoó kúú noo ndítútí ndi'í na mií noó n̄i kana Ndios, ta kándodó kuu ná induú. Ta ñoó ió mií Ndios, na k̄éyiko ndaa sa'a ndidaá

tá'an ñayuu. Ta ñoó ndéi ta'ani níó nà nì kandoo vii noo Ndios, chí nì ni'í ná ña kakuu na táto'on kì'o kóni Ndios. ²⁴ Ta sa nì kuyati ta'ani ndó noo Jesús, nà nì ka'an sa'a yo noo Ndios, dá nì kandoo na kee na iin ña saá xí'ín yó. Ta ió ta'ani kuendá ndo xí'ín nií ná, kirá nì xita sa'a ndo. Ta nií va'a cháá ka kúu rá o duú nií Abel, chí ko xíkà ya'i ra sa'á kuachi táto'on nì kee nií Abel.

²⁵ Ta ná dá'a ni kedó'ó ndó míí ndó noo ká'an Ndios. Dá chí ko ní káki ta'on nà sá'ano ñoo yo sa'á ña nì kedó'ó ná míí ná noo nì ka'an Ndios noño'ó yó'o. Ta ví'í ka ví ndo'o yó tá ná kedó'ó yó míí yó noo ká'an Ndios nda induú. ²⁶ Ta xí'ín to'on nì ka'an míí ná nì dakídi ni'ini na sava'a noño'ó yó'o tá sata, tído viti kaá nà di'a: "Ko'on tukui kee dión, tído o duú noño'ó yó'o oon ni ko'in dákídi ni'inii, nda induú dákídi ni'ini ta'anii."

²⁷ Ta sa'á ña nì kaa nà "ko'on tukui kee dión", sa'á ñoó kándaá inio ña ko'on nà díta ná ndidaá ña kuu kidi ni'ini, ña nì kava'a na ñayúu yó'o, dá kandoo ndidaá ña o kúu kidi ni'ini. ²⁸ Ta viti, sa'á ña nì ni'í yo noo Ndios iin ñayúu saá noo dándáki na, ña kían ni iin kuú o kídi ni'ini, sa'á ñoó daá kuití ná nakí'o yó ndiv'e'e noo Ndios. Ta kí'o dión ná koni kuáchí yó noo ná, ta ná kayu'ú ni'ini yó nà, ta ná koo ñañó'ó yó noo ná, dá ná nata'an ini nà koni nà yó. ²⁹ Dá chí táto'on kì'o kúu ño'ó ita chíno'ó ndidaá ña'a, kí'o dión kúu tatá yo Ndios.

Kì'o di'a kánian kee yó sa'á ña kándéé iní yo Jesús

13 O sa koo ini ndo dánkoo ndó ña kú'ú sáta'an ini ndo sa'a ndo. ² Ta ná dá'a ni nandodó ndo natiin va'a ndó ndi ndáa míí ñayuu tá nì kasáa nà ve'e ndó, dá chí sa'á ña nì natiin va'a ñaá dao ñayuu, sa'á ñoó nì natiin na ángel nì kii noo Ndios nì saá ve'e na, va'ará ko nì kándaá ini nà ndá yoo kúu ná.

³ Ta koo ini ndo ndiko'on ini ndo sa'á nà ño'ó ve'e kaa, ta kee ndó kuendá ña nákaa nduú ndo xí'ín ná. Ta dión ta'ani kando'o ndó xí'ín nà kéndava'a ñayuu xí'ín, ta kee ndó kuendá ña ñíí míí ndó kéndava'a na xí'ín. ⁴ Ta kana'á ndó ña iin ña va'a kíán ña tánda'a ñayuu. Ta iin ña vii kíán ña kídí taa xí'ín ñadi'í ra. Tído ndidaá ñayuu kídí xí'ín nà ko kúu ñadi'í nà o yíí ná, xí'ín nà kée dao ka kuachi ka'an noo xí'ín ñíí ná, noón kúu nà mían ndaa kuiti ndo'o níó ná kee Ndios. ⁵ Ta o sa kátoó téí ndo ña kuiká, kua'an ndo kadii iní ndo xí'ín ña'a sa ió noo ndo, dá chí di'a nì kaa míí Ndios: "Ni iin kuú taton o dáyaá ndá'í yo'ó, ta ni kuú taton o dánkoo ndava'i yo'ó." ⁶ Sa'á ñoó kuu kaa yo di'a xí'ín tandéé iní:

Mían ndaa kuiti sato'o yo Ndios kúu nà chíndéé ñaá,
sa'á ñoó ni ko yu'íí xiníí ndi ndáa míí vá ña'a ná kee taa ñayúu yó'o xí'ín.

⁷ Daá kuití ndiko'on ini ndo nà nì daná'a noo ndo, chí míí ná nì daná'a to'on Ndios noo ndo. Ta ndiko'on va'a ini ndo ña ku'á nda'o ña va'a nì kana noo ña sa kee na, ta kandeé iní ndo Ndios táto'on sa kandeé iní ñaá ná. ⁸ Táto'on kì'o kúu Jesucristo koni, kí'o dión kúu ná viti, ta kí'o dión kuíí va kakuu na. ⁹ Ná dá'a ni koo ini ndo ndiko ndo ña to'on dána'a dao ka taa, ta o sa kándía ndó tá díin dána'a ra sa'a Jesús. Va'a cháá ka kíán ña koo ndeé ndo xí'ín ña maní nì kee Ndios sa'a ndo, ta o duú sa'á ña seí ndo ña yó'o o ña káa táto'on kì'o dána'a dao ka ra. Dá chí va'ará ndúndéé dao ñayuu kée na ña yó'o, tído ko chíndéé ta'on ñaá.

¹⁰ Ní'í yo ña va'a sa'á ña nì doko Jesús míí ná noo Ndios tá nì xi'í nà. Ta ko taton íchi tá dutí kéchóon ini ve'e ño'o nà Israel ni'í rá ña va'a yó'o. ¹¹ Né'e tá dutí kúu noo nií kítí kua'an ra ini ve'e ño'o noo kúu noo ií cháá ka, ta dóko ñaá rá noo Ndios sa'á kuachi ñayuu. Ndi'i,

dá chíñó'ó rạ yikí koño rị ndạ noo kúu yu'ú ñoo. ¹² Dión ta'ani nị ndo'o Jesús, dá chị nị xị'ị nạ ndạ noo kúu yu'ú ñoo, ta xị'ín nị mií ná nị nduvii ñayuu nạ. ¹³ Ta viti ná kankuei yó ko'ó noo nị ndo'o nío Jesús yu'ú ñoo, dá kịan táto'on kị'o nị kediki ñaá ñayuu, kị'o dión ta'ani ná ndo'o miá. ¹⁴ Dá chị ọ dụú ñayuu yó'o nákaạ ñoo noo kandeí chíchí yó. Di'a nandukú yó iin kạ ñoo, ña koo chí noo. ¹⁵ Ta sa'ạ mií Jesús ná dokọ yọ to'on va'a, to'on ñó'ó noo Ndios ndidaá tá'an kuu, dión dá nakoni yọ ná xị'ín to'on kánkuei yú'u yọ. ¹⁶ Ta ná ọ sạ nándodó ndọ kee ndó ña va'a, ta koo ini ndọ chindeé tá'an ndó xị'ín ña ió noo ndọ, chị ña yó'o kịan náta'an ini Ndios xiní nạ, ña dókọ yọ noo ná.

¹⁷ Ta koo ini ndọ kueídó'o ndó nạ ndíta dána'ạ noo ndọ, ta kee ndó choon sa'ándá nạ, dá chị nduú ñoó ndaá nạ nío ndọ, chị ná'á ná ña miían ndaạ nakị'o na kuendá sa'ạ ndọ noo Ndios. Tá kée ndó dión, dá kịan xị'o ndó ña kádij iní nạ, ta ná dá'a ni kunda'í ini nạ, chị ni iin ña va'a ọ ní'ị ndọ tá ná dákúnda'í ini ndọ ná.

¹⁸ Kaka ndọ ña manị noo Ndios sa'á ndu'u, dá chị ná'á va'a ndu ña ió vii ñaxintóni ndú noo Ndios, ta kóni ndu'u kendúsá'ano ndu ndidaá tá'an ña'a. ¹⁹ Ta seí nda'áví noo ndọ ña daá kaka ndọ ña manị noo Ndios sa'í, dá ná chindeé ná

yu'u nandió kọo yachii koto ni'inii ndọ'ó noo ndéi ndó xaan.

Ká'an nạ ndisá'an noo ndí'i

²⁰ Ndios kúu nạ xị'o ña ió va'a ini yọ, ta mií ná kúu nạ nị danátaki Jesucristo, nạ kúu sato'o yọ, ta Jesús kúu mií nạ ndáka léko, ta sa'á ña nị xị'o na nị ná nị xitạ rạ sa'ạ iin rá iin yó, dión, dá nị xịnkọo ña nị kạndọo Ndios kee na xị'á, ta daá kuití ndáya'í ña. ²¹ Ta mií Ndios ná kị'o ña katị'a ndó kee ndó ndidaá tá'an ña va'a, dá kandeé ndó kee ndó ña kóni mií ná, ta kee ta'ani na xị'ín ndó ña náta'an ini nạ kee na sa'á ña nị xị'ị Jesucristo sa'ạ yọ. Ta daá kuití ná natiin na ñaño'ó. Dión ná koo.

²² Ta seí nda'áví noo ndọ, ñani, ña kị'o ndeé iní ndọ kueídó'o ndó to'on ká'an ni'inii noo ndọ, chị cháá nda'o kúu to'on nị taai kọsaa noo ndọ. ²³ Ta kana'á ndó ña sạ nị yaạ va ñani yọ Timoteo ve'e kạ. Tá ná kasaa yachị xi yó'o, dá kandaikai xị saạ kande'í ndọ.

²⁴ Ka'an ndọ ndisá'an xị'ín ndidaá nạ ndíta dána'ạ noo ndọ xaan kuendá ndu'u, xị'ín ndidaá kạ nạ kúu ñayuu Ndios. Ta natiin ndó ndisá'an tánda'á ndidaá ñani yọ ndéi Italia yó'o kọsaaan noo ndọ.

²⁵ Ta ná koo ña manị xị'o Ndios xị'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.

To'on yó'o kían ni taa Santiago ni sa'an noó na kúu kuendá Jesús

Ká'an Santiago ndisá'an

1 Yu'u kúu Santiago, ta kéchóoin noo Ndios xí'ín noo Jesucristo, na kúu sato'o yo. Ta táai tuti yó'o kosaaan noo ndó'ó, na kúu ndin uxí uú tu'u na ñoo Israel, ndó'ó na ni xita noo kua'an ndéi iin níí ñayuu. Ta ká'in ndisá'an xí'ín ndó.

Ná kadii inio tein tandó'ó ndó'o yó

²Ñani mií, kadii nda'o ini ndo tá ñó'o ndó tein ndi ndáa mií tandó'ó. ³Chí sa ná'á va'a ndó ña tá ndó'o ndó tandó'ó sa'á ña kándéé ini ndo Jesús, dión dá katí'a ndó koo ndeé ini ndo noó tandó'ó. ⁴Tá nakí'o ndó mií ndó kí'o ndeé ini ndo noo ndi ndáa tandó'ó ndo'o ndó, dá xinkoo ndó táto'on kí'o kánian koo ndó, ta chíchi ndó xí'ín ña kándéé ini ndo Jesús, ta ni iin tó'ón ta'on ña'a o kámani noo ndo.

Kí'o Ndios ñaxintóni noo yo tá ná kaka yóan noo ná

⁵Tá ió iin káa ndo'ó kámani ñaxintóni, dá kían kaka ndoan noo Ndios, dá chí ió nduu na ña kían kí'o na ña xíka ndo, chí kúu ná iin Ndios xí'o kua'á ña'a noó ñayuu na, ta kó kaá na ña koo. ⁶Tído kaka ndoan xí'ín ña kándéé ini ndo ná. Ta o sa nákanu kuáchi ini ndo, dá chí tá kée ndó dión, dá kían kúu ndó táto'on noó taño'o, ña kua'an xoo yó'o xoo káa kée tachí. ⁷Ta iin ñayuu kée dión ná o sa kándati na natiin na ni iin ña'a xíka na noo sato'o yo Ndios, ⁸dá chí kúu ná iin ñayuu nákanu uú ini, ta kó kúu ta'on na iin ñayuu iin tó'ón ñaxintóni.

⁹Ta ñani yo, na kúnda'í, kánian kadii ini na chí chindaya'í ñaá Ndios. ¹⁰Ta na

kúu na kuiká, kánian kadii ini na sa'á ña ni kenóo ñaá Ndios, dá chí ña kuiká ió noo ná kúuán táto'on ita yuku, chí tóo vá ndato saaan, ta dión ta'ani ndo'o ña kuiká kómí ná. ¹¹Dá chí tá xíno ndiandii, ta ndúdeen ká'anián, ta kúu íchí vá yuku ñoó, ta kúu kuéi va itaan, ta kúu ndáño'ó vá ña luu ndáaan. Dión ta'ani ndo'o na kuiká xí'ín ña'a kómí ná nani ndúkú ná cháá ka ña kuiká.

Yá'a yó kée yó kuáchi kée ña kini ñó'o ini ñaxintóni yo

¹²Ndiká'an ndi kúu ví ñayuu, na xí'o ndeé ini tá ndó'o na tandó'ó, dá chí tá ni xí'o ndeé ini na noo ndidaá tandó'ó, dá kían natiin na ña kataki chíchí ná noo ió Ndios. Dá chí kí'o dión ni xí'o Ndios to'on na ña kían kee na xí'ín ñayuu kóni ñaá. ¹³Tá kasá'á katoó ndo kee ndó iin kuáchi, o sa ká'an ndo ña Ndios kúu na dáka'an ñaá, dá chí o kándéé ta'on ña kini ña kían ya'a Ndios kee na kuáchi, ta kó dáka'an Ndios ni iin tó'ón ñayuu ña kían ya'a na kee na kuáchi. ¹⁴Ña kini ñó'o ñaxintóni yo, ñoó vá kían dáka'an yo, dá yá'a yó kée yó kuáchi noo Ndios, ta ñoó ta'ani kían dákatóo ñaá. ¹⁵Ta sa'á ña katoó yo kée yó ña kini ñó'o ini ñaxintóni yo, sa'á ñoó kásá'á yá'a yó kée yó kuáchi. Tá náki'o yó mií yó kaño'o yó tixi ndá'a kuáchi, ñoó kían kedaá xí'ín yó, dá ni'í yo ña kuu yo.

¹⁶Sa'á ñoó, ná dá'a ni dánda'í ndo mií ndó, ñani maní mií. ¹⁷Dá chí ndidaá ña va'a, xí'ín ndidaá ña ndaa kúu ña xí'o oon Ndios noo yo vei nda induú. Ta mií Ndios kúu na ni kava'a ndidaá kúu ña tóon ñó'o induú. Ta ni iin kuu ta'ón o nádaon Ndios, táto'on kí'o nádaon ña tóon ñó'o káa. ¹⁸Ta mií Ndios ni chíkaa ini ña kían ndee na yó de'e mií ná ni kee to'on ndaa na. Ta kí'o dión ni kasandaá yo kúu yó na mií noó ni nakana Ndios kakuu de'e na.

Ná kueídó'o yó choon sa'ándá Ndios, dá kían koni yó kandeí va'a yó

¹⁹ Sa'á ñoó, ñani maní miíj, kaon koo ndó kueídó'o va'a ndó noo ká'an dao ka ñayuu. Ná dá'a ni yachí téi ka'an ndo, ta ni o sa kuido yachí téi ini ndo. ²⁰ Dá chí ña xido ini yo ko chindeéan yó, dá kee yó ña kóni Ndios. ²¹ Sa'á ñoó dánkoo ndó ndidaá kúu ña kini kée ndó, xí'in ña kini ná'ani ini ndo, ta natiin ndó to'on Ndios, tá'an ña ni seídó'o ndó, xí'in ña nda'í ió ini ndo. Dá chí ña yó'o kían kándéé dákaki nío ndo.

²² Koo ini ndo kee ndó táto'on k'i'o ká'an to'on va'a ni seídó'o ndó. O sa kueídó'o oon ndóan, dá chí tá seídó'o oon ndóan, dá kían dándá'í ndo mií vá ndó. ²³ Chí ña seídó'o oon to'on va'a Ndios, ta ko kée na ña, noón kúu táto'on iin taa ndé'é mií noo espejo. ²⁴ Dá chí tá ni ndi'i ni sa ndé'é rá to'on káa ra, ta kúu kua'an ra. Ta kúu tóó vá, kúu sa ñandodó va ra táto'on k'i'o káa ra. ²⁵ Tído ña ndino'o ini seídó'o to'on ndaa Ndios, tá'an ña taó xóo ñaá tixi ndá'a kuachi, ta ndíko toon naan, noón kúu ña ko ñandodó ña ni seídó'o na. Di'a kée na choon sa'ándáan. Ña yó'o kúu ña chindeé Ndios noo ndidaá ña kée na.

²⁶ Ta ndidaá ña ká'an ndíta ndaa xí'in Ndios, ta ko kándéé ná chituu na yú'u ná, noón kúu ña dándá'í mií, ta ni ña kándísa na ko ndáya'i. ²⁷ Dá chí ña ndaa, ña vii kúu ña kándísa yó noo tatá Ndios tá ná chindeé yó takuálí koó tatá xí'in naná, xí'in ña kuáan tein tandó'ó ndó'o na, ta ná kandaa yo mií yó noo ña kini ió ñayuu yó'o.

Ná dá'a ni chindaya'i yó dao ñayuu, ta kenóo yó dao ka ña

2 Ñani miíj, ndo'ó ña kándéé ini sato'o yo Jesucristo, ña kánian natiin ndidaá kúu ñañó'ó, o sa kóo ini ndo chindaya'i ndó dao ñayuu, ta kenóo ndó dao

ka ña. ² Ná keeá kuendá ña ni sa iin taa kuiká noo ndéi ndó dakuá'a ndó, ta ñó'o dé'e oro ndá'a rá, ta táyíi ndíxi ra. Ta mií hora daá ni sa ta'ani iin taa kúnda'í, ta ndíxi ra dá'on yatá. ³ Ta nátiin va'a ndó tá ndíxi dá'on va'a ñoó, ta kaá ndo xí'in rá: “Kakoo ní noo téi va'a yó'o.” Ta kaá ndo xí'in tá kúnda'í ñoó: “Xaan ní kui-íon, o kakoo noñó'o xaan kooón.” ⁴ ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoó káxi ndó ñayuu, ta keyíko ndo sa'a ná xí'in ñaxintóni kini kómí ndó?

⁵ Sa'á ñoó, ñani maní miíj, kueídó'o va'a ndó ña yó'o. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña mií vá Ndios ni kaxi ñayuu kúnda'í ndéi ñayuu yó'o ña kían koo kuiká ná xí'in ña kándéé ini ñaá ná, dá natiin na ta'í ná noo ió Ndios dándáki na, dá chí mií Ndios ni kaa ña k'i'o na ña noo ñayuu kú'u ini ña sa'a ná? ⁶ Tído ndo'ó, di'a kénóo va ndó ña kúnda'í. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña tá kuiká kúu ra sa'áni nda'í ñaá, ta ñó'o ra ndo'ó kua'an ra noo tá né'e choon? ⁷ Ta, ¿á ko ná'a ta'on ndó ña tá kuiká kúu ra ká'an ndava'a sa'á kuu ndato Jesús, ña kándísa yó?

⁸ Dá chí tá miían ndaa kée ndó choon sa'ándá ley Ndios, dá kían va'a va kée ndó. Chí di'a ká'an tuti ií mií ná: “Ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'in ndó táto'on k'i'o ndó'o ndó xí'in mií ndó.” ⁹ Tído tá káxi ndó ñayuu, dá kían yá'a ndó kée ndó kuachi, ta táj ndo noo Ndios, chí ni xio kao ndó ley ña. ¹⁰ Ta ndi ndaa mií vá ñayuu kée choon sa'ándá ley Ndios, tído tá ni xio kao na iin choon sa'ándáan, dá kían kándoo na táj kuachi na noo ndidaá choon sa'ándáan. ¹¹ Dá chí di'a kaá Ndios noo ley ña: “O sa kée ndó kuachi xí'in ña ko kúu ñadi'í ndo o yíj ndo.” Ta kaá ta'ani na: “O sa ka'áni ndó ndíj.” Sa'á ñoó va'ará ko ní kée ndó kuachi xí'in ña ko kúu ñadi'í ndo o yíj ndo, tído ni sa'áni ndó ndíj, dá kían noo ndidaá kúu vá ley ni ya'a ndó. ¹² Sa'á ñoó ka'an ndo to'on va'a, ta kee ndó ña va'a, chí

nakuíta ndó noo Ndios, ta keyíko na sa'a ndo xí'ín iin ka ley, ña kían ni taó xóo ndó noo kuachi. ¹³Tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a ñayuu, dá kían koó ña maní koo sa'a na ko ní xí'o ká'ano ini sa'a ñayuu xí'ín ná. Tído na ni xí'o ká'ano ini sa'a ñayuu xí'ín ná, noón kúu na koo ña maní sa'a tá ná keyíko sa'a ná.

Tá miñan ndaa kándéé iní yo Jesús, dá kían kánian kee yó ña va'a

¹⁴Sa'a ñoó ñani miñi, ¿nda choon kían ña kaá ndo ña kándéé iní ndo Ndios tá ko kée ndó ña va'a? ¿Á ká'an ndó ña kiki ndó sa'a ña kaá ndo kándéé iní ndo ná? ¹⁵Dá chi tá ió iin ñani ndo, o iin kí'o ndó, ta ná'a ndó ña kámani ña'a kandixi na, xí'ín ña'a keí ná iin iin kuu kuu, ¹⁶dá kaá ndo xí'ín ná: “Kua'an nó'o ní, ta koo va'a ní, ta kasá'an va'a ní, ta kandixi va'a ní.” Tá kaá ndo dión xí'ín ná, tído ko chindeé ndó na xí'ín ña xínño'ó ná, dá kían, ¿ndi kúu ña va'a ni kee ndó xí'ín ná, tá dáá? ¹⁷Dión ta'ani, tá kaá ndo ña kándéé iní ndo Ndios, ta ko kée ndó ña'a va'a xí'ín ñayuu xí'ín ndó, dá kían ko chóon ta'on ña kándéé iní ndo ná.

¹⁸Ndá ndi kuu ió iin káa ndó kaa di'a xí'ín yu'u: “Kándéé iní yo'ó Ndios, tído yu'u kúu ra kée ña va'a.” Tído yu'u kaái xí'ín na ká'an dión: “O kúu ta'on na'a ní ña kándéé iní ní Ndios, chi ko kée ní ña va'a. Tído ña va'a kéei ná'a ña miñan ndaa ndisa kándéé iní Ndios.” ¹⁹Tá kándísa ndó ña iin tó'on diní kúu Ndios, dá kían va'a va kée ndó. Tído kana'a ndó ña nda ña u'u ta'ani kándísa ña iin tó'on kúu Ndios, ta ndéi ninoan noo ná.

²⁰O sa kákuu ndó ñayuu xixi. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña tá ko kée ndó ña va'a, dá kían ni iin ña'a ko ndáya'i ña kaá ndo kándéé iní ndo Ndios? ²¹¿Á ko ná'a ndó ña ni kandoo va'a tatá sá'ano yo Abraham noo Ndios sa'a ña va'a ni kee na, chi kua'an na doko ná de'e na noo Ndios

táto'on ni sa'anda mií ná choon? ²²Ta kana'a ndó ña sa'a ña ni kandéé iní Abraham Ndios, sa'a ñoó ni kee na choon ni sa'anda Ndios noo ná. Ta sa'a ña ni keva'a na choon ni sa'anda Ndios, sa'a ñoó ni xinkoo va'a na noó ña kándéé iní ña ná. ²³Dá ni xinkoo to'on ká'an tuti ií Ndios, chi kaáan ña sa'a ña ni kandéé iní Abraham Ndios, sa'a ñoó ni kandoo vii ná noo ná. Ta ká'an ta'anian ña ni sa kuu na amigo Ndios.

²⁴Ta kana'a ndó ña kándoo vii ñayuu noo Ndios sa'a ña kée na ña va'a, ta o duú sava'a sa'a ña kándéé óon iní ña ná. ²⁵Ta dión ta'ani ni ndo'o iin ná'a sa naní Rahab, ná sa dikó mií noo taa. ¿Á ko ná'a ta'on ndó ña ni kandoo va'an noo Ndios sa'a ña ni keeán ña va'a, chi ni xi'oán ve'an ni kidí taa ni sa'an ni naní ñoóan, ta ni dakí'in ñaá iin ka íchi kua'an ra? Ta kí'o dión, dá ni kiki ra. ²⁶Ta sa ná'a vá yó ña tá koó níó nákaa ini yikí koño iin ñayuu, dá kían ko takí ta'on na. Kí'o dión ta'ani ko takí ña kándéé iní yo Ndios tá ko kée yó ña va'a.

Ná koo ini yo dándaki yó yáa yo

3 Ñani miñi, ná dá'a ni kua'a téi ndo katoó kakuu na dána'a, dá chi sa ná'a ndó ña kua'a cháa ka kuendá kánian nakí'o na dána'a noo Ndios o duú dao ka ñayuu. ²Ta ndidaá vá yó yá'a nda'o noo Ndios. Tá ió iin na ko yá'a xí'ín to'on ká'an na, dá kían kúu ná iin na ndaa, chi nda ña kini kóni ñi ná kándéé ná dándaki na.

³Dá chi tá ná chikaa yo kaa yú'u kuéi yo, dá kandeé yó dándaki yó ri, chi kanóo yó ri kua'a noo ká'an mií yó. ⁴Ta kande'e ta'ani ndó táto'on kí'o ndó'o barco, va'ará ndi kí'o ví ná'ano rá, ta va'ará ndi kí'o ví ndakí tachí chinda'a ña, tído xí'ín iin tó'on yíto ló'o tárnee tji rá kándéé iin taa kaó ra rá kua'an ra noo kóni mií rá. ⁵Ta kí'o dión ta'ani ndó'o yó xí'ín yáa yo, chi kían iin ña ló'o, tído

chíndaꝯ noꝯán kéean ña'a ná'ano nda'o. Chì kían táto'on iin ño'ó ita leé ló'o, dá chì va'ará ndi ki'o ví ká'ano yúku, tído vaá óon kándééán chíño'o ndi'i ñaá. ⁶Ta yáa yo kúu táto'on iin ño'ó kéí, chí kuá'á nda'o ña kini kándééán kéean. Ta kían iin ña nákaꝯ tein yikí koño yo, ta kándééán dáyoꝯan iin níí yó noꝯ Ndios. Ta nda ni káki yó nda ni xi'i yo kándééán dátúuán yó. Ta kían táto'on mií ño'ó ni kii nda indayá.

⁷Kándéé vá ñayuu dándáki na ndidaá kirí xíka noño'o, xí'ín kirí nárneee induú, xí'ín kirí xíka tji noño'o, xí'ín kirí ño'ó ini takuií. ⁸Tído ni iin tó'ón yó o kándéé dándáki yó yáa yo, chí ña kini nda'o kían, ta o kúu ta'on chituu yóꝯan. Ta daá kuití dár'u'an ñayuu xí'ín ndutá deeán. ⁹Ta xí'ín yáa yo kéká'ano yó Ndios, na kúu tatá yo, ta xí'ín mií ta'anian ndáne'e kini yó ñayuu xi'ín yó, na ni kavá'a Ndios táto'on ki'o káa mií ná. ¹⁰Ta xí'ín yú'u yo ká'an yo ña va'a, ta xí'ín mií ta'ani yú'u yo ká'an kini yó. Ká'ín xí'ín ndó, ñani mií, ña ko kánian kee yó dión. ¹¹¿Á iin tó'ón vá yáí kána takuií vidí xí'ín takuií ova, ká'án ndó? ¹²Ñani mií, ¿á kúu ta'ani xi'o taño'ó aceituna, ká'án ndó? Ta, ¿á kúu ta'ani xi'o yitó uva tiño'ó, ká'án ndó? Ta dión ta'ani o kúu ta'on kana takuií o'ova noꝯ kána takuií vidí.

Tá miíꝯ ndaa kómí yó ña ndichí ni kii noꝯ Ndios, dá kían ñochí ví kandeí yó xí'ín dao ka ñani yo

¹³¿Á ió iin káa na ndichí, o na ió ñaxintóni tein ndo'ó? Dá kían kánian na'a na ña dión kían xí'ín ña va'a kée na, xí'ín ña nda'í ió ini na. ¹⁴Tído tá nákaꝯ ña u'u ini ini níꝯ ndo, ta chídáó tá'an mií ndó xí'ín dao ka ñani ndo, dá kían ko kánian chindaya'i ndó mií ndó, ta o sa kétó'ón ndó ña ndaa. ¹⁵Dá chí o duú noꝯ Ndios ní kixi ña ndichí kómí na kée dión, chí ña ndichí kómí ná kúu ña ndichí ió ñayuú

yó'o, xí'ín ña ni ta'i ñaxintóni taa, xí'ín ña ndichí xi'o ña u'u. ¹⁶Dá chí noꝯ ndéi ñayuu u'u ini, xí'ín noꝯ ndéi na chídáó tá'an mií xí'ín dao ka ñayuu, ñoó kúu noꝯ ió tandó'ó, ta kuá'á nda'o ña'a kini ió noꝯ ndéi na. ¹⁷Tído ñayuu kómí ña ndichí ni kii noꝯ Ndios, noón kúu na ió vii, ta va'a ndéi na xí'ín iin rá iin na, ta kúu ná ñayuu va'a xí'ín ñayuu xi'ín ná, ta va'a ini na, ta kú'u nda'o ini na sa'a dao ka ñayuu, ta kuá'á nda'o ña va'a kée na, ta ko káxi na ñayuu, ta ko kúu ná ñayuu uu noꝯ. ¹⁸Sa'á ñoꝯ ndidaá kúu na ndí'i ini ña kandeí va'a xí'ín dao ka ñayuu, noón kúu na xionoo chí'i ña va'a, ta kasandaá na natiin na ña va'a kandeí na xí'ín dao ka ñayuu.

Ná dá'a ni katoó ndo ña kini ió ñayuú yó'o

4¿Ndeí vei ña naá ndo, xí'ín ña ndáne'e tá'an ndó tein mií ndó, ká'án ndó? ¿Á ko ná'á ndó ña vei ña tein ña kini katoó ndo kée ndó, chí ña yó'o kían naá tá'an xí'ín ña va'a nákaꝯ ini ñaxintóni ndo? ²Kóni ndo ña koo ña'a noꝯ ndo, tído ko ní'i ta'on ndoꝯan. Sa'áni ndó ndji, ta u'u kini ini ndo, tído ko kándéé ndó ni'i ndo ña kóni ndo. Naá tá'an ndó, ta ndáne'e tá'an ndó, tído ko kándéé ta'on ndó ni'i ndo ña kóni ndo, chí ko xíka ndoꝯan noꝯ Ndios. ³Tá xíka ndoꝯan noꝯ ná, ko ní'i ta'on ndó ña, dá chí ko xíka va'a ndoꝯan táto'on ki'o kánian kaka ndoꝯan. Chí xíka ndoꝯan, dá kandeé ndó kee ndó ña kini kóni mií ndó.

⁴¿Ndo'ó kúu na kée táto'on kée iin ña'a xiní xixi yí xí'ín iin ka taa! Chí, ¿á ko ná'á ta'on ndó ña tá xiní xixi yó Ndios xí'ín ña kini ió ñayuú yó'o, dá kían nduu yó na xiní u'u tá'an xí'ín Ndios? Ta ndi ndáa na ndí'i cháa ka ini sa'á ña ió ñayuú yó'o o duú sa'á ña'a Ndios, noón kúu na ni nduu na xiní u'u tá'an xí'ín Ndios. ⁵¿Á ká'án ndó ña ká'an oon tuti ií Ndios? Dá chí kaáan ña ni xi'o na Espíritu na koo

na ini yóó, ta kékuión nda'o na sa'a yóó ña koni yo ná. ⁶Tído kuá'a ka ña maní kée Ndios xí'á, dá chí di'a ká'an tuti ii ná: “Kò náta'an ini Ndios xiní na ñayuu ió táyí ini, ta di'a xí'o na ña maní noó ñayuu ió nda'í ini.”

Kenóo ndó mií ndó noo Ndios, dá ná chindaya'i na ndo'ó

⁷Naki'o ndó mií ndó kaño'o toon ndó tixi ndá'a Ndios. Ta o sa kándía ndó kee ndó ña kóni ña u'u, ta kuino mií váan ko'an noo ndo. ⁸Ta koo ini ndo nandukú ndó Ndios ndidaá kuu, dá ná kuyati cháá ka ña koo na xí'in ndó. Ta ndo'ó, ña kómí kuachi, nduvii ndo ndá'a ndó, dá chí ña kini nda'o kían kée ndó xí'an. Ta ndo'ó, ña nákaní uu ini, koo ini ndo nduvii ndo níó ndo. ⁹Kunda'í ini ndo, ta nda'í kuaki ndó, ta ndei'i ndo sa'a kuachi kée ndó. Ta ña sáki ndo, ndee ndóan ná nduuan ña ndei'i ndo. Ta ña kádií ini ndo, ndee ndóan ná nduuan ña kunda'í ini ndo. ¹⁰Kenóo ndó mií ndó noo Ndios, ña kúu sato'o yo, dá ná chindaya'i na ndo'ó.

Ná dá'a ni chinóo kuachi ndó ñani ndo

¹¹Ñani mií, o sa kóo ini ndo ka'an kuachi ndó sa'a iin rá iin ndó. Dá chí tá ká'an kuachi ndó sa'a ñani ndo, ta kényíko ndo sa'a ná, dá kían ká'an kuachi ndó sa'a ley Ndios, ta kényíko ndo sa'an. Tído tá kényíko ndo sa'a ley, dá kían ko kée ndó choon sa'ándáan, di'a kée ndó mií ndó kúu ndó iin ña kényíko sa'an. ¹²Iin tó'on diní vá kúu Ndios, ña ni xí'o ley. Ta iin tó'on mií vá ná kúu ña kándéé dákaí ñayuu, ta iin tó'on mií ta'ani na kúu ña dándó'o níó yo sa'a kuachi kée yo. Sa'a ñoó, ¿nda'í yoo kúu ndo'ó, ká'an ndó? ¿Ndiva'a yá'a ndó kényíko ndo sa'a ñani ndo?

Ná dá'a ni ka'an táyí ndó sa'a ña kee ndó taan

¹³Ta kueídó'o va'a ndo'ó, ña ká'an di'a: “Viti o taan ko'on ndu iin ñoo, ta ñoo kandeí ndu iin níí kuia kechóon ndu, ta naka'an nda'i ndu, dá ni'i ndú kuá'a di'on”, kaá ndo'ó. ¹⁴Tído ko ná'a ta'on ndó ndí kían ndo'o ndó taan, dá chí kúu ndó táto'on viko nó'o náka'ani tóó ví'í, ta kúu ndáño'ó ni'ini vaan. ¹⁵Sa'a ñoó va'a kaan di'a kánian ka'an ndo: “Tá kóni sato'o yo Ndios, dá kataki ndu cháá ka, dá kee ndu ña yó'o o ña káa.” ¹⁶Tído di'a ká'an táyí ndó sa'a ña kúryí ndó, ta sa'a ña kúryí ndó, sa'a ñoó kée ndó ña kini. ¹⁷Dá chí ña ná'a ndí kían kúu ña va'a kánian kee na, ta ko kée na ña, ña yó'o kúu ña yá'a kée kuachi noo Ndios.

Di'a ndo'o ña kuiká sa'a ña kini kée na

5 Kueídó'o va'a ndo'ó, ña kúu ña kuiká viti. Ndei'i ndo, ta kayu'ú kó'o ndó, chí vei ña kían ndo'o naní níó ndo. ²Dá chí ndidaá kúu ña kuiká kómí ndó ni tei'i vaan. Ta ndidaá kúu dá'on ndo ni ku'u tiki. ³Ta ndidaá kúu di'on oro xí'in di'on plata kómí ndó ni nana daye'e ña, ta daye'e yó'o ná'a kuachi sa'a ndo, chí ko ní kéchóon va'a ndóan. Ta dánaáan ndo'ó táto'on chíño'ó ño'ó kái iin ña'a, chí ni ketútí ndó ña kuiká tein kuu noo ndí'i yó'o. ⁴Ta vití'on ndé'i kuachi tá kéchóon noño'ó ndo sa'a ya'i ra, chí xí'in ña ma'á ndo ko ní chíya'i ndó ra. Ta mií sato'o yo Ndios, ña kándéé kée ndidaá kúu ña'a, ni seídó'o ña ndé'i kuachi ra sa'a ndo. ⁵Va'a nda'o ni sa ndei ndó ñayuu yó'o, ni sa komí ndó ndidaá kúu ña va'a ni katoó ndo, ta ni nda'a ndo táto'on kí'o nda'á iin chee kakuu koño, chí viti ni kasandaá kuu kuu ndo. ⁶Ta dátaí kuachi ndó ñayuu ndaa, ta sa'ání ndo ná, ta ni iin ña'a ko kée ná chíndeé ná mií ná.

**Kandita ndaa ndo nani ndati ndo
nandiio ko Jesus kasaa na**

⁷Ta viti, nani miifi, koo ini ndo kandati kuee ndo nda na nandiio ko tuku sato'o yo Jesus kasaa na. Kande'e ndo tato'on ki'o kee iin taa xiti, ndati kuee ra dakee ra na ni xiti ra, ta ndati kuee ra dai noo, ta ndati kuee ra dai noo ndi'i, da dakee ra. ⁸Diion ta'ani kandati kuee ndo, ta kandita ndaa ndo, da chi sa yati no'o va nandiio ko tuku sato'o yo Jesus kasaa na.

⁹Nani miifi, o sa ka'an kuachi sa'a sata'an ndo, da kian na o dandoo'ndios nio ndo. Da chi sa ni kuyati nda'o kuu kasaa Ndios, na keyiko sa'a yo. ¹⁰Sa'a noo, nani miifi, koo ini ndo kee ndo tato'on ki'o ni sa kee na sa kuu profeta, na sa kasto'on xifin nayuu to'on ni ni'i na noo sato'o yo Ndios. Chi va'ara ni sa ndo'o nio na, tido ni sa ndati kuee na nda ni ya'a tandoo'ndios. ¹¹Ndikalan ndi kuu vi na xio ndee ini ta ndoo'ndios na tandoo'ndios, ka'a yo. Chi sa na'a va yo na ni xio ndee nda'o ini Job ta ni ndo'o na tandoo'ndios. Sa'a noo ndato nda'o ni nachindee naa sato'o yo Ndios, da chi kuu na iin Ndios va'a nda'o ini, ta kuu nda'o ini na sa'a yo.

¹²Ta viti, nani miifi, na ko'in ka'in iin to'on ndaya'i chaa ka xifin ndo. O sa koo ini ndo nachina'a ndo Ndios ta kua'an ndo ki'o ndo to'on ndo noo iin ka nayuu, ta o sa ka'a ndo: "Na'a induu", o: "Na'a noo'ndios yo'o", ta o sa ka'an ndo na na'a dao ka na'a. Sa'a noo ta ka'an ndo "Jaan", ta diion na kakian. Ta ra ka'an ndo "Koo", ta diion na kakian, da kian na da'a ni kakomi ndo kuachi noo Ndios sa'a na ka'an ndo diion.

**Kaka ndo na manj noo
Ndios sa'a iin ra iin ndo**

¹³¿A io iin na ndoo'ndios nio tein miifi ndo xaan? Da kian kaniaan kaka na na manj

noo Ndios. ¿A io iin na kadij ini tein miifi ndo xaan? Da kian kaniaan kata na yaa kekano na Ndios. ¹⁴¿A io iin na kuu tein miifi ndo xaan? Da kian nakana ndo na sa'ano daku'a xifin ndo, da na kaka na na manj noo Ndios sa'a na kuu noo, ta na chikodo na siti dini na xifin kuu sato'o yo Jesus. ¹⁵Da chi ta kande'e kano ini yo Jesus ta xika yo na manj noo na, da kian nduva'a va na kuu, ta ndakoo na kee sato'o yo Jesus. Ta ni ya'a na kuu noo ni kee na kuachi, ta kuu ku'u kano va ini Ndios sa'a kuachi na. ¹⁶Na'o ndo kuachi ndo noo iin ra iin ndo, ta kaka ndo na manj noo Ndios sa'a iin ra iin ndo, da nduva'a ndo kee Ndios. Da chi kua'a nda'o na va'a kuu ta xika iin na ndita ndaa xifin Ndios na manj noo na. ¹⁷Profeta Elias ni sa kuu iin taa tato'on ki'o kuu miifi yo. Ta ni xika na xifin ndino'o ini na noo Ndios na na o koon dai. Ta kuu oni kua' dao ko ni koon ra noo'ndios yo'o. ¹⁸Ta ni ndi'i, da ni xika tuku na noo Ndios na koon dai, ta kuu ni kasaa koon tuku ra. Da ni kasaa kana tuku na'a noo'ndios yo'o.

¹⁹Nani miifi, ta io iin kaa ndoo'ndios kujoo kua'an noo na ndaa kandise yo, ta io iin ka ndo ni kande'e ni nandiio ne'e tuku na noo na ndaa, ²⁰da kian kana'a ndo na sa'a na ni kande'e ndo ni dandiko ini ndo na noo kuu ichi kini kua'an na, sa'a noo ni kande'e ndo ni dakaki ndo na, chi o kuu ta'on na noo Ndios. Ta kuu kua'a nda'o kuachi na ndoo sa'a na ni kee ndo diion.

To'on yó'o kíán mií noó ni taa San Pedro ni sa'an noó na kúú kuendá Jesús

Ká'an Pedro ndisá'an

1 Yu'u kúú Pedro, ta kúúí iin apóstol, na né'e to'on Jesucristo. Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín ndo'ó, na ni xita noo kua'an ndéi chí kuendá Ponto, xí'ín Galacia, xí'ín Capadocia, xí'ín Asia, xí'ín Bitinia. ²Ndo'ó kúú na ni kaxi mií tatá Ndios tató'on kị'o ni chikaa ini na kee na xí'ín ndó nda mí sa'a, dá ná kakuu ndó ñayuu na kee Espíritu ií ná, dá kueídó'o ndó na, ta ná nduvii ndo kee nií Jesucristo.

Ta ná koo kua'á ña maní Ndios xí'ín ndó, ta ná kị'o na ña koo va'a ini ndo.

Kómí ndisa yó iin tandeé ini

³Na ká'ano kúú Ndios, na kúú tatá sato'o yo Jesucristo, dá chī sa'á ña ni ku'u ká'ano ini na sa'a yo, sa'á ñoó ni ñakaki sa'a yo ni kee na, dá ni kuu ni natiin yó iin tandeé ini ká'ano nda'o noo ná, chī mi'fan ndaa kuiti ni nataki sato'o yo Jesucristo tein na ni xi'i. ⁴Sa'á ñoó natiin ta'ani ndó iin ña ká'ano nda'o chí induú di'a, chī sa ió nduu vaan natiin ndo'ó. Ta kíán ña ni iin kuú ta'ón o té'i, ta kíán ña ni iin kuú ta'ón o túú, ta kíán ña ni iin kuú ta'ón o ndí'i. ⁵Ta táxi va'a Ndios ndo'ó xí'ín ndée mí ná sa'á ña kándéé ká'ano ini ndo ná, dá kasandaá ndo ni'i ndo ña káki ndó, dá kandeí ndó xí'ín ná, chī sa ió nduu va ña'a yó'o natiin ndó tá ná kasandaá kuú noo ndí'i.

⁶Sa'á ñoó kadii ini ndo, va'ará tein cháá kuú kánian ndo'o ní'o ndo kée kua'á noo tandó'ó. ⁷Chī tandó'ó ñoó kíán ko-rndodó ña kándéé ini ndo Jesús, nde'á á ndíta ndaa ndo xí'án. Ta ndáya'i cháá ka ña kíán kándéé ini ndo ná o duú oro, tá'an ña xító ndodó ñayuu xí'ín ñó'o,

dá nde'á á mi'fan ndaa kuiti oro ndino'o kíán o koó. Tído kasandaá iin kuú, ta naá vá oro ñoó. Tído ndo'ó, tá mi'fan ndaa kuiti ndíta ndaa ndo xí'ín ña kándéé ini ndo ná tein tandó'ó, dá kíán chindaya'i ñaá Ndios, ta kị'o na ñaño'ó, xí'ín ña ndato noo ndo tá ná na'a noo tuku Jesucristo. ⁸Kóni ndo ná, va'ará ko ní xini ndo ná xí'ín noo ndo. Ta va'ará ko ndé'é ndó na viti, tído kándísa ndó na. Ta ndato nda'o kadii ini ndo, ta ni ko ni'i ndo to'on ka'an ndo sa'a ndi kị'o kadii ini ndo, ⁹chī ní'i ndo ña va'a sa'á ña kándéé ini ndo ná, ta ñoó kíán káki ndó noó kuachi ndo.

¹⁰Ni ka'an profeta ni sa ndei sa na'a sa'á ña maní ko'on Ndios kee na xí'ín ndó. Ni daku'á va'a ra sa'an, ta ni kee ra tata kandaá ini ra ndi koo kee Ndios dáka'ki na ñayuu. ¹¹Chī ni daku'á ra sa'a ndá yoo kakuu na kee dión, ta ndá oon koo na, chī ió Espíritu Cristo ini ra, ta ni kasto'on na xí'ín rá sa'an. Chī ni xi'o na ña ni kandaá ini ra ña ndo'o nda'o ní'o Cristo, na kii dáka'ki ñaá, ndi'i daá, dá nani'i ná ñaño'ó noo Ndios. ¹²Kúú ni xi'o Ndios ña kíán ni kandaá ini ra ña o duú mí rá keva'a xí'ín ña dána'a ra, sava'a yóó vá kúú na keva'a xí'án. Ta mí to'on ni daná'a ra tá sata, mí to'on yó'o ií vá kíán dána'a na noo ndo viti sa'á to'on va'a ña ká'an sa'a Jesús, ta dána'a na ná xí'ín ndée Espíritu ií Ndios, na ni kii nda induú. Ta nda mí ángel ndéi induú kátoó kandaá ini sa'á ña yó'o.

Kóni Ndios ña koo vii yo noo ná

¹³Sa'á ñoó kenduu ndo ñaxintóni ndo kee ndó ña kóni Ndios, ta kaño'o ini ndo, ta ndino'o ini ndo koo tandeé ini ndo ña natiin ndó ña maní noo Ndios tá ná nandió ko tuku Jesucristo kasaá na. ¹⁴Ta koo ini ndo kee ndó tató'on kị'o kée iin de'e seídó'o tatá, ta o sa kée ka ndo ña kini, ña sa katoó ndo kee ndó tá ko ñá'a kana'á ndó Ndios. ¹⁵Chī tató'on na vii

kúú míí Ndios, na nì kana ndo'ó xoo míí ná, kì'o dión koo vii ndo noó ndidaá ña kée ndó. ¹⁶ Dá chì di'a kaá tuti ij Ndios: “Koo vii ndo, chì na vii kúú yu'u.”

¹⁷ Tá ká'an ndo tatá xí'ín Ndios, na kényíko ndaa sa'á ña kée iin rá iin yó, dá kían koo ñañó'ó ndó noo ná, ta kayu'ú ni'ini ndó na xían nani ndéi ndó ñoo tukú xaan. ¹⁸ Ta ná'á vá míí ndó ndí kían nì sa kuu ya'i, ña nì dakáki ndo'ó tixi ndá'a ña ko chóon sa kee na yatá ve'e ndó. Chì ko ní sá kian iin ña'a túú, táto'on ndó'o oro xí'ín plata. ¹⁹ Di'a nij ndato míí Cristo, tá'an kirá nì xitá sa'á kuachi ndo, nì sa kuu ya'i nì dakáki ñaá. Chì nì sa kuu na táto'on kì'o iin léko, kirí dóko ñayuu noo Ndios, kirí káa vii, kirí ko yáko. ²⁰ Chì nda rá ko ñá'a kasá'a ñayuu yó'o, nda daá vá nì chikaá ini Ndios ña koo dión. Ta ña yó'o nì kuu tein tiempo viti, chì kú'u nda'o ini na sa'a yo. ²¹ Ta sa'á ña nì kee Jesús dión, sa'á ñoó nì kasandaá ndo kándisa ndó Ndios, na nì danátaki ñaá tein na nì xí'i. Ta nì xí'o Ndios ñañó'ó noo ná. Dión nì kee na, dá kían ná kandeé iní ndo Ndios, ta ná koo tandeé iní ndo noo iin tó'ón diní míí vá ná.

²² Chì nì nduvii nío ndo sa'á ña seídó'o ndó ña ndaa sa'a Ndios nì kee Espíritu ij Ndios, dá kandeé ndó ku'u ini ndo sa'a sátá'an ndó xí'ín ndino'o ini ndo. Sa'á ñoó ndino'o ini ndo ku'u ini ndo sa'a sátá'an ndó xí'ín iin nío vii. ²³ Dá chì ndo'ó kúú na nì nakaki saá, ta ko ní káki ndó táto'on káki ñayuu, na ndéi tóo, dá xí'i na. Dá chì ndo'ó kúú na nì nakaki saá, dá kandeí chíhí ndó kee to'on míí Ndios, chì to'on takí kían, ta daá kuití vá kooan. ²⁴ Dá chì di'a kaá tuti ij Ndios: Ndidaá kúú ñayuu ndó'o táto'on kì'o ndó'o yukú káa yúku, ta ña kúryíí ná kúú táto'on ita yukú ñoó. Chì íchì va yukú ñoó, ta kúú kuéi va itaan.

²⁵ Tído to'on sato'o yo Ndios, daá koo kuií vaan.

Ta to'on yó'o kúú to'on va'a sa'a Jesús, ña kían nì daná'a ndu noo ndo.

2 Sa'á ñoó dánkoo ndi'i ndó ña kini xí'ín ña mañá kée ndó, ta ko kánian kakuu ndó ñayuu uu noo, ta ni ko kánian koo u'u ini ndo, ta kánian dánkoo ta'ani ndó ndidaá ña kini ká'an ndo sa'á ñayuu. ² Táto'on kée takuálí nándukú xí noo chichí xí, kì'o dión nandukú ndó to'on Ndios, ña kúú ña ndaa, dá kua'ano ndó xí'an nani kasandaá kuu káki ndó. ³ Ta kì'o dión kee ndó sa'á ña xí'o ndaa ndo kuendá ña va'a nda'o ini sato'o yo Jesús.

Míí vá Jesús kúú yuu ndáya'i cháá ka

⁴ Sa'á ñoó kuyati cháá ka ndo noo Jesús, na kúú táto'on iin yuu takí, tá'an ña nì kañó'ó taa ñayuu yó'o. Tído míí Ndios kúú na nì kaxi ñaá, ta kúú ná yuu ndato cháá ka. ⁵ Ta míí ndó kúú ta'ani táto'on yuu takí. Sa'á ñoó konó ndó ná kava'a Ndios ve'e ño'o na xí'ín ndó, dá kakuu ta'ani ndó duti ij noo míí ná, dá kuu doko ndo ña náta'an ini Ndios xiní na, ta kúú natiin va'a na ña dóko ndo sa'á ña nì kee Jesucristo. ⁶ Chì ká'an ta'ani tuti ij Ndios di'a:

Ko'in chindu'í iin yuu ió tito ndáya'i cháá ka chí ñoo Sion, dá chì yuu yó'o kían nì kaxi míí, ta kían iin yuu ndato.

Sa'á ñoó ndi ndáa míí vá ñayuu ná kandisa ñaá, dá kían ni iin kuu ta'ón o káka'an noo ná.

⁷ Ta noo ndo'ó, na kándisa, yuu yó'o kúú yuu ndato cháá ka. Tído ndidaá na ko kándisa ñaá, ndo'o na táto'on kì'o ká'an tuti ij Ndios:

Tá'an yuu nì kañó'ó taa káva'a ve'e, ña yó'o di'a va nì kasandaá kakuu yuu tito.

⁸ Ta ká'an ta'anian di'a:

Míí yuu yó'o kedaá xí'ín ná, dá kachi'i sá'a ná, chì kían iin yuu kedaá xí'ín ná kuei na.

Ni kachi'i sá'á ná chi kọ xí'ín nà kueídó'o na tọ'on va'a, chi sa kị'o dión ni ni'i tá'i ná ndo'o na.

Kúú yó nà ñoo Ndios

⁹Tído ndo'ó kúú nà ni kaxi mií Ndios kakuu ñayuu nà, ta kúú ndó duti noo mií Ndios, nà kúú rey, ta kúú ndó iin ñoo i, ta kúú ndó ñayuu ni taó xóo mií Ndios, dá kastọ'on ndó sa'á ña ndato kée na, chi noón kúú nà ni nađitá ndo'ó íchi noo fin naá, ta ni nachi'i na ndo'ó íchi noo ndato tóon. ¹⁰Chi tá sata kọ ní sá kuu ndó iin ñoo, tído viti ni kasandaá ndo kúú ndó ñoo mií Ndios. Tá sata kọ ní kándeé ndó ña ku'u ini Ndios sa'a ndo, tído viti kían ni ni'i ndo ña kú'u ini nà sa'a ndo.

Kánian na'a yọ mií yó ña kúú yó kuendá Ndios

¹¹Nà maní, seí nda'áví noo ndo'ó, nà ndéi tóo ñoo tukú xaan, ña o sa náki'o ndó mií ndó noo ña kini kóni ñi ndo, ña naá tá'an xí'ín ña va'a kóni ní ndo keean. ¹²Di'a koo ini ndo kendúsá'ano ndó noo ñayuu kọ ná'á Ndios, dá kían va'ará chínaní kini na ndo'ó viti, tído ná keká'ano na Ndios sa'á ña va'a kée ndó tá ná kasandaá kuu dátoon Ndios ñaxintóni ná.

¹³Ta sa'á ña ío ñaño'ó yó noo sato'o yọ Jesús, sa'á ñoó koo ini ndo kueídó'o ndó ndidaá ta né'e choon ñayuu yó'o, á mií rá kúú rá rey, ra né'e choon ká'ano cháá ka, ¹⁴o á mií rá kúú rá ta né'e choon ño'o tixi ndá'a rey ñoó, tá'an ra ni ni'i choon ña kadi ra ñayuu kini ve'e qa, ta né'e ta'ani ra choon ña náki'o ra ñaño'ó noo nà kée ña va'a. ¹⁵Dá chi ña kóni Ndios kían kee ndó ña va'a, dá ná o ní'i ñayuu xixi koó ñaxintóni ña ka'an ndava'a na sa'a ndo. ¹⁶Ko ño'o ndó tixi ndá'a ni iin ley, tído ná dá'a ni ka'an ndó ña nóno noo ndo kee ndó ña kini. Di'a nóno noo ndo kee ndó ña kóni Ndios. ¹⁷Koo ñaño'ó ndó noo ndidaá ñayuu, ta ku'u ini ndo sa'á

nà kúú kuendá Jesús, ta kayu'ú ni'ini ndó Ndios, ta koo ñaño'ó ndó noo ta né'e choon.

Naki'o ndeé iní yọ tató'on kị'o ni xị'o ndeé iní Jesús tein tandó'o

¹⁸Ta ndo'ó, nà ño'o tixi ndá'a iin sato'o, kueídó'o ndó ra kúú sato'o ndo xí'ín ñaño'ó. Ta ná dá'a ni kee ndó dión sa'va'a xí'ín ra kée ña va'a xí'ín ndó. Kị'o dión ta'ani kánian kee ndó xí'ín ra kéndava'a xí'ín ndó. ¹⁹Dá chi iin ña va'a kían noo Ndios ña sa'á ña ño'o ini ndo sa'a ná, sa'á ñoó xí'o ndeé iní ndo tá kéndava'a sato'o ndo xí'ín ndó, va'ará ni iin ña kini kọ ní kée ndó. ²⁰Chi, ındí kían va'a ni'i ndo tá xí'o ndeé iní ndo tá kéndava'a sato'o ndo xí'ín ndó sa'á ña kée ndó ña kini? Tído tá kéndava'a ra xí'ín ndó sa'á ña kée ndó ña va'a, ta xí'o ndeé iní ndo, dá kían náta'an ini Ndios xini nà ndo'ó. ²¹Chi ni kana Ndios ndo'ó ña kee ndó dión, dá chi kị'o dión ta'ani ni ndo'o naní ní mií Jesucristo sa'a yọ, ta kị'o dión ni daná'a nà noo yọ kaka yó íchi ni xika mií ná. ²²"Ni iin tó'on kuachi kọ ní kée na, ta ni iin ña tọ'on kọ ní kána yú'u ná ka'an nà." ²³Ta va'ará ni ka'an ndava'a ra xí'ín Jesús, tído ni iin tó'on tọ'on ndava'a kọ ní nándiọ né'e na ka'an nà xí'ín rá. Ta va'ará ni dandó'o ra ní nà, tído ni iin ña'a kọ ní ka'an nà kee na xí'ín rá. Di'a ni nachi'i na ndidaá ña ni ndo'o na noo ndá'a Ndios, nà kényiko ndaa sa'a ndidaá kúú ña'a. ²⁴Ta ni nakuído mií Jesús ndidaá kúú kuachi yó tá ni sarkaa na ndika cruz, dá ná kándeé yó dánkoo yó kuachi kée yó, dá ná komi yọ kee yó ña ndaa noo Ndios. Dá chi sa'á ña ni tarkue'e Jesús, sa'á ñoó ni nduva'a yó, ta ni nduvii yọ. ²⁵Dá chi ni sa kuu ndó tató'on léko ni sa xionoo ndava'a. Tído viti ni nandiọ kuéi ndó noo nà ndáka ñaá, ta ndaa va'a na ní ndo.

Di'a kánian kee na ni tandá'a

3 Ta ndo'ó, na ñá'a, koo ini ndo kueídó'o ndó yíi ndo, dá kían, tá ko xíin ra kandísa ra to'on Ndios, kúu xino ini ra kandísa raan sa'á ña kéndúsá'ano ndó, dá kían ko kánian ka'an ndo xí'in rá, dá kandísa raan, ² chi koni ra ña va'a kée ndó, ta ió ñañó'ó ndó noo rá. ³ Ta o sa ndí'i téi ini ndo ña koo luu ñíi ndo, á kían ña nacho'on lándo diñi ndo, o á kían ña keluu ndó mií ndó xí'in oro, o á kían ña kandixi ndó dá'on táyí ndáa. ⁴ Va'a kaan ndi'i ini ndo koo vii níó ndo noo Ndios, ña kían koo luu ndó xí'in ña va'a ini ndo, xí'in ña kúeé ini ndo, chi ña yó'o kían o kúyatá ta'on, ta ña yó'o kían náta'an nda'o ini Ndios xiní na. ⁵ Chi di'a luu ni sa ndaa na ñá'a sa ndei sa na'á, sa kandeé ini na Ndios, ta ndino'o ini na ni sa seídó'o ná yíi ná. ⁶ Chi k'i'o dión sa seídó'o naná sá'ano yó Sara yíi ná Abraham, ta sa ká'an na ña Abraham kúu sato'o na. Ta kúu ndó tátó'on de'e di'i Sara sa'á ña kée ndó ña va'a, xí'in sa'á ña ko xí'o ndó mií ndó ña yu'ú ndo.

⁷ Ta dión ni ndo'ó, ra taa, kaño'o ini ndo kandeí ndó xí'in ñadi'i ndo. Ta k'i'o ndó ñañó'ó noo ná sa'á ña kúu ná iin na vitá, xí'in sa'á ña natiin nduú na xí'in ndó ña maní ña kandeí chíchí ndó xí'in Ndios. Tá kée ndó dión, dá kían ni iin tó'on ña'a o kétéin noo ndo noo ká'an ndo xí'in Ndios.

Va'a kaan ná ndo'o níó yo sa'á ña kée yó ña va'a o duú sa'á ña kée yó ña kini

⁸ Ta noo ndí'i, ká'in xí'in ndó ña iin tó'on ná kakuu ñaxintóni ndidaá ní ndó, ta ndo'o sa'a sátá'an ndó, ta koni ndo iin rá iin ndó tátó'on k'i'o ndó'o ndó xí'in na ve'e mií ndó, ta ku'u ini sa'a sátá'an ndó, ta nda'í koo ini ndo. ⁹ O sa nándió kuéi ndó nandió né'e ndó ña kini noo na ni kee ña kini xí'in ndó. Ta o sa ká'an ndava'a ndó xí'in na ká'an ndava'a xí'in

ndo. Di'a kaka ndo ña maní noo Ndios sa'a ná, dá chi ná'á ndó ña ni kana Ndios ndo'ó ña kían natiin ndó ña maní noo ná.

¹⁰ Dá chi di'a kaá tuti ij Ndios:

Ndi ndaa ndo'ó katoó kandeí va'a, ta kandeí dii ñayuú yó'o,

dá kían kánian kandaa ndo yáa ndo, dá ná o yá'a ña ka'an ndava'an, ta ni yú'u ndo ná o sa ká'an ni iin ña to'on.

¹¹ Kexoo ndó noo ña kini, ta kee ndó ña va'a.

Ta ndukú ndó ña kandeí va'a ndó xí'in ñayuu, ta ndiko toon ndóan.

¹² Dá chi ndé'é va'a sato'o yo Ndios na kée ña ndaa,

ta ió nduu na seídó'o na ña xíka na noo ná.

Tído ko náta'an ini na xiní na na kée ña kini.

¹³ ¿Ndá yoo kendava'a xí'in ndó tá ná ndiko ndo ña va'a? ¹⁴ Tído ndiká'an ndi kúu ví ndó tá kéndava'a na xí'in ndó sa'á ña kée ndó ña va'a. Sa'á noo o sa yu'ú ndo tá kée na dión xí'in ndó, ta o sa kútuú ini ndo. ¹⁵ Di'a naki'o ndó ñañó'ó noo Ndios, na kúu sato'o yo, xí'in ndino'o ini níó ndo. Ta daá kuití kandeí nduu ndo k'i'o va'a ndó kuendá xí'an kúeé ió ini ndo, xí'in ñañó'ó noo ndi ndaa mií ñayuu ndato'on ndo'ó sa'á tandeé ini kómí ndó. ¹⁶ Ta koo ini ndo kakomí ndó iin ñaxintóni vii, dá kían tá ká'an u'u na sa'a ndo'ó, dá kían ná xíka'an noo mií ná sa'á ña chínaní kini na ña va'a kée ndó sa'á ña kúu ndó kuendá Cristo. ¹⁷ Chi va'a cháa ka ná ndo'o níó yo sa'á ña kée yó ña va'a, tá k'i'o dión kóni mií Ndios, ta o duú sa'á ña kée yó ña kini. ¹⁸ Dá chi ni ndo'o ta'ani níó Cristo tá ni xí'i na iin tó'on ndée sa'á kuachi yó. Iin na ndaa kúu ná, tído ni xí'i na sa'a yóo, na kómí kuachi, dá kuu kandaka na yó ko'on na noo Ndios. Chi mi'an ndaa ni xí'i yikí koño na, tído ió takí va Espíritu ná.

¹⁹Ta ni sa'an Espiritu ná ni daná'a na noo espíritu ndadi ni'ini noo iin naá, ²⁰ta ña yó'o ni sa kuu ña ko ní xíin kueídó'o Ndios tá sa ná'á, va'ará kueé ni sa ndati Ndios xían nani ni kavá'a Noé arca. Ta cháá nda'o ñayuu ni káki noo takuí kua'a ñoó. Sava'a ona ni sa kuu na. ²¹Ta viti sódo ndúta yo xí'ín takuí sa'á ña kándéé iní yo Jesús, dá káki yó, tát'on k'i'o ni dakáki Ndios Noé noo takuí ñoó. Ko kée yó dión sa'á ña kóni yo nakata yó ñí'í yo, di'a kée yóan dá chi ndino'o ini yo kóni yo koo vii ñaxintóni yo, chi ni káki yó sa'á ña ni nataki Jesús. ²²Ta ni nana na kua'an nó'o ná induú. Ta viti ió na xoo kuá'a Ndios. Ta tixi ndá'a míí ná ñó'o ndidaá ángel, xí'ín ta né'le choon, xí'ín ta dándáki.

Ná dá'a ka ni kee yó ña kini sa kee yó tá ko ñá'a ni nduu yó kuendá Jesús

4 Tát'on k'i'o ni ndo'o ní yikí koño Jesús, k'i'o dión kánian kandeí nduu ndo' ndo'o ta'ani ní ndo, dá chi na ni ndo'o ní yikí koño, noón kúu na ni taó xoo ndó noo kuachi, ²dá kían nani ndéi too ndó ndíxi ndó yikí koño ndo, ná dá'a ka ni kandeí ndó kee ndó ña kini kátoó dao ka ñayuu. Di'a kandeí ndó kee ndó ña kóni Ndios. ³Cháá dión ka ni kee ndó tát'on k'i'o kée ñayuu ko ná'á Ndios, chi sa kátoó ndo kee ndó kuachi xí'ín ndi ndáa míí vá ñayuu, ta sa kátoó ndo kee ndó kuachi ka'an noo xí'ín ñí'í ndo, ta sa kuu ndó na xí'í, ta sa kee ndó víko ka'an noo, ta sa xí'i lóko ndo, ta sa ndaño'o ndó yokó, ña ko náta'an ini Ndios xini na. ⁴Ta naá ini na sa ne'le tá'an va'a xí'ín ndó sa'á ña ko kée ka ndo ndidaá ña kini yó'o, ta ká'an ndava'a na sa'a ndo viti. ⁵Tído iin kuú kánian nakí'o na kuendá noo Ndios sa'á ña kini kée na, dá chi sa io nduu va Ndios ña kían keyíko na sa'á na takí, xí'ín sa'á na ni xí'i. ⁶Sa'á ñoó ni seídó'o ta'ani na ni xí'i to'on va'a sa'a Jesús, dá kían, va'ará ni xí'i na tát'on

kánian ndo'o ndidaá ñayuu, tído takí va níko ná kée Ndios.

Ná kee yó choon ni xí'o Ndios ña katí'a yó kee yó

⁷Sa kua'an kuyati va ña naá ndidaá ña'a. Sa'á ñoó ndito koo ini ndo, ta kaño'o ini ndo ka'an ndo xí'ín Ndios. ⁸Ta ña ndáya'i cháá ka kánian kee ndó kían ndino'o ini ndo ku'u ini ndo sa'á ñayuu xí'ín ndó, chi tá kú'u ndisa ini yo sa'a dao ka ñayuu, dá kían k'i'o ká'ano ini yo sa'a ná, va'ará kua'a nda'o kuachi kée na xí'á. ⁹Ta koo ini ndo natiin va'a ndó ñani ndo tá kosaa na ve'le ndó, ta o sa ká'an kuachi ndo tá kée ndó dión. ¹⁰Ta noo iin rá iin ndó ni xí'o Ndios ña katí'a ndó kee ndó iin choon, sa'á ñoó dákuá'ano ndó dao ka ñayuu xí'án. Chi ni ni'í ndo choon ña kechóon va'a ndó noo ndidaá ña maní ni xí'o Ndios noo ndo. ¹¹Sa'á ñoó tá dá-na'a iin ndó, dá kían dána'a ndo tát'on k'i'o ká'an to'on Ndios. Tá xínkuáchí ndó noo ñani ndo, dá kían kechóon ndó xí'ín ndéé xí'o míí Ndios noo ndo. Ta sa'á ña kée ndó dión, sa'á ñoó natiin Ndios ndidaá tá'an ñañó'ó sa'a Jesucristo, na daá kuití kómí ndidaá tá'an ñañó'ó, ta daá dándáki na ndidaá ña'a. Dión ná koo.

Ná kadii iníó tá ndó'o níyo yo sa'a Jesús

¹²Ñani maní, o sa naá ini ndo sa'á tandó'ó kini ndó'o ndó, tá'an ña xírn-dodó ndo'ó. O sa ká'an ndó ña ko kánian ndo'o ndó dión. ¹³Di'a kadii ini ndo sa'á ña ndó'o ndó tát'on ni ndo'o Cristo. Chi tá ná kasandaá kuú nandió ko na xí'ín ndidaá ña ndato kómí ná, dá kían nakutí ndó xí'an kadii iní ndo. ¹⁴Tá ká'an ndava'a ñayuu sa'a ndo sa'á ña kúu ndó kuendá Cristo, dá kían ndiká'an ndi kúu ví ndó, chi ió Espiritu ndato Ndios xí'ín ndó. Míian ndaa ká'an ndava'a ñayuu sa'a Espiritu, tído sa'a ndo'ó natiin na ñañó'ó. ¹⁵Chi iin ña ka'an noo nda'o

kían tá ndó'o nío ndo sa'á ña sa'ání ndo ndij, o sa'á ña kí'in kuí'ína ndó, o sa'á ña kúú ndó na kini, o sa'á ña chírnee chítuu kúu ndó noo tandó'ó dao ka na. ¹⁶Tído tá ndó'o nío ndo sa'á ña kúú ndó kuendá Jesús, dá kían ná dá'a ni xíka'an noo ndo. Di'a keká'ano ndó Ndios sa'á ña ndó'o ndó dión.

¹⁷Dá chí sa nì kasandaá va kuu ña keyíko Ndios sa'á ñayuu na. Ta tá dinñó'ó keyíko na sa'a yóó, dá kían, ¿xíní ndí kían ndo'o na ko xíní kueídó'ó to'on va'a sa'a Jesús tá ná keyíko sa'a ná? ¹⁸Dá chí di'a kaá tuti ij Ndios: Ndi kí'o ví kánian ndo'o nío na kée ña kóni Ndios, dá káki na.

Sa'á ñoó, ¿xíní ndí kían ndo'o na ko xíní kandísa Ndios, xí'ín na kée kuachi?

¹⁹Sa'á ñoó tá kóni Ndios ña kían ndo'o nío ndo, dá kían naki'o ndó míí ndó noo ndá'a ná, chí iin na ndaa kúú na nì ka-va'a ñayuu yó'o. Ta daá koo ini ndo kee ndó ña va'a.

Di'a kánian kee na sá'ano né'e choon ve'e ño'o

5 Ta kónij kakaj iin ña manì noo na sá'ano né'e choon noo ndo, chí na sá'ano ta'ani kúú yu'u. Ta nì xini xí'ín noóí táto'on nì ndo'o nío Cristo, ta koo ta'ani yu'u xí'ín ndó noo ndato káa na'a noo Ndios chí noo. ²Koo ini ndo kandaka ndó ñayuu Ndios ñó'o tíxi ndá'a ndo, ta kandaa va'a ndó na, tído o sa kée ndóan sa'á ña kánian kee ndóan, di'a kee ndóan xí'ín ndino'o ini ndo. Ta o sa kée ndóan sa'á ña kátoó ndo dí'ón. Di'a kee ndóan sa'á ña ndino'o ini ndo kóni ndo chin-deé ndó na. ³Ta o sa kée ndó míí ndó iin sato'o noo na ndáka ndó. Va'a kaan kee ndó ña va'a noo ná, dá ná katí'a ta'ani na kee na dión. ⁴Dá tá ná kasandaá kuu nandió koo tuku Jesús, na kúú míí sato'o noo ndidaá na ndáka léko, dá natiin ndó iin corona, ña kúú ñañó'ó, ña kían ni iin kuu o naá.

⁵Ta dión ni ndo'ó, takuáchí tákí, koo ini ndo kueídó'ó ndó na sá'ano né'e choon ve'e ño'o ndo. Ta ndidaá ní ndó kánian kueídó'ó tá'an ndó xí'an ndá'í ió ini ndo, chí:

Ko náta'an ini Ndios xiní na ñayuu ió táyí ini, ta di'a xí'o na ña manì noo ñayuu ió nda'í ini.

⁶Sa'á ñoó nda'í koo ini ndo kaño'o ndó tíxi ndá'a Ndios, dá kían ná kí'o na ñañó'ó noo ndo tá ná kasandaá kuu nì kaxi míí ná. ⁷Ta chikodó ndó ndidaá tandí'i ini ndó'o ndó noo ndá'a Ndios, dá chí noón kúú na ndí'i ini sa'a ndo.

Kandaa ndo míí ndó noo ña u'u

⁸Ta kaon koo ndó, ta kaño'o ini ndo kandeí ndó, chí ña u'u kían xiní u'u ndo'ó. Táto'on kí'o kée iin ndika'a tondó, kí'o dión kéean xíonooan ndúkúán ndá yoo kendava'a xí'an. ⁹O sa kónó ndó ña dátuyúán ndo'ó. Kuita toon ndó xí'ín ña kándéé iní ndo Jesús, dá kandeé ndó xí'an. Chí sa ná'a vá ndó ña kí'o dión ta'ani ndó'o nío dao ka na kúú kuendá Jesús ndéi iin níí kúú ñayuu. ¹⁰Tído Ndios, na xí'o ndidaá ña manì noo yo, noón kúú na nì kana yó ña kandeí chíchí yó noo ndato náye'e sa'á ña nì kee Jesucristo. Sa'á ñoó, tá nì ndí'i nì ndo'o nío ndo cháá, dá ndendaá na ndo'ó, ta nachikata ndaa na ndo'ó, ta kí'o na ndéé noo ndo, ta ndendakí ná ndo'ó xí'ín ña kándísa ndó. ¹¹Ta daá kuití ná natiin na ñañó'ó, ta daá ná dándáki na ndidaá ña'a. Dión ná koo.

Yó'o ká'an Pedro ndisá'an noo ndí'i

¹²Ta xí'ín ñani yo Silvano, tá'an ra kúú iin taá ná'í iin ndaa xí'ín Jesús, nì taai cháá to'on noo tuti yó'o kosaaan, dá ka'an ni'inii noo ndo, ta xí'o ndaaj kuendá ña kí'o dión kémanì Ndios ndo'ó, ta sa ñó'o ndó tíxi ña manì yó'o viti. ¹³Ta na kúú kuendá Jesús ndéi chí Babilonia,

tá'an nā nī kaxi mií Ndios táto'on kī'o nī
 kaxi na ndo'ó, xí'ín ñani yō Marcos, nā
 kúú táto'on de'e mií yu'u, tánda'á ndis-
 á'án kōsaa noo ndo. ¹⁴Ta ñā ka'an tá'an

ndó ndisá'án ná kakuuan ñā chitó tá'an
 ndó noo ndo sá'á ñā kú'u ini sa'a sátá'an
 ndó. Ta daá kuití ná koo va'a ini ndo'ó,
 nā kúú kuendá Jesucristo. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúu uu ni taa San Pedro ni sa'an noó na kúu kuendá Jesús

Ká'an Pedro ndisá'an

1 Yu'u kúu Simón Pedro, na kéchóon noó Jesucristo. Ta kúuí iin apóstol, na n'é'e to'on na. Ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín ndo'ó, chí sa'á na kéndaa Ndios, na kúu Jesucristo, na dákaki ñaa, sa'á ñoó ni ni'i ndo ña kándéé iní ndo ná tát'on k'i'o kándéé iní ñaa míí ndú. ² Ná kemáni cháá ka Ndios ndo'ó, ta ná k'i'o cháá ka na ña koo va'a ini ndo sa'á ña kándaa va'a ini ndo sa'a míí ná, xí'ín sa'a sato'o yo Jesús.

Ndi'i ini ndo na'a ndo míí ndó ña kúu ndó ñayuu ni kana Ndios

³ Ta xí'ín ndée míí ná xí'o na ndidaá tá'an ña'a xínño'ó yó, dá kataki yo kandeí yó, ta kee yó ña kóni míí ná, dá chí sa ná'á va'a yó sa'a míí Ndios, na ni kana ñaa sa'á ña ndato na xí'ín sa'á ña kúu ná na ndaa. ⁴ Ta sa'á ña k'i'o dión kúu ná, sa'á ñoó ná'á yó ña ni'i yo ña ndato xí'ín ña ná'ano ni kaa na k'i'o na noo yo. Ta sa'á ña ni kandoo na kee na dión xí'ín ndó, sa'á ñoó koni ndo kankuei xoo ndó noó ña kini kátoó ñíi ndo keean ñayuu yó'o, dá kasandaá ndo koo vii ndo tát'on k'i'o vii míí ná. ⁵ Sa'á ñoó ndi'i ini ndo ña kakuu ndó ñayuu ndaa, ná dá'a ni kandeé oon ini ndo ná. Ta ná dá'a ni kakuu ndó ñayuu ndaa oon ni, ndi'i ta'ani ini ndo ña kían kana'á cháá ka ndo ña kóni Ndios, ⁶ ta o duú ña yó'o oon ni ndi'i ini ndo kee ndó, di'a ndi'i ta'ani ini ndo chituu ndó míí ndó, dá ná o yá'a ndó kee ndó kuachi. Ta o duú ña yó'o oon ni ndi'i ini ndo kee ndó, di'a ndi'i ta'ani ini ndo koo kueé iní ndo. Ta o duú ña yó'o oon ni ndi'i ini ndo kee ndó, di'a ndi'i ta'ani ini ndo kandita toon ndó

xí'ín to'on Ndios. ⁷ Ta o duú ña yó'o oon ni ndi'i ini ndo kee ndó, di'a ndi'i ta'ani ini ndo koni ndo dao ka ñayuu tát'on k'i'o ndó'o ndó xí'ín na ve'e míí ndó. Ta o duú ña yó'o oon ni ndi'i ini ndo kee ndó, di'a ndi'i ta'ani ini ndo ku'u ini ndo sa'a ná. ⁸ Tá kée ndó ndidaá ña yó'o, ta ni nakuti ndó xí'án, dá kían o kándeí oon ta'on ndó, ta o kákuu ndó na ko choon. Di'a kana'á cháá ka ndo sa'a Jesucristo, na kúu sato'o yo. ⁹ Tído na ko kée ndidaá ña yó'o, noón kúu na ndadí noo, ta kúu ná tát'on iin na ko túu noo, ta ni nandodó na ña ni dandoo Ndios ndidaá kuachi ni kee na tá sata.

¹⁰ Sa'á ñoó, ñani míí, ndi'i ini ndo na'a ndo míí ndó ña kúu ndó ñayuu ni kana Ndios, ña kúu ndó ñayuu ni kaxi míí ná. Dá chí tá kee ndó dión, dá kían ni iin kuu ta'ón o kána xoo ndó noo ná. ¹¹ Ta kúu natiin va'a ñaa sato'o yo Jesucristo, na dákaki ñaa, noo dándáki kuii na xí'an kadii ini na.

¹² Sa'á ñoó o dándi'i ta'on yu'u ña kían dándusaa ini ndo'ó sa'a iin rá iin ña'a yó'o, va'ará sa ná'á va'a ndó ña, ta va'ará ndíta toon ndó xí'ín ña ndaa. ¹³ Chí iin ña va'a kían noo yú'u ña dándusaa ini ndo'ó sa'a ndidaá ña yó'o xían nani takí ndixii koño yó'o. ¹⁴ Dá chí ná'í ña sa yati va kasandaá ña dánkooi yikí koño yó'o tát'on k'i'o ni ka'an sato'o yo Jesucristo xí'ín ña kían kánian ndo'i. ¹⁵ Tído chó'on nda'o ini kásto'on yíkoj sa'a ndidaá ña yó'o, dá kían, tá ni xi'ii, dá kían daá kaño'o ini ndo sa'án.

Nda induú táj ni ka'an Ndios ni chindaya'i na Jesús

¹⁶ Tá ni kásto'on ndu xí'ín ndó sa'a choon kómí sato'o yo Jesucristo, xí'ín sa'á ña nandió koo na kasaa na, ko ní kéchóon ndu cuento to'ón, ña ni ndaki ini míí ndú. Di'a ni kásto'on ndu ña ni xini xí'ín noo ndú ña miían ndaa kuiti kómí ná choon ká'ano. ¹⁷ Chí ni natiin

na ñañó'ó noo tatá Ndios, ta ni keká'ano ñaá ná, dá chi nda induú noo ió na xí'ín ñañó'ó táí ni ka'an na: "Ta yó'o kúu de'e maní yu'u, ta náta'an nda'o inii xiníí xí." ¹⁸Ni seídó'o ndu'u to'on yó'o, ña ni kii chí induú káa, tá ni sa'an ndu xí'ín Jesús diní iin yúku ii.

¹⁹Sa'á ñoó kándaá inio ña miían ndaa ni xinkoo ña ni taa profeta tá sa na'á. Ta va'a kee ndó tá ná ki'o ndó mií ndó ña kían kueídó'o ndóan, chí kían tátó'on iin ña dátoon noo ndo xían nani iin naá nda natuu noo, dá dátoon Jesús ní ndo tátó'on ndato toon kimi tá ni xino rí na'a. ²⁰Tído noo ndidaá ña'a kánian kana'á ndó ña ni iin tó'on to'on ni taa profeta noo tuti ii Ndios ko ní ndáki ini ñaxintóni mií rá, ²¹chí ni iin tó'on to'on ni taa ra ko ní ndáki ña diní ni iin taa ñayuu yó'o. Mií vá Espíritu ii Ndios ni datóon ñaxintóni taa ni kaxi mií ná, dá ni taa ra ña.

Kandaa ndo mií ndó, chí kasaa taa dána'a ña to'ón, ta katoó ra dánda'í ra ndo'o

2 Tído ni sa ndei ta'ani profeta to'ón ñoo Israel tá sa na'á. Díon ta'ani kaño'o taa dána'a ña to'ón tein ndo'ó, ta chí'i ra cháá ña to'ón tein ña dána'a ra noo ndo, ña kían dátuu ñaá. Ta o nákoní ta'on ra sato'o yo Jesús, na ni chiya'i sa'á kuachi ra. Ta sa'á ña kee ra díon, sa'á ñoó iin ndakána vá naá rá. ²Ta kasá'á kua'á nda'o ñayuu kee na ña ka'an noo kee taa ñoó, ta sa'a mií rá ka'an ndava'a ñayuu sa'á ña ndaa kándisa yó. ³Ta sa'á ña kúu rá taa katoó di'ón, sa'á ñoó ndukú rá ndí kee ra dánda'í ra ndo'ó xí'ín ña to'ón. Tído nda rá sa na'á nda'o ió nduu Ndios dándó'o na níó rá, ta sa kuyati va ña naá rá vei ña.

⁴Dá chí ko ní xí'o ká'ano ta'on ini Ndios sa'a ángel ni kuei noo kuachi, di'a ni dakuéi ñaá ná nda indayá, ta ni sadi

ni'ini ñaá ná ini káo konó noo iin naá yái, ta ñoo ñó'an ndátian keyíko sa'an.

⁵Ta ni ko ní xí'o ká'ano ta'on ini Ndios sa'á ñayuu ni sa ndei sa na'á. Sava'a iin tó'on taa ni dakáki Ndios ni sa naní Noé, tá'an ra sa daná'a noo ñayuu ña kendísá'ano na, ta ni dakáki ta'ani Ndios usa ka na ve'e ra. Dá ni danaá na ndidaá ñayuu ko ní xíin nakoni ñaá ñoó xí'ín takuí kua'a.

⁶Ta ni danaá ta'ani na ñoo Sodoma xí'ín Gomorra, chí ndaá yaá óon ni dankoo naan, dá ná kana'á yó ndí kían ndo'o ñayuu ko xí'ín nakoni Ndios. ⁷Tído ni dakáki na Lot noo tandó'ó ñoó, chí ni sa kuu ra iin taa ndaa, chí sa kekini ini ra sa xini ra ndidaá ña kini sa kee ñayuu ñoo ñoó. ⁸Chí iin taa ndaa ni sa kuu ra, ta ni sa io ra tein ñayuu ñoó. Ta sa'á ña kómí rá iin níó va'a, sa'á ñoó tá kuú tá kuú sa kunda'í ini ra sa'á iin rá iin ña kini sa xini ra xí'ín ña sa seídó'o ra sa kee ñayuu ñoó.

⁹Chí ió choon noo ndá'a sato'o yo Ndios dáka'ki na ñayuu ndíta xoo na noo tandó'ó. Ta taó xoo na ñayuu káni kaño'o na ndadí va'a na nda ná kasandaá kuú keyíko sa'a ná. ¹⁰Tído ka'í ka ví ndo'o na kée ndidaá ña kini kóni mií ná, xí'ín ña kóni ñíí ná, chí ni na sa'ándá choon ko nákoní na.

Maestro to'ón yó'o kúu ra ndeé to'on, ta chindaá noo rá, chí ni ko chítuu ini ra kenóo ra ña kómí choon ná'ano. ¹¹Ndákí cháá ka ángel o duú taa to'ón yó'o, ta kómí ná cháá ka choon o duú mií rá, tído ko chindaá noo ná kenóo na ña kómí choon ná'ano ñoó, ta ko dátai kuachi ñaá ná noo Ndios. ¹²Tído taa to'ón yó'o kúu ra ká'an sa'á ña ko kándaá ini ra. Ta kúu rá tátó'on kítí ndéi ndava'a, chí ni kaki rí ña kían tiin ñayuu ri, dá ka'ání ná ri. Ta ki'o díon ndo'o taa yó'o, chí naá rá tein ña kini kée ra. ¹³Ta miían chiya'i ra sa'a ndidaá ña kini kée ra, chí va'ará nduu kían, katoó ra kée ra ndidaá tá'an

ñā kini kóni ñīí rá, ta ni lú'u kō káka'an noo rá kée ra dión. Sa'á ñóó kúú rá ñā ni tuú, ñā ni tei'í tein ndo'ó. Ta nda noo sásá'an dáó rá xí'ín ndó, kádii iní ra kée ra ñā kini. ¹⁴ Ta kō kuú kande'é oon ra na ñá'a, kúú sa yá'a va ra nákaní lóko ini ra xini ñáa rá. Ta kō sá tuu ra ñā kían kée ra kuachi. Ta kándéé rá dáxiño ini ra na vitá ini, dá kee na ñā kini. Ta kúú rá ñā ni katí'a kátóó di'ón. Ta kúú rá ñā ni kandoo ndo'o nío kee Ndios. ¹⁵ Ta ni ñankoo ra íchi ndaa, ta ni ndikō ra íchi kini, tá'an ñā ni ndikō Balaam, de'e ñā naní Beor, chi sa'á di'ón ni kee ra, sa'á ñóó ni ndikō ra íchi kini. ¹⁶ Ta ni ñani ra sa'á ñā kini ni kee ra ni kee burro ra, kirí kō ká'an. Chi ni ka'an ri xí'ín rá tátō'on kī'o kée iin ñayuu, ta kī'o dión ni chituu rí ñā kini kua'an ñā ñóó kee ra.

¹⁷ Ta ndidaá ñā to'ón yó'o kúú tátō'on pozo íchí, ta kúú rá tátō'on viko táchí kua'an xoo di'a, xoo di'a. Ta sa io nduu va iin yáí noo iin naá kaño'o chíchí rá chiya'í ra sa'á ñā kini kée ra. ¹⁸ Ta ká'an ra to'ón táyíí xí'ín to'ón xíxi. Ta dáka'an ra ñayuu kee na ñā kini xí'ín ñīí ná xí'ín ñā ka'an noo, ta kī'o dión dáxiño ini ra ñayuu duú ni taó xóo mií ná tein ñā kini, dá nandió kuéi tuku na kee na ñā. ¹⁹ Chi ká'an ra xí'ín ná ñā tá kee na dión, dá kían o dándáki ñáa ni iin ñā'a. Tído ñó'o ií vá rá tixi ndá'a ñā ka'an noo, ta dándáki ñáa. Dá chi tá kándéé iin ñā'a dándákián yó, dá kían ñó'o yó tixi ndá'an.

²⁰ Ta sa ni kanquei xoo ñayuu ñóó tein ndidaá ñā kini ió ñayuu yó'o sa'á ñā ni kasandaá na ná'a ná sa'a sato'o yo Jesucristo, na ni dakáki ñáa. Tído tá ná nandió kuéi na nachí'i tuku na mií ná tein ñā kini, dá kían ka'í ka ví yakō na o duú tátō'on kī'o sa ndaa na tá kō ñá'a kana'á ná Jesús. ²¹ Va'a cháa ka ñā ní xio dá'a ni kana'á ná ñā ndaa sa'á Ndios, o duú kaan ni kasandaá na ná'a ná ñā, ta ni xio kao na choon ií ni sa'anda Ndios

noo ná. ²² Dá chi ndó'o na tátō'on kī'o kua'an to'ón ndíchi ká'an ñayuu ñā kían kaá di'a: “Nandió kuéi tina seí ri ñā ni ndusa rí, ta nandió kuéi ta'ani kochí ni chichi kōndee rí noo ndei'í.”

Di'a koo tá ná nandió koo Jesús kasaa ñā

3 Na mani, ñā yó'o kúú tuti kúú uu táai kosaa noo ndo, ta noo ndi nduúan ká'an ni'ini noo ndo, dá dándótoi ñax-intóni vii ndo, ² dá ná ndusaa ini ndo ñā ni ka'an ndidaá profeta Ndios tá sa-ta, ta ndusaa ta'ani ini ndo sa'a choon ni sa'anda na kúú sato'o yo, na dáka'ki yó noo kuachio, chi ni daná'a ñā né'e to'ón na noo ndo sa'a choon yó'o.

³ Dinñó'ó kónii ñā kana'á ndó ñā tein kuú noo ndi'i ndakuei ñā kediki ndaa ra ñā ndaa kándísa yó, chi kakuu ra ñā kandeí kee ñā ka'an noo kóni mií rá. ⁴ Ta kaa ra xí'ín ndó: “¿Ndiva'a o ñá'a nandió koo Jesús kasaa ñā tátō'on kī'o ni xí'o na to'ón na? Dá chi nda rá ni xí'í na yatá ve'e yó, ni iin tó'ón ta'ón ñā'a kō nádaon. Chi nda rá ni kasá'a sa'a ñayuu yó'o, ta nda viti, ni iin tó'ón ta'ón ñā'a kō nádaon”, kaa ra. ⁵ Ta o kóni ra nakoni ra ñā nda míí sa'a ni kavá'a Ndios induú kaa xí'ín to'ón na, ta ni kavá'a ta'ani na noñó'o yó'o, tá'an ñā ni ndaki tein takuíí ni kee na, ta xíto na ñā xí'ín takuíí. ⁶ Ta xí'ín takuíí ta'ani ni ñānaá Ndios noñó'o yó'o tá sa na'á. ⁷ Ta ndaa na induú xí'ín noñó'o yó'o xí'ín to'ón mií ná, chi ni taó xóo na ñā, ñā kían kei ñā kee ñó'o ita tá ná kasandaá kuú keyfko na sa'a ndidaá ñā'a, ta dánaá ndí'i na ñayuu káni.

⁸ Ta kónii ñā kana'á ndó, na mani, ñā noo sato'o yo Ndios, iin kuú kían tátō'on iin mil kua, ta iin mil kua kían tátō'on iin kuú. ⁹ Ta kō kúkueé ta'ón sato'o yo Ndios noo to'ón ni xí'o na noo yo, tátō'on kī'o nákaní ini dao ñayuu. Di'a ndáti kúeé na yó, chi kō kóni na ñā naá ni iin tó'ón yó, di'a kóni na ñā

ndidaá tá'an ñayuu ná nandikó iní na sa'á kuachi kée na. ¹⁰Tído tát'on k'i'o iin ndakána kasaa ta kui'íná sakuaá, k'i'o dión iin ndakána ta'ani kasandaá kuu nandió koo tuku sato'o yo Jesús. Tá ná kasandaá kuu yó'o, ni'i nda'o ni'i induú káa, dá naáán. Ta kei ndi'i ña'a ñó'o noo ñikó káa, dá nduti ndi'an. Ta naá ndí'i noñó'o yó'o xí'ín ndidaá ña'a ió nooán kee ñó'o ita.

¹¹Ta sa'á ña naá ndidaá ña yó'o, sa'á ñó'o ndi k'i'o ví kánian koo vii ndo, ta kee ndó ña kóni Ndios. ¹²Dión kee ndó xían nani ndáti ndó, ta ndundéé ndó kee ndoan, dá ná kasandaá k'ij kuu ni kaxi Ndios ña nandió koo sato'o yo kasaa ña. Chi kuu dáá ñó'o kei ndi'i induú káa, dá naáán, ta ndidaá ña'a ñó'o káa kei ita ndi'an, ta nduti ndi'an. ¹³Tído yó'o, ndáti yó xinkoo to'on ni xi'o Ndios noo yo, chi ni kaa ña ña kava'a na induú saá xí'ín noñó'o saá noo koo ndino'o ña ndaa.

¹⁴Sa'á ñó'o, ña manj, xían nani ndéi ndó ndáti ndó ña dión koo, koo ini ndo xí'ín ndino'o ini ndo koo vii ndo, kandeí ndúsá'ano ndó, ta kandeí va'a ndó nda ná kasandaá kuu nandió koo Jesús.

¹⁵Ta kana'á ndó ña ndáti kueé sato'o yo Jesús, dá kasaa ña, chi kóni ña ña káki kuá'á ka ñayuu. Ta dión ta'ani ni kandaá ini ñani manj yo Pablo, chi mií Ndios ni datóon ñaxintóni ná, sa'á ñó'o ni taa na dión, dá kandaá ini ndo. ¹⁶Ta ká'an ña sa'á ña yó'o noo ndidaá tuti ni tanda'á ná ni sa'an noo dao ka ña kúú kuendá Jesús. Ta kuáchi nda'o kándaá ini yo dao to'on ni ka'an ña. Ta nádaon dao ñayuu ko ná'á, xí'ín ña vitá ini, to'on ni taa Pablo, ta nádaká náan tát'on k'i'o nádaká ná dao ka to'on, ña káa noo tuti ij Ndios. Ta ni'i ná ña naá ná sa'á ña kée na dión.

¹⁷Sa'á ñó'o, ndo'o, ña manj mií, sa ná'á vá ndó sa'á ndidaá ña yó'o, sa'á ñó'o koo ini ndo kandaá ndo mií ndó, dá ná dá'a ni kandía ndó ña to'on dá-na'a ñayuu yako ñaxintóni, chi oon ni ví kankuei xoo ndó noo ña ndaa kándísa yó. ¹⁸Di'a koo ini ndo kua'ano ndó noo ña manj ni kee Ndios sa'a yo. Ta koo ta'ani ini ndo kana'á cháá ka ndo sa'a sato'o yo Jesucristo, ña dáka'á ñaá. Ta mií ná ná natiin ñaño'ó kuu víti xí'ín ndidaá tá'an kuu. Dión ná koo.

To'on yó'o kían mií noó ni taa San Juan ni sa'an noó na kúu kuendá Jesús

**Yó'o ká'an San Juan sa'a Jesús,
na xí'o ña kataki chíchí yó**

1 Kásto'on ndu'u xí'ín ndo'ó sa'a na sa daá ió tá ni kava'a ñayuu yó'o. Chì ni seídó'o ndu ña ni ka'an mií ná, ta ni xini ñaa ndú xí'ín noó ndú, ta ni xini va'a ndu ndidaa ña ni kee na, ta kúu ni tiin ñaa ndú xí'ín ndá'a mií ndú. Ta na yó'o kúu to'on xí'o ña kataki chíchí yó. ² Ta ni na'a noó na xí'o ña kataki chíchí yó noó mií ndú, ta ni xini ñaa ndú. Sa'a ñoó xí'o ndaa ndu kuendá sa'a ña ni xini ndu, ta kásto'on ndu sa'a na daá takí kuií, na sa daá ió xí'ín tatá yo Ndios. Ta ni kixi na, ta ni na'a noó ná noó ndú. ³ Ta kásto'on ndu xí'ín ndó sa'a ña ni xini ndu, xí'ín sa'a ña ni seídó'o ndu, dá kían iin tó'ón ná kakuu ndó xí'ín ndu'u, táto'on k'i'o iin tó'ón kúu ndu'u xí'ín tatá yo Ndios, xí'ín de'e na Jesucristo. ⁴ Ta táa ndu to'on yó'o kosaa noó ndo'ó, dá kían ndino'o ini ndo ná kadij ini ndo.

**Miían kánian nakoni yo ña yá'a yó
kée yo kuachi noo Ndios**

⁵ Di'a kua'an ña ni ñana'a Jesucristo noó ndú'u, sa'a ñoó kásto'on ndu xí'ín ndó. Chì ni ñana'a na noó ndú ña ndato tóon Ndios, chì na vii kúu ná, ta ni lú'u ko iin naá ná. ⁶ Sa'a ñoó tá kaá yo ña iin ni nduu yó xí'ín ná, ta xionoo ij yo íchì noó iin naá, ña kúu íchì kini, dá kían kúu yó ñayuu to'ón, ta ko kée yó ña ndaa. ⁷ Tído tá xionoo yó íchì ndato tóon, ña kúu íchì vii, táto'on k'i'o ndato vii kúu mií Ndios, dá kían iin ni nduu iin rá iin yó, ta ni ndoo kuachi yó ni kee ni de'e na Jesucristo. ⁸ Chì tá kaá yo ña ko kée yó kuachi, dá kían dánda'í yo mií vá yó, ta ko ta'ón ña ndaa nákaa ini nio yo. ⁹ Tído

tá ná na'o yo kuachi yó noo Ndios, dá kían k'i'o ká'ano ini na sa'a yo, ta nduvii ná yó noo ndidaa ña kini kée yó, chì iin na ndaa kúu ná, ta iin ndaa na xí'ín to'on ni ka'an na. ¹⁰ Chì tá kaá yo ña ko kée yó kuachi, dá kían ketó'ón yó Ndios, ta ko ta'ón to'on na nákaa nio yo.

**Jesús kúu na ni chiya'i sa'a
kuachi yó ndjka cruz**

2 De'e kuálí mií, táai ndidaa kúu to'on yó'o kosaa noó ndo, dá kían ná dá'a ni kee ndó kuachi. Tído tá ni ya'a iin kaa ndó ni kee ndó kuachi, kana'a ndó ña ió iin na seí nda'í sa'a yo noó tatá Ndios. Ta na yó'o kúu Jesucristo, na kúu na ndaa. ² Ta na yó'o kúu na ni chiya'i sa'a kuachi yó, dá kuu ku'u ká'ano ini Ndios sa'a yo. Ta o duu sa'a kuachi yó oon ni ni chiya'i na sa'a, nda sa'a kuachi ndidaa kúu ñayuu ndéi ñayuu yó'o ni chiya'i na.

**Tá miían ndaa ná'a yó Ndios, dá kían
kánian kueidó'o yó choon sa'ándá na**

³ Tá kée yó choon sa'ándá Ndios, ñoó kían xí'o ña kandaá ini yo ña miían ndaa ndisa ná'a yó na. ⁴ Ta ndi ndaa mií na kaá ña ná'a ná Ndios, ta ko kée na choon sa'ándá na, dá kían kúu ná ñayuu to'ón, ta ni lú'u ña ndaa ko nákaa ini nio ná. ⁵ Tído na kée choon sa'ándá to'on Ndios, noón ndisa kúu na ni kasandaá kú'u ini sa'a dao ka ñayuu táto'on k'i'o kée Ndios. Ta ña yó'o xí'o ña kandaá ini yo ña ñó'o yó noó ndá'a ná. ⁶ Tá kaá yo ña ñó'o yó noó ndá'a Ndios, dá kían kánian kee yó táto'on k'i'o ni sa kee na tá sa xionoo na ñayuu yó'o.

Táa Juan iin choon saá

⁷ Ñani, ko ta'ón choon saá kían táai kosaa noó ndo. Di'a choon yatá kían, tá'an ña sa daá ió noó ndo nda mií sa'a, chì ña yó'o kúu choon yatá ni seídó'o ndó nda mií sa'a. ⁸ Tído kuu va kaa yo ña iin choon saá kían táai kosaa noó ndo,

chì miíñan ndaa ñi kee Jesús choon yó'o, ta nda mií ndó kée ña. Chì sà kua'an ndañó'ó vá ña iin naá noó ñayuu, ta sà kua'an natuu va noo ná kée mií Ndios. ⁹Ta ndi ndáa ña kaá ña nákaa ña íchì noo ndato tóon, ta xiní u'u íí vá ná ñani na, dá kían nákaa íí vá ná íchì noo iin naá, ña kúú íchì kini. ¹⁰Tído ña kú'u ini sa'a ñani na, noón kúú ña nákaa íchì noo ndato tóon, ta ko ta'ón ña'a kédaa xí'ín ná, dá kankao na noó kuachi. ¹¹Tído ña xiní u'u ñani na, noón kúú ña nákaa noo iin naá, ta xionoo na íchì noo iin naá, ta ko ná'a ná ndei chí ko'on ña, dá chí ñi sadi va ña iin naá nduchí nóo ña.

¹²De'e kuálí, táai to'on yó'o kosaaan noo ndo, dá chí sà ñi xí'o ká'ano va ini Ndios sa'a kuachi ndó sa'a ña ñi kee Jesús. ¹³Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaaan noo ndo'ó, ña kúú tatá, dá chí sà ná'a vá ndó sa'a ña sa daá ió tá ñi kava'a ñayuu yó'o. Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaaan noo ndo'ó, takuáchí tákí, dá chí ñi kandeé ndó xí'ín ña u'u. Ta táai to'on yó'o kosaaan noo ndo'ó, de'e kuálí, dá chí sà ñi kasandaá ndo ná'a va'a ndó tatá Ndios. ¹⁴Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaaan noo ndo'ó, ña kúú tatá, chí sà ná'a vá ndó sa'a ña sa daá ió tá ñi kava'a ñayuu yó'o. Ta táa ta'ani yu'u to'on yó'o kosaaan noo ndo'ó, takuáchí tákí, dá chí ndíta toon ndó xí'ín Ndios, ta ñi ñatiin ndó to'on na ini ñio ndo, ta ñi kandeé ndó xí'ín ña u'u.

Q sa ndí'i ini yo sa'a ña kúú kuendá ñayuu yó'o

¹⁵Q sa ndí'i ini ndo sa'a ña kúú kuendá ñayuu yó'o, ni sa'a ña'a ió nooán. Ta ió iin kaa ndó ndí'i ini sa'a ña ió ñayuu yó'o, dá kían ko kóni ta'on ndó tatá Ndios. ¹⁶Dá chí ndidaa ña'a kúú kuendá ñayuu yó'o, ña kúú kuachi kátoó ñayuu kée na xí'ín ñíí ná, xí'ín ña kátoó ña kakomí ná ndidaa ña'a xiní ña, xí'ín ña kátoó ña kanda'ya'i mií ná, ni iin ña yó'o

ko véi noo Ndios, ña'a kuendá ñayuu yó'o va kíán. ¹⁷Ta sá ndí'i va ñayuu yó'o kua'an xí'ín ndidaa ña kini kátoó ñayuu kée na. Tído ña ndéi kée ña kóni Ndios, noón kúú ña kataki chíchí.

Kandaa ndo mií ndó, chí ndei kúú mií vá xionoo ta xiní u'u Jesucristo

¹⁸De'e kuálí, sà kua'an kasandaá va tiempo noo ndí'i. Sà ñi seído'ó vá ndó ña kasaa iin ta xiní u'u Cristo, ta ndee ra mií rá kúú rá Cristo. Ta sà ñi kasá'a vá xionoo kua'a nda'o ta xiní u'u Cristo. Sa'a ñoó sà kátóni va inio ña sà kua'an kasandaá tiempo noo ndí'i. ¹⁹Ta tein mií vá yó ñi kankuei ra, tído o duú kuendá yo ñi sa kuu ra. Dá chí tá kuendá yo ñi sa kuu ra, dá kían kandita toon ra xí'ín yó, ní kúú. Díon ñi kee ra, dá ñi kandaa ini yo ña o duú ndi ndi'i ra kúú kuendá yo. ²⁰Tído ñi ñakutí ndó xí'ín Espíritu íi Ndios, sa'a ñoó kandaa va'a ini ndo ndí kían kúú ña ndaa. ²¹Ta ko táa ta'on yu'u to'on yó'o kosaaan noo ndo sa'a ña ko ná'a ndó ndí kían kúú ña ndaa. Di'a táai ña kosaa noo ndo sa'a ña ná'a ndóan. Chí sà ná'a va'a ndó ña ni iin tó'ón ña to'ón o kúú kakaa tein ña ndaa. ²²Ta, ¿ndá yoo kúú ña to'ón? Ña to'ón kúú ña ko nákoní ña Jesús kúú Cristo, ña dáka'ki ñaá. Tá'an ña kée díon, noón kúú ña xiní u'u Cristo, chí ko nákoní ña tatá Ndios, ta ñi de'e na. ²³Ta ndi ndáa ña ko nákoní de'e Ndios, noón kúú ña ko ta'ón tatá Ndios ió xí'ín ná. Tído ña nákoní de'e Ndios, noón kúú ña ió tatá Ndios xí'ín ná. ²⁴Koo ini ndo kandita toon ndó xí'ín ña ñi seído'ó ndó sa'a Jesús nda rá mií sa'a. Dá chí tá ndíta toon ndó xí'ín ña ñi seído'ó ndó, dá kían ñó'o ndó noo ndá'a de'e Ndios, ta ñó'o ta'ani ndó noo ndá'a tatá ña. ²⁵Chì ñi xí'o Jesús to'on na noo yo ña kían kí'o na ña kandeí chíchí yó xí'ín mií ná. ²⁶Ta táai to'on yó'o kosaa noo ndo, dá kandaa ini ndo ndi kée ta kátoó dán-dalí ñaá. ²⁷Tído sà ñi ñakutí ndó xí'ín

Espíritu iĭ Ndios, ta daá ió va na xí'ín ndó. Sa'á ñoó ko xínñó'ó ka ndo ña dá-na'a dao ka ñayuu noo ndo, dá chi sa'á ña ni nakutí ndó xí'ín Espiritu iĭ Ndios, sa'á ñoó ni dána'a na noo ndo sa'á ndidaá kúu ña'a. Ta ña dána'a na noo ndo kúu ña ndaa, ta ko kían ña to'ón. Táto'on ki'o ni dána'a Espiritu iĭ noo ndo, ki'o dión koo ini ndo kandita ndaa ndo xí'ín Jesús.

²⁸ Ta viti, de'e kuálí, kandita toon ndó xí'ín Jesús, dá kían koo tandeé iní noo ndo tá ná na'a noo tuku na noo yo. Ta ni iin ña'a o kedaá xí'ín ndó, dá xíka'an noo ndo tá ná nandio koo na kasaa na. ²⁹ Ta sa ná'a ndó ña kúu ná iin na ndaa, ta kánian kana'a ta'ani ndó ña ndi ndaa na kée ña ndaa, noón kúu de'e Ndios.

Kúu yó de'e Ndios

3 Kande'é ndó ndi ki'o ví kú'u ini tatá Ndios sa'a yo, chi ni xi'o na ña kían kuu kananí yó de'e mií ná, ta miíñ ndaa dión kían. Sa'á ñoó na kúu kuendá ñayuú yó'o ko nákoní na yó, ña kúu yó de'e Ndios, dá chi ni mií Ndios ko nákoní na. ² Na maníí, sa kúu vá yó de'e Ndios viti, ta kámaní vá kandaá ini yo ndí kían kasandaá yo kakuu yó. Tído sa ná'a yó ña tá ná nandio koo Jesús kasaa na, dá kían kakuu yó táto'on ki'o kúu mií ná, dá chi koni túu yó na táto'on ki'o káa rá ió na. ³ Ta ndidaá kúu na kómí tandeé iní yó'o, noón kúu na ndúvii mií, táto'on ki'o vii mií Jesús.

⁴ Ta ndi ndaa ñayuu yá'a kée kuachi, noón kúu na xío kao na choon ni sa'anda Ndios. Dá chi ndidaá tá'an kuachi xío kao choon ni sa'anda Ndios. ⁵ Ta sa ná'a va'a ndó ña ni kii Jesús ñayuú yó'o ni dítá ná yó noo kuachi, ta ni iin tó'ón kuachi mií ná ko ní sá io. ⁶ Ta ndidaá ñayuu ñó'o noo ndá'a Jesús ko yá'a ta'on na kée na kuachi. Tído ndidaá na yá'a kée kuachi, ni iin kuu ko ní xini na Jesús, ta ni ko ná'a ña ná.

⁷ De'e kuálí, o sa kónó ndó ña dánda'í ñaá ñayuu, chi ndi ndaa mií vá ñayuu kée ña ndaa, noón kúu ñayuu ndaa, táto'on ki'o ndaa mií Jesús. ⁸ Tído na kée kuachi, noón kúu kuendá ña u'u, dá chi ña u'u kían kée kuachi ndá rá ni kasá'a sa'a ñayuú yó'o, ta nda viti kée jíán dión. Sa'á ñoó ni kixi de'e Ndios ni danaá ná ña kini kéean. ⁹ Ta ñayuu ni nduu de'e Ndios ko kée ka kuachi, dá chi ña kóni Ndios nákaa ini niño ná. Sa'á ñoó o kúu ta'on ya'a na kee na kuachi sa'á ña ni nduu na de'e Ndios. ¹⁰ Ta ki'o dión kandaá iniyo ndá yoo kúu de'e Ndios, ta ndá yoo kúu de'e ña u'u. Chi ñayuu ko kée ña ndaa, xí'ín na ko kú'u ini sa'a ñayuu xí'ín ná, noón kúu na ko kúu de'e Ndios.

Ná koo ini yo ku'u ini sa'a sátá'an yó

¹¹ Ta ña yó'o kúu to'on va'a ni seídó'o ndó nda mií sa'a, ña ná ku'u ini sa'a sátá'an yó. ¹² Ta ná dá'a ni kee yó táto'on ki'o ni kee Caín tá sa na'a, chi ni sa iin ra xoo ña u'u. Sa'á ñoó ni sa'ání rá ñani ló'o mií rá. Ta, ¿ndiva'a ni sa'ání ñaá rá, ká'án ndo'ó? Dá chi ndino'o ña kini va sa kee ra, ta ndino'o ña va'a ni sa kee ñani ra noo Ndios. ¹³ Sa'á ñoó, ñani miíí, o sa náá iní ndo tá xini u'u ñaá ñayuu ko ná'a Ndios. ¹⁴ Ta ná'a yó ña sa ni kanxoo yó noo kúu íchi noo kua'an yo kuu yo, ta viti ñó'o yó íchi noo kataki chíchí yó, chi kú'u ini yo sa'a ñani yo. Ta na ko kú'u ini sa'a ñani na, noón kúu na ñó'o jí vá íchi noo kuu na. ¹⁵ Ta ndidaá ñayuu xini u'u ñani na, noón kúu iin na sa'ání ndi noo Ndios. Ta sa ná'a vá ndó ña ndidaá na sa'ání ndi ko ñá'a ta'on ni'i ná ña kataki chíchí ná noo Ndios. ¹⁶ Ta sa kandaá va'a ini yo ndí kían keeá, dá ku'u ini yo sa'a ñani yo. Chi táto'on ki'o ni nak-i'o Jesús mií ná ni xi'i na sa'a yo, ki'o dión ta'ani kánian naki'o yó mií yó kuu yo sa'a ñani yo. ¹⁷ Tído tá ió ña'a noo yo ñayuú yó'o, ta ndé'é yó ña xínñó'ó ñani yo ña, ta kedi'inda yoan noo ná,

dá kían, ¿ndí kaá yó ña kú'u ini yó sa'a ná tát'on k'i'o kée Ndios, tá dáá? ¹⁸ De'e kuálí, ná dá'a ni ku'u ini yó sa'a dao ka ñayuu xí'ín to'on ká'an oon ni yó, o xí'ín to'on kánkuei yú'u óon ni yó. Va'a kaan ná ku'u ini yó sa'a ná xí'ín ña va'a kée yó, ta ná chindeé ndisa yó na.

¹⁹ Tá kée yó dión, dá kían kándaá inio ña miñan ndaa kúu yó kuendá ña ndaa, ta ko kútúu ini yó noo Ndios sa'a ña kée yó. ²⁰ Tído tá kútúu ini yó sa'a ña ni kee yó, dá kían ná kana'á yó ña ká'ano cháá ka Ndios o duú níyo yo, chi ná'á va'a ná sa'a ndidaá kúu ña'a kée yó.

²¹ Na maní mií, tá ko kútúu ini yó, dá kían ió tandeé iní yó xí'ín Ndios, ²² ta ndi ndaa mió ña'a ná kaka yó noo ná, ta kúu ni'i vá yóan, dá chi kée yó choon sa'anda na, ta kée yó ña kóni na. ²³ Ta ña yó'o kúu choon ni sa'anda Ndios noo yó ña ná kandísa yó de'e na Jesucristo, ta ná ku'u ini sa'a sátá'an yó tát'on k'i'o ni sa'anda na choon noo yó. ²⁴ Chi ndi ndaa na kée choon sa'ándá Ndios, noón kúu na ñó'o noo ndá'a Ndios, ta ió Ndios xí'ín ná. Ta sa'a ña ió Espíritu i Ndios ini níyo yo, sa'a ñoó kándaá ini yó ña ió Ndios xí'ín yó.

Ta k'i'o di'a kándaá ini yó ndá yoo kómí Espíritu Ndios

4 Na maní mií, o sa kándísa ndó ndi-daá ñayuu, na ká'an ña kómí ná Espíritu Ndios. Dinñó'o ka korndodó ndó na, ná kande'á á miñan ndaa kómí ná Espíritu Ndios o koó. Dá chi ku'a'á nda'o profeta to'ón xionoo iin ní kúu ñayuu. ² Di'a kee ndó, dá kandaá ini ndo tá miñan ndaa kuiti kómí ná Espíritu Ndios: tá nákoní na ña miñan ndaa kuiti ni nduu Jesús iin taa ñayuu yó'o, dá kían noón kúu na kómí Espíritu Ndios. ³ Ta ñayuu ko nákoní ña ni nduu Jesús iin taa ñayuu yó'o, noón kúu na ko kómí Espíritu Ndios, chi nákaní ini na tát'on taa xiní u'u Cristo. Sa ni seídó'o vá mií ndó

ña kii ra, ta sa xionoo va ra ñayuu yó'o viti.

⁴ De'e kuálí, kana'á ndó ña ndo'ó kúu ñayuu Ndios, ta sa ni kandeé ndó xí'ín ra kátoó dánda'í ñaá, chi ká'ano cháá ka Ndios, na ió xí'ín ndó, o duú ña kini ió ñayuu yó'o. ⁵ Taa yó'o kúu kuendá ñayuu yó'o, sa'a ñoó dána'a ra sa'a ña ió ñayuu yó'o va. Ta kúu kándísa vá ñaá ñayuu ko ná'á Ndios. ⁶ Tído yóó, kúu yó kuendá Ndios. Ta na ná'á Ndios, noón kúu na seídó'o ña dána'a yo. Ta na ko kúu kuendá Ndios, noón kúu na ko kóni kueídó'o ña ndaa dána'a yo, chi ko ná'á ná Ndios. Ta k'i'o dión kándaá ini yó ndá yoo kómí Espíritu ndaa, ta ndá yoo kómí espíritu to'ón.

Ndios kúu na kú'u ini sa'a yó

⁷ Na maní mií, ná koo ini yó ku'u ini sa'a sátá'an yó, chi ña ku'u ini yó sa'a iin rá iin yó, ña yó'o kúu ña'a Ndios. Ta ndidaá kúu ñayuu, na kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, na yó'o kúu na ni nduu de'e Ndios, ta ná'á ná Ndios. ⁸ Ta ndi ndaa na ko kú'u ini sa'a dao ka ñayuu, noón kúu na ko ná'á Ndios, chi Ndios kúu na kú'u ini sa'a yo. ⁹ Mií Ndios ni daná'a noo yó ña kú'u nda'o ini na sa'a yo, chi ni tanda'á ná iin tó'ón diní de'e na ñayuu yó'o ni kii na, dá ni'i yó ña kataki chíchí yó sa'a ná. ¹⁰ Ta ña yó'o xí'o ña kándaá ini yó ndi k'i'o kú'u ini Ndios sa'a yo, ta ña ká'ano cháá ka kían yó'o o duú ña kóni yo mií ná. Chi sa'a ña kú'u nda'o ini na sa'a yo, sa'a ñoó ni tanda'á ná de'e na ni kii na ñayuu yó'o, ta ni chiya'i na sa'a kuachi yó. ¹¹ Na maní mií, tá k'i'o dión kú'u ini Ndios sa'a yo, dá kían k'i'o dión ta'ani kánian ku'u ini sa'a sátá'an yó. ¹² Ni iin tó'ón ta'on ñayuu ko ní kúu koni xí'ín noo ná Ndios, tído tá ná ku'u ini sa'a sátá'an yó, dá kían ió Ndios xí'ín yó, ta ni kasandaá yo kú'u ini yó sa'a dao ka ñayuu tát'on k'i'o kée mií ná.

¹³Ta sa'á ña ni xi'o na Espiritu iñ ná noo yo, sa'á ñoó kándaá ini yo ña ñó'o yó noo ndá'a Ndios, ta ió na xí'ín yó. ¹⁴Ta sa'á ña ni xini ndu, sa'á ñoó xí'o ndu kuendá noo ñayuu ña ni tãnda'á tatá Ndios de'e na ni kii na, ta noón kúu na dákaki ñayuu ndéi ñayuu yó'o. ¹⁵Ta ndi ndáa ñayuu nákonni ña Jesús kúu de'e Ndios, noón kúu na ñó'o noo ndá'a Ndios, ta ió Ndios xí'ín ná. ¹⁶Ta sa kándaá ini yo, ta kándisa yó ña kú'u ini Ndios sa'a yo. Ndios kúu na kú'u ini sa'a yo. Sa'á ñoó tá kú'u ini yo sa'a dao ka ñayuu tãto'on ki'o kée mií ná, dá kían ñó'o yó noo ndá'a Ndios, ta ió na xí'ín yó.

¹⁷Ta xí'ín ña yó'o ni kasandaá yo kú'u ndisa ini yo sa'a dao ka ñayuu, sa'á ñoó koo tãndeé ini yo tá ná kasandaá kuu keyíko Ndios sa'a yo, dá chi tãto'on ki'o kée mií ná, ki'o dión kée yó ñayuu yó'o. ¹⁸Tá kú'u ndisa ini yo sa'a dao ka ñayuu, dá kían ko kánian yu'ú yo noo keyíko Ndios sa'a yo. Chi tá ni kasandaá yo kú'u ndisa ini yo sa'a dao ka ñayuu, ko káni kaan yu'ú yo. Chi ña yu'ú yo kían kóni kaa ña ká'an yó ña dándó'o Ndios nio yo. Ta ndi ndáa na yu'ú, noón kúu na ko ñá'a kasandaá na ku'u ndisa ini na sa'a dao ka ñayuu.

¹⁹Kóni yo Ndios, chi dinñó'ó mií ná ni ku'u ini sa'a yo. ²⁰Tá kaá yo ña kóni yo Ndios, ta xini u'u yo ñani yo, dá kían kúu yó ñayuu to'ón. Dá chi tá ko kú'u ini yo sa'a ñani yo, tá'an na ndé'e yó ndéi xí'á, ¿ndi koo ví kaa yo ña kóni yo Ndios, na ko xini yo? ²¹Dá chi mií Jesús ni sa'anda choon yó'o noo yo, ña tá kóni ndisa yó Ndios, dá kían kánian ku'u ini yo sa'a ñani yo.

**Kúu yó de'e Ndios tá kándisa yó
ña Jesús kúu na ni
tãnda'á Ndios dákaki ñaa**

5 Ndi ndáa ñayuu kándisa ña Jesús kúu Cristo, na dákaki ñaa, noón kúu na ni nduu de'e Ndios. Ta ndi ndáa na

kú'u ini sa'a iin tatá, ta nda de'e na kú'u ta'ani ini na sa'a. ²Ta ki'o dión kándaá ini yo ña kú'u ini yo sa'a ndidaá na kúu de'e Ndios, chi kóni yo Ndios, ta kée yó choon sa'ándá na. ³Tá kóni ndisa yó Ndios, dá kían kee yó choon sa'ándá na. Ta ko ta'ón ña kuáchi kían kee yó choon sa'ándáan, ⁴dá chi ndidaá na ni nduu de'e Ndios, noón kúu na kándéé xí'ín ña kini ió ñayuu yó'o. Chi sa'á ña kándéé ini yo Jesús, sa'á ñoó kándéé yó xí'ín ña kini ió ñayuu yó'o. ⁵Ta, ¿ndá yoo kúu na kándéé xí'ín ña kini ió ñayuu yó'o? Noón kúu na kándisa ña Jesús kúu de'e Ndios.

**Xí'o Espiritu iñ Ndios
kuendá sa'a Jesús**

⁶Tá'an ña xí'o kuendá ña ni kii ndisa Jesucristo noo Ndios kúu takuí xí'ín ni. Ta o duú takuí oon ni xí'o kuendá, dá chi ni xí'ín takuí kúu ra xí'o ndaa kuendá ña ki'o dión kían. Ta Espiritu iñ Ndios ta'ani kúu na xí'o ndaa kuendá ña ki'o dión kían, chi iin na ndaa kúu Espiritu. ⁷[Ta na xí'o kuendá chí induú kúu tatá Ndios, xí'ín de'e, xí'ín Espiritu iñ. Ta iin tó'ón vá kúu ndin oni na yó'o.] Ta oni ta'ani kúu ña xí'o kuendá chí noñó'o yó'o ña ni kii Jesús noo Ndios. ⁸Iin na kúu Espiritu iñ Ndios, ta iin ka ra kúu takuí, ta iin ka ra kúu ni. Ta iin nóo xí'o ndaa Espiritu iñ kuendá xí'ín takuí xí'ín ni ña ki'o dión kían. ⁹Tá nátiin va'a yó kuendá xí'o taa, ná kana'á yó ña ndáya'i cháa ka kuendá xí'o Ndios, chi kuendá xí'o mií ná kían ká'an sa'á de'e na. ¹⁰Ta ñayuu kándisa de'e Ndios, noón kúu na ni taxi va'a to'ón yó'o nio ná. Ta na ko kándisa noo ká'an Ndios, noón kúu na kátó'ón Ndios, chi ko kándisa na to'ón ni xi'o Ndios, ña ká'an sa'a de'e na. ¹¹Ta ña yó'o kúu kuendá ni xi'o Ndios noo yo, ña sa ni xi'o na ña kataki chíhí yó, ta sav'a noo iin tó'ón de'e na ni'í yo ña kataki chíhí yó. ¹²Ta ndi ndáa ñayuu ni ña iin Jesús, na kúu de'e Ndios, ini nio

ná, noón kúú nā kataki chíchí. Tído ndi ndáa nā kō ní xíin natiin ñáá, noón kúú ná o ní'í ta'on na ñā kataki chíchí ná.

**Sa'á ñā kándísa yó Jesús,
sa'á ñoó kataki chíchí yó**

¹³Táai to'on yó'o kōsaa noo ndo'ó, na kándísa de'e Ndios, dá kana'á ndó ñā sa kómí ndó ñā kataki chíchí ndó. ¹⁴Ta ñā yó'o kúú tandeé iní kómí yó noo Ndios, chí tá xíka yo iin ñā'a noo ná táto'on kí'o kóni míí ná, ta kúú seídó'o na ñā xíka yo. ¹⁵Ta sa'á ñā ná'á yó ñā seídó'o va'a ñáá Ndios tá xíka yo ndi ndáa míí vá ñā'a noo ná, sa'á ñoó ná'á ta'ani yó ñā ni'í yo ñā xíka yo noo ná.

¹⁶Tá ni xini iin káa ndó iin ñani yo kée na kuachi, ñā kífan kō kúú kuachi kō kánian kuu nā, dá kífan kánian kaka ndo ñā maní noo Ndios sa'a ná, ta kúú kí'o vá Ndios ñā kífan kataki nā. Díon kee ndó tá kō ní ya'a na kee na kuachi ñā kífan kō kánian kuu nā. Chí mífan ndaa

ió kuachi, ñā kífan kánian kuu yo. Tído kō ká'an ta'oin xí'ín ndó ñā ná kaka ndo ñā maní noo Ndios sa'a ñayuu kée díon. ¹⁷Ndidaá kúú vá ñā'a kini kúú kuachi noo Ndios. Tído ió kuachi, ñā kífan kō kánian kuu yo.

¹⁸Sa ná'á vá yó ñā ndi ndáa ñayuu ni nduu de'e Ndios, kō kée ka nā kuachi, dá chí ndaa va ñáá míí de'e Ndios noo ñā u'u, sa'á ñoó o kúú ta'on kendava'a ñā u'u xí'ín ná. ¹⁹Ta sa ná'á ta'ani yó ñā ñó'o yó noo ndá'a Ndios, va'ará iin ní kúú ñayuu yó'o nákaa tíxi ndá'a ñā u'u. ²⁰Ta sa ná'á ta'ani yó ñā ni kixi de'e Ndios, ta ni xí'ín na ñaxintóni yo, dá ná kana'á yó nā mífan ndaa kuiti kúú Ndios. Ta ñó'o yó noo ndá'a nā kúú Ndios ndaa, ta ñó'o ta'ani yó noo ndá'a de'e na Jesucristo. Nā yó'o kúú nā mífan ndaa kuiti kúú Ndios, ta xí'o na ñā kataki chíchí yó.

²¹De'e kuálí míí, kanda ndo míí ndó noo ñā kúú yoko. Díon ná koo.

To'on yó'o kían kúú uú nì taa San Juan

Ká'an Juan ndisá'án

1 Yu'u kúú nà sá'ano noo ndo, ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín yo'ó, kì'o maníí, nà nì kaxi mií Ndios, xí'ín noo de'ón, nà kúú kuendá Jesús. Kana'á ndó ña mi'án ndaa kuiti kú'u ini yu'u sa'a ndo, ta o duú iin tó'ón yu'u kú'u ini sa'a ndo, chí ndidaá kúú vá nà kándísa ña ndaa kú'u ini sa'a ndo. ² Kú'u ini sa'a ndo'ó sa'á ña ió ña ndaa ini nío yo, ta ná koo ña ndaa yó'o xí'á ndidaá tá'an kuu. ³ Ná kee tatá Ndios xí'ín de'e na Jesucristo, nà kúú sato'o yo, ña maní xí'ín ndo'ó, ta ná ku'u ini nà sa'a ndo, ta nakì'o na ña koo va'a ini ndo. Ta ná kendisa na dión xí'ín ndó sa'á ña kú'u ini nà sa'a ndo.

Kandita toon ndó xí'ín ña ndaa ká'an sa'a Jesús

⁴ Ta kádii nda'o inií, chí nì naní'í yu'u dao nà kúú kuendá yo'ó ndéi na kée na ña ndaa, tát'o'on kì'o nì sa'anda tatá Ndios choon noo yo. ⁵ Ta viti, kì'o míí, kò táai iin choon saá kosaa noo ndo, chí ña yó'o kúú choon nì ni'í yo nda rá mií sa'a, sa'á ñoó seí nda'avíí nooon ña ná ku'u ini sa'a sátá'an yó. ⁶ Chí tá ná ku'u ini sa'a sátá'an yó, dá kían kée yo choon sa'ándá Ndios. Ta ña yó'o kúú choon nì ni'í yo nda rá mií sa'a ña ná kandeí yo ku'u ini sa'a sátá'an yó.

⁷ Chí ku'á nda'o nà to'ón xionoo ñayuu yó'o, ta kátoó nà dándá'í ñaá ná.

Noón kúú nà kò nákoní ña nì nduu Jesucristo iin taa ñayuu yó'o. Ta ñayuu kée dión kúú nà ndúkú dándá'í ñaá, ta xiní u'u nà Jesucristo. ⁸ Sa'á ñoó kandaa ndo mií ndó, chí oon ni ví kandeé rá dátúú rá ndo'ó, dá ná o koní ndo natiin ndó ña va'a noo Ndios sa'á choon kée ndó noo mií ná. Sa'á ñoó ndi'i ini ndo, dá natiin ndi'i ndó ña xí'o oon Ndios noo ñayuu nà. ⁹ Ndi ndaa mií ñayuu nì kexoo noo ña ndaa sa'a Cristo Jesús, ta kò ndíta toon na xí'án, noón kúú nà kò ió ta'on Ndios xí'ín ná. Tído nà ndíta toon xí'ín ña ndaa sa'a Cristo Jesús, noón kúú nà ió tatá Ndios xí'ín, ta ió ta'ani de'e na xí'ín ná. ¹⁰ Ta ndi ndaa mií vá nà veí dána'a noo ndo noo ndéi ndó ve'e ndó, ta kò dána'a nà ña ndaa sa'a Jesús, o sa chí'i ndó nà ve'e ndó. Ta ná dá'a ni kaa ndo di'a xí'ín ná: “Va'a kúú nì kasáa ní. Koo ní ve'e.” ¹¹ Dá chí tá ná natiin va'a ndó nà, dá kían iin nì nduu va ndó xí'ín ná noo ña kini kée na.

Ndátí Juan sa'a nà kande'é ná ñayuu ñoó

¹² Ku'á nda'o ña'a ió ka'in xí'ín ndó, tído kò kóni ta'on yu'u ña kían taai ña noo iin tuti saaan noo ndo. Dá chí ndátii saai kande'í ndo'ó, ta ka'an yú'í xí'ín ndó, dá ná xinkoo ña kádii ini yo. ¹³ Ta dao ka nà kúú kuendá ku'u mií'ón ndéi yó'o, tá'an nà nì kaxi mií Ndios, tánda'á ta'ani na ndisá'án kosaa nooon. Dión ná koo.

To'on yó'o kían kúú oni ni taa San Juan

Ká'an Juan ndisá'an

1 Yu'u kúú na sá'ano, ta ká'an yu'u ndisá'an xí'ín yo'ó, Gayo, ñani mani. Mífan ndaa ndisa kú'u nda'o inij sa'on. ²Ñani mani, xíkaj noo Ndios ña daá ke-va'ón tein ndidaá kúú ña'a kéeón, ta daá kuití ná koo va'a inon tátò'on kì'o va'a nímøn noo Ndios. ³Ni kadij nda'o inij tá ni kixi dao ñani yo kuendá Jesús, chi ni ñakani na xí'ín ña fin ndaaon xí'ín ña ndaa kándisa yó. ⁴Ta koó iin ka ña'a xí'o ña kadij cháa ka inij tátò'on kì'o kadij inij tá ní'i to'in ña ndíta ndaa de'i kuendá Jesús xí'ín ña ndaa kándisa yó.

Va'a va kée Gayo, chi nátiin va'a ra na kúú kuendá Jesús ve'e ra

⁵Ñani mani, va'a va kéeón tá chín-deéón ndidaá ñani yo, ta va'a cháa ka kéeón tá kéeón dión xí'ín na ko ná'ón. ⁶Ta na yó'o kúú na xí'o kuendá noo na kúú kuendá Jesús ndéi yó'o ña kú'u nda'o inon sa'a ná. Ta va'a keeón tá chindeéón na xí'ín ndá ña'a xínñó'ó ná noo ko'on na, chi kì'o dión kánian kee yó xí'ín ná sa'a ña kéchóon na noo Ndios, dá kuu ko'on na dao ka xíán. ⁷Chi sa'a ña kóni na Jesús, sa'a ñoó ni kankuei na xionoo na dána'a na, ta ko kí'in ya'i ta'on na noo ñayuu ko ná'á Ndios. ⁸Sa'a ñoó kánian kì'o yó ña'a xínñó'ó ná, ta kì'o dión chindeé yó na noo dána'a na to'on ndaa sa'a Jesús.

Naá iin ra naní Diótrefes xí'ín Juan

⁹Sa ni taa yu'u iin tuti kosaa noo na kúú kuendá Jesús ndéi xaan, tído ko

xíin ta'on Diótrefes kueídó'o ra choon sa'ándá ndu, chi kóni mií rá ka'anda ra choon. ¹⁰Ta sa'a ña kée ra dión, sa'a ñoó tá ná saai, dá ka'in xí'ín rá, dá chi xionoo ra ká'an ndava'a ra sa'a ndú'u. Ta ko ndínoo ini ra xí'ín ña yó'o oon ni, chi dión ta'ani ko kóni ra natiin va'a ra ñani yo, na xionoo dána'a to'on Ndios. Ta ko sónó rá ña natiin va'a ñaá dao ka ñani yo. Ta kúú táxí rá na ká'an natiin va'a ñaá.

Va'a ká'an Juan sa'a iin ra naní Demetrio

¹¹Ñani mani, o sa kóo inon keeón ña kini kée dao ka ñayuu. Di'a koo inon keeón ña kúú ña va'a. Chi na kée ña va'a kúú kuendá Ndios, ta na ko kée ña va'a, noón kúú na ko ná'á Ndios. ¹²Ta ndidaá kúú na kúú kuendá Jesús xí'o na kuendá sa'a iin ka taa naní Demetrio ña kúú rá taa va'a, ta miífan ndaa ndisa dión kíán. Nda ndu'u xí'o kuendá ña taa va'a kúú rá, ta sa ná'á vá miíón ña kuendá xí'o ndu'u kúú ña ndaa.

Ká'an Juan ndisá'an noo ndí'i xí'ín Gayo

¹³Kua'a nda'o ña'a ió ka'in xí'ón, tído ko kóni taai ña noo iin tuti, ¹⁴chi ndáti kíi konij yo'ó, ta kantó'ón yú'í xí'ón.

¹⁵Ta ná koo va'a inon kee Ndios. Ta ká'an na né'e tá'an va'a xí'ón ndéi yó'o ndisá'an xí'ón. Ta keeón ña mani ka'on ndisá'an xí'ín iin rá iin na né'e tá'an va'a xí'ín ndu'u ndéi xaan.

To'on yó'o kían nì taa San Judas nì sa'an noo na kúu kuendá Jesús

Ká'an Judas ndisá'án

1 Yu'u kúu Judas, ta kéchóoin noo Jesucristo, ta ñaniñ kúu Jacobo. Ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín ndo'ó, na nì kana tatá yo Ndios, ta nì nduvii ná ndo'ó, ta ñó'o ndó noo ndá'a Jesucristo. ²Ná ku'u cháá ka ini Ndios sa'a ndo, ta naki'o cháá ka na ña koo va'a ini ndo, ta ná koni cháá ka na ndo'ó.

Di'a kée ɬa dána'a ña to'ón

³Ná manì mií, sa io nduu va yu'u ña kían taai nì kee Ndios nì dakáki na yó noo kuachi yo. Tído kándaá iniñ ña miñan ndúsa kánian ka'an ni'inii noo ndo ña kían ndi'i ini ndo kandita ndaa ndo xí'ín ña ndaa kándisa yó, ña kían iin ndée nì xí'o Ndios noo ñayuu na. ⁴Chì nì ku'u de'é dao ɬa to'ón tein ndó, ta nda mí sa'a ká'an tuti ij Ndios sa'a ɬa yó'o ña ndo'o níó rá sa'a ña kée ra. Kúu rá ɬa kini, chì kaá ra ña sa'a ña manì nì kee Ndios sa'a yo, sa'a ñoó kuu kee yó ndi ndáa mí v́ ña'a kóni ñi yo. Ta kó nákonì ra Ndios, na kómí ndidaá tá'an choon, ta ni kó nákonì ra Jesucristo, na kúu sato'o yo.

⁵Ta sa ná'á v́ ndó, tído dándusaa iniñ ndo'ó ña tá nì ndi'i nì taó sato'o yo Ndios na ñoo na ñó'o tixi ndá'a ɬa Egipto, dá nì danaá na ñayuu kó ní kándisa ñaá. ⁶Dión ta'ani nì ndo'o dao ángel, chì kó ní sá ndaa va'a na choon sa komí ná, di'a nì dankoo na noo sa nì ndei na. Sa'a ñoó nì taán ñaá Ndios noo iin naá yáí, ini ve'e kaa, ña kían ni kuu o nóno, ta ñoó kaño'o na nda ná xinkoo kuu keyíko Ndios sa'a ná. ⁷Dión ta'ani nì ndo'o na ñoo Sodoma xí'ín Gomorra, xí'ín ndidaá ka ni na ndéi ñoo ñó'o yati xí'án. Chì nì kee na táto'on

nì kee ángel ñoó, chì nì kee na kuachi xí'ín ñi ná, ta nì kesatá ná ña nì saki Ndios, ña kúu kuachi ka'an noo. Sa'a ñoó nì dandó'o Ndios níó ná xí'ín ño'ó kéí, ta ni iin kuu o ndi'i ña kéí na, dá ná koni iin rá iin yó tá ndó'o ñayuu kée dión.

⁸Dión ta'ani kée ɬa to'ón yó'o, tá'an ra kaá ña saní ra kée Ndios, chì dáyakoo ta'ani ra ñi rá xí'ín kuachi ka'an noo, ta kó nákonì ra ɬa né'e choon, ta ká'an ndava'a ra sa'a ña kómí choon ná'ano. ⁹Tído ni arcángel Miguel, na ndáyá'i cháá ka noo ángel, kó ní chindaá noo ná dátaí kuachi na ña u'u nani nì naá ndodó na yikí koño Moisés xí'án. Di'a nì kaa na xí'án: “Ná dánani mí sato'i Ndios yo'ó.” ¹⁰Tído ta to'ón yó'o kúu ra yá'a ká'an ndava'a sa'a ña kó kándaá ini ra, ta sava'a ña ná'á rá kúu ña ndáki ini ñaxintóni mí rá táto'on ndó'o kítí koó ña nákanì ini, ñoó kían dáyakoo ñaá noo Ndios. ¹¹¡Nda'í kúu ví rá! Dá chì ndíko ra ña nì kee Caín, tá'an ra nì sa'ánì ñani ra. Ta ndíko ra di'ón táto'on nì kee Balaam, ɬa sa kuu profeta mañá. Ta ndáne'e yú'u rá noo Ndios táto'on nì kee Coré, sa'a ñoó naá rá táto'on nì ndo'o Coré.

¹²Ta kúu rá yáko ñó'o tein ndo'ó noo ndítútí ndó sásá'an ndó sa'a ña kúu ndó kuendá Jesús, chì tein víko kée ndó ñó'o ra kée ra ña ka'an noo, ta sava'a sa'a mí v́ rá nákanì ini ra. Ta kúu rá táto'on víko kua'an xoo di'a xoo di'a kée tachì, ta kó xí'o ña daí. Ta kúu rá táto'on iin yíto kuí'í kó xí'o kuí'i tein yoó dákée. Sa'a ñoó kúu rá iin yíto nì xí'i uy ta'ándá, chì kó xí'o rá kuí'i, ta taó ná ra noño'o ná. ¹³Ta kúu rá táto'on noo ɬaño'o, ña ndákuei vei dánkoo chi'ion nda yú'u ra, ta sava'a ña dánkoo rá kían ka'an noo xí'ín ña yakó. Ta kúu rá táto'on tiñoo ná'ano xionoo ndava'a nda induú. Sa'a ñoó sa ió nduu va noo iin naá yáí, ta ñoo kandadi ni'ini ra ndidaá tá'an kuu.

¹⁴Ta Enoc, na nì sa kuu tata kúu usa nì kixi tixi Adán, noón kúu na nì ka'an

sa'a ndí kían ndo'o ta kée dión, ta di'a kaá na: "Kana'á ndó ña kasa Ndios, na kúú sato'o yo, ta kuá'á nda'o mil ángel ná kandaka na kasa na, ¹⁵ dá keyíko na sa'a ndidaá ñayuu, dá dándó'o na nío ndidaá ñayuu kíni sa'á ña kini nī kee na xí'ín ñaxintóni kíni kómí ná, ta dándó'o ta'ani na nío ndidaá na nī ya'a nī ka'an ndava'a sa'a ná." Dión nī kaa Enoc. ¹⁶ Ta ká'an kuachi ta to'ón yó'o, ta kána'á ra sa'á ñayuu, ta xínoo ra kée ra sava'a ña kóni míí vá rá, ta chíndaya'i ra míí rá, ta kée ra ña ká'an va'a ra xí'ín ñayuu, dá ni'i rá ña kóni ra, chí kúú rá ta maña.

Ká'an ni'ini Judas noó ñayuu ña kuita ndaa na xí'ín to'on Ndios

¹⁷ Tído ndo'ó, na maní míí, ndiko'on ini ndo to'on nī ka'an apóstol, na nī kaxi sato'o yo Jesucristo kane'e to'on na, ¹⁸ chí di'a nī kaa na: "Tein kuu noo ndí'i kandeí ta kediki ndaa ra ña ndaa, ta kanoo ra kee ra ña kóni míí rá." ¹⁹ Ta ta yó'o kúú ra ndúkú ka'anda dao tá'an ndó, ta kée ra ña kóni nīí rá, ta ko ío ta'on Espíritu ií Ndios ini ra. ²⁰ Tído ndo'ó, ñani maní, ndundéé ndó dákuá'ano ndó míí ndó xí'ín ña ndaa kándísa yó, chí ña ií kíán. Ta ka'an ndo

xí'ín Ndios xí'ín ndéé xí'o Espíritu ií noo ndo. ²¹ Ta koo ini ndo taxi va'a ndó míí ndó tíxi ndá'a ña kú'u ini Ndios sa'a ndo, xían nani ndáti ndó kemáni Jesucristo ndo'ó xí'ín ña kataki chíchí ndó.

²² Ta koo ini ndo ka'an ni'ini ndó noó na nákani kuáchi ini, na ko kúú ndúsá'ano. ²³ Koo ini ndo díta ndó dao ka na noó tandó'ó ndó'o na, ña kúú tá-to'on ño'ó kéí ita. Ta ku'u ini ndo sa'a dao ka na, tído kandaa ndo míí ndó noó ña kini kée na, ta nda dá'on ndíxi na kaño'ó ndó, chí yakóán xí'ín ña kini kée na.

Kánian natiin Ndios ndidaá ñaño'ó

²⁴ Ta kándéé vá Ndios kandaa na ndo'ó, dá kían ná dá'a ni dánkoo ndó ña ndaa kándísa yó, ta kándéé ná ná chikata vii ná ndo'ó noo ío na dándáki na xí'an kádii iní ndo. ²⁵ Ta iin tó'ón diní míí ná kúú Ndios, ta iin tó'ón míí ná kúú na ndíchi, ta míí ná kúú na dáka'ki ñaá. Ta iin tó'ón míí ná kúú na kánian natiin ndidaá ñaño'ó, xí'ín ndidaá kúú choon, ta ná dándáki na ndidaá ña'a, ta ná kakomí ná ndidaá ndéé kuu víti, ta kí'o dión kuíí vá ná koo. Dión ná koo.

To'on yó'o nákaní sa'a ndidaá ña veí koo

Xí'o Juan kuendá sa'a ndidaá ña ni xini na

1 Ña yó'o kúú ña ni na'a Jesucristo noo ndidaá na xínkuáchí noo ná, ña ni xi'o mií Ndios noo ná sa'a ndidaá ña'a yachi veí koo. Ta ni tãnda'á ná iin ángel nákaa tixi ndá'a ná, ni kii na ni na'a na ndidaá ña yó'o noo yú'u, Juan, na xínkuáchí noo Jesucristo. ²Sa'a ñoó xí'o ndaa yu'u kuendá sa'a ndidaá to'on ni xi'o Ndios nooí, xí'ín sa'a to'on ni ka'an Jesucristo, ña kían ni xinií xí'ín nooí. ³Ndiká'án ví na ká'i tuti yó'o, ta ndiká'án ví na seídó'o ña nákanian sa'a ña veí koo, ta nátaán vá'a na ña ini níó ná, dá chi sa kúyati va kuu veí koo ndidaá ña ká'an sa'a.

Ká'an Juan ndisá'án xí'ín ndin usa ve'e ño'o kuendá Jesús ñó'o chí kuendá Asia

⁴Yu'u kúú Juan, ta ká'an yu'u ndisá'án xí'ín ndin usa ve'e ño'o kuendá Jesús ñó'o chí kuendá Asia. Ta ná kee Ndios ña maní xí'ín ndo'ó, ta ná k'i'o na ña kan-deí va'a ndó. Mií ná kúú ná, ta mií ná ni sa kuu na, ta mií ná kúú na kasaa. Ta dión ta'ani ná kee ndin usa espíritu xí'ín ndo'ó, tá'an espíritu ió noo Ndios, noo ió na dándáki na. ⁵Ta dión ta'ani ná kee Jesucristo xí'ín ndo'ó. Ta noón kúú na xí'o ndaa kuendá sa'a ña ndaa, ta mií ná kúú na mií noo ni nataki iin íchi noo na ni xi'i, ta iin tó'ón mií ná kúú dini noo ndidaá rey dándáki noñó'o yó'o. Ta mií ná kú'u ini sa'a yo, ta ni dandóo na kuachi yó xí'ín ni ná, ⁶ta ni ndee na yó kakuu yó rey xí'ín duti, dá koni kuáchí yó noo tatá na Ndios. Ta daá kuití ná natiin na ñaño'ó, ta ná dándáki na ndidaá ña'a. Dión ná koo. ⁷¡Kandé'é ndó! ¡Tein viko

káa kixi Jesús! Ta ndidaá tá'an ñayuu koni ñaa xí'ín noo ná, ta nda tãa ni sa'ání ñaa koni túu ñaa rá noo kii na. Ta ndidaá tá'an ñayuu ndéi iin rá iin ñoo noo kúú ñayuu yó'o kuaki na xí'ín ndirá noo ná tá ná kasandaá kuu yó'o. Dión ná koo.

⁸“Yu'u kúú to'on mií noó xí'ín to'on noo ndí'i, ta kúúí na mií sa'a xí'ín na noo ndí'i”, kaá na kúú sato'o yo. Mií ná kúú ná, ta mií ná ni sa kuu na, ta mií ná kúú na kasaa, ta mií ná kándéé kée ndidaá tá'an ña'a.

Ni xini Juan Jesús, ta ndato nda'o káa na

⁹Ta yu'u kúú Juan, na kúú ñani ndo, ta ndó'o ta'ani níó yu'u táto'on ndó'o níó ndo'ó, ta nákaai tixi ndá'a Ndios táto'on ñó'o ta'ani ndo'ó, ta xí'o ndeé inií tein tãndó'ó táto'on xí'o ndeé ta'ani ini ndo'ó sa'a ña ndíta yó xí'ín Jesucristo. Ta sa'a ña dána'i to'on Ndios, xí'ín sa'a ña ká'in sa'a Jesucristo, sa'a ñoó ni sa'an ta né'e choon ni dãnko ra yu'u iin yúku iin ini taño'o noo naní Patmos.

¹⁰Tein iin kuu ni ka'xi mií sato'o yo Ndios keká'ano yó na, daá ñoó nákaa yu'u tixi ndá'a Espíritu ií ná. Ta kúú ni seídó'i chí sata d'í'ai ña ni'i nda'o ni ka'an iin tachi ñayuu. Táto'on k'i'o ni'i ká'an trompeta, k'i'o dión ni'i ni ka'an tachi ñoó. ¹¹Dá ni ka'an xí'ín:

—Yu'u kúú to'on mií noó xí'ín to'on noo ndí'i, ta kúúí na mií sa'a xí'ín na noo ndí'i. Ta taa kii yo'ó noo tuti ndidaá ña ndé'ón kúu, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ndin usa ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia, noo kúú ñoo Éfeso, xí'ín ñoo Esmirna, xí'ín ñoo Pérgamo, xí'ín ñoo Tiatira, xí'ín ñoo Sardis, xí'ín ñoo Filadelfia xí'ín ñoo Laodicea —kaá na xí'ín.

¹²Dá tá ni nandió kooi ni sa nde'i, nde'a ndá yoo ká'an xí'ín, ta kúú ni xinií ndíta usa candelero ni kava'a xí'ín oro, noo sá ndodó ña tóon. ¹³Ta tein ndin usa

candelero ñoo iin iin na kaa táto'on kaa na ni nduu taa ñayuu yó'o. Ta ndíxi na iin dá'on káni, ta xínoan nda sa'a ná, ta nákaa iin vatí oro yu'u ndíká na. ¹⁴ Ta diní ná xí'ín idí diní ná kuxí kachian, ta ndé'án táto'on ndé'é yí'o, ta nduchí nóo na kúu táto'on k'i'o ño'ó ita. ¹⁵ Ta táto'on ye'e kaa kuaán ni dandúti ra, k'i'o dión ye'e sa'a ná. Ta táto'on k'i'o ní'i noo kua'an takuí kua'a, k'i'o dión ní'i tachi ná. ¹⁶ Ta noo ndá'a xoo kuá'a na ño'ó usa tiñoo, ta yú'u ná tánee iin espada, ta ndi nduu xooan deen. Ta ndato ye'e noo ná táto'on k'i'o ndato ye'e tá ndíi deen.

¹⁷ Tá ni xini táto'on k'i'o kaa na, kúu ni yaai nda noño'ó táto'on k'i'o kuéi na ni xi'i. Dá ni chinóo na nda'a kuá'a na sataí, dá ni kaa na xí'ín:

—O sa yú'ón. Yu'u kúu na mí sa'a, ta yu'u kúu na noo ndí'i. ¹⁸ Ta kúu ta'anii na daá ío takí. Ni xi'ii, tído takí viti, ta daá kuií vá katakii. Dión ná koo. Ta mí yu'u kómí nda'a kaa noo ño'ó na kúu ndii, ta kómí ta'ani yu'u choon noo ña kédaa xí'ín ñayuu, dá xí'i na. ¹⁹ Ta taa ndidaa ña ni xinon, ta taa ta'ani ndidaa ña kúu tiempo viti, xí'ín ña koo chí noo. ²⁰ Ná ko'in kasto'in xí'ón ndi dándáki ndin usa tiñoo, tá'an kirí ni xinon ño'ó noo ndá'a xoo kuá'i, xí'ín ndin usa candelero oro ñoo. Ndin usa tiñoo ñoo kúu ndin usa ángel kómí choon sata ndin usa ve'e ño'ó ño'ó chí kuendá Asia, ta ndin usa candelero oro ni xinon ñoo kúu ndin usa ve'e ño'ó ñoo.

**Tánda'a Juan to'on ni ka'an
Jesús kua'an noo na kúu
kuendá na ndéi ñoo Éfeso**

2 Taa ña ko'in ka'in xí'ón noo iin tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kúu kuendá yu'u ndéi ñoo Éfeso, ta ka'on xí'ín ná: “Na ño'ó ndin usa tiñoo noo ndá'a xoo kuá'a, na xí'ín tein ndin usa candelero oro noo kúu na kaá di'a xí'ín ndó: ² Sa ná

vá yu'u ndidaa ña kée ndo'ó, ta ná'a ta'ani yu'u ña ndí'i ini ndo kéchóon ndó, ta ná'a ta'anii ña xí'o ndeé ini ndo noo tandó'ó ndó'ó ndó. Ta ná'a ta'anii ña kékini ini ndo xiní ndo ñayuu kíni. Ta xí'ndodó ndó taa kaá kúu apóstol, tído ko tá'ón ñaá kúu rá, ta kándaq ini ndo ña kúu rá ta to'ón. ³ Ta ndó'o ní'o ndo, ta xí'o ndeé ini ndo, ta ndí'i ini ndo kéchóon ndó noo yú'u sa'a ña kóni ndo yu'u, ta ko sá tuu ta'on ndó. ⁴ Tído ká'an kuachii noo ndo sa'a iin ña'a, chí ko kóni ka ndo yu'u táto'on k'i'o ni sa kóni ndo yu'u nda mí sa'a. ⁵ Sa'a ñoo ndisaa ini ndo ndeí ni kuei ndó noo ña ko kóni ndo yu'u, ta nandikó ini ndo sa'a ña kée ndó dión. Ta nandio kuéi ndó kee ndó ña va'a táto'on ni sa kee ndó nda mí sa'a. Dá chí tá koó, dá kían saq yachii noo ndéi ndó, ta díta vá yu'u candelero ndo noo fían. ⁶ Tído iin ña va'a kée ndó kían ña kékini ini ndo xiní ndo ña kée na kúu kuendá nicolaítas, ta k'i'o dión ta'ani ndó'o yu'u xí'ín ná. ⁷ Ta na ío do'o, ná kúeídó'o na ña ká'an na kúu Espíritu i'í xí'ín iin rá iin ve'e ño'ó ño'ó chí kuendá Asia. Ta noo na ni xi'o ndeé ini ni xinkuei nda noo ndí'i, noon kúu na k'i'oi ña keí ná ku'i kána noo yíto, yiró xí'o ña kataki chí'í ñayuu. Ta yíto yó'o kúu ra fín me'í noo ndato kaa noo ío Ndios.”

**Tánda'a Juan to'on ni ka'an
Jesús kua'an noo na kúu
kuendá na ndéi ñoo Esmirna**

⁸ Taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kuendá yu'u ndéi ñoo Esmirna, ta ka'on xí'ín ná: “Na kúu mí sa'a, na kúu noo ndí'i, na ni xi'i, ta ni nataki na kúu na kaá di'a xí'ín ndó: ⁹ Sa ná'a vá yu'u ndidaa ña kée ndo'ó, ta ná'a ta'ani yu'u táto'on kén-dava'a ñayuu xí'ín ndó. Ta ná'a ta'ani yu'u táto'on k'i'o kúnda'í ndo ñayuu yó'o, va'ará na kuiká vá kúu ndó noo

Ndios. Ta ná'á ta'anii ña ká'an ndava'a na kaá kúu na Israel xí'in ndó, tído ko ta'on ñaá kúu ná, dá chi kúu ná iin tu'u ndíta xí'in ña u'u. ¹⁰ O sa yu'u ndo ndidaá ña vei ndo'o ndó. Ta kaá ta'ani yu'u xí'in ndó ña ko'on ta'ani ña u'u taán dao ndo'ó ve'e kaa, dá kexíxian xí'in ndó, ta uxi kuu kendava'an xí'in ndó. Kandita ndaa kuu xí'in nda noo kuu ndo sa'í, dá kían ki'oi iin corona noo ndo, ña kúu ña kataki chíchí ndó. ¹¹ Ta na ió do'o, ná kuedó'o na ña ká'an na kúu Espiritu ii xí'in iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia. Ta noo na ni xi'o ndeé iní ni xinkuei nda noo ndí'i, noón kúu na o kuú ta'on ta'ándá kúu uu."

**Tánda'á Juan to'on ni ka'an
Jesús kua'an noo na kúu
kuendá na ndéi ñoo Pérgamo**

¹² Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kuendá yu'u ndéi ñoo Pérgamo, ta ka'on xí'in ná: "Na tánee espada yú'u, ña deen ndi nduú xoo, mí ná kúu na kaá di'a xí'in ndó: ¹³ Sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ná'á ta'ani yu'u ña ndéi ndó mí ñoo noo dándáki ña u'u. Tído ndíta toon ii vá ndó xí'in yu'u, ta ko ní dánkoo ta'on ndó ña kándéé iní ndo yu'u, va'ará ni xini xí'in noo ndo ni sa'ání ñayuu Antipas, tá'an ra sa kast'on ndaa to'in noo ñayuu. Díón ni ndo'o ra ñoo ña u'u xaan. ¹⁴ Tído ká'an kuachi yu'u noo ndo sa'a dao ña'a, dá chi ñó'o dao na kúu kuendá Balaam tein ndo'ó. Ta sa ná'á vá ndó ña taa yó'o sa daná'a noo Balac ndi kee ra kexíxi ra xí'in na ñoo Israel, sa'á ñoo ni ya'a na ni seí ná koño kítí, ña dóko ñayuu noo yoko ná, ta ni ya'a ta'ani na ni kee na kuachi xí'in na ko kúu yíi ná, xí'in na ko kúu ñadi'í na. ¹⁵ Ta ñó'o ta'ani na kúu kuendá nicolaítas tein ndó, ta kékini ini yu'u xiníi ña dána'a na. ¹⁶ Sa'á ñoo nandikó kíi ini ndo sa'á kuachi kée ndó,

dá chi tá koó, yachi va sa yu'u noo ndéi ndó, dá ka'áníi ñayuu yó'o xí'in espada tánee yú'í. ¹⁷ Ta na ió do'o, ná kuedó'o na ña ká'an na kúu Espiritu ii xí'in iin rá iin ve'e ño'o ñó'o chí kuendá Asia. Ta noo na ni xi'o ndeé iní ni xinkuei nda noo ndí'i, ko'in ki'oi maná, ña ió de'le induú, keí ná, ta ki'o ta'anii iin yuu kuxí ló'o noo iin rá iin na, ta noo yuu ñoo kanda'a iin kuu saá. Ta ni iin tó'ón ta'on dao ka ñayuu o kána'á ndá kuu kían, sava'a iin tó'ón na ni natiin ña kana'á."

**Tánda'á Juan to'on ni ka'an
Jesús kua'an noo na kúu
kuendá na ndéi ñoo Tiatira**

¹⁸ Ta taa ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kúu kuendá yu'u ndéi ñoo Tiatira, ta ka'on xí'in ná: "Na kúu de'e Ndios, na tóon nduchí nóo táto'on tóon ñó'o ita kéi, na ye'e sa'a táto'on ki'o ye'e kaa kuaán ni dandúti ra, noón kúu na kaá di'a xí'in ndó: ¹⁹ Sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ná'á ta'ani yu'u ña kóni ndo yu'u, ña kándéé iní ndo yu'u, ña xínkuáchí ndó noo yu'u, ña xí'o ndeé ini ndo noo ndidaá ña'a. Ta va'a ka ví kéchóon ndó noo yú'u viti o duú tá mí sa'a. ²⁰ Tído ká'an kuachi yu'u noo ndo sa'a dao ña'a, dá chi sónó ndó noo Jezabel, ña kúu profeta to'ón, ña kían dána'an noo ndo. Ta sónó ta'ani ndó ña dándá'í ña'a yó'o ta xínkuáchí nooí, dá ya'a ra kee ra kuachi xí'in na ko kúu ñadi'í ra. Ta dándá'í ta'anián ra, dá ya'a ra seí ra koño kítí, kirí dóko ñayuu noo yoko. ²¹ Ta ni sonóí ña kían ná nandikó iníán, tído ko kóni ta'an vaán nandikó iníán, chi kée ii váán kuachi xí'in ta ko kúu yíián. ²² Sa'á ñoo ko'in dánkoo ñaái noo xíto kandu'an ndo'an kue'e, ta ki'o ta'anii ña ndo'o níno ndidaá ra kée kuachi xí'án tá ná o nándikó iní ra sa'á kuachi kée ra xí'án. ²³ Ta ko'in dárkue'i ndidaá na ndíta xí'án, dá kuu na. Ta ndi-

daá ñayuu kúú kuendá yu'u ná kandaá ini ña yu'u kúú na kátóni ini ndi nákani ini ñayuu xí'ín ña kátóo na kee na, ta ná chiya'avii iin rá iin ñayuu táto'on k'i'o káa choon ni kee na.

²⁴“Tído dao ka ndo'ó ndéi ñoo Tiatira, ko táj ta'on ndó sa'a ña kée na kúú kuendá Jezabel, ta ko kándisa ndó ña chínani ñayuu ña ndichí xí'o ña u'u. Sa'a ño'ó ko sa'ándá kaj ni iin ka choon noo ndo. ²⁵Sava'a ña kónii kán koo ini ndo kuita toon ndó xí'ín ña kándéé ini ndo yu'u nda ná kasandaá ku nandió ko tukui. ²⁶Ta no'ó na ni xí'o ndeé ini ni xinkuei nda noo ndí'i, tá'an na sa kee ña kóni yu'u nda noo ndí'i kuii, noón kúú na ko'on yu'u k'i'oi choon noo, dá dándáki na iin rá iin ñoo ñayuu yó'o. ²⁷Ta xí'ín vara ka dándáki na ñoo ñoo, ta ko'on na dákuáchi naan táto'on k'i'o cháchi kidi ño'ó, chi k'i'oi choon noo ná táto'on ni xí'o tatái choon noo miíi, ²⁸ta ko'in k'i'oi iin kimi ndato toon na'a noo ná. ²⁹Sa'a ño'ó, na ió do'o, ná kueídó'o na ña ká'an na kúú Espíritu i'j xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ño'ó chí kuendá Asia.”

**Tánda'á Juan to'on ni ka'an
Jesús kua'an no'ó na kúú
kuendá na ndéi ñoo Sardis**

3 Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon satá ñayuu kúú kuendá yu'u ndéi ñoo Sardis, ta ka'on xí'ín ná: “Na kómí ndin usa espíritu Ndios, na ño'ó ndin usa tiño'ó noo ndá'a, noón kúú na kaá di'a xí'ín ndó: Sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ná'á ta'anii ña kaá ñayuu ña takí ndo xí'ín ña kándisa ndó, tído ko takí ta'on ndó noo yú'u. ²Sa'a ño'ó kaño'o ini ndo, ta kandaá ndo ña kua'an naá noo ndo, dá ná o naá chíchíán, dá chi ni kandaá inii ña ko kéndísá'ano ta'on ka ndo noo Ndios táto'on k'i'o kóni na kee ndó. ³Kua'an ndo ndisaá ini ndo ndá kían ni natiin ndó, ta

nda kían ni seídó'o ndó, ta kua'an ndo kee ndó ña, ta nandikó ini ndo, chi ni ya'a ndó noo Ndios. Kandeí nduu ndo, dá chi tá ko'ó, dá kían saai noo ndéi ndó táto'on kée iin ta ku'íná, ta natiin ndaká-nai ndo'ó. ⁴Tído ndéi ta'ani dao ñayuu ñoo Sardis xa'an, ta ko ní dáyo'ka ta'on na dá'on ná, chi ko ní dáyo'ka na mií ná xí'ín kuáchi. Sa'a ño'ó kandií na dá'on kuxí kanoo na xí'ín yu'u, dá chi ió íchi ná koo na dión sa'a ña ni sa ndaa na mií ná. ⁵Ta ndi ndáa na ni xí'o ndeé ini ni xinkuei nda noo ndí'i, noón kúú na nandixi dá'on kuxí, ta o dándóo ta'on yu'u ku' ná noo libro noo kándodó ku' na ni'í ña kataki chíchí, ta nakoni yu'u na, ña kúú ná ñayuu miíi, noo tatái Ndios xí'ín noo ángel kéchóon noo ná. ⁶Na ió do'o, ná kueídó'o na ña ká'an na kúú Espíritu i'j xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ño'ó chí kuendá Asia.”

**Tánda'á Juan to'on ni ka'an
Jesús kua'an no'ó na kúú
kuendá na ndéi ñoo Filadelfia**

⁷Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ko'an noo ángel kómí choon satá na kúú kuendá yu'u ndéi ñoo Filadelfia, ta kaa'on xí'ín ná: “Di'a ká'an na i'j, na kúú na ndaa, na kómí nda'á ka rey David, na sónó, ta ko íin ta'on kandeé kadi, na sadí, ta ko íin ta'on kandeé konó, noón kúú na kaá di'a xí'ín ndó: ⁸Ta sa ná'á vá yu'u ndidaá ña kée ndó. Sa'a ño'ó kaái xí'ín ndó ña sa ni nono vá yé'é noo ndo, ta ko íin ta'on kandeé kadi ña. Ná'í ña cháá vá ndakí ndo, tído ndíta ndaa ndo xí'ín to'in, ta ko ní ndata ndo sa'a yú'u. ⁹Kana'á ndó ña ko'in naki'oi na kúú kuendá ña u'u noo ndá'a ndo, tá'an na kaá ña kúú ná na Israel, tído ko ta'ón ñaá kúú ná, ñayuu to'ón vá kúú ná. Ta tanda'í na kasaa na kaku'ita xítí ná no'ó sa'a ndo, ta nakoni na ña mií'an ndaa kú'u inii sa'a ndo. ¹⁰Ni kee ndó choon ni sa'andai

noo ndo, chi xí'lo ndeé iní ndo ndíta toon ndó xí'ín yu'u, sa'á ñoó kandaa va'a mií yu'u ndo'ó noó tandó'ó kini vei noó ñayuu ndéi ñayuú yó'o, chi xí'ín tandó'ó yó'o ko'in korndodó'i ndidaá ñayuu ndéi noño'o. ¹¹ Yachi vá saai. Kua'án ndo tiin toon ndó ña ndaa kándísa ndó, dá kían ná dá'a ni kandeé dao ka ña naki'in na corona kánian ni'i ndo. ¹² Ta ña ni xí'lo ndeé iní ni xinkuei nda noo ndí'i, na yó'o kúu ña ko'on yu'u chikatai kakuu na tá-to'on iin di'in kandita katuu ve'e ño'o Ndios, ta ni iin kuu ta'on o kándoo na sata vé'e. Ta sata mií ná ko'in taai kuu Ndios xí'ín kuu ñoo Ndios, ña kúu ñoo Jerusalén saá, ña kían konoo vei nda induú noo ió Ndios, ta taa ta'anii kuu saá kakomí mií sata ná. ¹³ Na ió do'o, ná kuedí'ó na ña ká'an ña kúu Espíritu ií xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ño'o chí kuendá Asia."

**Tánda'á Juan to'on ni ka'an
Jesús kua'an noo ña kúu
kuendá ña ndéi ñoo Laodicea**

¹⁴ Ta taa ta'ani ña ko'in ka'in xí'ón noo iin ka tuti, dá tanda'ón ña ná ko'an noo ángel kómí choon sata ñayuu kúu kuendá yu'u ndéi ñoo Laodicea, ta ka'on xí'ín ná: "Mií ña dáxinkoo to'on Ndios, noon kúu ña xí'lo ndaa kuendá sa'á ña ni xini ña, ta ká'an ña ndino'o ña ndaa, ta kúu ná yo'o ndidaá ña'a ni kava'a ió ñayuú yó'o ni kee Ndios, na yó'o kúu ña kaá di'a xí'ín ndó: ¹⁵ Sa ná'a vá yu'u ndidaá ña kée ndó, ta ko víxi ndó xí'ín to'in, ta ni ko í'íní ndó xí'án. Va'a kaan iin íchi ná koo víxi ndó, o iin íchi ná koo í'íní ndó xí'án. ¹⁶ Dá chi sa'á ña vaá oon yí'i yókó ndó xí'ín to'in, sa'á ñoó ko'in ndusai ndo'ó, chi ko víxi ndó, ta ni ko í'íní ndó xí'án. ¹⁷ Dión kaái xí'ín ndó, dá chi kaá ndo ña kúu ndó ña kuiká, ña ni kandeé ndó ni kekuiká ndó mií ndó, ta ni iin ña'a ko kamaní noo ndo, kaá ndo. Tído ko xí'lo ta'on ndó kuendá ña kúu ndó ña

ndéi ndava'a, ña noo ndó'o, ña kúnda'i, ña kó'ó noo, ña ndaa vichí. ¹⁸ Sa'á ñoó ká'an ni'inii yu'u noo ndo ña kuiin ndó oro ndino'o, ña ni xirndodó ná xí'ín ño'ó kéi, noo yú'u, dá kakuu ndisa ndó ña kuiká, ta kuiin ta'ani ndó dá'on kuxí noo yú'u kandixi ndó, dá dáda'i ndó mií ndó, dá kían ná dá'a ni kaka'an noo ndo ña ndaa vichí ndó, ta taán ndo tata nduchí nóo ndo, dá ná natuu cháá noo ndo. ¹⁹ Dá chi dánani va yu'u ña kú'u ini yu'u sa'a, ta ndaa yú'u vá yu'u ña. Sa'á ñoó kua'án ndo ndino'o ini ndo ndiko ndo ña va'a, ta nandikó iní ndo, chi ni ya'a ndó noo yú'u. ²⁰ Yó'o iin dákásái yé'é ndó, ta ndi ndaa ndo ni seíd'ó noo ká'in, ta ni sonó ndó yé'é ndó, dá kían ku'i ve'e ndó, ta kadíni yu'u xí'ín ndó, ta ndo'ó kadíni xí'ín yu'u. ²¹ Ta noó ña ni xí'lo ndeé iní ni xinkuei nda noo ndí'i, ko'in kí'oi ña kían kandeí dáó ná xí'ín yu'u noo iói dándákii, táto'on kí'lo ni kandeé yu'u ni xinkooi, dá ni sa koo nduúí xí'ín tatái Ndios noo ió ña dándáki na. ²² Na ió do'o, ná kuedí'ó na ña ká'an ña kúu Espíritu ií xí'ín iin rá iin ve'e ño'o ño'o chí kuendá Asia."

Kéká'ano ña ndéi induú tatá Ndios

4 Tá ni ndí'i, dá ni xinií ni nono iin yé'é chí induú, ta tachi, ña ni seído'i mií sa'a, ña kían ní'i táto'on kí'lo ni'i ká'an trompeta, ñoó ni kaa tuku xí'ín:

—Kua'án kaa, nakí, dá ná ko'in dána'i nooon ndidaá ña vei koo cháá ka chí noo —kaaan.

² Ta kúu iin kuití vá ni ñakutíí xí'ín Espíritu ií Ndios. Ta chí induú ni xinií iin iin téi ta né'e choon, ta noo téi ñoó ió iin ña dándáki. ³ Táto'on ndé'é yuu ndato naní jaspe xí'ín yuu ndato naní cornalina, kí'lo dión ndé'é ñíi ña ió dándáki ñoó. Ta iin iin chiyángí noo ió ña, ta chiyángí ñoó ndé'é táto'on kí'lo ndé'é yuu kuíí ndato naní esmeralda. ⁴ Ta noo iin téi noo ió ña dándáki ñoó

n̄i kaḡ noo oko komi t̄ei noo nd̄ei oko komi t̄a sá'ano, n̄i xini yu'u, ta nd̄ixi ra dá'on kuxi kachi, ta kándodó corona oro dini rá. ⁵ Ta t̄ei iin me'í ñoó kánkuei tasa, ta ní'i xido kúu ka'ándí, ta t̄ai ndát'ón kuá'a ñayuu. Ta sa'a mií t̄ei yó'o ndíta usa ñó'o tóoan, ta ña yó'o kúu ndin usa esp̄iritu Ndios.

⁶ Ta noo iin t̄ei yó'o ndé'è t̄ato'on ndé'è taño'o d̄ion t̄ato'on d̄ion yuu tatá, ta yé'è r̄a t̄ato'on yé'è iin yuu d̄ion ndato naní cristal. Ta d̄iñ t̄ei yó'o ndíta komi ña'a takí, ta iin ní ñiñán tándaa nduchí nóoan, ch̄i tándaaan chí sataán, chí nooán. ⁷ Tá'an ña mií noo ñoó káa t̄ato'on káa iin ndika'a, ta ña kúu uu ñoó káa t̄ato'on káa iin chikerró, ta ña kúu on̄i ñoó káa nooán t̄ato'on káa noo iin t̄aa, ta ña kúu komi ñoó káa t̄ato'on káa iin kirí ya'a tánee noo táchi. ⁸ Ta iño kúu ndixi iin rá iin ndin komi ña takí ñoó, ta iin ní ndixián tándaa nduchí nóoan. Ta ko sá tuu ta'an vaan nduú ni ñoó ña k̄ian ká'an di'a:

Nā ī, nā ī, nā ī kúu Ndios,
nā kúu sato'o yo, ta mií ná kúu Ndios, nā
kándéé kée ndidaá ña'a.

Ta mií ná n̄i sā kuu na, ta mií ná kúu ná,
ta mií ná kúu nā kasaa.

⁹ Ta daá kéká'ano ndin komi ña takí ñoó na ió dándáki noo t̄ei ñoó, ta xí'oan ñañó'ó noo ná, ta náki'oan ndiv'e'e noo na daá takí kuií. Ta iin rá iin ta'ándá ká'an dión, ¹⁰ dá sā kūita x̄iti ndin oko komi t̄a sá'ano ñoó noo sá'a na ió noo t̄ei ñoó, ta kéká'ano ra na daá takí kuií, ta taó r̄a corona kándodó dini rá chindei ra noo sá'a ná, ta kaá r̄a xí'ín ná:

¹¹ Sato'o ndu, ió íchi n̄i ña k̄ian keká'ano
na mií ní,
ñ̄a k̄ian k̄i'o na ñañó'ó noo ní, ñ̄a k̄ian
natiin ní ndidaá tá'an choon,
dá ch̄i mií ní n̄i kava'a ndidaá tá'an ña'a.
Ta sa'a ña dión n̄i koni mií ní, sa'a ñoó
ió ndidaá tá'an ña'a,

ta sa'a ñoó ta'ani n̄i ndaki ndidaá tá'an
ñ̄a'a n̄i kee ní.

Ni'í Jesús, na kúu léko, iin tuti ndadí xí'ín sello

5 Ta n̄i xini ta'anii kánóo iin tuti n̄i na-tuu noo ndá'a xoo kuá'a na ió noo t̄ei ñoó, ta ndi nduú xooan káa to'on, ta ndadí yú'an xí'ín usa sello. ² Ta kúu n̄i xini ta'anii iin ángel ndakí nda'o, ta n̄i'í nda'o ká'an na:

—¿Ndá yoo ió íchi ña ka'anda na ndin usa sello, ta konó ná tuti yó'o? —kaá na.

³ Ta ni iin tó'ón na ndéi induú, ta ni na ndéi noñó'o, ta ni na ndéi t̄ixi ñó'o ko ní kándéé konóan, ta ni ko ní kándéé ná ka'i naan. ⁴ Sa'a ñoó n̄i ndei'í nda'o yu'u, dá ch̄i ko ní nani'í ná ni iin tó'ón na ió íchi ña k̄ian konó ná tuti ñoó, ni ña ka'i na ña, ni ña kande'è náan.

⁵ Dá n̄i kaa iin t̄a sá'ano ñoó xí'ín yu'u:

—O sā kuákón, dá ch̄i nā kúu ndika'a n̄i kii tein na ve'e Judá, na n̄i kii tein na ve'e David, na yó'o kúu na n̄i kandeé noo ndidaá ña'a, sa'a ñoó ió íchi ná konó ná tuti káa, ta ka'anda na ndin usa sello ndadí yú'an.

⁶ Dá n̄i sā nde'í, ta yati noo iin t̄ei ñoó, xí'ín tein ndin komi ña takí ñoó, ta me'í t̄a sá'ano ndéi ñoó n̄i xini iin iin na kúu léko. Ta káa na t̄ato'on káa kirí n̄i sa'ání ná. Ta usa kúu ndíki ná, ta usa ta'ani kúu nduchí nóo na, ta ña yó'o kúu ndin usa Esp̄iritu Ndios n̄i tanda'á ná kua'an iin ní kúu ñayuu. ⁷ Dá n̄i t̄atuu yati na kúu léko ñoó n̄i tiin na tuti kánóo noo ndá'a xoo kuá'a na ió dándáki noo t̄ei ñoó.

⁸ Tá n̄i ndi'í n̄i tiin na libro ñoó, dá n̄i sā kūita x̄iti ndin komi ña takí ñoó xí'ín ndin oko komi t̄a sá'ano ñoó noo na kúu léko ñoó. Ta ndidaá vá rá né'e arpa xí'ín copa oro n̄i chití ñó'o dusa chíño'ómá, ta ña yó'o kúu to'on x̄ika tal'í ñayuu Ndios noo mií ná. ⁹ Ta xita ra iin yaa sa'a ká'an di'a:

Ió íchì ní natiin ní libro, ta ka'anda ní selloan,

chì nì sa'ání rá míí ní, ta xí'ín nì míí ní nì chiyá'i ní sa'á ndú'u,

dá nì nduu ndu ñayuu Ndios.

Chì nì kee ní dión xí'ín ñayuu nì kii iin rá iin tata, xí'ín nà ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín nà ndéi iin rá iin ñoo, xí'ín nà ndéi iin rá iin nación.

¹⁰ Ta nì kee ní iin rá iin ndu'u kakuu ndu rey xí'ín dutì noo Ndios, ta kane'e ndu choon satá ñayuu ndéi noñó'o.

¹¹ Nì ndi'i, dá nì xini nì kao noo kua'á nda'o ángel noo ió Ndios dándáki na, xí'ín noo ndéi ndin komi ña takí ñoo, xí'ín noo ndéi ta sá'ano ñoo. Ta kua'á nda'o mil millón kúú ángel nì kao noo ndíta ñoo. ¹² Ta nì seido'i nì'i nì ka'an nà:

Ió íchì nà kúú léko, nà nì sa'ání rá, ña kían natiin na ndidaá tá'an choon, xí'ín ndidaá tá'an ña kuiká, xí'ín ndidaá tá'an ña ndichí, xí'ín ndidaá tá'an ndée, xí'ín ndidaá tá'an ñañó'ó, xí'ín ndidaá tá'an to'on ndato keká'ano ñayuu nà.

¹³ Ta nì seido'i nì ka'an ndidaá ña nì kava'a Ndios, ña ndéi induú, xí'ín ña ndéi noñó'o xí'ín ña ñó'o tixi ñó'o, xí'ín ña ñó'o ini taño'o, xí'ín ndidaá ka ña'a nì kava'a Ndios, ta kaáan di'a:

Nà ió dándáki noo téi káa xí'ín nà kúú léko káa

kúú nà kánian natiin to'on xí'o ñayuu keká'ano ñaá ná,

ta ná natiin na ñañó'ó, xí'ín to'on ndato, xí'ín ndée,

ta daá kuití dión ná koo.

¹⁴ Ta di'a ka'an ndin komi ña takí ñoo:

—Dión ná koo.

Ta nì sa kuíta xití ndin oko komi ta sá'ano ñoo, ta nì xino taan ra nda noñó'o ndáño'o ra nà daá takí kuí.

Di'a nì kuu tá nì sa'anda Jesús sello ñoo

6 Ta nì xini nì sa'anda nà kúú léko ñoo iin sello ndadí yú'u libro ñoo. Dá nì seido'i nì ka'an iin ña takí ñoo, ta nì'i nda'o nì ka'an. Táto'on kì'o nì'i káyu'u dai, kì'o dión nì'i nì ka'an, ta kaáan:

—Nakí.

² Tá nì ndi'i nì ka'an dión, dá nì xini nì keta iin kuéi kuxí vei rí, ta kánóo iin ta'a sata ri, ta né'e ra iin kúxi. Ta nì natiin ra iin corona, ta kúú rá iin ta'a nì kandeé, ta kua'an ra kandeé rá cháá ka.

³ Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda nà sello kúú uu, dá nì seido'i nì ka'an iin ka ña takí ñoo:

—Nakí.

⁴ Dá nì keta iin ka kuéi vei rí, ta kúú rí iin kuéi kua'á. Ta kánóo iin ta'a sata ri, ta nì natiin ra choon ña kían ditá rá ña ndéi va'a ñayuu ndéi ñayuú, dá kasá'a ka'ání tá'an iin rá iin na. Ta nì nì'i rá iin espada ká'ano.

⁵ Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda nà sello kúú oni, dá nì seido'i nì ka'an ña takí kúú oni ñoo:

—Nakí.

Dá nì xini fin iin kuéi ndei'í, ta kánóo iin ta'a sata ri, ta né'e ra noo chíki'ó ra ndi kì'o vee ña'a. ⁶ Dá nì seido'i tachi iin nà nì ka'an tein ndin komi ña takí ñoo, ta kaáan di'a:

—Iin kilo va tirió nì'i ná sa'a choon kée na iin ní kuu, ta oni kilo va cebada nì'i ná sa'a choon kée na iin ní kuu. Tído ná dá'a ni dándáa yo'ó ya'i sití xí'ín vino.

⁷ Tá nì ndi'i, dá nì sa'anda nà sello kúú komi, dá nì seido'i nì ka'an ña takí kúú noo ndi'i ñoo:

—Nakí.

⁸ Dá nì xini vei iin kuéi xi'i kuaan, ta kánóo iin ta'a sata ri, ta naní rá Kue'e Deen Sa'ání Ndi. Ta sata míí rá vei iin ka ra naní Yáí Ndi. Ta nì natiin ra choon ña kían ka'ání rá iin ñayuu noo iin iin komi

ná. Dao na ka'ání rá xí'ín espada, dao ka na ka'ání rá xí'ín doko, dao ka na ka'ání rá xí'ín kue'e, ta dao ka na ka'ání rá xí'ín kirí deen ndéi noño'ó.

⁹Tá nī ndi'i, dá nī sa'anda nā sello kúú o'on, dá nī xiniī nā tixi noo náá ñóó ñó'ó nío ndidaá nā nī xī'i sa'á nā kándisa na to'on Ndios xí'ín sa'á nā sa ká'an nā nā ndaa sa'a Jesús noó ñayuu. ¹⁰Ta káyu'ú ndidaá na yó'o, ta kaá na xí'ín Ndios:

—Míí ní kúú nā né'e choon ká'ano cháá ka, míí ní kuu nā iī, nā ndaa, sa'á ñóó, ¿ndá oon keyfko ní sa'a ndú'u, dá naki'in ya'í ní sa'á nī ndú'u, kirá nī sata nā ndéi noño'ó? —kaá nā.

¹¹Dá nī ni'i ná dá'on kuxí kandixi na, ta nī ta'anda choon noo ná nā ná nani'i ndée ná lú'u ka tiempo ndá ná kuu ndidaá nā kánian kuu sa'á nā kándisa na to'on Ndios, nā kúú ñayuu xínkuáchí noo Ndios táto'on nī kee míí ná.

¹²Tá nī ndi'i, dá nī xiniī nī sa'anda nā sello kúú iño ñóó. Ta kúú nī'i ndá'o nī taan, ta nī ndunde'i'í ndindii táto'on kī'o nde'i'í dá'on ndíxi na tá xí'í ndiī noo ná, ta yoo nī nduku'á nī. ¹³Ta ndá noño'ó yó'o nī kuei tñoo ñó'ó induú, táto'on kī'o kuéi tñoo'ó ndá noño'ó kée tachi.

¹⁴Ta nī natuu induú táto'on kī'o natuu iin yúu tá ko xínño'ó ka naán. Ta ndidaá yúku ndíta noño'ó, ta ndidaá yúku ndíta ini taño'ó nī naḍaon nā, ta ko ndíta kaan xoo noó nī sa nditaan. ¹⁵Ta nī taxí tá'an ndidaá rey ndéi noño'ó, xí'ín ndidaá nā ndáya'i, xí'ín ndidaá nā kuiká, xí'ín ndidaá ta dándaki soldado, xí'ín ndidaá nā ná'ano, xí'ín ndidaá nā ñó'ó tixi ndá'a iin sato'o, xí'ín ndidaá nā koó sato'o, ta nī chide'é ná míí ná ini káo ná'ano, xí'ín tixi yuu ná'ano tánee ndíka yúku, ¹⁶dá nī kaa nā xí'ín yúku ñóó, xí'ín káo ñóó:

—Kuei ndó kodó ndó sata ndú'u, ta dáda'i ndó ndu'u noó nā ió dándaki noo téi káa, xí'ín noó nā kúú léko káa, chi xido ini nā xini nā ndu'u, ¹⁷chi viti kían sa nī

kasandaá kuu xido ndá'o ini nā, ¿ta ndá yoo ví kī'o ndeé ini kuita noo ná?

Karndaa sello taan iin ciento uū diko komi mil nā Israel

7 Tá nī ndi'i, dá nī xiniī ndíta komi ángel ndin komi xoo tachi noño'ó yó'o. Ta ndin komi ángel yó'o ndíta chítuu tachi, dá ná o kána kaan noño'ó yó'o, ni noó taño'ó, ni noo ni iin yíto. ²Ta nī xini ta'anii iin ka ángel koka veí chí xoo noo xíno ndindii, ta né'e na sello Ndios takí. Dá nī'i ndá'o nī kayu'ú ná noo ndin komi ángel, nā nī natim choon nā kían kenda'ava na xí'ín noño'ó yó'o, xí'ín taño'ó. ³Ñā yó'o nī kayu'ú ángel ñóó:

—O sa kenda'ava ndó xí'ín noño'ó xaan, ni taño'ó xaan, ni yíto xaan xían nani ko ná'a kani ndu sello taan nā xínkuáchí noo Ndios yo.

⁴Ta nī seídó'o ta'ani yu'u ndidaá kúú nā nī ni'i sello ñóó. Ta kúú ná iin ciento uū diko komi mil nā ñoo Israel, ta nī kii na tixi ndin uxí uū de'e ta nani Israel.

⁵Dá chi tein nā ve'e Judá uxí uū mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e Rubén uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e Gad, uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ⁶ta tein nā ve'e Aser uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e Neftalí uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e Manasés uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ⁷ta tein nā ve'e Simeón uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e Leví uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e Isacar uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ⁸ta tein nā ve'e Zabulón uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e José uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello, ta tein nā ve'e Benjamín uxí uū ta'ani mil nā nī ñani sello.

Ndíxi kuxí ku'á ndá'o mil ñayuu, ta ndíta na kéká'ano na Ndios

⁹Tá nī ndi'i, dá nī xiniī ndíta ku'á ndá'o ñayuu, ta ko iin ta'on kandeé ka'i

na, dá ch̄i kúú ná ñayuu n̄i kii ndidaá naci^on, na n̄i kii ndidaá ñoo kuálí, xí'ín ñoo ná'ano, na ká'an iin rá iin yú'u. Ta na yó'o kúú na ndíta no^o na ió dándáki no^o téi ñoo, xí'ín no^o na kúú léko ñoo. Ta ndíxi kuxí na, ta tánee ñoo ndá'a ná.
¹⁰ Ta ña yó'o káyu'ú ná ndíta na:

Iin tó'on na kándéé dákaki ñaa kúú Ndios yo, na ió dándáki no^o téi káa, xí'ín na kúú léko káa.

¹¹ Ta n̄i ka^o noo ndidaá tá'an ángel, xí'ín ndidaá ta sá'ano ñoo, xí'ín ndin komi ña takí ñoo ndíta na sa'a téi no^o ió Ndios dándáki na. Ta n̄i sa kuíta xití ná no^o téi ñoo, ta n̄i kasá'a ná ndáño'o na Ndios,
¹² ta kaá na:

Di^on ná koo, tatá Ndios.

Ná natiin ní to'on va'a, xí'ín to'on ndato, xí'ín ña ndichí, xí'ín ndivé'e, xí'ín ñañó'ó,

xí'ín ndidaá choon, xí'ín ndée viti, ta daá kuití di^on ná koo.

¹³ Dá n̄i kaa iin ta sá'ano ñoo xí'ín yu'u:

—Ndá yoo kúú na ndíxi dá'on kuxí káa, ta ndeí n̄i kii na káa?

¹⁴ Dá n̄i kaai xí'ín rá:

—Míí ní ná'á, tatá.

Dá n̄i kaa ra xí'ín:

—Na káa kúú na n̄i kankuei n̄i kii tein tándó'ó kini. Ta n̄i nakata na dá'on ná xí'ín nij na kúú léko, dá n̄i ndukuxí kachíán. ¹⁵ Sa'a ñoo ndíta na no^o ió Ndios dándáki na, ta nduu ñoo xínkuáchí ná no^o ná ini ve'e ño'o na. Sa'a ñoo míí Ndios, na ió dándáki no^o téi káa, kúú na koo xí'ín ná, ta kandaka va'a ñaa ná.
¹⁶ Ta o kíxi ka ña kuiko na, ta ni o ích̄i ka na takuí, ta ni o ndíi ka na kee ndíndii, ta ni o kóo i'íní ka koni na, ¹⁷ dá ch̄i míí vá na kúú léko íin me'í no^o na ió dándáki káa kandaka na ñayuu yó'o, ta kandaka ñaa ná ko'on na ko'o na no^o kána ndita takuí, kirá xí'o ña kataki chíhí yó. Ta nadáyaa míí Ndios ndidaá ndirno^o ná —kaá ta sá'ano ñoo xí'ín.

Di'a n̄i kuu tá n̄i sa'anda Jesús sello kúú us̄a

8 Tá n̄i ndi'i n̄i sa'anda na sello kúú us̄a ñoo, ta kúú tádi óon n̄i kuu induú no^o ió Ndios táto'on tixi dao hora.
² Ndi'i, dá kúú n̄i xini ndíta usa ángel no^o ió Ndios, ta iin rá iin na n̄i ni'i iin trompeta. ³ Dá n̄i kasáa iin ka ángel, ta n̄i sa kuíin na no^o náa, ta né'e na iin copa oro no^o kéi dusa n̄i saa na. Ta n̄i ni'i ná kuá'a nda'o dusa, dá dákí'in tá'an na ña xí'ín ña xíka ñayuu Ndios no^o míí ná, dá kej ña no^o náa oro ñoo, ña íin no^o na ió dándáki ñoo. ⁴ Ta ini copa né'e ángel yó'o kána ño'oma dusa xí'ín ña xíka ñayuu Ndios no^o ná kokaan kua'an no^o ió míí Ndios. ⁵ Tá n̄i ndi'i, dá n̄i dakútí ná copa yó'o xí'ín ño'o kéi no^o náa ñoo. Ta nda induú n̄i dakána na ña nda noño'o, ta kúú n̄i ka'andi, ta táí ká'an ñayuu, kúú n̄i sa kuíta tasa, ta kúú ni'i nda'o n̄i taan.

Di'a n̄i kuu tá n̄i tuu ángel ñoo us̄a trompeta

⁶ Ta ndin us̄a ángel ñoo n̄i nakuíta nduu xí'ín us̄a trompeta ñoo, ta kua'an na tuu na ró.

⁷ Tá n̄i tuu ángel míí no^o ñoo trompeta na, kúú n̄i koon ñíí xí'ín ño'o kéi né'e tá'an xí'ín nij nda noño'o. Ná keeá kuendá ña on̄i ta'ándá kúú yíto káa noño'o, ta iin ta'ándá ra n̄i kej, ta uu ta'ándá ra ko ní kej. Ta n̄i kej ndi'i yukú kuíi.

⁸ Ta n̄i tuu ángel kúú uu ñoo trompeta na. Ta táto'on k̄i'o káa iin yúku ño'ó kéi ita, di^on káa ña n̄i kankao no^o taño'o. Ta iin ta'ándá no^o on̄i ta'ándá taño'o ñoo n̄i nduu nij. ⁹ Ta iin ta'ándá no^o on̄i ta'ándá kirí ño'o ini taño'o n̄i xí'i, ta iin ta'ándá no^o on̄i ta'ándá barco n̄i naá.

¹⁰ Ta n̄i tuu ángel kúú on̄i ñoo trompeta na. Ta nda induú n̄i kankao iin t̄iño^o kéi ita nda noño'o, ta kej ri táto'on k̄i'o kéi iin tirño'ó. Ta n̄i kankao rí no^o

iin ta'ándá noo oní ta'ándá yuta, xí'ín noo iin ta'ándá noo oní ta'ándá noo kána takuíí. ¹¹ Ta tĩnoo yó'o kúú rí naní Ova. Ta iin ta'ándá noo oní ta'ándá takuíí ñó'o noño'ó yó'o nì nduu ova. Ta kúú kua'á nda'ó ñayuu nì xi'í nì kee takuíí ñóó, dá chi nì nduu ova ra.

¹² Dá nì tuu ángel kúú komi ñóó trompeta na, ta kúú nì nda'ó va iin tá'í ndĩndii, ta tóon ií vá uu tá'í ñá. Ta dión ta'ani nì ndo'o yoo xí'ín tĩnoo, chi nì nda'ó ta'ani iin tá'í rí. Sa'á ñóó nì ñakuíin naá iin ta'ándá nduú noo oní ta'ándáan, ta dión ta'ani nì kuu sakuáa.

¹³ Dá nì sa nde'í, ta kúú nì xinií iin ángel tánee na xionoo na nda me'í induú, ta nì seídó'í ña ni'í nì kayu'ú ná:

—¡Nda'í kúú ví na ndéi noño'ó! ¡Nda'í kúú ví ná! ¡Ndeé ví nda'í ndo'o na tá ná tuu ndin oní ka ángel yó'o trompeta na!

9 Tá nì tuu ángel kúú o'on ñóó trompeta na, dá nì xinií iin tĩnoo nì yaa nda induú, ta nì xino rí nda noño'ó, ta nì natiin rí nda'á kaa ña sónó yú'u yáí konó, ña koó noo sá tuu. ² Dá nì sonó rí yú'u yáí ñóó, ta kúú nì kankuei ño'oma kookaa kua'an induú táto'on k'i'o kána ño'oma yú'u iin xito ká'ano. Ta kúú nì da'í va noó ndĩndii nì kee ño'oma ñóó, chi iin ní nì ñaka'ani ña. ³ Ta tein ño'oma ñóó nì kankuei tika kanoo rí iin ní kúú noño'ó. Ta nì ni'í rí choon ña kían kee rí táto'on k'i'o kée tidó'oma ndéi noño'ó. ⁴ Ta nì ta'anda choon noo rí ña ná dá'a ni kendava'a rí xí'ín ita, ni yukú kuíí, ni yíto kaa noño'ó. Sava'a nì ni'í rí choon ña kendava'a rí xí'ín ñayuu koó sello Ndios tándaa taan. ⁵ Ta ko ní ta'anda ta'on choon noo rí ña kían ka'ání rí ñayuu. Sava'a choon nì ni'í rí kían kendava'a rí xí'ín ná o'on toon yoo, ta dár'u'u ñaá rí táto'on k'i'o kée iin tidó'oma dár'u'u rí ñayuu xí'ín ion ndó'o rí. ⁶ Ta katoó ñayuu kuu na daá ñóó, tído o kúú ta'on na. Ta va'ará nda'í ná ka'án ná kuu na, tído o kúú ta'on na.

⁷ Ta táto'on ndaa kuéi, kirí sa ió nduu kandodó ra naá, k'i'o dión ndaa tika ñóó. Ta táto'on k'i'o ndaa corona oro, k'i'o dión ndaa ña kandodó diní rí. Ta táto'on k'i'o ndaa noó ñayuu, k'i'o dión ndaa noo rí. ⁸ Ta táto'on k'i'o nání idí diní na ñá'a, k'i'o dión nání idí diní rí. Ta táto'on k'i'o ndaa no'o ndika'a, k'i'o dión ndaa no'o rí. ⁹ Táto'on iin kaa kían ndadí yu'ú ndíká rí. Táto'on k'i'o ní'i xido taxí tá'an kua'a kuéi ño'o carreta kua'an rí xí'ín ta kua'an naá, k'i'o dión ní'i xido oon kée ndixi rí. ¹⁰ Táto'on k'i'o ndaa ndó'o tidó'oma, k'i'o dión ndaa ndó'o rí, dá chi ió ion ñá. Ta nì natiin rí choon ña xí'ín ndó'o rí dár'u'u ka'í rí ñayuu o'on toon yoo. ¹¹ Ta mií ángel dándáki nda maá ini yáí konó ñóó kúú sato'o rí, ta Abadón nanían xí'ín to'on hebreo, ta xí'ín to'on griego nanían Apolión. To'on yó'o kóni kaa, ña dánaá ñaá.

¹² Nì ya'a va iin tandó'ó, tído vej uu kaan.

¹³ Tá nì tuu ángel kúú iño ñóó trompeta na, dá nì seídó'í tachi iin ñayuu, ta tachi yó'o nì kixi chí me'í ndin komi ndíki ndíta iin iin titoo naá oro iin noo Ndios, ¹⁴ ta nì kaaan xí'ín ángel kúú iño, na nì tuu trompeta ñóó:

—Kua'an ndasón ndin komi ángel ndíko yu'ú yuta ká'ano naní Eufrates —kaaan.

¹⁵ Dá nì ndaxí ndin komi ángel ndíko ñóó, ta ángel yó'o kían sa daá ió nduu ndáti kasandaá hora yó'o, xí'ín kuú yó'o, xí'ín yoo yó'o, xí'ín kuia yó'o, dá ka'ánían iin ta'ándá ñayuu noó oní ta'ándá na. ¹⁶ Ta ña yó'o ndáka iin tu'u ká'ano soldado kándodó kuéi. Ta nì seido'ó yu'u ña kúú rá uu ciento millón soldado. ¹⁷ Ta ña yó'o nì xinií nì kee Ndios, ta ndidaá kuéi ñóó xí'ín ndidaá ta kándodó rí ní'ino do'onoo kaa, ta ndé'án táto'on ndé'é ñó'ó ita. Ta ndí'í ta'anian táto'on ndé'é yuu ndato naní zafiro. Ta kuaán ta'anian táto'on k'i'o ndé'é azufre.

Táto'on k̄i'o ndáa din̄i ndika'a, k̄i'o dión ndáa din̄i kuéi ñoó. Ta ini yú'u r̄i kánkuei ño'ó it̄a, x̄i'ín ño'oma x̄i'ín azufre. ¹⁸ Ta ni x̄i'l̄i iin ta'ándá ñayuu noó on̄i ta'ándá na ñi kee ño'ó it̄a x̄i'ín ño'oma x̄i'ín azufre, tá'an ña ñi kánkuei yú'u kuéi ñoó. ¹⁹ Ta x̄i'ín ndée yú'u r̄i, ta x̄i'ín ndée ndó'o r̄i dárkue'e r̄i ñayuu, dá ch̄i táto'on ndáa din̄i koo, dión ndáa din̄i ndó'o r̄i, ta x̄i'ín ña yó'o dárkue'e r̄i ñayuu.

²⁰ Ta ñayuu, na k̄o ní x̄i'l̄i ñi kee ndin on̄i tandó'ó yó'o, k̄o ní x̄i'ín ñi vá ná nandikó iní na, ta dánkoo na ña kini kée na, ni k̄o ní dándí'i na ña kían kandaño'o na ña u'u, ta k̄o ní dándí'i na ña kían kandaño'o na yokó ñi kava'a x̄i'ín oro, x̄i'ín plata, x̄i'ín bronce, x̄i'ín yuu o x̄i'ín yíto, va'ará k̄o túu nooán, va'ará k̄o táj do'an, va'ará k̄o kándaagan, tido ndáño'o ñi vá náan. ²¹ Ta k̄o ní nándikó iní na sa'á ña sa'ání ná ndii, ta ni sa'á ña kétadí na x̄i'ín ñayuu, ta ni sa'á ña kíd̄i na x̄i'ín na k̄o kúu ñadi'y na o ȳi ná, ta ni sa'á ña kí'in kuí'íná ná.

Kárxoo iin ángel ndakí, ta tárnee iin libro ló'o ndá'a ná

10 Ni ndi'i, dá ñi x̄inij̄i k̄onoo iin ka ángel ndakí nda'o vei na nda induú, ta ñi kii na tein iin viko, ta ñi iin chiyángí din̄i ná. Táto'on k̄i'o ndé'é nd̄indii, k̄i'o dión ndé'é noó ná. Táto'on k̄i'o ndé'é ño'o sa'ano it̄a, k̄i'o dión ndé'é sa'a ná. ² Ta tárnee iin libro ló'o ndá'a ná, ta nóno nooán. Ta x̄i'ín sa'a xoo kuá'a na séin na noó taño'o, ta x̄i'ín sa'a xoo íti na séin na noño'o íchí. ³ Ta táto'on k̄i'o k̄ayu'ú ndika'a tondó, k̄i'o dión ñi k̄ayu'ú ná. Dá tá ñi ndi'i ñi k̄ayu'ú ná, dá ñi ka'andi us̄a ta'ándá. ⁴ Dá tá ñi ndi'i ñi ka'andi ñoó, dá kua'an yu'u taai ndi kóni kaa ña ñi ka'andi ñoó. Tído ñi seido'i iin tach̄i na ñi ka'an x̄i'ín nda induú, ta kaagan:

—Ná dá'a ni taaón ndi kóni kaa ña ñi ka'andi kaa. Va'a kaan ná koo de'é nian noo mííon.

⁵ Dá ñi x̄inij̄i ñi ndane'e ángel iin séin noó taño'o ñoó x̄i'ín noño'o íchí ñoó ndá'a xoo kuá'a na chí induú di'a, ⁶ dá ñi nachina'á ná Ndios, na daá takí kuií, na ñi kava'a induú x̄i'ín noño'o x̄i'ín taño'o, x̄i'ín ndidaá ña'a ió nooán, ña o kán-dati ka na cháá ka tiempo, ⁷ dá ch̄i tá ná kasandaá kuu kasá'a tuu ángel kúu us̄a ñoó trompeta na, dá natuu ndidaá ña sa io de'é ñi kee mí Ndios táto'on k̄i'o ñi kaa na x̄i'ín profeta, tá'an na sa xino kuáchí noo ná, kaá ángel ñoó.

⁸ Ta mií tach̄i na ñi seídó'i ñi ka'an x̄i'ín nda induú, ñoó kían ñi ka'an tuku x̄i'ín, ta kaagan:

—Kua'an ki'ón libro ló'o nóno noo tánee ndá'a ángel iin séin noó taño'o x̄i'ín noño'o íchí kaa.

⁹ Dá ñi keei kua'in noo iin ángel ñoó. Dá ñi kaai x̄i'ín ná ña ná tei na libro ló'o ñoó nooí. Dá ñi kaa na x̄i'ín:

—Jó'on, keí ña viti, dá ná kankao ova ña ini t̄isón, tido kankao vid̄ian táto'on vid̄i ndudí ini yú'on —kaá na.

¹⁰ Dá ñi nat̄iin libro ló'o tánee ndá'a ángel ñoó. Dá ñi seí ña. Ta kúu ñi kankao vid̄ian ini yú'í táto'on k̄i'o vid̄i ndudí, tido ini t̄ixi ñi kankao ova ña.

¹¹ Dá ñi kaa na x̄i'ín:

—Miían ndúsa kánian kasto'ón x̄i'ín ñayuu sa'á ndí kían ndo'o kuá'a nda'o ñoo x̄i'ín nación, x̄i'ín na ká'an iin rá iin yú'u, x̄i'ín rey dándákí ñaá.

Di'a ñi ndo'o uu taa ñi x̄i'o ndaa kuendá sa'a Ndios

11 Dá ñi ni'l̄i yu'u iin ndoo, ta kaa rá táto'on kaa iin vara chíki'ó na. Dá ñi ta'and̄a choon nooí, ch̄i kaá na x̄i'ín:

—Kua'an chíki'óon ve'e ño'o Ndios, x̄i'ín noo náa, ta naka'avón ndidaá kúu na ndéi ndáño'o Ndios. ² Tído ná dá'a ni chíki'óon yé'é sata vé'e, dá ch̄i na tukú,

nā kō kúú ñayuu Ndios, nī natiin yé'é satā vé'e, ta ko'on nā koni xíxi nā ñoo īi ñoo tein uū diko uū yoo. ³ Ta ko'in tanda'í uū ñaa xí'lo ndaā kuendá sa'í, dá ka'an̄ rā xí'in̄ ñayuu sa'ā ndidaá ñā koo. Ta dión kee ra iin mil uū ciento onī diko kuu, ta kandixi nda'í ra.

⁴ Ta ndin nduū ñaa yó'lo kúú ndin nduū yíto olivo, ta kúú ta'ani ra ndin nduū candelero ndíta tóon noo Ndios, nā kúú sato'lo ñayuu yó'lo. ⁵ Tá ió iin káa na ka'an̄ kendava'a xí'in̄ rá, ta kúú kankuei ño'lo itā yú'u rá, dá dándúta ra ñaa xinī u'u ñaa. Ta ndi ndaā mií nā kóni kendava'a xí'in̄ rá, ki'lo dión ta'ani kánian kuu na. ⁶ Ta ñaa yó'lo kakomí choon ñā kían kadi rā induú, dá o kóon dai xí'in̄ ndidaá tein kuu dána'ā ra sa'ā ndi kían koo. Ta kane'e ra choon ñā ndee ra ñaa kúú nī, ta kane'e ta'ani ra choon ñā dándó'lo ra ní ñayuu ndidaá ta'ándá ká'an̄ mií rá.

⁷ Tá ná dándí'i ra choon nī ni'í rá, dá keta kítí tondó ká'ano yu'ú yá'i konó ñoo, ta ñaa rī xí'in̄ ndin nduū ñaa yó'lo, dá kandeé rī xí'in̄ rá, ta ka'an̄ ñaa rī.

⁸ Ta yikí koño rā kande'i noo yá'i ñoo ká'ano, tá'an̄ ñā ká'an̄ nā xí'in̄ Sodoma xí'in̄ Egipto. Ta ñoo yó'lo ta'ani kúú noo nī chirkaa na sato'lo yō Jesús ndika cruz.

⁹ Ta ñā ndéi ndidaá ñoo ná'ano xí'in̄ ndidaá ñoo kuálí, xí'in̄ nā ká'an̄ iin rá iin yú'u, xí'in̄ nā ndéi ndidaá nación koni kande'i yikí koño rā noo yá'i ñoo onī kuu dao, ta kō ín konó ñā nduxian. ¹⁰ Ta kadij nda'lo ini ñayuu ndéi noño'lo sa'á ñā nī xi'í ra, ta kee na iin víko ká'ano, ta dasá tá'an na ña'a noo ná, dá chī nī ndo'lo nda'lo ní nā ndéi ñayuu yó'lo nī kee ndin nduū profeta ñoo.

¹¹ Tído tá ná ya'a onī kuu dao, dá nataki ndin nduū rā kee Ndios, ta kúú ndakuei va ra. Ta kúú yu'ú nda'lo ñayuu ndéi ñayuu yó'lo tá ná koni nā ñā nī ña-taki ra. ¹² Dá kuedó'lo ra tachí iin nā

ka'an̄ ni'í chí induú, ta di'a kaaan xí'in̄ rá:

—Kua'an̄ kaa ndó na'a kíi ndo.

Ta satā iin víko kaa ra ko'on rā induú, ta ndidaá nā xinī u'u ñaa koni xí'in̄ noo ná ñā dión koo. ¹³ Ta mií hora daá ni'í nda'lo ñaa, ta noo iin iin ciento ve'e ndíta ñoo, koon uxian, ta kuu usá toon mil ñayuu. Ta dao kā ñayuu kandoo ñoo, yu'ú nda'lo na kee ñā kuu ñoo, dá kasá'á ná keká'ano na Ndios, nā ió induú.

¹⁴ Dión nī kuu, dá nī ya'a tandó'lo kúú uu, tído vei iin kaaan, ñā kúú onī.

Di'a nī kuu tá nī tuu ángel kúú usá ñoo trompeta nā

¹⁵ Tá nī tuu ángel kúú usá ñoo trompeta nā, ta kúú tá ni'í nda'lo nī kayu'ú kuá'á tachí chí induú, ta kaaan: Nī natiin Ndios, nā kúú sato'lo yō, xí'in̄

Cristo ndidaá choon, ta dándáki kuií nā.

¹⁶ Dá nī sā kuíta xití ndin okō komī ta sá'ano ndéi díin Ndios noo ió nā dándáki na, ta nī xinō taan rā ndā noño'lo ndáño'lo ñaa rá, ¹⁷ ta kaá ra:

Nákí'lo ndu ndivé'e noo ní, sato'lo Ndios, mií ní kúú nā kándéé kée ndidaá tá'an̄ ña'a,

ta mií ní kúú ní, ta mií ní nī sā kuu ní, ta mií ní kúú nā kasaa.

Ndivé'e ní, dá chī mií ní kúú nā nī natiin ndi'í choon viti,

ta nī kasá'á dándáki ní.

¹⁸ Nī xido nda'lo ini ndidaá nación, tído viti kían nī kasaa ñā xido ini mií ní, dá chī sā nī kasandaá kuu keyíko ní sa'á ñayuu nī xi'í.

Ta ko'on ní kemáni ní profeta, tá'an̄ nā sā xinkuáchí noo ní,

ta kemáni ta'ani ní ndidaá ñayuu mií ní, xí'in̄ ndidaá kā nā yu'ú ni'ini ñaa,

á mií ná kuálí ná o á mií ná ná'ano na.

Ta sā nī kasandaá ta'ani kuu dánaá ní nā kéndava'a xí'in̄ noño'lo.

¹⁹ Dá nī nono yé'é ve'e ño'o Ndios induú, ta túu iin sato, kirá dándáki ña nī kandoo Ndios kemáni ná ñayuu na. Ta nī sa kuíta tasa, ta táí ká'an ñayuu, ta ní'í xido kúu ka'andi, ta nī kasá'á táan, ta ná'ano ndá'o ñíñí nī kasá'á kóon.

**Di'a nī kuu tá nī naá koq
kua'á ká'ano xí'ín iin ñá'a**

12 Nī ndi'i, dá nī xini iin ka ñá'a xíxi kua'an chí induú, chí nī xini iin ta'áná ñá'a, ta dá'on ndíxián kúu ndíndii, ta tíxi sa'an nákaa yoo, ta kánóo iin corona nī kava'a xí'ín uxí uú tíñoo dinian. ² Ta ñó'o de'án, ta káyuan, chí sáxián tíxián, dá chí sa káki de'án, sa'á ñóo ndó'o nioan. ³ Ta nī xini ta'anii iin ka ñá'a ká'ano chí induú, ta ña yó'o kúu iin koq kua'á ká'ano, ta usá kúu diní ri, ta uxí kúu ndíki ri, ta iin iin diní ri ñó'o tikata kuaán. ⁴ Ta xí'ín ndó'o ri nī yakó ri iin tá'í noo ndin oní tá'í tíñoo ñó'o induú, ta nī dakuéi ñaá rí nda noñó'o. Ta nī sartuu koq ká'ano yó'o mií noo ta'áná ñá'a sa kua'an kaki de'e ñoó, dá kokó rí de'án tá ná kaki xi. ⁵ Ta kúu nī kaki va de'e ñá'a yó'o, ta kúu xí iin tayíí. Ta kasandaá xí dándáki xi ndidaá tá'an nacióon xí'ín vara kaa. Tído nī díta ní'ini ñáa Ndios yu'ú koq ñoó, dá koo xi xí'ín ná noo ío na dándáki na. ⁶ Dá nī xino ñá'a yó'o noo koq ñoó kua'an noñó'o íchí noo nī kenduu Ndios kooán, ta ñoó koto ñaá ná iin mil uú ciento oní diko kuu.

⁷ Nī ndi'i daá, dá nī kuu iin ñá'a chí induú, chí nī ndakuíin Miguel xí'ín ndidaá ka ángel ndíta xí'ín ná, dá nī naá na xí'ín koq ká'ano ñoó, xí'ín ndidaá ángel kini ndíta xoo mií rí. ⁸ Tído ko ní kándeé rí naá ri xí'ín ná, ta ko ní ni'í ka ri noo koo rí xí'ín ángel ri induú. ⁹ Dá nī dakána na koq ká'ano ñoó kua'an ri nda sata vé'e, kirí kúu koq sá'ano, kirí kúu tímí'á, kirí naní Satanás, ta kirí yó'o kúu rí xionoo dándá'í ñayuu iin ní kúu

ñayuu. Ta nī dakána ni'ini na ri nī naxino ri nda noñó'o xí'ín ndidaá ángel tí.

¹⁰ Dá nī seido'í nī kayu'ú iin na chí induú, ta kaá na di'a:

—Sa nī kasandaá vá kuu dáka'ki Ndios ñayuu na, ta nī na'tiin na ndidaá ndée, ta dándáki na ndidaá kúu ñayuu viti. Ta kómí Cristo choon viti, dá chí sa nī dakána va na kirí dátaí kuachi na kándísa xí'ín yó noo Ndios, tá'an kirí sa dátaí kuachi ñaá nduú ñoó. ¹¹ Tído nī kándeé vá ñayuu ñoó xí'ín rí nī kee nī na kúu léko, kirá nī xita sa'a ná, xí'ín sa'á ña nī sa xí'o ndaa na kuendá sa'á to'on va'a Jesús, chí ko ní ndi'í ta'on ini na sa'á ña kataki na, di'a nī xí'o na mií ña kían kuu na sa'a Ndios. ¹² Sa'á ñoó ná kadii iní yo'ó, induú, ta ná kadii iní ndo'ó, na ndéi xaan. Tído nda'í kúu ví ndo'ó, na ndéi noñó'o xaan, xí'ín ndo'ó, kirí ñó'o ini taño'o xaan, dá chí xido nda'o ini kirí u'u konoo rí kosaa ri noo ndéi ndó, chí ná'á rí ña ndadá cháá vá kuu koo rí—kaá na.

¹³ Tá nī kandaá ini koq ká'ano ñoó ña nī dakána ñaá Ndios kua'an ri nda noñó'o, dá nī kee rí tákaa rí sata ñá'a, ña nī dakáki tayíí ló'o ñoó, kua'an ri.

¹⁴ Dá nī ni'í ta'áná ñá'a ñoó uú ndixi ná'ano kirí ya'a, dá kuu ndarneeán ko'an nda noñó'o íchí, dá kandoo koo ñoó, dá kasandaáan noo nī kenduu Ndios kakaa de'áan, noo koto ñaá ná oní kuia dao.

¹⁵ Dá nī ndusa rí kua'á nda'o takuíí sata ta'áná ñá'a ñoó, dá dátáni ñaá rí, nī ka'an rí, dá chí takuíí nī kan'kuei yú'u ri kúu táto'on iin yuta. ¹⁶ Tído nī chindeé vá ñaá noñó'o yó'o, dá chí nī nono yú'án, ta kúu nī xi'í ndi'an takuíí yuta nī kan'kuei yú'u koq ká'ano ñoó. ¹⁷ Ta kúu nī xido nda'o ini koq ká'ano ñoó nī xini ri ta'áná ñá'a ñoó. Sa'á ñoó nī kee rí kua'an ri naá ri xí'ín ndidaá ka de'án, tá'an na né'e va'a choon nī sa'anda Ndios noo ná, chí na yó'o kúu na xí'o ndaa kuendá sa'a Jesucristo.

Di'a ni kee uu kiri kini

13 Ni ndi'i, dá ni sa ku'ín yu'u noo ñotí yu'u taño'o, dá ni xini ni xinkoo iin kití deen vei rí noo taño'o ñoo. Ta usa kúu diní rí, ta uxí kúu ndíki rí, ta iin iin ndíki rí ñó'o tikata kuaán, ta iin rá iin diní rí tándaa kuu ká'an ndava'a sa'a Ndios. ²Ta táto'on k'i'o káa chító deen naní leopardo, k'i'o dión káa kirí kini yó'o. Ta táto'on k'i'o ndáa sa'a oso, k'i'o dión ndáa sa'a rí. Ta táto'on k'i'o ká'ano yú'u ndika'a, k'i'o dión ndáa yú'u rí. Ta ni ñak'i'o mií koó ká'ano ñoo ndée rí noo kítí yó'o, ta ni ñak'i'o ta'ani rí téj noo dándáki rí noo rí, ta ni xí'o ta'ani rí ndidaá tá'an choon sa ne'e rí noo rí. ³Ta ni xini ña ni tarkue'e iin diní rí, ta kua'an rí kuu rí keean. Tído ni ndu'va'a va diní rí noo ni tarkue'e ñoo, ta ko ní xí'i ta'on rí. Sa'a ñoo ni naá téj ini ñayuu ni xini na, ta ni kasá'a ná ndíko na rí. ⁴Ta ni kasá'a ná ndáño'o na koó ká'ano, kirí ni xí'o choon noo kítí yó'o, ta ni kasá'a ndáño'o ta'ani na mií rí, ta di'a kaá na kéká'ano na rí:

—¿Ndá yoo kándéé kée táto'on kée kirí chiká'ano yó'o? Ta, ¿ndá yoo kandeé naá xí'ín rí? —kaá na.

⁵Ta ni ni'i ta'ani rí ña ka'an rí ndidaá to'on táyí, dá chindaya'i rí mií rí, ta ka'an ndava'a rí sa'a Ndios. Ta ni ni'i rí choon ña dándáki rí uu diko uu toon yoo. ⁶Sa'a ñoo ni kasá'a rí ká'an ndava'a rí sa'a Ndios, ta kénóo rí kuu ná, ta ká'an ndava'a rí sa'a ve'e ño'o noo ió Ndios, xí'ín sa'a ndidaá na ndéi induú. ⁷Ta ni nono noo rí ña kían naá rí xí'ín ñayuu Ndios, ta ni nono noo rí ña kandeé rí xí'ín ná. Ta ni ni'i ta'ani rí choon ña kían dándáki rí ndidaá ñoo kuálí, xí'ín ndidaá ñoo ná'ano, xí'ín na ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín na ndéi ndidaá nación. ⁸Ta ndidaá tá'an ñayuu ndéi ñayuú yó'o ni kasá'a ndáño'o na rí, ch'i nda rá ko ñá'a kasá'a sa'a ñayuú, nda daá vá ko kán-

dodó kuu ná noo libro noo kándodó kuu na ni'i ña kataki chíchí. Ta ña yó'o kúu libro na kúu léko, na ni sa'áni ná.

⁹Sa'a ñoo ndi ndáa ndo'ó ió do'o, ná kueidó'o ndó noo ká'ín. ¹⁰Dá ch'i na ni kanian kakaá ve'e kaa, ve'e kaa va kasandaá na, ta na ni kanian kuu xí'ín espada, k'i'o dión kuu na. Sa'a ñoo kánian kandeí nduu ñayuu Ndios ndo'o ño ná xí'ín ña ndeé iní na, ta kánian kandita toon na xí'ín ña kándéé iní na Ndios.

¹¹Ni ndi'i, dá ni xini ni xinkoo iin ka kítí chiká'ano chí tixi ñó'o di'a, ta uu kúu ndíki rí, ta táto'on k'i'o ndáa ndíki borrego, k'i'o dión ndáaan. Tído táto'on k'i'o ká'an koó ká'ano ñoo, k'i'o dión ká'an kirí ñoo. ¹²Ta né'e ta'ani rí choon táto'on né'e kítí mií noo ñoo, ta noo mií rí kée kirí yó'o ndidaá ña'a. Ta dáka'an rí ndidaá ñayuu, dá kandaño'o na kirí mií noo ñoo, kirí ni nda'a diní noo ni tarkue'e kalí ñoo. ¹³Ta kuá'a nda'o ña'a ná'ano kée rí, dá ch'i nda induú dákóon rí ño'ó ita noo ndidaá ñayuu. ¹⁴Dándá'í rí ñayuu ndéi noño'ó, ch'i ni ni'i rí ña kandeé rí kee rí ña ná'ano noo kítí mií noo ñoo. Ta ni sa'anda rí choon noo na ndéi noño'ó ña ná kava'a na iin na'áná, ña káa táto'on káa kirí mií noo ñoo, tá'an kirí ni nda'a diní noo ni tarkue'e kalí xí'ín espada. ¹⁵Ta ni nono noo rí ña kían k'i'o rí tach'i noo na'áná ni kava'a ñoo, dá kuu ka'an. Ta kómíán choon ka'áníán ndidaá ñayuu ko kándía kandaño'o ñaá. ¹⁶Ta ni sa'anda rí choon ña ná ñani tóni ndá'a xoo kuá'a ndidaá ñayuu o taan na, ta ko né'e tandíni á mií ná kuálí ná o mií ná yatá ná, á mií ná kuíká ná o mií ná kúnda'í na, á mií ná kúu ná sato'o o na ñó'o tixi ndá'a iin sato'o. ¹⁷Ta ni iin tó'on ta'on ñayuu o kúu kuiin na ña'a, ta ni o kúu ta'on dikó naan tá koó tóni ñoo o kuu rí o número kuu rí tándaa ndá'a ná o taan na. ¹⁸Yó'o kóni ñaxintóni, ta kóni diní, dá taó kuendá ndo número kítí chiká'ano yó'o, ch'i número

yó'o ká'an sa'a iin taa, ta número yó'o kúu iño ciento onj diko iño.

**Xíta iin ciento uuj diko
komj mil ñayuu**

14 Nj ndi'i, dá nj xiniñ iin ndichi na kúu léko ñoo dinj yúku naní Sión, ta djín ná ndíta iin ciento uuj diko komj mil ñayuu, ta taan iin rá iin na tándaa kuu léko ñoo xí'ín kuu tatá na. ²Dá nj seido'i ni'í ká'an na chí induú. Ta táto'on kjo' o ní'í xido takuij kua'a, kjo' o dión ni'í ká'an na. Ta táto'on kjo' o káyu'ú dai, kjo' o dión ni'í ká'an na. Ta kádían táto'on kjo' o kúu tá dák'a na arpa, kjo' o dión kúu noo ká'an na. ³Ta xíta na iin yaa saá noo na ió dándaki ñoo, xí'ín noo ndin komj ña takí ñoo, xí'ín noo ndin oko komj ta sá'ano ndéi djín ná ñoo. Ta ni ko iin ta'on kandeé katj'a yaa xíta na, sav'a iin ciento uuj diko komj mil ñayuu nj dakáki Ndios tein ñayuu ndéi ñayuu yó'o kúu na xíta ña. ⁴Dá chj ndidaa na yó'o ko ní ya'a ta'on na kee na kuachi xí'ín na ñá'a, sa'a ñoo ndáa vii vá ná. Ta ndidaa na yó'o ndíko na satá na kúu léko kua'an na ndéi kúu míí vá noo ná ko'on na. Ta ndidaa na yó'o kúu na nj dakáki Ndios tein ndidaa ñayuu, dá kakuu na na míí noo natiin Ndios xí'ín na kúu léko ñoo. ⁵Ta ni iin tó'on ta'on ña to'on ko ní kánkuei yú'u ná, chj kúu ná ñayuu ndáa vii noo Ndios, noo ió na dándaki na.

Onj ángel xí'o ndaa kuendá

⁶Nj ndi'i, dá nj xiniñ tánee iin ka ángel xionoo na me'í induú, ta né'e na to'on va'a Jesús, ña daá kuití koo, dá dána'a na ña noo ñayuu ndéi noño'o, noo ndidaa nación, noo ndidaa ñoo kuálí, noo na ká'an iin rá iin yú'u, xí'ín noo na ndéi iin rá iin ñoo ná'ano. ⁷Ta kaá na di'a káyu'ú ná:

—Kayu'ú ni'ini ndó Ndios, ta kjo' o ndó ñañó'o noo ná, chj sa nj kasandaá kuu keykjo na sa'a ñayuu. Ta kandaño'o ndó

Ndios, na nj kava'a induú xí'ín noño'o, xí'ín taño'o xí'ín iin rá iin ndúta noo kána takuij.

⁸Ta satá ángel yó'o tánee iin ka ángel vej na, ta di'a káyu'ú ná vej na:

—Nj yaa va ñoo Babilonia, nj yaa va ñoo Babilonia, ña kúu ñoo ká'ano, dá chj nj daxinián ndidaa tá'an nación xí'ín ña kini xí'ín ña ka'an noo kée de'é ñooan.

⁹Ta satá ángel yó'o tánee iin ka ángel kúu onj vej na, ta di'a káyu'ú ná vej na:

—Ndi ndáa míí vá na nj kandía ndáño'o kítj chjká'ano ñoo xí'ín na'áná rj, ta nj kandía ta'ani na nj ñani tónj ndá'a ná o taan na, ¹⁰dá kjan kánian ko'o na vino ova, ña kúu ña xido ini Ndios xini ñaá ná, chj ko'on Ndios kuei ndi'i na ña xido ini na satá ñayuu ñoo. Sa'a ñoo ndo'o kini njo ná kee ñoo'ó kéj xí'ín azufre noo ángel xí'ín noo na kúu léko. ¹¹Ta daá kuití kuiin ndichi ñoo'oma noo ñoo'ó na ndó'o njo ná, ta ni nduú ni ñoo o konj na nani'i ndée ná, chj nj sa ndaño'o na kítj chjká'ano ñoo xí'ín na'áná rj, ta nj kandía na tándaa tónj rj ndá'a ná o taan na.

¹²Sa'a ñoo kánian kjo' o ndéé iní ndidaa ñayuu Ndios, tá'an na ndíta ndaa xí'ín choon nj sa'anda Ndios noo ná, na kándéé ká'ano iní Jesús.

¹³Ta nj seido'i nj ka'an iin tachj na nj ka'an nda induú:

—Ta taa di'a noo tuti xaan: “Ta yó'o chí noo ndiká'an ndi kúu ví na kuu sa'a ña kúu ná kuendá sato'o yo Jesús.” Jaan, dión kían, kaá Espiritu ij Ndios. Míjan ndaa koni na nani'i ndée ná, dá chj na'a ij vá choon nj kee na.

**Di'a nj kuu tá nj sa'anda iin ángel
tirió xí'ín uva noño'o yó'o**

¹⁴Ta nj xiniñ tánee iin viko kují ndato nda'o, ta nooan ñoo ió iin taa, ta kónj koo ra táto'on kjo' o káa iin taa ñayuu yó'o. Ta kánoo iin corona oro dinj rá, ta né'e ra iin hoz deen. ¹⁵Dá nj keta iin

ká ángel ini ve'e ño'o Ndios, ta kúu nì'í ndá'o nì kayu'ú ná noó rā ió noó viko ñoó:

—Chikaa yo'ó hoz sa'a tirió xaan viti, ta ka'andaan, chí sa nì kasandaá va kuu ta'anda ña, dá chí sa ndidaá vá tirió kaa noñó'o xaan nì ichi.

¹⁶ Dá nì chikáa rā ió noó viko ñoó hoz sa'a tirió kaa ñoó, dá nì sa'anda ndi'i ra tirió kaa nooán.

¹⁷ Dá nì keta iin ká ángel ini ve'e ño'o Ndios, ña ín induú, ta tánee ta'ani iin hoz deen ndá'a ná veí na. ¹⁸ Dá nì keta ta'ani iin ká ángel chí noo náa Ndios di'a, ta na yó'o kómí choon sata ño'ó kélí. Dá nì kayu'ú ná iin ká ángel né'e hoz deen ñoó, ta kaá na:

—Chikaa hoz deen né'ón xaan sa'a iin rá iin tu'u uva ín noo yíto kaa noñó'o xaan, dá chí sa nì chichi va rí.

¹⁹ Dá nì chikáa ángel ñoó hoz deen né'e na sa'a iin rá iin tu'u uva ín yíto kaa noñó'o. Dá nì taán ná rí noo kaño'o rí ko'oní rí noó ña xído ini Ndios. ²⁰ Ta nda yu'ú ñoo ñoó nì so'oní uva yó'o, ta noó nì so'oní rí nì xita kuá'a ndá'o nì, ta nì kaa rá chí nino táto'on dikó tánee yú'u kuéj, ta nì naka'ani rá táto'on oni ciento kilómetro.

Kásaá usá ká ángel, ta né'e na ndin usá tándó'o noo ndí'i

15 Nì ndi'i, dá nì xini iin ká ña'a ndato, ña ká'ano, ña naá iníno xiníó chí induú. Ta ña yó'o kúu usá ángel, ta né'e na ndin usá tándó'o noo ndí'i kando'o ñayuu, dá ndi'i ña xído ini Ndios. ² Dá nì xini ta'anii iin ña'a kaa táto'on kaa taño'o, ta yé'e rā táto'on yé'e yuu tatá, ta nì naki'in tá'an rá xí'ín ño'ó kélí ita. Ta nì xini ta'anii ndidaá na nì kandeé xí'ín kítí chiká'ano ñoó, xí'ín na'ána rí, chí kó ní sá ndaño'o ñaá ná, ta kó ní kándía na ñani tóni ná xí'ín kuu rí o número kuu rí. Ndidaá na yó'o ndíta noó

taño'o yé'e táto'on yé'e yuu tatá ñoó, ta ndidaá na yó'o né'e arpa Ndios ndíta na. ³ Ta xíta na yaa nì xita Moisés, tá'an na sa xinkuáchí noo Ndios, xí'ín yaa xíta na kúu léko, ta di'a xíta na:

Ña ná'ano kée ní, ta ña ndato ndá'o kée ní, sato'o ndu.

Míí ní kúu na kándéé kée ndidaá tá'an ña'a.

Ta míí ní kúu na kéndúsá'ano, ta míí ní kúu na kée ña ndaa.

Ta iin tó'ón diní míí ní kúu rey dándáki ndidaá tá'an ñayuu.

⁴ ¿Ndá yoo ví ná kaa ña o yu'ú na míí ní, ña o kéká'ano na míí ní, sato'o ndu?

Ko ín ta'on, dá chí iin tó'ón diní míí ní vá kúu na ij.

Sa'a ñoó ná kuita ndidaá tá'an nación noo míí ní, ta kandaño'o na míí ní, dá chí sa nì na'a ní ña kényiko ndaa ní ndidaá ña.

⁵ Tá nì ndi'i, dá nì xini ña chí induú nì nono yé'é noo kúu noo ij cháa ká ini ve'e ño'o, ña ná'a ña nì kando Ndios kemáni ná yó. ⁶ Ta ini ve'e ño'o ñoó nì kankuei usá ángel, ta ndin usá ángel ñoó né'e iin rá iin kue'e kando'o ñayuu. Ta ndíxi na dá'on kuxí kachi, ta náye'e ndaa oon víán, ta nì kaq noo iin cincho oro yu'ú ndíká na. ⁷ Ta tein ndin komí ña takí ñoó ni kana iian, ta né'an usá copa oro. Dá nì xí'oan iin rá iian noo ndin usá ángel ñoó, ta nì chití inian ño'o ña xído ini Ndios, na daá takí kuíí. ⁸ Ta kúu nì nakutí ve'e ño'o ñoó xí'ín ño'oma, ta dión, dá nì na'a Ndios ndi kí'o ká'ano na, ta nì na'a na ndi kí'o ndakí na. Ta ni kó ín ta'on kuu ku'u ini ve'e ño'o Ndios nda ná xinkoo ndin usá kue'e né'e ndin usá ángel ñoó.

Di'a nì kuu tá nì kuei ángel ñoó copa na

16 Ta nda ini ve'e ño'o ñoó nì seido'i kayu'ú ná noo ndin usá ángel ñoó, ta kaá na:

—Kua'án ndo kata ndo nda noño'ó káa ña ñó'o ini ndin usa copa né'e ndó xaan, ña dándáki ña xido ini Ndios.

² Dá ni kuei ángel mií noó ñoó ndúta ñó'o ini copa na noño'ó yó'o, ta kúu ni ndaki iin kue'e kini noó ñayuu ni kandía ni natiin tóni kítí chiká'ano, ta ni sa ndaño'o na na'aná ri. Ta kue'e yó'o ni dātáni ñii ná, ta ni ndo'o nda'o nío ná ni keean.

³ Ni ndi'i, dá ni kuei ángel kúu uu ñoó ndúta ñó'o ini copa na noó taño'o. Ta kúu ni nduu taño'o ñoó ni, ta ndé'é rá tató'on ndé'é ni ndii. Ta kúu ni naá ndí'i va ña'a takí xí'ín kirí takí ñó'o ini taño'o ñoó.

⁴ Ni ndi'i, dá ni kuei ángel kúu oni ñoó ndúta ñó'o ini copa na ini iin rá iin yuta xí'ín ini iin rá iin ndúta noo kána takuíf. Ta kúu ni nduu takuíf ñoó ni. ⁵ Dá ni seido'i ni ka'an ángel dándáki takuíf ñoó, ta kaá na di'a:

—Iin na ndaa nda'o kúu ní, sato'o ndu, mií ní ni sa kuu ní, ta mií ní kúu ní, ta mií ní kúu na ii, dá chi keyíko ndaa ní sa'a ndidaá ña'a, ⁶ ta sa'a ña ni sati na ndéi noño'ó ni ñayuu mií ní, xí'ín ni profeta ní, sa'a ñoó ni sa'an ní ni ndee ní takuíf xí'i na kúu rá ni, chi k'i'o dión kánian ndo'o na sa'a ña kini ni kee na.

⁷ Ta ni seido'i ni kayu'ú iin ka ángel nda noo náa Ndios, ta kaá na:

—Mifan ndaa kuiti dión kián, sato'o ndu, mií ní kúu Ndios kándéé kée ndidaá tá'an ña'a, ta keyíko ndaa ní, ta keyíko va'a ní sa'a ñayuu.

⁸ Ni ndi'i, dá ni kuei ángel kúu komi ñoó ndúta ñó'o ini copa na noó ndindii, dá ni ndudeen cháa kaan, dá ni chihó'an ndidaá ñayuu xí'ín ñó'o. ⁹ Ta ni kei ñayuu ñoó ni kee ká'ani ndindii, ta ni ka'an ndava'a na sa'a kuu Ndios, na kómí choon satá ndidaá tandó'ó yó'o, ta ko ní xíin na nandikó iní na, ta ko ní xíin na k'i'o na ñaño'ó noo Ndios.

¹⁰ Ni ndi'i, dá ni kuei ángel kúu o'on ñoó ndúta ñó'o ini copa na noo ió kítí chiká'ano ñoó dándáki rí. Ta kúu ni nakuúin naá iin ní kúu vá noo ió ri dándáki rí. Ta ñayuu ndéi ñoó ni kasá'a seí yí'i na yáa ná sa'a ña ndó'o téi nío ná, ¹¹ ta ni ka'an ndava'a na sa'a Ndios, na ió induú, chi ndó'o nda'o nío ná sa'a ña táni ñii ná. Tído ko ní nándikó ta'on iní na sa'a ña kini kée na.

¹² Ni ndi'i, dá ni kuei ángel kúu iño ñoó ndúta ñó'o ini copa na ini yuta ká'ano naní Eufrates, ta kúu ni ichi va takuíf yuta ñoó. Ta kúu ni nono vá ichi noo ya'a ndidaá rey ndéi chí noo xinkoo ndindii. ¹³ Ta ni xini ni kankuei espíritu kini yú'u ko ká'ano xí'ín yú'u kítí chiká'ano kuendá ña u'u ñoó, xí'ín yú'u ta kúu profeta to'on. Ta ndin oni espíritu kini yó'o ndaa tató'on k'i'o ndaa lá'o, ¹⁴ dá chi espíritu ña u'u vá kián, ta kuá'a nda'o ña ná'ano kándéé espíritu yó'o keean. Ta ko'an noo ndéi ndidaá rey noño'ó yó'o, dá nditútián ra, dá ko'on ra naá ra xí'ín Ndios tá ná kasandaá kuu ni kaxi mií Ndios, na kándéé kée ndidaá tá'an ña'a.

¹⁵ Ta di'a kaá Ndios: “Yó'o ká'in xí'ín ndó ña kasaa tató'on k'i'o kée iin ta kuí'íná. Sa'a ñoó ndiká'an ndi kúu ví na ndéi nduu, xí'ín na ndaa dá'on ndíxi na, chi noón kúu na o kóo vichí ta'on, ta o túu ta'on ña kedaá xí'ín ná xíka'an noo ná”, kaá na.

¹⁶ Ta ni nditúti espíritu kini ndidaá rey ñoó iin xíán noo naní Armagedón, ta to'on yó'o kúu to'on hebreo.

¹⁷ Ni ndi'i, dá ni kuei ángel kúu usa ñoó copa na noó tachi, ta tái ni kayu'ú iin na ini ve'e ño'o Ndios induú, nda noo ió na dándáki na ñoó, ta kaá na:

—Sa ni kuu va viti.

¹⁸ Tá ni ndi'i ni ka'an na dión, ta kúu ni sa kuíta tasa, ta tái ká'an ñayuu, ta ní'i xido kúu ka'andi. Ta ni kasá'a táan noño'ó yó'o, ta kúu kini nda'o ni taan.

Ni kuꝯ ni hora ko ní taan ta'on dión noñó'o yó'o nda ni kasá'á ndéi ñayuu nda viti. ¹⁹ Ta ni chachi ñoo ká'ano sa'á ña ni'i téi ni taan, ta oni tá'í ni chachi ña. Ta ndidaá ñoo ná'ano ñó'o iin rá iin nación ni koon ndi'an. Dá ni ndusáa ini Ndios ñoo ká'ano naní Babilonia, ña ni kasandaá kuꝯ k'i'o na vino ova ko'o de'e ñooan, kirá dándáki ña xído nda'o ini na xini ñaá ná. ²⁰ Ta ndidaá yúku ndíta ini taño'o xí'ín yúku ndíta noñó'o yó'o ni ndañó'ó ní'ini. ²¹ Ta kúu ná'ano nda'o ñí'ni ni koon nda induú satá ñayuu ndéi noñó'o, ta iin iin ña vee táto'on oko sa'on kilo. Ta kúu ni ka'an ndava'a ñayuu sa'a Ndios sa'á ña ni koon ñí'ni satá ná, dá chi miían ndaa kuiti tandó'ó ká'ano nda'o ni sa kian.

Kua'an iin ángel dándó'o na níó iin ñá'a díkó mií noó ta

17 Ni ndi'i, dá ni kii iin ángel tein ndin usa ángel, na ni sa ne'e usa copa ñoo, dá ni kaa na xí'ín:

—Nakí chí yó'o, dá ná dána'i nooon ndí kee Ndios dándó'o na níó ta'áná ñá'a xixi kée díkó mií noó ta, ña ió noó takuí kua'a. ² Xí'ín ñá'a ñoo ni ya'a ndidaá rey ndéi noñó'o yó'o ni kee ra kuachi, ta ndidaá na ndéi noñó'o yó'o ni daxíni mií ná xí'ín ndidaá kuachi kéeán —kaá na.

³ Dá xí'ín ñaxintóni ndáka na yu'u kua'an na iin noñó'o ichí. Ta ñoo ni xini kánóo iin ta'áná ñá'a satá iin kítí chiká'ano, ta kua'á ni ndé'é rí, ta iin ní ñí rí ni nata'an tánda to'on kini ña kían ká'an ndava'a sa'a Ndios. Ta usa kúu diní rí, ta uxí kúu ndíki rí. ⁴ Ta ndíxi ñá'a ñoo dá'on ndí'í, ña dáka ta'an xí'ín ña kuá'á tóon, ta ni nata'an iin ní ñíjan ñó'o ñá'a oro, xí'ín yuu luu ndáa xí'ín perla. Ta tánee iin copa oro ndá'an, ta ni chití ini-an ñó'o ndidaá ña kini xí'ín ndidaá ña ka'an noo kéeán xí'ín ra ko kúu yíjan. ⁵ Ta taan ñá'a yó'o ndá'a iin kuꝯ, ta ni

ko iin kátóni ini ndi kóni kaaan. Ta di'a kua'an kuꝯ yó'o: “Ká'ano nda'o ñoo Babilonia, ña kúu naná ndidaá na ñá'a díkó mií, xí'ín naná ndidaá ña kini kua'an ió noñó'o.”

⁶ Ta ni xini ña xini ñá'a ñoo, chi ni daxínián miían xí'ín ni na kúu ñayuu Ndios, xí'ín ni na ni xi'i sa'a Jesús. Ta kúu ni naá vá iní tá ni xini ña, chi iin ña'a naá iní kían kéeán.

⁷ Dá ni kaa ángel ñoo xí'ín yu'u:

—¿Ndiva'a naá inóon? Viti kían ná ko'in kasto'in xí'ón ndi kua'an sa'á ñá'a káa, xí'ín sa'a kítí chiká'ano kánóoán káa, xí'ín sa'a ndin usa diní rí xí'ín sa'a ndin uxí ndíki rí. Ta ko iin ta'on ná'a ña ko'in kasto'in xí'ón. ⁸ Tá'an kirí ni xinon káa sa taki rí, tído ko takí ka rí viti. Vati xían daá, keta i rí ini yá konó, noo koó noo sá tuu. Ndi'i ví, dá dánaá ñaa Ndios. Ta ndidaá ñayuu ndéi noñó'o yó'o, na ko kándodó kuꝯ noo libro nda rá ni kasá'á sa'a ñayuu yó'o, tá'an libro noo kándodó kuꝯ na ní'í ña kataki chíchí, noón kúu na naá iní tá ná koni na ña kee kítí ñoo, dá chi ni sa taki rí, ta ko takí ka rí viti, tído natakí tuku va rí.

⁹ Ta ña yó'o xinnó'ó ñaxintóni, dá kandaá inon ndi dándákian. Ndin usa diní rí kúu usa yúku, ta diní yúku ñoo ió ñá'a káa. ¹⁰ Ta kúu ta'anian usa rey. Ta sa ni kuéi va o'on rey yó'o, ta viti dándáki iin ra, ta iin ka ra kámani natiin ra choon. Tído tá ná kasandaá kuꝯ dáá ñoo, cháa nda'o tiempo kánian dándáki ra. ¹¹ Ta mií kítí ni sa taki ñoo, ta ko takí ka rí viti, kirí yó'o kúu rey kúu ona, chi nákaa rí tein ndin usa rey yó'o, ta naá rí kee Ndios.

¹² Ta ndin uxí ndíki ni xinon káa kúu uxí rey, ta ko ñá'a ta'on natiin ra choon. Tído ndadá iin hora va kane'e ra choon xí'ín kítí chiká'ano káa. ¹³ Ta iin tó'ón vá nakani ini ndin uxí rey ñoo, sa'á ñoo nakí'o ra choon né'e ra noo ndá'a kítí chiká'ano ñoo. ¹⁴ Ta rey yó'o xí'ín kítí

yó'o naá xí'ín na kúú léko Ndios, tído kandeé vá léko xí'ín rá, dá chī mií ná kúú sato'o noo ndidaá sato'o, ta mií ná kúú rey noo ndidaá rey. Ta na ndíta xoo na kúú ná nī kana mií ná xí'ín na nī kaxi mií ná, xí'ín na ndíta toon xí'ín ná.

¹⁵ Ta nī kaa ta'ani ángel ñoo xí'ín yu'u:

—Takuí nī xinon ñó'o noo ió ñá'a d'fko mií ñoo, kúú ndidaá tá'an ñoo, xí'ín ñayuu kua'a, xí'ín iin rá iin nación, xí'ín na ká'an iin rá iin yú'u. ¹⁶ Ta ndin uxī nd'fki nī xinon dinī kítī ñoo, xí'ín mií rí kúú ra koni u'u ñá'a d'fko mií noo taa ñoo, ta dánkoo nda'í ñáá rá, ta taxí vichí ñáá rá, ta keí yí'í ra koñoan, ta chiñó'o ñáá rá. ¹⁷ Dá chī kī'o dión nī chikáa Ndios ini ra ña kían kee ra ña kóni mií ná. Sa'á ñoo naki'in tá'an ña nakani ini ra, dá naki'o ra choon né'e ra noo ndá'a kítī chiká'ano ñoo, dá ná xinkoo to'on kī'o ká'an to'on Ndios. ¹⁸ Ta ñá'a nī xinon káa kúú ñoo ká'ano, ña kían kómí choon sata ndidaá rey dándáki noño'o yó'o.

Di'a nī kuu tá nī naá ñoo Babilonia

18 Nī ndi'i, dá nī xiniy konoo iin ka ángel vei na nda induú, ta ká'ano nda'o choon né'e na vei na, ta kúú nī naye'e ndaa oon ví noño'o yó'o nī kee na, dá chī ndato nda'o yé'e na. ² Ta kúú nī'i nda'o táí nī kayu'ú ná, ta kaá na:

—Sa nī yaa va ñoo ká'ano Babilonia, sa nī yaa va ñoo ká'ano Babilonia. Ta nī nduuan cho'o ña u'u, ta nī nduuan káo noo ñó'o ndidaá tachī kini, ta nī nduuan táka ndidaá tá'an laa kini ndáa, kirí kúú laa tikíni. ³ Dión nī ndo'o ñoo ñoo, dá chī nī xi'oan vino, kirá kúú kuachi ka'an noo, noo na ndéi iin rá iin nación, dá nī xi'i na ra. Ta ndidaá rey ñayuu yó'o nī ya'a nī kee kuachi xí'ín ñoo yó'o. Ta ndidaá taa náka'an nda'i ndéi noño'o yó'o nī kekuíká rá mií rá, dá chī nī xiin ñoo ñoo ndidaá ña'a xínño'an noo rá, dá keean kuachi ka'an noo, dá ndinoo inian.

⁴ Dá nī seido'i nī ka'an tachī iin ka na nī ka'an chí induú, ta kaá na di'a:

—Ndo'o, na kúú ñayuu mií, kankuei ndó ñoo xaán, dá ná dá'a ni kuei ndó noo kuachi kée na ndéi xaán, dá kían ná dá'a ni ndo'o níno ndo kee tandó'o vei ndo'o ñayuu xaán. ⁵ Dá chī ndidaá kuachi kée na nī xinkoo nda induú, tído viti ndékuendá Ndios sa'a iin rá iin ña kini kée na. ⁶ Sa'á ñoo kua'an ndo nandío né'e ndó noo na ñoo káa ndidaá ña'a nī kee na xí'ín ndó. Ta noo iin rá iin ña kini nī kee na ñoo ñoo xí'ín ndó, kua'an ndo kee ndóan uy ta'ándá xí'ín ná. Ta kua'an ta'ani ndó taán ndo uy ta'ándá ndirá ova cháa ka o duú ndiróon nī xi'o na noo mí ndó, ta naki'o ndó ra nooan. ⁷ Ta sa chindaya'i ñoo yó'o mián, ta sa ka-tooan keeán kuachi ka'an noo. Tátoto'on sa keeán kuachi, kī'o dión kī'o ndó ña ndo'o níman, ta kī'o dión ta'ani kī'o ndó ña ná kuakián. Dá chī sa kuryí ñoo yó'o xí'ín mián, ta kaáan: “Yó'o iói kúú iin reina, ta ko kúú ta'oin iin ña kuáan, ta ni iin kuú ta'ón o kuákii.” ⁸ Ta sa'á ña ká'an dión, sa'á ñoo iin tó'ón daá vá kuú kasaa kue'e sataan, ta kuu ndi'i de'e ñooan, ta nda'í kuakián, ta nda'í kuikoán, ta xí'ín ñó'o kéi ita kei ña, dá chī ná'ano nda'o ña'a kee Ndios, na kúú sato'o yo, ta mií ná keyíko sa'an.

⁹ Ta ndidaá rey dándáki noño'o yó'o, tá'an ra nī ya'a nī kee kuachi xí'ín ñoo yó'o, tá'an ra nī sa ndei dii xí'an, roón kúú ra kuaki, ta nda'í ka'an ra sa'an tá ná koni ra ña íin ndichi ño'oma tóon kéi ña. ¹⁰ Ta xíká nda'o kuita ra sa'á ña yu'ú ra ña kéi ñoo ñoo, ta kaa ra:

—Nda'í kúú ví ñoo ká'ano Babilonia káa, nda'í kúú vían, ña kúú ñoo ndakí, dá chī iin hora di'a nī naá ndi'an nī kee Ndios.

¹¹ Ta nda'í kuaki ndidaá ta náka'an nda'i ndéi noño'o yó'o, ta nda'í ka'an ra sa'a ñoo yó'o, dá chī ko íin ka kuiin ña d'fko rá tátoto'on kī'o sa kee ñoo yó'o,

¹² dá chī va'a ni sa xiian ña ni kava'a xí'ín oro, xí'ín ña ni kava'a xí'ín plata, xí'ín ña ni kava'a xí'ín yuu luu ndáa, xí'ín perla, xí'ín dá'on táyíí ndáa, xí'ín dá'on kuá'á toón, xí'ín dá'on seda, xí'ín dá'on kuá'á nij, xí'ín yító támi sá'an, xí'ín ndidaá ña ni kava'a xí'ín no'o yokó elefante, xí'ín ña ni kava'a xí'ín yító va'a, xí'ín ña ni kava'a xí'ín kaa kuá'an, xí'ín ña ni kava'a xí'ín yuu ndato naní marmol, ¹³ xí'ín canela, xí'ín ndúta támi sá'an, xí'ín dusa, xí'ín duku támi sá'an, xí'ín dusa kuxí támi sá'an, xí'ín vino, xí'ín siti, xí'ín harina ndato, xí'ín tirió, xí'ín kirí xío vee, xí'ín borrego, xí'ín kuéi, xí'ín carreta, xí'ín ñayuu kéchóon, xí'ín nío ñayuu. ¹⁴ Ndidaá ku'i va'a sa katoó ñoo káa ni kuxíká vá nooan viti. Ta ndidaá ña va'a xí'ín ña ndáya'i ni kuxíká vá nooan, ta ni iin kuu ka o konían ndidaá ña yó'o.

¹⁵ Ta ndidaá ta náka'an nda'i xí'ín ña va'a yó'o ni kekuíká rá mií rá ni kee ñoo ñoo, dá chī sa xiian va'an noo rá. Ta xíká nda'o kakuíta ra sa'á ña yu'ú ra ña kéi ñoo ñoo, ta nda'í kuaki ra, ta nda'í ka'an ra, ¹⁶ chī kaa ra:

—Nda'í kúu ví ñoo ká'ano káa, nda'í kúu ví ñoo sa ndixi dá'on táyíí ndáa, xí'ín dá'on kuá'á toón xí'ín dá'on kuá'á nij, ta ni sa komíán ña'a oro xí'ín yuu luu ndáa xí'ín perla, ta sa kaa táyííán. ¹⁷ Nda'í kúu víán, dá chī iin hora di'a ni naá ndí'i ña kuíká sa komíán —kaa ra.

Ta ndidaá ra dákaka barco xí'ín ra chindee tá'an xi'ín rá, xí'ín ndidaá ka taa kéchóon noo taño'o kakuíta nda noo xíká ñoo ¹⁸ kande'é rá iin ño'oma toón kéi ñoo ñoo, dá kaa ra:

—Ni iin tó'on ta'on ñoo ko ní kándeé ki'in tá'an xí'ín ñoo ká'ano káa.

¹⁹ Ta chikodó rá ñoyaká ñó'o diní rá, ta kayu'ú rá, ta kuaki ra, ta nda'í ka'an ra, chī kaa ra:

—Nda'í kúu ví ñoo ká'ano káa, nda'í kúu víán, chī ñoo káa ni kedaá xí'ín ndi-

daá ta kómí barco, dá ni kekuíká rá mií rá xí'ín ña kuíká ió nooan. Tído iin hora di'a ni naá ña —kaa ra.

²⁰ Sa'á ñoo kadii iní ndo'ó, na ndéi induú, sa'á ña ndo'ó ñoo ñoo dión, ta kadii iní ndo'ó, na kúu ñayuu Ndios, xí'ín ndo'ó, na kúu apóstol, xí'ín ndo'ó, na kúu profeta, dá chī sa ni dandó'o Ndios nío ñoo ñoo sa'á ña ni keeán xí'ín ndó.

²¹ Dá ni tiin iin ángel ndakí nda'o iin yuu ká'ano, ña káa táto'on ki'o káa iin yuu molino. Dá ni dakána na ña noo taño'o, dá ni kaa na:

—Táto'on ki'o ndée téi ni kankao yuu káa, ki'o dión ndo'ó ñoo ká'ano Babilonia, dá naá ña, ta ni iin kuu ka o nándio kooan. ²² Ta ni iin kuu ka o kuedí'o yó dáká'a na ñoo káa yaa xí'ín arpa, ni o káta ka na, ni flauta ni trompeta ka o tujú na, ta ni ra ti'a káva'a ña luu ndáa o kánde'i ka, ta ni ña xído molino o kuedí'o ka yo ñoo ñoo. ²³ Ta ni ñó'o íti ka o kéi ñoo káa, ta ni o kuedí'o ka yo kantó'on na ko'on tanda'a. Dión ndo'an, chī ta sa naka'an nda'i sa ndei ñoo ñoo sa kuu ra taa ndáya'i noo na ndéi ñayuu yó'o, ta ni danda'í na ñoo ñoo ndidaá tá'an nación xí'ín ña tadí. ²⁴ Ta ñoo káa sa sati na ni ndidaá profeta xí'ín ni ñayuu Ndios xí'ín ni ndidaá na ni sa'ání ná ñayuu yó'o.

19 Ni ndi'i, dá ni seido'i tái ká'an kuá'á nda'o ñayuu chí induú, ta kaá na:

¡Aleluya, na ká'ano kúu Ndios, sato'o mií yó!

Mií ná kúu na dákaki ñaá, mií ná natiin ñaño'ó xí'ín to'on ndato xí'ín ndidaá choon,

² dá chī keyíko ndaa na, ta keyíko va'a na sa'a iin rá iin ñayuu,

sa'á ñoo ni keyíko na sa'á ña kini ni kee ñá'a xíxi kée díko mií noo taa,

dá chī ni datúúan ndidaá ñayuu ndéi noño'o,

sa'á ñoo ni ya'a na ni kee na kuachi.

Ta ni ñaki'in ya'i Ndios noo ñá'a ñoo sa'a ña ni sataan ni ñayuu sa xino kuáchí noo ná.

³ Dá ni kaa tuku ñayuu kuá'a ñoo:

—¡Aleluya! Chí ño'oma tóon kana noo kéi ñoo ká'ano ñoo. Ta daá kuití kana ña.

⁴ Ta ndin oko komi ta sá'ano ñoo xí'ín ndin komi ña takí ñoo ni sa kuíta xití, dá ni sa ndaño'o na Ndios, na ió dándáki noo téi ñoo, ta kaá na:

—¡Dión ná koo! ¡Aleluya!

⁵ Dá ni seido'i ni ka'an na nda noo ió Ndios dándáki na noo téi ñoo, ta kaá na: Ndidaá tá'an ndo'ó, na xínkuáchí noo Ndios, keká'ano ndó Ndios.

Ta keká'ano ta'ani ñaa ndo'ó, na yu'ú ni'ini ñaa, á mií ndó yatá ndó, o á mií ndó kuálí ndó.

⁶ Ni ndi'i, dá ni seido'i tái ká'an kuá'a nda'o ñayuu, ta noo ká'an na ní'i táto'on k'i'o ní'i xido xika takui'i ini yuta, ta ní'i ta'ani táto'on k'i'o ní'i tá káyu'ú dai, ta kaá na:

Aleluya, dá chí dándáki sato'o yo Ndios, na kándéé kée ndidaá tá'an ña'a.

⁷ Ná kadii inío, ta ná kandeí dii yo, ta naki'o yó ñaño'ó noo ná, dá chí sa ni kasandaá va kuu tanda'a na kúu léko xí'ín ñadi'í na, ta sa io nduu va ñadi'í na ña kían tanda'a ná xí'ín ná.

⁸ Chí ni natiin ñadi'í na dá'on táyí ndáa, ta ndato kuxí ña, ta ndato yé'an. Dá chí ña dándáki dá'on táyí ndáa ñoo kúu ndidaá ña va'a ni kee ñayuu Ndios.

Ndiká'an ví na ko'on kadíni víko noo tanda'a na kúu léko

⁹ Dá ni ka'an ángel ñoo xí'ín yu'u:

—Taa ña ko'in ka'in xí'ón: “Ndiká'an ví na ni ñakana Ndios ko'on kadíni víko noo tanda'a na kúu léko.”

Dá ni kaa ta'ani na xí'ín:

—Mífan ndaa kuiti to'on míf Ndios kían ká'in xí'ón —kaá na.

¹⁰ Dá ni sa kuín xití noo ná, dá ni ka'in kandaño'i na. Tído ni kaa na xí'ín:

—Ná dá'a ni keeón dión, dá chí iin ta xino kuáchí dáó xí'ín vóon noo Ndios kúu yu'u, táto'on k'i'o kée dao ka ñanon, na xí'o ndaa kuendá sa'a Jesús. Kua'an kandaño'o iin tó'on diní Ndios. Chí to'on ndaa Jesús kían dátoon ñaxintóni profeta, dá ká'an na sa'a ña vei koo.

Yó'o ni karxóo iin na kánóo iin kuéi kuxí

¹¹ Dá ni xiniñ ni nono induú, ta kúu ni xiniñ iin kuéi kuxí, ta kánóo iin ta sa sata ri, ta naní ná, Na Kéndúsá'ano, Na Ndaa. Dión naní ná, dá chí keyíko ndaa na, ta ko ñaa ndava'a na xí'ín ni iin tó'on ñayuu. ¹² Táto'on k'i'o ndé'é ño'ó ita, k'i'o dión ndé'é nduchí nóo na. Ta kuá'a nda'o corona kándodó diní ná. Ta né'e na iin kuu, tído ko iin ta'on kátóni ini ndi kóni kaa kuu ñoo, sav'a iin tó'on mií vá ná ná'a. ¹³ Ta ndíxi na iin dá'on ni ñakuchi ni. Ta naní ná, To'on Mif Ndios. ¹⁴ Ta kuá'a nda'o tu'u soldado Ndios ndéi induú tákuei ra vei ra satá na kánóo kuéi kuxí ñoo. Táyí nda'o ndaa dá'on ndato kuxí ndíxi ra vei ra, ta kándodó ta'ani ra kuéi kuxí vei ra satá ná. ¹⁵ Tárnee iin espada deen yú'u ná dárkue'e na ñayuu ndéi iin rá iin nación xí'an. Ta xí'ín vara kaa dándáki ñaa ná. Ta mií ná ko'óni uva xí'ín sa'a ná, dá kana ndúta ri. Ta kirá yó'o dándáki ña xido nda'o ini Ndios, na kándéé kée ndidaá ña'a. ¹⁶ Ta dá'on ndíxi na ndá'a iin kuu, ta di'in na viti ndá'a ña. Ta kuu yó'o kaá di'a: “Rey noo ndidaá kúu rey, Sato'o noo ndidaá kúu sato'o.”

¹⁷ Ni ndi'i, dá ni xiniñ fin iin ka ángel noo ndindii, dá ni kayu'ú ángel ñoo, dá kaá na xí'ín ndidaá laa tánee me'í induú:

—Nakí ndidaá ndo'ó nditútí ndi'i ndó kadíni va'a ndó koño kee Ndios, ¹⁸ dá chí ko'on na k'i'o na koño rey kei ndo, xí'ín koño ta dándáki soldado, xí'ín koño ta

ndakí xí'ín koño kuéj xí'ín koño ra n̄i sa ndodó rí, xí'ín koño ndi ndáa mií vá ñayuu, á mií ná kúú ná sato'o o mií ná kúú ná na ñó'o t̄ixi ndá'a sato'o, á mií ná kuálí ná o á mií ná ná'ano na.

¹⁹ Ndi'i, dá n̄i xinií kítj chiká'ano ñoo xí'ín ndidaá rey dándáki noñó'o yó'o xí'ín soldado ra. Ndidaá ta yó'o n̄i nditútú ná xí'ín na kánoo sata kuéj kuxí ñoo, xí'ín soldado Ndios vej xí'ín ná ñoo. ²⁰ Dá ví n̄i kankao kítj chiká'ano ñoo xí'ín profeta to'ón ñoo noo ndá'a ná. Ta profeta ñoo kúú ra sa kandeé sa kee ña ná'ano noo ñayuu n̄i kee kítj ká'ano ñoo, ta dión sa danda'í ra na n̄i n̄atiin tónj kítj ñoo, ta n̄i sa ndañó'o na na'ána rj. Dá n̄i dakána ni'ini Ndios kítj ñoo xí'ín profeta to'ón ñoo ini takuií kúú ño'o ita xí'ín azufre. ²¹ Ta dao ka ta ñoo n̄i xí'í n̄i kee espada tánee yú'u na kánoo kuéj kuxí ñoo. Dá n̄i ndutú'u ndidaá laa n̄i sef rj koño ta ñoo nda n̄i ndjinoo ini rj.

Dándáki Cristo Jesús iin mil kuia

20 N̄i ndi'i, dá n̄i xinií konoo iin ángel vej na nda induú, ta né'e na nda'á ka yé'é yáí konó, noo koó noo sá tuu, ta né'e na iin cadena chikáni vej na. ² Dá n̄i kandeé ná n̄i tiin na kirí kúú koó ká'ano ñoo, kirí naní Satanás, kirí kúú timí'á, ta n̄i so'oni na rí xí'ín cadena né'e na ñoo, dá ná kandikó rj iin mil toon kuia. ³ Ta n̄i dakána na rj nda maá ini yáí konó ñoo, ta n̄i sadi na yé'án, ta n̄i kani na sello yé'án, dá ná dá'a ni konó ni iin tó'ón ñayuu noo n̄i sadi na, dá kían ná dá'a ka ni keta rí danda'í rj ni iin ka nación nda ná xinkoo iin mil kuia. Tá n̄i ndi'i, dá kánian ndaxi rj cháá tiempo.

⁴ Dá n̄i xinií ndíta téj ta sa'ándá choon, ta ñoo n̄i ñandei ndidaá na n̄i n̄atiin choon ña keyikó na sa'á ñayuu. Ta n̄i xini ta'anii nio na n̄i ta'anda dikó sa'á ña sa xí'o ndaa na kuendá sa'a Jesús, xí'ín sa'á ña kándisa na to'on Ndios. Na yó'o kúú na ko ní sá ndañó'o kítj chiká'ano ñoo, ta

ni na'ána rj, ta ni tónj rj ko ní ñani taan na ni ndá'a ná. Ndidaá na yó'o n̄i nataki, ta n̄i ni'í ná ña dándáki na xí'ín Cristo iin mil toon kuia. ⁵ Ch̄i na yó'o kúú na mií noo n̄i nataki. Tído dao ka na kúú ndj, o nátki ta'on na nda ná xinkoo iin mil kuia. ⁶ Ndiká'án ví na nataki mií noo, ta kakuu ta'ani na na ij, dá ch̄i o koní ta'on na kuu na ta'ándá kúú uu. Di'a ni'í tá'í ná kakuu na duti mií Ndios xí'ín duti Cristo, ta dándáki na xí'ín ná iin mil toon kuia.

Di'a koo tá dákana Ndios timí'á nda maá ini taño'o noo kéj ita ñó'o xí'ín azufre

⁷ Tá ná xinkoo iin mil toon kuia ñoo, dá ví ndaxi timí'á yáí konó noo ndadi ni'ini rí. ⁸ Dá ví keta rí kanoo rí danda'í rj na ndéi ndidaá nación ñó'o ndin komi xoo tach̄i noñó'o. Nda noo kúú kuendá Gog xí'ín nda noo kúú kuendá Magog kanoo rí danda'í rj ñayuu, dá nditútú rí na, dá ko'on na xí'ín rí naá rj xí'ín ñayuu Ndios. Táto'on kua'a kúú ñotí ndéi yu'ú taño'o, k̄i'o dión ví kua'a kakuu ñayuu nditútú rí. ⁹ Ch̄i n̄i kii na iin rá iin xoo ñayuú, nda noo xiká cháá ka, dá kaq noo na ñoo noo ndéi tu'u ñayuu Ndios, noo kúú ñoo manj noo Ndios. Tído dákoon Ndios ño'o kéj ita sata ná, dá naá ndí'i na. ¹⁰ Ta timí'á, kirí n̄i danda'í ñayuu ñoo, dákana ñaá Ndios ko'on rj nda maá ini taño'o noo sá'ano ita ñó'o xí'ín azufre, noo náka kítj chiká'ano ñoo xí'ín profeta to'ón ñoo. Ta daá kuití ndo'o naní nio rj nduú ñoo xí'ín profeta ñoo.

Ió Ndios iin téj kuxí, ta keyikó na sa'á ñayuu

¹¹ N̄i ndi'i, dá n̄i xinií iin téj kuxí ká'ano, ta n̄i xini ta'anii na ió dándáki ñoo. Ta n̄i naá noñó'o xí'ín induú noo na ió ñoo, ta ni iin tó'ón ta'on xían ko ní nátuu kaan. ¹² Dá n̄i xinií ndíta ndidaá na n̄i xí'í, na ndáya'i xí'ín na ko

ndáya'i noo Ndios. Dá ví nì nono ndidaá libro ñoó. Ta nì nono ta'ani iin ka libro, ta ña yó'o kúu libro noo kándodó kuu na nì'í ña kataki chíchí ná. Dá ví nì keyíko sa'a iin rá iin na nì xí'í ñoó táto'on káa rá ió ña kándodó noo dao ka libro ñoó, chí nì keyíko na sa'a ña nì kee na. ¹³ Ta nì nakì'o taño'o ndidaá ñayuu nì xí'í ño'o noo ra. Ta nì nakì'o ta'ani ña kedaá xí'ín ñayuu, dá xí'í na, ndidaá tá'an ñayuu ño'o tíxi ndá'an. Ta nì nakì'o ta'ani yáí ndij ndidaá ndij ño'o inian. Dá ví nì keyíko sa'a iin rá iin na táto'on kì'o káa rá ió ña'a nì kee na. ¹⁴ Ta ña kedaá xí'ín ñayuu, dá xí'í na, xí'ín yáí ndij nì sata Ndios ña kua'an ini takuí kúu ño'o ita. Ña yó'o dándáki ña kuu ñayuu ñoó ta'ándá kúu uu. ¹⁵ Tá'an na ko kándodó kuu noo libro noo kándodó kuu na nì'í ña kataki chíchí ñoó, noón kúu na nì dakána Ndios ini takuí kúu ño'o ita.

Kava'a Ndios iin noño'o saá xí'ín induú saá

21 Nì ndi'i, dá nì xini iin induú saá xí'ín iin noño'o saá, dá chí induú míí noó xí'ín noño'o míí noó nì ya'a vaan kua'an, ta koó ka va taño'o nákaa. ² Dá nì xini míí yu'u, Juan, ña kúu ñoo Jerusalén saá, ña kúu ñoo ii. Ta nì xini konooan veí ña nda induú nì kee míí Ndios, ta luu nì kenduuan mííán táto'on kée iin ñá'a nì kenduu míí veí natiin yíjan. ³ Dá nì seido'i nì kayu'ú iin na nda induú, ta kaá na:

—Kande'é, ña xaan kúu ve'e ño'o Ndios, ta viti íian noo ndéi ñayuu na, dá chí koo na xí'ín ñayuu na, ta kakuu na ña ñoo míí Ndios, ta kanoo míí Ndios tein na, ta kakuu na Ndios noo ná. ⁴ Ta dánayaa Ndios ndírnoo ñayuu na. Ta o kúu ka na, ta ni o kúnda'í ka ini na, ta o kuáki ka na, ta o ndó'o ka níó ná, dá chí ndidaá ña'a sa ndo'o na tá sata nì kexoo vaan.

⁵ Dá nì kaa na ió dándáki noo téi ñoó:

—Kande'é ndó, yu'u kúu na ndésaá ndidaá tá'an ña'a.

Dá nì kaa na xí'ín yu'u:

—Taa ndidaá ña yó'o, dá chí ndino'o ña ndaa kí'an ká'in, ta míían ndaa kooan.

⁶ Ta nì kaa ta'ani na xí'ín yu'u:

—Sa nì kuu va viti. Yu'u kúu to'on míí noó xí'ín to'on noo ndí'i, ta kúu'í na míí sa'a xí'ín na noo ndí'i. Tá ió iin káa na íchí ini, nakí na noó yu'u, dá kì'o oon yu'u takuí kána ndita ko'o na, kirá xí'o ña kataki chíchí ná. ⁷ Ta ndi ndaa na nì kandeé nì xinkuei, noón kúu na natiin ndidaá tá'an ña va'a noó yu'u, dá chí yu'u kakuu Ndios noo ná, ta míí ná kakuu de'e noó yu'u. ⁸ Tído ñayuu ko ndéé ini, xí'ín na ko kándisa yu'u, xí'ín na kée ña ka'an noo, xí'ín na sa'ání ndij, xí'ín na kée kuachi xí'ín na ko kúu ñadi'í na o yíí ná, xí'ín na tadí, xí'ín na ndáño'o yoko xí'ín ndidaá na to'on, noón kúu na nì ni'í tá'í ña kaño'o na ini takuí kúu ño'o ita xí'ín azufre. Ña yó'o dándáki ña kuu na ta'ándá kúu uu —kaá Ndios.

Kava'a Ndios iin ñoo Jerusalén saá

⁹ Nì ndi'i, dá nì kixi iin ángel nákaa tein ndin usa ángel nì sa ne'e ndin usa copa nì chití nì sa ño'o tandó'o sa nì ya'a ñoó, dá nì kaa na xí'ín:

—Nakí chí yó'o di'a, dá ko'in dána'i noo na ko'on tanda'a, na kakuu ñadi'í na kúu léko ñoó.

¹⁰ Dá ndáka na kúu Espíritu Ndios yu'u nì sa'an na din iin yúku ká'ano dikó íin ñoó, dá nì daná'a na iin ñoo ká'ano nda'o noo, ta ñoo ñoó kúu ñoo ii, ña kúu ñoo Jerusalén, ña kí'an konoo veí nda induú nì kee Ndios. ¹¹ Ta ndato oon ví náye'e ndaa ñoo ñoó táto'on kì'o ndato náye'e ndaa míí Ndios. Ta nádíon ña táto'on kì'o nádíon yuu ndato xíxi díon, ta ndé'an táto'on kì'o ndé'e yuu naní jaspe, chí yé'an táto'on kì'o yé'e yuu tatá. ¹² Ta ndíka nda'o náó nì kaq noo ñoo ñoó, ta dikó nda'o ña, ta uxí uu kúu yé'an, ta

ndíta iin iin ángel yé'án, ta iin rá iin yé'án ñoo tándaa iin rá iin kuu ndin uxí uú de'e ɬaa naní Israel. ¹³ Ta chí xoo noo xínkoo ndindii ñó'o oní yé'án, ta chí xoo norte ñó'o ta'ani oní yé'án, ta chí xoo sur ñó'o ta'ani oní yé'án, ta chí xoo noo sá nóo ndindii ñó'o ta'ani oní yé'án. ¹⁴ Ta uxí uú kúu yuu sa'a náó ñoo ñoo, ta iin rá iin yuu sa'a náó ñoo tándaa iin iin kuu na kúu apóstol, na sa xionoo xí'ín na kúu léko.

¹⁵ Ta né'e ángel ñoo iin vara oro, dá chikí'ó na ñoo ñoo, xí'ín yé'án xí'ín náó ñá. ¹⁶ Ta komí xoo kúu ñoo ñoo, ta ña ndíkaan xí'ín ña káníán, iin nóó vá ndáaan. Dá ni chikí'ó na ñá xí'ín vara oro ñoo, ta uú mil komí ciento kilómetro kúu ña káníán, ta uú mil komí ciento kilómetro kúu ña díkóan, ta uú mil komí ciento kilómetro kúu ña ndíkaan. ¹⁷ Ta ni chikí'ó na náó ñá, ta kían oní diko uxí komí metro táto'on kí'o chíkí'ó ñayuu, chí kí'o dión ni chikí'ó ñáa ángel ñoo. ¹⁸ Ta yuu ni kava'a náó ñoo kúu yuu naní jaspe. Tído mií ñoo ñoo ni kava'a xí'ín oro ndino'o, ta dífon ña táto'on ndato dífon yuu tatá. ¹⁹ Ta yuu sa'a náó ñoo ni kava'a xí'ín yuu luu ndáa, ta yuu sa'a náó mií noo ni kava'a xí'ín yuu naní jaspe, ta ña kúu uú ni kava'a xí'ín yuu naní zafiro, ta ña kúu oní ni kava'a xí'ín yuu naní ágata, ta ña kúu komí ni kava'a xí'ín yuu naní esmeralda, ²⁰ ta ña kúu o'on ni kava'a xí'ín yuu naní ónice, ta ña kúu iño ni kava'a xí'ín yuu naní cornalina, ta ña kúu usá ni kava'a xí'ín yuu naní crisólito, ta ña kúu oná ni kava'a xí'ín yuu naní berilo, ta ña kúu iin ni kava'a xí'ín yuu naní topacio, ta ña kúu uxí ni kava'a xí'ín yuu naní crisopraso, ta ña kúu uxí iin ni kava'a xí'ín yuu naní jacinto, ta ña kúu uxí uú ni kava'a xí'ín yuu naní amatista. ²¹ Ta uxí uú yé'é ñoo ni kava'a xí'ín uxí uú perla, sa'a ñoo iin rá iin yé'é ñoo kúu iin perla. Ta keí oro kúu keí ñó'o ñoo ñoo, ta yé'an táto'on yé'e yuu tatá.

²² Ta ni iin tó'ón ve'e ño'o kó ní xiníi iin ñoo ñoo, dá chí sato'o yo Ndios, na kándéé kée ndidaá ña'a, noón vá kúu ve'e ño'o ió ñoo ñoo, xí'ín na kúu léko. ²³ Ta kó xínñó'ó ta'on ñoo ñoo ndindii, ni yoo, dá katoon, dá chí mií vá Ndios dáye'e sa'a ña ndato téf na, ta mií léko ñoo kúu ñó'o dátoon iin ní ñoo ñoo. ²⁴ Ta ñayuu ni káki ndéi iin rá iin nación kanoo noo náye'e ndaa ñoo ñoo, ta ndidaá tá'an ña kuiká xí'ín ñañó'ó nakí'o ɬa sa kuu rey noñó'o yó'o noo ñoo ñoo. ²⁵ Ta ni iin kuu ɬá'ón o ndadí yé'án, dá chí ni iin kuu ka o kuaá ñoo. ²⁶ Ta kane'e na ndidaá ña kuiká xí'ín ñañó'ó ni sa komí iin rá iin nación ko'on na nakí'o naan noo ñoo ñoo. ²⁷ Ta ni iin tó'ón ta'on ña yakó o kúu ku'u ñoo ñoo, ni na kée ña kini, ni na to'ón. Sava'a na kataki chíchí kándodó kuu noo libro na kúu léko, noón vá kúu na kuu ndu'u ñoo ñoo.

22 Ni ndi'i, dá ni daná'a ángel ñoo iin yuta ndato nda'o nooi. Ta yuta ñoo xíka ɬakuíi xí'o ña kataki yo, ta ndato yé'e ra táto'on kí'o yé'e yuu tatá. Ta ɬakuíi yó'o kána mií tixi téi noo ió Ndios dándáki na xí'ín na kúu léko. ² Ta me'í keí nákaa mií ñoo ñoo nákaa yuta ñoo. Ta ndíta yíto ndin nduú xoo yu'ú yuta ñoo, ta yíto ñoo xí'o ña kataki yo. Ta iin rá iin yoo xí'o rá kuí'i, chí uxí uú ta'ándá xí'o rá kuí'i noo kufá. Ta ndá'a yíto ñoo kúu tatá nduva'a ñayuu ndéi iin rá iin nación. ³ Ta ni iin ka chí'an o kóo noo ñayuu kandeí ñoo. Ta ñoo kuiin téi noo koo Ndios dándáki na xí'ín na kúu léko, ta koni kuáchí ñayuu na noo ná. ⁴ Ta koni túu na noo Ndios, ta kanda'a kuú mií Ndios taan na. ⁵ Ta ni iin kuú ɬá'ón o kuaá ñoo ñoo. Ta ni o kónñó'ó ka na ni iin tó'ón ñó'o katoon noo ná, ni ndindii, dá chí mií vá Ndios, na kúu sato'o yo, katoon noo ná. Ta daá dándáki kuíi Ndios.

**Sa kuyati va ña nandió
ko Jesús kasaa na**

⁶Dá ni kaa ángel ñoo xí'ín:

—Ña ndaa kúu to'on yó'o, ta miñan ndaa xinkoo noo ká'an. Sa'á ñoo sato'o yo Ndios, na kúu Ndios xí'o ña kán-daa ini na kúu profeta na sa'a ndí kían koo, noón kúu na ni tanda'a iin ángel kéchóon noo ná noo yo'ó, dá dána'a na noo ñayuu mií ná sa'a ndidaa ña yati vei koo, ña kúu ña kánian koo.

⁷—Kana'ón ña sa yati ñó'ó vá kasaa! —kaá Jesús.

Ndiká'an ví na né'e va'a ndidaa to'on nákani libro yó'o sa'á ña vei koo.

⁸Ta mií yu'u, Juan, kúu na ni seídó'o ndidaa ña yó'o, ta ni xinií xí'ín nooí ña. Tá ni ndi'i ni seídó'i ña, ta ni xinií ña, dá ni sa kuíin xitíi kua'in kandaño'i ángel, na ni dána'a ndidaa ña yó'o nooí. ⁹Dá ni kaa na xí'ín:

—Koó, ná dá'a ni keeón dión, dá chi iin na xínkuáchí dáó xí'ón kúu yu'u, tá-to'on ki'o kée dao ka ñanón, na kúu profeta, xí'ín to'on kée na ndíta toon xí'ín to'on dána'a libro yó'o. Kua'an kandaño'o iin tó'ón diñi mií Ndios.

¹⁰Ta ni kaa ta'ani na xí'ín:

—Ná dá'a ni kadon libro yó'o xí'ín sello, dá chi sa yati ñó'ó vá vei koo ña kásto'an sa'a. ¹¹Sa'á ñoo na ko kúu ñayuu ndaa, ta ki'o dión ná kakuu ií vá ná. Ta na kúu ñayuu kíni, ná kee ií vá ná ña kíni. Ta na kéndaa, ná kendaá ií vá ná. Ta na ió vii noo Ndios, ná koo vii ií vá ná.

¹²—¡Kana'ón ña sa yati ñó'ó vá kasaa! Ta chiya'avii iin rá iin ñayuu tá-to'on ki'o káa choon ni kee na. ¹³Yu'u kúu to'on mií noo xí'ín to'on noo ndí'i, ta kúu na mií sa'a xí'ín na noo ndí'i. Yu'u kúu na mií noo, ta yu'u kúu na noo ndí'i —kaá Jesús.

¹⁴Ndiká'an ví na ni dandóo dá'on ndíxi na, dá chi ió ichi ná ña kían keí ná

kuí'i kána noo yíto, kirá xí'o ña kataki yo. Ta ió ta'ani ichi ná ku'u na iin rá iin yé'é ñoo ñoo. ¹⁵Tído sata vé'e va kandoo tina, xí'ín na tadí, xí'ín na kée kuachi xí'ín na ko kúu ñadi'i na o yíi ná, xí'ín na sa'áni ndii, xí'ín na ndáño'o yoko, xí'ín ndidaa na katóo danda'i dao ka ñayuu.

¹⁶—Mií yu'u, Jesús, kúu na ni tanda'a iin ángel kéchóon nooí, dá ki'o ndaa na kuendá sa'a ndidaa ña yó'o noo ndidaa na kúu kuendá mií. Yu'u kúu na ni kii tein na ve'e rey David, ta yu'u kúu tiñoon ndato xinkoo tá kua'an tuu —kaá na.

¹⁷Ta kaá na kúu Espíritu Ndios:

—Nakíi.

Ta kaá ta'ani yó, na kúu ñadi'i Jesús:

—Nakíi ní.

Ta ndo'ó, na seídó'o to'on yó'o, kaa ta'ani ndó:

—Nakíi ní.

Ta ndo'ó, na ichi ini, nakíi ndo. Ta ndi ndaa ndó ká'an ko'o takuíi, dá kían ko'o oon ndó takuíi xí'o ña kataki yo.

¹⁸Sa kásto'in xí'ín ndidaa tá'an na seídó'o to'on tándaa noo libro yó'o, ña ká'an sa'a ndí kían koo chí noo, ña tá ni chĩndaa noo ná ni chikodó ná cháá ka to'on noo tuti yó'o, dá kían tanda'a Ndios ndidaa tá'an kue'e kiian noo ná, ña kían ká'an libro yó'o sa'a. ¹⁹Ta tá ni chĩndaa noo ná ni dítá ná dao to'on tándaa noo libro yó'o, ña ká'an sa'a ña vei koo, dá kían ko'on ta'ani Ndios dítá ná kuu ná, ña kánoo noo libro noo kándodó kuu na kataki chíchí, ta o kónó ná ña kandeí na ñoo ií ñoo, ña ká'an libro yó'o sa'a.

²⁰Mií na xí'o ndaa kuendá sa'a ña yó'o kúu na kaá di'a:

—Miñan ndaa kuiti yachi va kasaa.

¡Dión ná koo! ¡Nakíi ní, Jesús, mií ní na kúu sato'o ndu!

²¹Ná koo ña maní xí'o sato'o yo Jesu-cristo xí'ín iin rá iin ndó. Dión ná koo.